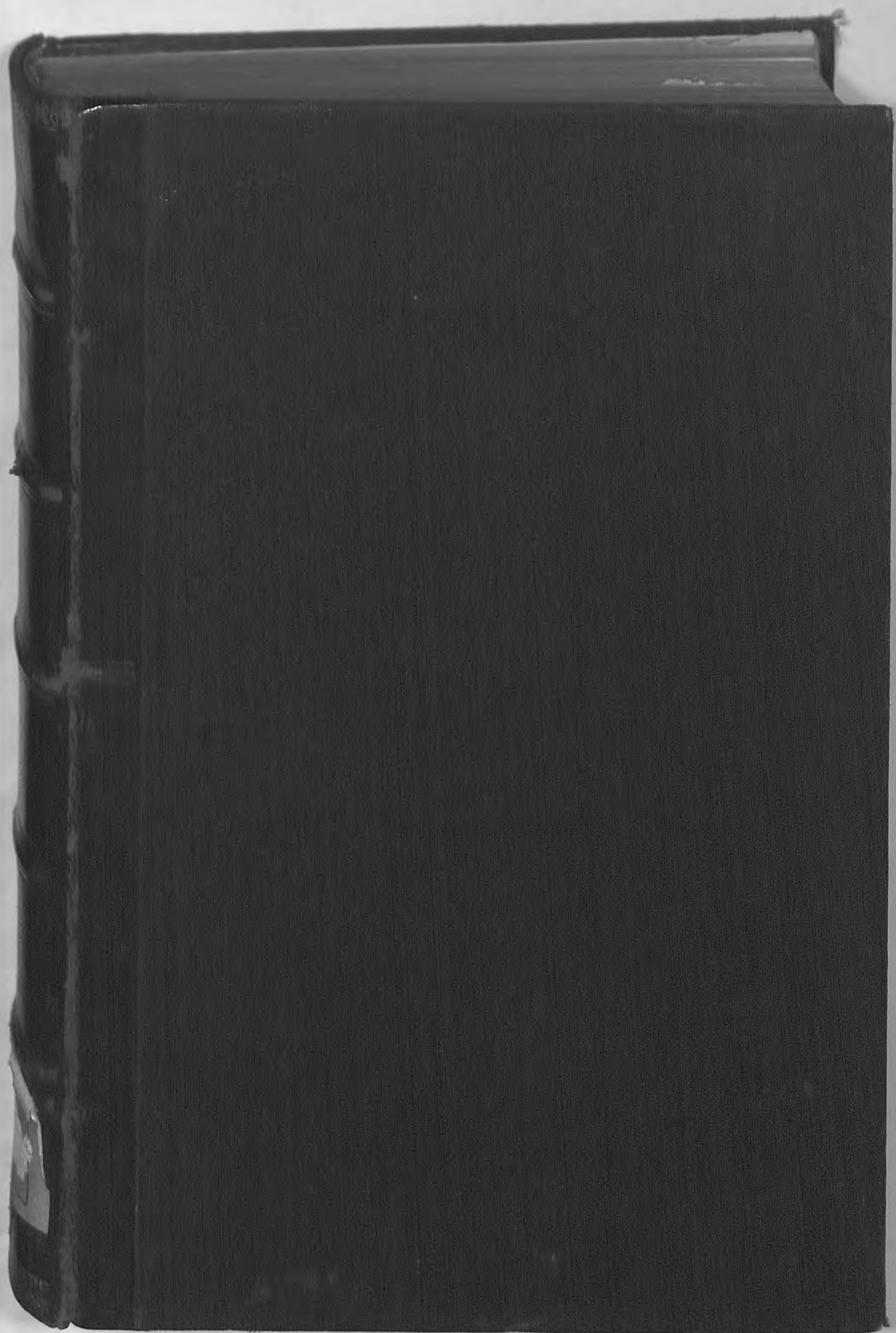

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑ

+900
Αριθ. εισ. 25

ΑΔΡΕΑ *Ανδρέας*
GRK 00008

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

BARCLAY V. HEAD

Διευθυντοῦ τοῦ Βρετανικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

ΗΤΟΙ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΕΝ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ Ἑθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΕΥΡΩΠΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΕΚ

1898

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

MEMORIAE.
IOSEPHI· ECKHEL·
SCIENTIAE· NVMORVM· VETERVM·
INSIGNIS· MAGISTRI·
D· D· D·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

	Σελις
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.	α'.
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	ιζ'.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
§ 1. Πρωτογενείς μέθοδοι συναλλαγῆς δι' ανταλλαγῆς . . .	λε'.
§ 2. Τὰ μετρολογικὰ συστήματα τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἀσσυρίων.	λζ'.
§ 3. Οἱ Φοίνικες ἔμποροι . . .	μβ'.
§ 4. Οἱ Λυδοί . . .	μγ'.
§ 5. Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ νομίσματος ἐν Λυδίᾳ . . .	με'.
§ 6. Αἱ Βαβυλωνιακαὶ καὶ Φοινικικαὶ ἀργυραὶ μναὶ . . .	μθ'.
§ 7. Παραγωγή νομισματικῶν ὀγκῶν . . .	ν'.
§ 8. Μετάδοσις τῶν σταθμητικῶν κανόνων ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην διὰ τεσσάρων κυρίων ὁδῶν . . .	να'.
§ 9. Ἡ ἀπωτέρω εἰς Ἰταλίαν, Σικελίαν καὶ Δύσιν διάδοσις τῶν σταθμητικῶν συστημάτων . . .	ο'.
§ 10. Ἑλληνικοὶ νομισματικοὶ τύποι . . .	πγ'.
§ 11. Σύμβολα . . .	πη'.
§ 12. Ἡ χρονολογικὴ κατάταξις τῶν νομισμάτων κατὰ τεχνοτροπίαν . . .	πθ'.
§ 13. Ἐπιγραφαὶ ἐπὶ αὐτονόμων καὶ βασιλικῶν νομισμάτων .	ιε'.
§ 14. Ὄνόματα ἀρχόντων ἐπὶ αὐτονόμων καὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων . . .	ιζ'.
§ 15. Δημόσιοι ἀγῶνες καὶ ἱεραὶ ἐορταὶ . . .	ρδ'.
§ 16. Τίτλοι καὶ ἐπίθετα ἐφαρμοζόμενα εἰς πόλεις . . .	ριγ'.
§ 17. Νομίσματα συμμαχικά . . .	ριη'.
§ 18. Νομίσματα ἀποικιακά . . .	ριθ'.
§ 19. Νομίσματα φέροντα χρονολογίας . . .	ρκα'.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ . . .	ρκδ'.

VIII.

	Σελίς
ΕΥΡΩΠΗ	1
ΙΣΠΑΝΙΑ	1
ΓΑΛΛΙΑ	11
ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ	15
ΙΤΑΛΙΑ	16
ΕΤΡΟΥΡΙΑ	16
ΟΜΒΡΙΚΗ	28
ΠΙΚΕΝΤΙΑ	31
ΟΥΗΤΙΝΟΙ	33
ΛΑΤΙΟΝ	33
ΣΑΥΝΙΤΙΣ	38
ΦΡΕΝΤΑΝΟΙ	40
ΚΑΜΠΑΝΙΑ	41
ΑΠΟΥΓΙΑ	56
ΚΑΛΑΒΡΙΑ	66
ΔΕΥΚΑΝΙΑ	88
ΒΡΕΤΤΙΑ	115
ΣΙΚΕΛΙΑ	150
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	253
Α. ΠΑΓΓΑΙΑ ΧΩΡΑ	260
Β. ΗΜΑΘΙΑ ΧΩΡΑ	263
Γ. ΒΙΣΑΛΤΙΚΗ ΧΩΡΑ	266
Δ. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	269
Ε. ΣΤΡΥΜΩΝ ΚΑΙ ΒΟΤΤΙΑΙΑ	281
Ζ. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	286
Η. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΠΑΙΟΝΙΑΣ	305
Θ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ	307
ΘΡΑΚΗ	313
Ι. ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΠΑΡΑΛΙΑ	313
Κ. ΘΡΑΚΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ	326
Λ. ΝΗΣΟΙ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ	332
Μ. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΚΤΗ ΤΗΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΟΣ	337
Ν. ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΔΟΥΝΑΒΙΝ ΕΠΑΡΧΙΑΙ	342

	Σελίς
Ε. ΤΑΥΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ	350
Ο. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΣΤΑΙ ΘΡΑΚΗΣ.	353
Π. ΜΕΣΟΓΕΙΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΘΡΑΚΗΣ	360
Ρ. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΩΝ ΣΚΥΘΩΝ	363
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	364
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ.	391
ΙΛΛΥΡΙΑ.	392
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΙΛΛΥΡΙΑΣ.	396
ΝΗΣΟΙ ΙΛΛΥΡΙΑΣ.	397
ΙΛΛΥΡΙΟΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΡΓΥΡΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	398
ΗΠΕΙΡΟΣ	399
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ	404
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	406
ΚΕΡΚΥΡΑ	407
ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	411
ΣΥΜΜΑΧΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	418
ΑΙΤΩΛΙΑ.	419
ΔΟΚΡΙΣ.	422
ΔΟΚΡΟΙ ΟΠΟΥΝΤΙΟΙ (ΕΠΗΚΝΗΜΙΔΙΟΙ)	422
ΔΟΚΡΟΙ ΟΖΟΛΑΙ	424
ΦΩΚΙΣ	425
ΒΟΙΩΤΙΑ.	431
ΕΥΒΟΙΑ	445
ΑΤΤΙΚΗ	457
ΜΕΓΑΡΙΣ	488
ΑΙΓΙΝΑ	491
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	496
ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΚΟΡΙΝΘΟΥ.	507
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ.	510
ΦΛΙΔΑΣΙΑ	511
ΣΙΚΥΩΝΙΑ	514
ΑΧΑΙΑ	518
ΑΧΑΪΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ	524

	Σελίς
ΑΧΑΪΑ (Ρωμαϊκή ἐπαρχία)	527
ΗΛΙΣ	528
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΗΛΙΔΑ	534
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	538
ΛΑΚΩΝΙΑ	542
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΛΑΚΩΝΙΑΝ	545
ΑΡΓΟΛΙΣ	546
ΑΡΚΑΔΙΑ	555
ΚΡΗΤΗ	572
ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ (ΚΥΚΛΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΕΣ)	609

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ.

Ότε ἡ γενναία καὶ ἐθνωφελὲς ἀπόφασις μεγαθύμου τῆς πατρίδος τέκνου, τοῦ Γρηγορίου Μαρασλῆ, ἰδρύσει τὴν φερώνυμον αὐτοῦ βιβλιοθήκην, αὐτὸς τε ὁ χορηγὸς καὶ οἱ ἐλλόγιμοι ἄνδρες, εἰς οὓς ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τοῦ ἔργου καὶ ἡ σύνταξις τοῦ προγράμματος, ἔκριναν ὅτι εἴπερ τις καὶ ἄλλη ἀναγκαία καὶ ἐπείγουσα ἦτο καὶ ἡ μετάφρασις βιβλίου δοκίμου εἰσάγοντος εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιστημονικῶς σπουδαιοτάτων ἀρχαίων Ἑλληνικῶν νομισμάτων· διότι ἐνῶ πρὸς μελέτην τῶν πλείστων σχεδὸν κλάδων τῶν ἐπιστημῶν ἔχει ἡ πατρίς ἡμῶν νὰ ἐπιδείξῃ ἀξιόλογα συγγράμματα, εἴτε πρωτότυπα εἴτε καὶ ἐκ μεταφράσεως, ἀτυχῶς οὐδέν, ἀπολύτως οὐδέν, ἔστω καὶ ἀδόκιμον, ὑπῆρχε παρ' ἡμῖν γενικοῦ χαρακτῆρος νομισματικὸν σύγγραμμα, καὶ τοῦτο μετὰ ἐλεύθερον ἐθνικὸν βίον δεκαετηρίδων, καθ' ὃν ὀλίγιστοι ἴσως τῶν Ἑλλήνων, λογίων ἢ μὴ, ὑπῆρξαν οἱ μὴ αἰσθανθέντες, ἅπαξ τοῦλάχιστον ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν, τὴν ἀνάγκην τοιοῦτου ὁδηγοῦ. Ὅντως ἡ ἱερὰ γῆ, ἣν τὸ ἔθνος ἡμῶν οἰκεῖ, καθ' ἐκάστην προφαίνει ἀφθόνως ἐκ τῶν κόλπων αὐτῆς, ἀπειράριθμα καὶ ποικιλόμορφα καὶ ἀπαραμίλλως περικαλλῆ καὶ περιέργα νομίσματα τῶν προγόνων ἡμῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν κοινωνησάντων ξένων ἐθνῶν. Τίς δ' Ἕλλην, παῖς ἢ ἀνὴρ, ἐν οἰαδῇποτε πόλει ἢ κώμῃ ἢ νήσῳ τῆς ἐλευθέρας ἢ τῆς δούλης Ἑλλάδος οἰκῶν, δὲν ἀνεῦρεν αὐτός, ἢ δὲν ἔσχε ποτὲ εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ δράκα ἀρχαίων Ἑλληνικῶν νομισμάτων; Καὶ τίς αὐτῶν, δὲν ἐζήτησε μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν φιλομαθείας νὰ ἐξιχνιάσῃ τὴν ἱστορικὴν σημασίαν καὶ ἀρχαιολογικὴν ἀξίαν τῶν μνημείων τούτων ἅτινα τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος ἐδωρήσατο αὐτῷ; Μάτην

α'.

ἔμως. Οὐδεὶς ὑπῆρχεν ὁ ὁδηγός, οὐδὲν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ κατάλληλον ὑφίστατο σύγγραμμα.

Οὕτως ὁ μὲν λόγιος ἐστερεῖτο τῆς τέρψεως καὶ τῆς ὠφελείας ἐκ μελέτης ἧτις ἐδύνατο καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος νὰ διαλευκάνῃ καὶ τὴν ἐν γένει ἐπιστήμην νὰ προαγάγῃ διὰ τῆς ἐπιτοπίου βεβαιώσεως τῆς προελεύσεως μνημείων ἀμφισβητουμένης ἢ ἀγνώστου πατρίδος, ὁ δὲ ἰδιώτης, ὡς ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ λόγιος, ἠναγκάζετο κειμήλια μεγάλης ἀξίας νὰ παραδίδῃ τυφλοῖς ὄμμασιν εἰς τὸν τυχόντα ἀρχαιοκάπηλον, ὅστις πάλιν ἐσπευδεν ἀμέσως νὰ ἐξαγάγῃ τῆς πατρίδος ταῦτα.

Ἐνεκα λοιπὸν τῆς καταστάσεως ταύτης τὰ νομίσματα τῶν προγόνων ἡμῶν ἐγένοντο μὲν Πακτωλὸς χρυσορροάς εἰς μικράν τινα τάξιν ἀρχαιοκάπηλων, οὐδεμία ἔμως σχεδὸν δημοσία ἢ ἰδιωτική συλλογὴ ἐσχηματίσθη ἐκτὸς τῶν Ἀθηναίων, ἀντιθέτως πρὸς πάντα τὰ πεπολιτισμένα Κράτη, ἔνθα καὶ αἱ σμικρόταται πολὺ λάκεις ἐπαρχιακαὶ πόλεις κέκτηνται τὴν τοπικὴν αὐτῶν νομισματικὴν συλλογὴν, ἅπειροι δὲ εἶνε αἱ ἰδιωτικαὶ συλλογαί, αἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ εἰσρέουσιν εἰς τὰ κεντρικὰ δημόσια Μουσεῖα.

Καὶ αὗται μὲν αἱ ἄμεσοι ζημίαι. Ὑπάρχουσιν ἔμως καὶ ἄλλαι πολλῶν μείζονες καὶ γενικώτεραι.

Τῆς νομισματικῆς ἡ θέσις ἐν τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ γενικῶς ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν κυρίως τοῦ παρόντος αἰῶνος ὡς σπουδαιότατη καὶ ἀπαραιτήτως ἀναγκαία πρὸς μελέτην τῆς ἱστορίας, τῆς καλλιτεχνίας, τῆς μυθολογίας, τῆς γεωγραφίας καὶ τῆς μετρολογίας τῶν ἀρχαίων, ἃς ὡς μέγας πυρὸς ἐξαισίως διαφωτίζει καὶ ἀπείρως προάγει. Οὐδεὶς δὲ νῦν τῶν μὴ ἐπωφελουμένων τῶν ἐκ τῆς νομισματικῆς φώτων δύναται νὰ φέρῃ δικαίως τὸν τίτλον ἀληθοῦς μύστου οἷαςδὴποτε τῶν προμνημονευθεισῶν ἐπιστημῶν.

Οὕτως ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης πολλάκις καὶ ὀρθότατα ἐλέχθη ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ νομίσματα εἶνε ἡ γραμματικὴ οὕτως εἰπεῖν τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας, διότι μόνον τῇ βοήθειᾳ τῶν νομισμάτων δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν βῆμα πρὸς βῆμα πᾶσαν τὴν πορείαν τῆς καλλιτεχνίας ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς

ἀφετηρίας μέχρι τῆς ἐσχάτης αὐτῆς παρακμῆς. Εἰς τοιοῦτον δὲ βαθμὸν κατενόηθη τοῦτο κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη ὑπὸ τῶν περὶ τὰ ἀρχαῖα δεινῶν, ὥστε θέσιν ἐπιστημονικῶς ἀστοιχειώτου θεωρεῖται κατέχων ὁ στερούμενος τῆς νομισματικῆς προπαίδειας ἀρχαιολόγος, ὅστις ἄλλως πλειστάκις ἀποτίνει τὰ ἀντίποινα τῆς ἐλλείψεως ταύτης ὑποπίπτων εἰς τὰ φοβερά ἐκεῖνα περὶ τὴν χρονολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἐκτίμησιν τῶν μνημείων λάθη. Τούναντίον δὲ ὁ ἔμπειρος νομισματικὸς δύναται ἀσφαλῶς νὰ καθορίζῃ τὴν χρονολογίαν μνημείου οἰουδήποτε ἐντὸς κύκλου δεκάδος ἐτῶν· ἐκεῖνοι δὲ κυρίως τῶν ἀρχαιολόγων ηὔδοκίμησαν περὶ τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκτίμησιν τῶν μνημείων ὅσοι οἰκειότερον εἶχον πρὸς τὰ νομίσματα. Παράδειγμα αὐτὸς ὁ Brunn, ὅστις μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ διετέλεσε διευθυντὴς τῆς νομισματικῆς συλλογῆς τοῦ Μονάχου.

Τὰ αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῆς ἱστορίας. Κεφάλαια ἐλόκληρα αὐτῆς, ὡς π. χ. τὸ περὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐν Βακτριανῇ καὶ ἐν τῇ Ἰνδικῇ, σχεδὸν μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νομισμάτων ἐγράφησαν, ἅπειροι δὲ καὶ ἀσφαλέσταται εἶνε αἱ ἐκ τῶν νομισμάτων παρεχόμεναι καὶ ἐντελῶς ἄλλοθεν ἄγνωστοι ἱστορικαὶ γνώσεις περὶ ἐθνῶν, χωρῶν, βασιλείων, τυράννων, πόλεων, νήσων κλπ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ κυρίως ὡς ἱστορικοὶ τοῦ ἀρχαίου κόσμου εὔδοκίμησαντες σύγχρονοι ἡμῶν π. χ. ὁ Th. Mommsen, ὁ E. Curtius, κλπ. σοβαρῶς ἐνέκυψαν εἰς εἰδικὰς νομισματικὰς μελέτας, πολλὰ καὶ σπουδαῖα νομισματικὰ συγγράψαντες δι' ὧν κατηύγασαν τὴν ἱστορίαν.

Ἡ δὲ ἀρχαία γεωγραφία ὀφείλει τῇ νομισματικῇ οὐχὶ μόνον τὸν ἀσφαλῆ καθορισμὸν τῶν θέσεων ἀπείρων ἀρχαίων πόλεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν γνῶσιν τῆς ὑπάρξεως ἄλλων ἐπίσης πολυαριθμῶν. Πλειστάκις δὲ πόλεων ὧν ἐκ τῶν ἄλλων πηγῶν μόλις τὸ ὄνομα ἐγνωρίζομεν δυνάμεθα νῦν τῇ βοήθειᾳ τῶν νομισμάτων νὰ γράψωμεν τὴν ἐπὶ διάστημα πλείστων αἰῶνων ἱστορίαν κτλ.

Ἐτι δὲ μεῖζον ἴσως εἶνε τὸ ἐκ τῆς νομισματικῆς κέρδος τῆς μυθολογίας, μάλιστα δὲ τῆς μυθολογίας τῆς τέχνης. Ἐάν τις

π. χ. πρὸς μελέτην τῶν μύθων καὶ τῶν παραστάσεων θεοῦ τινος τῶν ἀρχαίων συνεκέντρου ἐξ ἀπάντων τῶν Μουσείων τὰς εἰς παντοειδῇ μνημεῖα διασωθείσας παραστάσεις αὐτοῦ, ἤθελεν ἀμέσως παρατηρήσει ὅτι πολὺ πλεόν τοῦ ἡμίσεος αὐτῶν ὀφείλεται εἰς μόνα τὰ νομίσματα, ἔχοντα μάλιστα καὶ τὸ προτέρημα τοῦ νὰ παρέχῃσι παραστάσεις ἐν μικρογραφίᾳ μέν, ἀλλ' ἀσφαλοῦς χρονολογίας, γνωστῆς πατρίδος, καὶ πρὸ πάντων ἀρτίας, ἀντὶ τῶν συνήθως κολοβῶν, ἀγνώστου προελεύσεως ἢ σχολῆς καὶ δυσχρονολογήτων ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων κλπ.

Τέλος, παραλειπομένων ἄλλων τινῶν κλάδων τῆς ἐπιστήμης, περὶ τῆς μετρολογίας δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι τὰ ἐνέα δέκατα τῶν γνώσεων ἡμῶν περὶ τῶν σταθμητικῶν κανόνων τῶν ἀρχαίων ὀφείλονται εἰς μόνα τὰ ἀπειράριθμα παντὸς μετάλλου νομίσματα, ὧν ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ ἀποτελεῖ ἀσφαλέςτατον μετρολογικὸν μνημεῖον, πλεῖστα ἀφ' ἑαυτοῦ φθεγγόμενον.

Καθόλου δ' εἰπεῖν ἡ σπουδαιότης τῆς νομισματικῆς ὁμολογεῖται τοιαύτη ὥστε οὐχὶ μόνον εἰς πλεῖστα πανεπιστήμια εἰσῆχθη εἰδικὴ αὐτῆς διδασκαλία, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς τῶν ξένων γυμνασίων διδάσκονται ἤδη τὰ στοιχεῖα αὐτῆς. Πάντα δὲ τὰ ξένα κράτη καὶ πλεῖστοι ἰδιῶται μεθ' ἀμίλλης κολοσσιαῖα δαπανῶσιν ἐτησίως ποσὰ χρημάτων πρὸς πλουτισμὸν τῶν νομισματικῶν συλλογῶν καὶ πρὸς μελέτην καὶ ἔκδοσιν τῶν νομισμάτων. Μέτρον δὲ τῆς ὑπὸ τῶν σοφῶν ἐκτιμήσεως τῆς σπουδαιότητος τῆς νομισματικῆς παρέχει ἡ πρᾶξις Mommsen τοῦ πάνυ, ὅστις, ὅτε πρό τινος ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τῆς θαυμασίας ὅσον καὶ καταπληκτικῆς αὐτοῦ ἐπιστημονικῆς δράσεως προσηνέχθη αὐτῷ παρὰ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς μαθητῶν καὶ θαυμαστῶν αὐτοῦ γενναῖον χρηματικὸν ποσὸν ὅπως διαθέσῃ αὐτὸ πρὸς πλήρωσιν τῆς κατ' αὐτὸν σπουδαιοτέρας ἀνάγκης τῆς κλασικῆς ἐπιστήμης, ὥρισε νὰ δαπανηθῶσι τὰ χρήματα ταῦτα ὑπὲρ μελετῶν εἰδικῶς νομισματικῶν τῆς Βερολινείου Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν.

Εἰς πάντα ταῦτα προστίθεται δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλλήνας καὶ ἡ ἐθνικὴ σπουδαιότης τῶν νομισματικῶν μνημείων. Διότι οὐδὲν

ἀληθῶς μᾶλλον τῶν νομισμάτων καταδεικνύει τὴν ἐνότητα καὶ τὸ ὁμότροπον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ τὴν τεραστίαν ἐξάπλωσιν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἰδίου πολιτισμοῦ ἐπὶ παντὸς τοῦ ἀρχαίου κόσμου, οὗ τὰ νομίσματα πλὴν ἄλλων φέρουσιν Ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς πρὸς βορρᾶν μέχρις Ἀραβίας καὶ Αἰθιοπίας πρὸς μεσημβρίαν, καὶ ἀπὸ τῶν Ἡρακλείων Στηλῶν τῆς Δύσεως μέχρι τῆς Βακτρίας καὶ Ἰνδικῆς τῆς Ἀνατολῆς. Πλειστάκις δὲ ἀποτελοῦσι τὰ μόνα μαρτύρια ἐξελληνισμοῦ ὁλοκλήρων χωρῶν, ὡς καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως πλήθους βασιλείων καὶ δυναστῶν, πλήθους ὀλβίων Ἑλληνικῶν πόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Καὶ ὅμως, λυπηρὸν εἰπεῖν, μόνον ἴσως ἐν Ἑλλάδι τῇ κατ' ἐξοχὴν πατρίδι τῶν νομισμάτων, μεγάλως ἔνεκα θλιβερᾶς ὅσον καὶ ἐπιστημονικῶς βλαβερᾶς ἀγνοίας παρεγνωρίσθη ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἐθνικὴ σπουδαιότης τῶν νομισμάτων, ἐλάχιστα δὲ σχετικῶς ἐπράξαμεν καὶ πράττομεν οἱ πρὸς τοῦτο τεταγμένοι ὑπάλληλοι καὶ ἐταιρεῖται πρὸς περισυλλογὴν καὶ μελέτην αὐτῶν. Αὐτὸ μάλιστα τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Μουσεῖον, ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ γενναιοδωρία τέκνων τινῶν τῆς πατρίδος, οἱ οἱ Ζωσιμάδαι, ὁ Δημητρίου, ὁ Μουρούζης, θὰ ἦτο ἴσως τὸ ἔσχατον κατὰ σπουδαιότητα τῶν νομισματικῶν Μουσείων τῆς Εὐρώπης, ὑποσκελιζόμενον καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νεαροῦ Μουσείου τῶν Βουλγάρων ὧν αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐταιρεῖται ἀξιεπαίνως ὅσον καὶ δραστηρίως καταγίνονται εἰς περισυλλογὴν νομισμάτων, σπουδαίας καταρτίσασαι νομισματικὰς συλλογὰς.

Ταῦτα πάντα ἔχων ὑπ' ὄψιν, καί τοι περιβαλλόμενος ὑπὸ ἐτέρων πολλὰπλῶν καὶ πολυμόχθων καθηκόντων, μετὰ χαρᾶς καὶ ἐκ καθήκοντος ἀπεδέχθην τὴν ἐκ πρωτοβουλίας τοῦ μεγαθύμου χορηγοῦ πρόσκλησιν τῆς Διευθύνσεως τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Γρ. Μαρσαλῆ, ἵνα ἐκλέξω, μεταφράσω καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἐμοὶ συμπληρώσω τὸ ἄριστον τῶν πρὸς διάδοσιν τῶν νομισματικῶν γνώσεων βιβλίων τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης.

Ἡ ἐκλογή ἦτο εὐχερὴς, δύναμαι δ' εἰπεῖν καὶ ἐπιβαλλομένη.

Εἶνε ἀληθῶς τοιαῦται καὶ τοσαῦται αἱ ἀρεταὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Barelay V. Head, νῦν διευθυντοῦ τοῦ Βρεταννικοῦ Νομισματικοῦ

Μουσείου, συγγραφείσης ἀγγλιστὶ «*Ἱστορίας τῶν νομισμάτων*», καὶ τοσοῦτον ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει μετὰξὺ τῶν ὁμοίων νομισματικῶν ἐγχειριδίων, ὥστε δύναται τις ἄνευ ὑπερβολῆς τινος νὰ εἴπῃ περὶ αὐτῆς κατὰ Πίνδαρον, ὅτι βαίνει ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῆς νομισματικῆς ἐπιστήμης «*ἐρήμας δι' αἰθέρος*» ἀμαυρώσασα ἐντελῶς τὴν λάμψιν τῶν λοιπῶν ἐγχειριδίων καὶ ἀναμιγνύουσα τὰς νέας ἀκτῖνας αὐτῆς μόνον πρὸς τὸ μετὰ αἰῶνα ὅλον νῦν μόλις δῶον, ἀλλ' εἰσέτι τὴν ἐπιστήμην καταυγάζον φῶς τῆς *Doctrina Numorum Veterum* τοῦ ἀθανάτου ἰδρυτοῦ τῆς νομισματικῆς ἐπιστήμης ECKHEL.

Ὅτε τὸ πρῶτον ἐξεδόθη τὸ παρὸν σύγγραμμα τοῦ κ. Head, εἷς τῶν σοφῶν ἀπεκάλεσεν αὐτὸ ἐν τῷ Ἀγγλικῷ περιοδικῷ *Academy* «*κτῆμα ἐς αἰεὶ*», καὶ ἐχαρακτήρισεν αὐτὸ ὡς «*σημειῶν ἐποχὴν ἐν τῇ νομισματικῇ ἐπιστήμῃ*». Ἵσως ἡ φράσις ἐς αἰεὶ εἶνε πως ὑπερβολικὴ, διότι ὡς βαίνει ἡ νῦν νομισματικὴ ἐπιστήμη ἀδύνατον νὰ μὴ γηράσῃ καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο ὡς τὸ τοῦ Eckhel, ὅτι ὅμως σημειοὶ ἐποχὴν φαίνεται μοι βεβαιότατον, διότι τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἶπερ τι καὶ ἄλλο συγκεφαλαιοῖ ἐν ἑαυτῷ πληρέστατα τὰ ἤδη ἐπιστημονικῶς κεκτημένα, δίδον συγχρόνως γενναίαν ὥθησιν πρὸς βελτίονα τροπὴν τῶν νομισματικῶν ἐρευνῶν. Ἀδύνατον δ' ἔσται εἰς τὸν ἐν οἰαδῇποτε ἐποχῇ τοῦ μέλλοντος συγγράψοντα ἱστορίαν τῶν νομισματικῶν σπουδῶν νὰ μὴ σταθῇ πρὸ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Head ὡς πρὸ ἐνὸς τῶν σπουδαιοτέρων σταθμῶν τῆς ἐπιστήμης.

Τῷ ὄντι ἀφ' οὔτου ὁ δαιμόνιος Eckhel διὰ τῆς ἀπαρμιλλοῦ αὐτοῦ κριτικῆς καὶ εὐρυτάτης πολυμαθείας ἀνήγαγε τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων νομισμάτων εἰς εὐρείαν καὶ αὐτοτελῆ ἐπιστήμην, στρατιὰ λογάδων σοφῶν καὶ ἐνθουσιώντων ἐραστῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἐξ ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, εἰργάσθη ἀκαταπόνητῶς πρὸς περισυλλογὴν καὶ κριτικὴν μελέτην τῶν νομισματικῶν κειμηλίων, συνετελέσθη δ' ἔκτοτε πρόοδος, ἥς ἀνάλογον ὀλίγαι ἐπιστῆμαι ἔχουσι νὰ ἐπιδείξωσιν· ἀλλ' ἡ καταπληκτικὴ αὕτη ἐργασία διετελεῖ ἐγκατεσπαρμένη εἰς πολυάριθμα περιοδικά, εἰ-

δικά τε καὶ γενικωτέρου χαρακτήρος, ὡς καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα δυσπρόσιτα καὶ δυσεύρετα συγγράμματα καὶ διατριβάς. Διὰ τοῦτο πᾶς ὁ ἐπιστημονικὸς οὗτος ἀμητὸς διετέλει κατὰ μέγα μέρος ἄχρηστος εἰς τοὺς λοιποὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης, δυσχερεστάτη δ' ἦτο ἡ εἰσαγωγή εἰς τὴν σπουδὴν τῶν νομισμάτων. Τότε λοιπὸν ἐσκέφθη ὁ κ. Head ὅτι «ἐπεβάλλετο ὡς ἀπαραίτητον καθήκον» ἐπὶ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις ὀλίγων ἀνδρῶν, οἵτινες κατέχουσι τὴν κλεῖδα τῆς ἐπιστήμης ταύτης, ὅπως ἐπισχόντες ἐπὶ τινα χρόνον ποιήσωσιν οὕτως εἰπεῖν ἀπογραφὴν τῶν ἑαυτῶν κτημάτων, ἀπαριθμοῦντες τὰ ἑαυτῶν κέρδη καὶ τακτοποιοῦντες καὶ ταξινομοῦντες τὸ σύνολον τοῦ νέου ὕλικου, ὅπερ συνεσωρεύθη διὰ πολυετοῦς καρτερικῆς ἐρεῦνης, ἀποχωρίζοντες τὸ μέταλλον ἀπὸ τῆς σκωρίας, ἐκ τῆς ὁποίας ὑπάρχει οὐ μικρὰ ποσότης, καὶ συνάπτοντες εἰς ἓν χάριν τῶν νεωτέρων σπουδαστῶν τὰ διεσπαρμένα τεμάχια τῆς ἀληθείας ἅπερ οἱ προκατόχοι καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτῶν μετὰ πολλοῦ κόπου συνέλεξαν».

Ὀλίγιστοι δὲ ἦσαν ἀπὸ μακροῦ παρεσκευασμένοι ὡς ὁ Head, πρὸς συντέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου.

Ἐχων οὗτος ὡς ἐφόδιον ἄρτίαν κλασικὴν παιδείαν, οἷον συνηθέστατα ἀπαντῶμεν παρὰ τοῖς τροφίμοις τῶν γηραιῶν τῆς Ἀγγλίας πανεπιστημίων, καὶ ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη ἀσχολούμενος ἀποκλειστικῶς καὶ εἴπερ τις καὶ ἄλλος πιστῶς περὶ τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν νομισμάτων ἐν ἀπάσαις ταῖς σχέσεσιν αὐτῶν, ἐπλούτισε τὴν νομισματικὴν φιλολογίαν διὰ πλήθους ἐιδικῶν συγγραφῶν. Τὰ νομίσματα τῶν χωρῶν Ἰταλίας, Σικελίας, Θράκης, Μακεδονίας, Κεντρικῆς Ἑλλάδος, Ἀττικῆς, Μεγάριδος, Αἰγίνης, Κορινθίας καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς, Ἰωνίας, Λυδίας, Περσίας, καὶ πλείστων τῶν μεγίστων πόλεων τῆς ἀρχαιότητος ἐμελετήθησαν παρ' αὐτοῦ ἐν εἰδικαῖς πονήμασιν. Αἱ μικρότεραι δ' αὐτοῦ πολυάριθμοι νομισματικαὶ διατριβαὶ ἀποτελοῦσι τὰς καλλίστας ἰσως σελίδας τοῦ περιοδικοῦ Numismatic Chronicle ἀπὸ τοῦ 1868 μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν λεπτομερεῖ γνώσει τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς νομισματικῆς διατελῶν, ἔχων δὲ εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τοὺς

θησαυρούς ἐνὸς τῶν μεγίστων νομισματικῶν Μουσείων τοῦ κόσμου ἔφερον εἰς πέρας τὸ παρὸν ἔργον κατὰ τρόπον οὕτω θαυμαστὸν καὶ ὠφέλιμον, ὥστε σήμερον ἡ «*Ἱστορία τῶν Νομισμάτων*» τυγχάνει ὁ ἀπαραίτητος ὁδηγὸς καὶ σύντροφος οὐχὶ μόνον τῶν ἀρχαρίων καὶ συλλογέων, οὐχὶ μόνον τῶν νομισματικῶν γνώσεων ἐφιεμένων ἀρχαιολόγων καὶ ιστορικῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν σφωτάτων νομισματικῶν.

Δικαίως ἄρα ἡ συγγραφὴ αὕτη κατέλαβε τὴν θέσιν ἣν μέχρι αὐτοῦ κατεῖχε παρὰ πᾶσιν ἡ τοῦ Eckhel ὀκτάτομος *Doctrina Numorum* ἧς ἀποτελεῖ τήν, ὡς εἶπεῖν, ἀνακαίνισιν συμφώνως πρὸς τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ νῦν ἂς ἀκούσωμεν αὐτοῦ τοῦ Head ἀφηγουμένου ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἑαυτοῦ συγγραφῆς (σελ. 1) τὸ σύστημα καθ' ὃ εἰργάσθη.

«*Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Eckhel πολλὰ συνετελέσθησαν, δλόκληρα πεδία μελέτης ἐντελῶς ἄγνωστα αὐτῷ ἀνεῳχθήσαν καὶ ἡρευνήθησαν, καὶ θησαυροὶ μετὰ θησαυροῦς ἀρχαίων νομισμάτων ἀνεκαλύφθησαν, ὡς π. χ. οἱ ἐξ ἡλέκτρον στατήρες τῆς Κυζίκου, ὧν νῦν οὐχὶ ἐλάσσονα τῶν 150 εἰδῶν εἶνε γνωστά, ἂν καὶ οὐδὲ ἐν δείγμα ἐξ αὐτῶν περιῆλθέ ποτε εἰς χεῖρας τοῦ Eckhel πρὸς μελέτην, τοῦτο δ' ἐνέβαλεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων εἰς βαθμὸν ὥστε σοβαρῶς νὰ διαμφισβήτησιν τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπῆρχάν ποτε τοιαῦτα νομίσματα (*Prolegomena* σελ. 42). Ἄλλαι σειραὶ οἷαι αἱ τῆς Ἡλίδος καὶ τῆς Κορίνθου, καίπερ γνωσταὶ τῷ Eckhel, ἐσφαλμένως παρ' αὐτοῦ κατετάχθησαν, ἡ μὲν πρώτη εἰς τὸ Φαλέριον τῆς Ἐπικουρίας, ἡ δ' ἑτέρα εἰς τὰς Συρακούσας. Προσέτι ὁ Eckhel οὐδέποτε εἶδε χρυσοῦν στατήρα τῶν Ἀθηνῶν, ἐδυσπίσκει δὲ περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ὀλίγων δειγμάτων, ἅτινα ἄλλοι εἶχον ἤδη περιγράψει. Ἐνεκα τούτου ἡ ἐξῆς περὶ τῆς νομισματοκοπίας τῆς Κυζίκου, Φωκαίας, Κορίνθου καὶ τῶν Ἀθηνῶν διαβεβαίωσις, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται νῦν παράδοξος ὑπὸ τὸ φῶς τῶν πληρεστέρων ἡμῶν γνώσεων, ἐγένετο παραδεκτὴ ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Eckhel ὡς ἡ ὀριστικὴ ἀπόφασις τοῦ διδασκάλου: — «*Ἀλλὰ καὶ τούτων τῶν λαῶν οὐδὲν οὐδόλως ἔχομεν ἐξ οἰουδήποτε μετὰλλου βέβαιον νόμισμα πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας*».*

Μεταβαίνοντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἀνατολήν, εὐρίσκομεν τὸ

σύγγραμμα τοῦ *Eckhel* μονονουχὶ ἄχρηστον εἰς τὸν σπουδαστήν. Τὰ Λυκιακά, Κυπριακά, Ἀριανὰ καὶ Ἰνδοπαλικά ἀλφάβητα καὶ συλλαβάρια ἦσαν ἐντελῶς ἄγνωστα ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ *Eckhel*. Πᾶσαι δὲ αὗται καὶ πλείσται ἄλλαι σειραὶ νομισμάτων, ὧν νῦν τινες μὲν πληρέστατα, ἄλλαι δὲ μέχρι τοῦδε ἐν μέρει ἐξηρευνήθησαν, ἦσαν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, σιωπηλοὶ εἰσέτι μάρτυρες ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν νεκροῦ παρελθόντος, τέως κείμεναι ἀνεξερευνήτοι, ἃν καὶ εὐτυχῶς ἄθικτοι ἐκ τῆς ῥοῆς τῶν αἰώνων, ἐν τῇ ἀσφαλεῖ φυλάξει τῆς μητρὸς γῆς εἰς ἣν παρακατετίθησαν ἀπὸ δύο χιλιάδων καὶ πλέον ἐτῶν.

Ἐχω πρὸς τοῦτοις νὰ μνημονεύσω δύο σπουδαιότατα θέματα περὶ ὧν ὁ συγγραφεὺς τῆς *Doctrina* εἶχεν ἀτελεστάτην γνῶσιν, ἥτοι (α) τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας, καὶ (β) τὴν μετρολογίαν. Ὡς πρὸς τὴν πρώτην πράγματι μόνον ἐπ' ἐσχάτων οἱ ἀρχαιολόγοι ἐκτίσαντο αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν τινα βάσιν κρίσεως πρὸς καθορισμὸν τῆς ἀκριβοῦς ἐποχῆς ἔργων τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας. Ἡ Ἀρχαιολογία ὡς ἐπιστήμη δυσκόλως δύναται νὰ ῥηθῇ ὅτι ὑφίσταται ἐν τῇ παρελθούσῃ ἑκατονταετηρίδι. Μικρὸν ἢ οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων, ὅπερ νὰ ἀπέκλειε τὸ δυνατόν τῆς κατατάξεως σχεδὸν παντὸς ἀνεπιγράφου νομίσματος, ἐντὸς ὁρίων τινῶν, εἰς οἵανδήποτε σχεδὸν ἐποχὴν. Πάντα ταῦτα μετεβλήθησαν νῦν, δυνάμεθα δὲ νὰ ἐπιλαμβανώμεθα τῆς σπουδῆς τῆς Ἑλληνικῆς νομισματικῆς μετὰ γενικῆς τινος τοῦλάχιστον γνώσεως τῶν νόμων, οἵτινες ἰσχύουσιν ἐν τῇ γενέσει, ἀναπτύξει καὶ παρακμῇ τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας. Ἡ νομισματικὴ καὶ ἐπιγραφικὴ ἀπείρως συνεβάλλοντο πρὸς καθορισμὸν τῶν σταθερῶν τούτων νόμων τῆς κριτικῆς, νῦν δ' εὐχερῶς δύναται ὁ ἐξησκημένος νομισματικὸς νὰ κατατάξῃ νόμισμά τι ἐντὸς χρονικῶς καὶ τοπικῶς καθωρισμένων ὁρίων, πολλάκις καταπληκτικῶς στενῶν. Οὕτως εἶνε δυνατόν κατέχοντες σειρὰν νομισμάτων ὅπωςδῆποτε πλήρη πόλεώς τινος νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ καθ' ἣν σειρὰν ἐκόπησαν, οὕτω δὲ νὰ ἀνασυστήσωμεν τὴν νομισματικὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως. Ὅλον μέγα φῶς δύναται νὰ ἐπιχυθῇ εἰς τὰ σκοτεινὰ διαλείμματα τῆς πολιτικῆς ἱστορίας ὑπὸ σειρᾶς νομισμάτων κατατεταγμένης καὶ δεόντως ἐν χρονολογικῇ τάξει διηυθετημένης, μόνον ἐκεῖνοι δύνανται ἐντελῶς νὰ κατανοήσωσιν, οἵτινες ἔχουσιν οἰκείως πρὸς τὴν νομισματικὴν ἐπιστήμην καὶ εἶνε εἰθισμένοι νὰ πραγματεύωνται καὶ μελετῶσιν ἐν λεπτομερείᾳ τὰ νομίσματα τῶν ἀρχαίων.

Εἰς τῶν διακριτικῶν χαρακτήρων τῆς παρούσης συγγραφῆς εἶνε ἡ ἀπόπειρα πρὸς σαφῆ κατὰδειξιν τῆς χρονολογικῆς ἀκολουθίας τῶν διαφορῶν σειρῶν, ὅπως οὕτως ἀνοικοδομηθῇ ἐν διαγράμματι ἡ ἱστορία ἀρχαίου κόσμου, ὡς ὑπῆρξεν αὕτη ἀπὸ τοῦ ἑξέδμου αἰῶνος π. Χ. μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ τρίτου μ. Χ. αἰῶνος, ἥτοι ἐπὶ διάστημα σχεμὸν μιᾶς χιλιετηρίδος. Ἐὰν δ' ἐν τισι τῶν χωρῶν ἡ ἱστορικὴ αὕτη σχεδιογράφῃς εἶνε πενιχροτάτη καὶ λίαν διακεκομμένη, θὰ εὑρεθῇ κατὰ κανόνα ὅτι τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἑλλειψιν νομισματικῶν τεκμηρίων. Ὅπου δὴποτε ὑτάρχει πρόχειρος ποσότης τις νομισμάτων, ἐκεῖ ἔχομεν αὐθεντικά μνημεῖα ἐφ' ὧν νὰ ἐργασθῶμεν. Διὰ τοῦτο δὲ ὅσον παράτολμοι καὶ πειραστικαὶ τινὲς τῶν χρονολογικῶν ὑποθέσεών μου δύνανται νὰ νομισθῶσιν ὑπὸ μᾶλλον πεφυλαγμένων νομισματολόγων, προετίμησα κάλλιον νὰ υποβάλω τοιαύτας σκέψεις, ἅς πιθανὸν ἔστιν ὅτε ἐσχημάτισα λίαν ἐσπευσμένως, εἰς τὴν κρίσιν πάντων τῶν ἀρμοδίων νὰ ἀποφανθῶσιν γνώμην ἐπὶ τοιούτων θεμάτων ἢ νὰ καλύψω τὴν ἐμὴν ἄγνοιαν ὑπὸ τὸ εὐχερὲς περίβλημα τῆς σιωπῆς. Ἐσομαι δὲ τῷ ὄντι λίαν εὐτυχὴς ἐὰν σφάλματά τινα εἰς ἃ δυνατὸν νὰ ὑπέπεσα χρησιμεύσωσιν εἰς τὸ νὰ προκαλέσωσι συζήτησιν καὶ οὕτω νὰ ἐξαγάγωσιν εἰς φῶς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν μετρολογίαν, ὁ *Eckhel* εἶχε πληρέστατα διακαίον ἀρνούμενος νὰ πραγματευθῇ ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ συγγραφῇ λεπτομερῶς περὶ τοῦ θέματος τούτου. Πλείστα, εἶνε ἀληθές, ἐγράφησαν πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ *Eckhel* περὶ τῶν ὀλκῶν τῶν ἀρχαίων νομισμάτων, δυσχερῶς ὅμως δύναται νὰ εὑρεθῇ τι μεταξὺ αὐτῶν σταθερᾶς καὶ διαρκοῦς ἀξίας: « Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν », λέγει (*Prolegomena* σελ. 34, μετάφρ. Ἀρ. Μισίου σελ. 56), « ὅτι πολλὰ εἶνε ἐν τούτῳ τὰ ἀμφίβοла καὶ ἀβέβαια, πολλὰ τὰ περιεκαλυμμένα ἔτι ὑπὸ Κιμμερίου σκότους, ὅπερ ἱκανῶς καταφαίνεται ἐκ τῶν ἐρίδων καὶ διχογνωμιῶν τῶν πεπαιδευμένων. » Ὁ δ' ἀληθὴς λόγος τοῦ μὴ δυνατοῦ νὰ ἐξαχθῶσι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν συμπεράσματά τινα ἐκ τῶν ὀλκῶν τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων ὀρθῶς ἐπίσης ἐξετιμήθη ὑπὸ τοῦ *Eckhel*, ὅστις ἐντούτοις δὲν φαίνεται νὰ προησθάνη, ὅτι ὁ τότε ἀληθὴς οὗτος λόγος δὲν θὰ ἐφηρμοζέτο πάντοτε. Ἐφ' ὅσον ἦτο ἀδύνατον νὰ χρονολογηθῶσιν ὀριστικῶς αἱ διάφοροι νομισματικαὶ σειραὶ τῶν πόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἐπὶ τοσοῦτον ἦσαν κεναὶ καὶ ἄνευ ἀξίας πᾶσαι αἱ με-

τρολογικαὶ θεωρίαι, ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ *Eckhel*: «δύσκολον ὅμως θὰ ἀναλάβῃ ἔργον ὁ θέλων νὰ ἀνέυρῃ σταθερὰν ἀναλογίαν τῆς λείαν κατὰ τὸ βάρος πρὸς ἑαυτὴν διαφερούσης ἀργυρᾶς νομισματοκοπίας, π.χ. τῶν Συρακουσίων.» Ἰσως εἴπῃ τις ὅτι πρέπει νὰ διακριθῶσιν οἱ χρόνοι καὶ ἄλλο εἰς ἄλλους ἑάρος νὰ ἀποδοθῇ. Ἀλλὰ τίς ἠξέυρει νὰ διακρίνῃ ἀρμοδίως τοὺς χρόνους τούτους;» Οὐδ' αὐτὸς ὁ *Eckhel*, πολὺ δ' ὀλιγώτερον οἱ μετρολογικοὶ συγγραφεῖς τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ καὶ τοῦ προηγηθέντος. Νῦν ὅμως δὲν συμβαίνει πλέον τὸ αὐτό, οἱ δὲ μετρολόγοι τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ὁ *Boeckh* 1838, ὁ *Queiro* 1859, ὁ *Mommsen* 1865, ὁ *Brandis* 1866, ὁ *Lenormant* 1878, ὁ *Bortolotti* 1878 καὶ ὁ *Hultsch* 1864 καὶ 1882, ἐν τῷ φωτὶ τῶν πληρεστέρων αὐτῶν γνώσεων περὶ τῆς ἀκριβοῦς χρονολογίας τῶν νομισμάτων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ θεωρίαι αὐτῶν στηρίζονται, ἔθεσαν ἐπὶ τέλους, τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀρχαίας νομισματικῆς μετρολογίας ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους. Δὲν δύναται δὲ πλέον νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ὁ κλάδος οὗτος τοῦ ἡμετέρου θέματος καλύπτεται ὑπὸ «Κιμμερίου σκοτίους»· ἢ νῦν ἐπὶ τέλους διεσπάρθη, ἀρχόμεθα δὲ νὰ ὀρῶμεν ἀρκούντως ἐναργῶς καὶ νὰ διαγινώσκωμεν τὴν ἡμετέραν ὁδὸν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πολλὰ ὑπολείπονται εἰσέτι νὰ τελεσθῶσι, πάντα δὲ δὲν εἶνε εἰσέτι ἐντελῶς ἐναργῆ. Ἀναμφιλέκτως δ' εἶνε δυνατόν ὅτι πρὸ τῆς παρελεύσεως πολλῶν ἐτῶν, τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς παρούσης συγγραφῆς ἔτινα πραγματεύονται περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἐξαπλώσεως τῶν διαφόρων σταθμητικῶν συστημάτων θὰ ἔχωσιν ἀνάγκην περιεσκεμμένης ἀναθεωρήσεως, ἵσως δὲ γένην χρεία νὰ γραφῶσι καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ νέου. Εἴμαι ἐτοιμώτατος νὰ παραδεχθῶ ὅτι πολλὰ ἐκ τῶν δοξασιῶν μου εἶνε ὑποθετικά, τινὰ δὲ ἐκ τῶν συμπερασμάτων μου στηρίζονται ἐπὶ ἀνεπαρκῶν δεδομένων. Μέλλουσαι ἀνακαλύψεις δυνατόν νὰ ἐπικυρώσωσιν ἢ τροποποιήσωσι τὰς ἰδέας μου ἐπὶ πολλῶν σκοτεινῶν σημείων. Τὰ περὶ τῆς μετρολογίας κεφάλαια τῆς Εἰσαγωγῆς μου θὰ γέινωσιν ἵσως δεκτά, ὡς καὶ οὐσίαν ἐγγράφησαν, ἀπλῶς ὡς πιθαναὶ θεωρίαι. Τὸ μέρος τοῦτο λοιπὸν τοῦ ἐγχειριδίου μου δύναται νὰ τὸ παρέλθωσιν ὅσοι ἀποξέλουνσι μόνον εἰς πράγματα ἐξ ὧν πεποιοθα ὅτι ἐπαρκὴς ἀφθονία ἐνυπάρχει ἐν τῷ συνόλῳ τῆς συγγραφῆς.

Μίαν ἔτι λέξιν ὀφείλω νὰ προσθέσω ὡς πρὸς τὸν ὀρίζοντα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ παρόντος ἐγχειριδίου. Ἐν πρώτοις δὲν ἔχει ἀξιώσεις «γενικοῦ καταλόγου» τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων. Δὲν ἦλθεν εἰσέτι ὁ

καιρὸς διὰ τοιαύτην κολοσσιαίαν ἐπιχείρησιν, οὐδὲ θὰ εἶνε ποτὲ δυνατόν, ὡς φοβοῦμαι, εἰς ἓνα καὶ μόνον ἄνθρωπον τῶν γραμμάτων, ἄνευ βοηθείας, νὰ συγγράφῃ τοιοῦτον πόνημα. Ὅταν ὁ μέγας «Κατάλογος τῶν ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ Ἑλληνικῶν νομισμάτων» συμπληρωθῇ, καὶ ὅταν τὰ Γαλλικὰ καὶ Γερμανικὰ Μουσεία μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας καὶ δημοσιεύσωσιν πλήρεις καταλόγους τῶν νομισμάτων αὐτῶν, τότε καὶ μόνον τότε ἔσται δυνατόν τὸ ἐγχεῖρημα, ἐὰν κατορθωθῇ πεπειραμένοι λόγιοι νὰ πεισθῶσι ν' ἀναλάβωσι τοῦτο¹. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἐκ δέκα καὶ πέντε τόμων ὀγκῶδες ἔργον τοῦ Mionnet, *Description des Médailles antiques grecques et romaines* (Paris 1807—1837), θὰ ἐξακολουθῇ κατέχον — παρ' ὅλας τὰς ἀτελείας αὐτοῦ — τὴν ὑπεροχὴν του, ὡς τὸ κατὰ πολὺ πλησιέστερον παντὸς ἄλλου πρὸς πλήρη, εἰ μὴ πρὸς ἐπιστημονικόν, γενικὸν νομισματικὸν κατάλογον.

Ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ παρὸν ἐγχειρίδιον δὲν εἶνε γενικὴ τις πραγματεία ἢ σειρὰ διατριβῶν ὡς τοῦ Lenormant τὸ ἀξιόλογον καὶ εἰσηγητικόν, πλὴν φεῦ! μὴ περατωθέν, ἔργον *La Monnaie dans l'Antiquité* (Paris 1878-9, 3 τόμοι).

Ὁ σκοπὸς εἰς ὃν ἐγὼ ἀπέβλεπα ἦτο ἡ συγγραφὴ εὐχρηστού ἐγχειριδίου εἰς ἓνα καὶ μόνον εὐδάστακτον τόμον, περιέχοντα ἐν συντόμῳ σκιαγραφίαν τῆς νομισματικῆς ἱστορίας σχεδὸν ἐκάστης πόλεως, βασιλείας ἢ δυνάστου, γνωστῶν ὡς κοινῶν νομίσματα καθ' ὅλον τὸ μῆκος καὶ πλάτος τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ παράσχω πλήρη κατάλογον πάντων τῶν γνωστῶν νομισμάτων πόλεως τινος, οὐδὲ καὶ λεπτομερῶς νὰ περιγράψω τὰ νομισματικὰ δείγματα ἅτινα κατ' ὀρθοὺς νὰ μνημονεύσω. Ἐν ἑκατέρᾳ περιπτώσει θὰ ἐγίνετο χρεὶα προσθήκης τοῦλάχιστον καὶ δευτέρου τόμου, ὃ δὲ ὀρίζων καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἔργου δὲν θὰ ἦτο πλέον ὁ αὐτός. Πᾶν ὅτι ἐθεώρησα δυνατόν νὰ κατορθώσω ἐν ἐγχειριδίῳ μετρίῳ μεγέθους ἦτο νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν ἐπὶ τῶν πρωτευόντων καὶ τῶν τὰ μάλιστα χαρακτηρι-

1 Ὡς γνωστὸν ἡ Βερολίνοις Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν προτάσει τοῦ Th. Mommsen κατήρξατο ἔκτοτε τῆς συγγραφῆς τοιοῦτου ἔργου, ἀναθέσασα τὴν διεύθυνσιν τῆς συγγραφῆς εἰς τὸν Fr. Imhoof-Blumer. Μετὰ δεκαετὴ παρασκευὴν, μεγάλας δαπάνας καὶ συνεργασίαν πλείονων εἰδικῶν, μόλις νῦν ἐπερατώθη καὶ τυποῦται μικρὸν μέρος τοῦ καταλόγου τῶν νομισμάτων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἥτοι ὁ α'. τόμος τῶν νομισμάτων τῆς Βορείου Ἑλλάδος. Ἐξ οὗ ἐννοεῖ τις ὅτι δυσχερεὶς παρουσιάζει τὸ κολοσσιαῖον τοῦτο ἔργον.

κῶν τύπων ἐκάστης πόλεως καὶ ἐκάστου βασιλέως, κατὰ χρονολογικὴν ἑφ' ὅσον ἦτο δυνατόν τάξιν, προσέχων νὰ διακρίνω τὰς διαλεκτικὰς μορφὰς τοῦ ἔθνικοῦ ὀνόματος ἢ ἐπιθέτου, νὰ σημειῶ τοὺς ἐν χρήσει κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους μετρολογικοὺς κανόνας, τοὺς ἐγχωρίους μύθους, πρὸς δὲ τὰ ὀνόματα καὶ ἐπίθετα τῶν κατ' ἐξοχὴν ἐν ἐκάστῳ τόπῳ λατρευομένων θεοτήτων, καὶ νὰ ὑποδεικνύω ἀξιοσημειώτους παλαιογραφικὰς ἰδιοτροπίας, ἑφ' ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατόν νὰ γείνη ἄνευ εἰδικῶν καὶ πρὸς τοῦτο χαραχθέντων τυπογραφικῶν στοιχείων, ἅτινα θὰ ἀπήρτων μεγάλην προσθήκην εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ἔργου. Ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ περιόδῳ προσεπάθησα νὰ ἀναγράψω τοὺς τίτλους, ἂν καὶ οὐχὶ τὰ ὀνόματα, πάντων τῶν ἐγχωρίων ἀρχόντων, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων θρησκευτικῶν ἐσθιῶν καὶ δημοσίων ἀγώνων, πρὸς δὲ προσέσχον νὰ σημειῶ ἐπιμελῶς τὰ ἐγχώρια χρονολογικὰ συστήματα πανταχοῦ ἐνθα τὰ νομίματα φέρουσι χρονολογίας.

Ἐν ἀπάσαις ἐκείναις ταῖς χώραις ἐν αἷς ἐνόμισα τοῦτο βοηθητικὸν εἰς τὸν σπουδαστὴν προσήρτησα ἐν εἶδει πίνακος χρονολογικὴν σύνοψιν τῆς νομισματοκοπίας, ἵνα δι' ἐνὸς βλέμματος ὁρᾷ τις κατὰ ποίας περιόδους αἱ διάφοροι πόλεις ἔκοψαν χρυσᾶ, ἀργυρᾶ ἢ χαλκᾶ νομίματα.

Ὁ κ. Head ὁμιλεῖ ἀκολουθῶς διὰ βραχέων περὶ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ εἰκόνων, καὶ τῶν συλλάβων καὶ παλαιογραφικῶν πινάκων, οὓς προσήρτησεν ἐν τέλει πρὸς εὐκολίαν τοῦ ἀναγνώστου, δι' ὧν γίνεται εὐχρηστότατον ἀληθῶς τὸ σύγγραμμα.

Ἀλλ' ἔχει καὶ ἐν οὐχὶ ἀσήμαντον μειονέκτημα τὸ πολῦτιμον τοῦτο σύγγραμμα, ὅπερ ὅμως κατ' οὐδὲν ἐπιβαρύνει τὸν σοφὸν αὐτοῦ συγγραφέα, τοῦτο δὲ εἶνε ὅτι ἐξεδόθη πρὸ δεκαετίας, ἐπομένως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀπεικονίζῃ ἀκριβῶς ἐν ἀπάσαις ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῶν νομισματικῶν γνώσεων. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἐθεώρησα ἐπιβαλλόμενον νὰ ἀναπληρώσω, διότι ἀληθῶς πολλὰ καὶ σπουδαῖα ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐμελετήθησαν ἔκτοτε, πολλὰ λεπτομέρειαι ἡμαρτημέναι ἐπληρωθώθησαν, οὐκ ὀλίγαι δὲ τῶν μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς συγγραφῆς τοῦ Head νομιζομένων ὡς εἰκασιῶν, ἀπεδείχθησαν ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι.

Τὰς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων δημοσιεύσεων συμπληρώσεις

μου ἀπέφυγον νὰ θέσω ὡς σημειώσεις ὑπὸ τὰ σχετικὰ κείμενα τοῦ πρωτοτύπου πρῶτον μὲν ἕνεκα τοῦ πολυαριθμοῦ αὐτῶν ἐστὶ δὲ πρὸς ἀποφυγὴν διασπάσεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἐνότητος τοῦ πρωτοτύπου διὰ τῶν ἐστὶ ὅτε καὶ τὰς γενικὰς αὐτοῦ γραμμὰς τροποποιουσῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων καὶ θεωριῶν, ἔπειτα δὲ διότι ἡ πολύμοχθος καὶ μεγίστης ἐπιστασίας δεομένη ἐργασία αὕτη ἡμῶν δὲν ἐπερατώθη εἰσέτι, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἐθεωρήθη ἐπείγουσα ἡ δημοσίευσίς τοῦ πρωτοτύπου. Ἐλπίζω ὅμως ἐντὸς ἐνὸς ἔτους νὰ δημοσιευθῇ καὶ τὸ παράρτημα τοῦτο.

Οὕτω πέποιθα, ὅτι ἀποκτῶμεν ἐν Ἑλλάδι βιβλίον ἐπαρκέστατον μὲν τοῖς ἐφιεμένοις τὸ πρῶτον νὰ ἐγκολπωθῶσιν τὴν νομισματικὴν ἐπιστήμην σπουδασταῖς, χρησιμώτατον παντὶ λογίῳ καὶ συλλογεῖ νομισμάτων, οὐχὶ δὲ ἄχρηστον τοῖς ξένοις ἐπιστήμοσιν¹.

Ἡ ἐκτύπωσις τοῦ παρόντος βιβλίου προσέκρουεν ἐν Ἑλλάδι κατὰ δυσχερειῶν ἐκ πρώτης ὄψεως ἀνυπερβλήτων φαινομένων. Τὰ τυπογραφεῖα ἡμῶν ἑσπεροῦντο τῶν πολυποικίλων Ἑλληνικῶν, Λυκικῶν, Ἑβραϊκῶν, Ἰνδικῶν, κλπ., ἐπιγραφικῶν χαρακτῆρων, ὅπως δὲ κατασκευασθῶσιν οἱ πίνακες προαπηγείτο πρῶτον μὲν ἡ ἐξ ἀπάντων τῶν Μουσείων καὶ ἰδιωτικῶν συλλογῶν τῆς Εὐρώπης δυσχερεστάτη περισυλλογὴ τελείων καὶ ὁμοιοχρῶμων

1 Ἐὰν παρὰ τὸ βιβλίον τοῦ Head ἔπρεπε νὰ συστήσω εἰς τὰς ὁμοθετεῖς μου τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἑτέρου γενικοῦ νομισματικοῦ βιβλίου δὲν θὰ ἐδίσταζον ἐνθέρμως νὰ ὑποδείξω τὰ *Προλεγόμενα* τῆς *Doctrina Numorum* τοῦ ἀθανάτου Eckhel ὅσον βαρεῖα καὶ ἂν ἐπικαθῇ ἐπ' αὐτῶν ἡ ἑκτοτε παρέλευσις αἰῶνος ὀλοκλήρου Ὁ Eckhel εἶνε ὡς ὁ Winkelman ἐκ τῶν ῥηξικελεύθων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὧν τὰ ἔργα δὲν ἀρκεῖ μόνον ἐκ παραδόσεως ἢ ἐπιδείξεως νὰ θαυμάζωμεν μεγάλως διὰ λόγων, ἀλλὰ θέον καὶ νὰ μελετῶμεν νυκτός τε καὶ ἡμέρας. Ἡ ἀπαράμιλλος αὐτῶν κριτικὴ καὶ λογικὴ ἀντιληψὶς καὶ ἔκθεσις τῶν πραγμάτων καὶ θεωριῶν εἶνε διδακτικωτάτη καὶ στὰν ἀκόμη στηρίζεται ἐπὶ πτωχῆς ἢ ἐσφαλμένης ἀποδείξεως βάσεις δεδομένων. Διὰ τοῦτο δὲ εὐθὺς ὡς ἀπεφασίσθη ἡ μετάφρασις τοῦ βιβλίου τοῦ Head, προέτρεβα τὸν λατινομαθῆ φίλον μου κ. Ἀριστοτέλην Μίσιον ἵνα καταλλήλως προπαρασκευαζόμενος ἐν τῷ Ἑθν. Νομ. Μουσείῳ προδῇ εἰς τὴν μετάφρασιν καὶ δημοσιεύσιν τῶν *Προλεγομένων* τοῦ Eckhel. Τοῦτο ἐγένετο ἤδη, πέποιθα δ' ὅτι χάριτας θὰ ὀφείλωσιν εἰς τὸν λόγιον μεταφραστὴν οἱ ἀναγινώσκοντες τὰ θαυμάσιον τοῦτο βιβλίον, ὅπερ συνιστῶμεν καὶ ὡς ἀπαραίτητον πᾶσι τῆς μεταφράσεως ἡμῶν.

ἐκμαγείων πολυαριθμοτάτων, δεύτερον δὲ ἡ παρ' ἡμῖν ὑπαρξίς καλλιτέχνου ἱκανοῦ νὰ ἀποδώσῃ διὰ τῆς φωτοτυπίας τὴν ἐκπλήσσουσαν καλλονὴν αὐτῶν, ἔργον ἀληθῶς δυσχερέστατον!

Εὐτυχῶς ὁ κ. Head, εἰς ὃν ὀφείλω καὶ τὴν φιλόφρονα ἄδειαν πρὸς μετὰφρασιν τοῦ ἔργου του καὶ τὴν προτροπὴν ὅπως κατὰ τὸ δοκοῦν ἐμοὶ ἐπεξεργασθῶ ἢ συμπληρώσω αὐτό, ἔσπευσε μετὰ πλείστης εὐμενείας εἰς βοήθειαν ἡμῶν. Τῇ μεσολαβήσει καὶ προτάσει αὐτοῦ, αὐτὴ ἡ Διευθύνσις τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου παρεχώρησεν ἡμῖν ἄδειαν τῆς ἐκ τῶν μητρῶν τοῦ τυπογραφείου Clarendon λήψεως πάντων τῶν ἀναγκαίων ἐπιγραφικῶν χαρακτῆρων, τῷ Head δ' ὀφείλομεν καὶ τὰ ἀληθῶς θαυμάσια ἐκμαγεῖα τῶν νομισμάτων ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν καλλίστην ἰσως ἐκλογὴν Ἑλληνικῶν νομισμάτων ἣτις συνήχθη ποτὲ πρὸς τοιοῦτον σκοπόν. Ἐπιβάλλεται μοι ἄρα τὸ καθῆκον νὰ εὐχαριστήσω καὶ δημοσίᾳ τὸν σοφὸν διδάσκαλον καὶ συνάδελφόν μου ὡς καὶ τοὺς ἐξόχους ἄνδρας τῆς Διευθύνσεως τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου.

Πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν ἐκμαγείων ἠκολουθήσαμεν σύστημα διάφορον τοῦ πρωτοτύπου, ἀντὶ δηλαδὴ τῆς ἐν τῷ κειμένῳ φωτοτυπογραφικῆς ἀπεικονίσεως, προετιμήσαμεν τὴν εἰς αὐτοτελεῖς πίνακας φωτοτυπικὴν ἀναπαράστασιν. Ἡ πρώτη μέθοδος εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἔχει τὸ προτέρημα τῆς ἀμέσου παραβολῆς τοῦ μνημείου πρὸς τὴν περιγραφὴν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὁ Head παρατηρεῖ « ἡ μόνη μέθοδος ἀπεικονίσεως ἀρχαίων νομισμάτων ἐφ' ἧς δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ βασισθῇ », ἡ μόνη ἣτις ἀληθῶς ἀποδίδει τὴν καλλονὴν καὶ τεχνοτροπίαν αὐτῶν, ὡς καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας, εἶνε ἡ φωτοτυπικὴ ἢς ἀδύνατον νὰ γείνη χρήσις ἐν αὐτῷ τῷ κειμένῳ. Οὕτω προετιμήσαμεν — προτραπέντες εἰς τοῦτο καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως — νὰ προσαρτήσωμεν λεύκωμα φωτοτυπικῶν πινάκων. Ἀπλῇ δὲ παραβολῇ τούτων πρὸς τὰς εἰκόνας τῆς Ἀγγλικῆς ἐκδόσεως τοῦ πρωτοτύπου πείθει πάντα περὶ τῆς μεγάλης ὑπεροχῆς τῶν εἰκόνων τῆς μεταφράσεως, δι' ἃς οὐδέποτε εὐρέθημεν εἰς ἣν ὁ κ. Head ἀνάγκην νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ δεῖνα

ἐπιγραφὴ ἢ τὸ δεῖνα σύμβουλον ὁρατὸν ἐπὶ τοῦ νομίσματος, δὲν φαίνεται ἐπὶ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ.

Ἐτύχομεν ὁμῶς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν πινάκων τοῦ εὐτυχήματος τῆς ἐν Ἀθήναις ὑπάρξεως τοῦ καταστήματος τοῦ κ. Ἀριστ. Ῥωμαΐδου, ὅστις καίπερ οὐδεμίαν σχεδὸν ἔχων ἀρχαιοτέραν πείραν τῆς δυσχερεστάτης ὅσον καὶ λεπτῆς ταύτης ἐργασίας, εἰργάσθη οὕτως ἐπιτυχῶς καὶ μετὰ τοσούτου ἀληθῶς καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος ὥστε δὲν ἀποκρύπτω ὅτι καὶ ἐμοῦ καὶ πολλῶν ἐν Ἑσπερίᾳ συναδέλφων μου προῦκάλεσε ἀπροσδόκητον καὶ εὐάρεστον ἔκπληξιν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τυπογραφικὴ ἐκτέλεσις ἀμιλλᾷται πρὸς ἐκεῖνα. Τὸ τυπογραφικὸν κατὰστημα Σακελλαρίου, τὸ ὑπὸ λογίων ἀνδρῶν, διευθυνόμενον καὶ τιμῶν τὴν ἐν Ἑλλάδι τυπογραφίαν, δὲν ἐφείσθη οὔτε κόπων οὔτε δαπάνης πρὸς τελειοτέραν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου μεθ' ὅλην τὴν ἑνεκα τοῦ συστήματος τῆς Μαρ. Βιβλιοθήκης ἐπιβαλλομένην ἀπίστευτον ἀληθῶς ταχύτητα περὶ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν βιβλίων αὐτῆς.

Ἐὰν δὲ μοὶ ἐπετρέπετο νὰ εἶπω τι καὶ περὶ ἐμαυτοῦ θὰ ἔλεγον ὅτι εἰργάσθην πάσῃ δύνامي ὅπως πιστῶς καὶ ὅσον οἶόν τε κατὰ λέξιν ἀποδώσω τὰς ἐννοίας τοῦ πρωτοτύπου, ὅτι δὲ ἂν τυχὸν ὑπάρχουσι σφάλματα ταῦτα ἀποδοτέα εἰς πᾶν ἄλλο ἢ ἀμέλειάν μου.

Παραδίδων νῦν τὴν μετάφρασιν ταύτην εἰς τὸ κοινὸν εὐφροσύνως προαισθάνομαι ὅτι τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Head θέλει γίνῃ πρόξενον πολλῆς καὶ ποικίλης ἐπιστημονικῆς τε καὶ ἐθνικῆς ὠφελείας. Τοῦτο δὲ πάντως ἔσται ἡ ἀρίστη τῶν ἀμοιβῶν διὰ τὸν τὴν μεγάλην δαπάνην τῆς ἐκτυπώσεως καταβαλλόντα γενναῖον χορηγόν.

Ἐν τέλει θὰ παρέλειπον στοιχειῶδες καθῆκον ἂν δὲν ἐξέφραζον δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μου τῷ ἐπιμελητῇ τῆς Μαρασλείου Βιβλιοθήκης κ. Λυσάνδρῳ Χ. Κώνστᾳ, ὅστις μεγάλως διὰ τε τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ συνεβάλετο εἰς τὴν αἰσίαν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἀληθῶς δυσχεροῦς τούτου ἔργου.

Ἐγραφον ἐν Ἀθήναις ἐν ἔτει 1894, μηνὸς Ἰουλίου ἀρχομένου.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΞΕΒΟΡΩΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πλήρης βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς Νομισματικῆς θὰ ἦτο ἀναμφιβόλως συναγωγή τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσα, ἀλλ' ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν τὰ τρία τέταρτα αὐτῆς θὰ ἦσαν πιθανῶς ἄχρηστα. Διὸ ἐνόμισα ἀναγκαῖον νὰ μνημονεύσω μόνον (α) τὰ ἔργα ἐκεῖνα, ἅτινα ἐγὼ αὐτὸς συχνότερα μετεχειρίσθην ἢ ἀνέφερον κατὰ τὰς νομισματικὰς μου μελέτας, ἰδίως δὲ ἐν τῇ παρασκευῇ τοῦ παρόντος ἔργου. Εἰς ταῦτα δὲ προσέθεσα ἐν ἡ δύο, οἷον τὸ νεωστὶ ἐκδοθὲν μέγα ἔργον τοῦ Garucci περὶ τῶν νομισμάτων τῆς ἀρχαίας Ἰταλίας, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν διαρκούσης τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ παρόντος ἐγχειριδίου. Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ ἦμαι ὡς οἷόν τε περιληπτικός, ἐσυντόμειψα τινὰς τῶν μακροτέρων τίτλων, παρέλιπον δὲ τὰ βραχύτερα καὶ ὅσα ἔκρινα μικροτέρας σπουδαιότητος ἄρθρα. Ἐν τούτοις ταῦτα εὐκόλως εὐρίσκονται παρὰ τοῦ ἀναγνώστου ὅστις θὰ θελήσῃ νὰ ἀφιερῶσθαι βραχὺν χρόνον πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν εὐρετηρίων τῶν διαφόρων νομισματικῶν περιοδικῶν (β), οἷα τὸ Numismatic Chronicle, ἡ Revue Numismatique, ἡ Zeitschrift für Numismatik καὶ ἄλλων, ὧν προσήρτησα βραχὺν κατάλογον (γ). Προσέθεσα ἐπίσης ἐκλογὴν γεωγραφικῶν, ἱστορικῶν, ἀρχαιολογικῶν, μυθολογικῶν, μετρολογικῶν καὶ ἐπιγραφικῶν βιβλίων (δ), χρησιμωτάτων καὶ ὄντως ἀπαραιτήτων ἐν γένει εἰς τὸν νομισματικόν.

(α) ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ.

BABELON (E.).

Monnaies royales inédites. *Rev. Num.*, 1883.

Monnaies crétoises. *Rev. Num.*, 1885.

Monnaies de la Cyrénaïque. *Rev. Num.*, 1885.

Monnaies de la République romaine. *Paris*, 1885.

β'.

- BAHRFELDT (M.) and SAMWER (C.) Geschichte des älteren römischen Münzwesens. *Vienna*, 1883.
- BEHR, Catalogue. Ἰδε LENORMANT (F.).
- BEULÉ (E.). Les monnaies d'Athènes. *Paris*, 1858.
- BIRCH (S.) Ἀρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, Σειρὰ I.
- BLAU (O.) De Numis Achaemenidarum aramaeo-persicis. *Leipzig*, 1855.
- BOMPOIS (F.).
Médailles grecques autonomes frappées dans la Cyrénaïque. *Paris*, 1869.
Étude historique et critique des Portraits attribués à Cléomène III, roi de Lacédémone. *Paris*, 1870.
Explication d'un Didrachme inédit de la ville d'Ichnae (Macédoine). *Paris*, 1874.
Observations sur un Didrachme inédit de la ville de Ciérium en Thessalie. *Paris*, 1876.
Examen chronologique des Monnaies frappées par la communauté des Macédoniens. *Paris*, 1876.
Κατάλογος πωλήσεως τῆς συλλογῆς του. *Paris*, 1882.
Διάφορα ἄλλα ἄρθρα περὶ θεμάτων τῆς Ἑλλην. νομισματικῆς.
- BORRELL (H. P.).
Πολυάριθμα καὶ σπουδαῖα ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, Σειρὰ I, Τόμ. ii-xi.
Χειρόγραφος κατάλογος ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ.
- BORRELL (M.). Μέγας χειρόγραφος κατάλογος ἀνήκων νῦν τοῖς κ. κ. Rollin καὶ Feuarent.
- BOSSET (C. P. DE). Sur les Médailles des îles de Céphallénia et d'Ithaca. *London*, 1845.
- BOUTKOWSKI (A.). Dictionnaire Numismatique, Τόμ. i. *Leipzig*, 1877.
- BRITISH MUSEUM CATALOGUE OF GREEK COINS. (Μνημονεύόμενος ὡς *B. M. Cat.*).
(i) Italy (Poole, Head, and Gardner)· (ii) Sicily (Poole, Head, and Gardner)· (iii) Thrace (Head and Gardner)· (iv) Macedon (Head)· (v) Thessaly (Gardner)· (vi) Central Greece (Head)· (vii) Crete, etc. (Wroth)· (viii) Seleucidae (Gardner)· (ix) Ptolemies (Poole)· (x) Greek and Scythic Kings of India (Gardner). Ἡ συνέχεια ἐξακολουθεῖ.

- BRITISH MUSEUM. Guide to the Coins of the Ancients (B. V. Head). *London*, 1881. (Μνημονευόμενος ὡς *B. M. Guide*).
- BUNBURY (E. H.).
Tetradrachms of Alexander. *Num. Chron.*, 1868 and 1883.
Unpublished Coins of the Seleucidan Kings of Syria. *Num. Chron.*, 1883.
Unpublished Cistophori. *Num. Chron.*, 1883.
- BURTON (T.).
Διάφορα ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, Σειρὰ I.
Ἴδε ὡσαύτως τοὺς καταλόγους τῆς ἐκποιήσεως τῶν συλλογῶν Pembroke καὶ Thomas.
- CADALVÈNE (E. DE). Recueil de Médailles grecques. *Paris*, 1828.
- CARELLI (FR.). Numorum Italiae veteris tabulae ccii. Ed. C. Cavedoni. *Leipzig*, 1850.
- CASATI (C.). Épigraphie de la Numismatique étrusque, *Rev. Num.*, 1885.
- CAVEDONI (C.).
Numismatica biblica. *Modena*, 1850-1855.
Monete antiche dell'isola di Lipari. *Modena*, 1869.
Διάφορα ἄρθρα ἐν τοῖς *Annali* καὶ ἐν τῷ *Bulletino dell' Inst. di Corr. Arch.*
- CHABOUILLET (A.). Statère d'or du roi Aces. *Paris*, 1866.
- COHEN (H.).
Monnaies de la République romaine. *Paris*, 1857.
Monnaies frappées sous l'Empire romain. *Paris*, 1859-1868. 7 τόμ. Νέα ἔκδοσις δημοσιεύεται νῦν.
- COMBE (C.). Nummorum veterum populorum et urbium qui in museo Gul. Hunter asservantur descriptio. *London*, 1782.
- COMBE (T.). Veterum populorum et regum numi qui in Museo Britannico asservantur. *London*, 1814.
- COUSINÉRY (E. M.). Essai historique et critique sur les Monnaies d'argent de la Ligue achéenne. *Paris*, 1825.
- CUNNINGHAM (A.). Coins of Alexander's successors in the East. *Num. Chron.*, 1868-1870.
- CURTIUS (E.). Ueber den religiösen Character der griechischen Münzen. Μεταφρασθὲν ἀγγλιστὶ ὑπὸ B. V. Head. *Num. Chron.* 1870.

- DELGADO (A.). Medallas autonomas de Espana. *Seville*, 1871-1876.
- DROYSSEN (J. G.). Zum Münzwesen Athens. *Sitzungsberichte der K. preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin*, 1882.
- DUCHALAIS (A.). Description des Médailles gauloises. *Paris*, 1846.
- DUMERSAN (M.). Description des Médailles antiques du cabinet Allier de Hauteroche. *Paris*, 1829.
- ECKHEL (J.).
Doctrina numorum veterum. *Vienna*, 1792-1798. 8 τόμ.
Addenda εις τὸ αὐτό. *Vienna*, 1826.
- EVANS (A. J.). Illyrian Coins. *Num. Chron.*, 1880.
- EVANS (J.). Ancient British Coins. *London*, 1864.
- FELLOWS (C.) Coins of ancient Lycia. *London*, 1855.
- FEUARDENT (F.) Numismatique. — Égypte ancienne. *Paris*, 1870-1873. 2 τόμ.
- FIGURELLI (G.). Catalogo del Museo nazionale di Napoli. *Naples*, 1866-1872.
- FOX (C. R.). Engravings of unedited or rare Greek Coins. Part I. Europe. *London*, 1856. Part II. Asia and Africa. *London*, 1862.
- FRIEDLAENDER (J.).
Die Oskischen Münzen. *Leipzig*, 1850.
Ein Verzeichniss von griechischen falschen Münzen. *Berlin*, 1883.
Repertorium zur antiken Numismatik. Ἐκδοσις R. Weil. *Berlin*, 1885.
Πολυάριθμα ἄρθρα ἐν τοῖς *Berliner Blätter* καὶ ἐν τῇ *Zeit. f. Num.*
- FRIEDLAENDER (J.) καὶ VON SALLET (A.). Das koenigliche Münzkabinet. *Berlin*, 1877.
- GARDNER (P.).
Sicilian Studies. *Num. Chron.*, 1876.
The Coins of Elis. *Num. Chron.*, 1879.
Pollux'account of ancient Coins. *Num. Chron.*, 1881.
Samos and Samian Coins. *Num. Chron.*, 1882.
The Parthian Coinage. *London*, 1877.

The Types of Greek Coins. *Cambridge*, 1882.

Zacynthus. *Num. Chron.*, 1885.

Πολυάριθμα ἕτερα ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.* ἀπὸ τοῦ 1871.

Ἴδε πρὸς τούτοις BRITISH MUSEUM CATALOGUE OF GREEK COINS
καὶ IMHOOF-BLUMER (F.).

GARUCCI (R.).

Le monete dell'Italia antica. *Rome*, 1885. (Μόλις πρό τινος
δημοσιευθὲν ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γείνη χρήσις αὐτοῦ κατὰ
τὴν συγγραφὴν τοῦ παρόντος ἔργου).

Monnayage antique de Rhegium et de Calabre. *Ann.
de Num.*, 1882.

Origines du monnayage d'or et d'argent en Étrurie.
Ann. de Num., 1884.

GOUGH (R.). Coins of the Seleucidae. *London*, 1803.

GREAU. Κατάλογοι τῶν πωλήσεων τῆς συλλογῆς αὐτοῦ, 1867 καὶ 1869

GREENWELL (W.). Rare Greek Coins. *Num. Chron.*, 1885.

GROTEFEND (C. L.). Chronologische Anordnung der Äthenis-
chen Silbermünzen. *Hanover*, 1872.

HEAD (B. V.).

Greek autonomous Coins from the Wigan Cabinet. *Num.
Chron.*, 1873.

History of the Coinage of Syracuse. *Num. Chron.*,
1874.

Metrological Notes on ancient electrum Coins *Num.
Chron.*, 1875.

Notes on the Staters of Cyzicus. *Num. Chron.*, 1876.
Addenda, 1877.

The Coinage of Lydia and Persia. *London*, 1877.

Himyarite and other Arabian imitations of Athenian
Coins. *Num. Chron.*, 1878.

Ancient Systems of Weight. *Journal of the Institute of
Bankers*, 1879.

A Himyarite tetradrachm and the Trésor de San'â. *Num
Chron.*, 1880.

History of the Coinage of Ephesus. *Num Chron.*, 1880.
Addenda, 1881.

History of the Coinage of Boeotia. *Num. Chron.*, 1881.

A Guide to the Coins of the Ancients. *London, Brit.
Mus.*, 1881.

- The Young Collector's hand-book of Greek and Roman Coins. *London*, 1883.
- Unique Coins of Aetna and Zancle. *Num. Chron.*, 1883.
- Coins discovered on the site of Naucratis. *Num. Chron.* 1886.
- Διάφορα ἑτέρα ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, etc., ἀπὸ τοῦ 1868-1886.
- *Ἰδε πρὸς τούτοις BRITISH MUSEUM CATALOGUE OF GREEK COINS.
- HEISS (A.). Monnaies antiques de l'Espagne. *Paris*, 1870.
- HUCHER (E.). L'Art gaulois d'après les Médailles. *Paris*, 1868.
- HUNTER CATALOGUE. *Ἰδε COMBE (C.)
- IMHOOF-BLUMER (F.).
- Zur Münzkunde und Palaeographie Boeotiens. *Num. Zeit.*, 1871 καὶ 1877.
- Choix de Monnaies grecques (Πίνακες μόνον.) *Winterthur*, 1871.
- Beiträge zur Münzkunde und Geographie von Altgriechenland und Kleinasien. *Zeit. f. Num.*, 1873.
- Criechische Münzen in dem K. Münzkabinet im Haag, etc. *Zeit. f. Num.*, 1876.
- Die Münzen Akarnaniens. *Num. Zeit.*, 1878.
- Griechische Münzen in der Sammlung in Karlsruhe. *Zeit. f. Num.*, 1880.
- Die Euboische Silberwährung. *Monatsbericht der k. Akad. der Wissensch.*, *Berlin*, 1881.
- Zur Münzkunde Kilikiens. *Zeit. f. Num.*, 1883.
- Mallos, Megarsos, et Antioche du Pyramos. *Ann. de Num.*, 1883.
- Monnaies grecques. *Paris*, 1883.
- Die Münzen der Dynastie von Pergamon. *Berlin*, 1884.
- Griechische Münzen aus dem Museum in Klagenfurt, etc. *Num. Zeit.*, 1884.
- Porträtköpfe auf antiken Münzen. *Leipzig*, 1885.
- Beiträge zur griechischen Münzkunde. *Zeit. f. Num.*, 1885.
- Διάφορα ἄλλα ἄρθρα ὧν κατάλογος ὑπάρχει ἐν τοῖς *Mon. Gr.*, σελ. iii.
- IMHOOF-BLUMER (F.) καὶ GARDNER (P.). Numismatic Commentary on Pausanias (II-VIII). *Journal of Hellenic Studies*, 1885 and 1886. (Τὸ Β' μέρος ὡς λίαν ἀργὰ δημοσιευθὲν δὲν ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τοῦ παρόντος ἔργου.)

- IVANOFF. Κατάλογος πωλήσεως τῆς συλλογῆς. *London*, 1883.
- KEARY (C. F.). The Morphology of Coins. *Num. Chron.*, 1885 and 1886.
- KENNER (F.). Die Münzsammlung des Stiftes St. Florian. *Vienna*, 1871.
- KNIGHT (R. PAYNE-). Nummi veteres civitatum, regum, gentium, in Museo R. P. K. asservati *London*, 1830.
- KOEHLER (U.).
Die Münzen der Kleruchen auf Delos. *Mittheil. d. arch. Inst. Athen.*, VI.
Numismatische Beiträge. Die Solonische Münzreform. *Mittheil. d. arch. Inst. Athen.*, IX.
Münzfunde auf Euboea und in Eleusis. *Mittheil. d. arch. Inst. Athen.*, IX.
Διάφορα ἄλλα ἄρθρα ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ.
- KOEHNE (B.). Description du Musée Kotschoubey. *St. Pétersburg*, 1857.
- LAMBROS (P.).
Νομίσματα τῆς νήσου Ἀμοργοῦ. *Athens*, 1870.
Ἄρθρα ἐν τῇ *Zeit. f. Num.*
- LANGLOIS (V.).
Numismatique des Nomes d'Égypte *Paris*, 1852.
Numismatique de l'Arménie dans l'antiquité. *Paris*, 1859.
- LANG (R. H.). Coins discovered in Cyprus. *Num. Chron.*, 1871.
- LAVY (C. F.). Museo numismatico Lavy. Parte I, Medaglie greche. *Turin*, 1839.
- LEAKE (W. M.). Numismata Hellenica. *London*, 1854. Supplement, 1859.
- LEMMÉ. Catalogue de Médailles du Bosphore Cimmérien. *Paris*, 1872.
- LENORMANT (C.).
Essai sur les Statères de Cyzique. *Rev. Num.*, 1856.
Ἰδε ἐπίσης TRÉSOR DE NUMISMATIQUE.
- LENORMANT (F.).
Description des Monnaies, etc. composant le cabinet du Baron Behr. *Paris*, 1859.
Statères inédits de Cyzique. *Rev. Num.*, 1864.
De quelques espèces de Monnaies grecques mentionnées

- dans les auteurs anciens et dans les inscriptions. *Rev. Num.*, 1867.
- Monnaies royales de la Lydie. *Paris*, 1876.
- La Monnaie dans l'antiquité *Paris*, 1878-1879. 3 τόμοι.
- Monnaies et Médailles. *Paris*, 1883.
- Monnaies égyptiennes mentionnées dans les contrats démotiques. *Ann. de Num.*, 1884.
- Ἔτερα ἄρθρα ἐν τῇ *Rev. Arch.* καὶ *Rev. Num.*
- LLOYD (W.). Ἄρθρα ἐν *Num. Chron.*, Σειρ. I. τόμ. x καὶ xi. Περὶ τῶν τύπων τῶν νομισμάτων τῆς Καυλωνίας, Κρότωνος, Σελινοῦντος, κτλ.
- LONGPÉRIER (A. DE)
Πολυάριθμα ἄρθρα ἐν τοῖς *Rev. Num.*, *Annali*, καὶ *Bulletino di Corr. Arch.*, πάντα ἀναδημοσιευθέντα ἐν τοῖς *Oeuvres de Longpérier*. *Paris*, 1884, ἐκδ. Schlumberger.
- Rois Parthes Arsacides. *Paris*, 1853-1882.
- LUYNES (H. DE).
Choix de Médailles grecques. *Paris*, 1840. (17 πίνακες, ἀνευ κειμένου).
- Essai sur la numismatique des Satrapies et de la Phénicie. *Paris*, 1846.
- Numismatique et Inscriptions cypriotes. *Paris*, 1852.
- Διάφορα ἄρθρα ἐν τοῖς *Annali* καὶ ἐν *Nouvelles Annales de l'Inst. di Corr. Arch.* καὶ ἐν τῇ *Rev. Num.*
- MADDEN (F. W.). Coins of the Jews. *London*, 1881.
- MARCHI and TESSIERI. L'Aes grave del Museo Kircheriano. *Rome*, 1839.
- MARGARITIS (P.). Catalogue. *Paris*, 1874.
- MILLINGEN (J.).
Recueil de quelques Médailles grecques inédites. *Rome*, 1812.
- Ancient Coins of Greek cities and kings. *London*, 1831.
- Sylloge of ancient unedited coins *London*, 1837.
- Considérations sur la Numismatique de l'ancienne Italie. *Florence*, 1841. Supplement, 1844
- MIONNET (T. E.). Description de Médailles antiques grecques et romaines. *Paris*, 1807-1837. 15 τόμοι.
- MOMMSEN (T.). Histoire de la Monnaie romaine, Μετάφρασις γαλλιστί ὑπὸ Blacas καὶ De Witte. *Paris*, 1865-1875. 4 τόμοι.

MÜLLER (L.).

Description des Monnaies antiques du Musée Thorvaldsen. *Copenhagen*, 1851.

Numismatique d'Alexandre le Grand. *Copenhagen*, 1855.

Die Münzen des Thrakischen Königs Lysimachos. *Copenhagen*, 1858.

Numismatique de l'ancienne Afrique. *Copenhagen*, 1860-1863, Supplement, 1874. 4 τόμοι.

MURET (E.).

Monnaies de Lydie. *Rev. Num.*, 1883.

Monnaies antiques rares ou inédites du Cabinet de France. *Rev. Num.*, 1883.

"Ἑτερα ἄρθρα ἐν τῷ *Annuaire de Numismatique, Bulletin de Corr. Hell.* etc.

NEWTON (C. T.).

On a Greek Inscription at Mytilene relating to the coinage of that city and of Phocaea. *Trans. R. Soc. Lit.* τόμος viii.

On an electrum Stater possibly of Ephesus. *Num. Chron.* 1870.

On an inedited Tetradrachm of Orophernes, king of Cappadocia. *Num. Chron.*, 1871.

"Ἑτερα ἄρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, Σειρ. I. τόμ. vii.

NORTHWICK Κατάλογος πωλήσεως τῆς συλλογῆς. *London*, 1859.

ORESCHNIKOW (A. W.). Zur Münzkunde des Cimmerischen Bosphorus. *Moscow*, 1883.

PANOFKA (T.) Dissertations numismatiques. *Paris*, 1832.

PELLERIN (J.). Recueil de Médailles de peuples et de villes. *Paris*, 1763-1770. 9 τόμοι.

PEMBROKE Κατάλογος πωλήσεως τῆς συλλογῆς. *London*, 1848. Ὑπὸ T. Burgon.

PINDER (M.).

Die antiken Münzen des K. Museums. *Berlin*, 1851.

Ueber die Chistophoren, etc. *Berlin*, 1856.

PINDER (M.) and FRIEDLENDER (J.). Beiträge zur älteren Münzkunde. *Berlin*, 1851.

PODSCHIALOW (A. M.). Münzen von Sarmatia Europaea, Chersonesus Taurica, und Bosphorus Cimmerius. *Moscow*, 1882.

POOLE (R. S.).

- On the Coins of the Ptolemies *Num. Chron.*, 1864-1867.
 Greek Coins as illustrating Greek art. *Num. Chron.*, 1864.
 The Coins of Camarina. *Trans. R. Soc. Lit.*, 1873.
 Athenian Coin-engravers in Italy. *Num. Chron.*, 1883.
 *Αρθρον «Numismatics», ἐν τῇ *Encyclopaedia Brit.*, 9η ἐκδ.
 Διάφορα ἄλλα ἀρθρα ἐν τῷ *Num. Chron.*, 1861-1862.
 *Ἰδε πρὸς τοῦτοις BRITISH MUSEUM CATALOGUE OF GREEK COINS.

POSTOLAKA (A.).

Κατάλογος τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τῶν νήσων Κερκύρας, Λευκάδος, Ἰθάκης, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Κυθήρων. *Athens*, 1868.

Κατάλογος τῶν ἀρχαίων νομισμάτων, κτλ. *Athens*, 1872.

Νομίσματα ἐν τῷ ἐθνικῷ Μουσείῳ κατατεθέντα. *Athens*, 1885.

PROKESCH-OSTEN (A. VON). Inedita. *Vienna*, 1854 and 1859.

RASCHE (J. C.). *Lexicon universae rei numariae veterum. Leipzig*, 1785-1804. Supplement, 1802-1805.

RATHGEBER (G.). *Silberne Münzen der Athenaiier. Weissen-see*, 1858.

REINACH (Th.). *Essai sur la Numismatique des rois de Capadoce. Rev. Num.*, 1886.

REVILLOUT (E.). *Les plus anciennes Monnaies hébraïques. Ann. de Num.*, 1884.

ROBERT (C.). *Monnaies gauloises. Paris*, 1880.

ROUGÉ (J. DE).

Monnaies des nomes d'Égypte. Rev. Num., 1884.

Monnaies nouvelles des nomes d'Égypte. Ann. de Num. 1882.

SALINAS (A.). *Le Monete delle antiche città di Sicilia. Palermo*, 1867-1871.

SALLET (A. VON).

Die Fürsten von Palmyra. Berlin, 1866.

Numismatik der Könige des Bosphorus und Pontus. Berlin, 1866.

Zu den Künstlerinschriften auf griechischen Münzen. Zeit. f. Num., II.

Copien von Münztypen im griechischen Alterthum. Zeit. f. Num., II.

Nachfolger Alexanders des grossen in Bactrien und Indien. *Zeit. f. Num.*, VI-X.

Πολυάριθμα ἄλλα ἄρθρα ἐν τῇ αὐτῇ *Zeitschrift*.

*Ἰδε ἐπίσης FRIEDLAENDER καὶ SALLET.

SAMBON (L.). Recherches sur les Monnaies de la presqu'île italique. *Naples*, 1870.

SANCLEMENTI. Musei Sanclementiani numismata selecta. *Rome*, 1808-1809.

SAULCY (F. DE).

Recherches sur la Numismatique judaïque. *Paris*, 1854.

Mémoire sur les Monnaies datées des Séleucides. *Paris*, 1871.

Sur les Monnaies des Antiochéens frappées hors d'Antioche. *Num. Chron.*, 1871.

Numismatique palmyrénienne. *Rev. Arch.*, 1872.

Numismatique de la Terre Sainte. *Paris*, 1874.

*Ἀρθρα ἐν τῇ *Rev. Num.* καὶ ἐν ἄλλοις περιοδικοῖς.

SAUSSAYE (L. DE LA). Numismatique de la Gaule Narbonnaise. *Paris*, 1842.

SCHLUMBERGER (G.). Le Trésor de San'â. *Paris*, 1880.

SESTINI (D.).

Descriptio numorum veterum. *Leipzig*, 1796.

Lettere e dissertazioni numismatiche *Livorno, Rome, Berlin*, 1789-1806. 9 τόμοι.

Lettere, etc., di continuazione. *Milan, Pisa, Florence*, 1813-1820. 9 τόμοι.

Descrizione degli Stateri antichi. *Florence*, 1817.

Classes générales. *Florence*, 1821.

Descrizione d'alcune medaglie Greche del Museo Fontana. *Florence*, 1822.

*Ὁμοίως τοῦ Museo Hedervariano. *Florence*, 1822-1829. 3 τόμοι.

*Ὁμοίως τοῦ Museo Chaudoir. *Florence*, 1831.

Πρὸς δὲ ἕτερα μικροτέρας σπουδαιότητος ἔργα.

SIX (J. P.).

Les deux Dicaea. *Num. Chron.*, 1875.

Observations sur les Monnaies phéniciennes. *Num. Chron.*, 1877.

Monnaies d'Hieropolis en Syrie. *Num. Chron.*, 1878.

- Tetrachma Antigoneia. *Ann. de Num.*, 1883.
 Münzkunde Pisidiens, etc. *Zeit. f. Num.*, VI, 1878.
 Du classement des Séries cypriotes *Rev. Num.*, 1883
 Le Satrape Mazaïos. *Num. Chron.*, 1884.
 Dropion roi de Péonie. *Ann. de Num.*, 1883.
 Sinope. *Num. Chron.*, 1885.
 L'ère de Tyr. *Num. Chron.*, 1886.
 Monnaies lyciennes. *Rev. Num.*, 1886.
 L'ère de Tripolis. *Ann. de Num.*, 1886.
 Πολυάριθμα μικρότερα ἄρθρα ἐν τοῖς αὐτοῖς περιοδικοῖς.
 SUBHY. Κατάλογος πωλήσεως. *Constantinople*, 1874. Ὑπὸ C. Sibilian.
 THOMAS. Κατάλογος πωλήσεως. *London*, 1844. Ὑπὸ T. Burgon.
 TÔCHON (J. F.) Recherches sur les Médailles des nomes de
 l'Égypte. *Paris*, 1822.
 TRÉSOR DE NUMISMATIQUE. — Numismatique des rois Grecs. Ἐκδ.
 C. Lenormant. *Paris*, 1849.
 VAUX (W. S. W.). Ἄρθρα ἐν τῇ *Num. Chron.*, Σειρ. I καὶ II.
 UGDULENA (G.). Sulle monete Punico-Sicule. *Palermo*, 1857.
 WADDINGTON (W. H.).
 Voyage en Asie Mineure au point de vue numismati-
 que. *Paris*, 1853.
 Mélanges de Numismatique. *Paris*, 1861-1867. 2 τόμοι.
 Numismatique del'Isaurie et de la Lycaonie. *Rev. Num.*
 1883.
 WARREN (J. L.). An Essay on Greek Federal Coinage *Lon-*
don, 1863.
 WEIL (R.)
 Bemerkungen zu den griechischen Bundesmünzen. *Zeit.*
f. Num. I.
 Akarnanische Bundesmünzen. *Zeit. f. Num.*, VII.
 Arkadische Münzen. *Zeit. f. Num.*, IX.
 Münzwesen des Achaeischen Bundes. *Zeit. t. Num.*, IX.
 Die Künstlerinschriften der Sicilischen Münzen. *Berlin*,
 1884.
 Διάφορα ἄρθρα ἐν τῇ *Zeit. f. Num.*, τοῖς *Mith. d. arch. Inst.*
in Athen., καὶ ἐν ἄλλοις περιοδικοῖς.
 WERLHOF (A. VON). Handbuch der griechischen Numismatik.
Hannover, 1850.

- WHITTALL. Κατάλογος πωλήσεως τῆς συλλογῆς αὐτοῦ. *London*, 1884.
- WICSAY (G. M.). *Musei Hedervarii numos antiquos graecos et latinos descripsit. Vienna*, 1814.
- WITTE (J. DE). Διάφορα ἄρθρα ἐν τῷ *Rev. Num.*, κατλ. Ἴδε πρὸς τοῦτοις MOMMSEN, *Histoire de la Monnaie romaine*, ἔκδοσις. Blacas καὶ De Witte.
- WROTH (W.).
 Asklepios and the Coins of Pergamos. *Num. Chron.*, 1882.
 Coins of Isauria and Lycaonia. *Num. Chron.*, 1883.
 Cretan Coins. *Num. Chron.*, 1884.
 The Santorin Find of 1821. *Num. Chron.*, 1884.
 Ἑτέρα ἄρθρα ἐν *Num. Chron.* καὶ *Journal of Hellenic Studies*. Ἴδε πρὸς τοῦτοις BRITISH MUSEUM CATALOGUE OF GREEK COINS.
- ZOBEL DE ZANGRONIZ (J.). Estudio historico de la Moneda antigua espanola. *Madrid*, 1878-1880
- ZOEGA (G.). *Numi Aegyptii imperatorii. Rome*, 1787.

(β) ΚΥΡΙΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ.

- ANNUAIRE DE NUMISMATIQUE. *Paris*, 1866 ff. (Μνημονευόμενον ὡς *Ann. de Num.*).
- BERLINER BLÄTTER FÜR MUENZ-SIEGEL UND WAPPENKUNDE. *Berlin*, 1863 ff. (*Berl. Blätt.*).
- MÉLANGES DE NUMISMATIQUE. *Paris*, 1875-1882. (*Mél. de Num.*).
- NUMISMATIC CHRONICLE. *London*, Α'. σειρά, 1838-1858; Β'. σειρά, 1861-1880; Γ'. σειρά, 1881 κ. ἐξ. (*Num. Chron.* ἢ *N. C.*).
- NUMISMATITCHE ZEITSCHRIFT. *Vienna*, 1870 κ. ἐξ. (*Num. Zeit.*).
- PERIODICO DI NUMISMATICA. *Florence*, 1869 κ. ἐξ. (*Per. di Num.*).
- REVUE BELGE DE NUMIFMATIQUE. *Bruxelles*, 1842 κ. ξ. (*Rev. Belge*).
- REVUE NUMISMATIQUE FRANÇAISE *Paris*, 1836 κ. ἐξ. (*Rev. Num.*).
- ZEITSCHRIFT FÜR NUMISMATIK. *Berlin*, 1874 κ. ἐξ. (*Zeit. f. Num.* ἢ *Z. f. N.*).

(γ) ἙΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑ ΕΝΙΟΤΕ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑΣ
ΜΕΛΕΤΑΣ.

- ARCHAEOLOGISCHE ZEITUNG. *Berlin*, 1843 κ.έξ. (*Arch. Zeit.*).
 BULLETIN DE CORRESPONDANCE HELLÉNIQUE. Ἐν Ἀθήναις, 1877 κ.έξ.
 (*Bull. de Corr. Hell.*).
 BURSIA'S JAHRESBERICHT καὶ BIBLIOTHECA PHILOLOGICA CLAS-
 SICA *Berlin*, 1874 κ.έξ.
 COMPTE RENDU DE LA COMMISSION IMPÉRIALE ARCHÉOLOGIQUE. *St.*
Pétersburg, 1859 ff.
 ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ. Ἐν Ἀθήναις. Γ'. Σειρά, 1883 κ.έξ.
 ISTITUTO DI CORRISPONDENZA ARGHEOLOGICA.
 Annali, *Rome*, 1829 κ.έξ. (*Ann. dell' Inst.*).
 Bulletino, *Rome*, 1829 κ.έξ. (*Bull. di Corr. Arch.*).
 Nouvelles Annales, *Paris*, 1836-1838. (*Nouv. Ann.*).
 JOURNAL OF HELLENIC STUDIES. *London*, 1880 κ.έξ. (*Journ.*
Hell. Stud.).
 MITTHEILLUNGEN DES DEUTSCHEN ARCHAEOLOGISCHEN INSTITUTS IN
 ATHEN. Ἐν Ἀθήναις, 1876, κ.έξ. (*Mitth. d. Arch. Inst. Ath.*).
 MONATSBERICHT DES KÖNIGLICHEN PREUSSISCHEN AKADEMIE DER
 WISSENSCHAFTEN. *Berlin*, 1836 κ.έξ. (*Monatsbericht d. K.*
Akad. d. Wissensch.).
 REVUE ARCHÉOLOGIQUE. *Paris*, 1844 κ.έξ. (*Rev. Arch.*)
- (δ) ΕΚΛΟΓΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ, ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΩΝ, ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ, ΑΡΧΑΙΟΛΟ-
 ΓΙΚΩΝ, ΜΕΤΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.
- BAUMEISTER (A.). Denkmäler des klassischen Alterthums.
Munich, 1884 κ.έξ.
 BOECKH (A.).
 Corpus Inscriptionum Graecarum. *Berlin*, 1828-1853.
 (*B. I. G.*).
 Metrologische Untersuchungen. *Berlin*, 1838.
 BORTOLOTTI (P.). Del primitivo cubito Egizio. *Modena*, 1878-
 1883.
 BRANDIS (J.). Münz-Mass-und Gewichtswesen in Vorder-
 asien. *Berlin*, 1866.

- BURSIAN (G.). Geographie von Griechenland. *Leipzig*, 1862-1868.
- CHISHOLM (H. W.). Ninth Annual Report of the Warden of the Standards. *London*, 1875.
- CLINTON (H. F.). Fasti Hellenici. *Oxford*, 1834.
- CORPUS INSCRIPTIONUM ATTICARUM Ed. A. Kirchhoff *Berlin*, 1873 ff.
- COUSINÉRY (E. M.). Voyage dans la Macédoine. *Paris*, 1831.
- CURTIUS (E.). Griechische Geschichte. *Berlin*, 1874.
- DAREMBERG (CH.) καὶ SAGLIO (E.). Dictionnaire des Antiquités grecques et romaines. *Paris*, 1873, etc.
- DEECKE (W.)
Etruskische Forschungen. *Stuttgart*, 1875-1884.
Die griechisch-kyprischen Inschriften in epichorischer Schrift. *Göttingen*, 1883.
- DITTENBERGER (G.). Sylloge Inscriptionum Graecarum. *Leipzig*, 1883.
- DROYSSEN (J. G.)
Geschichte des Hellenismus *Gotha*, 1877.
Geschichte Alexanders des Grossen. *Gotha*, 1880.
- FABRETTI (A.). Corpus Inscriptionum Italicarum. *Turin*, 1851-1867.
- GROTE (G.). History of Greece. *London*, 1862.
- HERTZBERG (G. F.). Geschichte Griechelands. *Gotha*, 1876-1879.
- HICKS (E. L.). Manual of Greek Inscriptions. *Oxford*, 1882.
- HOLM (A.). Geschichte Siciliens. *Leipzig*, 1870-1874.
- HULTSCH (F.). Griechische und Römische Metrologie. *Berlin*, 1882.
- KIRCHHOFF (A.).
Studien zur Geschichte des griechischen Alphabets. *Berlin*, 1877.
Ἰδε ὡσαύτως CORPUS INSCRIPTIONUM ATTICARUM.
- KOEHLER (U.). Urkunden und Untersuchungen zur Geschichte des Delisch-Attischen Bundes. *Berlin*, 1870.
- LE BAS (PH.) καὶ WADDINGTON (W. H.). Voyage archéolo-

- gique en Grèce et en Asie Mineure. Inscriptions. *Paris*, 1848 κ.έξ.
- LENORMANT (F.).
Essai sur la Propagation de l'Alphabet phénicien. *Paris*, 1872-1875.
La Grande Grèce. *Paris*, 1881-1883.
- MARQUARDT (J.) und MOMMSEN (Th.). Handbuch der römischen Altertümer. Staatsverwaltung. Τόμ. I. *Leipzig*, 1881.
- MITCHELL (L. M.). History of ancient Sculpture. *London*, 1884.
- MÜLLER (C. O.). Denkmäler der alten Kunst. Νέα έκδοσις υπό Wieseler. 1862 ff.
- MURRAY (A. S.). History of Greek Sculpture. *London*, 1880-1883.
- NEWTON (G. T.). Essays on Art and Archaeology. *London*, 1880.
- OVERBECK (J.).
Griechische Kunstmythologie. *Leipzig*, 1871-1878.
Griechische Plastik. *Leipzig*, 1880-1881.
- PAPE (W.). Wörterbuch der griechischen Eigennamen. Έκδ. *Brunswick*, 1875.
- PERROT (G.) and CHIPIEZ (C.). Histoire de l'Art dans l'Antiquité. *Paris*, 1882 κ.έξ.
- PRELLER (L.). Griechische Mythologie. *Berlin*, 1860-1861.
- QUEIPO (V.). Essai sur les Systèmes métriques et monétaires des anciens peuples. *Paris*, 1859.
- RAMSAY (W. M.). Διάφορα άρθρα περὶ ἐπιγραφῶν καὶ ἀνακαλύψεων ἐν τῇ Μικρῇ Ἀσίᾳ ἐν τῷ *Journ. Hell. Stud.*, καὶ *Journal of the Royal Asiatic Society*, etc.
- REINACH (S.). Traité d'Épigraphie grecque *Paris*, 1885.
- ROSCHER (W. M.). Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie. *Leipzig*, 1884 κ.έξ.
- SAVELSBERG (J.). Beiträge zur Entzifferung der Lykischen Sprachdenkmäler. *Bonn*, 1878.
- SCHMIDT (M.).
Sammlung Kyprischer Inschriften. *Berlin*, 1876.
Zeitschrift für vergleich Sprachforschung—Lycia. Τόμ. 25. *Berlin*, 1883.
- SCHROEDER (P.). Phoenizische Sprache. *Halle*, 1869.

- SMITH (W.). Dictionaries of Greek and Roman Geography, Biography and Mythology, and Antiquities. *London*, 1849-1857.
- SOUTZO (M. C).
Systèmes monétaires primitifs *Bucharest*, 1884.
Étalons pontéraux primitifs. *Bucharest*, 1884.
- TAYLOR (I.). The Alphabet. *London*, 1883.
- WADDINGTON (W. H).
Fastes des Provinces asiatiques. Part. I. *Paris*. 1872.
Ἰδε ὡσαύτως LE BAS καὶ WADDINGTON.
- WELCKER (F. G.). Griechische Götterlehre. *Göttingen*, 1857-1863.
-

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

§ 1. Πρωτογενεῖς μέθοδοι συναλλαγῆς δι' ἀνταλλαγῆς.

Ἡ νομισματικὴ ἐπιστήμη (νόμισμα = κέρμα καθιερωθὲν διὰ νό- ^{Ἀξία τῶν εἰς}
μου) ἀπὸ μακροῦ ἀνεγνωρίσθη ὡς εἰδικὸς κλάδος τῆς ἀρχαιολογίας, ^{τὸν βίον χρη-}
ὑπὸ ἐπὶ οὖν τινὰς ὁμῶς περιλαμβάνει εὐρύτερον πεδῖον ἐρεῦνης ἢ ἡ ^{σίμων εἰς βο-}
κλασικὴ ἀρχαιολογία, λαμβανομένη ἐν τῇ γενικῶς παραδεκτῇ ἂν καὶ ^{σκήματα.}
κατὰ τι περιορισμένην ἐννοίᾳ τῆς λέξεως.

Οὐδεμία ἀμφιστολία δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὅτι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας
πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ νομίσματος τὰ χρήσιμα εἰς τὸν βίον ἡγορά-
ζοντο καὶ ἐπωλοῦντο διὰ καθαρῶς καὶ ἀπλῆς ἀνταλλαγῆς, καὶ ὅτι αἱ
ἀξίαι ἐξετιμῶντο μεταξὺ τῶν ποιμενικῶν λαῶν εἰς προϊόντα τῆς γῆς,
ἰδιαίτατα δὲ εἰς βοῦς καὶ πρόβατα.

Λείψανον τῆς πρωτογόνου ταύτης συνηθείας δύναται νὰ ἐξιχνιασθῇ
ἐν καὶ νῦν ἐν τοῖς ὀνόμασιν, αὐτὰ διάφορα ἔθνη ἔδωκαν εἰς τὸ νό-
μισμα, οἷα τὸ Λατινικὸν *pecunia*, τὸ Ἀγγλικὸν *fee*, ὅπερ εἶνε ἐκ τῆς
αὐτῆς ῥίζης μετὰ τοῦ Γερμανικοῦ *Vieh*, τοῦ μέχρ' ἔτι νῦν διαφυλάσσοντος
τὴν πρώτην αὐτοῦ σημασίαν, καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ *Rupree*, τοῦ ἐκ τοῦ Σαν-
σκριτικοῦ *Rūpa*, τοῦ ἐπίσης σημαίνοντος βόσκημα.

Τὸ ἄμεσον δὲ βῆμα προόδου ἐκ τῆς πρωτογόνου ταύτης μεθόδου
τῆς συναλλαγῆς ὑπῆρξεν ἄγροικὸς τις ἀπόπειρα πρὸς ἀπλοποίησιν τῶν
ἐμπορικῶν πράξεων διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν βοῶν καὶ προβάτων
διὰ τινος μᾶλλον εὐεστακτοῦ ὕλης, ἐχούσης πραγματικὴν ἀξίαν ἢ κατὰ
συνθήκην τοιαύτην περιεληθείσης.

Ἡ μεταβατικὴ αὕτη κατάστασις ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ ἐμπορίου περι- ^{Ἡ Ἀριστοτέ-}
γράφεται ἀκριβέστατα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους διὰ τῶν ἐξῆς (Πολιτ. Α, 6, ^{λης περὶ τῆς}
14-16). «Ξενικωτέρας γὰρ γινόμενης τῆς βοηθείας τῷ εἰσάγεσθαι, ὧν ^{γενέσεως τοῦ}
ἐνδεεῖς, καὶ ἐκπέμπειν, ὧν ἐπλεόναζον, ἐξ ἀνάγκης ἢ τοῦ νομίσματος ^{μεταλλικοῦ}
ἐπορίσθη χρῆσις· οὐ γὰρ εὐεστάκτον ἕκαστον τῶν κατὰ φύσιν ἀναγ- ^{νόμισματος.}
καίων. Διὸ πρὸς τὰς ἀλλαγὰς τοιοῦτόν τι συνέθεντο πρὸς σφᾶς αὐτοὺς

διδόναι καὶ λαμβάνειν, ὃ τῶν χρησίμων αὐτὸ ὄν, εἶχε τὴν χρεῖαν εὐμεταχείριστον πρὸς τὸ ζῆν, οἷον σίδηρος καὶ ἄργυρος κἂν εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, τὸ μὲν πρῶτον ἀπλῶς ὀρισθὲν μεγέθει καὶ σταθμῷ, τὸ δὲ τελευταῖον καὶ χαρακτηῖρα ἐπιβαλόντων, ἵνα ἀπολύσῃ τῆς μετρήσεως αὐτούς· ὃ γὰρ χαρακτηρ εἰέθη τοῦ ποσοῦ σημεῖον».

Χαλκὸς καὶ σίδηρος, ἀρχαιοτάτη ἐποχῇ καὶ Σικελία ὁ χαλκὸς ἢ ὀρείχαλκος ἀντικατέστησαν ἐν χαλκῷ αἰσθητὰ ἀξία, λέγεται δ' ὅτι ἐν τῇ Πελοποννήσῳ οἱ Σπαρτιάται διετήρησαν τὴν χρῆσιν τοῦ σιδήρου ὡς κανόνος ἀξίας, ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ ἀφ' οὗ οἱ λοιποὶ τῶν Ἑλλήνων ὑπερέβησαν τὸ σημεῖον τοῦτο τοῦ ἐμπορικοῦ πολιτισμοῦ.

Χρυσὸς ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἀφ' ἑτέρου ἐν τῇ Ἀνατολῇ φαίνεται ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν παλαιωτάτων χρόνων χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐχρησίμευε πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν διαπραγματεύσεων τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, ἐκάστου μετάλλου ἔχοντος, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον ἀκριβοῦς ὠρισμένην τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἕτερον. Οὕτως ὁ Ἀξραῦμ λέγεται «πλούσιος σφόδρα κτήρεσι καὶ ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ» (Γεν. XIII, 2, XXIV, 35), ἐν δὲ τῇ διηγῇ περὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ σπηλαίου Μαχπελᾶ ἀναφέρεται, ὅτι «ἀποκατέστησεν Ἀξραῦμ τῷ Ἐφρών τὸ ἀργύριον, ὃ ἐλάλησεν εἰς τὰ ὦτα τῶν υἱῶν Χέτ, τετρακόσια δίδραχμα ἀργυρίου δοκίμου ἐμπόροις» (Γεν. XXIII, 16).

Ὅτι ὁ χρυσὸς ἦτο ἄφθονος ἐν «Οὐρ τῶν Χαλδαίων» ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν ναῶν ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ καὶ τῇ γειτνιαζούσῃ αὐτῷ Abu-Shahreïn, τῶν ἀνασκαφέντων ἐν ἔτει 1855 ὑπὸ τοῦ Taylor. Οἱ σύγχρονοι τῶν χρόνων τοῦ Ἀξραῦμ ναοὶ οὗτοι φαίνεται ὅτι ἐκοσμοῦντο πλουσίως διὰ χρυσοῦ καὶ ἐστυλωμένων λίθων, ἐκ τῶν συντριμμάτων τῶν ὁποίων εὗρέθη κατεσπαρμένον τὸ ξίφος πέριξ τοῦ δευτέρου δαπέδου.

Ἐπειδὴ δὲ χρυσοφόροι βράχοι ἢ ποταμοὶ δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Χαλδαίᾳ, ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἔμποροι τῆς Χαλδαίας, περὶ ὧν ὁ Ἡσαΐας λέγει (XLIII, 14) ὅτι «Χαλδαῖοι ἐν πλοίοις δεθίσονται» εἰσηγον τὸν χρυσὸν τοῦτον ἐκ τῆς Ἰνδικῆς διὰ τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἐν τοῖς πλοίοις τοῦ Οὔρ, ὧν συχνὰ μνημονεύουσιν αἱ σφηνοειδεῖς ἐπυγραφαί.

Ἄλλ' ἂν καὶ ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἦσαν ἐν χρήσει ὡς μέτρα ἀξίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οὐδὲ ἐν κέρμα κεκομμένου νομίσματος διεσώθη μέχρις ἡμῶν ἐκ τῆς ἀπωτιάτης ταύτης ἐποχῆς, οὐδὲ γίνεται μνεία τις κεκομμένου νομίσματος ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ πρὸ τῶν Περσικῶν χρόνων. Ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος «ὁ δόκιμος τοῖς ἐμπόροις» ἐσταθμῆτο πάντοτε διὰ τῆς ζυγοῦ. Οὕτω ἀναγινώσκουμεν, ὅτι ὁ Δαυὶδ ἔδωκε τῷ Ὁρνάν διὰ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ 600 σίκλους χρυσοῦ διὰ σταθμῆσεως (Παραλειπομένων Α'. 21, 25).

Εἶνε οὐδὲν ἥτιον πιθανὸν ὅτι ἡ ζυγὸς δὲν ἐχρησιμοποιεῖτο δι' ἐκάστην μικρὰν ἐμπορικὴν πράξιν, ἀλλ' ὅτι πολλάκις ἡριθμοῦντο προφορικῶς κομμάτια ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ὁρισμένον μὲν βάρους, ἀλλ' ἄνευ ἐπισήμου ἐμβλήματος (ἐπομένως οὐχὶ νομίσματα), τῶν μεγαλειτέρων ποσῶν πάντοτε σταθμωμένων. Τοιαῦτα ῥαβδία ἢ ὀβελλίσκοι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐξυπηρέτουν τοὺς σκοποὺς τῆς κυκλοφορίας· καὶ ἐκανονίζοντο διὰ τῆς ὀκτῆς τοῦ σίκλου ἢ τῆς μνᾶς.

Τοῦτο ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ ἐξετάσωμεν διὰ βραχέων τοὺς μετρολογικοὺς κανόνας τοὺς ἐν χρήσει διὰ τὰ πολύτιμα μέταλλα ἐν τῇ Ἀνατολῇ πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ νομίσματος.

§ 2. Τὰ μετρολογικὰ συστήματα τῶν Αἰγυπτίων, Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων.

Αἱ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων παρεχόμεναι μαρτυρίαι περὶ σταθμῶν καὶ νομισματοκοπίας εἶνε κατὰ μέγα μέρος ἀνάξαι πίστεως, θὰ ἦσαν δὲ πολλάκις ἀκατανόητοι, ἂν δὲν ὑπῆρχε τὸ φῶς, ὅπερ ἐπέχεαν ἐπ' αὐτῶν τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα καὶ τὰ χαλκᾶ, τὰ μολύβδινα καὶ τὰ λίθινα σταθμά, ἅτινα εὐτυχῶς διειρηθήσαν μέχρι τῶν χρόνων ἡμῶν. Διὰ τοῦτο ἀσφαλέστερον θὰ εἶνε νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν μνημείων παρεχομένην ἄμεσον ἀσφαλῆ μαρτυρίαν.

Ἡ Αἴγυπτος, ἡ ἀρχαιοτάτη πεπολιτισμένη χώρα τοῦ παλαιοῦ κόσμου, πρώτη δικαιοῦται τῆς ἡμετέρας προσοχῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μετρολογικὸν σύστημα, ὅπερ ἐπεκράτει ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Νείλου, δὲν φαίνεται ὅτι ἐπέδρασε καταφανῶς ἐπὶ τῆς ἀρχαίας νομισματοκοπίας τῶν Ἑλλήνων, εἶνε περιττὸν νὰ ἀσχοληθῶμεν διὰ μακρῶν περὶ τὴν μετρολογίαν τῶν Αἰγυπτίων. Δύο ὀνόματα Αἰγυπτιακῶν σταθμῶν ὑπάρχουσι μνημο-

Χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἰς ὀβελλίσκους ὡς νόμισμα.

Αἴγυπτος.

ρευόμενα συχνὰ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ τοῦ Καρνάκ (ἐποχὴ Θούθμος τοῦ Γ', 1700-1600 π. Χ.), τὸ «Οὔτιεν» καὶ τὸ «Κάτ», ἀλλ' ἡ ἀκριβὴς ἀναλογία τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸ ἕτερον διετέλει ἀγνωστος, μέχρις οὗ εὐτυχῶς ἐγνώσθη τῇ βοήθειᾳ χωρίου τοῦ παπύρου τοῦ Harris, ὅστις περιέχει τὰ χρονικὰ Ραμσῆ τοῦ Γ', βασιλεύσαντος περὶ τὰ 1300 π. Χ. Ἐξ αὐτοῦ φαίνεται, ὅτι τὸ Οὔτιεν ἀποτελεῖτο ἐκ δέκα Κάτς. Σιαθμίον καλλίστης διατηρήσεως ἐξ ὀφίτου λίθου ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ φέρει μὲν τὴν ἐπιγραφὴν «Πέντε Κάτς τοῦ θησαυροφυλακείου τοῦ "Ον"» ἔλκει δὲ 698 κόκκους Ἐὰν δὲ παραδεχῶμεν, ὀλιγίστην ἀπώλειαν βάρους, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ ἀρχικὴ ὀλκὴ ἦτο 700 κ., ὅπερ δίδει μονάδα ἐξ $700 \frac{1}{3}$ ἦτοι 140 κ. ὡς πρὸς τὸ Κάτ καὶ 1400 κ. ὡς πρὸς τὸ Οὔτιεν. Ὁ P. Bortolotti «*Del primitivo cubito Egizio*», φρονεῖ, ὅτι τὸ Οὔτιεν τοῦτο εἶνε ἀκριβῶς τὸ $\frac{1}{1000}$ τοῦ ἔαρους ἐνὸς κυβικοῦ πήχεως ὕδατος τοῦ Νείλου, τοῦ κυβικοῦ τούτου πήχεως ὅντος οὐχὶ τοῦ συνήθους βασιλικοῦ πήχεως τῶν 20·66 δακτύλων, ἀλλὰ μέτρον, ὅπερ ἀποκαλεῖ πρωτόγονον Αἰγυπτιακὸν κυβικὸν πήχυν ἐκ 17·71 δακτύλων τὸ μῆκος. Παρὰ τὸ πρωτόγονον (;) τοῦτο Οὔτιεν τῶν 1400 κ. ἦτο ἐπίσης ἐν χρήσει ἕτερον ἑαυντέρον, οὗ μέγας ἀριθμὸς δειγμάτων (κάτς καὶ ὑποδιαίρέσεις αὐτοῦ) ἀνεκαλύφθησαν ἑοχάτως ὑπὸ τοῦ κ. Petrie ἐν τῇ θέσει τῆς Ναυκρατίδος¹. Ὁ κ. Bortolotti (ἐν. ἀν.) ὑποβάλλει τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ κανονικὴ ὀλκὴ τοῦ ἑαρέος τούτου Οὔτιεν δύναται νὰ εἶνε 1486 κ., πρὸς δέ, ὅτι δυνατόν νὰ εἰσίζεται ἐπὶ τοῦ $\frac{1}{1500}$ μέρους τῆς ὀλκῆς ἐνὸς κυβικοῦ βασιλικοῦ πήχεως (20·66 δακτύλων τὸ μῆκος) τοῦ ὕδατος τοῦ Νείλου· ἀλλὰ τὰ σιαθμῖα τοῦ κ. Petrie φαίνονται δεικνύοντα ὅτι ἡ κατὰ μέσον ὄρον ὀλκὴ τοῦ Οὔτιεν τούτου δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τοὺς 1436-1450 κ., ἂν καὶ τινὰ κομμάτια φθάνουσι μέχρι 1530 κ. Ὁ πρακτικὸς σκοπὸς τῆς διακρίσεως μεταξὺ τῶν δύο μορφῶν τοῦ Οὔτιεν εἶνε ἐντελὼς ἀγνωστος. Δυνατὸν τὸ ἐλαφρὸν Οὔτιεν νὰ ἦτο τοπικὴ τις διαφορὰ, ἐπειδὴ τὰ δείγματα τῆς ἑαυντέρας μορφῆς εἶνε κατὰ πολὺ κοινότερα.

Βαβυλωνία
καὶ Ἀσσυρία.

Οἱ Χαλδαῖοι καὶ Βαβυλώνιοι, ὡς κάλλιστα γνωρίζομεν, ἠδδοκίμουν ἰδίως εἰς τὰς συναφεῖς ἐπιστήμας τῆς ἀριθμητικῆς καὶ ἀστρονομίας.

1 Publications of the Egypt Exploration Fund. «Naukratis», 1886

«Εἰς τὰς εὐρείας καὶ μονοτόνους πεδιάδας τῆς κάτω Μεσοποταμίας, λέγει ὁ καθηγητὴς Rawlinson¹ — ἔνθα ἡ γῆ ὀλίγα ἔχει τὰ ἰδέας δυνάμενα νὰ ἐμπνεύσωσιν ἢ νὰ τέρψωσι διὰ τῆς ποικιλίας, ὃ εὐμετάβλητος οὐρανὸς διαρκῶς ἀλλάσσωσιν μετὰ τῶν ὥρων καὶ ἐποχῶν, ἀρχαίόθεν θὰ ἐπέσυρε τὴν προσοχήν, ἐν ᾧ τὸ καθαρὸν στερέωμα, ἡ ξηρὰ ἀτμοσφαῖρα, καὶ ὁ ὁμαλὸς ὁρίζων θὰ παρεῖχον εὐκολίας πρὸς παρατηρήσεις εὐθὺς ὡς ἡ πρὸς τοῦτο ἰδέα ἐγεννήθη αὐτομάτως ἐν ταῖς διανοαῖς τῶν κατόικων»².

Τὰ πορίσματα τῶν ἀστρονομικῶν ἐκείνων παρατηρήσεων ἐγράφοντο διὰ σφηνοειδῶν χαρακτήρων ἐπὶ μαλακῶν πηλίνων πινακιδίων, σκληρυνομένων κατόπιν δι' ὀπτήσεως καὶ διαφυλασσομένων εἰς τὰς βασιλικὰς ἢ δημοσίας βιβλιοθήκας τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Βαβυλωνίας. Μέγας ἀριθμὸς τῶν πινακιδίων τούτων εὔρεται νῦν ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ.

Ἰστορεῖται δὲ ὅτι, ὅτε Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἐκνέρισε τὴν Βαβυλῶνα, εὐρέθησαν ἐκεῖ καὶ ἀπεσάλησαν εἰς τὸν Ἀριστοτέλην σειραὶ ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων, ἀνερχόμεναι μέχρι τοῦ ἔτους 2234 π. Χ. Αἱ νέαι δ' ἔρευναι περὶ τῆς φύσεως τῶν παρατηρήσεων τούτων καθιστῶσι πιθανόν, ὅτι ἐπ' αὐτῶν στηρίζεται ὁλόκληρος ἡ οἰκοδομὴ τοῦ μετρικοῦ συστήματος τῶν Βαβυλωνίων.

Ἡ ἡμέρα καὶ νῦν διηρέθησαν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων εἰς 24 ὥρας, τὸ ἐξηκονταδικὸν σῶστημα τῶν Βαβυλωνίων. ὡν ἑκάστη εἰς 60 λεπτά, ἕκαστον δὲ λεπτὸν εἰς 60 δευτερόλεπτα. Τὴν μέθοδον ταύτης τῆς καταμετρούσεως τοῦ χρόνου, ἣτις οὐδέποτε ὑπερηκοντίσθη ὑπὸ ἄλλης, ἐκληρονομήσαμεν ἐκ Βαβυλῶνος σὺν ταῖς πρώταις ἀρχαῖς τῆς ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης. Τὰ τῶν Βαβυλωνίων μέτρα χωρητικότητος καὶ τὸ σταθμικὸν σύστημα αὐτῶν, πιστεύεται ὅτι ἐστηρίζοντο ἐπὶ μῆκος καὶ τῆς αὐτῆς μονάδος, ὡς καὶ τὰ χρόνον καὶ ἐκτάσεως μέτρα αὐτῶν³. Ἐπειδὴ δὲ πιστεύεται, ὅτι οὗτοι καθιέρωσαν τὸ μῆκος μῆκος

1 Ancient Monarchies. σ. 126.

2 Κικέρωνος, «De Divin.», I. 2. Principio Assyrii propter planitiem magnitudinemque regionum quas incolebant, cum coelum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, trajectiones motusque stellarum observaverunt.

3 Brandis, «Münz-Mass-und Gewichtswesen,» σ, 33 κ. 45.

ώρας ἡμερινοῦ χρόνου διὰ μέσου τοῦ στάγδην καταρρέοντος ὕδατος¹, εὐχερῶς ἐννοεῖται, ὅτι δυνατόν νὰ καθόρισαν καὶ τὸ ἔαρος τοῦ τάλαντου αὐτῶν καὶ τῆς μνᾶς καὶ τοῦ οἴκλου, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ μέγεθος τῶν μέτρων τῆς χωρητικότητος, σταθμῶντες ἢ καταμετροῦντες τὰ ποσὰ τοῦ ὕδατος τὰ διαρρέοντα ἐξ ἐνὸς ἀγγείου εἰς ἕτερον, διαρκοῦντος δεδομένου τινὸς χρονικοῦ διαστήματος. Οὕτω, καθὼς τῷ ὄντι μία ὥρα συνίστατο ἐξ 60 λεπτῶν, τὸ δὲ λεπτὸν ἐξ 60 δευτερολέπτων, οὕτω καὶ τὸ τάλαντον ἀπετελεῖτο ἐξ 60 μνῶν, ἡ δὲ μνᾶ ἐξ 60 οἴκλων.

Ἡ διὰ τοῦ ἐξήκοντα διαιρέσεις, ἥτοι τὸ ἐξηκονταδικὸν οὐστήμα, χαρακτιρίζει ἀκριβῶς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῶν Βαβυλωνίων τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὸ σύστημα τῶν σταθμῶν καὶ μέτρων ὡς τὸ δεκαδικὸν οὐστήμα τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τοὺς συγχρόνους ἡμῶν Γάλλους. Ὑπερτερεῖ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος, ὅσον ὁ ἀριθμὸς 60, ἐφ' οὗ βασίζεται, ἐπιδέχεται μείζονα ὑποδιαιρέσιν ἢ ὁ ἀριθμὸς 10.

Περὶ τὸ 1300 π. Χ. τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος ὑπερέβη κατὰ τὴν σπουδαιότητα τὸ τῶν Βαβυλωνίων, ἡ σοφία ὅμως καὶ ἐπιστήμη τῶν Χαλδαίων δὲν ἀπωλέσθη, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς Νινευὴ μετεδόθη ἕνεκα τῶν Ἀσσυριακῶν κατακτίσεων καὶ τοῦ ἐμπορίου πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς δυσμὰς μέχρι τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Ἐπανέλθωμεν ἤδη εἰς τὰ νῦν σωζόμενα μνημεῖα.

Λιοντόμορφα
καὶ νησομόρφα
σταθμια Βαβυλωνίας
καὶ Ἀσσυρίας.

Πρὸ τριακοντα περίπου εἰῶν ὁ κ. Layard ἀνεκάλυψε καὶ ἐκόμισεν εἰς Ἀγγλίαν ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Νινευὴ ἀριθμὸν τινα χαλκῶν λεόντιων διαφόρων μεγεθῶν, οὓς δύναται τις νὰ ἴδῃ νῦν ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ. Σὺν αὐτοῖς ὑπῆρχεν ὡσαύτως ἀριθμὸς τις λιθίνων ἀντικειμένων σχήματος νησσῶν. Οἱ χαλκοὶ λέοντες ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λαβὴν ἐπὶ τῶν νώτων, φέρουσι δὲ γενικῶς διπλὴν ἐπιγραφὴν, ὧν ἡ μὲν διὰ σφηνοειδῶν, ἡ δ' ἑτέρα δι' Ἀραμαϊκῶν χαρακτῆρων.

Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται παρέχουσιν ἡμῖν τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας ἢ Βαβυλωνίας, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἑποίου κατεσκευάσθησαν οἱ λέοντες καὶ αἱ νῆσοι, τὸ δὲ σπουδαιότερον αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται δηλοῦσι τὸν ἀριθμὸν τῶν μνῶν ἢ ὑποδιαιρέσεων τῆς μνᾶς, ὡς ἔκαστον

¹ Brandis, ἐ. ἀ. σ. 19.

τούτων ἀρχῆθεν ἀντεπροσώπευσεν. Οὕτω οὐδεμία δύναται γὰρ ὑπάρξει ἀμφισβόλια, ὅτι οἱ λέοντες καὶ αἱ νῆσοι αὗται εἰσὶ γνήσια σταθμὰ ἢ μάλιστα πιθανῶς ἐπίσημα ἀρχέτυπα ὁλκῆς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατατεθέντα ἐν τοῖς βασιλικαῖς ἀνακτόροις. Τοῦτο τοῦλάχιστον ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπὶ τινων ἐξ αὐτῶν ἐπιγραφῶν, οἷαι αἱ ἐξῆς σφηνοειδεῖς ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τριῶν τῶν μεγαλειτέρων καὶ ἀρχαιοτέρων νησομόρφων σταθμίων.

(1) « Ἀνάκτορον τοῦ Ἰρῶα-Μερωδάχ, βασιλέως Βαβυλῶνος [περὶ τὰ 1050 π. Χ.], 30 μναῖ ».

Ὀλκὴ 15060·5 κ., δίδουσα μναῖν 502 κ.

(2) « Τριάκοντα μναῖ τοῦ Ναξον-σουμα-λιεῶρ, βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας » [ἀγνώστου χρονολογίας]. Ὀλκὴ 14589 κ.

Μικρὸν μέρος τοῦ σταθμίου τούτου εἶνε ἀποκεκερυσμένον· τοῦτου δὲ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, παρέχεται μναῖ τοῦ αὐτοῦ περίπου βάρους τῇ ὑπ' ἀριθ. 1 προηγουμένῃ.

(3) « Δέκα μναῖ » (βεβλημένον κατὰ τι)· φέρει τὸ ὄνομα τοῦ « Δούγγη » τοῦ, κατὰ τὸν Γ. Σμίθ, βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος περὶ τὰ 2000 π. Χ. Ὀλκὴ 4986 κ., δίδουσα μναῖν 498·6 κ.

Ἐπὶ τριῶν τῶν λεόντων ἀναγινώσκομεν:—

(1) « Ἀνάκτορον τοῦ Σαλμανασάρ [περὶ τὰ 850 π. Χ.], βασιλέως τῆς χώρας, δύο μναῖ βασιλικαί », διὰ σφηνοειδῶν χαρακτήρων, καὶ « Σταθμὸς δύο μναῖ τῆς χώρας » ἀραμαϊστί.

Ὀλκὴ 1992 κ., δίδουσα μναῖν 996 κ.

(2) « Ἀνάκτορον τοῦ Θαλγάρ· Φιλλησάρ [περὶ τὰ 747 π. Χ.], βασιλέως τῆς χώρας, δύο μναῖ », διὰ σφηνοειδῶν χαρακτήρων.

Ὀλκὴ 946 κ., δίδουσα μναῖν 473 κ.

(3) « Πέντε μναῖ βασιλικαί » διὰ σφηνοειδῶν χαρακτήρων καὶ « Σταθμὸς πέντε μναῖ τῆς χώρας » ἀραμαϊστί.

Ὀλκὴ 5042 κ., δίδουσα μναῖν 1008 κ.

Ὀλόκληρος ἡ σειρά τῶν ἀρχαίων τούτων σταθμῶν ὑπεβλήθη πρὸ τινων ἐτῶν εἰς ἀκριβῆ ἐξέτασιν τοῦ βάρους διὰ ζυγοῦ ἀκριβείας ὑποτινος τῶν ὑπαλλήλων τοῦ μετρολογικοῦ τμήματος, τὰ δ' ἐξαγόμενα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ κ. W. H. Chisholm ἐν τῇ Ninth Annual Report of the Warden of the Standards, 1874-5, ἐνθα εὐρεται ἀκριβὴς κατάλογος πάντων τούτων.

Πάντα τὰ σπουδαιότερα κομμάτια ἐν τούτοις εἶχον ζυγισθῇ πολλὰ ἔτη πρότερον· δέον δὲ νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκ νέου σταθμίσσεως διὰ τελειότερων μέσων εἶνε ἐν τῷ συνόλῳ τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ πρότερον ἐξαχθέντα ὑπὸ τοῦ *Queiro* καὶ τοῦ *Dr. J. Brandis*.

Ἀπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τοῦ καταλόγου τῶν σταθμῶν θέλει πείσει ἡμᾶς ὅτι συνυπῆρξαν ἐν χρήσει δύο διάφοροι μναῖ κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τὸ διαρρεῦσαν μεταξὺ τοῦ 2000 καὶ 625 π. Χ. Ἡ βαρύτερα τῶν δύο τούτων μνῶν φαίνεται ὅτι ἦτο ἀκριβῶς τὸ διπλάσιον τῆς ἐλαφροτέρας. Πιθανῶς ὁ *Brandis* πλησιάζει πρὸς τὴν ἀλήθειαν καθορίζων τὴν ὁλκὴν τῆς βαρείας μναῖ εἰς 1010, τῆς δ' ἐλαφρᾶς εἰς 505 γραμμάρια.

Τινὲς ὑποστηρίζουσιν ὅτι ἡ ἐλαφροτέρα τῶν δύο τούτων μνῶν δυνατὸν νὰ προσιδιάζεν εἰς τὰ Βαβυλωνιακὸν καὶ ἡ βαρύτερα εἰς τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος· ἀλλὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ. Ἐν τούτοις δυνατὸν ἡ χρῆσις τῆς βαρείας μναῖ νὰ ἐπεκράτει περισσότερον ἐν Συρίᾳ ἢ ἡ τῆς ἐλαφρᾶς, ἐὰν πρέπη νὰ κρίνωμεν ἐκ τούτου, ὅτι δηλ. πλεῖστα τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ σύστημα τῆς βαρείας μναῖ σταθμὰ ἔχουσι παρὰ τῇ σφηνοειδεῖ ἐπιγραφῇ ἐτέραν Ἀραμαϊκὴν.

Ὁ δὲ σκοπός, εἰς ὃν ἀπέβλεπεν ἡ Ἀραμαϊκὴ αὕτη ἐπιγραφὴ, ἦτο πασιφανὲς νὰ καταστήσῃ τὸν σταθμὸν παραδεκτὸν εἰς τοὺς ἐμποροὺς τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης τοὺς ἀνάγοντας καὶ κατάγοντας ἐμπορεύματα μεταξὺ Ἀσσυρίας καὶ Μεσοποταμίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Φοινικικῶν ἐμπορίων ἀφ' ἑτέρου.

§ 3. Οἱ Φοίνικες ἐμποροί.

Τὸ Φοινικικὸν ἐμπόριον ἦτο ἐν τῷ συνόλῳ διαμετακομιστικόν. Τὰ πλουσίως πεποικιλμένα ὑφάσματα τῆς Βαβυλῶνος καὶ ἄλλα προϊόντα τῆς Ἀνατολῆς κατεβιβάζοντο πρὸς τὴν παραλίαν, ἐτίθεντο ἐπιμελῶς ἐντὸς κεδρῶνων κιβωτίων ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς Τύρου καὶ Σιδῶνος, ὁπόθεν διηρθύνοντο ὑπὸ τῶν ἐπιχειρηματικῶν ναυτίλων τῆς Φοινίκης εἰς Κύπρον, εἰς τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου ἢ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπωτάτην Δύσιν. Ἐντεῦθεν ἡ Φοινικικὴ πόλις Τύρος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἰεζεκιήλ (κεφ. XXVII) «ἐμπόριον τῶν λαῶν ἀπὸ νήσων πολλῶν».

Ἀλλ' οἱ Φοίνικες, ὡς οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἑβραῖοι κλπ., μεθ' ὧν ἐπεκοινωνοῦν, δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ ἄνευ ἰδιαζόντων σταθμῶν καὶ

μέτρων, ἐφ' ὧν φαίνεται δι προσήρμωσαν τὴν ἀρχικὴν Ἀσσυριοβαβυλωνιακὴν λογιστικὴν μονάδα, ἥτοι τὸν σταθμόν, καθ' ὃν εἰθίζετο τὰ ἐκτιμῶνται αἱ ἀξίαι. Ὁ σταθμὸς οὗτος ἦτο τὸ ἐξηκοστὸν μέρος τῆς *manah* ἥτοι *manā*.

Τὸ Βαβυλωνιακὸν ἐξηκονταδικὸν σύστημα ἦτο ξένον ταῖς συνηθείαις τῶν Φοινίκων. Ὅθεν ἐνῶ ὁ λαὸς οὗτος ἐνκόλως παρεδέχθη τὴν Ἀσσυριοβαβυλωνιακὴν ἐξηκοντάδα ὡς ἰδίαν μονάδα σταθμοῦ, ἥτοι *shekel*, δὲν παρεδέχθη ταυτοχρόνως τὸ ἐξηκονταδικὸν σύστημα ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ κατεσκεύασε νέαν *manā* δι' ἑαυτόν, ἀποτελουμένην ἐκ πενήκοντα ἀντὶ ἐξήκοντα σίκλων. Ἐν τούτοις ἐν τῇ ἐκτιμῇ τοῦ μεζωρος πάντων τῶν σταθμῶν, τοῦ τάλαντου, διετηρήθη ἡ διὰ τοῦ 60 διαίρεσις. Οὕτω ἐν τῷ Φοινικικῷ συστήματι, ὡς καὶ ἐν τῷ τῶν Ἑλλήνων, 50 σίκλοι (Ἑλληνιστὶ στατηῖρες) = 1 *manā*, 60 δὲ *manā* ἢ 3000 σίκλοι ἢ στατηῖρες = 1 τάλαντον.

Ἡ ἰδιαίτερα μορφή τοῦ σίκλου, ἣν φαίνεται ὅτι οἱ Φοίνικες καὶ Ἑβραῖοι ἔλαβον ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, ἦτο τὸ ἐξηκοστὸν μέρος τῆς βαρυτέρας τῶν δύο Ἀσσυριοβαβυλωνιακῶν *manā*, περὶ ὧν εἵπομεν ἄνωτέρω.

Τὸ ἐξηκοστὸν δὲ τῆς ἐλαφροτέρας διὰ λόγον τινὰ μὴ ἐξακριβωθέντα ἀκόμῃ, φαίνεται δι μετεκομίσθη πρὸς τὴν Λύειν δι ἄλλης ὁδοῦ, τουτέστι διὰ μέσον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, οὕτω δὲ ἐκομίσθη καὶ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Λυδίας.

§ 4. Οἱ Λυδοί.

«Οἱ Λυδοί», λέγει ὁ Ε. Κούρτιος (Ἑλλ. Ἱστορ. I. 101· μεταφρ. Σ. Λάμπρου. Βιβλιοθ. Μαργασῆ.) «ἀπέβησαν κατὰ γῆν, ὡς οἱ Φοίνικες ἀπὸ θαλάσσης, οἱ μεῖνται μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ προσθίας Ἀσίας». Παραδίδεται δι περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ ἐπὶ τινὰς αἰῶνας κατόπιν ἡ χώρα τῶν Λυδῶν διετέλει ἐν σχέσει ὑποτελείας πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀσσυρίας¹. Ἀλλ' Ἀσσυριακὴ τις ἐπιγραφὴ πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι ἡ πρὸς-δυσμὰς τοῦ Ἄλνυος Μικρὰ Ἀσία ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἀσσυρίους βασιλεῖς πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀσσοῦρ-ἑάνι-απλι δηλαδὴ τοῦ Σαρδαναπάλου, περὶ τὰ 660 π. Χ., ὅστις, ὡς μαρτυρεῖται,

¹ Κτησίου Ἀποσπ. 2, 18 ἐκδ. Müller.

ὑπεδέχθη προεξείαν τοῦ Γύγον, βασιλέως τῆς Λυδίας χώρας «ἀπομεμακρυσμένης» ἣς οἱ προκατόχοι τοῦ Σαρδαναπάλου οὐδέποτε ἤκουσαν τὸ ὄνομα. Οὐδὲν ἦτιον εἶνε πιθανὸν ὅτι εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρξεν εἰδὸς τις συναφείας μεταξὺ Λυδίας καὶ Ἀσσυρίας, ἢν καὶ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ¹.

Καταγωγή
τοῦ συνήμα-
τος τῶν σταθ-
μῶν τῶν Λυ-
δῶν.

Ο Καθηγητὴς Sayce φρονεῖ ὅτι οἱ μεσάζοντες μεταξὺ τῆς Λυδίας πρὸς δυομὰς καὶ τῆς Ἀσσυρίας πρὸς ἀνατολὰς ὑπῆρξαν λαὸς τις καλούμενος *Kheta* ἢ Χετταῖοι. Συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην ἡ βόρειος Χετταϊκὴ πρωτεύουσα Καρχεμίς (ἢ μετὰ ταῦτα Ἱεράπολις) ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου, ἦτο ὁ τόπος, ἔνθα αἱ τέχναι καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἀσσυρίας προσέλαβον τὴν μορφήν, ἣτις χαρακτηρίζει ἰδίᾳ τὰ ἀρχαιότατα μνημεῖα τῆς κεντρικῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Τὸ ἔτος 1400 π. Χ. ἡ περίπου τότε, ἦτο ὁ χρόνος τῆς μεγίστης ἰσχύος τοῦ ἔθνους τῶν Χετταίων ἂν δὲ ἀληθῶς οὗτοι ἦσαν ὁ κύριος συνδυεὺς κρίκος μεταξὺ Λυδίας καὶ Ἀσσυρίας, δύναται νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα, ὅτι δι' αὐτῶν οἱ Λυδοὶ παρέλαβον τὰ Ἀσσυριακὰ σταθμὰ, ἅτινα κατόπιν ἐν Λυδίᾳ ἔλαβον τὴν μορφήν ἐνσήμου κέρματος ἦτοι νομίσματος.

Διὰ τοῦτο ἀπέξῃ οἰκεία τῇ Λυδίᾳ ἡ ἐλαφρὰ μᾶλλον ἢ ἡ βαρεῖα μνᾶ μένει ἀνεξήγητον. Γνωρίζομεν ἐν τούτοις, ὅτι εἰς τῶν Ἀσσυριακῶν σταθμῶν λέγεται ἐν σφηνοειδεῖ τινι ἐπιγραφῇ «σταθμὸς τῆς Καρχεμίδος»². Ἄν λοιπὸν ἡ νέα ὑπόθεσις περὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Χετταίων ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀποδειχθῇ ὀρθή, «τὰ σταθμὰ τῆς Καρχεμίδος» δυνατὸν διὰ μέσον τῶν Χετταίων νὰ μετεβιβάσθησαν εἰς Φρυγίαν καὶ Λυδίαν ἐπειδὴ δὲ τὰ ἀρχαιότατα Λυδικὰ νομίσματα ἐκανονίσθησαν συμφώνως πρὸς τὰς διαιρέσεις τῆς ἐλαφροῦς Ἀσσυριακῆς μνᾶς, αὕτη πιθανῶς θὰ εἶνε ἡ περὶ ἣς ὁ λόγος (ἴδε κατωτέρω σ. ξγ').

Ὅθεν ἐκ τῶν δύο τούτων σημείων, τῆς Φοινίκης ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Λυδίας (διὰ τῆς Καρχεμίδος) ἀφ' ἑτέρου, φαίνεται ὅτι αἱ δύο Βαβυλωνικαὶ μονάδες ὁλικῆς ἐπεξετάθησαν δυτικῶς εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ μὲν βαρέος σίκλου διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Φοινίκης, τοῦ δ' ἐλαφροῦ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Λυδίας.

1 Maspero, Hist. Anc., σ. 480.

2 Cuneiform inser. of West. As., τόμ. III, Πλν. XLVII, ἀρ. 9.

§ 5. Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ νομίσματος ἐν Λυδίᾳ.

Εἶπε θανμασμοῦ ἄξιον ὅτι τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς, τὰ τόσον καλῶς γνωρίζοντα τὴν ἐμπορίαν καὶ οἰκείως ἔχοντα, ὥς εἶπε ἀναμφίβολον, πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν πολυτίμων μετὰλλων οὐ μόνον πρὸς σκοποὺς συναλλαγῆς, ἀλλὰ καὶ τοκογλυφίας ἀκόμη, ἐξηκολούθησαν ἐπὶ τόσον πολλοὺς αἰῶνας ἐκτελοῦντα ἐν ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτῶν ἐμπορικὰς πράξεις ἄνευ κεκανονισμένου νομίσματος. Καὶ ὅμως οὐδὲν εἶπε βεβαιότερον τοῦ ὅτι οὕτως εἶχε τὸ προᾶγμα.

«Πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν», λέγει ὁ Ἡρόδοτος (I, 94), ^{Ἐφεύρεσις τοῦ νομίσματος ὑπὸ τῶν Λυδῶν.} «νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοινάμενοι (οἱ Λυδοὶ) ἐχρήσαντο». Ἐκ τῶν ὀλίγων, ἅτινα γνωρίζομεν περὶ τοῦ χαρακτηῆρος τοῦ λαοῦ τούτου, ἐξάγομεν ὅτι τὸ ἐμπορικὸν αὐτοῦ ὁρμέμφυτον πρέπει νὰ ἀνεπτύχῃ μεγάλως ἕνεκα τῆς γεωγραφικῆς αὐτοῦ θέσεως καὶ τοῦ περιβάλλοντος, ἀμφοτέρων συντελούντων εἰς συχνὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς γείτονας λαοὺς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοὺς τε Ἀσιάτας καὶ τοὺς Ἑλληνας.

Περὶ τὸν χρόνον, καθ' ὃν τὸ ἄχανές Ἀσσυριακὸν κράτος περιέπιπεν εἰς παρακμὴν, ἣ Λυδία ὑπὸ νέαν δυναστείαν, τὴν καλουμένην τῶν Μερναδῶν, εἰσῆρχετο εἰς νέαν φάσιν ἐθνικοῦ βίου.

Ἡ πολιτικὴ τῶν νέων τούτων κυριάρχων τῆς χώρας ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἰσχὴν τῆς Λυδίας πρὸς δυσμὰς καὶ νὰ κυριεύσῃ πόλεις παραθαλασσίους. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον Γύγης ὁ ἰδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Μερναδῶν, ὅστις ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου περὶ τὰ 700 π. Χ., ἐγκαθιδρύθη στερεῶς ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντιου καὶ ἀπεπειράθη νὰ ἐκτείνῃ τὰς κτήσεις αὐτοῦ κατὰ μῆκος πλάσσης τῆς Ἰωνικῆς ἀκτῆς. Τοῦτο ἔφερε τοὺς Λυδοὺς εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς τοὺς Ἑλληνας τῆς Ἀσίας.

Οἱ Ἴωνες οὗτοι Ἕλληνες διετέλουν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς διαρκῇ ἐπιμιξίαν (οὐχὶ πάντοτε φιλικήν) μετὰ τῶν Φοινίκων, μεθ' ὧν ἀπὸ μακροῦ πρότερον συνεφώνησαν ὥς πρὸς τοὺς ἀριθμούς, σταθμὰ, μέτρα, τὴν χρῆσιν τοῦ ἀλφαβήτου καὶ τὰ παρόμοια, καὶ παρ' ὧν, ὥς ἔχομεν λόγους νὰ εἰκάζωμεν, ἐδέχθησαν τὸ ἐξηκοστὸν μέρος τῆς βαρείας Ἀσσυριοεαβυλωνίας μνᾶς ὥς ἰδίαν αὐτῶν μονάδα βάρους ἦτοι

στατηῖρα. Ἀφ' ἐτέρου οἱ Λυδοὶ παρέλαβον πιθανῶς ἐκ τῆς Καρχημίδος τὸ ἐξηκοστὸν τῆς ἐλαφροῦς μνᾶς.

Οὕτω λοιπόν, ὅτε οἱ Λυδοὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γύγον ἦλθον εἰς συνάφειαν καὶ σύγκρουσιν πρὸς τοὺς Ἑλληνας, αἱ δύο μονάδες βάρους, ἀφ' οὗ διέβησαν διὰ δύο διαφόρων ὁδῶν, συνηγηθήθησαν πάλιν εἰς τὰς παραλλόους πόλεις καὶ τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν τῆς δυτικῆς Μικροῦς Ἀσίας ἐν τῇ μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως χώρᾳ.

Εἰς τὴν βασιλείαν Γύγον, τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ νέου Λυδικοῦ κράτους, ὡς διάφορον οὖσαν τῆς ἀρχαιοτέρας Λυδίας, δύνανται ἴσως νὰ ἀποδοθῶσι τὰ ἀρχαιότατα δοκίμια τῆς νομισματοκοπίας. Ὁ πλοῦτος τοῦ μονάρχου τούτου εἰς πολύτιμα μέταλλα δύνανται νὰ συμπερανθῇ ἐκ τῆς μέγλης δαφιλείας τῶν δώρων αὐτοῦ πρὸς τὸ Δελφικὸν ἱεροφυλάκιον, συνισταμένων εἰς χρυσοῦς κρατῆρας καὶ ἀργυροῦς ὑδρίας καὶ συμποσούμενων εἰς τοσοῦτον ὄγκον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ὅσον οὐδέποτε πρότερον εἶδον ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναθροισθέντα οἱ Ἑλληνες¹.

Εἶνε δὲ σύμφωνον πρὸς τὸ ὅλον πνεῦμα μονάρχου, οἷος ἦν ὁ Γύγης, οὕτως ἔργον ὑπῆρξε τὸ νὰ ἐκτείνῃ τὸ κράτος αὐτοῦ πρὸς δυσμὰς καὶ συγχρόνως νὰ εἶνε κύριος τῶν ὁδῶν τῆς συγκοινωνίας πρὸς τὴν Ἀνατολήν, ὅτι ἐκ Σάρδεων, τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ, τῆς κειμένης εἰς τὴν κατωφέρειαν τοῦ Τρωῶλου καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πακτωλοῦ, ἀμφοτέρων πλουσίων εἰς χρυσόν, ἀνέπεμπε διὰ τῶν μακρῶν ὁδῶν τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὸ κέντρον τῆς Μεσοποταμίας καὶ κατέπεμπε διὰ τῶν παραποταμίων πεδιάδων τῆς δύσεως πρὸς τὴν θάλασσαν τὸν ἐγχώριον Λυδικὸν χρυσὸν τὸν συλλεγόμενον ἐκ τῶν ἀποθεμάτων τῆς κοίτης τοῦ Πακτωλοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους ὀρυχείων.

Λυδικὸν ἤλεκτρον.

Τὸ πολύτιμον τοῦτο ἐμπόρευμα (ἐὰν ἀληθῶς τὰ ἀρχαιότατα Λυδικὰ νομίσματα ἀνήκουν εἰς αὐτόν), τὸ ἔκοψεν εἰς σχῆμα ὠοειδῶν σφαιριδίων ἢ πλίνθων, ἐπισήμως ἐσφραγισμένων ἢ τετυπωμένων ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς εἰς ἐγγύησιν τοῦ βάρους καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν. Διὰ τὴν ἀνατολικὴν ἢ μεσόγειον ἐμπορίαν ἢ ἐλαφρὰ μνᾶ ἦτο ὁ κανὼν, καθ' ὃν ἐκανονίσθη ἡ νομισματοκοπία αὕτη, ἐν ᾧ διὰ τὴν δυτικὴν ἐμπορίαν τὴν πρὸς τοὺς Ἑλληνας τῆς παραλίας ἐχρησιμοποιεῖτο ὁ βαρὺς κανὼν ὄντινα, ἐνεκα

1 Curtius, Gr. Gesch., T. I. σ. 466. — Ἡροδ. I. 14.

τοῦ τρόπου τῆς μεταδόσεως αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν Φοινικικόν, τηροῦντες τὸ ὄνομα Βαβυλωνιακὸς διὰ τὸν σταθμόν, ὅστις μετεδόθη κατὰ γῆν ἐκ τῶν δρχθῶν τοῦ Εὐφράτου.

Τὰ ἀρχαιότατα Ἀνδικὰ νομίσματα συνίσταντο ἐκ μετάλλου καλουμένου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἠλέκτρον (Σοφοκλέους Ἀργ. 1037) ἢ λευκοῦ χρυσοῦ (Ἡροδ. I. 50). Ἦτο δὲ τοῦτο φυσικὸν κράμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ φαίνεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀνεγνώριζον αὐτὸ ὡς μέταλλον διάφορον τῶν δύο τούτων. Συνελέγετο δὲ κατὰ μεγάλας ποσότητας ἐκ τῶν ἀποθεμάτων τῆς κοίτης τοῦ Πακτωλοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀρυχείων τῶν ὄρειων κλιτύων τοῦ Τιμόλου καὶ Σιπύλου. Ἀποτελεῖται δὲ περίπου ἐξ $73 \frac{0}{10}$ χρυσοῦ καὶ $27 \frac{0}{10}$ ἀργύρου (Hultsch, *Metrologie*, ἐκδ. 6^η, σ. 579). Ὅθεν ἦτο εἰς διάφορον σχέσιν πρὸς τὸν ἄργυρον τῆς τοῦ καθαροῦ χρυσοῦ πρὸς τὸν ἄργυρον¹. Ὅτως ἐνῶ ὁ χρυσοὺς ἀνελόγει πρὸς τὸν ἄργυρον ὡς 13·3:1, τὸ ἠλεκτρον θὰ ἀνελόγει ὡς 10:1 ἢ τόσον τι περίπου.

Τὸ φυσικὸν τοῦτο κράμα τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κέκτηται ὡς πρὸς τὴν νομισματοκοπίαν πλεονεκτήματα πλείονα τοῦ χρυσοῦ. Πρῶτον μὲν ἦτο διαρκέστερον, ὡς σκληρότερον καὶ ὀλιγώτερον ὑποκείμενον εἰς βλάβην καὶ ἐλάττωσιν διὰ τῆς τριβῆς, δεύτερον δὲ ἐξήγετο εὐχερέστερον ὡς φυσικὸν προῖόν καὶ τρίτον, ἐπειδὴ εὐρίσκετο ἐν ἀναλογία περίπου 10:1 πρὸς τὸν ἄργυρον, καθίστα περιττὴν τὴν χρῆσιν διαφόρου κανόνος βάρους διὰ τὰ δύο μέταλλα, διότι ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν νομισματοκοπειῶν νὰ χρησιμοποιῶσι μίαν μόνον τάξιν σταθμῶν καὶ δεκαδικὸν σύστημα, ὅπερ ἦτο εὐκατανόητον καὶ ἀπλοῦν ἐν τῇ χρήσει. Ἐνεκα τούτου φαίνεται ὅτι τὸ ἠλεκτρον ἐσταθμίσθη συμφώνως τῷ κανόνι τοῦ ἀργύρου, ἐπομένως ἐν τάλαντον, μία μνᾶ καὶ εἰς σίκλος ἠλέκτρον ἔθεωροῦντο ὡς ἰσοφαρίζοντα πρὸς 10 τάλαντα, 10 μνᾶς, ἢ 10 στατήρας ἀργύρου τοῦ αὐτοῦ βάρους. Ἄρα ἐν ἐκάστη χώρᾳ ἡ ὀλκὴ τοῦ ἐξ ἠλέκτρον στατήρος θὰ ἐξηριτᾶτο ἐκ τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ὅστις ἦτο ἐκεῖ ἐν χρήσει διὰ τοὺς ὄγκους τοῦ ἀργύρου, ἦτοι τοῦ ἀργύρου εἰς σχῆμα ῥαβδίων καὶ πλίνθων, τῆς συνηθείας τῆς νέας ἐφευρέσεως τῆς σφρα-

1 «Ubicumque quinta argenti portio est, et electrum vocatur». Plin., II. N. 33.4.28.

γίσεως ἢ τυπώσεως τοῦ μετάλλου διὰ τὴν κυκλοφορίαν ἐφαρμοσθείσης κατὰ πρῶτον μόνον εἰς τὸ πολυτιμότερον τῶν δύο μετάλλων, ὡς τοῦ ἠλέκτρον παρισσιῶντος εἰς εὐχρηστον μικρὸν ὄγκον, βάρους ἀνομισματοποιήτου ἀργύρου δεκάκις ὀγκωδεστέρου καὶ δεκάκις δυσμετακομιστοτέρου.

Βελτίωσις
ὑπὸ τῶν Ἑλ-
λῆνων Ἰωάνων
τῆς νομισμα-
τοκοπίας.

Ὅπωςδὴποτε τῆς νέας ἐφευρέσεως ἅπαξ κοινῶς εἰς χρῆσιν παραδεκτῆς γενομένης, δὲν θὰ ἐξράδυνεν ἡ ἐξάπλωσις αὐτῆς ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου. Ἐχομεν δὲ βασίμους λόγους νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἀμφοτέρω τὰ μέταλλα ταῦτα ἐχρησιμοποίησαν ἐν Ἀνδία πρὸς νομισματοκοπίαν ἀπ' αὐτῶν ἤδη τῶν χρόνων τοῦ Κροίσου (568-554 π. Χ.). (*Ἰδε τόμ. Β', σελ. 190).

Αἱ τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κοσμοῦσαι Ἑλληνικαὶ πόλεις δὲν ἐξράδυναν νὰ παραδεχθῶσι καὶ μάλιστα νὰ τελειοποιήσωσι τὴν ἀπλὴν μὲν ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὀλιγώτερον σημαντικὴν ἐφεύρεσιν τῶν Ἀνδῶν, εἰς τοὺς Ἰωνας δ' Ἑλλήνας τῆς Μιλήτου καὶ τῶν γειτόνων πόλεων ἀνήκει πιθανῶς ἡ τιμή, ὅτι ἀντικατέστησαν διὰ καλλιτεχνικῶς ἐξεργασμένων σφραγίδων τὰ ἀρχέγονα Ἀνδικὰ σημαντήρια καὶ ὅτι ἐν μεταγενεστέρω πως περιόδῳ ἐπέγραψαν αὐτὰ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ λαοῦ ἢ ἡγεμόνος, ὅφ' οὗ τὸ νόμισμα ἐκόπη.

Τὰ ἐπίσημα ἐμβλήματα, δι' ὧν οἱ ἀρχαιότατοι ἐξ ἠλέκτρον στατήρες διεκρίνοντο τῶν ἀπλῶν τεμαχίων μετάλλου, ἀπετελοῦντο ἀρχικῶς μόνον ἐκ τῆς τυπώσεως ἀγροίκων καὶ ἀχαράκτων σημαντηρίων, ὧν μεταξὺ ἐιοποθετεῖτο ὁ βῶλος ἥτοι τὸ ὠρειδὲς σφαιρίδιον, ἵνα δεχθῇ τὸ κτύπημα τῆς σφύρας. Βραδύτερον ἡ τέχνη τοῦ σφραγιδολύφου ἐκλήθη πρὸς διακόσμησιν τῆς ὑποκειμένης τῶν δύο σφραγίδων, ἥτις πάντοτε ὑπῆρξεν ἡ πρόσοψις, ἥτοι τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ νομίσματος, μετὰ τοῦ συμβόλου τῆς ἐγχωρίου θεότητος, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὁποίας ἐκόπησαν τὰ νομίσματα, τῶν θεῶν καλουμένων οἶονεὶ μαρτύρων τῆς καλῆς ὁλκῆς καὶ τῆς γνησιότητος τοῦ νομίσματος.

Τὸ σύμβολον τοῦτο, ἐπίσημον ἢ τύπος ὡς καλεῖται, ἀποτελεῖται συνήθως ἐκ τῆς μορφῆς ἢ προτομῆς ζῴου, ἢ τινος ἀνύχου ἀντικειμένου, τῶν κεφαλῶν ἢ τῶν σωμάτων τῶν θεῶν ἢ ἀνθρώπων οὐσῶν σπανίων ἢ ἀγνώτων ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ περιόδῳ,

Τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ νομίσματος δὲν ἔφερεν ἀρχικῶς τύπον, ἀλλὰ

μόνον τὸ ἐντύπωμα ἐν σχήματι τετραγώνου ἐγκοιλότητος (κοινῶς καλουμένης τετράγωνον ἐγκοιλόν, *incuse square, carrée creux*) τῆς ἀνωτέρας τῶν δύο σφραγίδων, ὧν μεταξὺ ἐτοποθειεῖτο ὁ κυαμόμορφος βῶλος τοῦ μετάλλου, ἀφ' οὗ πιθανῶς πρότερον ἐμαλακύνετο ἐκφυρομένου ἐπὶ τῷ σκοπιῷ τοῦ νὰ δεχθῇ εὐχερέστερον τὸ ἐκτύπωμα τῆς ὑποκειμένης σφραγίδος.

§ 6. Αἱ Βαβυλωνιακαὶ καὶ Φοινικικαὶ ἀργυραὶ μναί.

Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ταύτην περίοδον ὁ ἄργυρος στανίως ἐξυγίζετο, ὥς ὁ χρυσός, διὰ τοῦ αὐτοῦ ταλάντου καὶ τῆς μνᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον συμφώνως πρὸς σταθμητικὸν κανόνα παραχθέντα ἐκ τῆς ὀλκῆς τοῦ χρυσοῦ τοιοῦτόν δέ τινα περίπου: — ἡ παραδεδεγμένη ἀξία τοῦ χρυσοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἄργυρον ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ ἐπὶ πολὺ κατόπιν ὡς 13·3:1¹. Δὲν εἶνε δὲ βέβαιον ὅτι μεταξὺ τῶν σχετικῶν ἀξιῶν τῶν δύο μετάλλων ὑπῆρχον αἱ αὐταὶ διακυμάνσεις, αἵτινες νῦν εἶνε τόσον συχναί.

Ἀποτέλεσμα τῆς σταθερότητος ταύτης τῆς συναλλαγῆς ὑπῆρξεν ἡ παλαιὰ εἰσαγωγή· εἰς Ἀσίαν διπλῆς κυκλοφορίας (διμεταλλισμός). Ἡ ἀναλογία τοῦ 13·3:1 καθίστα δυσχερὲς τὸ στάθμισμα τῶν δύο μετάλλων κατὰ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κανόνα, ἐπειδὴ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δεδομένον τι βάρος χρυσοῦ δὲν θὰ ἠδύνατο εὐχερῶς νὰ ἀνταλλαγῇ πρὸς στρογγύλον ἀριθμὸν τεμαχίων ἢ ὀαεδίων ἀργύρου τοῦ αὐτοῦ σταθμοῦ, ἀλλ' ἀντὶ 13¹/₃ τοιούτων κομματίων. Ὅθεν, ὅπως διευκολυνθῇ ἡ ἀνταλλαγή τῶν δύο μετάλλων, ἡ ὀλκὴ τοῦ ἀργυροῦ σίκλου, μνᾶς καὶ ταλάντου ἠδύνηθη ἢ ἡλατιώθη, ἵνα συμφωνήσῃ πρὸς τὴν τοῦ χρυσοῦ σίκλου, μνᾶς καὶ ταλάντου ἐπὶ τῷ σκοπιῷ τῆς ταχυτέρας μετατροπῆς τοῦ χρυσοῦ σίκλου εἰς στρογγύλον ἀριθμὸν ἀργυρῶν σίκλων.

1 Ὁ Ἡρόδοτος λέγει 13:1 (III, 89), ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε λεπτομερῶς ἀκριβές, ὥς κατεδείχθη ὑπὸ τοῦ Mommsen, *Hist. Mon. Rom.* μετάφρ. Blacas, τόμ. 1, σελ. 407.

§ 7. Παραγωγή νομισματικῶν ὀλκῶν.

ΑΣΣΥΡΙΟΒΑΒΥΛΩΝΙΑΚΑΙ ΜΝΑΙ* ΧΡΥΣΟΥ

ΒΑΡΕΙΑ

ΕΛΑΦΡΑ

Μνα 15,600 κ.

7800 κ.

$\frac{1}{60}$ ἥτοι σίκλος 260 κ.

130 κ.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΤΑΘΜ. ΑΡΓΥΡΟΥ ΠΑΡΑΧΘΕΝΤΕΣ ΕΚ ΤΗΣ ΜΝΑΣ ΧΡΥΣΟΥ

A'. Ἐκ τοῦ βαρέος χρυσοῦ σίκλου τῶν 260 κ.

$260 \times 13.3 = 3458$ κ. ἀργύρου.

3458 κ. ἀργύρου = 15 σίκλοι τῶν 230 κ.

Ὁ Φοινικικὸς καὶ Ἑλληνοασιατικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἀργύρου δύναται νὰ ἀποτελεσθῇ ὡς ἐξῆς ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ σίκλου τῶν 260 κ.

Φοινικικὸς
κανὼν.

Τάλαντον 690,000 κ. = 3000 στατήρες

Μνα 11,500 κ. = 50 στατήρες

Στατήρ 230 κ.

B'. Ἐκ τοῦ ἐλαφροῦ χρυσοῦ σίκλου τῶν 130 κ.

$130 \times 13.3 = 1729$ κ. ἀργύρου

1729 κ. ἀργύρου = 10 σίκλοι τῶν 172.9 κ.

Ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ σίκλου τῶν 172.9 κ. οἱ Βαβυλωνιακοί, Ἀνδικοὶ καὶ Περσικοὶ σταθμικοὶ κανόνες ἀργύρου δύνανται νὰ ἀποτελεσθῶσιν ὡς ἐξῆς.

Περσικὸς
κανὼν.

Τάλαντον 518,700 κ. = 3000 στατήρες = 6000 σίκλοι

Μνα 8645 κ. = 50 » = 100 »

Στατήρ 172.9 κ. = 1 » = 2 »

Σίκλος 86.45 κ.

Οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοὶ πρέπει φυνικῶ τῷ λόγῳ νὰ ληφθῶσι μόνον ὡς κατὰ προσέγγισιν ὀρθοί. Ἐν τισι χώραις αἱ ὀλκαὶ τῶν νομισμάτων θὰ εὐρεθῶσιν ὑποτασσόμεναι εἰς ἀνώτερον, ἐν ἄλλαις δὲ εἰς κατώτερον, τινα μέσον ὄρον. Πᾶσα τοιαύτη ἐκτροπὴ θέλει σημειωθῇ ἐν τοῖς κεφαλαίοις τῶν χωρῶν, ἐν αἷς αὗται ἐμφανίζονται.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ τοῦτο, ὅτι δηλ. ἐν τῇ Μικρᾷ

Ἀσία καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν τῆς νομισματοκοπίας (α) ὁ βαρὺς χρυσοῦς στατήρ (260 κ.) ἐμφανίζεται εἰς διαφόρους τόπους ἀπὸ τῆς Τέω πρὸς βορρᾶν μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Προποντίδος· (β) ὁ ἐλαφρὸς χρυσοῦς στατήρ (130 κ.) ἐν Ἀνδία (Κροίσειος στατήρ) καὶ ἐν Σάμῳ (;)· (γ) ὁ ἡλέκτρινος στατήρ τοῦ Φοινικικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος ἀργύρου, κυρίως μὲν ἐν Μιλήτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρὸς δὲ καὶ ἐν Ἀνδία, ἃν καὶ οὐδέποτε ἄρτιος· (δ) ὁ ἐξ ἡλέκτρου καὶ ὁ ἀργυροῦς στατήρ τοῦ Βαβυλωνιακοῦ σταθμητικοῦ κανόνος κυρίως, ἃν οὐχὶ καὶ ἀποκλειστικῶς, ἐν Ἀνδία· (ε) ὁ ἀργυροῦς στατήρ τοῦ Φοινικικοῦ κανόνος ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

§ 8. Μετάδοσις τῶν σταθμητικῶν κανόνων ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην
διὰ τεσσάρων κυρίων ὁδῶν.

Εἶδομεν πῶς ἐκ τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρητος οἱ κανόνες, δι' ὧν ἐσταθμίζοντο τὰ πολύτιμα μέταλλα, μετεβιβάσθησαν πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἥτοι ὁ μὲν βαρὺς κανὼν διὰ τῆς Φοινίκης καὶ τῆς θαλάσσης, ὁ δ' ἐλαφρὸς διὰ τῆς Ἀνδίας καὶ διὰ τῆς στερεᾶς

Καιρὸς ἤδη γὰρ στραφῶμεν πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα καὶ γὰρ ἀνιχνεύσωμεν τὴν μετοικεσίαν τῶν αὐτῶν σταθμητικῶν κανόνων ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἑλληνικὰς ἀποικίας.

Ἡ μετάδοσις τῶν σταθμητικῶν τούτων κανόνων, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα γὰρ ἀκολουθήσωμεν αὐτήν, φηίνεται ὅτι ἐγένετο διὰ τριῶν ἢ τεσσάρων διαφόρων ὁδῶν, ἥτοι τῆς νοτίας ὁδοῦ, τῆς κεντρικῆς καὶ τῆς βορείου.

Ὁ σίκλος ἢ ὥς οἱ Ἕλληνες καλοῦσιν αὐτόν, ὁ στατήρ τοῦ Φοινικικοῦ κανόνος εἶλκεν ἀρχικῶς 230 κ., ἀλλὰ τοῦτο πρέπει γὰρ συνέβαινε πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ νομίσματος, διότι οἱ ἀρχαιότατοι τῶν Ἑλληνικῶν στατήρων τοῦ Φοινικικοῦ σταθμοῦ ἐξ ἡλέκτρου ἢ ἀργύρου σπανίως ὑπερβαίνουν τοὺς 220 κ.¹

Α'.
Ἡ νοτία ὁδός.

1 Οἱ Ῥόδιοι καὶ τινες ἄλλοι ἀργυροὶ στατήρες φθάνουσι τοὺς 240 κ. ἀλλὰ εἶνε μεταγενεστέρης περιόδου καὶ ἴσως Ἀττικοί. Ἰδε τόμ. Β', σελ. 179.

Παλαιὰ ἔμπο-
ρία τῶν Φοι-
νίκων μετὰ
τῆς Πελοπον-
νήσου.

«Οἱ Φοῖνικες» λέγει ὁ Ἡρόδοτος, (I. 1) «ἀφικόμενοι ἐπὶ ταύτην τὴν θάλασσαν καὶ οἰκήσαντες τοῦτον τὸν χώρον, ὃν καὶ νῦν οἰκοῦσιν, ἤρχισαν ἀμέσως τὰ ἐπιχειρῶσι μακροὺς πλοῦς. Φέροντες δὲ φορτία Αἰγυπτιακῶν καὶ Ἀσσυριακῶν ἔμπορευμάτων ἔφθαλον καὶ εἰς ἄλλας χώ-
ρας καὶ δὴ καὶ εἰς Ἄργος, ὅπερ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον προεῖχε καθ' ὅλα τῶν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ νῦν καλουμένη Ἑλλάδι ἄλλων πόλεων. Ἀφικό-
μενοι λοιπὸν ποιεοῖσι οἱ Φοῖνικες εἰς τὸ Ἄργος τοῦτο ἐξέθεσαν τὸ φορτίον πρὸς πώλησιν. Τὴν πέμπτην δὲ ἢ ἕκτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀφίξεως, ὅτε εἶχον ἤδη πωλήσει σχεδὸν πάντα, ἦλθον ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκες ἄλλαι πολλαὶ καὶ δὴ καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως, ἧς τὸ ὄνομα ἦτο, ὥς οἱ Ἕλληνες λέγουσιν, Ἰὼ ἢ τοῦ Ἰνάχου.» Ἐπεταὶ κατόπιν ὁ μῦθος τῆς ἀπαγωγῆς τῆς Ἰοῦς ὑπὸ τῶν Φοινίκων, καθ' ἣν στιγμὴν αἱ γυ-
ναῖκες ἰστάμεναι παρὰ τὴν πρῦμναν ἠγόραζον ὅ,τι ἐπεθύμουν.

Ἐχομεν ἐνταῦθα εἰκόνα τῶν Φοινίκων ἔμπορων ἐν ἀμέσῳ ἐπιμειξίᾳ πρὸς τὴν Πελοπόννησον. Τοιαῦται Φοινικικαὶ ἀγοραὶ ἐγίνοντο πιθανῶς κατὰ ὠρισμένα διαστήματα, ἃν καὶ εἰς τινὰς θέσεις δυνατὸν νὰ ᾖσαν διαρκεῖς.

Μεταξὺ τῶν πρώτων μαθημάτων, ἅτινα οἱ Ἕλληνες τῶν παραλίων θὰ ἔμαθον ἐκ τῆς διαρκοῦς ταύτης συνηθείας τοῦ νὰ διαπραγματεύων-
ται περὶ τιμῶν μετὰ τῶν ξένων ἔμπόρων, θὰ ἦτο φυσικῶς ἡ χρῆ-
σις τῶν σταθμῶν, δι' ὧν οἱ Φοῖνικες ἐπώλουν αὐτοῖς τὰ πολύτιμα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κοσμήματα, ἅτινα ἐπεθύμουν.

Κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον πρέπει νὰ εἰσῆχθησαν τὸ πρῶτον εἰς Πελοπόννησον τὰ Φοινικικὰ σταθμά. Ἀκολούθως οἱ Ἕλληνες γενόμε-
νοι καὶ αὐτοὶ λαὸς θαλασσοπόρος ἀπεμάκρυναν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς Φοῖνικας ἐκ τῶν παραλίων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος· τὰ μαθήματα
δμως, ἅτινα οἱ ἐξ ἀνατολῶν ναυτικοὶ ἐδίδαξαν αὐτούς, δὲν ἐλησμονήθη-
σαν τόσον ταχέως.

Οὐδὲν ἦτιον, ὥς διαρκῶς συμβαίνει ἐκεῖ, ἐνθα δὲν ὑπάρχει ἐξου-
σία πρὸς τακτοποίησιν τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, τὰ σταθμά, ἅτινα
εἰσῆγαγον οἱ Φοῖνικες εἰς Πελοποννήσον, ὑπέστησαν σὺν τῷ χρόνῳ ἑαθ-
μαίαν τινὰ ἔκπτωσιν, ἐὰν τὸ πόρισμα τοῦτο δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς
ὀλικῆς τῶν στατήρων τῆς Αἰγίνης, οἵτινές εἰσιν τὰ ἀρχαιότατα πάντων
τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων.

Συνήθως αποδίδουσι τὴν πρώτην κοπὴν τῶν Αἰγινήτικων τούτων νομισμάτων εἰς τὸν Φεῖδωνα, βασιλέα τοῦ Ἄργους, περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ ὁποίου ἐπικρατεῖ ἀκόμη μεγάλη διαφορὰ γνώμων· τὸ Πάριον χρονικὸν τίθησιν αὐτὸν εἰς τὸ πρῶτον ἡμῖς τῆς ἐνάτης π. Χ. ἐκατοσταετηρίδος, μαρτυρεῖ δὲ πρὸς τούτοις ὅτι «Φεῖδων ὁ Ἀργεῖος ἐδήμειυσε τὰ μέτρα... καὶ ἀνεσκεύασε, καὶ νόμισμα ἀργυροῦν ἐν Αἰγίνῃ ἐποίησεν». Ἕτεροι δὲ καὶ ἀσφαλέστεραι μαρτυρίαι¹ καθ' ἑξῆς ἔχουσιν αὐτὸν εἰς τὴν 8ην Ὀλυμπιάδα (748 π. Χ.), ἐνῶ ὁ Weissenborn² καὶ ὁ E. Curtius βαίνουνσι προσωτέρω ἐπιχειρήσαντες νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἐξασίλευσε περὶ τὰ 668 π. Χ. Τέλος ὁ Ἡρόδοτος (IV. 127) μέμνηται τυράννου τινὸς τοῦ Ἄργους «τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίου» καὶ υἱέον Φεῖδωνος, οὗ υἱὸς ἐπῆρξεν εἰς τῶν μνηστήρων τῆς Ἀγαρίστης, θυγατρὸς τοῦ Κλεισθέους τῆς Σικυῶνος. Ὁ χρόνος ἐπομένως τοῦ Φεῖδωνος τούτου δυσχερῶς δύναται νὰ εἴνε πολλὸ ἀρχαιότερος τοῦ 600 π. Χ. Ἡμεῖς δὲν ἐνδιαφερόμεθα νῦν νὰ συμπεριλάβωμεν τὰς ἀντιθέτους ταύτας μαρτυρίας. Ἀρκεῖ ὅτι πᾶσαι αἱ παραδόσεις συντρέχουσιν εἰς τὸ νὰ δείξωσιν ὅτι ὁ Φεῖδων ὁ Ἀργεῖος ἦτο ὁ πρῶτος εἰσαγωγὸν μέτρα, σταθμὰ καὶ νομίσματα εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα.

Ὅθεν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ τις καὶ ὅτι τὰ σφαιροειδῆ νομίσματα τῆς Αἰγίνης, τὰ ἑξαίως ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς κυρίως Ἑλλάδος, εἴνε τὸ ὑπὸ τοῦ Παρίου χρονικοῦ ἀναφερόμενον φειδώνιον νομίσμα. Δύναται ἐπίσης θετικῶς νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι οὐδὲν τῶν Αἰγινήτικων τούτων νομισμάτων εἴνε παλαιότερον τῶν ἀρχαιοτάτων ἐξ ἡλέκτρον Λυδικῶν νομισμάτων, ἐπομένως ὅτι ὁ χρόνος τῆς ἐν Πελοποννήσῳ εἰσαγωγῆς τοῦ κεκομμένου νομίσματος εἴνε μεταγενέστερος τοῦ 700 π. Χ. Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι ὁ Φεῖδων δὲν ἦτο ὁ ἐφευρέτης τοῦ νομίσματος, ἐπειδὴ ἤδη πρὸ τῶν χρόνων αὐτοῦ πάντα τὰ παράλια καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ἐγνώριζον τὰ ὡχρὰ ἡλεκτροῖνα νομίσματα τῆς Λυδίας καὶ Ἰωνίας. Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐν τούτοις δὲν ἴσχυν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, καί, ὥς ὁ Curtius παρατηρεῖ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ, «πᾶσα ἐμπορικὴ πρᾶξις εἰς τοὺς λιμένας τῆς Πελοποννήσου ἐγένετο αἰτία πολυ-

¹ Οἱ Φεῖδων ὁ Ἀργεῖος εἰσήγαγε τὴν χρῆσιν τοῦ κεκομμένου νομίσματος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα.

¹ Πανσανίας, VI. 22, 2. Ἰδε Clinton, Fast. Hell., I, σ. 248.

² Beiträge zur Gr. Alterthumskunde, σ. 18.

πλόκων δυσχερεῶν». Ὁ σταθμητικὸς κανὼν, τὸν ὁποῖον οἱ Πελοποννήσιοι ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ ἔλαβον παρὰ τῶν ἐμπόρων τῆς Φοινίκης ὑπέστη κατὰ τὴν διάρκειαν δύο αἰῶνων λίαν σημαντικὴν ἔκπτωσιν. Ὁ Φεῖδων παρεδέχθη τὰ σταθμὰ ταῦτα ὡς εὔρεν αὐτὰ ἐν τῇ ἐποχῇ του (πρὸ τοῦ 600 π. Χ.), ἐπὶ τῆς βάσεως δὲ τοῦ ἡλαττωμένου τούτου Φοινικικοῦ βάρους, διωργάνωσεν ἴδιον σύστημα σταθμῶν καὶ νομισματοκοπίας διπερῆς ἔκτοτε ἐκαλεῖτο Φειδώνιον ἢ συνηθέστερον Αἰγινητικόν, ἀπὸ τῆς νήσου Αἰγίνης, τῆς τότε ἀποτελούσης μέρος τῶν κήσεων τοῦ Φεῖδωνος, ἐνθα οὗτος ἱδρυσεν τὸ ἀρχαιότατον Πελοποννησιακὸν νομισματοκοπεῖον.

*Ὅτι ἡ Αἰγίνα τὸ ἀρχαιότατον Εὐρωπαϊκὸν νομισματοκοπεῖον.

Ἡ νῆσος Αἰγίνα, μεθ' ὅλην τὴν Δωρικὴν κἀθοδον, ἐξηκολούθησε πάντοτε διατηροῦσα ἐαυτὴν εἰς ἄμεσον κατὰ θάλασσαν ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς Φοινίκης. Ἡ Ἀφροδίτη τῆς Αἰγίνης ἐν τῇ ιδιότητι αὐτῆς ὡς θεᾶς τοῦ ἐμπορίου καὶ ὡς τοιαύτη οὖσα ἡ εἰσηγήτρια διεθνούς ἐνότητος, ἐταντίζετο πρὸς τὴν Φοινικικὴν Ἀστάρτην. Τὸ δ' ἱερὸν αὐτῆς ἀπειτέλει τὸ κέντρον παντὸς Φοινικικοῦ ἀποικισμού ἐπὶ τῶν παραλίων καὶ νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Πᾶσα τῶν κατοίκων ἀσχολία, ἐμπορία ἢ τεχνουργία, οἶον ἡ ἀλιεία καὶ μεταλλωρυχία διατέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς. Διὰ μέσου αὐτῆς τὰ πολύτιμα μέταλλα μετὰ τοῦ Φοινικικοῦ συστήματος τῶν σταθμῶν ἐκομίσθησαν διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Ἑλλάδα.

*Ὅτε αἱ κατὰ θάλασσαν ἀποστολαὶ ἀπέβησαν συχνότεραι, καὶ αἱ πρόοδοι τῆς ναυπηγίας παρέσχον μείζονας εὐκολίας πρὸς κυκλοφορίαν ἀνὰ τὴν Μεσόγειον, ἡ ἀρχέγονος μέθοδος τῆς συναλλαγῆς δι' ἀνταλλαγῆς ἐφάνη ἀνεπαρκής. Οἱ ἱερεῖς τῆς θεᾶς τῆς ἐμπορίας τότε τὸ πρῶτον εἰσήγαγον τὰ μέταλλα ὡς μέτρα ἀξίας. Οὗτοι δ' ὑπῆρξαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, οἱ τὸ πρῶτον συλλέξαντες ποσότητας πολυτίμου μετάλλου καὶ σφραγίσαντες διὰ τοῦ συμβόλου τῆς θεᾶς τὰ εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ ναοῦ ἀνήκοντα χυτὰ τεμάχια μετάλλων.

Τὸ σύμβολον τοῦτο ἦτο ἡ θαλασσία χελώνη, ζῶον ἱερὸν τῇ Ἀφροδίτῃ, ἐν τοῖς ναοῖς τῆς ὁποίας μάλιστα τὰ ξύλινα ὑποπόδια τῶν θρόνων ἦσαν ἐξεργασμένα ἐν σχήματι χελωνῶν, αὐτῆς τῆς θεᾶς παριστανομένης ἐνίοτε βαινούσης ἐπὶ τῆς ῥάχews χελώνης.

*Ἐν τῇ νήσῳ Αἰγίνῃ ἐπομένως, ἴσως δὲ ἐν αὐτῇ τῷ ἱερῷ τῆς Ἀφροδίτης, εὔρεν ὁ Φεῖδων πρόχειρον πᾶν τὸ πρὸς τὸ ἐπιχείρημα αὐτοῦ ὑλικόν. Ἰδρυσεν ἐνταῦθα τὸ πρῶτον Πελοποννησιακὸν νομισματοκο-

πειον παραδεχθείς ὡς τύπον τῆς νομοματοκοπίας αὐτοῦ τὴν χελώνην, τὸ ἱερὸν σύμβολον τῆς Φοινικικῆς θεᾶς τῆς θαλάσσης. Τότε δὲ ἀνῆρτησεν ἐν τῷ ἐν Ἀργεὶ ραῶ τῆς Ἑρᾶς εἰς μνήμην τῆς ἀρχαίας καταστάσεως τῶν πραγμάτων παραδείγματα τῶν ἀχρήστων πλέον ὀρειχαλκίων καὶ σιδηρῶν τεμαχίων, ὀξελλίσκων, τῶν πρὸ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ χρησιμευσάντων ἀντὶ νομισμάτων (Μέγα Ἑτυμολ. ἔ. λ. ὀξελλίσκος).

Ἡ ὁλὴ τοῦ στατήρος τοῦ Αἰγυπτιακοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, κατὰ τὰ μέχρις ἡμῶν περιωθέντα νομίσματα, φαίνεται ὅτι ὠρίσθη περὶ τοὺς 194 κ. (ἴδε τόμ. Α'. σελ. 493) Ὁ Αἰγυπτιακὸς σταθμητικὸς κανὼν ὁ Αἰγυπτιακὸς σταθμητικὸς κανὼν ἔλαβεν εἰς ἀρχαίους χρόνους εὐρεῖαν διάδοσιν οὐ μόνον πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς τῶν νησιωτικῶν κρατῶν οἷα ἡ Κέως, Νάξος, Σίφνος καὶ Κρήτη. Εὐρίσκομεν αὐτὸν ὡσαύτως ἐν ἀπάσαις ταῖς πόλεσιν, αἵτινες ἔκοιραν νομίσματα ἐν τῇ κεντρικῇ Ἑλλάδι (Θεσσαλίᾳ, Φωκίᾳ καὶ Βοιωτίᾳ), οὐχὶ ὅμως καὶ ἐν Κορίνθῳ, Ἀθήναις ἢ ἐν Εὐβοίᾳ, ἂν καὶ ἐν Ἀθήναις Αἰγυπτιακὸν νόμισμα φαίνεται ὅτι ἴσχυε μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος (590 π. Χ.). Ὁ κανὼν οὗτος μάλιστα φαίνεται ὅτι διέβη διὰ θαλάσσης εἰς τὰς ἐν Ἑλλάδι καὶ Σικελίᾳ Χαλκιδικὰς ἀποικίας. Τὸ Κερκυραϊκὸν νόμισμα ἀκολουθεῖ ἐπίσης τὸν Αἰγυπτιακὸν κανόνα ἡλαττωμένον κατὰ τι. Πρὸς βορρᾶν νομίσματα Αἰγυπτιακοῦ βάρους ἀπαντῶσιν ἐν Ἀσσίᾳ καὶ δὴ ἐν Κύμῳ (;), Τέρω (;), Κνίδῳ, Κελενδέρῳ, ἴσως δὲ καὶ ἐν Κύπρῳ. Μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀντικατεστήθη τὸ πλεῖστον διὰ τοῦ Ἀττικοῦ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνέβη, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, γενικῶς. Εἰς τινὰς θέσεις μάλιστα ἐξηκολούθησεν ἐν χρήσει μέχρι τῶν χρόνων τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως.

Ἡ κεντρικὴ ὁδὸς εἶνε ἐκείνη, δι' ἧς ὁ Βαβυλωνιακὸς χρυσοῦς στατήρ τῶν 130 κ. διέσχισε τὴν θάλασσαν πρὸς τὴν νῆσον Εὐβοίαν, ἅψ' ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ Εὐβοϊκοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, καθ' ὃν τρόπον περὶ τοῦ καὶ ὁ Φοινικικὸς ἀπέβη ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι ὁ Αἰγυπτιακὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Β'. Ἡ κεντρικὴ ὁδός.

Μεταξὺ τῶν σπουδαιότατων ἐμπορικῶν πόλεων τοῦ ὀγδόου καὶ ἐξογδοῦ π. Χ. αἰῶνος ἦσαν ἡ Χαλκὶς καὶ ἡ Ερέρια τῆς Εὐβοίας. Αἱ δύο αὗται πόλεις, καίτοι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνταγωνισθῶσι κατὰ τὸν πληθυσμὸν πρὸς τὰς διασημοτέρας πόλεις Κόρινθον καὶ Ἀθήνας, ὅμως

κατὰ τὴν ἀπομεμακρυσμένην ἐκείνην ἐποχὴν ἔσχον μεγαλειτέραν ἢ ἑκατέρα τούτων ἐπίδρασιν πρὸς ἐξάπλωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἰδεῶν ἐπὶ τοῦ ἤδη πεπολιτισμένου κόσμου. Ὑπῆρξαν αἱ μέγισται ἀντίπαλοι, τῆς πέραν τῆς θαλάσσης Μιλήτου καὶ οἱ λιμένες, ἐξ ὧν ἀπέπλευσαν τὰ πλοῖα, ἅτινα ἐκόμισαν τοὺς ἀποίκους εἰς τὰς νέας αὐτῶν πατρίδας, πρὸς δυσμὰς μὲν εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, πρὸς βορρᾶν δὲ εἰς Θράκην καὶ Μακεδορίαν. Οὕτω ἡ πολυαριθμους φιλοξένους λιμένας ἔχουσα Χαλκιδικὴ εἵλκυσεν ἑνωρὶς μέγαν ἀριθμὸν ἀποίκων ἐκ Χαλκίδος, ἰδρυσάντων πόλεις ἐπὶ πάσης προσφόρου πρὸς ἐμπορίαν θέσεως καὶ ἀποκαλεσάντων πᾶσαν τὴν χώραν Χαλκιδικὴν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς μητροπόλεως αὐτῶν.

Αἱ ἀποικίαι τῆς Ἑρετρίας, τῆς ἀντιζήλου ταύτης ἀδελφῆς τῆς Χαλκίδος, ἦσαν σχεδὸν ἐπίσης πολυάριθμοι, ἔκειντο δὲ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Παλλήνης καὶ περὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ἀθωνος.

Αἱ δύο αὗται Εὐβοϊκαὶ πόλεις, Χαλκὶς καὶ Ἑρέτρια, ἦσαν αἱ ἐπιχειρηματικώταται τῶν Ἰωνικῶν πόλεων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος, ἴσως δὲ καὶ μόλις ἀπολείπονται κατὰ τοῦτο τῆς Σάμου καὶ τῆς Μιλήτου ἐν Ἀσίᾳ. Τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐκάλυπτον τὰ πελάγη καὶ ἐκόμιζον τὸν ἐγγύωριον Εὐβοϊκὸν χαλκόν, οὗ ἕνεκα ἡ Χαλκὶς ἦτο ἰσὺς περιφημος, καὶ ἐξ οὗ παρήχθη καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς, πρὸς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν Θράκην, Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, ἀνακομίζοντα εἰς ἀνταλλαγὴν τὰ προϊόντα ἐκάστης χώρας, ἥτοι τὸν χρυσὸν τῆς Ἀνατολῆς, τὸν ἤλεκτρον τῆς Ἀνδίας, ἰδίᾳ δὲ τὸν ἄργυρον τῶν ὀρέων τῆς Χαλκιδικῆς, ἔνθα τριάκοντα δύο ὅλαι πόλεις ἐκτίσθησαν ὑπὸ μόνῃς τῆς Χαλκίδος, χωρὶς νὰ μνημονεύσωμεν τὰς πόλεις, ὧν ἦτο μητρόπολις ἡ Ἑρέτρια.

Ὁ Εὐβοϊκὸς
σταθμητικὸς
κανὼν.

Ἐκ τῆς Ἰωνίας, πιθανῶς διὰ τῆς Σάμου, οἱ Εὐβοεῖς εἰσέγαγον τὸν κανόνα, καθ' ὃν ἐστάθμιζον τὸν ἄργυρον αὐτῶν. Ὁ κανὼν οὗτος ἦτο ἡ ἑλαφρὰ Ἀσσυριοεβυλωνιακὴ χρυσὴ μνᾶ μετὰ τοῦ σίκλου ἢ στατήρος αὐτῆς τῶν 130 κ. Οἱ Εὐβοεῖς, ὡς ἔχοντες ὀλίγον ἢ οὐδόλως χρυσόν, μετεβίβασαν τὸν ἐν Ἀσίᾳ διὰ τὸν χρυσὸν χρησιμοποιούμενον σταθμὸν ἐπὶ τοῦ ἀργύρου αὐτῶν, ἀνξάνοντες αὐτὸν συγχρόνως ὀλίγον μέχρις 135 κ. τὸ πολὺ Ἀπὸ τῆς Εὐβοίας δὲ ταχέως ἐξηπλώθη ἐπὶ μεγάλου μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου διὰ μέσου τῶν ἐδρυτάτων ἐμπορικῶν σχέσεων τῶν ἐπιχειρηματικῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων. (Num. Chr. 1875, σ. 272).

Τοῦτο δὲ θὰ συνέβῃ περὶ τὰ τέλη τῆς 8ης ἑκατονταετηρίδος καὶ πρὸ τοῦ πολέμου, ὅστις ἐξεργάγῃ εἰς τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος μεταξὺ Χαλκίδος καὶ Ἑρετρίας, πρὸ πάντων διὰ τὴν κατοχὴν τοῦ μεταξὺ τῶν δύο ἀντιζήλων πόλεων κειμένου Ἀηλάντιου πεδίου

Ὁ γνωστός ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀηλάντιος πόλεμος ἦτο καὶ οὐσίαν ἔρις Ὁ Ἀηλάντιος πόλεμος. περὶ τῆς κατὰ θάλασσαν ὑπεροχῆς, ἐξ ἧς τὰ ἐμπορικά συμφέροντα ἀμφοτέρων τῶν πόλεων ἐκινδύνευον. Ἀπόδειξις δὲ τοῦτου εἶνε ὁ καθολικός χαρακτήρ, ὃν οὗτος προσέλαβε. Σχεδὸν πάντα τὰ σημαντικά κράτη τῆς Ἑλλάδος συνεμάχισαν μετὰ μιᾶς τῶν δύο τούτων πόλεων, σύμπαν δὲ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀπέβη εὐρύ τι πολεμικὸν θέατρον, ἐφ' οὗ ἔπρεπε νὰ κριθῇ ἡ ἔρις διὰ πολέμου. Ἡ Κόρινθος συνεμάχησε μετὰ τῆς Χαλκίδος, ἡ δὲ Κέρκυρα μετὰ τῆς Ἑρετρίας. Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἡ Σάμος καὶ Μίλητος συνεμάχισαν ἐπίσης ἀντιθέτως.

Πρέπει δὲ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ τοιαύτη διαίρεσις πάσης τῆς Ἑλλάδος εἰς δύο ἐχθρικά στρατόπεδα, πάντως θὰ εἶχεν ἀφορμὴν τὴν σύγκρουσιν ἐμπορικῶν συμφερόντων γειτόνων πολιτειῶν, ἐπειδὴ τὰ συμφέροντα τινῶν μὲν συνεδέοντο στενότερον πρὸς τὴν μίαν μερίδα ἄλλων δὲ πρὸς τὴν ἑτέραν.

Ὁ Ἀηλάντιος ἐμπορικὸς πόλεμος δεικνύει πόσον συχνὴ ἐπικοινωνία ὑπῆρχε κατὰ τὴν ὁγδόην ἑκατονταετηρίδα μεταξὺ Εὐβοίας καὶ τῶν ἀντιπέραν ἀκτῶν τῆς Ἀσίας.

Εἶνε μὲν ἀμφίβολον ἐκ τίνος Ἀσιατικοῦ λιμένος ἔλαβον οἱ Εὐβοεῖς τὸν Βαβυλωνιακὸν σταθμὸν τοῦ χρυσοῦ, ἀλλ' ὑπάρχουσι λόγοι, ἄγοντες ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ λιμὴν οὗτος ἦτο πιθανῶς ἡ Σάμος. Ἡ νῆσος αὕτη ἦτο κατὰ τὸν ὄγδοον αἰῶνα καὶ ἐπὶ τινα χρόνον ὕστερον, ἐκ τῶν πρώτων ναυτικῶν δυνάμεων ἐν τῷ Αἰγαίῳ. Ἡ θέσις αὐτῆς συνεβάλλετο ἀναμφισβόλως εἰς τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς ὡς ναυτικοῦ ἐμπορικοῦ κράτους καὶ κατέστησεν αὐτὴν ἓνα τῶν φυσικῶν σταθμῶν, δι' ὧν τὰ προϊόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀσίας καὶ τῶν παραλίων τῆς Ἰωνίας μετεπιεζάζοντο πρὸς τὴν ἀντιπέραν στερεὰν καὶ πρὸς αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἀπομεμακρυσμένας χώρας τῆς Δύσεως. Σαμακὸν δὲ πλοῖον ἦτο τὸ πρῶτον διαβὰν τὰς Ἡρακλείους στήλας καὶ γνωρίσαν τοῖς Ἑλλησι τὸ φαινόμενον τῶν παλιγοριῶν.

Ἡ θεωρία ὅτι ἡ Σάμος ἦτο ὁ λιμὴν, ὁπόθεν οἱ Εὐβοεῖς παρέλαβον

τὸν σταθμητικὸν κανόνα τοῦ χρυσοῦ, τὸν ὁποῖον ἐφήρμοσαν κατόπιν ἐπὶ τοῦ ἀργύρου, στηρίζεται ἐπὶ τῶν ὀλκῶν ἀρχαιοτάτων τινῶν νομισμάτων ἐξ ἡλέκτρου (περίπου 44 κ.) ἐδρεθέντων ἐν Σάμῳ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων Εὐβοϊκῶν νομισμάτων, τῶν δύο τούτων νήσων τῆς Εὐβοίας καὶ Σάμου, γενομένων δύο τῶν μεγίστων ἀποικιακῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Οὕτω, νομίζω, κατανοοῦμεν τὸ γεγονός ὅτι αἱ πόλεις τῆς Εὐβοίας, ὅτε ἤρχισαν νὰ κόπτωσιν ἴδια ἀργυρὰ νομίσματα, μετεχειρίσθησαν φυνικῶς τὸν σταθμητικὸν κανόνα, ὃν παρέλαβον ἐκ τῆς ἀρχαίας συνηθείας τῆς νήσου, ἀκριβῶς καθ' ὃν τρόπον ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Φεῖδων ἔκοψε τὸ πρῶτον αὐτοῦ νόμισμα συμφώνως πρὸς τὸν ἡλαττωμένον Φοινικὸν σταθμητικὸν κανόνα, ὅστις ἐπεκράτει τότε ἐν ταῖς κήσεσιν αὐτοῦ.

Κόρινθος

Μεταξὺ Πελοποννήσου καὶ Εὐβοίας ἔκειντο αἱ δύο μεγάλαι πόλεις Κόρινθος καὶ Ἀθῆναι. Ὡς ὁ Ε. Cuntius ἔδειξεν¹, ἡ Κόρινθος καὶ Εὐβοία στενῶς ἤδη ἐν παλαιαῖς χρόνοις συνεδέοντο. Πανταχοῦ ἔνθα εὐρίσκομεν Κορινθιακὰς ἀποικίας, εἴτε ἐν Αἰτωλίᾳ, Κερκύρῃ, Θράκῃ, εἴτε ἐν Ἰλλυρίᾳ, εὐρίσκομεν ὡσαύτως καὶ Εὐβοϊκὸν στοιχεῖον ἀναμειγμένον τῷ Κορινθιακῷ. Τοῦτο δὲ πιθανῶς εἶνε καὶ ἡ αἰτία, δι' ἣν τὰ ἀρχαιότατα Κορινθιακὰ νομίσματα ἀκολουθοῦσι τὸν Εὐβοϊκὸν σταθμητικὸν κανόνα καὶ οὐχὶ τὸν Αἰγινητικόν, ὃν ἡδυνάτο τις μᾶλλον νὰ προσδοκᾷ ἀπὸ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ θέσεως τῆς Κορίνθου καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν Φοινίκην, ἐκ τῆς ὁποίας κατήγετο ἡ Κορινθιακὴ λατρεία τῆς Ἀφροδίτης.

Ἡ ἀπαράμυλλος λαμπρότης τῆς θέσεως τῆς Κορίνθου, μετὰ τῶν δύο αὐτῆς ἑξασιῶν λιμένων, ὧν ὁ μὲν εὐρίσκετο εἰς ἄμεσον συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Ἀνατολῆς, ὁ δὲ ἕτερος μετὰ τῆς Ἀύσεως, ἐπέτρεπεν εἰς τὸν ῥέκτην πληθυσμὸν αὐτῆς νὰ ἐκτείνῃ τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ πρὸς πᾶσαν διεύθυνσιν συγχρόνως δὲ μετὰ τοῦ Κορινθιακοῦ ἐμπορίου τὰ κοινὰ Κορινθιακὰ ἀργυρὰ νομίσματα, τὰ κατὰ τὸν Εὐβοϊκὸν σταθμητικὸν κανόνα κοπέντα, ἀπέκτησαν εὐρεῖαν διάδοσιν πρὸς βορρᾶν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ πέραν τῆς θαλάσσης μέχρι τῆς νήσου Σικελίας.

Ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως τῶν Κορινθιακῶν τούτων στατήρων ὑπάρ-

¹ Hermes, X, σ. 217.

χει Πήγασος καὶ τὸ κόππα (Q), τὸ ἀρχικὸν γράμμα τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας κόσμημα ἔγκοilon σχήματος μαιανδρομόρφου σταυροῦ (*swastika*), ἀντικατασταθὲν ἐν ἀρχαίᾳ περιόδῳ διὰ κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς. Τὰ νομίσματα ταῦτα, ἔνεκα τοῦ Πηγᾶσου, ἐκαλοῦντο κοινῶς πῶλοι, ἐνῶ οἱ Αἰγινητικοὶ στατήρες ἐπωνομάζοντο χελῶναι.¹

Ἀνομοίως πρὸς τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς Εὐβοίας ὁ Κορινθιακὸς στατήρ δὲν διηγρεῖτο εἰς 2, ἀλλ' εἰς 3 δραχμάς. Λόγος δὲ τῆς διαιρέσεως ταύτης τῆς μονάδος διὰ τοῦ 3 ἀντὶ τοῦ 2, δυνατὸν νὰ ᾔτο ὁ σκοπὸς τῆς προσαρμογῆς τοῦ Κορινθιακοῦ νομίσματος πρὸς τὰ Αἰγινητικὰ τῶν γειτόνων Πελοποννησιακῶν κρατῶν διότι μία Κορινθιακὴ δραχμὴ τῶν 45 κ., ἦτοι τὸ τρίτον τοῦ Κορινθιακοῦ στατήρος, θὰ ἐδύνατο νὰ κυκλοφορήσῃ ὡς Αἰγινητικὸν ἡμίδραχμον ἦτοι ὡς τέταρτον τοῦ Αἰγινητικοῦ στατήρος.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι οὕτω δὲν συμφωνοῦσιν μὲν ἐπακριβῶς αἱ ὀλκαί, ἀλλ' ὅμως συμφωνοῦσιν ἐπαρκῶς πρὸς τὰς συνήθεις ἀνάγκας τῶν μικρῶν συναλλαγῶν.

Τὸ Κορινθιακὸν σύστημα τῆς διὰ τοῦ τρία διαιρέσεως τοῦ στατήρος ἐπεκράτει ὡσαύτως ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, διαρκούσης τῆς περιόδου, καθ' ἣν ὁ Εὐβοϊκὸς σταθμητικὸς κανὼν ἦτο ἐκεῖ ἐν χρήσει, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅμως, ὅτι, ἐνῶ ἐν Κορίνθῳ ἦσαν τριδραχμα 135 κ. καὶ δραχμαὶ 45 κ., ἐν ταῖς Χαλκιδικαῖς πόλεσιν ὑπῆρχον διστατήρες ἢ ἐξάδραχμα 270 κ. καὶ ἔκται ἢ δραχμαὶ 45 κ.²

Ὁ Δρ Imhoof-Blumer (ἐ.ἀ.) θέλει ὡσαύτως νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ Κορινθιακὸν σύστημα τῆς διὰ τοῦ 3 καὶ 6 διαιρέσεως καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν (Ρηγίου, Ἰμέρας, Ζάγκλης, Νάξου), ἐνθα τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα ἀποτελοῦνται ἐκ κερμάτων 90 καὶ 15 περίπου κόκκων, ἅτινα ὡς εἶνε ἐπόμενον θέλει νὰ ἀποκαλέσῃ τρίτας καὶ δεκατόγδοα τοῦ Εὐβοϊκοστατικοῦ διστατήρος τῶν 270 κ. Ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δυνατὸν ἐπίσης ταῦτα νὰ κληθῶσιν Αἰγινητικὰ δραχμαὶ καὶ ὀβολοί.³

Μετὰ τὰς πόλεις ταύτας ἔπονται ἀμέσως αἱ Ἀθῆναι· ἐνταῦθα δὲ πρὸς Ἀθῆναι

1 Πολυδ. IX. 74, 75.

2 Imhoof-Blumer, *Annuaire de Numismatique*, 1882 σελ. 94.

3 Ἴδε τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ J. Friedlaender, *Zeit. f. Num.* 1881, σ. 99 κ. ἔξ.

πει νὰ ἤμεθα προσεκτικοὶ καὶ ἄνευ μαρτυριῶν νὰ μὴ ἀποδεχώμεθα τὰς ἀρχαίας παραδόσεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ νομίσματος, οἷα π. X. ἡ παρὰ Πλουτάρχου ἡ ἀναφέρουσα εἰς τὸν Θησέα τὴν πρώτην κοπὴν νομισμάτων μετὰ τύπου βοός.¹

Καὶ ἐπαύθα, ὅπως βεβαίως πανταχοῦ, ὁ ἀσφαλέστατος ὁδηγὸς εἰς αὐτὰ τὰ νομίσματα, ἅτινα οὔτε κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν οὔτε κατὰ τὴν κατασκευὴν φαίνονται ἀρχαιότερα τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος. Πρὸ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ Αἰγινητικὰ δίδραχμα ἔλκοντα κατὰ μέσον ὄρον περὶ τὰς 194 κ. φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ μόνον ἰσχύον νόμισμα ἐν Ἀττικῇ ὡς ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Πελοποννήσῳ· ἀλλὰ δὲν ὑφίστανται Ἀθηναϊκὰ νομίσματα Αἰγινητικοῦ σταθμοῦ· ἐπομένως δὲν ὑπάρχει ἀπόδειξις τις ὅτι νομίσματά τινα ἐκόπησαν ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σόλωνος. Ὑπάρχει μόνον ἡ λίαν ἀμφίβολος μαρτυρία τῆς παραδόσεως.

Ἐπὶ χρόνον οὐκ ὀλίγον μετὰ τὴν πρώτην εἰσαγωγὴν τοῦ κεκομμένου νομίσματος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα, ἡ πραγματικὴ αὐτοῦ ἐκδοσις φαίνεται ὅτι περιορίσθη εἰς ὀλίγα μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα, οἷα ἡ Αἴγινα, ἡ Κόρινθος πιθανῶς δὲ καὶ ἡ Χαλκίς.

Αἱ Ἀθῆναι, ὡς γνωστόν, δὲν ἦσαν πλούσιον ἐμπορικὸν κράτος πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Σόλωνος. Ἐξ ἐναντίας οἱ ἀγροὶ ἦσαν ἐπιεξαρτημένοι διὰ χρέων, καὶ πᾶν κτῆμα ἦτο ὑπὸ βαρεῖαν ὑποθήκην.

Ἐν τῶν σπουδαιωτάτων μεταρρυθμιστικῶν μέτρων τοῦ Σόλωνος ἦτο ἡ περίφημος σεισάχθεια, δι' ἧς καταρρώθη ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν πτωχῶν τάξεων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πληθυσμοῦ μέρους τοῦ χρέους τοῦ τόσον βαρέως ἐπικαθημένου αὐτῶν.

Ὁ σκοπὸς οὗτος φαίνεται ὅτι ἐπετεύχθη διὰ τῆς ἰδρύσεως νομισματοκοπείου ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως τὸ πρῶτον ἤδη Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων Εὐβοϊκοῦ σταθμητικοῦ κανόνος. Διότι πάντα τὰ χρέη ἔπρεπε νὰ καταβληθῶσι νῦν διὰ τοῦ νέου Ἀττικοῦ νομίσματος· ἐπειδὴ δὲ τὰ χρέη ταῦτα συνωμολογήθησαν συμφώνως πρὸς τὸ πρῶτον ἐν ἰσχύϊ Αἰγινητικὸν νόμισμα, εἶπε φανερόν, ὅτι οἱ ὀφείλονται ὥφελουντὸ 27 τοῖς ἑκατόν. Ὁ ὀφείλων δηλαδὴ 100 Αἰγινητικὰς δραχμὰς

1 Πλουτάρχου, Θ η σ. 25 — Σχολ. Ἀριστοφ. Ὀρνιθ. 1106 Πρβλ. καὶ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Hultsch, Gr. Metrologie 1862, σ 138.

(μῖαν μνᾶν) ἐδύνατο νομίμως νὰ ἀπαλλαχθῇ τοῦ χρέους του καταβάλ-
λων 100 Εὐβοϊκοαδικὰς δραχμὰς (μῖαν μνᾶν) τοῦ νέου Σόλωνείου νο-
μίσματος, αἵτινες ὡς μέταλλον ἤξιζον πράγματι μόνον 73 Αἰγινητικὰς
δραχμὰς.

Αὕτη τοῦλάχιστον φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου τοῦ Πλουτάρ-
χου ¹ «ἐκατὸν γὰρ ἐποίησε δραχμῶν τὴν μνᾶν πρότερον ἑβδομήκοντα τριῶν
οὔσαν· ὥστ' ἀριθμῶ μὲν ἴσον, δυνάμει δ' ἔλαττον ἀποδιδόντων ὠφελεῖ-
σθαι μὲν τοὺς ἐκτίνοντας μεγάλα, μὴδὲν δὲ βλάπτεσθαι τοὺς κομιζομένους».

Τὸ νέον Ἀθηναϊκὸν νόμισμα τοῦ Σόλωνος διεκρίνεται ἐπὶ ἄκρα κα-
θαρότητι τοῦ μετάλλου καὶ ἐπὶ ἀκριβείᾳ ὀλκῆς, τοῦ ἀρίστου Εὐβοϊκοῦ
σταθμοῦ τῶν 270 κ. διὰ τὸ τετραδραχμον διατηρηθέντος ἐν Ἀθῆναις
ἀκραισιτέρον ἢ ἐν οἴῳδῇποτε ἄλλο τόπῳ ἐνθα ἐπεκράτει ὁ Εὐβοϊκὸς
σταθμητικὸς κανὼν. Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου ὑπῆρξεν ὅτι τὸ Ἀθηναϊκὸν
νόμισμα ἐλαμβάνετο πανταχοῦ κατὰ προτίμησιν. Τοιοντοτρόπως δ' ἡ Ἑλ-
λὰς μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος ἦτο διηρημένη, ἀνεξαριτήτως ὅλως
τῶν πολιτικῶν συμμαχιῶν, μεταξὺ τοῦ Αἰγινητικοῦ καὶ Εὐβοϊκοαδικοῦ
σταθμητικοῦ κανόνος, τοῦ Ἀττικοῦ τείνοντος γενικῶς νὰ ὑποσκελίσῃ τὸν
Αἰγινητικόν, ἂν μὴ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι, βεβαίως ὁμως ἐν ταῖς δυτικαῖς
ἀποικίαις.

Οἱ τύποι τῶν πρώτων Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων ἦσαν, ὁμοίως τοῖς
τῶν πρώτων Ἑλληνικῶν νομισμάτων, καθαρῶς θρησκευτικοί. Ἐπὶ
τῆς προσθίας ὄψεως εὐρίσκεται ἡ κεφαλὴ τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς, ἐπὶ
δὲ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τὰ ἱερὰ αὐτῇ γλαῦξ καὶ κλάδος ἐλαίας σὺν τῇ
ἐπιγραφῇ ΑΘΕ ἢ ΑΘΕ, τοῦ ὅλου τεθειμένου ἐντὸς τετραγώνου ἐγκοίλου.
Ἀξιοσημείωτον δὲ εἶνε ὅτι τὰ Ἀθηναϊκὰ νομίσματα εἶνε τὰ ἀρχαιότατα
τῶν φερόντων τύπους ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων.

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκαλοῦντο κοινῶς ἔνεκα τῶν τύπων αὐτῶν κ ὁ-
ραι, παρθένοι² ἢ γλαῦκες.³

¹ Σόλων 15.

² Πολυδ. IX. 75, 76.

³ Πλουτ. Λύσανθ. 16. Ἀριστοφ. Ὀρνιθ. 1106.

Πρῶτα μὲν γὰρ, οὐ μάλιστα πᾶς κριτὴς ἐφίεται,
γλαῦκες ἑμᾶς οὔποι' ἐπιλείπονται Λαυριωτικά·
ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἐν τε τοῖς βαλαντίοις
ἐννοσιτεύσουσι κακλέγονται μικρὰ κέρματα.

Ἡ θαυμασία ἀναζωπύρῃσις τῶν Ἀθηναίων μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους καὶ ἡ ταχεῖα ἐπέκτασις τοῦ κράτους αὐτῶν ἔδωκε φυσικῶς τῷ Ἀθηναϊκῷ νομίσματι σχεδὸν παγκόσμιον γόητρον καὶ κυκλοφορίαν.

Μετὰ δὲ τὴν περὶ τὰ μέσα τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος πτώσιν τῆς Αἰγίνης αἱ Ἀθηναῖαι καὶ ἡ Κόρινθος ἦσαν τὰ δύο κυριώτατα ἀργυροκοπεῖα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος. Αἱ Ἀθηναῖαι γλαῦκες εἰσεχώρησαν μέχρι τῆς ἀπωτάτης Ἀνατολῆς³, ἐνῷ οἱ Κορινθιοὶ πῶλοι εὗρον δίοδον εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, ἐνθα νῦν εὐρίσκονται πολυαριθμότεροι ἢ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι.

Εἰς τὸν σχεδὸν διεθνῇ χαρακτῆρα τοῦτον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τετραδράχμου ἀποδοτέον ἐν τῶν παραδοξατάων φαινομένων συμπίσεως τῆς ἀρχαίας νομισματικῆς, δηλαδὴ τὸ γεγονός ἐστι τὰ Ἀθηναϊκὰ νομίσματα δὲν ἐξελιγνύοντο κατὰ τεχνουργίαν σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου. Οἱ Ἀθηναῖοι, παρ' ὅλην τὴν ἀγάπην των εἰς καλὰς τέχνας, ἦσαν κατὰ πρῶτον λόγον ἔμποροι καὶ ὕστερον καλλιτέχναι. Πιθανῶς ἀπέστεργον μεταβολὴν τινα ἐν τῇ συνήθει ὄψει τῶν νομισμάτων αὐτῶν, ἵνα μὴ οἱ βάρβαροι, πρὸς οὓς ἐμπορεύοντο διστάζουσιν εἰς τὸ νὰ ἀποδέχωνται ταῦτα ἐν ταῖς συναλλαγαῖς κατὰ τὸν αὐτὸν εὐνοϊκὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ τὰ ἀρχαῖα. Οὕτω λοιπὸν συνέβαιεν ὥστε ἡ κατασκευὴ τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐποχῇ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνοιο νὰ εἴνε σχεδὸν ἡ αὐτὴ οἷα καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Περσικῶν πολέμων. Εἶνε στερεοτύπως ἀρχαῖα.

Ἐξαιρουμένων τῶν Ἀθηναίων δυσχερῶς εὐρίσκεται πόλις τις ἐν Ἑλλάδι, ἥς τὰ νομίσματα νὰ μὴ εἰκονίζωσι πιστῶς τὴν τέχνην τῆς περιόδου καὶ τοῦ τόπου, ἐν οἷς ἐκόπησαν.

Ἡ ἀπομίμῃσις αὕτη τῆς ἀρχαϊκῆς τεχνουργίας ἐπὶ τῶν καλλιτεχνημάτων μεταγενεστέρως ἐποχῆς ἐκλήθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀρχαιολόγων ἀρχαῖσμός. Ὅθεν τὰ Ἀθηναϊκὰ νομίσματα τῆς τετάρτης ἑκατοστιαστῆριδος εἶνε ἀρχαῖζοντα οὐχὶ ὅμως καὶ ἀληθῶς ἀρχαῖα. (Πρὸς Πίνακος ΙΗ'. ἀριθ. 1 καὶ 2, ὧν νομισμάτων τὸ μὲν πρῶτον εἶνε ἀρχαῖκόν, τὸ δὲ δευτέρον ἀρχαῖζον).

Παρηκολουθήσαμεν ἤδη τὸν Φοινικικὸν κανόνα τοῦ ἀργύρου ἐν τῇ

³ Πρὸς ἀνατολὰς εὐρέθησαν τοιαῦτα μέχρι τοῦ Ὄξου.

προόδῳ αὐτοῦ πρὸς δυσμὰς καὶ εἶδομεν αὐτὸν ἐγκαθιδρυμένον ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Αἰγινητικοῦ.

Εἶδομεν ὡσαύτως ὅτι ὁ Ἀσσυριοβαβυλωνιακὸς κανὼν τοῦ χρυσοῦ, μεταδοθεὶς ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Εὐβοίαν, Κόρινθον καὶ Ἀθήνας ἀπέβη ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι ὁ Εὐβοϊκοκορινθιακὸς καὶ ὁ Εὐβοϊκοαττικὸς κανὼν ἀργύρου, τῶν δύο τελευταίων τούτων διακρινομένων μόνον ἐκ τῶν διακριτικῶν αὐτῶν συστημάτων, ἀναλογούντων πρὸς 3 καὶ 6 (Κορινθιακός) καὶ 2 καὶ 4 (Ἀττικός).

Ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ Θεσσαλίας πρὸς βορρᾶν, μέχρι Κρήτης καὶ Κυρήνης πρὸς νότον, τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς ἓνα τῶν δύο τούτων σταθμητικῶν κανόνων, ἥτοι εἰς τὸν Αἰγινητικὸν ἢ εἰς τὸν Εὐβοϊκόν.

Ἦδη ἡ προσοχὴ ἡμῶν δεόν κατὰ πρῶτον νὰ στραφῇ πρὸς τὰς βορείας ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἥτοι πρὸς τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν, ἵνα δείξωμεν, εἰ δυνατόν, τὴν καταγωγὴν τῆς νομισματοκοπίας ἢ μᾶλλον τῶν νομισματοκοπιῶν τῶν χωρῶν τούτων ἀλλὰ πρὶν ὑποδείξωμεν τὰς δύο ὁδοὺς, δι' ὧν κεκομμένον νόμισμα δυνατόν νὰ διέβῃ ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Θράκην, δεφείλομεν νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ νὰ ἐξετάσωμεν διὰ βραχέων τὸν σταθμητικὸν κανόνα τοῦ ἀργύρου, ὅστις ἐκλήθη Βαβυλωνιακός, Λυδικὸς ἢ Περσικός, (Ἴδε ἀνωτέρω σελ. ν').

Ὁ οἶκλος, ἥτοι τὸ πεντηκοστὸν τῆς μνᾶς, φαίνεται ὅτι εἴλεκε περὶ τοὺς 173 κ. Τῆς ὁλικῆς δὲ ταύτης εἶνε πάντα τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῶν νοτίων παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Ἰοσσοῦ μέχρι Λυκίας.

Εὐρίσκομεν αὐτὸν ὡσαύτως ἐν χρήσει καὶ ἐν Λυδίᾳ, πιθανῶς ἀπ' αὐτῶν ἤδη τῶν χρόνων τοῦ Γύγου, εἰς τὸν ἡλεκτρον, καὶ τῶν τοῦ Κροίσου, εἰς τὸν ἀργυρον, ὡς ἐπίσης, ἐν μεταγενεστοῖς χρόνοις, κατὰ μῆκος τῶν βορείων ἀκτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Πράγματι πλὴν τῶν δυτικῶν παραθαλασσίων χωρῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ χρῆσις τοῦ σταθμοῦ τούτου φαίνεται ὅτι ἐξετείνετο εὐρέως ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου πρὸς βορρᾶν μέχρι τῆς νήσου Κύπρου πρὸς νότον.

Δικαιούμεθα μάλιστα νὰ νομίσωμεν ὅτι αὕτη ἡ λεγομένη Βαβυλωνια-

⁴ Ὁ Περσικοβαβυλωνιακὸς σταθμητικὸς κανὼν.

νιακή μνᾶ ἀργύρου ἦτο ἐν χρήσει κατὰ τὴν Τρωϊκὴν ἐποχὴν πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ ἐνσήμου νομίσματος ἦτοι ἐν τῇ περιόδῳ τῆς καταχώσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Δρ. Schliemann ἀνακαλυφθέντων θησαυρῶν.

Ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦτῳ ὑπάρχουσι ἑξ̄ λεῖα χρυσῖα ἢ ὀξελίσκοι ἀργυροῦ μήκους ἐπὶ μέγρις ὀκτὼ δακτύλων ἑκαστος, δύο δὲ περίπου δακτύλων πλάτους.

Ἐλκουσιν δέ, ἑκαστος χωρὶς, 171, 173, 173, 174, 183 καὶ 190 μετρικὰ γραμμάρια. Τὸ βαρύτερον, τὸ καὶ κάλλιον διατηρούμενον, προσεκτίσαστο μικρὸν βάρος διὰ τῆς κατιώσεως καὶ περιπήξεως ἐν μιᾷ τῶν ἄκρων του, ἦτοι 3 περίπου γραμμάρια. Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ βάρος ἦτο 187 γραμμάρια περίπου, ἦτοι 2885 κόκκοι Troy¹, τότε τοῦτο δυνατόν νὰ εἴνε τὸ τρίτον τῆς Βαβυλωνιακῆς μνᾶς ἀργύρου, ἦτις, ἂν εἴνε δυνατόν νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν νομισμάτων, διηρέϊτο παγκοίνως διὰ τοῦ 3 καὶ 6², οὐχὶ δὲ διὰ τοῦ 2 καὶ 4³. Ὅθεν οἱ ἑξ̄ ὀξολοὶ ὁμοῦ θὰ ἀντιπροσωπεύουσι 2 μνᾶς ἀργύρου.

Ἐὰν γένη παραδεκτὴ ἡ παρ' ἐμοῦ προταθεῖσα συνταύτισις τῆς μνᾶς τῆς Καρχέμδος (ἴδε ἀνωτέρω σελ μδ'.) πρὸς τὴν ἐλαφρὰν Βαβυλωνιακὴν μνᾶν τοῦ ἀργύρου τῶν 8645-8656 κ., ἦτις ἦτο ἡ αὐτὴ μνᾶ ἡ χρησιμοποιουμένη ἐν Τροίᾳ περὶ τὴν 14^{ην} ἑκατονταετηρίδα π. Χ. (ὅτε ὑποτίθεται ὅτι κατεχώσθη ὁ θησαυρός), δὲν δύναται τάχα ἡ ἐμὴ πρότασις νὰ παρᾶσχη νύξιν σκέψεων ἐὰν ἐξετασθῇ ἐν σχέσει πρὸς τὸ Αἰγυπτιακὸν κείμενον (τοῦ ποιήματος Πενταύρου) ἐν ᾧ οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων Ἰλίον, Πηδάσου, Δαρδάνου, Μυσιᾶς καὶ Λυκίας μνημονεύονται ὡς σύμμαχοι τῶν Χέττα (Χετταίων) κατὰ τοὺς περὶ τὴν αὐτὴν περιόδον πολέμους αὐτῶν πρὸς Ῥαμσῆν τὸν Β' ;

Πάντα ταῦτα τείνουσι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι οἱ διάφοροι λαοὶ τῆς δυτικῆς καὶ κεντρικῆς Μικρᾶς Ἀσίας παρέλαβον οὐ μόνον τὴν παλαιὰν

1 Troy = βάρος οὗ ἡ λίτρα ἔλκει 12 οὐγγίαις, κατὰ τινὰς ἐκ τῆς ἐν Γαλλίᾳ πόλεως Troyes, ἐνθα ἦτο τὸ πρῶτον ἐν χρήσει. [Σ. Μ.]

2 Brandis, Münzwesen, σ 48.

3 Ὁ Schliemann καλεῖ τὰ ἐλάσματα ταῦτα Ὀμηρικὰ τάλαντα. Ἀλλὰ δὲν ἔχομεν τεκμήρια περὶ τοῦ βάρους τοῦ Ὀμηρικοῦ ταλάντου. Πᾶν ὅ,τι γνωρίζομεν περὶ τούτου εἶνε, ὅτι ἦτο μικρὸν βάρος χρυσοῦ, ἴσω· οὐχὶ βαρύτερον τοῦ δαρειακοῦ. Hultsch, Metrologie, σ. 104, σημ. 4.

αὐτῶν τέχνην καὶ θρησκείαν, ἀλλὰ καὶ τὰ σταθμὰ καὶ μέτρα ἐκ τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐπομένως ὅταν εὐρίσκωμεν ἰδίαν τινὰ μορφήν τῆς μνᾶς τοῦ ἀργύρου χαρακτηριζομένην ἐπὶ τινος Ἀσσυριακῆς πηλίνου πινακίδος σφηνοειδοῦς γραφῆς ὡς τῆς μνᾶς τῆς Καρχεμίδος¹, ὀφείλομεν νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι τοῦτο εἶνε ἡ δλκή, ἣτις μετέβη εἰς Κιλικίαν, Ἀσσίαν, Φρυγίαν καὶ Τρωάδα, καὶ ὅτι οἱ ἔξ ἀργύρεοι ὀξελίσκοι τοῦ θησαυροῦ τοῦ Schliemann ἀντιπροσωπεύουσιν ὁμοῦ δύο μνᾶς τῆς Καρχεμίδος.

Εἰ ὁ Βαβυλωνιακὸς σταθμητικὸς κανὼν, μετὰ τοῦ ἐξ 173 κ. στατή-
ρος αὐτοῦ μετέβη ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Εὐρώπην, καὶ διὰ τίνος ὁδοῦ ἐγένετο ἡ μετάβασις, τοῦτο εἶνε τὸ ζήτημα, ὅπερ μέλλομεν νῦν νὰ ἐξετάσωμεν.

Γ'.
Βορεία ὁδὸς
(α) ἐκ Φρυγίας
εἰς Θράκην.

Εἶνε γνωστότατον ὅτι οἱ Θρακῆες καὶ Φρύγες ἦσαν λαοὶ συγγενεῖς. Αἱ θρησκευτικαὶ τελεταὶ τῶν φυλῶν τούτων εὐρίσκοντο ἐν στενῇ σχέσει. Ἐν καὶ τὸ ὄνομα Σαβάζιος τοῦ Θρακικοῦ Βάκχου εἶνε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ Διονύσου τῆς Φρυγίας. Φαίνεται δ' ἐντελῶς βέβαιον ὅτι Θρακικαὶ φυλαὶ διέβησαν εἰς Εὐρώπην ἐκ Φρυγίας ἐν προϊστορικοῖς χρόνοις καὶ ὅτι ἐκόμισαν μεθ' ἑαυτῶν εἰς Εὐρώπην τὴν λατρείαν τοῦ Φρυγικοῦ Βάκχου. Τὰ ἀρχαιότατα Θρακικὰ ἀργυρᾶ νομίσματα εἶνε στατήρες ἔλκοντες περὶ τοὺς 160 κ., ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐφαρμόζεται τὸ σύστημα τῆς διὰ 3 καὶ 6 διαιρέσεως². τοῦτο δ' εἶνε ἀριδιήλως ὁ Βαβυλωνιακὸς στατήρ ἐν ἡλαττωμένῃ μορφῇ.

Ὅθεν τὰ νομίσματα φαίνονται ἀποδεικνύοντα ὅτι αἱ βάρβαροι ἐκείναι φυλαὶ ἐκληρονόμησαν τὴν Βαβυλωνιακὴν ἀργυρᾶν μνᾶν, ἣτις, ὡς εἶδομεν, ἐπεκράτει ἐν τῇ Κεντρικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

Ἡ συνάφεια δὲ μεταξὺ τῶν νῶν τῶν θεῶν καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς νομισματοκοπίας εἶνε θέμα, εἰς ὃ θέλω ἐπανέλθει βραδύτερον. Ἀρκεῖ ἐνταῦθα νὰ παρατηρήσω μόνον ὅτι οἱ τύποι τῶν ἀρχαιοτάτων τούτων Θρακικῶν νομισμάτων δηλοῦσι τὸ θρήσκευμα τῆς χώρας, ἰδίᾳ δὲ τὰς ἀγρίας ὀργιαστικὰς ἱεροτελεστίας, τὰς πανηγυριζομένας ἐπὶ τῶν δρεών τῆς Φρυγίας καὶ Θράκης εἰς τιμὴν τοῦ Σαβαζίου ἥτοι Διονύσου (ἴδε Τόμ. Α'. σελ. 260 κ. ἐξ.).

¹ Cuneif. Inscr. of West. As., τόμ. III, Πίν. XLVII, ἀριθ. 9.

² Brandis, Münzwesen, σελ. 147.

Δυσκόλως δύναται νὰ υπάρξῃ ἀμφισβόλια τις ὅτι αἱ Θορακικαὶ μεταλλευτικαὶ φυλαί, αἱ ἐγκαθιδρυθεῖσαι ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Παργαίου ὄρους, μετῴκησαν ἀρχικῶς ἐκ Φρυγίας διὰ ξηρᾶς, καὶ ὅτι μετήνεγκον μεθ' ἐαυτῶν εἰς Εὐρώπην τὸν Βαβυλωνιακὸν κανόνα τοῦ ἀργύρου.

Δὲν εἶνε δὲ παράξενον ὅτι ὑπὸ φυλῶν, ὧν ἡ ἐμπορία ἀφεώρα εἰς τὰ μέταλλα, ἔπρεπε νὰ γείνη παραδεκτὴ νομισματικὴ τις κυκλοφορία, εὐθὺς ὡς ἡ γνώσις αὐτῆς ἀφίκετο μέχρι τῶν παραλίων αὐτῶν, τοῦθ' ὅπερ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι συνέβη, διαρκούσης τῆς 6ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ὅθεν ἡ Παργαία χώρα μετὰ τῆς Νεαπόλεως, τοῦ λιμένος αὐτῆς, καὶ ἡ γείτων νῆσος Θάσος δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὡς ἡ ἀφετηρία νομισματοκοπίας ἐξαπλωθείσης βαθμιαίως κατὰ δυτικὴν τινα διεύθυνσιν πρὸς τὰς πεδιάδας τῆς Ἀνω Μακεδονίας, ἔνθα ὁ ἀργυροῦς στατήρ τῶν 170-150 κ.¹ διτηρήθη σταθερῶς μέχρι τῆς ἐποχῆς Φιλίππου τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐν συγχρόνῳ χρήσει μετὰ τοῦ στατήρος τῶν 224 κ. (Φοινικικὸς στατήρ) ὅστις εἰσεχώρησεν ἐπίσης εἰς Θράκην καὶ Μακεδονίαν ἐξ ἀρχαιολογικῶν χρόνων.

Δ'.
Βορεία ὁδὸς
(β) ἐξ Ἰωνίας εἰς Θράκην.

Ἐξηγήθη ἤδη ἡ καταγωγή τοῦ Φοινικικοῦ κανόνος διὰ τὴν στάθμησιν τοῦ ἀργύρου (σελ. μγ'. καὶ μζ'). Εἶδομεν ὡσαύτως κατὰ τῖνα τρόπον δυνατὸν νὰ εἰσῆχθῃ εἰς Πελοπόννησον (σελ. νε'), ἔνθα μετὰ βαθμιαίαν ἔκπτωσιν ἀπέβη ἐπὶ τέλους ἐργχώρας ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Αἰγυναίου κανόνος.

Ἄλλ' εἰς τοὺς ἀκμάζοντας λιμένας τῆς Ἰωνίας ὁ Φοινικικὸς στατήρ διτηρήθη ἀκεραιότερος ἐν σχέσει πρὸς τὴν κανονικὴν αὐτοῦ ὀλκὴν. Ἐνταῦθα ἐμφανίζεται ὑπὸ τὴν μορφήν ἡλέκτρον ἀπὸ τῆς ἐξδόμης ἤδη ἑκατονταετηρίδος π. Χ. (Πάντα δὲ τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα φαίνονται μεταγενέστερα).

Ὁ ἀρχέγονος στατήρ ἡλέκτρον τοῦ σταθμητικοῦ τούτου κανόνος ἔλκει περὶ τοὺς 220 κ. Εἶνε δὲ ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν νομισμάτων τῶν μέχρις ἡμῶν περιωθέντων. Τὴν ὀπισθίαν αὐτοῦ ὄψιν χαρακτηρίζει

1 Αἱ ὀλκαὶ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εἶνε λίαν ἀνακριβεῖς· πλείστα εἶδη στατήρων καταπίπτουσι μέχρι 140-130 κ. Ἀλλὰ αἱ μεγαλείτεροι ὀλκαὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ πανταχοῦ, πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὡς αἱ περιστώσαι τὸν ἀληθῆ σταθμητικὸν κανόνα.

ἰδιοῤῥυθμός τις τριπλῇ ἔντομή, ἀποτελουμένη ἐκ μιᾶς ἐπιμήκους ἔγκοιλότητος, τεθειμένης μεταξὺ δύο τετραγωνικῶν τοιούτων (ἴδε Πίνακα ΚΕ'. 5. Τόμ. Β' σελ. 124).

Τὸ κυριώτατον νομισματοκοπεῖον τῶν χωρῶν τούτων ἦτο ἡ μεγάλη ἐμπορικὴ καὶ ἀποικιστικὴ πόλις Μίλητος. Ἐκ ταύτης δὲ ἦ ἴσως ἐκ τῆς γείτονος αὐτῇ πόλεως Τέω ὁ Φοινικὸς στατήρ ἦλθεν εἰς Ἀθήνηρα, ἀποικίαν τῆς Τέω καὶ σπονδαιοτάτην πόλιν τῶν Θρακικῶν παραλίων.

Ὁ τύπος τῶν ἀργυρῶν στατήρων καὶ διστατήρων τῶν Ἀθηνῶν εἶνε γούψ καθήμενος (Πίναξ ΙΓ'. 8.). Τοῦτ' αὐτὸ εἶνε καὶ ὁ τύπος τῆς Τέω (τόμ. Β' σελ. 134). Ἄν δὲ πάντα τὰ νομίσματα τῆς Τέω δὲν ἦσαν κατὰ πολὺ ἐλαφρότερα τὴν ὀλκὴν τῶν τῆς ἀποικίας αὐτῆς, θὰ παρεδεχόμεθα, ὅτι ἡ καταγωγὴ τῆς νομισματοκοπίας τῶν Ἀθηνῶν ἐκ τῆς Τέω ἀποδεικνύεται¹.

Ἐκ τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν παραποταμίων κοιλάδων τοῦ Νέστου καὶ Στρυμόνος διέβη ὁ Φοινικὸς στατήρ εἰς τὰς μεσογείους χώρας τῆς Θράκης, ἔνθα διητᾶτο ἡ Πελασγικὴ φυλὴ τῶν Βισαλιῶν καὶ αἱ Θρακικαὶ τῶν Ἠδωνῶν καὶ Ὀδομάντων. Πάντες δὲ οἱ λαοὶ οὗτοι ἔκοψαν ἀργυρᾷ νομίσματα Φοινικικοῦ κανόνος, διαρκούσης τῆς πεντηκονταετίας, ἣτις προηγεῖται τῆς Περσικῆς ἐισβολῆς. Ὅτε δὲ βραχὺ μετὰ τὴν ἀπέλευσιν τῶν Περσῶν Ἀλέξανδρος ὁ Α', βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, προσεκτίσατο τὴν Βισαλικὴν χώραν μετὰ τῶν πλουσίων αὐτῆς ἀργυρῶν χερίων, περὶ ὧν λέγεται ὅτι προσεπόριζον αὐτῷ τάλαντον ἀργύρου καθ' ἑκάστην, παρεδέχθη ὡσαύτως τοὺς τύπους καὶ τὰ σταθμὰ τῆς Βισαλικῆς νομισματοκοπίας, ἀντικαθιστῶν ἀπλῶς τὸ ὄνομα τῶν Βισαλιῶν διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ὀνόματος (ἴδε Πίνακα ΙΣ'. 2 καὶ 5).

Διαρκούσης δὲ τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς διαρρευσάσης ἀπὸ τῆς βασι- Μακεδονία.
λειᾶς Ἀλεξάνδρου τοῦ Α', μέχρι τῆς ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον Φιλίππου τοῦ Β', τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας φαίνεται ὅτι ἐκανονίζοντο κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον πρὸς τὰ τῆς σπονδαίας πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἣτις ἦν τὸ κέντρον τῆς ἐμπορικῆς δραστηριότητος τῶν πρὸς βορρᾶν μερῶν. Ἐν ἑκάστη περιπτώσει ὁ Φοινικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἀντικατε-

¹ Ὁ στατήρ τῆς Τέω δὲν ἔλκει περισσότερον τῶν 186 γ. Φαίνεται ὅθεν, ὅτι συνέβη ἐνταῦθα ὁμοίᾳ τῇ ἐν Πελοποννήσῳ ἑλάττωσις ὀλκῆς.

στάθη διὰ τοῦ Περσικοῦ, τῆς ὀλκῆς τοῦ ἀργύρου καταπεσούσης ἀπὸ 230 εἰς 170 κ. περίπου (ἴδε τόμ. Α'. σελ. 288).

Ἀφ' ἐτέρου αἱ πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς, διαρκούσης τῆς αὐτῆς περιόδου, ἐγκαταλείπουν σχεδὸν γενικῶς τὸν Εὐβοϊκοκορινθιακὸν χάριν τοῦ Φοινικικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος (τόμ. Α'. σελ. 269 κ. ἐξ.).

Τὰ αἷτια τῶν μεταβολῶν τούτων δυσκόλως δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσιν, οὐδὲν ἦτιον τὰ γεγονότα ταῦτα εἶνε ὁχλῖ ἄνευ ἐνδιαφέροντος, ἐπειδὴ τείνουσι νὰ καθορίσωσι τὰς ἐμπορικὰς ὁδοὺς.

Ὅτε δὲ ὁ Φίλιππος διεδέχθη τὸν θρόνον τῶν προγόνων του, μετερρῦθμισε τὴν νομισματοκοπίαν τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ καὶ εἰσήγαγεν ἐκ νέου τὸν Φοινικικὸν κανόνα ὡς πρὸς τὸν ἄργυρον, ἐνῶ ὡς πρὸς τοὺς χρυσοὺς αὐτοῦ στατηρὰς παρεδέχθη τὸν Εὐβοϊκοατικὸν σταθμὸν τῶν 135 κ., διατάξας νὰ κόπτωσιν αὐτοὺς κατ' ὀλίγους κόκκους βαρυτέρους τοῦ ἀντιζήλου χρυσοῦ νομίσματος τῆς Περσίας.

Ἡ παραδοχὴ διπλοῦ σταθμητικοῦ κανόνος ὡς πρὸς τὸν χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἦτο ἐπινόημα παραληφθὲν ἐκ τῆς Ἀσίας. Εἰς τοῦτο δὲ πιθανῶς προσέφυγεν ὁ Φίλιππος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τεχνικῆς διατηρήσεως τοῦ τιμῆματος τοῦ χρυσοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τοῦ ἀργύρου.

Ἀλλ' ὅμως ἡ παρμεγίστη συρροὴ χρυσοῦ ἐκ τῶν νεωστὶ ἀνοιχθέντων μεταλλείων τῶν Φιλιππῶν ἀπέδειξε τὸ ἀνωφελὲς τοῦ σχεδίου τούτου. Ἡ ἀξία τοῦ χρυσοῦ, παρὰ τὸν διμεταλλισμὸν τῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου, ἤρχισε ταχέως ἐκπίπτουσα, ὡς στηριζομένη ἐπὶ σχετικῆς ἀξίας χρυσοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοῦ ἀργύρου, ἥτις δὲν ἦτο πλέον ἡ πραγματικὴ ἀξία τοῦ μετάλλου.

Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου θὰ ἦτο ὅτι τὰ ἀργυρὰ νομίσματα, ἅτινα οὕτω θὰ ἐκυκλοφόρουν ἔχοντα βάρος μεῖζον τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἢ θὰ ἀνεχωρεύοντο ἢ θὰ ἐξήγοντο ὡς μέταλλον, καὶ οὕτω θὰ ἐξηφανίζοντο τῆς κυκλοφορίας.

Ὑπάρχουσι λόγοι νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἡ ἐξαγωγή αὕτη τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων συνέβαινε πράγματι, ὅτε Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον. Διότι πῶς ἄλλως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ αἰφνιδία ἀλλαγὴ τοῦ κανόνος κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας αὐτοῦ; Βεβαίως δὲ δὲν ἀπώλεσε χρόνον ἐπιστρέφων εἰς μοναδικὸν νομισματικὸν κανόνα, καίτοι δ' ἔκοφε χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ νομίσματα εἶνε ἀναμφίβολον ὅτι

ἐπέστρεψε πράγματι εἰς μονομεταλλικὴν διατίμησιν βασιζομένην ἐπὶ τοῦ ἀργύρου, οὐχὶ δὲ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ.

Ἡ ταχεῖα ἔκπτωσις τῆς ἀξίας τοῦ χρυσοῦ, ἥ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου ἀρξαμένη, ἐπεταχύνθη περισσότερον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ νιόυ αὐτοῦ ἕνεκα τῶν μεγάλων θησαυρῶν τοῦ μετάλλου τούτου, οὗς ὁ Ἀλέξανδρος εὐρὼν ἀποταμιευμένους ἐν τοῖς ταμίαις τοῦ Μεγάλου Βασιλέως ἐξέχεεν ἀφθόνης ἐν σχήματι χρυσῶν στατήρων, φερόντων τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς ἐφ' ἑνὸς καὶ Νίκην ἐφ' ἑτέρου.

Ὅπως οὐδὲποτε τὸ σημαντικὸν γεγονός, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐπεχείρησε νὰ διατηρήσῃ τὸ χρυσοῦν αὐτοῦ νόμισμα εἰς τεχνικῶς ὑψηλὴν τιμὴν διὰ τῆς παραδοχῆς διπλοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ἀλλ' ἐξέδωκε χρυσὸν καὶ ἄργυρον κατὰ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σταθμόν, τὸν Ἀττικόν, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ χρυσοῦν νόμισμα ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν οἰκονομολόγων συμβούλων αὐτοῦ ἀπλῶς ὡς μέταλλον, πρὸς δὲ ὅτι δὲν ἐγένετο ἀπόπειρά τις, ἵνα ὁρισθῇ — ὡς φαίνεται ὅτι ἐπραξεν ὁ Φίλιππος — ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀργυρῶν δραχμῶν, ἀνθ' ὧν ὠφείλε νὰ ἀλλάσσηται ὁ στατήρ.

Τοῦτο φυσικῶς θὰ διέφερε συμφώνως πρὸς τὸν τόπον καὶ τοὺς νόμους τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως.

Ἐπιθεωρήσαντες ἤδη ἐπιτροχάδην τὴν γέννησιν καὶ μεταφορὰν ἐξ Ἑξαγόμενα. Ἀσίας εἰς Ἑλλάδα τῶν τεσσάρων κυρίων σταθμητικῶν κανόνων τοῦ ἀργύρου, τοῦτέστι τοῦ Αἰγινητικοῦ, Εὐβοϊκοῦ, Βαβυλωνιακοῦ καὶ Φοινικικοῦ, θεωροῦμεν χρησίμον νὰ ἀνακεφαλαιώσωμεν τὰς ὁδοὺς, δι' ὧν ὠδυσαν εἰς Εὐρώπην οἱ τέσσαρες οὗτοι σταθμητικοὶ κανόνες οἱ ὡς εἴπομεν γεννηθέντες τὸ πρῶτον ἐν Βαβυλῶνι.

Αὗται ἦσαν ἐν συνόψει αἱ ἐξῆς: —

Α'. Ἡ Μεσημεριῇ Ὀδός, ἀρχομένη ἐκ Σιδῶνος καὶ Τύρου καὶ προχωροῦσα ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἕτερον Φοινικικὸν ἐμπορικὸν σταθμόν, διὰ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους εἰς Πελοπόννησον καὶ Αἴγιναν, ἐνθα ὁ Φοινικικὸς ἀργυροῦς στατήρ τῶν 236-220 κ., ἐξέπεσε βαθμηδὸν εἰς τὸν Αἰγιναιτὸν στατήρα τῶν 194-180 κ.

Β'. Ἡ Κεντρικὴ Ὀδός, ἄγουσα εὐθὺς διὰ τῆς θαλάσσης ἐκ Σάμου εἰς Εὐβοίαν, Κόρινθον καὶ Ἀθήνας. Διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἡ ἐλαφρὰ Βαβυλωνιακὴ ὀλκὴ τῶν 130 κ. διαβαίνουσα

- εἰς Εὐδρώπην καὶ χρησιμοποιουμένη ἐκεῖ ὡς πρὸς τὸν ἀργυρον ἐγένετο γνωστὴ ὡς ὁ Εὐβοϊκὸς (Ἀττικὸς ἢ Κορινθιακὸς) ἀργυροῦς στατήρ. Ὀλκὴ 135-125 κ.
- Γ'. Ἡ Βορεία Ὀδὸς (α) ἐκ Φρυγίας κατὰ γῆν καὶ διὰ τοῦ Ἐλλησπόντου εἰς Θράκην, ἔνθα ὁ ἀρχαῖος Βαβυλωνιακὸς ἀργυροῦς στατήρ τῶν 173 κ. ἐρριζώθη ἐν τῇ Παγγαίᾳ χώρᾳ ὡς στατήρ ἔλκων συνήθως περὶ τοὺς 150 κ.
- Δ'. Ἡ Βορεία Ὀδὸς (β) διὰ θαλάσσης ἐκ Μιλήτου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς Ἀθήνην τῆς Θράκης, ὁπόθεν ὁ Φοινικικὸς στατήρ τῶν 236-220 κ. εἰσεχώρησεν εἰς Μακεδονίαν, ἔνθα ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἐγέννησε τὸν Μακεδονικὸν σταθμητικὸν κανόνα (224 κ.)¹.

§ 9. Ἡ ἀπωτέρω εἰς Ἰταλίαν, Σικελίαν καὶ Δύσιν διάδοσις τῶν σταθμητικῶν συστημάτων.

Μέχρι τοῦδε περιορίσθημεν ἐν τῇ λεκάνῃ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ὑπολείπεται νῦν ἡμῖν νὰ στρέψωμεν τὰ βλέμματα πρὸς δυμὰς καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πορείαν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ἐμπορίου πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας, Σικελίας, Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας.

Αἱ Χαλκιδικαὶ ἀποικίαι τῆς Δύσεως.

Οἱ πρῶτοι ἐν Ἰταλίᾳ Ἕλληνες ἀποικοὶ λέγεται ὅτι ἦσαν Εὐβοεῖς, κατὰ μέγα μέρος ἐκ Χαλκίδος· ἢ κατὰ πολὺν δὲ πασῶν ἀρχαιολογικῶν ἀποικίᾳ ἐν ταῖς δυτικαῖς θαλάσσαις ἐπῆρξεν ἡ πόλις Κύμη, ἢ τὸ ὄνομα αὐτῆς λαβοῦσα ἀπὸ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Κύμης. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο ἐπὶ ὑψώ-

1 Ἐνταῦθα δ κ. Head προσθέτει μακρὰν διελίδον ὑποσημείωσιν ἀναφέρων καὶ ἀποκρούων τὰ ὑπὸ τοῦ δοκίμου μετρολόγου κ. Μιχαὴλ Σούτσου ὑποστηρικθέντα περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν σταθμητικῶν κανόνων ἐν βιβλίῳ ἐπιγραφομένῳ *Systèmes monétaires primitifs de l'Asie Mineure et de la Grèce* (Boucarest, 1884), ὅπερ δ κ. Head ἀνέγνω μετὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ παρόντος μέρους τῆς συγγραφῆς του. Ἐπειδὴ ὁμοῦς οὐκ ὀλίγα ἐγράφησαν ἔκτοτε περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἅτινα θελομεν ἀνακεφαλαιώσῃ ἐν ταῖς προσθήκαις ἡμῶν, θεωρήσαμεν περιττὸν νὰ μεταφράσωμεν τὴν σημείωσιν ταύτην, ἀφ' οὗ μάλιστα δ κ. Head ἀποκρούει τελείως τὴν ἄλλως εὐφυᾶ θεωρίαν τοῦ κ. Σούτσου, καταδεικνύων ὅτι ὁ συγγραφεὺς παραδόξως οὐδεμίαν διάκρισιν ἐποιήσατο μεταξὺ χρυσοῦ καὶ ἡλέκτρου, ἅτινα ὑπελόγησεν, ἐσφαλμένως καὶ παρὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων καὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὡς ἰσότιμα μέταλλα. [Σ. Μ.]

ματος πρὸς βορρᾶν τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ Κύμη διέμεινεν ἀπομεμονωμένον προπύργιον τῆς Ἑλληνικῆς επιχειρηματικότητος εἰς τὰς τότε ἀγνώστους καὶ φοβεράς τοῖς Ἕλλησι δυτικὰς θαλάσσας. Ἡ ἀποικία ὁμῶς ἐξηκολούθει διατηροῦσα σχέσεις τινὰς μετὰ τῆς μητροπόλεως, καὶ ὅτε περὶ τὰ τέλη τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος οἱ Χαλκιδεῖς ἤρχισαν πάλιν νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν πρὸς δυσμὰς, συννητήθησαν μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτῶν Κυμαίων, οἵτινες πιθανῶς δὲν ἀπέστεργον νὰ βοηθῶσιν αὐτοὺς πρὸς ἵδρυσιν ἀποικιῶν ἐπὶ πάντων τῶν σημείων, ἅτινα ἦσαν λίαν εὐθεται πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης.

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον οὐσιῶδες ἦτο νὰ ἀσφαλισθῇ εἰς τὰ Χαλκιδικὰ πλοῖα ἐλευθέρᾳ διόδος διὰ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ. Διὸ πρὸς τοῦτο ἴσως ἔκτισαν τὰς ἀδελφὰς πόλεις Ζάγκλην καὶ Ῥήγιον, τὴν μὲν ἐπὶ τῆς Σικελικῆς, τὴν δὲ ἐπὶ τῆς Ἰταλικῆς ἀκτῆς. Τὰ δύο ταῦτα νεώρια προωρίσθησαν νὰ ὦσιν εἰς πᾶν μὴ Χαλκιδικὸν πλοῖον Σκύλλα τις καὶ Χάρυβδις, διὰ μέσου τῶν ὁποίων οὐδεὶς νὰ δύνηται νὰ διέλθῃ ἀποινεί. Ἡ Νάξος, Κατάνη καὶ Λεοντῖνοι παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τῆς Αἴτης καὶ ἡ Ἰμέρα ἐπὶ τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Σικελίας, συμπληροῦσι τὸν κύκλον τῶν δυτικῶν ἀποικιῶν, εἰς τὴν ἵδρυσιν τῶν ὁποίων οἱ δέκαί τε ναυτίλοι τῆς Χαλκίδος ἔλαβον τὸ κυριώτερον μέρος.

Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε ὅτι τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς Κύμης (τόμ. Α', σ. 49), Ῥηγίου (τόμ. Α', σ. 139), Νάξου (τόμ. Α', σ. 216), Ζάγκλης (τόμ. Α', σ. 206) καὶ Ἰμέρας (τόμ. Α', σ. 185) (τῆς Κατάνης καὶ τῶν Λεοντίνων δὲν ὑπάρχουσι νομίσματα τῆς ἀρχαιοτάτης περιόδου), ἀκολουθοῦσι πάντα τὸν Αἰγναῖον σταθμητικὸν κανόνα, οὗτινος εἶνε δραχμαί, καὶ οὐχὶ τὸν Εὐβοϊκὸν ὥς φυσικὰ θὰ ἀνεμένομεν¹. —

Τοῦτο δὲ ἀποδοτέον ἴσως εἰς τὸ ὅτι αἱ ἀρχαιόταται ἐκ Χαλκίδος εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἀποικίαι δὲν ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον (ἴσως δὲ καὶ καθόλου) Χαλκιδικαί. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ Χαλκίς ἦτο ὁ λιμὴν τῆς ἐπι-

¹ Ἐνεκα τούτου ὁ Imhoof-Blumer ὑποστηρίζει, ὅτι τὰ 92 κ. ἑλκοντα κομμάτια ταῦτα εἶνε πράγματι Εὐβοϊκὰ δεκτῶδολα ἢ τρίται τοῦ Εὐβοϊκοῦ τετραδράχμου τῶν 270 κ. ἑλαφρῶς ὑπερσταθμίζοντα. Monatsberichte d. k. Akad. d. Wissensch. Berlin 1881.

Ειςάσεως καὶ ἡ πόλις, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὁποίας αἱ ῥηθεῖσαι ἀποικίαι διωργανώθησαν καὶ ἰδρύθησαν, ἀλλ' οἱ πραγματικοὶ ἀποικοὶ δύνανται κάλλιστα νὰ προσελκύσθησαν ἐκ τῆς στερεᾶς καὶ τῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος, ἐνθα ἐδέσποζεν ὁ Αἰγιναιῶς σταθμητικὸς κανὼν.

Πρὸς τοῦτοις οἰοιδήποτε καὶ ἂν ἦσαν οἱ λόγοι, οὔτινες ὥθησαν τοὺς Εὐβοεῖς νὰ παραδεχθῶσιν ἐν τε τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν νήσῳ καὶ ἐν ταῖς Θερραϊκαῖς αὐτῶν ἀποικίαις τὸν στατήρα τῶν 135 ἢ τὸν διστάτηρα τῶν 270 π., δυνατόν νὰ μὴ ἐφηρμόσθησαν ἐν τοῖς δυτικοῖς αὐτῶν ἀποίκους, οὔτινες, ἐπομένως, προσεχώρησαν εἰς τὸν Αἰγιναιῶν σταθμητικὸν κανόνα ὅστις, καθ' ὃν χρόνον ἡ Αἴγινα ἦτο ἀκόμη μία τῶν μεγαλειέρων ναυτικῶν δυνάμεων, ἀφίκετο εἰς τὴν εὐρυτάτην αὐτοῦ κυκλοφορίαν.

Ἰχνη τῆς ἀρχαίας ταύτης ἐξαπλώσεως τοῦ Αἰγιναιῶν κανόνος δύνανται νὰ εὑρεθῶσιν ἐν τῷ σταθμητικῷ συστήματι τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Κερκύρας νομομάτων, ἦτις, ἂν καὶ ἦτο ἀποικία τῆς Κορίνθου, οὐδέποτε παρεδέχθη τὸν Εὐβοϊκοκορινθιακὸν κανόνα, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐχρησιμοποίησε τὸν Αἰγιναιῶν (τόμ. Α', σελ. 407).

Ἐν τοῦτοις — ἵνα ἐπανέλθωμεν εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν — τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῶν Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν διαφέρουσιν οὐσιωδῶς τὴν κατασκευὴν τῶν συγχρόνων νομισμάτων τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ὡς ὄντα ἐπίπεδα καὶ κυκλωτερεῖ, οὐχὶ δὲ παχέα καὶ σφαιροειδῆ, ὡς εἶνε τὰ ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Αἰγίνης καὶ τῶν παραλλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (ἴδε Πίν. Ζ', 1, 5 καὶ ΙΗ', 7).

Κατὰ τοῦτο ὁμοιάζουσι τὰ σύγχρονα νομίσματα τῆς Κορίνθου (Πίναξ ΙΗ' 9.) καὶ τῶν Ἀχαϊκῶν ἀποικιῶν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος (Πίν. ΙΗ', 9). Τὰ νομίσματα τοῦ ἀθροίσματος τῶν πόλεων τούτων εἶνε ἐκεῖνα, περὶ ὧν δεόν νὰ πραγματευθῶμεν νῦν.

Διασημύεται τῶν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς ὀφειλόντων τὴν καταγωγὴν αὐτῶν πόλεων ἦσαν ἡ Σύδαρις, κτισθεῖσα ἐν ἔτει 720 π. Χ. καὶ ἡ Κρότων ἐν ἔτει 710 π. Χ.

Αἱ Ἀχαῖαι
ἀποικίαι τῆς
Μεγάλης
Ἑλλάδος.

Ἀμφότεραι αἱ πόλεις αὗται ἔκειντο ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ μεγάλου ἐκείνου κόλπου τοῦ λαζόντος τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Δωρικῆς πόλεως Τάραντος. Ἡ μὲν Σύδαρις ἔκειτο ἐν τῇ χθαμαλῇ χώρᾳ παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν δύο ποταμῶν Συνάρεως καὶ Κράθιδος, ἡ δὲ Κρότων, περὶ τὰ 50 μίλια πρὸς νότον ἐπὶ ὑψώματος βλέποντος πρὸς τὸ Λακίνιον

ἀκρωτήριον, ἐφ' οὗ ἐν τῷ μέσῳ πυκνοῦ πενκῶνος ἴστατο ὁ περίφημος ναὸς Ἡρας τῆς Λακωνίας, ἐνθα συνεκροτεῖτο ἡ μεγάλη εἰησία σύνοδος τῶν Ἰταλιωτῶν Ἑλλήνων.

Ἡ Σύβαρις, διαρκούσης τῆς μιᾶς καὶ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος, Σύβαρις. καθ' ἣν ἤκμασεν, ἐξέικτο εἰς ἀληθῶς θαυμάσιον ὕψος δυνάμεως, πλούτου καὶ μεγαλοπρεπείας. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν δούλων λέγεται ὅτι ὑπερέβη τὰς 300,000, ὁ δ' ἀριθμὸς τῶν ἱππέων, ἀνηκόντων ἀπάντων εἰς τὰς πλουσιωτέρας τάξεις, οὗς ἠδύνατο ἡ πόλις νὰ ἐξοπλίῃ, δὲν ἦτο ἐλάσσων τῶν 5000. Ἡ τρυφηλότης καὶ μαλθακότης, ἐν ᾗ συνήθως διητᾶτο ὁ μέγας οὗτος πληθυσμὸς, κατέστησε τὸ ὄνομα Συβαρίτης παροιμιῶδες καθ' ἅπαντας τοὺς χρόνους.

Πόθεν λοιπὸν προήλθεν ὁ πλοῦτος οὗτος καὶ διὰ τί συνέβρευσεν εἰς ταύτην μάλιστα τὴν πόλιν;

Ὁ κ. F. Lenormant ἐμάντευσε μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ὀξυδερκειίας τὴν ἀληθῆ ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο¹.

Ἡ Σύβαρις, ὡς ἡ Κόρινθος, κατεῖχε τὸν ἰσθμὸν μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν, ἦτοι τῆς Ἰωνικῆς πρὸς ἀνατολὰς καὶ τῆς Τυρρηνικῆς πρὸς δυσμὰς.

Μεταξὺ τοῦ ὀγδόου καὶ ἔκτου αἰῶνος π. Χ. ἡ Τυρρηνία ἦτο ἡ μεγάλη ἀγορὰ τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Ἑλληνοασιατικῶν προϊόντων πολυτελείας, οἷα τὰ πολυτελῆ υἱάσματα καὶ τὰ πολύτιμα μέταλλα καὶ κεράμεια ἀγγεῖα. Ἀντὶ δὲ τούτων ἐξῆγε κυρίως τὰ προϊόντα τῶν χαλκουργειῶν καὶ σιδηρουργειῶν αὐτῆς. Ἡ χώρα τῆς Συνάρεως, ἐκτεινομένη ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν διὰ μέσου τοῦ κάτω μέρους τῆς Νοτίου Ἰταλίας, ἦτο ἡ χώρα, ἐφ' ἣς ὅτε ἀγοραστὴς καὶ ὁ πωλητὴς ἀπεεῖβαν τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν. Ὁ Μιλήσιος ἔμπορος ἀφ' ἑνὸς προσώρμιζε τὸ πλοῖον αὐτοῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς Συνάρεως, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ὁ Τυρρηνὸς ἔμπορος κατέπλεεν εἰς τὸν λιμένα Λᾶον, ὅστις ἦτο ἐξάρτημα τῆς Συνάρεως ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς. Οἱ δὲ Συβαρίται εἶχον ἀπλῶς νὰ μετακομίσωσι τὰ ἐμπορεύματα ἀσφαλῶς διὰ μέσου τῆς ἰδίας αὐτῶν χώρας ἐκ τοῦ ἐνὸς λιμένος εἰς τὸν ἕτερον, καρπούμενοι, ὡς δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ ὑποθέσῃ, οὐ μικρὰς ὠφελείας ἐκ τῆς διαμετακομίσεως.

¹ La Grande Grèce, I, σ. 262 x ἐξ.

Τὸ ἐπικίνδυνον τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης, λυμαινομένης ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων καὶ ἄλλων πειρατῶν, συνδυναζόμενον πρὸς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν γεγονός, οὗ οἱ Χαλκιδεῖς κατεῖχον αὐστηρῶς τὰ Σικελικὰ στενὰ, προσεπόρισεν εἰς τὴν Σύβαριν πραγματικὸν μονοπώλιον τῆς μεταφορᾶς τῶν ἐμπορευμάτων κατὰ γῆν διὰ μέσου τῆς ἰδίας αὐτῶν χώρας.

Τὸ διαμετακομιστικὸν τοῦτο ἐμπόριον εἶνε ἐκεῖνο ὅπερ ἐγένετο ἡ πηγὴ τοῦ μεγάλου ἐκείνου πλούτου, ὅστις διὰ τῆς πάνυ ταχείας καὶ ἀπύκνου αὐτοῦ κτήσεως ἐξεφύλισεν ἐν διαστήματι βραχυτέρῳ μίᾳς ἑκατονταετηρίδος τὸν ὅλον πληθυσμὸν τῆς μεγίστης πόλεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Κρότων. Ἡ δὲ Κρότων, ἡ ἀντίζηλος Ἀχαϊκὴ ἀποικία τῶν μερῶν τούτων, ἦτο ἐπὶ ἓνα καὶ πλέον αἰῶνα δευτερεύουσα τῆς Συβάρεως πόλις κατὰ τὴν ὀπουνδιότητα· βαθμαίως δ' ἐξέπιπτεν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν πολυτελείας καὶ μαλθακότητος, ὅτε ἀπέβη τὸ θέατρον τῆς μεγάλης πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀναγεννήσεως τῆς ὀφειλομένης εἰς τὴν προσωπικὴν ἐπίδρασιν Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔκτου π. Χ. αἰῶνος ὑπὸ τὴν διοίκησιν — διότι τοιαύτη ἦτο πράγματι — τῶν περὶ τὸν Πυθαγόραν, αἴφνης ἡ Κρότων ἀντεποιήθη τὴν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας ἡγεμονίαν.

Τότε ἐπηκολούθησεν ὁ διαβόητος πόλεμος μεταξὺ Κρότωνος καὶ Συβάρεως καὶ ἡ τελεία καταστροφή τῆς τελευταίας πόλεως ὑπὸ τῶν Κροτωνιατῶν περὶ τὰ 510 π. Χ.

Ἐκ τῆς σπανιότητος τῶν νομισμάτων τῆς Συβάρεως ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ σύγχρονα νομίσματα τῆς Κρότωνος, δυνάμεθα μόνον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ Σύβαρις, διαρκούντων τῶν πρώτων ἑκατὸν πενήτηκοντα ἔτων τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἐνήργει τὸ ἐκτενὲς αὐτῆς ἐμπόριον ἄνευ τῆς βοηθείας κεκομμένων νομισμάτων.

Ἡ νομισματοκοπία ἐμφανίζεται συγχρόνως ἐν ἀπάσαις ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας, διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς ἡγεμονίας τῆς Κρότωνος, ἀλλὰ καὶ τινα χρόνον πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Συβάρεως (ἴδε τὸν συνοπτικὸν πίνακα τῆς σελίδος 89).

Συμμαχικὴ νομισματοκοπία τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων τῆς Ἰταλίας.

Ὅθεν εἶνε σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ κεκομμένου νομίσματος εἰσήχθη εἰς τὰς Ἀχαϊκὰς πόλεις τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, καθ' ὃν χρόνον ἡ διοίκησις πασῶν τῶν πόλεων εὐρίσκειτο πράγματι εἰς τὰς χεῖ-

ρας τῶν Πυθαγορείων Ἑταιρειῶν, ὧν ἡ πολιτικὴ φαίνεται ὅτι ἐσκόπει νὰ συνενώσει εἰς ἓν ἔθνος πάντας τοὺς Ἑλληνας τῆς Ἰταλίας. Ὅτι δὲ τοιοῦτόν τι σχέδιον ἐπεδίωκε, δυσκόλως δύναται νὰ διαμφοισητηθῇ ὑπὸ παντὸς οἰκείως ἔχοντος πρὸς τὴν νομισματικὴν τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας τοῦ ἔκτου αἰῶνος π. Χ.

Τὰ νομίσματα τῶν πόλεων τούτων εἶνε λίαν εὐδιακρίτου χαρακτήρος, καὶ ἀποτελοῦσιν ὅλως ἰδιάζουσαν τάξιν, ἀνόμοιον πρὸς πᾶσαν ἄλλην νομισματοκοπίαν, φέρουσι δὲ πάντα τὰ σημεῖα ὅτι ἦσαν ὁμοσπονδιακὸν τίμημα, τουτέστι νόμισμα, δι' οὗ ἐκάστη μέτοχος πόλις, ἐνῶ διεφύλασσε τοὺς οἰκείους αὐτῇ τύπους¹, διετήρει οὐχ ἥτιον αὐστηρὰν ὁμοιότητα κατὰ τὴν κατασκευὴν, τὸ μέγεθος, τὸν σταθμὸν καὶ τὴν ἀξίαν τῶν νομισμάτων αὐτῆς πρὸς τὰ τῶν ἄλλων πόλεων τοῦ Συνδέσμου.

Ἡ κατασκευὴ τῶν ἀρχαιοτέρων νομισμάτων τῶν Ἀχαιῶν πόλεων τῆς Ἰταλίας εἶνε ἰδιόρρυθμος. Εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος ὑπάρχει ἀνάγλυπτος ὁ κύριος τύπος τῆς πόλεως, ἐνθα τὸ νόμισμα ἐκόπη, εἰς δὲ τὸ ὀπισθεν ἢ ὁ αὐτὸς τύπος ἐπαναλαμβάνόμενος ἢ ὁ τύπος γείτονός τινος πόλεως ἑγγλυπτος. Διακρίνονται ὡσαύτως τὰ νομίσματα ταῦτα ἀπὸ τῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ Μικρᾶς Ἀσίας διὰ τὴν κυκλοτερεὴ αὐτῶν κοπὴν καὶ τὴν ἀπολελεπτυσμένην εἰς σχῆμα παροψίδος μορφήν (Πίνακες Γ', 12· Θ', 1 καὶ 2 κτλ.).

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν καὶ τὸ διαιρετικὸν σύστημα, ἅτινα ἀκολουθοῦσιν εἶνε τὰ τῶν Κορινθιακῶν νομισμάτων κατὰ τι ἡλαττωμένα, τοῦ στατήρος ἐν καλῇ διατηρήσει ἔλκοντος περὶ τοὺς 126 κ. καὶ τοῦ τρίτου αὐτοῦ, ἥτοι τῆς δραχμῆς, περὶ τοὺς 42 κ.

Τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ ἐν Ἰταλίᾳ Ἀχαιαὶ ἀποικίαι, εὐθὺς ὥς ἤρχισαν νὰ κόπτωσιν ἴδια νομίσματα, ἔλαβον ὡς πρότυπα τὰ Κορινθιακὰ νομίσματα μᾶλλον ἢ τὰ Ἀσιατικὰ ἢ Αἰγναῖα, ἐνδεικνύει ὅτι τὸ θεῦμα τῆς μεταξὺ τῶν πόλεων τούτων καὶ τῆς Ἀσίας ἐμπορίας διεξήγετο κυρίως διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ διὰ μέσου τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, οὐχὶ δὲ κατ' εὐθείαν ἀπὸ Συνέδρεως εἰς Μίλητον. Οὕτως ἀπεφεύγοντο οἱ κίνδυνοι τοῦ διὰ πελάγους πλοῦ, ὁ δ' Ἀχαιὸς ναύτης οὐδέποτε ἤσθα-

¹ Εἰς τινα τῶν μεταγενεστέρων συμμαχικῶν νομισμάτων οἷα π. γ. τὰ τῆς Ἀχαικῆς Συμπολιτείας ἐν Πελοποννήσῳ (Τομ. Α', σελ. 524) ἐπεδιώχθη καὶ ἡ ὁμοιότης τῶν τύπων,

νετο ἐαντὸν εἰς ξένα ὕδατα, ἐπειδὴ διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης σπανίως ἀπὸ τοῦ βλέμματός του ἐξηφανίζετο ἡ στερεά. Ἡ ἀρχαία αὕτη ἐμπορία μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Σικελίας πρέπει νὰ διεξήγετο κυρίως διὰ τῶν Κορινθίων. Ἐκ τῆς Κορίνθου αἱ Ἀχαῖκαὶ πόλεις ἔλαβον τὴν ἰδέαν τῆς νομισματοκοπίας, καὶ τὰ ἀρχαιότατα Κορινθιακὰ νομίσματα ἐχρησίμευσαν φυσικῶς ὡς πρότυπα τῶν νομισμάτων τῆς Νοτίου Ἰταλίας. Ἐκ Κορίνθου (Πίναξ ΙΗ', 9) λαβόντες ἀπεμμήθησαν τοὺς λεπτοὺς καὶ ἐπιπέδους μεταλλίλους αὐτῶν δίσκους, τοὺς διακρίνοντας τὰ νομίσματα τῆς νομισματικῆς ταύτης ὁμοσπονδίας. Ἐκ Κορίνθου ἐπίσης ἐδανείσθησαν τὴν ἰδέαν τοῦ θέειν ἔγκοilon σῆμα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ νομίσματος, καθότι τοῦτο εἶνε ἀνάπτυξις τοῦ Κορινθιακοῦ ἔθνους τοῦ θέειν ἔγκοilon γεωμετρικὸν κόσμημα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τῶν νομισμάτων αὐτῶν.

Ἐκ τῶν πόλεων, αἵτινες μετέσχον τῆς ὁμοσπονδιακῆς νομισματοκοπίας, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα ἔγκοιλος νομισματοκοπία τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, αἱ ἐξῆς δύνανται νὰ μνημονευθῶσιν: —

Πρὸς βορρᾶν ὁ δωρικὸς Τάρας (Πίναξ Γ', 1) ἀλλὰ μόνον κατ' ἐξαίρεσιν, ὡς τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τῶν νομισμάτων τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης ἀνήκοντος εἰς διάφορον κατηγορίαν.

Κατόπιν τὸ Μεταπόντιον (Πίναξ Θ', 1), εἴτα ἡ Σίρις (σελ. 109), ἐν ὁμοσπονδίᾳ εἴτε μετὰ τῆς Συνάρεως εἴτε μετὰ τῆς ἐπὶ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης Πυξοῦντος, τῆς τελευταίας ὁμοσπονδίας ἀποδεικνυούσης, ὅτι ἡ Σίρις διετήρει ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς παραποταμίου αὐτῆς κοιλάδος.

Ἀκολούθως ἡ Σύβαρις (Πίναξ Θ', 4), εἴτε μόνη εἴτε ἐν ὁμοσπονδίᾳ μετὰ τῆς Σίριος πρὸς ἑορδῶν ἢ τῆς Κρότωνος πρὸς νότον.

Εἴτα ἡ Κρότων (Πίναξ Θ', 6), δὲ μὲν ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῆς Συνάρεως δὲ δὲ πρὸς τὴν Πανδοσίαν (τόμ. Α', σ. 136) ἦτις ἔκειτο ἐν τοῖς μεσογείοις μεταξὺ τῶν ὀρέων, ἐπὶ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Ἀχέροντος, παραποτάμου τοῦ Κράθιδος, ἐνίοτε δὲ πάλιν μετὰ τῆς Τεμέσης (τόμ. Α', σ. 146) τῆς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἤτοι τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης κειμένης.

Τελευταία πασῶν ἔρχεται ἡ Κανλωνία (Πίναξ Θ', 5) ἡ πασῶν μεσημβρινωτάτη. Αἱ πόλεις τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης Τέμεσα, Λᾶος καὶ

Πυξοῦς, αἱ συµμετασχοῦσαι τῆς νομισματοκοπίας ταύτης, φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐξαρτήματα τῆς Κρότωνος, Συεάρεως καὶ Σίριος.

Ἡ δὲ Ποσειδωνία (τόμ. Α', σ. 105), ἡ κατόπιν κληθεῖσα *Paestum*, ὁμοῖος οὖσα τῆς Καμπανίας εἶχε νομισματοκοπίαν μικτοῦ χαρακτήρος, ἥτοι τὰ μὲν ἀρχαιότατα νομίσματα μετ' ἐγγλύπτων τύπων εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος ὁμοιοῦντα κατὰ τὴν κατασκευὴν πρὸς τὰ τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων (Πρὲλ. πίν. Θ', 2 καὶ 5), ἀνήκοντα ὁμως εἰς τὸ σταθμητικὸν σύστημα τὸ ἐπικρατοῦν εἰς τὰς Καμπανικὰς πόλεις (στατήρ 118 κ.), ἐνῶ, ἐξ ἄλλου, τὰ κατὰ τι μεταγενέστερα, ἀλλ' ὡσαύτως ἀρχαῖα νομίσματα, ἀκολουθοῦσι τὸν Ἀχαϊκὸν κανόνα καὶ σύστημα τῆς διὰ τοῦ τρία διαιρέσεως, ἀλλὰ δὲν ἀνήκουσι κατὰ τέχνην εἰς τὴν ἐγκοιλὸν τάξιν (Πρὲλ. πίν. Θ', 2 καὶ Α', 6).

Ὁ Τάρας ὁμοίως τῇ Ποσειδωνίᾳ φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὴν πρώτην πρὸς νομισματοκοπίαν ὥθησιν ἐκ τῶν πόλεων τοῦ Ἀχαϊκοῦ συνδέσμου, τῶν ἀρχαιοτέρων αὐτοῦ στατήρων ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐγκοιλὸν κατηγορίαν (Πίναξ Γ', 4.)

Ἀλλὰ μετὰ βραχὺν χρόνον ὁ χαρακτήρ τῶν Ταραντίνων νομισμάτων ὑφίσταται μεταβολήν τινα. Ὁ στατήρ δὲν κόπεται πλέον ὥς λεπτός δίσκος μετ' ἐγκοίλου ὀπισθοτύπου, ἀλλ' ἐν μορφῇ παχύτερα καὶ συμπαγεστέρα μετ' ἀναγλύπτου δὲ τύπου ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων (Πίναξ Γ', 2). Ἡ ὁλὴ ἐν τούτοις παραμένει ἡ αὐτὴ (126 κ.) τὸ δὲ διαιρετικὸν σύστημα διὰ τοῦ δύο καὶ οὐχὶ τοῦ τρία ἐπικρατεῖ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐνάρξεως.

Ὅθεν ἡ νομισματοκοπία τοῦ Τάραντος μόνον κατ' ἐλάχιστον ἐπηρεάσθη ὑπὸ τῆς τοῦ Ἀχαϊκοῦ συνδέσμου, καὶ δεόν νὰ ταχθῇ ὡς Εὐβοϊκοατικὴ μᾶλλον ἢ Εὐβοϊκοχορινθιακὴ.

Ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην τὰ νομίσματα τοῦ Τάραντος ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν Συρακουσῶν καὶ τῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων, ἐν αἷς τὰ κυριώτερα νομίσματα ἦσαν τὸ Αἰτικὸν τετράδραχμον (270 κ.), τὸ δίδραχμον (135 κ.), καὶ ἡ δραχμὴ (67 κ.) (ἐξαιρέσει τῆς ἀρχαιοτάτης περιόδου ἐν ταῖς Χακιδικαῖς πόλεσι Νάξῳ, Ζάγκλῃ καὶ Ἰμέρῳ, ἐνθα, ὡς εἴδομεν ἤδη, ἦτο ἐν χρήσει ἡ Αἰγιναιὰ δραχμὴ (περὶ τοὺς 90 κ.) μέχρι τοῦ 500 περίπου π. Χ, ὅτε ἤρξατο ὑποχωροῦσα πρὸ τοῦ Ἀττικοῦ τετραδράχμου) (Πίναξ Ζ', 5 καὶ 6.)

Τῶν δὲ Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν (τόμ. Α', σ. 129 καὶ 508), οἵτινες συ-

Λοκροὶ Ἐπι-
φύριοι.

νεμερίζοντο μετὰ τῶν Ῥηγίων τὴν μεσημερινὴν ἄκραν τῆς Ἰταλικῆς χειρσονήσου, τὰ ἀρχαιότατα τῶν μέχρις ἡμῶν περισωθέντων νομισμάτων εἶνε Κορινθιακοὶ στατήρες τύπου Πηγάσου ἀλλὰ μετ' ἐπιγραφῆς ΛΟΚ ἢ ΛΟΚΡΩΝ (135 κ.), τῶν λοιπῶν Λοκρικῶν νομισμάτων ἀκολουθούντων τὸν Ἰταλικὸν σταθμητικὸν κανόνα, τῶν 120-115 κ.

Ῥήγιον.

Ἡ μόνη ἄλλη πόλις τοῦ μέρους τούτου τῆς Ἰταλίας, ἣτις δὲν ἀνήκεν εἰς τὸν Ἀχαικὸν νομισματικὸν σύνδεσμον ἦτο τὸ Ῥήγιον, ὅπερ, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἤρξατο κόπτον νομίσματα Αἰγιναίου κανόνος ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ, ἢν καὶ πιθανῶς οὐχὶ πρὸ τοῦ 530 π.Χ. (τόμ. Α', σ. 139). Περὶ δὲ τὸ ἔτος 500 π.Χ., τὸ Ῥήγιον ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐπὶ τῆς Σικελικῆς ἀκτῆς Ζάγκλης ἣτις ἔκτοτε ἐκλήθη Μεσσήνη, καὶ αἱ δύο ἄλλαι Χαλκιδικαὶ πόλεις Ἰμέρα καὶ Νάξος, ταυτοχρόνως μετήλλαξαν τὸν Αἰγινητικὸν πρὸς τὸν Ἀττικὸν σταθμητικὸν κανόνα, συμμορφώσασαι οὕτω τὸ νόμισμα αὐτῶν πρὸς τὸ τῶν Συρακουσῶν καὶ πασῶν τῶν λοιπῶν Σικελικῶν πόλεων.

Καμπανία.

Νῦν δ' ἔχομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν νομισματοκοπίαν τῶν Καμπανικῶν ἀκτῶν ἀπὸ τῆς Ὑέλης καὶ Ποσειδωνίας πρὸς νότιον μέχρι τῆς Νεαπόλεως καὶ Κύμης πρὸς βορρᾶν. Ὁ Καμπανικὸς σταθμητικὸς κανὼν φαίνεται ὅτι κατάργεται ἀμέσως ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ Ὑέλη ἐκτίσθη ὑπὸ φνυγᾶδων Φωκαέων ἐν ἔτει 540 π.Χ., καὶ ὀλίγη ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὅτι οὗτοι μετήνεγκον μεθ' ἐαυτῶν τὴν Φωκαϊκὴν δραχμὴν τῶν 59 κ., ἥς ὁ κανὼν εἶνε ἐναργῶς Ἀσιατικός, ὡς εἶνε καὶ ὁ τύπος, παριστῶν λέοντα καταβροχθίζοντα τὸ θήρμα αὐτοῦ (τόμ. Α', σ. 112).

Ὁ κανὼν οὗτος ἐπεξετάθη ἀπὸ τῆς Ὑέλης εἰς τὴν γείτονα πόλιν Ποσειδωνίαν, ἣτις, καίπερ παραδεχθεῖσα τὸν Καμπανικὸν κανόνα καὶ κόψασα δραχμὰς τῶν 59 κ. καὶ δίδραχμα τῶν 118 κ., ἐπεζηήτησεν οὐδὲν ἥτιον νὰ προσαρμόσῃ τὰ νομίσματα αὐτῆς πρὸς τὰ τοῦ Ἀχαικοῦ Συνδέσμου διὰ τῆς ἀπομιμήσεως τῆς ἐπιπέδου κατασκευῆς μετ' ἐγκοίλου τύπου εἰς τὸ ὅπισθεν μέρος ἅπερ ἦν συνήθη τοῖς νομίσμασιν τοῦ Ἀχαικοῦ Συνδέσμου (πρὸς Πίν. Θ', 2 καὶ 4).

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου αἰῶνος βλέπομεν ἀμφοτέρως τὰς πόλεις ταύτας ἐγκαταλιμπανούσας τὸν Φωκαϊκὸν κανόνα, τὴν μὲν Ὑέλην χάριν τοῦ ἡλαττωμένου Ἀττικοῦ κανόνος τοῦ Τάραντος (στατήρ 126 κ. περίπου, διαιρούμενος εἰς δύο δραχμὰς) τὴν δὲ Ποσειδωνίαν χάριν τοῦ

Ἀχαικοῦ (στατήρ 126 κ. διαιρούμενος εἰς τρεῖς δραχμὰς) (τόμ. Α', 105 καὶ 112).

Ἐν τούτοις ἡ μεταβολὴ αὕτη τοῦ κανόνος, ἐκ μέρους τῆς Ὑέλης καὶ Ποσειδωνίας, δὲν συνέβη, πρὶν ἢ ὁ Φωκαϊκὸς σταθμητικὸς κανὼν δυνῇ νὰ ῥιζωθῇ εἰς τὴν Χαλκιδικὴν Κύμην (τόμ. Α', σ. 49) καὶ εἰς τὴν ἀποικίαν αὐτῆς τὴν Νεάπολιν. Τὰ νομίσματα τῶν δύο τούτων πόλεων καὶ τὰ τῶν Καμπανικῶν τὰ κοπέντα κατὰ τὸν Φωκαϊκὸν κανόνα εἶνε ἀφθονώτατα. Συνίστανται δὲ ἐν γένει ἐκ διδράχμων ἑλκόντων 118 μέχρι 115 κ. ὄντων δὲ κατὰ μέσον ὕρον ἑλαφροτέρων κατὰ ἑξ περίπου κόκκους τῶν Ἀχαικῶν καὶ Ταραντίνων νομισμάτων, τῶν δύο τελευταίων ὁμοιοζόντων σχεδὸν καθ' ὅλην, διαφερόντων δὲ μόνον κατὰ τὸ μεριστικὸν σύστημα, ὅπερ ἐν μὲν τοῖς Ἀχαικοῖς πραγματοποιεῖται διὰ τοῦ 3 ἐν δὲ τοῖς τῶν Ταραντίνων διὰ τοῦ 2.

Μεταβαίνοντες ἐν βορειώτερον εἰς τὴν Τυρρηνίαν εὐρίσκομεν ἐκεῖ ἐν Τυρρηνία. χρήσει κατὰ τὸν Ε'. π. Χ. αἰῶνα δύο σταθμητικὸς κανόνας διὰ τὸν ἄργυρον, τῶν μεγαλειτέρων κομματίων τῶν δύο τούτων κανόνων ἑλκόντων καθ' ἑκάστον 354, 177 καὶ 88 κ. ὡς πρὸς τὸν πρῶτον καὶ 260, 130 καὶ 65 ὡς πρὸς τὸν δεύτερον. Ὁ τελευταῖος εἶνε φανερώς ὁ Εὐβοϊκὸς κανὼν, ὁ ἐισχωρήσας εἰς Τυρρηνίαν πιθανῶς ἐκ τῶν Συρακουσῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ἕτερον κανόνα, ὑποτίθεται γενικῶς, ὅτι εἶνε ὁ Περσικὸς, παραχθεὶς κατὰ τινα τρόπον ἐκ τῆς μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐμπορίας. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ ὅμως κλίνω νὰ παραδεχθῶ, ὅτι οὗτος εἶνε μᾶλλον ὁ ἡλαττωμένος Αἰγιναιὸς κανὼν, ὅστις ἐπεκράτει ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν Κερκύρα, ὅτι δ' ἐλήφθη ἐν τῇ Τυρρηνίᾳ διὰ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάδου (Ἡριδαίου) ἐμπορικῶν λιμένων Ἀτρίας καὶ Σπίνης, οἵτινες πρὸ τῆς εἰσεβολῆς τῶν Γαλατῶν συμπεριελαμβάνοντο εἰς τὴν Τυρρηνίαν.

Ὁ Κ. Ο. Müller¹ ἐπέθεσεν δι' ἄλλους λόγους, ὅτι οἱ Κερκυραῖοι καὶ οἱ Τυρρηνοὶ διετέλουν εἰς ἐμπορικὴν ἐπιμιξίαν πρὸς ἀλλήλους διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, σπουδαιότητος κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἕνεκα τοῦ ἐμπορίου τοῦ ἡλέκτρου. Ἄν τοῦτο ἔχει οὕτως θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι οἱ δύο νομισματικοὶ κανόνες, οὓς εὐρίσκομεν ἐν χρήσει συγχρόνως ἐν Τυρρηνίᾳ,

¹ Die Etrusker I, 4. 2 σελ. 266.

ἔφθασαν εἰς τὴν χώραν ταύτην διὰ δύο διαφόρων καὶ ἀντιθέτων ὁδῶν, ἦτοι ὁ μὲν Εὐβοϊκὸς διὰ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης διὰ μέσον τῆς ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας Ποπλωνίας καὶ ὁ Κερκυραϊκοαιγιναιῶς διὰ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἐπὶ τοῦ ἔγχωριον λιπρῖαιον σταθμοῦ τοῦ ἀσήμου χαλκοῦ ἑασιζόμενον ἰθαγενὲς νόμισμα τῆς Ἑτρουρίας παρέμεινεν ἐν χρήσει μέχρις ὀψιαιτάτης περιόδου. Περὶ τούτου ὡς καὶ περὶ τῶν νομισμάτων τοῦ παρομοίου ἑαρέος χαλκοῦ (*aes rude*) τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας ἐν γένει δὲν θὰ ἐπασχοληθῶ, ὡς μὴ κυρίως συμπεριλαμβανομένων εἰς τὸν σκοπὸν τῆς παρούσης συγγραφῆς.

Δύναται ἐν τούτοις νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Ἑτρουρίας σημείων ἀξίας XX, X, Λ, IIΛ, (= 20, 10, 5 καὶ 2¹/₂), κλπ. εἶνε βέβαιον, ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ νενομισμένος τις κανὼν ἀνταλλαγῆς μεταξὺ ἀργύρου καὶ χαλκοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ἐποίκιλλε σπουδαίως ἐν τῇ Τυρρηνίᾳ καὶ τῇ Κεντρικῇ Ἰταλίᾳ ἐν περιόδῳ χρονικῇ σχετικῶς ἑραχέα¹ ("Ἰδε τόμ. Α', σελ. 17 καὶ 18).

Δὲν φαίνεται ὁμως ὅτι αἱ ὁλκαὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων ἐπηρεάσθησαν ὅπωςδῆποτε ὑπὸ τῶν μεταβληθεισῶν ἀναλογιῶν τῶν ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων, τῶν πρὸς τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα χρησιμοποιεθέντων κανόνων ὄντων ἐν πάσει περιπτώσει Ἑλληνικῆς καταγωγῆς, ἐνῷ ἐκεῖνος, καθ' ὃν ἐχύθη τὸ χαλκοῦν νόμισμα, ἦτο ἴσως ἰθαγενής.

¹ Ὅτι ὁ χαλκὸς ἦτο κανὼν οὐχὶ μόνον ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Σικελίᾳ. Εἰς ἀμφοτέρας πιθανῶς, εἶχεν ἀναλογίαν πρὸς τὸν ἀργυρον περίπου 250:1² τοῦ λιπρῖαιον σταθμοῦ τοῦ χαλκοῦ, τοῦ ἐν μὲν τῇ Ἰταλίᾳ καλουμένου *libra*, ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ *λίτρα*, ὅντος ἀρχεγόνου λογιστικῆς μονάδος.

Τὸ Ῥωμαϊκὸν ἀσσάριον πρὸ τῆς κατὰ ἑἶρος ἐλαττώσεως αὐτοῦ (269 π. X.) ἀντεπροσώπενε ταύτην τὴν λίτραν τοῦ χαλκοῦ καὶ ἐκαλεῖτο λιπρῖαιον ἀσσάριον (*As libralis*) (τόμ. Α', σελ. 26).

Τὸ ἀργυροῦν ἰσότημον τῆς Σικελικῆς λίτρας ἦτο μικρὸν ἀργυροῦν νόμισμα καλούμενον νόμος, ἔλκων 13·5 κ, ὅτε δὲ ἐν ἔτει 269 π. X.

1 Mommsen, Hist. mon. Rom. I σ. 372. 2 Mommsen, ἐ. ἀ. II σ. 31.

οἱ Ῥωμαῖοι ἐθέσπισαν ἀργυροῦν νόμισμα, ἐφῆρμοσαν τὸν ὄρον *nummus* εἰς τὴν ἐαντῶν μονάδα, ἥτοι τὸ *scripulum* ἰσάξιον πρὸς ἐν λιτριάον ἀσσαρίον ἢ $2\frac{1}{2}$ τῶν ἡλατιωμένου σταθμοῦ ἀσσαρίων, ὁπόθεν ἡ μονὰς τοῦ ἀργύρου ἐλαβε τὸ ὄνομα *nummus sesterlius* ἢ ἀπλῶς *sesterlius* (ἴδε τόμ. Α', σελ. 85).

Ἡ Σικελικὴ λίτρα χαλκοῦ, ἔκρουσα 3375 κ. ἥτοι $\frac{2}{3}$ τῆς Ῥωμαϊκῆς *libra*, οὐδέποτε ἐκόπη εἰς νομίσματα τοῦ μετάλλου τούτου, ἦτο ὅμως οὐδὲν ἦτιον ἢ βάσις τῆς κυκλοφορίας τοῦ ἀργύρου, ἐνθ' τὸ εἰς ἀργυρον ἰσότημον αὐτῆς, ὁ νόμος, ἢ ἀργυρᾷ λίτρα, ἦτο καθ' ὁλκήν τὸ $\frac{1}{10}$ τοῦ Ἀττικοῦ διδράχμου καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ στατήρος, ὅστις ἐραδύτερον ἐν Σικελίᾳ ἐφέρετο ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ δεκαλίτρου στατήρος¹. Τοιοῦτο-τρόπως ὁ Ἀττικὸς κανὼν ἐνεξολιάσθη ἐπὶ τοῦ ἐγχωρίου Σικελικοῦ συστήματος τῆς λίτρας τοῦ χαλκοῦ, τοῦ δεκαδράχμου ἰσοφαρίζοντος πρὸς 50 λίτρας καὶ φερομένον ὑπὸ τὸ ὄνομα πεντηκοντάλιτρον, τοῦ τετραδράχμου πρὸς 20 λίτρας, τοῦ διδράχμου πρὸς 10 καὶ τῆς δραχμῆς πρὸς 5.

Μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀγαθοκλέους (317-310 π. Χ.) συναντῶμεν πλεῖστα ἄλλα πολλαπλάσια τῆς λίτρας, ξένα τῷ Ἀττικῷ συστήματι, οἷα τὰ κομμάτια τῶν 32, 24, 18, 16, 15, 12, 8, 6 καὶ 4 λιτρῶν, κτλ., ἀλλὰ πρὸ τοῦ χρόνου τούτου, πλὴν τῆς λίτρας τῶν 13.5 κ., οὐδὲν ἄλλο παρὰ μόνον νομίσματα Ἀττικοῦ σταθμοῦ παρουσιάζονται². Τὰ Σικελικὰ χαλκᾶ νομίσματα, ἃν καὶ εἴνε μόνον λογιστικὰ νομίσματα καὶ ἀξίας ἀπλῶς ὀνομαστικῆς, φέρουσιν ἐνίοτε σημεῖα, δι' ὧν δύνανται νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ σύστημα τῆς λίτρας, ἥτις ὁμοίως τῇ Ῥωμαϊκῇ *libra*, διηρεῖτο εἰς 12 οὐγκίας. Οὕτω τὸ ἡμίλιτρον ἔχει ἑξ σφαιρίδια, τὸ πεντώγκιον πέντε, ὁ τετραῖς τέσσαρα, ὁ τριζῆς τρίς, ὁ ἑξᾶς δύο καὶ ἡ οὐγκία ἐν (ἴδε τόμ. Α', σελ. 189).

Ἐτι καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας πιθανὸν ὅτι πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἐνσήμου νομίσματος αἱ ἀξίαι νὰ ἐλογίζοντο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ λιτριάου σταθμοῦ τοῦ χαλκοῦ. Ἐκ τούτου δὲ δύνανται νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ταραντῖνος ἀργυροῦς νόμος ἦτο νο-

¹ Πολυδ., IX. 80.

² Num. Chron. 1874, σ. 80.

μισμάτων ὁμοιον πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν *sestertius* ἢ τὴν Σικελικὴν λίτραν.

Ὁ Ἀριστοτέλης (παρὰ Πολυδ. IX, 80) περιγράφει νόμισμα Ταράντιων καλούμενον παρ' αὐτοῖς νοῦμμον, ἐφ' οὗ εἶνε ἐντετυπωμένος ὁ υἱὸς Ποσειδῶνος Τάρας ἐποχούμενος ἐπὶ δελφίνος· εἶνε δὲ γνωστὰ μικρὰ ἀργυρᾷ νομίσματα τοῦ τύπου τούτου ἔλκοντα 16 κ (B. M. Cat. C. Italy, σελ. 109), ἅτινα εἶνε ἴσως οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μνημονευόμενοι νοῦμμοι (ἴδε τόμ. Α', σελ. 85).

Ἐν τούτοις ὁ Mommsen (*Hist. mon. rom.* I, σ. 141) φρονεῖ ὅτι ὁ νόμος τοῦ Τάραντος εἶνε δίδραχμον ὀλκῆς περίπου 127 κ. Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ὁ τύπος τοῦ ἐπὶ δελφίνος Τάραντος εἶνε κατὰ πολὺ συγχρότερος ἐπὶ τῶν διδράχμων ἢ ἐπὶ τῶν μικροτέρων νομισμάτων¹.

Γαλλία.

Προχωροῦντες βορειοδυτικῶς τοῦ Ποπλωνίου κατὰ μῆκος τῆς Αἰγυπτιακῆς παραλίας ἀφικνούμεθα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Γαλλίας χωρὶς νὰ συναντήσωμεν οὐδὲ μίαν πόλιν ἣτις κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους (περὶ τῶν ὁποίων μόνον νῦν ὁ λόγος) νὰ εἶχε γνῶσιν τῆς χρήσεως νομίσματος ἢ κάλλιον εἰπεῖν, ἣτις νὰ ἔκοιτε νόμισμα πρὸς ἰδίαν αὐτῆς χρῆσιν, ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν Φωκαϊκὴν ἀποικίαν Μασσαλίαν.

Ἐν τῇ γειτονίᾳ τῆς πόλεως ταύτης εὐρέθη κατὰ τὸ ἔτος 1867 ἐν *Auriol*² σωρὸς συνιστάμενος ἐκ 2130 ἀργυρῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων ἀρχαϊκῆς τέχνης καὶ περιλαμβάνων ἐν ὅλῳ περὶ τοὺς εἴκοσι πέντε διαφόρους τύπους. Μικρότερα δ' εὐρήματα ὁμοίων νομισμάτων ἐξωρύχθησαν ἀκολούθως ἐν Βολτέρρᾳ τῆς Τοσκάνης³ καὶ ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς ἀκταῖς τῆς Ἰσπανίας.

Πάντα τὰ μικρὰ ταῦτα νομίσματα εἶνε ἀνεπίγραφα, ἐπομένως δὲν δύνανται νὰ καταταχθῶσι μετ' ἀπολύτου βεβαιότητος. Ἐν τι ὁμως δηλοῦται ἑναργῶς, ὅτι δηλαδὴ ἔνεκα τῆς μεγάλης τῶν τύπων αὐτῶν ποικιλίας δυσκόλως δύνανται νὰ εἶνε ἡ νομισματοκοπία μιᾶς μόνης πόλεως. Εἶνε δὲ πιθανῶς ταῦτα νόμισμα ἀνεξαρτήτου τινὸς εἶδους νομισματικῆς τινος

1 *Ide Num. Chron.* 1881, σ. 296.

2 *Rev. Num. N. S.* XIV, σ. 348-360.

3 *Periodico di Numism.* 1872, σ. 208.

συμμαχίας, ἥς θὰ συμμετέσχον αἱ Φωκαϊκαὶ πόλεις Ὑέλη ἐν Ἰταλίᾳ, Μασσαλία ἐν Γαλλίᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἡ Ἐμπορία ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ὁ σταθμητικὸς κᾶνὼν, εἰς ὃν ἀνήκονσι τὰ περίεργα ταῦτα νομισμάτια εἶνε ὁ Φοινικικὸς, τοῦ ὁποίου ὁ στατήρ ἔλκει περίπου 220 κ. ἢ μικρόν τι ἔλασσον. Εἶνε δὲ κατὰ μέγα μέρος δωδέκατα ἦτοι ὀβολοὶ (ὅλην 18 κ.).

Τὰ παράλια τῆς Καταλωνίας φαίνεται δι' ἣσαν τὸ δυσμικὸν ὄριον πέραν τοῦ ὁποίου ἡ χοῆσις τοῦ νομίσματος δὲν εἰσεχώρησε μέχρι περιόδου πολὺ μεταγενεστέρας ἐκείνης, περὶ ἥς ἐπραγματεύθημεν μέχρι τοῦδε.

§ 10. Ἑλληνικοὶ νομισματικοὶ τύποι.

Ὁ χαρακτήρ, τὸ σύμβολον, ἢ ὡς κατὰ συνθήκην ὠρίσθη νὰ λέγῃται, ὁ τύπος, ὁ ὑπὸ τῆς πολιτείας τιθέμενος ἐπὶ μετάλλων προσωρισμένον νὰ κυκλοφορῇ ὡς νόμισμα, δὲν ἦτο ἀρχικῶς ἢ καθ' ὁλάνδηποτε ἐποχὴν κυρίως δηλωτικόν τι δεδομένης τινὸς ποσότητος ἢ ἀξίας, ὡς ἐνόμισεν ὁ Ἀριστοτέλης λέγων «ὁ γὰρ χαρακτήρ ἐτέθη τοῦ ποσοῦ σημείον» (Πολιτ. I, 3, 14). Ἦτο ἀπλῶς ἡ σφραγὶς ἦτοι ἡ ἐγγύησις τοῦ ἐκδίδοντος, ἐπίσημός τις διαβεβαίωσις τοῦ Κράτους, δι' ἣν τὸ νόμισμα ἦτο ἀκριβὲς τὸ βάρος καὶ γνησίον μετάλλου, εἶδος ἐπικλήσεως τῆς μαρτυρίας τῶν θεῶν ἐναντίον δόλου. Τοιούτου δ' ὄντος τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἦτο φυσικῶς ἀναγκαῖον, ὅπως ὁ τύπος ἀποτελῇται ἐκ συμβόλου γενικῶς καταληπτοῦ, δυναμένου νὰ παρίσταται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων ὡς τὸ ἱερὸν ἔμβλημα τοῦ θεοῦ, οὗτινος τὸ φοβερὸν ὄνομα προσεκαλεῖτο οὕτως εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς καλῆς πίστεως τοῦ ἐκδότου.

Ἐντεῦθεν ὁ θρησκευτικὸς χαρακτήρ πάντων τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τύπων. Ὁ ἀκριβὴς ὅπως ἡ λέξις ΘΕΟΙ ἴσταιται συνήθως ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπὶ λίθων ἐγκεχαραγμένων συνθηκῶν, οὕτω καὶ τὰ ἐμβλήματα τῶν θεῶν ἴστανται κατάδηλα ἐπὶ τῆς προσόψεως τῶν νομισμάτων.

Ἀνὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀποφανθῶμεν μετὰ βεβαιότητος, ἂν, ὡς φρονεῖ ὁ καθηγητὴς Curtius (Num. Chron. 1870, σ. 92), τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα ἐκόπτοντο ἐντὸς τῶν τεμενῶν τῶν ἱερῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἀμεσον προστασίαν τῶν ἱερέων.

Γνωρίζομεν ὅμως, ὅτι ἐν Ῥώμῃ τὸ πρῶτον κανονικὸν νομισματοκοπεῖον ἰδρῦθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἑρας Μονήτας (*Juno Moneta*), ἐξ οὗ καλοῦμεν ἕκτοτε τὰ νομίσματα ἡμῶν *μονέδα* (*moneta, monnaies, money* κτλ.) καὶ δὲν εἶνε παράλογον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ πολύτιμα μέταλλα, ἅτινα, εἴτε ὡς ἀναθήματα ἢ δεκάται ἢ εἰσοδήματα συνέφερον εἰς τοὺς θησαυροὺς τῶν ναῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐτίθεντο εἰς κυκλοφορίαν ἐν μορφῇ νομίσματος σεσημασμένου διὰ τῶν συμβόλων τῶν θεῶν, ἢ διὰ τινων ζώων ἢ ἀντικειμένων δηλωτικῶν τῆς λατρείας αὐτῶν. Ὅπως-δήποτε καὶ ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα ἀρχικῶς, εἶνε ἀναμφίβολον ὅτι ἡ οἰκιοποίησις ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τοῦ ἀποκλειστικοῦ δικαιώματος τῆς νομισματοκοπίας, δὲν ἐπὶνεγκε οὐδεμίαν μεταβολὴν εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν νομισματικῶν τύπων. Τοὺς θεοὺς ἐπεκαλοῦντο ἔτι ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὡς προστάτας τῆς Πολιτείας, ὧν μόνον αἱ κεφαλαὶ ἢ τὰ ἐμβλήματα αὐτῶν ἐκρίνοντο ἄξια νὰ ἀναπαρίστανται ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Φαινομενικαὶ ἐξαιρέσεις τοῦ σχεδὸν παγκοίνου κανόνος ὡς πρὸς τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα τῶν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων τύπων εἶνε οἱ ἀποκαλούμενοι ἀγωνιστικοὶ τύποι, οἱ πρὸς ἀνάμνησιν νικῶν ἐν ἀθλητικοῖς ἀγῶσιν. Δέον ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι πάντες οἱ Ἑλληνικοὶ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες μετεῖχον θρησκευτικῆς τιμῆς φύσεως καὶ ὅτι αἱ ἀπεικονίσεις νικηφόρου ἄρματος ἢ ἐτέρου ἀγωνιστικοῦ ἐμβλήματος ἦτο κατ' ἐννοιάν τινα σύμβολον τοῦ θεοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἤγοντο οἱ ἀγῶνες. Ὁ ἱερὸς δὲ χαρακτῆρ τῶν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων τύπων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν Διαδόχων ἀπέκλειε φυνικῶς πᾶσαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἄμεσον ἀναφορὰν πολιτικῶν νικῶν, πολιτικῶν ἐπανάστασεων ἢ ἄλλων τινῶν ἱστορικῶν συμβάντων ὧν τὴν ἀπομνημόνευσιν ἠδυνάμεθα ἄλλως νὰ προσδοκῶμεν ἐπὶ τοῦ ἰσχύοντος νομίσματος τοῦ Κράτους. Καὶ δὲν ἐλλείπουνσι μὲν πράγματι ὅλως τοιαῦται ἀπομνημονεύσεις, ἀλλὰ, ἐπειδὴ αὗται εἶνε ἔμμεσοι καὶ μολονότι ἴσως ἀρκετὰ εὐνόητοι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν εἶνε ὅμως διὰ τοὺς νεωτέρους ἡμῶν ὀφθαλμοὺς ἀπλοῖ ὑπαινιγμοὶ τῷ μεμνημένῳ, ἢ ἐννοία τῶν ὁποίων δὲν καταφαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι, διὰν ἐμφανίζηται θαλλὸς ἐλαίας ὡς πρόσθετον σύμβολον παρὰ τὸν ταῦρον τῆς ὀπισθίας ὄψεως νομισμάτων τινῶν τῆς Σάμου, δύναται ὁ προσεκτικὸς σπουδαστὴς τῶν Σαμιακῶν νομισμάτων νὰ ἴδῃ ἐν αὐτῷ

ὕπαινω μὲν τῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατακτίσεως τῆς νήσου, τῆς ἐλαίας οὔσης συμβόλου ἰδιάζοντος τῇ Ἀθηνᾷ, ἐμφανιζομένης δὲ τακτικῶς ἐπὶ τῶν Σαμιακῶν νομισμάτων, ὅτε ἡ νῆσος ὑπέκειτο εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ μόνον ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ ἰδιαίτερα αὕτη περίοδος (ἴδε τόμ. Β'. σελ. 45). Οὕτως ἐπίσης ἐν Συρακούσαις, ὅτε ὁ Κορίνθιος Τιμολέων κατῴρθωσε τὰ ἐλευθερώσει τὴν πόλιν τῆς τυραννικῆς τοῦ Διονυσίου δυναστείας, τὰ νομίσματα τῶν Συρακουσῶν ἀφωμοιώθησαν ἐπὶ τινὰ χρόνον πρὸς τὰ τῆς Κορίνθου (τόμ. Α'. σελ. 154).

Καθ' ἅπασαν τὴν ἱστορίαν τῆς ἐλευθέρως καὶ ἀνεξαρτήτου Ἑλλάδος καὶ μέχρις ἔτι τοῦ θανάτου Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου πρῶτος σκοπὸς τοῦ νομισματικοῦ τύπου ἦτο τὸ θέτει πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ λαοῦ ἰσχυρὰν τινὰ παράστασιν τῆς θεότητος ἐκείνης, ἥτις ἰδιαίτητα ἐλατρεύετο ἐν τῇ χώρᾳ, ἔνθα ἐσκοπεῖτο τὸ κυκλοφορήσει τὸ νόμισμα.

Οὔτε τύραννος, ὅσονδήποτε δεσποτικὸς καὶ ἂν ἦτο, οὔτε στρατηγός, ὅσονδήποτε λαμπρὰ καὶ ἂν ἦσαν τὰ κατὰ γῆν ἢ θάλασσαν κατορθώματά του, οὔτε δημαγωγός, ὅσονδήποτε τετυφωμένος καὶ ἂν ἦτο ἐκ ματαιότητος, ἀπεπειράθη ποτὲ τὸ διαγωνίσαι τὴν μορφήν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἰσχυρότερου νομίσματος. Διὰ τοῦτο προεξάρχει τὸ μυθολογικὸν ἐνδιαφέρον τῶν νομισματικῶν τύπων ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς νομισματοκοπίας μέχρι τῶν χρόνων τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου. —

Μόλις δὲ μετὰ τὸν θάνατον Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου ἐμφανίζεται ἡ πρώτη ἐνδειξις μεταβολῆς ἰδεῶν. Ἐν διαρκείᾳ μιᾶς καὶ μόνης δεκαετίας νέος κόσμος προσηρτήθη τῇ Ἑλλάδι, μέγα δὲ κύμα Ἑλληνικῆς ἐπιρροῆς κατέκλυσε τὰ ἀρχαῖα βασίλεια τῆς Ἀνατολῆς, ἔφερε δὲ ὅπισθεν κατὰ τὴν πρὸς τὴν Δύσιν ἀναδρομὴν αὐτοῦ τὴν καθαρῶς Ἀσιατικὴν ἀντίληψιν τῆς θεότητος τῶν βασιλέων.

Τὰ δὲ μικρὰ τοπικὰ συμφέροντα, αἱ τοπικαὶ λατρεῖαι, ἡ τοπικὴ ἐμπορία συνεχωνεύθησαν νῦν ἐντὸς εὐρύτερων κύκλων ἐνεργείας. Ἡ ἐμπορία διεξήγετο πλέον ἐπὶ εὐρύτερου πεδίου καὶ ἐπὶ μείζονος κλίμακος, ὁ δ' Ἀλέξανδρος, ὁ μοναδικὸς οὗτος ἄνθρωπος, διὰ τῆς ὀρμητικῆς δυνάμεως καὶ ἀκροέστου φιλοδοξίας τοῦ ὁποῖου ἐξετάθη ἡ πελώριος αὕτη μεταβολὴ ἐφ' ἀπάσης σχεδὸν τῆς ὕψεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου, κατήντησε τὸ θεωρεῖται ὡς ἡμίθεός τις. Ἡ μεταβληθεῖσα δὲ αὕτη πολιτικὴ ὄψις τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐνδόμυχος μεταβολὴ τῶν οὐκ ἐφικτῶν

ἀνθρώπων ἀπεικονίσθη ἀμέσως ὡς ἐν κατόπτρῳ ἐπὶ τοῦ κυκλοφοροῦντος τότε νομίματος. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀποθεωθέντος Ἀλεξάνδρου ἐμφανίζεται νῦν τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐν τῷ χαρακτῆρι αὐτοῦ ὡς υἱοῦ τοῦ Διὸς Ἀμμωνος. Καὶ ὅτε οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ ἀλληλοδιαδόχως προσελάμβανον τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως καὶ τὰ ἐμβλήματα τῆς βασιλείας, ἕκαστος αὐτῶν ἐν περιτροπῇ παρεθαρρύνετο νὰ θέτῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ἅτινα κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ ἐκόπησαν ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι.

Εἰσαγωγή
τῶν εἰκονι-
στικῶν τύ-
πων ἀπὸ τῶν
χρόνων Ἀλε-
ξάνδρου τοῦ
Μεγάλου.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ ἐξῆς τὰ Ἑλληνικὰ νομίσματα κέκτηνται ὡς πρὸς ἡμᾶς ἐνδιαφέρον ὅλως ἄλλοίαις φύσεως. Τὸ ἰδεῶδες ὑποχωρεῖ πρὸ τοῦ πραγματικοῦ, εὐρισκόμεθα δὲ νῦν ἐνώπιον πινακοθήκης εἰκόνων βασιλέων ἀναμφοισιότητος γνησιότητος, ἀνεκτιμήτων ὡς συντελούντων εἰς σαφηνισμόν τῶν χαρακτήρων τῶν κορυφαίων ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας δρώντων προσώπων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ τύποι τῆς ὀπισθίας ὄψεως τῶν νομισμάτων ἀποδαίνουσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον συνθηματικοὶ κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν. Τοῦτο ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς εὐρυνθείσης ἐμπορίας, ἥτις ἀπῆτει σταθερὸν καὶ ὁμοιότροπον τύπον, ὁλέθριον πρὸς πᾶσαν πρωτοτυπίαν συλλήψεως καὶ ἐκτελέσεως ἐκ μέρους τοῦ σφραγιδογλύφου. Ἡ συνθημακότης αὕτη ἐν τοῖς νομίσμασιν ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν ὡς ἐπὶ τοῦ ὀπισθεν μέρους τοῦ νομίσματος. Τοῦτο ἰδίως καταφαίνεται ἐπὶ τῶν Πτολεμαϊκῶν σειρῶν, ἐνθα ἡ στερεότυπος ἀποδῶσα κεφαλὴ Πτολεμαίου τοῦ Σωτήρος ἐπαναλαμβάνεται μετ' ὀχληρᾶς ὁμοιότητος ἐπὶ δύο καὶ ἥμιον αἰῶνας, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποκλείῃ ἐντελῶς τὰς εἰκόνας τοῦ βασιλεύοντος μονάρχου.

Χαρακτηρι-
στικὸ τῶν νο-
μισματικῶν
τύπων τῶν
Αὐτοκρατορι-
κῶν χρόνων.

Μεταξὺ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῶν κοπέντων ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, νομισμάτων κοινῶς γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑλληνικαὶ αὐτοκρατορικαὶ σειραί, ὑπάρχουσι πολλὰ, ἅτινα εἶνε εἰς μέγιστον βαθμὸν διδακτικά, ἂν καὶ ὀφείλῃ νὰ ὁμολογήσῃ τις, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν ἀξίωσιν τοῦ νὰ θεωρηθῶσιν ὡς καλλιτεχνήματα. Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς τάξεως ταύτης τῶν νομισματικῶν τύπων εἶνε μυθολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικόν. Διδάσκουσιν ἡμᾶς, ποῖοι θεοὶ ἐτιμῶντο καὶ ὑπὸ ποίαν μορφήν ἐλατρεύοντο ἐν ἐκάστη πόλει τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἐπὶ τῶν αὐτῶν σειρῶν εὐρίσκει τις ὡσαύ-

τως πολυάριθμα αντίγραφα τῶν πραγματικῶν ἀγαλμάτων τῶν θεῶν, ὡς ἴσταντο ἐν τοῖς νομίαις — τὸ ἰσάμενον τερατόμορφον ξόανον τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος μετὰ τῶν πολυαρίθμων μαστῶν τῆς, οὐχὶ πλέον ἐξιδανικευμένης καὶ ἐξελληνισθείσης ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης, ἀλλ' ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτῆς Ἀσιατικῇ μορφῇ (Πίναξ ΑΒ'. 7), ἡ Ἀφροδίτη, ἣν ὁ Πραξιτέλης ἐποίησε διὰ τοὺς Κνιδίους (Τόμ. Β' σ. 163) ὁ περίφημος χρυσελεφάντινος Ζεὺς τοῦ Φειδίου ἐν Ὀλυμπίᾳ (Τόμ. Α'. σ. 533), τὸ ξόανον τῆς Σιδωνίας Ἀστάρτης (Τόμ. Β'. σ. 395) καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἐνίοτε ὁλόκληρος μῦθος ἀναπαρίσταται ἐν γραφικῇ τεχνουργίᾳ ὡς ἐπὶ νομισμάτων τινος τῶν Μύρων τῆς Ἀγκίας (Πίναξ ΑΑ'. 8.) ἐφ' οὗ βλέπομεν τὸ μετὰ καλύμματος εἰδωλὸν Ἀσιατικῆς τινος θεᾶς ἰσάμενον ἐπὶ δένδρον, οὗ ἐκατέρωθεν ἴστανται ἀνὴρ κραδαίνων πέλεκυν ἕτοιμος ἐκ ῥίζης νὰ ἀποκόψῃ τὸ δένδρον, ἐν ᾧ δύο ὄφεις ἐξορμῶσι τοῦ κορμοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ δένδρου κατὰ τῶν προσεαλλόντων αὐτό. Ὁ παράδοξος οὗτος τύπος φαίνεται ὅτι εἶνε ἄλλη τις ἔκδοσις τοῦ μύθου τῆς κόρης Μύρρας τῆς μεταμορφωθείσης εἰς δένδρον, ἐκ τοῦ κορμοῦ τοῦ ὁποίου, ὅτε ὁ πατὴρ αὐτῆς τὸ ἔκοψε διὰ τοῦ ξίφους του, ἐγεννήθη ὁ Ἄδωνις.

Καὶ ἄλλος μυθολογικὸς τύπος ὃν δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα παρέχει ἡμῖν ἔτι μεγαλείτερον ἐνδιαφέρον. Ὑπαίνισσομαι τὰ περίφημα νομίσματα, τὰ κοπέντα ἐν Ἀπαμείᾳ τῆς Φρυγίας τῇ ἐπικαλουμένῃ Κιζωτῷ. Ἐνταῦθα ἐπεκράτει ἐγχώριός τις ἔκδοσις τῆς παραδόσεως περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Νῶε, ὀφειλομένη ἴσως εἰς τὴν ὑπαρξιν Ἰουδαϊκοῦ στοιχείου μετὰ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων βλέπομεν τὴν κιβωτὸν ἐν μορφῇ λάρνακος φεροῦσης τὴν ἐπιγραφὴν ΝΩΕ, πλεούσης δὲ ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ἐν τῇ κιβωτῷ ἴστανται δύο μορφαὶ καὶ παρ' αὐτῇ δύο ἄλλαι, ἀνὴρ καὶ γυνή. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τῆς κιβωτοῦ ὑπάρχει κόραξ, ὑπεράνω δὲ αὐτῆς περιστορεῖ φέρονσα θάλαρον ἐλαίας (Πίναξ ΑΒ'. 3).

Ἡ σπουδαιότης τῶν τοιούτων τύπων οἷοι οἱ προμνημονευθέντες δυσκόλως δύναται νὰ ὑπεριμνηθῇ, δυνάμεθα δὲ νὰ ἐρευνῶμεν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς αὐτοκρατορικοῖς νομίσμασιν ὡς θὰ ἐπράττομεν εἰς τὰς σελίδας τοῦ Πολυϊστοδότη, ἃν οὗτος διεσώζετο μέχρις ἡμῶν, πρὸς διαλεύκανσιν πολλῶν σκοτεινῶν τοπικῶν λατρείων αἵτινες ἐπεκράτουν ἐν Ἑλλάδι, Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Ἀνατολῇ, ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν.

§. 11. Σύμβολα.

Ἡ λέξις σύμβολον ὠρίσθη καλῶς ὡς σημεῖον ἐμπεριεχόμενον ἐν τῇ ιδέᾳ ἣν ἀντιπροσωπεύει, μέρος τι δηλαδή ἐκλεχθὲν πρὸς ἀναπαράστασιν τοῦ ὅλου. Οὕτω τὸ ῥόπαλον εἶνε τὸ σύμβολον τοῦ Ἡρακλέους, ἡ λύρα τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ τρίαινα τὸ τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ κεραυνὸς τὸ τοῦ Διὸς. Κατὰ κανόνα ἐν τῇ ἀρχαϊκῇ περιόδῳ αὐτὸς ὁ νομισματικὸς τύπος εἶνε κυριολεκτικῶς εἰπεῖν σύμβολον. Κατόπιν, ὅτε οἱ σφραγιδολόγοι ἀπέβησαν ἐπιδειξιώτεροι, ἡ κεφαλὴ ἢ ὁλόκληρος ἡ μορφὴ τοῦ θεοῦ κατέλαξε τὴν θέσιν τοῦ ἐμβλήματος.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ σύμβολον ἢ ἐντελὲς παραλείπεται ἢ ἀποφαίνει παράρτημα τοῦ κυρίου τύπου. Ἐν τῇ νομισματικῇ ὀνοματολογίᾳ μόνον τὰ δευτερεύοντα ταῦτα ἐμβλήματα, ἅτινα κατέχουσι τὸ κενὸν τοῦ πεδίου τοῦ νομίσματος, καλοῦνται σύμβολα.

Ἐνίοτε τὸ σύμβολον χρησιμεύει ἀπλῶς ἵνα προσδώσῃ ἔμφασιν ἢ μείζονα ἀκρίβειαν τῷ κυρίῳ τύπῳ, ὡς παραδείγματος χάριν ὁ θαλλὸς τῆς ἐλαίας παρὰ τὴν γλαῦκα ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων (Πίναξ ΙΗ', 1.) ἢ τὸ τόξον παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἐπὶ νομισμάτων τινῶν τῶν Συρακουσῶν (Πίναξ Η', 5). Πολὺ συνηθέστερον ὅμως τὰ σύμβολα δὲν ἔχουσι μηδεμίαν σχέσιν πρὸς τοὺς κυρίους τύπους καὶ διαρκῶς ἀλλάσσουν ἐπὶ νομισμάτων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς (Πίναξ ΙΓ', 5). Τὰ ποικίλονται ταῦτα σύμβολα εἶνε γενικῶς αἱ ἰδιαίτεροι σφραγίδες τῶν ἀρχόντων, ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὁποίων ἐκόπησαν τὰ νομίσματα· πρὸς τὰ ἐν τῷ πεδίῳ τῶν τελευταίων Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων σύμβολα, ἅτινα μεταβάλλονται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀρχόντων (τόμ. Α', σελ. 372 κ. ἐξ). Τρίτῃ τις τάξις συμβόλων ἀποτελεῖται ἐκ τῶν εὐρισκομένων ἐπὶ διαφόρων βασιλικῶν νομισμάτων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου μέχρι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων (τόμ. Α', σελ. 296). Ἐνταῦθα τὰ σύμβολα ἔχουσι ἐνίοτε τοπικὴν σημασίαν καὶ δεικνύουσι τὸν τόπον τῆς κοπῆς αὐτῶν· οὕτω π. χ. τὸ ῥόδον ἀντιπροσωπεύει τὴν πόλιν τῆς Ῥόδου ἐπὶ μεταγενεστέραν νομισμάτων τῆς δευτέρας π. Χ. ἑκατονταετηρίδος φερόντων τοὺς τύπους τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὰ τοιαῦτα σύμβολα ἐδύναντο μᾶλλον νὰ ὀνομασθῶσιν ἐμβλήματα νομισματοκοπείων, ἂν δὲν ὑπῆρχεν

ἐνίοτε δυσκολία τῆς διακρίσεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν προσωπικῶν ἐμβλημάτων τῶν ἀρχόντων, εἰς οὓς ἦτο ἐμπειπιστευμένη ἡ ἐπιτήρησις τοῦ ἰσχύοντος νομίσματος.

§ 12. Ἡ κατὰ τεχνοτροπίαν χρονολογικὴ κατάταξις τῶν νομισμάτων.

Πολλάκις καὶ ὁρθῶς ἐλέχθη, ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ νομίσματα εἶνε ἡ γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας, διότι μόνον τῇ βοηθείᾳ τῶν νομισμάτων δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν πᾶσαν τὴν πορείαν τῆς τέχνης ἐκ τῆς πρώτης αὐτῆς ἀφετηρίας μέχρι τῆς ἑσχάτης αὐτῆς παρακμῆς. Οὐτὲ ἀγάλματα ἢ χαλκὰ ὁμοιώματα οὔτε ἀγγεῖα ἢ ἐγγλυπτοὶ λίθοι, δύνανται, κατὰ κανόνα, νὰ χρονολογηθῶσι κατὰ τρόπον ἐντελῶς εὐπρόσδεκτον καὶ ἀκριβεῆ. Τὰ νομίσματα ὅμως εἶνε ἐπιδεκτικὰ κατατάξεως πολλῶ ἀκριβεστέρας, ἐπειδὴ ἐν ἐκάστη περιόδῳ ὑπάρχουσι πολυάριθμα νομίσματα, ὧν αἱ χρονολογίαι δύνανται νὰ καθορισθῶσι μετὰ βεβαιότητος. Περὶ τὰ καθορισμένα δὲ ταῦτα σημεῖα, μικρὰ πείρα καθιστᾷ ἱκανὸν τὸν νομισματολόγον νὰ συναγάγῃ ἐντὸς ὁρίων τινῶν πάντα τὰ λοιπὰ.

Αἱ κύριαι χρονολογικαὶ διαίρέσεις ἢ περίοδοι, εἰς αἷς κατανέμονται τὰ νομίσματα τῶν ἀρχαίων κατὰ τεχνοτροπίαν εἶνε αἱ ἀκόλουθοι

Α'. 700-480 π. Χ. Περίοδος τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης, ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ νομίσματος μέχρι τῶν Περσικῶν πολέμων. Ἐντὸς τῶν δύο τούτων ἐκατονητηρίδων ὑπάρχει βαθμιαία ἀνάπτυξις ἀπὸ τῆς εἰς ἄκρον ἀγροίκου ἐργασίας μέχρι μορφῶν σαφέστερον ὀριζομένων αἰτινες ἐν τούτοις χαρακτηρίζονται πάντοτε ὑπὸ δυσκαμπτῶν τινῶν καὶ γωνιώδους τεχνοτροπίας, ἥτις εἶνε διακριτικὸν σημεῖον τῆς ἀρχαϊκῆς Ἑλληνικῆς τέχνης. Κατὰ κανόνα οἱ νομισματικοὶ τύποι τῆς περιόδου ταύτης συνίστανται ἐκ σχημάτων ζώων ἢ κεφαλῶν ζώων. Ἡ ἀνθρωπίνη μορφή σπανίως ἀπαντᾷ μάλιστα δ' ὅταν παρίσταται ἐν κατατομῇ εἶνε ἐσχεδιασμένη μετ' ἀμφοτέρων τῶν γωνιῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ κατ' ἐνώπιον (Πίναξ Ζ', 5). Ἡ κόμη εἶνε γενικῶς δεδηλωμένη διὰ μικρῶν σιγμῶν τὸ δὲ στόμα φαίνεται σταθερῶς καὶ τυπικῶς μειδιῶν. Καὶ ἐν τούτοις παρ' ὅλα ταῦτα ἐνυπάρχει ἐν τῇ καλλίστῃ ἀρχαϊκῇ τεχνοτροπίᾳ, ἰδίᾳ περὶ τὰ

Περίοδος τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης.

τέλη τῆς περιόδου ταύτης, αὐστηρότης τις καὶ λεπτότης διαγράμματος, ἣτις πολλάκις ἐλλείπει ἐκ τῆς ἐν πλήρει ἀκμῇ τέχνης τῶν μετὰ ταῦτα χρόνων. Τὰ ὀπισθεν μέρη τῶν νομισμάτων τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου δὲν φέρουσι κατ' ἀρχὰς τύπον τινά, ἀλλ' ἀπλῶς εἰσοχὴν σχήματος τετραγώνου ἔγκοιλου (συχνὰ εἰς τέσσαρα μέρη διηρημένον (Πίναξ ΙΑ', 4) ἢ εἰς ὀκτὼ ἢ πλείονα τριγωνικά διαμερίσματα (Πίναξ ΙΖ', 1) ὧν τινὰ βαθέως ἐγκεχαραγμένα), ὀφειλόμενα εἰς τὸν σφῆνα, οὗ ἐγίνετο χρῆσις πρὸς πίεσιν τοῦ τεμαχίου τοῦ μετάλλου ἐν τῇ ἐλαφρῶς σκυφωτῇ μήτρῳ, ἐν ἣ ὁ τύπος ἦτο ἐγγεγλυμμένος, πρὸς δὲ ὅπως συγκρατῇ αὐτὴν ἀσφαλῶς ἀκίνητον, ἐνῶ ἐτύπτετο διὰ τῆς σφύρας.

Ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι, τῇ Σικελίᾳ καὶ ἐν τοῖς τῶν μερῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος τὰ νομίσματα φέρουσιν ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἀρχῆς τύπον ἔφ' ἑκατέρας τῶν ὄψεων. Παραδείγματα τούτου ἴδε ἐν B. M. Guide, Πίνακος I-IX.

Περίοδος τῆς
μεταβατικῆς
τέχνης.

Β'. 480-415 π. Χ. Περίοδος τῆς μεταβατικῆς τέχνης, ἀπὸ τῶν Περσικῶν πολέμων μέχρι τῆς πολιορκίας τῶν Συρακουσῶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ, τῇ ἐξ ἐτῶν ἐξήκοντα πέντε περίπου ἀπιδιουμένη, παρατηρεῖται κολοσσιαία τις πρόοδος ἐν τῇ τεχνικῇ δεξιότητι, μεθ' ἧς κατεσκευάζοντο αἱ μήτραι τῶν νομισμάτων. Τὸ ἄγροικον τετράγωνον ἔγκοιλον ἀντικαθίσταται γενικῶς ὑπὸ τετραγώνου ἔγκοιλου κανονικώτερον ἐσχηματισμένου, περιέχοντος συνήθως ἑμβλήμα τι ἢ εἰδός τι κοσμητικοῦ τετραγώνου. (Πίναξ ΙΑ', 6) πολλάκις οὖν τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως ἢ τοῦ ἀρχοντος (ἐν συντετμημένῃ μορφῇ), ἐπὶ τῆς ἀρχοντίας τοῦ ὁποῖου τὸ νόμισμα ἐξεδόθη. Ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ τὸ ἔγκοιλον τετράγωνον διετηρήθη μέχρι περιόδου κατὰ πολὺν νεωτέρας ἢ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι. Τὰ νομισματικά ἑμβλήματα τῆς περιόδου ταύτης χαρακτηρίζονται δι' ἀξιοτέρας τέχνης ἐν τῇ ἀποδόσει τῶν λεπτομερειῶν καὶ διὰ βαθυτέρας κατανοήσεως τῆς ἀνατομικῆς συνθέσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος (Πίναξ Ζ', 6), περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος διὰ μείζονος ἐλευθερίας κινήσεως. Τινὲς τῶν ἀξιοτάτων ἐξεργασμένων καὶ ἐρρωμενέστατων ἐπινενοημένων Σικελικῶν νομισματικῶν

τύπων ἀνήκουσιν εἰς τὰ τέλη τῆς μεταβατικῆς ταύτης περιόδου. Πρὸς τοὺς δύο αἰτούς, τοὺς λαγῶν καταδροχθίζοντας, ἐπὶ τῶν πα-
οιγνώσεων νομοσμάτων τοῦ Ἀκράγαντος (Πίναξ Γ', 1).

Γ'. 415-336 π. Χ. Περίοδος τῆς ἀκμαιοτάτης τέχνης, ἀπὸ Περίοδος τῆς
ἀκμαιοτάτης
τέχνης. τῆς πολιορκίας τῶν Συρακουσῶν μέχρι τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀνόδου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Διαρκούσης τῆς περιόδου ταύτης, ἡ τέχνη τῆς ἐγκαράξεως τῶν νομοσμάτων ἔφθασεν εἰς τὸ ὑψιστον σημεῖον τῆς τελειότητος, εἰς ὃ ἐξίκετό ποτε εἴτε κατὰ τοὺς ἀρχαίους, εἴτε τοὺς νεωτέρους χρόνους. Οἱ τύποι χαρακτηρίζονται διὰ τὸ σύντονον τῆς δράσεως, τῆς τελείας συμμετρίας περὶ τὰς διαστάσεις, τῆς κομψότητος περὶ τὴν σύνθεσιν, τῆς τελειότητος περὶ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τοῦ πλούτου τῆς διακοσμήσεως. Ἡ κεφαλὴ τῆς θεότητος, ἡ ἐπὶ τῆς ἐμπροσ-
θίας ὄψεως τοῦ νομίσματος, πολλάκις παρίσταται σχεδὸν κατ' ἐνώ-
πιον καὶ λίαν ἐξέχουσα. Πρὸς τὰς ὠραίας κεφαλὰς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Κλαζομεναῖς (Πίναξ ΚΕ', 1), ἐν Ῥόδῳ (Πίναξ ΚΕ', 9) καὶ ἐν Ἀμφιπόλει (Πίναξ ΙΑ', 12), τοῦ Ἑρμοῦ ἐν Αἰῶνι (Πίναξ ΙΓ', 5), τῆς νύμφης Λαρίσης (Πίναξ ΙΔ', 9), τῆς Ἥρας Λακινίας ἐν Πανδοσίᾳ (Πίναξ Ε', 7), τῆς Ἀρεθούσης καὶ Ἀθηνᾶς ἐν Συρα-
κούσαις (Πίνακες Η', 4, καὶ Θ', 11), καὶ τοῦ Διὸς Ἀμμωνος ἐν Κυρήνῃ (Πίναξ ΛΔ', 4). Μεταξὺ δὲ τῶν ἀξιολογωτέρων ὀπισθο-
τύπων καταλέγεται ὁ καθήμενος Πᾶν Ἀρκαδικοῦ νομίσματος (Πί-
ναξ ΚΑ', 5) καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἐν Κρότωνι (Πίναξ Ε', 3).

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην κυρίως ἀνήκουσι σχεδὸν πάντα τὰ φέροντα ὑπογραφὰς καλλιτεχνῶν νομίσματα· τοῦτο δὲ εἶνε ἀπό-
δειξις διὰ οἱ ἀσχολούμενοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὴν χάραξιν τῶν τύπων τῶν νομοσμάτων δὲν ἦσαν ἀπλῶς χειροτέχναι, ἀλλὰ καλλιτέχναι μεγάλης φήμης. Ἐξ αὐτῶν τὰ ὀνόματα τοῦ Εὐαϊνέ-
νιου καὶ Κίμωνος τῶν Συρακουσίων τῶν ποιησάντων τὰ θαυμά-
σια μεγάλα ἀργυρᾶ νομίσματα (τὰ δεκάδραχμα) τῆς πόλεως ἐκεί-
νης (Πίναξ Γ', 3 καὶ 4) οὐδέποτε εἶνε δυνατόν νὰ λησμονηθῶσιν, ἐφ' ὅσον ὑφίστανται τὰ ἔργα αὐτῶν, ἂν καὶ οὐδεὶς ἀρχαῖος συγγρα-
φεὺς ποιεῖται μνείαν αὐτῶν.

Δ'. 336-280 π. Χ. Περίοδος τῆς μεταγενεστέρας καλῆς τέ-

Περίοδος τῆς
μεταγενεστέ-
ρας καλῆς
τέχνης.

χνης, ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν θρόνον μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Λυσιμάχου. Αἱ κεφαλαὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶνε ἀξιοσημείωτοι διὰ τὴν τοῦ αἰσθήματος ἔκφρασιν. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε βαθέως ἐγκεκαραγμένοι, αἱ δὲ ὀφρύες εὐδηλότεραι. Ἡ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας τοῦ νομίσματος ὄψεως ἀνθρώπινος παράστασις ἀποβαίνει βαθμιαίως σφηκοειδεστέρα οἱ δὲ μυῶνες τοῦ σώματος δηλοῦνται ἰσχυρότερον. Ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων τοῦ νομίσματος καταφαίνεται ἡ ἐπίδρασις τῆς σχολῆς τοῦ Λυσιππου. Ὁ συνηθέστερος τῶν ὀπισθοτύπων εἶνε κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μορφὴ καθημένη, ἥς ἡ ἐν γένει ὄψις ἐλήφθη ἐκ τῆς καθημένης μορφῆς τοῦ ἀετοφόρου Διὸς τῶν νομισμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Διὰ παραδείγματα ἴδε τοὺς Πίνακας IB', 10-12· IA', 5· IZ', 7· KA', 2 καὶ 12.

Περίοδος τῆς
παρακμῆς
τῆς τέχνης.

Ε', 280-146 π. Χ. Περίοδος τῆς παρακμῆς τῆς τέχνης, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λυσιμάχου μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτιήσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ τὰ κυριώτερα ἀργυρὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης εἶνε βασιλικά, μικρὰ ἢ οὐδὲμία δυσκολία ὑπάρχει περὶ τὴν χρονολογικὴν αὐτῶν κατὰταξιν. Ταῦτα παρέχουσιν ἡμῖν σειρὰς εἰκόνων τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, Συρίας, Βακτριανῆς, τοῦ Πόντου, τῆς Βιθυνίας, Περγάμου, Μακεδονίας, Σικελίας κτλ. Ἡ ἐν ἔτει 190 π. Χ. ἦντα τοῦ Ἀντιόχου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ παρὰ τὴν Μαγνησίαν γενομένη μάχῃ ὑπῆρξεν ὥς πρὸς τὴν Αὐτικὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὅχι ὀλιγώτερον σπουδαία, ἢ ἡ ἐν ἔτει 197 π. Χ. κατατρόπωσις Φιλίππου τοῦ Ε' ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ῥωμαῖοι ἀνεκέρυσαν ἀμέσως τὴν ἐλευθερίαν πολλῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Ἀσίας, καὶ ἀποτέλεσμα ταύτης ὑπῆρξεν ὅτι αὗται ἠξιώθησαν πάλιν τοῦ δικαίου τοῦ κόπτειν νόμισμα. Τῆς προνομίας ταύτης ἐπωφελήθησαν ἀμέσως κόπασαι νομίσματα εἴτε ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτῶν ὄνομα, εἴτε κατὰ τὸ ἀρχέτυπον τῶν νομισμάτων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, σὺν τῇ προσθήκῃ ὅμως ἐν τῷ πεδίῳ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐμβλημάτων καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐγχωρίων αὐτῶν ἀρχόντων. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν τότε κυκλοφορούν-

των νομισμάτων ἀπετελεῖτο εἰσέτι ἐκ νομισμάτων τοῦ μεγάλου κα-
τακτητοῦ, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐδυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ἐπὶ
τοσοῦτων πόλεων παραδοχὴν τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἕνα
καὶ πλεον αἰῶνα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Πάντα δὲ τὰ νομίσματα
ταῦτα εὐχερῶς διακρίνονται τῶν πραγματικῶν νομισμάτων τοῦ
Ἀλεξάνδρου ἐκ τῆς εὐρείας αὐτῶν διαμέτρου καὶ τῆς χαλαρᾶς αὐ-
τῶν κατασκευῆς.

Ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς
Μακεδονίας λήγουσιν ἐν ἔτει 168 π. Χ. ἐπὶ τῆς κατατροπῶσεως
τοῦ Περσέως (Πίναξ ΙΘ', 5) ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ταχέως ὁμοῦ
κατόπιν ἐκόπησαν ἐν Μακεδονίᾳ ἀργυρᾷ νομίσματα ἐπὶ τῆς διαιρέ-
σεως αὐτῆς εἰς τέσσαρα διαμερίσματα τελοῦντα ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν
προστασίαν (Πίναξ ΙΘ', 2). Αἱ Ἀθῆναι δὲ μετὰ διάλειμμα μιᾶς
περίπου ἑκατονταετηρίδος, καθ' ὃ δὲν ἐπετρέπετο αὐτῇ ὑπὸ τῶν βα-
σιλέων τῆς Μακεδονίας νὰ κόπη νόμισμα, ἀνέκησαν περὶ τὰ 220
π. Χ. τὸ δικαίωμα τῆς νομισματοκοπίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης
ἤρχισαν ἐκδιδόμενα πολυαριθμότατα τὰ τῆς νέας τεχνοτροπίας τε-
τραδράχμια αὐτῆς (Πίναξ ΙΘ', 7). Ἐν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ ἥ ἐν ἔτει 268
π. Χ. ἔναρξιν τῶν ἀργυρῶν Ῥωμαϊκῶν νομισμάτων, ἔθηκε τέρας
εἰς πάσας σχεδὸν τὰς λοιπὰς αὐτονόμους νομισματοκοπίας ἀργύρου
τῆς χώρας. Ἐν Ἀφρικῇ τὰ νομίσματα τῆς Καρχηδόνης μέχρι τῆς
ἐν ἔτει 146 π. Χ. καταστροφῆς αὐτῆς εἶνε ἀξιοσημεῖωτα διὰ τὴν τα-
χεῖαν κατάπτωσιν ἐν τῇ τεχνοτροπίᾳ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν καὶ ἐν
τῇ ποιότητι τοῦ μετάλλου, οὗ ἐγένετο χρῆσις. Καλλιτεχνικῶς τὰ νο-
μίσματα τῆς Ἀσίας εἶνε καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον ταύτην ἀσυγ-
κρίτως ἀνώτερα τῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν τῆς Ἀφ-
ρικής, ἃν καὶ δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τις μετὰ βεβαιότητος, ὅτι ἀντανα-
κλῶσι μέχρι τινὸς τὴν καλλιτέραν σύγχρονόν τέχνην τῶν ἀκμαζου-
σῶν σχολῶν τῆς Περσείας, Ῥόδου καὶ τῶν Τράλλεων.

5. 146-27 π. Χ. Περίοδος τῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πα- Περίοδος
τῆς ἐπὶ μᾶλ-
λον καὶ μᾶλ-
λον παρακμα-
ζούσης τέχνης.
ρακμαζούσης τέχνης, ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτιήσεως
τῆς Ἑλλάδος, μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς αυτοκρατορίας.
Ἐν τῇ Βορείᾳ Ἑλλάδι, ὅτε ἡ πρὸς δυομᾶς τῶν ὀχθῶν τοῦ Νέ-

στον Μακεδονία ἀπετέλεσεν ὀριστικῶς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν (146 π. Χ.) καὶ ὅποτε ἐπομένως ἐπαύσεν ἡ κοπὴ ἀργυρῶν νομισμάτων ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἡ Μακρόνεια τῆς Θράκης (Πίναξ ΙΘ', 1) καὶ ἡ νῆσος Θάσος (Πίναξ ΙΣ', 10) ἀπεπειράθησαν ἐπὶ τινα χρόνον νὰ ἀναπληρώσωσιν αὐτὰ διὰ τῆς κοπῆς πλατέων μεγάλων νομισμάτων ἀδοκίμου τεχνοτροπίας. Αἱ Ἀθῆναι δέ, ἡ μόνη σχεδὸν ἀργυρὰ νομίσματα κόπτονσα πόλις τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἐξηκολούθησαν νὰ ἐξάγωσι μεγίστας ποσότητας τετραδράχμων μέχρι τῆς ἐν ἔτει 86 π. Χ. ἀλώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Σύλλα (Πίναξ ΚΙ', 4 καὶ 5), κατὰ τὸν ὅποιον χρόνον ἀπώλεσε τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν. Ἐν δὲ τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ κύριον ἀργυροῦν νόμισμα ἦσαν οἱ διάσημοι **κιστοφόροι** (Πίναξ ΚΘ', 2), ὅντες εἰδικόν τι νόμισμα οὗ ἡ κυκλοφορία ἐπὶ μακρὸν ἐπετράπη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἔτι καὶ μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀσίας ἐν ἔτει 133 π. Χ. Περαιτέρω δὲ πρὸς ἀνατολὰς αἱ βασιλικαὶ σειραὶ τῆς Συρίας καὶ Αἰγύπτου παραμένουσιν ἀδιάκοποι μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτήσεως τῶν χωρῶν ἐκείνων. Τὰ δὲ Βακτριανὰ νομίσματα τάχιστα ἀπέβαλον τὸν Ἑλληνικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα καὶ ἀπέβησαν ἐπὶ τέλους καθαρῶς Ἰνδικά.

Τὰ μόνα σχεδὸν νομίσματα ταύτης τῆς περιόδου, ἅτινα δύναται νὰ ἔχωσιν ἀξίωσιν βαθμοῦ τινος καλλιτεχνικῆς ἀξίας εἶνε τὰ φέροντα τὴν ἐξιδανικευμένην εἰκόνα Μιθριδάτου τοῦ Μεγάλου (Πίναξ ΚΣ', 1).

Ζ'. 27 π. Χ. - 268 μ. Χ. Αὐτοκρατορικὴ περίοδος. Ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Γαλλιανοῦ. Ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐδίδετο τὸ δικαίωμα τοῦ κόπειν χαλκὰ ἰδίως νομίσματα εἰς μέγαν ἀριθμὸν πόλεων τοῦ Ἀνατολικοῦ ἡμισείας τῆς αὐτοκρατορίας. Εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας τὸ προνόμιον τοῦτο ἐξεχωρεῖτο πολὺ σπανιώτερον. Τὰ νομίσματα ταῦτα, τὰ καλούμενα νῦν «Ἑλληνικὰ αὐτοκρατορικά» εἶνε κατ' οὐσίαν μᾶλλον ἀστικά ἢ αὐτοκρατορικά. Ἡ κεφαλὴ τοῦ αὐτοκράτορος εἶνε τεθειμένη ἀπλῶς ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως τοῦ νομίσματος, ὥς θωπεῖα τις πρὸς τὸν βασιλεύοντα μονάρχην, πολλάκις δ' ἀνταλλάσσεται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ

τῆς Ἀσίας πρὸς τὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου (CYNKΛΗΤΟΣ ἢ ΙΕΡΑ CYNKΛΗΤΟΣ) ἢ πρὸς τὴν τῆς ἐγχωρίου Βουλῆς, τῆς Γερουσίας ἢ τοῦ Δήμου (ΒΟΥΛΗ, ΓΕΡΟΥΣΙΑ, ΔΗΜΟΣ). Ἐν πολλαῖς μικραῖς πόλεσι τὸ προνόμιον τῆς νομισματοκοπίας φαίνεται δι' ἐδόθη μόνον εἰς τινὰς περιστάσεις, οἷαι αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν ταχυγυρισμοῦ ἀγώνων καὶ ἐορτῶν (Πίναξ ΑΔ', 10) ἢ ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοκρατόρων τινῶν, καὶ ἀνενεώθη ἴσως μόνον μετὰ διλείμμα πολλῶν ἐτῶν. Τὰ ὄρια τοῦ παρόντος ἔργου δὲν μοι ἐπιτρέπουναι νὰ ἀπαριθμῶσαι λεπτομερῶς τὰς περιόδους, καθ' ἃς τὰ ἐγχώρια νομισματοκοπεῖα ἦσαν ἐν ἐνεργείᾳ ἢ ἤρχοντο. Ὁφείλω δὲ νὰ ἀρκεσθῶ σημειῶν μόνον τὰ πρῶτα καὶ ἔσχατα ὄρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων παρουσιάζονται νομίσματα ἐν ἐκάστη τῶν πόλεων. Θὰ γένηται φανερόν, ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ αὐτοκρατορικαὶ σειραὶ δὲν κατέρχονται πέραν τῆς βασιλείας τοῦ Γαλλιανοῦ, ἐξαιρέσει ὀλίγων πόλεων κυρίως ἐν τῇ μεσημβρινῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἔνθα ἐξακολουθοῦσι μέχρι τῆς τοῦ Αὐρηλιανοῦ (270-275 μ. Χ.), καὶ ἐν Ἀλεξανδρίᾳ, ἔνθα περατοῦνται μολὶς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Διοκλητιανοῦ, 284-313 μ. Χ.

§ 13. Αἱ ἐπὶ τῶν αὐτονόμων καὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων ἐπιγραφαί.

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων, διὰ ν' ὑπάρχωσι, ὅπερ ἐν τῇ ἀρχαϊκῇ περιόδῳ εἶνε σπάνιον, ἀποτελοῦνται συνήθως ἐκ τῶν πρώτων τριῶν ἢ τεσσάρων γραμμάτων τοῦ ἑθνικοῦ, π. χ. ΑΘΕ (Πίναξ ΙΗ', 2), ΜΕΤΑ (Πίναξ Δ', 1), ΣΥΡΑ (Πίναξ Ζ', 9) ἀντὶ Ἀθηναίων, Μεταποντίων, Συρακοσίων, ἢ ἐκ τοῦ ὀνόματος δυνάστου τινός, ἐνίοτε ἀκεραῖον ὡς ΓΕΤΑΣ ΗΔΟΝΕΟΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ (Πίναξ ΙΣ', 3), ΣΕΥΘΑ ΚΟΜΜΑ (Πίναξ ΙΔ', 4), ΦΑΝΟΣ ΕΜΙ ΣΗΜΑ (Πίναξ ΚΕ', 6), τῆς τελευταίας ἐπιγραφῆς οὗσης ἰδίᾳ ἀξιοσημειώτου ὄχι μόνον ὡς τῆς ἀρχαιοτέρας ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπὶ νομισμάτων εὑρεθειῶν, ἀλλ' ὡς συντεταγμένης εἰς πρῶτον πρόσωπον. Ἄν καὶ εἰς τὰς πλείους περιπτώσεις ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε κατὰ γενικὴν πληθυντικὴν τοῦ ἑθνικοῦ, οὐδὲν ἥτιον ὑπάρχονσι περιπτώσεις, καθ' ἃς αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἀπαντᾷ εἴτε κατὰ γενικὴν, εἴτε κατὰ ὀνομαστικὴν τοῦ ἑθνικοῦ, ὡς ΑΚΡΑΓΑΣ καὶ ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ (Πίναξ Ε', 12), ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΤΟ ΡΑΙΜΑ (τόμ.

Α', σελ. 582) κτλ. Ἐνίοτε ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιθετικῇ μορφῇ ὡς ΣΕΡ-
ΜΥΛΙΚΟΝ (Πίναξ ΙΑ', 7), ΑΡΚΑΔΙΚΟΝ (τόμ. Α', σελ. 556) κτλ.
συμφωνοῦν, ὅταν εἴνε οὐδέτερον, πιθανῶς πρὸς τὴν ὑπονοουμένην λέξιν
νόμισμα ἢ ἄλλην τινὰ τοιαύτην, ἢ ὅταν εἴνε ἀρσενικὸν ὡς π. χ. ΚΑ-
ΤΑΝΑΙΟΣ (τόμ. Α', σελ. 196) ἢ ΡΗΓΙΝΟΣ (τόμ. Α', σελ. 142) πρὸς
τὸ ὄνομα τῆς θεότητος ἧς ἡ μορφή εἴνε ἀποτετυπωμένη ἐν τοῖς νομί-
μασι. Παρὰ τὸ ὄνομα ἢ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ λαοῦ ἀπαντῶμεν συχνὰ
ἐπιγραφὰς ἀναφερομένας κατ' εὐθείαν εἰς τὸν τύπον ὡς ΤΕΡΙΝΑ καὶ
ΝΙΚΑ παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς νύμφης Τερίνης, ἢ τὸ σχῆμα Νίκης ἐπὶ
νομίσματος τῆς Τερίνης (Πίναξ Ε', 9), ἢ πάλιν ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ
(τόμ. Α', σελ. 240), ΤΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ (τόμ. Α', σελ. 235), ΑΡΕΟΣ
(τόμ. Α', σελ. 211) κτλ. ἐπὶ Σικελικῶν νομισμάτων γεγραμμένας περὶ
τὰς κεφαλὰς τοῦ Διὸς Ἑλλανίου, Διὸς Ἑλευθερίου καὶ Ἀρεως.

*Ὄνόματα
σφραγιδογλύ-
φων.

Ἐπὶ τινων νομισμάτων τῆς καλλίστης περιόδου τῆς τέχνης τὸ ὄνομα
τοῦ χαράξαντος ἀπαντᾷ διὰ μικροσκοπικῶν χαρακτήρων κατ' ὀνομαστι-
κὴν ἢ γενικὴν ὡς ΚΙΜΩΝ (Πίναξ Ι', 4), ΕΥΑΙΝΕΤΟ, ΕΥΜΗΝΟΥ,
κλπ. ἐπὶ νομισμάτων τῶς Συρακουσῶν, τοῦ ῥήματος ἐπ' οἷεῖ σπανίως
προστιθεμένου, ὡς ΘΕΟΔΩΤΟΣ ΕΠΟΕΙ ἐπὶ νομίσματος τῶν Κλαζο-
μενῶν (Πίναξ ΚΕ', 1) καὶ ΝΕΥΑΝΤΟΣ ΕΠΟΕΙ ἐπὶ εἰτέρου τῆς ἐν
Κρήτῃ Κυδωνίας (τόμ. Α', σελ. 593).

*Υπογραφὰι
ἀρχόντων.

Ἐτέρα τάξις ἐπιγραφῶν ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ὑπογραφῶν τῶν ἀρχόν-
των τῆς πολιτείας ἢ τοῦ νομισματοκοπέου, τῶν ὑπευθύνων διὰ τὴν νο-
μισματοκοπίαν.

Τὰ ὀνόματα ταῦτα κατέχουσι συνήθως καταφανῇ θέσιν ἐν τῷ πεδίῳ
τοῦ νομίσματος, κατὰ κανόνα ὁμῶς εὐρίσκονται συγκεκομμένως ἢ ἐν
μονογραφίῳ. Ὅσάκις εἴνε ὀλόγραφα ἀνήκουσιν ἀναμφιβόλως εἰς τινὰ
τῶν ἐν τέλει οἷον ἀρχοντα ἢ πρύτανιν, ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὁποίου ἐξε-
δόθη τὸ νόμισμα (Πίναξ, ΚΕ'. 2.)

*Ὄνόματα
δυναστῶν.

Ὅτε ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ εὐρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας τυράννου τινὸς ἢ βα-
σιλέως τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατέχει τὴν τιμητικὴν θέσιν ἀποκλεισμένου τοῦ
ὀνόματος τοῦ λαοῦ. Τὰ τοιαῦτα δ' ὀνόματα εὐρίσκονται σχεδὸν πάντοτε
κατὰ γενικὴν ὡς ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ (τόμ. Α', σελ. 238), ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΤΟΥ ΝΕΟΡΤΟΛΕΜΟΥ (Πίναξ ΙΕ'. 3), ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ
(τόμ. Β', σελ. 342) κτλ.

§ 14. Ὀνόματα ἀρχόντων ἐπὶ αὐτονόμων καὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων.

Ὁ κ. F. Lenormant ὁρθῶς παρατήρησεν ἐν τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ Τὸ ὑπεύθυνον τῶν ἀρχόντων. πραγματεία «περὶ τῶν νομισματικῶν ἀρχόντων παρὰ τοῖς Ἕλλησιν» (Monn. dans l' Antiq. III. 69), εἰς ἣν ὀφείλω πολλὰς τῶν ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ παρατηρήσεων, ὅτι ὁσάκις τὸ ὄνομα ἀρχontos ἐμφανίζεται κατὰ γενικὴν, ἢ πρόθεσις ἐπὶ, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ, δέον νὰ ἐξυπακούηται, δηλοῦσα, ὅτι τὸ νόμισμα ἐκόπη ἐπὶ ἀρχῆς τινος, τοῦ μνημονομένου προσώπου ὄντος τοῦ ἐπωνύμου ἀρχontos τοῦ Κράτους. Ἐν τούτοις δὲν ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ πρωτεύων ἀρχων ἦτο πάντοτε ἁμέσως ὑπεύθυνος ὡς πρὸς τὴν νομισματοκοπίαν· ἀλλ' ἐν περιπτώσει κερδελείας ἢ παρουσίας τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ θὰ καθίστα εὐκολον τὸν καθορισμὸν τοῦ ἰδίως εὐθυνομένου προσώπου, δηλαδὴ ἐκείνου, ὅστις διηύθυνε τὸ νομισματοκοπεῖον, διαρκούσης ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἀρχῆς. Ἐξ ἄλλου δὲ ἁμέσως εὐθύνη διὰ τὴν ποιότητα τοῦ νομίσματος δηλοῦται, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Lenormant, διὰ τῆς χρήσεως τῆς ὀνομαστικῆς πτώσεως. Οὕτω π. χ. ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν Ἀνδραχηνῶν καὶ τῆς Ἀπολλωνίας, ἐφ' ὧν εὐρίσκονται δύο ὀνόματα, τὸ μὲν ἐπὶ τῆς ὀψθίας ὄψεως ἐν πτώσει γενικῇ, εἶνε τὸ τοῦ ἐπωνύμου ἀρχontos τοῦ ἔτους ἐκείνου, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς προσθίας κατὰ πτώσιν ὀνομαστικὴν τὸ τοῦ ἐπόπτου τοῦ νομισματοκοπεῖον. Ὅσακις τὸ ὄνομα ἐπωνύμου ἀρχontos εὐρίσκηται μόνον καὶ κατὰ πτώσιν ὀνομαστικὴν, εἶνε πιθανόν, ὅτι αὐτὸς οὗτος ἦτο ὁ ἁμέσως ὑπεύθυνος ὡς πρὸς τὴν νομισματοκοπίαν. Ἀμέσως εὐθύνη φαίνεται ὡσαύτως ὅτι δηλοῦται διὰ τῆς προσθήκης συμβόλου τινὸς ἢ ἐμβλήματος, καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦ πρωτεύοντος ἀρχontos εἶνε κατὰ γενικὴν πτώσιν μετὰ ἢ ἄνευ τῆς ἐπὶ.

Ἐκ τῶν τριῶν ὀνομάτων ἀρχόντων, πάντων κατὰ πτώσιν ὀνομαστικὴν, ἐπὶ τῶν τελευταίων Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων εὐρισκομένων, εἶνε πιθανόν, ὅτι οἱ δύο πρῶτοι, οἵτινες ἤρχον ἐπὶ ἐν ἔτος, ἦσαν ἁμέσως πρὸς τὴν πόλιν ὑπεύθυνοι, ὅτι δὲ ὁ τρίτος ἀρχων, οὗτινος τὸ ὄνομα ἀλλάσσει κατὰ πᾶσαν πρυτανεῖαν (ἀνὰ ἕκαστον περίπου μῆνα) ἦτο εἰδὸς τι λογιστικοῦ ἐλεγκτοῦ, διοριζομένου πρὸς ἐξέλεξιν τῶν δύο ἐνιαυσίων ἀρχόντων.

Τίτλοι
ἄρχοντων.

Ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς χρόνοις ἡ παρουσία ὀνόματος ἄρχοντος ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων Ἑλληνίδων πόλεων ἐπέχει συνήθως, ἂν καὶ οὐχὶ πάντοτε, θέσιν χρονολογίας, ἀλλὰ δὲν δηλοῖ συγχρόνως καὶ τὰ πρόσωπα, εἰς τὰ ὁποῖα ἦτο πράγματι ἐμπειστευμένη ἡ ἐποπτεία τοῦ νομισματοκοπέου. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων συνοδεύονται πολλάκις, ἰδίᾳ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀσίας, ὑπὸ τῶν τίτλων αὐτῶν προτασσομένης τῆς ἐπὶ, ὡς ἐπὶ ἄρχοντος τοῦ δεῖνα. Εἰς πλείστας περιπτώσεις φαίνεται ὅτι ὁ ἄρχων οὐ τὸ ὄνομα εἶνε ἀναγεγραμμένον ἐπὶ τοῦ νομίσματος, ἦτο ὁ πρωτεύων ἄρχων τῆς πόλεως, ἀλλὰ πρέπει νὰ φυλατιώμεθα μὴ ἐξαγάγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ συνοδεύων τὸ ὄνομα αὐτοῦ τίτλος εἶνε πάντοτε ὁ παρέχων αὐτῷ τὸ δικαίωμα πρὸς ἔκδοσιν τοῦ νομίσματος. Οὕτω π. χ. εἰς πολλὰς πόλεις, ἔνθα γνωρίζομεν, ὅτι ὁ ἐπώνυμος ἄρχων ἦτο ὁ στρατηγός, ἀναγινώσκομεν ὅτε μὲν ἐπὶ στρατηγῶν, ὅτε δὲ ἐπὶ ἄρχοντος. Εἶνε φανερόν, ὅτι κατὰ τὰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ λέξις ἄρχων πρέπει νὰ ληφθῇ κατὰ γενικὴν ἔννοιαν καὶ νὰ μεταφρασθῇ οὐχὶ ἐπὶ ἄρχοντος ἀλλὰ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ δαῖνος ἢ δαῖνος, τοῦ ὁποῖου ὁ πραγματικὸς τίτλος, κάλλιστα γνωστὸς τότε καὶ διὰ τοῦτο μὴ ὀρισθεῖς, ἦτο στρατηγός καὶ οὐχὶ ἄρχων.

Τοῦτο δὲ ἐφαρμόζεται ἰδίως εἰς τοὺς πολυαριθμούς, ἀγωνιστικούς, ἱερατικούς, καὶ ἄλλους τιμητικούς τίτλους. Ὅσάκις δέ τις τῶν κυρίων ἀρχόντων ἐτύγχανε περιβεβλημένος καὶ διὰ καθηκόντων καὶ ἀξιωμάτων ἱερατικῶν, συχνότατα οὗτος παρέλειπε πᾶσαν μνείαν τοῦ ἀληθοῦς τίτλου, τοῦ καθιστῶντος αὐτὸν ἐπώνυμον ἄρχοντα, ἐνῶ ἰδιαίτερος ὁλως ἐφρόντιζε νὰ μνημονεύῃ ὅτι ἦτο Ἀσιάρχης, ἀρχιερεὺς, ἱερεὺς, στεφανηφόρος ἢ θεολόγος, καὶ εἴη ἄλλο.

Φυσικῶς αἱ ἀνωτέρω παρατηρήσεις ἐφαρμόζονται μόνον ἐπὶ τῶν νομισμάτων πόλεων, περὶ ὧν γνωρίζομεν ὅτι ἐκυβερνῶντο ὑπὸ λαϊκοῦ ἄρχοντος. καθότι εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι εἰς τινὰς πόλεις ἐπώνυμος ἄρχων ἦτο κατὰ κανόνα ὁ ἀρχιερεὺς ἢ ἑτερός τις ἐκ τῶν ἀνωτέρων κληρικῶν. Μόνον δὲ δι' ἐπιμελοῦς μελέτης ὁλοκλήρου τῆς σειρᾶς τῶν νομισμάτων μιᾶς ἐκάστης πόλεως δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν μετὰ θετικότητος, ὁποῖα τις ἦτο ἡ ἐγχώριος συνήθεια ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα.

Καίτοι ἡ χρῆσις τῆς ἐπὶ μετὰ κυρίου ὀνόματος κατὰ γενικὴν πτώ-

σιν ὑποδηλοῖ συνήθως χρονολογίαν ἐπωνύμου ἄρχοντος, πολλὰ περι-
πτώσεις ὅμως δύναται νὰ μνημονευθῶσι κατὰ τὰς ὁποίας τοῦτο δὲν
συμβαίνει. Οὕτω π. χ. δσάκις ὁ συνοδεύων τὸ ὄνομα τίτλος μετέχει
πὺς οἰκονομικοῦ χαρακτήρος, ὡς λ. χ. οἱ τίτλοι ταμίης, λογιστῆς,
ἐπιμελητῆς, κτλ., δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι οἱ ἔχοντες τὰ ἀξιώματα
ταῦτα ἦσαν ἐπώνυμοι ἄρχοντες. Προφανῶς οὗτοι διωρίσθησαν πρὸς
εἰδικὸν τινα σκοπὸν, ἐν ᾧ περιελαμβάνετο καὶ ἡ ἐποπτεία τῆς νομισμα-
τοκοπίας. Πράγματι δὲ αἱ ἀσημότεραι πόλεις φαίνεται ὅτι ἔκοψαν νο-
μίσματα μόνον κατὰ χρονικὰ διαλείμματα, ὅτε ἀνάγκη τις προεκάλει
τοῦτο. Τότε δὲ τῶν πολιτῶν τις θὰ ἐπεφορτίζετο ὑπὸ τῶν τακτικῶν
ἀρχόντων νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν ἔκδοσιν, ὅστις δυνατὸν μάλιστα νὰ
ἀνελάμβανεν ἐκουσίως καὶ τὴν ὅλην δαπάνην. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις
αἱ προθέσεις διὰ καὶ παρὰ τίθενται ἐνίοτε ἀντὶ τῆς ἐπὶ πρὸ τοῦ ὀνό-
ματος τοῦ κόψαντος τὸ νόμισμα.

Πράγματι δὲ οὐδὲν δύναται νὰ εἴνε σαφέστερον τῆς ἀποδείξεως
τῆς παρεχομένης ὑπὸ τῶν νομισμάτων τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας ὡς πρὸς τὴν
κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους ἐπικρατήσασαν παρὰ τοῖς πολιταῖς
τάσιν ἣν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἀξιέπαινον δημοφελὲς πνεῦμα. Φαί-
νεται δηλαδὴ, ὅτι δὲν ἦτο ἀσύνηθές τι πρᾶγμα εἰς τοὺς ἰδιώτας τὸ νὰ
προσφέρωσιν εἰς τὰς γενετείρας αὐτῶν πόλεις μεγάλα χρηματικά ποσά
ὡς δῶρα πρὸς ἐνδειξιν εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς δημοτικὰς ἢ ἱερατικὰς
τιμὰς, ὧν ἡξιοῦντο ὑπὸ τῆς πόλεως ἢ τοῦ αὐτοκράτορος. Δυνάμεθα
δὲ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ οὕτω ὑπὸ τῆς ἰδιωτικῆς γεναιοδωρίας προσ-
φερόμενα χρήματα εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ἐκόπτοντο εἰς νομίσματα
πάραντα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ δωρητοῦ, τῆς συνήθους καθιερωτικῆς φρά-
σεως οὕσης, τὸ μὲν ὄνομα τοῦ δωρητοῦ νὰ ἐκφέρηται ἐν πτώσει ὀνο-
μαστικῇ μετὰ ἢ ἄνευ τοῦ ἐπιτίμου τίτλου, ἀκολουθουμένου ὑπὸ τοῦ ῥή-
ματος ἀνέθηκε, τὸ δὲ ἐθνικὸν κατὰ γενικὴν ἢ δοτικὴν πτῶσιν, ὡς
ΠΟΛΕΜΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ ΣΜΥΡ[ΝΑΙΟΙΣ], ΟΣΤΙΛΙΟΣ
ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΝΟΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ ΑΝΕ-
ΘΗΚΕΝ. Ἐπὶ δὲ καὶ γυναῖκες συνεισέφερον ἐνίοτε ὁμοιοτρόπως διὰ τὰς
δαπάνας τῶν δῆμων, ὡς ἐξάγομεν, ἐκτὸς ἄλλων παραδειγμάτων, ἐκ τῶν
νομισμάτων τῶν Ἀτιουδέων τῆς Φρυγίας ἐπιγεγραμμένων ΙΟΥ (λί)

Καθιερωτικαὶ
φράσεις.

Κ(λανδία) ΚΛΑΥΔΙΑΝΗ ΑΝΕΘΗ(κεν) ΑΤΤΟΥΔΕΩΝ (*Mionn. Suppl., VII, σελ. 522*).

Ἐνίοτε τὸ ῥῆμα ἀνέθηκεν ἢ συγκόπτεται εἰς τὴν συλλαβὴν ΑΝ ἢ Α, ἢ καὶ ὁλοσχερῶς παραλείπεται δι' ἔλλειψιν χώρου, δέον ὁμῶς πάντοτε νὰ ὑπονοῇται, ὅταν κύριόν τι ὄνομα κατ' ὀνομαστικὴν πτώσιν ἀκολουθῇται ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ κατὰ δοτικὴν ὡς ΒΕΤΟΥΡΙΟΣ ΤΟΙΣ ΑΡΚΑΣΙ (*Mionn., II. 245*).

Καθιερωτικαὶ κοπαὶ νομισμάτων, οἷαι αἱ ἀνωτέρω περιγραφεῖσαι, ἐν γένει σπανίως ἀπαντῶσιν, ἀν καὶ εἰς τινὰς πόλεις φαίνεται ὅτι κατὰ κάρονα ὁ ἐπώνυμος ἄρχων ἢ καὶ κοινός τις μάλιστα πολίτης ἐδαπάνη ἐξ ἰδίων διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ χαλκοῦ νομίσματος τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος.

Οἱ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Ἑλληνικῶν αὐτοκρατορικῶν σειρῶν κυρίως ἀπαντῶντες τίτλοι ἀρχόντων δύνανται νὰ διαιεθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς δύο τάξεις:—

Α'. Ῥωμαῖκοί.

Β'. Ἑλληνικοί. (α) Ἀστικοί.

(β) Οἰκονομικοί.

(γ) Ἀγωνιστικοί, ἱερατικοί, καὶ τιμητικοί.

Α'. ΡΩΜΑΪΚΟΙ.

Ἀνθύπατος — *Proconsul*. Κυρίως ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν Βιθυνίας καὶ Ἀσίας.

Ἀντιστράτηγος — *Propraetor*. Θράκη, Γαλατία, Κυρηναϊκή.

Δύο ἄνδρες — *Duumviri*. Ὁ τίτλος οὗτος σπανιώτατα ἀπαντᾷ ἑλληνιστί, εἶνε ὁμῶς συνήθης λατινιστὶ ἐπὶ ἀποικιακῶν νομισμάτων, ὡς II VIRI.

Ἐπίτροπος — *Procurator*. Βιθυνία

Ἡγεμὼν ἢ ἡγούμενος — *Praeses*. Συνήθης ἐπὶ Θρακικῶν νομισμάτων.

Ἱππικός — *Eques Romanus*. Ἔστιν ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀσίας.

Κορνικουλάριος (ς) — *Cornicularius*. Ὑπαρχος, δῆμαρχος, βοηθὸς κτλ. Λαοδίκεια Φρυγίας.

Πάτρων — *Patronus*. Νίκαια καὶ Νικομήδεια ἐν Βιθυνίᾳ, ἐνθα ἐφαρμόζεται εἰς τὸν ἀνθύπατον.

Πρεσβευτής — *Legatus*. Διάφοροι πόλεις Θράκης, Γαλατίας καὶ Καππαδοκίας.

Ταμίης — *Quaestor*. Ὁ τίτλος οὗτος ἀναφέρεται εἰς τε τοὺς Ῥωμαίους ἐπαρχιακούς ταμίας, ὡς ἐπὶ νομισμάτων τῆς Μακεδονίας (τόμ. Α' σελ. 309 κ.ξ.) καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς (τόμ. Β' σελ. 486), καὶ εἰς τοὺς θησαυροφύλακας καὶ τοὺς ἐλεγκτὰς τῶν δημοσίων νομισμάτων Ἑλληνικῶν τιμῶν πόλεων, οἷαι ἡ Σμύρνη (τόμ. Β' σελ. 132) καὶ ἡ Ῥόδος (τόμ. Β' σελ. 184).

Ὑπατος — *Consul*, ἐν τῇ φράσει ΔΗΜ. ΕΞ. ΥΠΑΤ (δημαρχικῆς ἐξουσίας ὕπατος), ταῦτοσήμῳ τῇ Ῥωμαϊκῇ TR. POT. COS. Κυρίως ἀπαντᾷ ἐπὶ νομισμάτων τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Καισαρείας καὶ τῆς Ἀντιοχείας τῆς Συρίας, ἀλλ' ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐν Κρήτῃ (τόμ. Α' σελ. 576) καὶ Κύπρῳ (τόμ. Β' σελ. 327).

Β'. ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ.

(α) Ἀστικοί.

Ἀρχων — ὁ κύριος ἄρχων. Ἀρχων α'. Πρῶτος ἄρχων, ἐν ταῖς πόλεσιν ἔνθα ὑπῆρχον διάφοροι ἄρχοντες. Ὁ τίτλος οὗτος ἀπαντᾷ συνηθέστατα καθ' ἅπασαν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀσίας. Εὐρίσκεται ὡσαύτως ἐν Βυζαντίῳ (τόμ. Α' σελ. 341). Ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων Ἀσάνδρου καὶ Ὑγιαίνοντος τοῦ Βοσπόρου εἶνε δυναστικὸς τίτλος.

Στρατηγός, τίτλος ὡσαύτως τοῦ πρώτου ἀστικοῦ ἄρχοντος, συνηθέστερος κατὰ τι τοῦ ἄρχοντος πρὸς ὃν ἀνταλλάσσεται ἐνίοτε. Φαίνεται δ' ὅτι περιορίζεται εἰς τὰς πόλεις τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας. Ἐν Σμύρνῃ ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦτο ἐνίοτε ἰσόβιος: Στρατηγὸς διὰ βίον (τόμ. Β' σελ. 132)

Γραμματεὺς (ἴδε Α. V. Townclerk, Acts XIX 35). Κύριος ἄρχων εἰς πολλὰς πόλεις τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας.

Πρύτανις, εἷς ἐκ τοῦ συμβουλίου πλειόνων πρυτάνεων. Κύριος ἄρχων εἰς τινὰς πόλεις τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας.

Βούλαρχος — Πρόεδρος τῆς βουλῆς, ἡ τοῦ συμβουλίου τῆς πόλεως. Μάσταυρα Λυδίας (*Mion.*, IV. σ. 234).

Νομοθέτης — Λαοδίκεια Φρυγίας.

Βασ[ιλεύς] (;) — 'Η λέξις αὕτη ὡς τίτλος ἄρχοντος ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Βυζαντίου (τόμ. Α', σελ. 341).

Ἡρ[ημένης] (;) — *Electus* (;), ἐκλεγμένος. Βυζάντιον (τόμ. Α', σελ. 341).

Γέροντες — Λακεδαίμων (τόμ. Α', σελ. 545).

Ἐφοροι — Λακεδαίμων (τόμ. Α', σ. 544), Ἀγκυρα (τόμ. Β', σ. 209).

Νομοφύλακες — Λακεδαίμων (τόμ. Α', σελ. 545).

Πολέμαρχος — Θῆβαι (τόμ. Α', σελ. 440).

(β) Οἰκονομικοὶ, κτλ.

Ταμίαις. Σμύρνη (τόμ. Β', σελ. 132). Ῥόδος (τόμ. Β', σελ. 184).

Λογιστής — *Curator reipublicae* — Κιδύεσσος (τόμ. Β', σελ. 224), Σύνναδα (τόμ. Β', σελ. 232).

Ἐπιμελητής, Ἐπιμελήσας, Ἐπιμεληθεὶς, Ἐπιμεληθεῖσα — *Curator*. Φιλαδέλφεια Λυδίας· Εὐκαρπία καὶ Ἱερὰπολις Φρυγίας· Ἀντιόχεια, Μύλασα, καὶ Στρατονίκεια Καρίας· Δυσκόλως δύναται νὰ διακριθῇ ἂν ὁ ἄρχων οὗτος ἐπεμελεῖτο τῆς νομισματοκοπίας ἢ ἂν ἔφερε τὸν τίτλον ἐπιμελητῆς δυνάμει ἑτέρων καθηκόντων. (πρὸς ἐπιμελητῆς Παναθηναίων ἐπὶ νομίσματος τῶν Μασταύρων τῆς Λυδίας (τόμ. Β', σελ. 200).

Ἐπίσκοπος — ἐπιστάτης, ἐπιθεωρητής. Ἐφεσσος (τόμ. Β', σελ. 110).

Αἰτησάμενος — Ἀλία (τόμ. Β', σ. 211), Ἀγκυρα (τόμ. Β', σ. 209) καὶ Εὐκαρπία (τόμ. Β', σελ. 219) ἐν Φρυγίᾳ. Ὁ *Friedlaender* (*Hermes* IX. 494), φρονεῖ ὅτι ἴσως ἡ λέξις ἀναφέρεται εἰς τὸ ἄγαλμα ἢ ἄλλο τι ἀντικείμενον εἰκονιζόμενον ἐπὶ τοῦ νομίσματος· οὕτω λοιπὸν θὰ ἐσήμαινεν, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργον ἰδρύνθη, ἢ δυνατόν προσέτι, ὅτι αὐτὸ τὸ νόμισμα ἐκόπη κατ' αἵτησιν τοῦ ἄρχοντος, οὗτινος τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ ὡς αἰτησάμενον.

Ψηφισάμενος — ἐπὶ νομίσματος τῆς Στρατονικείας (τόμ. Β', σ. 167).

— Ἡ μετοχὴ αὕτη δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὡς σημαίνουσα ὅτι τὸ νόμισμα ἐκόπη ἕνεκα δόγματος τῆς Βουλῆς κατὰ πρότασιν τοῦ ἐπὶ τοῦ νομίσματος μνημονομένου ἄρχοντος.

(γ) Ἀγωνιστικοί, ἱερατικοί, τιμητικοί, κτλ.

Ἀρχιερεὺς — Τίτλος συνήθης ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀσίᾳ.

Ἀρχιερατεῦων — Σάλα (τόμ. Β', σελ. 230).

Ἀρχιερεὺς μέγας — Σάρδεις (τόμ. Β', σελ. 203).

Ἀρχιερεὺς μέγιστος — Κρήτη (τόμ. Α', σελ. 576).

Ἱερεὺς — Συχνὸς ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀσίᾳ.

Ἱερεὺς διὰ θεοῦ τῶν Σεβαστῶν — Ἰσόβιος Ἱερεὺς τῆς λατρείας τῶν Ἀγγούστων. Περπερηνή (τόμ. Β', σελ. 66).

Ἱέρεια — Σμύρνη, Ἀκμονία, Ἀιτουδα, Εὐκαρπία καὶ Πρυμνησός.

Ἱέρεια θυγάτηρ τοῦ Δήμου — Σμύρνη (*Imhoof, Mon. Gr.*, σ. 296).

Ἀσιάρχης, ἀρχιερεὺς Ἀσίας — Πρόεδρος τῶν ἱερῶν ἑορτῶν ἢ ἀρχιερεὺς τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀσίας (κοινὸν Ἀσίας) λατρείας τοῦ Ἀγγούστου.

Υἱὸς Ἀσιάρχου — Ἀκμονία Φρυγίας (*Imh., Mon. Gr.*, σ. 391).

Κελικάρχης — Πρόεδρος τῶν ἑορτῶν τοῦ κοινοῦ τῆς Κιλικίας. Ταρσὸς (*Ann. de Num.*, VII. 18).

Κρητάρχης — Πρόεδρος τοῦ κοινοῦ τῶν Κρητῶν. Κρήτη (τόμ. Α', σελ. 575 καὶ 586).

Στεφανηφόρος — Ἐφορος τῶν θυσιῶν, καλούμενος οὕτως ἐκ τοῦ στεφάνου, ὃν ἐφόρει ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων του. Ἐπαρχία Ἀσίας.

Ἀγωνοθέτης — Ἐφορος τῶν ἀθλητικῶν ἀγώνων. Ἐπαρχία Ἀσίας.

Ἀγωνοθέτης διὰ θεοῦ — Ἰσόβιος Ἐφορος τῶν ἀθλητικῶν ἀγώνων. Κοιναίον (τόμ. Β', σελ. 225).

Γυμνασιάρχης — Ἐφορος τοῦ γυμνασίου. Ἐπαρχία τῆς Ἀσίας.

Πανηγυριάρχης, πανηγυριστής — Διευθυντὴς τῶν δημοσίων πανηγύρεων. Ἀπάμεια (τόμ. Β', σελ. 213), Κάδοι (τόμ. Β', σελ. 222).

Νεωκόρος — Ἀρχων, εἰς ὃν ἀνείθετο ἡ φρονιὶς τοῦ ναοῦ, πιθανῶς τοῦ τῆς λατρείας τῶν Ἀγγούστων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀσίας (Νομίσματα Λυδίας καὶ Φρυγίας). Ἰδεῖ ὡσαύτως τὸν τίτλον τοῦτον ἀναφερόμενον εἰς πόλεις.

Θεολόγος — Ἑρμηνευτὴς τῶν χρησμῶν. Πέργαμον (τόμ. Β', σελ. 65).

Ἱερομνήμων — Ἱερατικὸς ἄρχων, ἱερογραμματεὺς. Βυζάντιον (τόμ. Α', σελ. 341).

Υἱὸς πόλεως — Ἀιπουνδα (τόμ. Β', σελ. 215). Κοιτιάειον (τόμ. Β', σελ. 225).

Σοφιστής — Σμύρνη (τόμ. Β' σελ. 132), Λαοδίκεια (τόμ. Β', σελ. 226). Τούτου πιθανῶς ἐγένετο χρῆσις πρὸς τιμητικὴν διάκρισιν ὑπὸ τινων ἀρχόντων, οἵτινες ἐτύγχανον ὡσαύτως καὶ σοφισταί.

Ἀμφικτύονες — Πρόεδροι τῶν Πυθίων ἀγώνων Δελφοὶ (τόμ. Α', σελ. 429, 430).

Πρόπυλοι — Νεωκόροι ἢ ἐπίτροποι τοῦ ναοῦ. Δελφοὶ (τόμ. Α' σελ. 430).

Πλὴν ἄλλων τίτλων, οἱ ὅποιοι εἶνε δυναστικοὶ μᾶλλον ἢ ἀρχοντικοὶ ὑπάρχουσι καὶ οἱ τίτλοι ἀρχιερεῦς, δυνάστης καὶ τοπάρχης, οὓς μετεχειρίζετο ἡ ἱερατικὴ οἰκογένεια, ἥτις ἐκνέερα τὴν Ὀλβίαν τῆς Κιλικίας. Πρὸς δὲ οἱ τίτλοι ἄρχων, οὗ ποιεῖται χρῆσιν ὁ Ἀσάνδρος καὶ ὁ Ὑγιαίνων τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἐθνάρχης, τίτλος Ἡρώδου Ἀρχελάου καὶ τετράρχης τίτλος Πτολεμαίου υἱοῦ τοῦ Μενναίου, πρὸς δὲ τίτλος Λυσανίου Α' (τόμ. Β', σελ. 368), Ἡρώδου Ἀντίπα, καὶ Ἡρώδου Φιλίππου Β' (τόμ. Β', σελ. 411).

§ 15. Δημόσιοι ἀγῶνες καὶ ἔορται ἱεροῦ χαρακτηῖρος.

Ἐν ἀπάσαις ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις διήρχον ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων ὁμοιότροπά τινα ἔθιμα καὶ κοινὸι δεσμοί, χρησιμεύοντες εἰς τὸ νὰ συνδέωσι τοὺς ἀποκεχωρισμένους κλάδους τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς εἰς μίαν σχετικῶς ὁμογενῆ οἰκογένειαν «...τὸ Ἑλληνικὸν ἐὼν ὁμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἰδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσίαι, ἡθεὰ τε ὁμότροπα» (Ἡροδ. 8 144). Ἐκ τῶν ἀγώνων τούτων τὰ Ὀλύμπια, Πύθια, Νέμεα καὶ Ἰσθμια ἦσαν ἀναμφιβόλως τὰ μᾶλλον ἐπιδρωῶντα κέντρα ἐνότητος. Αἱ μεγάλαι δ' αὖται ἔορται δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὥς τὰ πρότυπα πολλῶν μικροτέ-

ρων συνδέσμων ὁμοίον χαρακτήρος ἦτοι ἐπιτοπίων ἀμφικτυονίων καὶ κοινῶν διαφόρων διαμερισμάτων, ἐν μέρει μὲν πολιτικῶν, ἐν μέρει δὲ θρησκευτικῶν, κοινῶν δ' εἰς τοὺς κατοίκους ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γεωγραφικοῦ διαμερίσματος ἢ εἰς λαὸν φυλῆς ὁμογενοῦς.

¹Επιτόπιοι
ἀμφικτυονία
καὶ κοινά.

Ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλὰς διετέλει ἐλευθέρᾳ αἱ κοιναὶ αὗται σύνοδοι ἐξήσκουν διακεκριμένην πολιτικὴν ἐπίδρασιν καὶ ἡγρούπνουν περὶ τῶν συμφερόντων τῶν διαφόρων πόλεων τοῦ συνδέσμου· ἀλλ' ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων, αἱ πολιτικαὶ λειτουργίαι τῶν κοινῶν ἔπαυσαν ὑφιστάμεναι, καίτοι χάριν τῆς κοινῆς λατρείας, πρὸς δὲ καὶ ὡς σπουδαιότατον μέσον ὅπως μένωσιν οἱ ὑποτεταγμένοι λαοὶ εὐχαριστημένοι διὰ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν ἀρχαίων αὐτῶν προνομίων, καὶ εὐτυχεῖς ἐν τῇ πραγματικῇ ἐκτελέσει τῶν ἀπ' αἰῶνων ἐν τιμῇ ἀγομένων ἱεροπραξιῶν αὐτῶν καὶ θυσιῶν, καὶ τῇ ἀπολαύσει τῶν συνεχῶς ἐπανερχομένων λαμπρῶν ἐορτῶν, αἱ πανηγύρεις αὗται οὐ μόνον ἐπετρέποντο, ἀλλὰ καὶ εὐνοϊκῶς ἐπεδοκιμάζοντο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ αυτοκράτορος.

Ὡς συντελεστικὸν πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ ὡς πρόσφορον μέσον πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς λατρείας τοῦ Ἀβγούστου οἱ κοινοὶ ἀγῶνες καὶ αἱ πανηγύρεις τῶν Ἑλλήνων οὐ μόνον διετηρήθησαν εἰς πολλὰ μέρη, ἐνθα προϋπῆρχον ἤδη, ἀλλὰ καὶ εὐρυτέραν προσέλαβον ἀνάπτυξιν παρὰ τῶν Ῥωμαίων ὑπάρχων καὶ τῶν ἀλληλοδιαδόχων αυτοκρατόρων, ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τῶν ὁποίων πολλὰί νέαι πανηγύρεις ἰδρύθησαν, τῶν ὁποίων κύρια σημεῖα ἐνότητος ἦσαν οἱ ναοὶ τῆς θεᾶς Ῥώμης καὶ τοῦ Ἀβγούστου ἐν τοῖς πολυαρίθμοις μητροπολιτικοῖς κέντροις τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν (ἰδιαίτατα δὲ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ).

Ἐκ τῆς συχνῆς μνείας τῶν κοινῶν ἀγώνων ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν αυτοκρατορικῶν χρόνων κοπέντων ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι νομισμάτων γίνεταί κατάδηλον ὅτι κατὰ τὰς περιοδικὰς ταύτας πανηγύρεις πανταχοῦ ἐζητεῖτο ἐγκώριον νόμισμα εἰς μεγαλειτέρας ποσότητας τοῦ διὰ τὰς συνήθεις ἀνάγκας τῶν πολιτῶν ἐπαρκοῦντος. Εἴνε μάλιστα πιθανὸν ὅτι πολλὰ τῶν ἀσημοτέρων πόλεων ἔκοπτον νομίσματα μόνον εἰς τοιοῦτους καιροὺς. Κατὰ τὰς περιστάσεις δὲ ταύτας, ὅτε μέγα πλῆθος λαοῦ εἰσέρρεεν εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν πέριξ χωρῶν καὶ τῶν γειτονικῶν πόλεων, ὁ ἄρχων, τοῦ ὁποίου καθήκον ἦτο ὁ κανονισμὸς τῶν λεπτομερειῶν τῆς

πανηγύρεως (Ἀσιάρχης, ἀρχιερεύς, πανηγυριάρχης, ἀγωνοθέτης ἢ ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ἐπιλοφορεῖτο), εἴτε ἐξ ἰδίων εἴτε ἐκ μέρους τῶν τακτικῶν δημοτικῶν ἀρχόντων, ἐφρόντιζε νὰ κοπῇ καὶ τεθῇ εἰς κυκλοφορίαν ἔκτακτος ποσότης χαλκῶν νομισμάτων· τὸ δὲ ὄνομα τῆς πανηγύρεως, ἧς χάριν ἐκόπη τὸ νόμισμα, ἐγράφετο διὰ καταφανῶν χαρακτῆρων, συνήθως δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πεδίου τοῦ ὀπισθίου μέρους τοῦ νομίσματος.

Πολυτιμοτάτη εἶνε ἡ γνώσις, ἥτις δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τούτων τῶν ἐξωτερικῶς οὐχὶ ἐλκυστικῶν χαλκῶν νομισμάτων, ὥς πρὸς τὴν εὐρύτητα διαδεδομένην δημοτικότητα τῶν περιφήμων Ἑλληνικῶν ἀγώνων, οἱ ὅποιοι ἀπειτέλουν τὰ πρότυπα ὁμοίων ἐγχωρίων ἀθλητικῶν ἀγώνων, ἀγομένων κατὰ περιόδους ἐν πάσῃ σχεδὸν πόλει, δυναμένη νὰ καυχηθῇ ἐπὶ γνησίᾳ Ἑλληνικῇ καταγωγῇ, καὶ ἐν πολλαῖς μικρὸν ἢ οὐδὲν ἐχούσαις πρὸς τοῦτο δικαίωμα.

Τὰ ὀνόματα τῶν πανηγύρεων τούτων εἶνε ἐνίοτε τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ τῶν τεσσάρων μεγάλων Ἑλληνικῶν ἀγώνων, ἥτοι Ὀλύμπια, Πύθια, Νέμεα καὶ Ἰσθμια. Κατὰ μέγα ὅμως μέρος τὰ νομίσματα παρέχουσιν ἡμῖν τὰ ὀνόματα τῶν ἐγχωρίων ἀγώνων, τῶν ἐπικρατούντων ἐν ταῖς διαφόροις μέρεσι τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Ὁ ἐπόμενος κατάλογος, ἂν καὶ μὴ πλήρης, περιλαμβάνει πάντας τοὺς ἐπὶ νομισμάτων μνημονευμένους σπουδαιότερους ἀγῶνας καὶ πανηγύρεις, δυναμένους νὰ διαιεθῶσιν εἰς τὰ ἐξῆς ἀθροίσματα·

Α'. Πανηγύρεις φέρουσαι ὀνόματα ἀπὸ τῶν τεσσάρων μεγάλων Ἑλληνικῶν ἀγώνων, ἥτοι

(α) Ὀλυμπίων.

(β) Πυθίων.

(γ) Ἰσθμίων.

(δ) Νεμέων.

Β'. Πανηγύρεις καλούμεναι ἀπὸ τῶν ὀνομάτων Ἑλληνικῶν θεοτήτων π. χ. Ἀσκληπίεια, Δημήτρεια, Διονύσια, Ἥλια, Ἡράκλεια, Ἡραῖα, Κόρεια, Δητώεια, Παναθήναια, Θεογάμια κτλ.

Γ'. Πανηγύρεις ὀνομαζόμεναι ἀπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, Ἀττάλου, κλπ. Ἀλεξάνδρεια, Ἀττάλεια, κτλ.

Δ'. Πανηγύρεις ἀναμνηστικαὶ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ἀκτίου — Ἀκτια κτλ

Ε'. Αυτοκρατορικοὶ καὶ ἄλλοι ἀγῶνες καλούμενοι ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων Καισάρων, Αὐγούστεια, Σεβάσμια, Ἀντωνινιανὰ, κτλ.

Σ'. Πανηγύρεις ἐπαρχιακαὶ ἢ κοινοὶ ἀγῶνες ὡς Κοινὰ Ἀσίας, Κοινὰ Κιλικίας κτλ. πανηγυριζόμενοι ἐν διαφόροις πόλεσιν ἐκάστης ἐπαρχίας ἢ μικροτέρων τινὸς διαμερίσματος, πιθανῶς ἐκ περιτροπῆς. Τὰ κοιναὶ ταῦτα διετέλουν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀσιάρχου, τοῦ Βιθυνάρχου, τοῦ Κιλικάρχου κτλ. ὅστις προϊστάτο τοῦ Κοινοβουλίου τῆς Ἑνώσεως.

Ζ'. Οἰκουμενικαὶ πανηγύρεις, οὕτω καλούμεναι, ἐπειδὴ οἱ ἀγῶνες ἦσαν προσῖτοι εἰς πάντας τοὺς προσερχομένους.

Η'. Ἐγχώριοι καὶ ἄλλοι ἀγῶνες οἵτινες δυσκόλως ἐπιδέχονται ταξινόμησιν.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἀγῶνες φέρουσι δύο ἐπιβάλλοντας τίτλους, ὥστε πράγματι δυσκόλως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, εἰς ποῖον τῶν ἀνωτέρω ἄθροισμάτων κυρίως ἀνήκουσιν. Οὕτως οἱ ἀγῶνες οἱ καλούμενοι Ὀλύμπια Αὐγούστεια Πύθια δυνατὸν νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὸ πρῶτον ἢ τὸ πέμπτον ἄθροισμα.

Α'.

(α) ΟΛΥΜΠΙΑ, κατ' ἀπομίμησιν τῶν περιφήμων Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων εἰς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἐωρτάζοντο ἐν πολυαρίθμοις πόλεσιν ὑπὸ διαφόρους τίτλους, οἷον ΙΕΡΟΣ ΟΛΥΜΠΙΚΟΣ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΣΕΒΑΣΜΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ ΣΕΥΗΡΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ.

(β) ΠΥΘΙΑ. Οἱ ἐν Δελφοῖς Πυθικοὶ ἀγῶνες ἦσαν κατὰ τὴν σπουδαιότητα μετὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς, οἱ μέγιστοι τῶν τεσσάρων κυρίων Ἑλληνικῶν ἀγῶνων. Κατὰ τοὺς αυτοκρατορικοὺς χρόνους πολλαὶ πόλεις ἀφωμοίωσαν τὰς ἀγωνιστικὰς αὐτῶν ἀμίλλας πρὸς τὰ Πύθια, καὶ ἐκάλουν αὐτὰς διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, πολλάκις μετὰ τῆς προσθήκης ἐτέρων μᾶλλον διακριτικῶν τίτλων, ὡς ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΑΝΤΩΝΙΝΙΑΝΑ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΔΙΟΝΥΣΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΗΛΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΙΣΟΠΥΘΙΑ, ΚΑΒΕΙΡΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΚΕΝΔΡΕΙΣΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΛΗΤΩΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΠΥ-

ΘΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΠΑΝΙΩΝΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΙΕΡΟΣ ΠΥΘΙΟΣ ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, κτλ.

(γ) ΙΣΘΜΙΑ. Οἱ ἀγῶνες τῶν Ἰσθμίων, οἱ ἐν τῷ ἰσθμῷ τῆς Κορίνθου ἀγόμενοι εἰς τιμὴν τῆς Ἰνοῦς καὶ τοῦ Μελικέρτου, ἦσαν ὁ τρίτος τῶν τεσσάρων μεγάλων Ἑλληνικῶν ἀγώνων. Ἀγῶνες δὲ ἀπὸ τούτων καλούμενοι ἐπανηγυρίζοντο ἐν Νικαίᾳ (τόμ. Β'. σελ. 35), ὑπὸ τὸν τίτλον ΙΣΘΜΙΑ ΠΥΘΙΑ, ὡς καὶ ἐν Κορίνθῳ.

(δ) ΝΕΜΕΙΑ, ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν τεσσάρων ἀγώνων, ἤγοντο ἐν Ἀργεῖ, ΝΕΜΕΙΑ, ΝΕΜΕΙΑ ΗΡΑΙΑ, καὶ ἐν Ἀγχιάλῳ ὑπὸ τὸν τίτλον ΣΕΟΥΗΡΙΑ ΝΕΜΑΙΑ.

Β'.

ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ, ΑΣΚΛΗΠΙΑ, ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ, ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ ΣΩΤΗΡΕΙΑ κτλ., πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Διάφοροι πόλεις (ἴδε Σύλλαβον).

ΔΗΜΗΤΡΕΙΑ, πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος. Νικομήδεια, Ταρσός.

ΔΙΔΥΜΕΙΑ, πρὸς τιμὴν τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος. Μίλητος.

ΔΙΟΝΥΣΙΑ, ΔΙΟΝΥΣΙΑ ΠΥΘΙΑ, πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Ἀδανα, Νίκαια.

ΔΟΥΣΑΡΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΔΟΥΣΑΡΙΑ, πρὸς τιμὴν τοῦ Δουσάρεως, ἦτοι τοῦ Διονύσου τῆς Αραβίας. Ἀδρα καὶ Βόστρα. ΑΚΤΙΑ DVSA-RIA, Βόστρα.

ΗΛΙΑ, ΗΛΙΑ ΠΥΘΙΑ, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἠλίου. Ὀδησσός, Ἐμισα. ΗΡΑΙΑ, ΝΕΜΕΙΑ ΗΡΑΙΑ, πρὸς τιμὴν τῆς Ἥρας. Ἀργος.

ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ, ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΕΡΑΚΛ., πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡρακλέους. Τύρος, Πέρινθος, κτλ.

ΚΑΒΕΙΡΙΑ, ΚΑΒΕΙΡΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ, ΚΑΒΕΙΡΙΑ ΠΥΘΙΑ. Θεσσαλονίκη.

ΚΑΠΕΤΩΛΙΑ, ΑΤΤΑΛΕΙΑ ΓΟΡΔΙΑΝΕΙΑ ΚΑΠΙΤΩΛΙΑ, CERTAMINA SACRA CAPITOLINA OECYMENICA ISELASTICA HELIOPOLITANA, πρὸς τιμὴν τοῦ Καπιτωλίου Διός. Ἀφροδισιάς, Σιδῶν κτλ.

ΚΟΡΑΙΑ, ΚΟΡΑΙΑ ΑΚΤΙΑ, πρὸς τιμὴν τῆς Περσεφόνης. Ταρσός, Σάρδεις.

ΛΗΤΩΕΙΑ, ΛΗΤΩΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, πρὸς τιμὴν τῆς Λητοῦς. *Ἰεράπολις καὶ Τρίπολις Φρυγίας.*

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ, ΑΔΡΙΑΝΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ, ἀπὸ τῶν περιφήμων, πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀθηναϊκῶν ἐορτῶν. *Μάσταυρα, Σύναδα.*

Γ'.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, πρὸς τιμὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. *Βυζάντιον, Ὀδησσός, Φιλιππόπολις, Μαγνησία πρὸς Σιπύλῳ κτλ.*

ΑΤΤΑΛΗ, ΑΤΤΑΛΗ ΓΟΡΔΙΑΝΗ, ΑΤΤΑΛΕΙΑ ΓΟΡΔΙΑΝΕΙΑ ΚΑΠΙΤΩΛΙΑ, πρὸς τιμὴν Ἀτιάου τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου. *Ἀφροδισιάς, κτλ.*

Δ'.

ΑΚΤΙΑ, ἀγῶνες πρὸς τιμὴν Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀκτίου. Ἡ πανήγυρις αὕτη ἀνενεώθη ὑπὸ Ἀγνούστου μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἀκτίου. Ἀκτιοὶ δ' ἀγῶνες ἐπανηγυρίζοντο κατόπιν ἐν μεγάλῳ ἀριθμῷ πόλεων, συνήθως μετὰ τῆς προσθήκης διαφόρων ἐπιθέτων ὡς ΑΚΤΙΑ ΔΟΥΣΑΡΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΚΑΙΣΑΡΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΑΚΤΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΚΟΜΟΔΕΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΚΤΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΑΝΤΩΝΙΝΙΑΝΑ, ΚΟΡΑΙΑ ΑΚΤΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΕΡΑΚΛ., κτλ. (ἴδε Σύλλαξον).

Ε'.

ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ, ΑΚΤΙΑ, ΚΑΙΣΑΡΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΑΚΤΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΑΡΙΣΤΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΑΡΙΣΤΑ ΜΕΓΑΛΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΑΡΙΣΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΣΕΒΑΣΜΙΑ ἢ ΣΕΒΑΣΤΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΣΕΥΗΡΙΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ, ΣΕΒΑΣΜΙΑ, ΣΕΒΑΣΜΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ, ΑΓΙΑ ΙΕΡΑ ΣΕΒΑΣΜΙΑ, ΣΕΒΑΣΤΑ ΚΑΙΣΑΡΗΑ, κτλ. πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, τοῦ Ἀγνούστου, κτλ.

ΑΔΡΙΑΝΑ, ΑΔΡΙΑΝΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ, ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕ-
ΚΟΣ, *πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀδριανοῦ.*

ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑ, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑ ΣΕΒΑΣΤΑ, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΑ,
ΑΓΩΝ ΑΝΤΩΝΙΝΙΑΝΟΣ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΑΝΤΩΝΙΝΙΑΝΑ,
ΑΥΡΗΛΙΑ ΑΝΤΩΝΙΝΙΑΝΑ, *κτλ., πρὸς τιμὴν τῶν διαφόρων αὐτο-
κρατόρων τῶν φερόντων τὸ ὄνομα Ἀντωνίνος.*

ΚΟΜΟΔΕΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΚΟΜΟΔΕΙΑ, ΚΟΜΟΔΕΙΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙ-
ΚΟΣ, *κτλ. πρὸς τιμὴν τοῦ Κομμόδου.*

ΣΕΥΗΡΕΙΑ, ΣΕΥΒΗΡΕΙΑ, ΣΕΟΥΗΡΙΑ, ΣΕΒΗΡΕΙΑ ΜΕΓΑΛΑ, ΣΕ-
ΒΗΡΙΑ ΝΥΜΦΙΑ, ΣΕΥΗΡΕΙΑ ΠΡΩΤΑ, ΣΕΟΥΗΡΙΑ ΝΕΜΑΙΑ,
*κτλ. πρὸς τιμὴν τοῦ Σεπτιμίου Σευήρου. ΕΠΙΔΗΜΙΑ Β | ΣΕΥΗ-
ΡΕΙΑ, εἰς ἀνάμνησιν τῆς δευτέρας ἐπισκέψεως τοῦ Σευήρου εἰς
Πέργινθον.*

ΣΕΟΥΗΡΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ, ΚΟΙΝΟΣ ΣΕΥΗΡΙΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΟΣ,
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΦΙΛΑ-
ΔΕΛΦΙΑ ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ, *κτλ., πρὸς τιμὴν τῶν
ἀδελφῶν Καρακάλλα καὶ Γέτα.*

ΓΟΡΔΙΑΝΕΙΑ, ΑΤΤΑΛΕΙΑ ΓΟΡΔΙΑΝΕΙΑ ΚΑΠΙΤΩΛΙΑ, ΑΤΤΑΛΗΑ
ΓΟΡΔΙΑΝΗΑ, ΓΟΡΔΙΑΝΗΑ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ,
ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΑ, *κτλ. πρὸς τιμὴν Γορδιανοῦ τοῦ Γ' καὶ Οὐάλε-
ριανοῦ.*

ς'.

ΚΟΙΝΟΝ — ΚΟΙΝΟΝ ΑΣΙΑΣ, ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΝ
ΒΕΙΘΥΝΙΑΣ καὶ COM. BIT., ΚΟΙΝΟΝ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, ΚΟΙ-
ΝΟΝ ΓΑΛΑΤΩΝ καὶ ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΝ ΕΦΕΣΙ-
ΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΕΦΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ
ΘΕΣΣΑΛΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΙΩΝΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ
ΠΑΝΙΩΝΙΟΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΊΩΝΙΑ,
ΚΟΙΝΟΝ ΙΓ ΠΟΛΕΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΚΙΛΙΚΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΣ ΚΙΛΙΚΙ-
ΑΣ, ΚΟΙΝΟΝ ΚΡΗΤΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΚΥΠΡΙΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΛΑ-
ΛΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΚΕΝΝΑΤΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΛΕΣΒΙΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ
ΛΥΚΑΟΝΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΠΟΝΤΟΥ,
ΚΟΙΝΟΝ ΣΥΡΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΝ ΤΑΡΣΟΥ, ΚΟΙΝΟΣ ΤΩΝ

ΤΡΙΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΦΟΙΝΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΟΝ ΦΡΥ-
ΓΙΑΣ, ΚΟΙΝΟΣ ΣΕΟΥΗΡΙΟΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΟΣ, κτλ.

Ἐπαρχιακαὶ εορταὶ καὶ κοινοὶ ἀγῶνες. Ἰδε Σύλλαβον Γ'.

Ζ'.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ — ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ, ΙΕΡΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ, ΙΕ-
ΡΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ, ΟΛΥΜΠΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕ-
ΝΙΚΑ, ΘΕΟΓΑΜΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ, ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕ-
ΝΙΚΟΣ, ΚΟΜΟΔΕΙΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ, ΓΟΡΔΙΑΝΗ ΟΥΑ-
ΛΕΡΙΑΝΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ.

CERT[AMEN] SAC[RVM] CAP[ITOLINVM] OECV[MENICVM]
ISELASTI[CVM] HEL[IOPOLITANVM].

CERT[AMEN] SAC[RVM] PER[IODICVM] OECVME[NICVM] ISE-
LAS[TICVM]. *Ἐορταὶ οἰκουμενικαί.*

Η'.

ΑΓΩΝΕΣ ΙΕΡΟΙ — Νίκαια.

ΑΓΩΝΟΘΕΣΙΑ — Τὸ δικαίωμα ἢ προνόμιον τῆς προεδρείας τῶν ἀγῶνων
καὶ οὐχὶ τὸ ὄνομα ἀγῶνος τινός. Θεσσαλονίκη, Γόρδος Ἰουλία.

ΑΡΙΣΤΑ — ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΑΡΙΣΤΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ ΑΡΙΣΤΑ ΟΛΥ-
ΜΠΙΑ, ἐνίοτε μετὰ τῆς προσθήκης ΜΕΓΑΛΑ.

ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΙΑ — Τὸ ἔργον τοῦ προέδρου τοῦ γυμνασίου. Δὲν φαί-
νεται ἀγὼν τις νὰ ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἀνάξαρχος, Καλύ-
βραστος, Σύνεδρα.

ΕΝΜΟΝΙΔΕΙΑ — Ἀμφιῑδλον σημασίας λέξις. Μαγνησία πρὸς Σί-
πυλον. (Τόμ. Β', σελ. 200).

ΕΠΙΔΗΜΙΑ. Ἰδε ἀνωτέρω (Ε').

ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΟΣ — Ταρσός, Λαοδίκεια Φρυγίας.
Ἀγῶνες εἰς ἀνάμνησιν νικῶν, π. χ. ΚΑΒΕΙΡΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ, Θεσ-
σαλονίκη ἘΝ ΚΟΔΡΙΓΑΙΣ ΟΡΟΙΣ ΚΙΛΙΚΩΝ ΣΕΥΗΡΕΙΑ
ΟΛΥΜΠΙΑ ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ, Ταρσός.

ΕΦΕΣΙΑ — Ἀγῶνες πρὸς τιμὴν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος.

ΘΕΜΙΔΕΣ — Ἀγῶνες τῶν ὁποίων τὸ ἄθλον συνίστατο εἰς ποσὸν τι-
μηματικόν, πανηγυριζόμενοι ἐν διαφόροις πόλεσι τῆς Παμφυλίας
καὶ Κιλικίας

ΘΕΟΓΑΜΙΑ — Ἀγῶνες εἰς τιμὴν τῶν γάμων τοῦ Ἄδου καὶ τῆς Περσεφόνης. Κώρυκος, Ταρσός. ΘΕΟΓΑΜΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ, Νῦσα.

ΙΕΡΑ — Ἱεροὶ Ἀγῶνες ἐν γένει. Ἐπίθετον ἀναφερόμενον εἰς διαφόρους ἑορτάς.

ISELASTICA — Εἰσελαστικά, ἀπὸ τοῦ εἰσελαύνειν, πανηγυρισμός τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου νικητοῦ εἰς τὴν πόλιν: CERTAMEN SACRVM PERIODICVM OECVMENICVM ISELASTICVM, Σιδῶν: CERTAMEN SACRVM CAPITOLINVM OECVMENICVM ISELASTICVM HELIOPOLITANVM, Ἡλιόπολις (τόμ. Β' σελ. 380).

ΚΕΝΔΡΕΙΣΕΙΑ — Σημασίας ἀμφιζόλον. ΚΕΝΔΡΕΙΣΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, Φιλιππόπολις. ΚΕΝΔΡΕΣΙΑ, Νίκαια.

ΜΕΓΑΛΑ — Ἐπίθετον ἐφαρμοζόμενον εἰς διαφόρους ἑορτάς, ὡς ΣΕΥΗΡΙΑ ΜΕΓΑΛΑ κτλ.

ΜΥΣΤΙΚΑ — Ἀγῶνες ἑορταζόμενοι ἐν σχέσει πρὸς τινα μυστήρια, ὡς ΙΕΡΟΣ ΠΥΘΙΟΣ ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ, ἑορτὴ τελούμενη ἐν Σίδῃ.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ — Ἀγῶνες πλοίων. Γάδαρα Δεκαπόλεως.

ΝΥΜΦΙΑ — Ἀγῶνες εἰς τιμὴν ἐγχωρίων Νυμφῶν. ΣΕΒΗΡΙΑ ΝΥΜΦΙΑ, Ἀρχίαλος.

ΟΡΤΥΓΟΘΗΡΑ — Κυνήγιον ὀρτύγων. Ταρσός.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — CERTAMEN SACRVM PERIODICVM OECVMENICVM ISELASTICVM, κτλ. «Νικᾷν τὴν περίοδον» ἦτο φράσις ἀναφερομένη εἰς τὸν ἀποκομίσαντα τὸ ἄθλον ἐν ἐκάστῳ τῶν τεσσάρων μεγάλων δημοσίων ἀγώνων. Ἐκ τούτου προῆλθε νὰ σημαίῃ ἡ «περίοδος» καὶ τὸ χρονικὸν διάστημα μεταξὺ ἐνὸς πανηγυρισμοῦ τῶν ἀγώνων καὶ τοῦ προσεχοῦς. Οὕτω δὲ ἀγῶνες ἐπανερχόμενοι καθ' ὥρισμένας περιόδους ἐκλήθησαν Περιοδικά.

ΠΡΩΤΑ — Ἀγῶνες τελούμενοι ἐν πόλεσιν ἀξιούσαις τὸν τίτλον ΠΡΩΤΗ, ὡς ΠΡΩΤΑ ΠΑΜΦΥΛΩΝ ἐν Σίδῃ, «πρώτη» πόλις τῆς Παμφυλίας· ΠΡΩΤΑ ΚΟΙΝΑ ΑΣΙΑΣ ἐν Σμύρνῃ τῇ «πρώτῃ» πόλει τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας.

ΣΩΤΗΡΕΙΑ — Ἑορταὶ ἀγόμεναι πρὸς τιμὴν τοῦ σωτῆρος τῆς Πολι-

τείας, ὡς ἐν Σικυνῶνι πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀράτου, ἐν Ἀγκύρα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ ΣΩΤΗΡΕΙΑ, κτλ.
 ΧΡΥΣΑΝΘΕΙΝΑ, Σάροδεις (τόμ. Β'. σελ. 204), ΧΡΥΣΑΝΤΙΝΑ, Ἱεράπολις (τόμ. Β'. σελ. 221), ΣΕΒΗΡΕΙΑ ΧΡΥΣΑΝΘΕΙΑ, κτλ. — Ἀγῶνες οὕτω καλούμενοι πιθανῶς ἀπὸ τοῦ χρώματος τῶν ἀνθρώπων τῶν διδομένων ὡς ἄθλον.

§ 16. Τίτλοι καὶ ἐπίθετα ἀποδιδόμενα εἰς πόλεις.

Ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν πολλαὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἐπεζήτουν νὰ διατηρῶσι πρόσχημά τι τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἐλευθερίας διὰ τῆς προσθήκης εἰς τὰ ὀνόματα αὐτῶν πομπωδῶν τιμῶν ἢ ἐπιθέτων, μετὰ τινῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἀναμφισβόλως συνεδέοντο ἀτέλειαί τινες καὶ προνόμια, ἐνῶ ἕτεροι φαίνεται ὅτι εἶχον μικρὰν ἢ ἀσήμαντον ἀξίαν ἢ σημασίαν. Τὰ ὄρια τοῦ παρόντος ἐγχειριδίου δὲν ἐπιτρέπουν εἰς ἐρευναν περὶ τῆς φύσεως τῶν προνομίων ἅτινα συναπέφερον οἱ τίτλοι οὗτοι (ὅπου τοιοῦτοι ὑπῆρχον). "Ὅθεν ὀφείλω νὰ ἀρκεσθῶ ἀπαριθμῶν ὅσον τὸ δυνατόν συντόμως τινὰς τῶν μᾶλλον ἀξίων σημειώσεως τίτλων τούτων, τοὺς ὁποίους ὁ σπουδαστὴς θέλει ἀπαντήσῃ διεξερχόμενος τὸ παρὸν βιβλίον.

Ὅτιω δὲν θὰ γείνη χρεῖα ν' ἀνακεφαλαιώσω ἐνταῦθα πάντας τοὺς αὐτοκρατορικοὺς τίτλους ὡς π. χ. ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ, ΙΟΥΛΙΕΩΝ, ΑΔΡΙΑΝΩΝ, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΩΝ, κλπ. τοὺς ὁποίους τοσαῦται πόλεις προσέθετον εἰς τὰ ὀνόματά των τῇ ἀδείᾳ τοῦ αὐτοκράτορος ἢ τῆς Συγκλήτου, εἴτε ἐξ εὐγνωμοσύνης δι' εὐεργετήματα ἀπονεμηθέντα εἰς αὐτάς, εἴτε ἀπλῶς ἐκ κολακείας πρὸς τὸν βασιλεύοντα ἡγεμόνα. Δύναμαι ὥσαύτως νὰ παρέλθω καὶ ἄλλην τάξιν τίτλων, διὰ τῶν ὁποίων Ἀσιατικαὶ τινες πόλεις ἐζήτουν νὰ διαωνίσωσι τὴν μνήμην τῆς καταγωγῆς των, ὡς ΔΩΡΙΕΩΝ, ΕΙΩΝΩΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ κλπ. Οὕτε εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐνδιατρίψω ἐπὶ τῶν περιπτώσεων ἐκείνων, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς πόλεως καθορίζεται διὰ τῆς προσθήκης εἰς τὸ ὄνομα αὐτῆς τῶν προθέσεων ἀπὸ, ἐν, ἐπί, κατὰ, πρὸς ἢ ὑπὸ, ἀκολουθουμένων ὑπὸ τοῦ ὀνόματος ὄρους, ποταμοῦ ἢ θαλάσσης ἐφ' ὧν ἔκειτο ἡ πόλις, ὡς ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩΙ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩΙ. Κατάλογος τῶν τριῶν τούτων τάξεων τίτλων εὗρηται ἐν τῷ Δ' Σύλλαβῳ.

Ἀστικοὶ τίτλοι, αὐτοκρατορικοί, ἐθνικοί, καὶ γεωγραφικοί.

γ'.

Ἀστικοὶ τί-
τλοι συναπο-
φέροντες προ-
νόμια καὶ κε-
νοὶ τίτλοι.

Τούτων λοιπὸν ἀφαιρουμένων, θὰ εὗρωμεν ὅτι ὁ ἐπόμενος κατὰ-
λογος δύναται ἔτι νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς δύο τμήματα ἥτοι, εἰς (α) τίτλους
συναποφέροντας προνόμια κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πραγματικά καὶ
οὐσιώδη, καὶ (β) ἀλαζονικοὺς καὶ οὐδενὸς ἀξίους τίτλους.

(α) Τίτλοι συναποφέροντες προνόμια.

Α. Μ. Κ. Γ. Β καὶ Α. Μ. Κ. Γ. Γ., Πρώτη μεγίστη καλλιστή
γράμματι Βουλῆς ἢ Γερουσίας. Ταρσὸς καὶ Ἀνάκτορος
Κιλικίας (*Le Bas καὶ Waddington, Voy. arch. III. 349.*)
ΑΡΧ[ΟΥΣΗ] ΠΑΦΛ[ΑΓΟΝΙΑΣ]. Γάγγρα καὶ Γερμανικόπολις
Παφλαγονίας.

ΑΣΥΛΟΣ, ΙΕΡΑ ΑΣΥΛΟΣ, ΙΕΡΑΙ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΣ. Οἱ τίτλοι «*Ἱερὰ
καὶ ἄσυλος*» ἀπαντῶσι συνήθως συντηγμένοι ἐν τῇ φράσει ΤΗΣ
ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ, ἡ ὁποία συχνότατα ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν νο-
μισμάτων πόλεων τῆς Κιλικίας καὶ Συρίας ἀπὸ τοῦ Β'. π. Χ. αἰώ-
νες καὶ ἐξῆς. Αἱ τοῦ δικαιώματος δὲ τῆς ἀσυλίας ἀπολαύουσαι πόλεις
ἠξίουσι ὅτι διετέλουν ὑπὸ τὴν ἱερὰν προστασίαν τῶν θεῶν τῶν ὁποίων
οἱ ναοὶ εὐρίσκοντο ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν. Εἰς ὀλίγας τινὰς περιπτώσεις
αὐτὴ ἡ θεότης λέγεται κατέχουσα τὸ δικαίωμα τοῦ ἀσύλου, ὡς
ΑΣΥΛΟΥ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ (*Ἐφεσος τόμ. Β' σελ. 110.*)

ΑΤΕΛΗΣ. Κάτοχος τοῦ προνομίου τῆς ἀτελείας (*immunitas*), ἥτοι
ἐξαίρεσεως ἀπὸ φορολογίας (*Ἀλαξάνδρ. Β' τόμ. σελ. 149.*)

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ. Τὸ προνόμιον τῆς αὐτονομίας ἀπενεμήθη ὑπὸ τῶν
Ῥωμαίων εἰς τινὰς πόλεις, κυρίως ἐν Πισιδίᾳ, Λικιῳ καὶ Συρίᾳ.
Περὶ δὲ τοῦ νόμου (*lex*) ἢ τῆς πολιτείας τῶν τοιούτων πόλεων ἴδε
Marquardt, Handbuch der römischen Alterthümer, IV, σ. 78.

ΕΒΔΟΜΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ, ἥτοι πόλις ἐξδόμη τῆς Ἀσίας, ἡ Μαγνησία
(τόμ. Β' σελ. 123), ἐν σχέσει πρὸς τὴν τάξιν τῆς προτεραιότητος
ἣν ἐλάμβανεν ἡ πόλις ἐν τῇ παληγγυρικῇ πομπῇ, δι' ἧς ἤρχοντο οἱ
ἀγῶνες οἱ καλούμενοι Κοινὰ Ἀσίας.

ΕΛΕΥΘΕΡΑ, *Civitas libera*, ἐπίθετον ἀναφερόμενον εἰς τὰς πόλεις
ἐκεῖνας αἵτινες ἔλαβον τὰ δικαιώματα καὶ προνόμια τῆς ἐλευθερίας
παρὰ τῶν Ῥωμαίων δόγματι τῆς συγκλήτου (*Senatus con-*

sultum). Τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας (*libertas*) ἦτο ἐκουσία δωρεά, δυναμένη νὰ ἀνακληθῇ ἐὰν οὕτως ἐδόκει τῇ Ῥώμῃ. (**Ιδε Τακίτου Ann. XII, 58*).

Η ΤΟ[ΥΣ] ΚΑΠΟΥΣ ΕΧΟΥΣΑ (;) Φύλαξ τῶν ἱερῶν ἀλοῶν; (*Τερ-μησός, τόμ. Β΄. σελ. 275*).

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. Ὁ τίτλος οὗτος σπανίως ἀπαντᾷ ἐν τῇ κυριολεκτικῇ αὐτοῦ ἐννοίᾳ, «μήτηρ πόλις» τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς. Ἐν τούτοις ἴδε τὴν ἐπὶ τινων αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Ἡρακλείας ἐπιγραφὴν ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΜΑΤΡΟΣ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ (τόμ. Β΄. σελ. 29). Πολλὰ ὅμως πόλεις, αἵτινες οὐδέποτε ἐξέπεμψαν ἀποικίας, ἐκαλοῦντο μητροπόλεις. Κατὰ τὰς τοιαύτας περιπτώσεις ἡ λέξις σημαίνει ἀπλῶς τὴν πρωτεύουσαν πόλιν τῆς ἐπαρχίας ἢ τοῦ διαμερίσματος. Εἰς τινὰς δὲ ἐπαρχίας, ὡς ἐν Ἀσίᾳ, ὑπῆρχον πολλαὶ μητροπόλεις, ὅπερ ἐξηγεῖται ἴσως ἐκ τούτου, ὅτι δὴλ αἱ τοιαῦται ἐπαρχίαι ἀπετελοῦντο ἐκ διαφόρων πρότερον διακεκριμένων μερῶν. Ἐν τούτοις εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ὁ τίτλος μητροπόλις φαίνεται ὅτι ἀπενεμήθη ἀπλῶς ὡς τιμητικὴ τις διάκρισις, καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίαν, πιθανῶς ἀπενεμήθη εἰς τὰς πόλεις ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας ἐπανηγυρίζοντο οἱ ἀγῶνες οἱ καλούμενοι κοινὰ Ἀσίας. Ὡσαύτως ὁ τίτλος μητροπόλις τῆς Ἰωνίας, ὁ τῇ Μιλήτῃ διδόμενος (*Corp. Ins. Att. III, 480*), δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ἀναφερόμενος εἰς τὴν πανιώνιον πανήγυριν κοινὸν γ' πόλεων, κοινὸν πανιώνιον, ἢ κοινὸν μητροπολιτῶν τῶν ἐν Ἰωνίᾳ, κτλ., κοινὴν εἰς τὰς τρισκαίδεκα πόλεις τοῦ Ἰωνικοῦ συνδέσμου. Ἄλλῃ ὁμως σημασία πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν τίτλον μητροπόλις, ὅταν ὑπάρχῃ λόγος ἵνα ὑποθέσῃ τις, ὅτι ἐλήφθη ἕνεκα θρησκευτικῶν ἀφορμῶν. Τότε δὲ σημαίνει «πόλιν τῆς Μητρός», Κυβέλης δηλαδή. (**Ιδε τὰ ἀνάλογα ὀνόματα Διόσπολις, Αἰγίόπολις, κτλ.*

ΝΑΥΑΡΧΙΣ, ἦτο τίτλος ἀπονεμηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἢ ἰδιοποιηθεὶς ὑπὸ διαφόρων ναυτικῶν πόλεων οἰαί, ἢ Νικόπολις τῆς Ἠπείρου, οἱ Τόμοι τῆς Μυσίας, ἢ Σίδη τῆς Παμφυλίας, αἱ Αἰγαί, ἢ Κώρυκος καὶ ἢ Σεβαστιὴ τῆς Κιλικίας, τὰ Δῶρα, ἢ Σιδῶν καὶ ἢ Τρόις τῆς Φοινίκης, ἕνεκα τοῦ ἐπικαίρου αὐτῶν ὡς ναυτικῶν σταθ-

μῶν ἢ ἕνεκα τῆς ναυτικῆς αὐτῶν σπουδαιότητος εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπαρχίας.

ΝΕΩΚΟΡΟΣ, πιθανῶς «φύλαξ ναοῦ», ἦτο τίτλος ἀποδιδόμενος εἰς ἐκείνους εἰς οὓς ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ ἐν καλῇ καταστάσει διατήρησις τῶν ἱερῶν οἰκοδομημάτων καὶ ἐν γένει ἡ ἐποπτεία ἐπὶ πασῶν τῶν ὑποθέσεων τῶν ἔχουσῶν σχέσιν πρὸς τὴν ἐμπρέπουσαν τήρησιν τῶν ἱερῶν τελετῶν καὶ ἱεροπραξιῶν, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν ἀσφαλῆ διαφύλαξιν τοῦ θησαυροῦ τοῦ ναοῦ. Τὸ ὑπούργημα τοῦ νεωκόρου ἦτο ἀξίωμα συχνὰ ἀπονεμόμενον εἰς τοὺς ὑπάτους ἄρχοντας τῆς Πολιτείας, οἳ ἦσαν οἱ ἄρχοντες, οἱ στρατηγοί, οἱ πρυτάνεις, οἱ γραμματεῖς κλπ.

Τὴν προσωνυμίαν ταύτην συνηθέστατα πόλεις τις ἀπένεμεν εἰς ἑαυτὴν ὡς τίτλον τιμῆς. Τῆς συνηθείας ταύτης παρέχουσι τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα πλείστας ἀποδείξεις, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ γνωστότατον χωρίον τῶν Ἀποστόλων (XIX, 35): «Ἄνδρες Ἐφεσίοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, ὃς οὐ γινώσκει τῶν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Διοπετοῦς;»

Οὕτως ὡσαύτως, ὅτε ἰδρύνοντο ναοὶ καὶ ἀνηγείροντο βωμοὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς πόλεως, αἱ δουλόφρονες Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἀσίας ἐξητοῦντο ἄδειαν καὶ συνήθως ἡξιοῦντο αὐτῆς νὰ ὀνομάζωσιν ἑαυτὰς ΝΕΩΚΟΡΟΥΣ, προστιθεμένων ἢ ἐξυπακουόμενων τῶν λέξεων ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ. Ἡ αὐτοκρατορικὴ νεωκορία συναπέφερε πιθανῶς τὸ δικαίωμα τῆς προεδρείας εἰς τὰς πανηγύρεις τοῦ Ἀγνούστου (ΣΕΒΑΣΜΙΑ), ἀνήκοντος εἰς τοῦτο καὶ τοῦ καθήκοντος τῆς προμηθείας τῶν δαπανῶν διὰ τὰς θυσίας καὶ τοὺς ἀγῶνας. Ἔστιν ὅτε φαίνεται ὅτι ἡ νεωκορία ἀνενεοῦτο εἰς τὰς περιφανεστέρας πόλεις. Οὕτως ἡ Ἐφεσος ἐπὶ Κλαυδίου εἶνε ἀπλῶς ΝΕΩΚΟΡΟΣ, ἀπὸ Ἀδριανοῦ δὲ μέχρι Καρακάλλα ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΣ, κατόπιν ἐπὶ Καρακάλλα ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΣ, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἐλαγαθάλου ΤΕΤΡΑΚΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΣ, κατόπιν πάλιν ἐπὶ Μαξιμίνου ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΣ. Ὁμοίαι τις ἐπιστροφὴ ἀπὸ μεγαλητέρου εἰς μικρότερον ἀριθμὸν παρατηρήθη εἰς διαφόρους πόλεις. Ὁ Eckhel ὑποθέτει πρὸς ἐξήγησιν τούτου, ὅτι νεωκορία ἀπονεμηθεῖσα ὑπὸ θανάτου αὐτοκράτορος, οὗτινος τὸ ὄνομα δὲν ἦτο πλέον ἐν τιμῇ, δυνατόν νὰ ἤκνυ-

ρῶθη ἢ ἐξηλείφθη, εἴτε διότι ἢ διαρκῆς αὐτῆς διατήρησις ἐπέβαλλε μεγάλας δαπάνας, εἴτε ἴσως πρὸς κολακείαν τοῦ νέου αὐτοκράτορος εἰς ὃν ἡ μνεία εὐεργετημάτων ἀπονεμηθέντων ὑπὸ τοῦ προκατόχου του ἐδύνατο νὰ ᾔτο δυσάρεστος.

ΠΡΩΤΗ. Ἡ ἀκριδὴς σημασία τοῦ τίτλου πρώτῃ ἐγένετο ὑποκείμενον τοσαύτης σχεδὸν συζητήσεως μεταξὺ τῶν ἀρχαιολόγων, ὅσον ἡ ἀντιποίησις τῆς κτήσεως αὐτοῦ ἦτο ἀφορμὴ σφοδρᾶς φιλονεικίας μεταξὺ ἀντιζήλων πόλεων κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Μεταξὺ τῶν πόλεων, αἵτινες ἠξίουσαν τὸ πρωτεῖον εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας ἦσαν ἡ Νίκαια καὶ ἡ Νικομήδεια ἐν Βιθυνίᾳ, ἡ Ἐφεσος καὶ ἡ Σμύρνη ἐν Ἰωνίᾳ, τὸ Πέργαμον ἐν Μυσίᾳ καὶ ἄλλαι. Δίων ὁ Χρυσόστομος καταγελᾷ τὴν ἔριν ταύτην καὶ ἰσχυρίζεται περὶ ὅλως ματαίον τίτλου οὐδὲν σημαίνοντος, ὥς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦν χωρίου: «ἡμεῖς δὲ οἰόμεθα, ἐὰν ἐπιγραφῶμεν πρῶτοι, τὸ πρωτεῖον ἔξιν ποῖον, ἄνδρες Νικομηδεῖς, πρωτεῖον; — οὐ τί τὸ ὀφελὸς ἐστίν; οὐ τί τὸ ἔργον; ἀπ' οὗ πότερον πλουσιώτεροι γενησόμεθα ἢ μείζονες ἢ δυνατώτεροι; κτλ.» (Δόγ. XXXVIII, 144). Προσθέτει δὲ διὰ τῶν λέξεων ἀρχαίας Ἑλληνικῆς παροιμίας «περὶ ὄνον σκιᾶς διαφέρονται». Ἡ πιθανωτέρα ἐξηγήσις εἶνε, ὅτι ὁ τίτλος πρώτῃ, ὁμοίως τῷ ἐφαρμοζομένῳ τῇ Μαγνησίᾳ ἐξ ὁδοῦ τῆς Ἀσίας, καὶ τρίτῃ τῶν ἐκεί τῇ Ἀσπένδῳ (Φιλοστρ. Βίος Ἀπολλ. I, 15) ἀναφέρετο ἀπλῶς εἰς τὴν τάξιν τῆς προτεραιότητος τῶν διαφόρων πόλεων εἰς τὰς μεγάλας πομπάς, δι' ὧν ἐγένετο ἡ ἐναρξίς τῶν κοινῶν ἀγώνων. Οὕτως, διὰ ἡ Ἐφεσος προσαρμόζει ἐαυτῇ ὑπερηφάνως τὸν τίτλον ἢ πρώτῃ πασῶν μεγίστη, μόνον πρῶτοι Ἀσίας, κτλ. καὶ ἡ Σμύρνη, πρῶτοι Ἀσίας κάλλει καὶ μεγέθει, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὰ Κοινὰ Ἀσίας, τὰ ὅτι μὲν ἐν Ἐφέσῳ ὅτε δὲ ἐν Σμύρνῃ πανηγυριζόμενα. Παρομοίως διὰ ἀναγινώσκουσαν ὅτι ἡ Μυτιλήνη εἶνε πρώτῃ Λέσβου, ἢ Σάμος πρώτῃ Ἰωνίας, αἱ Τράλλεις πρώτῃ Ἑλλάδος κτλ. (ἄλλα παραδείγματα ἴδε ἐν Συλλάβῳ Δ', ἐν λ. πρώτῃ), φαίνεται ὅτι ἦσαν πρῶται εἰς τὰς ἐχωρίους πανηγύρεις τὰς καλουμένας κοινὰ Λεσβίων, κοινὰ Ἰώνων καὶ κοινὰ τῆς Ἑλλάδος (C. I. Gr. 5852).

ΦΙΛΗ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ἢ ΠΙΣΤΗ ΦΙΛΗ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ, *Civitas foederata*, τίλος εἰς ὃν ἐδικαιοῦτο μόνον αἱ πόλεις ἐκεῖναι, ὧν μεταξὺ καὶ τῆς Ῥώμης ὑπῆρχε συνθήκη, δι' ἧς ὠρίζετο *ut eosdem, quos populus Romanus, amicos atque hostes habeant* (Διξίου 38, 1, 10). Ἰδε Σίδην (τόμ. Β', σελ. 263) καὶ Σίλλων (τόμ. Β', σελ. 236).

ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΣ — *Amicus Romanum*, Καρχαί (τόμ. Β', σελ. 421). ἵσως τῆς αὐτῆς σημασίας πρὸς τὸ προηγούμενον

(6) Κενοὶ τίτλοι.

ΑΡΙΣΤΗ ΜΕΓΙΣΤΗ, Νίκαια, (τόμ. Β', σελ. 34).

Γ[ΝΩΡΙΜΟΣ;], Ἀβίλα (τόμ. Β', σ. 382), Γάδαρα (τόμ. Β', σ. 383).

ΕΝΔΟΞΟΣ, Σίδη (τόμ. Β', σελ. 263), Ἀνάξαρχος (τόμ. Β', σελ. 283), Δαμασκός (τόμ. Β', σελ. 379).

ΕΝΔΟΞΟΤΕΡΑ, Σύνεδρα (τόμ. Β', σελ. 304).

ΕΝΤΙΜΟΣ, Αλασσός, (τόμ. Β', σελ. 292).

ΕΠΙΣΗΜΟΣ, Νεάπολις Σαμαρείας (τόμ. Β', σελ. 403).

ΕΣΤΙΑ ΘΕΩΝ, Γερμανικόπολις (τόμ. Β', σελ. 18).

ΕΥΣΕΒΗΣ, Ζεφύριον (τόμ. Β', σελ. 286).

ΕΥΣΕΒΗΣ ΚΑΙ ΕΥΓΕΝΗΣ, Νίκαια (τόμ. Β', σελ. 34).

ΘΕΙΟΣ, Καρχαί (τόμ. Β', σελ. 421).

ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗ, Σίδη (τόμ. Β', σελ. 263).

ΜΑΤΡΟΣ ΑΠΟΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, Ἡράκλεια Βιθυνίας, (τόμ. Β', σελ. 29). Ἰδε καὶ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ.

ΜΥΣΤΙΣ Σίδη (τόμ. Β', σελ. 263)

ΠΕΙΟΣ (ι), εὐσεβής; ἀπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς (Pius); Ἐφεσος (τόμ. Β', σελ. 110).

ΣΕΜΝΗ, Σύνεδρα (τόμ. Β', σελ. 304).

§ 17. Συμμαχικὰ νομίσματα.

Συμμαχία δύο ἢ πλείονων πόλεων εὐρίσκονται συχνότατα ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ἰδίᾳ δὲ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ἡ μεταξὺ δύο πόλεων σύμπνοια ἐκφράζεται διὰ τῆς λέξεως ΟΜΟΝΟΙΑ, ὡς ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Οἱ τύποι τῶν

συμμαχικῶν νομισμάτων εἶνε ποικίλοι, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν περιέχουσιν εἰδὸς τι ὑπαινιγμοῦ περὶ τῆς συμμαχίας. Πολλάκις δὲ αἱ σύμμαχοι πόλεις ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν θεοτήτων. Οὕτω συμμαχικὸν νόμισμα τῆς Ἐφέσου, Σμύρνης καὶ Περγάμου, φέρει ὡς τύπον Ἄρτεμιν τὴν Ἐφεσίαν, τὴν Νέμεσιν τῆς Σμύρνης καὶ τὸν Ἀσκληπιὸν τοῦ Περγάμου. Ἐνίοτε οἱ τύποι θεωροῦνται καὶ μόνοι ἐπαρκεῖς, ἵνα δηλώσωσι τὰς πόλεις ὧν μεταξὺ συνωμολογήθη ἡ συμμαχία, ἀναγραφομένου ἐπὶ τοῦ νομίσματος μόνοι τοῦ ὀνόματος τῆς ἐκδόσεως τὸ νόμισμα πόλεως, ὡς ΟΜΟΝΟΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ, τῶν ἀπεικονιζομένων θεοτήτων σαφέστατα δεικνυσσῶν, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ συμμαχία ἦτο μεταξὺ Μυτιλήνης, Περγάμου, Ἐφέσου καὶ Σμύρνης. Ἐτερος τύπος συχνὰ ἀπαντῶν, εἶνε δύο συμπεπλεγμέναι χεῖρες. Τὸ ἔμβλημα τοῦτο ἀντικαθιστᾷ ἐνίοτε τὴν λέξιν ΟΜΟΝΟΙΑ, περὶ ἧς δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι ἐννύαρχοι ἐν τῷ τύπῳ.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀκριεῖν φύσιν τῶν ἐπὶ Ἑλληνικῶν νομισμάτων τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων μνημονευομένων ὁμονοιῶν, ὁ Eckhel ὁρθῶς παρατήρησεν (IV, 338) ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀληθεῖς συμμαχίαι ἐπὶ σκοπῷ ἀμοιβαίας ἀμύνης ἢ καὶ ὡς νομισματικαὶ ἐνώσεις, καθότι τοῦτο δυσκόλως ἤθελεν ἐπιτραπῇ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων αὐτῶν δεσποτῶν. Ἐνίοτε, ὅτε αἱ σύμμαχοι πόλεις συμβαίνει νὰ γειτνιάζωσι, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αἱ συμμαχίαι ἀπέβλεπον εἰς τὸν ἀπὸ κοινοῦ πανηγυρισμὸν ἀγώνων καὶ ἐορτῶν προκειμένου ὅμως περὶ πόλεων ἀπομεμακρυνμένων ἀλλήλων, αὗται οὐδὲν περισσότερον δύναται νὰ εἶνε ἢ ἀπλῶς κεναὶ προσηγορίαι τῆς μιᾶς πόλεως πρὸς τὴν ἄλλην.

§ 18. Νομίσματα ἀποικιακά.

Ἡ νομισματοκοπία τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀποικιῶν ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι τῆς Αὐτοκρατορίας ἔληξε πρωϊαίτατα Ἐν Σικελίᾳ δὲν ἐκτείνεται πέραν τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου ἐν Ἀφρικῇ καὶ Νομαδικῇ τῆς τοῦ Τιβερίου ἐν Ἰσπανίᾳ τῆς τοῦ Καλιγούλα. Ἡ Βάσις τῆς Μαυριτανίας εἶνε ἡ μόνη ἀποικία ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἣτις ἐξηκολούθει κόπτουσα νομίσματα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Γάλλου, 68-69 μ. Χ. (Eckhel, IV. 500).

Ἐξ ἄλλων ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὰ ἀποικιακὰ νομίσματα παρετάθησαν, ὡς τὰ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Γαλλιανοῦ Μέγας

ἀριθμὸς πόλεων δὲν ἀπωκίσθησαν πράγματι πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σεπιμίου Σεουήρου ἢ καὶ βραδύτερον. Σχεδὸν πᾶσαι αἱ τοιαῦται πόλεις ἡναγκάσθησαν κατὰ τὴν ἀποίκισιν των νὰ δεχθῶσι τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἀντὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἣς πρότερον ἐποιοῦντο χρῆσιν. Οἱ τύποι τῶν ἀποικιακῶν νομισμάτων εἶνε ποικίλοι. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις, ὀλίγαι τινές, οἱ ὅποιοι ἔνεκα τῆς συχνῆς αὐτῶν ἐμφανίσεως ἐπὶ τῶν ἀποικιακῶν καὶ μόνον ἐπὶ τῶν τοιούτων νομισμάτων, πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἰδίως ἀποικιακοὶ τύποι. Οὗτοι δ' εἶνε οἱ ἑξῆς:—

(α) Ὁ ἰδρυτῆς τῆς ἀποικίας ἐκτελὼν τὴν ἱερὰν τυπικὴν ἱεροπραξίαν τοῦ καθορισμοῦ τῶν ὁρίων τῆς πόλεως, δι' ἀρότρου εἰς τὸ ὅποιον εἶνε ἐξευγμένον ταῦρος καὶ δάμαλις, Πρὸς Σεργίου, *ad Virg. Aen. VII. 755*, «*Conditores enim civitatis taurum in dexteram, vaccam intrinsecus jungabant, et incincti ritu Gabino, id est, togae parte caput velati, parte succincti, tenebant stivam incurvam ut glebae omnes intrinsecus cederent. Et ita sulco ducto loca murorum designabant, aratrum suspendentes circa loca portarum.*»

(β) Στρατιωτικαὶ σημαῖαι, συνοδευόμεναι ἐνίοτε ὑπὸ τῶν ἀριθμῶν τῶν λεγεῶνων ἐξ ὧν ἐλήφθησαν οἱ ἀποικοί.

(γ) Ἡ λύκαινα καὶ οἱ δίδυμοι (Ῥωμύλος καὶ Ῥώμος), σύμβολον τῆς Ῥωμαϊκῆς καταγωγῆς τῆς ἀποικίας.

(δ) Ὁ Αἰνείας φέρων τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀγχίσην καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ μικροῦ Ἀσκανίου.

(ε) Ὁ σάτυρος Μαρσύας ἱστάμενος μετ' ἀννυωμένης τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ φέρων ἀσκὸν οἴνου ἐπ' ὤμου ἐν τῇ στάσει τοῦ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἀγορᾷ περιφύμον ἀγάλματος, σύμβολον δὲ τοῦ *jus Latinum*, οὗτινος ἀπῆλθεν ἡ πόλις (Πρὸς Σεργίου, *ad Aen. III, 20, IV, 58* καὶ *Μακροβίου Saturn. IV. 12.*)

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἀποικιακῶν νομισμάτων εἶνε κατ' ὀνομαστικὴν πιδῶσιν, συχνὰ δὲ λίαν συγκεκομμέναι ὡς C. I. A. D. ἀντὶ *Colonia Julia Augusta Diensis*, ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Δίου. (Ἰλλας συγκοπὰς ἴδε ἐν Συλλάβῳ Δ'. (β.). Παρὰ τὰ ὀνόματα, ἅτινα αἱ ἀποικίαι ἐλάμβανον παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐκτίζοντο, οἷα τὰ *Julia, Trajana, Hadriana*, κτλ. συχνὰ αὗται προσελάμβανον καὶ ἐπίθετον

ἢ τίτλον πρόσθετον οἷα τὰ VICTRIX, INVICTA, FELIX, PIA, NOBILIS, PVLCHRA, PACENSIS, PRIMA GEMINA ἢ GEMELLA, CONCORDIA LAVS IVLIA, κτλ. Ἡ καταγωγὴ πολλῶν ἐξ αὐτῶν εἶνε ἀμφίβολος. Ὁ τίτλος GEMINA, ἐν τούτοις, σημαίνει φανερώς, ὅτι αἱ οὕτως ἀποκαλούμεναι ἀποικίαι ἰδρύθησαν ὑπὸ ἀποστράτων δύο λεγεῶνων, ἢ ἐκ λεγεῶνος καλουμένης *Gemina* ἢ *Gemella* ἕνεκα τῆς μικτῆς αὐτῆς συνθέσεως. Πρβλ. I. Καίσαρος, *Bell. Civ. III. 4.* « *Unam (legionem) quam factam ex duabus gemellam appellabat.* »

Ἐκ τῶν τίτλων ἀρχόντων, οἱ ἐξῆς ἀπαντῶσι συχρὰ ἐπὶ νομισμάτων Ῥωμαϊκῶν ἀποικιῶν (**Ιδε Συλλαβὸν Ε'.* (β.)) :—

II VIR., *Duumviri.*

II VIR Q. ἢ QVINQ. *Duumviri quinquennales.*

PRAEF. II VIR., *Praefecti duumviri* PRAEF. QVINQ., *Praefecti quinquennales* IIII VIR. *Quatuor viri.*

AED., *Aediles* (Νομίσματα Ἰσπανίας).

DD., *Decuriones.* Ὁ τύπος EX. D. D. σημαίνει *ex decreto decurionum.*

§. 19. Νομίσματα φέροντα χρονολογίας.

Ἡ συνήθης μέθοδος, δι' ἧς οἱ ἀρχαῖοι ἐχρονολόγουν τὰ νομίσματα αὐτῶν ἦτο, ὡς εἶδομεν, ἢ διὰ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπωνύμου ἐνιαυτοῦ ἀρχontos. Ἡ δὲ συνήθεια τοῦ θέτειν χρονολογίας δι' ἀριθμῶν ἐπὶ τῶν νόμισμάτων ἤρξατο ἐπικρατοῦσα οὐχὶ πρὸ τῆς μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἐποχῆς. Μετὰ δὲ τὴν ἰδρυσιν τῆς δυναστείας τῶν Σελευκιδῶν ἐν Συρίᾳ, εἰσῆχθη ἡ συνήθεια τοῦ νὰ χρονολογῶσι τὰ βασιλικά νομίσματα τῆς Συρίας συμφώνως πρὸς τὸ χρονολογικὸν σύστημα τῶν Σελευκιδῶν, τὸ ὁποῖον ὑπελογίζετο ἀπὸ τοῦ 312 π. χ. Ἐν Αἰγύπτῳ οἱ Πτολεμαῖοι ἐχρονολόγουν τὰ νομίσματα αὐτῶν διὰ τῶν ἐτῶν τῆς ἀρχῆς τοῦ βασιλείως. Ἡ συνήθεια δ' αὕτη τοῦ χρονολογεῖν συμφώνως ἐποχῇ τιμὴ ἀπέβη κοινὴ εἰς τινὰ μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Συρίας κατὰ τὴν δευτέραν καὶ πρώτην π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας.

Τὰ ἐν διαφόροις πόλεσιν ἐν χρήσει χρονολογικὰ συστήματα ὥφειλον τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς διαφόρους περιστάσεις. Τινὰ ἦσαν ἐγγχώρια συστή-

ματα, υπολογιζόμενα ἐκ σπουδαίου τινὸς γεγονότος τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως, ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς ὁποίας ἀπαντῶσιν. Ἄλλα δὲ υπολογίζονται ἀπὸ ἐνός, ἢ ἄλλου τῶν μεγάλων σημείων τῆς ἱστορίας τοῦ νομοῦ ἢ ἐπαρχίας ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔκειντο αἱ τούτων χρῆσιν ποιούμεναι πόλεις. Τὰ τῆς πρώτης τάξεως εἶνε συνήθως ἀδύνατον, ἐλλείψει ἐπαρχῶν ἀποδείξεων, νὰ ἀποφασίσῃ τις εἰς ποῖον γεγονὸς ὀφείλουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, καίτοι, δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ὁρισθῇ τὸ ἔτος, ἀφ' οὗ ἀρχονται.

Ἐκ τῶν πασιγνώστων καὶ μεγάλως ἐν χρήσει ἱστορικῶν χρονολογικῶν συστημάτων, μνημονευτέα ἐνταῦθα τὰ ἐξῆς. Τὰ χρονολογικὰ δὲ συστήματα τὰ ἀπλοῦ τυπικοῦ ἐνδιαφέροντος θὰ σημειωθῶσιν ὑπὸ τὰς πόλεις, ἐνθα ἀπαντῶσιν κατάλογον δ' αὐτῶν δύναται τις νὰ εὑρῇ ἐν τῇ Συλλάξῳ Ζ', ἐ. λ. Χρονολογία.

ΧΡΟΝΟΛ. ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΣΕΛΕΥΚΙΔΩΝ. Μετὰ τὴν νίκην τοῦ Σελεύκου καὶ τοῦ Πτολεμαίου κατὰ τοῦ Δημητρίου ἐν Γάζῃ, ἐν ἔτει 312 π. Χ., ὁ Σέλευκος κατέλαβε τὴν Βαβυλωνίαν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ χρονολογία τῶν Σελευκιδῶν ὑπολογίζετο ἀπὸ τῆς πρώτης Ὀκτωβρίου τοῦ 312 π. Χ.

ΠΟΜΠΗΕΙΟΝ ΧΡΟΝ. ΣΥΣΤΗΜΑ. Ἐν ἔτει 64 π. Χ. ὁ Πομπήϊος μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τοῦ Τιγράνου εἰσῆλθεν εἰς τὴν Συρίαν. Διαρκούντος δὲ τοῦ χειμῶνος τοῦ ἔτους 64-63 π. Χ., ἑστρατοπέδευεν ἐν Δαμασκῷ καὶ πολλοὺς μῆνας κατηγάλωσε διοργανῶν τὰ τῆς Συρίας, ἣν κατέστησε Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. Τὰ νομίματα τῆς Ἀντιοχείας, Ἐπιφανείας καὶ Σελευκείας τῆς Συρίας, πασῶν τῶν πόλεων τῆς Δεκαπόλεως καὶ τῶν ἐν Φοινίκῃ Ἀώρων, ἐπικυροῦσι τοῦτο, ὅτι δηλ. ἡ Πομπήϊος ἐποχὴ ὑπολογίζεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 64 π. Χ.

ΚΑΙΣΑΡΕΙΟΝ ΧΡΟΝ. ΣΥΣΤΗΜΑ, ὑπολογιζόμενον ἀπὸ τῆς νίκης τοῦ Καίσαρος κατὰ Πομπηίου ἐν Φαρσάλει τῇ 9 Αὐγούστου 48 π. Χ. Ἐν τούτοις ἡ πόλις Ἀντιόχεια, ὑπελόγιζε τὴν ἀρχὴν τοῦ χρονολογικοῦ συστήματος ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ προηγούμενου ἔτους, 49 π. Χ. Ἐξ ἄλλου οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας, ὥρισαν τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Καισαρείου ἐποχῆς νὰ τελεντᾷ ἐν ἔτει 47 π. Χ., ὅτε ὁ Καῖσαρ διέτριψε χρόνον τινὰ ἐν τῇ πόλει αὐτῶν καὶ ἐχορήγησεν αὐτῇ πολλὰ εὐεργετήματα. Ἐνεκα ὁμοίων λόγων αἱ Αἰγαὶ τῆς Κιλικίας καὶ τὰ Γάβαλα τῆς Συρίας ὑπελόγιζον τὴν ἀρχὴν τοῦ Καισαρείου χρονολογικοῦ συστήματος ἀπὸ τοῦ ἔτους 47 π. Χ.

ΑΚΤΙΑΚΟΝ ΧΡΟΝ. ΣΥΣΤΗΜΑ, χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς παρὰ τὸ
 "Ακτιον ἐν ἔτει 31 π. Χ. νίκης τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ "Αντωνίου. "Ιδε
 Βέροια, τόμ. Α'. σελ. 310, "Αντιόχεια, τόμ. Β'. σελ. 370, "Απά-
 μεια, τόμ. Β'. σελ. 373, "Ρῶσος, τόμ. Β'. σελ. 377, καὶ Σελεύ-
 κεια, τόμ. Β'. σελ. 378.

Ὁ τρόπος τῆς δηλώσεως τῆς χρονολογίας ἔχει ὡς ἐξῆς: —

Μονάδες. . . .	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	A	B	Γ	Δ	E	ς	Z	H	Θ
Δεκάδες. . . .	10	20	30	40	50	60	70	80	90
	I	K	Λ	M	N	Ξ	O	Π	Φ
"Εκατοντάδες. .	100	200	300	400	500	600	700	800	900
	P	Σ	T	Υ	Φ	X	[Ψ	Ω	α]

Τῶν ἀριθμητικῶν σημείων προηγῆται ἐνίοτε ἡ λέξις ΕΤΟΥΣ, ὡς
 ΕΤΟΥΣ ΡΛΓ = 133. "Επὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν νομισμάτων, ἐπὶ τε τῶν
 Πτολεμαίων καὶ τῶν "Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, ὁ χαρακτήρ L προηγεί-
 ται σχεδὸν πάντοτε τῆς χρονολογίας. Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶνε ἀρχαῖον Αἰ-
 γυπτιακὸν σύμβολον, οὗτινος γίνεται χρῆσις ἐπὶ τῶν παπύρων πρὸς δή-
 λωσιν, ὅτι οἱ ἀκολουθοῦντες χαρακτῆρες εἶνε ἀριθμητικοί. Πρῶτον
 θεωρεῖτο ὡς τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῆς σπανίας λέξεως λυκάβας, ἣτις ση-
 μαίνει ἔτος, ἀλλ' ἀναμφιβόλως τοῦτο ἦτο ἡμαρτημένη ἐξήγησις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὰ χρυσᾶ νομίσματα διακρίνονται διὰ τοῦ μονογραφήματος **Φ**.
 Τὰ ἐξ ἡλέκτρου » » » **ΗΕ** ἢ **ΗΛ**.
 Τὰ ἀργυρᾶ » » » **Ρ**.
 Τὰ ἐκ κράματος (Billon καὶ Potin) (πάντοτε ἐξ ἀργύρου καὶ
 χαλκοῦ) διακρίνονται διὰ τοῦ μονογραφήματος. **Φ**.
 Τὰ χαλκᾶ νομίσματα » » » **Α**.
 Ὁ ἐκ μετάλλου δίσκος ἐφ' οὗ ἐκόπησαν οἱ τύποι καλεῖται *Πέταλον*.
 Ἡ ἐμπροσθία ὄψις τοῦ νομίσματος δηλοῦται διὰ τοῦ *Ἐμπρ*.
 Ἡ δὲ ὀπισθία διὰ τοῦ *Ὀπ*.
 Τὸ κύριον ἐπίσημον ἢ ἐμβλημα τῆς ἐμπροσθίας ἢ ὀπισθίας ὄψεως κα-
 λεῖται *Τύπος*.
 Τὰ πρόσθετα ἐμβλήματα ἢ τύποι καλοῦνται *Σύμβολα*.
 Ὁ μεταξὺ τοῦ τύπου καὶ τῆς στεφάνης τοῦ νομίσματος χώρος καλεῖ-
 ται *Πεδίον*.
 Τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ὑπὸ τὸν τύπον χώρου, τὸ διὰ ὀριζοντίου γραμ-
 μῆς χωριζόμενον ἀπὸ τοῦ λοιποῦ πεδίου καλεῖται τὸ *Ἐξεργον*.
 Μέρη τοῦ νομίσματος ἐγκεχαραγμένα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πεδίου
 καλοῦνται *Ἐγκοίλα*.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ

ΙΣΠΑΝΙΑ

[Heiss, Monnaies antiques de l'Espagne. Paris 1870.
Delgado, Medallas autonomas de Espana. Seville, 1871—1876.
Zobel de Zangróniz, Estudio histórico de la moneda antigua
Espagnola. Madrid 1879].

Τὰ ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου διαιροῦνται εἰς τὰς ἐξῆς τάξεις: Ἑλληνικά, Φοινικικά, Ἰσπανοκαρχηδονικά, Ῥωμαιοιβηρικά καὶ Ῥωμαϊκά.

Πρὸ τοῦ 350 π. Χ. περίπου.

Ἀθέβαια νομισματοκοπεῖα. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν ἐν Ἰσπανίᾳ κοπέντων νομισμάτων εἶνε μικρὰ κλάσματα τῆς φωκαϊκῆς δραχμῆς καὶ δὴ τρίται, ἕκται, ὀωδεκάται καὶ εἰκοστὰ τέταρτα, ἔλκοντα ἕκαστον χωρὶς περὶ τοὺς 18, 9, 4½ καὶ 2¼ κόκκους. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε ἐκ τῆς τάξεως ἐκείνης, ἣτις φαίνεται ὅτι ἐκυκλοφόρει εἰς διαφόρους ἑλληνικὰς ἀποικίας τῶν βορειοδυτικῶν ἀκτῶν τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Λιγυρίας. Ἐν τούτοις τὰ ἐξ αὐτῶν εὑρεθέντα ἐν Ἰσπανίᾳ εἶνε ὀλιγώτερον ἀρχαῖα τὴν τεχνοτροπίαν τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐν ἔτει 1867 ἐν Auriol τοῦ νομοῦ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥοδανοῦ (Bouches-du-Rhône) καὶ ἐν Οὐαλατέρρᾳ τῆς Τοσκάνης (*Revue Numismatique* N. S. XIV, 348—360 καὶ *Periodico di Numismatica*, 1872, 208). Τὰ μικρὰ ταῦτα νομίσματα φέρουσι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀρχαϊκὰς κεφαλὰς ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψεως καὶ ἔγκοilon εἰς τὸ ὀπισθεν πεδῖον τοῦ νομίσματος.

Ἐμπορίαί. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Φωκαέων τῆς Μασσαλίας κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς τετάρτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἐκεῖτο δὲ παρὰ τὸ βορειοανατολικὸν ἄκρον τῆς Ἰσπανίας καὶ ταχέως ἀπέβη εἰς τῶν κυρίων λιμένων τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς Μεσογείου, ὑποσκελίσασα τὴν γείτονα πόλιν Ῥόδον.

Περὶ τὰ 350—250 π. Χ.

Μεταξὺ τῶν Ἰσπανικῆς προελεύσεως ἀβεβαίων νομισμάτων, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, ὑπάρχουσι τινὰ ἔχοντα τύπους ἑκατέρωθεν, φέροντα δὲ τὰς ἐπιγραφὰς Ε, ΕΜ καὶ ΕΜΠ. Ταῦτα φέρουσιν ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Περσεφόνης ἢ Ἀθηνᾶς, ὀπισθεν δὲ ἀλέκτορα, ἐν ᾗ δύο φύλλα κισσοῦ, τρεῖς ἀστραγάλους, ἰχθύν, δῖον ἀγγεῖον, κεφαλὴν βοῦς κατ' ἐνώπιον, κεφαλὴν λύκου, γλαῦκα, ἀνθρωποκέφαλον ταῦρον ἢ τράγον ἱστάμενον. Αἱ νεώτεραι ποικιλίαι φέρουσιν ἐνίοτε κεφαλὴν γυναικὸς μετὰ κυματιζούσης κόμης ἢ κεφαλὴν Περσεφόνης ἐν κατατομῇ, ὀπισθεν δὲ ἱππέα μετ' ἡνεμωμένης χλαμύδος, πτηνόν, ἱπτάμενον Πήγασον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἐνίοτε ἀπομιμείται τὸ σχῆμα πτερωτοῦ Ἑρωτιδῆος πηδῶντος. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι πηγασοφόροι ὁδοῖοι εἶνε σύγχρονοι τῶν γνωστοτέρων δραχμῶν τῶν Ἐμποριῶν, τῶν ὁποίων αἱ κυριώτεραι ποικιλίαι εἶνε αἱ ἐξῆς·

Βραχὺ πρὸ τοῦ 250 π. Χ.

ΕΝΠΟΡΙΤΩΝ Κεφαλὴ Περσεφόνης ἀντιγεγραμμένη ἐκ τῶν Σικελοφοινικικῶν νομισμάτων.	Ἴππος ἱστάμενος στεφανούμενος ὑπὸ Νίκης ἱπταμένης. (Heiss, <i>Mon. ant. de l'Espagne</i> Πίν. I. 1) Ῥ. Δραχμὴ
Ὁμοία κεφαλὴ περικυκλουμένη ὑπὸ δελφίνων.	ΕΝΠΟΡΙΤΩΝ Πήγασος ἱπτάμενος δ. (Heiss, Πίν. I. 2) Ῥ. Δραχμὴ
Ὁμ.	ΕΜΠΟΡΙΤΩΝ Πήγασος πρὸς δ. ἔχων τὴν κεφαλὴν ἐσχηματισμένην ὁμοίως Ἑρωτι πηδῶντι (Heiss, Πίν. I. 3—7) Ῥ. Δραχμὴ
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος δ., πρὸ αὐτῆς δελφίνες.	Ὁμοίως. (Heiss, Πίν. I. 8) Ῥ. Δραχμὴ

Αἱ δραχμαὶ αὗται εἶνε τοῦ αὐτοῦ σταθμητικοῦ κανόνος πρὸς τὰς τῆς Μασσαλίας, Ῥόδης καὶ Γαδείρων. Ἐλκουσι δὲ μεταξὺ 78 καὶ 62 κόκκων.

Περὶ τὰ 250—206 π. Χ.

Αἱ δραχμαὶ τῆς περιόδου ταύτης κοπεῖσαι ἐν ταῖς Ἐμπορίαις καὶ ἐν τῇ γειτονίᾳ αὐτῶν φέρουσι συχνὰ ἰβηρικὰς ἐπιγραφὰς καὶ προδήλως εἶνε ἀπομιμήσεις τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων καθαρῶς ἑλληνικῶν νομισμάτων. Ἐκόπτοντο δὲ αὗται μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ἐν ἔτει 206 π. Χ. συστάσεως τῆς ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας, τῶν χρονολογικῶς τελευταίων ταυτισθεισῶν ἤδη κατὰ σταθμὸν πρὸς τὰ ἀρχαιότερα ῥωμαϊκὰ δηνάρια τοῦ 1/12 τῆς λίτρας, ἧτοι κατὰ τι ἔλασσαν τῶν 70 κόκκων.

Τὰ ὑπολειπόμενα τῶν νομισμάτων τῶν Ἐμποριῶν εἶνε χαλκᾶ τῆς ῥωμαιοῖβηρικῆς κλάσεως (Ἴδε κατωτέρω σ. 7).

Ῥόδη, ἀρχαῖον κτίσμα τῆς νήσου Ῥόδου, ἔκειτο δὲ ἐν τῷ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Πυρηναίου ἀκρωτηρίου κόλπῳ. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς εἶνε σύγχρονος τῆς τῶν ἀρχαιοτέρων δραχμῶν τῶν Ἐμποριῶν, ὑφ' ὧν ὑπεσκελίσθησαν, ἀφ' οὗ ἐκυκλοφόρησαν μόνον ἐπὶ μικρὸν χρονικὸν διάστημα.

Βραχὺ πρὸ τοῦ 250 π. Χ.

ΡΟΔΗΤΩΝ Κεφαλὴ Περσεφόνης.	Ῥόδον κατηνθισμένον, ὁρώμενον ἐκ τῶν ἀνω. (Heiss, Πίν. I. 1—3) Ῥ. Δραχμὴ 78—70 κ.
----------------------------	---

Τῶν νομισμάτων τούτων, πάντων ὄντων καλῆς τεχνουργίας, ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς ἰβηρικῶν καὶ γαλατικῶν ἀπομιμήσεων, ὧν πολλαὶ εἶνε βαρβαρικώταται· ἀνήκουσι δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς μεταγενεστέραν περίοδον. Ὁ ὀπισθότυπος τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης, τὸ Ῥόδον, ἀναφέρεται εἰς τὸ ὄνομα τῆς πόλεως. Πρβλ. ὡσαύτως τὸν αὐτὸν τύπον τὸν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ῥόδου.

Γάδειρα (Κάδις), τὸ δυτικώτατον τῶν ἐμπορείων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἰδρυθὲν ὑπὸ τῶν Φοινίκων πολὺ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς κλασσικῆς ἱστορίας. Ἐν τούτοις τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἤρχισαν πρὸ τῶν μέσων τῆς τρίτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, λήγουσι δὲ ἐν ἔτει 206 π. Χ., ὁπότε ἡ πόλις ὑπέταγθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων αὐτῆς ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἡρακλέους τῆς Τύρου (Μελκάθρου) καὶ εἰς τὰ ἰχθυοτροφεῖα, διὰ τὰ ὅποια τὰ Γάδειρα ἐφημίζοντο (Ἀθηναίου VII, 315.—Πολυδεύκ. VI, 49.—Ἡσυχ. ἐν λέξει Γάδειρα).

Πρὸ τοῦ 250—206 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ τοῦ Τυρίου Ἡρακλέους (Μελκάθρου) μετὰ λεοντῆς. (Heiss, Piv. LI, 1—4).	Θῦνος ἰχθὺς καὶ φοινικικὴ ἐπιγραφή לְבַבִּי הָיָה לְבַבִּי, κάτω δὲ תַּיִן הָיָה תַּיִן R
--	---

Τὰ γνωστὰ κλάσματα εἶνε : δραχμὴ 78 κόκκων, ἡμιδραχμὴ 39 κόκκων, πρὸς δὲ ἕκται, δωδεκάται, καὶ εἰκοστὰ τέταρτα τῆς δραχμῆς, τῶν τριῶν τελευταίων ὄντων ἀνεπιγράφων. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν, εἰς ὃν ἀνήκουσι τὰ νομίσματα ταῦτα, δὲν εἶνε ἐν χωρίου ἢ καρχηδονικῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ φαίνεται ὡς ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τῶν νομισμάτων τῶν Ἑμποριῶν καὶ τῆς Ρόδης.

Ἐβύσος. Ἡ νῆσος αὕτη (Ἰβιζα) κατοικεῖτο ὑπὸ φοινικικοῦ λαοῦ. Ἀεὶποτε συνεδέετο στενῶς πρὸς τὴν Καρχηδόνα, ἐξ ἧς κατήγετο καὶ ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν νομισμάτων αὐτῆς. Τὰ ἀργυρᾶ δὲ τῆς Ἐβύσου νομίσματα εἶνε πιθανῶς σύγχρονα τοῖς τῶν Ἑμποριῶν, ἀλλὰ δὲν κατέρχονται πέραν τοῦ 247 π. Χ., ὁπότε αἱ Βαlearίδες νῆσοι ὑπήχθησαν εἰς τὴν Ρώμην.

Κάβειρος ὀρχούμενος κατ' ἐνώπιον, φέρων δὲ σφῦραν καὶ ὄφιν.	Ταῦρος βαδίζων. (Heiss, Piv. LXIII, 12) R
---	---

Δίδραχμα 154 κ., ἡμιδραχμα 39 κ., καὶ τέταρτα δραχμῆς. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Ἐβύσου φέρουσι συνήθως ἐπὶ τῆς προσ-

θίας ὄψεως Κάβειρον μετὰ σφύρας καὶ ὄφειας, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ἐπιγραφὴν φοινικικὴν, **𐤀𐤁𐤁𐤏**, περιέχουσιν τὸ ὄνομα τῆς Ἐβύσου. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἐβύσου ἐνομίζετο ὀλέθριον εἰς τὰ ἰσθόλα ἐρπετά: «Ebusi terra serpentes fugat» (Πλινίου, *H. N.* III, V, 11). Ἐκ τούτου ἴσως καὶ ὁ τύπος.

Ἰσπανοκαρχηδονικὰ νομίσματα. Ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ καρχηδονικοῦ κράτους Ἀμίλκας Βάρκας, καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ Ἀσδρούβας καὶ Ἀννίβας, κατέλιπον ἡμῖν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κράτους αὐτῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ σειρὰν ἀργυρῶν νομισμάτων, ἅτινα ὁμῶς εἶνε δυστυχῶς τὸ πλεῖστον ἀνεπίγραφα. Ἐν τούτοις τὸ γεγονός ἐστὶ σχεδὸν πάντοτε ἀνευρίσκονται ἐν Ἰσπανίᾳ, καθιστῶν τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν ἀναμφίβολον. Νομισματοκοπεῖον αὐτῶν πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ ᾔτο Καρχηδὼν ἢ Νέα, ἢ πρωτεύουσα τῶν Βαρκιδῶν διοικητῶν τῆς Ἰσπανίας, παρ' ἣν εὕρητο τὰ πλούσια ἀργυρεῖα, ἅτινα τότε ἐξεμεταλλεύθησαν τὸ πρῶτον. Ἡ νομισματοκοπία αὕτη ἄρχεται περὶ τὰ 234 π. Χ. καὶ περατοῦται ἐν ἔτει 210 π. Χ., ὅποτε ἡ πόλις τῆς Νέας Καρχηδόνος ἐκυριεύθη ἐξαπίνης ὑπὸ τοῦ Π. Σκιπίωνος. Συνίστανται δὲ ἐκ τῶν ἐξῆς τύπων:

Περὶ τὰ 234—210 π. Χ.

α') Κεφαλὴ Περσεφόνης.	Ἴππος καὶ δένδρον φοίνικος . . .	Α
*Ομοίως.	Ἴππος ἄνευ φοίνικος	Α
*Ομοίως.	Ἴππου κεφαλὴ	Α
β') Νεανικὴ κεφαλὴ ἀνδρός	Ἴππος καὶ φοίνιξ	Α
*Ομοίως.	Ἴππος ἄνευ φοίνικος	Α
γ') Κεφαλὴ νεανικὴ Ἡρακλέους, δαφνοστεφής, μετὰ ῥοπάλου.	Ἐλέφας	Α
Κεφαλὴ παγωνοφόρου Ἡρακλέους δαφνοστεφής.	Ἐλέφας μετ' ἐπιβάτου	Α
Κεφαλὴ Ἀθηναίας μετὰ στρογγύλης λοφοφόρου περικεφαλαίας.	Ἴππος ἰστάμενος	Α
*Ομοίως.	Φοίνιξ	Α

(*Idē Monatsbericht d. kön. Ak. d. Wissenschaften. Berlin, 1863*)

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν καθ' ὃν ἐκόπησαν τὰ νομίσματα ταῦτα κατάγεται ἐκ τοῦ φοινικικοῦ, τὰ εὐρισκόμενα δὲ κλάσματα εἶνε ἐξάδραχμα 354 κ., τετράδραχμα 236 κ., τρίδραχμα 177 κ., δίδραχμα 328 κ., δραχμαὶ 59 κ., καὶ ἡμίδραχμα 29 κ.

Ἡ ἀπονομὴ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων νομισμάτων εἰς τὴν ἐν Ἀφρικῇ Καρχηδόνα, Νουμιδίαν καὶ Μαυριτανίαν, αἷς ἀπεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Müller, ὑφείλεται τῷ κυρίῳ Zobel de Zangronix (*Estudio histórico de la moneda antigua Espanola*, Madrid 1879), ὑποστηρίζαντι αὐτὴν πρῶτον μὲν διὰ τοῦ ὅτι ταῦτα εὐρέθησαν μέχρι τοῦδε μόνον ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ μάλιστα οὐχὶ μεμονωμένως, ἀλλ' εἰς ὁλόκληρα εὐρήματα, ἔπειτα δὲ καὶ δι' ἱστορικῶν λόγων, καθ' οὓς λίαν ἀπίθανον εἶνε ὅτι οἱ Βαρκίδαὶ διοικηταὶ τῆς Ἰσπανίας, οἱ τὸν πλοῦτον αὐτῶν κτώμενοι ἐκ τῶν πλουσιῶν Ἰσπανικῶν ἀργυρωρυχείων, θὰ ἤρκουντο εἰς ἀσήμαντον χάλκινον νόμισμα, ἢ ὅτι θὰ ὑπεβάλλοντο εἰς τοὺς κόπους τοῦ νὰ ἀποστέλλωσι τὸν ἄργυρον αὐτῶν ἵνα νομισματοποιηθῇ ἐν Καρχηδόνι.

Τὰ νομίσματα τοῦ α' τύπου (κεφαλὴ Περσεφόνης) ἀπενεμήθησαν ὑπὸ τοῦ Müller εἰς τὴν Καρχηδόνα, τὰ τοῦ β' τύπου (νεανικὴ κεφαλὴ ἀνδρὸς) εἰς τὸν Μασσανάσσην, βασιλέα τῆς Νουμιδίας (202—148 π. X.), καὶ τὰ τοῦ γ' τύπου (κεφαλὴ Ἡρακλέους) εἰς τὸν Μικίψαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ (148—118 π. X.).

Ὁ Zobel καταδεικνύει τὸ ἀπίθανον τοῦ ὅτι οἱ βασιλεῖς οὗτοι ἔκοψαν καθαρὸν ἄργυρον εἰς μεγάλας ποσότητας, καθ' ὃν χρόνον αὐτὴ ἡ Καρχηδὼν, ἐπὶ ἡμισυν αἰῶνα πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς, ἠναγκάσθη μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἰσπανικῶν ἀργυρείων νὰ κόπτῃ νομίσματα ἐκ κράματος χαλκοῦ καὶ ἀργύρου. Τεχνοπράπια, ἱστορικὴ πιθανότης καὶ ἡ προέλευσις αὐτῶν τῶν νομισμάτων, φαίνονται ἐνδεικνύοντα ἰσπανικὴν τὴν καταγωγὴν τῶν νομισμάτων ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς διοικήσεως τῶν Βαρκιδῶν, ἥτοι 234—210 π. X. Ὁ Zobel θεωρεῖ ἰσπανικὰ καὶ τὰ ἐξῆς νομίσματα: —

Προτομή βασιλέως μετὰ διαδήματος.	Φοινικική ἐπιγραφή. Ρ 224 κ. 7 (Πίναξ Α. 1)
Κεφαλή βασιλέως μετὰ διαδήματος ¹ .	Πρῶρα πολεμικοῦ πλοίου μετὰ κωπῶν. (Müller, <i>Num. de l'anc. Afrique</i> , IV, 71) Χ 117 καὶ Ρ 229 καὶ 113 κ.
Κεφαλή βασιλέως μετὰ διαδήματος καὶ στεφάνου περιπλεγμένων.	Ἐλέφας Ρ 108 κ. (Πίναξ Α. 2)

Ταῦτα ἀπενεμήθησαν κατὰ σειράν ὑπὸ τοῦ Müller τῷ Οὐερμίνχ, βασιλεῖ τῆς Μαυριτανίας περὶ τὰ 200 π. Χ., τῷ Βόκχφ Α' ἢ Β' ἢ Βογούα Α' τῆς Μαυριτανίας, 106—50 π. Χ., καὶ τῷ Ἰουγούρθα, βασιλεῖ τῆς Νουμιδίας, 118—106 π. Χ.

Ῥωμαιοῦθῆρικά καὶ λατινικὰ νομίσματα. Ἡ μεγάλη αὕτη κλάσις νομισμάτων ὀφείλει τὴν γένεσιν αὐτῆς εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ῥωμαϊκοῦ νομίσματος εἰς Ἰσπανίαν καὶ εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ἐγχωρίου νομίσματος ὑπὸ ῥωμαϊκὴν ἐπίβλεψιν.

Τὰ ῥωμαιοῦθῆρικά νομίσματα κατετάχθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Zobel γεωγραφικῶς ὑπὸ τὰ ἐξῆς κεφάλαια :

ΙΣΠΑΝΙΑ Η ΕΠΙ ΤΑΔΕ (CITERIOR).

Α'. Ἀνατολικὴ χώρα.	Γ'. Κεντρικὴ χώρα.
1. Διαμέρισμα Ἐμποριῶν.	9. Διαμέρισμα Νομαντίας.
2. » Ταρρακῶννος.	10. » Βιλβίλιδος.
3. » Ἰλέρδας.	11. » Σεγοβρίγης.
4. » Σαγούντου.	
Β'. Βόρειον μέρος.	Δ'. Νοτιὰ χώρα.
5. Διαμέρισμα Ὀσκης.	12. Διαμέρισμα Νέας Καρχηδόνης.
6. » Πομπέλωνος.	13. » Ἀκκίος.
7. » Τουριασοῦς.	14. » Καστουλῶνος.
8. » Καλαγουρίνης.	

1) Ὁ χρυσοῦς στατήρ, ὃ ἐνταῦθα τὸ πρῶτον, ὡς νομίζω, περιγραφόμενος, ἀνήκει νῦν τῷ ἐν Νεαπόλει κ. Sampon Ἡ γνησιότης ὅμως αὐτοῦ δὲν εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας.

ΙΣΠΑΝΙΑ Η ΠΕΡΑΝ (ULTERIOR).

Α'. Ἀνατολική χώρα.

1. Διαμέρισμα Ὀβούλκωνος [Κορδύβη].
2. » Ιλιββιρίδος.

Β'. Νοτία χώρα.

3. Διαμέρισμα Μαλάκας [Ἀβδηρα].
4. » Ἀσίδου [Καρτηία].
5. » Γαδείρων.

Γ'. Δυτική χώρα.

6. Διαμέρισμα Κάρμωνος [Ἰσπαλις].
7. » Μυρτιλίδος [Ἡμερίτα].
8. » Σαλακείας [Εβόρα].

Δύναται νὰ τεθῇ ὡς κανὼν, ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ ὅπισθεν μέρους τῶν νομισμάτων ἰβηρικαὶ ἐπιγραφαὶ παρέχουσι τὸ ὄνομα τῶν φυλῶν, δι' ἃς ἡ ὑφ' ὧν ἐκόπησαν τὰ νομίσματα. Τὰ ὀνόματα ταῦτα πολλάκις εἶνε τὰ αὐτὰ τοῖς τῶν κυρίων πόλεων τοῦ διαμερίσματος· ἀλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, πάντοτε· εἶνε δὲ ἀξιοσημείωτον ὅτι ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν σπουδαιότερων πόλεων τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς καταλαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι τὰ ἰβηρικὰ νομίσματα :

Τῶν Ἐμποριῶν	ἐκόπησαν ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἰνδικητῶν.
Τῆς Βαρκινῶνος	» » » Λεητανῶν.
Τῆς Ταρρακῶνος	» » » Κεσσητανῶν.
Τῆς Ὀσκας	» » » Κελσιτανῶν.
Τῆς Νομαντίας	» » » Ἀρηγοραδηνσίων.
Τοῦ Σαγούντου	» » » { Ἀρσηντῶν ἢ Ἀρδεατῶν.
Τῆς Νέας Καρχηδόνος	» » » Σεθικινσίων.
Τῆς Ἀκκίος	» » » Ἰγλητῶν.

Λίαν δύσκολος εἶνε ἡ τῶν ἰβηρικῶν ἐπιγραφῶν φερόντων νομισμάτων ἀπόδοσις εἰς τοὺς διαφόρους τόπους· διὸ ἀναγκαιῶς γεννᾶται ἡ σκέψις, ὅτι πολλὰ τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων θὰ ἀντικατε-

στάθησαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ὑπὸ λατινικῶν ὀνομάτων· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει αἱ ἀποδόσεις ἀναγκαίως πρέπει νὰ εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑποθετικάι. Μόνη ἡ κατ' ἐπανάληψιν ἀνεύρεσις ὁμοταγῶν νομισμάτων ἐν τοῖς αὐτοῖς διαμερίσμασι δύναται νὰ παράσχη ἡμῖν σταθερὰν βάσιν πρὸς γεωγραφικὴν κατανομήν τῶν διαφόρων νομισμάτων. Ἀλλὰ καὶ ὅταν πάλιν εἴμεθα ἀρκούντως βέβαιοι ὡς πρὸς τὸ διαμέρισμα, εἰς ὃ δεδομένη τις τάξις νομισμάτων ἀνήκει, πρέπει νὰ ἀπομένῃ συχνὰ στοιχείον τι ἀβεβαιότητος ὡς πρὸς τὸ ἀκριβὲς γεωγραφικὸν διαμέρισμα, ἐν ᾧ ἡ περὶ ἧς πρόκειται κλάσις πρέπει νὰ ἐκόπη. Πρὸς τοῦτοις ὅτε ὁ ἀκριβὲς τόπος εὐρέσεως νομισματός τινος εἶνε γνωστός, ἡ σπουδαιότης τούτου ὡς τεκμηρίου ὅτι τὸ νόμισμα ἐκόπη ἐκεῖ δὲν πρέπει νὰ ὑπερτιμᾶται, διότι τὰ ἱβηρικὰ νομίσματα ἐκόπησαν πρὸς στρατιωτικούς σκοποὺς καὶ ἐκομίζοντο ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, συχνὰ δὲ καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν, ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς ταμείοις τῶν διαφόρων λεγεῶνων.

Τὰ ἱβηρικὰ νομίσματα ἦσαν πράγματι ῥωμαϊκὸν νόμισμα, ὅπερ οἱ ῥωμαῖοι εἶχον τὴν ἐπιδεξιότητα νὰ εἰσαγάγωσι παρὰ τοῖς διαφόροις ἰσπανικοῖς λαοῖς τῆς ἐπὶ τὰδε Ἰσπανικῆς ἐπαρχίας, ἐν ᾧ σχήματι ἤθελεν εἶναι εὐπροσδεκτότατον αὐτοῖς, ἥτοι μετ' ἐγχωρίων ἱβηρικῶν ἐπιγραφῶν.

Ἀφ' ἐτέρου ἐν τῇ Πέραν Ἐπαρχίᾳ, εἰς τὸ νότιον καὶ νοτιοδυτικὸν αὐτῆς μέρος, αἱ διάφοροι κοινότητες ἀφέθησαν ὅλως ἐλεύθεροι νὰ ἀκολουθήσωσι τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπινοήσεις ὡς πρὸς τὰ νομίσματα, τὰ ὅποια ἐν τούτοις περιωρίσθησαν μόνον εἰς χαλκᾶ. Ἐξέλεγον δὲ αὗται τοὺς ἰδίους αὐτῶν νομισματικούς τύπους, καὶ ἔθετον ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν τὸ ὄνομα τῆς φυλῆς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐγχωρίων ἀρχόντων εἰς ἱβηρικούς, φοινικικούς, λιθουφοινικικούς ἢ λατινικούς χαρακτῆρας. Τὸ δυσχερὲς τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν νέας προσθέτει ἀμφιβολίας εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀπονομῆς τῶν νομισμάτων τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀμφι-

βολίας ύφισταμένως ἐν πολὺ σμικροτέρῳ βαθμῷ ὥς πρὸς τὰ νομίσματα τῆς ἐπὶ τὰδε Ἰσπανίας.

Τὰ ῥωμαιοῖβηρικὰ νομίσματα κατετάχθησαν χρονολογικῶς ὑπὸ τοῦ κ. Zobel εἰς τὰς ἐξῆς περιόδους: —

Περίπου, π. Χ.

- A'. 226—214. Νικηφόρα (Victoriati) Σαγούντου· πρώτη σειρά, ὁλκ. 3 γραμμάρια (=52 $\frac{1}{2}$ κ.).
 Δραχμαὶ Ἐμπορικαὶ ἀφωμοιωμένοι πρὸς τὸν ἀρχαιότερον σταθμητικὸν κανόνα τῶν δηναρίων τοῦ $\frac{1}{72}$ τῆς λίτρας (ὁλκὴ 70 κ.).
 Ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς πέραν Ἰσπανίας φέροντα λατινικὰς ἐπιγραφάς.
218. Οἱ Ῥωμαῖοι ἄρχονται κόπτοντες χαλκᾶ νομίσματα μετ' ἰβηρικῶν ἐπιγραφῶν ἐν τῇ Ἐπὶ τὰδε Ἰσπανίᾳ.
 [217.] [Ἐλάττωσις τοῦ ῥωμαϊκοῦ δηναρίου εἰς $\frac{1}{84}$ τῆς λίτρ.] (ὁλκὴ 60 κ.).
- B'. 214—204. Νέα ἐκδόσις νικηφόρων Σαγούντου κατὰ τὸν ἡλαττωμένον σταθμητικὸν κανόνα (ὁλκὴ 45 κ.).
- Γ'. 204—154. Μέγισται ἐκδόσεις ῥωμαιοῖβηρικῶν νομισμάτων.
 195 π. Χ. Αἱ Ἐμπορίαι καὶ τὸ Σάγουντον παύουσι κόπτουσαι ἀργυρᾶ νομίσματα.
 171 π. Χ. Κτίσις τῆς ἀποικίας Καρτηίας.
 Ἡ Καρτηία κόπτει τὰς διαίρέσεις τοῦ ἀσσαρίου εἰς χαλκόν.
- Δ'. 154—133. 154 π. Χ. Λυσιτανοκελτιβηρικὸς πόλεμος [τοῦ Οὐερίλθου ἢ Νομαντίας].
 138 π. Χ. Κτίσις τῆς ἀποικίας Οὐαλεντίας.
 Ἡ Οὐαλεντία κόπτει δωδεκατημοριαῖον χαλκὸν μετὰ λατινικῶν ἐπιγραφῶν.
 133 π. Χ. Πτώσις τῆς Νομαντίας.
 Πᾶσα νομισματοκοπία ἀπαγορεύεται ἐν τῇ Ἐπὶ τὰδε Ἰσπανίᾳ πλὴν τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῶν Ἐμπορικῶν καὶ τοῦ Σαγούντου.

Αἱ ἐπαρχιακαὶ μεταρρυθμίσεις τοῦ 133 π. Χ. καταργοῦσι τελείως τὴν ἐπίσημον μετ' ἰβηρικῶν ἐπιγραφῶν νομισματοκοπίαν.

Ὁ ἐν ἔτεσιν 80—73 π. Χ. πόλεμος τοῦ Σερτωρίου ἐπαναφέρει ἐπὶ ὀλίγα ἔτη τὴν ὑπαρξίν χαλκῶν νομισμάτων μετὰ διγλώσσων ἐπιγραφῶν (ἰβηρικῶν καὶ λατινικῶν). Ὑπάρχει πρὸς τούτοις μεμονωμένον τι νόμισμα μετ' ἰβηρικῆς ἐπιγραφῆς καὶ τύπου πιθανῶς ἀναφερομένου εἰς τὴν ἐν ἔτει 49 π. Χ. πτῶσιν τῆς Ἰλέρδας. Ἐξαιρουμένων τούτων, δύναται ἐπαρκῶς νὰ βεβαιωθῇ ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἰβηρικὰ νομίσματα μεταγενέστερα τοῦ 133 π. Χ.

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΙΑ.

Περὶ τὰ
49—45 π. Χ. Ἑμφύλιος πόλεμος ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ἀναγέννησις νομισματοκοπίας χαλκοῦ μετὰ λατινικῶν ἐπιγραφῶν εἰς τινὰς πόλεις τῆς ἐπὶ τὰδε Ἰσπανίας.

29—41 μ. Χ. Αὐτοκρατορικὴ νομισματοκοπία.

27 π. Χ. Αὐγούστος. Χαλκοῦ καὶ κράματος νομισματοκοπία εἰς τὰς τρεῖς νέας ἐπαρχίας, Ταρρακωνησίαν, Βαιτικὴν καὶ Λυσιτανίαν, συνεχισθεῖσα ἐπὶ Τιβερίου, 14—37 μ. Χ., καὶ Καλιγούλα, 37—41 μ. Χ., ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τελευταίου μόνον ἐν τῇ Ταρρακωνησίᾳ.

ΓΑΛΛΙΑ

[Saussaye, Numismatique de la Gaule Narbonnaise. Paris, 1842.

Duchalais, Description des médailles Gauloises. Paris, 1846.

Hucher, L'Art Gaulois. Paris, 1868.

Robert, Monnaies Gauloises. Paris, 1880.]

Τὰ νομίσματα τῆς ἀρχαίας Γαλατίας συνίστανται ἐκ τριῶν κυρίων κλάσεων, ἧτοι (Α') Ἑλληνικῶν τῆς πόλεως Μασσαλίας, (Β') ἐγγυρίων γαλατικῶν ἀρχικῶς ἀπομιμουμένων τὰ ἑλληνικὰ νομίσματα, καὶ (Γ') Ῥωμαϊκῶν ἀποικιακῶν τῶν πόλεων Λουγδούνου, Νεμαύσου, Βιέννης καὶ Καθελλιώνος ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ῥοδανοῦ.

Μασσαλία, ἀποικία τῆς Φωκαίας, κτισθεῖσα περὶ τὰ 600 π. Χ. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων αὐτῆς εἶνε μικραὶ ἀνεπίγραφοι ὑποδιαίρέσεις τῆς φωκαϊκῆς δραχμῆς μετ' ἐγκοίλου τοῦ

ὑπισθεν μέρους καὶ ποικίλων τύπων (Θησαυρὸς τοῦ Auriol, *Rev. Num.* N. S. XIV, 348, καὶ *Mélanges de Num.* I, 12 κ. ἐ.). Μεθ' ὅλην τὴν φαινομένην ἀρχαϊκὴν αὐτῶν μορφήν, τὰ νομισμάτια ταῦτα δὲν φαίνονται πολὺ ἀρχαιότερα τῶν μέσων τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον, ὅτι ὑπῆρξαν διάφοροι διαδοχικαὶ ἐκδόσεις τοιούτων νομισμάτων, ἐκτεινόμεναι ἴσως ἐπὶ περιόδον 70 ἢ 80 ἐτῶν.

Χρονολογικῶς ἔπεται ἀμέσως σειρὰ νομισμάτων, ὀβολῶν τὸ πλεῖστον, φερόντων τύπους ἑκατέρωθεν. Τούτων ἄξιοι μνείας εἶνε οἱ ἐξῆς τύποι :

Πρὸ τοῦ 350 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος(;) ¹ ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας φέρουσα κράνος, ἐφ' οὗ τροχός.	Τροχός (Sausseye, πίν. I, 12— 17) Ρ Ὀβολός 13—8 κ.
---	---

Ἰσως ἐνταῦθα ὁ τροχός εἶνε σύμβολον τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς θεοῦ τοῦ ἡλίου.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος, ἀρχαϊκῆς τεχνο- τροπίας.	Μ Καρκίνος (Sausseye, πίν. I, 6 —10) Ρ Ὀβολός.
---	---

Ὁ Καρκίνος εἶνε ἐνταῦθα πιθανῶς σύμβολον τῆς Ἀρτέμιδος ὡς προστάτιδος τῶν λιμένων, ἥτοι τῆς λιμενοσκοποῦ (Καλλιμ. Ὑμν. εἰς Ἀρτ. 39, 259),

Μετὰ τὸ 350 π. Χ. περίπου.

Περὶ τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ἡ δραχμὴ παρ-
ρουσιάζεται τὸ πρῶτον ἤδη ἐν Μασσαλίᾳ.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ἐστεμμένη διὰ κλαδίσκων ἐλάιας.	ΜΑΞΞΑ Λέων (Πίναξ Α. 3) Ρ Δραχμὴ 58—55 κ.
---	--

Αἱ ἀρχαιότεραι τῶν δραχμῶν τούτων εἶναι καλλίστης τέχνης.

¹) Πρὸλ. τὸ ἀρχαῖον ἄγαλμα τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος ὡς ὑπὸ Πausaniou περιγράφεται ἐν *Λακ.* 19, ἔχει δὲ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κράνος.

Λέγεται δ' ὅτι ὁ πρῶτος θαλλὸς τῆς ἐλαίας ἐκομίσθη εἰς Μασσαλίαν μετὰ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀρτέμιδος ἐξ Ἐφέσου¹. Ἐκ τούτου ἡ παρουσία αὐτοῦ ἐπὶ τῶν παρόντων νομισμάτων. Τῆς ἐλαίας δ' ἡ καλλιέργεια ὑπῆρξε διὰ τὴν πόλιν πηγὴ μεγάλου πλούτου.

Τὸ καλλιτέχον δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μασσαλίας. Ἐν μέρει τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι, ἐπειδὴ ταῦτα ἐπὶ μακρὸν ἀπετέλουν τὸ κύριον νόμισμα οὐ μόνον τῆς Νοτίου Γαλτίας μέχρι τῆς Λυῶνος, ἀλλὰ καὶ ἀπάσης τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου, ἐκόπτοντο κατὰ μεγάλας ποσότητας ἄνευ ἰδιαιτέρας τινὸς προσοχῆς. Κατὰ κόρον δὲ ἀντεγράφοντο ὑπὸ τῶν διαφόρων κελτικῶν φυλῶν, ἐπομένως αἱ βάρβαροι ἀπομιμήσεις εἶνε νῦν κατὰ πολὺ κοινότεραι ἢ τὰ καθαρῶς ἐλληνικῆς ἐργασίας κομμάτια. Τὰ μικρότερα κλάσματα φέρουσι γενικῶς ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Ἀπόλλωνος, ὀπισθεν δὲ τροχὸν καὶ τὰ γράμματα MA (Saussaye, πίν. I. 24—50).

Μετὰ τὸ 200 π. Χ. περίπου.

Περὶ τὰ τέλη τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος μεταβολή τις συμβαίνει ἐν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ὁλκῇ τῶν μασσαλιωτικῶν νομισμάτων.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος μετὰ φαρέτρας | ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ Λέων
ἐπ' ὤμου (B. M. Guide, πίν. (P 42—40 κ.)
XLIV, 1).

Ἡ ἐλάττωσις αὕτη τῆς ὁλκῆς τῶν δραχμῶν ἐγένετο διὰ μιᾶς καὶ οὐχὶ βαθμιαίως. Ἦτο δὲ τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς παραδοχῆς τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος τῶν νικηφόρων, ($=\frac{2}{3}$ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δηναρίου²).

¹) Οἱ δύο κύριοι ναοὶ τῆς Μασσαλίας ἦσαν καθιερωμένοι τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι καὶ Ἀπόλλωνι τῷ Δελφινίῳ (Στραβ. π. 179).

²) Τὰ νικηφόρα (victoriati) ἀρχικῶς ἦσαν καμπανικὸν νόμισμα· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 211 π. Χ. πτώσιν τῆς Καπύης ἡ νομισματοκοπία τῶν νικηφόρων μετεφέρθη εἰς Ῥώμην, ἐνθα ἐξηκολούθησε πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπαρχιῶν (Mommsen, Hist. Mon. Rom. II σ. 104).

Τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῆς Μασσαλίας τὰ ἐξῆς ἀπαντῶσι συχνότερον:

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (Sausseye, Πιν. VI, 283—303).	ΜΑΣΞΑΛΙΗΤΩΝ Βοῦς κυρίσων	Α .95
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς (Sausseye, Πιν. XI, 377—387).	ΜΑ Τρίπους	Α .9

Πιθανῶς ἡ Μασσαλία ἀπώλεσεν ὀριστικῶς τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ κόπῃ νομίσματα μετὰ τὴν ἐν ἔτει 49 π. Χ. ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Κ. Τρεβωνίου, ἀντιστρατήγου τοῦ Καίσαρος (Δίων Κάσσιος ΧLI, 25, Καῖσαρ).

Γαλατικὰ νομίσματα. Τὰ νομίσματα τῶν Γαλατῶν, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν βαρβάρων γενῶν τῆς ἀρχαιότητος, συνίστανται ἐξ ἀπομιμήσεων τῶν ἐλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν νομισμάτων, ἐχόντων ἤδη εὐρυτάτην κυκλοφορίαν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ, ὡς οἱ χρυσοὶ στατῆρες τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας, ὧν μέγας ἀριθμὸς περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν τὴν Ἑλλάδα ἐπιδραμόντων Γαλατῶν, αἱ δραχμαὶ τῆς Μασσαλίας καὶ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων τῶν παραλίῳ τῆς Ἰσπανίας, καὶ ὀλίγον τι κατόπιν τὰ δηνάρια τῆς Ῥωμαϊκῆς Δημοκρατίας.

Νύτιος Γαλατία. Ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ, περιέχοντι τὴν ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῆς Ναρβωνίτιδος, τὰ συχνότερον ἀπαντῶντα νομίσματα εἶνε ἀργυρᾶ, συχνὰ ἐπιγεγραμμένα δι' ἐλληνικῶν χαρακτήρων, φέροντα δὲ τύπους ἀπομιμουμένους τοὺς τῶν νομισμάτων τῆς Μασσαλίας, Ῥόδης κ.λ.π., καὶ τοὺς τῶν ῥωμαϊκῶν νομισμάτων τῶν πέντε ἀσσαρίων (quinarii) μετ' ἐπιγραφῶν λατινικῶν χαρακτήρων, τῶν ἐχόντων ἔμπροσθεν μὲν κρανοφόρον κεφαλὴν, ὀπισθεν δὲ ἰππέα. Αἱ ῥωμαϊκαὶ ἀποικίαι Καβελλίωνος, Νεμαύσου, Λουγδούνου καὶ Βιέννης, κείμεναι πᾶσαι ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ῥοδανοῦ, ἔκοψαν χαλκᾶ νομίσματα μετὰ ῥωμαϊκῶν τύπων.

Ἡ Κεντρικὴ Γαλατία, περιλαμβάνουσα μέρη τῶν ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀκυιτανίας, Λουγδονησίας, καὶ Κελτικῆς,

εἶνε τὸ διαμέρισμα ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἀντεγράφησαν οἱ χρυσοὶ τοῦ Φιλίππου στατῆρες καὶ ἔνθα τὰ ἀντίγραφα ἀκολουθοῦσι πιστότατα τὰ ἑλληνικὰ πρότυπα. Τὰ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσι διαφόρους τύπους, ἀποβαίνουσι δὲ ἀφθονώτατα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καίσαρος καὶ Αὐγούστου, μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ῥώμης κατάργησιν τοῦ ἐγχωρίου χρυσοῦ νομίσματος.

Δυτικὴ Γαλατία. Εἰς τὰ παραθαλάσσια διαμερίσματα τὰ νομίσματα ἀπομακρύνονται ἐπὶ μᾶλλον τῶν ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν προτύπων, παρουσιάζουσι δὲ χαρακτηριστικώτερα γαλατικά ἐμβλήματα, οἷα ἡ ἐπὶ τῆς ἔμπροσθεν ὄψεως τοῦ νομίσματος κεφαλῇ, ἧς ὑπέρκειται κάπρος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἀνθρωπόμορφος ἵππος (Πίν. Α. 4).

Βόρειος Γαλατία (Βελγική). Τὰ νομίσματα τῆς χώρας ταύτης εἶνε σχεδὸν ἅπαντα χρυσᾶ, ἡ δ' ἑλληνικὴ καταγωγὴ τῶν τύπων μόνις ἀναγνωρίζεται. Τὰ ἐκ τῆς γειτονίας τοῦ Ῥήνου προερχόμενα κέρματα εἶνε συνήθως σκυφωτὰ τὴν κατασκευὴν, τῆς σκυφότητος ἀποβαινούσης ἐφ' ὅσον πλησιάζομεν πρὸς δυσμὰς, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀνεπαισθήτου.

ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ

[Evans, Ancient British Coins, 1864.]

Ἡ νομισματοκοπία τῆς νήσου Βρεταννίας κατάγεται ἐκ τῆς νῦν Βελγικῆς καὶ ἄλλων τῆς κατέναντι ὀχθῆς φυλῶν, τινῶν τῶν ὁποίων οἱ ἡγεμόνες ἤρχον ἀμφοτέρων τῶν παραλίῶν τοῦ πορθμοῦ τῆς Μάγχης. Οἱ Βρεταννοὶ τῆς νοτίου παραλίας ἤρχισαν νὰ κόπτωσι χρυσᾶ νομίσματα πιθανῶς κατὰ τὸ τελευταῖον ἡμισυ τοῦ δευτέρου π. χ. αἰῶνος. Τὰ ἀρχαιότατα κομμάτια παρουσιάζουσιν ἔμπροσθεν μὲν δαφνηφόρον κεφαλὴν, ὀπισθεν δὲ βαρβαρότεχον ἵππον ἢ ἄρμα. Προδήλως οἱ τύποι οὗτοι εἶνε ἀποθεοβαρνωμένα ἀντίγραφα τῶν στατῆρων τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας, ἡ μᾶλλον τῶν γαλατικῶν ἀπομιμήσεων τοῦ αὐτοῦ νομίσματος. Ἀπὸ τοῦ προ-

τύπου τούτου προέρχεται βαθμιαίως διὰ μέσου διαδοχικῶν μεταγραφῶν ἀριθμός τις διακεκριμένων τύπων, μέχρις οὗ, ὡς ὁ κ. Evans ἀπέδειξε (Num. Chron. XII, σ. 127), τὸ πρωτότυπον ἀπέβη ἐντελῶς ἀδιάγνωστον. Μικρὸς ἀριθμὸς τῶν τελευταίων βρεταννικῶν ἐκδόσεων φέρει σαφῶς τὰ ἔχνη τῆς ῥωμαϊκῆς ἐπιδράσεως, κυρίως δὲ τὰ ἐνεπίγραφα νομίσματα τῆς ἐποχῆς Κουνοβελίνου, υἱοῦ τοῦ Τασκιοθάνους, βασιλέως τῶν Τρινοθάντων τοῦ ἔχοντος πρωτεύουσιν τὸ Καμουλόδουνον (Colchester), ἐν ἔτεσι 5 π. Χ.—43 μ. Χ. (Πίν. Α. 5). Ἡ τῶν Βρεταννῶν νομισματοκοπία ἔπαυσεν ὀριστικῶς ἐπὶ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Κλαυδίου.

ΙΤΑΛΙΑ

[Milliggen, *Considérations sur la Numismatique de l'ancienne Italie* Florence, 1841, καὶ Supplement, 1844.

Careli, *Numorum Italiae veteris Tabulae* CCH, ἔκδοσις Cavendonii.

Sambon, *Monnaies de la presqu'île italique*, Naples, 1870.

Mommsen, *Histoire de la Monnaie romaine*, ἔκδ. Blacas καὶ de Witte, Paris, 1870—1875.]

ΕΤΡΟΥΡΙΑ

Συνήθως τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Ἑτρουρίας φέρουσι τύπους μόνον ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψευς· ἐν τούτοις, πλὴν μιᾶς ἢ δύο ἐξαιρέσεων, οὐδὲν δύναται νὰ ταχθῇ ἀκριβῶς εἰς τὴν περίοδον τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης. Ἡ ἀπουσία ὁπισθοτύπου εἶνε ἀπλῶς τοπικὴ τις συνήθεια.

Τὰ ἐτρουρικὰ νομίσματα φέρουσι συνήθως σημεῖα δηλωτικὰ τῆς ἀξίας, ἐξ ὧν μανθάνομεν, ὅτι ἐπὶ τε τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ νομίσματος ἐφηρμόζετο δεκαδικόν τι σύστημα. Ἐκ τῶν νομισμάτων εἶνε γνωστὰ τὰ ἐξῆς σημεῖα ἀξίας:—

$$\uparrow = 50, \text{LXX} = 25, \text{XII} = 12\frac{1}{2}, \text{XX} = 20, \text{X} = 10, \text{Λ} = 5, \text{II} = 2\frac{1}{2} \text{ καὶ } \text{I} = 1$$

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλὴ λέοντος χαίνουσα. *Οπισθεν, ἄσημον.

$\uparrow = 50$ ὀλκὴ 44 κ. (Deecke, *Etruskische Forschungen*, Φυλ. λάδ. II, Πίν. I, 2).

$\text{LXX} = 25$ » 22 κ. (*Periodico di Numismatica*, VI, Πίν. III, 2).

$\text{XII} = 12\frac{1}{2}$ » 11 κ. (**Ev. ἀν.* Πίν. III, 7—9).

Νεανική ἄρρην κεφαλή. *Οπισθεν, ἄσημον.

ΛΧΧ=25. *Ολκῇ 22 κ. (*Per. di Num.* VI, Πίν. III, 4—6).

Χ=10 » 10 κ. (**Εν. ἀν. Πίν. III, 7—9*).

Κεφαλή γυναικὸς (**Αρτεμις*;). Deeske, *ἔ. ἀ. Πίν. I, 6^a*).

Νεανική ἄρρην κεφαλή μετὰ στεφάνου.

FELSV ἐξ ἀριστερῶν δι' Ἑτρουρικῶν χαρακτῆρων. Κύων τρέχων. Σημεῖον ἀξίας Λ=5 . Χ 18 κ.

FELZPARI ἐξ ἀριστερῶν δι' Ἑτρουρικῶν χαρακτῆρων. Ταῦρος στεφανούμενος ὑπὸ πτηνοῦ φέροντος στέφανον ἐν τῷ ῥάμφει. Πρὸ αὐτοῦ, ἀστῆρ. . Χ 72.1 κ.
(Πίναξ Α'. 6)

Σημειωτέον δ' ὅτι ταῦτα εἶνε χρυσᾷ νομίσματα δύο διαφόρων σταθμητικῶν κανόνων, ὧν μόνος τοῦ μὲν πρώτου εἶνε 0.9 κ., τοῦ δὲ δευτέρου 3.6 κόκκοι. Αἱ δύο αὗται κλάσεις δὲν φαίνονται σύγχρονοι.

ΑΡΓΥΡΟΣ

(α) *Εὐδοϊκουσρακούσιος σταθμητικὸς κανὼν. *Οπισθεν, ἄσημον.*

Χίμαιρα ὀλκῇ 257 κ. (*Sambon, Monnaies de la Presqu'île italique Πίν. III, 6*).

Κάπρος » 254 κ. (**Ομ. Πίν. III, 5*).

Γοργόνιον Χ » 130 κ. (*B. M. Guide, Πίν. VII, 1*).

Κεφαλή Ἑρμοῦ Λ » 64 κ. (*B. M. Cat. Italy, p. 7*).

*Ἴππος θαλάσσιος » 65 κ. (**Ομ.*).

Λαγώς » 62 κ. (**Ομ.*).

Νεανική ἄρρην κεφαλή » 60 κ. (*Sambon, ἔνθ. ἀν. σελ. 50, ἀρ. 14*).

Γοργόνιον III » 32 κ. (*B. M. Cat. Italy σ. 396*).

Νεανική ἄρρην κεφαλή I » 14 κ. (*Per. di Num. ἔ. ἀ. Πίν. III, 11*).

Τροχός. **Οπ. I* » 13 κ. (**Ομ. III, 12*).

(β) *Εὐδοϊκουσρακούσιος σταθμητικὸς κανὼν ἡλατιωμένος εἰς τὸ ἥμισυ. *Οπισθεν ἄσημον (ἢ ἐνίοτε μετὰ συμβόλου ἐπὶ πεδίου λείου).*

Γοργόνιον ΧΧ ὀλκῇ 131 κ. (*B. M. Cat. Ital., σ. 2*).

Κεφαλή Ἑρακλέους κατ' ἐνώπιον ΧΧ » 130 κ. Σύμβολον ἐπὶ τοῦ ὀπισθ., ῥόπαλον. (*B. M. Cat. Ital. σ. 1*).

Ἄρρην κεφαλὴ	X	ὀλκὴ	66 κ.	(Deecke, <i>ξ. ἀ. σ. 15, ἀρ. 17</i>).
Ὅμοίως	Λ	»	32 κ.	(B. M. <i>Cat. Ital.</i> σ. 8).
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος	X	»	66 κ.	(Ὅμ. σελ. 3).
Ὅμοίως	Λ	»	29 κ.	(Deecke, <i>ξ. ἀ. σ. 18, ἀρ. 30</i>).
Ὅμοίως	ΛII	»	19 κ.	(Ὅμ. ἀρ. 32).
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ	Λ	»	31 κ.	(Ὅμ. ἀρ. 28).
Κεφαλὴ νεανίου	Λ	»	31 κ.	(B. M. <i>Cat. Ital.</i> σ. 4, 19).
Κεφαλὴ γυναικὸς	X	»	60 κ.	(Ὅμ. σελ. 3, 13).
Ἴππος θαλάσσιος		»	31 κ.	(Sambon, <i>ξ. ἀ. σ. 50, 8</i>).
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώ- πιον ὀπισθεν ΠΛV		»	129 κ.	(B. M. <i>Cat. Ital.</i> σ. 396).
Γλαύξ		»	32 κ.	(Sambon, <i>ξ. ἀ. Πίν. III, 9</i>).
Κεφαλὴ λέοντος χαίνοντος		»	17 κ.	(B. M. <i>Cat. Ital.</i> σελ. 8).

Μονὰς ἐνότητος τῆς μὲν πρώτης σειρᾶς εἶνε νομισμάτιον ἀπαράλλακτον τὸν σταθμὸν πρὸς τὴν Σικελικὴν λίτραν ἀργύρου (13⁵/₈ κόκκοι), τῆς δὲ δευτέρας ἀκριβῶς τὸ ἥμισυ, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ὀλκαὶ τῶν διαφόρων κλασμάτων παραμένουσιν ἀμετάβλητοι, διπλασιασθέντων μόνον τῶν σημείων τῆς ἀξίας, εἶνε φανερόν, ὅτι μετὰξὺ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας σειρᾶς θὰ συνέβη ἐλάττωσις ἐν τῇ ἀξίᾳ τοῦ χαλκοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἄργυρον, ὁμοίως τῇ συμβάσει ἐν Σικελίᾳ περὶ τὰ μέσα τῆς τετάρτης π. X. ἑκατονταετηρίδος (*Num. Chron.*, 1874, σ. 74).

Σημειωτέον πρὸς τούτοις, ὅτι τὸ μικρότατον κλάσμα τὸ φέρον σημεῖον ἀξίας ΛII, εἶνε ἐν τῇ δευτέρᾳ περιόδῳ σμικρὸν βαρύτερον τοῦ τεταρτημορίου (*sestertius*) τοῦ Ῥωμαικοῦ δηναρίου, τοῦ φέροντος ὡσαύτως σημεῖον ἀξίας 2¹/₂ HS. Ἐκ τούτου δυνατὸν νὰ συμπεράνη τις, ὅτι ὁ Ἑτρουρικὸς ἄργυρος τῆς τάξεως (6) ἐκτείνεται περὶπου ἀπὸ τοῦ 350 μέχρι τοῦ 269 π. X., ὅτε ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ τότε τὸ πρῶτον κοπέντος Ῥωμαικοῦ ἀργύρου, τοῦ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων παραδεκτοῦ γενομένου συστήματος ὄντος σμικρᾶς τροποποιήσεως τοῦ τότε ἰσχύοντος ἐν τῇ Ἑτρουρίᾳ. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς κλάσεως (α) εἶνε φυσικῶς τῷ λόγῳ, προγενέστερα τοῦ 350 π. X., τινῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον, ἐνῶ ἕτερα εἶνε συγκριτικῶς νέας τεχνοτροπίας.

(γ) Κερκυραϊκός (;) (Αιγυπτιακός ἡλαττωμένος) ἢ Περσικός
σταθμητικὸς κανὼν.

Κεφαλή Διός (;)	Ἀσημον. (B. M. Cat. Ital. σ. 13) ρ 173 κ.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος Α	Ὅμοίως. (ἐν. ἀ. σ. 12) ρ 175 κ.
Ὅμοίως.	Τροχός. (Sambon ἐ. ἀ. σ. 51, 40) ρ 175 κ.
Κεφαλή Γοργόνος.	Μήνη. (Deecke ἐ. ἀ. σ. 14, 15) ρ 84 κ.

Π μονάς, ἐφ' ἧς στηρίζονται τὰ νομίσματα ταῦτα, φαίνεται
ὅσα 36 κ. ἀργύρου, ἥτοι δις τὸ βάρος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ *scripulum*
(εἰκοστοῦ τετάρτου τῆς οὐγγίας.)

Γοργὼν τρέχουσα, ἔχουσα εἰς ἐκά- στην χεῖρα ὄφιν.	ΘΕΙΙ Τροχός ρ 172 κ. (Πίναξ Α'. 7)
ΘΕΙΙ Κεφαλή ἀνδρική κατ' ἐνώπιον. Ἀνωθεν δὲ καὶ κάτωθεν, ὄφιν.	Σφίγξ (Deecke ἐ. ἀ. Πίν. II, 16) ρ 84 κ.
ΘΕΙΙΕ Κεφαλή δαμάλεως.	Ἴππος θαλάσσιος ρ 144 κ. (Πίναξ Α'. 8)

(δ) Κερκυραϊκός (;) ἢ Περσικός σταθμητικὸς κανὼν
ἡλαττωμένος εἰς τὸ ἥμισυ.

Σηπία ἐξερχομένη ἐξ ἀμφορέως ΧΧ	Ἀσημον. (Per. di Num., ἐ. ἀ. σ. 65) ρ 350 κ.
Ὅμοίως Χ	Ὅμοίως. (Deecke ἐ. ἀ. Πίν. I, 4) ρ 178 κ.
Ἴππος θαλάσσιος περὶ ὃν δελφίνες Α	Κέρβερος ἐν τετραγώνῳ γραμμῆς (Βρετ. Μουσείον ἀνέκδ.) ρ 83 κ.

Μονὰς τῶν νομισμάτων τῆς τάξεως (δ) εἶνε βάρος ἀργύρου 18
περίπου κόκκων τὸ πολὺ, ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρακτικῶς
τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν *scripulum* τῶν 17·56 κόκκων.

Ἡ μεταξὺ τῶν σειρῶν τῶν τάξεων (γ) καὶ (δ) μείωσις ἀναλογεῖ
ἀκριβῶς πρὸς τὴν ἤδη σημειωθείσαν μεταξὺ τῶν τάξεων (α) καὶ
(β) πιθανῶς δ' εἶνε μία καὶ ἡ αὐτή, οὐχὶ δὲ μεταγενεστέρα τις
μείωσις καθ' ὁμοίαν ποσότητα.

Ὁ Deecke, *Etruscische Forschungen* (φυλλάδιον II, 1876) υποστηρίζει, ὅτι αἱ τέσσαρες ἀνωτέρω ἀπαριθμηθεῖσαι τάξεις τὰς ὁποῖαι σπονταὶ ἐν τῇ ἐξῆς χρονολογικῇ ἀκολουθίᾳ :

(γ) 500—450 π. Χ.	(α) 400—269 π. Χ.
(δ) 450—400 π. Χ.	(β) 269—200 π. Χ.

Δὲν δύναμαι νὰ πείσω ἑμαυτὸν πρὸς παραδοχὴν τῆς κατατάξεως ταύτης. Κρίνων ἐκ τῆς τεχνοτροπίας—τοῦ ἀρίστου κριτηρίου ἡμῶν ἐν τοιοῦτοις θέμασι—βεβαιῶ ἀδιστάκτως, ὅτι μέρος τῶν τοῦ Συρακουσίου σταθμητικοῦ κανόνος (α), τῶν παρ' αὐτοῦ τασσομένων πάντων μετὰ τὸ 400 π. Χ., εἶνε φανερώς ἀρχαιότερον ἐνίων κερμάτων τοῦ Κερκυραϊκοῦ ἢ Περσικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος (γ καὶ δ), τῶν παρ' αὐτοῦ πάντων θεωρουμένων ἀρχαιοτέρων τῆς χρονολογίας ταύτης. Ἀναγκάζομαι ἐπομένως νὰ καταφύγω εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι οἱ δύο κανόνες, Συρακούσιος καὶ Κερκυραϊκός, ἦσαν συγχρόνως ἐν χρήσει ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν Ἐτρούριᾳ, ἂν καὶ πιθανῶς οὐχὶ ἐν ταῖς αὐταῖς πόλεσιν.

ΧΑΛΚΟΣ

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Ἐτρουρίας εἶνε πολυάριθμα.

Τὰ μεγαλείτερα κέρματα ἀνήκουσιν εἰς τὴν κλάσιν τοῦ βαρυστάθμου χαλκοῦ (aes grave) καὶ εἶνε χωνευτά. Τὰ μικρότερα εἶνε κεκομμένα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μεταγενεστέρας ἐποχῆς. Κατὰ γενικὸν κανόνα ἀμφότερα, χωνευτὰ ἢ κεκομμένα, φέρουσι σημεῖα τῆς ἀξίας.

Ὁ ἐπόμενος κατάλογος εἶνε ὁ τῶν τύπων κατὰ τὴν κατὰ προσέγγισιν χρονολογικὴν τάξιν τοῦ Deecke (ἔ. ἀ. φυλλ. II, σ. 89 κ. ἐξ.), εἰς οὗ τὸ ἔργον παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην διὰ τὰς περὶ βάρους, τέχνης κλπ. λεπτομερείας τῶν διαφόρων κερμάτων.

Τροχός.
Τροχός.

Τροχός ἔχων κνήμας εὐθείας.
» » δύο εὐθείας καὶ τέσσαρας καμπύλας κνήμας.

Τροχός.	Κύκλος μετὰ τριῶν ἡμισελήνων (;).
Τροχός.	Κύκλος μετὰ διπλοῦ πελέκεως.
Τροχός.	» » κρατῆρος.
Τροχός.	» » ἀμφορέως.
Τροχός.	» » ἀγκύρας (<i>Vetluna</i>).
Τροχός.	» » » (<i>Cha</i>).
Κύκλος μετὰ κεφαλῆς οἰωνοσκοπού.	» » ὀργάνων θυσίας.
Κεφαλὴ Ἰανοῦ.	Σημεῖα ἀξίας } (<i>Velathri</i>).
»	Ῥόπαλον }
»	Δελφίς }
Κεφαλὴ Ἡφαίστου	Σφῦρα καὶ πυράγγρα (<i>Puyluna</i> , <i>pufl.</i>).
» Ἡρακλέους.	Ῥόπαλον, τόξον καὶ φαρέτρα (<i>Puyluna</i>).
» Ἑρμοῦ.	Κηρυκεῖον καὶ δύο ἀστέρες.
»	Σφῦρα καὶ πυράγγρα (<i>Puyluna</i>).
» Ἀθηνᾶς.	Γλαύξ, μήνη καὶ ἀστέρες (<i>Puyluna</i>).
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	Ἴππος θαλάσσιος ἐν τετραγώνῳ.
» Ἄδου.	Γρύψ.
» Ἡρακλέους.	Πτηνὸν καὶ σαύρα.
» Διός.	Ἀετός.
» Ἀθηνᾶς.	Ἀλέκτωρ.
» Ἀσκληπιοῦ.	Ὀφίς.
» ἄρρην.	Τετράγωνον.
» Ἡρακλέους.	Ἀγκυρα ἢ τρίαινα μετὰ δύο δελφίνων (<i>Vatl.</i>).
» νεανίου.	Δύο μηνίσκοι καὶ δύο ἢ τρεῖς ἀστέρες.
» αἰθίοπος.	Ἑλέφας.
» Ἡρακλέους.	Κυναλώπηξ.
» Ἀπόλλωνος.	Γλαύξ.
Κεφαλὴ Ἰανοῦ.	Πρῶρα (<i>Tla.</i>).
» Διός (;)	Πρῶρα (<i>Tlate</i>).
» νεανίου.	Πρῶρα (<i>Tl.</i>).
» κρανοφόρος.	Πρόσθιον λέοντος (;) (<i>Vercnas</i>).
» Ἑρμοῦ.	Γλαύξ (<i>Peithesa</i>).

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἑτρουρίας ἐγένοντο ἀφορμὴ πολλῶν συζητήσεων. Πολλαὶ ἐξ αὐτῶν περιέχουσιν ἀναμφιβόλως τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἐνθα ἐκόπησαν. Μεταξὺ τούτων ἡ *Puyluna* ἐταυτίσθη πρὸς τὴν Ποπλωνίαν, αἱ *Velsu*=Οὐόλκοι, *Vall*,

Velluna = Ουετυλωνία, *Velathri* = Ουολατέρραι, *Cha(mars)* = Κλούσιον (Λιβίου X, 25 «*Clusium, quod Camars olim appellabant*»), *Tla(mun)* = Τελαμών, *Velz(na)* = Ουολσίνιον. Περὶ τοῦ θέματος τούτου ἴδε Corssen (*Zeit. für num.* III, σ. 4).

Πλείστοι τῶν Ἑτρούσκικῶν νομισματικῶν τύπων εἶνε Ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Ὁ τροχός, ἡ Γοργώ καὶ ἡ κεφαλὴ δαμάλεως ὑποδεικνύουσι φανερώς λατρείαν ἡλίου καὶ σελήνης, ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡφαίστου, μετὰ τῆς σφύρας καὶ πυράγρας αὐτοῦ, ἀναφέρονται εἰς τὴν κατεργασίαν τῶν μετάλλων καὶ τὴν μεταλλωρυχίαν τινῶν τῶν περὶ τὴν Ποπλωνίαν χωρῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς νήσου Ἑλβας. Ἕτεροι δὲ τύποι, ὡς ὁ θαλάσσιος ἵππος, ὁ πολύπους, ὁ δελφίς καὶ ἡ πρῶρα, ἐνδεικνύουσι τὴν κατὰ θάλασσαν ἰσχὺν τῶν Ἑτρούσκων, ἐνῶ ἄλλοι, ὅσων ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἄδου, ὁ Κέρβερος, ὁ Γρύψ, ἡ Σφίγξ, ἡ λεοντόμορφος Χίμαιρα καὶ ἡ κεφαλὴ ἱερέως ἢ οἰωνοσκόπου συμβολικῶς παριστῶσι τὰς σκοτεινὰς καὶ τρομερὰς ἢ φαντασιώδεις ιδέας τὰς συνδεομένας πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὸν κόσμον τῶν φασμάτων, τὰς ἰδίως χαρακτηρίζουσας τὴν θρησκείαν τῶν Ἑτρούσκων.

Ὁ βαρυστάθμος χαλκὸς (*aes grave*) τῆς Ἰταλίας.

Ἄν καὶ ἡ ἱστορία τῆς Ῥωμαϊκῆς νομισματοκοπίας εἶνε θέμα ὅπερ δὲν προτιθέμεθα νὰ περιλάβωμεν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ παρόντος συγγράμματος, ἐν τούτοις τὸ σύστημα τοῦ *aes grave* κατέχει τόσον ἑξοχὸν θέσιν ἐν τῇ νομισματοκοπίᾳ τῆς Ἰταλίας, ὥστε σχετικαί τινες πληροφορίαι τυγχάνουσιν ἀναγκαῖαι.

Οὕτω δὲν θὰ ἦτο ἐκτὸς τοῦ θέματος σύντομός τις ἐκθεσις τῆς ἀναπτύξεως τοῦ βαρυστάθμου χαλκοῦ νομίσματος τῆς Ἰταλίας, πράγματι δ' ἀπαιτεῖται πρὸς τὴν συζήτησιν περὶ τῆς χρονολογίας τῆς νομισματοκοπίας τῶν Ἰταλοελληνικῶν πολιτειῶν. Πρὸς πλήρεις λεπτομερείας παραπέμπω τοὺς ἀναγνώστας εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ Mommsen, *Histoire de la Monnaie romaine*, ὡς μετεφράσθη καὶ ἐσχολιάσθη ὑπὸ τοῦ δουκὸς de Blacas καὶ τοῦ βαρὼνου de Witte (Paris 1870), ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸ νέον βιβλίον τοῦ Bahrfeldt

Geschichte des älteren römischen Münzwesens (ἐν Βιέννῃ 1883).

Τὸ ἀρχαιότατον μέτρον ἀξίας ἀνὰ τὴν κεντρικὴν καὶ βόρειον Ἰταλίαν ἦτο ὁ χαλκός, ὅστις ἐκυκλοφόρει εἰς μεγάλα τεμάχια ἢ πλίνθους ἀκανονίστου σχήματος. Δὲν ἔχομεν λόγους νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐν τῇ πρωτογενεῇ ταύτῃ καταστάσει τῆς κυκλοφορίας τὰ βάρη τῶν τεμαχίων τοῦ χαλκοῦ ἦσαν καθωρισμένα ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἢ κατὰ τινὰ τρόπον διὰ νόμου κεκανονισμένα. Ἐν τούτοις πιθανώτατον τυγχάνει, ὅτι ἦτο σύνηθες νὰ χωνεύωνται τὰ τεμάχια τοῦ μετάλλου συμφώνως τῷ Ῥωμαϊκῷ σταθμῷ λίτρας τῶν 5057 γαλλικῶν κόκκων περίπου βάρους, διαιρουμένου εἰς 12 οὐγγίας, ὧν ἑκάστη ἐκ 421 κόκκων περίπου. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο Ἰταλικὸν νόμισμα ἐκαλεῖτο ἄσημος χαλκός, *aes rude*, (Πλινίου Η. Ν. XXXIII, 3, 13). Ἀκολούθως ἐθεωρήθη πρακτικώτερον, πρὸς ἀποφυγὴν συνεχοῦς ἀναδρομῆς εἰς τὴν ζυγόν, ἡ παραδοχὴ τῆς συνηθείας τῆς πρὸ καιροῦ κατισχυσάσης ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι, τοῦ νὰ σφραγίζηται δηλαδὴ ὁ χαλκός δι' ἐπισήμου ἐμβλήματος ὡς ἐγγυήσεως τῆς ἀκριβείας τοῦ βάρους. Κατὰ τὴν δημῶδη παράδοσιν πρῶτος ὁ Σέρβιος Τύλλιος εἰσήγαγε τὸ ἔθος τῆς σφραγίσεως τοῦ πρὸς κυκλοφορίαν χαλκοῦ, (Πλίνιος ἔ. ἀ. *primus signavit aes*), κληθέντος ἐκ τούτου *aes signatum* (δηλαδὴ χαλκὸς σεσημασμένος). Ἀλλὰ ἡ προκεχωρηκυῖα τεχνοτροπία ἡ δεικνυμένη καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων παραδειγμάτων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ Ἰταλικοῦ σεσημασμένου χαλκοῦ ἐπαρκεῖ ὅλως πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ ἀναφέρουσα αὐτὸν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν βασιλέων παράδοσις τυγχάνει ἀναξία πίστεως. Οὐδὲ στηρίζεται ἐπὶ πολὺ στερεωτέρων θεμελιῶν ἡ θεωρία, ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ νομισματοκοπία ἤρξατο ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Δεκάρχων, ἤτοι ἐν ἔτει 454 π. Χ., καὶ ὅτι νομίσματα μνημονεύονται ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ (ἴδε Bahrfeldt σ. 20). Οὐδὲ ὁ συχνὰ ἀναφερόμενος νόμος τοῦ Ἰουλίου Παπιρίου (*Lex Julia Papiria*) τοῦ 430 π. Χ. ὁρίζει εἰδικῶς τὴν καταβολὴν

τῶν προστίμων εἰς κεκομμένον νόμισμα, ἀλλὰ πιθανῶς εἰς βάρους χαλκοῦ.

Ἐπομένως δὲν ἔχομεν ἔγγραφον μαρτυρίαν περὶ τῆς ἀκριβοῦς χρονολογίας τῆς πρώτης εἰς Ῥώμην εἰσαγωγῆς τοῦ νομισματοποιοιμένου χαλκοῦ· ἐν τούτοις ἡ τεχνοτροπία τῶν ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων Ῥωμαϊκῶν ἀσσαρίων κεφαλῶν ὑποδεικνύει ἀναμφιδόλως ὡς τοιαύτην τὸ πρῶτον ἡμῖς τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος. Πράγματι δὲν ὑπάρχουσι Ῥωμαϊκὰ νομίσματα δυνάμενα νὰ ἀποδοθῶσι μετὰ θετικότητος εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τοῦ 350 π. Χ. περίπου, ἐπειδὴ ἂν καὶ ἡ ἐργασία τῶν κεφαλῶν τοῦ Ἰανοῦ καὶ τῶν ἄλλων θεοτήτων ἐπὶ τῶν ἀσσαρίων καὶ τῶν ἄλλων ὑποδιαίρέσεων αὐτῶν εἶνε ἄκομψος ἕνεκα τοῦ ἐφαρμοσθέντος χωνευτοῦ τῆς κατασκευῆς, ὅμως δὲν εὗρηνται ἐπ' αὐτῶν ἴχνη ἀρχαϊσμοῦ, οὐδὲ μάλιστα ἴχνη τῆς αὐστηρότητος ἐκείνης, τῆς χαρακτηριζούσης τὴν μεταβατικὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ ἀρχαϊσμοῦ εἰς τὴν τελειότητα τῆς τέχνης, ἅτινα κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ ἀνεύρωμεν εἰς ἔργα τοῦ τέλους τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος.

Τὰ πρῶτα χαλκᾶ νομίσματα ἐκόπησαν ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ τῆς βασιλείας λίτρας 12 οὐγγιῶν. Τὸ λιτριάιον ἀσσάριον (*as libralis*) τῶν 5057 κόκκων δὲν διετηρήθη ἐν τούτοις ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸ ἄρτιον τῆς ὀλκῆς αὐτοῦ. Κατὰ τὸ διάστημα παρελεύσεως ὀλιγίστων ἐτῶν ἐξέπεσεν εἰς 10 περίπου οὐγγίας, εἰς ὃ σημεῖον φαίνεται ὅτι παρέμεινεν ἐν τῇ πράξει στάσιμον ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ἑκατονταετηρίδα. Φαίνεται ὅτι τὸ ἡλαττωμένον τοῦτο λιτριάιον ἀσσάριον ἰσοφάριζε κατ' ἀξίαν ἀνταλλαγῆς 250:1 πρὸς τὸν ἀργυροῦν νοῦμμον (*nummus*) ἢ γραμμάριον ἀργύρου (*seripulum*), τὸ ἐν προγενεστέροις ἐποχῇ εἰσαχθὲν εἰς Ἑτρουρίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν κεντρικὴν Ἰταλίαν. Ὁ σταθμὸς τοῦ γραμμαρίου ἦτο 17·56 κόκκων, ἂν δὲ τὸ ἀσσάριον συνέθετο νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἰσάξιον αὐτοῦ εἰς χαλκόν, τὸ γεγονός τοῦτο ἴσως συνέτεινεν εἰς προσδιορισμὸν τοῦ βάρους αὐτοῦ εἰς 4390 κ. περίπου. Ἀλλ' ὡς πρὸς τοῦτο τοιαύτη ἀνωμαλία ὑπάρχει εἰς τὰς νῦν ὀλκὰς τῶν ἀρχαιοτέρων Ῥωμαϊκῶν ἀσσαρίων,

ὥστε αἱ ἀριθμητικαὶ αὗται παραστάσεις δύνανται νὰ θεωρηθῶσι μόνον ὡς παραπλήσιαι.

Ὡς ἐξῆς δ' ἔχουσιν οἱ τύποι τοῦ ἀσσαρίου καὶ τῶν κλασμάτων αὐτοῦ.

Ἀσσάριον (As). Κεφαλὴ Ἰανοῦ.	Πρῶρα νηός. Σημεῖα ἀξίας	1
Ἡμισσάριον (Semis). Κεφαλὴ Διός.	»	S
Τριῆς ἢ τριτημόριον (Triens). Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	»	— — —
Τετράς ἢ τεταρτημόριον (Quadrans) Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	»	— — —
Ἑξάς ἢ ἑκτημόριον (Sextans) Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	»	— —
Ὀγγία ἢ δωδεκατημόριον (Uncia) Κεφαλὴ Ῥώμης.	»	—

Ἐν ἔτει 268 π. Χ. πλήρης μεταρρύθμισις ἐγένετο ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ νομισματοκοπίᾳ. Κατὰ τὸν Mommsen ἡ ὀλκὴ τοῦ ἀσσαρίου ἡλαττώθη νῦν εἰς 4 οὔγγιας¹⁾, οὐχὶ ἕνεκα λόγου ὑλικῆς τιнос μεταβολῆς ἐν τῇ ἀξίᾳ τοῦ χαλκοῦ, ἀλλὰ πιθανῶς, ἐπειδὴ ἡ χρῆσις τοῦ νομίσματος πρὸς σκοποὺς συναλλαγῆς ἀπέβη νῦν γενικὴ ἐν Ἰταλίᾳ, τὰ δ' ἀρχαῖα ἀγροῖκα νομίσματα ἐθεωρήθησαν νῦν δύσχρηστα. Ἡ πρώτη αὕτη νόμιμος μεταβολὴ ἐν τῷ σταθμῷ τοῦ βαρυστάθμου χαλκοῦ τῶν Ῥωμαίων φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς **τριτημοριαίας ἐλαττώσεως** (trientalis), ὡς τοῦ ἐλαττωθέντος ἀσσαρίου ἰσοφαρίζοντος πρὸς τὸν ἀρχαῖον τριῆξαντα (triens).

Ἐπομένως ἐν λιτριάτῳ ἀσσάριον τῶν δέκα περίπου οὔγγιων ἦτο ἰσάξιον πρὸς 2 1/2 τοῦ νέου τριτημοριαίου ἀσσαρίου τῶν τεσσάρων οὔγγιων. Χρόνον τινὰ προγενέστερον τῆς ἐν ἔτει 268 π. Χ. ἐλαττώσεως, ἡ χρῆσις τοῦ ἀργύρου ὡς μέσου ἀνταλλαγῆς ἐξη-

¹⁾ Ὁ Bahrfeldt ἐν τούτοις προσάγει ἰσχυρὰ τινὰ ἐπιχειρήματα πρὸς τοποθέτησιν τῆς ἑκτημοριαίας ἐλαττώσεως εἰς τὸ ἔτος 268 π. Χ. Πάντως δ' εἶνε βέβαιον, ὅτι δύο μόνον νόμμοι ἐλαττώσεως τοῦ ἀσσαρίου ἐγένοντο, μία μὲν τῷ 268 π. Χ., ἥτις δύνανται νὰ εἴνε τριτημοριαία ἢ ἑκτημοριαία, ἑτέρα δὲ τῷ 217 π. Χ. οὕσα μᾶς οὔγγιας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν καλουμένην ἡμιουγγιαίαν ἐλάττωσιν τοῦ ἔτους 89 π. Χ. ἴδε κατωτέρω.

πλώθη βαθμιαίως ἐν Ἰταλίᾳ, ἐπομένως τὸ ἀργυροῦν νόμισμα ἀπέβη νῦν ἀναγκαῖον τι χρῆμα.

Ἡ Ῥώμη ἠκολούθησεν ἐν τούτῳ τὸ παράδειγμα τῆς Ἑτρουρίας, ἐν ἣ χώρᾳ, ὡς εἶδομεν ἤδη, τὸ ἀργυροῦν νόμισμα ἦτο ἀπὸ μακροῦ ἐν χρήσει. Τὸ κλασματικὸν σύστημα τῶν νέων Ῥωμαϊκῶν ἀργυρῶν νομισμάτων, καὶ τὰ σημεῖα τῆς ἀξίας αὐτῶν, IIS, V καὶ X ($2\frac{1}{2}$, 5 καὶ 10) δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰ Ἑτρουρικὰ. Ἀποδεικνύουσι δὲ ταῦτα, ὅτι ὁ χαλκὸς ἦτο εἰσέτι ὁ νόμιμος κατ' ἑνὸς τοῦ σηστερτίου (IIS) [sestertius = semis tertius = τρίτον ἡμισσάριον] τῶν 17·56 κόκκων, ἰσοφαρίζοντος κατ' ἀξίαν πρὸς 1 λιτριάριον ἀσσάριον τῶν 4390 κόκκων, ἢ πρὸς $2\frac{1}{2}$ τῶν νέων τριτημοριαίων ἀσσαρίων τῶν 1756 κόκκων, ἐν ᾧ τὸ νόμισμα τῶν πέντε ἀσσαρίων (quinarius) ἤξιζε πέντε καὶ τὸ δεκάχαλκον νόμισμα ἦτοι δηνάριον (denarius) δέκα.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ προσετέθησαν εἰς τὴν σειρὰν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ χαλκοῦ νομίσματος πολλαπλάσια τοῦ ἀσσαρίου, οἷα ὁ dupondius (δύο ἀσσάρια) σημειούμενος διὰ II, ὁ tressis III (τρία ἀσσάρια) καὶ ὁ decussis X (δεκάς, δέκα ἀσσάρια).

Ἄξιον σημειώσεως τυγχάνει, ὅτι ἡ νόμιμος ἐλάττωσις κατὰ σταθμὸν τοῦ ἀσσαρίου ἀπὸ 12 (πρακτικῶς 10) εἰς 4 οὐγγίας δὲν ἐγένετο κοινῶς ἀποδεκτὴ ἐν Ἰταλίᾳ. Τὸ Λάτιον, ἢ ἐντεῦθεν τῶν Ἀλπεων Γαλλία καὶ ἡ Πικεντίνη ἐξηκολούθησαν νὰ χωνεύωσι τὰ ἀσσάρια αὐτῶν, συμφώνως τῷ ἀρχαίῳ λιτριάριῳ σταθμητικῷ κατὰ νόμιμον, ἐνῷ ἐξ ἐτέρου ἐν τῇ Ἀπουλίᾳ καὶ Ὀμβρικῇ ἡ ὅλη τοῦ ἀσσαρίου ἐκπίπτει αἰφνης, ὡς ἐν Ῥώμῃ, εἰς 4 περίπου οὐγγίας.

Ἡ ὅλη τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἀσσαρίου, ἂν καὶ νομίμως ἐν ἔτει 268 π. Χ. ὠρισθεῖσα εἰς 4 οὐγγίας, ἤρξατο ἤδη νὰ ἐκπίπτῃ ταχέως καὶ κατῆλθε, διαρκούσης τῆς ἀμέσως ἐπομένης ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος, εἰς 3, 2 καὶ τέλος εἰς οὐχὶ πλέον τῆς μιᾶς οὐγγίας.

Ἐν ἔτει 217 π. Χ., ἐπὶ τῆς δικτατορίας τοῦ Κ. Φαβίου Μαξιμου, ἐψηφίσθη νόμος ὀρίζων τὴν ἐλαχίστην ὅλην τοῦ ἀσσαρίου εἰς μίαν οὐγγίαν. Τοῦτο ἐκλήθη οὐγγιαία ἐλάττωσις (uncialis).

Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου καὶ ἐντεῦθεν ὁ χαλκὸς ἐν Ἰταλίᾳ ἤρξατο προσλαμβάνων τὸν χαρακτῆρα ἀπλοῦ λογιστικοῦ νομίσματος μᾶλλον ἢ πραγματικοῦ, ἀληθοῦς μέτρου ἀξίας ὄντος νῦν τοῦ ἀργύρου καὶ οὐχὶ τοῦ χαλκοῦ.

Ἐνεκα τούτου ἔπαυσε πλέον νὰ ἔχῃ σπουδαιότητά τινα, ἂν τὸ ἀσσάριον εἴλκεν ἢ ὄχι πλήρες τὸ νόμιμον βάρος. Ὅθεν, ὅτε ὁ δῆμαρχος Κ. Παπίριος Κάρβων εἰσήγαγεν ἐν ἔτει 89 π. Χ. νόμον, καθ' ὃν ἐπετρέπετο νὰ κόπτονται τὰ ἀσσάρια κατὰ τὴν ἐλαχίστην ὀλκὴν ἡμισείας οὐγγίας (*semuncialis* ἐλάττωσις), τὸ μέτρον τοῦτο ἦτο ἀπλῶς νόμιμος ἀναγνώρισις συνηθείας πράγματι πρὸ ἐτῶν ἤδη ἐπικρατησάσης ἂν οὐχὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, πάντως ὅμως εἰς τινὰς τῶν συμμάχων πόλεων.

Ταχέως δὲ μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Παπυρίου νόμου παύει ἐντελῶς ἐν Ῥώμῃ ἡ ἔκδοσις χαλκῶν νομισμάτων (περὶ τὰ 87-74 π. Χ.), καὶ δὲν εἰσήχθη ἐκ νέου μέχρι τοῦ 15 π. Χ., ὁπότε τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ἀφῆρέθη ἀπὸ τῆς Συγκλήτου ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου, τοῦ συγχρόνως ἀπονείμαντος τῷ σωματείῳ τούτῳ τὸ προνόμιον τοῦ νομισματοκοπεῖν τὸ ἀγενέστερον μέταλλον. Τότε δ' ἤρξαντο αἱ Ῥωμαϊκαὶ αὐτοκρατορικαὶ σειραὶ, αἱ κοινῶς καλούμεναι μέγας, μέσος καὶ μικρὸς χαλκὸς (*sestertius*, *dupondius* καὶ *assarius*), αἱ διακρινόμεναι διὰ τῶν γραμμάτων S. C. (*Senatus Consulto*).

Ἡ χρῆσις βαρέων χαλκῶν χωνευτῶν νομισμάτων δὲν περιωρίσθη ἐν Ῥώμῃ, ἂν καὶ εἶνε πιθανόν ὅτι ἤρξατο ἐν αὐτῇ, ἐπειδὴ τὰ ἀρχαιότατα ἔνσημα κομμάτια τοῦ βαρυστάθμου χαλκοῦ εἶνε τὰ ἀσσάρια αὐτῆς τῆς Ῥώμης.

Διαρκούντος τοῦ πλείστου χρόνου τῆς 4^{ης} καὶ 3^{ης} ἐκατονταετηρίδος π. Χ., σύμπασα σχεδὸν ἡ βόρειος καὶ κεντρικὴ Ἰταλία μετεχειρίζετο χωνευτὰ χαλκᾶ νομίσματα παρόμοια τοῖς Ῥωμαϊκοῖς· παρόμοια, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰ αὐτά. Ἐκαστον τῶν σπουδαιότερων κέντρων εἶχε ἰδίαν διακεκριμένην νομισματοκοπίαν διαφέρουσαν τῆς Ῥωμαϊκῆς κατὰ τοὺς τύπους καὶ συνήθως καθ' ὀλκὴν,

ἐπειδὴ δὲν φαίνεται ὅτι ἡ λίτρα ἦτο πανταχοῦ τῆς αὐτῆς ὀγκῆς. Ἐν Ἐτρουρία, παραδείγματος χάριν, ἡ λίτρα εἶχε μόνον περὶ τοὺς 3373 κόκκους ἥτοι οὐχὶ πολὺ περισσότερον τῶν $\frac{2}{3}$ τῆς Ῥωμαϊκῆς λίτρας, ἐν ᾧ ἐν τῇ Πικεντίνῃ ἐξικνεῖται εἰς ὀγκὴν ἀνωτέραν τῶν 6000 κόκκων.

Αἱ διάφοροι σειραὶ τοῦ aes grave δὲν δύνανται νὰ καταταχθῶσι γεωγραφικῶς ἀπασαι μετὰ βεβαιότητος, διότι πολλαὶ αὐτῶν εἶνε ἀνεπίγραφοι, ἀλλὰ δύνανται κατ' εἰκασίαν νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τινὰς χώρας καὶ μάλιστα εἰς πόλεις, ἔνεκα τοῦ τεκμηρίου ἐπαιλημμένων ἐκταφῶν τῶν αὐτῶν σειρῶν ἐν ταῖς αὐταῖς τοποθεσίαις.

Αἱ χρονολογίαι τῶν διαφόρων σειρῶν τοῦ ses grave συχνὰ εἶνε οὐχὶ ὀλιγώτερον δυσχερὲς νὰ καθορισθῶσιν ἢ οἱ τόποι, εἰς οὓς τὰ νομίσματα αὐτῶν ἀνήκουσιν. Ἐν τῷ θέματι τούτῳ δὲν ὀφείλομεν νὰ ἀποφασίζωμεν ἐκ τῆς τεχνοτροπίας, διότι τὰ τραχύτερον καὶ μᾶλλον ἀγροίκως ἐξεργασμένα κομμάτια δὲν εἶνε ἀναγκαιῶς καὶ τὰ ἀρχαιότερα, ὡς πάντως θὰ συνέβαινεν, ἂν ἡ ἐπὶ τούτων δεικνυομένη τέχνη ἦτο ἰθαγενοῦς βλαστήσεως, ὅπερ ὅμως δὲν συμβαίνει ἐνταῦθα. Ἡ ἐργασία τοῦ aes grave εἶνε ἐξ ὀλοκλήρου δάνειος ἐκ τῆς τῶν Ἑλλήνων, ὁ δὲ βαθμὸς τῆς τελειότητος εἰς ἣν ἔφθασαν ἐν ἐκάστη χώρᾳ, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συναφείας τῶν σχέσεων αὐτῶν, ἀμέσων ἢ ἐμμέσων, πρὸς Ἑλληνικὴν τινα πόλιν, ἢ τοῦλάχιστον πρὸς τινα πληθυσμὸν ἐμπεποτισμένον διὰ τοῦ πνεύματος τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης.

ΟΜΒΡΙΚΗ

Ἡ ἀρχαιότερα ἱστορία τῆς χώρας ταύτης εἶνε ὀλίγον γνωστὴ, ἡ δὲ νομισματοκοπία αὐτῆς εἶνε ὀλοκλήρος εἰς χαλκὸν καὶ ἀνήκει σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν σειρὰν τοῦ aes grave.

Τρεῖς πόλεις αὐτῆς ἔκοψαν νομίσματα· τὸ Ἀρίμινον, τὸ Ἰγούιον (Iguvium) καὶ τὰ Τύδερτα (ἢ Τούδερτον).

Ἀρίμινον (νῦν *Rimini*). Ἡ τῆς πόλεως ταύτης νομισμα-

τοκοπία εἶνε τῆς ἐφ' ὅσον δυνατὸν τραχυτέρας τεχνοτροπίας καὶ ἐκτελέσεως. Διακρίνονται διὰ τοῦ τύπου αὐτῶν, κεφαλῆς Γαλάτου πολεμιστοῦ, φέροντος τὸ ἐθνικὸν περιδέραιον (torques) περὶ τὸν τράχηλον, τύπου ἀναμιμνήσκοντος τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Γαλατικὴ φυλὴ τῶν Σενόνων, ἐκδιώξασα τοὺς Ἑτρούσκους, ἐκυρίευσεν τὸ Ἀρίμινον ἐνωρὶς κατὰ τὴν 4^{ην} ἑκατονταετηρίδα. Περὶ τὰ 268 π. Χ. οἱ Ῥωμαῖοι πέμπουσιν ἀποικίαν εἰς Ἀρίμινον (Διόλου XV, 8), εἰς τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην ἀνήκει πιθανῶς ἡ νομισματοκοπία¹.

ΒΑΡΥΣΤΑΘΜΟΣ ΧΑΛΚΟΣ (AES GRAVE). (Τὸ ἀσάριον
ἔλκει πλέον τῶν 6000 κ.)

As.	Κεφαλὴ Γαλάτου.	Κεφαλὴ ἵππου
Quincunx.	» »	Ἀσπίς
Triens.	» »	Σπάθη καὶ κολοῆς
Quadrans.	» »	Τρίαινα
Sextans.	» »	Δελφίν
Uncia.	» »	Ἐμβολον
Semuncia.	» »	Ὀστρακον

Τὰ ἐξῆς μεγάλα ἐπιμήκη πεντασσάρια δύνανται νὰ ἀπονεμηθῶσιν ἐπίσης εἰς τὸ Ἀρίμινον. Ἐλκουσι περίπου 25,000 κόκκους.

Ἀσπίς ὠσειδῆς.	Ἐσωτέρα πλευρὰ ὠσειδοῦς ἀσπίδος (B. M. Cat. Ital., σ. 27).
Σπάθη.	Κολοῆς (αὐτόθι, σ. 28).

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΚΕΚΟΜΜΕΝΑ.

Κεφαλὴ Ἡφαίστου (B. M. Cat. Ital. σ. 25).	ARIMN Γαλάτης πολεμιστῆς Ἄ Μέγεθος .9
---	---

Ἰγούιον (νῦν Gubbio). Τοῦτο ἦτο ὀχυρὰ πόλις ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῶν Ἀπεννίνων. Ἡ νομισματοκοπία αὐτοῦ ἀχο-

¹) Ὁ Lenormant (La monnaie dans l'antiquité, 1863, σ. 113), διαφωνῶν πρὸς τὸν Mommsen, ἀποδίδει τὸ aes grave τοῦ Ἀριμίνου εἰς τοὺς χρόνους τῆς συμμαχίας μεταξὺ τῶν Γαλατῶν, Ἑτρούσκων, Σαμνιτῶν καὶ Ὀμβρίων, τῶν κατασυντριβέντων ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Σεντίνου τῷ 295 π. Χ.

λουθεῖ τὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν Τυδέρτων καὶ εἶνε προγενεστέρα τοῦ 268 π. Χ.

ΒΑΡΥΣΤΑΘΜΟΣ ΧΑΛΚΟΣ. (Τὸ ἀσάριον ἔλκει περὶ τοὺς 3300 κ.)

<i>As.</i>	Ἀστήρ.	IKVFINI	Μήνη καὶ ἀστέρες	1
<i>Semis.</i>	»	»	»	5
<i>Triens.</i>	Πυράγρα.	»	Κέρας Ἀμαλθείας	...
<i>Quadrans</i>	»	»	»	...
<i>Sextans.</i>	Κέρας Ἀμαλθείας.	»	»	»
<i>Uncia.</i>	»	»	»	»

<i>Semis.</i>	Κόκκος σίτου καὶ δύο ἀστέρες.	IKVFINI	Μήνη, ἀστράγαλος.	
»	Περικεφαλαία.	»	Κέρας Ἀμαλθείας	5
<i>Quadrans.</i>	Τροχός.	»	Τροχός	...
<i>Sextans.</i>	Κέρας Ἀμαλθείας.	»	Κλάδος	..
»	Κλάδος.	»	Σημεῖον ἀξίας	..
<i>Uncia.</i>	Σταφυλή.	»	Κέρας Ἀμαλθείας	.

Τύδερτα (νῦν Todi). Αὕτη πρέπει νὰ ᾔτο ἀρκετὰ σημαντικὴ τὶς πόλεις. Ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχτης τοῦ Τιβέριος ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἑτρουρίας. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε καλῆς κατασκευῆς, τῆς ἀρχαιοτέρας σειρᾶς ἀρχομένης περὶ τὰ 320 π. Χ. Τὰ βάρη αὐτῶν δεικνύουσιν, ὅτι ὁ βαρὺ σταθμὸς χαλκὸς τῶν Τυδέρτων, ὁμοίως τῷ τῆς Πώμης, ὑπέστη διαφοροὺς διαδοχικὰς ἐλαττώσεις.

<i>As.</i>	TVTEDE (ἐπ' ἀριστ.)	Τροχός.	Τρεῖς μῆναι.		
»	»	Ἀετός	1	Κέρας Ἀμαλθείας	1
<i>Semis.</i>	»	Ἀετός	5	»	5
»	»	Κύων κοιμώμενος	5	Λύρα	5
<i>Triens.</i>	TVT	Ἀετός	...	Κέρας Ἀμαλθείας	...
»	TVTEDE	Δύο ρόπαλα	...	Χεῖρ μετ' ἱμάντων πυγμάχου	...
<i>Quadrans.</i>	TV	Ἀγκυρά	...	Βάτραχος	...

<i>Sextans.</i>	TV	Τρίαινα	..	Τέτιξ	..
<i>Uncia.</i>	»	Ἐπιδορατὶς	.	Ἀγγεῖον	.
»	»	Βάτραχος		Χελώνη	

ΑΜΥΓΔΑΛΟΜΟΡΦΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

<i>Semis.</i>	Ῥόπαλον.		.	.	.	.
<i>Quadrans.</i>	»		.	.	.	.
<i>Sextans.</i>	»		.	.		
<i>Uncia.</i>	»		.			

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΚΕΚΟΜΜΕΝΑ.

Νεανική ἄρρην κεφαλὴ μετὰ πύλου πλακωτοῦ τὴν κορυφὴν.	TVTEDE (ἐπ' ἀριστ.) Ὑς καὶ χοιρί- δια (B.M. Cat. Ital. σ. 397) A·95
Κεφαλὴ Σελήνου.	TVTEDE Ἀετός (ξ. ἀ. σ. 39) A·75
Κεφαλὴ Φαύνου.	» Κέρας Ἀμαλθείας A·65

Οἱ ἐξῆς ἐπιμήκεις ὄγχοι, πεντασσάρια καὶ μικρότερα κλά-
σματα, ἀποδίδονται ὡσαύτως εἰς τὰ Τύδερτα, ἔνεκα τῆς αὐτόθι
ἀνευρέσεως αὐτῶν:—

Ῥόπαλον.	Ἀκανθα ἰχθύος (B.M. Cat. Ital. σ. 36)
Ταῦρος.	»
Δελφίς.	»
Ἀκανθα ἰχθύος.	»
Κλάδος.	Κλάδος.

ΠΙΚΕΝΤΙΝΗ

Δὲν ὑπάρχουσι νομίσματα δυνάμενα νὰ ἀποδοθῶσι τῇ χώρᾳ
ταύτῃ διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς κυριαρχίας τῶν Ὀμβρων,
Ἐτρούσκων ἢ Γαλατῶν. Οἱ Ῥωμαῖοι κατέκτησαν τὴν χώραν περὶ
τὰ 290 π. Χ., ἥς χρονολογίας μεταξὺ καὶ τοῦ 268 π. Χ. ἐκόπη-
σαν αἱ σειραὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀγκῶνος, τοῦ Ἀσκλου (;), τῆς
Ἀδρίας καὶ τοῦ Φίρμου.

Ἀγκῶν. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Συρακουσῶν ἐπὶ
τῶν χρόνων Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου. Ὀνομάσθη δ' οὕτω ἐκ τῆς

θέσεως αὐτῆς ἐπὶ ἀγκῶνός τινος τῆς παραλίας· πρὸλ. τὸν νομισματικὸν αὐτῆς τύπον ἀγκῶνα¹. Ἦτο δὲ ὁ κυριώτερος λιμὴν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐμπορίου καὶ εἶχε περίφημον ναὸν τῆς Ἀφροδίτης (Ἰουβενάλης, IV, 40).

Προτομὴ Ἀφροδίτης (B. M. Cat. Italy, σ. 40).

ΑΓΚΩΝ Βραχίων κεκαμμένος τὸν ἀγκῶνα, κρατῶν δὲ κλάδον φοίνικος· ἄνω δύο ἀστέρες . . . A 8

Ἀδρία, καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν ἔτει 289 π. Χ. Οὐδὲν τῶν νομισμάτων αὐτῆς φαίνεται ἀρχαιότερον τοῦ ἔτους τούτου.

As.	Κεφ. Σιληνοῦ κατ' ἐνώπιον.	HAT	Κύων κοιμώμενος 1 ἢ 1
Quincunx.	HAT Κεφαλὴ ἀνθρωπίνῃ ἐν ὁστρούκῳ (Σκύλλα;)	Πήγασος	
Triens.	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (;)	HAT	Κάνθαρος
Quadrans.	HAT Δελφίς.		Ἰχθὺς (βάτος;) . . .
Sextans.	HAT Πεδίλον.		Ἀλέκτωρ . .
Uncia.	Ἀγκυρα.	HAT	. .

Ἀσκλον (;). Ἀμφίβολον τυγχάνει ἂν αἱ σειραὶ τοῦ aes grave, αἱ φέρουσιν τὸ γράμμα A ἀντὶ τύπου, ἀνήκουσιν εἰς τὸ Ἀσκλον τῆς Πικεντίνης, ἢ εἰς τὴν ἐν Ἀπουλίᾳ ὁμώνυμον πόλιν.

Sescuncia.	A	C (= 1 1/2 οὐγγίαι)
Semuncia.	Aξ (= 1/2 οὐγγίαις)	H (= Ἡμίληρον;)

Trins.	Κεραυνός.	A
Quadrans.	Ὁμοίως.	A . . .
Sextans.	Ὁμοίως.	A . .
(;)	Κηρύκειον.	A
(;)	Ἀσημον.	A

¹) Ὁ τύπος οὗτος ἐν τούτοις δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῇ θρησκευτικῶς, τῶν δύο ἀστέρων ἀναφερομένων ἀναμφιβόλως εἰς τὴν λατρείαν τῶν Διοσκούρων. Ἰδὲ Burgon ἐν Num. Journal, vol. I, σ. 108.

Φέρμον, ἀποικισθὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου, τῷ 264 π. Χ. Τῇ ἐποχῇ δὲ ταύτῃ ἀνήκουσιν, ὡς φαίνεται, τὰ νομίσματα αὐτοῦ :

<i>Quadrans.</i> Γυναικεῖα κεφαλὴ.	FIR Κεφαλὴ ταύρου . . .
<i>Sextans.</i> Πέλεκυς ἀμφίστομος.	» Ἐπιδορατὶς . .

ΟΥΗΣΤΙΝΟΙ

Τὰ νομίσματα τοῦ λαοῦ τούτου, κατέχοντος ὄρεινὴν τινα χώραν μεταξὺ τῶν Ἀπεννίνων καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ, δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν Πίνναν, μεσόγειον πόλιν, καὶ τὸ Ἀτερνον, παράλιον πόλιν, κειμένην περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς νότον τῆς Ἀτρίας.

Τῷ 301 π. Χ. οἱ Οὔηστῖνοι συνωμολόγησαν συνθήκην συμμάχιας μετὰ τῆς Ῥώμης, ἣ δὲ νομισματοκοπία αὐτῶν τάσσεται μετὰ τῆς χρονολογίας ταύτης καὶ τοῦ 268. Εἶνε δ' ἀπομίμησις τῆς νομισματοκοπίας τῆς Ὀμβρικῆς καὶ Πικεντίνης.

<i>Triens.</i> Ἐσωτέρα πλευρὰ ὀστράκου.	VES Ῥόπαλον
<i>Sextans.</i> Κεφ. βοδὸς κατ' ἐνώπιον . .	VES Μήνη.
<i>Uncia.</i> Διπλοῦς πέλεκυς .	VES Ὀστρακον.
<i>Semuncia.</i> Πέδιλον.	VES Ἀνευ τύπου.

ΛΑΤΙΟΝ

Ἡ νομισματοκοπία τοῦ Λατίου δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο κλάσεις: 1. χωνευτὰ νομίσματα, ἀποτελούμενα ἐξ aes grave ἀνεπιγράφου, ὡς ἐκ τούτου δ' ἀβεβαίου ταξινομήσεως, πάντοτε ὅμως ἀνευρισκόμενα ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἰταλίᾳ καὶ κυρίως ἐν Λατίφ. 2. νομίσματα κεκομμένα, ἀργυρᾷ μὲν τῶν πόλεων Ἀλβας τῆς Φουκεντίδος καὶ Σιγνίας, χαλκᾷ δὲ τοῦ Ἀκυίνου.

1. Τὸ aes grave τοῦ Λατίου καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἰταλίας εἶνε σύγχρονον τῷ τῶν λιτριάων Ῥωμαϊκῶν σειρῶν τοῦ 350-268 π. Χ. Αἱ χρονολογίαι δὲ τῶν διαφόρων σειρῶν δυσκόλως δύνανται νὰ προσδιορισθῶσιν ἀκριβέστερον.

Κατὰ τεχνοτροπίαν τὸ Λατινικὸν *aes grave* εἶνε ἐν γένει ὑπέρτερον ἐκείνου παντὸς ἄλλου μέρους τῆς Ἰταλίας· ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπὶ παραδείγματι, ἢ ἐπὶ τῶν ἀσσαρίων τῶν σειρῶν τῶν ἀποδοθεισῶν ὑπὸ τοῦ Mommsen εἰς τὰς πόλεις Φορμίαν, Φούνδαν ἢ Φρεγέλλας, εἶνε καθαρῶς Ἑλληνικὴ καὶ προδίδει τὴν ἐπίδρασιν τῶν γειτονικῶν Καμπανικῶν πόλεων.

Αἱ κλάσεις, εἰς ἃς τὸ *aes grave* τῆς μέσης Ἰταλίας διηρέθη ὑπὸ τοῦ Mommsen (I, σ. 182) εἶνε αἱ ἑξῆς·

(α) ΤΙΒΟΥΡΑ ἡ ΠΡΑΙΝΕΣΤΟΣ.

As.	Κεφαλὴ Ῥώμης	1	} Ὅπισθότυπα ὁμοία τοῖς ἐμπροσθο- τύποις.
Semis.	Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς	S	
Triens.	Κεραυνός	· · · ·	
Quadrans.	Χεὶρ ἀνεωγμένη	· · ·	
Sextans.	Ὀστράκον	· ·	
Uncia.	Ἀστράγαλος	·	
Semuncia.	Βάλανος	Ξ	

(β) ΤΙΒΟΥΡΑ ἡ ΠΡΑΙΝΕΣΤΟΣ.

Σειρὰ ὁμοία τῇ προηγουμένῃ, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης ῥοπάλου ἐν τῷ πεδίῳ ἑκατέρας τῶν ὀψεων τῶν νομισμάτων. Τὸ ἀσσάριον τῆς σειρᾶς ταύτης δὲν φέρει σημεῖον ἀξίας.

(γ) ΑΡΔΕΑ (;)

As.	Κεφαλὴ Ἑρμοῦ	1	Κεφαλὴ Ἰάνου ἀγενείου	1
Semis.	Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς	S	Κεφαλὴ γυναικός	S
Triens.	Κεραυνός	· · · ·	Δελφίς	· · · ·
Quadrans.	Χεὶρ ἀνεωγμένη	· · ·	Δύο κόκκοι κριθῆς	· · ·
Sextans.	Ὀστράκον	· ·	Κηρύκειον	· ·
Uncia.	Ἀστράγαλος	·	Ἀσχημον	·
Semuncia.	Βάλανος.		»	Ξ

(δ) ΑΒΕΒΑΙΑ ΠΟΛΙΣ ΛΑΤΙΟΥ ἡ ΑΠΟΥΛΙΑΣ.

Σειρὰ ὁμοία τῇ προηγουμένῃ, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης δρεπάνου ἐν τῷ πεδίῳ τῆς κυρίας ὀψεως τοῦ ἀσσαρίου καὶ τετραῆντος, καὶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ ἡμιασσαρίου, τριῆντος, ἑξᾶντος καὶ οὐγκίας.

(ε) ΦΟΡΜΙΑΙ, ΦΟΥΝΔΑ ἢ ΦΡΕΓΕΛΛΑΙ.

As.	Κεφαλή Ἀπόλλωνος.		} Ὀπισθότυπα ὁμοία τοῖς ἐμπροσθο- τύποις.
Semis.	Πήγασος	S	
Triens.	Κεφαλή ἵππου		
Quadrans.	Κάπρος τρέχων	. . .	
Sextans.	Νεανική πιλοφό- ρος κεφαλῇ	. .	
Uncia.	Κόκκος σίτου	.	

(ς) ΑΛΒΑ Η ΦΟΥΚΕΝΤΙΣ (;)

Dupondius.	Τροχός	II	Κεφαλή Ῥώμης	II
As.	»	I	» »	I
Semis.	»	S	Ταῦρος καλπάζων	S
Triens.	»		Ἴππος τριποδίζων	
Quadrans.	»	. . .	Κύων τρέχων	. . .
Sextans.	»	. .	Χελώνη.	

(ζ) ΑΒΕΒΑΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ.

As.	Κάνθαρος.		Κεφαλή Ἀθηνᾶς	
Triens.	»		» »	
Quadrans.	»		Περικεφαλαία	. . .
Sextans.	»	. .	Ὀστρακον.	
Uncia.	»		Ῥόπαλον	.

ΑΒΕΒΑΙΑ, ΚΥΡΙΩΣ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ.

Λιτριάς σειρά.

As.	Κεφ. Ἡρακλέους νεαροῦ.	Κεφαλή γρυπός.	
»	Κεφαλή λέοντος κατ' ἐ- νώπιον μετὰ σπάθης ἐν τῷ στόματι.	Κεφαλή ἵππου.	
»	Κεφαλή Διός.	Ἀετὸς φέρων ἰχθύν.	
Semis.	Κρατήρ.	Κάπρος	S
»	Κεφαλή ταύρου.	Πρῶρα	S
»	Κεφαλή γυναικὸς μετὰ διαδήματος.	Κόκκος σίτου (ἐνίοτε καὶ κη- ρύκειον ὡς σύμβολον)	S

<i>Semis.</i>	Κάνθαρος.	Πηδάλιον.	
<i>Quincunx.</i>	Κεφαλή πωγωνοφόρος μετὰ διαδήματος.	Ἀσπίς.	
<i>Triens.</i>	Τροχὸς μετὰ καμπύ- λων κνημῶν.	Μήνη καὶ ἀστήρ	
<i>Quadrans.</i>	Βάτραχος	Τρισκελές	...
»	(;) Δελφίς.	Ἀγκυρά.	
<i>Sextans.</i>	Ἀγκυρά	Τρίαινα	..
»	Ἐπιδορατίς	»	
»	Χελώνη	Κεφαλή δράκοντος πωγωνοφόρος	..
»	Κεφαλή κάπρου.	Κάνθαρος	..
»	Ἀροτρον.	Ὅφις (;	..
<i>Uncia.</i>	Ῥόπαλον	Πεντάγραμμα	.
»	Οἰνοχόη	Καλαῦροψ	.
»	Ἀσπίς κυκλωτερής	Σταυρὸς μαιανδρικός (swastica)	卐
»	Σταφυλή.	Ἄνθος τετράφυλλον	.
	Σταφυλή.	Ἐπιδορατίς.	
	Τριήρης (;	Ἀστράγαλος	
		(B. M. Cat. Italy σ. 60, 45)	
	Μήνη.	Μήνη.	
	Κηρύκειον.	Ἀσημον.	

Σταθμητικὸς κανὼν ἡλαττωμένος.

<i>Triens.</i>	Μήνη.	Ἀσημον	
<i>Semis.</i>	Δύο μῆναι	Δύο γυμναὶ μορφαὶ ὀρχούμεναι	
<i>Quadrans.</i>	» »	» »	...

ΒΑΡΥΣΤΑΘΜΑ ΕΠΙΜΗΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ.

<i>Quincussis.</i>	ROMANOM Ἄετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.	Πήγασος ἱπτάμενος.
»	Σπάθη.	N. ROMANOM Κολεός ¹ .
»	Ὅμοιως.	Ἄνευ ἐπιγραφῆς. Ὅμοιως.

¹) Τὸ νόμισμα τοῦτο ἔθεωρήθη ὑποπτον. Ἴδε Mommsen τόμ. IV, σελ. 6. Τὸ γράμμα N σημαίνει ἴσως Nummus.

<i>Quincussis</i> . Ταῦρος ιστάμενος.	Ταῦρος ιστάμενος.
» Δύο ἀλέκτορες καὶ δύο ἀστέρες.	Δύο τρίαῖναι καὶ δύο δελφίνες.
» Τρίαῖνα.	Κηρύκειον.
» Ἐλέφας.	Υς.
» Ἀσπίς ἐπιμήκης διὰ δύο κεραυνῶν ἐπικεκοσμημένη.	Ἀσπίς ἐπιμήκης.
» Τρίπους.	Ἀγκυρα.
» Ἀμφορεύς.	Λοξαὶ γραμμαί.
» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.	Παραζώνιον.
<i>Dupondius</i> . Δύο μῆναι ἀντίνωτοι.	Δύο μῆναι ἀντίνωτοι.

Τὰ τετράγωνα ταῦτα νομίσματα δὲν εἶνε πολὺ ἀρχαίας ἐποχῆς. Παραδείγματος χάριν τὸ φέρον ἐλέφαντα δυσκόλως δύναται νὰ εἶνε ἀρχαιότερον τῆς ἐν ἔτει 275 π. Χ. ἡττης τοῦ Πύρρου, τοῦ πρώτου εἰσαγαγόντος ἐλέφαντας εἰς Ἰταλίαν. Κατὰ κανόνα δὲ δύνανται νὰ θεωρηθῶσι σύγχρονα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ *aes grave* τῆς λιατριάς σειρᾶς. Διὰ τοῦτο φαίνεται πιθανόν, ὅτι πάντα τὰ βαρύντα κομμάτια ἐξηκολούθουν νὰ κόπτονται ἐπιμήκη, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταλαμβάνηται μικρότερος χώρος, ὅτε συνεσκευάζοντο καὶ ἀπεταμιεύοντο μεγάλοι ποσότητες μετάλλου, τοῦθ' ὅπερ ἦτο ἀναγκαῖον, ἐφ' ὅσον ὁ χαλκὸς ἦτο ὁ νόμιμος σταθμητικὸς κανὼν ἐν Ἰταλίᾳ.

Ἡ ἐπὶ τινων τῶν νομισμάτων τούτων μορφή τῆς γενικῆς πληθυντικῆς ROMANOM, δεικνύει, ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα δὲν ἐκόπησαν ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, καταδεικνύει δ' ὁμοίως, ὅτι ἐξεδόθησαν ἐν χώρᾳ ὑποκειμένη τῇ Ῥωμαϊκῇ κυριαρχίᾳ.

(η) ΛΟΥΚΕΡΙΑ ΑΠΟΥΛΙΑΣ ("Ἰδε κατωτέρω, σελ. 64).

(θ) ΟΥΕΝΟΥΣΙΑ ΑΠΟΥΛΙΑΣ ("Ἰδε κατωτέρω, σελ. 63).

2. Κεκομμένα νομίσματα τοῦ Λατίου.

Ἄλδα Φουκεντίς. Ἡ πόλις αὕτη κατελήφθη ὑπὸ Ῥωμαί-

κῆς ἀποικίας ἐν ἔτει 303 π. Χ. Μεταξὺ δὲ τοῦ ἔτους τούτου καὶ τοῦ 268 π. Χ. ἔκοψεν αὕτη ἀργυρᾶ νομίσματα.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.

ALBA Γρύψ Ρ 18.3 κ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ Ρ 8.3 κ.

Ἀκύνων. Χαλκᾶ νομίσματα. Περὶ τὰ 268-217 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

AQVINO Ἀλέκτωρ καὶ ἀστήρ Α 8

Κόρα (;) Περὶ τὰ 300—268 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

CORANO Ἴππεὺς ὠπλισμένος δό-
ρατι Ρ 93 κ.

KORANO Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Βοὺς Καμπανικὸς ὑπὸ Νίκης στεφα-
νούμενος Α μέγεθ. 8

Ὡς πρὸς τὰ δύο ἀξιοσημειώτα ταῦτα νομίσματα, ὄντα ἀναμφιβόλως Καμπανικῆς κατασκευῆς, ἴδε Mommsen I, σ. 259.

Σιγνία. Ἀργυρᾶ νομίσματα. Περὶ τὰ 300-268 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.

ΣΕΙC Κεφαλὴ Σιληνοῦ καὶ κάπρου
ἠγνόμεναι Ρ 9 κ.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Ἀλβας καὶ Σιγνίας ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Mommsen νοῦμμοι καὶ ἡμίνουμμοι. Ὁ ἀλλόκοτος τύπος τῆς Σιγνίας παραμένει ἀνεξήγητος.

ΣΑΥΝΙΤΙΣ

Ἡ Σαυνίτις χώρα, κειμένη ἐν μέσῳ τῶν ἀργυροκόπων Ἑλληνικῶν πολιτειῶν τῶν πρὸς νότον καὶ τῶν πρὸς βορρᾶν Λατινικῶν καὶ ἄλλων χαλκᾶ νομίσματα ἐκδιδόντων λαῶν, δὲν εἶχε κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους ἰδίαν τινὰ νομισματοκοπίαν. Πράγματι δ' αἱ ποιμενικὰς κώμας ἀποτελοῦσαι κοινότητες αὐτῆς ἐστεροῦντο ἀρκετῆς σπουδαιότητος, ἵνα αἰσθανθῶσι τὴν ἀνάγκην ἰδίου νομίσματος. Οἱ Σαυνῖται φαίνεται ὅτι μετεχειρίζοντο τὰ νομίσματα τῶν γειτονικῶν χωρῶν, ἰδίᾳ δὲ τὰ τῆς Καμπανίας.

Μόλις μετὰ τὴν ὀλοσχερῇ ὑποταγὴν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, περὶ τὸ 290 π. Χ., εὐρίσκομεν τὰς πόλεις Δισερνίαν, Ἀκουί-

λωνίαν, Βενέβεντον, Κόσαν καὶ Τελεσίαν, κοπτούσας χαλκᾶ νομίσματα ὅμοια κατὰ τεχνοτροπίαν τοῖς Καμπανικοῖς.

Αἰσερνία. Αὕτη κατελήφθη ὑπὸ Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας ἐν ἔτει 262 π. Χ. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν Καμπανικῶν πόλεων Κάλητος, Συέσσης, Αὐρούγκης καὶ Τεάνου τοῦ Σιδικηνοῦ. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡφαίστου ἀρμόζει εἰς χώραν ἔνθα συχνὰ συμβαίνουναι σεισμοί. Ὁ τύπος τοῦ ἀνθρωποκεφάλου ταύρου ἐλήφθη ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς Νεαπόλεως.

VOLCANOM Κεφ. Ἡφαίστου.

ΑΙΣΕΡΝΙΝΟ Ζεὺς ἐφ' ἄρματος ἐκ-
σφενδονίζων κεραυνόν· ἄνω, συ-
χνά, Νίκη Α μέγ. ·8

ΑΕΣΕΡΝΙΝΟ Κεφ. Ἀπόλλωνος.

Ἀνθρωποκέφαλος ταῦρος στεφανού-
μενος ὑπὸ Νίκης Α μέγ. ·8

ΑΕΣΕΡΝΙΝΟ Κεφ. Ἀθηνᾶς.

Ἀετὸς καὶ ὄφις Α μέγ. ·8

Αἱ ἐπιγραφαὶ εἶνε γεγραμμέναι δι' Ὀσκιῶν χαρακτήρων.

Ἀκυλωνία. Δύο πόλεις τοῦ ὀνόματος τούτου ὑπῆρχον ἐν τῇ Σαυνίτιδι, ὧν ἡ μὲν ἔκειτο παρὰ τὸν ἄνω Οὐσουλτοῦργον πλησιέ-
στατα τῆς Αἰσερνίας, ἡ δ' ἑτέρα σχεδὸν ἑκατὸν μίλια Ν.Α., οὐχὶ
μακρὰν τῶν ὁρίων τῆς Ἀπουλίας. Τὰ νομίσματα ἀπονέμονται εἰς
τὴν πρώτην τούτων. Λέγεται δὲ ὅτι τὴν πόλιν κατέστρεψαν οἱ Ῥω-
μαῖοι, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Παπιρίου Κούρσωρος, ἐν ἔτει 293 π. Χ.
Ἀλλὰ τὰ νομίσματα φαίνονται χρονολογικῶς μεταγενέστερα.

ΑΚΥΡΥΝΝΙΑΡ (Ὀσκινοὶς γράμ-
μασι, ἐπ' ἀρίστ.) Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Πολεμιστῆς ἐνοπλος κρατῶν φιάλην
. Α μέγ. ·8

Κατὰ τὸν Λίβιον (Χ, 46), ὁ Παπίριος Κούρσωρ μετὰ τὴν μά-
χην τῆς Ἀκυλωνίας μετεχώμισεν εἰς Ῥώμην «aeris gravis vi-
cies centies millies et quingenta triginta tria millia», ὁμοῦ δὲ
1830 λίτρας ἀργύρου. Δὲν πρέπει δὲ νὰ νομίσωμεν, ὅτι τοῦτο ση-
μαίνει ὅτι αἱ 2,533,000 λίτραι χαλκοῦ νομίσματος ἦσαν σύγχρο-
νον νόμισμα τῶν Σαυνιτῶν. Τοῦτο εἶνε μᾶλλον τὸ ἄθροισμα εἰς
Ῥωμαϊκὸν νόμισμα τῆς ἀξίας τῆς λείας.

Βενεθεντός. Τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης εἶνε βεβαίως μεταγενέστερα τοῦ ἔτους 268 π. Χ., ὅτε οἱ ἐκεῖ ιδρύσαντες ἀποικίαν Ῥωμαῖοι μετέβαλον τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀπὸ Μαλόεντος ἢ Μαλεβεντοῦ εἰς Βενεθεντόν.

BENVENTOD Κεφ. Ἀπόλλωνος. | Ἴππος ἀνορθούμενος καὶ ὄνομα ἄρχοντος ΠΡΟΠΟΜ Α .8

Κόσα (Κόμψα).

Κεφαλή Ἀθηνᾶς. | COSANO Κεφαλή ἵππου Α .75
Κεφ. Ἀρεως πωγωνοφόρος. | » » » καὶ δελφίς Α .75

Ἀμφιβολία τις ὑπάρχει ὡς πρὸς τὴν πόλιν, εἰς ἣν πρέπει νὰ ἀποδοθῶσι τὰ παρόντα νομίσματα, ἐπειδὴ ὅμως ἡ τεχνοτροπία αὐτῶν εἶνε καθαρῶς Καμπανική, δύνανται ὀρθῶς νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν Κόμψαν κειμένην εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς Σαυνίτιδος.

Περίπολοι Πετανᾶται. Ἴδε Περίπολιον Βρεττίων.

Τελεσία. Σπάνια χαλκᾶ νομίσματα, μεταγενέστερα τοῦ 268 π. Χ. μετ' Ὀσκιῶν ἐπιγραφῶν.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς. | Ἀλέκτωρ καὶ ἀστήρ Α .7

ΦΡΕΝΤΑΝΟΙ

Οἱ Φρεντανοὶ κατεῖχον εὐφορον χώραν μετὰ τῆς Σαυνίτιδος καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ. Ἐν ἔτει δὲ 304 οἱ Ῥωμαῖοι συνωμολόγησαν εἰρήνην μετὰ τοῦ λαοῦ τούτου. Τὰ νομίσματα εἶνε καλῆς ἐξεργασίας καὶ χρονολογοῦνται πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 268 περίπου π. Χ. Φέρουσι δὲ ἐπιγραφὴν παλινδρομικὴν, γεγραμμένην δι' Ὀσκιῶν χαρακτήρων.

FRENTREI Κεφαλή Ἑρμοῦ. | Πήγασος Α μέγ. 8

Λάρινον. Ἡ πόλις αὕτη, κειμένη 14 χιλιόμετρα μακρὰν τῆς θαλάσσης, φαίνεται ὅτι ἐκέκτητο σπουδαιότητά τινα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἔκοφεν ἀργυρᾶ νομίσματα, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἅπαντα τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε μεταγενέστερα τοῦ 268 π. Χ..

δτε ἡ νομισματοκοπία τοῦ ἀργύρου ἐγένετο μονοπώλιον τῆς Ῥώ-
μης. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Λαρίνου διαιροῦνται εἰς δύο κλά-
σεις: —

(α) *Περὶ τὸ 268 π. Χ.*

ΛΑΡΙΝΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. | Καμπανικὸς ταῦρος . . Α μέγ. ·8

(β) *Περὶ τὸ 217 π. Χ.*

Σειρὰ κεκομμένων νομισμάτων τοῦ οὐγγιαίου συστήματος μετὰ
σημείων ἀξίας ἀπὸ πενταουγγίου μέχρι ἡμίουγγίου, καὶ τῆς ἐπι-
γραφῆς LADINOD (LARINOR) δι' Ὀσκικῶν χαρακτῆρων.

*Εμπροσθόιυποι. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, Δωδωναίου Διός, Ἡρακλέους, Διῶ-
νης, Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος.

*Οπισθόιυποι. Ὀπλίτης τρέχων, ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ, κένταυρος, δελ-
φίς, κέρας Ἀμαλθείας, κύων.

ΚΑΜΠΑΝΙΑ

Ἡ νομισματοκοπία τῆς χώρας ταύτης εἶνε Ἑλληνικῆς (Φω-
καϊκῆς) καταγωγῆς καὶ συνίσταται ἐκ διδράχμων, ἐλκόντων τὸ
πολὺ 118 κοκ., καὶ ἐκ χαλκῶν νομισμάτων τοῦ αὐτοῦ περίπου
τοῖς διδράχμοις μεγέθους, ἀντιπροσωπευόντων ἴσως τὰς ἀρχαιοτέ-
ρας ἀργυρᾶς λίτρας. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα παύουσιν ἐν ἔτει περί-
που 260 π. Χ., ὁπότε ἐκόπησαν κατὰ πρῶτον τὰ Ῥωμαϊκὰ δη-
νάρια. Δυσκόλως δὲ δύναται νὰ ὁρισθῇ ἐπὶ πόσον χρόνον μετὰ τὸ
ἔτος τοῦτο ἐκόπτοντο χαλκᾶ νομίσματα ἐν Καμπανίᾳ. Βέβαιον εἶνε
ὅτι ἐκόπτοντο τοιαῦτα παγκοίνως μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πρὸς Ἀν-
νίβαν πολέμου καὶ τῆς ἐν ἔτει 211 π. Χ. πτώσεως τῆς Καπύνης.
Εἰς τινὰς δὲ πόλεις ἰδιαζόντως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εὐνοουμένους, τὸ
δικαίωμα τοῦ κόπτειν ἴδιον νόμισμα διετηρήθη ἐπὶ μίαν ἴσως ἐκα-
τονταετηρίδα ἐπὶ πλέον.

Ἰδοὺ ὁ κατάλογος τῶν Καμπανικῶν πόλεων, τεταγμένων ἐφ'
ὅσον εἶνε δυνατὸν κατὰ τὴν κατὰ προσέγγισιν χρονολογικὴν τάξιν
τῶν νομισμάτων αὐτῶν:—

Π X. 500—420	420—340	340—268	268-211, ἢ βραδύτερον
Κύμη	Ἀλλεφα Φιστελία Νεάπολις Ὑρία Καμπανοί	Νεάπολις Νῶλα Ῥωμαῖοκαμπανικά Λυρούγκα Κομπουλτερία Κάλης Νουκερία Σουέσσα Τέανον	Νεάπολις Καπύη Κάλης Νουκερία Σουέσσα Τέανον Καίτη Ἀτέλλα Καλατία

Αἱ ἐπιγραφαὶ ἀρχικῶς ἦσαν καθαρῶς Ἑλληνικαί· κατόπιν δὲ τὸ Ὀσκιὸν στοιχεῖον ὑπερίσχυσεν, ἐξαιρέσει τῆς Νεαπόλεως· ἐν τέλει δὲ αἱ Λατινικαὶ ἀντικαθιστῶσι βαθμηδὺν τὰς τε Ἑλληνικάς καὶ τὰς Ὀσκικὰς ἐπιγραφάς.

Εὐκολίας χάριν περιγράφομεν τὰ νομίσματα κατ' ἀλφαθητικὴν τάξιν:—

Ἀλλεφα. Τῆς πιθανῶς παρὰ τὴν Κύμην κειμένης πόλεως ταύτης γνωστά εἰσι μόνον ἀργυρᾶ νομίσματα¹.

ΑΛΙΦΗΑ	Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Βοῦς Καμπανικός . . ᾠ διδραχμον.
ΑΛΛΙΒΑΝΟΝ	} Κεφ. Ἀπόλλωνος. » Ἀθηνᾶς.	Σκύλλα καὶ ὄστρακον. ᾠ λίτρα, 9-12 κ.
ΑΛΛΙΒΑ		
ΑΛΛΕΙ	Ὀστράκον ὀστρέου.	Η (ἡμίλιτρον;) . . . ᾠ 1/2 λίτρας.

Ἀπαντα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς 4^{ης} π. X. ἐκατονταετηρίδος.

Ἀτέλλα. Ἡ πόλις αὕτη ἔκοψε μόνον χαλκᾶ νομίσματα, οὐχὶ ἀρχαίας τεχνοτροπίας, φέροντα δὲ Ὀσκιὴν ἐπιγραφὴν καὶ σημεῖα ἀξίας συμφώνως τῷ τριτημοριαίῳ συστήματι (περίπου 250-211 π. X.). Μετέσχε τῆς κατὰ τῆς Ῥώμης ἐπαναστάσεως διαρκούντος

¹) Τὰ ἐνίοτε εἰς τὴν Ἀλλεφαν ἀποδιδόμενα χαλκᾶ νομίσματα (B. M. Cat. Italy, p. 74) δύνανται νὰ ταχθῶσι μεταξὺ τῶν ἀδεσβαίων.

τοῦ πολέμου τοῦ Ἀννίβα καὶ ἐπομένως ἐτιμωρήθη αὐστηρῶς ἐν ἔτει 211 π. Χ., μεθ' ὃ ἔπαυσε νὰ κόπτη νομίσματα.

<i>Triens.</i>	Κεφ. Διός		<i>Ade</i> ἢ <i>Aderl.</i> [᾽Οσκιστί.] Ζεὺς ἐπὶ τεθρίππου ὑπὸ Νίκης ἐλαυνο- μένου
----------------	-----------	-------	---

<i>Sextans.</i>	»	»		<i>Ade.</i> Δύο πολεμισταὶ ὁμνούντες ἐπὶ χοιριδίου.
-----------------	---	---	-------	--

<i>Uncia.</i>	Προτομή Ἡλίου	.	<i>Ade.</i> Ἐλέφας.
---------------	---------------	---	---------------------

Αὐρούγκα, πρωτεύουσα τῶν Αὐρούγκων εἴτε Αὐσόνων, μικρᾶς φυλῆς τοῦ βορείου μέρους τῆς Καμπανίας. Ἡ Συέσσα Αὐρούγκα ἦτο ἀποικία τῆς πόλεως ταύτης. Γνωστὸν δὲ εἶνε ἐν χαλκοῦν νόμισμα μετ' ᾽Οσκιῆς ἐπιγραφῆς καὶ ὀνόματός τινος ἄρχοντος. Ἐποχὴ αὐτοῦ εἶνε πιθανῶς τὰ μέσα περίπου τοῦ τρίτου αἰῶνος.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος (B. M. Cat. Italy, σ. 75).		<i>Aurunkud</i> [᾽Οσκιστί.] Δελφίς, κάτω δὲ <i>Makdiis</i> . . . Ἀ μέγ. 7
--	--	--

Καυήτη. Ἐκειτο περὶ τὰ 10 μίλια Β. Α. τῆς Καπύης ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Οὐουλτούρνου. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς εἶνε μόνον χαλκῶν νομισμάτων μεταγενεστέρων τοῦ 268 π. Χ. ἡ ἐπιγραφὴ δὲ CAIATINO:—

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.		Ἀλέκτωρ καὶ ἀστήρ . . . Ἀ μέγ. 7
-------------------	--	----------------------------------

Καλατία, πόλις ἐπίσης γειτονικὴ τῆς Καπύης. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ μετ' ᾽Οσκιῆς ἐπιγραφῆς καὶ σημείων ἁξίας συμφωνούντων τῷ τριτημοριαίῳ συστήματι, ὡς τὰ τῆς Ἀτέλλης. Αἱ δύο αὗται πόλεις ἐξηρτῶντο πιθανῶς ἐκ τῆς Καπύης, ἥς τὴν τύχην συνεμερίσθησαν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 216 π. Χ. Ἡ νομισματοκοπία δὲ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 250-211 περὶ-που π. Χ.

<i>Sextans.</i>	Κεφαλή Διός	..		<i>Kalati</i> [᾽Οσκ.] Ζεὺς ἐπὶ τεθρίππου.
»	»	»		» Σελήνη ἐπὶ ἄρματος.
<i>Uncia.</i>	»	»		» Ἴππος ἀνορθούμενος.

Κάλης. Ἡ πόλις αὕτη, οὐσα ἀρχικῶς πρωτεύουσα τῶν Καληνῶν Αὐσόνων, ἀπώκισθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν ἔτει 334 π. Χ.

Ἀφθονος εἶνε ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἀργυρῶν διδράχμων Καμπανικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ὁμοίων κατὰ τεχνοτροπίαν πρὸς τὰ τῆς Νουκερίας, Συέσσης καὶ Τεάνου, καὶ ἐξ ἀντιστοίχων χαλκῶν νομισμάτων.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

CALENO Νίκη ἐπὶ ἄρματος. **A** 112 κ.
(Πίναξ **A'** 9)

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

CALENO Καμπανικὸς ταῦρος, ἐνίοτε
ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος. **A** 8

Ἡ νομισματοκοπία τοῦ ἀργύρου περατοῦται ἐν ἔτει 268 π. Χ. Τὰ χαλκᾶ ὅμως νομίσματα ἐκόπτοντο ἐπὶ τινα εἰσέτι χρόνον, ἀλλὰ μετὰ νέου τύπου: —

CALENO Κεφ. Ἀθηνᾶς.

Ἀλέκτωρ καὶ ἀστήρ. **A** μέγ. 8

Πρὸς τὰ σύγχρονα χαλκᾶ νομίσματα τῶν πόλεων Τεάνου, Συέσσης, Καιήτης, Ἀκυίνου καὶ Τελεσίας. Πᾶσαι αἱ πόλεις αὗται συνωμολόγησαν πιθανῶς συνθήκην πρὸς τὴν Ῥώμην μετ' εὐνοϊκῶν ὅρων, δι' ἧς ἐπετράπη αὐταῖς νὰ κόπτωσι χαλκᾶ νομίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτῶν ὄνομα μέχρι νέας σχετικῶς περιόδου.

Καπύη. Τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα τῆς Καπύης εἶνε στατήρες ἀργυροὶ Καμπανικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος μεθ' Ἑλληνικῶν ἢ ἀναμεικτῶν Ὀσκιῶν καὶ Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ΚΑΜΠΑΝΟΝ, ΚΑΜΠΑΝΟ, ΚΑΠΠΑΝΟ, ΚΑΠΠΑΝΟΜ, ΗΑΜΠΑΝΟΜ κ.τ.λ. καὶ τύπων ληφθέντων ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς Νεαπόλεως.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετ' Ἀθηναϊκῆς περικεφαλαίας.

Ἐπιγραφή. Ἀνθρωποκέφαλος Καμπανικὸς ταῦρος. **A** 114 κ. τὸ πολὺ.

Ἡ νομισματοκοπία αὕτη εἶνε ἀρχαιότερα τοῦ 338 π. Χ., ὅτε ἡ Καπύη, ἵνα τύχῃ τῆς βοήθειας τῶν Ῥωμαίων κατὰ τῶν Σαυνιτῶν, συνεμάχησε πρὸς τὴν Ῥώμην ὡς *civitas sine suffragio*.

Ἐκ τούτου δὲ ἡ Καπύη ἐδικαιούτο νὰ κόπτῃ νομίσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ROMANO ἢ ROMA λατινιστί. Εἶνε ἀληθὲς ὅμως ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ἡ Ῥωμαιοκαμπανικὴ αὕτη νομισματο-

κοπία εἶνε μόνον τῆς Καπύης, ἐπειδὴ καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Καμπανίας δυνατὸν νὰ ἔλαβον ὑπὸ τῆς Ῥώμης τὴν ἄδειαν νὰ συμμετάσχῃσι ταύτης. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς διακεκριμένους κλάσεις:

(α) Νομίσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ROMANO, συνιστάμενα δ' ἐκ διδράχμων ὁλοσχερῶς Καμπανικῶν κατὰ τεχνοτροπίαν καὶ ὀλκὴν καὶ ἐκ τινων σπανίων χαλκῶν νομισμάτων (λίτραι καὶ ἡμίλιτρα;). Ἡ νομισματοκοπία αὕτη διήρκεσε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπὸ τοῦ 338 μέχρι τοῦ 318 π.Χ., ὅτε ἡ Ῥωμαϊκὴ διοίκησις, ἢ μέχρι τοῦδε κατ' ὄνομα μᾶλλον ὑφισταμένη, ἐφηρμόσθη ἀμεσώτερον ἐπὶ τῆς Καπύης διὰ τῆς ἐκ Ῥώμης ἀποστολῆς ἐιδικοῦ πολιάρχου ὡς διοικητοῦ τῆς πόλεως. (β) Ἡ νομισματοκοπία ἐξωμοιώθη νῦν μέχρι μέτρου τινὸς πρὸς τὴν τῆς Ῥώμης, τῆς ὀλκῆς τοῦ ἀργυροῦ διδράχμου ἐλαττωθείσης βαθμὴδὸν εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν 6 Ῥωμαϊκῶν γραμμαρίων (105·36 κ.), τῆς δὲ κατ' ὀνομαστικὴν πτῶσιν ἐπιγραφῆς ROMA ἀντικαταστησάσης τὴν ROMANO (=Romanom γεν. πλθ.). Ὡσαύτως τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κοπέντα ἐν Ῥώμῃ χρυσᾶ νομίσματα ἐκανονίσθησαν συμφώνως τῷ Ῥωμαϊκῷ σταθμητικῷ κανόνι, τῶν διαιρέσεων οὓτων 6, 4 καὶ 3 γραμμαρίων (περίπου 106, 70 καὶ 53 κ.). Καὶ ἡ νομισματοκοπία δὲ αὕτη φέρει ὡσαύτως τὴν ἐπιγραφὴν ROMA.

(γ) Κατὰ τὸ ἔτος 268 π. Χ., ὅτε τὸ πρῶτον ἐκόπησαν δηνάρια ἐν Ῥώμῃ, ὁ Καμπανικὸς ἀργυρος περιωρίσθη εἰς τὸ Τεθριπποφόρον (Quadrigatus) καὶ Νικηφόρον (Victoriatas), διατιμηθέντων ἐν Ῥώμῃ ὡς δηναρίων καὶ πεντασσαρίων (Quinarii). Συγχρόνως ἡ κυκλοφορία τοῦ χαλκοῦ νομίσματος περιωρίσθη εἰς τὴν Καπύην καὶ τὴν πλησιέστατα αὐτῆς κειμένην χώραν. Οὕτω μετὰ τὸ 268 π. Χ. τὰ νομίσματα τῆς Καπύης συνίστανται σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἐξ ἀργυρῶν Νικηφόρων¹⁾ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς

¹⁾ Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Καπύης οἱ Ῥωμαῖοι μετένεγκον τὴν νομισματοκοπίαν τῶν νικηφόρων εἰς αὐτὴν τὴν Ῥώμην, ἐνθα ἐξηκολούθησαν ταῦτα κοπτόμενα ἐπὶ ἡμίσειαν ἐκασταντατηρίδα μακρότερον πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπαρχιῶν.

ROMA, καὶ ἐκ χαλκῶν νομισμάτων φερόντων δι' Ὀσκιῶν χαρ-
κτῆρων τὴν ἐπιγραφὴν KAPV, γενικῶς δὲ καὶ σημεῖα ἀξίας δει-
κνύοντα ὅτι τὰ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ σταθμητικὰ
συστήματα τριτημοριαῖον καὶ ἑκτημοριαῖον.

Πρὸς τοῖς ἄνω ὑπάρχουσιν ἐπίσης νομίσματα ἐξ ἡλέκτρου φέ-
ροντα ἔμπρ. μὲν κεφαλὴν Ἰανοῦ, ὅπ. δὲ Δία ἐπὶ τεθρίππου, ἅτινα
σημειωτέον ὅτι δὲν φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ROMA. Τὸ γεγονός
τοῦτο, συνδυαζόμενον πρὸς τὴν μεταγενεστέραν αὐτῶν τεχνοτρο-
πίαν, καθιστᾷ πιθανόν, ὅτι ἐκόπησαν διαρκοῦντος τοῦ πρὸς Ἀννί-
βαν πολέμου ἐν ἔτει 216—211 π. Χ., ὅτε ἡ Καπύη ἐπανέστη
κατὰ τοῦ ζυγοῦ τῶν Ῥωμαίων¹.

Ῥωμαιοκαμπανικὰ νομίσματα

Κλάσις α'. Περὶ τὰ 338—318 π. Χ.

Ἀργυρᾷ δίδραγμα καὶ χαλκᾷ κλάσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ROMANO

ΑΡΓΥΡΟΣ. Ὀλκὴ 115—112 κ.

Κεφ. κρανοφόρος Ἀρεως πωγωνίου.	Κεφαλὴ ἵππου.
Κεφ. Ἀπόλλωνος.	Ἴππος ἀνορθούμενος καὶ ἀστήρ.
Κεφ. νεαροῦ Ἡρακλέους.	Λύκαινα καὶ οἱ δίδυμοι.
Κεφ. Ῥώμης μετὰ φρυγικοῦ κρά- νους.	Νίκη προσαρμύζουσα στέφανον εἰς κλάδον φοίνικος. (Πίναξ Α'. 10)

ΧΑΛΚΟΣ

Νεαρὰ κεφ. μετὰ διαδήματος.	Λέων ἐγείρων τὸν πόδα.
Κρανοφόρος κεφ. Ἀρεως νεαροῦ.	Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
Κεφ. κρανοφόρος Ἀρεως.	Κεφαλὴ ἵππου.

¹) Σύγχρονα ἴσως πρὸς τὰ ἐξ ἡλέκτρου Καμπανικὰ ταῦτα νομίσματα εἶνε τὰ φέροντα ἔνθεν
μὲν κεφαλὴν Ἀρεως, ἔνθεν δὲ ROMA καὶ αετὸν ἐπὶ κεραυνοῦ, τὰ ὡς εἰκάζεται, κοπέντα
ὕπὸ Ῥωμαίων στρατηγῶν ἐν τῇ Νοτίῳ Ἰταλίᾳ πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ κατ' Ἀν-
νίβου πολέμου. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε τριῶν μεγεθῶν καὶ φέρουσιν, ἕκαστον χωρὶς, τὰ σημεῖα
ἀξίας 60, 40 καὶ 20, τὰ συνήθως θεωρούμενα ὡς δεικνύοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν Ῥωμαϊκῶν
ἀργυρῶν σηστερτίων (sestertii), ἀνθ' ὧν ἐτιμῶντο. Ἐλκοῦσιν δ' ἀναλόγως ἕκαστον 52 ὄ,
35, καὶ 17 ὄ κ.

Κλάσις 6' Μετ' επιγραφῆς ROMA περιτὰ 318—268 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλή ἀγένειος Ἰανοῦ.
(Πίναξ Α' 12)

Δύο ὀπλῖται ὁμνύοντες ἐπὶ χοίρου
φερομένου ὑπ' ἀνδρὸς γονατίζοντος.

Ταῦτα ἔλκουσιν 106, 70 καὶ 53 κ. Τὸ κομμάτιον τῶν 70 κ.
φέρει τὸ σημεῖον XXX¹.

ΑΡΓΥΡΟΣ. (*Ολκή ἐκπίπτουσα εἰς 105·36 κ.).

Κεφ. κρανοφόρος Ἀρεως νεαροῦ.

Κεφαλή ἵππου. (Πίναξ Α' 11)

Κεφ. Ἀπόλλωνος.

Ἴππος ἀνορθούμενος (B. M. Guide
Πιν. 33, 9)

Κεφ. Ἀρεως.

Ἴππος ἀνορθούμενος.

Κεφ. Ἰανοῦ ἀγένειος.

» »

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφ. κρανοφόρος Ἀρεως νεαροῦ.

Κεφαλή ἵππου.

Κεφ. Ἀπόλλωνος.

Ἴππος ἀνορθούμενος.

Κεφ. κρανοφόρος Ἀρεως.

» »

Κεφ. Ἡρακλέους.

Πήγασος καὶ ῥόπαλον.

Κεφ. γυναικὸς πυργοστεφῆς.

Ἴππεὺς ἔχων ἐν χειρὶ μαστίγιον.

Κεφ. γυναικὸς κρανοφόρος.

Δύο κέρατα Ἀμαλθείας.

Κεφ. Ῥώμης μετὰ φρυγίου κράνους.

Κύων.

Κλάσις γ'. Περιτὰ 268—211 π. Χ.

(α) Ἀργυρος μετ' επιγραφῆς ROMA

Κεφαλή Ἰανοῦ ἀγένειος.

Ζεὺς ἐπὶ τεθρίππου ὑπὸ Νίκης ἔλαυ-
νομένου (Πίναξ Β' 2) $\mathcal{R}$ 105·3
(Τεθριπποφόρον)

Ὅμοίως $\mathcal{R}$ 52·3 κ.

Κεφαλή Διός.

Νίκη στέφουσα τρόπαιον $\mathcal{R}$ 52·6 κ.
(Νικηφόρον)²

¹) Τὸ μόνον ἀντίτυπον τοῦ νομίσματος τούτου, ὅπερ ἐγὼ εἶδον, δηλ. ἐν τῇ Βρεττανικῇ μουσεῖῳ, εἶνε κίβδηλον.

²) Τὸ βάρος τοῦ νικηφόρου δὲν διατηρήθη ἐπὶ μακρὸν εἰς 52 κ. Ταχέως ἐκπίπτει εἰς 45 περίπου.

(β) ὙΑργυρος μετ' ἐπιγραφῆς ΚΑΡΥ δι' ὙΟσικῶν χαρακτήρων.
Κεφαλή Διός. | ὙΑετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ . . . Ρ 92 %

Χαλκὸς μετ' ἐπιγραφῆς ΚΑΡΥ δι' ὙΟσικῶν χαρακτήρων
καὶ μετὰ σημείων ἀξίας.

<i>Quincunx.</i>	Κεφ. ὙΑθηνᾶς.	Πήγασος.
<i>Triens.</i>	Κεφ. Διός.	Κεραυνός.
<i>Quadrans.</i>	Κεφ. Δήμητρος.	Βοῦς.
»	Κεφ. Διός.	Δύο στρατιῶται καὶ χοιρίδιον.
<i>Sextans.</i>	» »	Σελήνη ἐφ' ἄρματος.
»	» »	Δύο στρατιῶται καὶ χοιρίδιον.
»	» »	ὙΑετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
»	Κεφ. ὙΗρακλέους.	Λέων μετὰ δόρατος ἐν τῷ στόματι.
»	Κεφ. γυναικὸς πυρ- γοφός.	ὙΙππεὺς δορυφόρος.
<i>Uncia.</i>	Κεφ. Διός.	Νίκη στέφουσα τρόπαιον.
»	Κεφ. ὙΑθηνᾶς.	Νίκη φέρουσα στέφανον.
»	Κεφ. γυναικὸς πυρ- γοφός.	ὙΙππεὺς δορυφόρος.
»	Κεφ. ὙΑρτέμιδος.	Κάπρος.

Χαλκὸς, μετ' ἐπιγραφῆς ΚΑΡΥ δι' ὙΟσικῶν χαρακτήρων,
ἄνευ δὲ σημείων ἀξίας.

Κεφ. ὙΙανοῦ.	Ζεὺς ἐπὶ τεθρίππου . . .	Α 1·5
Κεφ. Διὸς καὶ ὙΗρας.	» . . .	Α 1·5
Κεφ. Διός.	ὙΑετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ . . .	Α 1·05
Κεφ. ὙΗρας.	Δύο πεπλοφόροι μορφαί, εἴ- δωλα ἀρχαϊκά . . .	Α 75
»	Κεραυνός . . .	Α 55
Κεφ. Δήμητρος.	Στάχυν . . .	Α 6
Κεφ. ὙΑπόλλωνος.	Λύρα . . .	Α 65
Κεφ. νεαρά μετὰ φρυγίου πύλου.	Βρέφος ὑπὸ ἐλάφου θηλαζό- μενον . . .	Α 55
Κεφ. ὙΑθηνᾶς.	ὙΕλέφας . . .	Α 5
»	Τρόπαιον . . .	Α 5
Κεφ. ὙΗρακλέους νεαροῦ.	Κέρβερος . . .	Α 55

Κομπουλτερία ἢ Κουβουλτερία (Λιβίου XXIV, 20), ἐπὶ τοῦ ἄνω Οὐουλτούργου.

Χαλκᾶ νομίσματα φέροντα μόνον Ὀσκικὰς ἐπιγραφὰς κοπέντα δὲ περὶ τὰ 300-268 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Kupellernum. Βοῦς Καμπανικὸς ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος. **A** 8

Κύμη. Ἡ ἀρχαία αὕτη Χαλκιδικὴ ἀποικία ἔκοψε τὰ ἀρχαιότατα τῶν ἀργυρῶν αὐτῆς νομισμάτων κατὰ τὸν Αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα περὶ τὰ 500-490 π. Χ. :—

Πρόσθιον βατράχου.

KVME (ἐπ' ἀριστερά). Ὀστράκον θαλασσίῳ μύδς (μύδιον) **P** 84 κ.

Τὸ νόμισμα τοῦτο εἶνε σύγχρονον πρὸς τὰς ἀρχαιοτέρας σειρὰς τῶν ἄλλων Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν, ἥτοι τοῦ Πηγίου τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ζάγκλης, Νάξου καὶ Ἰμέρας τῆς Σικελίας, αἵτινες ἠκολούθησαν ὡσαύτως τὸν Αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα.

Εἰς τὴν πρώτην ταύτην περίοδον δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν ὡσαύτως μικρὰ τινα χρυσᾶ νομίσματα τῆς Κύμης :—

Κράνος Κορινθιακόν.

KVME Ὀστράκον θαλασσίῳ μύδς **X** 5·5 κ.

Ἄν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ σχετικὴ ἀξία τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὸν ἀργυρον ἔχει ἐνταῦθα ὁμοίως πρὸς τὴν ἐν Συρακούσαις, δηλαδὴ 15:1, τὸ Ἀττικὸν τοῦτο χρυσόῦν ἡμιωδύλιον θὰ εἶνε τὸ ἀκριβὲς ἰσότιμον μιᾶς Αἰγινητικῆς δραχμῆς τῶν 84 κ. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἀργυρᾶ νομισμάτια τῆς Κύμης μετὰ κράνους καὶ ὀστράκου μύδς ἔλκοντα ὀλιγώτερον τῶν 2 κ.

Εἰς ἀπάσας δὲ τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας Χαλκιδικὰς ἀποικίας ὁ Χαλκιδικὸς (Αἰγινητικὸς) σταθμητικὸς κανὼν ἐγκατελείφθη, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀττικοῦ· ἡ αὕτη δὲ μεταβολὴ παρατηρεῖται καὶ ἐν Κύμῃ.

(β) *Περὶ τὰ 490-480* (Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν).

KVMAION (ἐπ' ἀριστερά). Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Καρκίνος φέρων ὀστράκον μύδς θαλασσίῳ **P** 129 κ.

Τὸ Ἀττικὸν (ἢ Ταραντῖνον) δίδραχμον τῶν 130 κ. δὲν ἐρριζώθη σταθερῶς ἐν Κύμῃ, ἀλλὰ ἐνωρὶς ἐν τῇ πέμπτῃ ἑκατονταετηρίδι ὑπεχώρησε πρὸ τοῦ Φωκαϊκοῦ διδράχμου ἥτοι τοῦ στατῆρος τῶν 118-115 κ. τοῦ εἰσαχθέντος ἐκ τῶν Φωκαϊκῶν ἀποικιῶν Ἰέλης καὶ Ποσειδωνίας πρὸ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐγκαταλείψεως αὐτοῦ.

Ἀφθονώτατα εἶνε τὰ κατὰ Φωκαϊκὸν σταθμητικὸν κανόνα κοπέντα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Κύμης, ἅτινα ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ 480 περίπου μέχρι τοῦ 423 π. Χ., ἔτους τῆς ὑπὸ τῶν Σαυνιτῶν ἀλώσεως τῆς Κύμης. Δέκα δὲ καὶ πέντε ἔτη πρὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς ἡ Κύμη ἔλαβε παρὰ τῆς Ῥώμης τὸν βαθμὸν τῆς *civitas sine suffragio*, ἀλλὰ οὔτε τότε, οὔτε διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς μεγίστης αὐτῆς ἀκμῆς φαίνεται ὅτι ἔκοψε χαλκᾶ τινὰ νομίσματα, ἐπειδὴ τὰ ὀλίγα γνωστὰ τοιαῦτα ἦσαν πιθανῶς περιενδεδυμένα ἀρχικῶς δι' ἀργύρου.

(γ) *Περὶ τὰ 480-423 π. Χ. (Φωκαϊκὰ ἢ Καμπανικὰ δίδραχμα).*

Κεφαλὴ γυναικὸς μετὰ διαδήματος,
τεχνοτροπίας δὲ ἀρχαϊκῆς

KVME ἢ KYMAION "Οστράκον
μυδὸς θαλασσίου καὶ διάφορα σύμ-
βολα, π. χ. σπέρμα σίτου, θαλάσ-
σιος ὄφιο, μῦς (ποντικὸς), ἰχθὺς
ἢ φυτὸν θαλάσσιον (Πίναξ Β' 1).

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Ἀθη-
ναϊκοῦ στρογγύλου.

Ὅμοιος.

Δορὰ κεφαλῆς λέοντος κατ' ἐνώπιον
μεταξὺ δύο κεφαλῶν κήπων.

Ὅμοιος.

Κεφαλὴ γυναικὸς, ἀρχαῖας ἀκμαζού-
σης τεχνοτροπίας (μεταβατικῆς
ἐποχῆς).

"Οστράκον μυδὸς θαλασσίου. Ἐνίστε-
ως σύμβολα ἢ Σκύλλα, θαλάσσιος
ὄφις, κτλ. (Πίναξ Β' 3).

Κεφαλὴ ἐφῆβου μετὰ πύλου δαφνο-
στεφοῦς.

Σκύλλα Α' μέγ. Β' (ἄλλοτε ἐπάργυρον)

(Νομισμάτια ἀργυρᾶ)

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς

KV, KVME ἢ KVMA στράκον
μυδὸς Ρ 12-8 κ.

Τροχὸς ἔχων τρεῖς κνήμας.

KV Δελφίς Ρ 2-2 κ.

Κράνος.

"Οστράκον Ρ 1-2 κ.

Τὸ ὄστρακον τοῦ θαλασσίου μυὸς εἶνε ἀξιοσημείωτον παράδειγμα τύπου ληφθέντος ἐκ τῶν φυσικῶν προϊόντων τοῦ τόπου, ἤτοι τῶν ἀβαθῶν θαλασσολιμνῶν Ἀόρνου καὶ Λουκρινίδος, αἵτινες ἰδίως εἶνε κατάλληλοι πρὸς ἀνατροφήν ὀστράκων¹.

Ἡ γυναικεία κεφαλὴ τῶν νομισμάτων τῆς Κύμης εἰκονίζει ἴσως τὴν περίφημον Κυμαίαν Σιβύλλην ἢ τὴν σειρῆνα Παρθενόπην.

Νεάπολις, ἀποικία τῆς Κύμης· κατελήφθη δ' ἐν ἔτει 290 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' ἔμεινε πάντοτε πόλις οὐσιωδῶς Ἑλληνική, αἱ δὲ πολιτικαὶ αὐτῆς περιπέτειαι μόλις ἀφῆκαν ἵχνη τινὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῆς.

Τὰ ἀργυρᾷ νομίσματα τῆς σπουδαιότητος ταύτης πόλεως τῆς Καμπανίας διαίρουσιν εἰς τρεῖς κλάσεις, αἵτινες δυνατόν νὰ διακριθῶσιν ἐκ τῆς μορφῆς τῆς ἐπιγραφῆς, ἣν φέρουσι, καὶ νὰ ταχθῶσι χρονολογικῶς κατὰ προσέγγισιν ὡς ἑξῆς·

Κλάσις Α'. ΝΕΟΠΟΛΙΤΕΣ ἢ ΝΕΠΟΛΙΤΕΣ, περὶ τὰ 420-400 π. Χ. (Πίναξ Β'. 5).

Β'. ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ, περὶ τὰ 400-340 π. Χ. (Πίναξ Β'. 6).

Γ'. ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ ἢ ΝΕΟΠΟΛΙΤΕΩΝ, περὶ τὰ 340-268 π. Χ. (Πίναξ Β'. 7).

Οἱ ἐμπρόσθιοι τύποι τῶν Νεαπολιτικῶν ἀργυρῶν διδράχμων εἶνε (α) Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στρογγύλης Ἀθηναϊκῆς περικεφαλίας, περιβαλλομένης ὑπὸ στεφάνου ἐλαίας καὶ (β) Κεφαλὴ γυναικὸς φέρουσα συνήθως διάδημα, ἣτις ἴσως εἶνε ἡ Δία Ἥδη, ἡ σύζυγος Διονύσου τοῦ Ἡβωνος. Ἡ κεφαλὴ αὕτη εἰκονίζεται διαφοροτρόπως κατὰ κρόταφον, ἐνίοτε δὲ καὶ κατ' ἐνώπιον μετὰ κόμης καταπιπτούσης (ὅποτε ἴσως παριστᾷ τὴν Ἥραν. Πρὸβλ. τὰ νομίσματα τῆς Ὑρίας καὶ τῆς Ποσειδωνίας).

Ὁ δ' ὀπισθότυπος εἶνε πάντοτε ὁ ἀνθρωποκέφαλος Καμπανικὸς ταῦρος, στεφανούμενος ἐπὶ τῶν νεωτέρων νομισμάτων ὑπὸ Νίκης

¹) Ὁρατίου *Epod.* II, 49. *Sat.* II, 4, 32.

ίπταμένης. Ὁ τύπος οὗτος, ὁ καθ' ὅλην τὴν Καμπανίαν συχνότατος, ἐμφανίζεται ἀρχικῶς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης. Ὑποτίθεται δὲ ὅτι παριστᾷ τὸν Διόνυσον Ἡβωνα, ταυρόμορφον χθονίαν θεότητα παγκοίνως λατρευομένην ἐν τῇ Νοτίῳ Ἰταλίᾳ, ἰδιαιτέρως δὲ ἐν Καμπανίᾳ. Ὁ θεὸς οὗτος, οὗτινος ἡ φύσις μετεῖχε τοῦ Ἀδρυ καὶ τοῦ Διονύσου, συνεδέετο μετὰ θεᾶς τίνος, Κόρης ἢ Δίας Ἡβης, θεᾶς ὁμοιαζούσης πρὸς τὴν Περσεφόνην καὶ Ἀριάδνην, προσωποποιούσης δὲ τὴν κατὰ τὸ ἔαρ αἰώνιον ἀναγέννησιν τῆς φύσεως. Σχετικῶς πρὸς τὴν μυστικὴν λατρείαν τοῦ ζεύγους τούτου ἴδε Lenormant, *La Grande Grèce*, I, 420.

Καὶ κατὰ μὲν τὴν ἀρχαιστάτην περίοδον τὰ μικρὰ νομίσματα τῆς Νεαπόλεως συνίστανται εἰς δωδεκάτας στατῆρος (ὀβολούς), ἐλκούσας 11-8 κ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα κράνος	Προτομὴ Καμπανικοῦ ταύρου ἀρ-
Κορινθιακόν.	χαϊκῆς τεχνοτροπίας.

Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν περίοδον ὁ ὀβολὸς ἢ δωδεκάτη ἀντικαθίσταται ὑπὸ κομματίων 2 λιτρῶν, 1 λίτρας καὶ $\frac{1}{2}$ λίτρας, ἐλκόντων ἕκαστον χωρὶς 28, 14 καὶ 7 κ. τὸ πολὺ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Ἀρμ.

» »

Ἀλέκτωρ.

Νεανικὴ δαφνοστεφὴς κεφαλὴ.

Ἡρακλῆς ἄγχων λέοντα.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Η (ἡμίλιτρον).

Εἰς δὲ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην περίοδον ἀνήκουσιν ἐπίσης αἱ δραχμαὶ αἱ ἔλκουσαι 59-48 κ., καὶ φέρουσαι τὰς ἐπιγραφὰς ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ καὶ ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ.

Κεφαλὴ γυναικεία.

Καμπανικὸς ταῦρος.

Πρὸς τὰ τέλη τῆς δευτέρας περιόδου (περὶ τὰ 340 π. Χ.) παύει ἡ ἐκδόσις μικρῶν ἀργυρῶν νομισμάτων, ἀντ' αὐτῶν δ' ἄρχονται κοπτόμενα χαλκᾶ, ὅντα πιθανῶς λίτραι (Μέγεθος ·8) καὶ ἡμίλιτρα (Μέγεθος ·65).

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Προτομή ταύρου Καμπανικοῦ.

Καμπανικὸς ταῦρος.

Καμπανικὸς ταῦρος ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος.

Ὀμφαλὸς καὶ λύρα.

Ἡ νομισματοκοπία τοῦ χαλκοῦ διαρκεῖ μακρότερον τῆς τοῦ ἀργύρου ἐπὶ περίοδον ἀβεβαίου διαρκείας. Μεταξὺ δὲ τῶν τελευταίων τύπων τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἀπαντῶσιν οἱ ἑξῆς: —

Κεφαλή ἐνὸς τῶν Διοσκούρων.

Ἴππεύς.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

Κέρας Ἀμαλθείας.

Κεφ. Ἡρακλέους νεαροῦ, δαφνοστεφής.

Τρίπους.

Πάντα τὰ τελευταῖα νομίσματα τῆς Νεαπόλεως, ἀργυρᾶ ἢ χαλκᾶ, ἔχουσι σύμβολα ἢ γράμματα ἐν τῷ πεδίῳ, Ἐκ τῶν τελευταίων δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν τὸ ΙΞ ὡς κοινότατον, περὶ ἑργῶς ὅμως οὐχὶ ἰδιάζον τοῖς νομίσμασι τῆς Νεαπόλεως, ἐπειδὴ ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ συγχρόνων νομισμάτων τῆς Αἰσερνίας, Κάλητος, Κομπουλτερίας, Συέσσης καὶ Τεάνου.

Νουκερία Ἀλφατέρνα. Πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ Σάρνου ποταμοῦ, καταληφθεῖσα δὲ ἐν ἔτει 308 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ δευτέρου Σαυνιτικοῦ πολέμου. Δὲν εἶνε δὲ γνωστὰ νομίσματα, δυνάμενα νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως. Πάντα δὲ φέρουσι καὶ Ὀσκιὴν ἐπιγραφὴν *Nuvkrinum Alafaternum*.

Ἀργυρᾶ δίδραχμα ὀκτῆς 113 κ. τὸ πολὺ.

Νεανικὴ κεφαλή ἄρρην μετὰ κέρατος κριοῦ.

Διόσκουρος παρὰ τὸν ἵππον αὐτοῦ ἱστάμενος (Πίναξ Β'. 9).

Χαλκοῦ λίτραι (;) καὶ ἡμίλιτρα (;)

Νεανικὴ ἄρρην κεφ. μετὰ διαδήματος.

Διόσκουροι ἑφιπποὶ . . . Ἀ μέγ. 8

Νεανικὴ ἄρρην κεφαλή δαφνοστεφής.

Κύων ἰχνηλατῶν . . . Ἀ μέγ. 65

Νῶλα. Τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης ὁμοιάζουσι λίαν πρὸς τὰ τῆς Νεαπόλεως, ἀλλὰ δὲν ἄρχονται ἀπὸ ἐπίσης τόσον ἀρ-

χαίας εποχῆς. Κατὰ τὸ πλεῖστον φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τὸ ἀπὸ τοῦ 340 μέχρι 268 π. Χ. διάστημα. Ἐν ἔτει 313 ἡ Νῶλα κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, πρὸς τοὺς ὁποίους παρέμεινε πιστὴ καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν διάρκειαν τοῦ πρὸς τὸν Ἀννίβαν πολέμου.

Ἀργυρᾷ δίδραγμα ἔλκοντα 114 κ. τὸ πολὺ.

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ διαδήματος (ἢ Κόρη;) ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Νεαπόλεως.	ΝΩΛΑΙΩΝ σπανίως δὲ ΝΩΛΑΙΟΣ Καμπανικὸς ταῦρος ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στρογγύλης Ἀθηναϊκῆς περικεφαλαίας διὰ κλάδου ἐλαίας ἐστεμμένης.	ΝΩΛΑΙΩΝ Ταῦρος Καμπανικὸς. (Πίναξ Β'. 8)

Ἀργύρου λίτραι (;)

ΝΩΛΑΙ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Καμπανικὸς ταῦρος ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος. . . Ὀλκῇ 10.2 κ.
-------------------------	---

Χαλκοῦ λίτραι (;)

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Καμπανικὸς ταῦρος ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος. . . μέγ. 85
-------------------	--

Σύεσσα Ἀουρούγκα. Ἡ Σύεσσα κατελήφθη ὑπὸ Ῥωμαίων ἀποικίας τὸ ἔτος 313 π. Χ. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε πάντα νεωτέρας τεχνοτροπίας, ὡς τὰ τοῦ Κάλητος, Νουκερίας, Τεάνου κτλ.

(α) Περὶ τὰ 313—268 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	ΣΥΕΣΑΝΟ Διόσκουρος ἐφιππος ὁδῶν καὶ δεύτερον ἵππον . . . (Πίναξ Β'. 10) Ῥ διδρ. 113 κ.
ΣΥΕΣΑΝΟ Κεφ. Ἀπόλλωνος.	Ταῦρος Καμπανικὸς ὑπὸ Νίκης στεφανούμενος. . . μέγ. 85

(β) Πιθανῶς μετὰ τὸ 268 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	SVESANO Ἀλέκτωρ . μέγ. 8
» Ἑρμοῦ.	SVESANO Ἡρακλῆς ἀγχων λέοντα . . . μέγ. 8

Τέανον Σιδικηνόν. Τὸ Τέανον ἦτο κατ' ἀρχὰς ἡ πρωτεύουσα τῶν Σιδικηνῶν· ἔκειτο δὲ ἐπὶ τῆς Λατινικῆς οδοῦ (via Latina) εἰς

τὴν βόρειον γωνίαν τῆς Καμπανίας. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς ἀποτελεῖται ἐκ δύο διακεκριμένων κλάσεων, ἥτοι: —

(α) **Ρ** καὶ **Λ** μετ' Ὀσκιῶν ἐπιγραφῶν, τοῦ 300-268 π. Χ.

(β) **Λ** μετὰ Λατινικῶν ἐπιγραφῶν, μετὰ τὸ 268 π. Χ.

(α) Ἀργυρᾷ δίδραχμα, ἔλκοντα 114 κ. τὸ πολὺ, καὶ χαλκαῖ λίτραι (:) φέρουσαι τὴν Ὀσκιήν ἐπιγραφὴν *Tianud Sidikininud*
ἢ μόνον *Tianud*.

Κεφ. Ἡρακλέους μετὰ λεοντῆς. Νίκη ἐπὶ ἄρματος τριῶν ἵππων . . .
(Πίναξ Β' 11) . . . **Ρ** δίδρ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος. Ἀνθρωποκέφαλος ταῦρος ὑπὸ Νίκης
ἐνίοτε στεφανούμενος **Λ** μέγ. 8

(β) Χαλκᾷ μετὰ τῆς Λατινικῆς ἐπιγραφῆς **TIANO**.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς. Ἀλέκτωρ καὶ Ἀστήρ . . **Λ** μέγ. 8

Υρία. Ἡ πόλις αὕτη ὑποτίθεται ὅτι ἦτο ἡ παλαιόπολις τῆς Νώλης¹. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς εἶνε πᾶσα ἐξ ἀργύρου καὶ ἀποτελεῖται ἐκ Καμπανικῶν διδράχμων 115 κ. περίπου, χρονολογούμενων περίπου ἀπὸ τοῦ 420-340 π. Χ., φερόντων δὲ Ὀσκιᾶς ἢ ἀναμίκτους Ὀσκιᾶς καὶ Ἑλληνικᾶς ἐπιγραφάς **ΥΡΙΝΑ**, **ΥΡΙΝΑΙ**, **ΥΡΙΑΝΟΣ**, σπανιώτερον δὲ **ΥΔΙΕΤΕΣ**. Ἡ νομισματοκοπία τῆς Ὑρίας ἄρχεται καθ' ὃν χρόνον περίπου λήγει ἡ τῆς Κύμης.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ στρογγύλου Καμπανικὸς ταῦρος.

Ἀθηνᾶϊκοῦ κράνους κεκοσμημένου
διὰ στεφάνου ἐλαίας καὶ γλαυκός.

Κεφαλή Ἡρας κατ' ἐνώπιον μετὰ Ὁμοίως (Πίναξ Β' 4).
στεφάνου μοδιομόρφου (πρβλ. τὰ
νομίσματα τῆς Ποσειδωνίας).

Φιστελία. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο, ὡς νομίζουσιν, παρὰ τὴν Κύμην (Friedländer, *Oskische Münzen*, σ. 28). Εἶνε δὲ γνωστὴ εἰς ἡμᾶς μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτῆς, ἅτινα εἶνε ἐκ τῶν ἀρ-

¹) Mommsen I, 162.

χαιοτάτων του μέρους τούτου της Ἰταλίας, χρονολογούμενα ἀπὸ τοῦ περὶ τὰ 420-400 π. Χ. χρόνου.

Κεφαλὴ νεανικὴ κατ' ἐνώπιον.

᾽Οστρακὸν μυδρ. θαλασσίον καὶ σπέρμα σίτου. **Ρ** ὀβολός.

Κεφαλὴ Ἑρας κατ' ἐνώπιον μετὰ κόμης λυτῆς (πρβλ. κατωτέρω τὰ νομίσματα τῆς Ποσειδωνίας).

Fistlus ἢ *Fistluis* (᾽Οσκιστὶ). Ταῦρος Καμπανικός. **Ρ** δίδραχ.

᾽Ομοιον.

Λέων. **Ρ** ὀβολός.

ΦΙΣΤΕΛΙΑ Κεφαλὴ νεανικὴ κατ' ἐνώπιον.

Fistluis (᾽Οσκ.). ᾽Οστρακον, σπέρμα σίτου καὶ δελφίς **Ρ** λίτρα 12 κ.

ΑΒΕΒΑΙΑ ΟΣΚΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

Πλὴν δὲ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων νομισμάτων, τῶν ᾽Οσκικὰς φερόντων ἐπιγραφάς, ὑπάρχουσι καὶ ὀλίγα τινὰ μὴ δυνάμενα γὰ καταταχθῶσι μετὰ βεβαιότητος εἰς τὴν Καμπανίαν. Φέρουσι δὲ ταῦτα τὰς ἐπιγραφάς *Irnthi*, *Maiies*, *Senser* κ.λ.π. (B. M. Cat. Italy, σ. 127).

ΑΠΟΥΛΙΑ

Εὐλόγως δύναται τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὰ νομίσματα τοῦ Τάραντος ἐκυκλοφόρουν ἐν Ἀπουλίᾳ καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον τῆς ἐπὶ τῶν μερῶν τούτων κυριαρχίας τοῦ Τάραντος, καὶ ὅτι ἡ ἀργυρὰ μονὰς ἢ νοῦμμος τοῦ Τάραντος (πιθανῶς τὸ διωδόλον τῶν 22 κ.) παρέμεινεν ὡς μονὰς τοῦ ἀργύρου ἐν Ἀπουλίᾳ, ὅτε αἱ πόλεις αὐτῆς ἤρχισαν νὰ κόπτωσιν ἴδια νομίσματα, καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ἡ γνωστότατος τύπος τοῦ Ταραντίνου διωδόλου, ἦτοι ὁ τὸν λέοντα ἄγχων Ἑρακλῆς, ἀπαντᾷ ἐπὶ διωδόλων τῶν Ἀρπανῶν, Καιλινῶν, Ῥυβαστεινῶν καὶ Τιατινῶν. Τὰ δίδραχμα καὶ αἱ δραχμαὶ τῶν Τιατινῶν φέρουσιν ἐπίσης τύπους ληφθέντας ἐκ τοῦ Τάραντος. Φαίνεται δ' ὅτι τὸ aes grave τῆς Ἀπουλίας, ἴσως δὲ καὶ ὅλων τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῶν Ἀπεννίνων ἐπαρχιῶν, ἐβασίσθη ἐπὶ τοῦ κατὰ χαλκὸν ἰσοτίμου τοῦ Ταραντίνου νοῦμμου τῶν 22 κ. (τοῦ ἐν ἀναλογίᾳ 1 : 250 δίδοντος ὀλκὴν 5000 κ. περίπου). Εἰς πάσας ταύτας τὰς χώρας ἡ ὀλκὴ τοῦ ἀσσαρίου ὑπερβαίνει τὴν τῆς Ῥωμαικῆς

λίτρας, ἐνῶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ τὸ ἀσσάριον συνήθως ὑπολείπεται τῆς λίτρας κατὰ δύο περίπου οὐγγίας.

Ὅθεν ἡ νομισματοκοπία τῆς Ἀπουλίας πρὸ καὶ μετὰ τὴν τριτημοριαίαν ἐλάττωσιν, τὴν κατὰ τὰ μέσα τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος συμβᾶσαν, συνίσταται:—

(α) Ἐξ ἀργυρῶν διωδρόλων καὶ διδράχμων τοῦ Τάραντος, ἀντικατασταθέντων περὶ τὰ 300 π. Χ. ὑπὸ ἐγχωρίου Ἀπουλικοῦ ἀργύρου, νομισματοποιηθέντος ἐν τοῖς ἐξῆς νομισματοκοπείοις:—

Ἀρποι. Καίλια. Κανούσιον. Ῥυθαστεινοί. Τιάτη.	2 δρ. 110 κ. " " " "	1/2 δρ. 28 κ. " " " " " "	Νοῦμμος 17 κ. " " " " " "	1/2 Νοῦμμος 9 κ. " " " " " "
		Δραχμή.	" "	" "

Τὰ δίδραχμα ἐν Ἀρποῖς καὶ Τιάτῃ, ἐξωμοιώθησαν κατὰ σταθμὸν πρὸς τὰ τῆς Καμπανίας. Ἐν τούτοις αἱ μικρότεραι ὑποδιαιρέσεις φαίνονται καθαρῶς Ταραντινῆς καταγωγῆς.

(β) Ἐκ λιτριάου βαρυστάθμου χαλκοῦ τῆς Λουκερίας καὶ Οὐενουσίας. Περὶ τὰ 250 π. Χ. τὸ *aes grave* τῶν δύο πόλεων τούτων ὑφίσταται ἐλάττωσιν ἀνάλογον τῆς ἐν Ῥώμῃ τριτημοριαίας ἐλαττώσεως.

(γ) Ἐν τῇ μεταξὺ ἐξηκολούθουν νὰ κόπτονται χαλκᾶ νομίσματα καθ' Ἑλληνικὸν τρόπον, μεθ' Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἄνευ σημείων ἀξίας ἐν Ἀρποῖς, Ἀσκούλφ, Κανουσίφ, Ἐρδωνία (;), Υῤῖφ, Νεαπόλει, Ῥυθαστεινοῖς, Σαλαπία κλπ.

(δ) Ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπίδρασιν τὰ Ἑλληνικὰ ταῦτα χαλκᾶ νομίσματα ἀντικατεστάθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπὸ χαλκῶν νομισμάτων μετὰ σημείων ἀξίας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἐκτρημοριαίου καὶ οὐγγιαίου συστήματος, κοπέντων κυρίως ἐν Βαρίφ, Καίλιφ, Λουκερία, Τιάτῃ καὶ Οὐενουσία, ὧν αἱ διαιρέσεις ἦσαν ὁ διπλοῦς νοῦμμος (N. II), ὁ νοῦμμος (N), τὸ πεντούγγιον (.....), ὁ τριξᾶς (.....), ὁ τετραῖς (....), ὁ ἐξᾶς (..), ἡ ἡμιόλιος οὐγγία (• S) [*sescuncia*], ἡ οὐγγία (•) καὶ τὸ ἡμιούγγιον (ξ).

Ἀζέτιον. Χαλκῆ τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΑΙΣΕΤΙΝΩΝ Γλαυξ ἐπὶ κίονος Α μ.·8
Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.	» Στάχυς . . Α μέγ.·6
ΑΙΣΕΤΙ Δελφὶς καὶ τρίαινα.	Ὀστράκον χήμης . . . Α »·5

Ἄρποι. Ἡ πόλις αὕτη, διαρκούντος τοῦ δευτέρου Σαυνιτικοῦ πολέμου, συνεμάχησε μετὰ τῆς Ῥώμης ἐν ἔτει 326 π. Χ. (Λιβίου ΙΧ. 43). Ἐν τῷ πρὸς Πύρρον πολέμῳ, οἱ Ἄρπανοὶ συνεμάχησαν καὶ πάλιν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην (217 π. Χ.) μετέβησαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀννίβου μέχρι τοῦ 213 π. Χ., ὅτε καὶ πάλιν ἀνεκλήθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

ΑΡΓΥΡΑ.

ΑΡΓΑΝΟΣ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Καμπανικὸς ταῦρος . Α διδραχμον.
ΑΡΓΑΝΩΝ Κεφαλὴ Περσεφόνης.	Ἴππος ἀνορθούμενος, ΔΑΙΟΥ . . . (Πίναξ Β'. 12) . Α διδραχμον.
ΑΡΓΑ Κεφαλὴ Ἀρεως.	Τρεῖς στάχεις σίτου . Α 1/2 δραχμ.
» Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Ἡρακλῆς καὶ λέων } Α διώβολον ἢ
» »	Ἴππος ἀνορθούμενος } νοῦμμος.
» »	Στάχυς σίτου } Α ὀβολός.
Α Δρέπανον (ἄρπη;)	Ἴππος ἀνορθούμενος }

ΧΑΛΚΑ.

Κεφαλὴ Διός,	ΔΑΙΟΥ.	ΑΡΓΑΝΩΝ Καλυδώνιος κάπρος καὶ ἐπιδορατὶς Α μέγ.·8
Βοῦς κυρίσσω,	{ ΡΟΥΛΛΙ ΠΥΛΛΟΥ ΠΥΛΛΥ	ΑΡΓΑΝΟΥ Ἴππος ἀνορθούμενος Α·8
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.		ΑΡΓΑΝΟΥ Σταφυλὴ . . Α μέγ.·6

Πλὴν τοῦ φέροντος Καμπανικοῦ τύπου διδράχμου, ἀνήκοντος εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, ἅπαντα τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε τοῦ τρίτου πρὸ Χ. αἰῶνος. Τὰ δὲ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΔΑΙΟΥ εἶνε τῶν χρόνων τοῦ Ἀλτινίου Δάξου, ἀνωτά-

του ἄρχοντος τῶν Ἀρπανῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρὸς τὸν Ἀν-
νίβαν πολέμου.

Ἀσκλον. Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται τὸ πρῶτον ἐν τῇ διη-
γήσει τῆς ἐν ἔτει 279 π. Χ. μεταξὺ Πύρρου καὶ Ῥωμαίων μάχης.
Τὰ νομίσματα αὐτῆς φέρουσι τὴν Ὀσκικὴν ἐπιγραφὴν *Auhaskli*,
ἐξ ἧς φαίνεται ὅτι ἡ ἀρχικὴ μορφή τοῦ ὀνόματος ἦτο Ausculum.
Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς εἶνε ὁλόκληρος ἐκ χαλκῶν ἀνηχόντων
εἰς δύο διαφόρους περιόδους.

(α) Πρὸ τοῦ 300 π. Χ., εὐτέχνου τεχνοτροπίας.

Κεφ. ἵππου (Carelli, Πίν. LXIII, 1)	ΑΥΤΥΞΚΛΙ Στάχυς Α μέγεθος 75
ΑΥΤΥΞΚΛ Κύων κυνηγετικὸς τρέ- χων, ὡς ἐπίσημον δὲ ἀσπίδος (Ca- relli, Πίν. LXIII, 2).	ΑΥΤΥ Στάχυς μετὰ φύλλου, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Μεταπον- τίου Α μέγεθος 65

(β) Περὶ τὰ 300—200 π. Χ., κακότεχνα.

ΑΥΣΚ Κάπρος καὶ ἐπιδορατὶς. Κεφαλή Ἡρακλέους.	Στάχυς Α μέγεθος 8 ΑΥΣΚΛΑ Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ φοίνικος Α μέγεθος 7
--	---

Βῆρειον. Χαλκᾶ νομίσματα τοῦ τέλους τῆς τρίτης ἑκατον-
ταετηρίδος μετὰ σημείων ἀξίας δεικνυόντων ὅτι τὰ νομίσματα
ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἐκτημοριαῖον σύστημα.

Sextans. Προτομή Διός.	ΒΑΡΙΝΩΝ Ἔρωσ ἐπὶ πρῶρας.
Uncia. »	» »
1/2 Uncia (;) »	ΒΑΡΙ Πρῶρα.

Ὁ ὀπισθοτύπος τῶν νομισμάτων τούτων ἴσως ἐλήφθη ἀπὸ
σκοποῦ ὡς ταυτιζόμενος πρὸς τὴν λέξιν βᾶρις, πλοῖον.

Βυτόντιον. Χαλκᾶ νομίσματα μεθ' Ἑλληνικῶν τύπων, περὶ
τὸ 300 π. Χ. Ἐπιγραφὴ ΒΥΤΟΝΤΙΝΩΝ:—

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	Στάχυς Α 8
Τάρας ἐπὶ δελφίνος.	Χήμη Α 7
Γλαυξ ἐπὶ κλάδου.	Κεραυνός Α 6
Καρκίνος.	Ἐπιγραφὴ ἄλλ' ἄνευ τύπου . Α 7

Γρύμεντον. Χαλκᾶ, τοῦ 300 περίπου π. Χ. ἔτους, μεθ' ἑλ-
ληνικῶν τύπων.

Κεφαλὴ γυναικός.

ΓΡΥ Ἴππος καλπάζων Α μέγεθ. 5

Κεφαλὴ ἄρρην μετὰ διαδήματος.

» Βοῦς κυρίσσων Α » 6

Ἐρδωνία (;) καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀννίβου περὶ τὰ 210
π. Χ., οὐ συμβάντος βραχὺ πρότερον δυνατὸν νὰ ἐξέδωκεν αὐτῇ
τὰ ἀκόλουθα χαλκᾶ νομίσματα.

ΟΡΔΑΝΩΝ Κεφαλὴ νεαροῦ Ἡρα
κλέους ἐν λεοντῇ.

Στάχυς ἐν τῷ πεδίῳ, τόπαλον.
Ὄνομα ἄρχοντος ΤΡΕΒΙΟΥ Α μ. 5

[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. Α. 14]

Καιλία. Ἀργυροὶ νοῦμοι καὶ ἡμίνοιμοι, περὶ τὰ 300-
268 π. Χ.

Νοῦμος. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΚΑΙ Ἡρακλῆς καὶ λέων Α

Ἡμίνοιμος. »

ΚΑΙΛΙΝΩΝ Ἀμφορεύς. . . . Α

Χαλκᾶ, μετὰ σημείων ἀξίας, περὶ τὰ 268-200 π. Χ.

Ἐξᾶς. . . Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΚΑΙΛΙΝΩΝ Τρόπαιον.

» » »

» Νίκη μετὰ στεφάνου
καὶ τροπαίου.

» » Κεφαλὴ Διός.

» Ἀθηνᾶ σπεύδουσα.

Οὐγγία. . Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

» Τρόπαιον.

» » Κεφαλὴ Διός.

» Κεραυνός.

Τειρᾶς. . . . Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.
(ἡλαττωμένης ὀλκῆς).

ΚΑΙΛΙΝΩΝ Τρεῖς μνηστικοὶ

Δι' ἄλλους τύπους, ἴδε *Brit. Mus. Cat, Italy* σελ. 134.

Κανύσιον. Ἡ πόλις αὕτη κειμένη παρὰ τὸν ποταμὸν Αὔρι-
δον ἦτο μία τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Ἀπουλίας. Ἐχομεν παύ-
της ἄργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ 300 περίπου π. Χ. ἔτους
ὧν τὰ χαλκᾶ φέρουσι ταραντινοὺς τύπους· πρὸς δὲ ἔχομεν χαλκᾶ
νομίσματα τοῦ τέλους τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος, φέροντα ση-
μεῖα ἀξίας.

Ἀμφορεύς.

Κεφαλή ἄρην.

ΚΑ Λύρα Ρ ὀβολός ἢ $\frac{1}{2}$ νούμμου.

ΚΑΝΥΣΙΝΩΝ Ἴππεὺς ταραντίνος

Μ μέγεθος 85

Λουκερία. Αὕτη μετὰ πολλὰς περιπετείας περιῆλθε τέλος ἐν ἔτει 314 π. Χ. εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων. Τὰ νομίσματά της ἀποτελοῦνται ἐκ βαρυστάθμου χαλκοῦ τοῦ λιτριάου συστήματος, τοῦ 314-250 περίπου π. Χ., καὶ ἐκ δύο ἄλλων σειρῶν ἀναλογουσῶν πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν τριτημοριαίαν καὶ ἐκτημοριαίαν ἐλάττωσιν τοῦ 250-217 π. Χ.

Α' σειρά. Χωνευτὸς βαρύσταθμος χαλκός, λιτριάου συστήματος, 314-250 π. Χ.

As. ἀνεπίγραφον. Κεφ. Ἡρακλέους. Κεφαλή ἵππου.

As. L καὶ ὀνόματα ἀρχόντων. Κε- Ἴππος καλπάζων, κάτωθεν, ἀστήρ.
φαλή Ἀπόλλωνος.

As. L Ὁμοίως. Σημεῖον ἀξίας, I. Ἀλέκτωρ.

Quincunx. Τροχὸς ἄνευ στεφάνης ἢ πλαγίων Τροχὸς ἄνευ στεφάνης ἢ πλαγίων
ἢ πλαγίων κνημῶν. κνημῶν

Triens. Κεραυνός. Ῥόπαλον

Quadrans. Ἀστήρ. Δελφίς

Sextans. Ὀστρακὸν κτενός. Ἀστράγαλος

Uncia. Βάτραχος ἢ φρῶνος Ἐπιδορατὶς

» » Στάχυς

Semuncia (;) Μήνη. Θύρσος.

Β' σειρά. Χωνευτὸς βαρύσταθμος χαλκός. Τριτημοριαῖον σύστημα, μετὰ τὸ 250 π. Χ.

As. Κεφαλή Ἡρακλέους. Ἴππος καλπάζων, κάτωθεν δὲ ἀστήρ.

Ἀπαντα τὰ λοιπὰ κλάσματα εἶνε ὡς ἐν τῇ Α' σειρᾷ, ἀλλὰ σὺν τῇ προσθήκῃ τοῦ γράμματος L εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ νομίσματος.

Γ' σειρά. Κεκομμένα νομίσματα. Ἐκτημοριαῖον σύστημα,
πρὸ τοῦ 217 π. Χ.

<i>Quincunx.</i> Κεφ. Ἀθηνᾶς	ΛΟΥCΕΡΙ Τροχός.
<i>Triens.</i> Κεφ. Ἡρακλέους	» Φαρέτρα, ῥόπαλον καὶ τόξον.
<i>Quadrans.</i> Κεφ. Ποσειδῶνος	» Δελφίς καὶ τρίαινα.
<i>Sextans.</i> Κεφ. Δήμητρος	» Κτεῖς.
<i>Uncia.</i> Κεφ. Ἀπόλλωνος	» Φρῦνος.
<i>Semuncia</i> (;) Κεφαλαὶ Διοσκούρων.	» Ἴπποι Διοσκούρων.
» Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	» Μήνη.

Παρά τὰ αὐτόνομα ταῦτα νομίσματα τῆς Λουκερίας ὑπάρχει
σειρά τις ῥωμαϊκῶν νομισμάτων, ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν, μετὰ τῆς
ἐπιγραφῆς ROMA καὶ τοῦ σήματος τοῦ νομισματοκοπείου τῆς
Λουκερίας (L), ἣν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν Ῥωμαιολουκερινήν.

Ματέολα. (Πλινίου, III, 44, 16). Ἴσως ἡ νῦν Matera, παρὰ
τὰ ὅρια τῆς Λευκανίας.

Χαλκᾶ νομίσματα φέροντα σημεῖα ἀξίας, τοῦ 250-217
περίπου π. Χ. χρόνου.

<i>Sextans.</i> Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς	ΜΑΤ (εἰς μονογράφημα). Λέων κα- θήμενος, μετὰ δόρατος ἐν τῷ στόματι.
<i>Uncia.</i> »	» Ἡρακλῆς στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ῥοπάλου ἐν τῇ στάσει τοῦ Φαρνεσίου Ἡρακλέους.

Νεάπολις Πευκετίας. Ἡ νῦν Polignano, πόλις παρ' οὐδενὸς
συγγραφέως μνημονευομένη. Ἡ ἀπονομὴ νομισμάτων εἰς ταύτην
τὴν πόλιν ἀποδεικνύεται προφανῶς ἐκ πολυαρίθμων εὐρημάτων.

Χαλκᾶ μεθ' Ἑλληνικῶν τύπων περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου.	ΝΕΑΠ Κλάδος κλήματος καὶ σταφυλῆ. Α·7
Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ στεφάνου.	ΝΕΑΠΟΛ Τρίαινα Α·5
Κεφαλὴ πεπλοφόρος.	» Στάχυς Α·6

Ούενουσία, ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἀπουλίας καὶ Λευκανίας, ἀλωθεῖσα καὶ ἀποικισθεῖσα ὑπὸ τῆς Ῥώμης ἐν ἔτει 292 π. Χ. Ἦτο δὲ ἰσχυρὸν φρούριον τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ πρὸς τὸν Ἀννίδαν πολέμῳ. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν τῆς Λουκερίας, ἧς εἶνε σύγχρονος. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῶν ἑξῆς σειρῶν:—

Α' σειρά. Χωρευτὰ τοῦ λιτριάου συστήματος. Περὶ τὰ 292-250 π. Χ.

As.	Προτομή κάπρου.	Κεφαλή Ἡρακλέους.	
»	»	Κεφαλή κυνὸς ἢ λύκου.	
»	»	Ἐπιδορατὶς.	
Quincunx.	Κεφ. Ἀθηνᾶς	Γλαύξ	
Triens.	Κεφ. κάπρου	Λύρα	
Quadrans.	Προτομή κάπρου	Κεφαλή Ἡρακλέους	
Sextans.	Κεφαλή κάπρου	Γλαύξ	
Uncia.	Μήνη	Μήνη	

Νομίσματα διαφόρων διαιρέσεων μετὰ $\overline{\text{VE}}$ εἰς μονογράφημα.

Τρεῖς μῆναι.	Κτεῖς.
»	Δελφίς.
Δελφίς.	»
Μήνη.	Μήνη.

Β' σειρά. Κεκομμένα νομίσματα τοῦ τριτημοριαίου συστήματος, μετὰ τὸ 250 π. Χ. περίπου.

Quadrans.	Κεφαλή Διός	Τρεῖς μῆναι μετ' ἀστέρων.
Sextans.	Κεφαλή Ἀθηνᾶς	$\overline{\text{VE}}$. Δύο δελφίνες.
Uncia.	Προτ. Ἡρακλέους	» Λέων καθήμενος φέρων δὲ δόρυ.
Semuncia.	Κεφαλή κάπρου	» Γλαύξ.

Γ' σειρά. Κεκομμένα νομίσματα τοῦ ἐκτημοριαίου καὶ οὐγγαίου συστήματος. Περὶ τὰ 250-217 π. Χ. καὶ ἔτι μετὰ ταῦτα.

2 Νοῦμμοι.	$\overline{\text{VE}}$ Προτ. Ἡρακλέους. (σημεῖον ἀξίας Ν. II)	Οἱ Διόσκουροι. CAQ
1 Νοῦμμος.	$\overline{\text{VE}}$ Κεφ. Διονύσου.	Ν. I. Διόνυσος καθήμενος κρατῶν σταφυλὴν καὶ θύρσον.

<i>Quincunx.</i>	Κεφαλή Διός	VE Ἄετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
<i>Quadrans.</i>	Κεφαλή Ἡρας μετὰ πέπλου	» Τρεῖς μῆναι ἀστέρας περιέχουσαι.
<i>Sextans.</i>	Κεφ. Ἀθηνᾶς . . .	» Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας.
<i>Sescuncia.</i>	Προτομή Ἡλίου.	
<i>Uncia.</i>	Κεφ. Ἡρακλέους πωγωνοφόρος . . .	» Μῆνη καὶ ἀστήρ » Λέων καθήμενος, φέρων δόρυ.
Δ' σειρά. Κεκομμένα νομίσματα, ἀβεβαίον συστήματος.		
<i>Semis.</i>	Κεφαλή Ἑρμοῦ.	VE Πεδίλον πτερωτὸν καὶ κηρύκειον
<i>Uncia (;)</i>	Φρῦνος.	» Καρκίνος.

Ῥυθαστεινοί, μεταξὺ Κανυσίου καὶ Βυτοντίου, μία τῶν ὀλίγων Ἀπουλικῶν πόλεων, ὧν ἔχομεν ἀργυρὰ νομίσματα. Ἀποτελοῦνται δὲ ταῦτα ἐκ νούμμων καὶ ἡμινούμμων. Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις χαλκᾶ νομίσματα μεταγενεστέρας τεχνοτροπίας.

ΑΡΓΥΡΟΣ. Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΡΥ Στάχys. Ρ διώβολον (νοῦμμος).
»	» Ἡρακλῆς καὶ λέων »
Κεφαλή ταύρου κατ' ἐνώπιον.	» Λύρα Ρ ὀβολός.
»	» Κεραυνός »
Κεφαλή Ἡλίου.	» Δύο μῆναι »

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 300—200 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΡΥΒΑ Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ φοίνικος Α 46
Κεφαλή Διός.	ΡΥΥ Ἄετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ . Α 76
Κεφαλή Ἡρακλέους (;)	ΡΥΥ Ῥόπαλον, τόξον καὶ φάρετρα Α 77
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΡΥΒΑΣΤΕΙΝΩΝ Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας . . . Α 6
Κεφαλή Διός.	ΡΥ Γυνὴ μετὰ φιάλης καὶ κέρματος Ἀμαλθείας . Α 6

Σαλαπεία. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης ἀνήκουσιν εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους, εἰς οὓς καὶ τὰ τῶν Ἀρπανῶν. Φαίνε-

ται δ' ἀληθῶς ἐκ τῆς παρουσίας τῶν δύο ὀνομάτων Πύλλος καὶ Δάξος (ἢ Δάξος) ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀμφοτέρων τῶν πόλεων, ὅτι θὰ ἦσαν ποτὲ στενῶς συνδεδεμένοι οὐχὶ μόνον ἐμπορικῶς ἀλλὰ καὶ πολιτικῶς.

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 250—200 π. Χ.

ΞΑΛΑΡΙΝΩΝ	Κεφαλὴ Διός.	Καλυδώνιος κάπρος	Α .85
»	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος	Ἴππος καλπάζων	Α .85
»	Δελφίς.	Δελφίς	Α .6
ΣΑΛΡΙΝΩΝ	Ἴππος.	Δελφίς	Α .85
ΣΑΛΑΡΙΝΩΝ	Κεφαλὴ Πανός.	Ἀετὸς ἐπὶ κιονοκράνου . .	Α .65

Τιατέα. Τῆς πόλεως ταύτης ὑπάρχουσιν ἀργυρᾶ νομίσματα μετὰ Ταραντινικῶν τύπων καὶ χαλκᾶ μετὰ σημείων ἀξίας, ὁλκῶν δὲ συμφωνουσῶν πρὸς τὰς τοῦ οὐγγιαίου συστήματος, ἐπομένως μεταγενέστερα τοῦ 217 π. Χ.

ΑΡΓΥΡΟΣ. Περὶ τὰ 300—268 π. Χ. ἢ βραδύτερον.

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ διαδήματος.	ΤΙΑΤΙ	Ἴππεὺς γυμνὸς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ	Ρ Δίδραχμον.
»	»	Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας	Ρ Δραχμῆ.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	»	Ἡρακλῆς καὶ λέων	Ρ Διώβολον (νοῦμμος).

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὸ 217 π. Χ.

Nummus.	Κεφ. Διὸς Δωδωναίου.	ΤΙΑΤΙ	Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ (N)
Quincunx.	Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	»	Γλαυξ
Triens.	Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	»	Λέων
Quadrans.	Κ. Ποσειδῶνος (;) . . .	»	Τάρας ἐπὶ δελφίνος
»	Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	»	Γλαυξ . . .
Sextans.	»	»	» . .
Uncia.	»	»	» .

Ὑρίον (Rodî), πόλις παράλιος κειμένη ἐπὶ τῆς βορείου

πλευρᾶς τοῦ Γαργάνου ἀκρωτηρίου. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ, ἀνήκοντα, ὡς φαίνεται, εἰς τὰ τέλη τοῦ Γ' αἰῶνος, ἂν καὶ δὲν φέρουσι τημεῖα ἀξίας.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

| ΥΡΙΑΤΙΝΩΝ Κώπη καὶ δελφίς Α·55

ΚΑΛΑΒΡΙΑ

Ἐν τῇ χώρᾳ τῇ καλουμένῃ παρὰ μὲν τῶν Ἑλλήνων Μεσσαπία καὶ Ἰαπυγία, παρὰ δὲ τῶν Ῥωμαίων Καλαβρία, ἡ μόνη πόλις, ἣτις παρουσιάζεται ἡμῖν μετὰ συνεχοῦς σειρᾶς νομισμάτων, ἐκτεινομένης ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης περιόδου μέχρι τῆς ἐν ἔτει 272 π. Χ. ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, εἶνε τὸ πολυάνθρωπον καὶ πλούσιον ἄστυ τοῦ Τάραντος. Αἱ ἄλλαι μικροτέρας σπουδαιότητος πόλεις ἤρχισαν, ὡς βλέπει τις ἐκ τοῦ ἐπομένου πίνακος, νὰ κόπτωσι νομίσματα μόνον μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Τάραντος, ἐξαιρέσει τοῦ Βαλέτιου, ἂν ὀρθῶς ἀπεδόθησαν εἰς τὴν πόλιν ταύτην τὰ φέροντα τὰς ἐπιγραφὰς ΦΑΛΕΘΑΣ καὶ ΒΑΛΕΘΑΣ δίδραχμα.

	530-500	500-473	473-400	400-360	360-300	300-272	272-203	203-89
Βαλέτιον Βρεντήσιον Γράξα Ὁξαντον Στύρνιον (;) Τάρας Υρία					Ρ		Α	Α Α Α Α
	Ρ	Ρ	Ρ	Χ, Ρ	Χ, Ρ	Χ, Ρ, Α	[Χ, Ρ] Α (;)	Α

Βαλέτιον, κείμενον πέντε μίλια περίπου πρὸς ἀνατολὰς τῆς νῦν Καλλιπόλεως, εἶνε ἡ πόλις εἰς τὴν ὁποίαν ἀπεδόθησαν τὰ φέροντα τὰς ἐπιγραφὰς ΒΑΛΕΘΑΣ καὶ ΦΑΛΕΘΑΣ νομίσματα. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ δὲν μνημονεύεται.

ΑΡΓΥΡΟΣ. Περὶ τὸ 350 π. Χ.

ΒΑΛΕ⊗ΑΣ, ἐπ' ἀριστερὰ καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων τοῦ νομίσματος.

Τάρας ἐπὶ δελφίνος.

(*Rev. Num.* 1859, Πιν. XV).

ΒΑΛΕ⊗ΑΣ, ἐπ' ἀριστερὰ, δελφίς.

Δελφίς ἐν ἡμικυκλίῳ. $\mathcal{R}$ διδρ. 118 κ.

ΒΑΛΕ⊗ΑΣ Ἡμικύκλιον

. $\mathcal{R}$ τετρώβολ. 36 κ.

Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος εἶνε ταραντινικός, ὃ δ' ὀπίσθιος ἀναφέρεται πιθανῶς εἰς τὸν λιμένα τῆς Καλλιπόλεως. Πρβλ. τὰ νομίσματα τῆς σικελικῆς Ζάγκλης.

Βρεντήσιον, ἡ ἀρχαία ἀντίζηλος τοῦ Τάραντος εἶχε πρὸ μακροῦ ἐπισκιασθῇ ὑπὸ τῆς τελευταίας ταύτης πόλεως, ὅτε ἐν ἔτει 245 π. Χ. κατελήφθη ὑπὸ Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας. Τότε δὲ ἡ Ἀππία ὁδὸς ἐξετάθη μέχρι τοῦ λιμένος τούτου, ὅστις ἀπέβη ἐπομένως ἡ πρωτεύουσα ἀφετηρία διὰ τὰς εἰς Ἑλλάδα καὶ Ἀνατολὴν ἐπιβιβάσεις.

Ἡ νομισματοκοπία ἀρχεῖται τὸ ἔτος 245 π. Χ., ὅτε ἡ πόλις ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ ἀποικία. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς σειράς, διακρινόμενας ἐκ τῆς ὀλκῆς αὐτῶν, τῶν τύπων παραμενόντων πάντοτε τῶν αὐτῶν.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος ὑπὸ Νίκης στε- | BRVN Τάρας ἐπὶ δελφίνος.
φανουμένου.

Σειρὰ Α'. 245-217 π. Χ. Σταθμὸς τριτημοριαῖος, ἀποτελούμενος ἐξ ἐξᾶντος . ., οὐγγίας ., ἡμισείας οὐγγίας Ξ , $\frac{1}{4}$ οὐγγίας C, $\frac{1}{8}$ οὐγγίας $\downarrow$ (Νίκη, ὅπ. Δελφίς).

Σειρὰ Β'. 217-200 π. Χ. Σταθμὸς οὐγγιαῖος, ἀποτελούμενος ἐκ τριξᾶντος, τετράντος . . ., ἐξᾶντος . ., οὐγγίας . .

Σειρὰ Γ'. 200-89 π. Χ. Σταθμὸς ἡμιονγγιαῖος, ἀποτελούμενος ἐξ ἡμισσαρίου S, τριξᾶντος, τετράντος

Γράξα. Ἡ θέσις τῆς πόλεως ταύτης εἶνε ἄγνωστος. Τὰ νομίσματα ἀνευρίσκονται ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος. Εἶνε δὲ ταῦτα χαλκᾷ νομισμάτια, ἀνήκοντα εἰς τὸ ἡμιουγγιαῖον σύστημα τοῦ 200-89 π. Χ. καὶ ὡς τὰ τοῦ Βρεντησίου,

ἄτινα ὁμοιάζουσι πρὸς ταῦτα κατὰ τεχνοτροπίαν, εἶνε ἐκ τῶν ἐσχάτων κοπέντων Ἑλληνικῶν νομισμάτων τῆς νοτίου Ἰταλίας.

Quadrans.	Κεφαλή Διός . . .	ΓΡΑ	Δύο ἀετοὶ ἐπὶ κεραυνοῦ.
»	» » » »	»	Εἷς ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
Uncia.	Ὅστρακον κτενός *	»	» »
$\frac{1}{4}$ uncia.	» »	»	» »
»	» »	»	Δελφίς.

Ὅξαντον (Uxentum). Τῆς πόλεως ταύτης (τανῦν *Ugento*) δὲν γίνεται μνεΐα τις ἐν τῇ ἱστορίᾳ· οὐδ' ὑπάρχουσι νομίσματα ὑποτιθέμενα ὅτι ἐκόπησαν ἐν αὐτῇ πρὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς περιόδου. Πάντα δὲ τὰ γνωστὰ εἶνε χαλκᾶ, φέροντα συνήθως σημεῖα ἀξίας, ἄτινα, ἂν ληφθῶσιν ὡσαύτως ὑπ' ὄψει καὶ αἱ ὀλκαί, δεικνύουσιν ὅτι ταῦτα ἀκολουθοῦσι τὸ ἡμιουγγιαῖον σύστημα, χρονολογούμενα οὕτω ἀπὸ τοῦ 200-89 περίπου π. Χ.

As.	Ἰανόμορφος κεφαλή Ῥώμης.	ΟΞΑΝ	Ἡρακλῆς ἱστάμενος ἐρειδόμενος ἐπὶ ῥοπάλου καὶ φέρων κέρα Ἀμαλθείας. Ἄνω δὲ Νίκη στεφανοῦσα αὐτόν	Α·85
-----	--------------------------	------	--	------

Semis.	Κεφαλή Ἀθηνᾶς, S	᾽Ομοίως, ἀλλ' ἄνευ Νίκης .	Α·7
	᾽Ομοίως (ἄνευ τοῦ S).	᾽Ομοίως	Α·6

᾽Αετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.	A—O	Κάνθαρος καὶ δύο ἀστέρες	Α·4
----------------------	-----	--------------------------	-----

Στύρνιον (;). Πόλις θέσεως ἀγνώστου. Χαλκᾶ τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος.

Ὅστρακον κτενός.	ΣΤΥ	᾽Αετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.	
------------------	-----	----------------------	--

Τάρας. Ἐν ἔτει 708 π. Χ. ἀποικία Λακεδαιμονίων, καλουμένων Παρθενίων ἕνεκα τῆς παρανόμου αὐτῶν γεννήσεως, ὁδηγούμενη δὲ ὑπὸ τοῦ Φαλάνθου, ἰδρύθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Δελφικοῦ μαντείου ἐν Ἰαπυγίᾳ ἐπὶ μικρᾷ τινος χερσονήσου παρὰ τὴν εἰσόδον μυχοῦ τινος τῆς θαλάσσης, ἐκτάσεως 6 μιλίων τὸ μῆκος, καὶ

² μέχρι 3 τὸ πλάτος. Οὕτω ἡ νέα πόλις ἐδέσποζε τοῦ ἔξω κόλπου, εἰς ὃν ἐκβάλλει ὁ μικρὸς ποταμὸς Τάρας, καὶ τοῦ ἐντὸς λιμένος, τοῦ νῦν γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Mare Piccolo*.

Ἀρχαία τις παράδοσις διηγεῖται τίνι τρόπῳ Τάρας ὁ κτίστης τῆς πρώτης ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου Ἰαπυγικῆς ἀποικίας ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος ἐκ ναυαγίου διὰ τῆς παρεμβάσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ποσειδῶνος, πέμψαντος δελφῖνα ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ὁποῖου ἐκομίσθη εἰς τὴν ἀκτὴν.

Ὁ αὐτὸς μῦθος ἐφηρμόσθη κατόπιν ἐπὶ τοῦ Φαλάνθου, τοῦ πραγματικοῦ οἰκιστοῦ τοῦ Τάραντος, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐταυτίσθη ἐν μεταγενεστέρῃ ἐποχῇ πρὸς τὸν μυθικὸν Τάραντα. (Πρβ. ἐπίσης τὸν μῦθον τοῦ πλοῦ τοῦ Ἀρίονος ἐκ Σικελίας εἰς Κόρινθον. Ἡροδ. I, 24). Σπουδαῖα ἦσαν τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα τῆς ὑπὸ Φαλάνθου ἐκλεχθείσης θέσεως. Αἱ γειτονικαὶ νομαὶ παρῆγον λαμπρὰ ἔρια καὶ γένη ἵππων θαυμαστά, ἡ δὲ πορφύρα (*murex*) τοῦ μικροῦ θαλασσίου μυχοῦ ταχέως ἀπέβη πηγὴ πλούτου εἰς τοὺς ἐπιχειρηματίας Ἑλλήνας ἀποίκους. Σήμερον τὰ ἰχθυοτροφεῖα τοῦ *Mare Piccolo* παρέχουσι προσοδοφόρον ἐργασίαν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Τάραντος, ὡς ἀφθονοῦντα εἰς ἀναρίθμητα εἶδη ὀστράκων, ὧν πολλὰ δὲν εὐρίσκονται ἀλλαχοῦ.

Ἡ κατοχὴ τοῦ λαμπροῦ τούτου λιμένος, τοῦ μόνου ἀσφαλοῦς τῶν παραλίων τούτων, ἔφερεν ἀναγκαίως τὸν Τάραντα εἰς ἐμπορικὴν ἐπιμιξίαν μεθ' ὅλων τῶν μερῶν τῆς Μεσογείου. Ἡ πολιτεία τοῦ Τάραντος κατὰ τοὺς πρώτους ἐκείνους χρόνους συνετάχθη ἀναμφιβόλως κατ' ἀπομίμησιν τῆς Σπαρτιατικῆς, ὁ δ' Ἡρόδοτος (III, 136) μνημονεύει βασιλέως τοῦ Τάραντος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Δαρείου. Ὡσαύτως ἡ ἐν Τάραντι λατρεία τοῦ Ἰακινθίου Ἀπόλλωνος ἦτο προφανῶς Σπαρτιατικῆς καταγωγῆς.

Τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τοῦ Τάραντος εἶνε λεπτοὶ παροψιδόμορφοι δίσκοι, ἔχοντες τοὺς ὀπισθίους τύπους ἐγγλύφους, ὅμοια δὲ τὴν κατασκευὴν πρὸς τὰ νομίσματα τῆς μεγάλης Ἀχαϊκῆς συμμαχίας τῆς νοτίου Ἰταλίας, ἧς ὁ Πυθαγόρας ἦτο ὁ διοργανω-

τῆς καὶ ἀρχηγός. Βεβαίως ὁ Τάρας πρέπει νὰ εἰσῆλθε κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς τὸν κύκλον τῆς τότε ἐπικρατησάσης ἐπιτροπῆς τῆς συμμαχίας ταύτης. Τὰ νομίσματα ταῦτα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 530-500 περίπου π. Χ.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α'. Περὶ τὰ 530-500 π. Χ.

TARAS (ἐπ' ἀριστερά). Τάρας ἐπὶ δελφίνος.	Τάρας ἐπὶ δελφίνος ἑγγλυφος . . . (Πίναξ Γ'. 1) $\mathcal{A}$ δίδραχ. 115 %
TARAS Ἀπόλλων γυμνός, ἐπὶ τοῦ ἑνὸς γόνατος ἰστάμενος, φέρων δὲ λύραν καὶ πλῆκτρον.	Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος ἑγγλυφος, ἡ τάρας ἐπὶ δελφίνος ἑγγλυφος $\mathcal{A}$ δίδραχμον 125 %

[B. M. Guide, Πίν. VII, 3]

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'. Περὶ τὰ 500-473 π. Χ.

Ἐπιγραφή TARAS, συνήθως ἐπ' ἀριστερά, ἐπὶ τῆς μιᾶς ἢ καὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀψεων. Κατασκευὴ συμπαγῆς, ἀμφοτέροι δ' οἱ τύποι ἐν ἀναγλύφῳ.

Τάρας ἐπὶ δελφίνος. [B. M. Guide, Πίν. VII, 5]	Τροχὸς τετράκνημος $\mathcal{A}$ δίδραχ. 125 %
Ὀστρακον κτενός.	Ὅμοίως . . . $\mathcal{A}$ διώβολον, 20 %
» »	» . . . $\mathcal{A}$ ὀβολός (:) 7 %
Τροχός.	» . . . $\mathcal{A}$ $\frac{1}{4}$ ὀβολ. (:) 2 %

Τάρας ἐπὶ δελφίνος. [B. M. Guide, Πίν. VII, 6]	Ἴππος θαλάσσιος πτερωτός $\mathcal{A}$ δίδραχμον, 125 %
Δελφίς.	Ἴππος θαλάσσιος πτερωτός $\mathcal{A}$ διώβολον, 20 %

Τάρας ἐπὶ δελφίνος.	Κεφαλὴ ἀρχαῖκῃ (Τάραντος;) ἐν κύκλῳ (Πίναξ Γ'. 2) $\mathcal{A}$ δίδρ. 125 %
Ἡμισυ ἵπποκάμπης.	Ὅμοίως . . . $\mathcal{A}$ δίδραχ. 61 %
Ὀστρακον κτενός.	Δελφίς ἐν κύκλῳ $\mathcal{A}$ λίτρα, 12·5 %
» »	» » $\mathcal{A}$ $\frac{1}{2}$ λίτρα, 5·6 %
Τ περικυκλούμενον ὑπὸ . . .	Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος ἐπαναλαμβανόμενος. $\mathcal{A}$ τρίαξ ἢ $\frac{1}{4}$ λίτρας, 2·8 %

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'. Περὶ τὰ 473-400 π. Χ.

Ἐν ἔτει 473 π. Χ. ὁ Τάρας ὑπέστη καταστρεπτικὴν ἤτταν παρὰ τῶν Μεσσαπίων, ἀπολέσας τὸ ἄνθος τῆς ἀριστοκρατικῆς αὐτοῦ νεότητος. Ἀποτέλεσμα δὲ ἦτο μεταβολὴ τις τοῦ πολιτεύματος καὶ ἡ ἰδρυσις δημοκρατίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἡ πόλις ἀνέκτησε ταχέως πᾶσαν τὴν προτέραν αὐτῆς καὶ ἔτι μείζονα εὐτυχίαν.

Τὰ νομίσματα τῆς τρίτης ταύτης περιόδου διακρίνονται διὰ νέου τινὸς ὀπισθοτύπου, δηλαδὴ τοῦ καθημένου Τάραντος, — ὃν τινες προϋτίμησαν νὰ ὀνομάζωσι Δῆμον τοῦ Τάραντος, — κρατοῦντος ἐν τῇ χειρὶ ἀντικείμενόν τι συμβολικὸν τοῦ ἐμπορίου τῆς πόλεως, ὅμοιον πρὸς τὴν συχνότατα ἀπαντῶσαν καὶ δι' ἐρίου περιβαλομένην ἡλακάτην.

Ἐπιγραφαὶ ΤΑΡΑΣ, ΤΑΡΑΣ καὶ τέλος ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ.

Τάρας ἐπὶ δελφίνος, διαφοροτρόπως εἰκονιζόμενος, συνήθως μετὰ θαλάσσιων συμβόλων ἐν τῷ πεδίῳ.

Ἀρρην μορφῇ (ὁ Τάρας;) γυμνὴ μέχρι ὀσφύος, κρατοῦσα ἡλακάτην, κἀνθαρον, κ.λ.π. ἢ προσφέρουσα πτηνὸν εἰς σκύμνον πάνθηρος. (Τοῦτο εἶνε ἴσως διονυσιακὸς τις τύπος.) (Πίναξ Γ'. 3) $\mathcal{P}$ δίδραχ. 125 κ.

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς σειρᾶς ταύτης ἡ τεχνοτροπία προβαίνει ταχέως ἀπὸ ἀρχαϊκῆς εἰς ἀκμαίαν.

Ὀστρακον κτενός.

Γυναικεῖα (:) κεφαλῇ. $\mathcal{P}$ λίτρα, 13 κ.

»

»

» $\mathcal{P}$ $\frac{1}{2}$ λίτρα, 7-4 κ.

Ἐν ἔτει 436 συνέβη ἡ πάλῃ μεταξὺ τοῦ Τάραντος καὶ τῆς νεοκτίστου Ἀθηναϊκῆς ἀποικίας τῶν Θουρίων διὰ τὴν κατοχὴν τῆς Σιρίτιδος χώρας, λήξασα ἐν ἔτει 432 π. Χ. διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν δύο πόλεων ἰδρύσεως τῆς ἐν Λευκανίᾳ Ἡρακλείας.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἡ πάντως περὶ τὰ τέλη τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, ἤρξατο νὰ γίνηται χρῆσις νέου τινὸς τύπου ἐπὶ τῶν Ταραντινῶν στατήρων, δηλαδὴ ἱππέως ἐρίππου, εἰκονιζομένου εἰς τοσοῦτον μέγαν ἀριθμὸν πολυποικίλων στάσεων καὶ ἐπὶ σειρᾶς νομισμάτων τὸσον μακρᾶς, ὥστε λεπτομερὲς περιγραφὴ

τῶν σχεδὸν ἀτελευτήτων ποικιλιῶν εἶνε ἐνταῦθα ἀδύνατος. Ἐπὶ κομματίων τινῶν ὁ ἵππεὺς παρίσταται ὡς γυμνὸς παῖς ἢ ὡς ἔφηβος στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ ὡς μετὰ νίκην ἐν ἀγῶνι· ἐπὶ ἄλλων παρὶς ὡς ἀνὴρ ἀκμαῖος, νῦν μὲν γυμνός, νῦν δὲ ὠπλισμένος διὰ κράνους, ἀσπίδος καὶ δοράτων. Ἐνίοτε ὁ ἵππεὺς ὁδηγεῖ καὶ δεύτερον ἵππον, ὁπότε εἶνε ἴσως εἰς τῶν περιφήμων Ταραντίνων ἱππέων, οἵτινες, ὡς γνωρίζομεν παρὰ τοῦ Τ. Λιδίου (XXXV, 28), ἐξεστράτευον ἔχοντες δύο ἵππους «*binos secum trahentes equos*». Ἐν τοῦτοις ἐν τῷ συνόλῳ ἀσφαλέστερον εἶνε νὰ θεωρήσωμεν πάντας τοὺς τύπους τούτους ὡς ἀπεικονίζοντας τοὺς ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ ἀγῶνας καὶ ὡς κλειζοντας νίκας εἰρηνικῶν ἀγώνων μᾶλλον ἢ πραγματικῶν πολέμων.

Ἡ μεταξὺ τῶν περὶ τὰ 380 καὶ 360 π. Χ. περίοδος ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ κολοφῶνος τῆς εὐτυχίας τοῦ Τάραντος, ἥς διαρκούσης προϊστάτο τῆς πολιτείας ὁ φιλόσοφος Ἀρχύτας. Αὕτη ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ Διονύσου τῶν Συρακουσῶν, οὗτινος οἱ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τῆς Νοτίου Ἰταλίας πόλεμοι εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα ὡς πρὸς τὸν Τάραντα νὰ ἀπομείνῃ ἄνευ τινὸς ἐπιφόβου ἀντιζήλου κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Ὅτε δὲ ἐπηκολούθησαν οἱ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀγῶνες, τότε οἱ πλούσιοι καὶ ἀβροδίαιτοι ἔμποροι τοῦ Τάραντος, ἀνίκανοι ὄντες νὰ παλαίσωσι μόνοι κατὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν, ἐπεκαλέσθησαν πρῶτον μὲν ἐν ἔτει 338 π. Χ. τὴν βοήθειαν τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Ἀρχιδάμου, κατόπιν δὲ τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μολοσσοῦ (330 π. Χ.) καὶ τέλος τὴν τοῦ Κλεωνύμου (314 π. Χ.) μεθ' ὃ συνωμολόγησαν εἰρήνην πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐχθροὺς αὐτῶν Μεσσηπίους, Λευκανοὺς καὶ Βρεττίους· ἐπραξάν δὲ τοῦτο ἐπειδὴ νέος ἐχθρὸς ἰσχυρότερος πάντων ὄσων μέχρι τοῦδε συνήντησαν ἐδάδιζε βραδέως καὶ ἀσφαλῶς ἐναντίον αὐτῶν.

Ὁ ἀπὸ μακροῦ ἐπικείμενος πόλεμος μεταξὺ Ῥώμης καὶ Τάραντος ἤρξατο τὸ ἔτος 302 π. Χ. Οἱ Ταραντῖνοι, δυσπιστοῦντες πρὸς τὰς ἰδίας αὐτῶν δυνάμεις, ἐπεκαλέσαντο νῦν, ἐν ἔτει 281 π. Χ.,

εἰς βοήθειαν Πύρρον τὸν βασιλέα τῆς Ἡπείρου. Τὰ συμβάντα τῆς περιφήμου ἐκστρατείας τοῦ παρατόλμου τούτου στρατηλάτου μετὰ τῆς Μακεδονικῆς φάλαγγος καὶ τῆς ἐξ ἐλεφάντων ἱλῆς αὐτοῦ εἶνε τόσοι γνωστὰ εἰς πάντας, ὥστε δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐνδια-
τρίψωμεν ἐπὶ τοῦ καλῶς γνωστοῦ κεφαλαίου τούτου τῆς ἱστορίας. Τὸ πᾶν ἀπέβη εἰς μάτην, ἔτη δέ τινα βραδύτερον (272 π. Χ.) ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ πόλις τῆς Νοτίου Ἰταλίας περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῆς τὰ πάντα κατακτώσης Ῥώμης.

Ἡ νομισματοκοπία τοῦ Τάραντος μεταξὺ τοῦ 400 περίπου π. Χ. καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως εἶνε, ὡς θὰ προσεδόκα τις, πλουσιωτέρα οἰασδῆποτε ἄλλης Ἑλληνικῆς πόλεως τῆς Ἰταλίας. Εἶνε δὲ ἐκ τριῶν μετᾶλλων, ἤτοι χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ χαλκοῦ.

ΧΡΥΣΟΣ. Περὶ τὰ 400-330 π. Χ.

ΤΑΡΑΣ Κεφαλὴ θεᾶς μετὰ στεφάνης καὶ πέπλου καταπίπτοντος ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς, περικυκλουμένης ἐνίοτε ὑπὸ δελφίνων.	}	(α) Οἱ Διόσκουροι. *Ανωθεν, ἐνίοτε, ΔΙΟΞΚΟΡΟΙ. *Ἀρχων, ΞΑ.
		(β) Ἴππεὺς στέφων ἵππον ΚΥΛΙΧ, Ξ, καὶ ὄστρακον. ΞΑ, ἀστήρ. (Πίναξ Γ'. 4).
		(γ) Τάρας ὡς παῖς ὑψῶν τὰς χεῖρας πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ποσειδῶνα, καθήμενον ἐπὶ θρόνου πρὸ αὐτοῦ.

Χ Στατήρ. Ὀλκὴ 135 κ. (τὸ πολὺ).

ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ Κεφαλὴ θεᾶς μετὰ κόμης καταπιπτούσης, φέρουσα στεφάνην, ἣ μετὰ κόμης διὰ ταινίας ἀναδεδεμένης, συχνὰ δὲ μετὰ ὀνόματος ἀρχοντος, ΞΑ.	}	ΤΑΡΑΣ Τάρας ἐπὶ δελφίνος, ἐνίοτε σὺν ΗΗ
		[B. M. Guide, Πίν. XXXIII, 14]. Χ Δραχμή. *Ολκὴ 67 κ. (τὸ πολὺ).

ΤΑ. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. Πρὸ αὐτῆς ΞΑ καὶ δελφίς.	Ἡρακλῆς πρὸς λέοντα μαχόμενος, ΗΗ

Χ Διώβολον. Ὀλκὴ 22·5 (τὸ πολὺ).

Κεφαλή 'Ηρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ. | ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ Τάρας κρατῶν τρι-
αιναν καὶ ἡνιοχῶν ἄρμα.

Χ Στατήρ. 'Ολκή 135 κ. (τὸ πολὺ).

ΧΡΥΣΟΣ. Περί τὰ 330-272 π. Χ.

Κεφαλή 'Ηρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ | 'Ο αὐτὸς τύπος, ὄνομα ἄρχοντος
(τεχνοτροπία μεταγενεστέρη). ΝΙΚΑΡ . . .

[B. M. Guide, Πίν. XXXIII, 13]. Χ Στατήρ. 'Ολκή 135 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλή Διδῶς ΝΚ (μονογράφημα). | ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ 'Αετὸς μετ' ἀνα-
πεπταμένων πτερύγων ἐπὶ κεραυ-
νοῦ, ἐν τῷ πεδίῳ δύο ἀμφορεῖς
ἄρχων, ΝΙΚΑΡ.

[B. M. Guide, Πίν. XXXIII, 12]. Χ Στατήρ. 'Ολκή 135 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλή 'Ηρακλέους. | ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ Τάρας ἐπὶ ἄρματος,
ἄρχων, ΝΙΚΑΡ.

Χ Δραχμή. 'Ολκή 67·5 (τὸ πολὺ).

Κεφαλή 'Απόλλωνος μετὰ κόμης κα | ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ 'Αετὸς ἐπὶ κεραυ-
ταπιπτούσης. | νοῦ, ἄρχοντες, ΙΑ καὶ ΑΡ (ἐπι-
δορατὶς).

Χ $\frac{1}{2}$ δραχμή. 'Ολκή 33·75 (τὸ πολὺ).

Κεφαλή 'Αθηνᾶς φέρουσα κράνος κο- | Τάρας ἐπὶ ἄρματος.
ρινθιακόν.

Χ Τετρώβολον. 'Ολκή 45 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλή 'Ηρακλέους. | ΤΑΡΑΣ Τάρας ἐπὶ δελφίνος.

Χ Σικελικὴ λίτρα. 'Ολκή 13·5 (τὸ πολὺ).

Κεφαλή θεᾶς φέρουσα στεφάνην. | ΤΑΡΑΝ. Κάνθαρος.

Χ 'Οβολός. 'Ολκή 11·25 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλή 'Ηλίου ἀντωπὸς μετ' ἀκτί- | ΤΑΡΑΝ. Κεραυνός. 'Ονομα ἄρχον-
νων. | τος ΑΠΟΛ.

Χ $\frac{1}{2}$ λίτρα. 'Ολκή 6·75 κ. (τὸ πολὺ).

ΧΡΥΣΟΣ. Περί τὰ 212-209 π. Χ.

Κεφαλή 'Ηρακλέους ἐν λεοντῇ, ἐν- | ΤΑΡΑΝΤΙ[ΝΩΝ] Τάρας ἡνιοχῶν
τελῶς μεταγενεστέρης τεχνοτρο- | ἄρμα. Ἀρχων, ΑΡΙ. Σύμβολον
πίας. | κεραυνός.

[B. M. Guide, Πίν. XLV, 14]. Χ Στατήρ. 'Ολκή 135 κ. (τὸ πολὺ).

Τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα χρυσᾶ νομίσματα τοῦ Τάραντος εἶνε ἴσως τὰ ὠραιότατα πασῶν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων νομίσματα τοῦ μετάλλου τούτου. Ἡ μετὰ στεφάνης καὶ καλύπτρας κεφαλὴ τῆς θεᾶς εἶνε ἔξοχον καλλιτέχνημα. Ἡ τοῦ Διὸς δὲ εἶνε πλήρης ἐκφράσεως, ἀλλὰ προδίδει τεχνοτροπίαν κατὰ τι νεωτέραν. Ὁ μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων ἀετὸς τῆς ὀπισθίας ὄψεως τοῦ νομίσματος τούτου εἶνε ἐπίσης ἔργον σημαντικῆς ἀξίας. Ἀλλὰ τὸ κατ' ἔξοχὴν πάντων σπουδαϊότατον εἶνε ὁ ἀξιοσημείωτος στατήρ, ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τοῦ ὁποίου βλέπομεν τὸν μικρὸν Τάραντα ἀνατείνοντα τὰς χεῖρας πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ποσειδῶνα.

Ἡ χρονολογία τῆς πρώτης ἐκδόσεως χρυσοῦ ἐν Τάραντι νομίσματος δυσκόλως δύναται νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς. Δὲν εἶνε πολὺ πιθανόν, ὅτι ἐκόπησαν εἰς μεγάλην τινὰ ποσότητα πρὸ τοῦ 360 π. Χ., ἐνῶ εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν ἀνήκει εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος.

Ὁ στατήρ, τὸν ὅποιον τάσσω κατ' εἰκασίαν εἰς τὸν χρόνον τῆς ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ Ἀννίβα ἐπαναστάσεως, δύναται νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν ἐσχάτων ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Τάραντος, ἅτινα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τὴν αὐτὴν βραχεῖαν περίοδον. Ἴδε σελίδα 84.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἀποτελοῦνται ἐν συνόλῳ ἐκ διδράχμων, διαιρουμένων εἰς τρεῖς διακεκριμένας τάξεις: —

Α'. Ταραντίνος ἱππεύς.

ΤΑΡΑΣ Τάρας ἐπὶ δελφίνος¹⁾ . . .
*Ολκῇ 126-116 κ.

Β'. Γυναικεία κεφαλὴ ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Νεαπόλεως, κλπ.

ΤΑ. Ἱππεὺς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ.
*Ολκῇ 115-105 κ.

Γ'. Ταραντίνος ἱππεύς.

ΤΑΡΑΣ Τάρας ἐπὶ δελφίνος . . .
*Ολκῇ 102-95 κ.

¹⁾ Ἐν τῇ Num. Zeit. 1870 καὶ Zeit. f. Num. I, p. 278 γίνεται λόγος περὶ διδράχμου τινὸς τῆς τάξεως ταύτης φέροντος τὴν παράδοξον ἐπιγραφὴν ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ ΗΜΙ, ἣν ὁ von Sallet προτείνει νὰ ἀναγνώσωμεν Ταραντίνων εἰμί (νόμισμα). Ἀφ' ἐτέρου ὁ Friedlaender θεωρεῖ τὸ ΗΜΙ συμπληρωτέον εἰς ἡμισυ.

Ἐν τῇ τάξει Α' ὁ ἀρχαῖος σταθμὸς διατηρεῖται ἄθικτος.

Τὰ νομίσματα τῆς τάξεως Β' εἶνε ιδιόρρυθμα καὶ κατασκευῆς διαφερούσης πάντων τῶν λοιπῶν νομισμάτων τοῦ Τάραντος. Ἡ ἔλλειψις ἐν αὐτοῖς πρωτοτυπίας καὶ τῆς ἀξιοσημειώτου ἐκείνης ποικιλίας τῆς ἐν ταῖς λεπτομερείαις, ἥτις τοσοῦτον χαρακτηρίζει πάντα τὰ λοιπὰ νομίσματα τοῦ Τάραντος, παριστᾷ αὐτὰ καὶ πέντα ὡς εἰδός τι συμμαχικοῦ νομίσματος ὑπὸ τὴν αὐθεντίαν μὲν τοῦ Τάραντος, ἀλλὰ διὰ κυκλοφορίαν ἐκτὸς τῆς Ταραντινῆς χώρας. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἰσχυροποιεῖται ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς ἐξετάσεως τοῦ ἐμπροσθίου τύπου, ὅστις εἶνε ὀλοσχερῶς καμπανικῆς τεχνολογίας καὶ κατασκευῆς. Ἐπὶ πλέον ἡ ὁλκή εἶνε ἀκριβῶς ἡ τῶν Καμπανικῶν διδράχμων.

Ἡ ἐπὶ τοῦ δελφίνου μορφή, τὸ ἀρχαῖον «στέμμα», ἵνα οὕτω εἰπωμεν, τῆς πόλεως τοῦ Τάραντος, ἀπὸ σκοποῦ ἴσως παραλείπεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς τάξεως ταύτης, ἅν, ὡς νομίζω, ταῦτα ἀποτελοῦσι συμμαχικὸν νόμισμα ἐκδοθέν, διαρκούντος βραχέος τινος σχετικῶς διαστήματός, δι' ἐμπορικοῦς ἢ πολιτικοὺς λόγους, οὓς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν περισσότερον.

Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ ἀρχαίου Ταραντινοῦ σταθμοῦ καὶ ἡ παραδοχὴ τοῦ Καμπανικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος πρέπει νὰ σχετισθῶσι μετὰ τῶν εἰδικῶν ἐκείνων περιστάσεων, αἵτινες ὠδήγησαν εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν νομισμάτων τούτων, ἅτινα δυνάμεθα νὰ ἀποκαλέσωμεν Καμπανοταραντινὴν σειράν.

Ἐν τῇ Γ' τάξει ὁ ἀρχαῖος τύπος τῆς ἐπὶ τοῦ δελφίνου μορφῆς ἐπανέρχεται πάλιν εἰς χρῆσιν, οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ ἀρχαῖος ταραντινὸς κανὼν σταθμῆσεως. Ἀπ' ἐναντίας τὰ νομίσματα τῆς τρίτης ταύτης κατηγορίας δεικνύουσι μείζονά τινα ἑκπτώσιν καθ' ὁλκήν, ἐν συγκρίσει μάλιστα πρὸς αὐτὰ τὰ καμπανοταραντινὰ κέρματα τῆς Β' τάξεως. Ἄλλως ἤθελεν εἶνε ἐνίοτε δύσκολος ἡ διάκρισις αὐτῶν ἀπὸ τῶν τελευταίων νομισμάτων τῆς τάξεως Α', ἐπεὶ δὲ οἱ δύο τύποι τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν εἶνε συχνὰ πανόμοιοι. Οὐδὲν

ἦττον ἐξησχημένος ὀφθαλμὸς ἀνακαλύπτει σταθεράν ἂν καὶ λίαν βαθμιαίαν χειροτέρευσιν αὐτῶν κατὰ τεχνοτροπίαν.

Δοκιμή τις πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἀκριβοῦς συνεχείας τῶν πολλῶν μικρῶν ποικιλιῶν τῶν Ταραντινικῶν διδράχμων θὰ ἦτο ἀναγκαίως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ὑποθετική· δύναται ὅμως νὰ τεθῇ ὡς γενικὸς κανὼν, ὅτι πάντα τὰ νομίσματα τὰ φέροντα ἀκέραια ὀνόματα ἀρχόντων εἶνε μεταγενέστερα τοῦ 360 π. Χ.

Ἡ ἀκόλουθος κατάταξις δύναται νὰ γείνη ἀποδεκτή ὥς τις κατὰ προσέγγισιν χρονολογικὴ ἀκολουθία τῶν γνωστοτέρων ποικιλιῶν. Διὰ πάσας τὰς λοιπὰς μικροτέρας ποικιλίας πρέπει νὰ συμβουλευώμεθα εἰδικoὺς καταλόγους.

ΑΡΓΥΡΑ ΔΙΔΡΑΧΜΑ, 400-360 π. Χ.

Πλήρης ὁλκή, 126-116 κ.

Ἐμπροσθεν Ἰππεύς. Ὁπισθεν Τάρας ἐπὶ δελφῖνος.

1. Ἰππεὺς γυμνὸς καλπάζων πρὸς δ.
Γράμματα καὶ σύμβολα ἐπὶ τῆς ἔμπρ. ὀψευς. Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς.

(1) Ἄνευ γράμματος.

(2) Λ

2. Παῖς γυμνὸς στέφων ἵππον ἱστάμενον.

(1) Ἄνευ γράμματος.

(2) Κηρύκειον.

(3) Λ

Λ

3. Παῖς γυμνὸς στέφων ἵππον προχωροῦντα.

(1) Παλλάδιον.

(2) Κτεῖς.

(3) ΑΡ

(4) Γ

Ρ

Χ Ω (3)

Α

4. Ἰππεὺς γυμνὸς ἀνορθούμενος.

(1) Ο

(2) ΑΟΡ

Ο

5. Κρανοφόρος ἰππεύς πρὸς ἄρ. φέρων ἀσπίδα ἐπὶ τοῦ δεξιού
βραχίονος.

(1) *Ανευ γράμματος.

(2) Δ

(3) Λ

Κ

Ρ

6. Ἴππεὺς γυμνὸς πρὸ ὄρου.

(1) ΗΗ

(2) ΗΞ

7. Ἴππεὺς γυμνὸς βαδίζων.

(1) Θ

(2) Κάνθαρος.

Θ

8. Ἴππεὺς γυμνὸς πλαγίως ἰππεύων, ἔχων τὴν μίαν κνήμην
πρὸς τὰ ὀπισθεν κεκαμμένην καὶ κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς
μικρὰν ἀσπίδα.

(1) Κτεῖς.

(2) Α

(3) Δ

(4) Ε

(5) Λ (Πίναξ Γ'. 5).

(6) Π

(7) Ξ

(8) Ξ

(9) *Ανευ γράμματος.

Ι

Ξ

Κ

Ι

*Ανευ γράμματος.

Α ῥ Ρ

Ξ

Ξ

*Ανευ γράμματος.

ΑΡΓΥΡΑ ΔΙΔΡΑΧΜΑ, 360-300 π. Χ.

Πλήρης δλκή, 126-116 κ

9. Ὅμοιος τῷ τύπῳ 8.

(1) ΝΙΚΩΤΤΑΣ ΕΥ

(2) ΩΝ ΕΥ

(3) ΕΥ

(4) ΥΞ

ΙΟΡ Ἴπποκάμπη.

ΑΡΙ Ἐπιδορατὶς.

» »

Ἴπποκάμπη.

10. Ἴππεὺς γυμνὸς μετὰ μικρᾶς ἀσπίδος ἐν τῇ ἀριστερᾷ (ἄνευ κε-
καμμένης κνήμης).

(1) ΛΩΛΙΦ	ΕΥ	
(2) ΦΙΛΩΝ	ΕΥ	
(3) ΦΙΛΟΚΛΗΞ	ΞΙ	ΛΥ

11. Ἴππεὺς γυμνὸς καλπάζων πρὸς δ.

(1) ΑΡΙΣΤΙΑΞ	ΕΥ	ΚΛΗ
(2) ΘΡΑ		ΘΡΑ Σηπία.
(3) ΗΠΠΟ		ΔΙ "Οστρακὸν (<i>buccinum</i>).
(4) ΝΙΚΟΔΑΜΟΣ	ΕΥ	ΙΟΡ

12. Ἴππεὺς γυμνὸς μετὰ δύο ἵππων καὶ Νίκη στεφανοῦσα αὐτόν,

(1) ΦΙ	Κ	Χ (Πίναξ Γ'. 6).
--------	---	------------------

13. Ἴππεὺς ἔνοπλος ιστάμενος παρὰ τὸν ἵππον αὐτοῦ.

(1) Ι	Α
-------	---

14. Ἴππεὺς γυμνὸς ἀνορθούμενος. (Πβλ. τύπον 4).

(1) ΣΑ	ΞΥΜ Περικεφαλαία.
--------	-------------------

15. Παῖς γυμνὸς ἐπὶ ἵππου ἀνορθουμένου, ὃν ὑποδέχεται νέος τις·
ἄνω, Νίκη στεφανοῦσα τὸν παῖδα.

(1) Ι	Κ [B.M. Guide, Πίν. XXIV, 6].
-------	-------------------------------

16. Παῖς γυμνὸς ἐπὶ ἵππου, καὶ νέος γονατίζων κάτω τοῦ ἵππου
καὶ ἐξετάζων τὴν ὀπλὴν τοῦ ἵππου.

(1) Φ	Ε (Πίναξ Γ'. 7).
(2) Φ	Γ

17. Ἴππεὺς ἔνοπλος ὑπὸ Νίκης ὑποδεχόμενος.

(1) ΙΑ Μ ΚΑΛ	ΚΑΛ
(2) Ἄνευ γραμμάτων.	ΙΟΡ

18. Νέος γυμνὸς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ.

(1) ΣΑ ΦΙΛΙΑΡΧΟΣ	ΑΓΑ
(2) ΑΓΗ	Φύλλον κισσοῦ.

(3) $\overline{AP}$ (μονογράφημα).	IOP
(4) K Ῥόπαλον.	Ω
(5) ΣA APΘΩN	CAΣ

19. Νέος γυμνός στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ· ἄνω, Νίκη στεφανοῦσα τὸν ἱππέα.

(1) ΣIM	IHP
-----------------	-----

20. Ἱππεὺς κρανοφόρος πρὸς ἄρ., ἀσπίς ἐν τῇ ἀριστερᾷ αὐτοῦ (Πρβλ. τύπον 5).

(1) Ξ ΝΙΚΑ . . .	ΑΓΑ Ἀλέκτωρ.
----------------------	--------------

21. Ἱππεὺς γυμνός ἀκοντίζων πρὸς τὰ κάτω.

(1) Ξ API	ΚΛ
(2) ΓA ΚΑΛ Λ	API Δύο ἀστέρες (Πίναξ Γ', 8)
(3) ΓA ΚΑΛ Α	ΚΑΛ
(4) ΛN ΚΑΛ Χ	ΚΑΛ
(5) ΓA ΚΑΛ Α	ΦΙ
(6) ΣA	Δελφίν.
(7) ΣA	Πρῶρα.
(8) ΣA	$\overline{AP}$ (μονογραφ.) Δελφίς.
(9) ΣA	ΛΚ Δελφίς.
(10) ΣA	A P »
(11) ΣA	IHP
(12) ΣA	IHP $\overline{AP}$
(13) ΣA	ΦΙ Φύλλον κισσοῦ.
(14) ΣA	Ω Σ Δελφίς.
(15) ΣA	K »
(16) ΣIM	ΦΙΛΙΞ Ἀετός.
(17) ΣIM	ΦΙ »
(18) $\overline{AP}$ Φ	ΦΙΛΙΞ »
(19) ΣI	ΦΙ »
(20) ΣI	Ἀνευ γραμμάτων.
(21) ΣI ΔΕΙΝΟΚΡΑΤΗΣ	

22. Ἴππεὺς κρανοφόρος ἀκοντίζων πρὸς τὰ κάτω.
(1) ΔΑΙ		Η Κῆρυξ βουτράκων (buccinum).
(2) ΔΑΙ		ΦΙ »
(3) ΦΙΛΙ		ΦΙ Φύλλον κισσοῦ.

ΔΙΔΡΑΧΜΑ ΑΡΓΥΡΑ, 300-272 π. Χ.

Ἡλατιωμένη δολή, 102-95 κ.

23. Ἴππεὺς κρανοφόρος βάλων διὰ δόρατος πρὸς τὰ κάτω.
(1) ΕΥ ΞΩΣΤΡΑΤΟΣ		ΠΟΛΥ Κερυνός.
(2) ΓΥ		ΠΟΛΥ »
(3) ΓΥ ΞΩΣΤΡΑΤΟΣ		ΠΟΛΥ »
(4) ΕΥ ΦΙΝΤΙΑΞ		ΠΟΛΥ Πρῶρα.
(5) ΘΕ ΑΛΕ		ΞΙ Ἀστήρ.
(6) ΔΑΙ		Πρῶρα.

24. Ὅμοιως τῷ τύπῳ 23, ἀλλὰ μετὰ Νίκης στεφανώσεως τὸν ἵππεά.
(1) ΞΙ ΛΥ		ΓΥ

25. Ἴππεὺς γυμνὸς στεφανῶν ἑαυτὸν.
(1) ΞΑ	Κιονόκρανον.		ΚΟΜ
(2) ΙΩ ΙΑΛΟ	»		
(3) ΙΩ ΙΑΛΟ	»		ΑΝΘ

26. Δύο ἵππεῖς (οἱ Διόσκουροι;)
(1) Ἀνευ γραμμάτων.		ΑΡ (μονογρ.)
(2) ΥΦ (μονογρ.)		ΓΥ
(3) Ἀνευ γραμμάτων.		ΓΥ

27. Ἴππεὺς γυμνός, ἕτερος δὲ νέος γυμνὸς ὑποδέχεται τὸν ἵππον.
(1) Ι Δ		ΦΙ
(2) ΑΡΙΞΤΙΠ ΓΥ		Ἑλέφας (Πίναξ Γ'. 9).

28. Ἴππεὺς γυμνὸς καλπάζων (Πέλ. τύπον 1).
(1) ΗΗΡΑΚΛΗΙ		Δύο μονογραφήματα. Κάνθαρος.
(2) ΙΩΠΥΡΙΩΝ ΞΩ Βού-
κρανον.		ΕΠ (μονογρ.) Κεφ. Σίληνού.
(3) ΟΛΥΜΠΙΞ Στέφανος.		Τρίπους.

29. Ἴππεὺς ἔνοπλος μετὰ μεγάλης κυκλοτεροῦς ἀσπίδος.
 (1) ΗΙ ΙΩ ΑΠΟΛΛ (;) | ΑΝΘ
 (2) Α ΚΑΛ | Τρίαινα.
30. Ἴππεὺς γυμνὸς ἀνορθούμενος.
 (1) ΙΩΠΥ ΕΥ | ΟΙ Κράνος,
31. Ἴππεὺς γυμνὸς ἀκοντίζων πρὸς τὰ κάτω. (Πβλ. τύπον 21).
 (1) ΑΡΙΞΤΙΓ ΕΥ | ΔΙ Ἐλέφας.
 (2) ΑΡΙΞΤΟΚΛΗΞ ΔΙ | Κεφαλή Ἀρτέμιδος.
32. Ἴππεὺς ἔνοπλος, πρὸς δ. μετὰ μεγάλης ἀσπίδος ὀπισθεν αὐτοῦ.
 (1) ΗΗΡΑΚΛΗΤΟΞ | ΕΓ (μονογρ.) Θυματήριον.
 (2) ΟΙ ΑΠΟΛ |
 (3) ΟΙ ΑΡΙΞΤΟΚ | Πηδάλιον.
33. Ἴππεὺς ἔνοπλος πρὸς ἄρ., μετ' ἀσπίδος ἐν τῇ ἄρ.
 (1) ΑΡΙΞΤΩΝ | ΙΩΠ
 (2) ΑΡΙΞΤΩΝ ΕΥ | ΙΩΠ
 (3) ΑΡΙΞΤΩΝ ΕΥΦ | ΙΩΠ
34. Ἴππεὺς γυμνὸς μεθ' ἵππου ἱσταμένου.
 (1) ΦΙΛΗΜΕΝΟΣ ΦΙ | Βούκρανον.
35. Ἴππεὺς γυμνὸς στέφων ἵππον ἱστάμενον. (Οἱ μῦς τοῦ ἵππου
 μεγάλως ἐξωγχωμένοι).
 (1) ΦΙΛΟΚΡΑ ΝΚ (μονογρ.) | ΑΡΙΞΤ
 (2) ΞΕΝΕΑΣ ΕΥ ΦΙ | Στάχες.
36. Ἴππεὺς γυμνὸς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ πρὸς τὰ δ. βαδίζοντα.
 (1) ΞΑΛΩΝ ΑΡ (μονογρ.) | ΕΥ
 (2) ΛΕΩΝ | Α Λέων.
 (3) ΚΥΝ ΑΡ προσωπεῖον
 μετὰ πώγωνος.
 (4) ΙΩ ΝΕΥΜΗ | ΑΡΙΞ Δύο ἀστέρες.
 (5) ΙΩ ΝΕΥΜΗ | ΠΟΛΥ » »
 (6) ΙΩ ΝΕΥΜΗ | ΑΡ Ἐλέφας.

- (7) ΦΙΛΟΚΛΗΣ (δύο μονογρ.) | Δύο ἀμφορείς.
Δελφίς. [B. M. *Guide*, Πίν. XXXIII, 15].
- (8) ΦΙ ΙΩΠΥΡΟΣ (;) | Μέλισσα.
37. Ἴππεὺς γυμνὸς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ, πρὸς ἀριστερά.
- (1) ΑΡΙΣΤΙΣ Ἀγκυρα. |
- (2) ΙΩΠΥΡΟΣ ΓΥ | ΧΡΗ
- (3) ΦΙΛΩΤΑΣ ΔΙ | Ἀλέκτωρ.
- (4) ΗΙΣΤΙΑΡ ΕΥ ΦΙ |
- (5) ΗΙΣΤΙΑΡ ΕΥ | Δύο φύλλα κισσοῦ.
- (6) ΦΙΛΟΚΡΑ ΝΚ | ΑΠΟΛ
- (7) ΛΥΚΙΝΟΣ ΞΥ | Γλαύξ.
- (8) ΦΙΛΩΤΑΣ Κέρας Ἀμαλθείας | ΠΟΛΥ
38. Γυμνὸς ἵππεὺς φέρων φοίνικα.
- (1) ΝΙΚΟΚΡΑΤΗΣ Α |
39. Γυμνὸς ἵππεὺς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ, πρὸς δεξιὰ.
- (1) ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΗΣ Μ | ΓΙ Ὅρος.
- (2) ΔΑΜΟΚΡΕ... (;) ΕΥΕ | Μονογράφημα.
- (3) ΑΡΙΣΤΕΙΔ... ΦΙ | »
40. Ἴππεὺς φέρων χλαμύδα καὶ θώρακα.
- (1) ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ Μονογρ. | [B. M. *Guide*, Πίν. XLV, 16].
- (2) » Πίλος καὶ μονογρ. | Μονογράφημα.
- (3) ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ Μονογρ. | Μονογράφημα.
41. Ἴππεὺς ἐγείρων τὴν δεξιάν, ἐπὶ ἵππου ἱσταμένου.
- (1) ΦΙΛΙΣΚΟΣ | Τρίπους.

Δραχμαί, 400-272 π. Χ.

Τὰ μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα δυσκόλως δύνανται νὰ ταχθῶσι κατὰ τεχνοτροπίαν μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω χρονικῶν ὁρίων.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κεκοσμημένου διὰ τῆς μορφῆς Σκύλης. | ΤΑΡ Γλαύξ συνήθως μετ' ὀνομάτων ἀρχόντων ΙΟΡ, ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΗΣ, ΙΑΛΟ, ΝΕΥΜΗΝΙΟΣ, ΠΟΛΥ, ΟΛΥΜΠΙΣ, ΗΙΣΤΙΑΡΧΟΣ, κ.λ.π., κ.λ.π.

Ρ Δραχμαί ὅλης 56-41 κ.

Ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων τῆς κατηγορίας ταύτης εἶνε ἀνεξαίρετως τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ ἀπαντῶντα ἐπὶ τῶν διδράχμων, εἶνε φανερόν ὅτι ἀμφότεραι αἱ κατηγορίαι τυγχάνουσι σύγχρονοι.

Δίδραγμα καὶ δραχμαί, 212-209 π. Χ.

Ἴππεὺς γυμνὸς φέρων κλάδον φοίνικος καὶ στέφον τὸν ἵππον αὐτοῦ (τεχνοτροπία λίαν μεταγενεστέρα).	ΤΑΡΑΣ Τάρας ἐπὶ δελφίνο, συνήθως μετὰ μονογραφήματος ἐν τῷ πεδίῳ. Α Δίδραγμα ὅλη 120 κ.
Ἄρχοντες ΚΡΙΤΟΣ, ΞΗΡΑΜΒΟΣ, ΞΩΓΕΝΗΣ, ΞΩΚΑΝΝΑΣ, κλπ.	Δραχμαὶ » 61-55 κ. Ἡμίδραγμα » 26 κ.

Μεθ' ὧν τὸ βαρὺ τῆς ὀλκῆς τῶν νομισμάτων τῆς τάξεως ταύτης οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ὅτι ταῦτα εἶνε μεταγενέστερα πάντων τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Τάραντος. Οὐδὲ ἅπαξ εὐρίσκομεν ἐπὶ τούτων τὰ αὐτὰ ὀνόματα, ἅτινα εὑρηνται ἐπὶ τῶν διδράχμων καὶ δραχμῶν τῶν προγενεστέρων περιόδων.

Ἡ βραχεῖα περίοδος, καθ' ἣν διαρκοῦντος τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου ὁ Τάρας ἀπέσεισε τὸν ῥωμαϊκὸν ζυγόν, εἶνε ἡ μόνη ἐποχή, εἰς ἣν δύνανται ταῦτα νὰ ἀπονεμηθῶσι.

Μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα, 400-272 π. Χ.

ΔΙΩΒΟΛΑ, ὅλη 22·5 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους,

Ἡρακλῆς ἄγχων τὸν λέοντα ἢ ἐκτετελῶν ἓνα τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἄθλων, συνήθως μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ ἀκεραίας ἢ κολοβῆς. Τὰ νεώτερα κομμάτια φέρουσιν ἐν τῷ πεδίῳ γράμματα καὶ σύμβολα.

Ἴππος ἐλεύθερος.
Δύο κεφαλαὶ ἵππων.
Ῥόπαλον καὶ τόξον.

ΤΑΡ Τάρας ἐπὶ δελφίνο.
Δύο κεφαλαὶ ἵππων.
Ἡλεκάτη ἐν στεφάνῳ.

Τὰ διώβολα, μάλιστα δὲ τὰ φέροντα τὸν τύπον τοῦ Ἡρακλέους, εἶνε ἀφθονώτατα. Τὰ νομισμάτια ταῦτα ἀπετέλουν τὴν βᾶσιν τοῦ κοινοῦ νομίσματος τῶν ἰχθυοπωλείων τοῦ Τάραντος πρὸς δὲ τῶν

ἀγροτικῶν διαμερισμάτων τοῦ Τάραντος καὶ αὐτῶν μάλιστα τῶν ἐκτὸς τῆς χώρας αὐτοῦ, π. χ. τῶν ἐν Ἀπουλίᾳ καὶ Σαυνίτιδι κειμένων. Εἶνε δὲ ταῦτα πανόμοια κατὰ τύπον πρὸς τὰ διώβολα τῆς Ἡρακλείας, ἥτις ἦν κέντρον τοῦ συμμαχικοῦ συνεδρίου τῶν Ἰταλιωτῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ πρακτικὴν δὲ ἔποψιν ἦσαν μᾶλλον συμμαχικὰ ἢ ἴδια πόλεως τινος νομίσματα. Ἐκ τοῦ Πολυδεύκου (ix, 80)¹ μανθάνομεν, ὅτι κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ὑπῆρχεν ἐν Τάραντι νόμισμά τι καλούμενον νοῦμμος, φέρον ὡς τύπον τὸν Τάραντα ἐπὶ δελφίνος ἐποχούμενον. Οὗτος δ' εἶνε ὁ σταθερὸς τύπος τῶν διδράχμων, εὗρηται ὁμοῦς ὁ τύπος οὗτος καὶ ἐπὶ διωβόλων. Ὁ Πολυδεύκης δὲν δίδει ἡμῖν ὁδηγίαν τινὰ ἃν ὁ νοῦμμος ἦτο τὸ διδράχμων, ὡς υπέθεσεν ὁ Mommsen, ἢ πιθανώτερον τὸ διώβολον, ὡς φρονεῖ ὁ καθηγητὴς Gardner (*Num. Chron.*, 1881 σελ. 296). Πρέπει δ' ἀναγκαίως νὰ υποθέσωμεν, ὅτι οἱ Ρωμαῖοι, ὅτε ἰδιοποιήθησαν τὴν κοπὴν τοῦ ἀργύρου, ὅπερ ἔπραξαν ἀμέσως μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ νομισματοκοπείου τοῦ Τάραντος, τοῦ μέχρι τότε προμηθεύσαντος κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἐν τῇ ἰταλικῇ ἀγορᾷ κυκλοφοροῦντος ἀργύρου, μετεβίβασαν τὸν ἐλληνικὸν ὅρον νόμος (nummus) εἰς τὸ σηστέριον αὐτῶν, νόμισμα σχεδὸν ταυτιζόμενον κατὰ σταθμὸν πρὸς τὸ διώβολον τοῦ Τάραντος καὶ ὁμοίως ἐκείνῳ ἰσάξιον πρὸς δέκα οὔγγια χαλκοῦ (2½ ἄσσάρια τῶν τεσσάρων οὔγγιων ἕκαστον).

Ὅτι δὲ τὸ τῶν Ταραντίνων διώβολον ἀντηλλάσσετο πρὸς δέκα οὔγγια χαλκοῦ, ἐξάγομεν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ ὀβολὸς φέρει συνήθως τὸ σημεῖον ἀξίας, ὡς θέλομεν ἰδῆ ἀμέσως κατωτέρω. Ὅθεν, ἂν ὁ ὀβολὸς ἐξισοῦτο πρὸς τὸ χαλκοῦν πεντούγγιον (quincunx), ἔπρεπε τὸ διώβολον νὰ ᾔτο ἰσάξιον πρὸς τὸ δεκαούγγιον (dextans) ὅπερ, ὡς τὰ κοπέντα ἐν Ἀπουλίᾳ (ἴδε Τιάτη σελ. 65, Οὐενουσία σελ. 63) ἐκαλεῖτο ὡσαύτως νοῦμμος.

¹ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ταραντίνων πολιτείᾳ καλεῖσθαι φησι νόμισμα παρ' αὐτοῖς νοῦμμον ἐφ' οὗ ἐντετυπῶσθαι Τάραντα τὸν Ποσειδῶνος δελφῖνι ἐποχούμενον.

Κατὰ ταῦτα τὸ ὄνομα νοῦμμος φαίνεται ὅτι κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπεδόθη ὑπὸ πάντων εἰς τὸ ἀργυροῦν διώβολον, ὡς τὴν συμμαχικὴν μονάδα ἀξίας ἐν Ἑρακλείᾳ καὶ Τάραντι, πιθανῶς δὲ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Νοτίῳ Ἰταλίᾳ,¹ κατόπιν δ' ὅτι μετεβιβάσθη ἐπὶ τοῦ ἰσχυρίου αὐτοῦ, τῆς μονάδος τοῦ χαλκοῦ συνισταμένης ἐκ δέκα οὔγγιων, ἐπομένως ἐλκούσης (κατ' ἀναλογίαν 250:1) περὶ τοὺς 5000 κ. (ἴδε σελ. 56).

Εἰς τοὺς πίνακας τῆς Ἑρακλείας (Boeck, *Corp. Inse. Gr.* 5774, στοιχ. 123) τοὺς ἐκτεθέντας καθ' ὃν χρόνον ἡ ὀλκὴ τῶν χαλκῶν νομισμάτων εἶχε γενικῶς ἐλαττωθῇ, ἀναγράφεται διαφορὰ τις μεταξὺ τοῦ ἀργυροῦ καὶ χαλκοῦ νούμμου, ἐπειδὴ διατάσσεται ἡ πληρωμὴ προστίμου δέκα νούμμων «δέκα νόμως ἀργυρίω» παρὰ τοῦ ἐκμισθωτοῦ γαιῶν τινων, ἂν τυχὸν οὗτος δὲν ἤθελε φυτεῦσθαι πλήρη τὸν ἐν τῷ συμβολαίῳ αὐτοῦ προσδιορισθέντα ἀριθμὸν ἐλαιιδένδρων. Τὸ πρόστιμον ἦτο δέκα ἀργυροῖ νοῦμμοι δι' ἐκάστην ἐλαίαν «πάρ' τὸ φυτὸν ἕκαστον»· ἡ δὲ προσθήκη τῆς λέξεως ἀργυρίω σκοπὸν εἶχε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πληρωμὴν τοῦ ποσοῦ εἰς ἄργυρον, ἦτο δ' ἀναγκαῖος προσδιορισμὸς ἐν χρόνῳ, καθ' ὃν ἡ ὀλκὴ τοῦ χαλκοῦ νομίσματος ἤρξατο ἐκπίπτουσα.

ΟΒΟΛΟΙ, ὀλκὴ 11·25 κ. (τὸ πολὺ).

Κεφαλὴ γυναικεία.	Κάνθαρος	Ὀλκὴ 9·2 κ.
Κάνθαρος	Κάνθαρος	» 9·7 κ.
Κάνθαρος	Βουκράνιον	» 8·4 κ.

Πέντε σφαιρίδια εἶνε τὸ σύννηθες σημεῖον ἀξίας τοῦ ὀβολοῦ. Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι διάφορα ἄλλα νομίσματα, ὧν τινὰ ἔχουσι μόνον δύο, τρία ἢ τέσσαρα σφαιρίδια, ἂν καὶ κατὰ βάρος δύνανται γὰρ λογισθῶσιν ὡς ὀβολοί. Εἰς ποῖον σύστημα, ἐὰν τοιοῦτον τι ὑπάρχῃ, ἀνήκουσιν, εἶνε λίαν ἀμφίβολον. Εἰς τινὰς περιπτώσεις παριστῶσιν ἴσως ὑποδιαίρέσεις τῆς λίτρας, ἢ τὸ δέκατον τοῦ στατήρος (τοῦ

¹) Ἐν Σικελίᾳ ὁ νοῦμμος ἦτο ὡσαύτως νομισμάτων ἀργυροῦν ἔλκον κατὰ τι ἕλασσον τοῦ ταραντίνου διωδόλου.

ὄβολοῦ ὄντος τοῦ δωδεκάτου), ὅπερ νόμισμα διεκρίνετο ἐν Τάραντι ἐκ τοῦ τύπου αὐτοῦ κτενὸς ἢ ὀστράκου ὀστρέου.

ΛΙΤΡΑΙ, ὀλκὴ 13·5 κ. καὶ ἡμίλιτρα 6·7 κ. (τὸ πολὺ).

Ὀστρακον (κτεῖς).	Κεφαλὴ Ἡρακλέους.
»	Κεφαλὴ γυναικεῖα.
»	Τάρας ἐπὶ δελφίνος.
»	Δελφίς μετὰ διαφόρων συμβόλων.

ΑΜΦΙΒΟΛΑ ΚΛΑΣΜΑΤΑ.

Τετράκνημος θῶκος . . .	Τετράκνημος θῶκος . . . Ὀλκὴ 14 κ.
Τετράκνημος θῶκος.	Λύρα » 15 κ.
Κεφαλὴ γυναικεῖα.	Δελφίς » 10·6 κ.
Κάνθαρος.	Ἄνω μέρος δχδός. . . » 9·7 κ.
Κεφαλὴ ἵππου.	Κεφαλὴ ἵππου . . . » 8·9 κ.
Ἴππος ἀνορθούμενος.	Τάρας ἐπὶ δελφίνος . . » 7·6 κ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Δελφίς » 5·5 κ.
Ἀγγεῖον μόνωτον.	Στέφανος ἐλαίας . . » 4·6 κ.
Δύο μηνίσκοι.	Δύο μηνίσκοι . . . » 3·7 κ.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ. Περί τὰ 300-272 π. Χ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Τάραντος δὲν ἦσαν μεγάλης σπουδαιότητος καὶ δύνανται πάντα νὰ ταχθῶσιν εἰς νεωτέραν περίοδον. Οἱ κυριώτεροι τῶν τύπων εἶνε οἱ ἐξῆς:—

Κεφαλὴ Διός.	ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ Νίκη ἰσταμένη, κεραυνὸν ἔχουσα ἢ στεφανοῦσα τρόπαιον Α 9
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΤΑΡΑΝΤΙ Ἡρακλῆς ἄγχων λέοντα ἢ ἐπὶ βράχου καθήμενος Α 8·6
Ὀστρακον (κτεῖς).	ΤΑΡΑΝ Τάρας ἐπὶ δελφίνος Α 55
»	ΤΑ Δύο δελφίνες . . . Α 4
Κάνθαρος.	Κάνθαρος Α 5
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Κάνθαρος Α 35
Πρόσθιον ἵπποκάμπης.	Κεφαλὴ ἵππου Α 5
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Δύο μηνίσκοι Α 4

Ἑρία ἢ Ὀρρα (*Oria*), πόλις μεσόγειος κειμένη ἐπὶ τῆς Ἀππίας οδοῦ, μεταξὺ Τάραντος καὶ Βρεντησίου. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς πᾶσα εἶνε ὅλως νέα, ἀποτελουμένη ἐκ χαλκῶν νομισμάτων τοῦ οὐγγαίου καὶ ἡμιουγγαίου σταθμοῦ, τοῦ 217-87 π. Χ.

<i>Quincunx</i>	{	Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ORRA Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
<i>Triens</i>			
<i>Sextans</i>			
<i>Quincunx</i>	{	Κεφαλὴ Ἀφροδίτης.	ORRA Ἔρως λύραν ἀνακρούων ἢ φέρων στέφανον.
<i>Triens</i>			
<i>Quadrans</i>			
ἄνευ σημείου ἀξίας	{	Κεφαλὴ Ἀφροδίτης.	ORRA Περιστερὰ ἱπταμένη.

Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις καὶ τινὰ ἄλλα ἐστερημένα σπουδαίότητος νομίσματα, ἄνευ δὲ σημείων ἀξίας.

ΛΕΥΚΑΝΙΑ

Τὰ νομίσματα τῆς χώρας ἥτις ὠνομάσθη παρὰ τῶν Λευκανῶν, λαοῦ Σαυνιτικοῦ, μεταναστεύσαντος πρὸς νότον περὶ τὰ 400 π. Χ., συνίστανται:—

- (Α) Ἐκ τῶν νομισμάτων τῶν ἀρχαίων Ἀχαιῶν καὶ ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων, Συβάρως, Σίριος καὶ Μεταποντίου τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους, καὶ Λάου, Πυξοῦντος τοῦ δυτικοῦ μέρους αὐτῆς μετὰ τῆς Οὐελίας καὶ Ποσειδωνίας.
- (Β) Ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν Θουρίων καὶ Ἡρακλείας.
- (Γ) Ἐκ τῶν κοπέντων παρὰ τῶν Λευκανῶν μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάκτησιν τῶν πόλεων Ποσειδωνίας, Λάου καὶ Μεταποντίου καὶ τὸν ἐν μέρει ἐξελληνισμὸν τοῦ λαοῦ τούτου.
- (Δ) Ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς Παιστοῦ (Ποσειδωνίας) καὶ Κοπίας (Θουρίων) ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

550-480	480-450	450-400	400-350	350-300	300-268	268-203	203-89
'Ασία (;)		'Ηράκλεια Θούριοι	'Ηράκλεια Θούριοι	'Ηράκλεια Θούριοι	Λευκανοί 'Ηράκλεια Θούριοι	Λευκανοί 'Ηράκλεια	Κόπια
Λᾶος Μεταπόντιον	Λᾶος Μεταπόντιον		Δᾶος Μεταπόντιον	Μεταπόντιον 'Ορσαντον (?)	Μεταπόντιον		
Ποσειδωνία	Ποσειδωνία	Ποσειδωνία			Παιστός	Παιστός	Παιστός
Παλ... καὶ Μολ...							
Σῆρις καὶ Πυξοῦς		Νέα Σύβαρις					
Σύβαρις							
'Υέλῃ	'Υέλῃ	'Υέλῃ	'Υέλῃ	'Υέλῃ	'Υέλῃ	'Υέλῃ (?)	

Σημ. Τῶν διὰ κυρτῶν χαρακτῆρων γεγραμμένων πάλιν τὰ νομίσματα εἶνε μόνον γὰλκᾶ.

Λευκανοί. Ἡ νομισματοκοπία τῶν Λευκανῶν, ὡς ἡ τῶν Βρεττίων, ἥς εἶνε σύγχρονος, ἄρχεται ὅχι πρὸ τοῦ τελευταίου μέρους τῆς τετάρτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, καὶ δὲν ἐξακολουθεῖ πέραν τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου, ὅτε μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀννίβου ἡ Λευκανία ἐδαμάσθη ὀριστικῶς ὑπὸ τῆς Ρώμης.

(1) Ἐποχὴ τῶν πολέμων τοῦ Πύρρου (;)

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος Ἀρεως μετὰ κράνους.	ΛΟΥΚΑΝΟΜ Ἀθηνᾶ μαχομένη. Α 1·0
	» Νίκη στέφουσα τρῶ- παιον . Α 1·0
Κεφαλὴ Νίκης μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΝΙΚΑ.	» Ζεὺς κεραυνὸν ἀκον- τίζων . Α 65

(2) Ἐποχὴ τῶν πολέμων τοῦ Ἀννίβου (;)¹

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.	ΛΥΚΙΑΝΩΝ Ἀθηνᾶ μαχομένη ἐν τῷ πεδίῳ κεφαλὴ λύκου . . Α 1·0
Κεφαλὴ Διός.	» Ἀετὸς μετ' ἀναπε- πταμένων πτερύγων ἐν τῷ πεδίῳ κεφαλὴ λύκου Α 8

Ἡ κεφαλὴ τοῦ λύκου δεικνύει, ὅτι οἱ Λευκανοὶ παρῆγον τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐκ τοῦ λύκος (Λυκιανοί).

Ἡράκλεια. Αὕτη ἦτο ἀποικία κοινὴ τοῦ Τάραντος καὶ τῶν Θουρίων, ἰδρυθεῖσα ἐν ἔτει 432 π. Χ. πρὸς κατάληψιν τῆς χώρας τῆς ἀρχαίας Σίριος καὶ ἵνα ἀποτελέσῃ προπύργιον κατὰ τῆς αὐξάνουσης δυνάμεως τῶν Λευκανῶν. Διὰ τοῦτο ἐξελέγη ὑπὸ Ἀρχύτου τοῦ τότε στρατηγοῦ τοῦ Τάραντος ὡς ἔδρα τοῦ γενικοῦ συνεδρίου τῶν Ἰταλιωτῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο δὲ συνέβη κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἐγένετο ἡ αἰτία τοῦ γὰρ ἀποβῆ ἡ Ἡράκλεια πόλις οὐ μικρᾶς σπουδαιότητος.

¹) Ἐτέρους τύπους ἴδε παρὰ Sambon, Mon. Ital. σελ. 258.

330 π. Χ. Ἀλέξανδρος ὁ τῆς Ἡπείρου βασιλεὺς, διαρκούσης τῆς περὶ τὸ ἔχθρας πρὸς τοὺς Ταραντίνους (Στράβωνο VI, 3, 4) ἀπὸ τῆς Ἡρακλείας εἰς τὰ ὅρια τῆς χώρας τῶν Θουρίων. Βραχὺ δὲ μετὰ ταῦτα ἡ Ἡράκλεια ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Λευκανῶν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἐστερήθη τῆς αὐτονομίας αὐτῆς. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Πύρρου συνεμάχει αὐτῷ μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων, ἀλλὰ ταχέως κατόπιν, ἤτοι ἐν ἔτει 272 π. Χ., ἀπεδέχθη τὴν Ρωμαϊκὴν προστασίαν διὰ συνθήκης ἐξαιρέτως εὐνοϊκῆς (Κιέρωνος *Pro Balb.* 22. *Pro Arch.* 4).

Τὰ νομίσματα τῆς Ἡρακλείας δέον νὰ μελετῶνται ἐν σχέσει πρὸς τὰ τῆς μητροπόλεως αὐτῆς Τάραντος, οὗτινος ἀκολουθοῦσι τὸν σταθμητικὸν κανόνα. Δύνανται δὲ νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς τάξεις.

Α'. Περὶ τὰ 432-380 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.

ἩΕ ἐνίοτε ἐπ' ἀριστ. Λέων τρέχων.
Διῶβολον ἢ νοῦμμος 22 περίπου
κ. (τὸ πολὺ).
[B. M. *Guide*, Πίν. XV, 5].

Β'. Περὶ τὰ 380-300 π. Χ.

Δίδραγμα ἀκεραίου Ταραντίνου σταθμοῦ, 123-110 κ.

1. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ἔχουσα τὴν κόμην δι' ἐλαίας κεκοσμημένην καὶ πρὸς τ' ἄνω ὀπισθεν ἀναδεδεμένην· τὸ ὄλον περικυκλοῦται ὑπὸ αἰγίδος ὑπὸ ὄψεων περιβαλλομένης.

ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ ἢ ΉΗΡΑΚΛΗΙΩΝ
Ἡρακλῆς γυμνὸς ἐπὶ βράχου κεκλιμένος, ἔχων ἀγγεῖον ἐν τῇ χειρὶ.
(Πίναξ Γ.' 10)

2. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου Ἀθηναϊκοῦ κράνους διὰ Ἱπποκάμπης ἢ Σκύλλης κοσμουμένου.

ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ ἢ ΉΗΡΑΚΛΗΙΩΝ
Ἡρακλῆς πρὸς λέοντα παλαίων.
(Πίναξ Γ.' 11)

3. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.

» Ὅμοίως.

4. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἐν ἀριθ. 2.

» Ἡρακλῆς ἱστάμενος κατ' ἐνώπιον, κρατῶν ῥόπαλον καὶ λεοντῆν.

5. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἐν ἀριθ. 3. | ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ ἢ ΗΗΡΑΚΛΗΙΩΝ
Ἡρακλῆς ἱστάμενος κατ' ἐνώ-
πιον κρατῶν ῥόπαλον καὶ λε-
οντῆν.
6. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κο-
ρινθιακοῦ· πρὸ αὐτῆς ἐνίοτε
ΑΘΑΝΑ | » Ὅμοίως.
- (Ἴδε ὡσαύτως Imhoof-Blumer, *Mon. Gr.* σελ. 2).

Δραχμαί.

- Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἐν ἀριθ. 2. | ΗΗΡΑΚΛΗΙΩΝ Γλαυξ ἐπὶ κλάδου
ἐλαίας. Σταθμοὺς 57 κ.

Νοῦμμος ἢ διώβολον.

- Κεφαλὴ Ἡρακλέους. | ΗΗΡΑΚΛΗΙΩΝ Ἡρακλῆς καὶ λέων.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. | » Ὅμοίως ἢ Ἡρακλῆς
ἱστάμενος.

Quincunx ἢ ὀβολός.

- Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἐν ἀριθ. 1. | Ῥόπαλον καὶ τόξον.
.....

Ἡμισόλια.

- Τέσσαρες μηνίσκοι μετὰ σφαιριδίων. | Ῥόπαλον καὶ τόξον.
Σπέρμα σίτου. | ΗΗΡ Ἀροτρον.

Γ'. Περὶ τὰ 300-268 π. Χ.

Δίδραχμα ἡλατιωμένον σταθμοῦ, 100-90 κ.

- Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου κο-
ρινθιακῆς περιεφαιαίας διὰ γρυ-
πὸς κεκοσμημένης. | ΗΗΡΑΚΛΕΙΩΝ Ἡρακλῆς ἱστάμενος
ὡς ἀνωτέρω, ἢ θύων πρὸ βωμοῦ,
ἢ στέφων ἑαυτὸν, ἢ ὑπὸ Νίκης
στεφανούμενος, συνήθως μετ' ὀνό-
ματος ἄρχοντος.
[B. M. *Guide*, Πίν. XLV, 17].

ΧΡΥΣΟΣ. Περίοδος Β' ἢ Γ'.

Μόνον ἐν χρυσοῦν νόμισμα τῆς πόλεως ταύτης εἶνε γνωστὸν,
καὶ δὴ τέταρτον στατῆρος, ἔλκον 33 κ. ὅπερ δύναται νὰ ἀνήκει εἰς
τινα τῶν ἀνωτέρω περιόδων.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΙΑ ΧΑΛΚΟΥ

Ἐπιγραφὴ ἩΡΑΚΛΕΙΩΝ

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Ἡρακλείας ἐκόπησαν πάντα κατὰ τὴν περίοδον 330-200 π. Χ. Οἱ κυριώτεροι αὐτῶν τύποι εἶνε οἱ ἑξῆς:—

Κεφαλὴ Περσεφόνης.	Στάχυς	Α . 75
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.	Τρόπαιον	Α . 55
Γλαυξ ἐπὶ κεραυνοῦ.	Προτομὴ ἵππου	Α . 45

Ἀθηνᾶ πρὸ βωμοῦ θύουσα.	Δύο Ἡρακλεῖς	Α . 75
Προτομὴ Ἀθηνᾶς.	Εἰς Ἡρακλῆς	Α . 65

Ὁ διπλοῦς καὶ μόνος Ἡρακλῆς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων, ὡς ἡ δίσωμος γλαυξ τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων, δηλοῖ ἀπλῶς, ὅτι τὸ ἐν νόμισμα εἶνε διπλάσιον κατ' ἀξίαν τοῦ ἐτέρου.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Θαλάσσιος θεὸς (Γλαυκός;) φέρων κράνος, ἀσπίδα καὶ δόρυ .	Α . 55
Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Ῥόπαλον, φαρέτρα καὶ τόξον	Α . 5

Οἱ νομισματικοὶ τύποι τῆς Ἡρακλείας ἀποδεικνύουσι τὴν διττὴν αὐτῆς καταγωγὴν, τῆς μὲν κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς ληφθείσης ἐκ τῶν Θουρίων, τῆς δὲ λατρείας τοῦ Ἡρακλέους, ὡς καὶ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως, ἐκ τοῦ δωρικοῦ Τάραντος.

Θούριοι. Ἡ σπουδαία αὕτη ἀποικία ἐκτίσθη ἐν ἔτει 443 π. Χ. εἰς μέρος οὐχὶ ἀπομεμακρυσμένον τῆς θέσεως τῆς ἐγκαταληφθείσης Συβάρεως, ἔνθα ὑπῆρχε πηγὴ τις Θουρία καλουμένη. Ἡ ταχεῖα δὲ αὐτῆς ἐξύψωσις ὠφείλετο ἀναμφιβόλως εἰς τὰ αὐτὰ τοπικὰ πλεονεκτήματα, ἅτινα θὰ συνετέλεσαν πολὺ πρὸς τὴν ἐμπορικὴν εὐδαιμονίαν τῆς ἀρχαίας Συβάρεως. Κατὰ τὰ εἰκοσι πρῶτα ἔτη τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς ἡ νομισματοκοπία τῆς ὑπῆρξε λίαν περιορισμένη. Τοῦτο δὲ συμπεραίνομεν μᾶλλον ἐκ τῆς προηγμένης τεχνοτροπίας, τῆς παρουσιαζομένης ὑπὸ τῶν θουριακῶν νομισμάτων, ἢ ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ω ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἐπειδὴ

ὀφείλομεν νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι παρὰ τῷ πληθυσμῷ τῶν Θουρίων ὑπερίσχυε τὸ Ἰωνικὸν στοιχεῖον, οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπάρχει νὰ υποθέσωμεν ὅτι τὸ Ἰωνικὸν ἀλφάβητον δὲν ἦτο ἐν χρήσει ἐν Θουρίαις ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐποχῆς τῆς κτίσεως αὐτοῦ (Πρβλ. τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΥΕΛΗΤΩΝ ἀρχαῖα νομίσματα τῆς Ἰωνικῆς Ἰέλης, τὰ βεβαίως πρὸ τοῦ 450 π. Χ. κοπέντα).

Τὰ τῶν νομισμάτων τῶν Θουρίων, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 420 μέχρι 390 π. Χ. περίοδον τῆς μεγίστης ἀκμῆς τῆς πόλεως, εἶνε ἐκ τῶν τελειοτάτων παραδειγμάτων τῆς νομισματικῆς καλλιτεχνίας. Κατὰ τὴν ἀγνότητα τῆς τεχνοτροπίας καὶ τὴν λεπτότητα τῆς ἐκτελέσεως οὐδὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ κομμάτια ἐκεῖνα ἅτινα φέρουσι τὴν ὑπογραφὴν τοῦ γλύπτου Φ. . . , ὅστις φαίνεται ὅτι ἔχαιρεν ἐν Ἰταλίᾳ μεγάλην φήμην ὡς σφραγιδογλύφος, ἐπειδὴ εἰργάσθη ὡσαύτως εἰς τὰ νομισματοκοπεῖα τῆς Νεαπόλεως (;), Ἰέλης, Τερίνης, καὶ Πανδοσίας [B. M. Guide Πίν. XV, 3, 7, 13 καὶ Πίν. XXV, 22].

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ κράνους ἐλαίο-
στεφοῦς· ὑπογραφὴ τεχνίτου Φ.
(Πίναξ Δ'. 7)

ΘΟΥΡΙΩΝ Ταῦρος βαδίζων μετὰ
κεφαλῆς κεκλιμένης ἢ ἐφορμῶν ἐν
τῷ ἐξέργῳ συνήθως ἰχθύς· σύμ-
βολα καὶ γράμματα ποικίλα.

Α' ὀλκαί, Διστάτηρ 240 κ., Στατήρ 120 κ., Τρίτη 40 κ.,
Ἑκτὴ 20 κ., Δωδεκάτη 10 κ.

Ἐν ἔτει 390 οἱ Θούριοι ὑπέστησαν σπουδαίαν ἥτταν ὑπὸ τῶν Λευκανῶν (Διοδώρ. XIV, 101), ἀλλ' ἡ πόλις δὲν ἤρξατο ἐκπίπτουσα ὕλκιws πρὸ τῶν μέσων τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος π. Χ., ὅτε ἡ ἐπαύξησης τῆς ἰσχύος τῶν Βρεττίων ἐστέρησεν αὐτὴν τῶν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας αὐτῆς πηγῶν πλοῦτου.

Ἡ νομισματοκοπία τῆς ἀπὸ τοῦ 390 μέχρι 350 π. Χ. περιόδου ταύτης φθάνει εἰς ὕψιστον σημεῖον τελειότητος, ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν, χωρὶς ἴσως νὰ χάνη πολὺ τῆς αὐστηρᾶς λεπτότητος τῆς τεχνοτροπίας, τῆς τοσοῦτον ἀξιοσημειώτου ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων νομισμάτων.

Περὶ τὰ 390-350 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κρόνους πλου-
σίως κεκοσμημένου, συνήθως μετὰ
παραστάσεως Σκυλλης.

(Πίναξ Δ'. 8).

[¹Ides Imhoof, Mon. Gr. σελ. 7].

ΘΟΥΡΙΩΝ Ταῦρος κυρίσσω· ἐν τῷ
ἐξέρῳ, συνήθως ἰχθύς· καὶ ἄλλα
ἐν τούτοις ἀπαντῶσι σύμβολα καὶ
ὀνόματα τεχνιτῶν ΙΣΤΟΡΟΣ,
ΜΟΛΟΞΞΟΣ καὶ ΝΙΚΑΝΔΡΟ
ἐπὶ τῆς κάτω τοῦ ταύρου βάσεως.
Α Διοτάτηρ, Στατήρ καὶ Ἑκτηρ.

Ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων κεφαλὴ τῆς Ἀθηνᾶς εἶνε πι-
θανῶς ἢ τῆς Ἀθηνᾶς Σκυλλητρίας, θεότητος θαλασσίας, ἧς ἡ λα-
τρεία φαίνεται ὅτι ἐπεκράτει τόσον ἐν τῇ πόλει τοῦ Σκυλλητίου
(τῆς ὁποίας ὅμως δὲν ἔχομεν νομίσματα) ὅσον ἐπὶ τοῦ βραχῶδους
Ἰαπυγίου ἀκρωτηρίου¹ ἐν Ἡρακλείᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ἐπι-
κινδύνοις σημείοις τῶν παραλίῶν τῆς Βρεττίας χώρας². Ὅσον δὲ
ἀφορᾷ τὴν σημασίαν τοῦ ἐπὶ τοῦ ὀπισθεν μέρους τῶν νομισμάτων
τῶν Θουρίων ταύρου πολλὰ ὑπῆρξαν γνώμαι. Τινὲς ἐξέλαβον
αὐτὸν ὡς διονυσιακὸν σύμβολον, ἄλλοι ὡς τὸν Βοῦν Θούριον ἢ
κερατίζοντα ταῦρον, παραστατικὸν τῆς πηγῆς Θουρίας, ἐξ ἧς
ὠνομάσθη ἡ πόλις· ἄλλοι δὲ τέλος ἐξέλαβον αὐτόν, ἴσως εὐ-
λογώτερον, ὡς παριστῶντα τὸν ποταμὸν Κρᾶθιν, καὶ μᾶλλον ὡς
παράγωγον ἢτοι ἐξέλιξιν τοῦ ταύρου τοῦ χρησιμεύοντος ὡς τύπου
σταθεροῦ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τῆς Συβάρεως.

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων ἐμφανίζον-
ται συχνότερον, φανερά δέ τις χειροτέρευσις παρατηρεῖται ἐν τῇ
τεχνοτροπίᾳ καὶ ἐκτελέσει τῶν νομισμάτων. [B. M. Guide, Πίν.
XXXIV, 22]. Αἱ ἔκται (διώβολα, νοῦμμοι;) τῆς περιόδου ταύ-
της εἶνε κοιναί, φέρουσι δὲ τοὺς αὐτοὺς τύπους, οὓς καὶ τὰ μεγα-
λείτερα νομίσματα.

¹ Πιθανῶς τὰ τρία ἀκρωτήρια ἐν τῷ βορείῳ μέρει τοῦ Σκυλλητικοῦ κόλπου. Στράβ. VI, 1.

² Λυκόφρων I, 853. Lenormant, Gr. Grèce II, σελ. 338.

Περὶ τὰ 300-268 π. Χ.

Περὶ τὰ 300 π. Χ. ἡ ὀλκὴ τοῦ διδράχμου ἦτοι στατῆρος ἐκπίπτει, ὡς ἐν Τάραντι καὶ Ἡρακλείᾳ, ἀπὸ 120 εἰς 100 κ., νέοι δὲ τύποι εἰσάγονται: —

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.	ΘΟΥΡΙΩΝ Ταῦρος κυρίσσων. ὀνόματα ἀρχόντων ΑΚΕ, ΑΡΙ, ΞΩ κτλ. [B. M. Guide, Πίν. XLV, 18] Στατῆρ 100 κ.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	Ὅμοιος τύπος: κάτω, γλαύξ. Στατῆρ 100 κ.
Κεφαλὴ γυναικεία πεπλοφόρος, ἥς ὀπισθεν σκῆπτρον.	ΘΟΥΡΙΩΝ Ταῦρος κυρίσσων. Ρ 28 κ.

Μετά δὲ τὸ 268 π. Χ. ἡ ἀργυροκοπία τῶν Θουρίων παύει, ἀντικαθίσταται δὲ ὑπὸ τῆς τῶν Βρεττιῶν.

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 400-300 καὶ βραδύτερον.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῶν Θουρίων ἀρχονται περὶ τὰ 400 π. Χ. Οἱ τύποι αὐτῶν μέχρι σχεδὸν τοῦ 300 π. Χ. ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων, φέρουσι δηλαδὴ ἔμ. πρ. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ὀπισθ. Ταῦρον.

Κατὰ τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος συνέβη αἰφνίδια τις καὶ ἀξιοσημείωτος αὔξησης κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὸν σταθμὸν τῶν χαλκῶν νομισμάτων. Ὅμοια τις αὔξησης παρατηρεῖται συγχρόνως ἐν τῇ ὀλκῇ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῆς Σικελίας.

Μετά τὸ 300 π. Χ., τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ ταύρου ἀντικαθιστῶσι τύποι ἀναφερόμενοι εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Τὰ νομίσματα ταῦτα δὲν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Τρίπους Α·6
» »	Λύρα Α·6
» »	Ἀρτεμις κυνηγέτις Α·9
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	Ἀπόλλωνίστάμενος, κρατὼν λύραν Α·6
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Κέρας Ἀμαλθείας. Α·5

Κόπια (Copia). Ἐκτοτε ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Θουρίων δὲν ἐκόπησαν ἐκ νέου νομίσματα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 194 ἀποστολῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας Κοπίας in *Thurium agrum* (T. Λιβίου XXXIV, 53), καὶ τότε δὲ περιωρίσθησαν εἰς χαλκᾶ νομισμάτια κοπέντα συμφῶνως τῷ τότε ἐπικρατοῦντι ἐν τῇ Νοτίᾳ Ἰταλίᾳ ἡμιουγγιαίῳ σταθμῷ. Πρὸς τὰ νομίσματα τῆς Παιστοῦ, Βρεντησίου, Ὁξάντου καὶ Οὐαλεντίας.

194-89 π. Χ.

Χαλκᾶ μετὰ σημείων ἀξίας. Ἡμιουγγιαῖος σταθμός.			COPIA Κέρας.	
As.	Κεφαλὴ Ἰανου.		»	»
Semis.	Κεφ. γυναικεῖα μετὰ καλύπτρας	S	»	»
Triens.	Κεφ. Ἀθηνᾶς		»	»
Quadrans.	Κεφ. Ἡρακλέους	...	»	»
»	Κεφ. Ἑρμοῦ.		»	»

Ὁ τοῦ ἔτους 89 π. Χ. νόμος τοῦ Παπιρίου Πλαυτίου, νομιμοποιῶν ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ τὸ ἡμιουγγιαῖον ἀσσάριον, κατήργησε συγχρόνως πάσας τὰς τοπικὰς ἐκδόσεις καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ πάσης τῆς Ἰταλίας τὴν ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ νομίσματος, ἀπάντων τῶν Ἰταλῶν ἀπολαυσάντων τοῦ λοιποῦ τῶν δικαιωμάτων τῶν Ῥωμαίων πολιτῶν.

Λᾶος. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἀρχαῖος Ἀχαιῶς λιμὴν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἰταλίας παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Ἦτο δὲ ἀποικία τῆς Συβάρεως, ἐξ ἧς μετὰ τὴν ἐν ἔτει 510 π. Χ. καταστροφὴν ταύτης, μέρος τῶν Συβαριτῶν φυγάδων κατώκησεν ἐνταῦθα.

Ἐν ἔτει 390 π. Χ., ἡ πόλις ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Λευκανῶν.

Τὰ νομίσματα τῆς Λάου εἶνε δύο τάξεων (α) Ἀργυροὶ στατήρες (126 κ.), τρίται (42 κ.) καὶ ἕκται (21 κ.), ἀνήκοντα πάντα εἰς τὴν περίοδον τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης, δηλαδὴ εἰς τὰ τέλη τῆς ἕκτης καὶ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα τῆς Ε'. πρὸ Χ. ἐκατονταετηρίδος, καὶ

(6) χαλκᾶ νομίσματα, ἅπαντα μεταγενέστερα τῶν ἀργυρῶν καὶ ὅῃ (ἴσως μετ' ὀλίγων ἐξαιρέσεων) νεώτερα τοῦ 400 π. Χ.

Περίοδος Α'. Περί τὰ 550-500 π. Χ.

Λεπτὰ παροψιδόμορφα νομίσματα μετ' ἐγγλύπτων ὀπισθοτύπων. Ἐπιγραφή διηρημένη εἰς δύο, τοῦ μὲν ΛΑΣ τεθειμένου ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ τοῦ ΝΟΜ ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὀψεως τοῦ νομίσματος, τῆς δὲ ὅλης λέξεως Λαῖνος κατ' ἄρσεν. ὀνομαστ. τοῦ ἐθνικοῦ, ἀναφερομένης πιθανῶς εἰς τὴν λέξιν στατῆρ ἐξυπακουομένην.

Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος στρέφων τὴν κεφαλὴν.

Ταῦρος ὡς ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθεν ἀλλ' ἐγγλυφος. (Πίναξ Γ'. 12).
Στατῆρ ὀκλ. 126 κ.

Περίοδος Β'. Περί τὰ 500-450 π. Χ.

ῥΑΛ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀψεων, τύποι δὲ ἀνάγλυφοι.

Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος στρέφων τὴν κεφαλὴν.

Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος, ἀλλὰ μὴ ἐπι-
στρεφόμενος [B. M. Guide, Πιν.
VII, 9]. Στατῆρ ὀκλ. 126 κ.
Τρίτη » 42 κ.
Βάλλανος δρυός. Ἑκτὴ » 21 κ.

*Ομοίως.

Περίοδος Γ. Περί τὰ 400-350 (;) π. Χ.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Κεφαλὴ γυναικός, ἀρίστης τεχνοτροπίας, φέρουσα σφενδόνην. Ἄρχων, ΕΥΘΥΜΟΥ.
(*Ιδε Imhoof, Mon. Gr. σελ. 3).

ΛΑΙΝΩΝ Κόραξ δεξιὰ· σύμβολον, κεφαλὴ κριοῦ. Ἄρχων ΞΡΕΛ Α' 8

Τοῦ νομίσματος τούτου ὑπάρχουσιν ποικιλίαι ἄνευ ὀνομάτων ἀρχόντων.

ΛΑΙΝΩΝ Κεφαλὴ Περσεφόνης· περίξ αὐτῆς δελφίνες.

Κόραξ, σύμβολα δὲ κεφαλὴ ἐλάφου καὶ ἀστῆρ· ἀρχοντες ΜΙ—ΒΕ Α' 75

ΛΑ Κεφ. θεᾶς· ἡ κόμη ἐν σφενδόνῃ.

Κόραξ, ἀρχοντες ΚΟ—ΜΟ Α' 55

ΛΑ Κεφαλὴ θεᾶς κατ' ἐνώπιον.

Δύο κόρακες βαδίζοντες πρὸς ἀλλήλους κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν Α' 6

Κεφαλὴ κερασφόρος νεαροῦ ποταμίου θεοῦ (Λᾶος).

Δύο κόρακες ἀντιθέτως.

κοπέντα ἴσως ὑπὸ τὸ ὄνομα Λευκανῶν ἀρχηγῶν: —

Κεφαλὴ Διονύσου.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.

Κ. γυναικεία μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης.

Κόραξ. Ἐπιγραφή ΣΤΑ—ΟΨΙ

» » » »

» » ΕΥ—ΒΙ

Τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων ΣΤΑ καὶ ΟΨΙ δύνανται ἴσως νὰ συμπληρωθῶσιν εἰς Στατίος, ἢ Στατίλιος καὶ Ὀψίδιος (Statius, Statilius, Opsidius). Πρβλ. ΣΤΑΤΙΟΥ ἐπὶ νομίσματος τῆς Νουκερίας τῶν Βρεττίων.

Μεταπόντιον. Ἡ Μέταθος, Μέταπος, ἢ Μεταπόντιον (Metapontum), ἦτο Ἀχαικὴ ἀποικία κτισθεῖσα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος παρὰ τῆς Συθάρεως καὶ Κρότωνος, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Λευκίππου. Κατεῖχε δὲ πεδιάδα ἐκτάκτου εὐφορίας παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Τάραντος, μεταξύ τῶν ποταμῶν Βρανθάνου καὶ Κασουέντου. Ἡ νομισματοκοπία αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην περίοδον ἀποτελεῖται ἐκ στατήρων (126 κ.), τριτῶν (42 κ.), ἐκτῶν (21 κ.) καὶ δωδεκάτων (11 κ.) ἐφ' ὧν γέγραπται ΜΕΤΑΠ (δι' ἀρχαϊκῶν χαρακτήρων), κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συντετμημένως. Κατὰ τὴν κατασκευὴν τὰ νομίσματα ταῦτα ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν λοιπῶν Ἀχαικῶν πόλεων, ὅντα σχήματος λεπτῶν παροψιδομόρφων δίσκων μετ' ἐγγλύπτων ὀπισθοτύπων.

Περίοδος Α'. Περί τὰ 550-480 π. Χ.

Στάχυς σίτου λίαν ἀνάγλυφος, συνήθως ὑπὸ ἀκρίδος συνοδευόμενος.

(Πίναξ Θ'. 1)

*Ομοίως.

*Ομοίως.

*Ομοίως.

*Ομοίως.

Στάχυς ἐγγλυφος. Ὅταν ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθεν ὑπάρχῃ ἀκρίς, τότε τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὀπισθεν κατέχει δελφίς

Στατήρες 126 κ. Τρίται 42 κ.

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον, ἐγγλυφος. Ἐκτὴ 21 κ.

Κόκκος σίτου Δωδεκάτη.

Στάχυς »

Τρεῖς μηνίσκοι μετὰ τεσσάρων σφαιριδίων Δωδεκάτη.

Κατὰ τέλη τῆς πρώτης ταύτης ταύτης περιόδου ἡ κατασκευὴ τῶν νομισμάτων ἀποβαίνει συμπαγεστέρα καὶ τὰ κομμάτια κερατίζουσι κατὰ πάχος ὅ,τι χάνουσιν κατ' ἔκτασιν ἐπιφανείας. Ἡ ἀκρίς συχνὰ ἀντικαθίσταται ὑπὸ κεφαλῆς κριοῦ ἢ σαύρας.

Ὁ στάχυς, ἔμβλημα τοῦ Μεταποντίου, δεικνύει ὅτι ἐνταῦθα πρωτίστως ἐλατρεύετο ἡ Δήμητρα. Πρὸς ἐπίσης τὸ θέρος χερσοῦν, ἀνάθημα τῶν Μεταποντίων ἐν Δελφοῖς (Στράβων, VI 264). Ἡ ἀκρίς, ἢ ἄλλο τι ὀλέθριον διὰ τὰ σπαρτὰ ζῶον, εἶνε ἴσως ἐκλεγμένον, ὡς ἐξίλασμός τις τῶν καταστρεπτικῶν ἐπιρροῶν τῆς φύσεως, ἥτοι τῶν δυνάμεων τοῦ θανάτου καὶ τῆς καταστροφῆς. (Lenormant, *Grande Grèce* I σελ. 128).

Περίοδος Β'. Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τὸ ἔγγλυφον ὁπισθότυπον ἐξαφανίζεται ἀντικαθιστάμενον ὑπὸ τύπου ἀναγλύρου.

ΜΕΤΑ Στάχυς. Σύμβολον συνήθως σαύρα.	Πέντε κόκκοι σίτου εἰς σχῆμα ἱστέρου Στατήρ.
Ὅμοίως.	Ὁ ποταμὸς Ἀχελῷος ἐν σχήματι ἀνθρώπου, πωγωνοφόρος, μετὰ κεράτων καὶ ὠτίων ταύρου, ἱστάμενος κατ' ἐνώπιον, κρατῶν φιάλην καὶ μακρὸν κάλαμον. Ἐπιγραφή: ΑΨΕΛΔΣΘ ΑΕΘΛΔΝ. Ἐν τῷ πεδίῳ ἐνίοτε δελφίς. Στατήρ.
Ὅμοίως.	Ἀπόλλων γυμνός, ἱστάμενος, φέρων δένδρον δάφνης καὶ τόξον, πρὸ αὐτοῦ ἐνίοτε βωμός. Στατήρ. (Πίναξ Δ'. 1)
Ὅμοίως.	Ἡρακλῆς ἱστάμενος, γυμνός, μετὰ ῥοπάλου ἐπ' ὤμου. . . . Στατήρ.
Ὅμοίως.	Ἡρακλῆς θύων παρὰ βωμόν. Στατήρ.
Ὅμοίως.	Ἀπόλλων καθήμενος, φέρων χλαμύδα, κρούων λύραν, πρὸ δὲ αὐτοῦ δένδρον δάφνης. . . . Στατήρ.
Ὅμοίως.	Κεφαλὴ ταύρου ἀνθρωπομόρφου ἐν κατατομῇ. Ἑκτὴ.

Ἡ λατρεία τοῦ Ἀχελώου ἐν Μεταποντίῳ πιθανῶς συνεδέετο στενωῶς πρὸς τὴν τοῦ ταυρομόρφου Διονύσου. Ἡ ἀξιοσημείωτος ἐπιγραφή ΑΧΕΛΟΙΟ ΑΕΘΛΟΝ δεικνύει, ὅτι ἐτελοῦντο εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἀγῶνες, καθ' οὓς τὰ νομίσματα ταῦτα ἐχρησίμευον ὡς βραβεῖον (ἄθλα).

Μεταξὺ τῶν ἄλλων θεοτήτων, ὧν τὴν λατρείαν ἐν Μεταποντίῳ μαρτυροῦσι τὰ νομίσματα τοῦ πέμπτου αἰῶνος, εὑρηται ὁ Ἡρακλῆς, περὶ οὗ ἐμυθολογεῖτο, ὅτι ἔμεινεν ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Μεταποντίου, ὅτε ὠδήγει τὰς βοῦς τοῦ Γηρυόνου διὰ μέσου τῆς Ἰταλίας, καὶ ὁ Ἀπόλλων. Ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος εἰσέχθη ἰδίως ἐν Μεταποντίῳ ὑπὸ τοῦ Ἀρχύτου, μαθητοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Πυθαγόρου. Ὁ ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος στατῆρος τύπος τοῦ παρὰ δένδρον δάφνης Ἀπόλλωνος, ἐνεπνεύσθη πιθανῶς ὑπὸ τοῦ ἀγάλματος τοῦ παρὰ τοῦ Ἡροδότου μνημονευόμενου ὡς ἱσταμένου ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Μεταποντίου ἐν μέσῳ δαφνῶν (πέριξ δὲ αὐτοῦ δάφναι ἐστᾶσι. Ἡροδ. IV. 15).

Περίοδος Γ'. Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς (ἀκρίς).
Κεφαλὴ νεανίου μετὰ κέρατος καὶ ὠτίων κριοῦ.	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς. (Πίναξ Δ'. 3)
Κεφ. γυναικεία. Ἐπιγρ. ΕΟΜΟΝΟΙΑ (Πίναξ Δ'. 3)	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς.
Κεφ. γυναικεία. Ἐπιγραφὴ ΕΥΓΙΕΙΑ	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς.
Κεφ. γυναικεία. Ἐπιγρ. ΔΑΜΑΤΗΡ	» » » (ΚΑΛ Πτηγόν, κτλ.)
Κεφ. γυναικεία. Ἡ κόμη ἐν σφενδόνῃ.	» » » (Πορφύρα).
Κεφ. γυναικ. Ἡ κόμη ἀναδεδεμένη.	» » » (Ἀγγεῖον).
Κεφ. γυναικεία δαφνοστεφής.	» » »
Ἐπιγραφὴ ΑΡΙΣΤΟΞΕ	
Κεφ. γυναικ. Ἐπιγραφὴ ΑΡΙΣΤΗ	» » » (Ζ. F. N. II, 2).
Κεφαλὴ γυναικεία, ἔχουσα τὴν κόμην ἀναδεδεμένην διὰ ταινίας τετρακίς περιστραμένης	» » » (Κυψέλη).

Κεφαλή γυναικεία μετὰ κόμης βρα- χείας.	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς. (ΙΟ) [B. M. Guide, Πίν. XXIV, 16]
Κεφ. γυναικεία μετὰ στεφάνου στάχων.	ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς. (Ἀκρίς).
Κεφ. Διός, ἐνίοτε σὺν ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ	» » » (Καρπὸς μήκωνος) [B. M. Guide, Πίν. XXXIV, 18]
Κεφ. Διονύσου νεαροῦ, ὑπογρ. ΠΟΛΥ	» » » (Γλαυξ ἱπταμένη)
Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής, ἐπιγραφὴ ΑΓΟΛ.	» » » (ἐνίοτε Ξ).

Ἡ καθαρότης καὶ ἄκρα καλλονὴ τῆς ἐργασίας, ἥς παραδείγ-
ματα παρέχουσιν αἱ πολυάριθμοι ποικιλίαι τῶν ἐπὶ τῶν νομισμά-
των τούτων κεφαλῶν, εἶνε τελειοτάτη· τῶν δὲ συνοδευουσῶν αὐτὰς
ἐπιγραφῶν τινὲς μὲν εἶνε πασιφανῶς ἐπίθετα ἢ ἐπώνυμα (π. χ.
ΕΥΓΙΕΙΑ, ΑΡΙΣΤΗ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, ΟΜΟΝΟΙΑ), τινὲς δὲ ὀνόματα
αὐτῶν τῶν θεοτήτων (π. χ. ΔΑΜΑΤΗΡ, ΑΓΟΛ[ΛΩΝ]), ἐνῶ πάλιν
ἄλλαι εἶνε αἱ ὑπογραφαὶ τῶν χαραζάντων τὰ νομίσματα (ΑΡΙΣΤΟ-
ΞΕΝΟΣ, ΠΟΛΥ.). Αἱ δὲ διὰ μεγάλων χαρακτῆρων ἀναγεγραμμέναι
ἐπιγραφαί, αἱ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως συνήθως, εἶνε ὀνόματα ἀρ-
χόντων.

Ἡ διαφοροτρόπως καὶ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα ἀπεικονιζομένη
θεὰ εἶνε πιθανῶς ἡ Δήμητρα ἢ Περσεφόνη

Ἡ μετὰ κέρατος καὶ ὠτίου κριοῦ κεφαλὴ νεανίου δυνατόν νά
παριστᾷ τὸν Λυδικὸν Διόνυσον ἢ Ἀπόλλωνα τὸν Καρνεῖον, θεὸν
τῶν ἀγελῶν καὶ ποιμνίων.

Τὰ μόνα μικρὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης φαίνεται ὅτι
εἶνε ἕκται μετὰ κερασφόρου νεαρῆς κεφαλῆς καὶ μετ' ἄλλης παγο-
φόρου καὶ κερασφόρου, ἥτις δυνατόν νά εἶνε ἡ τοῦ Διὸς Ἀμ-
μωνος.

Περίοδος Δ'. Περὶ τὰ 350 330 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφ. Λευκίππου· ἐπιγρ. ΛΕΥΚΙΠΠΟΣ	Δύο στάχεις, ΣΙ [B. M. Guide, Πίν. XXIV, 14] . Ὀλκὴ 44 κ.
Κεφαλή γυναικεία μετὰ κόμης κα- ταπιπτούσης, φέρουσα στεφάνην.	ΜΕΤΑΠΟΝ Στάχυς. Ὀλκὴ 44 κ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφ. πωγωνοφόρος τοῦ ἥρωος Λευ-
κίππου μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.

ΜΕΤΑΠΟΝΤΙΝΩΝ ἢ ΜΕΤΑ Στά-
χους (Πίναξ Δ'. 4)

Ὅμοιος· ἐπιγρ. ΛΕΥΚΙΠΠΟΣ

. . . Ρ Διστάτηρ· ὀλκὴ 240 κ.

Ὅνόματα ἀρχόντων ΑΡΗ, ΑΜΙ, ΔΑ(ι), ΕΗ κτλ. σύμβολα δὲ

Ὅμοίως Ρ Στατήρ » 122 κ.

ποικίλα.

Κεφαλὴ ἥρωος μετὰ νεοφυοῦς γενείου
παραγναθίδος, φέρουσα κορινθιακὸν
κράνος· ἐπιγραφὴ ΘΑΡΡΑΓΟΡΑΣ
Ἀπόλλων ἱστάμενος, μετὰ τόξου.

ΜΕΤΑ Στάχους (Imhoof-Blumer,
Mon. Gr. Πίν. Α. 2) Ρ Στατήρ.

ΜΕΤΑ Στάχους· τὸ δλον ἐν στεφάνῳ
ἐλαίας. Ἡμιστάτηρ. Ὅλκῃ 62 κ.

Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας, ΞΙ

ΜΕΤΑ Στάχους. Ἡμιστατ. ὀλκ. 49 κ.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην φαίνεται ὅτι τὸ Μεταπόντιον ἀφω-
μοίωσε τὴν νομισματοκοπείαν αὐτοῦ πρὸς τὴν τῶν Θουρίων καὶ ἔτι
παρεδέχθη σύστημα διαιρέσεως διὰ τοῦ δύο καὶ τέσσαρα ἀντὶ τοῦ
διὰ τοῦ τρία καὶ ἑξ.

Περίοδος Ε'. Περὶ τὰ 330-300 π. Χ. (ἴσως καὶ ἡ βραδυτέρον).

Ἡ κεφαλὴ τῆς Δήμητρος (ἢ Περσεφόνης) ἐπὶ τῶν νομισμάτων
τῆς περιόδου ταύτης ἐμφανίζεται μετὰ κόμης καταπιπτούσης,
συνήθως κατὰ κρόταφον, ἐνίοτε δὲ καὶ κατ' ἐνώπιον, συνοδευομένη
ὑπὸ τοῦ ἐπιθέτου ΞΩΤΗΡΙΑ.

Ἄλλος νεώτερος τύπος εἶνε ἡ κεφαλὴ Νίκης μετὰ τῆς ἐπι-
γραφῆς ΝΙΚΑ. Ἐπὶ τῶν νεωτάτων σειρῶν ἡ ἐκτέλεσις εἶνε γενικῶς
ἀναξία τῆς συλλήψεως καὶ λίαν ἀμελῆς.

Ἀπίθανον δὲ εἶνε ὅτι ἐκόπησαν στατῆρες τινὲς ὑπὸ τὸ ὄνομα
τοῦ Μεταποντίου μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λευκανῶν, ὀλίγον πρὸ τοῦ 300
π. Χ., ἄλλωσιν τῆς πόλεως, ἐπειδὴ οὐδεὶς τοιοῦτος ὑπάρχει ὀλκῆς
τοῦ ἡλαττωμένου σταθμητικοῦ κανόνος ὡς ἐν Τάραντι καὶ Ἡρα-
κλείᾳ, οὐδ' ὀνόματα ἀρχόντων ἀκέραια ἀπαντῶσιν ἐπ' αὐτῶν.

Ἐν τούτοις ἀπαντῶσιν ἡμιστάτηρες ἡλαττωμένης ὀλκῆς, αἱ
δὲ ἐπιγραφαὶ ΛΥ, ΛΥΚ κλπ. δυνατὸν νὰ σημαίνωσιν, ὅτι τὰ νομί-

σματο ἐκόπησαν ἐν ὀνόματι τῶν Λευκανῶν (Λυκιανῶν) Οἱ συνήθεις τύποι τῆς Ε'. περιόδου εἶνε αἱ ἐξῆς:

Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ στεφάνου στάχεων, καὶ (α) καταπιπτούσης κόμης ἐν κατατομῇ ἢ (β) κατ' ἐνώπιον (σὺν ΞΩΤΗΡΙΑ). (γ) κόμη συνεστραμμένη. (δ) κόμη ἐν σφενδόνῃ. (ε) πέπλος πρὸς τὰ ὀπισθεν κρεμáμενος. (ς) κόμη ἐν δικτύῳ. (ζ) πεπλοφόρος.

ΜΕΤΑ κτλ. Στάχυς (Πίναξ Δ', 5). Σύμβολα: ἄροτρον, μύρμηξ, κέρας, ἀμπορεύς, κλάδος κλήματος, τέττιξ, ἀστὴρ, Νίκη, σάτυρος, πυράγγρα, γρύψ, δίκρανον, Ἄρτεμις, ῥόπαλον καὶ κεραυνός, βουκράνιον, φύλλον, κηρύκειον, τρίπους, μῦς, κρατήρ, κτλ. "Αρχοντες ΜΑΝ, ΦΙ, ΔΙ, ΛΥ, ΑΘΑ, ΔΑ, ΠΡΟ, ΦΑ, ΚΡΙ, κτλ. [B. M. Guide, Πίν. XXXIV, 20 καὶ 21].

Κεφαλὴ Νίκης, (α) μετὰ δαφνοκόμης στεφάνου (ἐπιγρ. ΝΙΚΑ), (β) μετὰ κόμης ἐν σφενδόνῃ διὰ ἀστέρων κεκοσμημένης (ΝΙΚΑ).

ΜΕΤΑ Στάχυς. Σύμβολα: Ἀκρί, μῦς, σίδη, ἄπιον, κτλ. "Αρχοντες ΞΤ, κτλ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.

ΜΕΤΑ Στάχυς. Σύμβολα: γλαβεὶ καὶ ῥόπαλον.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ ἐκ πλαγίου θεωμένη, κισσοστεφής. "Αρχ. ΚΑΛ

ΜΕΤΑ Στάχυς. Σύμβολα: ὄφις. "Αρχων ΦΙΛ

ΜΙΚΡΟΤΕΡΑ ΑΡΓΥΡΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς (ἢ Ῥώμης;) μετὰ κράνους πτερωτοῦ.

Στάχυς (ΛΥΚ ἐν μονογρ.) Σύμβολον, ῥόπαλον. Ἡμιστάτηρ, 56—49 %

Κεφαλὴ Διονύσου μετὰ κόμης καταπιπτούσης.

ΜΕΤΑ Στάχυς. Σύμβολον, ἄροτρον, Διῶβολον, ὀλκὴ 21 %

ΜΕΤΑ ΠΟΝΤΙ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.

Στάχυς. Σύμβολα: ἄροτρον, κέρατο κλπ. Διῶβολον, ὀλκὴ 21 %

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

Περὶ τὰ 350-272 π. Χ. (ἴσως καὶ τι βραδύτερον).

Ἐρμῆς θύων, ΕΥ

ΜΕ Στάχυς. Ἐπιγρ. ΟΒΟΛΟΣ Α·85

ΜΕ Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης.

» » ΟΒΟΛΟΣ Α·8

Κεφαλὴ γυναικεία.

»

Κεφαλὴ Ἡρακλέους

»

Κεφαλὴ Διός.	Δύο στάχεις.
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	Τρεῖς κόκκοι σίτου.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	»
Κεφαλὴ Ἥλιου.	»
Νεαρὰ κερασφόρος κεφαλὴ.	Στάχυν.
Κεφαλὴ Σιληνοῦ.	»
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	Κάνθαρος.
Κεφαλὴ Λευκίππου.	Δήμητρα μετὰ λαμπάδος
Κεφαλὴ Διονύσου.	Στάχυν.
Ἄετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.	Στάχυν καὶ κεραυνός.
Ἀθηνᾶ μαχομένη.	Γλαυξ.
Προσωπίς.	Κόκκος σίτου.
Κεφ. γυναικεία μετὰ στεφάνης.	»
Τρίπους.	» Σημεῖα ἀξίας (;) ΤΕ καὶ ΗΕ

Τῶν χαλκῶν νομισμάτων τούτων, μεγέθους 85-45, τὰ μὲν φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΟΒΟΛΟΣ εἶνε σπουδαῖα ὡς ἀποδεικνύοντα, ὅτι ὁ χαλκὸς ἐλαμβάνετο ἐν Μεταποντίῳ μᾶλλον ὡς λογιστικὸν νόμισμα. Τὰ δὲ φέροντα ΤΕ καὶ ΗΕ νομισμάτια εἶνε πιθανὸν Τεταρτημόρια καὶ Ἑμτεταρτημόρια.

Ὀρσαντον. Ἡ ἀκριβὴς γεωγραφικὴ θέσις τῆς πόλεως ταύτης εἶνε ἄγνωστος. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ὄντα χαλκᾷ ἀπενεμήθησαν ὑπὸ τοῦ Sambon (*Mon. de la presqu'île italique*) εἰς τὴν βραχεῖαν περίοδον τῆς αὐτονομίας, ἧς ἀπῆλυσαν κατὰ τὰ 330-325, διαρκούντων τῶν πολέμων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μολοσσοῦ κατὰ τῶν βαρβάρων τούτων, αἱ μικραὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις αἱ φόρου ὑποτελεῖς τοῖς Λευκανοῖς καὶ Βρεττίοις.

Κεφ. Ἀρτέμιδος μετὰ φαρέτρας.	ΟΡΣΑΝΤΙΝΩΝ Ἀπόλλων ἱστάμενος . . Α·6
Κεφαλὴ νεαροῦ Διονύσου.	» Δήμητρα ἱσταμένη . Α·7
Κεφαλὴ γυναικεία.	» Γυνὴ θηλάζουσα βρέφος Α·7

Ποσειδωνία. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῆς Συβάρους κατὰ τὴν ἐβδόμην πρὸ Χ. ἑκατονταετηρίδα. Τὰ ἀρχαιότερα δὲ τῶν

νομισμάτων αὐτῆς ὁμοιάζουσι μὲν τὴν κατασκευὴν πρὸς τὰ τῶν ἄλλων Ἀχαϊκῶν πόλεων, ἀλλὰ διαφέρουσι κατὰ δύο τινὰ σπουδαῖα σημεῖα, δηλαδή κατὰ σταθμὸν καὶ σύστημα διαιρέσεως ἀπολυνθῶντα κατ' ἀμφοτέρω τὸν Καμπανικὸν σταθμητικὸν κανόνα τῆς γείτονος Φωκαϊκῆς ἀποικίας Ἰέλης (Στατῆρες 118 κ. Δραχμαὶ 180 κ. τὸ πολὺ).

Περίοδος Α'. Περί τὰ 550-480 π. Χ.

ΠΟΜ Ποσειδῶν γυμνὸς μετὰ χλαμύδος ἐλευθέρως ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτοῦ κρεμαμένης, τρίαῖναν κραδαίνων. Θαλάσσιον τέρας ἢ πρίστις παρακολουθεῖ ἐνίοτε ὡς σύμβολον τὸν τύπον.

ΠΟΜ (ἐπ' ἀριστερά). Ὁ αὐτὸς τύπος ἐγγλυφός. (Πίναξ Θ'. 2).

Τινὰ τῶν νομισμάτων τῆς περιόδου ταύτης φέρουσι καὶ δευτέραν ἐπιγραφὴν ΕῤῤΣΜ(ΕΠΞ), ἣτις ὡς νομίζει ὁ Millingen (*Considerations* σελ. 45), ἴσως ἀναφέρεται εἰς συμμαχίαν μεταξὺ Ποσειδωνίας καὶ Φιστελίας (σελ. 55). ἄλλοι ἐκλαμβάνουσιν αὐτὴν ὡς ὄνομα τοῦ ποταμίου Ἴς (πανῶν Juncarella), τοῦ ὑπὸ Λυκόφρωνος μνημονευομένου.

Περίοδος Β'. Περί τὰ 480-400 π. Χ.

Ἐνωρὶς κατὰ τὴν Ε'. πρὸ Χ. ἑκατονταετηρίδα συνέβη πλήρης μεταβολὴ ἐν τῇ νομισματοκοπίᾳ τῆς Ποσειδωνίας. Ὁ Καμπανικὸς σταθμητικὸς κανὼν ὑπεχώρησε πρὸ τοῦ Ἀχαϊκοῦ, τῆς ὁλικῆς τοῦ στατῆρος ἀυξηθείσης εἰς 126 κ., ἐνῶ τρίται (42 κ.), ἕκται (21 κ.) καὶ δωδέκται (11 κ.) ἀντικατέστησαν τὰς ἀρχαιοτέρας ἡμισείας. Ἡ κατασκευὴ τῶν νομισμάτων τῆς δευτέρας ταύτης κλάσεως εἶνε παρχαῖα καὶ συμπαγῆς, οἱ δὲ τύποι ἀνάγλυφοι ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων τοῦ νομίσματος. Ἐπιγρ. ΠΟΜΕΣΔΑΝΣΑΤΑΜ (Ποσειδωνίας) κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συντεταγμένως.

Ποσειδῶν τρίαῖναν κραδαίνων. | Ταῦρος (Πίν. Α'. 6). Ρ Στατῆρ, 126 κ.

Ἐνταῦθα ὁ ταῦρος ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος. Ἐπὶ ἐνὸς κέρματος ἀναγινώσκειται ἡ ἐπιγραφὴ ΜΕΙΛΑ (ἐπ' ἀ-

ριστερά), οὔσα πιθανῶς τὸ ὄνομα πόλεως τινος Σειλάρου ἢ Σιλανίας ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ μεταξύ Λευκανίας καὶ Καμπανίας ὄριον. Τοιαῦται συμμαχίαι χαρακτηρίζουσι τὰ νομίσματα τῶν Ἀχαικῶν πόλεων τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἡ δὲ Σείλαρος, ἂν παραδεχθῶμεν τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς, δὲν θὰ εἶνε οὐδόλως ἡ μόνη πόλις τῶν μερῶν τούτων, ἡ μὴ ἀναφερομένη παρά τινος τῶν ιστορικῶν.

Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς Ε'. ἡ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ'. ἑκατονταετηρίδος νέος τις τύπος, ἡ κατ' ἐνώπιον κεφαλὴ τῆς Ἑρας, ἥτις εἶνε Ἡρα ἢ Ἀρεία τοῦ γειτονικοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Σειλάρου ποταμοῦ κειμένου ναοῦ, ἐγένετο παραδεκτὸς ἐν Ποσειδωνίᾳ, ὁπόθεν ἐξηπλώθη ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Φιστελίας, Ὑέλης καὶ Νεαπόλεως.

Κεφαλὴ Ἑρας κατ' ἐνώπιον. | ΠΟΜΕΙΔ Ταῦρος . . Α Στατήρ.

Αὕτη δ' εἶνε ἐπίσης ἡ ἐποχὴ, εἰς ἣν ἀνήκουσι τὰ χαλκᾶ νομίσματα, τὰ ὁμοιάζοντα κατὰ τὸ πλεῖστον κατὰ τύπους πρὸς τὰ φέροντα Ποσειδῶνα καὶ ταῦρον ἀργυρᾶ, ἔχοντα δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΠΟΜΕΣ ἢ συγχρότερον ΡΟΞΕΙΔ. Εἶνε δὲ ταῦτα τὰ τελευταῖα κοπέντα ἐν Ποσειδωνίᾳ νομίσματα πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Λευκανῶν περὶ τὰ 408-390 ἀλώσεως αὐτῆς. Ὑπὸ τῶν Λευκανῶν δὲ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως διαφθαρὲν ἐγένετο Παιστός (Paestum).

Παιστός. Τὰ νομίσματα τῆς Παιστοῦ, δι' οὗ ὀνόματος οἱ βάρβαροι Λευκανοὶ ἐδήλουν τὴν Ποσειδωνίαν ὅτε ἡ ἀρχαία καὶ πλουσία Ἑλληνικὴ πόλις περιῆλθεν εἰς χεῖρας αὐτῶν περὶ τὰ 400-390 π. Χ., εἶνε πάντα νεωτέρας ἐποχῆς. Πράγματι δ' εἶνε ἀμφίβολον, ἂν νομίσματά τινα ἐκόπησαν ἐνταῦθα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 273 π. Χ. ἀποικίσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ἡ νομισματοκοπία τῆς Παιστοῦ δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τὰς ἐξῆς τάξεις:—

Α'. *Περὶ τὰ 300-268 π. Χ., μεθ' Ἑλληνικῶν
καὶ ἡμιελληνικῶν ἐπιγραφῶν.*

ΓΑΙΣΤΑΝΟ	Κεφαλὴ νεαροῦ ποτα- μίου θεοῦ κερασφόρος καὶ καλὰ- μοις ἐστεμμένη ἢς ὅπισθεν κύκνος.	Οἱ Διδόσκουροι ἐφιπποὶ (Sambon Πίν. XX, 26) Ρ Σταττήρ 111 κ
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.		ΓΑΙΞΤΑΝΟ Ἐρως πτερωτός ἐπὶ δελφίνος. Α 85
»		ΓΑΙ Δελφίς Α 5
Κεφαλαὶ Διοσκούρων.		Γ » Α 45

Τὰ νομίσματα ταῦτα δυνατόν νὰ ἐκόπησαν ὑπὸ τῶν Λευκανῶν
ἢ ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους πρὶν ἢ ἐν ἔτει 266 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ῥω-
μαίων ἀπαγορευθῇ ἡ νομισματοκοπία τοῦ ἀργύρου.

Β'. 268-89 π. Χ., μετὰ ΓΑΙΣ καὶ σημείων ἀξίας

<i>Semis.</i>	Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	Τρίαινα.
<i>Triens.</i>	Κεφ. Διονύσου νεαροῦ.	Κέρας.
<i>Quadrans.</i>	Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	Δελφίς.
<i>Sextans.</i>	»	»
»	Κεφαλὴ Δήμητρος.	Προτομὴ κάπρου ἢ κάπρος ἄρτιος.
<i>Sescuncia.</i>	»	Λύκος.
<i>Uncia.</i>	Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	Στάχys.

Γ'. Μετὰ ΡΑΕΣ καὶ σημείων ἀξίας.

<i>Semis.</i>	Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.	Ἀγκυρα καὶ πηδάλιον.
»	»	Πρῶρα καὶ δελφίς.
<i>Triens.</i>	Κεφαλὴ Διονύσου.	Κέρας.
»	Ἀσπίς.	» καὶ κεραυνός.
»	»	»
»	Λέων.	»
<i>Sextans.</i>	Κεφαλὴ Δήμητρος.	Προτομὴ κάπρου.
<i>Sescuncia.</i>	»	Λύκος.

Δ'. Μετὰ ΡΑΕ, κτλ., σημείων ἀξίας καὶ ὀνομάτων διάνδρων
καὶ ἄλλων δημοτικῶν ἀρχόντων.

Ἡ σειρὰ αὕτη κατέρχεται μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου

καὶ Τιβερίου. Ἐπειδὴ δὲ τῇ Παιστῷ, διὰ λόγους εἰσέτι ἀγνώστους, ἐπετράπη δι' εἰδικῆς ἀδείας τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν κοπὴν μικρῶν χαλκῶν νομισμάτων ἐπὶ μακρὸν ἄφ' ὅτου τὸ προνόμιον τοῦτο ἀφηρέθη ἐξ ὧν τῶν ἄλλων ἰταλικῶν πόλεων, τὰ ἐπὶ τῶν ὀψίμων Παιστινῶν νομισμάτων γράμματα P. S. S. C. σημαίνουσι *Paesti Signatum Senatus Consulto*.

Παλ... Μολ... Πόλεις ἀβέβαιοι, πιθανῶς ἐν Λευκανίᾳ. Περί τὰ 550-480 π. Χ. Κατασκευὴ λεπτὴ παροψιδόμορφος.

ΛΑΓ Κάπρος.

(Πίναξ Θ'. 3)

ΛΟΜ Κάπρος ἐγγλυφος
 Ρ Στατήρ 122 κ.

Σῆρις καὶ Πυξοῦς. Ἡ ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ κληθεῖσα Σῆρις πόλις, κατεῖχεν εὐφορον χώραν παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Τάραντος. Ἡ ἱστορία δὲ αὐτῆς περιβάλλεται ὑπὸ σκότους πολλοῦ. Φαίνεται ὅτι εἰς τὰ μέρη ταῦτα ὑπῆρχεν κατ' ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν πόλις καλουμένη Σῆρις· ἄλλ' ἢ πόλις, ἥς ἔχομεν νομίσματα, ἦτο μεταγενεστέρα Ἰωνικὴ ἀποικία, ἥς ἢ ἱδρυσις ἀνάγεται εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος. Ἡ Ἰωνικὴ αὕτη πόλις ἡμιλλᾷτο κατὰ πλοῦτον καὶ πολυτέλειαν πρὸς τὰς ἰσχυροτέρας τῶν γειτόνων αὐτῆς Ἀχαϊκῶν πόλεων. Ἐσώζετο δὲ ἀκόμη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας Κλεισθένους τοῦ Σικυωνίου ἐν ἔτει 584 π. Χ. ἐπειδὴ εἰς τῶν πολιτῶν αὐτῆς ἦτο ἐκ τῶν μνηστήρων τῆς Ἀγαρίστης (Ἡροδ. VI, 127).

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, ἥτοι περὶ τὰ 570-560 π. Χ., ἐγένετο ἡ πόλις αὕτη σημεῖον συγχρόνου ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τῶν ἀντιπάλων αὐτῆς Ἀχαϊκῶν πόλεων, Μεταποντίου, Συθάρεως καὶ Κρότωνος, αἵτινες κατώρθωσαν νὰ ἐξαναγκάσωσιν αὐτήν, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν.

Τοῦτο τεκμηριοῦται ἐπαρκῶς ὑπὸ τῶν νομισμάτων αὐτῆς, ἐπειδὴ ταῦτα δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς ἐποχὴν ἀρχαιότεραν τοῦ 560 π. Χ. εἶνε δὲ κατὰ πάντα ὅμοια πρὸς τὰ τῆς Συθάρεως. Εἶνε δὲ ταῦτα ὡσαύτως πολύτιμα ἱστορικὰ μνημεῖα,

ἐπειδὴ ἀποκαλύπτουσιν ἡμῖν τὴν κατὰ τὸν 7'. π. X. αἰῶνα ὑπαρ-
ξιν τῆς πόλεως Πύξου, ἰδρυμένης ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου δυτικῆς
παραλίας τῆς Βρετανίας χερσονήσου. Οὕτω αἱ χώραι τῆς Σιρίδος καὶ
Πύξου παρέκειντο πιθανῶς ἀλλήλαις, τοῦθ' ὅπερ δύναται νὰ χρη-
σιμεύσῃ πρὸς ἐξήγησιν τῆς μεταξύ αὐτῶν νομισματικῆς συμμαχίας.

ΜΟΛΛΑΜ (Σιρίδος). Ταῦρος στρε- | ΠΥΧΟΕΜ (Πυξόες). Ὁ αὐτὸς τύ-
φόμενος. | πος ἐγγλυφος. Ρ Στατῆρ 120 κ.

B. M. Guide, Πίν. VIII, 14.

Πυξόες (Πυξοῦς) εἶνε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως κατὰ πτώσιν
ὀνομαστικὴν, Σιρίδος δὲ ὡς Λαῖνος, Ποσειδωνιάτας κλπ. εἶνε ἐπί-
θετον ἐπίσης κατὰ πτώσιν ὀνομαστικὴν, ἀναφερόμενον πρὸς λέ-
ξιν τινὰ ἐξυπακουομένην, οἷον στατῆρ κλπ. Ἡ Πυξοῦς, ἣν
τὸ σπουδαῖον τοῦτο νόμισμα δηλοῖ οὕσαν εἰς στενὰς ἐμπορικὰς
σχέσεις πρὸς τὴν Σίριν περὶ τὰ 560-500 π. X., δὲν ἀναφέρεται
πρὸ τοῦ 471 π. X., ὅτε λέγεται, ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ τυράννου
τῆς Μεσσηνίας Μικύθου. Ἐν τούτοις ἡ ἐκ τῶν νομισμάτων ἐνάρ-
γεια ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ μαρτυρία αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη καὶ ὅτι
ἀδύνατον ὁ Μίκυθος νὰ ἦτο ὁ πρῶτος κτίστης τῆς πόλεως ταύτης
(De Luynes, *Nouv. Annales* I σελ. 395), ἥτις μετὰ τὴν ἔτει
510 π. X. καταστροφὴν τῆς Συβάρεως περιέπεσε πιθανῶς εἰς
παρακμὴν ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς καταστροφῆς τῆς ἀρχαίας Ἀχαΐ-
κῆς συμπολιτείας.

Συβάρεις. Περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς μεγάλης ταύτης
Ἀχαϊκῆς πόλεως ἴδε τὴν εἰσαγωγὴν. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς
ἀρχομένη κατὰ τὸν 7'. αἰῶνα, ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἐξῆς κατηγοριῶν
Ἐπιγραφαὶ ΜV, ΜVB, ΜVBA(=ΞΥΒΑ), συνήθως ἐπ' ἀριστερά.

Ταῦρος στρέφων τὴν κεφαλὴν.
(Πίναξ Θ'. 4)

*Ομοίως.

*Ομοίως.

Ὁ αὐτὸς τύπος ἐγγλυφος. . . .
Στατῆρες (126 κ.). Τρίται (42 κ.).

*Ἀμφορεύς, ἐγγλυφος. Ἐκται (21 κ.).

*Ἀνευ τύπου. Ἐπιγρ. V
Δωδέκαται (10 κ.).

Οἱ ἐκ τῆς Συβάρεως πρόσφυγες, οἱ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 510 π.Χ. καταστροφὴν τῆς πόλεως αὐτῶν εὐρόντες ἄσυλον ἐν Λάφῳ, Ποσειδωνίᾳ καὶ Σκιδῶρι, ἐπανῆλθον ἐν ἔτει 453 π. Χ. καὶ ἔκτισαν ἐκ νέου τὴν ἐρειπωθεῖσαν πόλιν αὐτῶν, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ἄλλ' ἢ νέα Σύβαρις βραχείας μόνον ζωῆς ἀπῆλαυσεν, ἐπειδὴ οἱ Κροτωνιάται, φθονήσαντες τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἐχθρὰς ἐξεδίωξαν ἐν ἔτει 448 π. Χ. τοὺς ἀτυχεῖς ἀποίκους καὶ κατέσκαψαν ἐκ θεμελίων τὰ νεόκιστα αὐτῶν τείχη. Μολαταῦτα τὸ βραχὺ τοῦτο ἐξαετὲς διάστημα ἀφῆκεν ἡμῖν νομισματικά μνημεῖα, ἐπειδὴ μόνον εἰς τοὺς χρόνους τούτους δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τὰ ἐξῆς νομίσματα: —

Περὶ τὰ 453-448 π. Χ.

Ταῦρος ἱστάμενος.

ΜΝ, ΜΝΒ ἢ ΜΝΒΑ (ἐπ' ἀριστερά).

Ποσειδῶν τὴν τρίαιναν αὐτοῦ κραδαίνων. Ἔκται (;) ὀλκῆς 25-17 κ.

Ποσειδῶν τρίαιναν κραδαίνων.

Πτηνὸν (περιστερά;) Ἔκται ὀλ. 20 κ.

* Ἐν συμμαχίᾳ μετὰ τῆς Ποσειδωνίας.

ΝΜ Ποσειδῶν τρίαιναν κραδαίνων.

ΜΟΠ Ταῦρος ἱστάμενος
 Ἔκται, ὀλκῆ 13·1 κ.

Τὰ συμμαχικά ταῦτα νομίσματα εἶνε τρανὴ ἀπόδειξις ὅτι, ἢ Ποσειδωνία συνέπραξεν εἰς τὴν ἐκ νέου ἀποίκισιν τῆς Συβάρεως. Ὅλίγα τινὰ ἔτη κατόπιν οἱ Συβαρίται φυγάδες ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ συνδράμωσιν αὐτοὺς εἰς ἐτέραν ἀπόπειραν πρὸς ἀνέγερσιν τῆς ἀτυχοῦς πόλεως, τὴν φορὰν δὲ ταύτην τὸ σχέδιον κατέληξεν εἰς λαμπράν ἐπιτυχίαν, δηλαδὴ τὴν ἐν ἔτει 443 π. Χ. θεμελίωσιν τῆς μεγάλης πανελληνίου ἀποικίας τῶν Θουρίων. Ἐν τούτοις τὸ Συβαριτικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ νέᾳ ἀποικίᾳ ὑπερεκοντίσθη κατὰ πολὺ ὑπὸ τῶν ἐξ ἄλλων χωρῶν ἀποίκων, ἐγένετο δὲ τόσον μισητὸν τῷ δήμῳ διὰ τῆς ἀντιποιήσεως τῆς διευθύνσεως ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῶν ὑποθέσεων (Διοδώρ. XII. 1), ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ εἰς τρίτην τινὰ τοποθεσίαν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ

Τράεντος ἔνθα ἔκτισεν ἐτέραν ἰδίαν πόλιν, ἥτις ἀφῆκεν ἡμῖν ὡσαύτως νομίσματα ὁμοιάζοντα κατὰ τύπους πρὸς τὰ τῶν Θουρίων, οὗ συμπεραίνει τις, ὅτι, ἂν καὶ ἐξώσθη ἐκ τῆς νέας Ἀθηναϊκῆς ἀποικίας, ἐξηκολούθησε διατηροῦσα μετ' αὐτῆς ἐμπορικὰς σχέσεις. Οὕτω ἡ νέα Σύβαρις φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ὀλίγον τι μείζον παραρτήματος τῆς Συβάρεως. Ἡ νομισματικὴ αὐτῆς ἀδύνατον νὰ διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐπειδὴ εἶνε ὁμοιόμορφος κατὰ τεχνολογίαν. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τριτῶν, ἐκτῶν καὶ δωδεκάτων τοῦ ἀρχαίου Ἀχαικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Περὶ τὰ 443 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ ἐλαίᾳ ἐστεμμένον.

[B. M. Cat. Ital. σ. 286.]

Ὁμοίως.

Ὁμοίως.

ΣΥΒΑΡΙ Ταῦρος στρεφόμενος ἢ κυρίσων, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Θουρίου. Ρ Τρίτη, ὀκλή 42 κ.

ΣΥΒΑ Ταῦρος στρεφόμενος . . . Ρ Ἑκτη, ὀκλή 21 κ.

» Κεφαλὴ ταύρου . . . Δωδεκάτη, ὀκλή 10 κ.

Υἑλη. Αὕτη ἔκειτο ἐπὶ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης, περὶ τὰ εἰκοσι μίλια πρὸς νότον τῆς Ποσειδωνίας, ἰδρυθεῖσα περὶ τὰ 540 π. Χ. ὑπὸ Φωκαέων, προτιμησάντων νὰ ἐγκαταλείπωσιν ἐκουσίως τὴν ἰδίαν αὐτῶν χώραν τοῦ νὰ ὑποταχῶσιν εἰς τοὺς Πέρσας. Φαίνεται δ' ὅτι ἐκόμισαν μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν νέαν πατρίδα τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς ἐν Ἀσίᾳ σταθμητικὸν σύστημα, ἥτοι τὴν δραχμὴν τῶν 60-58 κ. μετὰ τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, ἐπειδὴ τὰ γράμματα Η καὶ Ω ἐμφανίζονται ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτ. ἐνεπιγράφων νομισμάτων τῆς Υἑλης.

Περίοδος Α'. Περὶ τὰ 540-500 π. Χ.

* Ἄνευ ἐπιγραφῆς. Προτομὴ λέοντος καταβροχθίζοντος λειαν.

* Ἐγκοῖλον τετράγωνον . . . Δραχμὴ 60-58 κ.
Ρ Ὁβολὸς 18-8 κ.

. Τὰ ἀρχαῖα ταῦτα νομίσματα ἀποδίδονται εἰς τὴν Υἑλην οὐχὶ μόνον ἕνεκα τοῦ τύπου αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διότι πολλάκις ἀνευρέθησαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Περίοδος Β'. Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον ἐν Ὑέλῃ τὸ δί-
δραχμον:—

Κεφαλὴ λέοντος.

Λέων, ἄνω αὐτοῦ Β.

(Πίναξ Δ'. 9)

Ἄνευ ἐπιγραφῆς. Κεφαλὴ γυναικεῖα
ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας, τῆς κόμης
ὀπισθεν πρὸς τὰ ἄνω συνεστραμ-
μένης.

ΥΕΛΗ ἢ ΥΕΛΗΤΩΝ Ὁμοία κε-
φαλῇ, ἢ τεχνοτροπίας κατὰ τι μετα-
γενεστέρας. $\mathcal{P}$ Δίδραχ. ὄλκ. 126 κ.

Κεφαλὴ γυναικεῖα μετὰ διαδήμα-
τος ἐκ κόκκων, καὶ κόμης ὀπισθεν
πρὸς τὰ ἄνω συνεστραμμένης. Τε-
χνοτροπίας δὲ μεταβατικῆς.

Κεφαλὴ γυναικεῖα ἀρχαϊκῆς ἢ μετα-
βατικῆς τεχνοτροπίας.

ΥΕΛΗΤΕΩΝ Λέων ἄνω συνήθως
πτηγνὸν ἱπτάμενον.

[B. M. *Guide*, Πίν. XV, 8.]

$\mathcal{P}$ Δίδραχμον, ὄλκῃς 118 κ.

ΥΕΛΗ Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας .
 $\mathcal{P}$ Δραχμή, ὄλκῃ 60 κ.

Περίοδος Γ'. Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Δίδραχμα καὶ δραχμαὶ ὁμοίων τύπων, ἀλλὰ τεχνοτροπίας
μᾶλλον προηγμένης.

Περίοδος Δ'. Περὶ τὰ 400-268 π. Χ.

Λέων.

Κεφαλὴ γυναικεῖα τελειοτάτης τε-
χνοτροπίας, ὁμοίας δὲ πρὸς τὴν τῶν
μεγάλων νομισμάτων τῶν Συρα-
κουσῶν ὑπογραφῇ Φ . . . (ἴδε σελ.
94) $\mathcal{P}$ Δίδραχ. 118 κ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους ἐλαιο-
στεφοῦς ἢ πλουσίως κεκοσμημέ-
νου διὰ Γρυπός, Πηγάσου, κτλ. Ἐπὶ
τινων κομματίων ἢ κεφαλῇ παρί-
σταται κατ' ἐνώπιον. Ἐπὶ τοῦ
κράνους ὀρῶνται συνήθως τὰ
ὀνόματα τῶν σφραγιδογλύφων
ΚΛΕΥΔΩΡΟΥ, ΦΙΛΙΣΤΙΩΝΟΣ,
ΗΡΑ, κτλ.

ΥΕΛΗΤΩΝ Λέων περιπλανώμενος,
καταβροχθίζων λείαν, ἢ ἐπιπίπτων
ἐλάφῳ. Ἐν τῷ πεδίῳ διάφορα
γράμματα καὶ σύμβολα. [Πίναξ
Δ'. 10 καὶ B. M. *Guide*, Πίν.
XXXIV, 23 καὶ 24]
. . . . $\mathcal{P}$ Δίδραχ. 118 κ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους ἐλαίο-
στεφοῦς.

Κεφαλή γυναικεία.

ΥΕΛΗ Γλαῦξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας .
..... Ρ Δραχμὴ 59 %

ΥΕΛΗ Γλαῦξ μετ' ἀναπεπταμένων
πτερύγων Ρ 16 %

Καθ' ἅπασαν τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα, ὁ ἐν κυκλοφορίᾳ ἄργυρος συνίσταται, ὡς ἐν Καμπανίᾳ, κυρίως ἐκ διδράχμων, τῶν μικροτέρων κλασμάτων σπανίως ἀπαντώντων.

Τινὰ δὲ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης εἶνε μεγάλης κα-
λονῆς.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ. Περὶ τὰ 350-250 π. Χ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα ἀνήκουσι κυρίως εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς τετάρτης καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς τρίτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους ἐλαίο-
στεφοῦς.

Κεφαλή νεαροῦ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.

Κεφαλή Διός.

ΥΕΛΗ Προτομὴ λέοντος καταβρο-
χθίζοντος λειάν Α · 8

» Γλαῦξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας Α · 6

» Γλαῦξ μετ' ἀναπεπταμένων
πτερύγων Α · 6

Πάντων νεώτερα εἶνε τὰ ἐξῆς νομίσματα:—

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Κρανοφόρος κεφαλή ἀγροίκου τέχνης.

ΥΕΛΗ Τρίπους Α · 5

» » Α · 5

Πόλις ἀμφίβολος τῆς Λευκανίας.

Ἀσί . . .

Περὶ τὰ 550-500 π. Χ.

ΔΜΑ (ἐν τῷ ἐξέργῳ). Ταῦρος στρέ-
φων τὴν κεφαλὴν, ἐπὶ τῆς ράχεως
δὲ αὐτοῦ ἀκρίς.

Ἄνευ ἐπιγραφῆς. Ὁ τύπος τοῦ ἐμ-
προσθεν ἐγκοίλως. Ρ ὀλκὴ 124 %

Ἀναμφίβολος φαίνεται ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ σπα-
νίου τούτου νομίσματος τοῦ ἀνήκοντος βεβαίως εἰς τινὰ πόλιν
τῆς μεταξὺ Συδάρειας καὶ Λευκανίας παραλίας, ἧς ὅμως τὸ ὄνομα
(Ἀσία;) δὲν διεσώθη μέχρις ἡμῶν.

ΒΡΕΤΤΙΑ

Ἡ ἱστορία τῆς νομισματοκοπίας τῆς Βρεττιανῆς χερσονήσου χωρίζεται εἰς τὰ ἐξῆς σαφῶς διακεκριμένα τμήματα: —

(Α) Τὰ ἀρχαῖκά νομίσματα Κρότωνος, Καυλωνίας καὶ Ῥηγίου πρὸ τῆς 480 π. Χ.

(Β) Τὰς πλουσίας καὶ ποικίλας κοπὰς τῶν αὐτῶν πόλεων σὺν τοῖς ἐξαιρέτοις ἔργοις τῶν νομισματοκοπειῶν τῆς Πανδοσίας καὶ Τερίνης ἐκτεινομένης δὲ διὰ μέσου τῆς καλλίστης ἐποχῆς τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς εἰσβολῆς τῶν Λευκανῶν καὶ τῆς μεγάλης καταστροφῆς ἣν ὑπέστησαν ἐν ἔτει 388 π. Χ. αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν. Ἐξ ὧν τῶν ἀργυροκοποῦντων κρατῶν μόνη ἡ Κρότων περιεσώθη ἐκ τῆς γενικῆς καταστροφῆς τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἐποχῆς.

(Γ) Το Λοκρικὸν νομισματοκοπεῖον αὐξάνει ἀκολούθως κατὰ σπουδαιότητα περὶ τὰ μέσα τῆς τετάρτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος καὶ μετὰ τῆς Κρότωνος προμηθεύει ἐπαρκῆς ἐφόδιον ἀργυρῶν νομισμάτων πρὸς πᾶσαν τὴν Βρεττίαν μέχρι τοῦ πολέμου τοῦ Πύρρου, ἐνῷ πρὸς τὸ μετὰ τῆς Σικελίας ἐμπόριον ἐγένετο δεκτὸς ὁ Καρινθιακὸς στατῆρ ὡς τὸ προσφορώτατον μέσον συναλλαγῆς. Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπτοντο εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἐν Λοκροῖς, φειδωλότερον δὲ εἰς τὰς ὑποτελεῖς πόλεις Ῥήγιον, Τέριναν καὶ Μέσμαν ἢ Μέδμαν.

(Δ) Οἱ Βρέττιοι μετὰ τὸ 272 π.Χ., ἐπὶ τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν τῇ Ῥώμῃ, φαίνεται ὅτι ἔλαβον ὡς δικαίωμα ἀποκλειστικὸν τὴν νομισματοκοπίαν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, τῶν λίαν σπανίων ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Ῥηγίου τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν περὶ τὴν ταύτην κοπέντων μόνον χάριν τοῦ Σικελικοῦ ἐμπορίου, ὡς δεικνύει ἡ ὁλκὴ αὐτῶν. Ἐν τούτοις εἰς πάσας τὰς ἄλλας πόλεις ἐπετράπη νὰ κόπτωσι χαλκᾶ νομίσματα μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 203 π. Χ. τέλους τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου.

(Ε) Ἐκτοτε τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Πετηλίας, Οὐιβῶνος (Ἰππωνίου) Οὐαλεντίας, τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἡμιουγγαίου συστήματος μετὰ σημείων ἀξίας, καὶ τὰ τοῦ Ῥηγίου τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος τῆς Σικελικῆς λίτρας, ἦσαν τὰ μόνα ἀπομείναντα πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν ὡραίων σειρῶν τῶν παρελθουσῶν ἐποχῶν, μέχρις οὗ ἐν ἔτει 89 π. Χ., ὁ νόμος τοῦ Πλαυτίου Παπιρίου κατήργησε πᾶσαν νομισματοκοπίαν ἐν Ἰταλίᾳ ἐκτὸς τῆς Ῥωμαϊκῆς.

Ὁ ἐπόμενος πίναξ εἶνε χρονολογικὴ σύνοψις τῆς νομισματοκοπίας τῶν Βρεττίων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων:—

550-480	480-388	388-356	356-332	332-300	300-272	272-203	203-89
					Βρέττιοι (:) <i>Βρέττιοι</i>	<i>Βρέττιοι</i>	<i>Οὐαλεντία</i>
Καυλωνία	Καυλωνία	Ἰππώνιον	Ἰππώνιον	Ἰππώνιον	Ἰππώνιον (:) <i>Βρέττιοι</i>		
Κρότων	Κρότων	Κρότων	Κρότων	Κρότων			
		<i>Κωνοσεντία</i>	Λοκροί *	Λοκροί *	Λοκροί	Λοκροί	
			<i>Μέδμα *</i>	<i>Μυστία</i>		<i>Νουκερία</i>	
	Πανδοσία						
Ῥήγιον	Ῥήγιον		Ῥήγιον *	Ῥήγιον	Ῥήγιον	Πετηλία	Πετηλία
	Τέμεσα					Ῥήγιον	Ῥήγιον
	Τέρινα	Τέρινα	Τέρινα *			Τέρινα	

Σημ.— Τὰ νομίσματα τῶν πόλεων, ὧν τὰ ὀνόματα σημειοῦνται διὰ κυρτῶν χαρακτῆρων, εἶνε ἅπαντα χαλκᾶ. Ὁ δὲ ἀστερίσκος δηλοῖ, ὅτι πρὸς τὰ τῆς ἐγγωρίου κυκλοφορίας νομίσματα ἐκόπησαν ὡσαύτως Κορινθιακοὶ στατήρες.

Βρέττιοι. Ὁ λαὸς οὗτος τῶν αὐτοχθόνων κατοίκων τῆς χερσονήσου, ἥτις κατόπιν ἔλαβε τὸ ὄνομα αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ἀπληλευθερώθη τῆς ἀπὸ τῶν Λευκανῶν ἐξαρτήσεως ἐν ἔτει 356 π. Χ. Προϊόντος δὲ

τοῦ χρόνου κατέκτησαν τινὰς τῶν παραλίων Ἑλληνικῶν πόλεων, ὥς δὲ τὰ νομίσματα αὐτῶν μαρτυροῦσιν, προσεκλήσαντο τὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τι τὰς τέχνας, τὴν θρησκείαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἑλλήνων.

Αἱ σειραὶ τῶν χρυσῶν, ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων αὐτῶν, ἄρχονται περὶ τοὺς χρόνους τοῦ πολέμου τοῦ Πύρρου, ὅτε συνεμάχησαν οὗτοι πρὸς τοὺς Λευκανοὺς ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων περὶ τὰ 282 π. Χ. ἢ πάντως οὐχὶ πολὺ μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ τινες τῶν νομισματικῶν αὐτῶν τύπων εἶνε ἀντιγεγραμμένοι ἐκ τῶν τοῦ Πύρρου.

Ἡ ἐν ἔτει 272 π. Χ. ὑποταγὴ αὐτῶν εἰς τοὺς Ῥωμαίους δὲν φαίνεται ὅτι συνεπηγάγετο καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ δικαιώματος τῆς νομισματοκοπίας, ἐπειδὴ εἶνε βέβαιον, ὅτι αἱ ἐκδόσεις τῶν Βρεττίων ἀνήκουσι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 272 καὶ 203 π. Χ. περίοδον, ὅτε μετὰ τὸν πρὸς Ἀννίβαν πόλεμον οἱ Βρεττίοι ὑπετάχθησαν ὀριστικῶς τοῖς Ῥωμαίοις. Τὰ νομίσματα δὲ τοῦ λαοῦ τούτου ἀποτελοῦσι τὴν μόνην ἐξαίρεσιν τοῦ μονοπωλίου τοῦ μετὰ τὸ 269 π. Χ. ἐξασκηθέντος ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τῆς Ῥώμης ὡς πρὸς τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα.

Περὶ τὰ 282-203 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ. Ἀττικὸς σιαθμός.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

[B. M. *Guide*, Πίν. XLV, 20].

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνίου.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.

ΒΡΕΤΤΙΩΝ Θέτις (;) μετ' Ἑρωτος,
ἐπὶ θαλασσίῳ ἵππου. Ϟ Δρ.

ΒΡΕΤΤΙΩΝ Νίκη ἐφ' ἄρματος Ϟ Ἡμ.
» Νίκη ἰσταμένη Ϟ Ἡμίδ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Προτομαὶ Διοσκούρων.

Κεφαλὴ Νίκης πτερωτῆς.

ΒΡΕΤΤΙΩΝ Διόσκουροι ἐφιπποί.
(Πίναξ Α'. 11). Ϟ 90 κ.

ΒΡΕΤΤΙΩΝ Γυμνὴ μορφή ἀνδρὸς κε-
ρασφόρου στέφαντος ἐαυτὸν Ϟ 82 κ.

Κεφαλή Θέτιδος μετὰ καλύπτρας καὶ σκήπτρου. [B. M. Guide, Πίν. XLV, 22].	BRETTION Ποσειδῶν ἱστάμενος στηριζόμενος ἐπὶ σκήπτρου, ἔχων τὸν ἕνα τῶν ποδῶν ἐπὶ κιονο- κράνου P 75 κ.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.	BRETTION Ἄρτεμις κυνηγέτις μετὰ λαμπάδος καὶ κυνός P 40 κ.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	BRETTION Ἀετός . . . P 38 κ.

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν, τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦσι τὰ νομίσματα ταῦτα, εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ κοπέντων ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Πύρρου. Πιθανῶς εἶνε ἀττικά ὀκτώβολα καὶ τετρώβολα.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῶν Βρεττίων εἶνε πολυαριθμότατα. Τὰ ἐξῆς δὲ εἶνε αἱ κυριώταται αὐτῶν ποικιλίαι:—

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	BRETTION Νίκη ἐπὶ ἄρματος.
Κεφαλή Ἀρεως παγωνίου καὶ κρανοφόρου.	» Ἀθηνᾶ μαχομένη.
Κεφαλή Ἀρεως παγωνίου. Σημεῖον ἀξίας . .	» Νίκη στέφουσα τρώπιον.
Κεφαλή Ἡρακλέους.	» Ἀθηνᾶ μαχομένη.
Κεφαλή Διός.	» Ἄρης μαχόμενος.
» »	» Ἀετός.
ΝΙΚΑ Κεφαλή Νίκης.	» Ζεὺς κεραυνὸν ἐξακοντίζων (ἐνίοτε ἐπὶ ἄρματος).
Κεφαλή θαλασσίας θεᾶς.	» Καρκίνος.
Κεφαλή Περσεφόνης.	» »
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	» Γλαυξ.
Κεφαλή Ἡρακλέους.	» Ρόπαλον καὶ τόξον.

Οἱ θαλάσσιοι τύποι τινῶν τῶν νομισμάτων τῶν Βρεττίων ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος, ἰδίᾳ δὲ τὴν τῆς Θέτιδος (Λυκόφρων, 857 κ. ἐξ.).

Ἰππώνιον ἢ ὀρθότερον Εἰπώνιον ἢ Veiponium, ἦτο, κατὰ τὸν Στράβωνα (VI, 1. §. 5), ἀποικία τῶν Λοκρῶν, κειμένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Βρεττίας. Ἐλεηλατήθη δὲ ὑπὸ τοῦ

Διονυσίου καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς μετετοπίσθησαν εἰς Συρακούσας ἐν ἔτει 389 π. Χ. Δέκα δὲ ἔτη βραδύτερον ἀνηγέρθη ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων καὶ ἀπεδόθη εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Περὶ δὲ τὸ 330 π. Χ. ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Βρεττίων, ἡλευθερώθη δὲ πάλιν περὶ τὰ 330-325 ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἡπειρώτου, κατεκτήθη δὲ ἐν ἔτει 296 ὑπὸ τοῦ Ἀγαθοκλέους, ἀλλ' ἀνεκτήθη ταχέως κατόπιν ὑπὸ τῶν Βρεττίων, οἵτινες κατεῖχον αὐτὴν μέχρι τοῦ 272 π. Χ. ὅτε κατελήφθη ὑπὸ Ῥωμαϊκῆς φρουρᾶς. Ἐν ἔτει 189 π. Χ. ἐγένετο λατινικὴ ἀποικία μετονομασθεῖσα Οὐιβῶν Οὐαλεντία (Vibo Valentia).

Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε πάντα χαλκᾶ καὶ μερίζονται εἰς τὰς ἑξῆς περιόδους: —

Α'. Περὶ τὰ 379-350 π. Χ.

Μετ' ἐπιγρ. CEI ἢ CEIP [= Veip.]

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.
»
»

Ἀετὸς ἐπὶ ὄρειας. Α·85
Ἀμφορεύς Α·75
Κηρύκειον Α·6

Β'. Περὶ τὰ 330-325. Χρόνοι Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἡπειρώτου.

Κεφαλὴ Διὸς ΔΙΟΞ ΟΛΥΜΠΙΟΥ
» » ΔΙΟΞ

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος· πρὸ αὐτῆς ΝΥΜ (νυμφηγέτης;) (Imhoof, Mon. Gr. σελ. 8).

ΕΙΠΩΝΙΕΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων Α·8
ΕΙΠΩΝΙΕΩΝ Ἀμφορεύς. Σύμβολα, λαμπάς, κηρύκειον Α·7
ΕΙΠΩΝΙΕΩΝ Ἡθεᾶ Πάνδινα ἱσταμένη, κρατοῦσα σκήπτρον καὶ κηρύκειον ἢ στέφανον. Ἐπιγραφὴ ΠΑΝΔΙΝΑ Α·65
ΕΙΠΩΝΙΕΩΝ Ῥόπαλον . . Α·4

Κεφ. νεαροῦ ποταμίου θεοῦ, ΡΕΩΝ

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν θεὰν Πανδίναν, τὴν καὶ ἐν Τερίνῃ λατρευσμένην, δὲν ἔχομεν ἄλλοθεν εἰδησίν τινα.

Γ'. Περὶ τὰ 296 π. Χ. Χρόνοι Ἀγαθοκλέους.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ, ΞΩΤΕΙΡΑ

ΕΙΠΩΝΙΕΩΝ Νίκη ἱσταμένη· ἐν τῇ πεδίῳ ἐνίστε, ΝΙΚΑ . . . Α·9

Οὐδὼν Οὐαλεντία (ἴδε Ἰππώνιον), λατινικὴ ἀποικία ἀποσταλεῖσα ἐν ἔτει 192 π. Χ. (Λιβίου XXXV, 40). Ἐκοψε χαλκὰ νομίσματα μετὰ σημείων ἀξίας, τοῦ ἡμιουγγαίου δὲ σταθμοῦ.

Περὶ τὰ 192-89 π. Χ.

As.	Κεφ. Διός	Ι	VALENTIA	Κεραυνός	Ι
Semis.	Κεφ. Ἥρας	Σ	»	Διπλοῦν κέρας	Σ
Triens.	Κεφ. Ἀθηνᾶς		»	Γλαυξ	
»	Κεφ. Δήμητρος		»	Κέρας	
Quadrans.	Κεφ. Ἡρακλέους	...	»	Δύο ῥόπαλα	...
Sextans.	Κεφ. Ἀπόλλωνος	..	»	Λύρα	..
Uncia.	Κεφ. Ἀρτέμιδος	.	»	Κύων	.
Semuncia.	Κεφ. Ἑρμοῦ	ξ	»	Κηρύκειον	ξ

Ὁ τοῦ ἔτους 89 π. Χ. νόμος τοῦ Πλαυτίου Παπυρίου, *De asse signumunicipali* (Πλινίου *Hist. Nat.* XXXIII, 3, 46), ὁ εἰσαχθεὶς παρὰ τοῦ Κ. Παπυρίου Κάρβωνος, κατήργησε τὴν νομισματοκοπίαν τοῦ χαλκοῦ εἰς τὰς ὀλίγας, ἐξαιρέσει μόνον τῆς Παιστοῦ, ὁμοσπόνδους πόλεις τῆς Ἰταλίας, αἱ ὅποιαι ἔκοπτον ἴδια νομίσματα μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου.

Καυλωνία. Ἡ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Βρεττανίης χώρας Καυλωνία ἦτο ἀρχαιοτάτη Ἀχαικὴ πόλις, κτισθεῖσα κατὰ τὸν Πausανίαν (VI, 3, 12) ὑπὸ τοῦ ἐξ Αἰγίου τῆς Ἀχαΐας Τυφῶνος. Ἐν τῇ Ζ' ἑκατονταετηρίδι συνεμάχει στενωῶς μετὰ τῆς Κρότωνος καὶ Συδάρεως, ὡς δὲ ἀποδεικνύουσι τὰ μέχρις ἡμῶν περισωθέντα πολυάριθμα νομίσματα αὐτῆς, θὰ ἦτο μία τῶν μᾶλλον ἀκμαζουσῶν πόλεων τῆς Συμπολιτείας (Πολυβίου 2, 29).

Ἐν ἔτει 388 π. Χ. ἡ Καυλωνία κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, ἡ δὲ χώρα αὐτῆς ἐδωρήθη τοῖς Λοκροῖς.

ΑΡΓΥΡΟΣ. Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΚΑΥΛΟ πολλάκις συντετμημένη καὶ συνήθως ἐπ' ἀριστερά.

Τύπος. Γυμνὴ ἀνδρική μορφή μετὰ κόμης εἰς μακροὺς πλοκάμους, προχωροῦσα πρὸς δεξιὰ, ἔχουσα ἐν μὲν τῇ ὑψωμένῃ δεξιᾷ κλάδον, ἐπὶ δὲ τοῦ προτεταμένου ἀριστεροῦ βραχίονος μικρὰν γυμνὴν τρέχουσαν μορφήν.

ὡσαύτως κλάδον φέρουσιν, καὶ ὑποδεδεμένην σάνδαλα πτερωτά. Ἐν τῷ πεδίῳ δεξιὰ δορκάς. Ὅμοιος ὁ αὐτὸς τύπος ἐγγλυφός, τῆς μικρᾶς σπευδούσης μορφῆς συνήθως ἐλλειπούσης (Πίναξ Θ' 5).

Στατῆρες καὶ τρίται τοῦ Ἀχαικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Ὁ ἀξιολογώτατος οὗτος τύπος προῦχάλεσε διαφόρους ὑποθέσεις, ὧν οὐδεμία φαίνεται παραδεκτή. Ὁ Leake φρονεῖ ὅτι ὁ καθάρσιος (;) κλάδος δηλοῖ ἀγνισμόν τινα ἐκ μέρους τοῦ Ἀπόλλωνος. Νομίζει ὅτι ὁ τύπος δυνατόν νὰ ἀναφέρηται εἰς λοιμόν τινα, ὅφ' οὗ θὰ ἐπιέζοντο οἱ Καυλωνιᾶται καὶ τοῦ ὁποίου τὴν θεραπείαν θὰ ἀπέδιδον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Ὁ κ. Watkiss Lloyd (*Num. Chron.* 1848) φρονεῖ, ὅτι ὁ κύριος τύπος παριστᾷ Ἀπόλλωνα τὸν Καθάρσιον, ἡ δὲ μικροτέρα πτερόπους μορφή θεόν τινα ἄνεμον. Πρβλ. τὸ ὄνομα τοῦ μυθικοῦ τῆς Καυλωνίας κτίστου πρὸς τὸν *Τυφῶνα*, τὸν πατέρα πάντων τῶν καταστρεπτικῶν καὶ βλαβερῶν ἀνέμων. Ἴδε ὡσαύτως Gardner, *Types of Greek Coins* σελ. 85. Ἐν τοῦτοις ἐγχώριός τις μῦθος μὴ περιστωθεὶς μέχρις ἡμῶν φαίνεται ἢ πιθανωτέρα τοῦτου ἐξήγησις.

ΑΡΓΥΡΟΣ. *Περὶ τὰ 480-388 π. Χ.*

Ἐπίρρ. ΚΑΥΛ, ΚΑΥΛΩΝΣΑΤΑΜ καὶ βραδύτερον ΚΑΥΛΩΝΙΑΤΑΣ, συνήθως ἐπ' ἀριστερά.

Γυμνὴ ἀνδρική μορφή ὡς ἐπὶ τῶν ἀρχαϊκῶν νομισμάτων (ἢ μικρὰ μορφή ἐλλείπει ἐπὶ τῶν νεωτέρων κομματίων), ἐνίοτε μετὰ ἱεροτελεστικῆς ταινίας κρεμαμμένης ἀπὸ τοῦ βραχίονος. Πρὸ αὐτῆς ἔλαφος, ἐνίοτε ἐπὶ βωμοῦ ἱσταμένη. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐπὶ τῶν νεωτάτων κομματίων, διάφορα σύμβολα.

Ἐλαφος συνήθως ὑπὸ κλάδου συνοδευομένη. Ἐπὶ τῶν νεωτέρων κομματίων σύμβολα. [*B. M. Guide*, Πίν. VIII, 18· ἐνταῦθα δὲ Πίναξ Δ'. 12].

Α Στατῆρες, τρίται καὶ ἕκται.

Κεφαλὴ νεαροῦ ποταμίου θεοῦ κερασφόρου (Σάγρας).	} Ἐλαφος.	} Α ἕκται.	
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.			»
Κεφαλὴ γυναικεία.			»

Κρότων. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ἐν ἔτει 710 π. Χ. ὑπὸ ἀποικίας Ἀχαιῶν, ὁδηγηθέντων ἐκ τῆς μητροπόλεως ὑπὸ τοῦ Μυσκελλίου. Ἐκεῖτο δὲ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμίου Αἰσάρου, ὀλίγα δὲ τινα μίλια πρὸς βορρᾶν τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ Ἡρας τῆς Λακωνίας.

Ἡ νομισματοκοπία ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀλλαγῶν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, ἤρξατο περὶ τὰ μέσα τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος. Κατὰ τὴν κατασκευὴν ὁμοιάζει μὲν πρὸς τὰς πρώτας κοπὰς τῶν ἄλλων Ἀχαιῶν ἀποικίων, παρέχει δὲ ἐκπληκτικὴν ἀπόδειξιν τῶν στενῶν σχέσεων τῶν ὑφισταμένων κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην μεταξὺ αὐτῶν. Ἡ χώρα τῆς Κρότωνος, ὡς ἡ τῆς Συβάρεως, ἐξείναιτο διὰ μέσου τῆς χερσονήσου ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν. Παρατηροῦμεν ὅμως ὅτι τινὰ τῶν ἀρχαιοτέρων αὐτῆς νομισμάτων ἐκόπησαν ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῆς Κρότωνος καὶ τινων τῶν γειτόνων πόλεων, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα φέρουσι, π. χ. VM (Σύβαρις) TE (Τέμεσα). Τὰ Γ, ΙΑ, ΡΑ, κλπ. δὲν ἐταυτίσθησαν εἰσέτι πρὸς τὰ ὀνόματα πόλεων τινων.

ΣΤΑΤΗΡΕΣ ΑΡΓΥΡΟΥ. Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΦΡΟ. ΦΡΟΤ. ΦΡΟΤΟ. ΦΡΟΤΟΝ. κτλ.

Τρίπους (Πίναξ Θ'. 6.)

Σύμβολα. Γερανός.

Καρκίνος.

Δελφίς.

Λύρα.

Πρίστις, κτλ.

Τρίπους.

»

»

Τρίπους ἐγγλύφως.

Ἄετὸς ἱπτάμενος, ἐγγλύφως.

[B. M. *Guide*, Πίν. VIII, 20].

Βοῦς στρεφόμενος, ἐγγλύφως, ἐνίοτε μετὰ VM (=Σύβαρις).

[Ἐ. ἄ. Πίν. VIII, 21].

Κράνος, ἐγγλύφως, ἐνίοτε σὺν TE (=Τέμεσα).

ΣΤΑΤΗΡΕΣ ΑΡΓΥΡΟΙ. *Περὶ τὰ 480-420 π. Χ.*

¹ *Ἐπίρρ.* $\Phi\rho\omicron$, κτλ. Ἀμφότεραι αἱ ὀψεις ἐν ἀναγλύφῳ.

1) Τρίπους.

Σύμβολα. Γέρανος.

Κάνθαρος.

Κηρύκειον.

Θυμιατήριον.

Τρίπους.

Συμμαχία, $\Phi\rho\omicron$ καὶ Γ, ΙΑ, ΡΑ, κτλ. (Πόλεις ἀβέβαιοι).

(2) $\Phi\rho\omicron$ Τρίπους.

ΤΕ Τρίπους.

(3) Ἀετὸς ἐπὶ κιονοκράνου ἢ κεφαλῆς κριοῦ κτλ.

Περικεφαλαία } Κρότων καὶ
 $\Phi\rho$ Περικεφαλαία } Τέμεσα.

Τρίπους· ἐνίοτε προσήρτηται ἀπὸ τῶν ὠτων κομβολόγιον.

(Πίναξ Ε' 1.)

Σύμβολα. Κόκος σίτου.

Κλάδος ἐλαίας.

Φύλλον κισσοῦ.

Γράμματα. Ε, ΜΕ, κτλ.

(4) Ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων ἐπὶ κλάδου δάφνης, ἢ καταβροχιζῶν ὄφιν.

Τρίπους· ἐνίοτε τεταινιωμένος.

Σύμβολα. Στάχυς.

Κλάδος ἐλαίας.

Φύλλον κισσοῦ.

Γράμματα. ΒΟΙ.

Μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα.

Τρίπους.

»

»

»

»

»

Σηπία

Πήγασος

Προτομή Πηγάσου

Κάνθαρος

Λαγῶς

Ϝ

Διάβολον.

»

» (ι)

»

Ὁβολός.

»

Περὶ τὰ 420-390 π. Χ.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ε'. αἰῶνος, ὅτε οἱ Θούριοι ἀπέβαινον ἡσπουδαιοτάτη πόλις τῆς Νοτίου Ἰταλίας, ἡ χρῆσις τοῦ μακροῦ Ἰωνικοῦ Ω ἐγενικεύθη ἐν τῇ Δύσει. Περὶ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον σημειοῦ-

μεν ὡσαύτως, ὅτι ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κρότωνος τὸ ἀρχαῖον
 Ϝ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Κ.

Ὡσαύτως κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀπαντῶνται συχνὰ τύποι
 ἀνθρωπίνων μορφῶν, τεχνοτροπίας δὲ τὰ μάλιστα προηγμένης. Τινὰ
 τῶν σχεδιογραφημάτων τούτων εἶνε τελειοτάτης καλλονῆς, καὶ
 ὀφείλονται ἴσως εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἔργων τοῦ Ζεῦξιδος, ὅστις
 ἐζωγράφει ἐν Κρότωνι περὶ τὰ τέλη τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος.

* *Επιγραφ.* ΚΡΟ, ΚΡΟΤ, ΚΡΟΤΟΝ, ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ, ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΕ.

* Ἡρακλῆς, ὁ οἰκιστὴς τῆς Κρότωνος,
 γυμνὸς καθήμενος ἐπὶ βράχων πρὸ
 βωμοῦ καίοντος. Κρατεῖ κλάδον
 τεταινιωμένον καὶ στηρίζεται ἐπὶ
 τοῦ βροπάλου αὐτοῦ. * Ἀνω ΟΣΚΣΜ-
 ΤΑΜ (= ΟΙΚΙΣΤΑΣ).

Τρίπους τεταινιωμένος, παρ' ὃν ἀφ'
 ἑνὸς Ἀπόλλων τοξεύων κατὰ τοῦ
 Πύθωνος ἀφ' ἑτέρου ἀπειλητικῶς
 ἐλισσομένου. (Πίναξ Ε'. 2)
 Ϝ Στατήρ.

Τὰ σχήματα τῶν χαρακτήρων τοῦ ἐμπροσθοτύπου τοῦ στατή-
 ρος τούτου εἶνε ἐπίτηδες ἀρχαῖκά, ἐπεὶ δὴ βεβαίως οὗτος κατὰ τε-
 χνοτροπίαν εἶνε μεταγενέστερος τοῦ 443 π. Χ., ὅτε εἰσῆχθησαν
 τὰ νεώτερα σχήματα Γ καὶ Ξ. Πρβλ. τὰ νομίσματα τῆς νεωτέρας
 Συβάρειος ἐν σελ. 112.

Κεφαλὴ Ἡρας Λακινίας κατ' ἐνώ-
 πιον ἢ ἐν κατατομῇ, φέρουσα στέ-
 φανον ὑψηλόν.

Γράμματα Δ, Β.

* Ἡρακλῆς γυμνὸς ἐπὶ βράχων κεκλι-
 μένος, κρατῶν κἀνθαρον.

Γράμματα ΜΕ, ΜΔ.

(Πίναξ Ε. 3) Ϝ Στατήρ.

[Imhoof, *Mon. Gr.* Πιν. Α'. 4.]

* Ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύ-
 γων ἰστάμενος ἐπὶ κλάδου ἐλαίας
 ἢ λαγωῦ.

Γράμματα. ΑΙ

Τρίπους.

Σύμβολον. Γέρανος

Γράμματα. Β, Δ, κτλ.

ρ Στατήρ.

Περὶ τὰ 390 π. Χ.

Περὶ τὰ 390 π. Χ. αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Νοτίου Ἰταλίας
 ἠπειλοῦντο ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τῶν Λευκανῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ Διο-
 νυσίου τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν.

Ἡ πρὸς ἀμοιβαίαν ἄμυναν συμμαχία κατὰ τῶν δύο τούτων

φοβερῶν ἐχθρῶν, ἣν τότε συνωμολόγησαν αὐται, δηλοῦται ὑπὸ τοῦ τύπου τῶν Κροτωνιακῶν νομισμάτων τῆς ἐποχῆς ταύτης, τύπου πανομοίου πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν συγχρόνων νομισμάτων τῶν Θηβῶν καὶ τὸν ἐπὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἐφέσου, Σάμου, Κνίδου, Ἰασοῦ καὶ Ῥόδου. Ἡ ἰδέα τοῦ παιδὸς Ἡρακλέους ἄγχοντος δύο δράκοντας δηλοῖ τὴν κατὰ τοῦ σκότους νίκην τοῦ φωτός, ἡ τὴν κατὰ τοῦ κακοῦ νίκην τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὴν τῆς ἐλευθέρως καὶ ἡνωμένης Ἑλλάδος κατὰ τῆς βαρβαρότητος καὶ τυραννίας. Ἡ εὐρεῖα δημοτικότης τῆς χρήσεως ταύτης θέματος γνωστοῦ ἀκριβῶς κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, δύναται ἴσως νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν περίφημον εἰκόνα τοῦ Ζεύξιδος τὴν ὑπὸ τοῦ Πλινίου (*Hist. Nat.* XXXV. 9, 36, § 2) μνημονευομένην ὡς *Hercules infans dracones strangulans, Alcmēnā matre coram pavente et Amphitryone*.

ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΞ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής μετὰ κόμης καταπιπτούσης.	Παῖς Ἡρακλῆς ἄγχων δύο δράκοντας. Α Στατῆρες καὶ διώβολα.
--	---

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πλν. V. 16, 10].

Ἡ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἐν ἔτει 388 π. Χ. παντελῆς κατατρόπωσης τῶν συμμάχων παρὰ τὸν Ἑλλέπορον ποταμὸν ἀπέληξεν εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Βρεττίας, ἐξαιρέσει τῆς τῶν Λοκρῶν, τῆς μόνης συμμάχου αὐτοῦ. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν Κρότωνα, αἱ εἰς τὴν τύχην αὐτῆς ἀναγόμεναι πληροφορίες ἡμῶν εἶνε περιωρισμέναι. Ὁ Λίβιος (XXIV, 3) λέγει, ὅτι ὁ Διονύσιος ἐκυρίευσεν τὴν ἀκρόπολιν, λέγεται δὲ πρὸς τούτοις ὅτι κατεῖχε τὴν πόλιν ἐπὶ δώδεκα ἔτη (Διονυσίου, XIX). Ἡ τελευταία αὕτη πληροφορία φαίνεται βεβαιουμένη ἐκ τῶν νομισματικῶν τεκμηρίων, ἐπειδὴ ἐνταῦθα ὑπάρχει διάστημα σαφῶς ἐν τῇ τεχνοτροπίᾳ δεδηλωμένον μετὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν κομματίων τῆς προηγουμένης καὶ τῶν τῆς ἀκολούθου σειρᾶς. Οὕτω εἶνε λίαν πιθανόν, ὅτι δὲν ἐκόπησαν νομίσματα, ἐφ' ὅσον ἡ πόλις τῆς Κρότωνος κατεῖχετο ὑπὸ τῆς ξένης φρουρᾶς.

Περὶ τὰ 370-330 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής μετὰ κόμης καταπιπτούσης.	ΚΡΟ Τρίπους. Ἐν τῷ πεδίῳ κλά- δος τεταινιωμένος [B. M. Guide, Πίν. XXXIV, 26] P Στατ. 119 κ.
Κεφαλή νεαρὰ μετὰ βραχείας κόμης, ταινίᾳ ἀναδεδεμένη (ποταμὸς Αἴ- σαρος).	ΚΡΟ Γλαυξ ἐπὶ στάχους P Τρίτη 44 κ.
Νεανικὴ κεφαλή τοῦ ποταμοῦ Αἴ- σάρου.	» Πήγασος P 33 κ.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής μετὰ βραχείας κόμης.	» Τρίπους P 24 κ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα ὁμοιάζουσι τὰ μέγιστα κατὰ τεχνοτρο-
πίαν πρὸς τὰ ἐξ ἡλέκτρου νομίσματα τῶν Συρακουσῶν τὰ κοπέντα
μεταξὺ τοῦ 345 καὶ 317 π. Χ.

Ἀπὸ τοῦ χρόνου ὅμως τούτου ἡ Κρότων περιπλακεῖσα εἰς συ-
νεχεῖς πολέμους πρὸς τοὺς Βρεττίους κατέστη πτωχοτάτη, μέχρις
οὗ ἐν ἔτει 299 π. Χ. ἐκυριεύθη καὶ ἐλεηλατήθη ὑπὸ Ἀγαθοκλέους
τοῦ Συρακουσίου. Ἐν ἔτει δὲ 277 π. Χ. περιήλθεν ὀριστικῶς εἰς
τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων.

Περὶ τὰ 330-299 π. Χ.

ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ Ἀετὸς ἐπὶ κλά- δου ἐλαίας μετ' ἀναπεπταμένων τῶν πτερύγων.	Τρίπους μετὰ κωνικοῦ πώματος. Σύμβολα. Στάχους καὶ Πύθων. Γράμματα καὶ μονογρά. Διάφορα. P Στατῆρες, 118 κ.
--	--

Τὰ μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα, τὰ κυρίως ἀνήκοντα εἰς τὴν
Δ'. ἑκατονταετηρίδα, εἶνε τῶν ἐξῆς τύπων:—

ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΟΙΚΙΣΤΑΞ Ἡρακλῆς στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ῥοπάλου αὐτοῦ P Διώβολον, 18 κ.
ΚΡΟΤΩ » »	ΟΙΚΙΣΤΑΞ Ἡρακλῆς ἄγχων λέοντα P Διώβολον, 17 κ.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι οἱ στατῆρες τῆς Κρότωνος ἀπ' ἀρχῆς
μέχρι τέλους ἔχουσιν ἀκεραίαν τὴν ὀλκὴν τῶν 126-118 κ. Φυ-

σικῶ τῷ λόγῳ ἀπαντῶμεν συχνὰ καὶ κομμάτια ἀπολέσαντα βάρος, ἀλλὰ πᾶν ὅτι ἀσφαλῶς γνωρίζομεν τείνει εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι οὐδεμία νόμιμος ἐλάττωσις σταθμοῦ συνέβη ἐν Κρότωνι, ὡς βεβαίως ἐγένετο περὶ τὰ 300 π. Χ. ἐν Τάραντι, Ἡρακλείᾳ, Θουρίοις κλπ. Ὅθεν συμπεραίνομεν ὅτι δὲν ἐκόπησαν ἐν Κρότωνι στατήρες μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ. Πρὸ τοῦ 420 π. Χ.

ΦΡΟ Τρίπους.	Λαγῶς	Α 1·1
»	Σηπία	Α 85
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΦΡΟ Ἀλέκτωρ	Α 1·1

Περὶ τὰ 420-300 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΚΡΟ, κτλ., καὶ ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ.

ΚΡΟ Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Τρίπους ΤΡΙ (Τριάς;) . .	Α 1·1
» Ῥόπαλον.	Τόξον ΤΡΙ (Τριάς;) . .	Α 9
» Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Ἀετὸς ἐπικεφαλ. ἐλάφου ΤΡΙ	Α 1·1
Ἀετὸς.	ΚΡΟ Τρίπους καὶ γέρανος	Α 6
Ἀετὸς ἐπὶ κεφαλῇς κριοῦ.	Κεραυνὸς μεταξὺ μνηίσκων	Α 75
ΑΙΞΑΡΟΞ Κεφαλὴ τοῦ ποταμίου θεοῦ Αἰσάρου μετὰ κόμης μακρᾶς.	Κεραυνὸς καὶ ἀστήρ . . .	Α 65
ΛΥΚΩΝ Κεφαλὴ νεαροῦ Ἡρακλέους (Λύκωνος) ἐν λεοντῇ.	ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ Ἀετὸς φέρων φιν	Α 75
Ὅμοιος.	ΚΡΟ Καρκίνος	Α 8
Κεφαλὴ Περσεφόνης.	ΚΡΟ Τρεῖς μνηίσκοι . . .	Α 85

Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων τῆς Κρότωνος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων μέχρι τῶν νεωτέρων ἀποτελοῦσι διδακτικὸν ὑπόμνημα περὶ τῶν θρησκευτικῶν ιδεῶν τῶν Πυθαγορείων, ὡς ἀπέδειξαν ὁ δούξ de Luynes καὶ ὁ F. Lenormant¹. Ἐν ἀρχῇ καὶ πρῶτος κατὰ σπουδαιότητα ἔρχεται ὁ **τρίπους**, τὸ ἔμβλημα τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, οὐτινος ἡ λατρεία ἀπετέλει τὴν βάσιν τῶν δογμάτων καὶ θεωριῶν τῆς Πυθαγορικῆς Σχολῆς. Παρὰ τοῖς Πυθαγορικοῖς ὁ

¹) La Grande Grèce, II, σελ. 99.

τρίπους παρίστα τὸν ἱερὸν ἀριθμὸν *τρία*, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Πυθαγόρειοι ἀπέδιδον μυστικὴν τινα ἔννοιαν.

Ἀμέσως κατόπιν ὁ *ἀετός*, τὸ σύμβολον Διὸς τοῦ ὑπάρχοντος τῶν θεῶν, κατέχει θέσιν ὑπολειπομένην κατὰ σπουδαιότητα μόνον τοῦ τρίποδος τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐκ τοῦ τύπου δὲ τούτου ἀναμιμνησκόμεθα, ὅτι ὁ ἀετός ἦτο τὸ οἰκεῖον τοῦ Πυθαγόρου πτηνὸν τοῦ Διός, τὸ σταλὲν πρὸς αὐτόν, ὡς οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπίστευον, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς.

Μεταξὺ δὲ τῶν προσθέτων συμβόλων, τῶν ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν Μεταποντίῳ μᾶλλον θρησκευτικὴν ἔννοιαν ἐχόντων ἢ ἀναφερομένων εἰς τοὺς ἄρχοντας, ὁ *γέρανος*, τὸ κοινότερον πάντων τῶν συμβόλων, εἶνε τὸ διαβατικὸν πτηνόν, ὁ ἐναέριος μάρτυς ὅλων τῶν ἐπιγείων συμβάντων, ἐπομένως τὸ σύμβολον τοῦ παντεπέστου ὀφθαλμοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ Φωτός¹.

Ἐκ τῶν ἐγχωρίων τύπων σημειοῦμεν τὴν κεφαλὴν τοῦ ποταμίου θεοῦ Αἰσάρου, ἰδίᾳ δὲ τὸν Ἡρακλέα, τὸν κατὰ τὴν παράδοσιν οἰκιστὴν τῆς ἀποικίας, καὶ τὸν Ἡρακλέα τὸν ἐπονομαζόμενον Λύκωνα (Ἀπολλοδ. III, 40, §. 5).

Ἐξ ὅλων ὅμως τῶν Κροτωνιακῶν νομισματικῶν τύπων ὁ εὐρύτερον δημοτικὸς γενόμενος ἐν Ἰταλίᾳ ἦτο, ὡς πληρέστατα μαρτυροῦσι τὰ ὁμοίότυπα νομίσματα πολλῶν ἄλλων πόλεων, ἡ ζωὴ ῥὰν ἐντύπωσιν προξενούσα κατ' ἐνώπιον παράστασις Ἡρας τῆς Λακινίας τῆς μετὰ κόμης κυματιζούσης καὶ στεφάνου κοσμομένου δι' ἀνθεμίων καὶ προτομῶν Γρυπῶν.

Τῆς μεγάλης ταύτης θεᾶς ὁ ναὸς ἦτο τὸ διασημότερον τῶν ἱερῶν τῆς Ἰταλίας. Εἰς τὸ ἱερὸν δὲ τοῦτο ἱδρυμα συνέρρεον καθ' ὥρισμένους χρόνους μεγάλα πλήθη ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Δύσεως. Ἡ ἐνταῦθα λατρευομένη θεὰ ἀρχικῶς ἦτο χθονία τις ἰσως θεότης ἐγχωρίου Οἰνωτριακῆς καταγωγῆς, ταυτισθεῖσα κατόπιν πρὸς τὴν Ἡραν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὸν Λυκόφωνα (I. 858)

1) Lenormant ἔ. ἀ.

ἐν τῶν ἐπιθέτων αὐτῆς ἦτο Ὀπλοσμία. Οὕτως ἦτο πιθανῶς ἔνοπλος τις θέα, στενῶς συνδεομένη, ἂν μὴ ἡ αὐτή, πρὸς τὴν Ἥραν τὴν Ἀργονίαν, Ἀργείαν, ἢ ἴσως Ἀρείαν (Στραβ. VI 1. 1), ἧς ὁ ναὸς ἔκειτο πλησίον τῆς Ποσειδωνίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Σιλάρου καὶ τῆς ὁποίας ἡ κεφαλὴ ἀπεικονίζεται ἐπὶ τινων τῶν νομισμάτων τῆς Ποσειδωνίας, Νεαπόλεως, Ὑρίνης κλπ. ἀκριβῶς καθ' ὃν τρόπον ἡ τῆς Λακινίας Ἥρας ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κρότωνος, Πανδοσίας, κλπ.

Κωνσεντία. Αὕτη ἦτο πόλις μεσόγειος κειμένη μεταξὺ τῶν λόφων τῶν παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Κράθιδος. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς συνίσταται ὁλόκληρος ἐκ χαλκοῦ, ἀνήκει δὲ εἰς τὴν πρὸ τῆς ἀκμῆς τῶν Βρεττίων περίοδον (356 π.Χ.) οἵτινες ἐποιήσαντο τὴν Κωνσεντίαν μητρόπολιν αὐτῶν (Στράβωνος VI. 256). Ἡ πόλις αὕτη δὲν μνημονεύεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ πρὸ τῆς ἐκστρατείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἡπειρώτου ὅστις ἀπέθανεν πλησίον αὐτῆς (Λιβίου, VIII, 24).

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 400-356 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ἔχουσα τὴν κόμην τετράκις διὰ μίτου περιδεμένην. ΚΟΞ Τέξον καὶ τρεῖς μηνίσκοι.

Κεφαλὴ Ἀρεως μετὰ κράνους κορινθιακοῦ. ΚΩΞ Κεραυνὸς καὶ τρεῖς μηνίσκοι.

Κεφαλὴ νεαροῦ ποταμίου θεοῦ. » Καρκίνος καὶ δύο μηνίσκοι.

Ἐνταῦθα ὁ ποταμὸς παριστᾷ πιθανῶς τὸν Κράθιν ἢ μᾶλλον, ὡς φαίνεται ὑποδεικνύων εἰς τῶν ὁπισθοτύπων, τὸν Καρκίνην, τὸν πηγάζοντα περὶ τὰ 20 μίλια πρὸς νότον τῆς Κωνσεντίας καὶ ἐκβάλλοντα εἰς τὸν κόλπον τοῦ Σκυλλητίου.

Λοκροὶ Ἐπιξεφύριοι. Ἄν καὶ οἱ Λοκροὶ ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ἀνθοῦσα πόλις, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν χρόνων Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου πρωτεύουσα ἐν τῇ Βρεττίᾳ χερσονήσῳ, ἐν τοῦτοις παραδόξως δὲν ἔχομεν ταύτης οἰαδῆποτε νομίσματα δυνάμενα νὰ ἀποδοθῶ-

σιν εἰς τὴν περίοδον τῆς μεγίστης αὐτῆς ἀκμῆς. Ἀγνοοῦμεν δὲ ἂν οἱ νόμοι τοῦ Ζαλεῦκου οἵτινες, ὡς λέγεται, ἔσχυον ἐν τῇ πόλει τῶν Λοκρῶν μέχρις ὀψίμου ἐποχῆς, ἀπηγόρευον ὡς οἱ τοῦ Λυκούργου, τὴν χρῆσιν τοῦ νομίσματος. Εἶνε ἐν τούτοις βέβαιον, ὅτι δὲν ὑπάρχουσι Λοκρικὰ νομίσματα ἀρχαιότερα τῶν μέσων τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος.

Τὰ ἀργυρᾶ Λοκρικὰ νομίσματα εἶνε δύο σαφῶς διακεκριμένων τάξεων διαφερουσῶν κατὰ τε τοὺς τύπους καὶ τὸν σταθμόν, ἥτοι (Α΄) στατῆρες Κορινθιακοὶ μετὰ τύπου Πηγᾶσου, ὄλκ. 135-130 κ. καὶ (Β΄) στατῆρες ἐγχωρίων Λοκρικῶν τύπων, ἀκολουθούντες τὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν γειτονευουσῶν πόλεων ὄλκῃ 120-115 κ.

Α΄. Περί τὰ 344-332 π. Χ.

(α) Κορινθιακοὶ στατῆρες πρὸς χρῆσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.
ΛΟΚΡΩΝ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ Πηγᾶσος Ρ 132-130 κ.
κράνους κορινθιακοῦ.

Ὁ Κορινθιακὸς στατῆρ ἐγένετο παραδεκτὸς ὡς κανὼν τοῦ ἀργυροῦ νομίσματος τῶν Συρακουσῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Τιμοθέου ἐν ἔτει 345 π. Χ. ἐγκαταστάσεως τῆς δημοκρατίας (ἴδε Συρακούσας). Οἱ Λοκροὶ, πόλις στενῶς καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον ἠνωμένη πολιτικῶς καὶ ἐμπορικῶς πρὸς τὰς Συρακούσας, φαίνεται ὅτι τὸ πρῶτον κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἔκοψεν ἴδιον νόμισμα ὅτι δὲ παρέλαβεν τὸν Κορινθιακὸν στατῆρα ἐκ τῶν Συρακουσῶν, μεθ' ὧν, ὡς ἐπίσης μετὰ τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἐν Ἀκαρνανίᾳ, Κερκύρα καὶ Ἰλλυρίᾳ ἀποικιῶν αὐτῆς, συνωμολόγησαν οὕτω οἱ Λοκροὶ ἔργῳ νομισματικῆς συμμαχίας.

Οἱ Κορινθιακοὶ στατῆρες τῶν Λοκρῶν δὲν εἶνε καθ' ὅλου σπάνιοι, ἀνακαλύπτονται δὲ ἀναμεμιγμένοι μετ' ἐκείνων ἄλλων πόλεων. Τοῦτο δεικνύει, ὅτι οἱ Λοκροὶ μετήρχοντο ἐκτενὲς ἐξωτερικὸν ἐμπόριον κατὰ τὴν ἀνωτέρω ὑποδειχθεῖσαν διεύθυνσιν.

Ἐν τῷ μεταξύ χάριν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου μετὰ τῶν Ἰτα-

λικῶν πόλεων ἦτο ἀναγκαῖον νὰ κόψωσι νομίσματα συμφώνως τῷ Ἰταλικῷ σταθμητικῷ κανόνι.

(6) Ἰταλικὸς σταθμητικὸς κανὼν πρὸς χρῆσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου. Στατῆρες ὁλκ. 120-145 x.

ΙΕΥΞ Κεφαλὴ Διδὸς δαφνοστεφῆς μετὰ κόμης βραχείας. (Πίναξ Ε'. 4)	ΕΙΡΗΝΗ ΛΟΚΡΩΝ Εἰρήνη καθη- μένη ἐπὶ τετραγώνου βάσεως κρα- τοῦσα δὲ κηρύκειον.
---	---

Ὁ ὀπισθότυπος τοῦ νομίσματος τούτου ἀναφέρεται εἰς ἑναρξιν ἐποχῆς τινος ἐσωτερικῆς εἰρήνης καὶ εὐτυχίας ὡς ἐκείνης, ἣτις κάλλιστα ἠδύνατο νὰ ἐπακολουθήσῃ εἰς τὴν ἔξωσιν Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. Ἡ εἰκὼν τῆς Εἰρήνης δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Τερίνης παράστασιν τῆς Νίκης(;).

(γ) Χαλκᾶ νομίσματα.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης εἶνε κατασκευῆς παραδόξως ἀγροίκου. Τὸ μέταλλον αὐτῶν φαίνεται ὅτι ἐτάκη καὶ ἐχύθη εἰς σειρὰν στρογγύλων χοανῶν συγκοινωνουσῶν πρὸς ἀλλή-
λας διὰ συνεχοῦς αὐλακος. Μετὰ δὲ τὴν χώνευσιν τὰ πέταλα ἐχω-
ρίσθησαν ἐν πρὸς ἐν καὶ ἐκόπησαν εἰς νομίσματα ἰδιαιτέρως.

Κεφαλὴ Διδὸς δαφνοστεφῆς μετὰ κό- μης βραχείας.	Ἄνευ ἐπιγρ. Ἄετὸς μετὰ κεκλεισμέ- νων πτερύγων. Α 1·0
--	--

B'. Περὶ τὰ 332-326 π. X.

(α) Κορινθιακοὶ στατῆρες ὡς ἐν τῇ περιόδῳ Α'.

(6) Στατῆρες σταθμοῦ Ἰταλικοῦ, ὁλκῆς 120-145 x.

ΛΟΚΡΩΝ (ἐνίοτε ἑλλείπει). Κεφαλὴ Διδὸς πρὸς ἄρ., μετὰ κόμης κατα- πιπτούσης.	Ἄετὸς σπαράσσων λαγῶν ἐν τῷ πεδίῳ κεραυνός. . . Ρ Στατῆρες.
---	--

[B. M. Guide, Πιν. XXXIV, 26.]

(γ) Χαλκᾶ νομίσματα, ἴσως ὡς ἐν τῇ περιόδῳ Α'.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ Διδὸς ἀλλάσσει ἐνταῦθα καθ' ὀλοκληρίαν χαρα-
κτῆρα. Ἡ κόμη δὲν εἶνε πλέον βραχεῖα καὶ οὐλη, ἀλλὰ κατέρχε-
ται εἰς βοστρύχους, κυματίζοντας ὡς ἐπὶ τῶν συγχρόνων νομισμά-

των Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἡπειρώτου, τῶν εἰσαχθέντων, ἂν μὴ πράγματι ἐκόπησαν ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ, κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον.

Γ'. Περὶ τὰ 326 - 300 π. Χ.

(α) Κορινθιοὶ στατῆρες μεταγενεστέρας τεχνοτροπίας, φέροντες δὲ μόνον ΛΟ ἢ ΛΟΚ συνήθως ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ἀντὶ τοῦ ΛΟΚΡΩΝ ὀλοκλήρου ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως. Ὡσαύτως αἱ ἐξῆς κορινθιακαὶ δραχμαί.

Κεφαλὴ γυναικεία, κατ' ἐνώπιον ἢ ἐν κατατομῇ, φέρουσα ἐνίοτε καὶ περιδέριον.	Πήγασος ἱπτάμενος· κάτωθεν Λ ἢ ΛΟΚΡΩΝ. P 39 *
--	---

(β) Στατῆρες ἰταλικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ὅλκ. 120-115 *.
'Επιγρ. ΛΟΚΡΩΝ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ἢ ὀπισθίας ὀψεως. Σύμβολον συνήθως κεραυνός.

Κεφαλὴ Διδὸς πρὸς δ., ὡς ἐν τῇ Β' περιόδῳ, συνήθως λίαν ἀμελοῦς ἐργασίας.	'Αετὸς καταβροχιζὼν λαγῶν· Ρ Στατῆρες
---	---------------------------------------

Πολλὰ τῶν νομισμάτων τούτων κατεσκευάσθησαν τόσον ἀμελῶς, ὥστε δυνάμεθα σχεδὸν νὰ ἐκλάβωμεν αὐτὰ ὡς Βρεττανικὰ ἀπομιμήσεις.

(γ) Χαλκᾶ νομίσματα.

Κεφαλὴ ᾽Απόλλωνος.	Πήγασος. Α 65 *
--------------------	-------------------------

Δ'. Περὶ τὰ 300 - 280 π. Χ.

(α) Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην δὲν ἐκόπησαν ἐν Λοκροῖς Κορινθιοὶ στατῆρες.

(β) Στατῆρες Ἰταλικῆς ὀλκῆς.

'Αετὸς καταβροχιζὼν λαγῶν.	ΛΟΚΡΩΝ Κεραυνός καὶ σύμβολον (συνήθως κηρύκειον). P Στατῆρ, 118 *
----------------------------	---

'Αετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερῶν καὶ πρὸ αὐτοῦ κηρύκειον.	ΛΟΚΡΩΝ εἰς δύο στίχους, ὧν μετὰ κεραυνός. Διώβολον, 18 *
---	--

Λ — Ο ᾽Αετὸς μετὰ κεκλεισμένων τῶν πτερῶν.	Κεραυνός μεταξὺ δύο κρικίσκων. Ρ 11·5 *
--	---

(γ) Νομισματοκοπία χαλκοῦ.

ΔΙΟΞ Κεφαλὴ Διός.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΛΟΚΡΩΝ (εἰς δύο στίχους). Κε-	
ραυνός.	Α · 85
» » » »	Α · 65

Τὰ νομίσματα ταῦτα τόσον πολὺ ὁμοιάζουσι κατὰ τύπους, τεχνοτροπίαν καὶ ἐπιγραφὴν πρὸς τὰ νομίσματα τοῦ Ἀγαθοκλέους, ὥστε δὲν δύναται νὰ υπάρξῃ ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν αὐτῶν.

Ε'. Περὶ τὰ 280-268 π. Χ.

Ἐν ἔτει 277 π. Χ. οἱ Λοκροὶ ἔταξαν ἑαυτοὺς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥώμης, ἐξώσαντες τὴν φρουράν, ἣν ὁ Πύρρος εἶχεν ἐν τῇ Ἀκροπόλει αὐτῶν. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου ἀνέκτησε τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐν ἧ δύο ἔτη κατόπιν εὐρίσκομεν πάλιν αὐτὴν μεταξὺ τῶν συμμάχων τῆς Ῥώμης. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παραχῶδους τούτου χρόνου οἱ Λοκροί, ἴσως τοὺς Ῥωμαίους κολακεύοντες, ἐπανηγύρισαν τὴν πίστιν τῆς Ῥώμης πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν χαράξαντες ἐπὶ τῶν στατήρων αὐτῶν τὸν ἐξῆς τύπον:

Κεφαλὴ Διός.

ΛΟΚΡΩΝ, Πίστις, ΠΙΣΤΙΣ, ἱστα-
μένη καὶ στεφανοῦσα τὴν Ῥώμην,
ΡΩΜΑ, καθημένην πρὸ αὐτῆς.
(Πίναξ Ε'. 5.)
Ρ Στατήρ, 114-112 κ.

Ἡ ἐπὶ τῶν σπουδαίων τούτων νομισμάτων κεφαλὴ τοῦ Διὸς εἶνε ἐκ τῶν τοῦ λεοντίου τύπου ἔχουσα βαθεῖς τοὺς ὀφθαλμούς, ἰσχυρῶς προέχον τὸ μέτωπον καὶ κόμην καταπίπτουσαν εἰς βαρεῖς πλοστρύχους ὑπὲρ τὰς ὀφρὺς, τοῦθ' ὅπερ χαρακτηρίζει τὰ τετράδραχμα τοῦ Πύρρου. Πράγματι ἡ ὁμοιότης πρὸς τὰ νομίσματα τοῦ Πύρρου εἶνε τόσον καταπληκτικὴ, ὥστε κλίνομεν νὰ θεωρήσωμεν αὐτὰ ὡς ἔργα τοῦ αὐτοῦ σφραγιδογλύφου καὶ νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ Πύρρος πράγματι ἔκοψε τὸ περίφημον αὐτοῦ τετράδραχμον κατὰ τὴν ἐν Λοκροῖς διαμονὴν αὐτοῦ. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη μεγάλως ἐνισχύεται ὑπὸ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ τετράδραχμα τοῦ Πύρρου

ἀνακαλύπτονται συχνὰ ἐν τῇ Νοτίῳ Ἰταλίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ θείσει αὐτῆς τῆς πόλεως τῶν Λοκρῶν¹.

Διαρκούσης τῆς περιόδου ταύτης οἱ Βρέττιοι ὠκειοποιήθησαν τὸ μονοπώλιον τῆς νομισματοκοπίας τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐν τῇ χερσονήσῳ αὐτῶν. Ὅθεν τὰ ἀνωτέρω περιγραφόμενα νομίσματα εἶνε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ πάντων τελευταῖα κοπέντα ἐν Λοκροῖς.

ΧΑΛΚΟΣ. *Περὶ τὰ 300-268 ἢ βραδύτερον.*

Τὰ ἀκόλουθα χαλκᾶ νομίσματα ἀνήκουσι κατὰ μέγα μέρος εἰς τοὺς χρόνους τοῦ πολέμου τοῦ Πύρρου, τινὰ ὅμως ἐξ αὐτῶν ἴσως εἶνε μεταγενέστερα : —

Κεφαλὴ Περσεφόνης, ἥς ὀπισθεν λαμπάς, ἢ καρπὸς μήκωνος.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Κεφαλὴ Περσεφόνης.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Κεφαλὴ Διοσκούρων.

ΛΟΚΡΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ *Α* 1·05

» Περσεφόνη κρατοῦσα σκῆπτρον, κοσμούμενον ὑπὸ καρποῦ μήκωνος, καθήμενη, ἔχουσα δὲ φάλην ἐν τῇ δεξιᾷ. Ἐν δὲ τῷ πεδίῳ ἀστέρες. *Α* 1·05

ΛΟΚΡΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ *Α* 75

» Ἀθηνᾶ ἵσταμένη *Α* 75

» Πήγασος. . . . *Α* 85

» Ζεὺς καθήμενος. *Α* 75

Ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων κεφαλὴ καὶ παράστασις τῆς Περσεφόνης, ὑπενθυμίζει ἡμᾶς τὴν ἐξέχουσαν θέσιν, ἣν ὁ ἐν Λοκροῖς διάσημος ναὸς τῆς θεᾶς ταύτης κατεῖχεν ἐν τῇ διανοίᾳ πάντων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τοῦ Πύρρου. Πβλ. τὴν ἀγέρευσιν τοῦ ἀπεσταλμένου τῶν Λοκρῶν εἰς Πώμην (Διβίου XXIX, 18) «*Fanum est apud nos Proserpinae de cujus sanctitate templi credo aliquem famam ad vos pervenisse Pyrrhi bello*».

Τὰ νομίσματα μετὰ τῶν κεφαλῶν τῶν Διοσκούρων εἶνε ἀδεξία ἀντιγραφὴ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν Βρεττίων (σελ. 117).

¹) F. Lenormant ἐν τῇ *Academy*, Ἰουνίου 26, 1880.

Μέσμα ἢ Μέδμα. Ἡ ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Βρεττίας πόλις αὕτη ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἐν ἔτει 388 π. Χ. ἢ δὲ χώρα αὐτῆς ἐδόθη εἰς τοὺς Λοκρούς. Οὐδέποτε ἡ πόλις αὕτη ἀνῆλθεν εἰς μεγάλην σπουδαιότητα. Δὲν εἶνε δὲ πιθανόν, ὅτι ἐκ τῶν φερόντων τὸ ὄνομα αὐτῆς νομισμάτων ὑπάρχει τι ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς τοῦ 388 π. Χ., φαίνεται μάλιστα ὅτι ταῦτα εἶνε μᾶλλον νεώτερα τοῦ 344 π. Χ. ἔτους, ὅτε αὐτοὶ οἱ Λοκροὶ ἤρξαντο κόπτοντες νομίσματα. Ἡ νομισματοκοπία τῶν Μεσμαίων ἀποτελεῖται (α) ἐκ Κορινθιακῶν σιατήρων ὁμοίων πρὸς τοὺς τῶν Λοκρῶν, ἀλλὰ φερόντων ΜΕ ἢ Μ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς, ἔμπροσθεν δὲ ὄντων ἀνεπιγράφων¹, καὶ (β) ἐκ χαλκῶν νομισμάτων τῶν ἐξῆς τύπων: —

Κεφαλὴ Περσεφόνης κατ' ἐνώπιον.

ΜΕΣΜΑΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος Α · 85

ΜΕΣΜΑ Κεφαλὴ γυναικεῖα.

Γυμνὴ παράστασις ἀνδρὸς καθήμενου ἐπὶ βράχου πρὸ αὐτῆς κύων Α · 8

ΜΕΔΜΑΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Ἴππος καλπάζων Α · 6

ΜΕΣΜΑ Κεφαλὴ ἄρρην πρὸς ἄρ.

Νίκη στεφανηφόρος Α · 6

» Κεφαλὴ γυναικεῖα, ἄρ.

» » Α · 6

Ἡ ἐπὶ νομισμάτων τινῶν γυναικεῖα κεφαλὴ, συχνὰ ὑπὸ ἀγχείου συνοδευομένη, νομίζεται ὅτι εἶνε ἡ τῆς πηγαίας νύμφης Μέσματος (Στραβ. VI. 1. 5). Ἡ δὲ ὑπὸ κυνὸς συνοδευομένη γυμνὴ μορφή δυνατὸν νὰ εἶνε ὁ ποταμὸς Μέταυρος, ἢ ὁ θεὸς Πάν.

Μυστία καὶ Ὑπωρον. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Βρεττιανῆς Χερσονήσου (Itin. Anton., 115, 4). Ἴδε *Berliner Blätter*, IV. σελ. 137).

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΜΥ—ΥΓΩΡ Τρίπους ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κρότωνος Α · 75

Νουκερία, (τανῦν *Nocera*) πλησιέστατα τῆς Τερίνης.

Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται μόνον ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου

¹) Imhoof-Blumer. Die Münzen A karnaniens, σελ. 6,

(Ξ. λ.). Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ κοπέντα, ὡς φαίνεται, ἐν συμμαχίᾳ πρὸς τὸ Ῥήγιον καὶ τὴν Τερίνην.

Περὶ τὰ 350-270 π. Χ. ἢ καὶ τι βραδύτερον

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Νεαρὰ ἄρρην κεφαλὴ.

» » » ΚΕΛ (;)

ΝΟΥΚΕΡΙΝΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος . . . Α·85

» Ἴππος ἰστάμενος πεντάγραμμα . . . Α·85

ΝΟΥΚΡΙ Ἀετός ὄνομα ἄρχοντος ΣΤΑΤΙΟΥ¹ . . . Α·65

» Κεραυνός . . . Α·6

Πανδοσία. Αὕτη ἦτο πόλις μεσόγειος, καὶ ἂν μὴ ἀποικία τῆς Κρότωνος βεβαίως ὅμως ἐξάρτημα τῆς πόλεως ταύτης κατὰ τὸν Ε'. π. Χ. αἰῶνα, ὡς τὰ νομίσματα αὐτῆς μαρτυροῦσιν. Φαίνεται δὲ ὅτι ἔκειτο ἐπὶ ὑψώματος δεσπόζοντος τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Ἀχέρωνος (*Mucrone*), παραποταμίου τοῦ Κράθιδος (Στράβωνος VI, 256). Τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα αὐτῆς ἐκόπησαν ἐν συμμαχίᾳ τῆς Κρότωνος καὶ χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 450 π. Χ.

ΟΡΟ Τρίπους.

ΠΑΝΔΟΜΣΑ (= ΠΑΝΔΟΣΙΑ)

Κεφαλὴ θεᾶς ἢ τῆς νύμφης Πανδοσίας, φέρουσα πλατὺ διάδημα, ἔχουσα δὲ τὴν κόμην πρὸς τάνω καὶ ὀπισθεν ἐστραμμένην.

(Πίναξ Ε'. 6)

ΠΑΝ—ΔΟ Ταῦρος ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . . Ρ Στατήρ, 126 κ.

ΚΡΑΘΣΜ (= ΚΡΑΘΙΣ) Ὁ ποταμὸς Κράθις, γυμνός, κρατῶν φιάλην καὶ κλάδον ἐλαίας. Παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἰχθυόμορφον ἀντικείμενον . . .

Ρ Στατήρ, 105 κ. (ἐλαφρόν).

Τὸ τελευταῖον τοῦτο νόμισμα εἶνε μεγίστης σπουδαιότητος, ἐπεὶ καθορίζει τὴν θέσιν τῆς Πανδοσίας παρὰ τὸν Κράθιν ποταμόν. Κατὰ τεχνотροποιάν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰ νομίσματα τοῦ Ματαποντίου (Πίναξ Δ'. I. σελ. 100). Δεικνύει ἐπίσης, ὅτι αἱ ἀρχαῖαι μορφαὶ τῶν γραμμάτων Ξ καὶ Ι (Μ καὶ Σ) ἦσαν ἀκόμη ἐν χρήσει κατὰ τὰ μέσα τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος, ἐνῶ ὁ χρόνος τῆς

¹) Πρὸς. ΣΤΑ—ΟΨΙ ἐπὶ νομισμάτων Λάου τῆς Λευκανίας σελ. 99.

γενικῆς παραδοχῆς τῶν συνήθων σχημάτων τῶν γραμμάτων τούτων φαίνεται ὅτι ἦτο κατὰ τι μεταγενέστερος (περὶ τὰ 443 π.Χ.).

Πρβλ. τὰ νομίσματα τῆς μεταγενεστέρας Συδάρεως (σελ. 112).

Περὶ τὰ 400 π. Χ.

Κεφαλή Ἦρας Λακινίας κατ' ἐνώπιον, μετὰ κυματιζούσης κόμης, ἐνωτίου καὶ περιδεραίου, φέρουσα δὲ στέφανον ὑπὸ προτομῶν Γρυπῶν καὶ ἀνθεμίων κεκοσμημένον.
(Πίναξ Ε' 7)

Ὁμοίως.

ΠΑΝ]ΔΟΣΙΝ Πάν ὁ κυνηγὸς γυμνός, καθήμενος ἐπὶ βράχων παρ' αὐτῷ δὲ κύων. Πρὸ αὐτοῦ Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας μετὰ προσηρητημένου κηρυκείου. Ἐν τῷ πεδίῳ Φ . . . Α Στατῆρ, 120 κ.

ΠΑΝΔΟΣΙ Πάν καθήμενος. Ἐπιγραφῇ ΝΙΚΟ Α Τρίτη, 34 κ.

ΧΑΛΚΟΣ

| ΠΑΝ Θυμιατήριον . . . Α 45

Ὁμοίως.

Ὁ ἀνωτέρω περιγραφόμενος ὠραῖος στατῆρ εἶνε ἐν τῶν ἀρίστων προϊόντων παντὸς Ἑλληνικοῦ νομισματοκοπίου. Τὸ ἐν τῷ πεδίῳ γράμμα Φ ἄγει ἐμὲ εἰς τὸ νὰ παραδεχθῶ, ὅτι ἐχαράχθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ σφραγιδογλύφου, παρ' οὗ καὶ νομίσματά τινα τῆς Τερίνης, Ἰέλης, Νεαπόλεως καὶ Θουρίου, φέροντα ὡσαύτως τὴν ὑπογραφὴν Φ. Ἴδε σελ. 94.

Ταχέως μετὰ τὸ 400 π. Χ. ἡ Πανδοσία ἠλώθη ὑπὸ τῶν Βρεττίων. Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ἀπώλεσε τὴν ζωὴν ἐν ἔτει 326 π. Χ. Ἀλέξανδρος ὁ Μολοσσός. (Στράβων VI, 256, Λίδιος, VIII, 24). Ἐν ἔτει 204 π. Χ. ἡ Πανδοσία μνημονεύεται πάλιν ὡς πόλις τῶν Βρεττίων (Λιδίου XXIX, 38), ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν νομίσματα τῆς Πανδοσίας μεταγενέστερα τῆς πρώτης αὐτῆς ἀλώσεως ὑπὸ τῶν Βρεττίων περὶ τὰ 400-390 π. Χ.

Περιπόλιον. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο προπύργιον τῶν Λοκρῶν ἐπὶ τῶν πρὸς τὸ Ῥήγιον ὁρίων τῆς χώρας αὐτῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος (ἐποχῆς τῶν νομισμάτων αὐτῆς) κατελήφθη ὑπὸ ἀποικίας Πιτανατῶν, πιθανῶς ἐκ Πιτάνης τῆς Λακωνικῆς.

Κεφαλή Ἡρας (;) φέρουσιν στεφάνην. ΠΕΡΙΠΟΛΩΝ ΠΙΤΑΝΑΤΑΝ Ἡ-
ρακλῆς ἄγχων λέοντα P 10 κ.

Ὁ Mommsen κατατάσσει τὰ νομίσματα ταῦτα εἰς τὴν Σαυνί-
τιδα, στηριζόμενος ἐπὶ χωρίου τινὸς τοῦ Στράβωνος (V, 230),
ὅπερ πιστοποιεῖ, ὅτι Λακωνικὴ τις ἀποικία ἀποτελουμένη κατὰ
τινας ὑπὸ Πιτανάτων ἐγκαθιδρύθη ἐν τῇ Σαυνίτιδι.

Δύναται δὲ τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὁ ὀπισθοτύπος ἐνισχύει πῶς τὴν
κατάταξιν τοῦ Mommsen· ἀλλ' ἐάν τις ἀναλογισθῇ ὅτι δὲν εἶνε
γνωστὰ νομίσματα ἀργυρᾶ τῆς Σαυνίτιδος καὶ ὅτι οὐδεμία ἄλλη
πόλις ὑπὸ τὸ ὄνομα Περιπόλιον μνημονεύεται ἐξαιρέσει τοῦ ἰσχυροῦ
φρουρίου τῶν Λοκρῶν, θέλει φανεῖ συνετωτέρα ἐν τῷ συνόλῳ ἡ
κατάταξις τῶν νομισμάτων εἰς τὴν Βρεττίαν.

Πετηλία. Ἡ πόλις αὕτη περὶ τὰ δώδεκα μίλια πρὸς βορρᾶν
τῆς Κρότωνος κειμένη, ἐξηρτᾶτο εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐκ τῆς
πόλεως ταύτης. Κατόπιν περιήλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Λευκα-
νῶν (Στράβων VI, 1), ἔπειτα δ' εἰς τὴν τῶν Βρεττίων. Ἡ νομι-
ματοκοπία αὐτῆς ἄρχεται ἐνωρὶς τὸν τρίτον αἰῶνα, ὑπὸ τὴν κυ-
ριαρχίαν τῶν Βρεττίων.

Περὶ τὰ 280-216 π. X.

Κεφαλή Δήμητρος μετὰ καλύπτρας.	ΠΕΤΗΛΙΝΩΝ	Ζεὺς γυμνὸς κεραταί- ων κεραυνόν	Α·85
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	»	Τρίπους . . .	Α·7·5
Κεφαλή Ἀρτέμιδος.	»	Κύων τρέχων	Α·5
Κεφαλή Ἡρακλέους.	»	Ῥόπαλον . . .	Α·45

Διαρκοῦντος τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου, ἡ Πετηλία
προσεκολλήθη σταθερῶς εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν συμμαχίαν μεθ' ἑλθὼν
τὴν ἀποστασίαν τῶν Βρεττίων, ἐβραβεύθη δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων
μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου λαβοῦσα τὴν ἄδειαν τῆς διατηρήσεως
εἰδικῶν προνομίων, ἐν οἷς ἦτο καὶ τὸ δικαίωμα τῆς κοπῆς χαλκῶν
νομισμάτων συμφώνως τῷ Ῥωμαϊκῷ ἡμισυγγαίῳ συστήματι.

Περὶ τὰ 204-89 (?) π. Χ.

Quadrans.	Κεφ. Διός	...	ΠΕΤΗΛΙΝΩΝ	Ζεὺς κεραυνοβόλος.
»	»	...	»	Κεραυνός.
Sextans.	»	...	»	»
»	Κεφ. Ἀπόλλωνος	...	»	Ἄρτεμις μετὰ λαμπάδος.
»	»	...	»	Ἐλαφος τρέχουσα.
Uncia.	Κ. Ἀρεως πωγωνίου	...	»	Νίκη ἰσταμένη

Ρήγιον. Τὸ Ῥήγιον ἐπὶ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ ἦτο κυρίως Χαλκιδική ἀποικία μετὰ κυριαρχοῦντος Μεσσηνιακοῦ στοιχείου. Ἦτο δὲ μία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ἡ Πυθαγορική φιλοσοφία ἐρριζώθη βαθύτατα· δυνατόν δὲ νὰ ὀφείληται εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Πυθαγορικοῦ συνδέσμου ἡ συμμετοχὴ αὐτῆς εἰς τὴν νομισματοκοπίαν τῶν ἐγγλύπτων νομισμάτων τῆς ἀρχαίας Ἀχαικῆς νομισματικῆς συμμαχίας.

Τὸ Ῥήγιον ἐν τούτοις ἔκειτο πολὺ μακρὰν τῆς Κρότωνος καὶ Συβάρεως, κέντρων τοῦ Ἀχαικοῦ ἐμπορίου· συνεδέετο δὲ στενώτερον μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν τῆς Σικελίας ἢ ὥστε νὰ παρασυρθῇ εἰς τι περισσότερο ἀπλῆς κατ' ἐπιφάνειαν ὁμοιοτήτος πρὸς τὴν Ἀχαικὴν συμμαχίαν τῶν ἐγγλύπτων νομισμάτων. Τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τοῦ Ῥηγίου ἀκολουθοῦσι καθ' ὅλην τὸν αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν ἄλλων Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν, ἐνῶ κατὰ τύπους καὶ κατασκευὴν εἶνε ἐντελῶς Ἀχαικά. Ἡ στάσις τοῦ Ῥηγίου πρὸς τὴν Ἀχαικὴν νομισματικὴν ἔνωσιν ἦτο ἀκριβῶς ὡς ἡ τῆς Ποσειδωνίας ἐν τῷ βορρᾷ, ἥτις συνεμορφώθη κατ' ἐπιφάνειαν πρὸς τὸ Ἀχαικὸν σύστημα διατηροῦσα συγχρόνως τὸν ἴδιον σταθμητικὸν κανόνα.

Περὶ τὰ 530-494 π. Χ.

RECINON (ἐπ' ἀριστ.)	Ταῦρος ἀν.	Ταῦρος	ἀνθρωποκέφαλος, ἐγγλυφος.
ὀρωποκέφαλος.			Ῥ Δραχμαί, 87 κ.

Περὶ τὰ 494-480 π. Χ.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Μιλήτου, περὶ τὰ 494 π. Χ., μέρος τῶν

Σαμίων καί τινες ἐξόριστοι ἐκ Μιλήτου ἀνεχώρησαν ἐξ Ἀσίας, ἵνα ἀποικισθῶσι πρὸς δυσμὰς ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τῆς Σικελίας. Ἄμα τῇ ἀφίξει αὐτῶν εἰς Ἱταλίαν ἐπείσθησαν ὑπὸ Ἀναξιλάου τοῦ τυράννου τοῦ Ῥηγίου νὰ καταλάβωσι τὴν πόλιν Ζάγκλην (Ἡρόδοτ. VI, 22). Οἱ Σάμιοι οὗτοι ταχέως κατόπιν ἐξεδιώχθησαν ἢ ὑπετάγησαν ὑπὸ τοῦ Ἀναξιλάου, ὅστις ἤρχε κατόπιν τοῦ Ῥηγίου καὶ τῆς Ζάγκλης. Τότε δὲ λέγεται ὅτι οὗτος μετωνόμασε τὴν Ζάγκλην Μεσσήνην πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ καταγωγῆς. Ἐκτοτε τὰ νομίσματα τοῦ Ῥηγίου εἶνε κατ' οὐσίαν Σικελικὰ τοῦς τύπους, κατασκευὴν καὶ ὁλκὴν.

Ἡ πρώτη εἰσαγωγή τῆς κεφαλῆς τοῦ λέοντος καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ μόσχου ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ζάγκλης καὶ τοῦ Ῥηγίου ἀποδίδεται γενικῶς εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν Σαμίων, τῶν τύπων τούτων ὄντων προδήλως τροποποιήσεων τῶν ἐν αὐτῇ τῇ Σάμῳ ἐν χρήσει τύπων. Τὰ φέροντα τοὺς Σαμιακοὺς τύπους νομίσματα τοῦ Ῥηγίου εἶνε τὰ ἑξῆς: —

Αἰγυνητικὸς σταθμός.

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.

» » »

REGION (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλὴ μόσχου, ἀρ. ρ Δραχμῇ, 88 κ.
REC (ἐπ' ἀριστ.) ἐν κύκλῳ σφαιριδίων ρ Ὀβολός, 15 κ.

Ἀττικὸς σταθμός.

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.

Ἀσπίς στρογγύλη, ἐφ' ἧς λεοντῆ.

RECINON (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλὴ μόσχου, ἀρ. ρ τετράδραχμον, 272 κ.
Ἄνευ ἐπιγραφ. Πρῶρα Σαμιακοῦ πλοίου (Σάμαινα) ρ τετραδρ. 267 κ.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο νόμισμα ἠδύνατο νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν Σάμον, ἂν δὲν ἦτο βέβαιον τὸ ὅτι ὁ σταθμὸς εἶνε διάφορος τοῦ ἐν Σάμῳ ἰσχύοντος καὶ ὅτι ἀνεκαλύφθη ἐν Μεσσήνῃ τῆς Ἱταλίας.

Ἡ Σαμιακὴ καταγωγή τῶν ἀνωτέρω τύπων εἶνε πιθανή. Ὅθεν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι τὸ ὄνομα Ζάγκλη μετεβλήθη εἰς Μεσσήνην διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς ὑπὸ τῶν Σαμίων κατοχῆς.

οὐχὶ δὲ μετὰ τὴν ἔξωσιν αὐτῶν, ὡς βεβαίως ὁ Θουκυδίδης (VI, 4). Ὁ δὲ Ἡρόδοτος (VII, 164) εἶνε ἀσαφέστερος καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν τῆς μετονομασίας ταύτης.

Πάντα δὲ τὰ νομίσματα ταῦτα, τὰ αἰγινητικοῦ ἢ ἀττικοῦ σταθμοῦ, πρέπει νὰ ἐκόπησαν εὐθὺς μετὰ τὸ 494 π. X. Ἡ ἀκριβὴς ὁμῶς χρονολογία τῆς ἐξώσεως τῶν Σαμίων δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ. Εἶνε ἐν τούτοις πιθανόν, ὅτι ἐσημειώθη διὰ τῆς εισαγωγῆς ἐντελῶς νέων τύπων, ἣν δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν εἰς αὐτὸν τὸν Ἀναξίλαν, στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς αὐθεντίας τοῦ Ἀριστοτέλους (παρὰ Πολυδεύκει V, 75), ἐπειδὴ οὗτος ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἀναξίλας νικήσας ἐν Ὀλυμπίᾳ ἄρματι ἡμιόνων, ἔκοψε νομίσματα ἐπιχαράξας ἄρμα ἡμιόνων εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπιτυχίας του : —

Τὰ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ὑπονοούμενα νομίσματα εἶνε τὰ ἑξῆς. —

Περὶ τὰ 480-466 π. X.

Ἄρμα ἡμιόνων (ἀπήνη) ὠδηγούμενον ὑπὸ πωγωνοφύρου ἡνίοχου.

Λαγῶς.

RECINON (συνήθως ἐπ' ἀριστ.) Λαγῶς τρέχων.

[B. M. Guide, Πίν. VIII, 16.]

REC ἐν κύκλῳ σφαιριδίων . . .

Ἀττικά τετραδρ. δραχ. καὶ ὀβολ.

Ὁ Ἀριστοτέλης (παρὰ Πολυδεύκει ε. α.), παραδέχεται ὅτι ἡ παρουσία τοῦ λαγῶς ὀφείλεται ὡσαύτως εἰς τὸν Ἀναξίλαν, περὶ οὗ λέγεται ὅτι εἰσήγαγε τὸ ζῷον τοῦτο εἰς Σικελίαν. Ἀλλὰ ταῦτα εἶνε βεβαίως ἀνεπαρκῆς πρὸς ἐξήγησιν τῆς παραδοχῆς ἢ τῆς ἐπὶ μακρὸν ἐξακολουθήσεως (ἐν Μεσσήνῃ) τοῦ λαγῶς ὡς νομισματικοῦ τύπου. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ταύτῃ περιόδῳ, νομισματικοὶ τύποι ἐξελέγοντο πάντοτε ἢ μᾶλλον ἐγεννῶντο αὐτομάτως ἐκ τῆς λαϊκῆς ἢ ἐπισήμου τοῦ κράτους λατρείας. Ὁ λαγῶς ἐνταῦθα εἶνε τὸ ἔμβλημα τοῦ Μεσσηνίου θεοῦ Πανός, ὡς ἀποδεικνύεται μετὰ βεβαιότητος ἐκ τοῦ σπανίου τετραδράχμου τῆς Μεσσήνης, ἐφ' οὗ ὁρᾶται ὁ Πάν θωπεύων ἐν τῶν ζώων τούτων. Ἐγχώριός τις παράδοσις περὶ τῆς ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ τοῦ τυράννου τοῦ Ῥηγίου εισαγωγῆς λαγῶν δύναται πιθανώτατα νὰ ἐκυκλοφόρει κατὰ τοὺς χρό-

νους τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἄν οὕτω συνέβη, ἡ παράδοσις θὰ ἦτο ἀληθὴς μόνον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ νομίσματα, ἅτινα φυσικῶς θὰ ἐκαλοῦντο «λαγωαί» (πρὸς τούς «πόλους» τῆς Κορίνθου, τὰς «κόρας» τῶν Ἀθηνῶν, τὰς «γλαῦκας» τῶν Ἀθηνῶν, τὰς «χελώνας» τῆς Αἰγίνης, κλπ.), εὐκόλως δὲ δύναται νὰ ἐλησμονήθῃ ἡ πρώτη σημασία αὐτῶν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων γενεῶν, αἵτινες εὐχερῶς θὰ παρεδέχθησαν αὐτὴν κατὰ γράμμα. Δυνατὸν νὰ ἀντείπη τις, ὅτι ἀφοῦ τὸ ἄρμα τῶν ἡμιόνων δὲν εἶνε θρησκευτικὸς τύπος, διατί πρέπει ὁ λαγῶς νὰ εἶνε τοιοῦτος. Ἀλλὰ συμβαίνει τοῦτο; Πάντες οἱ μεγάλοι ἀγῶνες ἦσαν πράγματι θρησκευτικαὶ ἐορταί, ἡ δ' ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀπεικόνισις ἀρμάτων νικησάντων ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦτο τύπος ἀναθηματικὸς, ἡ ἀνάθημα εἰς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τῆς πόλεως, ἥτις διὰ τῆς εὐνοίας τῶν θεῶν ἤρατο τὴν νίκην.

Ἐν Ῥηγίῳ, ἂν οὐχὶ καὶ ἐν Μεσσήνῃ, ἡ χρῆσις τῶν τύπων τοῦ λαγωῦ καὶ τῆς ἀπῆνης ἔπαυσεν, ὡς φαίνεται, δέκα ἔτη περὶ ποῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀναξίλα ὅτε δηλ. ἐν ἔτει 466 π. Χ. ἐγκαθιδρύθη ἡ δημοκρατία.

Περὶ τὰ 466-415 π. Χ.

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.
(Πίναξ Θ'. 7)

RECINOS, RECINOS, RECINON
καὶ κατόπιν RHGINOS. Μορφὴ
ἀνδρική καθημένη, γυμνὴ τὰ ἄνω
τῆς ὀσφύος, στηριζομένη ἐπὶ βέλ-
τρου. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ.

Α Τετραδρ. καὶ δραχμῇ.

» » »

RECI ἐν στεφάνῳ δάφνης Α Ὀβολ.

Ἡ καθημένη μορφή, ἡ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων μὲν νομισμάτων πωγωνοφόρος, ἐπὶ τινων δὲ τῶν νεωτέρων νεανική, νομίζεται κοινῶς ὅτι παριστᾷ τὸν Δῆμον τοῦ Ῥηγίου. Τὸ κατ' ἐμὲ κλίνω νὰ ἀναγνώ-
ρίσω ἐν αὐτῇ θεότητά τινα τοῦ εἶδους τοῦ Ἀγρέως ἢ Ἀρισταίου,
τοῦ προστάτου τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς καὶ θήρας. Ὁ παρακείμενος
κύων, ἡ νῆσσα καὶ ὁ κόραξ, οἱ συχνὰ ὁρώμενοι ὑπὸ τῇ παρὰ τὸν

θρόνον αὐτοῦ, θὰ εὕρηνται οὕτω ἐν εἶδει τινὶ στενῆς σχέσεως πρὸς τὸν κύριον τύπον ἐνῶ, ἂν ἡ μορφή εἶνε ὁ Δῆμος, πρέπει νὰ θεωρηθῶσι μᾶλλον ὡς πάρεργα σύμβολα ἄσχετα πρὸς τὴν κυρίαν μορφήν.

Περὶ τὰ 415 - 387 π. Χ.

Κεφαλή λέοντος κατ' ἐνώπιον.

(Πίναξ Ε'. 8)

[Imhoof, *Mon. Gr. Piv. A. 9.*]

»
»
»

ΡΗΓΙΝΟΝ, ΡΗΓΙΝΟΣ, ἄπαξ δὲ
ΡΗΓΙΝΩΝ. Κεφαλή Ἀπόλλωνος
μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης, ἥ, βρα-
δύτερον, μακρᾶς καὶ κυματίζού-
σης. Ὅπισθεν αὐτῆς θαλλὸς ἐλαίας
καὶ σπανιώτερον ὄνομα σφραγίδο-
γλύφου ΙΓΠΟΚΡΑΤΗΣ

Ρ Τετράδρ. καὶ δραχμή.

ΡΗ μεταξὺ δύο φύλλων ἐλαίας ἡ δά-
φνης Ρ Ἡμίδρ., διώβολ. καὶ λίτρ.

Ἐν ἔτει 387 π. Χ. ὁ Διονύσιος κατέστρεψε τὸ Ῥήγιον, μεθ' ὃ, ἂν καὶ ἡ πόλις ἐπανιδρύθη ἔτη τινὰ κατόπιν ὑπὸ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου, δὲν ἐκόπησαν ἀργυρᾶ νομίσματα (ἐξαίρεσει ὀλίγων Κορινθιακῶν στατήρων, ὁμοίων τοῖς τῶν Λοκρῶν, ἀλλὰ φερόντων ΡΗ εἰς μονογράφημα) ἐπὶ ἓνα περίπου αἰῶνα, καὶ τότε δὲ μόλις εἰς σμικρὰν ποσότητα.

Ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι τὸ Ω πάντοτε μόλις ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Ῥηγίου. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιγραφή πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ Ῥηγῖνον [νόμισμα ἢ τετράδραχμον], Ῥηγῖνος [δισιᾶτηρ], οὐχὶ δὲ Ῥηγῖνων ὡς ἐπὶ τῶν πλείστων χαλκῶν νομισμάτων μεταγενεστέρων τῶν ἀργυρῶν.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Τὰ μόνα σύγχρονα πρὸς τὰ ἀργυρᾶ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Ῥηγίου, τὰ κοπέντα ἐπομένως πρὸ τοῦ 387 π. Χ., εἶνε τὰ ἐξῆς (ἴδε Imhoof *Mon. Gr.* σελ. 10).

Πρὸ τοῦ 387 π. Χ.

Κεφαλή λέοντος κατ' ἐνώπιον.

RECINON γεγραμμένον περὶ σημείου
ἀξίας (ι) Α' 8

Κεφαλή λέοντος κατ' ενώπιον.	RE καὶ θαλλὸς ἐλαίας . . .	Α·6
» » »	PH » » . . .	Α·6
» » »	PHΓΙΝΗ Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης . . .	Α·6

Περὶ τὰ 350-270 π. Χ.

Οἱ ἐξῆς τύποι δύνανται νὰ ταχθῶσι μετὰ τὴν ἐπανίδρυσιν τῆς πόλεως ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Β', βραχὺ πρὸ τῶν μέσων τῆς τέταρτης ἐκατονταετηρίδος.

(α) Κορινθιακοὶ ἀργυροὶ στατήρες, τύπου Πηγᾶσου μετὰ PH (μονογραφ.) καὶ λύρας ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς.

(β) Χαλκός.

Κεφαλή Διὸς πρὸς δ., δαφνοστεφής.	PHΓΙΝΩΝ Ζεὺς καθήμενος κρατῶν φιάλην καὶ σκῆπτρον	Α·8
Κεφαλή λέοντος κατ' ενώπιον.	» Κεφ. Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης καταπιπτούσης. Σύμβολα διάφορα . . .	Α·8-6
» » »	» Λύρα	Α·6-4

Τὰ φέροντα κεφαλὴν Ἀπόλλωνος νομίσματα εἶνε πολυαριθμώτατα καὶ παρουσιάζουσι βαθμιαίαν ἔκπτωσιν ἐν τῇ τεχνοτροπίᾳ.

Ἐν ἔτει 271 π. Χ. ὁ Καμπανικὸς λεγεών, ὁ ἐν Ῥηγίῳ ὑπὸ τῆς Ῥώμης διατηρούμενος, κατέλαβε τὴν πόλιν, ἀλλὰ ταχέως κατόπιν ἐξώσθη.

Περὶ τὰ 270-203 π. Χ.

(α) Ἀργυρος.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	PHΓΙΝΩΝ Λέων βαδίζων	Α 50 *
»	» Νεαρά Ἰανόμορφος κεφαλῇ.	Α 18 *

(β) Χαλκὴ ἄνευ σημείων ἀξίας.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	PHΓΙΝΩΝ (εἰς δύο στίχους). Τρί- πους	Α·9
Κεφαλή Ἀρτέμιδος.	» Λέων βαδίζων . . .	Α·9
»	» Λύρα	Α·9

Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

PHΓINΩΝ Νεαρὸς Ἀσκληπιὸς γυ-
μνός, ἱστάμενος, κρατῶν πτηγνὸν
καὶ στηριζόμενος ἐπὶ βάκτρου,
περὶ τὸ ὅποιον ἐλίσσεται ὄφεις 9

Τὰ σπανιώτατα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶνε σύγχρονα τῶν τελευταίων ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν, τοῦ Ἀκράγαντος καὶ τοῦ Ταυρομενίου, ἅτινα δὲν ἀκολουθοῦσι πλέον τὸν ἀττικὸν σταθμητικὸν κανόνα, ἀλλ' εἶνε ἐν τούτοις πολ-
λαπλάσια τῆς ἀργυρᾶς λίτρας. Τὰ τοῦ Ῥηγίου φαίνονται ὄντα κομ-
μάτια τεσσάρων λιτρῶν (κανονικὴ ὀλκὴ 54 κ.) καὶ 1½ λίτρας (ὀλκὴ 20·2 κ.).

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 203-89 π. Χ.

Μετὰ σημείων ἀξίας.

Τετράς. Κεφ. Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρ-
τέμιδος συνεζευγμέναι

PHΓINΩΝ Τρίπους

....

Σταθμὸς ἡλαττωμένος.

Πεντούγγιον. Ἰανόμορφος γυναικεία
κεφαλή, φέρουσα μό-
διον.

PHΓINΩΝ Ἀσκληπιὸς καθήμενος,
κρατῶν βάκτρον, ἐνίοτε
δὲ περὶ αὐτὸ ὄφεις. Γ

» Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

» Ἀπόλλων καθήμενος
ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ. Γ

» Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

» Ἀθηνᾶ Νικηφόρος ἰ-
σταμένη. Γ

» Κεφαλαὶ Διοσκούρων.

» Ἑρμῆς ἱστάμενος. Γ

Τετράς. Κεφ. Ἀσκληπιοῦ καὶ
Ἰγυείας συνεζευγμέναι.

» Ἀρτεμις ἱσταμένη με-
τὰ κυνός. IIII

» Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

» Λύρα. IIII

» Κεφαλαὶ Διοσκούρων.

» Δῆμητρα ἱσταμένη. IIII

» »

» Ἑρμῆς ἱστάμενος. IIII

» »

» Νεαρὸς Ἀσκληπιὸς ἱστά-
μενος, κρατῶν πτηγνὸν
καὶ κλάδον, στηριζόμενος
δὲ ἐπὶ βάκτρου. IIII

Τριάς.	Κεφαλή Ἀσκληπιοῦ.	PHΓINΩN	Υγία ισταμένη.	111
»	Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	»	Λύκος.	111
»	Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	»	Νίκη.	111
(;)	Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	»	Διόσκουροι ἐφιπποί.	X 11

Τὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων σημεῖα ἀξίας φαίνονται ἀνταποκρινόμενα εἰς ὑποδιαίρεσεις τῆς ἀργυρᾶς λίτρας· πρὸλ. τὰ νομίσματα τῶν Μαμερτίνων. Αἱ ὅλκαί καὶ τὰ μεγέθη, ὄντα λίαν ποικίλα, δεικνύουσιν, ὅτι ἐν Ῥηγίῳ θὰ συνέβη ταχεῖά τις ἐλάττωσις σταθμοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἑκατονταετηρίδος, εἰς ἣν ἀνήκουσι (Mommsen, *Hist. Mon. Rom.* I p. 138 κ.ε.). Ἴδε ὡσαύτως Garucci *Ann. de Num.* 1882 σελ. 243 κ. ἐξ.

Τέμεσα. Αὕτη ἦτο ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Βρετανίας Ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῆς ὑπῆρχον μέταλλα χαλκοῦ (Ὀδυσ. I. 484. Στραβ. VI 4). Ἐκ τῶν νομισματικῶν αὐτῆς τύπων, κράνους καὶ κνημίδων, δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι οἱ Τεμεσαῖοι διέπρεπον ἐν τῇ βιομηχανίᾳ τῶν χαλκῶν ὅπλων.

Φαίνεται ὡσαύτως ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτῆς, ὅτι ἂν μὴ ἐξηρπᾶτο, στενωῶς ὅμως συνεδέετο πρὸς τὴν Κρότωνα περὶ τὰ 500 π. Χ., ἀφ' ὅτου πλέον δὲν ἀφῆκεν ἡμῖν νομίσματα:—

Τρίπους μεταξύ δύο κνημίδων. | TEM Κράνος. P 120 κ.

Ὡς πρὸς τὰ συμμαχικά νομίσματα, ἴδε Κρότωνα, σελ. 122.

Τέρινα. Ὀλίγα μίλια πρὸς νότον τῆς Τεμέσης, ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰππωνίου, ἀποικία τῆς Κρότωνος. Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς ἄρχεται περὶ τὰ 480 π. Χ., πρὸ τοῦ ὁποίου ἦτο ἀναμφιβόλως ἐξάρτημα τῆς μητροπόλεως αὐτῆς. Περὶ τὰ 388 π. Χ. ἡ Τέρινα μετὰ τόσον ἄλλων πόλεων τῆς Νοτίου Ἰταλίας, πίπτει ὅμα τῆς ἀπληστίας Διονυσίου τῶν Συρακουσῶν. Κατόπιν διέρχεται διαδοχικῶς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Λευκανῶν (365 π. Χ.) καὶ Βρεττιῶν (356 π. Χ.), οἵτινες ἐκυριάρχουν αὐτῆς μέχρι τοῦ 272 π. Χ., ἐξαιρέσει βραχέος τινὸς διαστήματος, ἥτοι ἀφ' ὅτου ὁ Ἀλέξανδρος

τῆς Ἡπείρου ἀπὸ πλεονέκτισεν αὐτὴν τοῦ ζυγοῦ αὐτῶν (περὶ τὰ 323 π. Χ.) μέχρι τοῦ 272 π. Χ..

Ἡ πόλις ἐκάλει ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα ἐν ἔτει 203 π. Χ.

Περὶ τὰ 480-470 π. Χ.

ΤΕΡΣΝΑ Κεφαλὴ τῆς Τερίνης ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίης, ἔχουσα τὴν κόμην πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὕψισθεν ἀναδεδεμένην.

ΝΣΚΑ (ἐπ' ἀριστ.) Νίκη Ἀπτεροσισταμένη, κρατοῦσα δὲ κλάδον. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας ἢ δάφνης (Πίναξ Ε' 9) Ρ Στατῆρ 124 κ.

Περὶ τὰ 470-440 π. Χ.

Κεφαλὴ τῆς Τερίνης μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ.

Νίκη πτερωτὴ ἢ Σειρὴν Λίγεια κρατοῦσα στέφανον δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ἀψιδούμενον δὲ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτῆς Ρ Στατῆρ 117 κ.

Ὅμοιον. Ἡ κόμη ἐν σφενδόνη ἢ κυματίζουσα.

ΤΕΡΙΝΑΙΟΝ Νίκη πτερωτὴ ἢ Σειρὴν Λίγεια καθημένη ἐπὶ τετρακνήμου θώκου, κρατοῦσα στέφανον καὶ κηρύκειον. Ρ Στατῆρ.

Περὶ τὰ 440-400 π. Χ.

Κεφαλὴ τῆς νόμφης Τερίνης τελειοτάτης τεχνοτροπίας, διαφοροτρόπως ἀπεικονιζομένη. Ἐνίοτε φέρει ἄμπυκα ἄνω τοῦ μετώπου (Πίναξ Ε' 10). ἐπὶ κομματίων τινῶν ἢ κόμη αὐτῆς εἶνε ἀπλῶς συνεστραμμένη, ἐπὶ ἄλλων συγκρατεῖται διὰ σφενδόνης ἢ δι' ἱμάντος ἔχουσα ἐλεύθερα τὰ ἄκρα. Ἀρχικὰ σφραγιδόγλυφον Φ καὶ Γ. Ποικιλίας ἴδε ἐν Num. Chron. 1883 Πίν. XI καὶ XII.

ΤΕΡΙΝΑΙΟΝ Πτερωτὴ γυναικεῖα μορφή καθημένη ἐπὶ ἀμφορέως κατακειμένου (Πίναξ Ε' 10), ἐπὶ βάλθρου (Πίναξ Ε' 11) ἢ ἐπὶ θώκου τετρακνήμου. Ἐνίοτε δὲ κάθεται παρὰ πηγὴν πληροῦσα ὕδατος ἀγγεῖον, ὅπερ ἀνέχει ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς. Ἄλλοτε δὲ μικρὸν τι πτηνὸν ἐπικάθεται τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς αὐτῆς. Ἄλλοτε πάλιν ἀναρρίπτει σφαῖρας εἰς τὸν ἀέρα ἢ ἐφορμᾷ πρὸς τὰ ἔμπρὸς ὡς ἀνερχομένη βραχῶδες ὕψωμα. Συνήθως κρατεῖ κηρύκειον ἢ σπανιώτερον στέφανον ἢ σκῆπτρον κοσμούμενον διὰ καρποῦ μήκωνος. Ἀρχικὰ σφραγιδόγλυφον Φ ἢ Γ. Ρ Στατῆρες.

Οἱ τύποι τῶν μικροτέρων ἀργυρῶν νομισμάτων (ὄλκ. 35,19 καὶ 11 κ.) ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς τῶν στατήρων, ἀλλ' ἐνίοτε ἡ Νίκη κάθεται ἐπὶ κιονοκράνου, ἐπὶ δὲ τοῦ ὀβολου ἵππεται. Ὑπογραφαὶ ΦΙΛΙΞ, Α, κλπ.

Περὶ τὰ 400-388 π. Χ.

ΤΕΡΙΝΑΙΩΝ Κεφαλὴ τῆς Τερίνης, πλουσίως κεκοσμημένη, μετὰ κόμης δὲ βραχείας. [B. M. Guide, Πίν. 25, 24.]	Νίκη πτερωτὴ (;) καθήμενη ἐπὶ βάθρου, μετὰ πτηνοῦ ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς καθήμενου Α Στατῆρ 117 κ. Τρίτη 36 κ.
--	---

Αἱ τρίται ἔχουσι συνήθως τὸ Σικελικὸν τρισκελὲς ὑπὸ τὴν κεφαλὴν τῆς πόλεως, ὅπερ δεικνύει, ὅτι αὗται ἐκόπησαν μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Διονυσίου.

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 400-388 π. Χ.

ΠΑΝΔΙΝΑ Κεφαλὴ Πανδίνας πρὸς δεξ. μετὰ κόμης συνεστραμμένης.	ΤΕΡΙ Νίκη πτερωτὴ ἢ Σειρὴν καθήμενη ἐπὶ βάθρου, κρατοῦσα δὲ πτηνόν Α 5
--	--

Περὶ τὰ 388-356 π. Χ.

(α) Κορινθιοκοὶ στατήρες μετὰ ΤΕ (μονογραφ.) ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς· πρὸς τοὺς συγχρόνους στατῆρας τῶν Λοκρῶν καὶ τοῦ Ῥηγίου.

(β) Χαλκός.

Γυναικεία κεφαλὴ μετὰ κόμης συνεστραμμένης.	ΤΕΡΙ Καρκίνος Α 1
» » » »	» Καρκίνος καὶ μήκων Α 7

Περὶ τὰ 272 π. Χ.

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.	ΤΕΡΙΝΑΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης καταπιπτούσης Α 85
ΤΕΡΙΝΑΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Πήγασος ἱπτάμενος, οὗ ἄνω ξίφος ἐν κολεῷ Α 65

Μεταξὺ τῶν τῆς καλλίστης ἐποχῆς ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Τερίνης, ὑπάρχουσι κομμάτια ἅτινα ὡς πρὸς τὴν κομψότητα τοῦ

διαγράμματος καὶ τὴν ἐξαίρετον λεπτότητα τῆς ἐργασίας, τάσσονται μεταξὺ τῶν ὠραιωτάτων πάντων τῶν Ἑλληνικῶν νομισμάτων. Τὰ ἀληθῶς θαυμάσια ταῦτα καλλιτεχνήματα φέρουσι γενικῶς τὴν ὑπογραφὴν τοῦ σφραγιδογλύφου Φ . . . (ἶδε σελ. 94). Τὰ φέροντα τὴν ὑπογραφὴν Π εἶνε ἥττονος τὴν ἐπιμέλειαν ἐκτελέσεως.

Οἱ τύποι τῶν Τερινάϊων νομισμάτων παρέσχον ἀφορμὴν εἰς πολλὰς σοφὰς συζητήσεις. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους εἶνε πιθανῶς πάντοτε αὐτὴ ἢ τῆς ἐπωνύμου νύμφης τῆς πόλεως Τερίνης. Ἡ πτερωτὴ μορφή τοῦ ὀπισθοτύπου δυσκολώτερον δύναται νὰ ἀναγνωρισθῇ. Ἴσως παριστᾷ τὴν Νίκην ἢ Εἰρήνην (πρὸς τὸ νόμισμα τῶν Λοκρῶν (Πίναξ Ε' 4), ὅπου ἐν τούτοις ἡ Εἰρήνη εἶνε ἄπτερος) ἢ ἡ Σειρὴν Λίγεια, ἥς τὸ μνημεῖον ἵστατο κατὰ τὸν Λυκόφρονα (στ. 725) ἐν Τερίνῃ.

Ἡ θεὰ Πάνδινα εἶνε ὡσαύτως θεότης, περὶ ἧς δὲν ἔχομεν εἶδησιν τινα. Ἐλατρεύετο δὲ καὶ ἐν Ἰππωνίῳ, ἔνθα ἀπεικονίζεται φέρουσα σκῆπτρον καὶ κηρύκειον, ἢ ἐνίοτε στέφανον.

Σερ. . . Ἀμφίβολος πόλις, πιθανῶς τῆς Βρεττίας.

ΜΕΡ Διόνυσος πωγωνοφόρος, γυμνός, ἱστάμενος, κρατῶν κἀνθαρον καὶ κλάδον ἀμπέλου.	Κλάδος ἀμπέλου μετὰ σταφυλῆς . . . Ρ Στατήρ, 122 κ.
--	--

ΜΕΡ Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρος	Σταφυλὴ Ρ Δωδεκάτη.
---------------------------------	-------------------------------

ΣΙΚΕΛΙΑ

Περίοδος Α'. Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. Πρώτη ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ παρουσιάζεται ἡ νομισματοκοπία τῶν Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν. Νάξου, Ζάγκλης καὶ Ἰμέρας. Τὰ παλαιὰ ταῦτα νομίσματα, ὧν τινα πιθανὸν νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὰ τέλη τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος, ἀκολουθοῦσι τὸν Αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα, ἂν καὶ γενικῶς αἱ δραχμαὶ δὲν ὑπερβαίνουνσι τοὺς 90 καὶ οἱ ὀβολοὶ τοὺς 15 κ. Πιθανὸν δὲ εἶνε, ὅτι ὁ σταθμητικὸς οὗτος κανὼν εἰσῆχθη, σὺν τῇ λατρεία τοῦ Διονύσου, ἐκ τῆς νήσου Νάξου, ὁπόθεν, ὡς δηλοῖ τὸ ὄνομα τὸ δοθὲν εἰς τὸν ἀρχαιότατον Σικελικὸν οἰκισμόν, πρέπει νὰ ἐλήφθῃ τὸ ἐπικρατέστερον στοιχεῖον τῶν πρώτων ἀποικίων.

Χρόνον δὲ τινα μετὰ ταῦτα, πιθανῶς περὶ τὰ μέσα τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος, ἄρχεται ἡ νομισματοκοπία τῶν Δωρικῶν ἀποικιῶν, Συρακουσῶν, Γέλας, Ἀκράγαντος, κλπ. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν ἐνταῦθα εἶνε οὐχὶ ὁ Αἰγινητικὸς, ἀλλ' ὁ Ἀττικὸς, ὅστις ἐνωρὶς ἐγένετο παγκοίνως ἀποδεκτὸς ἀνὰ πᾶσαν τὴν νῆσον, καὶ παρὰ τῶν Χαλκιδικῶν μάλιστα ἐκείνων ἀποικιῶν, αἵτινες εἶχον ἀρχίσει νὰ κόπτωσι νομίσματα κατὰ τὸν Αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα.

Ἡ δ' ἀπὸ τοῦ Αἰγινητικοῦ εἰς τὸν Ἀττικὸν κανόνα μετέβασις συνέβη ἐν Νάξῳ μὲν χρόνον τινὰ μετὰ τὸ 498 π. Χ., ἐν Ζάγκλῃ δὲ μεταξὺ τοῦ 493 καὶ 480, καὶ τέλος ἐν Ἰμέρᾳ ἐν ἔτει 482 π. Χ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ αὐτόχθων Σικελικὸς καὶ Σικανικὸς πληθυσμὸς τῆς Σικελίας, ὁ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διωχθεὶς, ἐξελληνίσθη ταχέως. Σπουδαίαν δὲ ἀπόδειξιν τούτου παρέχουσι τὰ μικρὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν Σικελικῶν πόλεων Ἀθακαίνου, Γαλαρίας, Ἐννης, Μοργαντίνης, κλπ. φέροντα Ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς καὶ τύπους. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε λίθραι, ἔλκουσαι 13·5 κ. ἐτύγγανον δὲ ἰσάξια πρὸς τὴν ἐγγύωριν

λίτραν χαλκοῦ, ἣν ἐκόμισαν μεθ' ἑαυτῶν οἱ Σικελοὶ ἐκ τῆς Ἰταλίας, ὅτε τὸ πρῶτον διῆλθον τὸν πορθμόν.

Ἡ λίτρα, ὡς ἐκόπη εἰς ἄργυρον ὑπὸ τῶν Σικελικῶν τούτων πόλεων, συνέβαινε νὰ ἰσοφαρίζῃ κατὰ σταθμὸν ἀκριβῶς πρὸς τὸ $1\frac{1}{5}$ τῆς Ἀττικῆς δραχμῆς. Διὰ τοῦτο ταχέως ἐγένετο παραδεκτὴ ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν ἐκείνων πόλεων, αἵτινες ἐποιοῦντο χρῆσιν τοῦ ἀττικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ὡς πρόσθετον κλάσμα ὀλίγον τι βαρύτερον τοῦ ὁβολοῦ αὐτῶν, ἀφ' οὗ ἐφρόντιζον νὰ διακρίνωσιν αὐτὴν εἴτε οἰδόντες τύπον διάφορον ἢ διὰ σημείου τινὸς ἀξίας. Οὕτως ἐν Συρακούσαις ἡ λίτρα ἦτο σεσημασμένη διὰ σηπίας, ὃ δὲ ὁβολὸς διὰ τροχοῦ. Δὲν εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι τις τῶν πόλεων τῶν αὐτοχθόνων Σικελῶν ἤρξατο κόπτουσα νομίσματα πρὸ τοῦ 480 π.Χ.

Τὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρώτης ταύτης περιόδου κοπέντα ἐν Σικελίᾳ νομίσματα παρουσιάζουσιν ὅλας τὰς χαρακτηριστικὰς ιδιότητας τῆς ἀρχαίᾳς τέχνης, εἶνε ὅμως πολὺ μᾶλλον προηγμένα, κατὰ τε τὴν τεχνοτροπίαν καὶ ἐκτέλεσιν, παρὰ τὰ σύγχρονα νομίσματα τῆς Μεγάλῃς Ἑλλάδος, ἢ τῆς κυρίως Ἑλλάδος.

Περίοδος Β'. 480-415 π. Χ. Ἡ μεγάλη ἐν Ἰμέρᾳ νίκη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Καρχηδονίων ἐν ἔτει 480 π. Χ., ὑπῆρξε τὸ προοίμιον μεγάλου χρονικοῦ διαστήματος εἰρήνης καὶ εὐτυχίας καθ' ἅπασαν τὴν Σικελίαν. Τὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης πολυάριθμα ὄντα καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον, εἶνε ποικιλιώτατα καὶ σπουδαιότατα. Κατὰ τεχνοτροπίαν παρουσιάζουσι διαρκῆ πρόοδον τῶν μεθόδων τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πλησιάζουσι πρὸς τὸ ὀψιστον σημεῖον τελειότητος, εἰς ὃ ἐφθασέ ποτε ἡ τέχνη τῆς σφραγιδογλυφίας. Διὰ τοῦτο ἡ ὅλη περίοδος μεταξὺ τοῦ 480 π. Χ. καὶ τῆς ἐν ἔτει 415 Ἀθηναίᾳς ἐκστρατείας, δύναται νὰ κληθῇ καταλλήλως μεταβατικὴ περίοδος. Ἡδὴ δὲ ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη καὶ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἰσῆρχετο καὶ εἰς τὰς μὴ Ἑλληνικὰς πόλεις τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς νήσου, π.Χ. τὴν Ἐγεσταν

καὶ Ἐρυκα, ἀρχαίας πόλεις τῶν Ἐλύμων, καὶ τὴν Μοτύην καὶ Πάνορμον, φρούρια Καρχηδονικά.

Περίοδος Γ'. 415-405 π. Χ. Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἡ τέχνη τῆς σφραγίδογλυφίας τῶν νομισμάτων ἐξηκολούθησεν ἐν Σικελίᾳ μετ' ἀξιοσημειώτου ἐπιτυχίας. Αἱ πόλεις φαίνεται ὅτι ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλας περὶ τοῦ τίς ἐξ αὐτῶν θὰ παρῇγεν τὸ τελειότερον δείγμα νομισματικῆς καλλιτεχνίας. Τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα Σικελῶν σφραγίδογλύφων ἀπαντῶσιν ἐπὶ νομισμάτων· ἐν Συρακούσαις, Εὐμήνος, Κίμων, Εὐαίνετος, Εὐκλείδης, Εὐθυμοῦς, Φρύγιλλος, Παρμε[νίδης], καὶ Σωσίων· ἐν Καμάρинη, Ἐξακεστίδας· ἐν Κατάνη, Εὐαίνετος, Ἡρακλείδης, Χοιρίων καὶ Προκλῆς· ἐν Νάξῳ, Προκλῆς· ἐν δὲ τῷ Ἀκράγαντι, Μυρ..., κλπ.

Καὶ πρὸ αὐτῆς δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γέλωνος καὶ Ἱέρωνος, ὧν τὰς νίκας εἰς τοὺς μεγάλους Ἑλληνικοὺς ἀγῶνας ἐξύμνησεν ὁ Πίνδαρος, εἰθίζετο ἐν πολλαῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι τῆς Σικελίας ἡ διαίω-
 νυσις τῆς μνήμης τῶν ἀγώνων, διὰ τῆς παραδοχῆς ὡς κυρίου νομισματικοῦ τύπου τεθρίππου ὑπὸ Νίκης στεφανουμένου. Φαίνεται οὐδὲν ἤττον βέβαιον, ὅτι οὐχὶ εἰδική τις νίκη ὑπονοεῖται διὰ τῶν ἀγωνιστικῶν τούτων τύπων, ἀλλ' ὅτι οὗτοι εἶνε μᾶλλον γενική τις ἑκφρασις ἐγκαυχήσεως ἐπὶ τῇ καλλονῇ τῶν ἵππων καὶ ἀρμάτων, ἅτινα ἠδύνατο ἡ πόλις νὰ παρατάξῃ ἐν τοῖς σταδίοις, ἐνῷ ἴσως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὁμοίως, ἂν καὶ οὐχὶ ὠρισμένως, ὡς εἰδὸς τι ἐπικλήσεως πρὸς τὸν θεὸν τὸν παρέχοντα τὰς νίκας ἦτοι τὸν Ὀλύμπιον Δία, τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα, ἢ ἐγχώριον τινὰ θεότητα, ἴσως πο-
 τάμιόν τινα θεόν, ἢ νύμφην τινὰ πηγαίαν, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων δυνατόν νὰ ἤγοντο ἀγῶνες ἐν αὐτῇ τῇ Σικελίᾳ. Τοιοῦτοί τινες ἐγχώριοι ἀγῶνες πρέπει νὰ προϋποτεθῶσι πρὸς ἐξήγησιν τῆς παρουσίας τῶν νικηφόρων ἀρμάτων ἐπὶ τῶν νομισμάτων τινῶν τῶν μὴ Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Σικελίας, αἵτινες βεβαίως οὐδέποτε θὰ ἐγένοντο δεκταί, ἵνα διαγωνισθῶσιν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς, Πυθικοὺς ἢ ἄλλους Ἑλληνικοὺς ἀγῶνας. Ὁ τρόπος τῆς ἀπεικονίσεως

τοῦ τεθρίππου δύναται νὰ ληφθῇ ὡς λίαν ἀκριβὴς τις ἔνδειξις τῆς χρονολογίας ἐκάστου νομίσματος. Μέχρι τοῦ 415 π. Χ. οἱ ἵπποι φαίνονται χωροῦντες ἐήματι βραδεῖ καὶ μεγαλοπρεπῶς. Μετὰ δὲ τὴν χρονολογίαν ταύτην εἶνε πάντοτε ἐν ζωηρᾷ καὶ συνήθως ὀρμητικῇ κινήσει, ἀνορθούμενοι ἢ καλπάζοντες. Μόλις δὲ ἐν ὀψίμῃ ἐποχῇ (ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Φιλιστίδος) ἀπεικονίζονται οἱ ἵπποι πάλιν βραδέως βαδίζοντες. Ἡ μόνη ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος τούτου εἶνε τὸ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μεσσήνης ἄρμα ἡμιόνων, ἐνθα τὰ ζῶα οὐδέποτε παρουσιάζονται ἐν ταχείᾳ κινήσει.

Μία τῶν τὰ μάλιστα ἐντύπωσιν προξενουσῶν χαρακτηριστικῶν ιδιοτήτων τῆς Σικελικῆς νομισματικῆς εἶνε τὸ συχνὸν τῶν προσωποποιήσεων ποταμῶν καὶ νυμφῶν. Οὕτω νομίσματα τῆς Ἰμέρας φέρουσι τύπον τῆς νύμφης τῶν θερμῶν πηγῶν ἐπὶ νομίσματος τῆς Νάξου βλέπομεν τὴν κεφαλὴν τοῦ ποταμοῦ Ἀσσίνου (πιθανῶς τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀκεσίνην)· ἐν Κατάνῃ ἀπαντῶμεν τὴν κατὰ μέτωπον κεφαλὴν τοῦ ποταμοῦ Ἀμεναγῶ· ἐν Γέλᾳ καὶ Ἀκράγαντι βλέπομεν τοὺς ποταμοὺς τῶν πόλεων τούτων Γέλαν καὶ Ἀκράγαντα, ἐνῷ ἐν Καμαρίνῃ ἐμφανίζεται ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἰππάριος ποταμοῦ. Ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων τοῦ Σελινούντος οἱ ποταμοὶ Ὑψῆς καὶ Σελινοὺς παρίστανται θύοντες τῷ Ἀσκληπιῷ.

Ἐν τῇ ἀρχαϊκῇ περιόδῳ οἱ Σικελικοὶ ποταμοὶ ἔχουσι συνήθως τὸ σχῆμα ταύρου ἀνθρωποκεφάλου, ἀλλ' ἐν τῇ μεταβατικῇ περιόδῳ προσλαμβάνουσι συνηθέστερον τὸ ἀνθρώπινον σχῆμα καὶ ἐμφανίζονται ὡς νεανίαί μετὰ μικρῶν κεράτων βοὸς ἐπὶ τοῦ μετώπου.

Μεταξὺ τῶν ἐπὶ Σικελικῶν νομισμάτων ἀπεικονιζομένων νυμφῶν εἶνε αἱ Ἰμέρα, Ἀρέθουσα, Κυανῇ, Καμάρινα καὶ Εὐρυμέδουσα.

Περίοδος Δ'. 405-340 π. Χ. Ἡ περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε'. αἰῶνος Καρχηδονικὴ ἐπιδρομὴ, ἡ καλύψασα δι' ἐρειπίων τὴν νῆσον, διέκοψε πανταχοῦ τὴν νομισματοκοπίαν. Αἱ Συρακοῦσαι μόναι ἐξ ὅλων τῶν ἀργυροκοποουσῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ἐξηκολούθησαν τὴν ἀδιάκοπον σειρὰν τῶν ὠραίων αὐτῶν τετραδράχμων καὶ δεκαδράχμων.

Ταῦτα δ' ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπα τῶν Σικελοφοινικικῶν νομισμάτων τῶν Καρχηδονικῶν πόλεων.

Περίοδος Ε'. 340-317 π.Χ. Ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Κορινθίου Τιμολέοντος (345 π. Χ.) ἄρχεται νέα ἐποχὴ τῆς Σικελίας. Ὁ Τιμολέων ἦτο πανταχοῦ ὁ ἐλευθερωτής, ἡ δ' ἐπιρροή αὐτοῦ καταφαίνεται ἰδίως ἐπὶ τῆς Σικελικῆς νομισματοκοπίας τῆς ἐποχῆς του. Ὑπάρχει δηλαδὴ μικρὸς ἀριθμὸς νομισματικῶν τύπων, τὸ πρῶτον ἤδη ἐμφανιζομένων, οὐχὶ μόνον ἐν Συρακούσαις, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις πόλεσιν ἃς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τῶν καταπιεστῶν αὐτῶν ὁ Τιμολέων. Δύο δὲ τῶν τύπων τούτων εἶνε ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς καὶ ὁ ἐλεύθερος ἵππος. Στατῆρες, φέροντες τύπον Πηγάσου καὶ ἄλλα νομίσματα μετὰ Κορινθιακῶν τύπων, ἐκόπησαν ὡσαύτως τὸ πρῶτον ἤδη ἐν Σικελίᾳ. Ἀξιοσημείωτος εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν μεσογείων πόλεων τῶν κατὰ τὴν εἰδικὴν ταύτην ἐποχὴν ἀρξαμένων νὰ νομισματοκοπῶσι, π. χ. τοῦ Ἀδρανοῦ, Αἵτνης (Ἰνῆσσας), Ἀγυρίου, Ἀλαΐσου, Κεντορίπων, Ἐρβησσοῦ, κλπ.

Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ χαλκός, ὁ πρότερον νομισματοκοπούμενος μόνον ὡς λογιστικὸν νόμισμα, προσέλαβεν ἤδη τὸν χαρακτῆρα πραγματικοῦ νομίσματος αὐτουσίου ἀξίας. Διότι δι' ἄλλης τινὸς ὑποθέσεως δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ αἰφνιδία ἐμφάνισις, εἰς τε τὰς Συρακούσας καὶ τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας Σικελικὰς πόλεις, μεγάλων καὶ βαρέων χαλκῶν νομισμάτων, μὴ φερόντων, κατ' ἀνάγκην πρὸς τὰ ἀρχαιότερα μικρὰ χαλκᾶ νομίσματα, σημεῖα ἀξίας.

Ἡ νομισματοποίησις αὕτη τοῦ χαλκοῦ, ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὴν αὖξουσαν ἐπιρροὴν τῶν αὐτοχθόνων Σικελικῶν λαῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς νήσου, συμμαχησάντων ἤδη πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Τιμολέοντος, καὶ κοψάντων ἐν Ἀλαΐσῃ ἴσως δὲ καὶ ἄλλαχοῦ, νέον (καινὸν) συμμαχικὸν χαλκοῦν νόμισμα μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν ΚΑΙΝΟΝ καὶ ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ.

Περίοδος Σ'. 317-241 π. Χ. Ἀπὸ τῆς τυραννίδος τοῦ Ἀγαθοκλέους αἱ Συράκουσαι καὶ πάλιν κατέστησαν ἴδιον προνόμοιον τὸ

δικαίωμα τοῦ κόπτειν νόμισμα δι' ἅπασαν τὴν Σικελίαν, καταδηλώτερον μάλιστα ἢ ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Διονυσίου, ἐπειδὴ τὸ σύμβολον τοῦ τρισκελοῦς, ὅπερ τὸ πρῶτον ἤδη ἐμφανίζεται κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀγαθοκλέους ἐπὶ τῶν Συρακουσίων νομισμάτων, παριστᾷ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὅτι τὰ οὕτω σεσημασμένα νομίσματα εἶνε κοινὰ ἀπάσης τῆς Σικελίας.

Ἡ ἀντιποίησις τοῦ κόπτειν νόμισμα κοινὸν ἀπάσῃ τῇ νήσῳ διετηρήθη πιθανῶς ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀγαθοκλέους, Ἰκέτα, Πύρρου καὶ Ἰέρωνος τοῦ Β'. μέχρι τῆς ἐποχῆς πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου.

Περίοδος Ζ'. 241-210 π. Χ. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου πᾶσα ἡ Σικελία, ἐξαιρέσει τῶν κατὰ μῆκος τῶν ἀνατολικῶν παραλίων ἀπὸ Ταυρομενίου μέχρις Ἐλώρου κτήσεων τοῦ Ἰέρωνος, περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων. Τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς νέας πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Σικελικῶν κοινοτήτων ἦτο ἡ κοπὴ χαλκῶν νομισμάτων εἰς μέγαν ἀριθμὸν νομισματοκοπειῶν, πολλὰ τῶν ὁποίων ὡς αἱ πόλεις Ἀμήστρατος Κεφαλοίδιον, Ἰαιτία, Λιλύθαιον, Μέναινον, Πάρωπος, Πέτρα κλπ. οὐδέποτε πρότερον ἐκέκτηντο τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν. Ἐν ταῖς κτήσεσι τῶν Συρακουσῶν, μόνον τῷ Ταυρομενίῳ ἐπετράπη νὰ νομισματοκοπῇ ὅλα τὰ μέταλλα, δυσκόλως ὅμως δύναται νὰ βεβαιωθῇ, ἂν τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ταῦτα νομίσματα τοῦ Ταυρομενίου ἐκόπησαν διαρκούσης τῆς βασιλείας τοῦ Ἰέρωνος, ἢ κατὰ τὸ διάστημα τὸ μετὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ τῆς ὀριστικῆς ιδρύσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας ἐν ἔτει 240 π. Χ.

Περίοδος Η'. Μετὰ τὸ 210 π. Χ. Μετὰ τὴν πτώσιν τῶν Συρακουσῶν καὶ τὴν σύνταξιν ἀπάσης τῆς Σικελίας εἰς ἐπαρχίαν τῆς Ῥωμαϊκῆς Δημοκρατίας, ἐξηκολούθησαν νὰ κόπωνται χαλκᾶ νομίσματα ἐν Συρακούσαις, Πανόρμῳ καὶ ἐν πλείσταις ἄλλαις πόλεσι, πιθανῶς ἐπὶ μίαν τοῦλάχιστον ἑκατονταετηρίδα. Ἐντούτοις τὰ ὄψιμα ταῦτα νομίσματα κέκτονται μικρὸν τὸ ἐνδιαφέρον.

Ὁ ἐπόμενος πίναξ εἶνε σύνοψις χρονολογικὴ τῶν νομισμάτων τῆς Σικελίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων:

	—480	480-415	415-405	405-340	340-317	317-241	Μετὰ τὸ 241
Νάξος	Ρ	Ρ	Ρ				
Ζάγκλη	Ρ						
Ἰμέρα	Ρ	Ρ Χ	Ρ Χ				
Θέρμαι	...	...	...	Ρ Χ	Χ	...	Χ
Ἀκράγας	Ρ	Ρ Χ	Χ Ρ Χ	...	Ρ Χ	Ρ Χ	Χ
Γέλα	Ρ	Ρ	Χ Ρ Χ	...	Ρ Χ	...	Χ
Καμάρινα	Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	Χ	...	Χ
Κατάνη	Ρ	Ρ	Χ Ρ Χ	...	...	...	Χ
Λεοντῖνοι	Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	Ρ	...	Χ
Μεσσήνη	Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	Χ	Χ	Χ
Σελινοῦς	Ρ	Ρ	Ρ				
Στύελλα	...	...	Ρ				
Συράκουσαι	Ρ	Ρ	Χ Ρ Χ	Χ Ρ Χ	Ηλ. Ρ Χ	Χ Ρ Χ	Χ Ρ Χ
Ταυρομένιον	...	...	...	Χ	Χ	Χ	Χ Ρ Χ
Τυνδαρίς	...	...	...	Ρ Χ	Χ	...	Χ
Ἐντελλα	...	Ρ	...	...	Χ	...	Χ
Ἐρυξ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	Χ
Ἐγεστα	Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	...	...	Χ
Ἡράκλεια	...	...	Ρ	Ρ	Ρ Χ	Ρ	
Μοτύη	Ρ	Ρ	Ρ Χ				
Πάνορμος	...	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ Χ	Χ
Σολοῦς	...	...	Ρ	Χ	Χ	...	Χ
Ἀβάκαινον	...	Ρ	Ρ	Χ	...	...	Χ
Ἐννα	...	Ρ	...	...	Χ	...	Χ
Γαλαρία	Ρ						
Ἰππάνη	...	Ρ					
Λογγάνη	...	Ρ					
Μοργαντίνη	Ρ	...	Ρ	...	Χ		
Πιακός	...	...	Χ				

	—480	480-415	415-405	405-340	340-317	317-241	Μετὰ τὸ 241
Ἀγύριον	...	...	Α	Α	Α	...	Α
Ἀδρανὸν	...	...	...	...	Α	...	Α
Αἶτνα (Ἰνγησσα)	...	...	...	...	Α	...	Α
Ἀλαισα	...	...	...	...	Α	...	Α
Ἀλόντιον	...	...	...	...	Α	...	Α
Ἐρβησσός	...	...	Α	...	...	...	Α
Κεντόριπα	...	...	...	...	Α	...	Α
Μυτίστρατος	...	...	...	...	Α	...	
Νακῶνη	...	...	...	...	Α	...	
Σίλεραι	...	...	Α	...	Α	...	
Ἀκραί	...	...	...	...	...	...	Α
Ἀμήστρατος	...	...	...	...	...	...	Α
Ἀσσωρος	...	...	...	...	...	...	Α
Ἰαιτία	...	...	...	...	...	...	Α
Καλὴ Ἀκτὴ	...	...	...	...	...	...	Α
Κεφαλοίδιον	...	...	...	...	...	...	Α
Λιλύβαιον	...	...	...	...	...	...	Α
Μέγαρα	...	...	...	...	...	...	Α
Μέναινον	...	...	...	...	...	...	Α
Πάρωπος	...	...	...	...	...	...	Α
Πέτρα	...	...	...	...	...	...	Α
Ὑβλα Μεγάλῃ	...	...	...	...	...	...	Α

[G. L. Castelli, *Siciliae nummi veteres*. Palermo, 1781

A. Salinas, *Le monete delle antiche città di Sicilia*. Palermo, 1871.

Landolina-Paternò, *Ricerche num. sull' antica Sicilia*. Palermo, 1872

British Museum Catalogue, *Coins of Sicily* (Pole, Head, and Gardner), 1876.

B. V. Head, *Coinage of Syracuse* (Num. Chron.), 1874

P. Gardner, *Sicilian studies* (Num. Chron.), 1876

A. Holm, *Geschichte Siciliens*, 1870-4.]

Ἀβάκαινον. Σικελικὴ πόλις κειμένη περὶ τὰ ὀκτὼ μίλια ἀπὸ τῆς παραλίας πρὸς τὴν ΒΑ ἄκραν τῆς τῆς νήσου. Τὰ μικρὰ αὐτῆς ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα δεικνύουσιν Ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν, ἀλλ' ὅμως δὲν παρεδόθη ἡμῖν ὅτι ἡ πόλις ἀπφκίσθη ποτὲ ὑπὸ Ἑλλήνων.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

³Επιγρ. ΑΒΑΚΑΙΝΙΝΟΝ (συνήθως συντετμημένη) ἐπὶ τῆς μιᾶς ἡ-ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀψεων.

Κεφαλή Διδς δαφνοστεφής.

Κάπρος. Σύμβολα, βάλανος, κόκκος σίτου.

Κεφαλή νύμφης κατ' ἐνώπιον μετὰ κόμης καταπιπτούσης.

Υς καὶ χοιρίδιον.

Α Λίτραι, περίπου 13 κ.

Κεφαλή γυναικεία πρὸς δ.

Κάπρος . . . Α Ἡμίλιτρον, 6 κ.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Κεφαλή γυναικεία ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνη.

ΑΒΑΚΑΙΝΙΝΩΝ Προτομή ταύρου. Α μέγεθ. 8

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος (;

ΑΒΑΚΑΙΝΙΝΩΝ Ταῦρος βαδίζων. Α 85

Ὁ ταῦρος εἶνε πιθανῶς ὁ μικρὸς ὀρεινὸς καταρράκτης Ἑλικῶν.

³Αγύριον. Μεγάλη πόλις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Σικελίας κειμένη ἐπὶ κρημνώδους λόφου, σχεδὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ μεταξὺ Ἐννας καὶ Κεντορίπων. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁ Ἡρακλῆς, διαρκούσης τῆς περιόδου αὐτοῦ ἐν Σικελίᾳ, ἐγένετο δεκτὸς μετὰ θεῶν τιμῶν, μέχρι δὲ ὀψίμου περιόδου ὁ Ἡρακλῆς, ὁ ὁπαδὸς αὐτοῦ Ἰόλαος, καὶ ὁ Γηρύωνης, ἐξηκολούθουν λατρευόμενοι ἐνταῦθα. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀνήκουσιν εἰς τρεῖς περιόδους :

Περὶ τὰ 420-345 π. Χ.

Ἀετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων.

ΑΓΥΡΙΝΑΙ Τροχός . . . Α 9

ΑΓΥΡΙΝΑΙΟΝ Νεαρά ἄρρην κεφαλή (Ἰόλαος;).

ΠΑΛΛΑΓΚΑΙΟΣ Προτομή ταύρου ἀνθρωποκεφάλου . . . Α 7

Τὰ δύο ταῦτα νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὸν χρόνον καθ' ὃν ἡ πόλις ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τυράννου καλουμένου Ἀγυρίου, συγχρόνου καὶ συμμάχου τοῦ Διονυσίου (Διοδ. XIV, 9, 78, 95). Τὸ Παλαγ-καῖος ἴσως εἶνε ὄνομα ποταμοῦ.

Περὶ τὰ 345-300 π. Χ.

Περὶ τὰ μέσα τῆς Δ'. ἑκατονταετηρίδος τὸ Ἀγύριον ἐκυβερνᾷτο ὑπὸ ἐτέρου τυράννου, καλουμένου Ἀπολλωνιάδου. Ὁ δεσπότης οὗτος ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ Τιμολέοντος ἐν ἔτει 339 π. Χ. Τὰ νομίσματα, ἅτινα θέλω νὰ ἀποδώσω εἰς τὰ ἔτη τὰ ἀμέσως προηγούμενα τῆς ὑπὸ τοῦ Τιμολέοντος ἀπελευθερώσεως εἶνε τὰ ἀκόλουθα:—

Κεφαλή Ἡρακλέους.

Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος καὶ ἀστήρ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ, ἢ Ἰολίου φέροντος ταινίαν καὶ λεοντὴν.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος, ὅπισθεν δὲ τόξον.

Προτ. ταύρου ἀνθρωποκεφάλου Α 1·2

Ὁμοίως Α 1·2

ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Λεοπάρδαλις ἢ λέαινα λαγῶν καταβροχθίζουσα Α 1·1

ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Κύων ἰχνηλατῶν Α 7

Τὰ ἐξῆς ὡς ἐκ τῶν τύπων αὐτῶν φαίνονται νεώτερα τοῦ 339 π. Χ.

ΣΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κεφαλή Διὸς Ἐλευθερίου δαφνοστεφής.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους λοφοφόρου.

Κεφαλή νεαροῦ ποταμίου θεοῦ, κερασφόρος.

ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Κεραυνός, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ δ. ἀέτος. Α 1·

ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Ῥόπαλον καὶ τόξον (;) (ἐπικεκομένον ἐπὶ προγεγεστέρων νομισμάτων) . . Α 1·

ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Ἴππος ἐλεύθερος Α 1·

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. γνωρίζωμεν ὅτι τὸ Ἀγύριον ὑπέκειτο εἰς τὸν Φιντιαν τοῦ Ἀκράγαντος. Κατόπιν αἱ κτήσεις τῆς πόλεως ἡυξήθησαν μέγας ὑπὸ Ἰέρωνος τοῦ Συρακουσίου, παρέμεινε δὲ καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν Ῥωμαϊκὴν διοίκησιν πόλις ἀρκετῆς σπουδαιότητος. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον ἀνήκουσιν τὰ ἐξῆς νομίσματα:—

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

ΕΠΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ Κεφαλή Διός.

Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρος.

ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Ἰόλαος ἐν ποιμενικῷ ἐνδύματι, κρατῶν κέρας καὶ καλαύροπα ἔχων δὲ παρὰ πόδας κύνα. Ἄνω, Νίκη Α 9

ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ Ἰόλαος καίων τὰς κεφαλὰς τῆς ὕδρας διὰ σιδήρου πεπυρακτωμένου Α 75

Ἀδρανόν (*Aderno*), ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ ποταμοῦ Ἀδράνου, ὀλίγα μίλια ΝΔ τοῦ ὄρους Αἰτνης, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διονυσίου περὶ τὰ 400 π. Χ. καὶ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τῶν Συρακουσῶν μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Τιμολέοντος (345 π. Χ.) ὅτε αὕτη ἔκοψε τὰ πρῶτον νομίσματα. Τὴν φήμην αὐτῆς ὤφειλεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Σικελικῆς θεότητος Ἀδράνου (Διοδώρ. XIV. 37).

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Ἀδράνου ἀνήκουσι πάντα, ὡς φαίνεται, εἰς μίαν περίοδον: —

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, ἐνίοτε σὺν ΑΠΟΛΛΩΝ κάτωθι.	ΑΔΡΑΝΙΤΑΝ (ἐνίοτε ἐλλείπει) Λύρα Α 8 μεγ. 1·2, 95 καὶ 8
Κεφαλὴ νεαροῦ ποταμοῦ Ἀδράνου κερασφόρος.	ΑΔΡΑΝΙΤΑΝ Ταῦρος κηρύσσων Α 85
Κεφαλὴ Σικελίας, μύρτω ἐστεμμένη, ἔχουσα δὲ τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.	Ἀνευ ἐπιγραφῆς. Λύρα . . Α 1·2
Ὁμοίως.	ΑΔΡΑΝΙΤΑΝ Ἴππος θαλάσσιος Α 65
Κεφαλὴ γυναικεία.	ΑΔΡΑ Κόκκος σίτου ἐν στεφάνῳ Α 45

Αἶτνα. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰέρωνος εἰς τὴν πόλιν τῆς Κατάνης, ὅτε ἐν ἔτει 476 π. Χ. ἐξεδίωξε τοὺς Καταναίους καὶ συνώκησε πάλιν τὴν πόλιν αὐτῶν διὰ μικτοῦ πληθυσμοῦ Συρακουσίων καὶ Πελοποννησίων. Ταχέως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ οἰκιστοῦ αὐτῶν οἱ ἄποικοι οὗτοι ἐξεδιώχθησαν τῆς Κατάνης ἐπανῆλθον δὲ οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι (461 π. Χ.). Περὶ τῶν ἐν Κατάνῃ κοπέντων νομίσματων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δεκαπέντε ἐτῶν, ὅτε αὕτη ἔφερε τὸ ὄνομα Αἶτνα, ἴδε **Κατάνην**. Οἱ Αἰτναῖοι ἀπεσύρθησαν (461 π. Χ.) εἰς Ἴνγησαν τὴν ἐπὶ τῆς νοτίου κλιτύς τοῦ ὄρους Αἰτνης, περὶ τὰ δέκα μίλια ΒΔ τῆς Κατάνης, μετέφερον δὲ εἰς τὴν θέσιν ταύτην τὸ ὄνομα Αἶτνα καὶ ἐξηκολούθησαν θεωροῦντες τὸν Ἰέρωνα ὡς οἰκιστὴν αὐτῶν (Διοδώρ. XI. 76). Ἡ Αἶτνα ἐξηρτᾶτο πάντοτε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἀπὸ τῶν Συρακουσίων, πρὸ δὲ τοῦ Ἀθηναίου πολέμου κατεῖχετο ὑπὸ φρουρᾶς Συρακουσίων (Θουκ. III, 403). Ἐν ἔτει 403 π. Χ. ὁ Διονύσιος

ἔθεσεν ἐν Αἴτνῃ φρουράν Καμπανῶν, ἥτις κατεῖχε τὴν πόλιν μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Τιμολέοντος (339 π. Χ.), ὅποτε ἡ πόλις ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς. Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσι τὰ πρῶτα αὐτῆς νομίσματα.

Περὶ τὰ 339 π. Χ.

ΤΕΥΞ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κεφαλή Διός	ΑΙΤΝΑΙΩΝ Κεραυνός . .	Α · 8
Ἐλευθερίου.		
ΑΙΤΝΑΙΩΝ Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	Ἴππος ἐλεύθερος μετὰ λυτοῦ χαλινοῦ	Α · 85
» Κεφαλή Περσεφόνης	Ὁμοίως	Α · 6
μετὰ στεφάνου σταχύων.		

Ὁ μετὰ ἐλευθέρων χαλινῶν ἵππος εἶνε σύμβολον ἐπανακτηθείσης ἐλευθερίας καὶ εἶνε συνήθης ἐν Σικελίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τιμολέοντος. Ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ κατὰ τεχνοτροπίαν ὁμοιότης τοῦ τελευταίου μνημονευθέντος νομίσματος καὶ ἐνίων τῆς Νακῶνης καὶ Ἐντέλλας κοπέντων καθ' ὃν χρόνον αἱ πόλεις αὗται ἦσαν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τῶν Καμπανῶν.

Τὰ ἐπίλοιπα τῶν νομισμάτων τῆς Αἴτνης εἶνε μεταγενέστερα τῆς ἀλώσεως τῶν Συρακουσῶν καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Μετὰ τὸ 210 π. Χ.

Τριῦς. Κεφαλή Ἀπόλλωνος ἀκτινοστεφής.	ΑΙΤΝΑΙΩΝ Ὀπλίτης ἱστάμενος.	
Ἐξῆς. Κεφαλή Περσεφόνης.	Σημεῖον ἀξίας . . .	Α · 8
	ΑΙΤΝΑΙΩΝ Κέρας Ἀμαλθείας . .	Α · 6

Ἀκράγας. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ πλουσιωτάτη καὶ μεγαλοπρεπεστάτη τῶν τῆς νοτίου παραλίας τῆς Σικελίας. Καὶ μόνοι δὲ οἱ μέχρι τοῦ νῦν ὁρώμενοι ἐν *Girgenti* ἡρειπωμένοι ναοὶ ἀρκοῦσι πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀρχαίας αὐτῆς λαμπρότητος. Ἰδρυτο δὲ ἐπὶ ὑψώματος ὀλίγα μίλια μακρὰν τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν δύο ποταμῶν Ὑψᾶ καὶ Ἀκράγαντος.

Ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς ἄρχεται διαρκούσης τῆς εὐδαίμονος

περιόδου, τῆς μεταξύ τῆς πτώσεως τῆς τυραννίδος τοῦ Φαλάργου (περὶ τὰ 550 π. X.) καὶ τῆς κατοχῆς τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς τοῦ Θήρωνος (περὶ τὰ 480 π. X.).

Περὶ τὰ 550-472 π. X.

Ἐπιγρ. AKRACANTOS, AKRACAS, AKRA, κλπ.

Ἄετος μετὰ κλειστῶν πτερύγων.

Καρκίνος **Ρ** Δίδραχμον
[B. M. Guide, Πίν. IX, 24.]

Ὁ αἰτὸς καὶ καρκίνος νομίζονται συνήθως ὡς σύμβολα τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος· δυνατόν ὅμως ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ καρκίνος νὰ εἴναι ὁ πάγουρος τῶν γλυκέων ὑδάτων, ὁ κοινὸς ἐν Ἰταλίᾳ, Σικελίᾳ καὶ Ἑλλάδι. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ὁ πάγουρος θα παριστᾷ τὸν ποταμὸν Ἀκράγαντα.

Ὁ Θήρων τοῦ Ἀκράγαντος ἐκυρίευσεν τὴν Ἰμέραν ἐν ἔτει 482 π. X. Σύγκρισις τῶν νομισμάτων τῆς Ἰμέρας τῶν φερόντων Ἀκράγαντινους τύπους οἵτινες μόνον εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰέρωνος ἐκνῶνται νὰ ἀνήκωσι, πρὸς τινὰ τῶν νεωτάτων κομματίων τῶν ἀνωτέρω περιγραφεισῶν σειρῶν, ἀρκεῖ πρὸς καθορισμὸν τῆς χρονολογίας τῶν τελευταίων.

Ἡ ἐν Ἰμέρᾳ μεγάλη νίκη τοῦ Θήρωνος καὶ Γέλωνος τῶν Συρακουσῶν κατὰ τῶν Καρχηδονίων κατέληξεν εἰς μεγαλητέραν ἀνέξησιν τοῦ Ἀκράγαντος. Ὁ Θήρων ἀπέθανεν ἐν ἔτει 472 π. X. μεθ' ὃ εἰσῆλθῃ δημοκρατικὸν πολίτευμα, ἤρξατο δὲ περίοδος ἀπαρδειγματίστου εὐτυχίας, ἥτις ἔληξε μόνον ἐπὶ τῆς ἐν ἔτει 406 π. X. καρχηδονικῆς ἐπιδρομῆς.

Ἐν τούτοις ὅμως νομισματικῶς τὸ ἐξηκονταεπταετὲς τοῦτο διάστημα πρέπει νὰ διαίρεθῃ εἰς δύο περιόδους, δυναμένας νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἡ τῆς μεταβατικῆς τέχνης (472-415 π. X.) καὶ ἡ τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης (415-406 π. X.).

Περὶ τὰ 472-415 π. X.

Ἐπιγραφαὶ καὶ τύποι (αἰτὸς καὶ καρκίνος), ὡς ἐν τῇ περιόδῳ

τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης. Ὁ ἀετὸς ἵσταται ἐνίοτε ἐπὶ κιονοκράνου. Ἐπὶ τῆς ὑπισθίας δὲ ὄψεως συχνὰ ἀπαντῶσιν ὡς σύμβολα Νίκη ἱπταμένη, ῥόδον, ἀστήρ, ἐλικοειδὲς κόσμημα (Πίναξ Ε'. 12) καὶ ἄλλα.

Διαιρέσεις. Τετράδραχμον, δίδραχμον, δραχμή μετὰ τῶν γραμμάτων ΠΕΝ (= Πεντάλιτρον;), λίτρα (μετὰ ἐπιγρ. ΛΙΤ), πενταούγγιον μετὰ σημείων ἀξίας :: καὶ ἐξᾶς ἔχουσα ἔμπ. κεφαλὴν ἀετοῦ, ὅπ. :

Τετράδραχμα δὲν ἐκόπησαν, ὡς φαίνεται, ἐν Ἀκράγαντι πρὸ τοῦ 472 π. Χ. περίπου.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην δύναται ἐπίσης νὰ ταχθῇ παραδοξοτάτη σειρὰ βῶλων ἐκ χαλκοῦ, σχήματος ὀδόντος μετ' ἐπιπέδου βάσεως ἔχοντος δὲ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἀετὸν ἢ κεφαλὴν ἀετοῦ, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας καρκίνον, ἐνῶ ἐπὶ τῆς βάσεως εὗρηνται σημεῖα ἀξίας ::, ἢ : (τετρᾶς, τριᾶς, ἐξᾶς). Ἡ οὐγγία εἶνε σχήματος ἀμυγδαλοειδοῦς μετὰ κεφαλῆς ἀετοῦ ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς καὶ χηλῆς καρκίνου ἐπὶ τῆς ἐτέρας.

Αἱ ὅλκαι τῶν νομισμάτων τούτων προὑποθέτουσι λίτραν 750 κ.

Περὶ τὰ 415-406 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἡ νομισματοκοπία εἰκονίζει τὴν λαμπρότητα εἰς ἣν ἤδη ἐξήρθη ὁ Ἀκράγας.

ΑΚΡΑ Ἀετὸς καταβροχθίζων ὅπιν | ΣΙΛΑΝΟΞ Καρκίνος. Φ ὀλκὴ 20·4 κ.
Σημεῖον ἀξίας .. | [B. M. Guide, Πίν. XVI, 14.]

Δύο ἀετοὶ ἐπικαθήμενοι λαγωῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄρους. Ὁ εἰς ὕψοι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὡς κρώζων, ἐνῶ ὁ ἕτερος μετ' ἀναπεπταμένων πτερυγῶν σπαράσσει τὸν λαγῶν. Σύμβολον ἐν τῷ πεδίῳ, ἀκρίς.

ΑΚΡΑΓΑΣ Ἡνίοχος ὀδηγῶν τέθριππον. Ἀνωθεν ἀετὸς ἱπτάμενος μετὰ ὄψεως εἰς τοὺς ὄνυχας. Σύμβολον καρκίνος (Πίναξ Γ'. 1)
Ρ Δεκάδραχμον, ὀλκ. 670 κ.

Τὸ κάλλιστον γνωστὸν κομμάτιον τοῦ ὠραιοτάτου τούτου νομίσματος εὐρίσκεται ἐν τῇ Νομισματικῇ συλλογῇ τοῦ Μονάχου.

Ὅμοιος τύπος, ἐνίοτε μετὰ ὀνομάτων ἀρχόντων ΣΤΡΑΤΩΝ ἢ ΣΙΛΑΝΟΣ. Σύμβολα: ἀκρίς, κεφαλή βοός, λέοντος ἢ ποταμίου θεοῦ.

ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΟΝ Τέθριππον ἡνιχούμενον ὑπὸ Νίκης ἢ ὑπὸ ἡνιχου στεφανουμένου ὑπὸ Νίκης. Σύμβολα, καρκίνος, πρίστις, ὄψα-
λέα ῥάβδος ἢ κλίμα ἀμπέλου.

[B. M. Guide, Πίν. XVI, 16] **Α** Τετράδραχμον.

Ὅμοίως ἢ εἰς μόνον ἀετὸς καταβροχθίζων λαγών.

Καρκίνος, κάτωθι δὲ Σκύλλα ἢ ποτάμιος ἰχθύς. Ὄνομα σφραγίδος γλύφου ΜΥΡ . . .

[Gardner, *Types Gr. C.* Πίν. VI, 32, 33] **Α** Τετράδραχμον.

Δίδραχμα, δραχμαί, ἡμίδραχμα, καὶ λίτραι τῶν αὐτῶν τύπων μετ' ἀπλουστέρων παραλλαγῶν.

Ὡς πλήρης δυνάμεως σύνθεσις ὁ τύπος τῶν δύο ἀετῶν μετὰ τοῦ λαγῶς εἶνε ἴσως ἀνώτερος παντὸς ἄλλου συγχρόνου Σικελικοῦ νομίσματος, εἶνε δὲ βεβαίως ἔργον τεχνίτου οὐχὶ μετρίας ἱκανότητος. Τὸ δὲ ἀντικείμενον αὐτοῦ ἀναμνησθεῖ ἡμῖν πάντως τὸ περίφημον χωρίον ἐνός τῶν μεγαλειτέρων χορικῶν τοῦ Ἀγαμέμνονος (110-120), ἐνθα ὁ ποιητὴς περιγράφει ἀκριβῶς ὁμοίαν σκηνὴν τῆς ἐνταῦθα ἀπεικονιζομένης. Δύο ἀετοί, ὧν ὁ εἰς μέλας καὶ ὁ ἕτερος λευκὸς ὀπισθεν :

οἰωνῶν βασιλεὺς βασιλεῦσι νεῶν· ὁ κελαινός, ὃ τ' ἐξόπιν ἀργαῖς
φανέντες ἵκταρ μελάθρων χερὸς ἐκ δοριπάλτου

παμπρέπτοις ἐν ἔδραισιν

βοσκομένοι λαρίναν, ἐρικύμονα φέρματι γένναν,

βλαξέντα λοισθίων δρόμων.

Τὸ νικηφόρον ἄρμα εἶνε τύπος ἀγωνιστικὸς κλάσεως λίαν δημώδους ἐν Σικελίᾳ. Ἀφορμὴ πρὸς παραδοχὴν αὐτοῦ ἴσως ἦτο ἡ ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκη τοῦ Ἐξαινέτου πολίτου τοῦ Ἀκράγαντος ἐν ἔτει 412 π. Χ., ὅστις κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα ὠδηγήθη εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ ἄρματος συνοδευομένου ὑπὸ 300 ἄρμάτων συρομένων ὑπὸ λευκῶν ἵππων (Διοδώρ. XIII, 82).

Τὰ ὀνόματα ΣΤΡΑΤΩΝ καὶ ΣΙΛΑΝΟΣ εἶνε διὰ τόσων καταφανῶν χαρακτήρων γεγραμμένα, ὥστε δὲν δύνανται νὰ ἐκληφθῶσιν

ὡς ὑπογραφαὶ τεχνιτῶν. Ὅθεν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἄρχοντες ἡ τύραννοι.

ΧΑΛΚΟΣ. *Πρὸ τοῦ 406 π. Χ.*

Ἐπιγρ. ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΟΝ (συντετμημένη συνήθως).

Ἡμίλιτρον.	Ἀετὸς μετ' ἀναπεπτα- μένων πτερύγων ἐπὶ ιχθύος, λαγωῦ ἢ κε- φαλῆς ἐλάφου.	Καρκίνος· σημεῖον ἀξίας :::: Σύμ- βολα· κτεῖς, σπηρία, Τρίτων μετὰ ὀστράκου, πρίστις, θαλάσσιος ἵππος κλπ. Τὸ ὅλον ἐν κύκλῳ ἐγκοίλῳ. Α Μέσου ὄρου ὀλκή 290 κ.
Τριᾶς.	Ἀετὸς σπαράσσων λα- γῶν.	Καρκίνος. Σύμβολον· ἰχθύς. Σημεῖον ἀξίας - - - Α Μέσου ὄρου ὀλκή 124 κ.
Ἑξᾶς.	Ἀετὸς φέρων ἐν τοῖς δυνεῖν λαγῶν, χοιρί- διον, ἰχθὺν ἢ πτηνόν.	Καρκίνος. Σύμβολα· δύο ἰχθύες ἢ εἰς ἰχθύς. Σημεῖον ἀξίας - - Α Μέσου ὄρου ὀλκή 115 κ.
Ὀδύγρια.	Ἀετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων ἐπὶ ἰχθύος.	Καρκίνος. Σύμβολον· ἰχθύς. Σημεῖον ἀξίας - Α Μέσου ὄρου ὀλκή 58 κ.

Αἱ νῦν ὀλκαὶ τῶν χαλκῶν τούτων νομισμάτων, μεγάλων καὶ μικρῶν, δίδουσιν ὁμοῦ μέσον ὄρον τῆς λίτρας 613 κ. Τοῦτο πιθανῶς δεικνύει, ὅτι ἡ λίτρα εἶχεν ἤδη ἐλαττωθῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῆς βάρους τῶν 3375 κ. εἰς τὸ $\frac{1}{5}$ τοῦ βάρους τούτου, ἤτοι εἰς 675 κ. Ἡ ἔκπτωσις αὕτη συνέβη κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Mommsen (*Mon. Rom.* I σελ. 112) ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Διονυσίου, ἀλλ' αἱ ὀλκαὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῆς Καμαρίνης (113) καὶ Ἱμέρας (ἴδε κατωτέρω), ἂν ταῦτα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τεκμήριον, καταδεικνύουσιν, ὅτι αὕτη συνέβη πολὺ πρότερον.

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 406 π. Χ. δεινὴν περίφημον καταστροφὴν τοῦ Ἀκράγαντος ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, οἱ ἐπιζήσαντες τῶν κατοίκων ἐπέστρεψαν, φαίνεται, εἰς τὴν ἡρειπωμένην αὐτῶν πατρίδα· ἀλλὰ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Τιμολέοντος δυσκόλως δύναται νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἡ πόλις ὑφίστατο ὡς αὐτόνομον κράτος. Νέα νομίσματα δὲν ἐκόπησαν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὰ ἤδη ἐν κυκλοφορίᾳ ἀρχαιότερα χαλκᾶ νομίσματα ἐπεσφραγίζοντο συχνὰ ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ δι' ὑστεροσήμεων.

Περὶ τὰ 340 π. Χ. ὁ Τιμολέων συνήκισεν ἐκ νέου τὴν πόλιν (Πλουτ. *Τίμ.* 35) διὰ πληθυσμοῦ ἐξ Ὑέλης· ἔκτοτε δὲ ἤρξατο ἐπανακτῶσα μικρὸν μέρος τῆς ἀρχαίας εὐτυχίας.

Περὶ τὰ 340-287 π. Χ.

Καρκίνος.

Κεφαλή Διός.

Ἴππος ἐλεύθερος. . . **Ρ** Ἡμίδραχμον.
 ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ Ἀετὸς ἱστάμε-
 νος μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων.
Ρ 18·7 κ. = 1½ λίτρας.
Ρ 13·5 κ. = 1 λίτρα.

ΧΑΛΚΟΣ.

Ἡμίλιτρον. ΑΚΡΑΓΑΣ Κεφαλή τοῦ
 νεαροῦ ποταμίου θεοῦ Ἀκράγαν-
 τος, κερασφόρος.

Ἀετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων ἱστά-
 μενος ἐπὶ Ἰωνικοῦ κιονοκράνου. Ἐν
 τῷ πεδίῳ, καρκίνος. Σημεῖον ἀ-
 ξίας :::: **Α** Μέσ. ὄρου ὀλκῆ 268 κ.

Αὕτη εἶνε ἡ κατὰ μέσον ὄρον ὀλκῆ τῶν ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μου-
 σείῳ τεσσάρων κομματίων, καθ' ἣν ἡ λίτρα θὰ εἴλκε 536 κ. τοῦθ'
 ὅπερ εἶνε μεταξύ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας ἐλαττώσεως τῆς λίτρας.

Ὑπάρχουσιν ἐπίσης νομίσματα χαλκᾶ τῆς περιόδου ταύτης
 ἄνευ σημείων ἀξίας φέροντα ἔμπ. κεφαλὴν Διὸς καὶ ὀπισθ. αὐτὸν κατα-
 βροχθίζοντα λαγῶν, ἢ κεραυνὸν πτερωτόν. Μέγεθος ·75-·55.

Τὰ εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀποδιδόμενα νομίσματα δὲν εἶνε
 πολυάριθμα, τοῦθ' ὅπερ ὀφείλεται εἰς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ κατὰ
 τὸ πλεῖστον τῆς ἐν Συρακούσαις βασιλείας τοῦ Ἀγαθοκλέους
 (317-289 π. Χ.), ὁ Ἀκράγας ἐδιάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπι-
 κυριαρχίαν τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις ἐπὶ τινα χρόνον ὠκειοποιήθη
 τὸ δικαίωμα τῆς κοπῆς νομισμάτων πρὸς χρῆσιν ἀπάντων τῶν με-
 ρῶν ἐκεῖνων τῆς νήσου τῶν παρ' αὐτῆς κυριαρχουμένων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀγαθοκλέους τύραννός τις καλούμενος
 Φιντίας κατέλαβε τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐν Ἀκράγαντι καὶ ἐξέτεινε
 τὰς κτήσεις αὐτοῦ ἐπὶ μεγάλου μέρους τῆς Σικελίας περὶ τὸν Ἀκρά-
 γαντα.

Φιντίας ὁ τύραννος. Περί τὰ 287-279 π. Χ.

ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ Κεφ. 'Απόλλωνος.	ΦΙ Δύο ἀετοὶ ἐπὶ λαγωῦ .	Α·8
» »	» 'Αετὸς στρεφόμενος . .	Α·55

Νομίσματα κοπέντα ὑπὸ Φιντία πρὸς χρῆσιν πασῶν τῶν κτήσεων αὐτοῦ.

Κεφαλὴ τοῦ ποταμοῦ 'Ακράγαντος, κερασφόρος, μετὰ κόμης καταπιπτούσης, ἐστεμμένη διὰ καλῶν.	ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΦΙΝΤΙΑ Κάπρος	Α·8
[Imhoof Mon. Gr. Πίν. Α. 16.]		
Κεφαλὴ 'Αρτέμιδος.	» » »	Α·8
'Ομοίως σὺν ΞΩΤΕΙΡΑ	» » »	Α·8

Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων τούτων ἀναφέρονται κατὰ τρόπον ἀξιωματικῶν εἰς χωρίον τι τοῦ Διοδώρου (*Αποσπ. XXII, 7*) ἐν ᾧ οὗτος λέγει ἡμῖν, πῶς ὁ Φιντίας «εἶδεν ὄναρ δηλοῦν τὴν τοῦ βίου καταστροφὴν, ὃν ἄγριον κυνηγοῦντος ὁρμῆσαι κατ' αὐτοῦ τὴν ὕν, καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ τοῖς ὁδοῦσι πατάξαι καὶ διελάσαντα τὴν πληγὴν κτείνειν» Φαίνεται ἡμῖν, ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν σαφὲς παράδειγμα νομισματικού τύπου ἐκλεγέντος προφανῶς ἐπὶ σκοπῷ ἐξευμενίσεως τῆς θεᾶς 'Αρτέμιδος, ἥς τὴν ὀργὴν ἐφρόνει πιθανῶς ὁ τύραννος ὅτι ἐπέσυρε κατ' αὐτοῦ.

Περί τὰ 279-241 π. Χ.

Ἄπαντα σχεδὸν τὰ λοιπὰ νομίσματα τοῦ 'Ακράγαντος δύνανται νὰ ταχθῶσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἡ πόλις ἦτο τὸ πλεῖστον ἀνεξάρτητος σύμμαχος τῶν Καρχηδονίων κατὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ Ἰέρωνος τοῦ Β'.

Κεφαλὴ Διός.	ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ 'Αετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων. Διάφορα γράμματα ἐν τῷ πεδίῳ . .	Α·58 καὶ 26 κ'
Κεφαλὴ 'Απόλλωνος, ἐνίοτε μετὰ ὄφως ἐλισσομένου πρὸ αὐτοῦ.	Δύο ἀετοὶ ἐπὶ λαγωῦ . . .	Α·85
ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ Νεαρὰ κεφαλὴ Διὸς Σωτῆρος μετὰ διαδήματος.	ΔΙΟΣ ΞΩΤΗΡΟΣ Αετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ	Α·85

Κεφαλή 'Απόλλωνος.

"Ομοίως.

ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ	Τρίπους	Α .85
»	"Οπλίτης γυμνός	Α .95
»	ἀκοντίζων	Α .95

Ὁ Κικέρων (*Verr.* IV. 43) μνημονεύει ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος ἰδρυμένου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἀκράγαντι ποιηθέντος δὲ ὑπὸ Μύρωνος. Ὁ ἀνωτέρω περιγραφεῖς περίεργος νομισματικὸς τύπος ὅφειος ἐλίσσόμενου πρὸ κεφαλῆς Ἀπόλλωνος, λαμβανόμενος ἐν σχέσει πρὸς τὰς λέξεις τοῦ Κικέρωνος, φαίνεται ἐνδεικνύων σχέσιν τινὰ μεταξὺ τῆς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἀκράγαντι.

Περὶ τὰ 241-210 π. Χ. καὶ βραδύτερον.

Κεφ. Περσεφόνης. "Οπισθεν, ΒΩΣΙΟΣ, κατὰ μέτωπον δὲ ΑΣΚΛΑΠΙΟΣ	ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ	'Ασκληπιδὸς ἰστάμενος	Α .85
Κεφαλή Διός.	»	'Αετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ	Α .9
Κεφαλή Ἀσκληπιοῦ.	»	"Οφίς περὶ βάκτρον	Α .75
Κεφαλή γυναικεία.	»	Τρίπους	Α .7

Τὰ δύο τελευταῖα περιγραφέντα νομίσματα ἐμφανίζονται ἐνίοτε μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ῥωμαίου ταμίου Μανίου Ἀχιλίου ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὅφειος ἀντὶ τοῦ ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ.

Ὡς πρὸς τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τοῦ Ἀκράγαντος τὰ κοπέντα ἐπὶ Αὐγούστου, ἴδε B. M. Cat. *Sicily* σελ. 22.

"Ακραί (*Palazzuolo*). Αὕτη ἰδρυτο ἐπὶ ὑψώματος περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς δυσμὰς τῶν Συρακουσῶν, εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ἀνάπου ποταμοῦ. Ἀπετέλει δὲ ἐξάρτημα τῶν Συρακουσῶν μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

Μετὰ τὸ 210 π. Χ.

Κεφαλή Περσεφόνης (;) μετὰ στέφανον σταχῶν.	ΑΚΡΑΙΩΝ	Δήμητρα ἰσταμένη μετὰ σκήπτρου καὶ λαμπάδος . .	Α .8
---	---------	---	------

"Αλαια. Αὕτη ἐκτίσθη ἐπὶ λόφου περὶ τὰ εἴκοσι στάδια ἀπὸ τῆς θαλάσσης (*Διοδ.* XIV, 16), ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς Σικε-

λίας, ἐν ἔτει 403 π.Χ., ὑπὸ ἀποικίας Σικελῶν ὑπὸ ἀρχηγὸν καλούμενον Ἀρχωνίδην, ἐξ οὗ ἡ πόλις ἐκαλεῖτο ἐνίοτε Ἀλαισα Ἀρχωνιδέα (Πρβλ. τὰς ἐπὶ τῶν ὀψίμων νομισμάτων ἐπιγραφάς).

Τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα αὐτῆς χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς περιόδου τοῦ πολέμου τοῦ Τιμολέοντος πρὸς τοὺς Καρχηδוניούς (340 π. Χ.), ὅτε πολλαὶ Σικελικαὶ καὶ Σικανικαὶ πόλεις ἀπετέλεσαν τὴν κατὰ τῶν Καρχηδονίων συμμαχίαν (Διοδ. XVI, 73). Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΛΑΙΣΙΝΩΝ ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ ἤθελέ τις νομίσει ὅτι ἡ Ἀλαισα ἦτο τὸ κέντρον τῶν Σικελῶν συμμάχων τοῦ Τιμολέοντος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ λέξις ΑΛΑΙΣΙΝΩΝ ἐλλείπει ἐνίοτε, δὲν εἶνε βέβαιον, ὅτι πάντα τὰ νομίσματα τῶν συμμάχων ἐκόπησαν ἐνταῦθα.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

ΙΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ	Κεφαλὴ Διδῶς	ΑΛΑΙΣΙΝΩΝ	ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ
Ἐλευθερίου.		Δὲς μεταξὺ δύο σταχύων	Α 1·2
ΣΙΚΕΛΙΑ	Κεφαλὴ τῆς νύμφης Σικελίας.	ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ	Ὁμοίως Α 1·
ΑΡΧΑΓΕΤΑΣ	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	»	» Α 1·2
»	»	»	Κεραυνὸς καὶ σταφυλή. Α 85
Κεφαλὴ Σικελίας ἐν στεφάνῳ μύρτου.		ΑΛΑΙΣΙΝΩΝ	Λύρα. . . Α 9
ΚΑΙΝΟΝ Ἐλεύθερος ἵππος ἀνδροθύμενος.		Γρύψ τρέχων πρὸς ἀρ.	. . . Α 85

Αἱ κεφαλαὶ Διδῶς Ἐλευθερίου, Ἀπόλλωνος ὡς ἀρχηγέτου τῶν ἀποίκων, καὶ ἡ τῆς Σικελίας, πᾶσαι λίαν ἀρμόζουσιν ἐπὶ νομισμάτων συμμαχίας συντεθείσης ἀρωγῇ τοῦ Τιμολέοντος, ὡς ἐπίσης ἡ λαμπὰς καὶ οἱ στάχυες, σύμβολα τῆς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης ὑπὸ τὴν εἰδικὴν προστασίαν τῶν ὁποίων εὗρητο ὁ Τιμολεὼν (Πλουτ. Τιμ. κεφ. 8. Διοδ. XVI. 66).

Τὰ λοιπὰ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀλαίσης ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀκόλουθον ἑκατονταετηρίδα, ὅτε αὕτη ἤρξατο συγχρόνως μετὰ πολλῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων γὰ κόπτη πάλιν νομίσματα μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου ὑποταγὴν αὐτῆς εἰς τὴν Ῥώμην.

Περίπου μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός.	ΑΛΑΙΞΑΣ ΑΡΧ	Ἄετός . .	Α·85
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	»	» Χεῖρες συνηνωμέ- ναι . . .	Α·9
»	»	» Ἀπόλλων παρὰ λύ- ραν . . .	Α·85
»	»	» Λύρα . .	Α·65
»	»	» Τρίπους . .	Α·55
Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	»	» Γυμνὸς ἀνὴρ στη- ρίζόμενος ἐπὶ δό- ρατος . .	Α·5
»	»	» Θώραξ . .	Α·5
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	»	» Φαρέτρα καὶ τὸ- ξον . . .	Α·5

Κατὰ πολὺ νεώτερα τῶν προηγουμένων εἶνε τὰ φέροντα λατι-
νικὰς ἐπιγραφὰς νομίσματα τῆς Ἀλαίσης: —

HAL. ARC. Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος (;)	Τρίπους	Α·8
» » » »	CAEC. R. II VIR Λύρα . . .	Α·85
HALAES A. ARC. Κεφ. Ἀπόλλωνος (;)	M. CASSIVS M. ANT	Στέφανος Α·9

Ἀλόντιον (*San Marco*). Αὕτη, κειμένη ἐπὶ τῆς βορείου πλευ-
ρᾶς τῆς νήσου μετὰ Τυνδάρεως καὶ Καλῆς Ἀκτῆς, ἦτο πόλις
Σικελικὴ, οὐχὶ μεγάλης σπουδαιότητος. Ἡ κτίσις αὐτῆς ἀπεδίδετο
εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Αἰνείου ὑπὸ ἀρχηγὸν καλούμενον Πάτρωνα.

Περὶ τὰ 400 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στρογγύλου λοφοφόρου κράνους.	ΑΛΟΝΤΙΝΟΝ	Σηπία . . .	Α·75
---	-----------	-------------	------

Περὶ τὰ 241-210 π. Χ. ἢ καὶ ἀρχαιότερον.

Κεφαλὴ Ἑρακλέους πωγωνοφόρου.	ΑΛΟΝΤΙΝΩΝ	Ἄετός ἐπὶ μέρους σκελετοῦ	Α·1
Κεφαλὴ Πάτρωνος μετὰ κράνους φρυ- γίου.	ΑΛΟΝΤΙΝΩΝ	Ταῦρος ἀνθρωποκέ- φαλος (ποτάμιος θεός), ἐρευγόμε- νος ὕδωρ ἐκ τοῦ στόματος	Α·85

Κεφαλή Ἡρακλέους πωφωνοφόρου.

ALONTINΩΝ Ἑόπαλον καὶ γωρυ-
τός Α·7

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.

ALONTINΩΝ εἰς δύο στίχους, ἐν
μέσῳ στεφάνου Α·5

Κεφαλή Ἑρμοῦ.

ALONTINΩΝ Κηρύκειον . Α·5

Ἀμῆστρατος (*Mistretta*). Ἡ πόλις αὕτη, ἥτις ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας, περὶ τὰ δέκα μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς Καλῆς Ἀκτῆς, μνημονεύεται μόνον ὑπὸ Κικέρωνος καὶ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου.

Περὶ τὰ 241-210 ἢ καὶ ἀρχαιότερον.

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.

ΑΜΗΣΤΡΑΤΙΝΩΝ Ὀπλίτης ἐφιπ-
πος καλπάζων ὑπεράνω ΛΕΥ Α·65

Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

ΑΜΗΣΤΡΑΤΙΝΩΝ Ἀπόλλωνιστά-
μενος μετὰ λύρας Α·8

Ἀσσωρος (*Assaro*), Σικελικὴ μεσόγειος πόλις, εἰς τὸ μέσον τῆς μεταξὺ Ἑννης καὶ Ἀγυρίου ὁδοῦ.

Μετὰ τὸ 210 π. Χ.

ASSORV Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

CRYSAS Ὁ ποτάμιος θεὸς Χρύσας,
γυμνός, ἱστάμενος, κρατῶν ἀμφορέα
καὶ κέρας Α·85

Κεφαλή γυναικεῖα μετὰ στεφάνης.

ASSORV Ζεῦχος βοῶν . . . Α·75

Ὁ τύπος τοῦ πρώτου τῶν νομισμάτων τούτων εἶνε πιθανῶς ἀντίγραφον τοῦ μαρμαρίνου ὑπερλάμπρου ἀγάλματος «*simulacrum praeclare factum ex marmore*», ὅπερ ὁ Κικέρων (*Verr.* IV. 44) περιγράφει ὡς ἱστάμενον ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἑννης εἰς Ἀσσωρον ὁδοῦ, ἴσως ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Χρύσα.

Γαλαρία (*Gagliano*). Ἀρχαία τῶν Σικελῶν πόλις περὶ τὰ ἑξ μίλια πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀγυρίου, χτισθεῖσα, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, ὑπὸ Μόργου Σικελοῦ ἡγεμόνος.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. περίπου.

ΞΟΤΕΡ (ἐπ' ἀριστ.) Ζεὺς ἱστάμενος κρατῶν κεραυνόν.	ΣΑΛΑ Διόνυσος ἱστάμενος, κρατῶν κάνθαρον καὶ κλάδον ἀμπέλου. Ρ Ὀβολός καὶ λίτρα
---	---

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πίν. II, 1, 2.]

Διόνυσος ἱστάμενος, κρατῶν κάνθα- ρον καὶ θύρσον.	ΣΑΛΑΡΙ-ΝΟΝ Κλήμα ἀμπέλου μετὰ σταφυλῆς. . . Ρ Ὀβολός
--	---

Γέλα. Μετὰ τὰς Συρακούσας καὶ τὸν Ἀκράγαντα, ἡ Γέλα ἦτο ἡ πλουσιωτάτη πόλις τῆς Σικελίας κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἱπποκράτους, 498-491 π. Χ., καὶ Γέλωνος, 491-485 π. Χ., ἦτο κυρίαρχος μεγάλου μέρους τῆς νήσου. Ὁ Γέλων μάλιστα ἐκυρίευσεν τὰς Συρακούσας καὶ μετέφερεν ἐκεῖ μέγα μέρος τῶν κατοίκων τῆς Γέλας, μεθ' ὃ ἡ εὐτυχία αὐτῆς ἤρξατο ἐλαττουμένη.

Ἐκεῖτο δὲ ἡ πόλις αὕτη παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Γέλα «immanisque Gela fluvii cognomine dicta» (*Aen.* III. 702), ἡ δὲ μορφή τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐν σχήματι ταύρου ἀνθρωποκεφάλου ἀποτελεῖ τὸν τύπον πάντων σχεδὸν τῶν νομισμάτων αὐτῆς.

Πρὸ τοῦ 466 π. Χ. περίπου.

Τέθριππον, τῶν ἵππων βαδίζόντων, μετὰ Νίκης ὑπεράνω ἵπταμένης. Ἐπὶ τινων κομματίων ὁ καμπτήρ τοῦ ἵπποδρόμου, ἐν σχήματι ἰωνι- κοῦ κίονος, ὁρᾶται εἰς τὸ βάθος δπισθεν τῶν ἵππων.	ΣΕΛΑΣ Προτομή ταύρου ἀνθρωπο- κεφάλου . . . Ρ Τετραδράχμ. (Πίναξ 5'. 7.)
---	--

Ἴππεὺς γυμνὸς ἐνοπλος, μετὰ κρά- νους, δόρυ κραδαίνων, καὶ τοῦ ἵπ- που ἀνορθουμένου.	ΣΕΛΑΣ Ταῦρος ὁλόκληρος πρὸς δ. καλπάζων . . . Ρ Τετραδράχμ.
--	--

[*Num. Chron.* 1883, Πίν. IX, 3.]

Ὁ τύπος τοῦ πρώτου τῶν τετραδράχμων τούτων εἶνε ἀγωνιστικός, ἀναφερόμενος ἴσως εἰς Ὀλυμπιακὴν ἢ ἄλλην τινὰ νίκην τινὸς τῶν προγόνων τοῦ Γέλωνος. Ὁ ἵππεὺς εἶνε ἴσως ἐγχώριός τις ἥρω.

Ὅμοιος ἵππος.

Ἴππος μετὰ χαλινου, ἄνω δὲ στέφανος νίκης.

Προτομή τοῦ Γέλα.

CEΛΑΣ Προτομή ταύρου ἀνθρωποκεφάλου Α Διδραχ.

Ὅμοίως Α Λίτρα.

Τροχός Α Ὀβολός.

Ἐπὶ τινων τῶν λιτρῶν τὸ ὄνομα εἶνε γεγραμμένον CEΛA, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε συντετμημένον ἐπειδὴ εἶνε πρόδηλον, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ ἦτο Γέλας καὶ οὐχὶ Γέλα· πρβλ. τὰ Ἀκράγας, Ὑψᾶς, Ἰμέρας, κλπ. κλπ.

Μετὰ τὴν ἐκ τῶν Συρακουσῶν ἔξωσιν τῆς δυναστείας τοῦ Γέλωνος ἐν ἔτει 466 π. Χ., οἱ κάτοικοι τῆς Γέλας οἱ διὰ τῆς βίας εἰς Συρακούσας μετοικισθέντες, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν γενέθλιον αὐτῶν πόλιν, ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου ἐκείνου μέχρι τῆς ἐν ἔτει 405 π. Χ. καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἡ πόλις ἀπῆλαυσε μεγάλης εὐτυχίας.

Περὶ τὰ 466-415 π. Χ.

Τέθριππον μεθ' ἵππων βαδιζόντων, ὑπεράνω δὲ Νίκη ἢ στέφανος· ἐν τῷ ἐξέργῳ συνήθως ἀνθεμοειδὲς κόσμημα, ἐνίοτε δὲ πελαργὸς ἱπτάμενος.

CEΛΑΣ καὶ βραδύτερον ΓΕΛΑΣ Προτομή ταύρου ἀνθρωποκεφάλου· ὑποκάτω, ἐνίοτε, πτηνὸν ὕδρου· χαρὲς Α Τετράδραχμον.

[B. M. Guide, Πίν. XVI, 22.]

ΓΕΛΟΙΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Ὅμοίως.

ΞΟΞΙΠΟΛΙΞ (ἐπ' ἀρ.) Μορφὴ γυναικεία θέτουσα στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ποτ. Γέλα Α Τετράδρ.

[Num. Chron., 1883, Πίν. IX, 4.]

Ἡ ἐνταῦθα Σωσίπολις καλουμένη θεὰ εἶνε ἡ πολιούχος θεότης ἢ Τύχη τῆς πόλεως. Παρίσταται δὲ στεφανοῦσα τὸν ποτάμιον θεὸν ἐξ εὐγνωμοσύνης ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις αὐτοῦ πρὸς τὴν χώραν τῶν Γελῶνων.

Ἴππεὺς ὠπλισμένοι διὰ δόρατος καὶ ἀσπίδος.

CEΛΑΣ Προτομή ταύρου ἀνθρωποκεφάλου . . . Α Λίτρα ἢ Ὀβολός.

Περὶ τὰ 415-405 π. Χ.

ΓΕΛΑΣ Προτομή ταύρου, ὁ Γέλας· Ἰππεὺς ἑνοπλος πρὸς δ., τοῦ ἵππου
 ὑπεράνω, κόκκος σίτου. βαδίζοντος . . . Χ ὀγκὴ 27 κ.
 [B. M. Guide, Πίν. XVI, 23.]

Ὅμοιος.

ΞΩΣΙΓΟΛΙΣ Κεφαλὴ θεᾶς ἔχουσα
 τὴν κόμην ἐν σφενδόνη. Χ ὀγκ. 18 κ.

Ἡ τὴν ἦτταν τῶν Ἀθηναίων ἀμέσως διαδεχομένη ἐποχὴ εἶνε
 ἐκείνη, εἰς τὴν ἀνήκουσιν βεβαίως πάντα ἐκεῖνα τὰ μικρὰ Σικελικά
 νομίσματα τῶν Συρακουσῶν, Γέλας καὶ Κατάνης, τὰ ἔλκοντα 27,
 18, καὶ 9 κ.

ΓΕΛΩΙΟΝ Νίκη πτερωτὴ ἡνιοχοῦ- Κεφαλὴ τοῦ ποταμίου θεοῦ Γέλα,
 σα τέθριππον, τῶν ἵππων βαδι- νεαροῦ, κερασφόρου καὶ ταινία ἀνα-
 ζόντων. Ἐν τῷ πεδίῳ ὑπεράνω, δεδεμένου. Πέριξ δὲ τρεῖς ποταμίαι
 στέφανος. (Πίναξ 5'. 4.) ἰχθύες . . . Ρ Τετράδραχ.

Ἡ παρουσία τοῦ Ω ἐπὶ τούτου ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ προηγούμενου
 νομίσματος δεικνύουσιν, ὅτι ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν τελευταίαν
 δεκαετηρίδα πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως.

Ἰππεὺς ἑνοπλος ἀκοντίζων ἐχθρὸν ΓΕΛΑ[Ξ Ὅμοια κεφαλὴ τοῦ Γέλα
 κατακείμενον ἐν γόνασιν. τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ. Ρ Δίδραχ.
 Ἰππεὺς ἑνοπλος πλήττων πρὸς τὰ ΓΕΛΑΣ Προτομή ταύρου ἀνθρωπο-
 κάτω διὰ τοῦ δόρατος. κεφάλου. . . Ρ Ἡμίδραχμον.

[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. Β. 2.]

ΓΕΛΩΙΟΝ Πτερωτὴ ἢ ἄπτερος Νί- ΓΕΛΑΣ (ἐπ' ἀριστ.) Προτομή ταύ-
 κη, ἡνιοχοῦσα τέθριππον ἐν καλ- ρου ἀνθρωποκεφάλου ἦτοι τοῦ Γέ-
 πασμῷ. ὑπεράνω, ἀετὸς ἱπτάμενος λα. Ἐν τῷ πεδίῳ, συνήθως, κόκ-
 φέρων ὄφιν εἰς τοὺς ὄνυχας. Συνή- κος σίτου . . . Ρ Τετράδραχμον.

Τετράδραχμα ὅμοια τῷ ἀνωτέρῳ, μετὰ τῶν ἵππων ἐν βιαίᾳ
 κινήσει, ὁμοιάζοντα δὲ πρὸς τὰ ἐν Συρακούσαις μετὰ τὴν ὀριστι-
 κὴν ἦτταν τῶν Ἀθηναίων κοπέντα, καὶ φέροντα τὰς ὑπογραφὰς
 τῶν τεχνιτῶν, Κίμων, Εὐαίνετος κλπ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ·
σύμβολον ἀστράγαλος.

Κεφαλή ποταμίου θεοῦ νεαροῦ μετὰ
κόμης λυτῆς. Ὅπισθεν κόκκος σί-
του.

ΓΕΛΑΣ Κεφαλή Γέλα νεαροῦ, κε-
ρασφόρος καὶ ταινία ἐστεμμένη.

Κεφαλή Γέλα νεαροῦ μετὰ κόμης κυ-
ματιζούσης, σύμβολον δὲ κόκκος
σίτου.

Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρου.

ΓΕΛΩΙΩΝ Κεφαλή Δήμητρος κατ'
ἐνώπιον, στάχυσιν ἐστεμμένη.

ΓΕΛΩΙΩΝ Κεφαλή ἀνθρωποκέφαλος
τοῦ Γέλα ποταμοῦ, στάχυσιν ἐστεμ-
μένη . . . **Ρ** Ὁβολός ἢ λίτρα.

ΓΕΛΑΣ Ὁ ποταμὸς Γέλας ὡς ταῦ-
ρος βαδίζων, ταπεινῶν δὲ τὴν κε-
φαλὴν . . . Τριᾶς, . . . **Α** 65

Ταῦρος μετὰ τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ
κάτω . . . Τριᾶς, . . . **Α** 75

ΓΕΛΑΣ Ταῦρος Γέλας ὡς ἀνωτέρω
Οὐγγία (;) **Α** 45

ΓΕΛΩΙΩΝ Κεφαλή ἀνθρωποκέφαλος
πωγωνοφόρος τοῦ Γέλα ποταμοῦ,
στάχυσιν ἐστεμμένη . **Α** 65-45

Ὁμοία κεφαλὴ τοῦ Γέλα . . **Α** 55

Ὁ στέφανος σταχύων καὶ ὁ κόκκος σίτου, οἵτινες τόσον συχνὰ
ἀπαντῶσι παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ποταμίου θεοῦ ἐνδεικνύουσιν
ἐπαρκῶς, ὅτι εἰς τὴν εὐεργετικὴν αὐτοῦ ἐπιρροὴν ἀπέδιδον οἱ Γε-
λῶοι τὴν ἔκτακτον εὐφορίαν τῶν πεδιάδων αὐτῶν. Καὶ τώρα ἀκόμη
τὸ ἄνω λεκανοπέδιον τῆς Terranova εἶνε πλούσιον εἰς δάση, ἀμ-
πελῶνας καὶ λήια.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Μετὰ χρονικὸν διάστημα μεῖζον ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος,
κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἡ εὐτυχία τῆς Γέλας εἶχε λίαν ἐκ-
πέσει, ὡς οὐδέποτε ἀναλαβούσης ἐκ τῆς καταστροφῆς, ἣν τῇ ἐπροξέ-
νησαν οἱ Καρχηδόνιοι, συνωκίσθη καὶ πάλιν ἐν ἔτει 338 π. Χ.
Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἀγαθοκλέους
φαίνεται ὅτι αὕτη ἀνεκτήσατο μέχρι σημείου τινὸς τὴν ἀρχαίαν
αὐτῆς εὐτυχίαν, ἀλλὰ οὐδέποτε πλέον ἔκοψε μεγάλα ἀργυρᾶ νομί-
σματα.

ΓΕΛΑΣ Κεφαλή Γέλα πωγωνοφό- | Ἴππος ἐλεύθερος
ρου καὶ κερασφόρου. **Ρ** Τριημιόβολον 16·2 κ.

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πίν. VI. 38]

ΕΥΝΟΜΙΑ Κεφαλή Δήμητρος, ἔ- | ΓΕΛΩΙΩΝ Ταῦρος ἐπὶ στάχους.
χουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ | Ρ Διώβολον.

Τὸ ἐπίθετον ΕΥΝΟΜΙΑ, τὸ ἐνταῦθα ἀποδιδόμενον εἰς τὴν θεῶν
Δήμητραν, δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ ΥΓΙΕΙΑ, τὸ ἐπὶ νομί-
σματός τινος τοῦ Μεταποντίου (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 102).

Ὀπλίτης φέρων κριὸν πρὸς θυσίαν. | Ἴππος ἐλεύθερος. Α 1.05

Ὁ Φιντιάς τοῦ Ἀκράγαντος (387-279 π. Χ.), μετέφερε ἐν με-
ταγενεστέροις χρόνοις τοὺς κατοίκους τῆς Γέλας εἰς νέαν πόλιν, ἥτις
ἐπεκλήθη ἐξ αὐτοῦ Φιντιάς, παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Ἰμέρα,
ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεταξὺ Γέλας καὶ Ἀκράγαντος ἀποστάσεως. Ἡ
Γέλα ἐν τούτοις ἐξηκολούθει ὑπάρχουσα ἔκοψε δὲ νομίσματα χαλκᾶ
μετὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ. περίου.

Κεφαλή τοῦ νεαροῦ ποταμίῳ θεοῦ	ΓΕΛΩΙΩΝ Ὀπλίτης θύων κριόν	Α 85
Γέλα, ἐστεμμένη διὰ καλάμων.		
Κεφαλή Δήμητρος στάχυσιν ἐστεμ- μένη.	» Στάχυς . . .	Α 75

Ἐγεστα, πρὸς δυσμὰς τοῦ Πανόρμου, πόλις οὐχὶ Ἑλληνικὴ
ἐν τῷ τμήματι δὲ τῆς Σικελίας τῷ κατοικουμένῳ ὑπὸ τῶν Ἑλύμων.
Ἐκειτο δ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου μονήρους, περιθεομένου ὑπὸ βα-
θείας φάραγγος, δι' ἧς φέρεται χεῖμαρος ἐκβάλων εἰς τὸν Κριμισὸν
ποταμόν. Κατὰ τινα ἐγχώριον παράδοσιν ἡ πόλις ὤφειλε τὴν κτίσιν
αὐτῆς εἰς τὸν Ἐγεστον, υἱὸν Τρφαδίτιδός τινος κόρης Ἐγέστας καὶ
τοῦ ποταμίῳ θεοῦ Κριμισοῦ ὅστις συνεγένετο αὐτῇ μεταμορφωθείς
εἰς κύνα (Serv. ad Aen. I 550, 30).

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων δὲ χρόνων οἱ Σεγεσταῖοι διετέλουν εἰς
διαρκεῖς ἐχθροπραξίας πρὸς τοὺς Σελινουντίους, ἀναμφιβόλως ἔνεκεν
τῶν ὁρίων τῶν ἰδίων αὐτῶν χωρῶν. Αἱ ἔριδες αὗται ἔδωσαν ἀφορ-
μὴν εἰς τὴν παρέμβασιν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὰς Σικελικὰς ὑποθέ-
σεις, κατόπιν δὲ εἰς τὴν μεγάλην ἐπιδρομὴν τῶν Καρχηδονίων,
ὧν ἡ Σεγέστα ἐγένετο ὑπήκοος ἐν ἔτει 409 π. Χ. Τὰ ἀργυρᾶ νομί-

σματα τῆς Σεγέστας, μεθ' ὅλον τὸ γεγονός, ὅτι ἡ πόλις δὲν ἦτο Ἑλληνική, μικρὰς μόνον παρέχουσιν ἐνδείξεις βαρβαρισμοῦ, ἐκτὸς ἂν πράγματι αἱ λέξεις ΙΙΒ ἢ ΙΙΑ πρεπεὶ νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς τοιαῦται. Ἐκτείνονται δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ἐν ἔτει 440 π. Χ. Καρχηδονικῆς ἐπιδρομῆς, ὅτε κατέπαυσαν ἐξαίφνης. Οἱ Σεγεσταῖοι νομισματικοὶ τύποι ἀντεγράφησαν ὑπὸ τῆς Μοτύης τῆς πρὸς δυσμὰς καὶ τοῦ Πανόρμου τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σεγέστας.

Περὶ τὰ 500-480 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΣΑΓΕΣΤΑΙΙΒ, ΣΑΓΕΣΤΑΙΙΒΕΜΙ, κλπ., συνήθως ἐπ' ἀριστερά.

Ἡ λέξις ΕΜΙ δυνατόν νὰ σημαίνει, ὅτι τὰ νομίσματα (δίδραχμα), ἐφ' ὧν ἀπαντᾷ, εἶνε «ἡμίσειαι» τοῦ τετραδράχμου, τοῦ κυρίου ἀργυροῦ νομίσματος ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων. Ἰδεῖ ὅμως τὰς παρατηρήσεις τοῦ von Sallet, *Z. f. N. I.* σελ. 278 καὶ ἐξ., ἐνθα ἐκφέρει τὴν γνώμην αὐτοῦ, ὅτι τὸ ΕΜΙ ἐπέχει ἐνταῦθα θέσιν τοῦ εἰμί (ὀηλαδὴ τῆς Σεγέστας). Ἐὰν δὲ εἶνε, ὡς τινες νομίζουσιν, ἡ Φοινικικὴ λέξις γ'Σ = ὄρμος ἢ Πάνορμος, τότε, ἐν συνθέσει πρὸς τὸ ΣΕΓΕΣΤΑ, ἡ λέξις ΙΙΒ (ὑποτιθεμένη ὡς ἡ Ἑλληνικὴ μορφή τοῦ γ'Σ) δύναται νὰ σημαίνει «λιμὴν τῆς Σεγέστας» ἥτοι «τὸ τῶν Αἰγεστέων ἐμπόριον» (Στραβ. VI, 266, 272)

Τύποι: —

Κεφαλὴ τῆς νόμφης Σεγέστας ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας μετὰ κόμης ὑψωμένης ὀπισθεν ὑπὸ τὸ διάδημα αὐτῆς. (Πίναξ I'. 2.)

Κεφαλὴ νόμφης κατ' ἐνώπιον.

Κύων (ποταμὸς Κριμισός), συνοδευόμενος συνήθως ὑπὸ συμβόλων στάχους ἢ ὀστράκου (murex)

Ρ Δίδραχ. καὶ λίτρα.

Κύων. Σύμβολον, τροχός
Ρ Τριημιβολ.

Περὶ τὰ 480-415 π. Χ.

ΣΑΓΕΣΤΑΙΙΒ ἢ ΣΕΓΕΣΤΑΙΙΒ
Κεφαλὴ τῆς Σεγέστας μετὰ κόμης διαφοροτρόπως διατεθειμένης ἐν σφενδόνῃ ἢ ἄλλως.

Κύων, ἥτοι ὁ ποταμὸς Κριμισός κεφαλὴ τῆς Σεγέστας ὑπεράνω ἐν τῷ πεδίῳ Ρ Δίδραχ.

Περὶ τὰ 415-409 π. Χ.

ΞΕΓΕΣΤΑΙΑ Κεφαλὴ τῆς Σεγέ-
στας. Ἡ κόμη ἐν σφενδόνη δι' ἀ-
στέρων κοσμουμένη. Σύμβολον,
στάχυς. (Πίναξ Θ'. 9.)

ΞΕΓΕΣΤΑΙΒ Τέθριππον νικηφό-
ρον ἡνιοχούμενον ὑπὸ γυναικός,
κρατοῦσης στάχυς. Ὑπεράνω, Νίκη
ἱπταμένη.

Κεφαλὴ Σεγέστας μετὰ κόμης ἐν
κρωβύλῳ ὀπισθεν, ἀναδεδεμένης δὲ
δι' ἱμάντος τετράκις περὶ αὐτὴν
στρεφομένου. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ
κισσοῦ.

ΕΓΕΣΤΑΙΟΝ [ἢ ΩΝ]. Κεφαλὴ τῆς
Σεγέστας μετὰ κόμης ἀναδεδεμέ-
νης δι' ἱμάντος τρίς στρεφομένου
πέριξ αὐτῆς, ἢ ἐγκεκλεισμένης ἐν
σφενδόνη, ἢ περιτετυλιγμένης πρὸς
τὰ ἄνω ὀπισθεν.

Κεφαλὴ Σεγέστας, ἀντωπὸς κατὰ τὰ
τρία τέταρτα, μεταξὺ δύο κλάδων
δάφνης.

Προτομή κυνός.

Κεφαλὴ κυνός.

ΕΓΕΣΤΑΙΩΝ Κυνηγὸς νεαρός γυ-
μνός, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο κυ-
νῶν, φέρων πῖλον κωνικὸν κρεμά-
μενον ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ. Κρα-
τεῖ δὲ δύο δόρατα καὶ ἵσταται
στηρίζων τὸν ἓνα τῶν ποδῶν ἐπὶ
βράχου. Πρὸ αὐτοῦ ὄρος (Ἐρ-
μῆς) **Α** Τετράδραχ.
Ὁμοίως **Α** Τετράδραχ.

ΕΓΕΣΤΑΙΟΝ Κύων ἱστάμενος. Πρὸ
αὐτοῦ ὄστρονον πορφύρας . . .
Α Δίδραχ.

ΞΕΓΕΣΤΑΙΒ Κύων ἱστάμενος
ἐνίοτε παρὰ φυτὸν στάχυος ἢ κατα-
βροχθίζων κεφαλὴν ἐλάφου . . .
Α Δίδραχ.
Α Ἡμίδρ. καὶ ἡμίλιτρ.

ΕΓΕΣΤΑΙΟΝ Κύων ἱστάμενος. Σύμ-
βολα βυκάνη, γοργόνειον. **Α** Λίτρ.

ΞΕΓΕ περὶ μέγα **Η** **Α** Ἡμίλιτρον.
. **Α** Ἐξά.

Ὁ νέος κυνηγὸς ἐπὶ τῶν ὠραίων τετραδράχμων τῆς Ἐγέστας εἶνε πιθανῶς ὁ ποταμὸς Κριμισός, ὅστις, κατὰ τὸν Αἰλιανὸν (Ποικ. ἱστ. II. 33), ἐλατρεύετο ἐν Ἐγέστη ὑπὸ ἀνθρώπινον σχῆμα αἰγρεοῖσι δὲ τὸν Πόρπακα καὶ τὸν Κριμισὸν καὶ τὸν Τελμισὸν ἐν ἀνδρῶν εἶδει τιμῶσι». Ὁ κύων, τὸ ἰδιάζον αὐτῷ σύμβολον, χρησιμεύει πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς μορφῆς. Ἐπὶ τῶν διδράχμων ὁ αὐτὸς ποταμὸς σημαίνεται διὰ τοῦ κυνός.

ΧΑΛΚΟΣ. Πρὸ τοῦ 409 π. Χ.

Τετρᾶς. Κεφαλὴ τῆς Ἑγέστας.	Κύων	Α · 8
Ἑξᾶς. Ὅμοιος.	Ὅμοιος	(κάτω, ἐνίοτε, ἰκτίς;) Α · 8 · 65
» ΗΕΙΑΣ (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλὴ τῆς Ἑγέστας.	Κύων	Α · 65

Ἐκ τῶν ὀλκῶν τῶν νομισμάτων τούτων δὲν δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἰδέαν τινὰ περὶ τοῦ πραγματικοῦ σταθμοῦ τῆς λίτρας τοῦ χαλκοῦ, ἐπειδὴ ὁ τετρᾶς, οὗ ἡ ὀλκὴ εἶνε 132 κ., ἀπαιτεῖ λίτραν 396 κ., ἐνῷ ὁ ἑξᾶς (ὀλκ. 86 κ.) προϋποθέτει λίτραν 516 κ. (Πρβλ. B. M. Cat. Sic. σελ. 136).

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα καὶ πλέον ἢ Ἑγέστα ἦτο ἀπλοῦν παράρτημα τοῦ Πανόρμου καὶ δὲν ἔκοψε νόμισμά τι, ἐκτός ἂν πράγματι ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ διδραχμα τὰ φέροντα Ἑγεσταίους τύπους καὶ τὴν καρχηδονικὴν ἐπιγραφὴν *ziz*, τὰ ὑπὸ τὸν Πάνορμον ἐνταῦθα περιγραφέντα, ἐκόπησαν ἐν Ἑγέστα.

Ἀλλ' ὅτε μετὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου ἡ Ἑγέστα ὑπήχθη εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν, ἀπέκτησε καὶ πάλιν τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν, ἂν καὶ μόνον χαλκᾶ νομίσματα. Νῦν δὲ οἱ Ἑγεσταῖοι ἐκαυχῶντο ἐπὶ τῇ κατὰ παράδοσιν Τρωϊκῇ αὐτῶν καταγωγῇ, ἀντιποιοῦμενοι οὕτω συγγένειαν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους «Segesta est oppidum pervetus in Sicilia, quod ab Aenea, fugiente e Troia atque in haec loca veniente, conditum esse demonstrant. Itaque Segestani non solum perpetua societate atque amicitia, verum etiam cognatione se cum populo Romano conjunctos esse arbitrantur» (Κικ. *Verr.*, IV. 33).

Κεφαλὴ Ἑγέστας πεπλοφόρος καὶ πυρροφόρος.	ΕΓΕΣΤΑΙΩΝ Ὁ Αἰνεῖας φέρων τὸν Ἀγχίστην	Α·8
Ὅμοιος.	» Ὀπλίτης ἱστάμενος	Α·85
Ὅμοιος.	» Ὀπλίτης παρὰ ἵππον	Α·75
ΕΓΕΣΤΑΙΩΝ Ὅμοιος.	» Ὅμοιος	Α·7

Ἐπὶ Αὐγούστου εὐρίσκομεν τὴν Ἑγέσταν χαίρουσαν ^{εἰσέτι} τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νομίσματα (B. M. Cat. Sic. σελ. 137). Εἶνε ὅμως πιθανόν, ὅτι ἐνταῦθα ἐμεσολάβησε σημαντικὸν διαστήμα μεταξὺ τῆς λήξεως τῶν αὐτονόμων νομισμάτων καὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς αὐτοκρατορικῆς σειρᾶς.

Ἐννα, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Σικελίας· ἵστατο δὲ ἐπὶ εὐφόρου ὁροπέδιου ἐκτάσεως τριῶν περίπου μιλίων ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς κορυφῆς ὄρους ὑπερασπιζομένου πανταχόθεν δι' ἀποτόμων βράχων. Ἐθεωρεῖτο ὡς μία τῶν ἱερωτάτων θέσεων τῆς Σικελίας οὕσα τὸ κέντρον τῆς λατρείας τῆς Δήμητρος καὶ τὸ μέρος ἔνθα ἐγένετο ἡ σκηνὴ τῆς ἀρπαγῆς τῆς Περσεφόνης. Τὰ ἀρχαιότερα αὐτῆς νομίσματα εἶνε λίτραι τῆς περιόδου τῆς ἀρχαίας μεταβατικῆς τέχνης.

Περὶ τὰ 450 π. Χ.

Τέθριππον ἡνιοχούμενον ὑπὸ Δήμητρος.	HENNAION Δήμητρα μετὰ καιούσης λαμπάδος θύουσα πρὸ βωμοῦ Α' Ὁβολὸς ἢ λίτρα.
--------------------------------------	---

Τὰ χαλκῆ νομίσματα τῆς Ἑννης εἶνε δύο διακεκριμένων περιόδων.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Κεφαλὴ Περσεφόνης.	ENNAI (ἐν τῷ ἐξέργῳ). Αἰξ ἵσταμένη πρὸ λαμπάδος μεταξὺ δύο σταχύων Α' 1.15
ΔΑΜΑΤΗΡ Κεφαλὴ Δήμητρος φέρουσα στέφανον σταχύων.	ENNAIION Κεφαλὴ βοῦς πρὸς θύσιν μετὰ κεράτων τεταινωμένων Α' 1.
Ὅμοιος.	EN Δύο κόκκοι σίτου Α' 6

Ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους μετὰ τὸ 258 π. Χ.

ENNAIION Δήμητρα ἱσταμένη κρατοῦσα λαμπάδα καὶ Νίκην.	Σταφυλὴ ἐν στεφάνῳ Α' 9
ENNAIION Τριπτόλεμος ἱστάμενος γυμνός, κρατῶν σκῆπτρον.	Ἄροτρον συρόμενον ὑπὸ ὄφεων Α' 9
ENNAIION Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	Μορφὴ καθημένη(;) πρὸ δένδρου Α' 7

Τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς Δήμητρος καὶ τοῦ Τριπτολέμου, τῆς πρώτης κρατούσης ἐν τῇ δεξιᾷ Νίκην, μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Κι-
κέρωνος (*Verr.*, IV. 49).

Τὰ νομίσματα τῆς Ἑννης ὡς ῥωμαϊκῆς ἱσοπολίτιδος πόλεως (*municipium*), φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΜΝΝ.ΗΕΝΝΑΕ, εἶνε τὰ τε-
λευταία τῶν ὧσων ἔχομεν τῆς πόλεως ταύτης. Φέρουσι δὲ ταῦτα τὰ
ὀνόματα τῶν Μ. GESTIVS καὶ L. ΜΥΝΑCΙVΣ II VIR[1], μεταξὺ δὲ
τῶν ἄξιων σημειώσεως ὀπισθοτύπων εἶνε ὁ Ἄδης ἐπὶ τεθρίππῳ ἀπά-
γων τὴν Περσεφόνην καὶ ὁ Τριπτόλεμος ἱστάμενος κρατῶν σιάνχης.

Ἐντελλα, ἀρχικῶς σικανικὴ πόλις· ἴστατο δὲ ἐπὶ ὑψηλῆς κο-
ρυφῆς ἐν τοῖς μεσογείοις τῆς νήσου ἐπὶ τοῦ Ὑψα ποταμοῦ. Τὰ ἀρ-
χαῖότατα αὐτῆς νομίσματα εἶνε ἀργυροῦ.

Περὶ τὰ 480-450 π. Χ.

Μορφὴ γυναικεία σπένδουσα.

ΕΝΤΕΛ (ἐπ' ἀριστ.) Ταῦρος ἀνθρω-
ποκέφαλος (ποταμὸς Ὑψας) . .
Α Λίτρα.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.

ΕΝΤ (ἐπ' ἀριστ.) . . . Α Ἡμίλιτρ

Ἐν ἔτει 404 π. Χ. οἱ Καμπανοὶ μισθοφόροι τῶν Καρχηδονίων
κατέσχον τὴν Ἐντελλαν καὶ ἐκράτησαν αὐτὴν ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Τὰ
ἑξῆς νομίσματα ἐκόπησαν ἐπὶ τῆς κατοχῆς αὐτῶν, ἀλλ' οὐχὶ μέ-
χρι τῶν χρόνων τοῦ Τιμολέοντος (*Head, Syracuse*, σελ. 36 σημ.).
Περὶ ἄλλων νομισμάτων κοπέντων ὑπὸ τῶν Καμπανῶν ἐν Σικελίᾳ
ἴδε Αἴτην καὶ Νακῶνην.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

ΕΝΤΕΛΛΑΣ Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ
στεφάνου σταχύων.

ΚΑΜΠΑΝΩΝ Πήγασος . . Α 8

ΕΝΤΕΛΛ . . Κεφαλὴ Ἀρεως πω-
γωνοφόρου μετὰ κρόνου ἀκριβῶς
ἐφαρμοζομένου, δαφνοστεφῆς.

» Πήγασος ἢ ἵππος ἐ-
λεύθερος . . Α 85

ΕΝΤΕΛΛ . . Κράνος.

» Ὅμοιος . . Α 85

Ἐπὶ τινῶν τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Καμπανῶν κοπέντων νομι-
σμάτων ἐλλείπει τὸ ὄνομα τῆς Ἐντέλλης.

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Κεφαλὴ Ἡλίου· ὄνομα δὲ ἄρχοντος | ΕΝΤΕΛΛΙΝΩΝ Γυναικεία μορφή
ΑΤΡΑΤΙΝΟΥ | μετὰ φιάλης καὶ κέρατος. A 7

Τὸ αὐτὸ ὄνομα ἄρχοντος ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Λι-
λυθαίου.

Ἐρδησσός. Ὑπῆρχον δύο πόλεις τοῦ ὀνόματος τούτου ἐν Σι-
κελίᾳ, ἡ μία μὲν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀκραγαντίνων, ἡ δ' ἑτέρα, Σι-
κελική πόλις μεγαλειτέρας σπουδαιότητος, μικρὸν πρὸς δυσμὰς
τῶν Συρακουσῶν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀποδίδονται συνήθως
τὰ νομίσματα (Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 20).

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

ΕΡΒΗΞΕΙΝΩΝ Κεφαλὴ Σικελίας. | Κεφαλὴ καὶ τράχηλος ταύρου ἀν-
θρωποκεφάλου πωγωνοφόρου. A 1·2

Ὁμοίως.

Ἀετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων ἐπι-
βλέπων ὄφιν A 1·2

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσι τῇ ἐποχῇ τοῦ Τιμολέοντος καὶ
εἶνε κεκομμένα ἐπὶ νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν φερόντων κεφα-
λὴν Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου.

Ἐρυξ. Ἐκείτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ ἀπομεμονωμένου ὄρους
παρὰ τὴν ΒΔ ἄκραν τῆς Σικελίας. Ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ὁ διάσημος
ναὸς Ἀφροδίτης τῆς Ἐρυκίνης, καταγωγῆς φοινικικῆς. Ἐν τῇ ἄρ-
χαϊκῇ περιόδῳ ὁ Ἐρυξ, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν νομισματικῶν αὐτοῦ
τύπων, ἐξηρτᾶτο ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐκ τοῦ Ἀκράγαντος, πιθανῶς
ὡς ἡ Ἰμέρα ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Θήρωνος.

ΕΡΥΚΙΝΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Ἀετὸς ἐπὶ Πάγουρος. A Δραχμαὶ καὶ ὀβολοὶ
κιονοκράνου.

Ἐν τῇ μεταβατικῇ περιόδῳ φαίνεται ὅτι ἡ πόλις διετέλει εἰς
στενὰς σχέσεις πρὸς τὴν γείτονα πόλιν Ἐγέσταν, ἐπειδὴ ὁ κύων
τοῦ ὀπισθεν μέρους τῶν νομισμάτων εἶνε κοινὸς εἰς ἀμφοτέρας τὰς
πόλεις. Παράβαλε ὡσαύτως τὴν ἀνεξήγητον κατάληξιν IIB, ἥτις

ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀμφοτέρων τῶν πόλεων τούτων (ἴδε 'Εγέστην).

Περὶ τὰ 480-415 π. Χ.

Κεφαλή 'Αφροδίτης κατ' ἐνώπιον.	ERVKINON (ἐπ' ἀρ.) Κύων. <i>Ρ</i> 'Οβολ.
Κεφαλή 'Αφροδίτης πρὸς δ., μετὰ σφενδόνης.	IRIKAI[B Κύων καὶ τρεῖς στάχυες <i>Ρ</i> Δίδραχ.
ΕΡΥΚΙΝΟΝ ἢ ΕΡΥΚΑΙΒ Μορφὴ γυναικεία σπένδουσα.	Κύων : <i>Ρ</i> 'Οβολός.

Περὶ τὰ 415-400 π. Χ.

Τέθριππον μεθ' ἵππων τρεχόντων.	ΕΡΥΚΙΝΟΝ 'Αφροδίτη καθημένη, κρατοῦσα περιστεράν πρὸ αὐτῆς νέος πτερωτός, ὃ 'Ερως. [Gardner, <i>Types Gr. C.</i> , Πιν. VI, 3.] <i>Ρ</i> Τετράδραχμον.
Αφροδίτη καθημένη, κρατοῦσα περιστεράν.	ΕΡΥΚΙΝΟΝ Κύων. <i>Ρ</i> Λίτρ. ἢ ὀβολ.
'Αφροδίτη καθημένη, στεφανομένη ὑπὸ 'Ερωτος ἵπταμένου.	» 'Ομοίως » »
'Αφροδίτη καθημένη, ἔλκουσα πρὸς αὐτὴν νέον γυμνόν ('Ερωτα ἄπτερον).	» Κύων ἢ λαγῶδες καθήμενος. <i>Ρ</i> Λίτρα ἢ ὀβολός.
Κεφ. 'Αφροδίτης δ., μετὰ σφενδόνης.	» Κύων. <i>Ρ</i> Ἡμίλιτρ. ἢ ἡμιῶβ.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Διαρκούντος τοῦ πλείστου μέρους τοῦ Δ'. αἰῶνος, ὃ 'Ερυξ ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Καρχηδονίων, εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην ἀνήκουσι τὰ φέροντα τὴν καρχηδονικὴν ἐπιγραφὴν ΓΓΚ νομίσματα.

Κεφαλή 'Αφροδίτης πρὸς ἀρ.	Καρχηδ. ἐπιγραφή. Ταῦρος ἱστάμενος. <i>Ρ</i> 'Οβολός.
Κεφαλή 'Αθηνᾶς.	» » Πήγασος. <i>Ρ</i> Δίδρ.

Ὁ τελευταῖος τύπος ὑφείλεται εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῆς Κορινθιακῆς νομισματοκοπίας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Τιμολέοντος.

Υπάρχουσιν ἐπίσης χαλκᾶ νομίσματα ἀνήκοντα εἰς τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος.

ΕΡΥΚΙΝΩΝ Κεφαλή Διδς Ἐλευθερίου.	Ἀφροδίτη καθημένη . . . Α 1·25 (Ἐπικεκομμένον ἐπὶ μεγάλου χαλκοῦ νομίσματος τῶν Συρακουσῶν)
Τριᾶς. Κεφαλή πωγωνοφόρος.	Κύων . . . Α 1·05
Ἐξᾶς. Ὀμοίως.	Ὀμοίως . . . Α 8

Ἡ πωγωνοφόρος αὕτη κεφαλή παριστᾷ ἴσως τὸν ἐπώνυμον ἥρωα Ἐρυκα.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή Ἀφροδίτης.	ΕΡΥΚΙΝΩΝ Ἡρακλῆς ἱστάμενος . Α 85
-------------------	--------------------------------------

Ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς χρόνοις τὸ ἱερὸν Ἀφροδίτης τῆς Ἐρυκίνης ἐτιμᾶτο τὰ μέγιστα. Σῶμα στρατοῦ ἐμισθοδοτεῖτο πρὸς φύλαξιν αὐτοῦ καὶ αἱ σημαντικώτεραι τῶν πόλεων τῆς Σικελίας εἶχον διαταχθῆ νὰ καταβάλωσι τὰ ἔξοδα πρὸς διατήρησιν τοῦ ἱεροῦ εἰς τὴν πρέπουσαν λαμπρότητα.

Ζάγκλη, ἶδε Μισσάναν καὶ Μαμερτίνους.

Ἡράκλεια Μίνωα. Ἡ πόλις αὕτη, κειμένη παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Ἀλύκου, μεταξὺ Ἀκράγαντος καὶ Σελινοῦντος, ἐκτίσθη κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ Μίνως τοῦ Κρητός. Ἀκολούθως ἀπφκίσθη ὑπὸ Σπαρτιατῶν (540 π. Χ.), οἵτινες προσέδωσαν αὐτῇ τὸ ὄνομα τῆς Ἡρακλείας. Βραδύτερον δ' ἔπεσεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Καρχηδονίων καὶ ἀπέβη πράγματι εἰς τῶν κυριωτάτων ναυστάθμων αὐτῶν. Εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου περιῆλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων. Τὸ Φοινικικὸν ὄνομα Πηρήϊα *Pésh Melkárb* ἦτοι Ἀκρωτήριον τοῦ Ἡρακλέους, εἶνε τὸ συνώνυμον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἡράκλεια, εἰς ὃ δυνατὸν νὰ ἀνταποκρίνηται τὸ ἀρχαῖον κρητικὸν ὄνομα, ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα Μίνως, Ἡρακλῆς καὶ Μελκάθρος εἶνε τρεῖς διάφοροι μορφαὶ τῆς αὐτῆς θεότητος.

Ἡ νομισματοκοπία τῆς Ἡρακλείας ἀνήκει σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τοὺς χρόνους, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων οἱ Καρχηδόνιοι ἦσαν ἰσχυρότατοι ἐν Σικελίᾳ.

Περὶ τὰ 409-241 π. Χ.

Κεφαλή Περσεφόνης ἐστεμμένη διὰ
φύλλων σταχύων καὶ περικυκλου-
μένη ὑπὸ δελφίνων. (*Αντιγραφὴ
τῶν νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν).
Κεφαλή ἀνδρική πωγωνοφόρος καὶ
δαφνηφόρος.

Καρχηδονικὴ ἐπιγραφὴ ὡς ἀνωτέρω.
Τέθριππον νικηφόρον ὡς ἐπὶ τῶν
νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν . .
Α Τετράδραχμον.
Ομοίως . . . Α Τετράδραχμον.

Ἐπὶ τινων κομματίων ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ΠΤΗΡΩ ΨΑΥ. Ἡ ἐρ-
γασία κατ' ἀρχὰς μὲν εἶνε καλλίστη κατόπιν ὅμως ἐκπίπτει τα-
χέως.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Ἐπὶ βραχὺ διάστημα, πιθανῶς ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Τιμολέοντος,
ἡ Ἡράκλεια ἀνεκτῆθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν ἐπομένων νομι-
σμάτων φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐδέχθη νέους ἀποίκους
ἐκ Κεφαλοιδίου. (Holm, *Gesch., Sic.* II 478). Ἡ ἐπιγραφὴ τῶν
νομισμάτων τούτων εἶνε ΗΡΑΚΛΕΙΩΤΑΝ ΕΚ ΚΕΦΑΛΟΙΔΙΟΥ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ. | Ταῦρος κηρύσσων Α 55
[Millingen, *Anc. Coins*, Πίν. II, 11.]

Ἰακτιά (*Iato*), Σικελικὸν φρούριον καὶ πόλις ἐπὶ ἀποκρήμνου
ὄρους, περὶ τὰ δέκα πέντε μίλια ΝΔ τοῦ Πανόρμου. Τὰ νομίσματα
αὐτῆς εἶνε τῆς ἐποχῆς τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ, περίπου.

ΙΑΙΤΙΝΩΝ Κεφαλή πωγωνοφόρος	Τρισκελές, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὁποίου
Ἡρακλέους.	Γοργόνειον. Α 85
Προτομὴ Ἀρτέμιδος.	ΙΑΙΤΙΝΩΝ Μορφὴ ἱσταμένη, στη-
	ρίζομένη ἐπὶ δόρατος, ἐφ'
	οὗ πῖλος φρύγιος Α 85
Κεφαλή μετὰ περικεφαλαίας, ἧς ὁ	» Ὀπλίτης ἱστάμενος Α 75
λόφος ὁμοιάζει πρὸς πύργωμα.	
Ὀπλίτης ἱστάμενος.	ΙΑΙΤΙΝΩΝ ἐν στεφάνῳ . . Α 8

Ἱμέρα, ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τῆς Σικελίας, ἀρχαία Χαλ-
κιδικὴ ἀποικία ἐκ Ζάγκλης, κτισθεῖσα περὶ τὰ μέσα τῆς ἐβδόμης

π. X. εκατονταετηρίδος. Ἐκ τῆς ἀρχαίας αὐτῆς ιστορίας οὐδὲν σχεδὸν γινώσκουμεν. Τὰ πρῶτα αὐτῆς νομίσματα, ὡς τὰ τῆς Νάξου καὶ Ζάγκλης, ἀκολουθοῦσι τὸν Αἰγινητικὸν σταθμητικὸν κανόνα (ἴδε σελ. 150).

Πρὸ τοῦ 482 π. X.

Ἀλέκτωρ (Πίναξ Σ'. 9).

Τετράγωνον ἐγκοιλὸν ἐπίπεδον περιέ-
χον ὀκτώ τριγωνικὰ διαμερί-
σματα, ὧν τέσσαρα ἀνάγλυπτα
Ρ Δραχμὴ 90 κ.
Ρ Ὀβολὸς 15 κ.

Ἀλέκτωρ.

Ὅρνις ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ
Ρ Δραχμὴ

Τὰ νομίσματα ταῦτα φέρουσιν ἐνίοτε μὲν τὴν ἐπιγραφὴν ΗΙΜΕ, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ γράμματα L, TV, ἢ VLL, ἅτινα παραμένουσιν ἀνεξήγητα. Ὁ ἀλέκτωρ, ὡς ἔμβλημα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἀναφέρεται εἰς τὰς θεραπευτικὰς ιδιότητας τῶν παρὰ τὴν Ἰμέραν θερμῶν πηγῶν (Πρβλ. τὰ νομίσματα τῆς Σελινουῦντος, ἐφ' ὧν ὁ ὡς πρόσθετον σύμβολον ἀλέκτωρ ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν). Τὸ πτηνὸν τοῦτο ὡς ὁ προάγγελος τῆς ἡμέρας, ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ Eekhel ὡς ὑπονοοῦν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἡμέρα, ἀρχαίαν μορφήν τοῦ ἡμέρα (Πλάτωνος Κρατυλ. 74 (418c)· Πλουτάρχου, Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν Πυθ. XII), ἀλλ' αὕτη εἶνε λίαν ἀμφίβολος παραγωγὴ. Ἐτέρα ἀνεξήγητος λέξις, ΙΑΤΟΝ, εὗρηται ἐπίσης ἐπὶ ἀρχαίων νομισμάτων τῆς Ἰμέρας. Ὑπετέθη δὲ ὅτι αὕτη εἶνε ἡ ἐλληνικὴ ἀπόδοσις ἀρχαίου φοινικικοῦ ὀνόματος τῆς Ἰμέρας, Ν'Ν ἢ Ν'

Περὶ τὰ 482-472 π. X.

Ἐν ἔτει 482 π. X. ὁ Θήρων τοῦ Ἀκράγαντος ἐγένετο κύριος τῆς Ἰμέρας, τὸ δὲ ἀκόλουθον ἔτος ἐνίκησε τῇ βοηθείᾳ τοῦ Γέλωνος ἐν μεγάλῃ μάχῃ τοὺς Καρχηδονίους, οἵτινες ἐπολιόρκουν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει του. Ὁ Θήρων καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θρασυδαῖος ἤρχον ἀπολύτως μετὰ ταῦτα ἐπὶ τινα ἔτη, ἐπαυξήσαντες τὸν πληθυσμὸν διὰ δωρικῆς ἀποικίας. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον κατηργήθη ἡ ἀρχαία Χαλκιδικὴ (Αἰγινητικὴ) νομισματοκοπία, εἰσαχθέντος νομίσματος Ἀττικοῦ

σταθμοῦ, ἐφ' οὗ ἐγένετο δεκτὸς ὁ καρκίνος διὰ τὴν ὀπισθίαν ὄψιν τῶν νομισμάτων ὡς ἔμβλημα τῆς Ἀκραγαντινῆς κυριαρχίας.

HIMERA Ἀλέκτωρ.

Καρκίνος . . . $\mathcal{P}$ Δίδραχμον 135 κ.
 $\mathcal{P}$ Δραχμὴ 65 κ.

Ἀλέκτωρ.

HIMERAION Ἀστράγαλος
 $\mathcal{P}$ Δραχμὴ 65 κ.

Ἀστράγαλος.

. . . $\mathcal{P}$ Ἑξᾶς 1·2 κ.

Ὁ ἀστράγαλος ὡς θρησκευτικὸν σύμβολον δυνατόν νὰ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔθιμον τοῦ μαντεύεσθαι διὰ τῆς ἀναρρίψεως ἀστραγάλων. (Σχόλ. Πινδ. Πυθ. IV. 337).

Περὶ τὰ 472·415 π. Χ.

Ὁ Θήρων ἀπέθανεν ἐν ἔτει 472 π. Χ., ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Θρασυδαῖος ἐξωρίσθη ταχέως κατόπιν. Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου μέχρι τῆς ἐν ἔτει 408 π. Χ. καταστροφῆς τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, ἡ Ἰμέρα φαίνεται ὅτι ἀπήλαυσεν ἐποχῆς ἀδιαταράχτου εὐτυχίας,

ΙΜΕΡΑΙΟΝ Τέθριππον μεθ' ἵππων
 βαδιζόντων. (Πίναξ $\mathcal{C}$. 10.)

Νύμφη Ἰμέρα σπένδουσα πρὸ βωμοῦ· ὀπισθεν αὐτῆς μικρὸς Σειληνὸς λουόμενος εἰς τὸ ὕδωρ τὸ ἐπ' αὐτοῦ καταρρέον ἐκ κρήνης σχήματος λεοντοκεφαλῆς
 $\mathcal{P}$ Τετράδραχμ.

ΙΜΕΡΑ (ἐπ' ἀρίστ.) Νύμφη Ἰμέρα
 ἵσταμένη κατ' ἐνώπιον, φέρουσα
 χιτῶνα καὶ εὐρὺν πέπλον.

ΠΕΛΟΥ Πέλοψ ἡνιοχῶν ἄρμα μεθ' ἵππων βαδιζόντων. Ἐν τῷ ἐξέργῳ κλάδος φοῖνικος μετὰ καρπῶν . .
 $\mathcal{P}$ Τετράδραχμ.

[Imhoof, *Monn. Gr.*, Πίν. Β. 3.]

Ἡ λατρεία τοῦ Κρόνου ἐν Ἰμέρᾳ ἀποδεικνύεται ἐκ νομίσματος τῆς ἀκολούθου περιόδου· ἡ τοῦ Πέλοπος, τοῦ παρὰ Πινδάρῳ Κρόνιου καλουμένου (*Ὀλυμ.* III, 41), ἀνήκει πιθανῶς εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον. Ἡ παρουσία τοῦ Πέλοπος ἐπὶ νομίσματος τῆς Ἰμέρας δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐν ἔτει 472 ἐν Ὀλυμπίᾳ νικην τοῦ Ἰμεραίου Ἐργοτέλους (Πινδ. *Ὀλυμπ.* XII), ἐπειδὴ ὁ Πέλοψ ἐλατρεύετο κυρίως ὡς ὁ παλινорθωτῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

ΙΜΕΡΑΙΟΝ Ἴππεὺς γυμνὸς ἐπιβαί-
νων πλαγίως ἵππου καλπάζοντος.

ΙΑΤΟΝ Νύμφη Ἰμέρα σπένδουσα.
Ἐν τῷ πεδίῳ κηρύκειον καὶ κόκ-
κος σίτου *Ρ* Δίδραχ.

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πίν. II, 38.]

ΗΙΜΕΡΑΙΟΝ Ἐφηβὸς γυμνὸς ἱπ-
πεύων τράγον, κρατῶν δὲ κήρυκα
ὑστρακὸν δι' οὐ σαλπίζει.

ΝΙΚΑ Νίκη ἱπταμένη, κρατοῦσα ἄ-
φλαστον *Ρ* Ἡμίδρ.

Τέρας ἔχον κεφαλὴν ἀνδρὸς πωγω-
νοφόρου, κέρας αἰγός, ὅπλ' αὖς λέον-
τος καὶ πτέρυγας καμπυλουμένας
πρὸς τ' ἄνω.

ΗΙΜΕΡΑΙΟΝ Ἐφηβὸς γυμνὸς ἐπὶ
τράγου. *Ρ* Λίτρα.

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος μετὰ κράνους.
Κεφαλὴ πωγωνοφόρος.

ΗΙΜΕΡΑΙΟΝ Δύο κνημίδες *Ρ* Ὀβολ.
ΗΙΜΕ Κράνος *Ρ* Ὀβολός.

Περὶ τὰ 415-408 π. Χ.

Τέθριππον ἐν ὀρμητικῇ κινήσει ὑπερ-
άνω Νίκη κρατοῦσα πινακίδα, ἐφ'
ἧς ἤτό ποτε τὸ ὄνομα τοῦ καλλι-
τέχνου.

Νύμφη Ἰμέρα θύουσα πρὸ βωμοῦ.
ὀπισθεν αὐτῆς Σεληνὸς λουόμενος
εἰς κρήνην. *Ρ* Τετράδραχ.

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πίν. VI, 2.]

ΚΡΟΝΟΣ Κεφαλὴ πωγωνοφόρος
Κρόνου, ταινία ἀναδεδεμένη.

ΙΜΕΡΑΙΩΝ Κεραυνὸς μεταξὺ δύο
κόκκων σίτου *Ρ* Λίτρα.

[Imhoof, *Mon. Gr.*, Πίν. B, 4.]

ΙΜΕΡΑΙΩΝ Κεφαλὴ Ἡρακλέους
νεαροῦ ἐν λεοντῇ.

Ἀθηνᾶ ἱσταμένη κατ' ἐνώπιον, μετὰ
ἀσπίδος καὶ δόρατος
Ρ Ὀβολὸς ἢ λίτρα.

Ὁ Κρόνος ἐλατρεύετο ὡς ἀρχαῖος βασιλεὺς τῆς νήσου εἰς διά-
φορα μέρη τῆς Σικελίας, ὧν ἐν πιθανῶς ἦτο ἡ Ἰμέρα ἢ τόπος τις
παρ' αὐτὴν (Διοδ. III, 61).

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 472-415 π. Χ.

Τὰ χαλκῆ νομίσματα τῆς Ἰμέρας διαιροῦνται εἰς δύο διακε-
κριμένας σειράς :—

(α) Βαρύσταθμος τάξις μετὰ σημείων ἀξίας.

Ἡμίλιτρον. Κεφαλή Γοργούς.	⋮⋮⋮	Α 408 κ.
Πεταούγγιον. »	⋮⋮⋮	Α 374 κ.
Τετραῦς. »	⋮⋮ ΗΙ ΜΕΡΑ (ἐπ' ἀρ.)	Α 330 κ.
Τριῦς. »	⋮	Α 253 κ.

(β) Ἐλαφροῦς ὀλκῆς τάξις μετὰ σημείων ἀξίας.

Ἑρμῆς (;) ἐπὶ τράγου.	ΚΙΜΑΡΑ ἢ ΙΜΕΡΑ Νίκη ἵπτα- μένη, φέρουσα ἄφλαστον.
-----------------------	--

Α·8 Ἡμίλιτρον μετὰ ⋮⋮⋮, Α·6 Τριῦς μετὰ . . . , καὶ Α·5 Ἑξᾶς μετὰ . .

Περὶ τὰ 415-408 π. Χ.

ΙΜΕ Κεφαλή τῆς νύμφης Ἰμέρας ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφεν- δόνῃ	⋮⋮⋮ ἐν στεφάνῳ	Α·65
Κεφαλή νύμφης κατ' ἐνώπιον.	ΙΜΕ Καρίς	Α·5

Τῶν ἀνωτέρω σειρῶν χαλκῶν νομισμάτων ἡ πρώτη, κρινομένη ἐκ τοῦ τετραῶντος, προϋποθέτει λίτραν 990 κ. ἐνῷ ἡ δευτέρα προϋποθέτει λίτραν ἐλαφροτέραν ἥτοι 200 κ. μόνον. Ἐν Ἀκράγαντι, διαρκούσης τῆς αὐτῆς περιόδου, ἡ λίτρα φαίνεται ἐκπίπτουσα ἐξ 750 κ. εἰς μόνον 613 κ. ἐνταῦθα δὲ μάλιστα κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος εἴλκε 536 κ.

Πρὸ τοιούτων τόσοσιν ἀντιφατικῶν δεδομένων εἶνε τολμηρὸν νὰ ἐξαγάγῃ τις συμπεράσματα ἐκ τῶν ὀλκῶν τῶν χαλκῶν νομισμάτων διὰ τὰς διαφοροὺς ἐλαττώσεις τῆς λίτρας ἐν Σικελίᾳ. Πρὸς ἐπίσης τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Πανόρμου.

Θερμαὶ αἱ Ἰμεραῖαι Ἐν ἔτει 408 π. Χ. ἡ ἀρχαία πόλις τῆς Ἰμέρας κατεστράφη ὁλοσχερῶς ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, οἱ δὲ οὐκ ἀποκρίθησαν ἐν μέρει μὲν ἐσφάγησαν, ἐν μέρει δὲ ἐξωρίσθησαν. Ἐν τούτοις ὅμως οἱ ὑπολειφθέντες τῶν κατοίκων ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ

ἐγκαθιδρυθῶσιν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἱμεραίας χώρας, παρὰ τὰς οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀρχαίας πόλεως Θερμαὶς πηγὰς (Κικέρ. *Verr.* II, 35). Ἐνταῦθα δὲ ἀνεφύει νέα πόλις κληθεῖσα Θερμαὶ ἢ Θερμαὶ Ἱμεραῖαι. Κατὰ τὴν παράδοσιν αἱ Θερμαὶ αὐταὶ πηγαὶ ἀνέωγαν ὑπὸ τῶν νυμφῶν Ἱμέρας καὶ Ἐγέστας ἵνα ἀνακουφίσωσιν τὰ κεκμηκότα μέλη τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τὴν περιοδείαν αὐτοῦ ἀνὰ τὴν Σικελίαν (Διοδ. IV. 23). Ἐκ τούτου δὲ ὁ τύπος τοῦ ἀναπαυομένου Ἡρακλέους.

Περὶ τὰ 405-350 (;) π. Χ.

ΘΕΡΜΙΤΑΝ Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ σφενδόνης, περίξ δὲ δελφίνες.	Τέθριππον νικηφόρον μεθ' ἵππων ἐν ὀρμητικῇ κινήσει . . . Α Τετράδρ.
ΘΕΡΜΙΤΑΝ Κεφαλὴ Ἥρας ἐν κατατομῇ, φέρουσα στέφανον κεκοσμημένον διὰ προτομῶν γρυπῶν.	Ἡρακλῆς γυμνὸς καθήμενος ἐπὶ βράχων, ἐφ' ᾧ εἶνε ἐστρωμένη ἡ λεοντῇ Α Δίδραχ.

[B. M. Guide, Πιν. XXV, 26.]

Κεφαλὴ Ἥρας.	ΘΕΡΜΙΤΑΝ Κεφ. Ἡρακλέους Α ·6
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ὀπισθεν, μηνίσκος.	» Ὅμοιως Α ·75

Μετὰ τὰ νομίσματα ταῦτα ὑπάρχει μέγα κενὸν διάστημα, ἐπειδὴ αἱ Θερμαὶ φαίνεται ὅτι δὲν ἔκοψαν ἐκ νέου νομίσματα πρὶν ἢ μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου.

ΕΠΙ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρος.	ΘΕΡΜΙΤΑΝ Τρεῖς νύμφαι ἰστάμεναι, ὧν ἡ ἐν τῷ μέσῳ πεπλοφόρος . Α 1·1
Ὅμοιως.	» Ἀγαλμα πεπλοφόρον τῆς Πόλεως, κρατούσης κέρας καὶ φιάλην. Α ·8
Κεφαλὴ γυναικεία πεπλοφόρος.	» Αἰξ κατακειμένη Α ·5
Κεφαλὴ τῆς Πόλεως πεπλοφόρος καὶ πυργοφόρος.	ΘΕΡΜΙΤΑΝ ἹΜΕΡΑΙΩΝ Ἀγαλμα τοῦ Στρησιχόρου στηριζομένου ἐπὶ βάκτρου βιβλίον δὲ ἀναγινώσκοντος Α 1·0

Ὁ Κικέρων (Verr. II. 35) μνημονεύει μεταξύ τῶν χαλκῶν ἀγαλμάτων ἅτινα ἀπέδωκεν ὁ Σκιπίων εἰς τὰς Θερμάς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνας, τὸ τῆς πόλεως Ἰμέρας «in muliebrem figuram habitumque formata» τὸ τοῦ ποιητοῦ Στησιχόρου, «erat enim Stesichori poetae statua senilis incurva, cum libro, summo, ut putant, artificio facta; qui fuit Himerae sed et est et fuit tota Graecia summo propter ingenium honore et nomine» κτλ. καὶ ἐκεῖνο αἰγὸς «etiam quod paene praeterii capella quaedam est... scite facta et venuste».

Μεγάλῃς σπουδαιότητος εἶνε τὸ ὅτι καὶ τὰ τρία ταῦτα ἀγάλματα εὐρίσκονται ἀντιγεγραμμένα ἐπὶ τῶν τελευταίων νομισμάτων τῶν Θερμῶν.

Ἰππάνα. Ὁ Πολύβιος (I, 24) μνημονεύει πόλεως τοῦ ὀνόματος τούτου κειμένης οὐχὶ μακρὰν τοῦ Πανόρμου. Τὰ ἐξῆς ἀρχαῖκά νομίσματα ἐκόπησαν ἐνταῦθα.

Περὶ τὰ 480 π. Χ.

ΙΠΑΝΑΤΑΝ Ἀστὸς ἐπὶ κιονοκράνου. | Δελφίς καὶ ὁστρεκον χήμης. Ρ Λίτρα.

Νόμισμά τι τῆς Μοτύης (ἐν λ.) φέρει σχεδὸν τοὺς αὐτοὺς τύπους.

Καινή. Περὶ τῶν φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΚΑΙΝΟΝ νομισμάτων, τῶν ἐνίστε ἀποδοιμμένων εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἴδε Ἀλαιαν καὶ σελ. 154.

Καλὴ Ἀκτὴ. Αὕτη ἔκειτο ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας, ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεταξύ Τυνδαρίδος καὶ Κεφαλοιδίου ὁδοῦ. Ἦτο δὲ ἀποικία Πελοποννησιακῇ κτισθεῖσα ἐν ἔτει 446 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Σικελοῦ ἡγεμόνος Δουκετίου, ὅτε οὗτος ἐπανήρχετο ἐκ τῆς εἰς Κόρινθον ἐξορίας. Πάντα τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε ὀψίμου περιόδου.

Περὶ τὰ 241-210 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετ' Ἀθηναϊκοῦ	ΚΑΛΑΚΤΙΝΩΝ	Γλαυξ ἐπὶ ἀμφο- ρέως . .	Α · 8
λοφοφόρου κράνους.			
Κεφαλὴ Διονύσου.	»	Σταφυλή.	Α · 65

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Κεφαλή Ἑρμοῦ.

ΚΑΛΑΚΤΙΝΩΝ Λύρα . . . Α' 6

» Κηρύκειον Α' 5

Τὸ πρῶτον τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων εἶνε καταφανῶς ἀντιγεγραμμένον ἐκ τῶν τελευταίων Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων.

Κομάρια. Ἀποικία τῶν Συρακουσῶν κτισθεῖσα περὶ τὰ 599 π. Χ. μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὠάνιος καὶ Ἰππάριος, ἐπὶ τῆς νοτίου παραλίας τῆς Σικελίας. Συνεπεία δὲ ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Συρακουσῶν κατεστράφη ὑπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἐν ἔτει 552 π. Χ. Ἐν ἔτει 495 π. Χ. ἀνηγέρθη καὶ ἀπωκίσθη ἐκ νέου ὑπὸ Ἰπποκράτους, τυράννου τῆς Γέλας, ἀλλὰ κατεστράφη καὶ πάλιν περὶ τὰ 485 π. Χ. ὑπὸ Γέλωνος, τυράννου τῶν Συρακουσῶν. Εἰς τὴν δεκαετὴ ταύτην περίοδον φαίνεται ὅτι ἀνήκουσιν αἱ ἐξῆς ἀργυραὶ λίτραι.

Περὶ τὰ 495-485 π. Χ.

KAMARINAION	{ Ἀθηναῖσταμένη [Gardner, <i>Typ.</i> <i>Gr. C.</i> , Π II, 3, 4]	{ Νίκη ἱπταμένη· κάτωθεν, κύκνος. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλάας. Α' 13 κ.
KAMARINAIA		
KAMARINAIOS		

Ἡ πόλις ἀνιδρύθη καὶ πάλιν ἐν ἔτει 461 π. Χ. ὡς ἀποικία τῆς Γέλας, ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τούτου μέχρι τῆς μετοικίσεως τῶν κατοίκων αὐτῆς εἰς Συρακούσας ἐν ἔτει 405 π. Χ. ἀπήλαυσε μεγάλῃς εὐτυχίας. Ἡ τετάρτη ᾠδὴ τῶν Ὀλυμπίων τοῦ Πινδάρου ἀφηγεῖται τὴν νίκην Ψαύμιος τοῦ Καμαριναίου ἐν τῷ ἐν ἔτει 456 ἢ 452 π. Χ. ἀγῶνι ἀρμάτων. Ὁ κ. Poole (*Coins of Camarina* σελ. 2) φρονεῖ, ὅτι ἡ νίκη αὕτη μνημονεύεται διὰ τῶν τύπων τῶν τετραδράχμων τῆς Καμαρίνης, τῶν κοπέντων κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς Ε'. ἐκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 461-405 π. Χ.

Κράνος κορινθιακὸν ἐπὶ στρογγύλῃ ἀσπίδος.

KAMARI Χαμαίρωψ μετὰ καρποῦ, ἐν μέσῳ δύο κνημίδων . . . Α' Δίδραχμον, 130 κ.

KAMARINAION Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρος ἐν λεοντῇ. [Gardner, *Types Gr. C.*, Πίν. VI. 12.]

Τέθριππον ἡνιοχούμενον ὑπὸ Ἀθηναῖον ἄνωθεν Νίκη στεφανοῦσα αὐτὴν ἐν τῷ ἐξέρῳ ἐνίοτε κύκνος ἱπτάμενος . . . Α' Τετράδραχ.

Ἐπὶ τῶν νεωτέρων κομματίων ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡρακλέους εἶνε ἀγένειος, ὄνομα δὲ τεχνίτου ΕΞΑΚΕΣΤΙΔΑΣ γέγραπται ἐνίοτε ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ ἐξέργου (Πίναξ 5'. 1).

Εἰς τὰ τέλη τῆς περιόδου ταύτης ἀνήκουσι τὰ ἐξῆς ὠραιότατα διδραχμα : —

Κεφαλὴ κερασφόρος νεαροῦ ποταμίου θεοῦ Ἰππάριος, ἐνίοτε κατ' ἐνώπιον, περιβαλλομένη ὑπὸ κυματίου μετ' ἰχθύος ἐν τῷ πεδίῳ· ἐνίοτε δὲ ἐν κατατομῇ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΙΠΠΑΡΙΣ. Ὄνόματα τεχνιτῶν ΕΥΑΙ[νετος] καὶ ΕΞΑΚΕ[στιδας].

KAMAPINA ἢ KAMAPINAION
Ἡ νύμφη Καμάρινα μετὰ πέπλου ἡνεμωμένου, ἐπὶ κύκνου νηχομένου ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς Καμαρινίας λίμνης, ἐν οἷς εἰς ἡ περισσότεροι ἰχθύες. . . . Ρ Δίδραχμον.
(Πίναξ 5'. 2.)

Κεφαλὴ τῆς νύμφης Καμαρίνης, κατ' ἐνώπιον, μετὰ λυτῆς ἡνεμωμένης κόμης.

KAMARI Νίκη ἱπταμένη, κρατοῦσα κηρύκειον Ρ Δραχμή.

KAMAPINA Κεφαλὴ τῆς Καμαρίνης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.

Νίκη ἱπταμένη φέρουσα ἀσπίδα . . . Ρ Δραχμή.

Τὰ μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα εἶνε λίτραι ἑλκουςαι τὸ πολὺ 13 κόκκους.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Νίκη μετὰ ταινίας κυματίζουσης.

Κεφαλὴ τῆς νύμφης Καμαρίνης.

Ὅμοιος.

Ὅμοιος.

Κύκνος νηχόμενος ἐπὶ κυμάτων.

Σχετικῶς πρὸς τὰ νομίσματα ταῦτα ὁ Poole παρατηρεῖ (ἐ. ἀ), ὅτι οὐδὲν πασιφανέστερον τῆς μεταξὺ τῶν νομισματικῶν τύπων καὶ τῶν λέξεων τοῦ Πινδάρου : συμφωνίας « παρ' ἀμφοτέροις ἡ νύμφη Καμάρινα ἔχει τὴν πρωτεύουσαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν ὑψίστην θέσιν ἐν τῇ ἐγγχωρίῳ λατρείᾳ, παρ' ἀμφοτέροις ἡ Ἀθηνᾶ εἶνε ἡ πολιοῦχος θεότης, παρ' ἀμφοτέροις ἡ λατρεία τοῦ ποταμοῦ Ἰππάριος συνδέεται πρὸς τὴν τῆς ἱερᾶς λίμνης ».

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Καμαρίνης προϋποθέτουσι λίτραν 221 κ. Πρὸς τὰς ἐν σελ. 189 παρατηρήσεις περὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῆς Ἰμέρας.

Περὶ τὰ 415 (;)-405 π. X.

Τριᾶς. Γοργόνειον.	ΚΑΜΑΓλαυξ ἐπὶ σαύρας . . .	Α 65 κ.
» Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	» Ὅμοίως . . .	Α 54 κ.
Οὐγγία. Γοργόνειον.	» Ὅμοίως . . .	Α 14 κ.
» Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	» » . . .	Α 20 κ.

Περὶ τὰ 345 π. X.

Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Τιμολέοντος ἡ πόλις ἀνέλαβε μικρόν τι ἐκ τῶν συμφορῶν ἃς τῇ προυξένησαν οἱ Καρχηδόνιοι (Διοδ. XVI. 82). Εἰς τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην φαίνεται ὅτι ἀναφέρονται οἱ τύποι καὶ ἡ τεχνοτροπία τοῦ ἐξῆς νομίσματος :—

ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΩΝ Κεφ. Ἀθηνᾶς μετὰ Ἐλευθέρος ἵππος ἀνορθούμενος Α 6
ἀττικῷ λοφοφόρου κράνους.

Μεταγενέστερα τῆς ἐποχῆς ταύτης νομίσματα τῆς Καμαρίνης δὲν εἶνε γνωστά.

Κατάνη, κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Αἵτνης, ἦτο Χαλκιδικὴ ἀποικία ἐκ Νάξου.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐξώσθησαν ὑπὸ Ἰέρωνος τοῦ Συρακουσίου ἐν ἔτει 476 π. X., ἵνα ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ ἀποικίας Συρακουσίων. Οὗτοι ὅμως ἀπεδιώχθησαν ἐν ἔτει 461 π. X. καὶ οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι ἐπανῆλθον. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως μετεβλήθη εἰς Αἵτναν ὑπὸ τοῦ Ἰέρωνος ὅτε οὗτος ἰδρύσεν ἐνταῦθα τὴν νέαν αὐτοῦ ἀποικίαν, ἀλλὰ πάλιν μετὰ τὸ 461 π. X. ἐκλήθη Κατάνη.

Περίπου πρὸ τοῦ 476 π. X.

Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος κάμπτων τὸ ἐν γόνυ· κάτω ἰχθὺς πρίστις, ἡ ἀνθεμοειδὲς κόσμημα· ἄνω ἐνίστε κλάδος, πτηγὸν ὑδροχαρὲς, ἡ Σειληνὸς ἐν γόνασιν. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίων.	ΚΑΤΑΝΕ ἢ ΚΑΤΑΝΑΙΟΝ Ἡ Κατάνη ὡς Νίκη τρέχουσα, κρατοῦσα ταινίαν ἢ καὶ ἀμφότερα. Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ ἐγκοίλῳ. Α Τετράδραχμον. (Πῖναξ 5'. 3.)
Ταῦρος ἱστάμενος, στεφνόμενος διὰ ταινίας ὑπὸ Νίκης ἱπταμένης.	ΚΑΤΑΝΑΙΟΣ Ὅμοίως Α Τετράδραχμον.

Κατὰ τεχνοτροπίαν τὰ τετράδραχμα ταῦτα εἶνε πάντως μᾶλλον προηγμένα τῶν συγχρόνων νομισμάτων πολλῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων. Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῶν τύπων εἶνε ἴσως προτιμότερον νὰ θεωρήσωμεν τὸν ταῦρον μᾶλλον ὥς τὸν ποτάμιον θεὸν Ἀμενανόν (ὅστις ἐπὶ μεταγενεστέρων νομισμάτων παρίσταται ἀνθρωπόμορφος) ἢ μετὰ τοῦ Eckhel ὥς τὸν ταυρόμορφον Διόνυσον. Ἡ ἐν μορφῇ Νίκης πόλις τῆς ὀπισθίας ὀψews τοῦ νομίσματος δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὥς μέλλουσα νὰ θυσιάσῃ πρὸς τὸν θεὸν τοῦ ποταμοῦ.

Κεφαλὴ Σειληνοῦ φαλακροῦ μετὰ ὠτίων εἰς ὀξὺ ἀποληγόντων. ΚΑΤΑΝΕ Κεραυνὸς μετὰ δύο καμπωτῶν πτερύγων. Ρ Λίτρα, 13 κ. τὸ πολὺ.

Τὸ σχῆμα τοῦ ἐνταῦθα κεραυνοῦ εἶνε ἀσύνηθες.

Νομισματοκοπία Κατάνης ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Αἴτης.

476-461 π. Χ.

ΑἴΤΝΑΙΟΝ Κεφαλὴ Σειληνοῦ φαλακροῦ καὶ πωγωνοφόρου πρὸς δ., μετὰ ὀξέων ὠτων καὶ ὀφθαλμοῦ ἐν κατατομῇ, τῶν βλεφάρων ἐλαφρῶς δηλουμένων· φέρει δὲ στέφανον κισσοῦ· κάτωθι κἀνθαρος (ζῶον). Τὸ δλον ἐν κύκλῳ σφαιριδίῳν. (Πίναξ 5'. 8.)

Ζεὺς Αἰτναῖος πρὸς δεξιὰ, καθήμενος ἐπὶ πλουσίῳς κεκοσμημένου θρόνου ἐστρωμένου διὰ λεοντῆς. Φέρει δὲ ἱμάτιον ἀνερριμμένον ὑπὲρ τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ ὤμον καὶ βραχίονα καὶ κρατεῖ ἐν τῇ τεταμένη αὐτοῦ ἀριστερᾷ κεραυνὸν πτερωτὸν ὅμοιον πρὸς ἐκείνον τῶν ἄλλων νομισμάτων τῆς Κατάνης. Ὁ δεξιὸς αὐτοῦ ὤμος εἶνε γυμνός, ὁ δὲ δεξιὸς βραχίων, ὀλίγον ἀνατεταμένος ὢν, στηρίζεται ἐπὶ ὀζαλέας ἀμπελίνου ῥάβδου κεκαμμένης εἰς τὸ ἄνω μέρος. Ἐν τῷ πεδίῳ πρὸ αὐτοῦ εὐρηται ἀετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων καθήμενος ἐπὶ κορυφῇς ἐλάτης.

Ρ Τετράδραχ. 266 κ.

Τὸ μοναδικὸν τοῦτο νόμισμα, νῦν ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ βαρῶνου de Hirsch ἀποκείμενον, εἶνε ὑπὸ πολλὰς ἐπὶ φέεις λίαν διδακτικόν, ὥς δεικνύον τὸ σημεῖον τῆς ἀναπτύξεως εἰς ὃ ἔφθασεν ἡ

τέχνη ἐν Σικελίᾳ μεταξὺ τοῦ 476 καὶ 461 π. Χ. Οἱ κύνθαροι τῆς Αἰτνῆς ἦσαν ἀξιοσημείωτοι διὰ τὸ τεράστιον αὐτῶν μέγεθος (Ἰδε Σχολ. Ἀριστ. *Εἰδ.* 73), ἐκ τούτου δὲ καὶ ὁ κύνθαρος (σκᾶ^π_{ος}) ὡς σύμβολον ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους τοῦ νομίσματος.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄρος Αἰτνα ἦτο ὡσαύτως διάσημον διὰ τοὺς εὐφύρους αὐτοῦ ἀμπελῶνας (Πρβλ. Στράβ. 269), Ζεὺς ὁ Αἰτναῖος, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὁποίου διετέλει ἡ πόλις, καταλλήλως παρίσταται στηριζόμενος ἐπὶ ῥάβδου ἀμπελίνου. Ὅχι δὲ ὀλιγώτερον χαρκτηριστικὸν ἐγγώριον σύμβολον εἶνε τὸ δένδρον τῆς ἐλάτης, ἐπειδὴ αἱ κλιτύες τοῦ ὄρους τῆς Αἰτνῆς ἐκαλύπτοντό ποτε πλουσίως ὑπὸ ἐλάτης καὶ πεύκης «τὴν Αἰτνὴν ὄρος γέμον καὶ ἐκείνους τοὺς χρόνους πολυτελοῦς ἐλάτης τε καὶ πεύκης». Διοδώρ. XIV, 42. Πρβλ. Πινδάρ. *Πυθ.* I. 53. Λεπτομερέστερον περὶ τῶν νομισμάτων τούτων ἴδε Num. Chron. 1883 σελ. 171.

μοία κεφαλὴ Σειληνοῦ, ἐνίοτε μὲν μετὰ στεφάνου κισσοῦ, ὡς ἐπὶ τῶν τετραδράχμων, ἄλλοτε δὲ δαφνηφόρος ἢ γυμνή.	ΑΙΤΝΑΙ Κεραυνὸς πτερωτός, ὡς ἐπὶ τῶν τετραδράχμων τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ ἐγκοίλῳ Α Λίτρα ἢ ὀβολός.
--	--

Οἱ Αἰτναῖοι ἐκδιωχθέντες ἐν ἔτει 461 π.Χ. ἀπεσύρθησαν εἰς γειτονικὸν τι φρούριον καλούμενον Ἰνησσα, εἰς ὃ μετέφερον τὸ ὄνομα τῆς Αἰτνῆς. Διὰ τὰ ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ Αἰτνῇ κοπέντα νομίσματα ἴδε σελ. 160.

Νομισματοκοπία τῆς Κατάνης μετὰ τὴν ἐπανόρθωσιν.

461-415 π. Χ.

Ἡ περίοδος αὕτη ἦτο λίαν εὐδαίμων ὡς πρὸς ἅπασαν τὴν Σικελίαν. Παντοῦ ἡ τέχνη, ἥς δείγματα παρουσιάζει ἡ νομισματοκοπία, προκόπτει νῦν ταχέως ἀποτινάσσουσα τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον τοὺς κατὰ συνθήκην δεσμούς καὶ τείνουσα νὰ φθάσῃ εἰς πλήρη ἐλευθερίαν. Καλῶς δ' ἐκλήθη αὕτη μεταβατικὴ περίοδος.

Ἐπιγραφ. ΚΑΤΑΝΑΙΟΝ ἢ ΚΑΤΑΝΑΙΟΣ, οὐδέποτε δὲ ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής μετὰ
κόμης συμπεπλεγμένης πρὸς τ' ἄνω
καὶ ὀπίσθεν, συγκρατουμένης δὲ περὶ
τὸ μέσον ὑπὸ τὸν στέφανον.

Κεφαλή ἄρρην νεανικὴ μετὰ βραχείας
κόμης καὶ δαφνηφόρος ἀλλὰ μὴ
ὁμοιάζουσα πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα.
Ἰσως εἶνε ὁ ποτάμιος θεὸς Ἀμέ-
νανος, ἃν καὶ δὲν φέρει κέρας.

Τέθριππον μετὰ ἵππων βαδιζόντων
ἐπὶ τῶν τελευταίων κομματίων,
Νίκη ἱπταμένη. **Ρ** Τετράδραχμον,
[B. M. Guide, Πίν. XVI, 20.]

Ὁμοίως. (Πίναξ 5'. 5.)

Ρ Τετράδραχμον.

Περὶ τὰ 415-403 π. Χ.

Ἡ Κατάνη ὑπῆρξεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὸ στρατηγεῖον τῶν Ἀθη-
ναίων διαρκούσης τῆς κατὰ τῶν Συρακουσῶν ἐκστρατείας αὐτῶν.
Τὰ ἐξῆς νομίσματα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου μέχρι τῆς
καταλήψεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἐν ἔτει 403 π. Χ. ὅτε
οὗτος, κατὰ τὸ σύνθημα αὐτῶν σύστημα, ἐξηνδραπόδισε τοὺς κατοίκους
καὶ παρέδωκε τὴν πόλιν εἰς τοὺς ἐκ Καμπανίας μισθοφόρους αὐτοῦ.

Κεφαλή Ἀθηναῖς μετὰ θαλασσίου ἵπ-
που ἐπὶ τοῦ κράνους αὐτῆς.

Δύο φύλλα ἐλαίας μετὰ καρπῶν. Με-
ταξὺ αὐτῶν ΚΑ . . . Χ 18 κ.
[B. M. Guide, Πίν. XVI, 19.]

Τὸ μικρὸν τοῦτο χρυσοῦν νόμισμα δύναται νὰ καταταχθῇ μετ'
ἰσῆς πιθανότητος εἰς τὴν Καμάριναν.

Τὰ τετράδραχμα τῆς περιόδου ταύτης φέρουσι πάντοτε τὴν ἐπι-
γραφὴν ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ἀμενάνου (:) ἐν κατατομῇ
ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς τῆς προηγούμενης περιόδου ἀλλ' ἀνήκουσιν
εἰς μᾶλλον προηγμένον σημεῖον τέχνης (Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. Α.
17). Οἱ ἵπποι τοῦ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ἄρματος ἀπεικονίζονται
ἐν ὀρμητικῇ κινήσει. Ἐπὶ ὠραίου τινὸς κομματίου, φέροντος ὀπίσθεν
τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Συρακουσίου σφραγιδογλύφου Εὐαϊνέτου, τὸ ἄρμα
ὁρᾶται κάμπτον τὴν νύσσαν τοῦ ἵπποδρόμου. Σύμβολα ὑδάτων, οἷα
ὁ καρκίνος καὶ ἡ χαρίς, προστίθενται συνήθως ἐπὶ τῆς μιᾶς ἢ τῆς
ἐτέρας ὀψεως τοῦ νομίσματος. Κομμάτιά τινα φέρουσι τὴν ὑπο-
γραφὴν ΠΡΟΚΛΗΣ, σφραγιδογλύφου ἐργασθέντος καὶ ὑπὲρ τοῦ νο-
μισματοκοπέου τῆς Νάξου (Weil, *Winckelmanns-Programm*,

1884, Πίν. II, 12). Τὰ ἀκόλουθα δὲ εἶνε τὰ σπουδαιότατα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἐποχῆς ταύτης: —

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνηφόρος, κατ' ἐνώπιον, μεταξὺ τόξου καὶ λύρας. Ὑποκάτω, ΑΠΟΛΛΩΝ· ὄνομα τεχνίτου ΧΟΙΡΙΩΝ	ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ Τέθριππον ἀκίνητον. Ἐν ἀπόπτῳ δὲ κίων ἰωνικὸς (ἢ νύσσα τοῦ ἵπποδρόμου). Ἐν τῷ ἐξέρῳ, καρίς. Ρ Τετράδραχμον.
---	---

Διαφορὰ τις τοῦ νομίσματος τούτου, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ σφραγιδογλύφου Ἡρακλείδου, παρουσιάζει κεφαλὴν δαφνοστεφῇ μετὰ κόμης λυτῆς (Πίναξ Γ', 6). Ἐπὶ τινων δὲ κομματίων ἡ Νίκη φέρουσα στέφανον καὶ κηρύκειον κατέρχεται διὰ τοῦ αἰθέρος καθεύτως πρὸς τὸν ἡνίοχον.

Τινὲς τῶν κεφαλῶν ἐπὶ τῶν τετραδράχμων τῆς Κατάνης φέρουσι πλατεῖαν ταινίαν ἀντὶ στεφάνου δάφνης· πᾶσαι αἱ τοιαῦται (ὡς δὲ φαίνεται καὶ τινες τῶν δαφνοστεφῶν) εἶνε κεφαλαὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀμενάνου, ἃν καὶ δὲν φέρουσι τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦς ποταμούς θεοὺς κέρας. Ἐπὶ τῶν ἐπομένων μικρῶν κλασμάτων ὁ Ἀμείνανος παρίσταται ὡς νέος κερασφόρος.

Κεφαλὴ νεαροῦ Ἀμενάνου κερασφόρου, μετὰ λεπτῆς λυτῆς κόμης, ἀντωπὸς κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Πέριξ δύο ποτάμιοι ἰχθύες.	Τέθριππον ἀκίνητον . . . Ρ Δραχμή.
ΑΜΕΝΑΝΟΣ Ὅμοια κεφαλὴ ἐν κατατομῇ κερασφόρος καὶ διὰ ταινίας συγκρατούμενη. Ὑποκάτω ὄνομα τεχνίτου, ΕΥΑΙ, πέριξ δὲ καρίς καὶ δύο ποτάμιοι ἰχθύες.	Ὅμοίως Ρ Δραχμή.
ΑΜΕΝΑΝΟΣ Κεφαλὴ κατ' ἐνώπιον Ἀμενάνου κερασφόρου, μετὰ κυματοειδοῦς κόμης. Ὅνομα τεχνίτου, ΧΟΙ.	Τέθριππον ἡνιοχούμενον ὑπὸ Ἀθηνᾶς. Ὑποκάτω μαιανδροειδὲς κόσμημα. Ὅνομα τεχνίτου ΗΡΑΚΛΕΙΔΑΣ Ρ Δραχμή.
Κεφαλὴ φαλακροῦ καὶ πωγωνοφόρου Σεληνοῦ κατ' ἐνώπιον.	Κεφαλὴ Ἀμενάνου φέρουσα ταινίαν Ρ Δραχμή.
Ὅμοίως.	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφῇ πρὸς δ. Ρ Ἡμίδραχμον.

Κεφαλή Σειληνοῦ φαλακροῦ, ἐνίοτε | Κεραυνὸς μετὰ δύο πτερῶν. Ἐν δὲ
κισσοστεφῆς. | τῷ πεδίῳ δύο δίσκοι.

Κεφαλή νύμφης φέρουσα σφενδόνην. | Ῥ Λίτρα καὶ μικρότερα νομίσματα.
Ταῦρος κυρίσσων. Ῥ Λίτρα ἡ ὀβολός.

Ὀλίγα χαλκᾶ νομίσματα τῆς Κατάνης ὑπάρχουσι δυνάμενα
νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν καλλίστην ἐποχὴν τῆς τέχνης. Ἐν τούτοις
δύνανται νὰ μνημονευθῶσι τὰ ἐξῆς: —

ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ Κεφαλή Περσεφό- | Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος βαδίζων. . .
νης, ὡς ἐπὶ τῶν δεκαδράχμων τῶν | Ῥ 95
Συρακουσῶν, μετὰ δελφίνων πέριξ.

ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ Κεφαλή Περσεφόνης | Κεραυνὸς ὡς ἀνωτέρω . . . Ῥ 75
μετὰ κόμης μακρᾶς.

ΑΜΕΝΑΝΟΣ Κεφαλή νεανική κε- | Κεραυνὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτε-
ρασφόρος ποταμίου θεοῦ. | ρύγων. Ῥ 55

Περὶ τῆς κατόπιν ἱστορίας τῆς Κατάνης ἔχομεν ὀλιγίστας πλη-
ροφορίας. Γνωρίζομεν, ὅτι ἡ πόλις ἐξηκολούθει ὑπάρχουσα, ἀλλὰ
δὲν φαίνεται ὅτι ἔκοψεν οἰαδήποτε νομίσματα ἐπὶ μίαν ἑκατονταε-
τηρίδα καὶ πλέον. Διαρχικοῦντος τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου,
ὑπετάχθη τῇ Ῥώμῃ, ὑπὸ δὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν διοίκησιν ἔφθασεν εἰς
μεγάλην εὐδαιμονίαν

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Κατάνης, ἀνήκοντα ἐν συνόλῳ εἰς
τὰ τέλη τῆς τρίτης καὶ εἰς τὴν δευτέραν ἑκατονταετηρίδα, εἶνε
λίαν πολυάριθμα.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς. | Κεραυνὸς καὶ θύρσος . . . Ῥ 65

Ποτάμιος θεὸς κατακείμενος. | Πῖλοι Διοσκούρων . . . Ῥ 75

Κεφαλή Σειληνοῦ. | Σταφυλή. Ῥ 5

Κεφαλαὶ Σεράπιδος καὶ Ἰσιδος. | Δύο στάχυες Ῥ 5

Μετὰ σημείων ἀξίας.

Λίτρα. Κεφαλή Ποσειδῶνος. | Δελφίς. Σημεῖον ἀξίας XII Ῥ 55

Δεκαοὔγγιον. Κεφαλαὶ Σεράπιδος | Ἀπόλλων ἱστά-
καὶ Ἰσιδος. | μενος » » X Ῥ 8

Πενταοὔγγιον. Κεφαλή Ἀπόλλωνος. | Ἰσις ἱσταμένη κρατοῦσα
πτηνόν. Σημεῖον ἀξίας Γ Ῥ 8

*Εξᾶς. Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

*Ἰσις ἱσταμένη κρατοῦσα πτηγόν. Ση.
μεῖον ἀξίας II A 5

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.

Οἱ Καταναῖοι ἀδελφοὶ φέροντες τοὺς
γονεῖς αὐτῶν A 8

Εἷς τῶν Καταναίων ἀδελφῶν φέρων
τὸν πατέρα αὐτοῦ.

*Ο ἕτερος τῶν ἀδελφῶν φέρων τὴν
μητέρα A 7-5

Οἱ τύποι οὗτοι ἀναφέρονται εἰς δημῳδὴν τινὰ μῦθον, καθ' ὃν, ἐνῶ ἐν τῇ κατὰ τὸν Ε'. αἰῶνα φοβερά ἐκρήξει τῆς Αἴτνης ρεῦμα λάβας κατήρχετο πρὸς τὴν Κατάνην καὶ ἅπαντες μετὰ σπουδῆς ἐφρόντιζον περὶ σωτηρίας τῶν πολυτίμων αὐτῶν πραγμάτων, οἱ ἀδελφοὶ Ἀμφινόμος καὶ Ἀναπίας φέροντες ἐπὶ τῶν ὤμων τοὺς γέροντας αὐτῶν γονεῖς, κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς λάβας. Ἐνῶ δὲ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν ἐφαίνετο βεβαία, τὸ πύρινον ρεῦμα διεσχύσθη θαύμασίως καὶ ἄφησεν αὐτοὺς νὰ διέλθωσιν ἀβλαβεῖς. Ἐκτοτε δὲ οἱ Καταναῖοι ἀδελφοὶ ἐθεωροῦντο ὡς τύποι υἱϊκῆς στοργῆς καὶ ἀπῆλυσαν θείων τιμῶν (Holm. *Gesch. Sic.* I, σελ. 25).

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.

Διόνυσος ἐπὶ ἄρματος πανθῆρων A 9

Κεφαλή Ἑρμοῦ.

Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ φοίνικος .
A 8

Κεφαλή Διὸς Ἀμμωνος.

*Ἰσότης μετὰ ζυγοῦ καὶ κέρατος
Ἀμαλθείας A 9

Κεφαλή Σεράπιδος.

*Ἰσις ἱσταμένη μετὰ σκήπτρου καὶ
σείστρου, παρ' αὐτῇ δὲ ὁ Ἄρπυ-
κράτης A 1

*Ἰανόμορφος κεφαλή Σεράπιδος φέ-
ρουσα μῦδιον.

Δήμητρα ἱσταμένη μετὰ λαμπάδος
καὶ σταχύων A 95

Τὰ νομίσματα τὰ φέροντα σημεῖα ἀξίας διὰ ῥωμαϊκῶν ἀριθμῶν εἶνε προδήλως σύγχρονα τῶν μεθ' ὁμοίων σημείων νομισμάτων τοῦ Ῥηγίου (σελ. 145). Δὲν εἶνε δὲ βέβαιον, ὅτι τὰ νομίσματα τῆς Κατάνης ἐξηκολούθησαν μετὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ πρώτου π.Χ. αἰῶνος.

Κεντόριπα, πόλις τῶν Σικελῶν οὐ μικρᾶς σπουδαιότητος ὡς ὀχυρὰ θέσις. Δὲν γνωρίζομεν νομίσματα αὐτῆς πρὸ τῶν μέσων τοῦ

τετάρτου αἰῶνος, ὅτε ἀπὸ κοινοῦ μετὰ πολλῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων ἀπηλευθερώθη τῆς τυραννίας ὑπὸ τοῦ Τιμολέοντος (339 π. Χ.). Τότε αὕτη ἐπέκοψε τὰ μεγάλα χαλκᾶ νομίσματα τῶν Συρακουσῶν (*Εμπ. κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, *Οπισθ. ἀστήρ θαλάσσιος μεταξὺ δελφίνων) διὰ τῶν ιδίων αὐτῆς τύπων: —

Περὶ τὰ 339 π. Χ.

Κεφαλὴ Περσεφόνης ὡς ἐπὶ τῶν μεγάλων νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν. | ΚΕΝΤΟΡΙΠΙΝΩΝ Λεοπάρδαλις .
 № 1·2

Μεταξὺ τοῦ χρόνου τούτου καὶ τοῦ πρώτου καρχηδονικοῦ πολέμου, ὅτε ὑπετάγη εἰς τοὺς Ῥωμαίους, δὲν εἶνε γνωστὰ νομίσματα.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ. περίπου

Δεκαούγγιον.	Κεφαλὴ Διός.	Κεραυνὸς πτερωτός .	Δ	№ 1·
Ἡμιλίτρον.	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Λύρα	⋮⋮⋮	№ 95
Τριας.	Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	Τρίπους	⋮⋮⋮	№ 85
Ἐξᾶς.	Κεφαλὴ Διμήτρος.	Ἀροτρον ἐφ' οὗ πτηνόν .	⋮⋮	№ 65
Ἀέεβαιον.	Κεφαλὴ Ἡρακλέους.	Ῥόπαλον	ΧΙ	№ 5
»	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Κλάδος δάφνης . . .		№ 5

Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε λίαν ὁμοιόμορφα κατὰ τὴν τεχνοπρίαν, φαίνονται δὲ πάντα ἀνήκοντα εἰς τὸν τρίτον π. Χ. αἰῶνα. Ἡ χώρα τῶν Κεντορίπων ἦτο λίαν εὐφορος εἰς σίτον, οἱ δὲ κάτοικοι ἤσαν τὰ μάλιστα γεωργικοί: «arant enim tota Sicilia fere Centuripini» (Κικέρωνος, Verr., III, 45).

Κεφαλοῖδιον, ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς νήσου ἔκειτο δέ, ὡς τὸ ὄνομα αὐτῆς δηλοῖ, ἐπὶ ὑψώματος εἰσχωροῦντος ἐν τῇ θάλασσῃ. Εἰς ἀρχαίαν ἐποχὴν ἀπετέλει μέρος τῶν κτήσεων τῆς Ἰμέρας. Ἐν ἔτει 254 π. Χ. περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἀνήκουσι τὰ νομίσματα αὐτῆς.

Περὶ τὰ 254-210 π. Χ. (καὶ βραδύτερον;)

ΚΕΦΑΛΟΙΔΙΟΥ Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	Πήγασος. Α' 5
Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου, δαφνοστεφής.	ΚΕΦΑ Ἡρακλῆς ἱστάμενος . Α' 95
Ομοίως.	» Ῥόπαλον, τόξον καὶ λεοντῇ Α' 9
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	» Κηρύκειον Α' 5
C. CANINIVS II VIR Κεφαλὴ ἄρ- ρην νεανικῇ.	» Ἡρακλῆς κρατῶν Ῥόπαλον καὶ τόξον Α' 95

Λεοντῖνοι (*Lentini*), μεσόγειος πόλις περὶ τὰ εἴκοσι μίλια ΒΔ τῶν Συρακουσῶν. Ἦτο δὲ αὕτη Χαλκιδικὴ ἀποικία ἐκ Νάξου, κτισθεῖσα πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἐβδόμης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τὰς ἄλλας Χαλκιδικὰς ἀποικίας, Νάξον, Ζάγκλην καὶ Ἰμέραν, δὲν ἔκοψε νομίσματα συμφώνως τῷ Αἰγινητικῷ σταθμητικῷ κανόνι, τῶν πρώτων αὐτῆς κοπῶν ἀποτελουμένων ἐκ τετραδράχμων Ἀττικῆς ὀλκῆς, ὧν οὐδὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀληθῶς ἀρχαιότερον τῶν ἀρχῶν τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 500-466 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ, ΛΕΟΝ ἢ ΛΕ (συχνὰ ἐπ' ἀρίστ.)

Τέθριππον νικηφόρον.	Κεφαλὴ λέοντος χαίνουσα, ἥς περίξ τέσσαρες κόκκοι σίτου. Α' Τετράδρ.
----------------------	---

[B. M. *Guide*, Πίν. IX, 28.]

Ὅμοιος. Ἐν δὲ τῷ ἐξέργῳ, λέων τρέχων.	Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ κόμης ἀνυψω- μένης, φέρουσα στέφανον. Α' Τετρ.
Ὅμοιος. (Πίναξ 5'. 11.)	Κεφαλὴ ἀρχαϊκῇ Ἀπόλλωνος, δαφνο- στεφής. Ὑποκάτω λέων τρέχων, περίξ δὲ τρία φύλλα δάφνης . . Α' Τετράδρα.
Ἴππεὺς γυμνός.	Κεφαλὴ λέοντος καὶ τέσσαρες κόκκοι σίτου Α' Διδρ. καὶ δρ.
Κεφαλὴ λέοντος, συνήθως κατ' ἐνώπιον.	Κόκκος σίτου. Α' Διώβολ. καὶ ὀβολ.
Κεφαλὴ λέοντος πρὸς δ.	Κόκκος σίτου :::: Α' Ἡμίλιτρον.

Κεφαλή λέοντος πρὸς δ.

∴ ∴

Ρ Πενταούγγιον.

Ὅμοιος.

:

Ρ Ἐξᾶς.

Οἱ Λεοντῖνοι, ἀφοῦ πρότερον ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Γέλωνος καὶ Ἰέρωνος, ἐπανέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν ἐν ἔτει 466 π. Χ. καί, ὡς αἱ λοιπαὶ τῶν Σικελικῶν πόλεων, ἀπήλαυσαν ἐπὶ χρονικόν τι διάστημα ἡσυχίας καὶ εὐτυχίας, μέχρι τοῦ 427 π. Χ., ὅτε περιπλακέντες εἰς πόλεμον πρὸς τὰς Συρακούσας, περατωθέντα ἐν ἔτει 422 π. Χ., κατέστησαν ὑποτελεῖς τῶν Συρακουσῶν. Τὰ εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνήκοντα νομίσματα εἶνε τὰ ἑξῆς·

Περὶ τὰ 466-422 π. Χ.

Ἐπιγρ. ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ, ΛΕΟΝ ἢ ΛΕΟΝ

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής, τεχνοτροπίας προβαίνουσης ἐκ τῆς ἀρχαϊκῆς εἰς τὴν τῆς ἀρχαιοτέρως ἀκμῆς.

(Πίναξ 5'. 12^α)

Ὅμοιος.

Κεφαλή λέοντος ὡς ἀνωτέρω.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Κεφαλή λέοντος χαίνουσα· περίξ αὐτῆς τέσσαρες ἢ μόνον τρεῖς κόκκοι σίτου, τοῦ τετάρτου ἀντικαθιστομένου ὑπὸ λύρας, τρίποδος, φύλλου δάφνης, ποταμίου ἰχθύος, κλπ. . . . Ρ Τετράδρ. καὶ δρ.

Κόκκος σίτου Ρ Λίτρα.

Γυμνὸς ποτάμιος θεὸς Λίσσος (;) κρατῶν κλάδον καὶ σπένδων παρὰ βωμόν· ὀπισθεν, κόκκος σίτου. Ρ Λίτρα.

Τρίπους μεταξύ δύο κόκκων σίτου· μεταξύ τῶν κνημῶν τοῦ τρίποδος, λύρα. Σημεῖον ἀξίας . . .

Τριᾶς Λ 55

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων τύπων ἀποδεικνύεται πληρέστατα ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἐλατρεύετο ἐν Λεοντίνοις ὡς ἡλιακὴ θεότης καὶ ὅτι ἔμβλημα αὐτοῦ ἦτο ὁ λέων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἥλιος ὠριμάζει τοὺς στάχους εἶνε φανερόν ὅτι ὁ λέων οὗτος ἐλατρεύετο ὡς θεότης τῆς ὠριμάνσεως. Ἡ πεδιάς τῶν Λεοντίνων ἦτο ὀνομαστή διὰ τὴν ἑκτακτον αὐτῆς εὐφορίαν (Κικ. Verr. III, 18). Μετὰ δὲ τὸν Ἀπόλλωνα ἐλατρεύετο ἐνταῦθα κυρίως ἡ Δήμητρα.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Ὅτε ὁ Τιμολέων ἐκυρίευσεν τοὺς Λεοντίνους ἐκόπη ἐκεῖ μὴ κρὸς ἀριθμὸς Κορινθιακῶν στατήρων ὁμοίων πρὸς τοὺς κοπέντας ἐν Συρακούσαις κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν.

Ἐπιγρ. ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.

Πήγασος ρ Δίδραχ.

Πρὶν ἢ διὰ τῆς πτώσεως τῶν Συρακούσων οἱ Λεοντῖνοι ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, δὲν ἔκοψαν ἐκ νέου νομίσματα.

Μετὰ τὸ 210 π. Χ. περίου.

Ἐπιγρ. ΛΕΟΝΤΙΝΩΝ

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.

Κεφαλὴ ποταμοῦ (;) ἐστεμμένη διὰ καλῶν ὀπισθεν αὐτῆς πάγουρος.

Προτομὴ Δήμητρος κατ' ἐνώπιον· ἐν τῷ πεδίῳ ἄροτρον.

Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος· σύμβολον, ἄροτρον.

Κεφαλὰὶ συνεζευγμέναι Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος.

Γυναικεῖα Διονυσιακὴ κεφαλὴ κισσῷ ἐστεμμένη.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος· ὀπισθεν, ἄροτρον.

Ὅμοιος.

Ὅμοιος.

Δήμητρα ἱσταμένη μετὰ λαμπάδος· στάχυες δὲ καὶ ἄροτρον παρὰ τοῦ πόδας αὐτῆς Α .85

Δήμητρα ἢ Ἴσις ἱσταμένη κατ' ἐνώπιον Α .85

Ποταμὸς καθήμενος ἐπὶ βράχου, κρατῶν κλάδον καὶ κέρασ' ἐν δὲ τῷ πεδίῳ, πάγουρος Α .85

Δέσμη σταχυῶν Α .6

Δύο στάχυες Α .65

Ὀπλίτης κατ' ἐνώπιον Α .6

Λέων ἢ προτομὴ λέοντος Α .55

Δύο ἰχθύες Α .5

Ναῦς τελετῆς Α .55

Λελύθαιον. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐν ἔτει 397 π. Χ., κατοικήσαντος ἐνταῦθα μέρους τῶν κατοίκων τῆς ὑπὸ Διονυσίου καταστραφείσης Μοτύης. Παρέμεινε δὲ φρούριον τῶν Καρχηδονίων μέχρις ὅτου ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν

ἔτει 241 π.Χ. μετὰ δεκαετῇ πολιορκίαν. Πάντα τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε μεταγενεστέρα τῆς χρονολογίας ταύτης.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Ἐπιγραφὴ ΛΙΛΥΒΑΙΤΑΝ ἢ ΛΙΛΥΒΑΙΤΑΣ

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Κεφαλὴ πεπολοφόρος πυργοστεφής, ἐν
τριγωνικῷ πλαισίῳ.

Τρίπους (Λ 55) ἢ λύρα (Λ 9)

ἽΟφίς ἐλισσόμενος περὶ τρίποδα. Ἀρ-
χων, ΑΤΡΑΤΙΝΟΥ ΠΥΘΙΩΝ...

Ἡ κεφαλὴ αὕτη ὑπετέθη ὅτι παριστᾷ τὴν Κυμαίαν Σίβυλλαν, ἣς ὁ τάφος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σολίνου ἦτο ἐν τῶν κοσμημάτων τῆς πόλεως. Ὁ ἄρχων Ἀτρατίνος, οὗ τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἐντέλλας, ἦτο πιθανῶς εἰς τῶν δύο ῥωμαίων ταμιῶν τῆς Σικελίας, ὧν ἕδρα ἦτο τὸ Λιλύβαιον. Οἱ Ἀτρατῖνοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Σεμπρωνίαν οἰκογένειαν (Πβλ. πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν τὰ παρὰ Cohen, *Med. Cons.* Sempronia 2, νομίσματα). Τὸ Λιλύβαιον ἐξηκολούθη κόπτον νομίσματα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου.

Λογγάνη. Ὁ Διόδωρος (XXIV, 7.) ἀναφέρει φρούριον Λόγγωνα ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Καταναίων. Ποταμὸς δέ τις Λογγανὸς μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Πολυβίου, ὡς κείμενος ἐν τῷ Μυλαίῳ πεδίῳ (Holm, *Gesch. Sic.* I, 345).

Περὶ τὰ 466-415 π. Χ.

ΛΟΓΓΑΝΑΙΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Κε- | Κεφαλὴ ποταμίου θεοῦ νεαροῦ μετὰ
φαλὴ Ἡρακλέους. | βραχέων κεράτων. . . Ρ Λίτρα.

Μέγαρα, ἀποικία τῶν Μεγάρων τῆς Ἑλλάδος, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ὀλίγα μίλια πρὸς βορρᾶν τῶν Συρακουσῶν. Ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ οἱ κάτοικοι μετόκησαν εἰς τὴν γείτονα Σικελικὴν πόλιν Ὑβλαν, ἣτις ἐκλήθη τοῦ λοιποῦ Μέγαρα Ὑβλαῖα.

Μετὰ τὸ 210 π. Χ.

Προτομὴ Ἀθηνᾶς.

| ΜΕ Μέλισσα, . . . Τριᾶς Λ 65

Ἡ μέλισσα ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων Ὑβλας τῆς Μεγάλης, ἀναφέρεται εἰς τὸ περίφημον Ὑβλαῖον μέλι. (Virg. *Ecl.* I, 55).

Μέναινον ἢ Μενάε. Μεσόγειος πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σικελοῦ ἡγεμόνος Δουκετίου ἐν ἔτει 459 π. Χ., δεκαοκτὼ περίπου μίλια πρὸς δυσμὰς τῶν Λεοντίνων. Μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Διονυσίου φαίνεται ὅτι διετέλει ὑποτελὲς τῶν Συρακουσίων μέχρι τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, ὅτε, ὡς πολλαὶ ἄλλαι Σικελικαὶ πόλεις, ἔλαβε τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν.

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Κεφαλὴ Σεράπιδος Ε ἢ Π	ΜΕΝΑΙΝΩΝ Νίκη τέθριππον ἡνιοχούσα. Πενταούγγιον	Α·75
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος Π	» » »	Α·75
Ὅμοίως »	» Λύρα »	Α·7
Ὅμοίως »	» Ἀσκληπιός »	Α·7
Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος	» Δύο λαμπάδες χιαστί, . . .	III ἢ Δ. Τετραῶς, Α·7-65
Κεφαλὴ Ἡρακλέους παγωναφόρου.	» Ῥόπαλον, . . ., Τριᾶς,	Α·6
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	» Κηρύκειον, . . ., Ἑξαῶς,	Α·6

Ζάγκλη, Μεσσήνη, Μαμερτῖνοι. Ἡ ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Μεσσήνης Ζάγκλη ἦτο μία τῶν ἀρχαιοτάτων Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν ἐν Σικελίᾳ, κτισθεῖσα κατὰ τὸν Θουκυδίδην (VI, 4) ὑπὸ τῶν Κυμαίων, κατόπιν δ' ἀποικισθεῖσα ἐκ νέου ἐξ Εὐβοίας. Ὁ Στράβων ἐν τούτοις λέγει (VI, 268) ὅτι ἦτο ἀποικία τῆς Νάξου. Τὸ ὄνομα εἶνε Σικελικὸν καὶ σημαίνει δρέπανον (δάγκλον). Ὀνομάσθη δὲ οὕτω προδήλως ἕνεκα τοῦ σχηματισμοῦ τῆς παραλίας, τοῦ λιμένος ἐνταῦθα περιλαμβανομένου ὑπὸ δρεπανοειδοῦς ἀμμώδους προεσχῆς (Θουκυδ. VI, 4).

Ὡς αἱ ἄλλαι Χαλκιδικαὶ ἀποικίαι, Ῥήγιον, Νάξος καὶ Ἱμέρα, οὕτω καὶ ἡ Ζάγκλη ἤρξατο κόπτουσα νομίσματα ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ συμφώνως τῷ Αἰγινήτικῳ σταθμητικῷ κανόνι.

Πρὸ τοῦ 493 π. Χ.

DANKLE, DANK κλπ. Δελφίς ἐν δρεπάνῳ (ὁ λιμὴν τῆς Ζάγκλης). [B. M. Guide, Πίν. IX, 29.]	Ὀστρακὸν χήμης ἐν τετραγωνικῷ σχήματι ἰδιορρυθμῷ (Πίναξ I'. 1). Ρ Δραχμή, 90 κ. ὀβολός, 14 κ. 1/8 ὀβολ. 2 κ.
---	--

Περὶ τὰ 493-480 π. Χ.

Ἐν ἔτει 493 π. Χ. ἡ πόλις Ζάγκλη κατελήφθη προδοτικῶς ὑπὸ σώματος Σαμίων καὶ Μιλησίων ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῇ ὑποκινήσει τοῦ Ἀναξίλα τοῦ Ῥηγίου (σελ. 140). Τὸ ἐπόμενον σπουδαῖον τετράδραχμον ἀττικοῦ σταθμοῦ φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τῆς Σαμιακῆς κατοχῆς. Ἡ λίαν προκεχωρημένη τεχνотροπία τοῦ ἱσταμένου Ποσειδῶνος (ἢ Διὸς) τῆς ἐμπροσθίας ὀψείως ἀντίκειται ἐντελῶς πρὸς πᾶσαν κατάταξιν εἰς περίοδον ἀρχαιοτέραν τοῦ 440 π. Χ., ἐνῷ ἀφ' ἐτέρου τὸ ὄνομα τῆς Ζάγκλης ἀποκλείει πιθανῶς παραδοχὴν μεταγενεστέραν τοῦ ἐν ἔτει 476 π. Χ. θανάτου τοῦ Ἀναξίλα.

Ποσειδῶν γυμνὸς (ἢ Ζεὺς), ἐκτείνων τὸν ἀρ. βραχίονα, καὶ κρατῶν ἐν τῇ ὑψουμένῃ δεξ. τρίαιναν (ἢ κεραυνόν)· ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτοῦ κρέμαται χλαμύς. Πρὸ αὐτοῦ δὲ εὐρηγται βωμὸς ὑψηλὸς κοσμούμενος δι' ἀνθεμίου.

DANKLAION Δελφίς πρὸς ἀριστ.
Ὑποκάτω, ὁστρακὸν χήμης . . .
Ρ Ἀττικὸν τετράδραχ. 263·5
(Πίναξ Θ'. 8.)

[Num. Chron. 1883, Πίν. IX, 2.]

Περὶ τὴν περίοδον ταύτην ὁ Ἀναξίλας, ὅστις ἀναμφιβόλως ἐτήρει τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ διὰ τῶν Σαμίων ἀποίκων, μετωνόμασεν ἢ προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ μετονομάσωσι τὴν πόλιν ταύτην Μεσσήνην, πρὸς τιμὴν τῆς ἰδίας αὐτοῦ Μεσσηνιακῆς καταγωγῆς. Ὁ Θουκυδίδης (VI. 4) λέγει, ὅτι ὁ Ἀναξίλας μετωνόμασε τὴν πόλιν ὅτε ἐξέβαλε τοὺς Σαμίους. Ἀλλὰ τὰ ἀκόλουθα νομίσματα Σαμιακῶν τύπων (ἂν πράγματι οὗτοι εἴνε Σαμιακοὶ) ἀποδεικνύουσιν ἴσως ὅτι τὸ ὄνομα Μεσσήνη ἦτο ἐν χρήσει ἐν Ζάγκλῃ, διαρκούσης τῆς Σαμιακῆς κατοχῆς. Ἡ ὑπόθεσις δ' αὕτη προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὅμοιοι Σαμιακοὶ τύποι ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Ῥηγίου, ἐνδεικνύοντες στενὴν συμμαχίαν μεταξὺ τῶν δύο πόλεων, ἐνῷ ἀκόμη οἱ Σάμιοι ἦσαν ἐν Ζάγκλῃ (σελ. 140).

Κεφαλή λέοντος κατ' ἐνώπιον.
(Πίναξ I' 3.)

*Ομοίως.

MESSENION Κεφαλή μόσχου πρὸς
ἀρ. . . Ρ Ἀττικὸν τετράδραχ.
MES (ἐπ' ἀριστ.) ἐν κύκλῳ ἐγκοίφ.
Ρ ὀλκή 14 κ.

Ἐτερόν τι νόμισμα, οὗτινος ὁ τύπος εἶνε μᾶλλον εὐδιακρίτως Σαμιακός, ἀνεκαλύφθη πρό τινων ἐτῶν ἐν εὐρήματι παρὰ τὴν Μεσσήνην. Ὑπῆρχον πολλὰ κομμάτια αὐτοῦ ἐν τῷ εὐρήματι μετ' ἄλλων τοῦ Ῥηγίου καὶ τῆς Μεσσήνης, ἐκ τῶν μετὰ τύπων κεφαλῆς λέοντος καὶ κεφαλῆς μόσχου. Καίτοι δὲ ταῦτα εἶνε ἀνεπίγραφα, ὅμως πιθανώτατον εἶνε ὅτι ἐκόπησαν ἐν Μεσσήνῃ.

*Ἀσπὶς στρογγύλη, ἐφ' ἧς λεοντὴ κατ' ἐνώπιον. | Πρῶρα Σαμιακοῦ πλοίου (Σάμαινα)
Ρ Ἀττικὸν τετράδραχ.

Παρατήρησα ἤδη (σελ. 140) ὅτι ἡ ἀκριβὴς ἐποχὴ τῆς ὑποταγῆς ἢ ἐξώσεως τῶν Σαμίων δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ· ἀλλὰ τὰ νέα νομίσματα τὰ εἰσαχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀναξίλα εἰς τὰς δύο πόλεις, Ῥήγιον καὶ Μεσσήνην, ὀλίγον τι πρὸ τοῦ ἐν ἔτει 476 π. Χ. θανάτου αὐτοῦ, σημειοῦσι πιθανώτατα τὴν ἐποχὴν τῆς ἐξώσεως αὐτῶν. Οἱ νέοι οὗτοι τύποι εἶνε οἱ ἐξῆς: —

Περὶ τὰ 480-420 π. Χ.

*Ἄρμα ἡμιόνων, ἀπῆνη, ἡνιοχουμένη ὑπὸ πωγωνοφόρου ἀνδρός. Ὑπεράνω ἐνίοτε Νίκη στεφανοῦσα τὸν ἡνίοχον ἢ τὰς ἡμιόνους. Ἐν δὲ τῷ ἐξέργῳ φύλλον δάφνης.

*Ομοίως.

Λαγῳός.

ΜΕΞ. Λαγῳός.

*Επιγραφὴ συνήθως ΜΕΞΞΑΝΑ. Ἀπῆνη ἐλαυνομένη ὑπὸ γυναικὸς ἡνιόχου (Μεσσήνης). Ἐν τῷ ἐξέργῳ γενικῶς δύο δελφῖνες.

MESSENION καὶ βραδύτερον ΜΕΞ-
SANION ἢ ΜΕΞΞΑΝΙΟΝ. Λα-
γῳὸς τρέχων. Ἐν τῷ πεδίῳ τὰ
γράμματα Α, Β. Σύμβολα· κλά-
δος δάφνης, βούκρνον κλπ. . .
Ρ Τετράδραχ.

*Ομ. Τὸ ὄλον δὲ ἐν στεφάνῳ Ρ Δραχμὴ
MES (ἐπ' ἀρ.) ἢ ΜΕΞ. Ρ Λίτρα (?)
Δελφὶς ἐν στεφάνῳ . Ρ Ὀβολός (?)
ΜΕΞΞΑΝΙΟΝ Λαγῳὸς τρέχων.
Σύμβολα· δελφίς, τέττιξ, ἀκρίς
ἐπὶ σταφυλῆς, στάχυς, ἀετὸς ἱπτά-
μενος, κλπ. . . Ρ Τετράδραχ.

Ἡ ἀπῆνη εἶνε φυσικῶς τῷ λόγῳ τύπος ἀγωνιστικός, « Σικελίας

δ' ὄχημα δαιδάλεον ματεύειν (Πινδάρ. Ὑπόρχημ. 3). Ὁ λαγῶδς εἶνε σύμβολον τῆς λατρείας τοῦ Πανός, ἵδε ὅμως καὶ τὴν ἐξηγήσιν τοῦ τύπου τούτου ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (ἀνωτ. σελ. 141). Ἡ παραδοχὴ τῆς Δωρικῆς διαλέκτου (Α ἀντὶ Ε) πρέπει νὰ σημειωθῇ ὡς ἐνδεικνύουσα τὴν αὖξουσιν ὑπεροχὴν τοῦ Δωρικοῦ πληθυσμοῦ.

420-396 π. Χ.

Μεσσήνη ἡνιοχοῦσα ἀπὴν· ὑπεράνω Νίκη, ἐν δὲ τῷ ἐξέρῳ δύο δελφίνες. (Πίναξ Γ'. 4.)

*Ομοίως.

ΜΕΣΣΑΝΑ' Η Μεσσήνη ἐπὶ ἀπὴνης. [Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. Β. 5.]

ΠΕΛΩΡΙΑΣ Κεφαλὴ τῆς νύμφης Πελωριάδος πρὸς δ', φέρουσα στέφανον σταχῶν.

Λαγῶδς. Σύμβολα· φύλλον κισσοῦ, θαλλὸς ἐλαίας, ὄστρακον.

Λαγῶδς.

ΜΕΣΣΑΝΙΟΝ Λαγῶδς. Σύμβολα· δελφίς, ἱπποκάμπη, ὄστρακον κτενός, κεφαλὴ Πανός ἐνίοτε μετὰ σύριγγος, φυτὸν σίτου μετὰ τριῶν σταχῶν ρ Τετράδραχ.

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Λαγῶδς. Σύμβολα· δελφίς καὶ κύματα, ἀετὸς σπαράσσων ὄφιν ρ Τετράδραχ.

ΠΑΝ Πάν γυμνός, καθήμενος ἐπὶ βράχου ἐστρωμένου διὰ νευρίδος, κρατῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ λαγῶβδλον, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς θωπεύων λαγῶν πηδῶντα πρὸ αὐτοῦ ρ Τετράδραχ.

ΦΕΡΑΙΜΩΝ Φεραίμων γυμνός, μετὰ κράνου, ἀσπίδος καὶ δόρατος, ἐφορμῶν ρ Δραχμὴ.

ΜΕΣ ἐν στεφάνῳ ρ Λίτρα.

ΜΕ ἐν στεφάνῳ ρ Ἡμίλιτρ.

ΧΑΛΚΟΣ

ΜΕΣΣΑΝΑ Κεφαλὴ Μεσσήνης ἐ- Ἀπὴνη ἡνιοχουμένη ὑπὸ τῆς Μεσ-
χουσα τὴν κόμην ἀναδεδεμένη σήνης ρ 1·0
διὰ ταινιῶν διασταυρουμένων.

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Λαγῶδς ἐν τῷ ἐξ- Σηπία ρ 75
έρῳ, ἀκρίς.

ΠΕΛΩΡΙΑΣ Κεφαλὴ Πελωριάδος. ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Τρίαινα ρ 7

Ἐν ἔτει 396 π. Χ. ἡ Μεσσήνη κατεστράφη ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ὀδηγουμένων ὑπὸ τοῦ Τιμίλκωνος. Τὰ ἀνωτέρω

περιγραφέντα νομίσματα δεικνύουσι σαφέστατα, ὅτι αἱ δύο κύριαι θεότητες τῆς Μεσσήνης ἦσαν ὁ Πάν καὶ ὁ Ποσειδῶν. Ἡ μακρὰ ἀμμώδης προεξοχή ἢ καλουμένη Πελωρίς ἢ Πελωριάς, μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς ἡφαιστογενῶν λιμνῶν, περιεῖχεν ἀφρονίαν θήρας καὶ ἀλιείας «*duplicem piscandi venandique praebent voluptatem*» (Σολίνου, V. 3) καὶ ἦτο κατάλληλος τόπος πρὸς τὴν λατρείαν τῶν δύο θεοτήτων, περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ὁποίας μαρτυροῦσι τὰ νομίσματα ἡμῶν. Ἡ νύμφη Πελωριάς εἶνε ἡ προσωποποίησις τῆς χώρας. Ὁ δὲ Φεραίμων, εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Αἰόλου, ἦτο ἐγγχώριος ἥρως, ὅστις μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀνδροκλέους ἤρχεν τοῦ βορείου μέρους τῆς Σικελίας ἀπὸ τῶν στενῶν μέχρι τῆς δυτικῆς ἁκρᾶς (Διοδώρ. V. 8).

Περὶ τὰ 357-282 π. X.

Ἡ Μεσσήνη ἐβράδυνε ἐπὶ μακρὸν χρόνον τοῦ νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ τοῦ ἐν ἔτει 396 π. X. κατενεχθέντος αὐτῇ τραύματος. Δὲν ἔχομεν ἀποδείξεις νομισματοκοπίας ἐνταῦθα πρὸ τῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Διονυσίου τῶν Συρακουσῶν ἐποχῆς, ὅτε εὕρισκομεν τὴν πόλιν βοηθοῦσαν τῷ Δίῳ ἐναντίον Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. Περὶ τὰ 282 π. X. ἡ πόλις ἠλώθη καὶ πάντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐσφάγησαν ὑπὸ σώματος Καμπανῶν ἢ Ὀσκων μισθοφόρων χαρακτηριζόντων ἑαυτοὺς ὡς Μαμερτίνοις. Τὰ ἀκόλουθα νομίσματα ἀνήκουσι κατὰ τεχνοτροπίαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Τιμολέοντος μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀγαθοκλέους.

ΠΟΣΕΙΔΑΝ Κεφαλὴ Ποσειδῶνος
δαφνοστεφής.

ΠΕΛΩΡΙΑΞ Κεφαλὴ τῆς νύμφης Πε-
λωριάδος μετὰ κόμης κυματιζού-
σης, ἀναδεδεμένης δὲ διὰ σταχύων.
Ὁμοίως.

ΜΕΞΞΑΝΙΩΝ Κεφαλὴ Ἡρακλέους
νεαροῦ ἐν λεοντῇ.

ΜΕΞΞΑΝΙΩΝ Τρίαινα μετὰ δελ-
φίνων . . . Α 1·0

» Γυμνὸς ὀπλίτης, ὁ Φεραί-
μων, ἐν στάσει μαχο-
μένου . . . Α 95

» Νίκη ἐπὶ τεθρίππου Α 85

Λέων βαδίζων, ἐγείρων τὸν πρόσθιον
πόδα· ὑπεράνω ῥόπαλον . Α 85

Περὶ τὰ 282-200 π. Χ.

Οἱ **Μαμερτῖνοι** παρήγον τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐκ τοῦ Μάμερτος, (Mamers) ὁσκιῆς μορφῆς τοῦ Mars (= Ἄρης). Ταχέως δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν ὑπ' αὐτῶν τῆς Μεσσήνης ἐξέτειναν τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν ἐπὶ τὸ μεγαλῆτερον μέρος τῆς ΒΑ Σικελίας, καὶ ἀπέβησαν εἰς βραχὺ χρονικὸν διάστημα ἱκανῶς ἰσχυροί, ὥστε νὰ προφυλάξωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Πύρρου καὶ Ἰέρωνος Β' τοῦ Συρακουσίου. Συνεμάχησαν δὲ μετὰ τῶν ἐκ Καμπανίας συγγενῶν αὐτῶν τῶν κυριευσάντων ἐν ἔτει 271 π. Χ. τὸ Ῥήγιον, καὶ ἡττύχησαν ὡσαύτως νὰ ἀπολαύσωσι τῆς φιλικῆς βοηθείας τῶν Ῥωμαίων, παρ' οἷς ἐξηκολούθουν μέχρις ὀψίμου ἐποχῆς ἀπολαύοντες τῶν προνομίων συμμάχου πόλεως.

Ἡ νομισματοκοπία τῶν Μαμερτίνων εἶνε ὁλόκληρος ἐκ χαλκοῦ. Οἱ ἐξῆς δὲ εἶνε ἐκ τῶν συνηθεστέρων τύπων αὐτῶν: —

Περὶ τὰ 282-210 π. Χ.

ΑΔΡΑΝΟΥ Κεφαλὴ Ἀδρανὸς πωγωνόφορος, μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ Κύων .	Λ	·75
ΑΡΕΟΣ Κεφαλὴ Ἀρεως νεαροῦ δαφνοστεφής, μετὰ βραχείας κόμης.	»	Ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων, ἐπὶ κεραυνοῦ . .	Λ 1.0
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.	»	»	Λ ·85
ΔΙΟΣ ἢ ΔΙΟΣ ΜΕΣ Κεφαλὴ Διὸς νεαροῦ δαφνοστεφής, μετὰ κόμης μακρᾶς.	»	»	Λ ·8
ΑΡΕΟΣ Κεφαλὴ Ἀρεως νεαροῦ.	»	Ταῦρος κυρίσων	Λ 1.0
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.	»	Ὀπλίτης μαχόμενος . .	Λ ·85
ΔΙΟΣ Κεφαλὴ Διός.	»	Ἑρμῆς ἱστάμενος μετὰ κριοῦ	Λ ·75
Κεφαλὴ γυναικεία.	ΜΑΜΕ	Ὀπλίτης γυμνός, ἱστάμενος	Λ ·55
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	»	Ὀμφαλός	Λ ·5
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	»	»	Λ ·45

Μετὰ σημείων ἀξίας. Μετὰ τὸ 210 π. Χ. περίπου.

Ἐξᾶς. ΑΡΕΩΞ Κεφ. Ἄρεως νεαροῦ : ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ Ἀθηνᾶ ὠπλισμένη. Α 9

Σταθμὸς ἡλατιωμένος.

Πενταούγγιον. Κεφαλὴ Διός.	ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ Ὀπλίτης μαχόμενος, ἡ Γ
» Κεφαλὴ Ἄρεως.	» Διόσκουρος παρὰ ἱπ- πον Γ
» Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	» Ὀπλίτης ἱστάμενος ἡ καθήμενος Γ

Ἡμίλιτρον. Προτομὴ ταύρου	ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ Νίκη ἱπταμένη κρατοῦσα ἀκροστόλιον.
» Κεφ. Ἀπόλλωνος ::::	» Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ φοίνικος.
Τριᾶς. »	» »
Οὔγγια. » . (;)	» »

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ αὐτὸ νομισματικὸν σύστημα εἰς ὃ καὶ τὸ ἐν Ῥηγίῳ κρατοῦν. Αἱ ὅλκαὶ αὐτῶν δεικνύουσι διαρκῆ ἔκπτωσιν ἐν τῷ σταθμῷ τῆς λίτρας τοῦ χαλκοῦ.

Ἡ παρουσία τῆς κεφαλῆς τοῦ θεοῦ Ἀδρανοῦ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μεσσήνης δεικνύει, ὅτι ἡ λατρεία τῆς θεότητος ταύτης δὲν περιορίζετο εἰς τὴν γειτονίαν τοῦ ἐπὶ τοῦ ὅρους τῆς Αἰτνης μεγάλου αὐτοῦ ναοῦ (πρβλ. Πλουτ. Τιμ. 12, Ἀδρανοῦ θεοῦ τιμωμένον διαφερόντως ἐν ὅλῃ Σικελίᾳ), ἐν τῷ ἱερῷ τεμένει τοῦ ὁποίου ἐτρέφοντο πλέον τῶν χιλίων λαμπρῶν κυνῶν, οἵτινες, κατὰ τὸν Αἰλιανὸν (Ζῴων ἱστορ. XI, 20), φαίνεται ὅτι ἦσαν οἱ κύνες τοῦ Ἀγίου Βερνάρδου τῆς ἀρχαιότητος, δηλαδὴ φιλικοὶ ὀδηγοὶ τῶν ἀπωλεσάντων τὴν ὁδὸν αὐτῶν ξένων. Ὁ Ἀδρανὸς ἦτο ἔνοπλος θεός, μετέχων τῆς φύσεως τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Ἡφαίστου. Ἡ λατρεία αὐτοῦ εἰσήχθη πιθανῶς εἰς Σικελίαν ὑπὸ τῶν Φοινίκων, φαίνεται δ' ἀρχικῶς ὦν ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Ἀδὰρ ἢ Μολώχ, εἰς ὃν ἦτο ὁ κύων ἐπίσης ἀφιερωμένος (Movers I, 340, 405).

Μοργαντίνη. Σικελική πόλις ἀρκούντως σπουδαία κειμένη ἐν τῇ εὐφόρῳ πεδιάδι τῇ ἀρδευομένη ὑπὸ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ ποταμοῦ Συμαίθου καὶ τῶν παραποταμίων αὐτοῦ. Ἄν καὶ ἡ Μοργαντίνη συχνὰ μνημονεύεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, δὲν ἔχον ὅμως συνεχῆ τινα ἔκθεσιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Τὰ νομίσματα αὐτῆς δύνανται νὰ ταχθῶσι κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς τὰς ἑξῆς περιόδους: —

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος, ταινία ἀναδεδεμένη.	MORCANTINA (ἐπ' ἀριστ.) Στάχυς Ρ Λίτρα.
---	---

Περὶ τὰ 420-400 π. Χ.

ΜΟΡΓΑΝΤΙΝΩΝ Κεφ. Ἀρτέμιδος.	Ἴππεὺς γυμνὸς μετὰ δόρατος. Ρ Λίτρα.
» Κεφαλὴ Ἀθηναῶς κατ' ἐνώπιον.	ΜΟΡΓΑ . . . , Νίκη καθημένη ἐπὶ βράχων, κρατοῦσα στέφανον ὑποκάτω, κόκκος σίτου . Ρ Λίτρα.
» Κεφαλὴ Ἑρμοῦ κατ' ἐνώπιον.	Ὅμοιος τύπος Ρ Λίτρα.

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 340 π. Χ.

ΜΟΡΓΑΝΤΙΝΩΝ Κεφαλὴ Ἀθηναῶς μετὰ κράνους πλουσίως κεκοσμημένου. ὀπισθεν, γλαυῦξ.	Λέων καταβροχθίζων κεφαλὴν ἐλάφου, κάτω δ' αὐτοῦ ὄφιν συνεσπειρωμένον Α 1·05
Κεφαλὴ Σικελίας μύρτω ἐστεμμένη.	ΜΟΡΓΑΝΤΙΝΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ ὄφειος Α 8
ΑΛΚΟΣ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.	» Τρίπους Α 6

Μούτη (=πρακτορεῖον κλωστηρίου: — Schroeder, *Phoen. Sprache*, σελ. 279). Ἡ Μούτη ἦτο φοινικικὸν ἐμπορεῖον ἐπὶ νησιῶς κειμένης παρὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Σικελίας, περὶ τὰ δέκα μίλια πρὸς βορρᾶν τοῦ Λιλυθαίου ἀκρωτηρίου. Ἡ νῆσος ἠνοῦτο πρὸς τὴν στερεὰν διὰ τεχνητῆς προκυμαίας. Ἡ Μούτη εὐλίμενος οὔσα ἀπέβη ὁ κύριος ναύσταθμος τῶν Καρχηδονίων καὶ διέμενεν οὕτω μέχρι τοῦ 397 π. Χ. ὅτε προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, ὅστις κατέσφαξε πάντας τοὺς κατοίκους αὐτῆς.

Τὰ νομίσματα τῆς Μοτύης, ὁμοίως πρὸς τὰ τῶν λοιπῶν ἐν Σικελίᾳ Καρχηδονικῶν ἀποικιῶν, ἀπομιμοῦνται τὰ ἐλληνικὰ νομίσματα, κυρίως δὲ τὰ τῆς πλησιεστάτης σπουδαίας πόλεως Ἐγέστας, ὁμοίως ὅμως καὶ τὰ τοῦ Ἀκράγαντος. Ἐν τούτοις δυνατόν ἢ παραδοχὴ τῶν Ἀκραγαντίνων τύπων ἐν Μοτύῃ νὰ συνδέεται πρὸς τὴν κατὰ τῆς Μοτύης νίκην τοῦ Ἀκράγαντος, τὴν ὑπὸ Παυσανίου μνημονευομένην (V. 25, 2). Φέρουσι δὲ ποτὲ μὲν τὴν καρχηδονικὴν ἐπιγραφὴν **ΝΥΩΠ**, ἄλλοτε δὲ τὴν ἐλληνικὴν **ΜΟΤΥΑΙΟΝ**.

Νομίσματα φέροντα καρχηδονικὴν ἐπιγραφ. Περὶ τὰ 480-420 π. Χ.

Ἄετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων.	Καρκίνος Α Τετράδρ.
Κεφαλὴ γυναικεία.	Κύων τρώγων κεφαλὴν ἐλάφου Α Δίδρ.
Ὅμοίως.	Κύων ἱστάμενος Α Δίδρ.
Ὅμοίως.	Ἡμισὺς ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος Α Ἡμιωβ.

Περὶ τὰ 420-397 π. Χ.

Κεφαλὴ νύμφης κατ' ἐνώπιον, πέριξ δὲ δελφίνες.	Καρκίνος Α Δίδρ. καὶ ὄβ.
Ὅμοίως.	Δένδρον φοίνικος Α Ὁβολ.
Γοργόνειον.	Ὅμοίως Α Ὁβολ.
Τριᾶς. Γοργόνειον . . .	Δένδρον φοίνικος Α 8
Ὀγγία. Προτομὴ ἵππου.	Ὅμοίως Α 4

Νομίσματα μεθ' Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν. Ἀρχαϊκῆς καὶ μεταβατικῆς ἐποχῆς.

Ἄετὸς ἐπὶ κιονοκράνου, μετὰ ὄφως ἐν τῷ ῥάμφει.	Δελφίς καὶ χήμη . . . Α Ὁβολός
Κεφαλὴ νύμφης, ἔχουσα τὴν κόμην δεδεμένην δι' ἱμάντος τετράκις περὶ αὐτὴν στρεφομένου.	Νέος γυμνὸς ἱππεύων πλαγίως ἵππον καλπάζοντα Α Δίδρ.
Κεφαλὴ νύμφης.	Κύων ἱστάμενος Α Δίδρ.

Μυτίστρατος. Τὸ ἰσχυρῶς ὠχυρωμένον τοῦτο φρούριον ἔκειτο εἰς τὰ μεσόγεια τῆς νήσου μεταξὺ τῶν νῦν *Mussumeli* καὶ *S. Car*

terina (Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 24). Τὰ νομίσματα αὐτοῦ εἶνε χαλκᾶ καὶ ἀνήκουσιν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Τιμολέοντος.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡφαίστου μετὰ πύλου κω- νικοῦ.	VM ἐν στεφάνῳ ::::
Ὁμοίως.	Ἡμίλιρον, A 1·15
ΜΥΤΙ Ὁμοίως.	TVM Τρεῖς κνήμαι τροχοῦ A ·8
	Ἴππος ἐλεύθερος A ·6

Τὸ μεγαλύτερον τῶν τριῶν τούτων νομισμάτων εἶνε συνήθως κεκομμένον ἐπὶ μεγάλων χαλκῶν νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν.

Νακῶνη. Ἡ θέσις τῆς πόλεως ταύτης εἶνε ἄγνωστος. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ καὶ ἀνήκουσιν εἰς καλὴν περίοδον τέχνης.

Πρὸ τοῦ 400 π. Χ. περίπου.

NAKON[AI]ON Κεφαλὴ νύμφης μετὰ κόμης ὀπισθεν συνεστραμμένης πρὸς τὰ ἄνω καὶ δεδεμένης μετὰ ἱμάν- τος τρεῖς στρεφομένου περὶ τὴν κεφαλὴν.	Σειληνὸς ἐπὶ ὄνου κρατῶν κἀνθαρὸν καὶ θύρσον, . . . Τριᾶς, A ·65
Ὁμοίως.	Αἶξ, σταφυλὴ καὶ φύλλον κισσοῦ . Ὀδύγία, A ·5
Κεφαλὴ νεαρὰ μετὰ κόμης βραχείας, φέρουσα στέφανον.	N—A Κἀνθαρος . . . Τριᾶς, A ·6

Εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ἡ Νακῶνη κατεῖχετο ὑπὸ Καμπανῶν μισθοφόρων τῶν διαδόντων ἐν ἔτει 412 π. Χ. εἰς Σικελίαν, ἀλλὰ πολὺ ἄργά, πρὸς βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων ἐναντίον τῶν Συρακουσίων. Οἱ τυχοδιῶνται οὗτοι μισθοφόροι ἀφοῦ ἐπὶ τινὰ χρόνον ὑπηρέτησαν τοὺς Καρχηδονίους, ἐγκατεστάθησαν κατόπιν εἰς διαφόρους μεσογείους πόλεις, ὧν μεταξύ, ὡς παρὰ τῶν νομισμάτων μαανθάνομεν, ἦσαν ἡ Νακῶνη, ἡ Ἐντελλα καὶ ἡ Αἵτην:—

ΚΑΜΠΑΝΩΝ Κεφαλή Περσεφόνης μετὰ στεφάνου σταχύων. Ὅμοιος.	ΝΑΚ[ΩΝΗ]Ξ Πήγασος ὑποκάτω κράνος Α 75
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.	ΝΑΚΩΝΑΙΩΝ Ἴππος ἐλεύθερος ὑποκάτω, κράνος Α 7
	ΝΑ Αἰχμὴ τριαίνης μεταξὺ δύο δελ- φίνων Α 10

Νάξος. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ ἀρχαιοτάτη Ἑλληνικὴ ἀποικία ἐν Σικελίᾳ. Ἦτο δὲ ἀποικία τῶν Χαλκιδέων καὶ προσέλαβε τὸ ὄνομα, ὡς δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ἐκ τοῦ ὑπερισχύοντος πληθυσμοῦ ἀποίκων ἐκ τῆς νήσου Νάξου. Περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς πόλεως ταύτης ὀλίγα εἶνε γνωστά. Μεταξὺ ὧμως τοῦ 448 καὶ τοῦ 476 π. Χ. ὑπέκυψε διαδοχικῶς εἰς τὴν ἐξουσίαν Ἱπποκράτους τοῦ Γελώου, Γέλωνος καὶ Ἰέρωνος τῶν Συρακουσίων. Ἐν ἔτει 461 π. Χ. φαίνεται ὅτι ἀνέκτησε τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς, ἣν διεφύλαξε μέχρι τῆς ἐν ἔτει 403 π. Χ. καταστροφῆς ὑπὸ τοῦ Διονυσίου.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. περίπου. Αἰγινήτικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κεφαλή Διονύσου σφηνοπώγων καὶ κισσοστεφής	ΝΑΧΙΟΝ Σταφυλή. (Πίναξ Γ'. 5.) Ρ Δραχ. 90 κ. Ρ Ὀβολ. 15 κ.
---	--

Κομμάτιά τινα τῶν ἀρχαίων τούτων Αἰγινήτικοῦ βάρους δραχμῶν εἶνε ἀρχαϊκωτάτης τεχνοτροπίας· φαίνονται δὲ ὅτι ἀνήκουσιν εἰς περίοδον οὐχὶ νεωτέραν τῶν μέσων τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 461-415 π. Χ. Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κεφαλή Διονύσου παλαιᾶς τεχνοτροπίας μετὰ μακροῦ πώγωνος καὶ κόμης ἐν κισσοστεφοῦς κρωβύλῳ. (Πίναξ Γ'. 6.)	ΝΑΧΙΟΝ Σειληνὸς πωγωνοφόρος τὰ μάλιστα ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας μετὰ ὀξέων ὠτων καὶ μακρᾶς οὐρᾶς, καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἐδά- φους κατ' ἐνώπιον, ἔχων δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν κατατομῇ. Κρατεῖ κύλικα διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐτέρας. Ρ Τετράδραχμον. ΝΑΧΙΟΝ Ὅμοιος . . . Δραχμῇ.
---	---

Ὅμοιος.

Κεφαλή Διονύσου παλαιᾶς τεχνοτροπίας μετὰ μακροῦ πώγωνος καὶ κόμης κισσοστεφοῦς ἐν κρωβύλῳ. | NAXION Σταφυλή. Ρ Λίτρ. ἡ ὄβ.

Περὶ τὰ 415-403 π. Χ.

Κεφαλή Διονύσου πωγωνοφόρου ἀναδεδεμένη διὰ πλατείας ταινίας κισσῷ κοσμουμένης. | ΝΑΞΙΟΝ Ὅμοιος Σειληνός, μαλακωτέρας ὁμῶς καὶ μᾶλλον ἐξεζητημένης τεχνοτροπίας, καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐξ οὗ φύεται ἀμπελος. Κρατεῖ δὲ θύρσον καὶ κάνθαρον. Ρ Τετράδρ.

(Πίναξ Γ'. 7.)

ΝΑΞΙΩΝ Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής, ὀπισθεν δὲ αὐτῆς φύλλον δάφνης. | Ὅμοιον πρὸς δ. Ἑρμῆς (ὄρος) ἐνίοτε μετὰ ὑπογραφῆς τεχνίτου, ΠΡΟΚΛΗΞ Ρ Δίδραχ.

ΝΑΞΙΩΝ Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ κισσῷ ἐστεμμένη. | Σειληνός γυμνός καθήμενος, κρατῶν ἄσκον οἴνου, κάνθαρον καὶ κλάδον κισσοῦ. Πρὸ αὐτοῦ φυτὸν ἀμπέλου Ρ Τετράδρ.

Ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Βερολίνου ὑπάρχει νόμισμα ὁμοιον κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν καὶ τὸν τύπον πρὸς τὸ ἀνωτέρω τὸ φέρον ΠΡΟΚΛΗΞ, ἀλλ' ἀντὶ ΝΑΞΙΩΝ φέρει ΝΕΟΠΟΛΙ. Ὁ Holm (*Gesch. Sic.* II, 432) ὑποθέτει, ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπησαν ὑπὸ τῶν Ναξίων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀρχαίας αὐτῶν πόλεως ἐν Μύλαις, ἔνθα ἔκτισαν νέαν πόλιν (Διοδ. XIV. 8).

ΑΣΞΙΝΟΣ Κεφαλή νεαρὰ κερασφόρος τοῦ ποταμοῦ Ἀσσινοῦ. | Ὅμοιος Σειληνός . . . Ρ Ἡμίδραχμ.

ΝΑΞΙΩΝ Κεφαλή νεαρὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀσσινοῦ ἐστεμμένη ἀμπέλῳ. | Σταφυλή Ρ Λίτρα ἡ ὄβολ.

ΝΑΞΙ Κεφαλή Διονύσου πωγωνοφόρου κισσοστεφής. | Ὅμοίως Ρ Λίτρα ἡ ὄβολ.

Ὁ ἐνταῦθα καλούμενος Ἀσσινὸς ποταμός, φαίνεται ὡν ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Asines τοῦ Πλινίου (III, 88) καὶ τὸν Ἀχεσίην τοῦ Θουκυδίδου (IV. 25), τὸν νῦν *Cantara*.

Νεάπολις. Ἰδε Νάξος.

Πάνορμος (*Palermo*), ἡ σπουδαιότητα πασῶν τῶν ἐν Σικελίᾳ Φοινικικῶν πόλεων. Ἐν τούτοις τὸ Ἑλληνικὸν αὐτῆς ὄνομα ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἐνταῦθα, ὡς ἀπανταχοῦ τῆς Σικελίας, ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπεκράτει τοῦλάχιστον κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους. Πρὸ τῆς ἐν ἔτει 480 π. Χ. μεγάλης ἀποκρούσεως τῶν Καρχηδονίων ἐν Ἰμέρα οὐδὲν νόμισμα ἐκόπη ἐν Πανόρμῳ. Οὐδεὶς Φοινικικὸς λαὸς εἶχε παραδεχθῆ τὴν χρῆσιν τοῦ νομίσματος κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ἐποχὴν. Ἀναμφιδόλως δὲ εἰς τὴν νίκην τοῦ Γέλωνος ἐν Ἰμέρα ὀφείλεται τὸ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠδυνήθησαν νὰ ἐπεκτείνωσι τὴν γλῶσσαν καὶ πολιτισμὸν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν Φοινικικῶν κτήσεων τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς Σικελίας. Ἐντεῦθεν ἐν τῇ *Μεταβατικῇ* περιόδῳ τὰ νομίσματα τοῦ Πανόρμου φέρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς.

Περὶ τὰ 480-409 π. Χ.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΙΚΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης συνεσπειρωμένης.	Τέθριππον ἐν κινήσει, τῶν ἵππων ὑπὸ Νίκης στεφανουμένων
ΠΑΝΟΡΜΙΤΙΚΟΝ Κεφαλή νύμφης.	Κύων
Κεφαλή νύμφης.	ΠΑΝΟΡΜΟΣ Κύων
ΠΑΝΟΡΜΟΣ Κεφαλή ποταμοῦ νεαροῦ.	Προτομή ταύρου ἀνθρωποκεφάλου
	Ἐ Τετράδρ. Ἐ Δίδραχ. Ἐ Δίδραχ. Ἐ Λίτρ.

Ἄλλ' ὅμως ὀλίγα τινὰ νομίσματα φέρουσι τὴν καρχηδ. ἐπιγραφὴν ὤ'Σ (ziz), ἥς πολλαὶ ἐξηγήσεις προϋτάθησαν χωρὶς ὅμως οὐδεμία ἐξ αὐτῶν νὰ θεωρηθῇ ἐντελῶς παραδεκτή.

Κεφαλή νύμφης, τῆς κόμης πρὸς τᾶν ἑστραμμένης ὑπὸ διάδημα.	Κύων, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ ὑπεράνω, κεφαλή Νύμφης
Ἐπιγραφὴ ὤ'Σ καὶ ΙΙΒ	Ἐ Δίδραχ.

Ἡ λέξις ΙΙΒ ἀπαντᾷ συνήθως ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἐγέστης καὶ τοῦ Ἐρυκος. Ἡ ἐπὶ τοῦ παρόντος νομίσματος παράθεσις αὐτῆς μετὰ τῆς ἐπίσης ἀνεξηγήτου Φοινικικῆς ziz δεικνύει, ὅτι ἴσως εἴνε ἡ ἑλληνικὴ μεταγραφὴ τῆς αὐτῆς λέξεως. Ὁ Δουξ de Luynes ὑποθέτει, ὅτι εἴνε τὸ φοινικὸν ὄνομα τῆς νήσου Σικελίας (*Bullettino*

Arch. Nap. N. S. I. σελ. 171). Ἴδε ὡσαύτως Schröder (*Phoen. Spr.* σελ. 278) καὶ Friedlaender (*Num. Zeit.*, 1870, σελ. 26). Δυνατὸν ἐν τούτοις νὰ εἶνε ἀπλῶς τὸ φοινικικὸν ὄνομα τοῦ Πανόρμου (*Imhoof, Mon. Gr.*, σ. 26).

Ποσειδῶν ἱστάμενος ἐπὶ βράχου μετὰ τριαίνης καὶ δελφίνος. γ'ς Ἐφηβος γυμνὸς ἱππεύων ἀνθρωποκέφαλον ταῦρον. *Α* Λίτρ. ἡ ὄβ. ΓΑΝΟΡΜΟΣ Ὅμοιως. *Α* Λ. ἡ ὄβ. Ποσειδῶν, ὡς ἀνωτέρω. *Α* Λ. ἡ ὄβ.

Κεφαλὴ νύμφης· περίξ, δελφίνες. Αἱ σημαντικαὶ ἐπιτυχίαι τῶν Καρχηδονικῶν ὅπλων ἐν Σικελίᾳ μετὰ τοῦ 409 καὶ 405 π. Χ. καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα εἰσροὴ ἐν Πανόρμῳ τῶν πολυτίμων μετάλλων ἐκ τῶν λεηλατηθεισῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ἐγένετο ἀφορμὴ πλουσιωτέρας ἢ πρότερον νομισματοκοπίας ἐν Πανόρμῳ. Ἄλλ' ὅμως εἶνε περίεργον καὶ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι καίτοι ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἐξαφανίζεται νῦν ἐντελῶς, ἡ ναγκάσθησαν ὅμως οἱ Φοίνικες ἕνεκα παντελοῦς ἐνδείας πρωτοτυπίας, νὰ ἀντιγράψωσιν τοὺς τύπους τῶν νομισμάτων τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν.

Μετὰ τὸ 409 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ, συνήθως τῆς Περσεφόνης, ἀντιγεγραμμένη ἐκ τῶν νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν τῆς ἀρίστης περιόδου τῆς τέχνης. Πέριξ δελφίνες.	γ'ς Τέθριππον νικηφόρον <i>Α</i> Τετράδ.
Κεφαλὴ νύμφης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.	» Κύων ἱστάμενος . <i>Α</i> Δίδραχ.
Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεανικῆ καὶ δελφίνες.	» Ἴππος ἐλεύθερος . <i>Α</i> Δίδραχ.
Δελφίς καὶ χήμη· σημεῖον ἀξίας.	» Ἀετὸς σπαράσσων λαγῶν . <i>Α</i> Λίτρ. (;)
Κεφαλὴ νύμφης ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.	» Ἡμισυ ταύρου ἀνθρωποκεφάλου <i>Α</i> Λίτρ. ἡ ὄβ. ὄβ. ὄβ.
Κεφαλὴ θεοῦ ποταμοῦ νεαροῦ.	» Ὅμοιως ἡ ὀλόκληρος ταῦρος . <i>Α</i> Λίτρ. ἡ ὄβ. ὄβ.

Ἡ ἐπιγραφὴ τῶν τελευταίων περιγραφέντων νομισμάτων ἀναγινώσκεται ἐνίοτε γ'ς *lyzw*: (νόμισμα) τῶν πολιτῶν Πανόρμου (;)

Χαλκᾶ μετὰ σημείων ἀξίας.

Τὰ ἐξῆς χαλκᾶ νομίσματα δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ πέμπτου αἰῶνος : —

Ἡμίλιτρον.	γ'ς	Ἀλέκτωρ.	...	...	Α	95
Τριᾶς.	»	Ὅμοίως.	...	...	Α	75
Ἐξᾶς.	»	Ὅμοίως.	...	...	Α	6

Ἡ ὅλη τῆς λίτρας, τῆς ὁποίας τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε ὑποδιαίρεσεις, δυσκόλως δύνανται νὰ ἐξευρεθῇ. Τὸ ἡμίλιτρον προϋποθέτει λίτραν 380 κ. ἐν ᾧ ἡ τριᾶς ἀναφέρεται εἰς λίτραν 604 κ.

Χαλκᾶ ἄνευ σημείων ἀξίας.

Περὶ τὰ 400-254 π. Χ.

γ'ς	Κάπρος τρέχων.	Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος . .	Α	65
Κεφαλὴ	Ἡρας φέρουσα στέφανον.	γ'ς Ὅμοίως ὑπεράνω, ἥλιος	Α	85
Κεφαλὴ	Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.	» Πήγασος	Α	7

Χρυσός Ἐποχὴ τοῦ Πύρρου.

Τὰ ἀκόλουθα μικρὰ χρυσᾶ κλάσματα μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ΓΑ ἐν μονογραφίᾳ, ἐὰν εἶνε τοῦ Πανόρμου, φαίνεται ὅτι θὰ ἐκόπησαν διαρκούσης τῆς ἐν ἔτει 276 π. Χ. παροδικῆς κατοχῆς τοῦ Πανόρμου ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Πύρρον Ἑλλήνων.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	ΓΑ (μονογραφ.)	Γλαύξ .	Χ	8.3 κ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	»	Δύρα .	Χ	5.4 κ.

Ἐν ἔτει 254 π. Χ. ὁ Πάνορμος ἠλώθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τῶν ὁποίων διετήρησε τὴν ἀστικὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν καὶ παρέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη μία τῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῆς νήσου.

Χαλκᾶ μεθ' Ἑλληνικῆς ἐπιγραφ. ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ.

Μετά τὸ 254 π. Χ.

Προτομή Ἀθηνᾶς.
Ὁμοίως.

Ὁμοίως.

Κεφαλὴ Διός.

Κρίδς ἱστάμενος ἐπὶ κεφαλῆς Ἰανοῦ.

Κεφαλὴ γυναικεία.

Ἑρμῆς καθήμενος ἐπὶ βράχου.

Κεφαλὴ Περσεφόνης.

Κεφαλαὶ Διοσκούρων.

Κρίδς.

Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετὰ στεφάνης.

Κεφαλὴ Διός.

Κεφαλὴ Περσεφόνης. Α 1·05

Γυναικεία μορφή ἱσταμένη μετὰ φιά-
λης καὶ κέρατος Ἀμαλθείας Α 1·0

Τρισκελὲς μετὰ γοργονείου ἐν τῷ
κέντρῳ Α ·95

Ἄετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ Α ·95

Ἄετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύ-
γων Α ·85

Βωμός Α ·7

Βωμός καίων Α ·7

Μήκων καὶ στάχυς Α ·65

Ἡ ἀνωτέρω ἐπιγραφή ἐν στεφάνῳ .
Α ·7

Ὁμοίως. Α ·7

Πρῶρα Α ·5

Περιστερά Α ·45

Ὀπλίτης ἱστάμενος, κρατῶν φιάλην
Α ·6

Μεταγενεστέρα τῶν ἀνωτέρω εἶνε σειρὰ νομισμάτων φερόντων εἰς τὸ ὀπισθεν τὴν Ἑλληνολατινικὴν ἐπιγραφὴν ΠΟΡ (= PORTVS;) ἐν μονογραφήματι. Ἑμπ. κεφαλαὶ Ἰανοῦ, Διός ἢ Δήμητρος. Ἐπὶ δὲ νεωτέρα εἶνε ἄλλη σειρὰ φέρουσα ἑμπ. κεφαλὴν Διός, ὅπ. στρατιωτικὴν μορφήν ἢ ναοῦ μέτωπον, συνοδευόμενα ὑπὸ τῶν συντετμημένων ὀνομάτων Ῥωμαίων ἀρχόντων.

Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Αὐγούστου ὁ Πάνορμος ἐδέχθη Ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν (Στραβ. VI. 272). Τὰ χαλκᾶ αὐτοῦ νομίσματα ἐξηκολούθουν κοπτόμενα ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον μακρότερον, φέροντα δὲ τὰ ὀνόματα διαφόρων ἐγγχωρίων ἀρχόντων π. χ. Man[ius] Acilius Q[uaestor], Axius Naso, Q. Baebius, Cato, Crassipes, Cn. Dom. Procos, Q. Fab., L. Gn., Laetor. II VIR, P. Terentius, κλπ. Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀκολουθοῦσι τὸ Ῥωμαϊκὸν σύστημα, τοῦ ἀσσαρίου διακρινομένου διὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰανοῦ, τοῦ ἡμισ-

σαρίου διὰ τῆς τοῦ Διὸς καὶ τοῦ κοιναδράντου δι' ἐκείνης τοῦ Ἡρακλέους. Ἐπὶ τινων κομματίων ἡ ἐπιγραφὴ γέγραπται PANHORMITANORVM. Ἀπαντῶσιν δὲ ὡσαύτως αἱ κεφαλαὶ τοῦ Αὐγούστου καὶ τῆς Λιβίας.

Πάρωπος (*Collesano*), (Πολυβ. I. 24). Πιθανῶς ἔκειτο μεταξὺ Κεφαλοιδίου καὶ Ἰμέρας. Ἐκοφε δὲ χαλκᾷ νομίσματα διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, μετὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου καρχηδονικοῦ πολέμου.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.

ΠΑΡΩΠΙΝΩΝ Κυνηγὸς ἱστάμενος
στηριζόμενος ἐπὶ δόρατος· πέραν
αὐτοῦ κύων τρέχων. . . . Α' 8

Πέτρα (*Petralia*), μεσόγειος πόλις παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ νοτίου Ἰμέρα. Ὑπέκειτο δὲ εἰς τὴν Καρχηδόνα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου, μεθ' ὃ ἔκοφε χαλκᾷ νομίσματα.

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρος.

ΠΕΤΡΕΙΝΩΝ Μορφὴ γυναικεία ἱστα-
μένη παρὰ κίονα Α' 75

Πιακός, μνημονευομένη ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου ὡς πόλις Σικελίας. Ἡ θέσις αὐτῆς εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστος.

ΠΙΑΚΙΝ[ΟΝ] Κεφαλὴ νεαροῦ ποταμίου θεοῦ, κερασφόρος. Μεταξὺ τῶν γραμμάτων εὗρήνται τὰ σημεία ἀξίας

Κύων συλλαμβάνων νεβρὸν ἐκ τοῦ
τραχήλου. Α' Ἡμίλιτρον ὄγκ. 70 κ.

(Imhoof-Blumer, *Mon. Gr.* σελ. 26.).

Κατὰ τεχνοτροπίαν ἡ κεφαλὴ τοῦ νομίσματος τούτου εἶνε ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν δαφνηφόρον κεφαλὴν τῶν νομισμάτων τῆς Κατάνης (B. M. *Cat. Sic.* σελ. 45, ἀρ. 25). Ἡ Πιακὸς δυνατόν νά ἔκειτο εἰς τι μέρος τῆς γειτονίας τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ ποταμὸς ὁ ὑπὸ τοῦ νεβρὸν καταβάλλοντος κυνὸς σημαίνόμενος δυνατόν νά εἶνε εἰς τῶν κατερχομένων ἐκάστοτε ἀπὸ τῆς Αἰτνης χειμάρρων ἴσως δὲ ὁ Ἄκις.

Σελινοῦς (*Σελινόεις Σελινοῦς*). Ἡ δυτικωτάτη τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Σικελίας, ἐκτισμένη δὲ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σελινοῦντος ποταμοῦ καὶ ὀλίγα μίλια πρὸς δυσμὰς τῶν τοῦ Ὑψᾶ. Παρῆγε δὲ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ τοῦ ποταμοῦ, ὅστις πάλιν ἐκαλεῖτο οὕτω ἀπὸ τοῦ ἀγρίου σελίνου (*aríum graveolens*), τοῦ ἀφθόνως φυομένου παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ. Ὡς ἔμβλημα τῆς λατρείας τοῦ ποταμοῦ οἱ Σελινούντιοι ἐξ ἀρχῆς παρεδέχθησαν τὸ φύλλον τοῦ φυτοῦ τούτου «*σύμβολον ἢ παράσημον τῆς πόλεως*» (Πλουτ. *Πυθ. Μαρτ.* XII) αὐτῶν θέσαντες αὐτὸ ἐπὶ τῶν ἰδίων νομισμάτων, καὶ ἀφιερῶσαντες κατὰ τινα περίστασιν εἰκόνα αὐτοῦ χρυσῇν ἐν τῷ ἐν Δελφοῖς ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος (Πλουτ. *ε* ἀ.).

Πρὸ τοῦ 466 π. X. περίπου.

Φύλλον σελίνου.

(Πίναξ I'. 8.)

Φύλλον σελίνου.

Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον τριγωνικῶς εἰς ὅκτω ἢ περισσότερα μέρη **Ρ** Δίδραχ.

Φύλλον σελίνου ἐν ἔγκοilῳ τετραγώνῳ, γράμματα δὲ **ΞΕΛΙ**, ἐνίοτε εἰς τὰς γωνίας . . . **Ρ** Δίδραχ.

Ἀπαντῶσιν ὁμοίως ὅβολοι ἢ λίτραι καὶ μικρότερα νομίσματα.

Περὶ τὰ 466-415 π. X.

Κατὰ τὴν μεγάλην εἰς Σικελίαν Καρχηδονικὴν ἐπιδρομὴν τοῦ 480 π. X., ὁ Σελινοῦς φαίνεται ὅτι συνεμάχησε μετὰ τῶν ἐπιδρομέων (Διοδώρ. XI, 21). Διαρκούσης δὲ τῆς περιόδου τῆς γενικῆς εὐτυχίας, ἣτις ἐπηκολούθησε τὴν ἔξωσιν τῶν τυράννων ἐν ἔτει 466 π. X., ὁ Σελινοῦς ἐξυψώθη εἰς σημαντικὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον, « *χρήματά τ' ἔχουσι τὰ μὲν ἴδια, τὰ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἔστι Σελινοῦντιοῖς*» (Θουκυδ. VI, 20). Λίαν ἐνωρὶς ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τῆς εἰρήνης πρέπει νὰ συνέβη ὁ ὀλέθριος λοιμός, ὁ ἐπισκήψας ἐκ τῶν λιμναζόντων ὑδάτων τῶν γειτονικῶν ἐλῶν, ὃφ' οὗ προσεδλήθη ὁ Σελινοῦς (Διογ. Λαερτ. VIII, 2, 70). Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ οἱ πολῖται ἐπεκαλέσθησαν τὴν ἐπιστήμην τοῦ Ἐμπεδοκλέους, οὗτινος

ἡ μεγίστη ἐμπειρία διεθρυλλεῖτο τότε καθ' ἅπασαν τὴν Σικελίαν. Ὁ φιλόσοφος κατέπαυσε τὸν λοιμόν, ὡς φαίνεται, συνδέσας τὰς κοίτας δύο γειτονεύοντων ρευμάτων (Διογ. Λαερτ. ε. α. καὶ καταμίξαντα γλυκᾶναι τὰ δυνάματα). Ἐξ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ταύτην οἱ Σελινούντιοι ἀπένειμον θείας τιμὰς εἰς τὸν Ἑμπεδοκλέα, οἱ δὲ νομισματικοὶ αὐτῶν τύποι μαρτυροῦσιν ἀκόμῃ τὸν βαθὺν καὶ διαρκῆ χαρακτῆρα τῆς ἐντυπώσεως ἣν ἐνεποίησεν εἰς τὰ πνεύματα ἡ ἐξυγίανσις τῆς χώρας. Τὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης εἶνε τὰ ἐξῆς: —

ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ Ἀπόλλων καὶ Ἄρ-
τεμις ἰστάμενοι παραπλεύρως ἐπὶ
τεθρίππου, ἡρέμα βαδίζοντος, τοῦ
πρώτου ἐκτοξεύοντος βέλος.
(Πίναξ Θ'. 10.)

ΣΕΛΙΝΟΣ Ὁ ποταμὸς Σελινούσων,
μνός, μετὰ βραχέων κεράτων, κρα-
τῶν φιάλην καὶ κλάδον καθαρῆ-
ριον, σπένδων παρὰ βωμὸν Ἀσκλη-
πιοῦ, πρὸ τοῦ ὁποίου ἵσταται ἀλέ-
κτωρ· ὀπισθεν αὐτοῦ ἐπὶ βάσει
εὐρηται ταῦρος, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ
ὑπεράνω φύλλον σελίνου
Ρ Τετράδρ.

Ὁ Ἀπόλλων ἐνταῦθα θεωρεῖται ὡς ὁ σωτὴρ θεός, ἀλεξίκακος, ὅστις διὰ τῶν ἀκτινοβολούντων αὐτοῦ βελῶν καταβάλλει τὸν λοιμόν, ὡς ἐφόνευσεν τὸν Πύθωνα. Ἡ δὲ Ἄρτεμις ἵσταται παρ' αὐτῷ ἐν τῇ ιδιότητι αὐτῆς ὡς εἰλειθυίας ἢ σοωδύνας ἐπειδὴ ὁ λοιμὸς προσέβαλε βαρέως καὶ αὐτὰς τὰς γυναῖκας αἴσπε καὶ τὰς γυναῖκας δυνατοκεῖν (Διογ. Λαερτ. ε. α.). Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ νομίσματος αὐτοῦ ὁ θεὸς τοῦ ποταμοῦ ποιεῖται τὴν τυπικὴν σπονδὴν πρὸς τὸν θεὸν τῆς ὑγείας ἐξ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἐξυγίανσιν τῶν ἑαυτοῦ ὑδάτων, ἐνῷ ἡ εἰκὼν τοῦ ταύρου σημαίνει τὰς θυσίας τὰς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ γενομένας.

ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ Ἡρακλῆς παλαιῶν
πρὸς ἄγριον ταῦρον, ὃν συλλαμ-
βάνει ἐκ τοῦ κέρατος καὶ κτυπᾷ
διὰ τοῦ ῥοπάλου.
Gardner, *Typ.* Πίν. II. 16, 17.

ΗΥΨΑΣ Ὁ ποταμὸς Ὑψᾶς σπέν-
δων πρὸ βωμοῦ, περὶ ὃν ἐλίσσεται
ὄφις. Κρατεῖ δὲ κλάδον καὶ φιά-
λην. Ὅπισθεν αὐτοῦ πτηνὸν ἐλά-
βιον (πελαργὸς ἀφιπτάμενον). Ἐν τῷ
πεδίῳ, φύλλον σελίνου Ρ Δίδραχ.

Ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰκονίζεται ὁ ἡλιακὸς θεὸς Ἡρακλῆς ὡς μαχόμενος πρὸς τὰς καταστρεπτικὰς δυνάμεις τῆς ὑγρασίας τὰς ὑπὸ τοῦ ταύρου σημαينوμένας, ἐνῷ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ὁ Ὑψᾶς ἀντικαθιστᾷ τὸν Σελινούντα. Τὸ ἐλόβιον πτηνὸν ὁρᾶται ἀφιπτάμενον, ὡς μὴ δυνάμενον πλέον νὰ εὕρῃ εὐχάριστον διαμονὴν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ὑψᾶ νῦν ὅτε ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἀπεστράγγισε τὰς γαίας.

ΕΥΡΥΜΕΔΟΣΑ (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλὴ τῆς νύμφης Εὐρυμεδούσης, μετὰ σφενδόνης. *Οπισθεν αὐτῆς πελαργός.

ΣΕΛΙΝΟΣ (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλὴ τοῦ ποταμίου θεοῦ Σελινούντος, νεαροῦ, μετὰ ὠτίου ταύρου καὶ κέρατος. *Οπισθεν, φύλλον κισσοῦ. . .

Ῥ Δραχμή.

Ἡ Εὐρυμέδουσα φαίνεται ὅτι ἦτο πηγαία τις νύμφη, ἐπειδὴ μία τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀχελώου ἐκαλεῖτο οὕτω (Preller, *Gr. Myth.* ἐκδ. β'. II, 392 σημ. 2).

Νύμφη ἢ θεὰ καθημένη ἐπὶ βράχου, ὑποδεχομένη εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ὄφιν ὑπερμεγέθη, ὅστις ἴσται συνεσπειρώμενος καὶ ἀνυψούμενος πρὸ αὐτῆς.

ΣΕΛΙΝΟΕΣ Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος· ὑπεράνω, ἐνίοτε, φύλλον σελίνου . . . Ῥ Λίτρα καὶ ὄβολ.

Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος τοῦ νομίσματος τούτου παριστᾷ ἴσως τὴν θεάν Περσεφόνην ὑποδεχομένην τὸν ὑπὸ μορφὴν ὄφεως Δία (Eckhel II σ. 240). Ὁ δὲ ταῦρος τῆς ὀπισθίας ὀψεως θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Eckhel ὡς ὁ ταυρόμορφος Διόνυσος, τὸ τέκνον τῆς μίξεως τῆς Περσεφόνης μετὰ τοῦ θεοῦ ὄφεως. Ἐν τούτοις εἶνε μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τοὺς λοιποὺς νομισματικοὺς τύπους τοῦ Σελινούντος νὰ υποθέσωμεν, ὅτι ἐνταῦθα νοεῖται ὁ ποταμὸς Σελινούς.

Περὶ τὰ 415-409 π. X.

ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ Νίκη ἡνιοχοῦσα τέθριππον τρέχον. Ἐν τῷ ἐξέρῳ στάχυν, ὑπεράνω δὲ ἐν τῷ πεδίῳ στέφανος.

ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ Ποτάμιος θεὸς θύων, ὡς ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων τετραδράχμων. . . Ῥ Τετράδρ.

Τὰ δίδραχμα τῆς περιόδου ταύτης ὁμοιάζουσι κατὰ τύπους πρὸς τὰ τῆς μεταβατικῆς περιόδου.

Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρου ἢ ἀγενείου ἐν κατατομῇ ἢ ἀντωπὸς κατὰ τὰ τρία τέταρτα. | ΞΕΛΙΝΟΝΤΙΟΝ Τέθριππον νικηφόρον, οἱ ἵπποι ἐν καλπασμῷ ὑπερλ-
νω δὲ φύλλον σελίνου Ρ 1/2 Δραχ.

ΧΑΛΚΟΣ.

Τριᾶς. Κεφ. νεαροῦ ποταμίου θεοῦ. | Φύλλον σελίνου .-. Α 75 ὀγκ. 138 κ.

Ἡ ὀλκή τῆς λίτρας συμφώνως τῷ νομίσματι τοῦτο θὰ ᾔτο 552 κόκκων.

Ὁ Σελινοῦς κατεστράφη ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐν ἔτει 409 π. Χ., μολονότι δὲ οἱ Σελινούντιοι μνημονεύονται βραδύτερον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἢ πόλις οὐδέποτε πάλιν ἡδυνήθη νὰ κόψῃ ἰδία νομίσματα.

Σίλεραι. Ἡ θέσις τῆς πόλεως ταύτης εἶνε ὅλως ἀβεβαία, οὐδὲ μάλιστα μνημονεύεται παρ' ἀρχαίου τινὸς συγγραφέως. Τὰ δ' ἐκ χαλκοῦ σπάνια αὐτῆς νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Τιμολέοντος.

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

ΣΙΛΕΡΑΙΩΝ Προτομὴ ταύρου ἀν- | ΣΙΛ Ὀπλίτης γυμνὸς ἐφορμῶν
θρωποκεφάλου. | Α 1·1 καὶ 75

Σολοῦς. Πόλις φοινικική, οὐχὶ μεγάλης σπουδαιότητος, περὶ τὰ δώδεκα μίλια πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Πανόρμου. Ἄν καὶ ᾔτο πάντοτε ὑπήκοος τῆς Καρχηδόνας, τινὰ τῶν νομισμάτων αὐτῆς φέρουσιν Ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς καὶ προδίδουσι τὴν διὰ πάντων διηκουσαν ἐπίδρασιν τῆς Ἑλληνικῆς θρησκευτικῆς ιδέας. Τὸ ἀρχαιότερον νῦν γνωστὸν νόμισμα τοῦ Σολοῦντος εἶνε δίδραχμον δουλικῶς ἀντιγεγραμμένον ἐξ ἑνὸς τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων νομισμάτων τοῦ Σελινούντος.

Πρὸ τοῦ 409 π. Χ. περίπου

Ἡρακλῆς πρὸς ταῦρον παλαίων.

ΞΟΛΟΝΤΙΝΟΝ Ποτάμιος θεὸς σπένδων. Σύμβολα Φύλλον σελίνου καὶ πελαργός . . . Ρ Δίδρ

Ἀλέκτωρ.

Ἐρμῆς καθήμενος· πρὸ αὐτοῦ κηρύ-
κειον.

Ν7ΣΘ Θύννος ιχθύς . . Ρ·Οβολ.
» Τόζον καὶ φαρέτρα Ρ·Οβολ.

Ἡ λέξις Κφρα (Καφάρα = χωρίον) ὑποτίθεται ὅτι εἶναι τὸ φοι-
νικικὸν ὄνομα τοῦ Σολοῦντος.

Περὶ τὰ 405-350 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.
Ὁμοίως.

Ν7ΣΘ Ἱπποκᾶμπη Α·7
Ἄνευ ἐπιγραφ. Θύννος ιχθύς Α·5

ΣΟΛΟΝΤΙΝΟΝ Ὁμοίως.

Ν7ΣΘ Καρίς ::::
Ἡμίλιτρον, Α·8 ὅλκ. 116 κ.

» »

» Καρίς
Τριᾶς, Α·7 ὅλκ. 69 κ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ἀντωπός.

» Τοξότης γυμνός ἐν γόνασιν .
Α·55

Περὶ τὰ 340 π. Χ.

Κεφαλὴ Περσεφόνης μετὰ στεφάνου
σταχύων.

Ν7ΣΘ Ταῦρος ἀνθρωποκέφαλος . .
Α·1-8

Ν-Σ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στενοῦ
κράνους.

Ἴππος ἀνορθούμενος καὶ κηρύκειον .
Α·8

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Πανόρμου ὁ Σόλοῦς ὑπέκυψεν εἰς τὴν
ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων. Κατόπιν ὅμως μαθάνομεν ὅτι ἐγένετο
ἰσοπολίτις πόλις (municipium), καλουμένη Soluntium

Μετὰ τὸ 241 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΣΟΛΟΝΤΙΝΩΝ Κεφ. Ποσειδῶνος
Α·85

Ὁμοίως.

» Στέφανος Α·9

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

ΣΟΛΟΝΤΙΝΩΝ Πολεμιστῆς γυ-
μνός. . Α·7

Ὁμοίως.

» Σηπία . Α·5

ΣΟΛΟΝΤΙΝΩΝ Δελφίς.

Θύννος ιχθύς Α·5

Κεφαλὴ ἀνδρὸς μετ' ἐνωτίου σφη-
νοπώγων δέ.

Ὁμοίως Α·55

Ὁμοίως.

Ἴππος ἀνορθούμενος Α·5

Στιάλλα ἢ Στύελα. Ἡ πόλις αὕτη περιγράφεται ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου (ἐν λ. Στύελλα) ὡς φρούριον τῶν Σικελικῶν Μεγάρων. Ὁ Leake (*Num. Hell.* σελ. 70) τοποθετεῖ αὐτὴν παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Ἀλαβῶνος, τοῦ ἐκβάλλοντος εἰς τὸν Μεγαρικὸν κόλπον.

Περὶ τὰ 415-405 π. Χ.

Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεαρά· πρὸ αὐτῆς | ΣΤΙΑ Προτομὴ ταύρου ἀνθρωποκε-
κλάδος σελίνου (;) | φάλου. Ρ Δραχμὴ καὶ ἡμιδραχμ.

Ἡ κεφαλὴ τῶν νομισμάτων τούτων, ἃν καὶ εἶνε ἄνευ κεράτων, ἀπεικονίζει πιθανῶς ποτάμιόν τινα θεόν. Κατ' ἔκφρασιν εἶνε ὅλως ἀνομοία πρὸς κεφαλὴν Ἀπόλλωνος, δύναται δὲ νὰ παραβληθῇ πρὸς τινὰς ὁμοίας κεφαλὰς τῶν νομισμάτων τῆς Κατάνης.

Προτομὴ ταύρου ἀνθρωποκεφάλου. | ΣΤΙΕΛΑΝΑΙΟ Νεαρὰ ἀνδρική μορφή
σπένδουσα πρὸ βωμοῦ Ρ

(Millingen, *Considérations* σελ. 143)

Συράκουσαι. Τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῶν Συρακουσῶν ἀνήκουσιν εἰς τοὺς χρόνους τῆς ὀλιγαρχίας τῶν γεωμόρων ἢ γεωμόρων, οἵτινες, ὡς τὸ ὄνομα αὐτῶν δηλοῖ, ἦσαν οἱ νόμιμοι ἀπόγονοι τῶν πρώτων ἀποίκων μεταξὺ τῶν ὁποίων διενεμήθησαν αἱ γαῖαι. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ἀποδώσωμεν τὰ νομίσματα ταῦτα εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ ἔκτου αἰῶνος, πρὸ τῆς ὁποίας αἱ Συράκουσαι (ὡς αἱ Ἀθηναὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σόλωνα) πρέπει νὰ μετεχειρίζοντο τὰ νομίσματα ἄλλου τινὸς κράτους.

Πρὸ τοῦ 500 π. Χ. περίπου

ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ ἢ ΣΥΡΑ Τέθριππον
βαδίζον ἡρέμα.
(Πίναξ I'. 9.)

Ἴππεὺς ἐφιππος ὁδηγῶν δὲ ἕτερον ἵππον.

Τρετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα
διαιρούμενον. Ἐν τῷ κέντρῳ κε-
φαλὴ νύμφης ἢ θεᾶς, τεχνοτροπικῶς
ἀρχαϊκῆς Ρ Τετράδρ.
Ὁμοίως Ρ Δίδραχμ.

Πιθανῶς οἱ τύποι οὗτοι εἶνε τὰ ἀρχαιότατα παραδείγματα τύπων νομισματικῶν ἀναφερομένων εἰς ἀγῶνας ἀθλητικούς. "Οτι

ὅμως οὗτοι δὲν ἀναφέρονται ὡς ὠρισμένην τινὰ ἀγωνιστικὴν νίκην εἶνε φανερόν ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ τύποι ἀρχῆθεν ὑποτάσσονται εἰς τὰς ὑποδιαιρέσεις τοῦ νομίσματος. Οὕτω τοῦ τεθρίππου γίνεται χρῆσις πρὸς δῆλωσιν τοῦ τετραδράχμου, ἐνῷ οἱ δύο ἵπποι δηλοῦσι τὸ δίδραχμον, εἰς δ' ἀνὴρ ἔφιππος χαρακτηρίζει τὴν δραχμήν.

Ἡ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὀπισθοῦ μέρους κεφαλὴ δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι εἶνε ἢ τῆς Ἀρτέμιδος κυρίας θεᾶς τῆς νήσου Ὀρτυγίας, τῆς ταυτιζομένης πρὸς τὴν πηγαίαν νύμφην Ἀρέθουσαν, μολοντί ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τούτων κομματίων ἢ κεφαλῇ δὲν συνοδεύεται ὑπὸ τῶν δελφίνων, οἵτινες ἐπὶ μεταγενεστέρων νομισμάτων σημαίνουσι τὰ θαλάσσια κύματα τοῦ λιμένος τοῦ περικυκλοῦντος τὴν νῆσον Ὀρτυγίαν, ἐν ᾗ ἀνέβρυν ἢ Ἀρέθουσα πηγὴ.

Περὶ τὰ 500—478 π. Χ.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην περατουμένην μετὰ τοῦ θανάτου τοῦ Γέλωνος δύνανται νὰ ἀποδοθῶσι τὰ ἑξῆς: —

ΣΥΡΑΦΟΣΙΟΝ	{	Κεφαλὴ γυναικεία	Τέθριππον, οὗ ὑπεράνω Νίκη . . .
ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ		περικυκλουμένη ὑπὸ δελφίνων.	(Πίναξ I'. 10.) Ρ Τετράδρ.
»		Ὁμοίως.	Ἀνὴρ ἔφιππος ὀδηγῶν ἕτερον ἵππον. [Gardner, <i>Types</i> , Πίν. II, 7, 11] Ρ Δίδραχ.
»		Ὁμ. (ἀνευ δελφίνων)	Ἱππεύς. Ρ Δραχμ.
ΣΥΡΑ Κεφαλὴ γυναικεία.			Σηπία Ρ Λίτρα.
Κεφαλὴ γυναικεία.			ΣΥΡΑ Τροχός Ρ Ὅβολ.

Ἐν ἔτει 480 π. Χ. ὁ Γέλων ἐκέρδησε τὴν περίφημον αὐτοῦ νίκην κατὰ τῶν Καρχηδονίων ἐν Ἰμέρα, διὰ δὲ τῆς μεσολαβήσεως τῆς συζύγου αὐτοῦ Δημαρέτης, συνωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τῶν ἡττηθέντων ἐχθρῶν αὐτοῦ, οἱ ὅροι τῆς ὁποίας ἦσαν πολὺ εὐνοϊκώτεροι ἢ ὅσον οὗτοι ἤλπιζον. Ὅθεν ἐξ εὐγνωμοσύνης ἐδωρήσαντο οὗτοι τῇ Δημαρέτῃ ἑκατὸν τάλαντα χρυσοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκόπησαν, περὶ τὸ 479 π. Χ., τὰ περίφημα μεγάλα νομίσματα τῶν

Συρακουσῶν, ἣ ἀκριβῶς εἰπεῖν τὰ πεντηκοντάλιτρα (ἤτοι δεκάδραχμα), τὰ ἐπικληθέντα *Δαμαρέτεια* (Διοδ. XI. 26).

ΞΥΡΑΚΟΞΙΟΝ Κεφαλὴ Νίκης ἐ- λαιοστεφῆς ἧς περίξ δελφίνες. (Πίναξ I. 2.)	Τέθριππον ἡρέμα βαδίζον, τῶν ἵππων ὑπὸ Νίκης στεφανουμένων. Ἐν τῷ ἐξέρῳ λέων. Ρ Δεκάδραχ.
---	--

Ἐπειδὴ οἱ Συρακούσιοι ἔκοψαν τὰ ἔξοχα ταῦτα νομίσματα ἀμέσως μετὰ μεγάλην νίκην ἣτις διὰ τοὺς Σικελιώτας Ἑλλήνας ἦτο τοσοῦτον σπουδαία ὅσον αἱ σύγχρονοι κατὰ τῶν Περσῶν νίκαι ἐν Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς ἦσαν σπουδαῖαι διὰ τὸν λαὸν τῆς κυρίας Ἑλλάδος, δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι θὰ ἐμνημόνευόν πως τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος. Ὑπετέθη ἐπομένως ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀφείας λέων, δυνατόν νὰ εἶνε σύμβολον τῆς Λιβύης, ὡς εἶνε τοιοῦτον βεβαίως ἐπὶ τῶν Καρχηδονικῶν νομισμάτων. Δυνατὸν ὅμως νὰ ἀντιταχθῇ, ὅτι ἂν ὑπῆρχε πρόθεσις ὑπαινιγμοῦ τῶν ἡττηθέντων Καρχηδονίων, θὰ περιείχετο οὗτος ἐν τῷ κυρίῳ τύπῳ καὶ οὐχὶ ἐν ἀπλῷ παρέρῳ συμβόλῳ. Ἡ κεφαλὴ τῆς Νίκης καὶ τὸ νικηφόρον τέθριππον ἀναφέρονται ἀμφοτέρω εἰς νίκας σταδίου καὶ οὐχὶ εἰς νίκας πολέμου. Ὅθεν ὁ λέων δύναται νὰ ληφθῇ ἐν σχέσει πρὸς τὸν κύριον τύπον, ὡς σημαίνων τὸν θεόν, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες, ὅστις ἔνεκα τούτου δυνατόν νὰ εἶνε ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ Ἀπόλλων (Πβλ. τὰ σύγχρονα νομίσματα τῶν Λεοντίνων, ἔνθα ὁ λέων εἶνε τὸ σταθερὸν σύμβολον τοῦ θεοῦ τούτου).

Παρὰ τὸ δεκάδραχον ὑπάρχει τετράδραχμον καὶ ὀβολὸς τῆς νομισματοκοπίας ταύτης (Head, *Coinage of Syracuse*, Πίν. I, 11, 12).

Περὶ τὰ 480-415 π. X.

Τὰ ἀρχαιότερα νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης, ἅτινα ἀλλὰ-χοῦ ἀπεδόθησαν ὑπ' ἐμοῦ (ἔ. ἀ. σελ. 10) εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰέρωνος, διακρίνονται διὰ τοῦ θαλασσίου κήτους, πρίστιος, τοῦ ἀντικαθιστῶντος τὸν λέοντα ἐν τῷ ἐξέρῳ τοῦ ὀπισθοτύπου. Ἄν ὁ λέων σημαίνει ἀγῶνα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ πρίστις καθ' ὅμοιον τρόπον δυνατόν νὰ δηλοῖ τὸν Ποσειδῶνα ὡς τὴν θε-

τητα πρὸς τιμὴν τὰς ὁποίας ἐπανηγυρίσθησαν οἱ ἀγῶνες. Τὰ φέροντα δὲ τὴν πρίστιν τετράδραχμα εἶνε τεχνοτροπίας δυσκάμπτου πως, τοῦθ' ὅπερ χαρακτηρίζει τὴν ἀρχαιοτέραν μεταβατικὴν περίοδον. Ἡ κόμη τῆς θεᾶς τοῦ ἐμπροσθοτύπου εἶνε διατεθειμένη ποικιλοτρόπως ἐπὶ διαφόρων κομματίων, συνήθως ὁμῶς εἶνε ἀναδεδεμένη διὰ πλατείας ταινίας ἢ δεσμοῦ.

Διαρκούσης τῆς δημοκρατίας τῆς μετὰ τὴν ἐν ἔτει 466 π. Χ. ἔξωσιν τῆς Γελωνίου δυναστείας, τὰ τετράδραχμα τῶν Συρακουσῶν παρουσιάζουσιν ἐλευθερίαν τεχνοτροπίας καὶ ποικιλίαν ἐκτελέσεως μεγαλειτέρας τῶν πρότερον συνειθιζομένων (Πναξ I'. 11, 12 καὶ Η'. 1.) Ἡ κεφαλὴ τῆς θεᾶς προσλαμβάνει εὐρυτέρας διαστάσεις, οἱ δὲ περιθέοντες δελφίνες εἶνε ὀλιγώτερον τυπικῶς διατεθειμένοι καὶ ὀλιγώτερον περίθλεπτοι. Ἡ κόμη τῆς γυναικείας κεφαλῆς περιβάλλεται ἐνίοτε ὑπὸ σφενδόνης, ἄλλοτε ὑπὸ σάκκου καὶ ποτε εἶνε πρὸς τὰ ἄνω εἰλιγμένη καὶ συγκρατεῖται ὑπὸ ἱμάντος τετράχως περιστρεφομένου (Πβλ. B. M. Guide Πίν. XVII, 35, 36).

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἄρχεται καὶ ἡ κοπὴ τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἐν Συρακούσαις.

ΣΥΡΑ Κεφαλὴ νύμφης.

•• Σηπία . . . Τριᾶς Α 6-4

Περὶ τὰ 415-405 π. Χ.

Εἶνε πιθανόν, ὅτι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀθηναϊκῶν δυνάμεων ἐν ἔτει 412 π. Χ., μεγάλαι τροποποιήσεις ἐγένοντο ἐν τῇ νομισματοκοπίᾳ τῶν Συρακουσῶν. Μία ἐξ αὐτῶν φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ τὸ πρῶτον ἥδη εἰσαγωγὴ τῆς νομισματοκοπίας τοῦ χρυσοῦ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.
[B. M. Guide, Πίν. XVII. 39.]

ΣΥΡΑ Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον μετὰ γυναικείας κεφαλῆς ἐν τῷ κέντρῳ. Χ ὀλκ. 18 κ.

Αἰγίς ἐφ' ἧς γοργόνειον. Χ ὀλκ. 11 κ.

ΣΥΡΑ Τετράγωνον ἔγκοilon μετὰ τροχοῦ ἐν τῷ κέντρῳ. Χ ὀλκ. 9 κ.

ΣΥΡΑ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Περὶ τῆς εἰς χρυσὸν ἀξίας τῶν χρυσῶν τούτων νομισμάτων ἴδε τὴν ἐμὴν μελέτην *Coinage of Syracuse*, σ. 17.

Ἄλλος νεωτερισμός, ὅστις πρέπει νὰ εἰσῆχθῃ περὶ τοὺς χρό-
νους τούτους εἶνε ὅτι ἐπετράπη εἰς τὸν σφραγιδογλύφον νὰ θέτῃ ἐπὶ
τῶν νομισμάτων τὸ ὄνομα αὐτοῦ. (Πίναξ Η'. 2, καὶ B. M. Guide,
Πίν. XVII, 40, μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ τεχνήτου ΕΥΜΗΝΟΥ).
Τοῦτο δεικνύει, ὅτι ἡ καλλονὴ τῶν νομισμάτων τῆς πολιτείας
ἐθεωρεῖτο ἤδη ὡς τι δημοσίου ἐνδιαφέροντος χρῆμα. Ὁ κατάλογος
τῶν Συρακουσίων σφραγιδογλύφων ἀνεγράφη ἤδη ἐν σελ. 152. Τὰ
τετράδραχμα ἀποβαίνουν νῦν πάνυ κεκαλλωπισμένα τὴν τεχνο-
τροπίαν, μεγάλη δὲ ποικιλία ἐμφανίζεται ἐν τῇ διαθέσει τῆς κόμης
τῆς ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως θεᾶς, ἐν ᾗ οἱ ἵπποι τοῦ ἐπὶ τῆς ὀπι-
σθίας ὀψεως τεθρίππου δὲν βαδίζουσιν πλέον ἡρέμα, ἀλλὰ διατε-
λοῦσιν ἐν σφοδρᾷ κινήσει, καλπάζοντες ἢ ἀνορθούμενοι.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους τὸ γράμμα Ω ἀρχεται ἐμφανιζόμε-
νον ἐπὶ νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν καὶ ἄλλων Σικελικῶν πό-
λεων. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὸν χρόνον τῆς γενι-
κῆς αὐτοῦ χρήσεως, χάριν ὅμως εὐκολίας δυνάμεθα νὰ ἀποδόσω-
μεν πάντα τὰ φέροντα ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ νομίσματα, εἰς τὴν ἐποχὴν
τὴν πρὸ τῆς ἐν ἔτει 405 π. Χ. ἀνοδοῦ τοῦ Διονυσίου εἰς τὸν θρόνον.
Τὰ δὲ φέροντα ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ θὰ εἶνε τὸ πλεῖστον μεταγενέστερα
τῆς χρονολογίας ταύτης.

Νέος δὲ τύπος τῆς δραχμῆς εἰσῆχθῃ περὶ τὸν χρόνον τοῦτον:—

ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ	Κεφαλὴ θεᾶς μετὰ	ΛΕΥΚΑΣΠΙΞ	Ἡρώς γυμνός, φέρων
δελφίνων.			κράνος, ἀσπίδα καὶ ξίφος, ἐφορ-
			μῶν πρὸς δ. Ρ Δραχμ.

Ὁ Λεύκασπις ἦτο ἐγγώριος Σικελικὸς ἥρως, ὅστις κατὰ τὸν
Διόδωρον (IV. 23) ἦτο εἰς τῶν ἀρχηγῶν τῶν Σικανῶν, τῶν φο-
νευθέντων ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ ἀπὸ Συ-
ρακουσῶν διὰ τοῦ κέντρου τῆς νήσου. Μεταγενέστερα τις διαφορὰ
τοῦ τύπου τούτου ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἀκολούθῳ περιόδῳ.

Περὶ τὰ 405-345 π. Χ.

Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Διονυσίου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ δυνα-

τὸν νά ταχθῶσι τὰ τελειότατα πάντων τῶν Συρακουσίαν νομισμάτων χρυσᾷ ἢ ἀργυρᾷ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ Κεφαλὴ θεᾶς.

*Ηρακλῆς καὶ λέων . . . Ϟ 90 κ.
(Πίναξ Η'. 3.)

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Κεφαλὴ ἄρρην νεανική (ποταμὸς Ἄναπος;)

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ἴππος ἐλεύθερος .
Ϟ 45 κ.

[Imhoof *Mon. Gr.* Πίν. Β. 13.]

Ἄν ἡ σχετικὴ ἀξία τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὸν ἄργυρον ᾗτο ὡς 1: 15 ὡς ὑπετέθη (*Head, Coinage of Syracuse* σελ. 79), τὰ νομίσματα ταῦτα δυνατόν νά ληφθῶσιν ὡς κομμάτια 100 καὶ 50 λιτρῶν.

Κεφαλὴ Περσεφόνης ἐστεμμένη διὰ φύλλων σταχύων καὶ περικυκλουμένη ὑπὸ δελφίνων. Ὑποκάτω μικροῖς γράμμασιν ΕΥΑΙΝΕΤΟΥ (ὄνομα σφραγιδογλύφου).

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Τέθριππον νικηφόρον· ἐν τῷ ἐξέρῳ, ΑΘΛΑ, κρᾶνος, θώραξ, κνημίδες καὶ ἀσπίς .
Ρ Δεκάδρ. 667·5 κ.

(Πίναξ Γ'. 3.)

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ κόμης ἐν δικτύῳ· περὶξ, δελφίνες· ὑπογραφή ΚΙΜΩΝ.

*Ομοίως . . . Ρ Δεκάδρ.
(Πίναξ Γ'. 4.)

Ἐκ τῶν δύο τούτων θαυμασίων δεκαδράχμων, τὸ φέρον τὴν ὑπογραφὴν Εὐαίνετος εἶνε τὸ ἀριστούργημα τῆς σφραγιδογλυφικῆς τέχνης, ὡς τοιοῦτον δὲ φαίνεται ὅτι γενικῶς ἀνεγνωρίσθη ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἐπειδὴ ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον οὐχὶ μόνον τῶν νομισμάτων πολλῶν ἄλλων Σικελικῶν πόλεων (π.χ. τοῦ Πανόρμου, τῶν Κεντορίπων, κλπ.) ἀλλὰ καὶ ἀρκετῶν τῆς κυρίας Ἑλλάδος, οἷα τὰ τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν [*B. M. Guide*, Πίν. XXII. 24].

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ὡραιωτάτων τετραδράχμων τῶν Συρακουσῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης, τὰ ἐξῆς ἔργα τοῦ Κίμωνος καὶ Εὐκλείδα εἶνε τὰ κάλλιστα : —

ΑΡΕΘΟΣΑ Κεφαλὴ Ἀρεθούσης κατ' ἐνώπιον, μετὰ κόμης κυματιζούσης εἰς λυτοὺς βοστρύχους, ὧν μεταξὺ νήχονται δελφίνες. Ἐπὶ τῆς ταινίας τοῦ μετώπου τὸ τοῦ τεχνίτου ὄνομα ΚΙΜΩΝ

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Τέθριππον· ὑπεράνω Νίκη· ἐν τῷ ἐξέρῳ, στάχυς . .
(Πίναξ Θ'. 11.) Ρ Τετράδραχ.

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλή Ἀθηνᾶς
κατ' ἐνώπιον, μετὰ περικεφαλαίας
πλουσίως κεκοσμημένης, λοφοφό-
ρου καὶ πτεροφόρου. Ἐπ' αὐτῆς τὸ
ὄνομα τοῦ τεχνίτου ΕΥΚΛΕΙΔΑ,
πέριξ δὲ δελφίνες.

Περσεφόνη λαμπαδηφόρος ἡνιοχούσα
ἄρμα νικηφόρον ἐν τῷ ἐξέροφ.
στάχυν. Ρ Τετράδραχ.
(Πίναξ Η'. 4)

Ὑπάρχουσι πολλὰ κάλλιστα τετράδραχμα τῆς ἐποχῆς ταύτης
μετὰ καὶ ἄνευ ὀνομάτων τεχνιτῶν (Head, *Coinage of Syracuse*,
Πίν. V.) πρὸς δὲ αἱ ἐξῆς δραχμαί : —

Κεφαλή Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον, ὡς ἐπὶ τοῦ νομίσματος τοῦ Εὐκλείδα.
[Gardner, *Types*, Πίν. VI, 40, 35.]

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Ὁ Λεύκασπις μετὰ
κράνους, δόρατος καὶ ἀσπίδος, ἐν
στάσει μαχομένου πρὸ βωμοῦ. Ἐν
τῷ πεδίῳ κριὸς νεκρὸς. Ρ Δραχ.

Τὰ ἡμίδραχμα ἐπαναλαμβάνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς τύπους
τῶν τετραδράχμων. Ἐπὶ δὲ τῶν μικροτέρων νομισμάτων ἡ σητεία
διακρίνει τὴν λίτραν καὶ ὁ τροχὸς τὸν ὀβολόν.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλή νύμφης.

Ἀστὴρ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ εἰς
τέσσαρα διηρημένῳ Α' 65

Ὁμοίως.

ΣΥΡΑ Τροχὸς καὶ δύο δελφίνες Α' 65

Ὁμοίως.

» Σητεία Α' 6

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Ὁμοίως.

Τρίαινα Α' 45

Περὶ τὰ 345-317 π. Χ.

Ἐν ἔτει 345 π. Χ, Τιμολέων ὁ Κορίνθιος, ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν
προστασίαν τῶν μεγάλων θεαινῶν τῆς Σικελίας, Δήμητρος καὶ Περ-
σεφόνης, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς
θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς τοῦ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Σικελίαν ἀπὸ τῶν
τυράννων αὐτῆς (Πλουτ. Τιμ. 8. Διοδ. XVI, 66). Τὸ δημοκρατικὸν
πολίτευμα ἐπανιδρύθη νῦν ἐν Συρακούσαις. Συγχρόνως ἐκόπη
νέον ὅλως νόμισμα, τοῦ ἡλέκτρου ἀντικαταστήσαντος τὸν πρότε-
ρον κυκλοφοροῦντα καθαρὸν χρυσόν. Διὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης
ἡ πολιτεία ἐπραγματοποιεῖ κέρδος εἴκοσι τοῖς ἑκατὸν (Head, *l. c.*
σελ. 26). Ὡσαύτως δὲ ὁ Κόρινθιακὸς ἀργυροῦς στατήρ, ὁ ἰσοφαρ-

ζων κατ' ἀξίαν πρὸς ἓν Ἀττικὸν δίδραχμον ἀντικατέστησεν τὸ τετράδραχμον ὡς κύριον ἀργυροῦν νόμισμα.

ΗΛΕΚΤΡΟΣ

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	ΞΩΤΕΙΡΑ Κεφ. Ἀρτέμιδος. (Πίναξ Η'. 5.) Ἡλ. 112·5 κ.=160 λίτρ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. [B. M. Guide, Πίν. XXVI, 34.]	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Τρίπους Ἡλ. 58·2 κ.=50 λίτραι.
ΙΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κεφαλὴ Διός. [B. M. Guide, Πίν. XXVI, 35.]	» Πήγασος Ἡλ. 33·7 κ.=30 λίτραι.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	» Δύρα Ἡλ. 28·12 κ.=25 λίτραι.
Κεφαλὴ Ἀρεθούσης.	Σηπία . Ἡλ. 11·25 κ.=10 λίτραι

ΑΡΓΥΡΟΣ

ΙΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κεφαλὴ Διός.	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Πήγασος. [Imhoof Mon. Gr. Πίν. B. 16.] Ρ Στατῆρ 132 κ.=10 λίτραι.
ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ ἀνευ λόφου.	Πήγασος (Πίναξ Η'. 6.) Ρ Στατῆρ 135 κ.=10 λίτραι.
Κεφαλὴ Ἀρεθούσης μετὰ δελφίνων.	Πήγασος . Ρ 40·5 κ.=3 λίτραι.
Κεφαλὴ Κυάνης σύμβολον, λεοντοκεφαλὴ (στόμιον κρήνης).	Πήγασος . Ρ 40·5 κ.=3 λίτραι.
Κεφαλὴ Ἀρεθούσης.	Ἡμισυ πηγᾶσου Ρ 20·25 κ.=1 1/2 λίτρ.
Κεφ. Κυάνης (σύμβ. λεοντοκεφαλῆ).	Ὁμοίως . Ρ 20·25 κ.=1 1/2 λίτρ.
Ὁμοίως.	Σηπία . . Ρ 13·5 κ.=1 λίτρα.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.	Ἴππεύς . . Ρ 33·75 κ.=2 1/2 λίτρ.
Κεφαλὴ γυναικεία Ἰανόμορφος καὶ δαφνοστεφής.	Ἴππος ἐλεύθερος Ρ 27 κ. = 2 λίτραι.

Ἡ ἐπικράτησις τοῦ Πηγᾶσου ὡς Συρακουσίου τύπου ὀφείλεται βεβαίως εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν νομισμάτων τῆς Κορίνθου. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς καὶ ὁ ἐλεύθερος ἵππος ἀριδιῶλως μαρτυροῦσιν ἅφ' ἑαυτῶν ὅτι εἶνε σύμβολα ἐλευθερίας καὶ δημοκρατίας.

Ἐτερος σπουδαῖος νεωτερισμὸς εἰσαχθεὶς, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ

Τιμολέοντος, ἦτο ἡ κοπὴ χαλκῶν νομισμάτων οὐσιαστικοῦ σταθμοῦ, ἃν καὶ ἐχόντων ἐσωτερικὴν καθ' αὐτὰ ἀξίαν κατὰ τι μείζονα τῆς ὀλκῆς αὐτῶν. Τὰ βαρέα ταῦτα χαλκᾶ νομίσματα ἐκόπησαν πιθανῶς πρὸς πλήρωσιν ἐλλείψεως νομίσματος ἐν τοῖς Σικελικοῖς διαμερίσμασι τῆς Σικελίας, ἅτινα διὰ τοῦ Τιμολέοντος ἤχθησαν εἰς ἄμεσον καὶ συχνὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὰς Συρακούσας.

ΧΑΛΚΑ

Ἐπιγρ. ΣΥΡΑ ἢ ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	Ἀστὴρ θαλάσσιος μετὰξὺ δύο δελφίνων	Α 1·15
Ὅμοίως.	Ἴππος θαλάσσιος	Α 8
Κεφαλὴ πωγωνοφόρου ἥρωος Ἀρχίου, μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	Πήγασος καὶ δελφίς	Α 1·05
Κεφαλὴ Περσεφόνης.	Πήγασος	Α 85
Κεφαλὴ Ἀφροδίτης	Ἡμισυ Πηγᾶσου	Α 6
Κεφαλὴ Ἀνάπου κατ' ἐνώπιον.	Ἡμισυ Πηγᾶσου	Α 65
Κεφαλὴ γυναικεία.	Δελφίς καὶ χῆμη	Α 7
ΙΕΥΞ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κεφ. Διός.	Ἴππος ἐλεύθερος	Α 1·0
Ὅμοίως.	Ἡμισυ Πηγᾶσου	Α 95
[Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> Πίν. Β. 17.]		
Ὅμοίως.	Κεραυνός	Α 95·65
Ὅμοίως.	Σηπία	Α 65
Ὅμοίως. [Imhoof, <i>ἔ. ἀ.</i> Πίν. Β. 18.]	Σταυρὸς μαιανδρικός	Α 9
Ὅμοίως.	Ὅστρακον, περὶξ δὲ τρεῖς δελφίνες ἢ σηπία	Α 7
[Imhoof, <i>ἔ. ἀ.</i> Πίν. Β. 19 καὶ 20.]		
Κεφαλὴ Κυάνης (;) κατ' ἐνώπιον.	Ὅμοίως	Α 55
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Πήγασος	Α 7
[ΙΕΥΞ ΕΛ]ΑΝΙΟ[Ξ] Κεφ. Διός.	Κύων ὕλακτων	Α 7
[Imhoof, <i>ἔ. ἀ.</i> Πίν. Β. 21.]		
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Κύων κατακείμενος, στρέφων τὴν κεφαλὴν	Α 6
[Imhoof, <i>ἔ. ἀ.</i> Πίν. Β. 22.]		

Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀρχίου ὡς οἰκιστοῦ τῶν Συρακουσῶν ἀρμόζει τὰ μάλιστα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς νέας ἀποικίας τοῦ Τιμολέοντος.

"Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ποταμὸν Ἀναπον καὶ τὴν κρήνην Κυάνην ἶδε Αἰλι-
 ανοῦ Ποικ. Ἱστορ. XXXIII.

Τῶν μεγαλειτέρων χαλκῶν τούτων νομισμάτων τῶν Συρα-
 κουσῶν ἐγένετο μεγάλη χρῆσις ἐν Σικελίᾳ, κυρίως ὑπὸ τῶν Σικε-
 λικῶν πόλεων, ὡς πετάλων ἐφ' ὧν ἔκοπτον τοὺς ἰδίους αὐτῶν
 τύπους.

Βασιλεία Ἀγαθοκλέους, 317-289 π. Χ.

Τὰ νομίσματα τὰ κοπέντα καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἀγαθοκλῆς ἐβα-
 σίλευε τῶν Συρακουσῶν, δὲν φέρουσιν ἅπαντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ.
 Ἀνήκουσιν δὲ εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς περιόδους :—

Α'. 317-310 π. Χ.

Χρυσός. Ἀττικαὶ δραχμαί, τετράβολα καὶ διώβολα.

Ἀργυρός. Τετράδραχμα, στατῆρες (Κορινθιακοὶ) καὶ δραχμαί.

Χαλκᾷ νομίσματα.

Ἄπαντα φέρουσι ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΝ ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀγαθοκλέους.

Β'. 310-307 π. Χ.

Χρυσός. Στατῆρες μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ

Ἀργυρός. Τετράδρ. » ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ-ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ

» » ΚΟΡΑΣ-ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ

» » » ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ

Χαλκᾷ νομίσματα » ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ

Γ'. 307-289

Χρυσός. Στατῆρες (ὀλκὴ 90 κ.) ἐπιγεγραμμένοι —

ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ ΒΑΣΙΛΕΟΣ

Χαλκᾷ νομίσματα μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς.

Ἀργυρός. Στατῆρες Κορινθιακοὶ ἡλαττωμένου σταθμοῦ.

Περίοδος Α'. Περὶ τὰ 317-310 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΟΣ. ΣΤΑΘΜΟΣ ΑΤΤΙΚΟΣ

Κεφ. νεαροῦ Ἀρεως (:) δαφνοστεφής.	ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ἀρμα. Σύμβολον
[B. M. Guide, Πιν. XXXV, 27.]	τρισκελές.
	✕ Δραχ. καὶ Τετράβ.
Κεφαλή Περσεφόνης.	» Ταῦρος . . ✕ Διώβολ.

Κεφαλή Περσεφόνης (Πίναξ Η'. 7.)	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Τέθριππον. Σύμ- βολον· τρισκελές. Α Τετράδρ.
ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλή νεαροῦ Ἀ- ρεως (;) δαφνοστεφής. [Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> Πίν. Β. 23.]	Τρισκελές Α Δραχ.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κορινθιακοῦ λοφοφόρου κράνους.	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Πήγασος. Σύμβο- λον, τρισκελές Α Κορινθ. στατήρ.

ΧΑΛΚΟΣ

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλή Περσεφόνης.	Ταῦρος κυρίσσων. Σύμβολα καὶ γράμ- ματα διάφορα Α 9-7
Νεαρά ἄρρην κεφαλή δαφνοστεφής.	Τρισκελές Α 75

Τὸ τρισκελές δὲν ἐμφανίζεται ἐπὶ οὐδενὸς Σικελικοῦ νομίσματος ἀρχαιοτέρου τῶν χρόνων τοῦ Ἀγαθοκλέους, ὅστις φαίνεται ὅτι παραδέχθη αὐτὸ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀντιποίησης τῆς κυριαρχίας ἐφ' ἀπάσης τῆς Σικελίας.

Ὁ τύπος τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων χρυσῶν νομισμάτων ἴσως ἀντεγράφῃ ἐκ τῶν χρυσῶν στατήρων τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας.

Περίοδος Β'. Περὶ τὰ 310-307 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΟΣ. ΑΤΤΙΚΗ ΟΛΚΗ.

Κεφαλή νεαρά, φέρουσα δέρμα ἐλέ- φαντος.	ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ Ἀθηνᾶ πτεροφό- ρος, ἱσταμένη ἔνοπλος, παρὰ τοῦς πόδας αὐτῆς γλαύξ Α Στατήρ.
---	--

Τὸ νόμισμα τοῦτο πιθανῶς ἐκόπη ταχέως μετὰ τὴν ἐν Ἀφρικῇ ἐν ἔτει 310 π. Χ. νίκην τοῦ Ἀγαθοκλέους κατὰ τῶν Καρχηδονίων (Διοδ. XXII, II), πρὸ τῆς ὁποίας ἀφῆκε νὰ πτερυγίσωσι γλαυκῆς, τὸ ἱερὸν πτηνὸν τῆς Ἀθηνᾶς, αἵτινες ἐπικαθήμεναι εἰς τὰς ἀσπίδας καὶ κράνη τῶν στρατιωτῶν, ἐπανεφέρουν τὸ ἐκλείπον θάρρος αὐτῶν. Ἡ δὲ ἀπουσία τοῦ βασιλικοῦ τίτλου ἀποδεικνύει ὅτι τὸ νόμισμα ἐκόπη πρὸ τοῦ 307 π. Χ.

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφαλή Περσεφό- νης μετὰ κόμης κυματιζούσης.	ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ Νίκη ἐγείρουσα τρόπαιον. Σύμβ. τρισκελές Α Τετρ.
ΚΟΡΑΣ Ὁμοίως (Πίναξ Η'. 8.)	ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ ἢ ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ Ὁμοιον Α Τετράδρ.

Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον φαίνεται ὅτι ὁ Ἀγαθοκλῆς ὠκείσποι-
 ῆθη τὸ δικαίωμα τῆς νομισματοκοπίας, ἐπειδὴ ἡ ἐπιγραφὴ ΣΥΡΑ-
 ΚΟΞΙΩΝ παραλείπεται τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ, κατόπιν ἐπὶ τοῦ
 ἀργύρου καὶ τέλος, ὡς θέλομεν ἰδεῖν, ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ. Τὸ ἐπίθετον
 ΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ ἐξυπακούει ἴσως τὴν λέξιν ΝΙΚΗ τὴν διὰ τοῦ τύ-
 που δηλουμένην.

ΧΑΛΚΟΣ

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Νεαρά ἄρην κε- φαλὴ μετὰ διαδήματος.	Λέων. Σύμβολον, ρόπαλον Μ 85
ΞΩΤΕΙΡΑ Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεραυνός Μ 85
ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Κεφ. Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου κορινθιακοῦ κράνους.	Πήγασος Μ 85
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ὡς ἀνωτέρω.	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Ἰππεύς Μ 8-65
Ὁμοίως.	» Κεραυνός Μ 55

Περίοδος Γ'. 307-289 π. Χ.

Ἐν ἔτει 307 ὁ Ἀγαθοκλῆς προσέλαβε τὸν τίτλον βασιλεὺς, μι-
 μούμενος ὡς πρὸς τοῦτο τὸν Ἀντίγονον, ὅστις κατὰ τὸ αὐτὸ
 ἔτος εἶχεν ἤδη πράξει τὸ αὐτό.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου κορινθιακοῦ κράνους.	ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ ΒΑΣΙΛΕΟΣ Κε- ραυνός Χ 90 κ.
--	---

[B. M. Guide, Πίν. XXXV, 30.]

Ὁμοίως (τὸ κράνος ἄλοφον).	Πήγασος. Σύμβολον· τρισκελὲς ἡ ἀστήρ Ρ 108 κ.
----------------------------	--

[B. M. Guide, Πίν. XXXV, 31.]

ΞΩΤΕΙΡΑ Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΣ ΒΑΣΙΛΕΟΣ Κε- ραυνός Μ 85
---------------------------	--

Οἱ χρυσοὶ στατῆρες τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀκολουθοῦσι τὸν ἀρ-
 χαῖον Συρακούσιον σταθμητικὸν κανόνα τοῦ χρυσοῦ, τὸν ἐπικρα-
 τοῦντα κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Διονυσίου (σελ. 233). Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ
 χρυσὸς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀγαθοκλέους ἤξιζε μόνον ὡδεκάκις
 πλέον τοῦ ἀργύρου, ἐν ᾧ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Διονυσίου ἦτο ὡς 15:1,
 ὁ στατῆρ τῶν 90 κ. θὰ ἰσοφάριζε μόνον πρὸς 80 λίτρας ἀργύρου

ἀντὶ τῶν 100 τοῦ ἀρχαίου. Ἴσως λοιπὸν ἕνεκα τῶν μεταβληθει-
σῶν ἀναλογιῶν τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἡ ὀλκή τοῦ Κορινθιακοῦ
στατῆρος τῶν Συρακουσῶν ἡλαττώθη κατ' ἀναλογίαν ἀπὸ δέκα εἰς
ὀκτὼ λίτρας.

Δημοκρατία, 289-287 π. Χ.

Ἄμα τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀγαθοκλέους ἐπανιδρύθη τὸ δημοκρατι-
κὸν πολίτευμα ἐπὶ διάστημα δύο περιπυλῶν ἐτῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν
τῶν ὁποίων ἐμφανίζεται καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἡ λατρεία
τοῦ Ἐλευθερίου Διός.

ΞΩΤΕΙΡΑ Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	ΔΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Κεραυνός Α·8
ΔΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Κεφαλὴ Διός.	ΞΥΡΑΚΟΣΩΝ Κεραυνός Α·8

Ἰκέτας, 287-278 π. Χ.

Εὐθὺς δὲ μετὰ ταῦτα ἐπέρχεται ἡ τυραννία τοῦ Ἰκέτα, οὗ τὸ
ὄνομα ἐμφανίζεται ὡς ὑπάτου ἄρχοντος μόνον ἐπὶ τῶν χρυσῶν νο-
μισμάτων. Τὰ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα, ἅτινα ὡς ἀλλαγῶ
ἔδειξα (*Coinage of Syracuse* σελ. 54), μόνον εἰς τὴν ἐποχὴν
ταύτην δύναται νὰ ἀνήκωσι, δὲν φέρουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

ΞΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Κεφ. Περσεφόνης. [B.M. Guide, Πίν. XXXV, 32.]	ΕΠΙ ΙΚΕΤΑ Ἄρμα. Σύμβολα σέ- λῃνη, ἀστήρ (ἥλιος) κλπ. Χ 67·5 κ.
Κεφαλὴ Περσεφόνης μετὰ κόμης μα- κρᾶς. Σύμβολα μέλισσα, βούκρα- νον, κλπ. (Πίναξ Η'. 9.)	ΞΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Τέθριππον. Σύμ- βολα ἀστήρ κλπ. Ρ 202·5 κ.

Τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων ἡ χρυσὴ δραχμὴ ἥξιζε 60 καὶ τὸ
ἀργυροῦν νόμισμα 15 λίτρας. Οὐδέποτε δὲ πλέον μετὰ τὴν βασι-
λείαν τοῦ Ἀγαθοκλέους ἐκόπησαν ἐν Συρακούσαις τετράδραχμα.

ΞΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Κεφαλὴ Περσεφό- νης μετὰ μακρᾶς κόμης.	Ἄρμα. Σύμβολον ἀστήρ Α·9-8
ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ Νεαρὰ κεφαλὴ Διὸς Ἑλλανίου.	ΞΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυ- νοῦ Α·8

[Gardner, *Types Gr. C.*, Πίν. XI. 25.]

Ὁ τελευταῖος οὗτος τύπος ἐλήφθη ὑπὸ τῶν Μαμερτίνων μετὰ

τὴν παρ' αὐτῶν ἄλωσιν τῆς Μεσσήνης ἐν ἔτει 282 π. X. Ἐν τούτοις ἡ κεφαλὴ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως καλεῖται Ἄρης ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Μαμερτίνων.

Χρόνοι τοῦ Πύρρου ἐν Σικελίᾳ, 278-276 π. X.

Τὰ ἐξῆς Συρακούσια νομίσματα ἀνήκουσι πιθανῶς εἰς τοὺς χρόνους τῆς εἰς Σικελίαν ἐκστρατείας τοῦ Πύρρου (Head, *Coinage of Syracuse*, σελ. 58):—

Κεφαλὴ Περσεφόνης μετὰ κόμης μα- κρᾶς.	ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Νίκη ἐπὶ ἄρματος. X 67·5 κ.
ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Ὅμοιος.	Λαμπὰς ἐν στεφάνῳ δρυός. A 1·0
» Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	Ἄθηνᾶ μαχομένη . . . A 9·8

Ἡ πρόμαχος αὕτη Ἄθηνᾶ εἶνε ἡ Ἄθηνᾶ ἀλκίς τῶν Μακεδόνων, τύπος ἐμφανιζόμενος τὸ πρῶτον ἐπὶ νομισμάτων κοπέντων ὑπὸ Πτολεμαίου Σωτῆρος ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς τιμὴν τοῦ υἱοῦ τῆς Ρωξάνης Ἀλεξάνδρου, ἀμέσως δὲ κατόπιν ἐπὶ ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Πύρρου, κοπέντων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἐκστρατειῶν αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν παρόντων χαλκῶν νομισμάτων τῶν Συρακουσῶν, πάλιν δὲ ἐπὶ τῶν νομισμάτων Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ (277-239 π. X.) καὶ τέλος ἐπὶ τῶν Φιλίππου τοῦ Ε' (220-179 π. X.)

Ἰέρων Β', 275-216 π. X.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πύρρου, εἰς τῶν νεαρῶν αὐτοῦ ἀξιωματικῶν, ὁ καλούμενος Ἰέρων, ἐξελέγη στρατηγός. Ταχέως δὲ οὗτος ἀπέκτησε μεγάλην ἰσχὺν εἰς τὰ συμβούλια τῆς Δημοκρατίας, μετὰ δὲ τὴν νίκην αὐτοῦ κατὰ τῶν Μαμερτίνων ἐν ἔτει 270 π. X. ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως.

Κεφ. Περσεφόνης (σύμβολα ποικίλα). | ΙΕΡΩΝΟΣ Ἄρμα . . X 67·5 κ.
[B. M. Guide, Πίν. XLVI, 32.]

Τὰ εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Ἰέρωνος ἀνήκοντα νομίσματα δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς πέντε κλάσεις:—

Α'. Μετ' ἐπιγρ. ΙΕΡΩΝΟΣ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

[B. M. Guide, Πίν. XLVI, 32].

Πήγασος. ρ 90 κ.

Β'. Μετ' ἐπιγρ. ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΙΕΡΩΝΟΣ καὶ εἰκόνας Ἰέρωνος.

Κεφαλή Ἰέρωνος μετὰ διαδήματος.

Τέθριππον (Πίναξ Γ'. 5). . . .
ρ 432 κ. = 32 λίτρ.

Γ'. Μετ' ἐπιγρ. ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΙ ΓΕΛΩΝΟΣ καὶ εἰκόνας τοῦ Γέλωνος.

Κεφαλή Γέλωνος μετὰ διαδήματος.

Ἄρμα ρ 108 κ. = 8 λίτρ.

Ὅμοίως.

Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ. ρ 54 κ. = 4 λίτρ.

Κεφαλή Ἰέρωνος ἢ Γέλωνος

ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΙ ΧΙΙ. ρ 13·5 κ. = 1 λίτ.

Ὅμοίως.

ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΙ ΓΕΛΩΝΟΣ ΧΙΙ.
ρ 13·5 κ. = 1 λίτρ.

Δ'. Μετ' ἐπιγρ. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ ΦΙΛΙΣΤΙΔΟΣ καὶ εἰκόνας τῆς Φιλιστίδος.

Κεφαλή Φιλιστίδος μετὰ πέπλου.

Τέθριππον. ρ 243 κ. = 20 λίτρ.

Ὅμοίως

Ὅμοίως (Πίναξ Η'. 10). . . .
ρ 216 κ. = 16 λίτρ.

Ὅμοίως.

Ἄρμα . . . ρ 67·5 = 5 λίτρα.

Ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων κεφαλή τῆς βασιλίσσης Φιλιστίδος, γυναικὸς τοῦ Ἰέρωνος, πρέπει νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν τῆς Ἀρσινόης τῶν συγχρόνων Αἰγυπτιακῶν νομισμάτων. Εἶνε δὲ ἀμφίβολον, ἂν ὁ Γέλων τῶν νομισμάτων εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ Ἰέρωνος, ὁ ἀποθανὼν πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἢ ἂν εἶνε ἡ εἰκὼν τοῦ πρώτου τυράννου τοῦ ὀνόματος τούτου, θεωρουμένου ὡς ἰδρυτοῦ τοῦ βασιλείου οἴκου. Ἡ χρῆσις ῥωμαϊκῶν ἀριθμῶν ἐν Συρακούσαις πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πιστοποιεῖται ὑπὸ τῶν λιτρῶν τῶν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΙ ΓΕΛΩΝΟΣ ΧΙΙ. Πρὸς τὰ σύγχρονα χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Ῥηγίου καὶ τῶν Μαμερτίνων, φέροντα ὡσαύτως ῥωμαϊκοὺς ἀριθμοὺς. Ἡ φέρουσα ΧΙΙ. ἀργυρᾷ λίτρα πρέπει νὰ ἐτιμᾶτο 12 λίτρας χαλκοῦ ἢ λίτρας λογιστικᾶς (Head, ἑ. ἀ. σελ. 74).

Ε'. Χρυσὸς καὶ ἄργυρος, μετ' ἐπιγρ. ΣΙΚΕΛΙΩΤΑΝ.

Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ πέπλου.

Ὅμοίως.

[B. M. Guide, Πίν. XLVI, 34]

Ἄρμα. . . Χ 67·5 κ. = 60 λίτρα

Τέθριππον. Ρ 108,54 καὶ 27 κ.
= 8,4 καὶ 2 λίτρ.

Ἐπὶ πάντων τῶν νομισμάτων τῆς κλάσεως ταύτης εὔρηται μονογράφημα συνιστάμενον ἐκ τῶν γραμμάτων Ι καὶ Ξ, ἅτινα δυνατὸν νὰ δηλῶσιν ΙΕΡΩΝΟΣ-ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ.

Κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ πρώτου Καρχηδονικοῦ πολέμου ἐν ἔτει 241 π. Χ., ὅτε ἡ Σικελία διεμοιράσθη μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ Ἰέρωνος, τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην νομίσματα ἐκόπησαν πιθανῶς πρὸς κυκλοφορίαν ἀνὰ τὰς κτήσεις τοῦ τελευταίου.

Χαλκὰ νομίσματα ἐπιγεγραμμένα ΙΕΡΩΝΟΣ.

Κεφαλὴ Ἰέρωνος.

Ὅμοίως.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

Κεφαλὴ Περσεφόνης.

Κεφαλὴ νύμφης.

Κεφαλὴ Περσεφόνης.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Ἄρμα Α 1·4

Ἴππεὺς ἑνοπλος Α 1·0

Τρίαινα Α 85

Πήγασος. Α 9

Ὅμοίως Α 6

ΙΕ Ταῦρος ὑπεράνω, ῥόπαλον
Α 7·65

Ἴππος ἐλεύθερος. . . . Α 65

Ἰερώνυμος, 216-215 π. Χ.

Τὸν Ἰέρωνα διεδέχθη ὁ ἕγγονος αὐτοῦ Ἰερώνυμος ἐν ἔτει 216 π. Χ. Τὰ ἐξῆς εἶνε τὰ ἐπὶ τῆς βραχείας αὐτοῦ βασιλείας κοπέντα νομίσματα: —

Κεφαλὴ Περσεφόνης.

Κεφαλὴ Ἰερωνύμου (Πίναξ Θ'. 12).

Ὅμοίως.

ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ Κεραυ-
νός. Χ 33·75 κ. = 30 λίτρ.

ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ Κεραυ-
νός. Ρ. 324 κ. 135 κ. καὶ 67·5 κ.
= 24, 10 καὶ 5 λίτραι.

Ὅμοίως. Α 85

Δημοκρατία, 215-212 π. Χ.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἱερωνύμου ἐκηρύχθη καὶ πάλιν δημοκρατία. Αἱ Συράκουσαι ἐν τούτοις δὲν ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν συμμαχίαν, ἣν ἐπιμελῶς ἐκαλλιέργησεν ὁ Ἱέρων καὶ ἦν ὁ ἔγγονος αὐτοῦ διέρρηξε λίαν ἀνοήτως. Ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ πόλις τῆς Δύσεως ὑπετάγη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν ἔτει 212 π. Χ., δύο δ' ἔτη κατόπιν σύμπασα ἡ νῆσος ἦτο ἐπαρχία τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας. Τὰ ἀκόλουθα εἶνε τὰ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον τῆς αὐτονομίας τῶν Συρακουσῶν ἀνήκοντα νομίσματα.

Κεφαλή γυναικεία φέρουσα στέφανον κεκοσμημένον δι' ἀνθεμίων.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

[B. M. Guide, Pl. XLVII, 36].

Ὁμοίως.

Ὁμοίως.

Κεφαλή Διός. (Πίναξ Η'. 11).

Κεφαλή Περσεφόνης.

[B. M. Guide, Πίν. XLVII, 39].

Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρου.

[B. M. Guide, Πίν. XLVII, 38].

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Κεφαλή Περσεφόνης.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

Κεφαλή Ἡρακλέους.

[Imhoof, Mon. Gr., σελ. 33]

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ἄρμα ἐξ ἵππων
 Ϟ 67·5 κ. = 60 λίτρ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ἀρτεμις κυνηγέτις
 μετὰ κυνὸς Ϟ 45 κ. = 40 λίτρ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ Ὁμοίως
 Ϡ 162 κ. = 12 λίτρ.

» Κεραινός. Ϡ 108 κ. = 8 λίτρ.

» Τέθριππον. Ϡ 216 κ. = 16 λίτρ.

» Ὁμοίως. Ϡ 108 κ. = 8 λίτρ.

» Ἄρμα. Ϡ 81 κ. = 6 λίτρ.

» Νίκη φέρουσα τρόπαιον.
 Ϡ 54 κ. = 4 λίτρ.

» Ζεὺς στηριζόμενος ἐπὶ δόρυ-
 τος Ϡ 135 κ. = 10 λίτρ.

» Νίκη(ς) μετὰ εἰλήματος καὶ φοί-
 νικος Ϡ 33·75 κ. = 2 1/2 λίτρ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΙ Γλαύξ
 Ϡ 16·87 κ. = 1 1/4 λίτρ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΙ ΧΙΙΙ
 Ϡ 13·5 κ. = 1 λίτρ.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΟΙ ΧΙΙ
 Ϡ 7·4 κ. = 1 1/2 λίτρ.(ς)

Ὁ G. Abeken ἀπέδειξεν (*Annali dell' Inst.* 1839, σελ. 62).

ὅτι ἡ μορφή τοῦ ἐπὶ τοῦ δόρατος στηριζομένου Διὸς παριστᾷ τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς στρατηγοῦ (Jupiter Imperator), τὸ μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος (*Verr.* IV. 58). Ἡ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος εἶνε πιθανῶς ἐπίσης ἀντίγραφον περιφήμου τινὸς ἀγάλματος. Οἱ Ῥωμαῖκοὶ ἀριθμοὶ •• XIII πρέπει νὰ ἐννοηθῶσιν ὡς 13 $\frac{1}{3}$ χαλκαῖ λίτραι. Τοῦτο δὲ δεικνύει νέαν ἔκπτωσιν ἐν τῇ ὀνομαστικῇ ἀξίᾳ τῆς λογιστικῆς μονάδος (Mommsen, I σελ. 116; Head, *z. d.* Ἴδε ὁμοῦς ὡσαύτως Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 33). Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τὰ μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Ἱερωνύμου καὶ τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως κοπέντα θὰ ἦσαν τὰ ἐξῆς : —

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Τρίαινα μεταξὺ
δελφίνων . . Α .8—55

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

» Οἱ Διόσκουροι Α .85

Ὁμοίως.

» Τρίπους . . Α .9

Αἱ Συράκουσαι ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν, 210 - (:) π. Χ.

Αἱ Συράκουσαι, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι Ῥωμαϊκαὶ πόλεις, ἔλαβον παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὴν ἄδειαν νὰ κόπτωσι χαλκᾶ νομίσματα ἐπὶ μακρὸν μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῶν. Πολλὰ τῶν ἐπομένων νομισμάτων εἶνε λίαν ὄψιμα, ἰδίως τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἰσίδος.

Κεφαλὴ Διός.

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Εἰδωλον Ἰσίδος (:)
ἐπὶ ἄρματος θριαμβευ-
τικοῦ. Φέρει δὲ λαμπάδα
Α .1·0

Ὁμοίως.

» Ἡ πόλις ἰσταμένη κρα-
τοῦσα πηδάλιον καὶ
σκῆπτρον . . Α .85

Ὁμοίως

» Νίκη ἐπὶ ἄρματος . .
Α .9—8

Ὁμοίως.

» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ .
Α .8

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

» Νίκη φέρουσα φοίνικα.
Α .9

Κεφαλή 'Αθηνᾶς.

Κεφαλή Σεράπιδος.

Κεφαλή 'Ισιδος.

Κεφαλή Περσεφόνης.

'Ομοίως.

Κεφαλή Δήμητρος.

Κεφαλή 'Απόλλωνος.

Κεφαλή Διός (;)

Κεφαλή 'Απόλλωνος.

Κεφαλή Δήμητρος μετὰ πέπλου.

Κεφαλή 'Ηλίου.

Κεφαλή 'Ιανού.

Κεφαλή 'Ασκληπιού.

ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ Νίκη θύουσα ταύ-
ρον . . . Α .8» 'Ισις ισταμένη μετὰ
σειστρου. . . Α .75» 'Ισιακὸν κόσμημα.
Α .7» Δήμητρα ισταμένη με-
τὰ λαμπάδος καὶ σκή-
πτρου. Α .75» Στέφανος σταχύων.
Α .6

» Δᾶδες χιαστί. Α .65

» Δᾶς . . . Α .6

» Τρίπους . . Α .4

» Πῖλος θυσίας, τριήρης.
Α .6» Φαρέτρα, τόξον καὶ βέ-
λος, χιαστί. Α .6» Μορφὴ γυμνῆ, αἰγυπτ.
τεχνοτροπίας. Α .75

» Φαρέτρα (;). Α .6

» 'Ράβδος μετ' ὀφειω.
Α .5

Ταυρομένειον, σικελικὸν φρούριον κτισθὲν ἐν ἔτει 396 π.Χ. ἐπὶ ὑψηλῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ταύρου παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Νάξου. Μεταγενέστερον δ' ἐν ἔτει 358 π.Χ. οἱ φυγάδες ἐξόριστοι τῆς Νάξου κατέλαβον τὴν θέσιν ταύτην, ἥτις τότε ἀπέβη σπουδαία ἐλ-
ληνικὴ πόλις. Ἐπί τινα δὲ χρόνον ἦτο τὸ στρατόπεδον τοῦ Τιμολέ-
οντος, ὅτε οὗτος ἡσυχολεῖτο εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Σικελίας
ἀπὸ τῶν τυράννων αὐτῆς. Εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην ταχτέον τὰ
μεγαλείτερα αὐτῆς νομίσματα. Κατόπιν ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐξουσίαν
'Ιέρωνος τοῦ Β' μετὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 212 π.Χ. πτώσιν τῶν Συρα-
κουσῶν, εἰς τὴν τῆς 'Ρώμης. Τὰ νομίσματα τοῦ Ταυρομενίου ἀνή-
κουσιν εἰς δύο περιόδους.

Περὶ τὰ 358-275 π. Χ.

ΑΡΧΑΓΕΤΑΣ Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Ταῦρος, συνή- θως ἀνθρωποκέφαλος, βαδίζων. Σύμβολον, σταφυλή. . . Α 1.
Ὅμοίως,	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Ταῦρος κυρίσ- σων. Α 8
Ὅμοίως.	» Προτομή ταύρου. Α 65

Ἡ παρὰ τῶν Ναξίων ἐξ Ἑλλάδος κομισθεῖσα λατρεία Ἀπόλ-
λωνος τοῦ ἀρχηγέτου ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Ταυρο-
μενίου. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην, (VI, 3) ὅτε ἔπλεον ἐκ Σικελίας
θεωροὶ ἔθουον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ θεοῦ τούτου.
Ὁ δὲ ταῦρος τῆς ὀπισθίας ὄψεως φαίνεται ἐκ τοῦ συμβόλου τοῦ
συνοδεύοντος αὐτόν, ὅτι ἀναφέρεται μᾶλλον εἰς τὸν Διόνυσον παρὰ
εἰς ποταμιὸν τινα θεόν.

ΑΡΧΑΓΕΤΑΣ Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Λύρα ἢ τρίπους. Α 85
» Ὅμοίως.	» Σταφυλή. Α 55
ΞΑΡΔΩΙ Κεφαλή γυναικεία μετὰ στεφάνου.	Σταφυλή καὶ φύλλα. . . Α 6

Εἶνε ἀμφίβολον ἂν ὀρθῶς τὸ τελευταῖον νόμισμα κατετάχθῃ
εἰς τὸ Ταυρομένιον. Ἡ δὲ ἐπιγραφή τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως παρα-
μένει εἰσέτι ἀνεξήγητος (Imhoof, *Berl. Blätt.* V. 59).

Περὶ τὰ 275-210 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Τρίπους . . . Χ 33·75 κ.=30 λίτρ.
Ὅμοίως. Σύμβολα μέλισσα, τέττιξ, ρόπαλον, κλπ.	» Τρίπους. Μονογραφήματα διάφορα Χ 16·8=15 λίτ.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	» Πήγασος . . Ρ 90 κ.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος. Σύμβολον, ἀστήρ [B. M. <i>Guide</i> , Πίν. XLVII. 40].	» Τρίπους. Ρ 54 κ.=4 λίτρ.
Κεφαλή ταύρου κατ' ἐνώπιον.	ΤΑΥΡΟΜ Σταφυλή. Ρ 13·5 κ.=1 λίτρ.

Αἱ σημειούμεναι ὀλκαὶ εἶνε αἱ κανονικαὶ (Head, ἔ. ἀ. σελ.

79—80). Ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς κοπῆς τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν τούτων νομισμάτων δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ μετὰ βεβαιότητος, δυνάμεθα ὅμως νὰ τάξωμεν αὐτὰ κατὰ προτίμησιν εἰς τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τοῦ ἐν ἔτει 216 π. Χ. θανάτου Ἰέρωνος τοῦ Β' καὶ τῆς συστάσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῆς Σικελίας ἐν ἔτει 210 π. Χ.

Κεφαλὴ πωγωνοφόρου Ἡρακλέους με- τὰ ταινίας.	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Ταῦρος Α·1—8
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, ἧς ὀπισθεν μο- νογράφημα.	» Τρίπους Α·8
ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Κεφαλὴ Διο- νυσίου νεαροῦ.	ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ Ὅμοίως Α·8
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ Πήγασος Α·9·7
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	» Ταῦρος Α·8·6
Κεφαλὴ Διονύσου.	» Ταῦρος Α·6
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	» Γλαυξ Α·75
Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	» Διόνυσος ἱστάμε- νος, κρατῶν θύρσον· παρὰ πόδας αὐτοῦ πάνθηρ. . . . Α·9

* Ἄν καὶ τὸ Ταυρομένιον διεφύλαξεν ὀνόματι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους, ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τοῦ Αὐγούστου ἐδέ-
χθη Ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν, ἐν τούτοις δὲν φαίνεται ὅτι ἔκοψε νομί-
σματὰ μετὰ τὸ 210 π. Χ.

Τυνδαρίδες, ἐπὶ τῆς βορείας ἀκτῆς τῆς Σικελίας παρὰ τὰς Μύ-
λας καὶ περὶ τὰ τριάκοντα ἑξὶ μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς Μεσσήνης, κτι-
σθεῖσα ἐν ἔτει 395 π. Χ. ὑπὸ Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου, οἰκισθεῖσα
δὲ ὑπὸ Μεσσηνίων ἐξορίστων τῆς Ναυπάκτου καὶ Πελοποννήσου
ἐκδιωχθέντων τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τὰ τέλη τοῦ
Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Οἱ Μεσσήνιοι ἐκάλεσαν τὴν νέαν αὐτῶν
πόλιν Τυνδαρίδα ἀπὸ τῶν Διοσκούρων υἱῶν τοῦ Τυνδάρεως, περὶ
ὧν ἰσχυρίζοντο οὗτοι ὅτι ἐγεννήθησαν ἐν Μεσσηνίᾳ «τοὺς Διοσκού-
ρους μᾶλλον ἢ αὐτοῖς καὶ οὐ Λακεδαιμονίοις προσήκειν νομίζουσι»

(Παυσ. III. 26. 3). Ὡσαύτως ἡ λατρεία τῆς Ἑλένης ὡς Τυνδαρίδος ἀνήκει εἰς τὸν αὐτὸν μυθολογικὸν κύκλον.

Τὰ νομίσματα τῆς Τυνδαρίδος ἀνήκουσιν εἰς τρεῖς περιόδους:—

Περὶ τὰ 395-345 π. Χ.

ΤΥΝΔΑΡΙΣ	Κεφαλὴ Ἑλένης μετὰ στεφάνης.	Ἴππος ἐλεύθερος. Ὑπεράνω, δύο ἀστέρες.	Ρ 11 κ.
»	Κεφαλὴ Ἑλένης μετὰ στεφάνης. Ὅπισθεν, ἀστήρ.	Ὁ εἰς τῶν Διοσκούρων .	Α 85

Περὶ τὰ 344 π. Χ.

ΤΥΝΔΑΡΙΔΟΣ	Κεφαλ. Ἀπόλλωνος.	ΑΓΑΘΥΡΝΟΣ Πολεμιστῆς ἱστάμενος μετὰ ἀσπίδος καὶ λόγχης	Α 75
ΤΥΝΔΑΡΙΤΑΝ	Κεφαλὴ Περσεφόνης μετὰ στεφάνου σταχύων.	ΞΩΤΗΡΕΣ Οἱ Διόσκουροι ἔφιπποι.	Α 85
»	Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Κεφαλὴ ἵππου	Α 65
»	Ὁμοίως.	Ἀλέκτωρ. Σύμβολα ἀστήρ καὶ ἀκρίς	Α 65

Τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ΞΩΤΗΡΕΣ νόμισμα φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἐκστρατείας τοῦ Τιμολέοντος, ὅτε ἀναγινώσκομεν περὶ τῆς Τυνδαρίδος, ὅτι ἐνεκολπώθη τὴν φιλελεύθερον μερίδα. Ἐν μεταγενεστέρᾳ περιόδῳ ἡ πόλις ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Καρχηδονίων, εἰς τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην ἀνήκουσιν ἴσως τὰ νομίσματα, ὧν οἱ ὀπισθότυποι φαίνονται ἀντίγραφα τῶν κοινῶς γνωστῶν Καρχηδονικῶν νομισμάτων, τῶν φερόντων τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου. Δὲν φαίνεται δὲ ὅτι ἡ Τυνδαρίς ἔκοψε ἐκ νέου νομίσματα πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Πανόρμου.

Περὶ τὰ 254-210 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ πέπλου.	ΤΥΝΔΑΡΙΤΑΝ Οἱ Διόσκουροι ἔφιπποι.	Α 8
Ὁμοίως.	» Ζεὺς ἱστάμενος κρατῶν σκῆπτρον καὶ κεραυνὸν	Α 8

Κεφαλή Διός.	ΤΥΝΔΑΡΙΤΑΝ Οἱ Διόσκουροι ἰστά- μενοι . . . Α .8
Ὅμοιος.	» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ. Α .7
Κεφαλή Ποσειδῶνος.	» Τρίαινα . . . Α .65
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	» Κηρύκειον ἐν μέσῳ ἐλαίας καὶ σίτου . . Α .7
Ὅμοιος.	» Ἑρμῆς ἰστάμενος. Α .7
Κεφαλή γυναικεία μετὰ πέπλου.	» Πίλοι Διοσκούρων Α 65

Τὸ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ἐνὸς τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ εἶνε ἀναμφιβόλως τὸ παρὰ Κικέρωνι (*Verr.* IV. 39) μνημονευόμενον ὡς «*simulacrum Mercurii pulcherimum*» ὅπερ ἀπαχθὲν ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἀπεδόθη εἰς τὸν λαὸν τῆς Τυνδαρίδος ὑπὸ τοῦ Σικιπίωνος.

Ἄλλας ποικιλίας τοιούτων νομισμάτων ἴδε παρὰ F. von Duhn (*Zeit. f. Num.* III. σελ. 27) καὶ Imhoof (*Mon. Gr.* σελ. 33).

ΥἸβλα μεγάλη. Ἡ μεγίστη τῶν τριῶν πόλεων τῆς Σικελίας τῶν φερόντων τὸ ὄνομα ΥἸβλα (*Leake, Num. Hell.* σελ. 60), ἔκειτο ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τοῦ ὄρους τῆς Αἵτνης οὐχὶ μακρὰν τοῦ Συμαίθου ποταμοῦ. Δὲν γνωρίζομεν δὲ νομίσματα κοπέντα ἐνταῦθα πρὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας (ἴδε ὡσαύτως Μέγαρα ΥἸβλαῖα).

Μετὰ τὸ 210 π. Χ. περίου.

Κεφαλή πεπλοφόρος, φέρουσα μῦθον· δπισθεν, μέλισσα.	ΥΒΛΑΣ ΜΕΓΑΛΑΣ Διόνυσος φέ- ρων μακρὸν ἱμάτιον καὶ κρατῶν κάνθαρον καὶ σκῆπτρον. Πάνθηρ δεδήλια ἀναπηδᾷ πρὸς αὐτόν. Α .8
--	--

Ἡ ἐπὶ τοῦ νομίσματος τούτου κεφαλή εἶνε ἡ τῆς θεᾶς ΥἸβλαίας (Παυσ. V. 23).

Ἀπροσδιόριστος εἰσέτι πόλις.

Περὶ τὰ 300 π. Χ. (;)

Κεφαλή ποταμίου νεαροῦ θεοῦ, κα- λάμοις ἐστεμμένη. [Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> Πίν. B. 24.25].	ΟΗΡΑΙΩΝ (;) Πάν αὐλῶν σύριγγι πρὸ μεγάλης ἐπιμήκους κιβωτοῦ(ι) ἐφ' ἧς προτομαὶ τριῶν νυμφῶν Α .8
---	--

ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗ ΣΙΚΕΛΙΑΙ

Λιπάρα, ἡ μεγίστη τῶν νήσων τοῦ Αἰόλου, φαίνεται ὅτι δὲν ἔκοψε νομίσματα πρὸ τῶν μέσων τῆς Δ'. π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

Κεφαλὴ ἄρρηγ νεανικῇ

Δελφιν ὑπεράνω κυμάτων. Λίτρα (;)
Α 1 2

Ἡφαιστος καθήμενος μετὰ σφύρας
καὶ κανθάρου.

ΛΙΠΑΡΑΙΟΝ Δελφίς.

Λίτρα (;) Α 1—75

Ὁμοίως.

» :::: Ἡμίλιτρον

Α 85—65

Ὑπάρχουσιν ἐπίσης τριᾶς, ἑξᾶς καὶ οὐγγία, πάντα μετὰ σημείων ἀξίας.

Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλὴ νεαροῦ Ἀρεως δαφνοστεφής. | ΛΙΠΑΡΑΙΩΝ Τρίαινα . . Α 8

Ἡ χρονολογία τοῦ τελευταίου τούτου νομίσματος εὐκόλως δύναται νὰ ὀρισθῇ τῇ βοηθείᾳ τῆς τεχνοτροπίας, ἐπειδὴ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀρεως ὁμοιάζει τὰ μέγιστα πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Ἀγαθοκλέους καὶ τῶν Μαμερτίνων. Βραχὺ μετὰ τὸ 300 π. Χ. ἡ Λιπάρα περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Καρχηδονίων, οἵτινες ἦσαν κύριοι αὐτῆς μέχρι τοῦ 251 π. Χ, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἀνήκει ἡ ἐξῆς σειρὰ σφυρηλάτου βαρυστάθμου χαλκοῦ.

Περὶ τὰ 251-217 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡφαιστου φέροντος πῖλον
κωνικοῦ σχήματος.

ΛΙΠΑΡΑΙΟΝ Ἀστὴρ ἐπὶ πλοίου ::::

Α 1·5

Τῆς νομισματοκοπίας ταύτης ὑπάρχουσιν ἐπίσης τετράντες, ἑξᾶντες καὶ οὐγγία μετὰ σημείων ἀξίας, ὁλκῶν δὲ ἀναφερομένων εἰς ἀσσάριον 1600 μέχρι 2000 κ. Τοῦτο δὲ εἶνε φανερώς τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν Ἀσσάριον τῆς τριτημοριαίας ἐλαττώ-

σεως. Ἡ ἐκ νέου ἐμφάνισις τῆς γραφῆς ΛΙΠΑΡΑΙΟΝ ἀντὶ ΛΙΠΑΡΑΙΩΝ εἶνε τι ἀσύνηθες, ἔνεκα δὲ τούτου νομισματικοὶ τινες ἐθεώρησαν τὰ βαρύσταθμα ταῦτα νομίσματα ὡς τοῦ Ε'. αἰῶνος. Ἐν τούτοις ἡ προηγμένη τεχνοτροπία, ἣν παρουσιάζει ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡφαίστου, εἶνε ἐπαρκὲς ἐπιχείρημα πρὸς ἀσφαλῆ ἀπονομὴν αὐτῶν εἰς τὴν μετὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν κατάρκτησιν ἐποχὴν.

Περὶ τὰ 217 - 89 π. Χ.

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 217 π. Χ. οὐγγιαίαν ἐλάττωσιν, ἡ σειρά τῶν βαρυστάθμων νομισμάτων παύει, ταύτην δὲ διαδέχεται ἑτέρα μικρῶν νομισμάτων ἀγροίκου ἐργασίας, ἄνευ σημείων ἀξίας, ἐπιγεγραμμένων δὲ ΛΙΠΑΡΑΙΩΝ. Οἱ συνηθέστατα ἀπαντῶντες τύποι εἶνε οἱ ἑξῆς: —

Μικρὰ χαλκᾶ νομίσματα.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

| Ἡφαίστος νεαρὸς ἰστάμενος.

Κεφαλὴ Ἡφαίστου.

| Ἡφαίστος ἐν στάσει μαχομένου.

Μετὰ τὸ 89 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Ἡφαίστου.

| Γ. ΜΑΡΚΙΟΣ ΛΕΥ[κίου].

| Γ. ΑΣΩΝΕΥΣ

| ΔΥΟ ΑΝΔΡ[ΕΣ] Πυράγρα.

Ἐχομεν ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα δύο ἀστικῶν ἀνδρῶν Caius Marcus Lucii Filius καὶ Gaius Asoneus. Τοῦτο εἶνε πιθανῶς ἐν τῶν τελευταίων κοπέντων ἐν τῇ νήσῳ νομισμάτων.

Σαρδῶ. Τῆς νήσου ταύτης δὲν ὑπάρχουσιν Ἑλληνικὰ νομίσματα. Ἴδε Eckhel, τόμ. I, σελ. 270 καὶ B. M. Cat. Sic. σελ. 265.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΘΡΑΚΗ.

ΚΑΙ ΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΟΥ ΕΓΓΕΙΝΟΥ.

Ἐπειδὴ ἐπραγματεύθημεν ἤδη ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς νομισματοκοπίας ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ εἶνε περιττὸν νὰ ἐπανέλθωμεν ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος.

Καίτοι δὲ κινδυνεύω νὰ κατακριθῶ ἐπὶ ἐλλείψει ἐνότητος ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἔργου τούτου, ὅμως σκόπιμον εἰσέβησα νὰ ἐξέλθω ἐν ταῖς ἀκολουθοῦσι σελίσιν, — ἔνθα ὁ λόγος περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης καὶ τῶν ΒΔ. καὶ Β. ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου, — τῆς ἀπλῆς ἀλφαριθμητικῆς μεθόδου, ἀποβλέπων εἰς ἐπιστημονικωτέραν κατάταξιν. Ἄλλως τε ἀνατρέχων ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸν ἐν τέλει τοῦ ἔργου κατάλογον δύναται νὰ εὕρισκῃ ἄνευ δυσκολίας τὰ νομίσματα τῶν διαφόρων πόλεων καὶ βασιλείων.

Τὰ νομίσματα τῶν βορείων τούτων χωρῶν ἀνήκουσι γεωγραφικῶς καὶ χρονολογικῶς εἰς δέκα ἐπτὰ ἀθροίσματα, ἅτινα διέκρινα διὰ τῶν γραμμάτων Α—Θ (Μακεδονία καὶ Παιονία), Ι—Ρ (Θράκη καὶ αἱ Β. ἀκταὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου).

Ι. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

- Α. Ἡ χώρα τοῦ Παγγαίου μετὰ τοῦ λιμένος αὐτῆς Νεαπόλεως. Ἀργυροὶ στατῆρες, τρίται, ἔκται καὶ δωδέκαται, βαβυλωνιακοῦ σταθμητικοῦ κανόνος (160κ.), μέχρι τοῦ 411 π.Χ. ὅτε ἡ Νεάπολις, ὁμοίως τῇ Θάσπῃ, παρεδέχθη τὸν Φοινικικὸν κανόνα.

- Ζ. Νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας.
 Η. Νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Παιονίας.
 Θ. Μακεδονία ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

	158—146	146—27	Αὐτοκρατορικά
Μακεδονία ἐν γένει	Ρ Χ	...	Χ
Μακεδονία Πρώτη	Ρ		
» Δευτέρα	Ρ		
» Τετάρτη		Χ	
Ἀμφαξίτις	Ρ Χ		
Ἀμφίπολις	...	Χ	Χ
Βέροια	...	...	Χ
Ἐδεσσα	...	...	Χ
Ἡράκλεια Σιντική	...	...	Χ
Πέλλα		Χ	Χ
Βοττιαῖοι	Ρ Χ		
Φίλα	...	Χ	
Δίον	...	...	Χ
Σκοτοῦσσα	...	Χ	
Στόβοι	...	...	Χ
Θεσσαλονίκη		Χ	Χ

II. ΘΡΑΚΗ

- I. Αἱ Ἑλληνικαί, κλπ. πόλεις τῆς Νοτίου Θράκης.

	Πρὸ τοῦ 480	480—424	424—400	400—350	350—197	Μετὰ τὸ 197
Αἶνος	...	...	Ρ	Χ Ρ Χ	...	Χ
Μαρώνεια	Ρ	Ρ	Ρ	Χ Ρ Χ	...	Ρ Χ
Φύταιον	...	...	Ρ			
Δίκαια	Ρ	Ρ				
Ἀβδηρα	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ Χ		
Τριη...	...	...	Ρ			
Κύψελα	...	...	...	Χ		

Κ. Ἡ Θρακικὴ Χερσόνησος.

	Πρὸ 480.	480-400	400-350	350-280	280-197	197-27	Αὐτοκρατο- ρικά
Χερσόνησος	Ρ	Ρ	Ρ Χ				
Αἰγὸς ποταμοὶ	...	Ρ	Χ				
Ἀγαθόπολις	...	...	...	Χ			
Ἀλωπεκόννησ.	...	...	Χ	Χ			
Καρδία	...	...	Χ				
Λυσιμάχεια	...	...	...	...	Χ		
Κοῖλα	...	...	...	...	...	...	Χ
Κριθώτη	...	...	Χ				
Ἐλαιοῦς	...	...	...	Χ			
Μάδυτος	...	...	Χ				
Σηστὸς	...	...	Χ	...	..	Χ	Χ

Λ. Αἱ νῆσοι τῆς Θρακικῆς θαλάσσης.

	Πρὸ 480.	480-411	411-350	350-280	280-146	146-27	Αὐτοκρατο- ρικά.
Θάσος	Ρ	Ρ	Χ Ρ Χ	...	Ρ Χ	Ρ Χ	Χ
Σαμοθράκη	...	...	...	Ρ Χ	...	Χ	
Ἰμβρος	...	...	...	Χ	...	...	Χ
Ἡφαιστία ἐν Λήμνῳ	...	...	...	Χ	Χ	...	Χ

Μ. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ παραλία τῆς Προποντιδὸς.

	Πρὸ 480.	480-400	400-350	350-280	280-(;)	(;) -27	Αὐτοκρατορικά
Βισάνθη	...	...	...	...	Χ		
Βυζάντιον	...	...	Ρ	Ρ Χ	Ρ Χ	Χ	Χ
Πέρινθος	...	...	...	Χ	...	...	Χ
Σηλυμβρία	Ρ	Ρ					
Ὀδρύσαι	...	...	...	...	Χ		

Ν. Ἡ Δυτική παραλία τοῦ Εὐξείνου καὶ αἱ Ἐπαρχίαι τοῦ Δου-
νάβεως.

	Πρὸ τοῦ 400	400-350	350-280	280-27	Αὐτοκρατο- ρικά.
Ὀλβία	...	...	Χ Ρ Α	Ρ Α	Α
Τύρα	...	...	Ρ Α	...	Α
ΔΑΚΙΑ (ἐπαρχία)	...	...	...	...	Α
Οὐϊμινάκιον	...	...	...	...	Α
Καλλατία	...	...	Ρ Α	Α	Α
Διονυσόπολις	...	...	...	...	Α
Ἰστρος	...	...	Ρ Α	...	Α
Μαρκιανόπολις	...	...	...	...	Α
Νικόπολις πρὸς Ἰστρον	...	...	...	...	Α
Τόμοι	...	...	...	Α	Α
Ὀδησσός	...	...	...	Ρ Α	Α
Ἀγχίαλος	...	...	...	...	Α
Ἀπολλωνία	Ρ	...	...	...	Α
Μεσημβρία	Ρ	Ρ Α	...	Α	Α

Ξ. Ἡ Ταυρική Χερσόνησος.

	400-350	350-300	Μετὰ τὸ 300	Αὐτοκρατορικά
Κερκίνη	...	...	Α	
Χερσόνησος	Α	Ρ Α	Ρ Α	Α
Νυμφαῖον	Ρ			
Παντικάπαιον	Χ Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α	

Ο. Βασιλεῖς καὶ δυνάσται τῆς Θράκης.

Π. Μεσόγειοι πόλεις τῆς Θράκης

Βιζύη	}	αὐτοκρατορικῶν χρόνων.
Δεοῦλτον		
Ἀδριανόπολις		
Νικόπολις πρὸς Μέστω		
Παυταλία		
Φιλιππόπολις		
Πλωτινόπολις		
Σερδική		
Τόπειρος		
Τραϊανόπολις		

Ρ. Βασιλεῖς τῶν Σκυθῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΘΡΑΚΗΣ, ΚΛΠ.

Πλὴν τῶν πολυαριθμῶν εἰδικῶν μονογραφιῶν περὶ τῶν νομισμάτων διαφόρων Μακεδονικῶν καὶ Θρακικῶν πόλεων καὶ βασιλέων, ἃς δύναται τις νὰ εὕρῃ ἐν τοῖς τόμοις τοῦ Numismatic Chronicle, τῆς Revue Numismatique, τῆς Zeitschrift für Numismatik καὶ ἄλλων περιοδικῶν, τὰ ἐξῆς εἶνε τινὰ τῶν σπουδαιότερων ἐξ ὧν δύναται νὰ συμβουλευθῇ ὁ σπουδάζων περὶ τὰ νομίσματα τῆς βορείου Ἑλλάδος.

B. V. Head and P. Gardner, *British Museum Catalogue of Greek Coins, Thrace*, 1877 (μετὰ ξυλογραφημάτων).

B. V. Head, *British Museum Catalogue of Greek Coins, Macedon*, 1879 (μετὰ ξυλογραφημάτων καὶ γεωγραφικοῦ χάρτου).

Cousinéry (E. M.), *Voyage dans la Macédoine*. Paris, 1831.

Leake (W. M.), *Northern Greece*, τομ. III. London, 1835.

Desvèzes du Désert (Th.), *Géographie ancienne de la Macédoine*. Paris, 1862.

Duchesne et Bayet, *Archives des Missions scientifiques et littéraires*. Σειρ. III. Τόμ. III.

Heuzey (L.), *Mission archéologique de Macédoine*. 1864-76.

Brandis (J.), *Münz- Mass- und Gewichtswesen*. Παράρτημα
σελ. 517-548 καὶ 575-584. Berlin, 1866.

Bompois (F.), *Examen chronologique des Monnaies frappées par la Communauté des Macédoniens*. Paris 1876.

Von Gutschmid (A.), *Die Makedonische Anagraphe*.

Müller (L.), *Numismatique d' Alexandre le Grand*. Copenhagen, 1855.

Müller (L.), *Die Münzen des thrakischen Königs Lysimachus*. Copenhagen, 1858.

Imhoof-Blumer (E.), *Monnaies grecques*, σελ. 38-131. Paris καὶ Leipzig, 1883.

Imhoof-Blumer (E.), *Poträtköpfe auf antiken Münzen*, σελ. 13-20. Leipzig, 1885.

Koehne (B.), *Description du Musée Kotchoubey*, 2 τόμοι. St. Petersburg, 1857.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀνωτέρω κατάταξιν προβαίνομεν νῦν εἰς λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν νομισμάτων τῶν διαφόρων Μακεδονικῶν καὶ Θρακικῶν χωρῶν.

Α'. Η ΠΑΓΓΑΙΑ ΧΩΡΑ

Ἡ ὀρεινὴ αὕτη χώρα κατῴκειτο ὑπὸ ἀξέστων φυλῶν, κύριον ἔργων ἐχουσῶν τὴν ὀρυξίν τῶν μεταλλείων ἀργύρου καὶ χρυσοῦ, ὧν ἀφθονία ἦν ἐν τοῖς λόφοις. Φυσικὸν δὲ εἶνε, ὅτι παρὰ πληθυσμῷ κύριον ἔργον ἔχοντι τὸ ἐμπόριον τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πολὺ ταχύτερον εἰσῆχθη ἢ χρῆσις τοῦ νομίσματος ἢ παρὰ γεωργικοῖς ἢ ποιμενικοῖς λαοῖς.

Τὰ ἀρχαιότερα Θρακομακεδονικὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου ἡμίσεος τῆς 7. π. X. ἐκατονταετηρίδος. Ὁμοιάζουσι δὲ τὰ μέγιστα κατὰ τεχνοτροπίαν καὶ τύπους πρὸς τὰ νομίσματα τῆς νήσου Θάσου.

Κατὰ σταθμὸν τὰ μεγαλήτερα κλάσματα εἶνε ὀκτάδραχμα τοῦ Φοινικικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος τοῦ γεννηθέντος ἴσως ἐκ τῆς

σπουδαίας πόλεως τῶν Ἀδδῆρων. Ἐν τούτοις οἱ στατῆρες ἀκολουθοῦσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὸν βαβυλωνιακὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν νομισμάτων τῆς Θάσου, περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ὁποίου ἴδε τὴν Εἰσαγωγὴν. Τὸ μόνον δὲ γνωστὸν χρυσοῦν νόμισμα εἶνε ἀνεπίγραφον, δύναται ὅμως νὰ ἀποδοθῇ κατ' εἰκασίαν εἰς τοὺς Ὀρρεσκίους. Εἶνε δὲ τοῦτο Φωκαϊκοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Ὀρρεσκιοὶ. Ὁ Leake (*Northern Greece*, III. σελ. 213) φρονεῖ, ὅτι ὁ λαὸς οὗτος εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τοὺς Σάτρας, στενῶς συνδεόμενος πρὸς τοὺς Βεσσούς, ἥτοι ἱερεῖς τοῦ μαντικοῦ ναοῦ τοῦ Θρακικοῦ Βάκχου ἐπὶ τοῦ Παγγαίου ὄρους, ἔνθα πιθανῶς ἐκόπησαν τὰ νομίσματα.

ΧΡΥΣΟΣ Η ΗΛΕΚΡΟΝ. Ἐκτὴ ἑκατονταετηρεῖς π. Χ.

Κένταυρος φέρων εἰς χεῖρας γυναῖκα. (Πίναξ Η΄. 12).	Ἐγκοιλὸν βαθὺ τετράγωνον εἰς τέσσαρα διηρημένον Ϟ ἤ Ἡλ. 252 κ.
--	--

ΑΡΓΥΡΟΣ. Πρὸ τοῦ 480 π. Χ.

Ἐπιγρ. ORRESEKION, ORRHEKION, ΩΡΗΕΚION, ΩΡΗΕΚΙΩΝ, κ.λ.π.

Ἀνὴρ γυμνός, μετὰ δύο δοράτων, ἐλαύνων δύο βόας.	Τετράγωνον ἐγκοιλὸν εἰς τέσσαρα διηρημένον (Πίναξ Γ΄. 7). Ϟ ὀκτάδραχμ. (Φοινικικόν) 440 κ.
--	--

Ἀνὴρ κρατῶν ἐκ τοῦ χαλινοῦ ἵππον ἀνορθούμενον. [B. M. Cat. Mac. σελ. 146].	Ὅμοίως (Ἐνίοτε διηρημένον διαγωνίως). Ϟ στατ. (Βαβυλωνιακός) 150 κ.
---	---

Κένταυρος φέρων νύμφην. (Ἴδε ὡσαύτως Imhoof, Mon. Gr. σελ. 85).	Ὅμοίως. Ϟ 157. 8 κ.
--	-----------------------------

... **ναῖοι.** Ἐπειδὴ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ νομίσματος τούτου διασώζεται ἀτελῶς, δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν αὐτὸ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τύπου καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, ἅτινα εἶνε ἀπαράλλακτα πρὸς τὰ τῶν νομισμάτων τῶν Ὀρρεσκίων.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ.

... ΝΑΙΩ Κένταυρος μετὰ νύμφης. [B. M. Cat. Mac. σελ. 148].	Τετράγωνον ἐγκοιλὸν εἰς τέσσαρα διηρημένον. Ϟ στατήρ.
---	---

Ζαιελέοι. Γνωστοὶ μόνον ἐκ τοῦ ἐπομένου νομίσματος.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. περίπου

ΙΑΙΕΛΕΩΝ Κένταυρος μετὰ νύμφης.	Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον. (Πίναξ ΙΑ'. 1). Ρ Στατήρ.
---------------------------------	---

Νεάπολις, ἡ νῦν Καβάλα, ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀκτῆς εἰς τοὺς πρό-
ποδας τοῦ Παγγαίου ὄρους, ἀπέναντι δὲ τῆς Θάσσου. Ἐμπορικῶς
πρέπει νὰ ᾔτο πόλις ἀρκετῆς σπουδαιότητος ἕνεκα τῆς θέσεως
αὐτῆς ἐπὶ τοῦ μόνου σημείου ἔνθα ἡ μεγάλη διὰ μέσου τῆς Θράκης
στρατιωτικὴ λεωφόρος ἐπλησίαζε τὴν θάλασσαν. Πιθανῶς ᾔτο
ἀρχικῶς ἀποικία τῶν Θασίων, κατόπιν δὲ φόρου ὑποτελής τοῖς
Ἀθηναίοις καὶ ἐν μέρει ὑπὸ Ἀθηναίων κατεχομένη, οἵτινες
ἐκαρποῦντο μεγάλας ὠφελείας ἐκ τῶν παρακειμένων μεταλλείων
τοῦ Παγγαίου. Τὰ ἀργυρᾶ αὐτῆς νομίσματα ἄρχονται πρὸ τοῦ
500. π. Χ. καὶ ἐξακολουθοῦσιν ἐν ἀδιακόπῃ σειρᾷ μέχρι τῶν
χρόνων τοῦ Φιλίππου, παρουσιάζοντα μεγάλην ὁμοιότητα κατὰ
σταθμὸν καὶ κατασκευὴν πρὸς τὰ νομίσματα τῆς Θάσσου. Τὸ γορ-
γόνιον ὡς νομισματικὸς τύπος εἶνε πιθανῶς Εὐδοικῆς προελεύσεως.

Περὶ τὰ 500-411 π. Χ.

Γοργόνιον. (Πίναξ ΙΑ'. 2).	Τετράγωνον ἔγκοilon. Ρ Στατ. 150 % Ρ Τρίτη 55 %
----------------------------	--

Περὶ τὰ 411-350 π. Χ.

Περὶ τὰ 411 π. Χ. ὁ φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν ὑπεσκέλισε
ἐν Θάσῳ τὸν βαβυλωνιακόν. Ἡ αὕτῃ μεταβολὴ παρατηρεῖται καὶ
ἐν Νεαπόλει.

Γοργόνιον.

[B. M. Guide, Πίν. XXI, 12].

ΝΕΟΠ Κεφαλὴ Ἀφροδίτης (;) ἀνα- δεδεμένη διὰ στεφάνου ἢ πλα- τείας ταινίας	58 % 29 % 45
Ρ Δραχμὴ (Φοινικικὴ)	
Ρ Ἡμίδραχμ.	
Α	Μέγεθ.

Περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ὑπισθίας ὄψεως τοῦ νομίσματος ἴδε Imhoof, *Monn. Gr.*, σελ. 84.

Ἡῶν, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος, οὕσα ὡς φαίνεται, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους εὐτυχῆς λιμῆν, ἐπεσκιάσθη ἑμὼς κατόπιν ἐν ἔτει 437 π. Χ. ὑπὸ τῆς παρακειμένης αὐτῇ γείτονος Ἀμφιπόλεως. Ἡ ἀπόδοσις εἰς τὴν πόλιν ταύτην τῶν φερόντων τύπον χηνὸς ἢ νήσσης νομισμάτων ὀφείλεται εἰς τὴν συγχὴν αὐτῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἀνακάλυψιν. Εἶνε δὲ ἀμφίβολον ἂν τὸ πτηνὸν τοῦτο εἶνε ἐνταῦθα ἔμβλημα τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς ὁ κύκνος. Ὑδροχαρῇ πτηνᾷ πολυάριθμα λέγεται ὅτι μέχρι τοῦδε συχναῖουσιν τὰς ὄχθας καὶ τὰ ἔλη τῆς Κερκινίτιδος λίμνης καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος. Τὰ γράμματα Θ, Λ, Α, Η καὶ Ν, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν μικρῶν τούτων νομισμάτων, δυνατόν νὰ ἐνδεικνύωσιν, ὅτι πρόκειται περὶ συμμαχικοῦ νομίσματος, οὗ ἢ Ἡῶν ἦτο ἐν μόνον τῶν νομισματοκοπειῶν.

Περὶ τὰ 500-437 π. Χ.

Χῆν στρέφουσα τὴν κεφαλὴν ἐν τῷ πεδίῳ, σαύρα.	Τετράγωνον ἔγκοilon. ΗΛ. Ἐκτὴ 40 κ.
Ὁμοίως, ἀνευ σαύρας.	» » ΗΛ. Ἡμίεκτ. 20 κ.
Μία ἢ δύο χῆνες, συνήθως ὑπὸ σαύρας συνοδευόμεναι, συχναὶ δὲ μετὰ γραμμάτων ἐν τῷ πεδίῳ.	» » ΑΡ 69 κ.
[B.M. Cat. Mac. σελ. 72 κ. ἐξ.].	ΑΡ 20 - 13 κ.
	ΑΡ 10 κ.
	ΑΡ 6 κ.

B. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑΚΟῦ ΣΤΑΘΜΗΤΙΚΟῦ ΚΑΝΟΝΟΣ
ΕΝ Τῇ ΧΩΡᾷ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Λήτη. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο παρὰ τὴν ἑξοδὸν κοιλάδος φερούσης διὰ μέσου τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Δυσώρου, τῆς δεσποζούσης τῆς πεδιάδος τῆς Θέρμης, εἰς ἀπόστασιν πορείας δύο ὥρῶν πρὸς βορρᾶν τῆς θέσεως ταύτης (*Archives des Missions scientifiques et littéraires*. Σειρ. III τόμ. III. σελ. 276 κ. ἐξ.). Ἡ πλουσία νομισματοκοπία πόλεως τόσον ὀλίγον ἱστορικῶς γνωστῆς ὡς εἶνε ἢ Λήτη, δυνατόν νὰ ἐξηγηθῇ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι κατεῖχε θέσιν

δεσπόζουσαν τῆς ὁδοῦ μεταξύ τῆς Παγγαίας χώρας καὶ τῶν ἀργυρωρυχείων ἀφ' ἑνὸς ('*Herod.* V. 17), καὶ τῆς εὐφόρου πεδιάδος τῆς ἄνω Μακεδονίας ἀφ' ἑτέρου (ἶδε τὸν γεωγραφ. πίνακα ἐν B.M. *Cat. Macedon*).

Ἡ νομισματοκοπία τῆς Λήτης ὁμοιάζει μεγάλως, κατὰ τεχνολογίαν, κατασκευὴν καὶ σταθμόν, πρὸς τὰ νομίσματα τῶν Ὀρρεσκιῶν καὶ τῶν ἄλλων φυλῶν τοῦ Παγγαίου, καὶ διαφωτίζει σπουδαίως τὴν λατρείαν τῶν ἀγροίκων κατοίκων τῶν πρὸς Β. τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου ὁρέων. Ἄπαντες οἱ νομισματικοὶ τύποι ἀναφέρονται εἰς τὰς ὀργιαστικὰς ἱεροτελεστίας τὰς ἐπιζομένης ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ ὁρείου Βάκχου, τῇ γεννηθείσῃ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σατρῶν ἢ Σατύρων. ('*Herod.* VII. 111)

Γυμνὸς ἰθυφαλλικὸς Σειληνὸς μετὰ ποδῶν, ὠτίων καὶ οὐρᾶς ἵππου, συλλαμβάνων ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς γυναῖκα ἐνδεδυμένην χιτῶνα μακρὸν ἄνευ χειρίδων μετὰ διπλοῖδος δέ. Ἐν τῷ πεδίῳ σφαιρίδια.

Ἐγκοῖλον τετράγωνον διηρημένον εἰς τέσσαρα τριγωνικὰ μέρη
(Πίναξ IΑ'. 3).

Ρ Σατήρ, 154 κ. Ἡμιστά-
τηρες, 77 κ.

Σάτυρος ὀκλάζων καὶ δεφόμενος.

[B. M. *Cat. Mac.* σελ. 80].

Ἐγκοῖλον τετράγωνον . . .
Ρ 19 κ. (= 1 1/2 ὀβολοί)

Περὶ τὰ 500-480 π. Χ. Πλατυτέρα κατασκευή

Ἐπιγρ. ΛΕΤΑΙΟΝ (ἐπ' ἀριστερά), σπανίως ἀναγινωσκόμενον.

Τύποι ὡς ἀνωτέρω. Ἐπὶ τῆς μεταγενεστέρας ταύτης σειρᾶς τὸ ἔγκοῖλον τετράγωνον διαιρεῖται συνήθως εἰς τέσσαρα τετράγωνα μέρη.

Ὅτε Ἀλέξανδρος ὁ πρῶτος ἐγένετο κύριος τῆς χώρας ταύτης φαίνεται ὅτι ὠκοιοποιήθη τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νόμισμα, ἐπεὶ οὐδὲν τῶν νομισμάτων τῆς Λήτης δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν τοῦ 480 π. Χ.

Περὶ τοῦ τύπου ἶδε Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 81.

Αἰγὰι (βραδύτερον Ἔδεσσα). Ἡ παλαιὰ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Μακεδονίας καὶ τὸ νεκροταφεῖον τῶν βασιλέων αὐτῆς.

Τὰ εἰς αὐτὴν ἀποδιδόμενα παλαιὰ ἀργυρᾶ νομίσματα, ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην διὰ τοῦ τύπου τῆς γονατίζουσας αἰγός, τὸν μῦθον περὶ τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς Καράνου, ἀδελφοῦ Φείδωνος, βασιλέως τοῦ Ἀργούς, λαβόντος τὸν χρησμὸν νὰ ζητήσῃ κράτος τῇ ὁδηγίᾳ αἰγῶν. Πρβλ. παρομοίαν παράδοσιν περὶ Περδίκκα τοῦ Α'. (Ἡροδότ. VIII, 137).

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν ἀρχαιοτάτων νομισμάτων τῶν Αἰγῶν εἶνε Βαβυλωνιακός, ὅστις πρέπει νὰ εἰσεχώρησεν εἰς τὰ ὀρεῖνὰ μέρη τῆς Μακεδονίας διὰ μέσου τῆς κοιλάδος τοῦ Λυδίου διὰ τῆς Ἀήτης καὶ τῶν Ἰχνῶν (ἴδε τὸν χάρτην ἐν *B. M. Cat. Mac.*).

Περὶ τὰ 500-480 π. Χ.

Τράγος γονατίζων, στρεφόμενος.	Τετράγωνον ἐγκοῖλον εἰς τέσσαρα
Ἐπερὰν αὐτοῦ γράμματα διάφορα.	διηρημένον. (<i>Πίναξ ΙΔ'. 4.</i>) . .
	Ρ Στατήρ, 150 κ.
	Ρ Νομισμάτια 16 κ.

Ἰδε ὡσαύτως νομίσματα τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἐπιγεγραμμένα ΕΔΕΞΑΙΩΝ (ἴδε Ἐδεσσαν, κατωτέρω ἐν κεφάλ. Θ').

Ἰχναί, πόλις τῆς Μακεδονίας, κειμένη μετὰ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ Λυδίου οὐχὶ μακρὰν τῆς Πέλλης. Ὁ Ἡρόδοτος (VII, 123) μνημονεύει αὐτῆς ὡς μιᾶς τῶν πόλεων ἐκείνων, ἐν αἷς ἔσθῃ ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου, πρὶν ἢ προχωρήσῃ πρὸς νότον ἐν τῇ Ἑλλάδι.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν Ἰχνῶν ἀκολουθοῦσι τοὺς σταθμητικούς κανόνας τοῦ Παγγαίου (Βαβυλωνιακὸν καὶ Φοινικικόν). Οἱ ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως τύποι παρήχθησαν ἐπίσης ἐκ τῶν τύπων τῶν νομισμάτων τῶν Ὀρρεσκίων. Τὰ δύο ταῦτα γεγονότα δεικνύουσι ποῦ ἤρξατο ἡ ἀρχαιοτάτη νομισματοκοπία τῆς Μακεδονίας.

Περὶ τὰ 480 π. Χ.

ΙΨΝΑΙΩΝ ἀνὴρ γυμνὸς βαδίζων μετὰ δύο βοῶν, ὧν τὸν ἕτερον κρατεῖ ἐκ τοῦ τραχήλου.	Τροχὸς ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ (<i>Πίναξ ΙΣ' 1</i>)
Ι+ΝΑΙΩΝ ἢ Ι+ΝΑΟΝ (ἐπ' ἀριστερά). Πολεμιστὴς συγκρατῶν ἵππον ἀνορθούμενον.	Ρ Ὀκτάδρ. (Φοινικικόν), 430 κ.
	Τροχὸς (<i>Imhoof, Mon. Gr.</i> , Πιν. C. 18, καὶ <i>B. M. Cat. Mac.</i> σελ. 76).
	Ρ Στατήρ (Βαβυλωνιακός), 142 κ.

Τυντενοί. Τόπος ἄγνωστος.

Περὶ τὰ 480 π. Χ.

ΤΥΝΤΕΝΟΝ Ἀνὴρ συγκατῶν ἵπ-
πον ἀνορθούμενον.
(Zeit. f. Num., III. Pl. II. 1.)

Τροχὸς μετ' ἄξονος διασταυρουμέ-
νου ὑπὸ δύο διαγωνίων κνημῶν,
ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ.
Ρ Στατήρ, ὀλκή 144 κ.

Εἶνε γνωστὸν καὶ ἕτερον κομμάτιον ἀνεπίγραφον, φέρον δὲ τὸ
σύμβολον ☙. Τὰ νομίσματα ταῦτα δύνανται τις νὰ παραβάλῃ πρὸς
τὰ τῶν Ἰχνῶν, πλησίον τῶν ὁποίων δυνατόν νὰ ἐκόπησαν (Imhoof, Mon. Gr. σ. 78).

Γ'. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΘΡΑΚΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΦΥΛΩΝ
ΕΝ Τῇ ΒΙΣΑΛΤΙΚῇ ΧΩΡᾷ. ΦΟΙΝΙΚΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ

ΒΙΣΑΛΤΑΙ. Ἡ φυλὴ αὕτη κατεῖχε τὴν πρὸς δυσμὰς τοῦ Στρυ-
μόνος χώραν μετὰ τῶν μεταλλοφόρων ὀρέων, ἅτινα χωρίζουσι τὴν
πεδιάδα τοῦ Στρυμόνος ἀπὸ τῆς Μυθονίας. Τὰ δὲ νομίσματα τοῦ
λαοῦ τούτου ἀκολουθοῦσι τὸν Φοινικικὸν σταθμητικὸν κανόνα. Καί
ὅταν μὲν εἶνε ἐνεπίγραφα, παρουσιάζουσιν ἡμῖν διαφόρους ἐπιγρα-
φικοὺς ἰδιασμοὺς οἱοὶ τὸ C καὶ < ἀντὶ B, L καὶ L ἀντὶ A, κλπ.
Ὅταν δ' εἶνε ἀνεπίγραφα, δὲν δύνανται νὰ διακριθῶσιν ἀπὸ τῶν
νομισμάτων Ἀλεξάνδρου τοῦ A' τῆς Μακεδονίας, ὅστις μετὰ τὴν
ἀποχώρησιν τῶν Περσῶν ἐκτέσσετο τὸ ὅλον τῆς χώρας τῶν Βι-
σαλτῶν μέχρι τοῦ Στρυμόνος, μετὰ τῶν πλουσίων αὐτῆς μεταλ-
λείων, καὶ παρεδέχθη συγχρόνως τὸ Βισαλτικὸν νόμισμα, θέτων
ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα.

Περὶ τὰ 500-480 π. Χ.

Ἐπιγρ. CΙΣΑΤΙΚΟΞ, CΙΣΑΛΤΙΚΩΝ, CΙΞΕΡ, ΒΙΣΑΛΤΙΚΟΝ, κ. λ. π.

Ὅπλιτης γυμνὸς κρατῶν δύο δόρατα καὶ φέρων καυσίαν, ἱστάμενος δὲ πλησίον ἵππου. Τετράγωνον ἐγκοίλον εἰς τέσσαρα διηρημένον. (Πίναξ ΙΓ'. 2).

Ρ Ὀκτάδραχμον, 448 κ.

Ρ Δραχμή, 79 — 60 κ.

Ἴππεὺς μετὰ δύο δοράτων, χλαμῖ-
δος καὶ καυσίας.

Ὅμοιως. Ρ Τετράδραχμον, 224 κ.
Ρ Τετρώβολον, 37 κ.

Μώσσης. Βασιλεὺς τῶν Βισαλτῶν, περὶ τὰ 500-480. π. Χ.
Γνωστὸς δὲ μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ.

Ὁπλίτης παρὰ ἵππον, ὡς ἀνωτέρω. | ΜΟΣΞΕΩ ἢ ΜΩΞΞΕΟ ἐν τετρα-
(B. M. Cat. Mac. σελ. 143). | γώνῳ. Ρ Δραχμαὶ καὶ τετρώβολα.

Δημήτριος. Περὶ τὰ 450 π. Χ.
Κεφαλὴ ἀνδρὸς μετὰ ταινίας, ἐν ἐγ- | ΔΗΜΗΤΡΙΟ Ἴππος βαδίζων . . .
κοίλῳ τετραγώνῳ. | (Hunter, Πίν. XXV. 7) Ρ 67·2.

Βασταρεὺς. Περὶ τὰ 350 π. Χ.
Περικεφαλαία λοφοφόρος. | ΒΑΣΤΑΡΕΟΣ Ταῦρος κυρίσων.
Ρ Τετράδρ 196 κ.

Muret (*Bullet. Corr. Hell.* v. 330). Six (*Ann. de Num.* 1883
σελ. 12).

ΟΡΡΕΣΚΙ Ι. Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 261.

ΗΔΩΝΟΙ. Ἡ Θρακικὴ αὕτη φυλὴ κατεῖχεν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς
χρόνοις τὰ πρὸς τὸν ἄνω Στρυμόνα μέρη, πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κερ-
κιννίτιδος λίμνης. Τὸ κύριον αὐτῶν κέντρον ἦτο ἡ πόλις Μύρκινος.

Γέτας, βασιλεὺς τῶν Ἡδωνέων, περὶ τὰ 500 π. Χ.

Ἄνθρ γυμνὸς ἐλαύνων δύο βόας.

(B. M. Cat. Mac. σελ. 144).

ΓΕΤΑ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΗΔΩΝΑΝ γε-
γραμμένον περὶ τετράγωνον ἐγκοι-
λόν, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὁποίου
ἀνάγλυφον τετράγωνον εἰς τέσ-
σαρα διηρημένον.

Ρ Ὀκτάδρ. 457·8 κ.

ΓΕΤΑΣ ΗΔΩΝΕΟΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

Ὁμοίως. Ρ Ὀκτάδρ. 417·8 κ.

Ὁμοίως (Πίναξ ΙΣ'. 3).

Τὰ δύο ταῦτα νομίσματα εὐρέθησαν ὁμοῦ ἐν τῷ Τίγρητι, ὅπου
δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι μετεκομίσθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν,
ὧν οἱ Βισάλται ἦσαν φόρου ὑπήκοοι. Τρίτον δὲ κομμάτιον ἐν τῇ
συλλογῇ τοῦ βαρῶνου L. de Hirsch, φέρει ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς
ἐν τῷ ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ τροχὸν τετράκνημον. Ὀλκὴ 448 κ.

ΟΔΟΜΑΝΤΟΙ (ι). Ὁ Ἡρόδοτος (V. 16) μαρτυρεῖ, ὅτι οἱ Ὀδόμαν-
τοι ἦσαν μία τῶν ἐργαζομένων τὰ μεταλλεῖα τῆς τοῦ Παγγαίου
χώρας φυλῶν, ὅτε ὁ Ξέρξης ἐβάδιζε δι' αὐτῆς. Δὲν ὑπάρχουσι

δὲ νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ λαοῦ τούτου, δυνάμεθα ὅμως νὰ ἀποδώσωμεν αὐτῷ κατ' εἰκασίαν ἀριθμὸν τινα Θρακομακεδονικῶν νομισμάτων, ὁμοιαζόντων τὴν κατασκευὴν πρὸς τὰ τῶν γειτόνων φυλῶν, ἐνῷ διαφέρουσιν αὐτῶν κατὰ τύπον. Τινὰ ἐξ αὐτῶν φέρουσι τὰ ὀνόματα ἡγεμόνων ἢ βασιλέων - ΔΕΡΡΟΝΙΚΟΙ καὶ ΔΟΚΙΜΟΞ.

Δερρόνικος.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ

ΔΕΡΡΟ (ἐπ' ἀριστερά). Ἄνῃρ κρατῶν κηρύκειον, ἐλαύνων δὲ ζεύγος βοῶν

Τετράγωνον ἐγκοιλὸν εἰς τέσσαρα διηρημένον.

(*Rev. Arch.* 1866, Πίν. I. 6).

Ⓜ Δεκάδραχμον, 625 κ.

ΔΕΡΡΟΝΙΚΟΣ Ζεύγος βοῶν.

Ὁμοίως Ⓜ Δεκάδραχμον, 536 κ.

(*Rev. Arch.* 1866. Πίν. I, 5).

Ἄνῃρ πωγωνοφόρος ἐλαύνων ἄμαξαν ὑπὸ βοδὸς συρομένην. Σύμβολον, κράνος.

Τρισκελὲς μετ' ἀνθεμίῳ εἰς τὰς γωνίας. (Πίναξ I. 6).

Ⓜ Δεκάδραχμον 624.3 κ.

Ἐπιγραφὴ δυσανάγνωστος. Ὁμοίως.

Πήγασος ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.

(*B. M. Cat. Mac.* σελ. 151).

Ⓜ Δεκάδραχμ. (;), 495 κ.

Δόκιμος. Περὶ τὰ 450 π. Χ.

ΔΟΚΙ (ἐπ' ἀριστ.). Ταῦρος γονατίζων ἐπὶ ἐνὸς τῶν ποδῶν καὶ στρεφόμενος.

Κράνος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 151)

Ⓜ Τετρώβολον 39-36 κ.

Ἀνεπίγραφον. Τύπος ὁμοίος.

Τροχός, οὗ ὁ ἄξων διασταυροῦται ὑπὸ δύο διαγωνίων κνημῶν.

Ⓜ Δραχμή.

Τοιούτων νομισμάτων, τὸ πλεῖστον ἀνεπιγράφων, ὑπάρχουσι πολλαὶ ποικιλίαι, ὡς πρὸς τὰς ὁποίας ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ συμβουλευθῇ τὸν *B. M. Cat. Mac.* σελ. XXIII καὶ 150, καὶ *Imhoof-Blumer, Mon Gr.* σελ. 98 κ. ἐξ.

Θέρμη (ς) ἢ ὕστερον **Θεσσαλονίκη**. Ἡ κεντρικὴ θέσις τῆς πόλεως ταύτης ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου ἤγαγεν αὐτὴν ἀναγκαιῶς εἰς ἐπικοινωνίαν κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν πρὸς διαφό-

ρους πόλεις καὶ φυλάς μεταχειριζομένας νομίσματα διαφόρων σταθμητικῶν κανόνων ἤτοι Βαβυλωνιακοῦ, Εὐβοϊκοῦ καὶ Φοινικικοῦ. Ἐντούτοις δὲν εἶνε γνωστὰ νομίσματα δυνάμενα νὰ τῇ ἀποδοθῶσι μετὰ βεβαιότητος, ἂν καὶ δυνατὸν πολλὰ ἀνεπίγραφα Μακεδονικὰ νομίσματα εὐρεθέντα ἐν Θεσσαλονίκῃ νὰ ἐκόπησαν ἐνταῦθα. Περὶ τινων ἐξ αὐτῶν ἴδε B. M. *Cat. Mac.* σελ. XXV καὶ 135. Τὰ μόνα νομίσματα, περὶ ὧν δύναται νὰ ῥηθῇ μετὰ πιθανότητος, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Θέρμην, εἶνε τὰ φέροντα Πήγασον ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως, τύπον ἰδίως ἐφαρμοζόμενον εἰς τὴν Θέρμην, ὑποτιθεμένου ὅτι αὕτη ἦτο Κορινθιακὴ ἀποικία.

Περὶ τὰ 480 π. Χ.

Πήγασος ἱστάμενος ἢ καλπάζων μετὰ κυνὸς θηρευτικοῦ κάτωθι αὐτοῦ.	Ἀβαθὲς ἐγκοῖλον τετράγωνον, συνή- θως εἰς τέσσαρα διηρημένον. [B. M. <i>Guide</i> Πίν. IV. 12, 13]. Ρ Τετραδρ., 213 κ.
---	---

Ἰδε ὡσαύτως Imhoof-Blumer (*Mon. Gr.* σελ. 105), ὅστις καίτοι παραδεχόμενος, ὅτι τὰ νομίσματα τὰ φέροντα τὸν Πήγασον εἶνε πιθανῶς τῆς Θέρμης, προτείνει ἐπιχειρήματα πρὸς ἀπόρριψιν τῆς ὑποθέσεως, καθ' ἣν πολλὰ ἄλλα νομίσματα φέροντα τὸ σύμβολον ☼ ἢ Θ, καὶ τύπους διαφόρων Μακεδονικῶν πόλεων, θὰ ἐκόπησαν ὡσαύτως ἐν Θέρμῃ.

*Ἰδε ὡσαύτως Θεσσαλονίκην. Κεφάλ. Θ'.

Δ. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ.

Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις αἱ κοσμοῦσαι τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς πελωρίων χερσονήσων τῶν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν θάλασσαν εἰσχωρουσῶν, ἐξεπήγασαν τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν δύο ἐπιχειρηματικῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων, Χαλκίδος καὶ Ἐρετρίας. Ἐκ τῆς Εὐβοίας οἱ ἀποικοὶ οὗτοι ἔφερον τὸν Εὐβοϊκὸν σταθμητικὸν κανόνα τοῦ ἀργύρου, τὸν ριζώσαντα σταθερῶς εἰς τὰς βορείας ταύτας χώρας καὶ ἐξακολουθήσαντα ἐν γενικῇ χρήσει μέχρι τοῦ τέλους τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος, ὅτε, ὡς ἤδη θέλομεν ἰδεῖν, ὑπεσκελίσθη

ἐν ἀπάσαις σχεδὸν ταύταις ὑπὸ τοῦ Φοινικικοῦ ἢ Μακεδονικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς Χερσονήσου καὶ λαμβάνοντες τὰς πόλεις κατὰ σειρὰν ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, ἡ πρώτη ἦν εὐρίσκομεν ἔχουσαν νομίσματα εἶνε ἡ—

Ὁρθαγόρεια Ὁ Eckhel (II, 73), ἐπὶ τῇ βάσει ἀποσπασματός τινος τῆς συλλογῆς τῶν *Μικρῶν Γεωγράφων*, ταυτίζει τὴν Ὁρθαγόρειαν πρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου Στάγειρα, (ἴδε ἔμως Πλινίου, IV, 11, 18). Κατὰ τεχνοτροπίαν καὶ σταθμὸν τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀποτελοῦσιν ἐξαίρεσιν ὡς πρὸς τὰ τῶν ἄλλων Χαλκιδικῶν πόλεων, καὶ ἀναλογοῦσι πρὸς τὰ τῶν βασιλείων τῆς Μακεδονίας ἀπὸ Ἀρχελαοῦ μέχρι Περδίκκα τοῦ Δ'. (413-359 π. Χ.) ὡς ἐπίσης πρὸς τὰ σύγχρονα νομίσματα τῶν Ἀδῶν καὶ τῆς Μαρωνείας.

Περὶ τὰ 400-350 (;) π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ἐν κατατομῇ.
(B. M. Cat., Mac., σελ. 88).

ΟΡΘΑΓΟΡΕΩΝ Κράνος μακεδονικὸν κατ' ἐνώπιον, οὗ ὑπέρεκειται ἀστήρ. Ρ Στατήρ Περσικός, 168 κ.

Ὁμοίως. Ἀντωπὸς κατὰ τὰ τρία τέταρτα (ἔ. ἀ. σελ. 88).

Ὁμοίως. . . . Ρ Τριῶβολ. 42 κ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (ἔ. ἀ. σελ. 89).

Ὁμοίως. . . . Α Μεγ. ὅ.

Ἀπολλωνία. Πρὸς νότον τῆς λίμνης Βόλβης ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ.

Περὶ τὰ 400-350 (;) π. Χ.

Κεφαλὴ νεανικὴ κισσῷ ἐστεμμένη. | ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ Ἀμφορεύς Α 1.

Ἀρναί, κειμένη κατὰ Θουκυδίδην (IV. 103) εἰς ἀπόστασιν ὁρόμου μιᾶς ἡμέρας πρὸς νότον τοῦ Αὐλῶνος καὶ Βρομίσκου. Τὸ μόνον γνωστὸν νόμισμα τῆς πόλεως ταύτης εἶνε τῶν χρόνων τῆς Χαλκιδικῆς συμμαχίας.

Περὶ τὰ 392-397 π. Χ. ἢ βραδύτερον

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.
(B. M. Cat., Mac., σελ. 62).

ΑΡΝ Λύρα . . . Ρ Ὁβολός 9 κ.

Ἀκανθος, ἀρχαία ἀποικία τῆς Ἀνδρου κειμένη ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ ἐνοῦντος τὴν χερσόνησον Ἀκτὴν πρὸς τὴν μεσόγειον τῆς Χαλκιδικῆς. Ἦρξατο δὲ κόπτουσα πολυάριθμα ἀργυρᾶ νομίσματα περὶ τὸ 500 π. Χ. ἢ καὶ πρότερον. Μέχρι τῶν χρόνων τῆς ἐν ἔτει 424 π. Χ. ἐκστρατείας τοῦ Βρασίδου, ἐγένετο χρῆσις τοῦ Εὐβοικοῦ κανόνος, μετὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον τοῦ Φοινικικοῦ.

Νομίσματα Εὐβοικοῦ σταθμοῦ. *Περὶ τὰ 500-424 π. Χ.*

Λέων ἐπὶ τῆς ῥάχεως ταύρου σπα- ράσσων αὐτὸν διὰ τῶν ὀδόντων καὶ ὀνύχων (<i>Πίναξ ΙΑ'</i> . 5).	Τετράγωνον ἐγκοῖλον εἰς τέσσαρα δι- ρημένον. Τὰ νεώτερα κομμάτια φέ- ρουσι ΑΚΑΝΘΙΟΝ. <i>Ρ</i> Ττρδ. 270 κ.
--	--

Ὁ Ἡρόδοτος (VII, 125 κ. ἐ.) διηγεῖται, ὅτι ὅτε ὁ Εἰρέξης ἐβόαιζεν ἐξ Ἀκάνθου εἰς Θέρμην, αἱ κάμηλοι αὐτοῦ προσεβλήθησαν ὑπὸ λεόντων, κατόπιν δὲ διηγεῖται ὅτι ὅλαι αἱ πρὸς δυσμὰς τοῦ ποταμοῦ Νέστου βόρειαι αὗται χῶραι εἶχον πλῆθος λεόντων καὶ βοῶν ἀγρίων ὧν τὰ κέρατα ὑπερμεγέθη. Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη, ἥς ἡ ἀκριβεία ἡμφισθητήθη, ἐπιβεβαιοῦται λαμπρῶς διὰ τοῦ τύπου τῶν νομισμάτων τῆς Ἀκάνθου.

Προτομή λέοντος ἢ σπανιώτερον ταύρου.	Τετράγωνον ἐγκοῖλον εἰς τέσσαρα διηρημένον. (B. M. <i>Cat. Mac.</i> σελ. 32) . . . <i>Ρ</i> Τετρώβολα.
--	--

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς	Ὅμοίως (αὐτ. σ. 33) <i>Ρ</i> Διώβολα.
Κεφαλὴ λέοντος μετὰ τοῦ τραχήλου.	Ὅμοίως (αὐτ. σ. 34) <i>Ρ</i> Ὁβολοί.

Νομίσματα Φοινικοῦ σταθμοῦ. *Περὶ τὰ 424-400 π. Χ. ἢ βραδύτερον.*

Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, ἣτις συνέβη ὅτε ἡ Ἀκανθος προσετέθη εἰς τὴν Σπαρτιακὴν συμμαχίαν (424 π. Χ.), συνοδεύεται ὑπὸ καταφανοῦς ἀλλαγῆς τῆς τεχνοτροπίας οὔσης νῦν ἀπλουστεράς καὶ ὀλιγώτερον ζωηρᾶς.

Λέων συλλαμβάνων ταῦρον, συνήθως μετὰ ὀνομάτων ἀρχόντων, ΑΛΕ- ΞΙΣ, ΑΛΕΞΙΟΣ, ΕΥΚ, ΟΝΟ- ΜΑΣΤΟ, ΡΟ, κλπ.	ΑΚΑΝΘΙΟΝ περὶ τὰ ἄκρα ἐγκοί- λου τετραγώνου, ἐν ᾧ γραμμικὸν τετράγωνον εἰς τέσσαρα διηρημέ- νον . . . <i>Ρ</i> Τετράδρ. 224 κ. (<i>Πίναξ ΙΑ'</i> . 6.)
--	---

Προτομή ταύρου σφρεφομένου. Διά- φορα σύμβολα καὶ γράμματα.	Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον. (B. M. <i>Cat., Mac.</i> , σελ. 35) P Τετρώβολ. 37 κ P Τριώβολ. 28 κ
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ἔχουσα τὸ κράνος ἐλαιοστεφές.	AKAN ἐντὸς τῶν τεσσάρων τετάρ- των τοῦ τετραγώνου. P 1 1/2 Ὀβολ. 14 κ

Περὶ τὰ 392-378 π. X. ἢ καὶ βραδύτερον.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. (B. M. <i>Cat., Mac.</i> , σελ. 36).	AKANΘION Λύρα ἐν ἔγκοιλῳ τε- τραγώνῳ. P Ὀβολ. 9 κ
---	--

Οἱ ὁβολοὶ οὗτοι εἶνε φανερώς σύγχρονοι τῶν ἐν Ὀλύνθῳ κοπέν-
των νομισμάτων τῆς Χαλκιδικῆς συμμαχίας, δυνάμεθα δὲ νῦν
συμπεράνωμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι ἡ Ἀκανθος διετήρησε τὴν ἀνεξαρ-
τησίαν αὐτῆς ἀπέναντι τῆς Συμμαχίας.

ΧΑΛΚΟΣ

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Ἀκάνθου εἰσὶ πάντα μεταγενέστερα
τοῦ 400 π. X.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. Ὅμοιος.	AKAN Τροχός. A 65 » Τετράγωνον γραμμικόν εἰς τέσσαρα διηρημένον A 45
---------------------------	--

Οὐρανόπολις, κειμένη ἐπὶ τῆς χερσονήσου Ἀκτῆς, παρὰ τὴν
διώρυγα τοῦ Ξέρξου, ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀλεξάρχου, ἀδελφοῦ τοῦ Κασ-
σάνδρου, περὶ οὗ λέγει ὁ Ἀθήναιος (III. 20), ὅτι ἐπενόησε νέαν
διάλεκτον πρὸς χρῆσιν τῶν πολιτῶν. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς
πόλεως ταύτης εἶνε τὰ μόνα ἐν Μακεδονίᾳ ἀκολουθοῦντα τὸν Φοι-
νικικὸν σταθμητικὸν κανόνα ἐν τοῖς μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον χρόνοις.
Περὶ τῶν τύπων, οὓς ἐνέπνευσεν αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἴδε
Num. Chron. 1880, σελ. 58.

Ἥλιος, σελήνη καὶ ἄστéρες. [<i>Zeit. f. Num.</i> V. Πίν. I, 2].	ΟΥΡΑΝΙΔΩΝ Ἀφροδίτη Οὐρανία καθημένη ἐπὶ σφαίρα. P Τετράδρ. 209 κ
---	--

Σφαῖρα ἀκτινοστεφής (ὁ ἥλιος). [B. M. Cat. Mac. σελ. 133]	ΟΥΡΑΝΙΔΩΝ Ὅμοιος
Ὁ ἥλιος ὡς ἀστὴρ μετὰ ὀκτὼ ἀκτίνων.	Ρ Δίδρ. 107 κ.
Ὅμοιος.	ΟΥΡΑΝΙΔΩΝ ΠΟΛΕΩΣ Ὅμοιος.
Ἀστὴρ καὶ μνηίσκος (ἥλιος καὶ σε- λήνη).	Ρ Δραχμή, 56 κ.
	» » Ὅμοιος Α 65
	» » » Α 5

Τερώνη ἢ Τορώνη, ἐπὶ τῆς Σιθωνίας χερσονήσου, μία τῶν ἀκμαιοτάτων Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Εἰρξοῦ ἦτο μία τῶν πόλεων τῶν προμηθευσασῶν πλοῖα καὶ ἄνδρας εἰς τὸν Περσικὸν στρατόν. Τὰ τετράδραχμα αὐτῆς εἶνε πιθανῶς πάντα ἀρχαιότερα τοῦ 480 π. Χ. Ἐκ τῆς περιόδου τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας εἶνε γνωστὰ μόνον τετρώβολα.

Ἐν ἔτει 424 π. Χ. ἡ Τορώνη ἤνοιξε τὰς πύλας αὐτῆς εἰς τὸν Βρασιδαν· ταχέως ὅμως κατόπιν ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διὰ τοῦ Κλέωνος.

Ἐνταῦθα, ὡς ἀπανταχοῦ τῆς Χαλκιδικῆς, φαίνεται ὅτι περὶ τὰ 424 π. Χ. ὁ Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἀντικατέστησε τὸν Εὐβοϊκόν· ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν νομίσματα τῆς Τορώνης μεταγενέστερα τοῦ 420 π. Χ. περίπου.

Εὐβοϊκὸς σταθμός. Περὶ τὰ 500-480 π. Χ.

ΤΕ, ΗΕ (:) ἢ ἄνευ ἐπιγραφῆς. Ἀμ- φορεὺς ἐφ' οὗ μίξα ἢ καὶ πλείονες σταφυλαί.	Τετράγωνον ἔγκοilon ἀβαθεὶς εἰς τέσ- σαρα διηρημένον (Πίναξ ΙΣ'. 4).
Οἰνοχόη.	Ρ Τετράδρ. 270 κ.
	Ὅμοιος . . . Ρ Τετρώβολον.

Περὶ τὰ 480-424 π. Χ.

ΤΕ Οἰνοχόη Οἰνοχόη.	Ὅμοιος. Ρ Τετρώβολ.
	Προτομὴ αἰγὸς ἐν ἔγκοιλῳ τετρα- γώνῳ. Ρ Ἡμιώβολ.
	[Imhoof, Mon. Gr., Πίν. C. 25].

Φοινικιδὸς σταθμός. Περί τὰ 424-420 π. Χ.

Γυμνὸς Σάτυρος ἐμβλέπων εἰς οἰνο-
χόην.

[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. C. 23].

ΤΕ Οἰνοχόη.

Πελαργὸς ἐμβάλλων τὸ ῥάμφος αὐ-
τοῦ εἰς οἰνοχόην.

[Imhoof, *Mon. Gr.*, Πίν. C. 24]

ΤΕ Αἰξ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ ἢ

ΤΕΡΩΝΑΟΝ περί τετραγώνον εἰς

τέσσαρα διηρημένον. Ρ Τετρώβ.

Κ. αἰγὸς ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Ρ'Οβ.

Τετραγώνον ἐγκοίλον εἰς τέσσαρα
διηρημένον. Ρ Ἡμιωβ.

Σερμύλη, παρὰ τὸν μύχον τοῦ Τορωναϊκοῦ κόλπου. Τὰ μόνῃ
γνωστὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης εἶνε δύο ἀρχαῖα τετρά-
δραχμα Εὐβοϊκοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Περί τὰ 500 π. Χ.

ΣΕΡΜΥΛΙΚΟΝ Ἴππεὺς γυμνὸς μετὰ
δόρατος, καλπάζων. Τὸ ἐν τῷ
μουσεῖῳ τοῦ Βερολίνου νόμισμα
ἔχει καὶ κύνα κάτωθεν τοῦ ἵππου.

Τετράγωνον ἐγκοίλον εἰς τέσσαρα
διηρημένον (Πίναξ ΙΑ' 7).
Ρ Τετράδραχ.

Ὀλυνθος, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Τορωναϊκοῦ κόλπου, ἀποικία
τῆς Χαλκίδος, καταληφθεῖσα κατόπιν ἐν ταῖς χρόνις τῶν Περσι-
κῶν πολέμων ὑπὸ τῶν Βοττιαίων, ἀλλ' ἀποδοθεῖσα ἐν ἔτει 479
π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἀρταβάζου εἰς τοὺς Χαλκιδεῖς. Τὸ ἀρχαιότατον
γνωστὸν αὐτῆς νόμισμα εἶνε Εὐβοϊκὸν τετράδραχμον σφαιροειδὸς
κατασκευῆς.

Πρὸ τοῦ 500 π. Χ. περίπου.

Τέθριππον ἡρέμα χωροῦν μεθ' ἡνιό-
χου πωγωνοφόρου.

Ἐγκοίλον τετραγώνον ἀνωμάλως διη-
ρημένον Ρ Τετράδραχ.

(*Num. Chron.* N. S. XVIII σελ. 85).

Περί τὰ 479-392 π. Χ.

Τέθριππον ἀγροικοτέρας ἢ τὸ προη-
γούμενον ἐργασίας. Ὑπεράνω μέ-
γας δίσκος.

Ἀετὸς ἱπτάμενος ἐν τῷ κέντρῳ ἐν
κοίλῳ τετραγώνῳ. . . . Ρ Τετράδραχ.
(Πίναξ ΙΑ' 8).

Ἴππος ἀνορθούμενος ἢ ἱστάμενος παρὰ
κίονα (καμπτήρα ἵπποδρόμου).

[B. M., *Cat., Mac.* σελ. 87].

ΟΛΥΝ Ἀετὸς ἱπτάμενος κρατῶν
ὄφιν διὰ τοῦ ῥάμφους καὶ τῶν
ὀνύχων Ρ Τετρώβολ.

Προτομή ἵππου ἀνορθουμένου.

Ὅμοιως. . . . Ρ Διώβολ.

Ἀγωνιστικοὶ τύποι, ὅον τὸ τέθριππον κλπ. ἀπαντῶσι σπαινίως ἐξαίρῃσει τῆς Σικελίας. Ὁ ἀετὸς καὶ ὄφις, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἡλίδος, δυνατὸν νὰ σημαίνῃ τὸν Ὀλύμπιον Δία, οὕτω δὲ νὰ ἀναφέρονται εἰς νίκας ἐν Ὀλυμπίᾳ, δυνατὸν ὅμως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παράδειγμα ἀποικίας παραδεχομένης τὸν τύπον τοῦ νομίσματος τῆς μητροπόλεως αὐτῆς (Ἴδε Χαλκίδα Εὐβοίας).

Περὶ τὰ 392-379 π. Χ. καὶ βραδύτερον.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τάσσονται τὰ ὠραῖα συμμαχικὰ νομίσματα τοῦ Χαλκιδικοῦ συνδέσμου τοῦ ιδρυθέντος ἐν ἔτει 392 π. Χ. οὗτινος κέντρον ἦτο ἡ Ὀλυνθος. Τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν ἐκόπη μετὰ τῆς ιδρύσεως τῆς συμμαχίας καὶ τῆς ἐν ἔτει 379 π. Χ. καταλήψεως τῆς Ὀλύνθου ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐν τούτοις εἶνε λίαν πιθανὴ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἡ νομισματοκοπία ἐξηκολούθησε μέχρι οὗ ὁ Φίλιππος ἐκυρίευσεν τὴν Χαλκιδικὴν ἐν ἔτει 358 π. Χ. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων εἶνε ἀξιοσημείωτοι διὰ τὴν αὐστηρότητα καὶ καλλονὴν τῆς τεχνοτροπίας αὐτῶν.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.
[B. M. Guide, Πίν. XXI, 9.]

ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Λύρα. Ἐνίστε μετ'
ὀνομάτων ἀρχόντων,
ΕΠΙ ΕΥΔΩΡΙΔΑ,
ΕΠΙ ΟΛΥΜΠΙΧΟΥ
Χ Στατῆρες.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.
(Πίναξ ΙΑ'. 9.)

ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Λύρα. Ἀρχοντες δὲ:
ΕΠΙ—ΑΡΙΣΤΩΝΟΣ, ΑΡΧΙ-
ΔΑΜΟ, ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΩΡΟ καὶ
ΚΡΑ, ΕΥΔΩΡΙΔΑ, ΛΕΑΔΕΟΣ,
ΠΟΛΥΞΕΝΟΥ, ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ,
κλπ. . . . Ρ Τετράδρ. 224 κ.
Ρ Τετράβολ. 37 κ.

ΟΛΥΝΘ[Ι] Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.
[B. M. Cat. Mac. σελ. 87.]

ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Λύρα ἐν ἐγκοίλῳ τε-
τραγώνῳ Ρ Τετράβολ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.

ΧΑΛΚΙΔ Τρίπους . Ρ Ὁβολ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.	ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Λύρα . . .	Α .6
Ὁμοίως.	» Τρίπους . . .	Α .45

Τετράδραχμον τοῦ ἐν Βερολίνῳ Μουσείου καὶ ἕτερον ἐν Παρισίῳ ἔχουσιν σμικροῖς γράμμασι ΤΕΤ ὑπεράνω τῆς λύρας, πιθανῶς τὰ ἀρκτικά ὀνόματος τεχνίτου.

Ἀφυτις, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς χερσονήσου Παλλήνης κειμένη· ἦτο δὲ περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τοῦ Διὸς Ἀμμωνος (Πλουτ. *Λύσ.* 20, — Ξεν. *Λακων.* 18: Ἀφυτῖαι δὲ τιμῶσιν Ἀμμωνα οὐδὲν ἥσσαν ἢ οἱ Ἀμμώνιοι Λιθύων). Ὅτε ἦτο φόρου ὑποτελὲς τοῖς Ἀθηναίοις, πρὸ τοῦ 424 π. Χ., δὲν ἔκοψε νομίσματα (*Corp. Inscr. Att.* τόμ. I σελ. 227).

Περὶ τὰ 424-358 π. Χ.

Κεφαλή Διὸς Ἀμμωνος μετὰ κέρατος κριοῦ κατ' ἐνώπιον.	ΑΦΥΤΑΙΩΝ Κάνθαρος . . .	Α .65
Ὁμοίως ἐν κατατομῇ.	[B. M. <i>Cat. Mac.</i> σελ. 61.]	
Ὁμοίως.	ΑΦΥ Δύο ἀετοὶ ἀντιμέτωποι.	Α .65
	ΑΦΥ Εἷς ἀετός	Α .55

Ὁ Κάνθαρος ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου ἐν Ἀφύτει, ἐνθα κατὰ τὸν Ξενοφῶντα ὑπῆρχε ναὸς τοῦ θεοῦ τούτου.

Μετὰ τὸ 168 π. Χ.

Κεφαλή Διὸς Ἀμμωνος. [Ἴδε ὡσαύτως Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> σελ. 64.]	ΑΦΥΤΑΙ Ἀετὸς ἢ δύο ἀετοὶ ἀντιμέτωποι	Α .8—6
---	--	--------

Σκιώνη, ἐπὶ τῆς νοτίου ἀκτῆς τῆς Παλλήνης κειμένη, ἦτο πιθανῶς Εὐβοϊκῆς καταγωγῆς, καίτοι οἱ κάτοικοι ἀπέδιδον τὴν κτίσιν αὐτῆς εἰς τινὰ τῶν ἐκ Τροίας ἐπιστρεφόντων Ἀχαιῶν ἡρώων. Ἐν ἔτει 424 ἀπεσκίρτησε τῶν Ἀθηνῶν δύο δ' ἔτη κατόπιν ἡλώθη καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐσφάγησαν.

Περὶ τὰ 480-421 π. Χ.

Κεφαλή νεανικὴ ἀρχαίας μεταβατικῆς τεχνοτροπίας, ταινία ἀναδεδεμένη	ΞΚΙΟ (ἐπ ἀριστ.). Περικεφαλαία ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ	Α Εὐβοϊκὸν τετρώβηλ.
---	---	----------------------

ΣΚΙΟΝ ;) (ἐπ' ἄριστ.). Προτομή λέοντος στρεφομένου.

Τετράγωνον ἔγκοilon ἀβαθές εἰς τέσσαρα διηρημένον. **Ρ** Εὐβ. τετρώβ. [B. M. Cat., Mac., σελ. 102].

Μετὰ τὸ 421 (;) π. Χ.

Κεφαλή νεανική ταινία ἀναδεδεμένη.

ΣΚΙΩ Κράνος (Αὐτόθι σελ. 103).

Α · 8

Κεφαλή Ἀφροδίτης.

ΣΚΙΩΝΑΙΩΝ Περιστεράι δύο

Α · 7

Ὁμοίως.

ΣΚΙΩΝΑΙΩΝ ἢ ΣΚΙ Περιστερά.

Α · 6

Μένδη, ἀρχαία ἀποικία τῆς Ἑρετρίας, κειμένη ἐπὶ τῆς ΝΔ πλευρᾶς τοῦ Ποσειδίου ἀκρωτηρίου τῆς Παλλήνης. Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων αὐτῆς ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ συντρόφου τοῦ Σειληνοῦ. Ὁ οἶνος τῆς Μένδης ἦτο περίφημος, συχνὰ δ' ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Δυνατὸν νὰ ἀμφισβητηθῇ, ἂν ἐκόπησαν νομίσματα ἐν Μένδῃ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 338 π. Χ. πρώτην ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ Φιλίππου. Ἐνταῦθα, ὡς ἐν Ἀκάνθῳ κλπ., ὁ εὐβοϊκὸς σταθμητικὸς κανὼν ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Φοινικικοῦ περὶ τὰ 424 π. Χ.

Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

ΜΙΝ, ΜΙΝΔΑΟΝ, ΜΙΝΔΑΙΟΝ ἢ ἀνεῦ ἐπιγραφῆς. Ὁνος ιστάμενος πρὸ ἀμπέλου. Ἐπ' αὐτοῦ κόραξ ῥαμφίζων πρὸς τὴν οὐρὰν τοῦ ὄνου. Σύμβολον, ἐνίοτε, μηνίσκος.

Τέσσαρα ἢ πλείονα ἔγκοila τετράγωνα. Ἐν τῷ κέντρῳ, ἐνίοτε **Ο**.

[B. M. Guide Πίν. IV. 8 κλπ. Zeit. f. Num. X. Πίν. III. 3].

Ρ Τετράδρ. Εὐβοϊκόν.

Ὁνος
Κεφαλή ὄνου.

Ὁμοίως . . **Ρ** Τετράδρ. καὶ τετρώβ.

Ὁμοίως . . **Ρ** Ἡμιώβολον.

Περὶ τὰ 450-424 π. Χ.

Σειληνὸς ἀναπνύμενος ἐπὶ τῆς ῥάχους ὄνου, κορυτῶν κύνθαρον. Πρὸ αὐτοῦ κόραξ ἐπὶ δένδρου, ὑποκάτω δὲ κύων.

ΜΕΝΔΑΙΟΝ Ἀμπελος ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ
(Πίναξ ΙΑ'. 10). **Ρ** Τετράδρ.

Σειληνός ιστάμενος παρὰ ὄνον καὶ κρατῶν αὐτόν ἀπὸ τῶν ὤτων.	ΜΕΝΔΑΙΟΝ Κόραξ ἐν ἐγκοίλῳ τε- τραγώνῳ. Ρ τετρώβολ. [Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> Πιν. C 19, 20].
Προτομή ὄνου.	Κάνθηχος Ρ ὀβολ.

Περὶ τὰ 424—358 π. Χ.

Κεφαλ. Διονύσου νεαροῦ κισσοστεφοῦς. [Imhoof, <i>Mon., Gr.</i> Πιν. C. 21].	ΜΕΝΔΑΙΩΝ Ὀνος ιστάμενος. Ἐπ' αὐτοῦ κόραξ ῥαμφίζων πρὸς τὴν οὐρὰν αὐτοῦ. Πεδίον ἐγκοίλον κυ- κλικόν. Ρ τετράδρ. (Φοινικικόν), 190 κ.
Ὅμοιος. [Imhoof, <i>ξ. ἀ.</i> σελ. 83, ἀρ. 89].	ΜΕΝΔΑΙΩΝ Ἀμφορεὺς μεταξὺ δύο κλάδων κισσοῦ Ρ Διδρ., 104 κ.
Σειληνός ἐπὶ ὄνου ἀναπαυόμενος	ΜΕΝΔΑΙΗ ἢ ΜΕΝΔΑΙΩΝ Ἀμ- φορεὺς ἐν τετραγώνῳ Ρ Τετρώβ.
Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	ΜΕΝΔΑ εἰς ἢ δύο ἀμφορεῖς Α 6·65—4

* Ἀλλας διαφορὰς ἶδε παρὰ Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 83.

Κάψα ἢ Σκάψα, πρὸς βορρᾶν τῆς Μένδης πλησίον δὲ τῶν
Ἀσσήρων. Ἰδε Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 69.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ. περίπου.

Ἡμίονος ὑποκάτω, ἀγγεῖον (κύλιξ)	ΚΑ ἐν τοῖς δύο τῷ. τεσσάρων ἐγκοί- λων τριγώνων. Ρ Τετρώβολ. 45 κ.
----------------------------------	--

Τὸ νόμισμα τοῦτο ἀπεδόθη εἰς τὴν Μένδην ὑπὸ τοῦ von Sal-
let (*Zeit. f. Num.* 1885, σελ. 358) φρονούντος, ὅτι δυνατόν νά
ἐκαλεῖτο ποτε αὕτη Καναστραῖον ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου παρ' ᾧ
ἔκειτο.

Ποτίδαια, ἀποικία τῆς Κορίνθου ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου
ἀρξαμένη κοπῆς νομισμάτων ἐνωρὶς ἐν τῇ πέμπτῃ ἑκατονταε-
τηρίδι. Τὸ ὄνομά της προδήλως παράγεται ἐκ τοῦ Ποσειδῶν
(Πρβλ. Ποσειδωνία). Ὁ τύπος τοῦ τετραδράχμου ἐνεπνεύσθη
ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ ἱσταμένου.

ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος (VIII, 129) ἐν τῷ προαστείῳ τῆς πόλεως. Ὁ Millingen (*Syll.* σελ. 48) φρονεῖ, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ τετρωθόλου γυναικεῖα κεφαλὴ δυνατόν νά παριστᾷ τὴν Παλλήνην, ἀφ' ἧς ἐκλήθη ἡ χερσόνησος. Τὰ νομίσματα περατοῦνται μετὰ τῆς ἐν ἔτει 432-429 π. Χ. περιφήμου πολιορκίας τῆς Ποτιδαίας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.

Περὶ τὰ 500-429 π. Χ.

Π Ποσειδῶν Ἴππιος ἔφιππος, κρατῶν δὲ τρίαῖναν ὑποκάτω τοῦ ἵππου, ἀστήρ.	Τετράγωνον ἔγκοilon διαγωνίως διηρημένον (Πίναξ ΙΑ'. II) . . .
ΠΘ ἢ Π Ὅμοιος.	Α Εὐβοϊκὸν τετράδρ.
Π Ἴππεὺς γυμνὸς ἐπὶ προτομῆς καλῶντος ἵππου.	Κεφαλὴ γυναικεῖα μετὰ κόμης κωνοειδῶς διατεθειμένης. Α Τετρώβ.
Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.	Ὅμοιος Α Διώβολ.
	ΠΟΤ Πήγασος Α · 7

Κασσάνδρεια, Εὐρυδίκεια. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ Κασσάνδρου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ποτιδαίας. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐκαλεῖτο Εὐρυδίκεια (Πολυαῖνου, VI. 7) πρὸς τιμὴν τῆς Εὐρυδίκης, θυγατρὸς τοῦ Λυσιμάχου (298-294 π. Χ.) ἢ τῆς Εὐρυδίκης, ἀδελφῆς τοῦ Κασσάνδρου, τῆς βασιλευσάσης ἐν Μακεδονίᾳ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν ἔτει 280 π. Χ.

Περὶ τὰ 298-280 π. Χ.

Κεφαλὴ πεπλοφόρος βασιλίσσης. (B. M. Cat. Mac. σελ. 75.)	ΕΥΡΙΔΙΚΕΩΝ Τρίπους . . Α · 65
---	-------------------------------

Δὲν εἶνε γνωστὰ ἄλλα νομίσματα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου, ὅτε ἐδέχθη ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν καὶ ἔκοψε, μεταξὺ τῶν βασιλειῶν τοῦ Κλαυδίου καὶ Φιλίππου, χαλκᾶ νομίσματα μετὰ Λατινικῶν ἐπιγραφῶν.

Ἐπιγραφ. COLONIA IVLIA AVG. CASSANDRENSIS διαφόρως συντετμημένη. Τύπος τῆς ὀπισθίας ὀψεως εἶνε σχεδὸν πάντοτε ἡ κεφαλὴ τοῦ Διὸς Ἀμμωνος.

Βοττική Οἱ Βοττιαῖοι κατεῖχον ἀρχικῶς τὴν παραλίαν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀλλ' ἐξώσθησαν ἐν παλαιᾷ ἐποχῇ καὶ ἐγκατεστάθησαν παρὰ τὴν Ὀλυνθον ἐν τῇ ἀπ' αὐτῶν κληθείσῃ Βοττικῇ. Πρωτεύουσα πόλις αὐτῶν ἦτο ἡ Σπάρτωλος (B. M. Cat. Mac. σελ. XL.).

Περὶ τὰ 424-392 π. Χ.

Κεφαλὴ Δῆμητρος μετὰ στεφάνου σταχύων. (Imhoof, <i>Choix</i> , Πίν. I. 16.)	ΒΟΤΤΙΑΙΩΝ Προτομὴ ταύρου ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Ρ Φοινικιδὸν τετρώβολ. 36 %
---	---

Χρόνοι τῆς Χαλκιδικῆς Συμμαχίας, 392-379 π. Χ. ἡ βραδύτερον.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.	ΒΟΤΤΙΑΙΩΝ Λύρα	Α·55
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	» Ὅμοιως	Α·45
Κεφαλὴ γυναικεία.	» Ταῦρος κυρίσσω	Α·7

Ἴδε ὡσαύτως Βοττιαῖους Ἡμαθίας. (Μακεδονία ὑπὸ τοῦς Ῥωμαίους).

Δίκαια, ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀποικία τῆς Ἐρετρίας, ἐξ' ἧς ἐλήφθη ὁ νομισματικὸς αὐτῆς τύπος. Περὶ τῆς διακρίσεως μεταξὺ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῶν τῆς Θρακικῆς Δικαίας, ἴδε J. P. Six (*Num. Chron. N.S.* τόμ. XV. σελ. 97) Εἰς τοὺς Ἀθηναίους φορολογικοὺς καταλόγους (*Corp. Inscr. Ath.* τόμ. I σελ. 230) καλεῖται *Δίκαια Ἐρετρι[ῶν]*, οἱ δὲ κάτοικοι *Δικαιοπολῖται Ἐρετριῶν ἄποικοι*.

Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

Δάμυλις ἀποξεομένη, ἐνίοτε μετ' ἐπιγραφῆς ΔΙΚΑ [B. M. Cat. Mac. σελ. 70.]	Τέσσαρα ἢ πλείονα τριγωνικὰ ἐγκοίλα. Ρ Εὐβοϊκὸν τετρώβολ. 44 %
Ἀλέκτωρ. [Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> Πίν. C. 14.]	Σηπία ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Ρ Τετρώβολ. 41 %
ΔΙΚΑΙ Ἀλέκτωρ. [Imhoof <i>é. á.</i> Πίν. C. 15.]	Ὅστρακον χήμης ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Ρ Διώβολ. 41 %
Ταῦρος ἢ προτομὴ αὐτοῦ. [Αὐτόθι ἀρ. 16, 17.]	Ὅμοιως Ρ Διώβολ. καὶ ὀβολ.

Κεφαλή γυναικεία.

Περὶ τὸ 400 π. Χ.

| ΔΙΚΑΙΟΠΟΛ Ταῦρος ἱστάμενος Α·65

Ἐτέρας ποικιλίας ἶδε παρὰ Imhoof ἔ. ἀ. σελ. 71 κ. ἔξ.

Ἀῖνεα, ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, κτισθεῖσα κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Αἰνείου (Otto Abel, *Makedonien vor König Philipp*, σελ. 37, καὶ Friedlaender, *Monatsbericht d. K. Akad. d. Wissensch.*, 1878).

Πρὸ τοῦ 500 π. Χ.

ΑΙΝΕΑΣ Αἰνείας φέρων τὸν Ἀγχίστην, προπορευομένης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Κρεούσης καὶ φερούσης τὸν Ἀσκανίον.	Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον (<i>Zeit. f. Num.</i> VII 221). . . Ρ Εὐβοϊκὸν τετράδρ.
--	---

Περὶ τοῦ ἀξιολόγου νομίσματος τούτου, ὅπερ παρουσιάζει τὴν ἀρχαιοτάτην τῶν μέχρις ἡμῶν περισωθέντων παραστάσεων τρωϊκοῦ μύθου, ἶδε Friedlaender (ἔ. ἀ.). Τὰ μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς δύο περιόδους.

500-424 π. Χ.

Κεφαλή πωγωνοφόρου Αἰνείου μετὰ κράνους, ἀρχαϊκῆς δὲ τεχνοτροπίας.	Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον. Ρ Εὐβ. τετρώβ. 39 κ. καὶ διώβολ. 21 κ.
--	--

424-350 π. Χ.

Κεφαλή Αἰνείου, νεωτέρας τεχνοτροπίας.	ΑΙΝΕΑΣ Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον . . . Ρ Φοινικ. τετρώβ. 35 κ.
--	---

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους ἀττικοῦ ἐλαίᾳ ἐστεμμένου. [Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> , Πίν. C. 12.]	» Ταῦρος ἐπιστροφόμενος, ἐν τετραγώνῳ ἔγκοιλῳ Ρ Φοινικ. τετρώβ. 36 κ.
---	---

Κεφαλή Ἀσκανίου μετὰ πύλου φρυγικοῦ. (Imhoof, <i>Choix</i> Πίν. I, 15.)	ΑΙΝΕΙΑΤΩΝ Ταῦρος . . . Α·6
---	----------------------------

Ε. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΕΝ ΤΑΙΣ ΧΩΡΑΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΥΜΟΝΟΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΟΤΤΙΑΙΑΣ

Ἀμφίπολις, ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος. Ἄν καὶ ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ἐν ἔτει 437 π. Χ. ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, δὲν φαίνεται ὅτι ἔκοψε

νομίσματα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 424 π. Χ. ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Βρασίδου. Ἐκτοτε δὲ μέχρι τῆς ἐν ἔτει 358 π. Χ. ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου διετέλει πράγματι ἐλευθέρα. Τὰ νομίσματα δὲ τῆς Ἀμφιπόλεως ὡς καλλιτεχνήματα ὑπερβαίνουν ἰσως τὰ νομίσματα πασῶν τῶν πόλεων τῆς βορείου Ἑλλάδος. Ἡ ἀγωνιστικὴ λαμπάς, ἥτις εἶνε ὁ συνήθης τύπος τῆς ὀπισθίας ὀψευς, ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν Ἀρτέμιδος τῆς Ταυροπόλου ἢ Βραυρωνίας, ἥτις ἐλατρεύετο ἰδίως ἐν Ἀμφιπόλει καὶ εἰς τιμὴν τῆς ὁποίας ἤγγετο ἡ λαμπαδηφορία (Leake, *Num. Hell.* σελ. 11). Κανὼν σταθμητικὸς εἶνε ὁ Φοινικικός.

Περὶ τὰ 424-358 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ἀντωποῦ κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολα ποικίλα· μέλισσα, τρίπους, Βοιωτικὴ ἀσπίς, φυτὸν στάχυος ἢ στάχους, καρκίνος, κύων κλπ.

*Ομοίως.

Κεφαλὴ νεανικὴ, πρὸς δ., φέρουσα ταινίαν.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ἢ κεφαλὴ νεανικὴ, φέρουσα ταινίαν.

ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΕΩΝ (σπανιώτερον ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ) γεγραμμένον ἐπὶ ἀναγλύφου πλαίσιου ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ἐν τῷ κέντρῳ λαμπάς καὶ διάφορα σύμβολα ἢ γράμματα. (Πίναξ ΙΑ'. 12.)
 Ρ Τετράδρ. 224 κ. Δρ. καὶ τριῶβ.

ΑΜΦΙ Λαμπάς ἀγωνιστικὴ ἐν στεφάνῳ. Ρ Τετράδρ. καὶ τετρώβ.

» Δελφίς ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Ρ Ὄβολ.

» Λαμπάς ἀγωνιστικὴ ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ. (B. M. Cat. Mac. σ. 45.) Α 7-45

Περὶ τὰ 358-168 π. Χ.

Διαρκούσης τῆς περιόδου ταύτης, ἡ Ἀμφίπολις ἦτο ἐν τῶν κυριωτάτων νομισματοκοπειῶν τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας.

Περὶ τὰ 168-146 π. Χ.

Ἐπειδὴ ἡ Ἀμφίπολις ἦτο πρωτεύουσα τῆς Πρώτης Χώρας τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ θὰ ἐκόπησαν ἐν αὐτῇ, ὡς θὰ ἐκόπησαν αὐτόθι καὶ πολλὰ τῶν κατωτέρω περιγραφομένων νομισμάτων (Κεφάλ. Θ').

Ἀπὸ τοῦ 146 π. Χ. περίπου μέχρι τοῦ Αὐγούστου.

Ὀλίγας χρονολογικάς ἐνδείξεις παρουσιάζουσι τὰ χαλκᾶ νομίσματα τὰ ἐπιγεγραμμένα ΑΜΦΙΠΟΛΙΤΩΝ ἢ ΑΜΦΙΠΟΛΕΙΤΩΝ. Ἐν τούτοις πολλοὶ τῶν τύπων εἶνε πανόμοιοι πρὸς τοὺς τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῶν ἐπιγεγραμμένων ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ καίτοι σαφῶς μεταγενεστέρων. Οἱ ἐξῆς τύποι ἀπαντῶσι συχνῶς.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.

Κένταυρος (B. M. *Cat. Mac.* σ. 46.)

Κεφ. τοῦ ἥρωος Περσέως (ἢ Ῥώμης).

Στέφανος Α · 75

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ δρυός. Α · 8

Κεφ. τοῦ Στρυμόνος καλαμοστεφής.

Δελφίς ἐν στεφάνῳ Α · 6

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ταυροπόλου.

Ταῦρος κυρίσων Α · 75

Ὁμοίως.

Δύο αἶγες ἀνορθούμεναι . . Α · 85

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

Αἶξ Α · 75

Κεφαλὴ Μεδούσης.

Ἀθηνᾶ νικηφόρος Α · 75

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

Ἴππος Α · 8

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (·)

Στάχυς Α · 65

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

Ὁμοίως Α · 75

Προτομὴ Ἀρτέμιδος.

Ἀρτεμις ταυροπόλος ἐπὶ ταύρου με-

τὰ πέπλου ἡνεμωμένου. Α 1·1

Ἡμιονγυαία ἐλάττωσις μετὰ τὸ 88 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἰανοῦ. Σημεῖον ἀξίας 1

Δύο κένταυροι στρέφοντες ἀλλήλοις
τὰ νῶτα.

Ἀσσάριον. Α 1·ὄγκ. 290 κ.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

Σ Πρῶρα. Ἡμισσάρ. Α · 9 ὄγκ. 89 κ

Πλείστοι τῶν ὑπολειπομένων τύπων, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν μὴ φερόντων τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος, ἀνήκουσιν εἰς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους (ἴδε B. M. *Cat. Mac.* σελ. 50 κ. ἐξ.), ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Σαλωνίας.

Τράγγελος, ἐπὶ τῆς ΝΑ ἄκρας τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Παγγαίου, δέκα δὲ μίλια περίπου πρὸς δυσμὰς τῶν Φιλίππων. Ἐνταῦθα θά

ἐκόπησαν τὰ νομίσματα τὰ φέροντα τὰς ἐπιγραφὰς ΤΡΑΙ καὶ ΤΡΑΙΛΙΟΝ.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Στάχυς [B.M. Cat., Mac., σελ. 130].	ΤΡΑΙ ἢ ΤΡΑΙ ἐντὸς τῶν τεσσάρων χωρισμάτων ἐγκοίλου τετραγώνου Ρ 5·6 κ.
Σταφυλή.	Ομοίως Ρ 3 κ.
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ μετὰ πετάσου.	ΤΡΑΙ μετὰ τῶν τεσσάρων κνη- μῶν τροχοῦ Α 6—35

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ μετὰ πετάσου.	ΤΡΑΙΛΙΟΝ ῥόδον Α 65
----------------------------	-------------------------------

Σχετικῶς πρὸς τὸν τύπον τοῦτον ὁ Heuzey (*Mission archéologique de Macédoine*, σελ. 158) ἔδειξεν, ὅτι τὰ ῥόδα τοῦ Παγγαίου ὄρους, καλούμενα ἑκατοντάφυλλα, ἦσαν περίφημα ἐν τῇ ἀρχαιότητι.

Φίλιπποι. Κατὰ τὸν ἕκτον ἤδη π. Χ. αἰῶνα οἱ Θάσσιοι ἐκέκτηντο ἀποικίαν μεταλλευτῶν ἐπὶ τῆς Θράκης, καλουμένην Λάστον, ἧς ἡ χώρα ἐξετείνετο πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν μέχρι τῶν καλουμένων Κρηνίδων πηγῶν. Κατόπιν αἱ φυλαὶ τοῦ Παγγαίου ἀπεδίωξαν τοὺς Θασίους· ἐν ἔτει ὅμως 361 π. Χ. ὁ Ἀθηναῖος ῥήτωρ Καλλίστρατος ἐπανίδρυσεν τὴν ἀποικίαν τῆς Θάσου εἰς Κρηνίδας τῇ συνδρομῇ ἀριθμοῦ τινος Θασίων.

Χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ἐκόπησαν νῦν ἐν τῇ ἀναγεννηθείσῃ ἀποικίᾳ, φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΘΑΣΙΟΝ ΗΓΕΙΡΟ καὶ τύπους, ἔμπ. μὲν κεφαλὴν Ἡρακλέους, ὅπ. δὲ τρίποδα. Ἐν ἔτει 358 π. Χ. ὁ Φίλιππος ἐκυρίευσεν τὴν χώραν μετὰ τῶν πλουσίων αὐτῆς μεταλλείων, μετωνόμασε δὲ τὴν πόλιν ἐκ τοῦ ὀνόματός του Φιλίππου, καὶ παρεχώρησεν αὐτῇ τὸ προνόμιον τοῦ κόπτειν νομίσματα πανόμοια τοὺς τύπους πρὸς τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα νομίσματα τῶν Θασίων, φέροντα ὅμως τὴν ἐπιγραφὴν ΦΙΛΙΠΠΩΝ, * Στατῆρες 133 κ. [B. M. Guide, Πιν. XXI, 13], Ρ Φοινικικαὶ δραχμαὶ καὶ ἡμί-δραχμα, πρὸς δὲ Α μεγέθους· 7—65

Οἱ Φίλιπποι πρὸ τοῦ τέλους τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου ἀπώλεσαν τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νόμισμα ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτῶν ὄνομα, διέμειναν ὅμως βασιλικὸν νομισματοκοπεῖον ἐπὶ Φιλίππου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, τοῦ συμβόλου τῆς πόλεως, τρίποδος, συχρὰ ἀπαντῶντος ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας.

Ἀπὸ δὲ τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου δὲν φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν ἐνταῦθα νομίσματα. Μετὰ τὴν μάχην ὅμως τῶν Φιλίππων παρεχωρήθη τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν εἰς τοὺς ἀπομάχους τοῦ πραιτοριανοῦ συντάγματος οὓς ὁ Αὐγούστος ἐνεκατέστησεν εἰς Φιλίππους. Αἱ ἐπιγραφαὶ δὲ τῶν νομισμάτων τῆς σειρᾶς ταύτης εἶνε λατινιστὶ γεγραμμέναι COHOR. PRAE. PHIL. ἢ COL. AVG. IVL. V. PHILIPP., κλπ. = Colonia Augusta Julia Vietrix Philippensium. Ὡς πρὸς τοὺς τύπους ἴδε B. M. *Cat. Mac.* σελ. XLVI καὶ 98.

Μεθώνη, ἐν τῇ Πιερίᾳ. Τὰ ὀλίγα γνωστὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης εἶνε πάντα ἀρχαιότερα τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐν ἔτει 354 π. Χ. πολιορκίας αὐτῆς.

Περὶ τὰ 400-354 π. Χ.

Κεφαλή γυναικεία.

| ΜΕΘΩ Λέων θραύων ὄρου. Α·65

Ἰδε ἕτερον νόμισμα μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΜΕΘΩ ἐν *Cat. Margaritis* σελ. 9 (Paris 1874).

Πύδνα. Αὕτη κατ' ἀρχὰς ἦτο ἐλληνικὴ πόλις τῆς Μακεδονικῆς ἀκτῆς, ἰδρυμένη ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Κατόπιν ὅμως περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας. Ἀμύντας ὁ Γ' ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ τὸ παραθαλάσσιον διαμέρισμα τῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς Ὀλυνθίους· εἰς τὸ χρονικὸν δὲ τοῦτο διάστημα ἀνήκουσι τὰ χαλκὰ νομίσματα τῆς Πύδνης, τὰ φέροντα πανομοίους τύπους πρὸς τὰ τοῦ Ἀμύντα.

389-379 π. Χ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.
[B. M. *Cat. Mac.* 101]

| ΠΥΔΝΑΙΩΝ Ἀετὸς σπαράσσων ὄφιν
Α·65

Ἔτερον διάστημα αὐτονομίας ἐμφανίζεται διαρκούσης τῆς βασιλείας Περδίκκα τοῦ Γ'. Ἡ Πύδνα ἔκοψε πάλιν κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον χαλκᾶ νομίσματα, ὧν ὁ ὀπίσθιος τύπος, ἡ γλαύξ, προδίδει Ἀθηναϊκὴν ἐπιρροήν. Ἀληθῶς δὲ λέγεται περὶ τῆς Πύδνης, ὅτι ὑπετάγη τοῖς Ἀθηναίοις ἐν ἔτει 364-458 π. Χ., δυνάμεθα ὅμως νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι εἶχεν ἐλευθέρους θεσμούς ὑπὸ Ἀθηναϊκὸν ἔλεγχον, ἐπειδὴ μαρτυρεῖται, ὅτι δὲν ἐπεθύμουν ποσῶς νὰ παραδοθῶσιν καὶ πάλιν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας (Θεοπόμπου, Ἀποσπ. 189).

364-350 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.	ΡΥΔΝΑΙΩΝ Γλαύξ ἐν στεφάνῳ ἐλαίας.
[B. M. Cat. Mac. σελ. 101.]	

Ζ. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

Ἀλέξανδρος Α'. 478-454 π. Χ. Ἐξαιρουμένων ἴσως νομισμάτων τινῶν κοπέντων ἐν Αἰγαῖς τῇ ἀρχαίᾳ πρωτευούσῃ τῆς Μακεδονίας, ἐπιγεγραμμένων δὲ ΑΛ, ΑΛΕ, κ.λ.π., δὲν ὑπάρχουσι νομίσματα Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'. ἀρχαιότερα τοῦ 480 π. Χ. ὅτε περίπου ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς κατακτήσεως τῶν Βισαλτῶν ἐγένετο κύριος τῶν πλουσίων μεταλλείων ἐκείνων, περὶ ὧν λέγεται ὅτι ἀπέφερον αὐτῷ καθ' ἡμέραν τάλαντον ἀργυρίου.

Ἡ νέα αὕτη συρροὴ νομίσματος καὶ ἡ ἐγκαίνισις νέας ἐμπορικῆς ὁδοῦ ἐκ Μακεδονίας πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῶν παραλίῶν τῆς Θράκης διὰ μέσου τῆς πεδιάδος τοῦ Στρυμόνος, ἐγένετο ἀναμφιβόλως ἀφορμὴ τῆς μεταβολῆς τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος ἀπὸ Βαβυλωνιακοῦ εἰς Φοινικικόν, τῆς συμβάσεως νῦν ἐν τῇ Μακεδονικῇ κυκλοφορίᾳ. Ὁ Ἀλέξανδρος παρεδέχθη τὴν Βισαλτικὴν νομισματοκοπίαν, ἀντικαταστήσας ἀπλῶς διὰ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ ὀνόματος τὰ τῶν Βισαλτῶν.

Πολεμιστὴς γυμνὸς μετὰ δύο δορά-
των, φέρων καυσίαν καὶ ιστάμε-
νος παρὰ ἵππον.

[B. M. *Cat. Mac.*, σελ. 157.]

Ἴππος ἐλεύθερος (αὐτόθι).

Ὅμοιως (αὐτόθι).

Κεφαλὴ νεανικὴ μετὰ καυσίας (αὐ-
τόθι σελ. 158).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ἐν τετραγώνῳ (Πί-
ναξ I 5'. 5)

Ρ Φοινικ. ὀκτάδραχ. (448 κ.)

Ρ » ὀκτώβολον (66 κ.)

Ἐγκοιλὸν τετράγωνον εἰς τέσσαρα
διηρημένον Ρ Τετρώβολ.

Ὅμοιως Ρ Διώβολ.

Ὅμοιως Ρ Ὀβολ.

Τὰ ἀνεπίγραφα κομμάτια λίαν δυνατὸν ἐπίσης νὰ ἐκόπησαν
ὑπὸ τῶν Βισαλτῶν.

Περδίκκας Β'. 454 - 413 π. Χ. Ὑπάρχουσι διάφορα, τὸ
πλεῖστον ἀνεπίγραφα, Μακεδονικὰ νομίσματα Φοινικικοῦ σταθμοῦ
ἀνήκοντα κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Περδίκκα.

Ἴππος μετὰ δύο δοράτων.

[B. M. *Cat. Mac.*, σελ. 158.]

Ὅμοιως.

[Imhoof, *Mon. Gr.*, Πιν. D. 5.]

Ἴππος ἐλεύθερος.

[B. M. *Cat. Mac.* σελ. 159.]

Ὅμοιως (αὐτόθι, σελ. 160).

Προτομὴ ἵππου (αὐτόθι).

Ἴππεὺς μετὰ δύο δοράτων (αὐτόθι,
σελ. 161).

Ἴππος ἀνορθούμενος (αὐτόθι, σελ.
162).

Ἴππος δεδεμένος εἰς κρίκον (αὐτόθι).

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος Ἡρακλέους
(αὐτόθι, σελ. 163).

Κεφαλὴ ἢ προτομὴ αἰγὸς ἐν τετρα-
γώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ Τετράδρ.

Κεφαλὴ κρानοφόρος ἐν τετραγώνῳ
ἐγκοίλῳ Ρ Τετράδρ.

Κράνος ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . .
Ρ Τετρώβολ.

Κηρύκειον ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ .
Ρ Τετρώβολ.

Κράνος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ . . .
Ρ Διώβολ.

Προτομὴ λέοντος ἐν ἐγκοίλῳ τετρα-
γώνῳ Ρ Τετρώβολ.

ΠΕΡΔΙΚ Κράνος ἐν ἐγκοίλῳ τετρα-
γώνῳ Ρ Τετρώβολ.

Π]ΕΡ Προτομὴ λέοντος ἐν ἐγκοίλῳ
τετραγώνῳ Ρ Διώβολ.

ΠΕΡ Ῥόπαλον καὶ τόξον ἐν ἐγκοίλῳ
τετραγώνῳ Ρ Διώβολ.

Ἀρχέλαος Α'. 413 - 399 π. Χ. Εἶδομεν, ὅτι ἀπὸ τῶν
ἀρχῶν τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ὁ Φοινικικὸς στατήρ (ὀλκή

230 — 220 κ. ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀνόδου τοῦ Ἀρχελαοῦ εἰς τὸν θρόνον ὁ στατῆρ οὗτος ἀντηλλάχθη πρὸς ἕτερον 170 κ., ὅστις ἀπὸ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ (ἴσου πρὸς δύο Περσικὰς σίκλους) ὠνομάσθη Περσικός στατῆρ. Τὰ νομίσματα τῶν δύο σπουδαίων πόλεων Ἀβδήρων καὶ Μαρωνείας ὑφίσταται ὁμοίαν μεταβολὴν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Τὰ αἷτια τῆς ἀλλαγῆς ταύτης παραμένουσιν ἀνεξήγητα.

Ἴππεὺς τρέχων, φέρων καυσίαν καὶ χλαμύδα, ὠπλισμένος δὲ διὰ δύο δοράτων.

Κεφαλὴ ἄρρην νεαρά, φέρουσα ταινίαν. [B. M. Cat. Mac., σελ. 164].

Ἴππος (αὐτόθι).

Ὅμοιος (αὐτόθι, σελ. 165).

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου (αὐτόθι).

Ὅμοιος (αὐτόθι).

Ὅμοιος (αὐτόθι, σελ. 166).

Ὅμοιος (αὐτόθι).

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον.

[Imhoof, *Choix*, Πίν. I. 1].

Ἀέροπος, (= Ἀρχέλαος Β'), 396 — 392 π. Χ.

Κεφαλὴ ἀνδρική νεαρά μετὰ καυσίας.

Ὅμοιος [B. M. Cat. Mac., σελ. 167].

Ἀμύντας Β' (ς) 392-490 π. Χ.

Κεφαλὴ ἄρρην νεαρά, φέρουσα ταινίαν. B. M. Cat., Mac., σελ. 168].

Κεφαλὴ Πανὸς μετὰ μικρῶν κερμάτων.

Γυμνὴ νεανική κεφαλὴ ἀνδρὸς (αὐτόθι σελ. 169).

ΑΡΧΕΛΑΟ Προτομὴ αἰγὸς ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ (Πίναξ IB. 1) Ρ Στατῆρ, 170 κ.

ΑΡΧΕΛΑΟ Ἴππεὺς μετὰ λυτοῦ χλαμύδα . . Ρ Στατῆρ.

» Κράνος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ . . Ρ Διῶβολ. 28 κ.

ΑΡΧΕΛ Ἀετὸς ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ Ρ Διῶβολ.

ΑΡΧ Προτομὴ λύκου ὑπεράνω, ῥόπαλον . . . Ρ Ὀβολ. 14 κ.

» Κεφαλὴ λύκου καὶ ῥόπαλον. Ρ Ἡμιῶβολ. 7 κ.

ΑΡ Κεφαλὴ λέοντος καὶ ῥόπαλον. Ρ 1/4 Ὀβολ. 4.7 κ.

ΑΡΧΕΛΑΟ Ῥόπαλον, φαρέτρα καὶ τόξον. Α μέγεθ. 7

ΑΡΧΕ Προτομὴ κάπρου . . . Α 5

ΑΕΡΟΠΟ Ἴππος βαδίζων . . . Α 5

» Προτομὴ λέοντος. Α 5

ΑΜΥΝΤΑ Ἴππος μετὰ λυτοῦ χλαμύδα . . Ρ Στατῆρ, 160 κ.

» Προτομὴ λύκου. . Α 4

» Κράνος Α 5

Παυσανίας, 390—389 π. Χ.

Κεφαλή ἄρρην νεαρά, φέρουσα ταινίαν.	ΠΑΥΣΑΝΙΑ Ἴππος ιστάμενος (Πίναξ IB'. 2.) R Στατήρ.
*Ομοίως. [B. M. Cat. Mac. σ. 170.]	» Προτομή λέοντος. A .65

***Αμύντας Γ'.**

Πρώτη βασιλεία, 389-383 π. Χ.

Κεφαλή παγωνοφόρος Ἡρακλέους. (Πίναξ IB'. 3.)	ΑΜΥΝΤΑ Ἴππος ιστάμενος . . . R Στατήρ.
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.	» Ἀετὸς στρεφόμενος . . . R Διώβολ.
Κεφαλή παγωνοφόρος Ἡρακλέους. [B. M. Cat. Mac. σελ. 172.]	» Προτομή κάπρου ὑπεράνω ρόπαλον A .55

Δευτέρα βασιλεία, 381-369 π. Χ.

*Ἴππεὺς ἀνορθούμενος, βάλλων διὰ δόρατος. [B. M. Cat. Mac. σ. 173.]	ΑΜΥΝΤΑ Λέων θραύων δόρου . . R Στατήρ.
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ (Αὐτόθι σελ. 174).	» Ἀετὸς σπαράσσων ὄφιν . A .6
*Ομοίως (Αὐτόθι).	» Τόξον καὶ ρόπαλον χιαστί A .4
*Ομοίως.	» Ῥόπαλον A .4
Κεφαλή ἄρρην νεαρά.	» Προτομή λύκου . . A .5

***Αλέξανδρος Β'.** 369-368 π. Χ. Δὲν ὑπάρχουσι νομίσματα δυνάμενα νὰ ἀποδοθῶσιν μετὰ βεβαιότητος εἰς τὸν βασιλεῖα τοῦτον.

Περδίκκας Γ', 365 ἢ 364-359 π. Χ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ. (Πίναξ IB'. 4.)	ΠΕΡΔΙΚΚΑ Ἴππος τριποδίζων . . R Στατήρ.
*Ομοίως. [B. M. Cat. Mac. σ. 175.]	» Λέων θραύων δόρου. A .8
*Ομοίως (Αὐτόθι, σελ. 176).	» Ἀετὸς στρεφόμενος . . . A .6

Φίλιππος Β'. 359-336 π. Χ. Τοῦ Περσικοῦ χρυσοῦ Δαρεικοῦ ὄντος μέχρι τοῦδε τοῦ μόνου κυκλοφοροῦντος χρυσοῦ νομίσ-

ματος ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι οὐχ ἤττον ἢ ἐν ταῖς κτήσεις τοῦ Μεγάλου βασιλέως, ὁ Φίλιππος καταλαβὼν τὰ χρυσοφυχεῖα τῶν Φιλίππων ἠδυνήθη νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ Περσικὸν νόμισμα διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χρυσῶν στατῆρων, οὓς ἐξέπεμπεν εἰς μέγα πλῆθος ἐκ πολλῶν νομισματοκοπειῶν διαφόρων μερῶν τοῦ βασιλείου αὐτοῦ, ἀναδιοργανίζων συγχρόνως τὸ Μακεδονικὸν νόμισμα ἐπὶ νέου ἐντελῶς συστήματος, τελειοποιηθέντος κατόπιν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ διμεταλλισμοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς βέλτε-
 τῶν νομισματικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Φιλίππου, ἐπειδὴ, ἐνῶν ἐξέ-
 διδε τὰ χρυσᾶ αὐτοῦ νομίσματα κατὰ τὸν Δαρεικὸν κανόνα, παρε-
 δέχθη ὡς πρὸς τὸν ἄργυρον αὐτοῦ τὸν Φοινικικὸν σταθμὸν (ἤτοι τὸν
 κανόνα τῶν 15 στατῆρων), 15 στατῆρων, ἤτοι τριάκοντα δραχ-
 μῶν ἰσοφαρίζουσιν κατ' ἀξίαν, ἐν τῇ τότε σημειουμένῃ τιμῇ τοῦ
 χρυσοῦ (1 : 12½), πρὸς ἓνα χρυσοῦν στατῆρα. Ὁ κανὼν οὗτος
 ἐξελέγη πιθανῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ διατηρήσεως τῆς τιμῆς τοῦ χρυσοῦ
 ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοῦ ἀργύρου, τῶν οὕτω ἐπιτυγχανομένων
 στρογγύλων ἀριθμῶν εὐκολυνόντων τοιοῦτόν τι ἀποτέλεσμα. Ἐν
 τούτοις ἡ ἄπειρος εἰσροὴ χρυσοῦ ἐκ τῶν νεωστὶ ἀνοιχθέντων μεταλ-
 λείων ἀπέδειξε ταχέως τὸ μάταιον τοῦ σχεδίου. Ἡ ἀξία τοῦ χρυ-
 σοῦ ἤρξατο ἐκπίπτουσα, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἅμα τῇ ἀνόδῳ αὐτοῦ
 εἰς τὸν θρόνον ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν μονομεταλλικὴν
 κυκλοφορίαν, κόπτων τὸν τε χρυσὸν καὶ ἄργυρον αὐτοῦ κατὰ ἓνα
 ὡς ἄπλοῦ μετάλλου καὶ μὴ ἐπιχειρηθέντος νὰ καθορισθῇ ὀριστικῶς
 ὁ ἀριθμὸς τῶν χρυσῶν δραχμῶν, ἀνθ' ὧν εἰς χρυσοῦς στατῆρ ὡ-
 φείλε νομίμως νὰ ἀνταλλάσσεται (Droysen, *Geschichte des Hel-
 lenismus*, I, 155).

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής,
 μετὰ κόμης βραχείας (Πιν. IB'. 5)

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.

ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἄρμα . . . 133 x
 x Στατῆρ.
 » Προτομὴ λέοντος.
 x Ἡμιστάτῆρ.

Κεφαλή 'Ηρακλέους νεαροῦ, ἐν ΦΙΛΙΠΠΟΥ 'Ρόπαλον καὶ τόξον. .
λεοντῇ. Φ $1/4$ στατήρος.
'Ομοίως.

» Τύποι διάφοροι, κεραυ-
νός — τρίαινα — ῥό-
παλον — κἀνθαρος —
κνήμη αἰγός . . .
 Φ $1/8$ στατήρες.

Κεφαλή 'Απόλλωνος ὡς ἐπὶ τῶν στα-
τήρων. » Κεραυνός
 Φ $1/12$ στατήρος.

Ἡ ἐπὶ πολλῶν τοῦ Φιλίππου χρυσῶν στατήρων κεφαλή
ὁμοιάζει πρὸς τὸν 'Αρην μᾶλλον ἢ τὸν 'Απόλλωνα. Ἴδε Gardner
(*Num. Chron.*, 1880, σελ. 52).

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφαλή Διός, δαφνοστεφής.
(Πίναξ IB'. 6.) ΦΙΛΙΠΠΟΥ Παις γυμνός ἔφιππος,
φέρων φοίνικα ἢ στέφανον τὸν κέ-
λητα αὐτοῦ
 $\mathcal{P}$ Τετράδρ., 224, κ.

'Ομοίως. ΦΙΛΙΠΠΟΥ 'Ἰππεὺς Μακεδῶν πω-
γωνοφόρος, φέρων καυσίαν καὶ
χλαμύδα, ἐγείρων δὲ τὴν δεξιάν.
 $\mathcal{P}$ Τετράδρ.

Κεφαλή 'Ηρακλέους νεαροῦ, ἐν λεοντῇ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ 'Εφηβος ἔφιππος. . .
 $\mathcal{P}$ Δίδρ., 112 κ.

'Ομοίως. » 'Ομοίως. $\mathcal{P}$ 'Οκτώβ., 66 κ.

'Ομοίως. » 'Ομοίως. $\mathcal{P}$ Δραχμή, 56 κ.

'Ομοίως. » 'Ἰππεὺς Μακεδῶν
 $\mathcal{P}$ Δραχμή.

Κεφαλή 'Απόλλωνος, δαφνοστεφής
ἢ μετὰ πλατείας ταινίας. » 'Ἰππεὺς γυμνός ἀνορθούμε-
νος. $\mathcal{P}$ Τετρώβολ., 37 κ.

Κεφαλή 'Αρτέμιδος, κατ' ἐνώπιον. » 'Εφηβος ἔφιππος
 $\mathcal{P}$ Τετρώβολ.

Κεφαλή 'Απόλλωνος μετὰ πλατείας
ταινίας. » 'Ομοίως. $\mathcal{P}$ Τριώβ., 28 κ.

'Ομοίως. » 'Ημισυ ἵππου
 $\mathcal{P}$ Διώβολ., 18 κ.

'Ομοίως. » Κεφαλή ἵππου. $\mathcal{P}$ Διώβολ.

Κεφαλή 'Ηρακλέους νεαροῦ. » 'Ρόπαλον . . $\mathcal{P}$ 'Οβολ.(;)

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ πλατείας ταινίας.	ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἴππεὺς γυμνός.	Α . 7 . 6
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ, ἐν λεοντῇ.	» Ῥόπαλον . .	Α . 55 . 45

Οἱ ὀπισθότυποι τῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου εἶνε πάντες ἀγωνιστικοὶ καὶ ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἐορταζομένους ὑπὸ Φιλίππου ἐν Δίῳ πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς (Müller *Num. d' Alex.* σελ. 11 καὶ 344), ἢ μᾶλλον, εἰς τοὺς μεγάλους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἔνθα ἐνίκησαν τὰ ἄρματα τοῦ Φιλίππου. Ἀληθῶς ἔχομεν τὴν ἄμεσον μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου ὑπὲρ τῆς τελευταίας ὑποθέσεως (*Ἀλεξ.* κ. 4: τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκας τῶν ἀρμάτων ἐγχαράττων τοῖς νομίμασιν). Ὁ Φίλιππος ἐνίκησεν ἐπίσης ἑαυτὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ (Πλουτ. *Ἀλεξ.* κ. 3), νίκην ἣν διαιώνισεν ἐπὶ τῶν τετραδράχμων αὐτοῦ. Ὁ φέρων τὴν καυσίαν καὶ χλαμύδα ἵππεὺς εἶνε ὀλιγώτερον βεβαίως ἀγωνιστικός, ἴσως δὲ παριστᾷ αὐτὸν τὸν βασιλέα ἐν τῷ τυπικῷ σχήματι ἱππέως Μακεδόνα.

Τὰ νομίσματα τοῦ Φιλίππου ἐκόπησαν εἰς πολλὰ νομισματοκοπεῖα διαφόρων μερῶν τοῦ κράτους αὐτοῦ. Περὶ τῶν διαφόρων τῶν νομισματοκοπειῶν ἐμβλημάτων ἅτινα φέρουσιν, ἴδε Müller *Mon. d' Alex. le Grand*, οὗτινος ὅμως αἱ κατὰ τόπους ἀποδόσεις πρέπει νὰ γίνωνται δεκταὶ μετὰ μεγάλης προσοχῆς. Ἐξηκολούθουν δὲ ταῦτα νὰ κυκλοφορῶσιν ἐν Εὐρώπῃ ἐπὶ μακρὸν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, οἱ δὲ Γαλάται ὅτε ἐπέδραμον καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν Ἑλλάδα, ἔλαβον μέγαν ἀριθμὸν αὐτῶν μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, ἔνθα ταῦτα ἐξηκολούθουν ἐπὶ μακρὸν νὰ χρησιμεύωσιν ὡς πρότυπα τῶν ἐγχωρίων νομισμάτων τῆς Γαλατίας καὶ τῆς Βρεταννίας.

Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, 336-323 π. Χ. Ἡ νομισματοκοπία τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶνε κλάδος τῆς νομισματικῆς τοσοῦτον λίαν ἐκτενὴς καὶ πολὺπλοκος ὥστε δύσκολον εἶνε νὰ πραγματευθῶμεν λεπτομερῶς περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ παρούσῃ συγγραφῇ. Τὰ πρῶτα αὐ-

τοῦ νομίσματα εἶνε μακεδονικῆς κατασκευῆς καὶ τεχνοτροπίας, πρέπει δὲ νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὰ ἀρχαιότερα ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ, πρὸ τῆς ἐκστρατείας εἰς Ἀσίαν. Τὸ τετράδραχμον (227 κ.) ἀκολουθεῖ τὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου, ἐνῶ διὰ τὰ μικρότερα κλάσματα εἰσήχθη ὁ εὐβοϊκο-αττικὸς κανὼν, ὅστις ἔτη τινὰ κατόπιν ἐχρησιμοποιήθη γενικῶς ἐν τῇ νομισματοκοπίᾳ τῶν τε Εὐρωπαϊκῶν καὶ Ἀσιατικῶν κτήσεων αὐτοῦ.

Περὶ τὰ 336-334 π. Χ.

Κεφαλή Διὸς ὡς ἐπὶ τῶν τετρα- δράχμων τοῦ Φιλίππου. [Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> Πίν. D. 8].	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυ- νοῦ, στρέφων τὴν κεφαλὴν . . . Ρ Τετράδρ., 227 κ.
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ὅμοιος. Ρ Δραχμὴ (Ἀττική).
Ὅμοιος.	» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ . . Ρ Ἡμίδραχμ.
Ὅμοιος.	» Δύο ἀετοὶ ἀντιμέτωποι ἐπὶ κεραυνοῦ. Ρ Διῶβ.
Ὅμοιος.	» Κεραυνός. Ρ Ὁβολός.
Ὅμοιος.	» Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ στρέ- φον τὴν κεφαλὴν Α ·65
Κεφαλή Ἀπόλλωνος, μετὰ μακρᾶς κόμης.	» Κεραυνός. . . . Α ·55

Μετὰ τὸ 334 π. Χ. περίου.

Πιθανῶς οὐχὶ πρὸ τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ εἰς Ἀσίαν ἔκοψεν ὁ Ἀλέξανδρος τὰ ἀφθονώτατα αὐτοῦ διεθνῇ νομίσματα, ὧν οἱ ἐξῆς εἶνε οἱ κύριοι τύποι: —

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου κορινθιακοῦ κράνου, κοσμουμένου διὰ ὀφews, γρυπὸς ἢ Σφιγγός. (Πίναξ IB'. 7.)	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ [σπανιώτερον σὺν ΒΑΣΙΛΕΩΣ] Νίκη πτερωτὴ κρα- τοῦσα τρόπαιον. Ἐν τῷ πεδίῳ ποι- κίλα ἐμβλήματα νομισματοκοπειῶν καὶ μονογραφήματα Χ Διστάτηρ, 266 κ.
--	--

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου
κορινθιακοῦ κράνους, κοσμουμένου
διὰ ὄψεως, γρυπὸς ἢ Σφιγγός.
[B. M. Guide, Πιν. XXX. 4.]

*Ομοίως.

*Ομοίως.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

*Ομοίως.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ [σπανιώτερον σὺν
ΒΑΣΙΛΕΩΣ] Νίκη πτερωτὴ κρα-
τοῦσα τρόπαιον. Ἐν τῷ πεδίῳ
ποικίλα ἐμβλήματα νομισματοκο-
πειῶν καὶ μονογραφήματα . . .

✕ Στατήρ, 133 κ.

*Ομοίως . . . ✕ Ἡμιστάτηρ, 66 κ.

*Ομοίως . . . ✕ $\frac{1}{4}$ στατήρος, 33 κ.

*Ρόπαλον καὶ τόξον . . . ✕ $\frac{1}{4}$ στατήρος, 33 κ.

Κεραυνός . . . ✕ $\frac{1}{8}$ στατήρος, 16 κ.

Τὸ σύνθηρες κέρμα εἶνε ὁ στατήρ· τὰ λοιπὰ δὲ ἀπαντῶσι
μόνον κατ' ἐξαίρεσιν. Ἡ λατρεία τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς καὶ τῆς
συνόδου αὐτῆς Νίκης εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρὸ τῶν χρό-
νων τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἔχνος αὐτῆς εὔρηται ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν
νομισμάτων.

ΑΡΙΤΡΟΣ

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ, ἐν λεοντῇ.
[B. M. Guide, Πιν. XXX, 5, 6, 7.]

*Ομοίως.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ (ἐνίοτε σὺν ΒΑΣΙ-
ΛΕΩΣ) Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ θρό-
νου, κρατῶν ἀετὸν καὶ στηριζόμε-
νος ἐπὶ σκῆπτρου. Ρ Τετράδραχμ.
Ρ Δραχμή.

Ὑπάρχουσιν ἐπίσης δεκάδραχμα, ἀλλ' εἶνε σπανιώτατα. Δί-
δραχμα, τριώβολα καὶ ὀβολοί, ἀπαντῶσι κατὰ τι συχνότερον.
Πάντα τὰ νομίσματα τῶν ἀσυνήθων τούτων ὀλκῶν φαίνονται
Συριακῆς καταγωγῆς.

ΧΑΛΚΟΣ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ, ἐν λεοντῇ.

Κεφ. νεαρὰ ἀνδρική, φέρουσα ταινίαν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ῥόπαλον καὶ τόξον
ἐν φαρέτρᾳ . . .
✕ Διαφόρων μεγεθῶν.

» Ἴππος ἐλεύθερος . ✕ 6

Ἔτεραι ποικιλίαι, σπανιώτεροι τῶν ἀνωτέρω, εἶνε αἱ ἐξῆς, τὸ
πλεῖστον τεχνοτροπίας μεταγενεστέρας τῶν χρόνων τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου : —

Κεφαλή Ἡρακλέους.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

Κεφαλή νεαρὰ μετὰ ταινίας.

Κεφαλή Ἡρακλέους.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Κεφαλή Ἡρακλέους.

Ὅμοιως.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

Μακεδονικὴ ἀσπίς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ἀρμα . . . Α · 8

» Νίκη . . . Α · 7

» [ΒΑΣΙΛΕΩΣ] Ἴππεύς
Α · 7-6

» Ἴππεύς . . . Α · 7

» Ὅμοιως . . . Α · 7

Β Α Τόξον, ῥόπαλον καὶ φαρέτρα Α · 7

» Ἴππεύς . . . Α · 7

» Πρῶρα . . . Α · 7-5

» Πρῶρα . . . Α · 6

» Κράνος . . . Α · 6

Αἱ δυσκολίαι, ἃς ἀπαντῶμεν ἐπιχειροῦντες συστηματικὴν κα-
τάταξιν τῶν κολοσσιαίων σειρῶν νομισμάτων τῶν φερόντων τὸ
ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἶνε δύο εἰδῶν: — (α) ἔχομεν νὰ διακρί-
νωμεν, ἂν ἔν τι νόμισμα ἀνήκει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου, ἢ, ἂν τοῦτο δὲν συμβαίνει, εἰς ποίαν τῶν μεταγενεστέρων
περιόδων πρέπει νὰ ἀποδοθῇ, ἐπειδὴ εἰς τινὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου
κόσμου ἐξηκολούθουν κοπτόμενα ἀργυρᾶ νομίσματα ἐν τῷ ὀνόματι
καὶ μετὰ τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τινὰς αἰῶνας μετὰ τὸν
θάνατον αὐτοῦ. (β) ἔχομεν νὰ καθορίσωμεν γεωγραφικῶς ποῦ
ἐκόπη τὸ νόμισμα τοῦτο.

Τὰ τετράδραχμα κατετάχθησαν ὑπὸ τοῦ M. Müller εἰς ἑπτὰ
κλάσεις, ἃς οὗτος διέκρινε κυρίως διὰ τῶν ἐξῆς χαρακτηριστικῶν.

I. Παχεῖα κατασκευή, τεχνοτροπία αὐστηρά. Ζεὺς καθήμενος ἐν στάσει
ἀλυγίστῳ, ἔχων τὸν δεξιὸν πόδα ὁρατὸν πρὸ τοῦ ἀριστεροῦ.

[B. M. Guide. Πίν. XXX. 5.]

II. Ὅμοιως, ἀλλὰ μετὰ μικρῶν τινων διαφορῶν [B. M. Guide, Πίν.
XXVII, 2. 4, 5.]

III. Ὅμοιως, ἀλλὰ τεχνοτροπίας κομφοτέρας [B. M. Guide, Πίν.
XXX. 6.]

IV. Κατασκευὴ ὀλιγώτερον παχεῖα τεχνοτροπία ὥρτια ἐργασία συνήθως
(ἄλλ' οὐχὶ πάντοτε) ἐπιμεμελημένη. Ὁ δεξιὸς ποὺς τοῦ Αἰδὸς

- συνεσταλμένος δπισθεν τοῦ ἀριστεροῦ [B. M. Guide, Πίν. XXVII. 6, 7, 8. Πίν. XXX. 10, 11. Πίν. XXXI. 12—14.]
- V. Ὅμοίως. Κατασκευὴ πλατυτέρα, τὸ δὲ πέταλον εὐρύτερον. Τεχνοτροπία ἐλευθέρα καὶ συνήθως ἐπιπολαία [B. M. Guide, Πίν. XXXVI. 1—4.]
- VI. Λεπτὴ πεπλατυσμένη κατασκευή. Ἔργασία συνήθως ἐσπευσμένη ἀλλ' οὐχὶ ἀγροϊκὸς ἢ βάρβαρος. [B. M. Guide, Πίν. XLVIII, 1—3.]
- VII. Λεπτὴ πεπλατυσμένη κατασκευή. Ἔργασία ἀκομψος, συνήθως δὲ βάρβαρος [B. M. Guide, Πίν. LIII. 1, 2. Πίν. LXIV. 2.]

Αἱ κλάσεις αὗται ἀνήκουσιν ἐν μέρει μὲν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἐν μέρει εἰς τὴν Ἀσίαν, δύνανται δὲ νὰ ταχθῶσιν ὡς ἐξῆς περίπου:—

Περὶ τὰ 334-300 καὶ βραδύτερον

ΕΥΡΩΠΗ

ΑΣΙΑ

Κλάσις I. Βασίλειον Μακεδονίας κλ.	Κλάσις II. Κιλικία, Συρία, Φοινίκη
» III. » » »	» III. » » »

Περὶ τὰ 300-280 π. X.

Κλάσις IV. Μακεδονία κλπ. Πελοπόννησος καὶ νῆσοι.	Κλάσις IV. Κιλικία, Συρία, Φοινίκη καὶ Αἴγυπτος.
---	--

Περὶ τὰ 280-200 π. X.

Κλάσις V. Θράκη.	Κλάσις V. Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας (Πίν. IB. 8). Φοινικικαὶ πόλεις (περὶ τὰ 244-183).
------------------	--

Μετὰ τὰ 200 π. X.

Κλάσεις VI, VII. Θράκη, μέχρι σχεδὸν τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων.	Κλάσις VI. Ἐλεύθεραι πόλεις τῆς δυτικῆς Μικρ. Ἀσίας (190-133 π. X.)
---	---

Αἱ κατὰ πόλεις δὲ ἀποδόσεις ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ταυτότητος τῶν παρέργων συμβόλων πρὸς γνωστούς νομισματικούς τύπους τῶν ἐν λόγῳ πόλεων. Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν τελευταίων τάξεων τὰ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ὀπισθίας ὀψεως σύμβολα ταῦτα εἶνε ἀναμφιβόλως ἐμβλήματα νομισματοκοπειῶν· δὲν εἶνε ὁμῶς ἐπαρκῶς βέβαιον ὅτι τὸ αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε καὶ ὡς πρὸς τὰ νομίσματα τῶν τάξεων I-IV, εἰς πολλὰς δὲ περιπτώσεις δὲν ἔχομεν ἀσφαλέστερον ὁδηγόν

πρὸς ἀπόδοσιν τοπικὴν ἢ τὴν γνῶσιν τῶν χωρῶν ἐξ ὧν προέρχονται συνήθως εἶδη τινὰ τῶν τετραδράχμων.

Χρυσᾶ νομίσματα μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀλεξάνδρου πιθανῶς δὲν ἐκόπησαν μετὰ τὸ 280 π. Χ. περίπου.

Φίλιππος Γ'. (**Ἀριδαῖος**), 323-346 π. Χ. Τὰ νομίσματα τοῦ βασιλέως τούτου εἶνε πανόμοια κατὰ τύπους πρὸς τὰ νομίσματα τοῦ Ἀλεξάνδρου τῶν κλάσεων III καὶ IV. Ἐπιγρ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ ἢ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ. Ἐκόπησαν δὲ ταῦτα ἐν τε ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς αὐτοῦ κτήσεσι καὶ ἐν Κιλικίᾳ, Συρίᾳ, Φοινίκῃ καὶ Αἰγύπτῳ [B. M. *Guide*, Πίν. XXVII. 9, 10. Πίν. XXX. 8, 9]. (*Πίναξ IB*. 9, α Στατήρ).

Ἀλέξανδρος Δ'. υἱὸς τῆς Ῥωξάνης, 323-344 π. Χ. Ἴδε κατωτέρω ὑπὸ Πτολεμαίων τὸν Σωτήρα.

Κάσσανδρος, 316-297 π. Χ. Ὁ βασιλεὺς οὗτος δὲν ἔθεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ νομίσματος, ὅπερ ἐξηκολούθει ἐκδιδόμενον ἐν ὀνόματι τοῦ Ἀλεξάνδρου (Κλάσις IV).

Περὶ τὰ 316-306 π. Χ. Ἐπιγρ. ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ

Κεφαλή Ἡρακλέους.

| Λέων καθήμενος Α . 65

Περὶ τὰ 306-297 π. Χ. Ἐπιγρ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

| Τρίπους Α . 7

Κεφαλή Ἡρακλέους.

| Παῖς ἔφιππος Α . 8-7

Ὅμοιως.

| Λέων βαδίζων Α . 6

Κράνος.

| Ἐπιδωρατὶς Α . 7

Εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Κασσάνδρου ἀνήκουσιν ὡσαύτως τὰ χαλκᾶ νομίσματα τὰ κοπέντα ἐν ὀνόματι τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Εὐπολέμου, 314-313 π. Χ.

Τρεῖς Μακεδονικαὶ ἀσπίδες.

| ΕΥΠΟΛΕΜΟΥ Ξίφος καὶ ζωστήρ.
Α . 7

Φίλιππος Δ'., 297—296, υἱὸς τοῦ Κασσάνδρου.

Ἀλέξανδρος Ε'., 295 π. Χ., υἱὸς τοῦ Κασσάνδρου.

Εἰς τοὺς βασιλεῖς τούτους δὲν δύνανται νὰ ἀποδοθῶσι βασιμῶς νομίσματα, ἂν καὶ τινὰ τῶν ὀψίμου τεχνοτροπίας νομισμάτων, φέροντα τοὺς τύπους τοῦ Φιλίππου Β'. καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, δυνατὸν νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην.

Ἀντίγονος, 306-301 π. Χ. Ὁ βασιλεὺς οὗτος, πατὴρ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἐν ἔτει 311 π. Χ. Ἐν ἔτει 306 προσέλαβε τὸν τίτλον βασιλεὺς. Εἶνε δὲ πιθανόν, ὅτι εἰς πάντα τὰ Ἀσιατικὰ αὐτοῦ νομισματοκοπεῖα ἐξηκολούθησεν ἡ κοπὴ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μετὰ τῶν τύπων καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀμεταβλήτων (Κλάσις IV).

ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις χρυσοὶ στατῆρες φέροντες τοὺς τύπους τοῦ Ἀλεξάνδρου (μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι ἡ Νίκη κρατεῖ ἐν τῇ δεξιᾷ ἀκροστόλιον) ἐπιγεγραμμένοι **ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ** καὶ τετραδραχμα. Τὰ τελευταῖα ἐκόπησαν ἐν Πελοποννήσῳ πιθανῶς ἐν ἔτει 303 π. Χ. ὑπὸ Δημητρίου ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀντιγόνου.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους (Πίναξ IB'.10). **ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ** ^{Ζεύς} _{ἀετοφόρος.} **Ρ** Τετράδρ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα μνημονεύονται ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν κτημάτων τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀσκληπιδίου ὑπὸ τὸ ὄνομα *τέτραχμα ἀντιγόνεια* (ἴδε J. P. Six, ἐν τῷ *Annuaire de Numismatique*, 1882, σελ. 27). Χαλκᾶ νομίσματα δὲν δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν μετὰ βεβαιότητος εἰς τὸν βασιλέα τοῦτον.

Δημήτριος ὁ πολιορκητής, 306-283 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ^{Νίκη} _{Χ Στατῆρ.}
Κεφαλὴ Δημητρίου μετὰ κέρατος βοδὸς [B. M. Guide, Πιν. XXXI, 15.]	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ^{Ἴππεὺς} _{ὠπλισμένος δόρατι.} . . . Χ Στατῆρ.
Νίκη σαλπίζουσα, φέρουσα ἱκρίον τροπαίου, ἱσταμένη δὲ ἐπὶ πρῶρας.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ^{Ἀθηνᾶ} _{πρόμαχος μετ' ἀσπίδος καὶ δόρατος.} Χ Στατῆρ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Νίκη ὡς ἄνωτέρω (Πίναξ IB'. 12).

Κεφαλή Δημητρίου κερασφόρος.

Ὅμοιος

(Πίναξ IB'. II.)

Ὅμοιος.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ποσει-
δῶν κραδαίνων τρίαιναν

Α Τετράδρ., Δρ. καὶ Ἡμίδρ.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ποσει-
δῶν ὡς ἄνωτέρω . . Α Δραχμή.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ποσει-
δῶν ἔχων τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ
βράχου καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τρι-
αίνης Α Τετράδρ.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ποσει-
δῶν καθήμενος ἐπὶ βράχου, κρα-
τῶν ἀκροστόλιον καὶ τρίαιναν . .
Α Τετράδρ.

Οἱ τύποι τῶν νομισμάτων τούτων ἀναφέρονται εἰς τὴν ναυτι-
κὴν νίκην ἣν ἤρατο ὁ στόλος τοῦ Ἀντιγόνου, διοικούμενος ὑπὸ
τοῦ Δημητρίου, κατὰ τοῦ στόλου τοῦ Πτολεμαίου παρὰ τὴν Κύ-
προν ἐν ἔτει 306 π. Χ. Ἡ αὐτὴ νίκη διαιωνίσθη καὶ διὰ μνημείου
ἀνακαλυφθέντος πρό τινων ἐτῶν ἐν Σαμοθράκῃ, νῦν δὲ ἀποκειμέ-
νου ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου καὶ ἀποτελουμένου ἐκ κολοσσιαίας
Νίκης ἰσταμένης ἐπὶ πρῶρας, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων. Ἴδε Conze
(*Samothrake*, τόμ. II σελ. 47 ἐξ.), κλπ.

Ἐξαιρέσει ὀλιγίστων τὰ χαλκᾶ νομίσματα Δημητρίου τοῦ Πολι-
ορκετοῦ φέρουσιν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως πρῶραν καὶ τὰ γράμματα
ΒΑ(=ΒΑΣΙΛΕΩΣ). Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος παριστᾷ συνήθως κεφαλὴν
Ἀθηνᾶς ἢ Διός.

Πύρρος. Ἐβασίλευσε πάσης τῆς Μακεδονίας τὸ 287-6 π. Χ.
τοῦ δὲ δυτικοῦ αὐτῆς μέχρι τοῦ 284 π. Χ., καὶ πάλιν τὸ 274-272
π. Χ. Ἀν' ἔκοψεν ἀργυρᾶ νομίσματα ἐν Μακεδονίᾳ, θὰ ἔφερον πιθα-
νῶς, ὡς τὰ τοῦ Κασσάνδρου, τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου (Κλάσις
IV). Τὰ Μακεδονικὰ χαλκᾶ νομίσματα αὐτοῦ φέρουσι τοὺς ἐξῆς
τύπους: —

Ἀσπίς μακεδονική μετὰ τοῦ μονο-
γραφήματος τοῦ Πύρρου ἐν τῷ
κέντρῳ (ΠΥΡ).

ΒΑΣΙ Κράνος καὶ τὸ μονογράμμα
ΠΥΡ. Τὸ δλον ἐν στεφάνῳ
M 5

Δ:άμεσσον, 286-277 π. Χ. Διαρκούσης τῆς περιόδου ταύ-
της, ὅτε ἡ διοίκησις τῆς Μακεδονίας μετέβη ταχέως ἀπὸ τοῦ Πύρ-
ρου εἰς τὸν Λυσίμαχον, Σέλευκον, Πτολεμαῖον τὸν Κεραυνόν, Ἀντί-
πατρον, Σωσθένην, κλπ., ὀλίγα νομίσματα ἐκόπησαν ἐν Μακεδονίᾳ.

Εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ Λυσίμαχος φαίνεται ὅτι ἔκοψε τετραδράχμια
ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα ἐν τισι τῶν Μακεδονικῶν νομισματοκο-
πειῶν, τῶν λοιπῶν ὅμως δὲν γνωρίζομεν νομίσματα. Ὑπάρχει ἐν
τούτοις σειρὰ Ἀλεξανδρείων τετραδράχμων τῆς κλάσεως IV, (Mil-
ler, ἀριθ. 225-236, καὶ B. M. Guide, Πίν. XXX, 11) μετὰ κρά-
νους Μακεδονικοῦ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ὀπισθίας ὀψεως, ἣν ἐπεθύμουν
νὰ ἀποδώσω εἰς τὸν χρόνον τοῦτον σὺν τῇ ἐξῆς ἀναλόγῳ σειρᾷ
χαλκῶν νομισμάτων: —

Μακεδονικὴ ἀσπίς ἐν τῷ κέντρῳ,
διάφορα σύμβολα.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.

ΒΑ Μακεδονικὸν κράνος . . . M 5

ΒΑΣΙΛΕΩΣ Τόξον ἐν φαρέτρᾳ καὶ
ρόπαλον. Σύμβολον, λαμπάς ἀγω-
νιστικῆς . . . M 7b

Ἀντίγονος Γονατᾶς, 277-239 π. Χ.

Ἀντίγονος Δώσων, 229-220 π. Χ.

Δὲν εἶνε πάντοτε δυνατόν
νὰ διακρίνωμεν τὰ νο-
μίσματα τοῦ Γονατᾶ
ἀπὸ τὰ τοῦ Δώσωνος.

Ὁ Δρ. Imhoof-Blumer κλίνει νὰ παραδεχθῇ τὴν ἀπόδοσιν
πάντων τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων εἰς τὸν Γονατᾶν.

Κεφαλή Ποσειδῶνος, μετὰ βοστρύ-
χων κυματιζόντων ἀναδεδεμένων
διὰ φυτοῦ θαλασσίου.

(Πίναξ ΙΣ'. 6.)

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ γεγραμ-
μένον ἐπὶ πρῶρας, ἐφ' ἧς κάθεται
Ἀπόλλων γυμνός, κρατῶν τόξον.
R Τετράδρ.

Ὁμοία κεφαλὴ ἀρχαιοτέρας τεχνο-
τροπίας.

Ἀσπίς μακεδονική, ἐν τῷ κέντρῳ
τῆς ὁποίας, κεφαλὴ Πανὸς μετὰ
καλαύροπος ἐπὶ τοῦ ὤμου.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ Ἀθηνᾶ
Ἀλκίς, ἀρχαϊζούσης τεχνοτροπίας,
κραδαίνουσα κεραυνὸν καὶ κρα-
τοῦσα ἀσπίδα . . . Ρ Δραχ.
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ Ὁμοίος
τύπος (Πίναξ ΙΣ'. 7) Ρ Τετράδρ.

Οἱ τύποι τοῦ πρώτου τῶν ἀνωτέρω τετραδράχμων ἀναφέρονται
σαφῶς εἰς ναυτικὴν νίκην. Ὁ Δρ. Imhoof (*Mon. Gr.* σελ. 128)
νομίζει, ὅτι ἡ ἐννοουμένη νίκη εἶνε ἡ τοῦ Γονατᾶ κατὰ τοῦ στόλου
τῆς Αἰγύπτου παρὰ τὴν νῆσον Κῶν ἐν ἔτει 265 π. Χ. Ἐπὶ τῆς
στερεᾶς, ἀπέναντι τῆς Κῶ, ἦτο τὸ ἱερὸν τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος,
ἐνθα ἐτελοῦντο ἀγῶνες εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ποσει-
δῶνος, τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀπεικονιζομένων δύο θεῶν, «C'
était là sans doute, que le vainqueur a consacré sa trière;
et c' est là aussi, suivant une inscription trouvée près de l'
hiéron, qu' existait plus tard un autre sanctuaire, très riche
et très vénéré des Cnidiens, celui du héros Antigonos fils de
l' Érigone (Démétrius)» τὸ ἱερόν τοῦτο ὤφειλεν ἀναμφιδόλως
τὴν γένεσιν αὐτοῦ εἰς ἀνδραγάθημά τι, οἷον ἡ παρὰ τὴν Κῶ νίκη,
εἰς ἣς ὁ Ἀντίγονος ἐγένετο εὐεργέτης τῆς πόλεως Κνίδου καὶ τοῦ
ναοῦ αὐτῆς τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἐάν ὁμως ἀφ' ἑτέρου, ὡς ἡ ὄψιμος τεχνοτροπία τῆς κεφαλῆς
τοῦ Ποσειδῶνος ἐπὶ τοῦ πλείστου τῶν νομισμάτων τούτων δύναται
νὰ ἀγάγῃ ἡμᾶς νὰ συμπεράνωμεν, ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸν μετα-
γενέστερον Ἀντίγονον, τότε καὶ πάλιν ὁ ὁπισθότυπος δύναται νὰ
ἐξηγηθῇ ὡς ἀναφερόμενος εἰς τὴν εὐτυχῇ ναυτικὴν ἐκστρατείαν, ἣν
ἐπεχείρησεν ἐν ἔτει 228 π. Χ. ὁ Ἀντίγονος Δώσων κατὰ τῆς Κα-
ρίας. Ἄλλοτε ἔκλινον νὰ παραδεχθῶ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐρ-
μηνείαν (B. M. *Guide*, σελ. 75 κ. ἐξ.), νῦν ὁμως ὁμολογῶ, ὅτι
τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Δρ. Imhoof ἐκλόνισάν πως τὴν πεποιθήσιν μου
ταύτην.

Τὰ συνηθέστατα ἀπαντώμενα χαλκᾶ νομίσματα τῶν δύο Ἀντιγόνων εἶνε τῶν ἐξῆς τύπων : —

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΒΑ καὶ ΑΝΤΙ (μονογράφ.). τυρος ἐγείρων τρόπαιον. Σκ. 75-65 Α 6
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος ὡς ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν.	Πρῶρα Α 6
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	ΒΑ καὶ ΑΝΤΙ (μονογράφ.). γυμνὸς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ. Ἰππεὺς αὐτοῦ. Α 65 Α 7
Μακεδονικὴ ἀσπίς ἐφ' ἧς ΑΝΤΙ (μονογράφημα).	ΒΑΣΙ Μακεδονικὸν κράνος. Α 7

Δημήτριος Β'., 239-229 π. Χ. Δὲν ὑπάρχουσι χρυσὰ ἢ ἀργυρὰ νομίσματα τοῦ βασιλέως τούτου.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Μακεδονικὴ ἀσπίς, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ὁποίας μονογράφημα συνθεθειμένον ἐκ τῶν γραμμάτων ΔΗΜΗΤΡΙ.	ΒΑΣΙ Μακεδονικὴ περικεφαλαια. Α 65 καὶ 65
Ὁμοίως ἀλλ' ἐν τῷ κέντρῳ, ἀστήρ.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ὁμοίως Α 65
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	ΒΑ ΔΗ Ἰππεὺς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ. Α 65

Φίλιππος Ε'., 220-179 π. Χ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφαλὴ τοῦ βασιλέως μετὰ διαδήματος (Πίναξ ΙΘ'. 3).	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἀλκίς ὠπλισμένη ἀσπίδι καὶ κράτει δαίνουσα κεραυνόν. Ἀθηνᾶ Ρ Τετράδρ. Ρόπαλον
Ἀσπίς μακεδονικὴ, μετὰ κεφαλῆς τοῦ ἥρωος Περσέως ἐν τῷ κέντρῳ, φέροντος πῖλον πτερωτὸν φρυγικοῦ σχήματος, περατούμενον κατὰ τὴν κορυφὴν εἰς κεφαλὴν ἀετοῦ.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ἐν στεφάνῳ δρυός. Ρ Τετράδρ. (Πίναξ ΙΘ'. 4.)
Κεφαλὴ τοῦ βασιλέως μετὰ διαδήματος.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ὁμοίως Ρ Διᾶδρ.
Ὁμοίως.	» » Ὁμοίως Ρ Δρ.
Ὁμοίως.	» » Ὁμοίως Ρ Ἡμιδρ.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλή Διός ἐν στεφάνῳ δρυός.	ΒΑ ΦΙ Ἴππεὺς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ Α · 75
Κεφαλή Ποσειδῶνος.	» Ἀθηνᾶ Ἀλκίς . . Α · 80 · 65
Ὅμοίως.	» Πρῶρα Α · 55
Κεφαλή Ἡλίου ἀκτινοστεφής.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Κεραυνός ἐν στεφάνῳ δρυός . . . Α 1·0
Κεφαλή Ἀρτέμιδος.	ΒΑ Φ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ ἐν στε- φάνῳ δρυός Α · 75
Κεφαλή Ἡρακλέους πωγωνοφόρος.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἀρπη ἐν στεφάνῳ δρυός Α · 9
Ὅμοίως.	ΒΑ Φ Πρῶρα Α · 45
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.	» Δύο αἰγες ἀναπαυόμεναι Α · 75
Κεφαλή Πανός.	» Ὅμοίως Α · 5
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.	» Ἴππεὺς στέφων τὸν ἵππον αὐ- τοῦ Α · 65
Ὅμοίως, δαφνοστεφής, μετὰ τῆς λε- οντῆς περὶ τὸν τράχηλον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.	ΒΑ ΦΙ Πρῶρα Α · 75
Κεφαλή τοῦ ἥρωος Περσέως.	ΒΑ Φ Ἀετὸς ἐπὶ ἀρότρου ἢ κεραυ- νοῦ Α · 75 · 7
Ὅμοίως.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Ἴππος . Α · 7
Ὅμοίως.	» » Ἀρπη ἐν στεφάνῳ δρυός . . Α · 6
Ὅμοίως.	ΒΑ Ἀρπη καὶ ῥόπαλον . . Α · 4
Ἀσπίς μακεδονικὴ μετὰ τροχομόρ- φου κοσμήματος ἐν τῷ κέντρῳ.	ΒΑ ΦΙ ῥόπαλον Α · 65
Ὅμοίως.	ΒΑ Φ Περικεφαλαία . . . Α · 5
Ὅμοίως ἀλλὰ μετὰ κεφαλῆς Περσέως ἐν τῷ κέντρῳ.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Περικε- φαλαία, ἧς ὑπεράνω ἀστήρ. Α · 6

Τίτος Κοῦντιος Φλαμινένος, 146-140 π. Χ. Τοῦ περι-
φήμου τούτου Ῥωμαίου στρατηγοῦ εἶνε γνωστὸς χρυσοῦς στατήρ
ἀττικοῦ σταθμοῦ. Εἶνε δὲ σπανιώτατος, ἀνακαλυφθέντων μέχρι τοῦδε
μόνον τριῶν κομματίων. Ὁ Δρ. Friedländer (*Zeit. f. Num.* XII,

σελ. 2) φρονεῖ, ὅτι ἐκόπη ἐν Μακεδονίᾳ μετὰ τὴν ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς μάχην· οὐδὲν ὅμως ἀποδεικνύει, ὅτι δὲν ἐκόπη διαρκούσης τῆς διαμονῆς τοῦ Φλαμινίου ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ ἴσως ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ μεγάλου Συνεδρίου τῆς Κορίνθου, ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι ἐκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ὀπίσθιος τύπος εἶνε ὁ τῶν χρυσῶν στατήρων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, προτιμῶ νὰ περιγράψω αὐτὸν ἔνταυθα.

Κεφαλὴ τοῦ Φλαμινίου πρὸς δ., μετὰ μικροῦ πώγωνος (<i>Zeit. f. Num.</i> XII, Πίν. VII, 2].	Τ. ΦΥΝΙΝΣΤΙ Νίκη ἵσταμένη, κρα- τοῦσα στέφανον καὶ κλάδον φοί- νικος. Χ Στατήρ.
--	---

Περσεύς, 178-168 π. Χ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφαλὴ τοῦ βασιλέως Περσέως, μετὰ διαδήματος. (Πίναξ ΙΘ', 5).	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΣΕΩΣ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ, τὸ ὄλον δ' ἐν στεφάνῳ δρυός. Ρ Τετράδρ.
Ὅμοιος.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΣΕΩΣ Ἀρπὴ ἐν στεφάνῳ δρυός. Ρ Δίδρ.
Ὅμοιος.	ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΣΕΩΣ Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ δρυός. Ρ Δίδρ.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλὴ τοῦ ἥρωος Περσέως.	ΒΑ ΠΕ (ἢ ΠΕΡ) Ἀετὸς ἐπὶ ἀρό- τρου ἢ κεραυνοῦ. Α .95-7
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	» Ἴππεὺς στέφων τὸν ἵππον αὐτοῦ. Α .75-7
Μακεδονικὴ ἀσπίς, μετὰ τροχομόρ- φου κοσμήματος ἐν τῷ κέντρῳ.	» Ἀρπὴ Α .65-5

Ἄδατος. Δυναστὴς τις, πιθανῶς ἐν Μακεδονίᾳ, μὴ ἀναφερόμε-
νος ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Τὰ νομίσματα αὐτοῦ φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν ἐν
τῇ πόλει Σκοτούσση (Πλιν. IV. 17, 18) κειμένη ἐπὶ τῆς μετὰ τὸν
Ἡρακλείας τῆς Σιντικῆς καὶ Φιλίππων ὁδοῦ. [Imhoof *Mon. Gr.*
σελ. 114].

Περὶ τὰ 200 μ. Χ. ἢ βραδύτερον

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Κεφαλὴ κάπρου.

ΑΔΑΙΟΥ Τρίπους. . . Μ 85-65

» Ῥόπαλον . . Μ 65

» Γλαύξ . . . Μ 7

» Ἐπιδωρατίς. Μ 6

Η. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΠΑΙΟΝΙΑΣ

Μετὰ τὸν θάνατον Περδίκκα τοῦ Γ', βασιλείως τῆς Μακεδονίας (359 π. Χ.), ἐπὶ χολούθησε περίοδος ἀταξίας, ἣς διαρκούσης οἱ Παῖονες ἐπανεστήσαν καὶ ἀπετίναξαν τὸν ζυγὸν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Μακεδονίας.

Οἱ ἀνεξάρτητοι βασιλεῖς τῆς Παιονίας ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου μέχρι τοῦ 286 π. Χ. εἶνε οἱ ἐξῆς:—

Λύκκειος. Περὶ τὰ 359-340 π. Χ. Ἀργυρᾷ νομίσματα ἡλαττωμένου Μακεδονικοῦ σταθμοῦ. Τετράδραγμα 214-188 χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΛΥΚΓΕΙΟ ἢ ΛΥΚΚΕΙΟΥ Ἡρακλῆς
καὶ λέων (Πίναξ II'. 1) . . .
Ρ Τετράδρ.

Κεφαλὴ Διδός

[Συλλογὴ de Hirsch].

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΛΥΚΚΕΙΟΥ Ὁ αὐτὸς τύπος . . .
Ρ Τετράδρ.

» Λέων . . . Ρ Δρ.

Τεμάχιον ἐπιγραφῆς ἀνακαλυφθὲν πρὸ τινων ἐτῶν ἐν Ἀθήναις (Hicks, *Manual Gr. Inser.* σελ. 187) μνημονεύει συνθήκης, συμμαχίας μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων ἀφ' ἐνὸς καὶ Κετριπόριος τοῦ Θρακῆος, Λυππείου τοῦ Παίονος, καὶ Γράβου τοῦ Ἰλλυριοῦ ἀφ' ἐτέρου. Οὐδεμίᾳ δὲ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Λυππείου πρὸς τὸν Λύκπειον ἢ Λύκκειον τῶν νομισμάτων.

Πατράος. Περὶ τὰ 340-315 π. Χ.

Κεφαλὴ ἄρρην μετὰ κόμης βραχείας,
συνήθως δαφνοστεφής.

ΠΑΤΡΑΟΥ Ἰππεὺς ἀκοντίζων ἐχ-
θρὸν ἀνατετραμμένον. Ρ Τετράδρ.
(Πίναξ II'. 2)

Κεφαλή ἄρρην τετανωμένη.	ΠΑΤΡΑΟΥ Προτομή κάπρου. <i>Ρ Δρ.</i>
Κεφαλή ἄρρην δαφνοστεφής.	» 'Αετός. <i>Ρ Τετράβολ.</i>

Αὐδωλέων. Περὶ τὰ 315-286 π. Χ.

Κεφαλή 'Αθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.	ΑΥΔΩΛΕΟΝΤΟΣ Ἴππος ἐλεύθερος (Πίναξ II". 3) <i>Ρ Τετράδρ.</i>
'Ομοίως.	» 'Ομοίως <i>Ρ Δραχ.</i>
Κεφαλή 'Αθηνᾶς ἐν κατατομῇ.	» 'Ομοίως <i>Ρ Δίδρ.</i>
Κεφαλή 'Αθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.	» Προτομή ἵππου <i>Ρ Τετράβ.</i>
Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.	» 'Ομοίως <i>Ρ Τετράβ.</i>

Ὁ Αὐδωλέων μετὰ τὸ 306 π.Χ. περίπου, ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τῶν Διαδόχων προσλαβὼν τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. Ἐκοψε δὲ τότε Ἀττικὰ τετράδραχμα ὅμοια κατὰ τοὺς τύπους πρὸς τὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἐπιγεγραμμένα ὅμως ΑΥΔΩΛΕΟΝΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Τὰ νομίσματα τοῦ Αὐδωλέοντος ἀντεγράφοντο συχνὰ ὑπὸ τῶν Γαλατῶν.

Δροπίων, μετὰ τὸ 279 π. Χ. περίπου. Ἴδε J. P. Six (*Annaire de Numismatique*, 1883, σελ. 5).

Κεφαλή Διός.	ΠΑΙΟΝΩΝ Κεραυνός, οὐ ὑποκάτω ΔΡ. <i>Α 85</i>
--------------	---

Ἐν ἔτει 1877 ἀνεκαλύφθη ἐπιγραφή ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπὶ τοῦ βάρου ἀνδριάντος τινὸς μαρτυροῦσα, ὅτι ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ κοινου τῶν Παίωνων εἰς τιμὴν τοῦ βασιλέως αὐτῶν καὶ κτίστου Δροπίωνος, ὅστις πιθανῶς ἀναδιωργάνωσε τὴν χώραν μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Γαλατῶν. Τὸ μονογράφημα αὐτοῦ ΔΡ ἐμφανίζεται ὡσαύτως ἐπὶ τῶν τετραδράχμων τοῦ Λυσιμάχου (Müller, ἀρ. 489).

Νίκαρχος Δυνάστης ἄγνωστος, πιθανῶς σύγχρονος τοῦ Πατράου.

Κεφ. Ἀπόλλωνος, δεξ., δαφνοστεφής. [<i>Bull. de Con. Hell.</i> VI, 211.]	ΝΙΚΑΡΧΟΥ Τρίπους . . . <i>Ρ Τετράδρ.</i> 204 x
--	---

Θ'. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἦτταν τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περσέως ἐν τῇ μάχῃ τῆς Πύδνης (168 π. Χ.) ἡ Μακεδονία διηρέθη εἰς τέσσαρας χώρας, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 158 π. Χ. τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν ἀργυρᾶ νομίσματα τῇ παρεχωρήθη ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου (Mommson, *Mon. Rom.* III, σελ. 281). Αἱ τέσσαρες αὗται συμπολιτεῖαι διελύθησαν ἐν ἔτει 146 π. Χ. ὅτε ἡ χώρα διωργανώθη εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν.

158-146 π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς μετὰ στεφάνου δρυός.
[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. D, 11.]

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ Ἀρτε-
μις ταυροπόλος μετὰ δύο λαμπά-
δων, ἱππεύουσα ταῦρον

Ρ Ἀττικ. τετράδρ.

Μακεδονικὴ ἀσπίς, ἣς ἐν τῷ κέντρῳ
προτομὴ Ἀρτέμιδος.

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ Ῥόπα-
λον ἐν στεφάνῳ δρυός.
(Πίναξ ΙΘ'. 2)

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ Ὀ-
μοίως

Ὁμοίως.

Τὰ μικρότερα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἐποχῆς ταύτης φέρουσι
μόνον ΜΑΚΕ ἢ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ.

Μακεδονικὴ ἀσπίς, ἐφ' ἣς ῥόπαλον ἢ
τι ὅμοιον τροχῷ κόσμημα.

Κράνος ἢ πρῶρα

Κεφαλὴ Βάκχης.

Πρῶρα

Κεφαλὴ Διὸς.

ΧΑΛΚΟΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗΣ Ῥό-
παλον ἐν στεφάνῳ δρυός

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗΣ Οἱ
Διόσκουροι

Τὰ ὑπολειπόμενα χαλκᾶ νομίσματα εἶνε τῆς Μακεδονίας ἐν
γένει, ἄνευ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς χώρας.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Τράγος

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

» Τρίπους

Μακεδονικὴ ἀσπίς.

Μακεδονικὴ περικεφαλαία

Κεφ. ποταμίου θεοῦ νεαροῦ (Στρυμῶν).	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Τρίαινα .	Α .8
Κεφαλή Πανός.	ΒΟΤ (Βοττιαία) ἐν μονογραφ.	Δ80
	αἶγες	Α .8
Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΒΟΤ Ἰππεύς .	Α .9
Κεφαλή Διός μετὰ στεφάνου δρυός.	» » Κεραινός .	Α .85
Κεφαλή Ποσειδῶνος.	» Ῥόπαλον ἐν στεφάνω δρυός . . .	Α .85
Κεφαλή Σειληνοῦ κατ' ἐνώπιον.	» ἐν στεφάνῳ κισσοῦ	Α .95
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	» Λύρα καὶ τόξον .	Α .85
Κεφαλή Διός.	ΠΑΡ ἐν μονογρ. Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.	Α .85·65

Πολυαριθμούς ποικιλίας τῶν ἀνωτέρω ἴδε ἐν B. M. Cat., Mac., σελ. 11-16.

Μακεδονία ὡς Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Μετὰ τὸ 146 π. Χ.

Προτομή Ἀρτέμιδος ἐπὶ μακεδονικῆς ἀσπίδος. (Πίναξ ΙΓ'. 8)	ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ δρυός μετὰ καρποῦ. Ἐν τῷ πεδίῳ συνήθως LEG, καὶ χεὶρ κρατοῦσα κλάδον ἐλαίας. Ρ Τετράδρ.
--	--

Τὰ γράμματα LEG ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων δεικνύουσιν, ὅτι ταῦτα ἐκόπησαν ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου πρεσβευτοῦ (legatus) ἢ ἀντιταμίου.

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Κεφαλή Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου μετὰ κόμης κυματιζούσης καὶ κέρατος Ἀμ-μωνος. (Πίναξ ΙΓ'. 9).	Ἐμβλήματα ταμιακά, ῥόπαλον, ὁδοπορικὴ ῥάβδος (virga viatoris), κάλαθος νομίσματος (fiscus), καὶ θῶκος (subsellium). Τὸ δλον ἐν στεφάνῳ. Ῥωμαῖος ἀρχων — CAE PR(aetor), AESILLAS Q(uaestor) ἢ SVVRA LEG(atus) PRO Q(uaestore). Ρ Τετράδρ.
--	--

Ὁ Cae . . . ἦτο πιθανῶς ὁ προκάτοχος τοῦ στρατηγοῦ τῆς Μακεδονίας Σεντίου Σατουρίννου. Ὁ Αἰσίλλας ἦτο πιθανῶς ὁ ταμίας

Caes. . . ὁ δὲ Σούρας, ὁ legatus pro quaestore τοῦ Σατουρνίνου ἐν ἔτει 88 π. Χ. (Lenormant, *Mon. dans l'antiquité* II σελ. 144).

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσι, τὰ πλεῖστα, τὰς ἐπιγραφὰς ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ καὶ ΤΑΜΙΟΥ ΓΑΙΟΥ ΠΟΠΛΙΛΙΟΥ, ἢ ΤΑΜΙΟΥ ΛΕΥΚΙΟΥ ΦΟΛΚΙΝΝΙΟΥ, δηλοῦντα οὕτως, ὅτι ἐκόπησαν ὑπὸ τῶν ταμιῶν G. Publilius καὶ L. Fulcinus. Φέρουσι δὲ τοὺς ἐξῆς τύπους:—

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

Κεφ. τοῦ ἥρωος Περσέως (ἢ Ῥώμης).

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς, ὡς ἐπὶ ὀψίμων νομισμάτων Ἀθηνῶν.

Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ . . . Μ 85

Ἐπιγραφή μόνον . . . Μ 1·0

Τράγος ἱστάμενος. . . Μ 8

Ταῦρος βοσκόμενος μετὰ τοῦ μονο-
γραφήματος ΒΟΤ (κοπὲν ἐν Βοτ-
ταίᾳ) . . . Μ 8

Χρόνοι τῶν αὐτοκρατόρων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Κεφαλή Ἀλεξάνδρου.

ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΝΕΩ-
[ΚΟΡΩΝ κλπ. Τύποι ποικίλοι .
Μ 1·0

Ἡ σειρὰ αὕτη κατατάσσεται ὑπὸ τοῦ Eckhel (II σελ. 111) εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Καρακάλλα, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τῶν κομματιῶν εἶνε πιθανῶς μεταγενέστερα. Ἴδε ὡσαύτως τὴν αὐτοκρατορικὴν σειρὰν (*Mionnet B. M. Cat., Mac.*, σελ. 27. Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 61, κλπ.)

Εἰς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους πρέπει ὡσαύτως νὰ καταταχθῶσι μικρά τινα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα καὶ τὴν κεφαλὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ὀψεως λέοντα, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ μεγάλα νομισματοδόσημα τοῦ θησαυροῦ τῆς Ταρσοῦ (*Rev. Num.* 1868, Πίν. X—XIII) καὶ μικρόν τι περίεργον χρυσοῦν νόμισμα φέρον ἔμπροσθεν μὲν τὴν κεφαλὴν τῆς μητρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὀλυμπιάδος, ὀπισθεν δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΟΛΥΜΠΙΑΔΟΣ καὶ ὄφιν (*Zeit. f. Num.*, III, 56).

Ἀμφαξιτίς. Μετὰ τὸ 168 π. Χ.

Μακεδονικὴ ἀσπίς.

ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΑΜΦΑΞΙΩΝ
Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ δρυός. . .
Ρ Τετράδρ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ.

ΑΜΦΑΞΙΩΝ Ὅμοίως Α 1·0-85

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπησαν πιθανῶς ἐν Θεσσαλονίκῃ ὡς πρωτευούσῃ τῆς Ἀμφαξιτίδος καλουμένης χώρας, ἐπειδὴ οὐδεμία πόλις καλουμένη Ἀμφαξος εἶνε γνωστή.

Ἀμφίπολις, 168-146 π. Χ. Ἴδε ἀνωτέρω, σελ. 283.

Βέροια ἐν τῇ Ἡμαθίᾳ, ἡ πόλις εἰς ἣν ἀπεχώρησαν ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ Παῦλος καὶ Σίλας (Πράξεις Ἀποστ. XVII, 11). Νομίσματα χαλκᾶ αὐτόνομα τῶν χρόνων τῶν αὐτοκρατόρων Γορδιανοῦ Γ'. ἢ Φιλίππου Α'. τῆς αὐτῆς κλάσεως καὶ σύγχρονα πρὸς τὰ τῆς Μακεδονίας ἐν γένει. Ὁ Mionnet (I. σελ. 469) δημοσιεύει κομμάτιον ἐπιγεγραμμένον ΚΟΙΝΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ Β ΝΕΩ (χόρων) ΒΕΡΟΙΕΩΝ, φέρον δὲ τὴν χρονολογίαν ΕΟC (= 275) τοῦ χρονολογικοῦ συστήματος τοῦ Ἀκτίου = 245 μ. Χ.

Βοττιαῖοι Ἡμαθίας. Μέρος τῶν Βοττιαίων ἐπανεκατέστη ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ε'. εἰς τὴν γενέτειραν χώραν ἔνθα, πιθανῶς ἐν Πέλλᾳ, ἔκοψαν νομίσματα τῇ ἀδείᾳ τῶν Ῥωμαίων.

Μετὰ τὸ 168 π. Χ.

Μακεδονικὴ ἀσπίς.

ΒΟΤΤΕΑΤΩΝ Πρῶρα . . .
Ρ Ἀττικὰ τριώβολα.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

» Ταῦρος βοσκόμενος. Α 85

Ὁ βοσκόμενος ταῦρος εἶνε λίαν γνωστὸς τύπος τῶν νομισμάτων τῆς Πέλλας (σελ. 311). Περὶ ἄλλων νομισμάτων φερόντων ΓΑΙΟΥ ΤΑΜΙΟΥ καὶ ΒΟΤ (μονογρ.) ἴδε ἀνωτέρω (σελ. 309).

Δέον ἐν Πιερίᾳ, καίμενον πλησίον τῶν νοτίων ὁρίων τοῦ βασιλείου Μακεδονίας. Τῆς πόλεως ταύτης δὲν ὑπάρχουσι βεβαίαις κατατάξεως νομίσματα ἐκ τῶν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας χρόνων

(πρβλ. ὁμως Millingen, *Sylloge*, σελ. 44 Πίν. IV. 20), ὅτε δεχθεῖσα ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν ἔκοψε νομίσματα μετὰ τῶν λατινικῶν ἐπιγραφῶν (ἴδε B. M. *Cat.*, *Mac.*) COLONIA IVLIA DIENSIS, ἢ COL. IVL. AVG. DIENSIS, D. D. Ἴδε ὡσαύτως Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 74.

Ἑδεσσα, τὸ νεώτερον ὄνομα τῶν Αἰγῶν. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Γαλλιανοῦ. Ἐπιγρ. ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ καὶ ΕΔΕΣΣΕΩΝ. Τύποι, Ῥώμη Νικηφόρος καθημένη καὶ στεφανουμένη ὑπὸ γυναικείας μορφῆς (τῆς Ἑδέσσης). Παρ' αὐτὴν αἶξ, ἀναφερομένη εἰς τὸ ὄνομα Αἰγαὶ καὶ τὸν μῦθον τοῦ Καρανίου.

Ἡράκλεια Σιντικῆ. Αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων.

ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ Ἀσπίς μακεδονικῆ.	ΕΠΙ ΣΤΡΥΜΟΝΙ Ῥόπαλον Α' 6
Ἴππος ἐλεύθερος, βαδίζων πρὸς δ.	[Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> σελ. 77.]
	ΗΡΑΚΛΕΩΤΩΝ ἐν στεφάνῳ δάφνης (<i>Αὐτόθι</i> , σελ. 78) . Α' 45

Θεσσαλονίκη (ἢ πάλαι Θέρμη), κληθεῖσα οὕτω ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου (τὸ 315 π. Χ.) πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ. Ἐνταῦθα δὲν ἐκόπησαν αὐτόνομα νομίσματα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 168 π. Χ. πτώσεως τῆς Μακεδονικῆς μοναρχίας. Τότε δὲ ἡ Θεσσαλονίκη ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πρωτεύουσα τῆς Δευτέρας Χώρας καὶ τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ (ἴδε σελ. 307) νομίσματα θὰ ἐξεδόθησαν ἐκ τοῦ νομισματοκοπείου αὐτῆς.

Ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ περιόδῳ, πρὸ καὶ διαρκούσης τῆς αὐτοκρατορίας, ἀφθονώτατα εἶνε τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπιγρ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ, ΚΑΒΕΙΡΟΣ, κλπ. Τίτλοι: — ΝΕΩΚΟΡΟΣ καὶ ἐπὶ τῶν ὀψίμων νομισμάτων ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ καὶ ΚΟΛΩΝΙΑ. Ὁ περιεργότατος τῶν τύπων ἴσως εἶνε ὁ παρουσιάζων τὴν μορφήν ἐνδὸς τῶν Καθεύρων, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων ἦγοντο ἐν Θεσσαλονικῇ ἀγῶνες καλούμενοι Καθεύρια, Καθεύρια Πύθια καὶ Καθεύρια ἐπινίκια (Eckhel II, 78). Ἐπὶ τινων τῶν νομισ-

μάτων τούτων ὁ Κάβειρος φέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ ὑπὸ τῆς Νίκης (πρβλ. τὰ εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐφαρμοζόμενα διακριτικὰ ἐπίθετα). Ἀπαντῶσιν ἐπίσης ἀγῶνες καλούμενοι Ὀλύμπια Πύθια καὶ Ἀκτια Πύθια. Ἄλλα πάλιν νομίσματα φέρουσι τὴν κεφαλὴν τῆς Ἐλευθερίας, (ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ) καὶ τῆς ΑΓΩΝΟΘΕΣΙΑΣ, ἥτοι τῆς προσωποποιήσεως τῆς προεδρίας τῶν ἀγώνων.

Κοτοῦσα. Ἴδε **Σκοτοῦσσα**, σελ. 312.

Πέλλα, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀξιοῦ καὶ Λυδίου, προβιβασθεῖσα ὑπὸ Φιλίππου εἰς ἔδραν τῆς κυβερνήσεως ἀντὶ τῆς ἀρχαίας πρωτεύουσας Αἰγῶν ἢ Ἐδέσσης. Ἐκτοτε ἦτο πιθανῶς ἐν τῶν κυριωτάτων βασιλικῶν νομισματοκοπειῶν τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, δὲν ἔκοπεν ὅμως αὐτόνομα νομίσματα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 168 π. Χ. ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως. Ἐν Πέλλῃ, ὡς τῇ πρωτεύουσῃ τῆς καλουμένης Βοττιαίας χώρας καὶ τῆς Τρίτης Χώρας τῆς Μακεδονίας, ἐκόπησαν ἀναμφιβόλως τὰ ἀργυρὰ καὶ χαλκὰ νομίσματα τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΒΟΤΤΕΑΤΩΝ ἢ ἀπλῶς ΒΟΤ εἰς μονογράφημα. Ἐπονται ἀμέσως κατόπιν τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΠΕΛΛΗΣ ἢ ΠΕΛΛΑΙΩΝ νομίσματα. Οἱ κυριώτατοι τύποι εἶνε οἱ ἐξῆς. Ἡ Ἀθηνα Ἀλκίς ἐν στάσει μαχομένης [B. M. Cat., Mac., σελ. 90], ἀντιγεγραμμένη πιθανῶς ἐξ ἀγάλματος τῆς θεᾶς ταύτης ἐν τῷ ἐν Πέλλῃ ναῷ αὐτῆς (Λιβίου XLIII, 51). Ἡ κεφαλὴ τοῦ Πανὸς ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως τῶν νομισμάτων τούτων ἀναφέρεται εἰς εἰδικὴν τινα λατρείαν τοῦ θεοῦ τούτου, ὅστις ἀπεικονίζεται πρὸς τοῦτοις καὶ καθήμενος ἐπὶ πολλῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τῆς πόλεως. Ὁ βοσκόμενος βοῦς ὑπαινίσσεται τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Βουνόμος τῆς Πέλλης (Eckhel, II, 74). Ὡς Ῥωμαϊκῆς δὲ ἀποικίας ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τὰ νομίσματα τῆς Πέλλης φέρουσι τὴν λατινικὴν ἐπιγραφὴν COL. IVL. AVG. PELLA. Ἴδε ὡσαύτως Z. I. N. I. σελ. 169 καὶ Imhoof, Mon., Gr. σελ. 86.

Σκοτοῦσσα ἢ Κοτοῦσα, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Στρυμόνος, οὐχὶ μακρὰν Ἡρακλείας τῆς Σιντικῆς. Εἰς τὴν πόλιν ταύ-

την ὁ Imhoof Blumer (*Mon. Gr.* σελ. 114), θέλει νὰ κατατάξῃ τὰ νομίσματα τὰ κοπέντα ὑπὸ τοῦ δυνάστου τοῦ καλουμένου Ἀδαίου, μετὰ τὸ 200 π. Χ. περίπου, καὶ τὸ ἐξῆς χαλκοὺν νόμισμα, ὅπερ ὁμοιάζει πρὸς τὰ νομίσματα τοῦ Ἀδαίου.

Μετὰ τὸ 168 π. Χ

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου. | ΚΟΤΟΥΣΑΙΩΝ Ῥόπαλον . Α · 8

Ὅλως δυνατὸν ἐν τούτοις εἶνε νὰ ἀνήκῃ τὸ νόμισμα τοῦτο εἰς τὴν θεσσαλικὴν Σκοτοῦσαν.

Στόδοι. Ἐκειτο ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Ἀξιοῦ καὶ Ἐριγόνος. Δὲν γνωρίζομεν δὲ νομίσματα κοπέντα ἐνταῦθα, πρὶν ἢ αὕτη ἀποδοῇ Ῥωμαϊκὴ ἰσοπολιτεῖς πόλεις (*municipium*).

Ἐπιγρ., ΜΥΝΙCΙΡΙΥΜ ΣΤΟΒΕΝSΙΥΜ. Ὁ συχνότατος τῶν τύπων εἶνε Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ κλάδου φοίνικος, ὁ μᾶλλον ὁμως περίεργος παρουσιάζει τὴν πόλιν προσωποποιημένην ἰσταμένην μεταξὺ τῶν δύο ποταμίων θεῶν Ἀξιοῦ καὶ Ἐριγόνος (*B. M. Cat. Mac.* σελ. 106, 18· Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 91).

Φίλα, ὁχυρὰ θέσις παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Πηνειοῦ. Περὶ χαλκοῦ τινος νομίσματος ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς περιόδου φέροντος, ἔμπ Νίκην, ὁπ. ΦΙΛΑ καὶ ῥόπαλον, ἴδε Imhoof, *Mon., Gr.*, σελ. 90.

II. ΘΡΑΚΗ.

I. Αἱ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ.

Ἀἴνος. Σπουδαία πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ Ἑβρου, οὕτω δὲ δεσπόζουσα τῆς ἐκεῖ ποταμοπλοίας, ἥτις ἔφερεν αὐτὴν εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις πρὸς ἀπάσας τὰς ἀνατολικὰς χώρας τῆς Θράκης. Δὲν ἤρξατο δὲ κόπτουσα νομίσματα εἰς τὸσον ἀρχαίαν ἐποχὴν ὅσον τὰ Ἀβδηρα, τοῦ ἀρχαιοτέρου ὀρίου τῆς νομισματοκοπίας αὐτῆς ὄντος τοῦ μέσου τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ ἐν κατατομῇ, φέρουσα πέτασον ἀκριβῶς ἐφαρμοζόμενον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. | Ἐγκοιλὸν τετράγωνον ἐν ᾧ ΑΙΝΙΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) περὶ κηρύκειον . . .

Α Τετράδρ. καὶ μικρὰ Α

Κεφαλή Ἑρμοῦ ἐν κατατομῇ, φέ-
ρουσα πέτασον ἀκριβῶς ἐφαρμο-
ζόμενον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.
(Πίναξ II', 4.)

Ὁμοίως. Ἐπὶ τοῦ πετάσου ΑΙΝΙ

ΑΙΝ Ταῦρος ἐπὶ στάχους.

Τετράγωνον ἐγκοιλόν, ΑΙΝΙ, τράγος
ιστάμενος. Σύμβολα ποικίλα —
ἀστράγαλος, μηνίσκος καὶ φύλ-
λον κισσοῦ, Ἑρμῆς τῆς τετρα-
γώνου ἐργασίας ἐπὶ θρόνου, δι-
στομος πέλεκυς, κηρύκειον, κεφα-
λή ζώου, μυία, ἀμπορεύς, καρκίνος,
φύλλον κισσοῦ, προσωπεῖον Σειλη-
νοῦ κλπ. Α Τετράδρ. καὶ μικρὰ Α

Ἐγκοιλόν τετράγωνον, ἐν ᾧ γραμμι-
κὸν τετράγωνον περιέχον τράγον.
Ἀρχων ΑΝΤΙΑΔΑΣ. Σύμβολον,
μορφὴ γυμνῆ Πανός. Α Τετράδρ.

Ἐγκοιλόν τετράγωνον σχήματος πε-
ρὼν ἀνεμομύλου. Α Τριημιώβολ.

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν νομισμάτων τῆς Αἴνου φαίνεται
ὅτι εἶνε ἐλαφρὰ τις μορφή τοῦ Εὐβοικοαττικοῦ. Τὰ τετράδραχμα
τῆς πρώτης περιόδου ἔλκουσιν ἀπὸ 258 μέχρι 236 κ. Τὸ ἐπιγε-
γράμμενον Ἀντιάδας νόμισμα, κατετάχθη ὑπὸ τοῦ von Sallet (*Zeit-
f. Num.* V. 187) εἰς τὴν περίοδον 411-409 π. Χ., κατὰ τὴν διάρ-
κειαν τῆς ὁποίας ἰδρύθη ἐν τισὶ τῶν φόρου ὑποτελῶν Θρακικῶν
κλπ. πόλεων ἀριστοκρατικόν τι σχῆμα πολιτεύματος ὑπὸ τὴν προ-
στασίαν τῶν ἐν Ἀθήναις τετρακοσίων

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἡ ὅλη τῶν τετραδράχμων ἐκπίπτει εἰς
240-232 κ. Οὕτω δὲ ἀναλογεῖ πρὸς τὸν περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον εἰ-
σαχθέντα εἰς Ῥόδον σταθμητικὸν κανόνα, ἐξ οὗ καὶ ἐκλήθη Ῥόδιος
σταθμητικὸς κανὼν.

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλή Ἑρμοῦ ἐν κατατομῇ.
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 77.]

ΑΙΝΙΟΝ Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου
ἐργασίας ιστάμενος ἐπὶ θρόνου.
Χ 32-6 κ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφαλή Ἑρμοῦ κατ' ἐνώπιον μετὰ
πετάσου ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένου.
(Πίναξ ΙΓ', 5).

ΑΙΝΙΟΝ Τράγος. Σύμβολα· δελφίς,
ἀμφορεύς, ἀγγεῖον μόνωτον, ρυτόν,
ἀστήρ, κηρύκειον καὶ πέτασος, λα-
μπάς ἀγωνιστική, τρόπαιον, ἄμ-
πελος, ἀετός, λύρα, ὄφις, τρίπους,
μυῖα, περικεφαλαία, στέφανος, κλά-
δος δάφνης, ἀστράγαλος κλπ. . .
Α Τετράδρ., Τετρώβολ. καὶ Διώβ.

Κεφαλή Ἑρμοῦ κατ' ἐνώπιον μετὰ
πλατέος πετάσου.
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 80]

ΑΙΝΙΟΝ Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐρ-
γασίας ἐπὶ θρόνου, πρὸς ἀρ. Σύμ-
βολα· κύνθαρος, κεφαλή τράγου,
στάχυς, ἀστήρ. Α Δραχμαί.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλή Ἑρμοῦ μετὰ στενοῦ ἢ πλα-
τέος πετάσου.

ΑΙ, ΑΙΝΙ ἢ ΑΙΝΙΟΝ. Κηρύκειον·
Σύμβολα· ἀστράγαλος, στάχυς,
σταφυλή, κεφαλή κριοῦ, κλπ.

[B. M. Cat. Thrace, σελ. 80.]
Ὁμοίως, μετὰ πλατέος πετάσου.
(Αὐτόθι, σελ. 81.)

Τράγος. Σύμβολα· κηρύκειον, πεντά-
γραμμα, λαμπάς κλπ. Α 7-6

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή Ἑρμοῦ μετὰ πλατέος πε-
τάσου.
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 81.]

ΑΙΝΙΟΝ Ἑρμῆς καθήμενος ἐπὶ θρό-
νου, κρατῶν βαλάντιον καὶ κηρύ-
κειον . . . Α 65

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, μετὰ τὸ 140 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

[B. M. Cat. Thrace, σελ. 81.]

ΑΙΝΙΩΝ Ἑρμῆς ἱστάμενος μεταξὺ
τράγων, ἢ παρὰ βωμόν, κρατῶν
δὲ βαλάντιον καὶ κηρύκειον Α 8

Ὀλίγα μόνον γνωρίζομεν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Αἴνου. Διαρκού-
σης τῆς Σικελικῆς ἐκστρατείας (415 π. Χ.) ἦτο μία τῶν ὑποταγῶν
συμμάχων τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ τὸ 350 π. Χ. ἀπετέλεσε μέρος τοῦ
Μακεδονικοῦ κράτους, ἔπαυσε δὲ ἐκδίδουσα νομίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον
αὐτῆς ὄνομα, τοῦλάχιστον ἀργυρᾶ· ἐκόπησαν ὅμως ἐνταῦθα νομί-
σματα ἐν ὀνόματι τοῦ Λυσιμάχου, ἂν καὶ ἴσως οὐχὶ καὶ μετὰ τὸν
θάνατον τοῦ μονάρχου τούτου.

Μετά τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων περὶ τὰ 190 π. Χ. ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς, ἔκοπτε νομίσματα ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον.

Τινὲς τῶν κατ' ἐνώπιον κεφαλῶν τοῦ Ἑρμοῦ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης εἶνε τελειότατα καλλιτεχνήματα. Σχετικῶς δὲ πρὸς τὴν περιέργον τετραγώνου ἐργασίας μορφήν τοῦ ἐπὶ θρόνου ἱσταμένου Ἑρμοῦ ὁ Leake δικαίως παρετήρησεν, ὅτι ὁμοίᾳ ἀκριβῶς πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Πausanίου περιγραφὴν τῶν ἀγαλμάτων τοῦ ἐπὶ θρόνων ἱσταμένου Ἀπόλλωνος ἐν Ἀμύκλαις καὶ Θόρνακι τῆς Λακωνίας (Paus. Lak. III, 10, 8. X. 12). Ἀναμφιδόλως ὑπῆρχεν ὁμοίον τι ἄγαλμα λατρείας ἐν τῇ Αἰνῳ.

Μαρωνεία, πόλις παλαιὰ κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας περὶ τὸ μέσον τῆς μεταξὺ τῶν στομιῶν τοῦ Ἑβρου καὶ Νέστου ἀποστάσεως. Ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Μάρωνος, υἱοῦ τοῦ Εὐάνθους, ἱερέως τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐν τῇ Ὀδυσσεΐ διδὲι τῷ Ὀδυσσεὶ τὸν οἶνον, δι' οὗ κατόπιν οὗτος ἐμέθυσε τὸν Πολύφημον. Ὁ Μάρων λέγεται ὡσαύτως υἱὸς τοῦ Διονύσου. Τὰ νομίσματα τῆς Μαρωνείας ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Διόνυσος ἐλατρεύοντο ἰδίως ἐν ταύτῃ. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων τῆς Μαρωνείας εἶνε ὀβολοὶ, οἵτινες φαίνονται ἀνήκοντες εἰς τὸν ἀρχαῖον Θρακομακεδονικὸν ἢ Βαβυλωνιακὸν σταθμητικὸν κανόνα.

Πρὸ τοῦ 500 π. Χ. περίου

Προτομή ἵππου ἀνορθουμένου.

[B. M. Cat., Thrace, σ. 123].

Ἐγκοῖλον τετράγωνον σχήματος
πτερῶν ἀνεμομύλου . . .
Ρ Ὀβολός, 14·5 κ.

Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν. Δραχμαὶ 75 κ. Ἐπιγρ. ΜΑΡ, ΜΑΡΩ, ΜΑΡΩΝ, ΜΑΡΩΝΟΣ ἢ ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ.

Προτομή ἵππου ἀνορθουμένου.

[B. M. Cat., Thrace, σ. 123 κ.ε.]

Ἐγκοῖλον τετράγωνον περιέχον ἥλιον
τρόπιον ἄνθος ἢ κεφαλὴν κριοῦ, ἢ
ἀπλῶς διηρημένον εἰς τέσσαρα.
Ἐνίοτε μετ' ὀνομάτων ἀρχόντων
ΑΘΗ, ἢ ΠΟΛ (ΠΟΜ;).
Ρ Δραχμαὶ καὶ Ἡμιδραχμα.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Φοινικικῆς ὀλκῆς, τετράδρ. 220 κ., δίδρ. 112 κ., δραχμαὶ 50 κ. Ἐπιγρ. ΜΑΡΩΝ, ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ, ΜΑΡΩΝΙΤΕΩΝ ἢ ΜΑΡΩΝΕΙΤΕΩΝ.

*Ἴππος ἀνορθούμενος (σπανίως ιστάμενος). Σύμβολα: κάνθαρος, ἀστήρ, τροχός, στέφανος, λύρα, κεφαλὴ κρानοφόρος, περικεφαλαία.
(Πίναξ II^α. 6).

Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ κλῆμα ἀμπέλου μετὰ σταφυλῶν ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ, περίξ δὲ ὄνομα ἄρχοντος, οὗ συνήθως προτάσσεται ἢ ΕΠΙ . . . Ρ Τετράδρ.

*Ἀρχοντες: ΒΡΑΒΕΩΞ, ΔΕΟΝΥΞ, ΜΗΤΡΟΔΟΤΟΣ, ΜΗΤΡΟΦΩΝ, ΡΟΣΙΔΗΙΟ, ΡΥΘΟΔΩΡΟ, κλπ. Ἐπὶ τινων κομματίων ἢ ἐπιγραφῇ ΜΑΡΩΝΙΤΕΩΝ εὗρηται ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἄρχοντος.

Προτομὴ ἵππου ἀνορθουμένου.

[B. M. Cat., Thrace, σελ. 125
καὶ Z. f. N., III, 274].

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον, περίξ δὲ ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ ἢ ὄνομα ἄρχοντος ΕΠΙ ΑΡΧΕΜΒΡΟΤΟ . . . Ρ Δίδρ.

Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ ἀμπελος, περίξ, ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ ἢ ὄνομα ἄρχοντος ΡΟΣΕΙΔΙΠΡΟΣ . . . Ρ Δίδρ.

*Ἐγκοilon τετράγωνον, ἐν ᾧ σταφυλή. Ρ Δρ.

*Ὁμοίως (Ἀυτόθι).

*Ὁμοίως (Ἀυτόθι).

Τὸ ἀκόλουθον νόμισμα, κατ' ἐξαίρεσιν Ἀττικοῦ σταθμοῦ, πρέπει ὡσαύτως νὰ ταχθῇ βραχὺ πρὸ τοῦ 400 π. Χ: —

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

[Zeit. f. Num. Πίν. VI. 18].

ΜΑΡΩΝΙΤΕΩΝ ΕΠΙ ΜΗΤΡΟΦΑΝΕΟΣ. Ἀμπελος φυομένη ὑπὲρ προσωπίδα Σεληνοῦ κατ' ἐνώπιον . . . Ρ Τετράδρ. 255 κ.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Περὶ τὸ τέλος τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ὁ Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ, οὗτινος οἱ στατήρες ἔλκουσι περὶ τοὺς 175 κ. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τοῦ χρυσοῦ νομίσματος εἶνε ἀδέβαιος.

Ἴππος ἀνορθούμενος.

ΜΑΡΩΝΙΤΕΩΝ Ἀμπελος
X 48.5 x

Ἴππος ἀνορθούμενος. Ἐπιγρ. ἐνίοτε
ΜΑΡΩ (Πίναξ II". 7).

Ἀμπελος ἐν τετραγώνῳ. Σύμβολο
ἐπὶ τινων κομματίων—κηρύκειον,
καρίς, μέλισσα, στάχυς, κύων

Ὄνόματα ἀρχόντων προτασσομένης τῆς ΕΠΙ: — ΑΡΕΛΛΕΩ,
ΕΥΞΙΘΕΜΙΟΣ, ΕΥΠΟΛΙΟΣ, ΙΗΝΩΝΟΣ, ΗΓΗΣΑΓΟΡΕΩ, ΗΡΑΚΛΕΙ-
ΔΟΥ, ΙΚΕΞΙΟ, ΚΑΛΙΚΡΑΤΕΟΣ, ΜΗΤΡΟΔΩΡΟ, ΜΗΤΡΩΝΟΣ,
ΝΕΟΜΗΝΙΟ, ΠΑΤΡΟΚΛΕΟΣ, ΠΟΛΥΑΡΗΤΟΥ, ΠΟΛΥΝΙΚΟΥ, ΡΟ-
ΞΕΙΔΕΙΟΥ, ΧΟΡΗΓΟ, κλπ. — Ρ Στατῆρες.

Ὑπάρχουσιν ἐπίσης τριώβολοι ἢ ἡμιστατῆρες (44 x.) καὶ τριη-
μιώβολοι (22 x.),

Προτομή ἵππου.

Ἀμπελος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ.

Ἐπιγρ., ΜΑ, συνήθως ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως καὶ ὀνόματα ἀρ-
χόντων συνήθως συντετμημένα. — ΑΘΗΝΕΩ, ΑΡΙΣΤΟΛΕΩ, ΙΗ-
ΝΩΝΟΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΔΕΩ, ΜΗΤΡΟΔΩΡΟ, ΝΟΥΜΗΝΙΟ κλπ.

ΧΑΛΚΟΣ

Ἴππος ἀνορθούμενος.

Κεφαλή κισσοστεφῆς Διονύσου νεα-
ροῦ.

ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ ἐν τετραγώνῳ. X. 6
» Σταφυλή. ΕΠΙ ΠΥ.
ΘΟΝΙΚΟ X. 7

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μαρωνείας ὁ ἵππος εἶνε ἔμβλημα
τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς θεοῦ τοῦ ἡλίου, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον
ἄνθος. Ἡ ἄμπελος ὡς σύμβολον τοῦ Διονύσου ἀναφέρεται εἰς τὸν
περίφημον οἶνον τῆς Μαρωνείας, περὶ οὗ ἐλέγετο, ὅτι ἐπεδέχετο
κρᾶσιν πρὸς εἰκοσαπλασίαν ποσότητα ὕδατος.

Ἡ αὐτόνομος νομισματοκοπία τῆς Μαρωνείας ἔπαυσεν ὅτι
αὕτη περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας,
ἀλλ' ἡ πόλις φαίνεται ὅτι παρέμεινεν ὡς νομισματοκοπεῖον ἐπὶ Φι-
λίππου, Ἀλεξάνδρου, Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου, Λυσιμάχου, κλπ.
Ἡ Μαρωνεία δὲν ἀνέκτησε τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς πρὸ τῆς δευτέρας
ἐκατονταετηρίδος π. Χ., ὅτε κατίσχυσαν ἐν Ἑλλάδι οἱ Ῥωμαῖοι
(Πολυβ. XXX. 3). Ἀμφίβολος εἶνε ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς

ἐνάρξεως τῆς νέας σειρᾶς τῶν τετραδράχμων· δύναται τις ἐντούτοις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι οὔτε ἡ Μαρώνεια, οὔτε ἡ Θάσος ἤρξαντο κόπτεσθαι ἐκ νέου νομίσματα πρὸ τῆς ἐν ἔτει 146 π. Χ. καταργήσεως τῶν Μακεδονικῶν νομισματοκοπειῶν.

Τὰ μεγάλα ἐπίπεδα τετράδραχμα ταῦτα ἀνήκουσι κατὰ τεχνοπροπρίαν καὶ κατασκευὴν εἰς τὸν τελευταῖον σταθμὸν τῆς παρακμῆς τῆς νομισματικῆς καλλιτεχνίας. Δύνανται δὲ νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ φέροντα χρονολογίας τετράδραχμα Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωάδος.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.
(Πίναξ ΙΘ'. 1.)

ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΞΩΤΗΡΟΣ ΜΑΡΩ-
ΝΙΤΩΝ Διόνυσος ἱστάμενος κρα-
τῶν σταφυλὴν καὶ δύο στελέχη
νάρθηκος. Ἐν τῷ πεδίῳ μονογρα-
φήματα ἀρχόντων. Ρ Ἀττ. τε-
τράδρ. ἐλαφρᾶς δολκῆς, 225-230 κ.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Ὅμοίως Α 1·0-75
ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ Ἀσκληπιδὸς ἱστά-
μενος . . . Α ·9
» Ἴππος καλπάζων Α ·8

Κεφαλὴ Ἡρακλέους παγωνοφόρου.

Ἴδε ὡσαύτως αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἐν B. M. *Mat. Thraee*,
Mionnet κλπ. κλπ.

Φύταιον (ς). Ἡ πόλις αὕτη εἶνε γνωστὴ μόνον ἐξ ἑνὸς νομίσ-
ματος. Πιθανῶς ἔκειτο παρὰ τὴν Μαρώνειαν.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Κεφαλὴ ἀνδρική παγωνοφόρος (Ἀρης)
μετὰ κράνους λοφοφόρου ἀκριβῶς
ἐφαρμοζομένου.

ΦΥΤΑΙΟΝ Τετράγωνον ἔγκοilon,
ἄμπελος, (De Hirsch, *Ann. de*
Num., 1884, Πίν. I. 9.) Ρ 29·5 κ.

Δέκατα, ἀρχαῖος λιμὴν κείμενος οὐχὶ μακρὰν τῶν Ἀβδῆρων,
μεθ' ὧν φαίνεται ὅτι διετέλει εἰς στενάς ἐμπορικὰς σχέσεις. Ἴδε
Num. Chron. N. S., XV, 99.

Πρὸ τοῦ 500 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή Ηρακλέους πωγωνοφόρου ἐν
λεοντῇ, λίαν ἀρχαϊκῆς τεχνοτρο-
πίας. | Ἔγκ. τετράγ. διαγωνίως εἰς τέσσαρα
διηρημένον **P** Στατήρ, 148.2 κ.
P Διώβολ. 27.6 κ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀκολουθοῦσι τὸν ἀρχαῖον Θρακομακεδονικὸν ἢ Βαβυλωνιακὸν σταθμητικὸν κανόνα.

Περὶ τὰ 500-480 π. Χ.

Ὁμοίως.
[B. M. Cat., Thrace, σελ. 115]. | ΔΙΚ Κεφαλή ταύρου πρὸς ἀρ., ἐν
τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.
P Στατήρ, 111.6 κ.

Ἡ Δίκαια φαίνεται ὅτι ἥλλαξε τὸν σταθμητικὸν αὐτῆς κανόνα, παραδεχθεῖσα τὸν Φοινικικὸν τῶν Ἀδδῶρων, ὅτε ἡ τελευταία αὕτη πόλις ἤρξατο κόπτουσα νόμισμα.

Περὶ τὰ 480-450 π. Χ.

Κεφαλή γυναικεῖα μετὰ κόμης συνε-
σπειρωμένης. | ΔΙΚΑΙΑ Κεφαλή ταύρου πρὸς δ., τὸ
ὅλον ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ.
P Δρ. 55 κ.
Κεφαλή Ἡρακλέους. | ΔΙΚΑΙΑ Κεφαλή ταύρου κατ' ἐνώ-
πιον. **P** Ἡμίδρ., 24 κ.

Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται ἐν ταῖς Ἀθηναϊκαῖς ἀναγραφαῖς τῶν φόρων (*Corp. Inscr. Att.* Ἐκδ. Kirchhoff, τόμ. I σ. 111) ὡς μέλος τῆς Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας μεταξὺ τοῦ 454 καὶ 428 π. Χ. Καλεῖται δ' ἐν αὐταῖς Δίκαια παρ' Ἀδδῶρα πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς ἐτέρας Δικαίας, ἥτοι τῆς ἐν τῇ Χαλκιδικῇ ἀποικίας τῶν Ἐρετριέων (σελ. 280).

Ἀδδῶρα, ἐπὶ τῆς νοτίου παραλίας τῆς Θράκης, οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου, ἀρχικῶς ἀποικία τῶν Κλαζομενίων κτισθεῖσα κατὰ τὴν ἐβδόμην ἑκατονταετηρίδα π. Χ. Ἡ πρώτη αὕτη ἀπόπειρα δὲν ἐπέτυχεν, ἐν ἔτει ὅμως 544 π. Χ. ἡ θέσις κατελήφθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ μεῖζονος μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Τέω, τοῦ προτιμήσαντος νὰ ἐκπατρισθῇ μᾶλλον παρά νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν

Πέρσην κατακτητήν (Ἡροδ. I. 168). Τὰ Ἀδδηρα νῦν ἐξήρθησαν εἰς πόλιν σημαντικῆς σπουδαιότητος καὶ πλούτου, οὗ ἔνεκα ἐξ-ελέγησαν ὑπὸ τοῦ Εἰρξίου ὡς εἰς τῶν σταθμῶν κατὰ τὴν διὰ τῶν βορείων παραλίων τοῦ Αἰγαίου πορείαν αὐτοῦ. Εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην ἀνήκουσι τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν Ἀδδήρων δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς κλάσεις : —

Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν ὅλην τοῦ τετραδράχμου 230 κ. γρῦς ὀκλάζων, ἐγείρων τὸν ἓνα τῶν Τετράγωνον ἐγκοιλὸν ἀβαθὲς εἰς ποδῶν. τέσσαρα μέρη διηρημένον.

Ἄνευ ἐθνικοῦ. Ἀρχοντες, ΣΙ (;), ΗΡΧ, ΕΡ, Α, ἐπὶ ὀκταδράχμων. — ΑΡΤΕ, ΑΣΠΑ, ΔΑΜ, ΗΡΑΚ, ΜΕΙΔΙ, ΠΡΩ, ΣΜΟΡ, ΦΙΤΤΑΛΟ, ΣΥΜ, ΕΠΙ, ΙΑ, ἐπὶ τετραδράχμων (Πίναξ II'. 8.) — ΑΝΤ, ΗΡΟ, ΔΕΟ, ΗΓΗ, ἐπὶ δραχμῶν.

Ὁ γρῦς ὡς νομισματικὸς τύπος τῶν Ἀδδήρων εἶνε προδήλως ἀντιγεγραμμένος ἐκ τοῦ τῶν νομισμάτων τῆς μητροπόλεως αὐτῆς Τέω. Ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ τοῦ Διονύσου. Οἱ ἄρχοντες, ὧν τὰ ὀνόματα ἀπαντῶσιν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης, εἶνε οἱ ὑπατοὶ ἀξιωματοῦχοι τῆς πολιτείας, οὐχὶ δ' ἀπλῶς ἄρχοντες τοῦ νομισματοκοπείου. Τὰ πρόσθετα σύμβολα ἐν τῷ πεδίῳ δυνατὸν νὰ εἶνε αἱ σφραγίδες τῶν ἀρχόντων τοῦ νομισματοκοπείου, ἢ ὑποδεστέρων ὑπαλλήλων. Μεταξὺ τῶν ἐπὶ τῶν τῆς ἀρχαιοτάτης περιόδου νομισμάτων ἀπαντῶντων συμβόλων εἶνε τὰ ἐξῆς : ἀκρίς, κεφαλὴ μῦσου, σάτυρος ὀρχούμενος, κύλιξ, μικρὰ ἀνθρωπίνη κεφαλὴ.

Ἡ εἰς τὰ βόρεια ταῦτα μέρη παραδοχὴ τοῦ Φοινικικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος ὀφείλεται ἴσως εἰς τὴν ὑπαρξιν ἐν παλαιοῖς χρόνοις ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Ἀδδήρων Φοινικικοῦ τινος ἐμπορικοῦ σταθμοῦ ἢ πρακτορείου, ἐπειδὴ, ἂν οἱ Τήλιοι ἄποικοι τοῦ 544 π. Χ. δὲν εἶχον εὖρη τὸν φοινικικὸν σταθμητικὸν κανόνα προϋπάρχοντα ἤδη ἐνταῦθα καὶ ἐν χρήσει ὡς πρὸς τὸν ἄσημον ἄργυρον, δεόν νὰ ὑπο-

τεθῆ, ὅτι θὰ ἐξέδιδον τὰ νομίσματα αὐτῶν ὁμοίοσταθμα καὶ ὁμοίω-
τυπα πρὸς τὰ τῆς Τέω, τοῦθ' ὅπερ ὅμως δὲν συμβαίνει.

Περὶ τὰ 450-430 π. X.

Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν, ὁλκὴ τοῦ τετραδρ. 236-230 κ.
Γρύψ μετὰ καμπύλων πτερύγων, κα-
θήμενος ἐπὶ ἰχθύος. Ἀρχων ΚΑΛ-
ΛΙΔΑΜΑΣ

ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ ἐντὸς τετραγώνου
ἐγκοιλῶ ἀβαθεῖ. Ἐν τῷ κέντρῳ μι-
κρότερον τετράγωνον εἰς τέσσαρα
διηρημένον.

[B. M. Cat. Thrace, σελ. 67.]

Γρύψ ὁμοῖος, ἐνίοτε μετ' ὀξέων πτε-
ρύγων ἅπαξ δὲ βαδίζων. Σύμ-
βολα· ἀλέκτωρ, κύνθαρος, σκαρα-
βαῖος μετὰ σφαίρας ὀνθου (*Ateu-
chus Sacer*), ἀμφορεύς, καρπὸς
ροῖας, ἀστὴρ κλπ. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ
τινῶν κομματίων ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ

Ἀντὶ ἐθνικοῦ ὀνόματα ἀρχόντων
ΕΠ' ΗΡΟΔΟΤΟ, ΕΠΙ ΣΜΟΡ-
ΔΟΤΟΡΜΟ ΚΑΛ, ΕΠΙ ΦΙΤ-
ΤΑΛΟ, ΕΠΙ ΝΥΜΦΟΔΩΡΟ.
ΕΠ' ΕΡΜΟΚΡΑΤΙΔΕΩ, ΕΠΙ
ΝΕΣΤΙΟΣ, ΕΠΙ ΜΑΝΔΡΩ.

ΝΑΚΤΟΣ.
(Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. C, 1.)

Σταθμὸς τοῦ τετραδράχμου ἡλαττωμένος εἰς 224 κ. περίπου
Γρύψ μετ' ὀξέων πτερύγων, συνήθως
ἀνεγειρόμενος, ἐνίοτε ὅμως καθή-
μενος. Σύμβολα (σπανιώτερον),
καρίς, φύλλον κισσοῦ κλπ.

Ἀβαθεὶς ἐγκοιλὸν τετράγωνον μετὰ
ὀνόματος ἀρχοντος πέριξ, καὶ ἐν
τῷ κέντρῳ τύπος ἀλλάσων μετὰ
τοῦ ἀρχοντος.

[B. M. Cat. Thrace, σελ. 68.]

Ποικίλαι· ΕΠΙ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟ Λύρα· ΕΠΙ ΜΟΛΠΑΔΟΣ Νεαρά
ἄρρην κεφαλὴ· ΜΕΛΑΝΙΠΡΟΣ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς· ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΣ
Πολεμιστῆς ἐφορμῶν· ΠΟΛΥΑΡΗΤΟΣ Σταφυλὴ· ΑΝΑΞΙΔΙΚΟΣ
Ἑρμῆς ἱστάμενος· ΕΠΙ ΑΛΕΞΙΜΑΧΟ Κύνθαρος· ΑΘΗΝΑΙΟΣ Διό-
νυσος πωγωνοφόρος ἱστάμενος κρατῶν κύνθαρον καὶ μέγαν κλάδον
[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. C, 2]· ΑΝΑΞΙΠΟΛΙΣ Διόνυσος πωγωνο-
φόρος· Ὁμ. ἐπιγρ. Κεφαλὴ γυναικεία (Ἀφροδίτης)· ΑΡΤΕΜΩΝ
Δίωτον ἄγγειον, κτλ.

Περὶ τὰ 430-408 π. X.

Αἰγινήτικὸς σταθμητικὸς κανὼν [B. M. Cat. Thrace, σελ. 69].
Στατῆρες ἢ δίδραχμα 198-190 κ. Δραχμαί, 97 κ. Τριώβολ. 48 κ.
Τριημιώβ. 24 κ.

Ἐπιγρ. ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως, ΑΒΔΗΡΙ ἢ ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Γρύψ μετ' ὀξέων πτερύγων, ἢ καμπύλων καὶ λείων ἄνευ δὲ δηλώσεως τῶν πτερῶν. Τύποι ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως· *Δίδραχμα*: ΕΠΙ ΦΙΛΑΔΟΣ Ἡρακλῆς καθήμενος· ΕΠΙ ΊΗΝΩΝΟΣ Ἑρμῆς ἱστάμενος, ὀλκὴ 160 κ.· ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ Κεφαλὴ Ἀφροδίτης· ΠΡΩΤΗΣ Ἰππεὺς ἀνορθούμενος· ΗΓΗΞΑΓΟΡΗΣ Κεφαλὴ ἄρρην νεαρά· ΕΠΙ ΜΥΡΣΟ Δισκοβόλος· ΠΑΡΜΕΝΩΝ Βούκρανον· ΡΥΘΩΝ Τρίπους· ΕΥΑΓΩΝ Ἀμφορεὺς ἀγωνιστικός· ΚΛΕΑΝΤΙΔΗΣ Ταῦρος ἐφορμῶν· ΕΠΙ-ΜΟΛΠΑΓΟΡΕΩ Κόρη ὄρχουμένη. *Δραχμαί*: ΕΠ' ΟΡΧΑΜΟ Λέων· Τριώβολοι, ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ ἄνευ τύπου· ΚΛΕΑΝΤΙΔΗΣ Κεφαλὴ ταύρου· ΑΝΑΞΙΔΙΚΟΣ Κεφαλὴ αἰγός· ΕΠ' ΗΡΟΦΑΝΕΟΣ Κεφαλὴ Ἑρμοῦ· ΜΟΛΠΑΓΟΡΗΣ Κεφαλὴ Βάκχης· ΝΥΜΦΑΓΟΡΗΣ Δελφίν· ΠΡΩΤΗΣ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (;)· ΕΠΙ ΠΡΩΤΕΩ Τρεῖς στάχυες· ΕΠΙ ΦΙΛΑΙΟ Ἑρμῆς ἱστάμενος· ΑΘΗΝΗΣ Ἐλαφος. *Τριημιώβολοι*: ΠΡΩΤΗΣ Κεφαλὴ βοός· ΚΛΕΑΝ Κεφαλὴ κριοῦ, κτλ.

Περὶ τὰ 408-350 π. Χ.

Ἐν ἔτει 408 π. Χ. τὰ Ἀβδηρα ἀκμάζοντα τότε, ὑπήχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Θρασυβούλου εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν κυριαρχίαν. Τὰ ἐξῆς νομίσματα φαίνονται μεταγενέστερα τῆς χρονολογίας ταύτης:—

Σταθμὸς τοῦ σταιῆρος ἡλατιώμενος εἰς 175 κ. (Περσικὴ δλκή;)

ΑΒΔΗΡΙ Γρύψ μετ' ὀξέων πτερύγων συνήθως κατακεείμενος.

ΕΠΙ ΚΑΛΛΙΑΝΑΚΤΟΣ Ἑγκοιλαν τετράγωνον, ἐν ᾧ Ἀπόλλων μετὰ φίλης καὶ κλάδου, ἱστάμενος παρὰ ἔλαφον.

*Ὁμοίως.

[Gardner, *Types* Πίν. III. 31.]

*Ὁμοίως γρύψ, ΕΠΙ ΠΑΥΞΑΝΙΩ.

ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ Ἀρτεμις μετὰ τόξου ἱσταμένη παρὰ ἔλαφον.

ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.

*Ὁμοίως

ΕΠΙ ΙΚΕΣΙΟΥ, Γρύψ μετ' ὀξέων πτερύγων.

*Ὁμοίως (Πίναξ II^ο. 9.). *Α* Στατήρ.

*Ὁμοίως. [B. M. *Cat. Thracæ*, σ. 72.]

Α Τριώβολοι, 44 κ.

Ἀρχοντες ἐπὶ τριωδόλων, ΕΠΙ ΠΑΥΞΑΝΙΩ· ΕΠΙ ΧΑΡΜΟ.

ΕΠΙ ΦΑΝΕΩ· ΕΠΙ ΑΡΧΕΛΑΟΥ·

Γρύψ ἐπὶ ῥοπάλου

ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Ὅμοιος. . . .
P Διώβ. 25 κ.

Ἄρχοντες ἐπὶ διωβόλων, ΗΡΑ, ΜΗΝΟ, κλπ. [B. M. Cat. Thrace, σελ. 73].

Σταθμός σιατήρος ἡλαττωμένος εἰς 158 κ. περίπου.

ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Γρύψ κατακείμενος | Ἄνευ ἐγκοίλου. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος
μετὰ καμπύλων πτερύγων. | νος δαφνοστεφής.
[B. M. Cat., Thrace, σελ. 73.]Ὄνόματα ἀρχόντων ἐπὶ τῆς διπλοῦς ὄψεως προτασσομένης τῆς
ΕΠΙ—, ΔΙΟΝΥΣΑΔΟΣ, ΕΥΡΗΞΙΠΠΟΥ, ΙΓΓΩΝΑΚΤΟΣ: σύμβολον
ἔστρακον χήμης. ΠΥΘΟΔΩΡΟΥ: σύμβολον, κύνθαρος. ΔΗΜΗ-
ΤΡΙΟΥ, ΔΙΟΦΑΝΤΟΥ, ΟΜΗΡΟΥ. P Στατήρης.ΕΠΙ — ΑΝΑΞΙΠΟΛΙΟ, ΔΙΟΝΥΣΑΔΟΣ, ΕΚΑΤΩΝΥΜΟΥ,
ΟΜΗΡΟΥ, ΠΟΛΥΦΑΝΤΟΥ, ΙΓΓΩΝΑΚΤΟΣ, ΕΥΡΗΞΙΠΠΟΥ, ΑΙΓΙ-
ΑΛΕΩΣ, κτλ. καὶ ΠΡΩΤΗΣ κατ' ὀνομαστικὴν πτώσιν ἄνευ τῆς
προθέσεως ΕΠΙ P Τριώβολοι, 40 κ.Ἄν καὶ δυνατὴ ἡ διάκρισις τῶν ὀλκῶν τῶν νομισμάτων τῶν
Ἀβδήρων ὡς Φοινικικῶν, Αἰγινήτικῶν καὶ Περσικῶν, φαίνεται
οὐχ ἥττον λίαν πιθανόν, ὅτι αἱ ὀλκαὶ μετεβλήθησαν βαθμιαίως
μᾶλλον ἢ ἐξαίφνης.

ΧΑΛΚΟΣ

Περὶ τὰ 400-350 π. X.

Γρύψ ἀνορθούμενος.

Γρύψ κατακείμενος: ἄρχοντες, ΦΙ,
ΕΡΜΟ, ΕΥΑΝ, ΜΕΝΑΝ, ΕΙ, κλπ.

Γρύψ ὀκλαζών.

Ὅμοιος.

ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Γρύψ ἐγειρόμενος.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.

ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ Κ. Ἀπόλλωνος. A 6
» Ὅμοιος ἐν γραμμικῷ
τετραγώνῳ A 6
ΕΠΙ ΔΙΟΝΥΣΑΔΟΣ· ΕΠΙ ΠΑΡΜ
. . . κτλ. ἐν τετραγώνῳ εἰς
τέσσαρα διηρημένῳ A 4
ΕΠΙ ΘΕΞ Ἀετὸς ἐπὶ ὄψεως. A 4
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ἐν γραμμικῷ
τετραγώνῳ, ΕΠΙ ΕΡΜΟΣ ΤΡΑ-
ΤΟΥ, ΕΠΙ ΙΕΡΟΦΩΝΤΟΣ (?)
A 75
ΕΠΙ ΔΙΟΝΥΣΑ Γρύψ κατακείμ. A 65

Ὁ ἀνωτέρω κατάλογος ἀρχόντων ἐκτεινόμενος ἐπὶ πλεον ἑνὸς αἰῶνος δὲν εἶνε βεβαίως πλήρης· ὁ ἀριθμὸς ἐν τούτοις τῶν μνημονευθέντων ὀνομάτων εἶνε ἀρκετὸς ὥστε νὰ ἐπιτρέψῃ ἡμῖν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι πρόκειται περὶ τῶν ἐπανύμων ἐτησίων ἀρχόντων τῆς πόλεως. Ἡ σχεδὸν σταθερὰ παρουσία τῆς προθέσεως ΕΠΙ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ὀνόματος κατεχομένη ἐπὶ τοῦ νομίσματος καταφανὴς θέσις, ὑποστηρίζουσι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ γεγονός, ὅτι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου αἰῶνος ὁ τύπος τῆς ὀπισθίας ὀψεως φαίνεται ἐξαρτῶμενος ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχοντος, οὐχὶ δὲ μόνον ἀλλάσων μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐνίστε καὶ παρ' αὐτοῦ προδήλως ἐμπνεόμενος. π. χ. ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΣ, στρατιώτης· ΠΥΘΩΝ, τρίπους πυθικὸς, ΕΥΑΓΩΝ ἀμφορεὺς ἀγωνιστικὸς· ΜΟΛΠΑΓΟΡΗΣ, κόρη ὀρχουμένη· ἴσως δὲ καὶ ἄλλοι τινές.

Δυνατὸν ἐπίσης διάφοροι τῶν ἀρχόντων νὰ ταυτίζωνται πρὸς περιφήμους πολίτας τῶν Ἀβδήρων γνωστοὺς ἱστορικῶς. Πρβλ. von Sallet (*Zeit. f. Num.* VIII, 106) ὅστις καταδεικνύει ὅτι περὶ τὰ 430 π. Χ. ὁ Νύμφόδωρος ἤρχε τῶν Ἀβδήρων (Θουκυδ. II, 29). Δημόκριτος ὁ φιλόσοφος ἦτο ἐπίσης Ἀβδηρίτης. Ἡκμαζε δ' οὗτος περὶ τὰ 440-357 π. Χ. καὶ εἶνε λίαν πιθανόν, ὅτι δυνατὸν νὰ κατεῖχε ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν ὑπάτην ἀρχὴν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἡρόδοτος, ἐπειδὴ ἀμφοτέρων τὰ ὀνόματα τούτων ἀπαντῶσιν ἐπὶ νομισμάτων κοπέντων πρὸ τοῦ 430 π. Χ.

Τινὲς τῶν νομισματικῶν τύπων τῶν Ἀβδήρων, ἰδίως ὁ καθήμενος Ἡρακλῆς, ἡ ὀρχουμένη κόρη, ὁ δισκοβόλος, ὁ Ἀπόλλων, καὶ ἡ παρὰ τὴν ἔλαφον ἰσταμένη Ἀρτεμις, εἶνε ἐκ τῶν καλλιτεχνικῶς διδακτικωτάτων νομισματικῶν τύπων τῶν μέχρις ἡμῶν περιωθέντων ἐξ οἰασοδήτινος ἀρχαίας πόλεως.

Ἐν Ἀβδήροις δὲν ἐκόπησαν αὐτόνομα νομίσματα μετὰ τὴν ἀπορρόφησιν τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ κράτους τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας.

Αυτοκρατορικά νομίσματα εἶνε γνωστά, ἀλλ' οἱ τύποι αὐτῶν δὲν παρέχουσιν ἐνδιαφέρον τι. Ἴδε B. M. *Cat. Thrace*, σελ. 76.

Τρέη[ρος;]. Ἡ πόλις αὕτη εἶνε γνωστὴ μόνον ἐκ τῶν ἐξῆς νομισμάτων, πάντοτε ἀνακαλυπτομένων εἰς τὰς βορείας ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου. Πιθανῶς δ' ἔκειτο μεταξύ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ Μαρωνείας (Imhoof, *Num. Chron.* 1873, σελ. 18).

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Προτομὴ ἵππου.

ΤΡΙΗ ἐν τοῖς διαμερίσμασι τετρα-
γώνου ἐγκοίλου εἰς τέσσαρα
διηρημένου . . . Ρ 63 κ.
» Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τε-
τραγώνου ἐν ᾧ κλάδος δάφνης .
Ρ 7 κ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Κύψελα, Θρακικὴ πόλις ἐπὶ τοῦ Ἑβρου.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ μετὰ πετάσου ἀκρι-
βῶς ἐφαρμοζομένου.

ΚΥΨΕ Ἀγγεῖον δίωτον (κυψέλη).
X 5

Ὁμοίου σχήματος ἀγγεῖον ὁρᾶται ὡσαύτως ἐπὶ τῶν νομισ-
μάτων Κότυος τοῦ Α'. βασιλέως τῶν ἐν Θράκῃ Ὀδρυσῶν, 382-359
π.Χ. Ἴδε Imhoof-Blumer, *Mon. Gr.*, σ. 52 καὶ κατωτέρω ἐν 20.

Κ. Η ΘΡΑΚΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Τὰ ἀργυρᾶ νομισμάτια τῆς Χερσονήσου εἶνε ἀφθονώτατα, πι-
θανῶς δ' ἐξεδόθησαν ὑπὸ πόλεως καλουμένης ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ
Χερρονήσου. Εἶνε δὲ ἀβέβαιον ἂν ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ αὕτη πρὸς τὴν
κατόπιν Καλλίπολιν ἢ πρὸς τὴν Καρδίαν. Ὁ ἐν χρήσει σταθμητικὸς
κανὼν φαίνεται ὅτι ἦτο Αἰγινητικὸς. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις ἀρ-
χαῖκά τετράδραχμα Ἀττικῆς ὁλκῆς.

Ἀττικὸς σταθμός. Περὶ τὰ 500-480 π. Χ.

Λέων ἐγείρων τὸν δεξιὸν πόδα καὶ
στρέφων τὴν κεφαλὴν.

Ἐγκοῖλον τετράγωνον ἐν ᾧ κεφαλὴ
ἀρχαῖκῃ φέρουσα στενὴν περι-
φαλαίαν μετὰ μεγάλου λόφου.
Ρ 258 κ.

(Baron de Hirsch, *Ann. de*
Num. 1884, Πιν. I, 1.)

Αἰγινητικὸς σταθμός.

Προτομή λέοντος στρεφομένου.

[B. M. Cat. Thrace, σελ. 182.]

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα
διηρημένον . . . Ρ 46 καὶ 23 κ.

Περὶ τὰ 480-350 π. Χ.

Προτομή λέοντος στρεφομένου.

[B. M. Cat. Thrace, σ. 183 κ. ἐξ.]

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα
μέρη διηρημένον, μετὰ συμβόλου
καὶ γράμματος ἐν τοῖς δύο βαθυ-
τέροις . . . Ρ Ἡμίδρ. 40 κ.ΧΑΛΚΟΣ. Ἐπιγρ. ΧΕΡ, ΧΕΡΡΟ κτλ. ἐπὶ τῆς μιᾶς
ἢ τῆς ἐτέρας ὀψεως.Κεφαλή λέοντος ἢ γυναικεία κεφαλή
κατ' ἐνώπιον. (Αὐτόθι, σ. 186.)

Κόκκος σίτου Μ 45

Αἰγὸς ποταμοὶ Ἄν καὶ δὲν μνημονεύεται πόλις τοῦ ὀνό-
ματος τούτου ἐν ἔτει 405 π. Χ. ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἠττήθησαν ὑπὸ
τοῦ Λυσάνδρου ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, ὑπάρχουσιν ὅμως μικρὰ ἀργυρᾶ
νομίσματα μετὰ κεφαλῆς αἰγὸς καὶ ἔγκοilon ὀπισθίου Χερσονησι-
ακοῦ διακόσμου (ὀλκή 14 κ.), ἅτινα εἶνε βεβαίως ἀρχαιοτέρα
τοῦ χρόνου τούτου. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ χαλκᾶ νομίσματα τεχνο-
τροπίας ἀρχαιοτέρας τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἅτινα ἀποδει-
κνύουσιν, ὅτι πόλις Αἰγὸς ποταμοὶ ὑφίστατο εἰς τὰ μέσα τοῦ τε-
τάρτου αἰῶνος.

Πρὸ τοῦ 350 π. Χ. περίηρον.

Κεφαλή Δήμητρος φέρουσα πόλον
ἐστεμμένον καὶ διακεκοσμημένον.ΑΙΓΟΞΡΟ ἢ ΑΙΓΟΓΟ Αἰξ ἰστα-
μένη Μ 85
[B. M. Cat. Thrace, σελ. 187.]

Ἡ κεφαλὴ αὕτη ταυτίζεται πρὸς τὴν τῆς Δήμητρος ἐκ συγκρί-
σεως πρὸς ἐκείνην νομίσματος τινος τῆς γείτονος πόλεως Σηστοῦ,
ἐφ' οὗ ἡ ἀκεραία θεὰ ὁρᾶται φέρουσα τὸν αὐτὸν πόλον καὶ κρα-
τούσα στάχυν.

Ἀγαθόπολις. Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται μόνον ὑπὸ τοῦ
Βυζαντινοῦ ιστοριογράφου Παχυμέρου (VI. 4). Ὁ H. P. Borrel
(Num. Chron., VI, 2) φρονεῖ, ὅτι δυνατόν νὰ ὠνομάσθῃ ἀπὸ
τοῦ Ἀγαθοκλέους, υἱοῦ τοῦ Λυσιμάχου, ὅτι δὲ τὸ πρόσωπον,

ὅπερ φέρουσι τὰ νομίσματα, εἶνε τὸ τοῦ Ἀγαθοκλέους, ἀλλὰ τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ δὲν εἶνε πειστικά.

Περὶ τὰ 300 π. Χ. ἡ βραδύτερον.

Κεφαλὴ ἄρρην νεανικὴ μετὰ ταινίας.

*Ομοίως.

[B. M. Cat. Thrace, σελ. 188].

*Ομοία κεφαλὴ.

ΑΓΑ ἐν στεφάνῳ δάφνης. Ρ μεγεθ. 7

ΑΓΑΘΟΓλαυξ (ἐνίοτε δίσωμος) ὑπο-

κάτω ἐπιδορατίς Α 7

Α - Γ Κηρύκειον Α 45

Ἀλωπεκόννησος, ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Χερσονήσου ὀφείλουσα τὴν καταγωγὴν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον εἰς τὸ γεγονός, ὅτι οἱ πρῶτοι αὐτῆς κάτοικοι διετάχθησαν ὑπὸ χρησμοῦ νὰ κτίσωσι πόλιν ἐπὶ τῆς θέσεως, ἔνθα θὰ ἔδλεπον τὸ πρῶτον σκύμνους ἀλώπεκος.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου.

ΑΛΩ ἢ ΑΛΩΠΕΚΟΝ Κάνθαρος

Σύμβολα· ἀλώπηξ καὶ σταφυλή

ἐνίοτε δὲ κόκκος κριθῆς.

[B. M. Cat., Thrace, σ. 188.]

Α 75-55

Κεφαλὴ μαινάδος.

*Ομοίως.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

*Ομοίως.

Καρδία, ἀποικία τῆς Μιλήτου, μία τῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῆς Χερσονήσου. Ἐν ἔτει 309 π. Χ. κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου. Ἡ ἐκ χαλκοῦ νομίσματοκοπία αὐτῆς ἀνήκει ἐν συνόλῳ εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος, ἀλλ' ἂν, ὥς τινες υποθέτουσιν, τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Χερσονήσου ἐκόπησαν ἐν Καρδίᾳ, ἡ πόλις πρέπει νὰ ἤρξατο κόπτουσα νομίσματα τοῦλάχιστον ἓνα αἰῶνα πρότερον.

Περὶ τὰ 400-309 π. Χ.

Κεφαλὴ Δήμητρος ἢ Περσεφόνης μετὰ στεφάνου σταχύων.

[B. M. Cat., Thrace, σελ. 189.]

ΚΑΡΔΙΑ, ΚΑΡΔΙΑΝΟΣ ἢ ΚΑΡ-

ΔΙΑΝΩΝ Λέων καταβροχθίζων

λεῖαν. Σύμβολα· κόκκος κριθῆς

ἀστήρ, κλπ. Α 75

Κόκκος κριθῆς ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.

Α 45

Λέων ἢ κεφαλὴ λέοντος.

Ὁ λέων ἐνταῦθα, ὡς ἐν Μιλήτῳ τῇ μητροπόλει τῆς Καρδίας, εἶνε ἡλιακὸν ἔμβλημα.

Κοῦλα ἢ Κοιλοῦς, λιμὴν πλησίον τῆς Σηστοῦ. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην κατατάσσει ὁ Müller διάφορα νομίσματα Φιλίππου τοῦ Β'. Ἀλεξάνδρου, Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου καὶ Λυσιμάχου, φέροντα κέρας Ἀμαλθείας ὡς σύμβολον, ἐπὶ τῷ λόγῳ τοῦ ὅτι τοῦτο εἶνε τὸ σύμβολον τῶν νομισμάτων τῆς Κοιλοῦντος ὡς Ῥωμαϊκῆς ἱσπολιτίδος πόλεως. Ἐν τούτοις ἡ ἀπόδοσις αὕτη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπαρκῶς βάσιμος.

Τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τῆς Κοιλοῦντος φέρουσι τὰς ἐπιγραφὰς ΑΙ. ΜΥΝ. COILA, ΑΕΛ. ΜΥΝΙCΙΡ. COEL, κλπ. Οἱ συνηθέστεροι ὀπισθότυποι εἶνε πρῶρα, ἥς ὑπεράνω κέρας Ἀμαλθείας, ὁ δαίμων τῆς πόλεως κρατῶν ἀγαλμάτιον τύχης καὶ κέρας ἀφθονίας, τέλος ὁ κοινὸς ἀποικιακὸς τύπος τοῦ φέροντος ἐπ' ὤμου ἀσκὸν οἰνοῦ Σειληνοῦ (B. M. *Cat. Thrace*, σελ. 191 κ. ἐξ.).

Κριθωτή. Πιθανῶς ἔκειτο παρὰ τὴν τανῦν Καλλιπόλιν.

Περὶ τὰ 350 π. Χ.

Κεφαλὴ Δήμητρος.

[B. M. *Cat., Thrace*, σ. 194.]

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΚΡΙΘΟΥΣΙΩΝ Κόκκος κριθῆς ἐν στεφάνῳ σταχύων . . . Α · 85

ΚΡΙ Κόκκος κριθῆς . . . Α · 8

Ἐλαιοῦς, ἡ νοτιωτάτη τῶν πόλεων τῆς Χερσονήσου, περίφημος δὲ διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν καὶ τάφον τοῦ Πρωτεσιλάου, ὅστις ἀπεικονίζεται ἐπὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τοῦ Κομμόδου κοπέντων ἐν Ἐλαίῳ.

Περὶ τὰ 350-280 π. Χ.

Πρῶρα.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

Προτομὴ Ἀρτέμιδος.

ΕΛΑΙ ἐν στεφάνῳ . . . Α · 7-4

ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ Γλαύξ . . . Α · 45

» Μέλισσα . . . Α · 65

Ἴδε ὡσαύτως ἄλλας διαφορὰς καὶ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τοῦ Κομμόδου ἐν Imhoof, *Monn. Gr.* σελ. 45 κ. ἐ.

Λυσιμάχεια. Ἡ σπουδαία αὕτη πόλις ἐκτίσθη ἐν ἔτει 309 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου, πλησίον τῆς θέσεως τῆς Καρδίας, ἣν οὗτος κατέστρεψεν. Ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς παρὰ τὸ στενώτατον μέρος τοῦ ἰσθμοῦ ἀπέβη ἡ κλείς τῆς Χερσονήσου καὶ ἐδέσποζεν ὡσαύτως τῆς διόδου τοῦ Ἑλλησπόντου. Ὁ Λυσίμαχος κατέστησεν αὐτὴν ἔδραν αὐτοῦ καὶ τὸ κυριώτερον τῶν Εὐρωπαϊκῶν νομισματοκοπειῶν. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Λυσιμάχου ἡ πόλις περιήλθεν πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Σελευκιδῶν, κατόπιν δὲ τῶν Πτολεμαίων, πιθανῶς ὅμως διετήρησε τὸ δικαίωμα αὐτῆς τοῦ κόπτειν χαλκᾶ νομίσματα.

ΧΑΛΚΟΣ. *Περὶ τὰ 280-220 π. Χ.*

Οἱ συνηθέστεροι τῶν ἐμπροσθοτύπων εἶνε οἱ ἐξῆς: — κεφαλὴ Λυσιμάχου, Ἡρακλέους νεαροῦ, Δήμητρος μετὰ καλύπτρας, πόλεως πυργοφόρου, Ἀθηνᾶς, λέοντος ἢ Ἑρμοῦ. Ὅπισθότυποι δὲ οἱ ἐξῆς: — λέων τρέχων ἢ καθήμενος, ἢ προτομὴ λέοντος Ἀρτεμις ἰσταμένη κρατοῦσα δᾶδας· Νίκη κρατοῦσα στέφανον καὶ κλάδον φοίνικος· στέφανος σταχύων· στάχυς κτλ. *Ἐπιγρ. ΛΥΣΙΜΑΧΕΩΝ (B. M. Cat. Thrace, σελ. 195 κ. ἐξ.)*

Μάδυτος, σχεδὸν ἀντικρὺ τῆς Ἀβύδου, πόλις ἀρκετῆς σπουδαιότητος κατὰ τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα εἰς τὰ μέσα τῆς ὁποίας ἀνήκουσιν τὰ νομίσματα τῆς πόλεως.

Περὶ τὰ 350 π. Χ.

Ταῦρος ἐφορμῶν· ὑπεράνω, ἰχθύς.		ΜΑΔΥ Κύων καθήμενος. <i>Σύμβολα.</i>
[B. M. Cat., Thrace, σελ. 197.]		στάχυς ἢ ἀστήρ· ὀνόματα ἀρχόντων. <i>Α 75-45</i>

Περὶ τὰ 197-27 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία πρὸς ἄρ.		Μ ΑΔΥ Λύρα· ἐν τῷ πεδίῳ στα-
(<i>Zeit. f. Num.</i> , xiii, Πίν. IV. 2.)		φυλὴ <i>Α 6</i>

Ὁ ἐφορμῶν ταῦρος καὶ ὁ ἰχθύς δυνατόν νά σημαίνωσιν τὸ ρεῦμα τοῦ Ἑλλησπόντου· ὁ κύων εἶνε τὸ Κυνὸς σῆμα ἢ τάφος τῆς Ἑκάτης, ὅστις ἔκειτο ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Μαδύτου, κυνὸς ταλαίνης σῆμα, ναντίλοις τέκμαρ (*Εὐρ. Ἑκάδη, 1273*)

Σηστός, περίφημος ἐν μὲν τῇ μυθολογίᾳ διὰ τὴν μυθιστορίαν τῶν καθ' Ἡρώ καὶ Λεάνδρον, ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ διὰ τὴν διάβασιν τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ ἐπὶ τῆς γεφύρας, δι' ἧς ὁ Ξέρξης ἔξευξεν τὸν Ἑλλήσποντον. Ὑπῆρξε δὲ πάντοτε θέσις μεγάλης σπουδαιότητος, ἀλλὰ δὲν ἤρξατο κόπτουσα νομίσματα ἢ ὀλίγον τι πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Μετὰ μακρὸν διάμεσον διάστημα, οὗ διαρκοῦντος ἐκόπησαν ἐνταῦθα βασιλικά τινα νομίσματα ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Λυσιμάχου, κλπ., ἤρξατο καὶ πάλιν κόπτουσα αὐτόνομα νομίσματα ἐν τῇ δευτέρᾳ π. Χ. ἑκατονταετηρίδι. Πρὸς ἐπιγραφὴν τινα ἐξ Ἑλλησπότου (*Hermes* VII. 135) ἐν ἣ παραδίδεται, ὅτι Μηναῖς τις διωρίσθη νὰ ἐπιβλέπῃ τὴν νομισματοκοπίαν τῆς πόλεως.

Περὶ τὰ 350 π. Χ.

Ἐμπροσθότυποι: Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ κόμης ἐν σφενδόνη. Κεφαλὴ Δήμητρος στάχυσιν ἐντεμμένη. Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας. Κεφαλὴ Ἑρμοῦ, κτλ. **Ὀπισθότυποι**: — Δήμητρα φέρουσα πόλον, καθημένη ἐπὶ στήλης καὶ κρατοῦσα στάχυς, πρὸ αὐτῆς δὲ ὄρος ἰθυοφαλλικός. Ἑρμῆς ἱστάμενος. Ἀμφορεὺς μετὰ μακροῦ τραχήλου. Ὅρος. Κηρύκειον, κλπ. *Ἐπιγρ.* ΞΑ, βραδύτερον ΞΗ. (*B. M. Cat. Thrace*, σελ. 198).

Δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Ἐμπροσθότυποι: — Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ σφενδόνης ἢ σάκκου. **Ὀπισθότυποι**: — Δήμητρα καθημένη. Σύμβολα: Ὅρος. Ἰσιακὸν κόσμημα. Σταφυλὴ, κτλ. *Ἐπιγρ.* ΞΗΞΤΙ. Αἱ κύριοι θεότητες τῆς Σηστοῦ θὰ ἦσαν ἡ Δήμητρα καὶ ὁ Ἑρμῆς.

Αὐτοκρατορικὴ νομισματοκοπία.

Ἀπὸ Καλιγούλα μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου. Ὁ σπουδαιότατος τύπος τῆς σειρᾶς ταύτης εἶνε ἡ παράστασις τοῦ κατορθώματος τοῦ Λεάνδρου [*B. M. Cat. Thrace*, σελ. 200].

Α. ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΗΣ ΘΡΑΚΙΚΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Ἰμβρος. Ἡ νῆσος αὕτη δὲν ἔκοψε νομίσματα, περὶ ὧν δυνατὸν νὰ ῥηθῇ βασίμως, ὅτι εἶνε ἀρχαιότερα τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ καὶ ἀνήκουσιν εἰς δύο σαφῶς δεδηλωμένας περιόδους.

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ γυναικεία· ἐνίοτε ἡ τῆς Δή- μητρος.	IMBPOY Γυμνὴ ἰθυφαλλικὴ παρὰ- στασις Ἑρμοῦ τοῦ Ἰμβράμου σπένδοντος Α· 5-4
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	IMBPOY Γλαυξ. Α· 45-35

Περὶ τὸν χρόνον τῆς ἐν ἔτει 87-86 π. Χ. πολιορκίας τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Σύλλα, φαίνεται ὅτι οἱ ἐν Ἰμβρῳ ἐγκατασταθέν-
τες Ἀθηναῖοι κληροῦχοι ἔκοψαν χαλκᾶ νομίσματα φέροντα τὴν
ἐπιγραφὴν ΑΘΕΝΑΙΩΝ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. [Imhoof, <i>Mon. Gr.</i> , σελ. 49.]	Ἑρμῆς Ἰμβραμος, ἱστάμενος πρὸ θυ- ματηρίου Α· 65
--	---

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	IMBPIΩΝ Τύποι διάφοροι:— γλαυξ — Ἀπόλλων Μουσαγέτης— γυ- ναικεία μορφὴ κρατοῦσα κέρα Ἀμαλθείας. Α· 9-85
----------------	--

Ἡ παράστασις τοῦ ἰθυφαλλικοῦ Ἑρμοῦ ἐπὶ τῶν νομισμά-
των τῆς νήσου ταύτης εἶνε Πελασγικοῦ θεοῦ τῆς γονιμότητος
(Ἡρόδοτ. II. 51). Πρὸς τὸ Καρικὸν ἐπίθετον Ἰμβραμος (Στεφ.
Βυζ. ἐ. λ. Ἰμβρος) πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Ἰμερος (Preller, *Gr.
Myth.* I σ. 297).

Ἀΐμνος. Ἡφαίστεια. Χαλκᾶ νομίσματα δύο περιόδων.

Περὶ τὰ 350-280 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ Κορινθιακοῦ κράνους· τὸ ὅλον ἐνίοτε ἐν στε- φάνῳ δρυός. [B. M. <i>Cat., Thrace</i> , σελ. 213.]	ΗΦΑΙΣΤΙ, ΗΦΑΙ ἢ ΗΦΑ Κρίος. Α· 65
Ὅμοιως.	» Γλαυξ. Α· 5

Περὶ τὰ 280-197 π. Χ.

Κεφαλή βασιλέως (:) μετὰ διαδή-	ΗΦΑΙ, ΗΦΑ ἢ ΗΦ Κριὸς ἢ λαμπάς	Α · 7
ματος.		
Κεφαλή Διός.	» Δύο λαμπάδες.	Α · 7
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	» Κέρας Ἀφθονίας κλ.	Α · 7-5

Οἱ πῖλοι τῶν Καβείρων ἀπαντῶσιν ἐνίοτε ὡς σύμβολα παρὰ τὴν λαμπάδα.

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Προτομή Ἡφαίστου.

| ΗΦΑΙΣΤΙΕΩΝ Λαμπάς. . Α · 75

Ἀἴμνος, ὄνομα πιθανῶς τῆς πόλεως ἐν ἣ ἐκόπησαν νομίσματα: ἔμπ., κεφαλή παγωνοφόρος· ὅπ., ΛΗΜ κεφαλή κρανοφόρος Α · 75.

Μύρνα. Χαλκᾶ νομίσματα τοῦ 300 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς, συνήθως κατ' ἐνώ- | ΜΥΡΙ Γλαυξ κατ' ἐνώπιον ἢ πρὸς δ
πιον. Α · 55

Σαμοθράκη. Ἡ ἔδρα τῶν περιφήμων μυστηρίων τῶν Καβείρων. Τὰ νομίσματα τῆς νήσου ταύτης εἶνε πάντα μεταγενέστερα τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

[B. M. Guide, Πίν. XLI, 4.]

ΣΑΜΟ Κυβέλη καθημένη ἐπὶ θρόνου, οὗ ὑποκάτω λέων. Ὄνομα ἄρχοντος . . Ρ Ἀττικὸν δίδρ.
Α · 75

ΣΑΜΟ Προτομή κριοῦ ἢ κεφαλή κριοῦ. Σύμβολον κηρύκειον. . .
Α · 5-45

Ὁμοίως.

Ὁ κριὸς εἶνε σύμβολον τῆς λατρείας τοῦ Πελασγικοῦ Ἑρμοῦ (ἰδὲ Ἱμβρος).

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Προτομή Ἀθηνᾶς.

ΣΑΜΟΘΡΑΚΩΝ Κυβέλη καθημένη.
Α · 75

Ἐπί τινος αὐτοκρατορικοῦ νομίσματος τοῦ Ἀδριανοῦ (Mion. II) ἀπαντᾷ ἡ ἀξιοσημείωτος ἐπιγραφή CAMIΩN EN ΘPAKH. Πρὸς τὸν στίχον τοῦ Βιργιλίου (*Aen.* VII. 208) «Threiciamque Samum, quae nunc Samothracia fertur.»

Θάσος. Τὰ πλούσια χρυσωρυχεῖα τῆς νήσου ταύτης προσέλκυσαν λίαν ἐνωρίς εἰς τὰ παράλια αὐτῆς τοὺς Φοίνικας. Βραδύτερον δὲ ἀπφίσθη ὑπὸ Ἰώνων ἐκ Πάρου. Ὑπῆρχεν ὡσαύτως αὐτόθι ἐγκατεστημένη φυλή τις Θρακῶν καλουμένων Σαίων. Αἱ κτήσεις τῶν Θασίων εἰς τὰς μεταλλοφόρους χώρας τῆς ἡπείρου ἦσαν πηγὴ παμμεγίστου πλούτου, ἀποφέρουσαι μικρὸν πρὸ τῆς Περσικῆς ἐπιδρομῆς ἀπὸ 200 μέχρι 300 ταλάντων ἐτησίως (Ἡροδ. VI. 46). Οἱ Θάσιοι παρέλαβον, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς στερεᾶς τὸν βαθυλωνικὸν σταθμικὸν κανόνα, ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς τύπους τῶν ἀρχαιοτάτων αὐτῶν νομισμάτων. Ὁ ἀπάγων βιαίως νύμφην ἀνθισταμένην Σειληνὸς εἶνε εἷς τῶν στενωῶς συνδεομένων τύπων πρὸς τὴν ὀργιαστικὴν λατρείαν τοῦ Θρακικοῦ Βάκχου, αὐτὸ μαντεῖον ἔκειτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Παγγαίου ὄρους.

Περὶ τὰ 550-465 π. Χ.

Γυμνὸς ἰθυφαλλικὸς Σειληνὸς ἐπὶ τοῦ ἐνὸς γόνατος στηριζόμενος καὶ φέρων εἰς τοὺς βραχίονας αὐτοῦ νύμφην.

Δύο δελφῖνες.

Δελφίς.

Τετράγωνον ἐγκοιλὸν εἰς τέσσαρα διηρημένον. (Πίναξ II'. 10.)
 Α Στατήρ, 160-140 κ.
 Α Δραχμή, 70 κ. (τὸ πολὺ).
 *Ομοίως Α ὀβολ., 10 κ. (τὸ πολὺ).
 *Ομοίως Α Ημιωβ. 5 κ. (τὸ πολὺ).

Περὶ τὰ 465-411 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τῆς ἐν Θάσῳ Ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας οἱ τύποι τοῦ στατήρος καὶ τῆς δραχμῆς παραμένουσιν ἐν τῷ συνόλῳ οἱ αὐτοί, ἀλλ' ἡ ὀλκὴ ἐκπίπτει διαρκῶς ἀντιστοιχοῦσα ἐπὶ τῶν τελευταίων κομματίων πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἢ καὶ ἐπὶ πλέον ἐκπίπτουσα. Κατὰ τεχνοτροπίαν πολλοὶ τῶν τελευταίων τούτων Θασίων στατήρων εἶνε ἀξιοθαύμαστοι ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν καὶ ἔλως ἀγνάξιοι τῆς ἐποχῆς τοῦ Φειδίου (Πίναξ II'. 44).

Περὶ τὰ 411-350 π. Χ.

Ἐν ἔτει 411 π. Χ. ἡ Θάσος ἀπέστη τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐδέχθη φρουρὰν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ πάλιν κατόπιν ἐξηρτήθη ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ὡς ἐν Ἀκάνθῳ δὲ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν τῆς ἡπείρου, συνέβη ἐν Θάσῳ κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος, ἀπότομός τις μεταβολὴ τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος ἀπὸ Ἀττικοῦ εἰς Φοινικικόν. Τοῦτο δὲ συνώδευσεν ἐν Θάσῳ καὶ μεταβολὴ τῶν τύπων. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐκόπησαν ὡσαύτως καὶ χρυσᾶ νομίσματα εἰς σμικρὰς ποσότητας.

Κεφαλὴ Διονύσου, πωγωνοφόρου ἢ νεαροῦ, κισσοστεφής.
Ὁμοίως (πωγωνοφόρος).
(Πίναξ II". 12).

ΘΑΣΙΟΝ Ἡρακλῆς γονατίζων καὶ τοξεύων. $\mathcal{X}$ 60 καὶ 43 κ.

» Ὁμοίως. Ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολα ποικίλα . . .

$\mathcal{P}$ Τετράδρ., 236 κ.

$\mathcal{P}$ Δίδραχμ. 109 κ.

$\mathcal{P}$ Δραχμῆ. 59 κ.

» Ὁμοίως. $\mathcal{P}$ Ἡμιδρ. 29 κ.

[Imhoof, *Mon. Gr.* Πίν. C. 4.]

ΘΑΣΙ Δύο ἀμφορεῖς ἀντιθέτως τιθεμένοι . . . $\mathcal{P}$ Ἡμιδρ.

ΘΑΣΙΩΝ Ἀμφορεύς. $\mathcal{P}$ $\frac{1}{4}$ Δρ. 14 κ.

ΘΑΣΙ Δύο δελφίνες. $\mathcal{P}$ $\frac{1}{8}$ Δρ. 7 κ.

ΘΑ Δελφίς. $\mathcal{P}$ $\frac{1}{12}$ Δρ. 4 $\frac{1}{2}$ κ.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρος.

ΘΑΣΙΟΝ Ῥόπαλον, τόξον καὶ βακχικὸν σύμβολον. . . . $\mathcal{X}$ 4

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ὑπῆρχε καὶ ἰδιαιτέρα τις ἔκδοσις χρυσῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων προωρισθέντων νὰ κυκλοφορῶσιν ἐν ταῖς ἐπὶ τῆς ἡπείρου κτήσεσιν τῶν Θασίων. Φέρουσι δὲ ταῦτα τὴν ἐπιγραφὴν ΘΑΣΙΟΝ ΗΓΕΙΡΟ· ἐπιγρ. Κεφαλὴ Ἡρακλέους. Ὁπ. Τρίπους ἢ Ῥόπαλον καὶ τόξον (ἴδε σελ. 284).

Ἐκ τῶν χρόνων Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου καὶ Λυσιμάχου δὲν

υπάρχουσι νομίσματα, ἀλλὰ μετὰ τὸ 280 π. Χ. τὸ νομισματοκοπιεῖον τῆς Θάσου ἀνέζησε καὶ πάλιν ἐπὶ ὀλίγα ἔτη.

Μετὰ τὸ 280 π. Χ. περιῖπον

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρου, κισσοστεφής, ὀψίμου δὲ τεχνοτροπίας.	ΘΑΣΙΩΝ Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ Ῥ Ἀττικ. ἡμίδρ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους, πωγωνοφόρος.	» Ῥόπαλον, τόξον, σύμβολον καὶ μονογράφημα . . . Ἀ 7
Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.	ΘΑΣΙΩΝ Ὁμοίως . . . Ἀ 85
Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ πέπλου.	» Κεφαλὴ τῶν Καβείρων ἐν στεφάνῳ ἀμπέλου . . . Ἀ 9

Μετὰ τὸ 146 π. Χ.

Μετὰ τὴν ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς μάχην ἡ Θάσος, ἣτις ἀπετέλει μέρος τῶν κτήσεων Φιλίππου τοῦ Ε', ἀνέκτησεν ἐν ἔτει 196 π. Χ. τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς· ἐν τούτοις δὲν εἶνε πιθανόν, ὅτι αἱ παρακμασάσης τεχνοτροπίας σειραὶ τῶν μεγάλων καὶ πλατείας κατασκευῆς τετραδράχμων ἤρχισαν πρὸ τῆς ἐν ἔτει 146 π. Χ., διαταγῇ τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου, καταργήσεως τῶν Μακεδονικῶν νομισματοκοπιῶν. Τὰ νεώτατα ταῦτα τῶν νομισμάτων τῆς Θάσου ἐκόπτοντο εἰς ἀπειροπληθεῖς ποσότητες, ἀποτελοῦσι δὲ μετ' ἐκείνων τῆς Μακρωνείας τὸ κύριον μέρος τοῦ ἐν τῇ Β. Ἑλλάδι κυκλοφοροῦντος ἀργύρου κατὰ τὸν 2^{ον} καὶ 1^{ον} π. Χ. αἰῶνα.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ, κακῆς τεχνοτροπίας, φέρουσα ταινίαν ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ στέφανον κισσοῦ. (Πίναξ ΙΣ'. 10.)	ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ Ἡρακλῆς γυμνός, ἱστάμενος μετὰ ῥοπάλου καὶ λεοντῆς. Ῥ Ἀττικ. τετράδρ. 260 π.
---	--

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀπεμιμήθησαν εὐρύτατα αἱ βάρβαροι Θρακικαὶ φυλαὶ τῆς ἡπείρου. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου φέρουσι διαφόρους τύπους, ὧν μνημονευτέοι οἱ ἑξῆς: Προτομὴ Ἀρτέμιδος.

Ἀμφορεύς.	Ἡρακλῆς προχωρῶν, τείνων δὲ τόξον. Ἀ 75
	Κέρας Ἀμαλθείας . . . Ἀ 5

Αὐτοκρατορικά. Ἀδριανός, Καρακάλλας καὶ Γέτας. ὁπ. ΘΑΣΙΩΝ Ἡρακλῆς προχωρῶν μετὰ ῥοπάλου καὶ λεοντῆς.

Μ. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΚΤΗ ΤΗΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΟΣ

Μετὰ τὸ 280 π. Χ.

Βισάνθη. Σαμιακὴ ἀποικία ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τῆς Προποντιδός, ὀλίγα μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς Περὶνθου.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΒΙ Γλαύξ Α · 6

ΒΙΣΑΝΘΗΝΩΝ Τρίπους . Α · 55

Βυζάντιον, ἀποικία Μεγαρέων καὶ τινων Ἀργείων εἰς ὧν τελευταίων τὴν ἐπίδρασιν πρέπει ἴσως νὰ ἀποδοθῇ ἡ λατρεία τῆς Ἥρας καὶ ἡ εἰσαγωγή τοῦ μύθου τῆς Ἰοῦς. Ἐκ χωρίου τινὸς τοῦ Ἀριστοφάνους ἐξάγομεν, ὅτι εἰς τὰ τέλη τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος οἱ Βυζάντιοι ἐχρῶντο σιδηρῶν νομισμάτων (Ἀριστ. Νεφ., 249 καὶ Σχολ., Πολυδ. IX. 79. Ἡσύχιος ἐν λ. σιδάρεος). Οὐδὲν τῶν νομισμάτων τούτων διεσώθη μέχρις ἡμῶν.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς πλουσίας ταύτης ναυτικῆς πόλεως εἶνε κοινότατα, δύνανται δὲ νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τρεῖς σειράς. Πάντα δὲ εἶνε πιθανῶς νεώτερα τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων σιδηρῶν νομισμάτων.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

ἮΥ Βοῦς ἐπὶ δελφίνος ἱσταμένη.
[B. M. Cat., Thrace, σελ. 93.]

Ἐγκοilon τετράγωνον εἰς τέσσαρα διηρημένον, σχήματος πτερῶν ἀνεμομύλου Ρ Δρ., 84 κ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀντιστοιχοῦσι κατὰ σταθμὸν πρὸς τὸν Περσικὸν σίγλον, ὅστις ἐκυκλοφόρει ἐν Ἀσίᾳ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁμοίως τοῖς σίγλοις τὰ βυζαντινὰ νομίσματα εὐρηγνται συχνότατα κεκαλυμμένα διὰ μικρῶν ὑστεροσήμεων.

Περὶ τὰ 350-280 π. Χ.

Περὶ τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν βυζαντινῶν ἀργυρῶν νομισμάτων μεταβάλλεται ἀπὸ Περσικοῦ εἰς Φοινικικόν. Οἱ τύποι παραμένουσιν οἱ αὐτοί, ἀλλ' ἡ συχνὴ προσθήκη συμβόλων καὶ μονογραφημάτων ἐν τῷ πεδίῳ ἐνδείκνυει, ὅτι τὰ Φοινικικῆς ὀκλῆς νομίσματα ταῦτα πρέπει νὰ

ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν περίοδον τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου. [Τε-
τράδρ., 230 κ. (Πίναξ ΙΔ', 1). Δραχμή, 67 κ. Τετρώβολ. 38 κ.]

ΧΑΛΚΟΣ

Βοῦς ἐπὶ δελφῖνος.

ΓΥ Τρίαινα Α 65

Κεφαλὴ βοός.

» Τρεῖς δελφίνες Α 55

Ἡ ἐνταῦθα μορφή τοῦ γράμματος Β ἰδιάζει εἰς τὰ νομίσματα
τοῦ Βυζαντίου. Ὁ βοῦς καὶ δελφίς δηλοῦσι τὴν λατρείαν τῆς
Ἥρας καὶ τοῦ Ποσειδῶνος.

Περὶ τὰ 280-277 π. Χ.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὑπέφερε σοβαρῶς τὸ Βυζάντιον ἐκ τῶν
ἐπιδρομῶν τῶν Γαλατῶν, ἃς ἠναγκάσθη νὰ ἀποφύγῃ διὰ τῆς κα-
ταβολῆς κολοσσιαίου ἐνιαυσίου φόρου (Πολυβ. IV. 46). Ἡ πόλις
εἶχεν ἐντελῶς ἐξαντληθῇ χρηματικῶς, φαίνεται δὲ ὅτι ἐν τῇ
ἀπορίᾳ αὐτῶν οἱ Βυζάντιοι μετεχειρίσθησαν ξένα νομίσματα, ἐπι-
θέτοντες ἐπ' αὐτῶν ὑστερόσημον μετὰ τοῦ γράμματος Γ [B. M.
Cat., Thrace, σ. 110].

Περὶ τὰ 277-270 π. Χ.

Εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ἔτη ἀνήκουσι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ
ἐξῆς σπάνια ἄργυρᾶ νομίσματα, ὧν ὁ ἐμπροσθέντυπος εἶνε πανό-
μοιος πρὸς τὸν ἀπαντῶντα ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Καλχηδόνης,
τῆς ἐπὶ τῆς ἀντικρῆ παραλίας τῆς Προποντίδος, μεθ' ἧς φαίνεται
ὅτι ἡ πόλις τοῦ Βυζαντίου συνεδέετο ἐπὶ τινα χρόνον διὰ νομισμα-
τικῆς συνθήκης.

Κεφαλὴ Διμήτρος μετὰ πέπλου,
φέρουσα στέφανον σταχύων.
(Πίναξ ΙΔ' 2.)

Ποσειδῶν γυμνὸς τὰ ἄνω τῆς ὀσφύος
καθήμενος ἐπὶ βράχου, κρατῶν
τρίαιναν καὶ ἀκροστόλιον. Ἐν τῇ
πεδίῳ Γ καὶ μονογράφημα. Ἀρ-
χόντες: ΕΠΙ ΑΝΤΙΠΑΤ, ΕΠΙ
ΕΚΑΤΟΔΩ, ΕΠΙ ΜΕΝΙΕΚΟΥ,
ΕΠΙ ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡΟΥ, ΕΠΙ
ΞΦΟΔΡΙΑ κλπ. κλπ.
Α Τετραδ. 215 κ. καὶ ὀκτώβ. 80 κ.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

Πρῶρα ἐφ' ἧς ΒΥ· ὀπισθεν ὄφης. Ἀρ-
χων: ΕΠΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ. . . .

Ρ Ἀττικ. ὀκτώβολ., 88 κ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

ΥΥ Τρίπους. ΕΠΙ ΔΑΜΩΝΑΚΤΟΣ,
ΕΠΙ ΜΕΝΙΣΚΟΥ, κτλ. Μ 95

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

ΒΥΙΑΝΤ } Τρίπους . . . Μ 9
ΚΑΛΧΑ }

Κεφαλή Δήμητρος μετὰ πέπλου.

ΒΥΙΑΝ } Ποσειδῶν καθήμενος ἐπὶ
ΚΑΛΧΑ } βράχου . . . Μ 10

Μετὰ τὸ 270 π. Χ. περίπου.

Ἡ ἀνώτερω νομισματοκοπία διήρκεσεν ἐπὶ βραχύ. Ἡ Καλ-
χηδὼν συνεχωνεύθη πρὸς τὸ βασιλεῖον Νικομήδους τοῦ Α' τῆς
Βιθυνίας, τὸ δὲ Βυζάντιον, περικυκλούμενον νῦν πανταχόθεν ὑπὸ
πολιτειῶν ἐν αἷς ἐπεκράτει ὁ Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν, ἡναγκά-
σθη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν νέαν νομισματικὴν συνθήκην, διότι
οὕτω πρέπει νὰ κληθῇ αὕτη, δι' ἧς πολλαὶ τῶν σπουδαιοτάτων πό-
λεων τῆς Θράκης συνεφώνησαν νὰ παραδεχθῶσιν τοὺς τύπους τῶν
νομισμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἢ τοῦ Λυσιμάχου, ἕνεκα τῆς ἐμπορι-
κῆς φήμης, ἣν ἔχαιρον τὰ βασιλικά ταῦτα νομίσματα. Αἱ ἐκδόσεις
τοῦ Βυζαντίου διεκρίνοντο διὰ τῶν γραμμάτων ΒΥ καὶ τριαίνης
[B. M. *Guide* Πίν. LIII. 3,4 καὶ LXIV 3,4]. Πολλὰ τῶν οἰονεὶ
βασιλικῶν τούτων τετραδράχμων καὶ χρυσῶν στατήρων εἶνε πάνυ
βαρβάρου ἐργασίας δυνατὸν δὲ νὰ εἶνε Θρακικαὶ ἀπομιμήσεις. Τὰ
δὲ χαλκὰ νομίσματα τοῦ χρόνου τούτου εἶνε ἀγροίκου κατασκευῆς.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

Τρίαῖνα καὶ ὄνομα ἀρχοντος. Μ 85

Κεφαλή Δήμητρος.

Κέρας Ἀμαλθείας. . . . Μ 10

Μετὰ πολλῶν ἄλλων μικροτέρων κλασμάτων, ἐφ' ἐνὸς τῶν ὁποίων
ἀπαντᾷ ἡ λέξις ΔΡΑΧΜΑ.

Περίοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Ἐπὶ πόσον χρόνον διήρκεσαν τὰ βασιλικῶν τύπων νομίσματα
εἶνε ἀμφίβολον. Ἡ ἀκόλουθος σειρὰ βυζαντιακῶν νομισμάτων εἶνε
ἐκ χαλκοῦ, ἀνήκει δὲ κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς τὸν πρῶτον π. Χ.
αἰῶνα καὶ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους. Ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Βυ-

ζαντίου πρὸ καιροῦ εἶχεν ἤδη ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῆς Ῥώμης. Ἐκ τῶν συχνότατα ἀπαντῶντων νομισμάτων εἶνε τὰ ἐξῆς: —

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.	ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ Μήνη καὶ ἀστὴρ	Ἄ . 75
Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	» Σταφυλή.	Ἄ . 8
Νεανικὴ κερασφόρος κεφαλὴ (ποτα- μὸς Λύκος;)	» Βοῦς	Ἄ . 65
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	» Κηρύκειον	Ἄ . 7
Μονογράφημα ἐν στεφάνῳ.	» Δύο μικροὶ κάλαθοι στενοῦμενοι πρὸς τ' ἄκρα.	Ἄ . 55

Ἡ μήνη τοῦ πρώτου τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων ὑποτίθεται ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸ θαυμασίον φῶς ὅπερ ἐξέλαμψεν εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ νυκτερινήν τινα προσβολήν τῶν Μακεδόνων κατὰ τῆς πόλεως, φανερώσαν εἰς τοὺς πολιορκουμένους τοὺς πλησιάζοντας ἐχθρούς. Ὁ Ἡσύχιος διηγείται, ὅτι εἰς μνήμην τοῦ σημείου τούτου ἠγέρθη ἄγαλμα εἰς τὴν Ἑκάτην (*Smith. Dict. Geogr.*). Ἡ μήνη ὡς Βυζαντιακὸν σύμβολον ἐκληρονομήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ τὴν παρ' αὐτῶν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ ἐπιμήκεις κάλαθοι, συνήθως κύρτοι ἀλιείας καλούμενοι, ἐνομίσθη ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὴν περίφημον ἀλιείαν τοῦ Βυζαντίου, ἔνεκα τῶν κερδῶν τῆς ὁποίας ὁ λιμὴν τοῦ Βυζαντίου ἐκλήθη «Χρυσοῦν κέρας». Ἐπειδὴ ὅμως συχνὰ συνοδεύονται ὑπὸ συμβόλων ἀναφερομένων εἰς τὴν λατρείαν τῆς Δήμητρος, εἶνε ὅλως ἀπίθανον ὅτι πρόκειται περὶ ἀλιευτικῶν καλῶν.

Εἰς τοὺς ἀπὸ Μ. Ἀντωνίου μέχρι Γαλλιανοῦ αὐτοκρατορικοὺς χρόνους τὸ Βυζάντιον ἔκοψε νομίσματα μετὰ καὶ ἄνευ τῆς κεφαλῆς τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκ τῶν τελευταίων τὸ ἐξῆς εἶνε ἄξιον σημειώσεως: —

ΒΥΣΙΑΞ Κεφαλὴ κρानοφόρος Βύζαν- τος πωγωνοφόρου (τοῦ κατὰ πα- ράδοσιν οἰκιστοῦ).	Πρῶτα ἢ ὁλόκληρος τριῆρης, μετ' ὀνομάτων ἀρχόντων τῶν αὐτῶν πρὸς τὰ ἀπαντῶντα ἐπὶ ἐτέρων νομισμάτων φερόντων κεφαλὰς αὐτοκράτωρ.	Ἄ . 95
--	--	--------

Ἀρχοντες ἄνευ ἢ μετὰ τίτλων· οἷον ΑΡΧ(ων) ἢ σπανιώτερον ΗΡ(ημενος) = electus (:), ΙΕΡΟΜΝΑ(μων) ἢ ΒΑΣ(ιλεύς). ἴδε *Zeit. f. Num.* IX, 145 καὶ Eckhel II, 31.

Ἐνίοτε τὴν θέσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἄρχοντος κατέχει τὸ ὄνομα θεοτήτος τινος π. χ. ΕΠΙ ΔΗΜΗΤΡΟΣ ΤΟ Β. Ἡ περίεργος αὕτη συνήθεια ἐξηγήθη διὰ τῆς ὑποθέσεως, ὅτι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἡ ὑπὸ ἀρχῇ τῆς πόλεως περιείρχετο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ιερατικῶν σωματείων τῶν διαφόρων θεοτήτων, ὅτι δὲ ὁ ἐκάστοτε ἀρχιερεὺς (ἢ ἡ ἀρχιέρεια ὡς δυνατόν νὰ συνέβαινε), ἀντὶ νὰ θέσῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα ὡς τοιοῦτου ἐπὶ τοῦ νομίσματος τοῦ ἐπὶ τῆς ἀρχοντίας αὐτοῦ κοπέντος, ὑποκαθίστα τὸ τοῦ θεοῦ ἢ τῆς θεᾶς, ἣν ἀντεπροσώπευεν. (*Zeit. f. Num.* IX 147). Ἀγῶνες : ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑ ΣΕΒΑΣΤΑ καὶ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. Νομίσματα συμμαχικὰ μετὰ τῆς Νικαίας.

Πέρινθος, ἀρχαία Ἰωνικὴ ἀποικία ἐκ Σάμου κειμένη μετὰ τὴν Βισάνθη καὶ Σηλυμβρίας. Τὰ ἀρχαιότατα αὐτῆς νομίσματα εἶνε τῶν κλάσεων τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Λυσιμάχου (*Müller Num. d' Alex.*). Ὑπάρχουσιν ἐπίσης αὐτόνομα νομίσματα χαλκᾷ ἐκ τῆς αὐτῆς περιόδου.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(*B. M. Cat. Thrace*, σελ. 147).

ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ Δύο προτομαὶ ἵππων συγκεκολλημέναι ἀντίνωτοι Α·8

Ἐν Περίνθῳ ὁ Ἡρακλῆς ἐλατρεύετο ὡς οἰκιστῆς ἢ κτίστης τῆς πόλεως, ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων τῆς ἐποχῆς τῆς αὐτοκρατορίας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ περιθέει ἢ ἐπιγραφὴ ΙΩΝΩΝ ΤΟΝ ΚΤΙΣΤΗΝ πρὸς δῆλωσιν τῆς Ἰωνικῆς καταγωγῆς τῆς ἀποικίας. Οἱ διάφοροι ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους ἀπεικονίζονται, ὡς θὰ προσεδοκᾶτο, συνήθως ἐπὶ τῶν πρώτου μεγέθους χαλκῶν νομισμάτων τῆς Περίνθου τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Μεταξὺ ἄλλων ἀξιοσημειώτων τύπων εὐρηται καὶ ὁ τοῦ Διονύσου ἱσταμένου ἄνω τῆς ὑπνωττούσης Ἀριάδνης (*Num. Zeit.* 1884, Πίν. IV, 5). Τὰ αὐτοκρατορικὰ νομί-

σματα φέρουσι συνήθως τὰ ὀνόματα τοῦ ῥωμαίου πρεσβευτοῦ καὶ ἀντιστρατήγου, π. χ. Ἐπὶ Μαικίου Νέπωτος πρεσβευτοῦ Σεβαστοῦ καὶ ἀντιστρατήγου (Imhoof, *Mon. Gr.* σ. 43). Ἀπαντᾷ ὡσαύτως ὁ τίτλος ΗΓ(εμών). Ἀγῶνες:— ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, ΣΕΥΗΡΕΙΑ ΠΡΩΤΑ, ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, καὶ ΕΠΙΔΗΜΙΑ Β ΣΕΥΗΡΟΥ.

Σηλυμβρία ἢ Σαλυμβρία, πόλις παλαιὰ κειμένη περὶ τὰ εἴκοσι καὶ δύο μίλια πρὸς ἀνατολὰς τῆς Περίνθου. Ἐκοψε δὲ ἀργυρᾷ νομίσματα κατ' ἀρχὰς μὲν συμφώνως πρὸς τὸν Περσικόν, βραδύτερον δὲ πρὸς τὸν Ἀττικὸν σταθμητικὸν κανόνα.

Περὶ τὰ 500-450 π. Χ.

ΣΑ Ἀλέκτωρ.

(B. M. *Cat. Thrace*, σελ. 170.)

Ἀλέκτωρ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου ἐν λεοντῇ.

Τετράγωνον ἐγκοῖλον εἰς τέσσαρα μέρη διηρημένον . . . **Ρ** 76·4 κ.

ΣΑΛΥ Στάχυς **Ρ** 67 κ.

Τετράγωνον ἐγκοῖλον, ἐν ᾧ ἀλέκτωρ ἐν τετραγώνῳ ἐκ σφαιριδίων . . . **Ρ** 57 καὶ 30 κ.

Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται πολλάκις ἐν τοῖς Ἀθηναίοις φορολογικοῖς καταλόγοις. Δὲν ὑπάρχουσι δὲ Σηλυμβριανὰ νομίσματα μεταγενέστερα τῶν μέσων τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Ὀδρυσός, κατὰ τὸν Λαμπρίδιον ἦτο ἡ αὕτη πρὸς τὴν μετὰ ταῦτα Ἀδριανούπολιν.

Μετὰ τὸ 280 π. Χ. περίπου

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.

ΟΔΡΟΣΙΤΩΝ, ΟΔΡΟΣΩΣ, ΟΔΡΟΝΕ κλπ. Ταῦρος ἱστάμενος ἐπὶ ροπάλου **Α** 7

Ἴδε ὡσαύτως τοὺς Θρᾷκας βασιλεῖς τῶν Ὀδρυσῶν (σελ. 353 κ. ἐξ.).

N. Η ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΔΟΥΝΑΒΙΝ ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Ὀλβία, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν Ὑπάνιος καὶ Βορυσθένης, ἀποικία τῶν Μιλησίων, ἐξαρθεῖσα εἰς μεγάλην ὀλβίαν.

τητα διὰ τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς μετὰ τῶν Σκυθικῶν φυλῶν ἀφ' ἐνὸς καὶ πασῶν τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου ἀφ' ἑτέρου. Ἐκοψε δὲ νομίσματα ἐκ πάντων τῶν τριῶν μετὰλλων μετὰ τὰ μέσα τοῦ τετάρτου αἰῶ-
 νος π. Χ. Οἱ κυριώτατοι τύποι τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισ-
 μάτων εἶνε : *Κεφαλὴ Δήμητρος*. "Οπισθεν" ΟΛΒΙΟ, ἀλιάετος ἱπτά-
 μενος μετὰ ἰχθύος εἰς τοὺς ὄνυχας. Τὰ δὲ χαλκᾶ φέρουσι συνήθως
κεφαλὴν τοῦ ποταμοῦ *Βορυσθένης* μετὰ πάγωνος καὶ κεράτων" ὅπι-
 σθεν δὲ τόξον ἐν γαργυρῇ καὶ πέλεκυν πολεμικόν. "Ὅσον ἀφορᾷ τὰς
 πολυαρίθμους ἄλλας ποικιλίας ὁ σπουδαστὴς πρέπει νὰ συμβου-
 λευθῇ τὸν Koehne (*Musée Kotschoubey*, τόμ. I σελ. 41 κ. ἐξ).
 Ἰπάρχουσιν ἐπίσης μεγάλα χυτὰ χαλκᾶ νομίσματα (βαρύσταθος
 χαλκός) τῆς Ὀλβίας φέροντα ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψews κεφαλὴν
 Ἀθηνᾶς καὶ ἐνώπιον ἢ γοργόνιον, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ὀψews
 τροχόν ἢ ἀλιάετον μετ' ἰχθύος. Ἐχομεν ἐπίσης περιεργὰ τινὰ χαλκᾶ
 νομίσματα, ἰχθυόμορφα, ἐπιγεγραμμένα ΟΥ καὶ ΑΡΙΧΟ, ἅτινα ὁ
 von Sallet (*Zeit. f. Num.* X σελ. 145) ἡρμήνευσεν εὐφυῶς ὡς
 σημαίνοντα θύνον (ἰχθύν) καὶ ἄρδιον ἢ ἄριχον (κάλαθον), δηλαδὴ
 ὡς τοῦ μὲν φέροντος τὰ γράμματα ΟΥ νομίσματος ὄντος τῆς νο-
 μίμου ἀξίας ἐνὸς θύννου, τοῦ δὲ τὰ ΑΡΙΧΟ ἰσοφαρίζοντος πρὸς
 κάλαθον πλήρη ἰχθύων.

Ὁ διὰ τὸν ἀργυρον χρησιμεύων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ σταθμητι-
 κὸς κανὼν κατὰ τὸν τέταρτον καὶ τρίτον αἰῶνα π.Χ., φαίνεται ὅτι
 ἦτο ὁ Αἰγινητικὸς· λέγεται δ' ὅτι παρὰ τὴν Ὀλβίαν εὐρέθη ὁ ἐξῆς
 ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας Αἰγινητικὸς στατήρ: —

ΕΜΙΝΑΚΟ Ἡρακλῆς γονατίζων καὶ	Τροχὸς περὶ ὃν τέσσαρες δελφῖνες,
τείνων τὸ τόξον αὐτοῦ.	ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ρ 181 κ.
[Z. f. N. III. Πίν. II. 4]	

Ἡ ἐπιγραφή φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ ὄνομα δυνάστου τινὸς κατὰ
 πᾶσιν γενικὴν, ἐπειδὴ δὲ τὸ νόμισμα οὐδὲν παρουσιάζει τὸ
 κοινὸν πρὸς τὰ νομίσματα τῆς Ὀλβίας, δὲν εἶνε πιθανὸν ὅτι ἐκόπη
 ἐν αὐτῇ.

Περὶ τοῦ τίτλου ἄρχων ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ὀλβίας τοῦ

πρώτου αιώνος π. Χ. ἴδε F. Lenormant, *Mon. dans l' Ant.* I, 52 καὶ III, 64.

Ὡς πρὸς τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΟΛΒΙΟΠΟΛΙΤΩΝ, ἴδε *Mus. Kotschoubey*.

Τύρα, ἀποικία τῶν Μιλησίων ἐπὶ τοῦ Τύρα (*Δνίστερ*) ποταμοῦ, περὶ τὰ εἴκοσι μίλια ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ. Ἐκοφεν ἀργυρὰ νομίσματα Αἰγινητικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος πρὸς δὲ χαλκᾷ ἐν τῷ τελευταίῳ μέρει τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 350-280 π. Χ.

Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ πέπλου, κατ' ἐνώπιον.	ΤΥΡΑΝΟΝ Ταῦρος ἐφορμῶν (ὁ ποταμὸς Τύρας). Ρ' Ὀλκή, 86 κ.
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	ΤΥΡΑ Κηρύκειον Α' 4

Ἐκόπησαν ὡσαύτως ἐν Τύρᾳ νομίσματα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λυσιμάχου, ὑπάρχουσι δὲ καὶ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Οὐεσπασιανοῦ μέχρι Ἰουλίας Μαμαίας. Ἐπιγρ. ΤΥΡΑΝΩΝ (*Berl. Blätter*, VI. 27).

Δακία. Αὐτοκρατορικὰ. Ἐπιγρ. ΔΑΚΙΑ, PROVINCIA DACIA κλπ. μετὰ χρονολογιῶν ΑΝ. Ι—ΑΝ. Χ, ἀνήκοντα ἀπὸ τοῦ 247-256 μ. Χ. ἴδε Eckhel II, 5.

Οὔμινάκιον τῆς Ἄνω Μοισίας. Ἀποικιακὰ νομίσματα ἀπὸ Γορδιανοῦ Γ' μέχρι Γαλλιανοῦ. Ἐπιγρ. Ρ. Μ. S. COL. VIM (=Provincia Moesiae Superioris Colonia Viminaciensis), μετὰ τῶν χρονολογιῶν ΑΝ. Ι—ΑΝ. XVI, τασσόμενα ἀπὸ τοῦ 240 μέχρι τοῦ 255 μ. Χ.

Καλλατία τῆς Κάτω Μοισίας, ἀποικία Ἡρακλείας τῆς Ποντικῆς, περὶ τὰ εἴκοσι πέντε μίλια πρὸς νότον τοῦ Τόμεως. Νομίσματα ἀργυρὰ Αἰγινητικῆς ὀλκῆς.

Περὶ τὰ 300 π. Χ. καὶ βραδύτερον.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ. [B. M. Cat., Thrace, κτλ. σ. 21.]	ΚΑΛΛΑΤΙ Τόξον ἐν γωρυτῷ, ῥό- παλον καὶ στάχυσ. . . . Ρ' 77. 44 καὶ 30 κ.
--	---

Ἰπάρχουσιν πρὸς τούτοις χρυσοὶ στατῆρες καὶ τετράδραχμα ἀντιγεγραμμένοι ἀπὸ τῶν νομισμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Λυσιμάχου, οἵτινες ἐκυκλοφόρουν ἐπὶ πλέον μιᾶς καὶ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος εἰς τὰς χώρας ταύτας.

Εἶνε γνωστὰ ἐπίσης αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα, φέροντα τὰς κεφαλὰς Ἡρακλέους, Ἀθηνᾶς (οἱ ὀπισθότυποι ὡς ἀνωτέρω) καὶ Διονύσου νεαροῦ, Ὀπισθ., στέφανος κισσοῦ. Ὁ Ἡρακλῆς ἐτιμᾶτο ἐν Καλλατίᾳ ὡς κτίστης ἢ οἰκιστὴς τῆς πόλεως, ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων τῆς αὐτοκρατορικῆς περιόδου (ἐπιγρ. ΚΑΛΛΑΤΙΑΝΩΝ) παρίστανται διάφοροι ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους.

Διονυσόπολις. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Κομμόδου μέχρι Γορδιανοῦ Γ'. Ἐπιγρ. ΔΟΥΝΥΣΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Τύποι—Δήμητρα, Σέραπις, Διόνυσος, Ἡρακλῆς, Ὑγίεια, ὄφεις, κτλ.

Ἰστρος, ἀποικία τῆς Μιλήτου, πρὸς νότον τοῦ Ἰστρου. Ἐκ τῶν ἀφθονωτάτων αὐτῆς ἀργυρῶν νομισμάτων φαίνεται ὅτι ἦτο, ἐν τῷ τρίτῳ αἰῶνι π. Χ., πόλις ἀρκετῆς σπουδαιότητος. Ὁ σταθμητικός κανὼν τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων εἶνε, ὡς ἐν Σινώπῃ, βαρὺς Αἰγυπτιακός.

Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Δύο κεφαλαὶ ἠνωμένοι κατ' ἀντίθετον θέσιν δηλαδὴ ἡ μὲν μία πρὸς τ' ἄνω ἡ δὲ ἄλλη πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένη.

[B. M. Cat., Thrace, κτλ. σ. 25]

ΙΣΤΡΙΗ Ἀλίσετος ἐπὶ δελφίνος.

Ρ Δραχμῇ, 100 κ.

Ὁ παράδοξος οὗτος τύπος ἀναφέρεται πιθανῶς εἰς τὴν λατρείαν τῶν Διοσκούρων, ἡτις ἦτο λίαν διαδεδομένη ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου.

Ὁ ἐκ τῶν ὑδάτων ἀρπάζων τὴν λείαν αὐτοῦ ἀετὸς ἐξηγήθη ὡς σημαίνων τὴν ναυτικὴν τόλμην τῆς πόλεως.

Ἐπὶ αὐτονόμων χαλκῶν νομισμάτων τοῦ Ἰστρου ἐμφανίζεται κεφαλὴ ἀντωπὸς τοῦ ποταμοῦ Ἰστρου ἀνθρωπόμορφος, πωγων

νοφόρος καὶ κερασφόρος· μέγεθος 55. Ὁ Ἰστρος, ὡς ἡ Καλλατία, ἀντέγραφεν ἐν ὁψίμῳ χρόνῳ τὰ νομίσματα τοῦ Λυσιμάχου.

Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα. Ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Γορδιανοῦ τοῦ Γ'. Ἐπιγρ. ΙΣΤΡΙΗΝΩΝ. Τύποι — Κυβέλη, Μῆν ὁ θεὸς ἔφιππος, Ἰστρος ὁ ποταμὸς, κλπ. κλπ.

Μαρκιανόπολις. Αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ Σαβίνας μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου, μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ῥωμαίου προστάτου (ἡγεμόνος) τῆς ἐπαρχίας, προτασσομένης τῆς ΥΠΟ ἢ τοῦ τίτλου ΗΓΟΥΜ[ΕΝΟΥ]. Ἐπιγρ. ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Τύποι λίαν πολυάριθμοι, ἀλλ' ἄνευ μεγάλου ἐνδιαφέροντος οἱ πλεῖστοι.

Νικόπολις πρὸς Ἰστρον. Αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ Τραϊανοῦ μέχρι Γορδιανοῦ τοῦ Γ'. Ἐπιγρ. ΝΙΚΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΠΡΟΣ ΙΣΤΡΟΝ ἢ ΙΣΤΡΩ καὶ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος, προηγουμένης τῆς ΥΠΟ ἄλλ' ἄνευ τίτλου. Τύποι, πολυάριθμοι, ὧν μετὰ τὸ ὄρος τοῦ Αἴμου (ΑΙΜΟΣ) παρισταμένου ὡς κυνηγοῦ καθημένου ἐπὶ βράχου ἐφ' οὗ δένδρον, παρὰ τὴν βάσιν δὲ αὐτοῦ ἄρκτος. Ὁ ποταμὸς Ἰστρος καταλείμενος, δραττόμενος δένδρου (B. M. Cat. Thracae κλπ. σ. 48 κ. ἐξ.).

Τόμοι, ἀποικία τῶν Μιλήτων μετὰ τὸν Ἰστρον καὶ Καλλατίαν, ἀξιωματικὸς ὡς τόπος τῆς ἐξορίας τοῦ Ὀιδίου. Παλαιὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης δὲν εἶνε γνωστά. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυσιμάχου μέχρι τοῦ πρώτου αἰῶνος π.Χ. ἐκόπησαν ἐνταῦθα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λυσιμάχου, ἐπίσης χαλκᾶ φέροντα ἔμπ. κεφαλὴν Ποσειδῶνος — ὅπ. ἀετὸν ἐν στήφει δρυός.

Ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς χρόνοις παρὰ τὰ φέροντα τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος νομίσματα οἱ Τόμοι ἔκοψαν χαλκᾶ φέροντα, ἔμπ. κεφαλὴν Ἀπόλλωνος ὅπ. ΤΟΜΙΤΩΝ καὶ τοὺς Διοσκούρους. Ἐμπ. κεφαλὴν Δήμητρος, ὅπ. λαμπάδας — Ἐμπ. ΤΟΜΟΥ ΗΡΩΟΣ ἢ ΤΟΜΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ κεφαλὴν Τόμου τοῦ μυθικοῦ κτίστου. ὅπ. λέοντα, κεφαλὴν Ἡρακλέους, σταφυλὴν, κτλ.

Ἐπὶ τῶν ἀπὸ Αὐρηλίου μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου νομίσ-

μάτων ἢ ἐπιγραφὴ εἶνε ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩΣ, ἐνίοτε μετὰ τῶν τίτλων ΝΕΩΚ[ΟΡΟΥ] ἢ ΝΑΥ[ΑΡΧΙΔΟΣ]. Ἐν τῷ πεδίῳ εὑρηνται τὰ ἀριθμητικὰ γράμματα Β, Γ ἢ Δ = 2, 3 ἢ 4 μονάδες (ἀσάρια;), συμφώνως πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ νομίσματος. Τοιαῦτα σημεῖα ἀξίας εὑρηνται συνήθως ἐπὶ νομισμάτων ἄλλων πόλεων τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου. Ἴδε Gardner, *Num. Chron.* N. S. 1876, σελ. 307. Οἱ τύποι τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων εἶνε πολυάριθμοι καὶ ἐνδιαφέροντες. (B. M. *Cat. Thrac.* σ. 55 κ. ἐ.

᾽Οδησσός. Ἀποικία τῆς Μιλήτου παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Πανύσου. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων αὐτῆς εἶνε χρυσοὶ στατῆρες καὶ τετράδραχμα τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Λυσιμάχου, πολλὰ δ' αὐτῶν φέρουσι συντετμημένα ὀνόματα ἀρχόντων, ὧν μετὰξὺ ἀπαντᾷ καὶ τὸ Θρακικὸν ὄνομα ΚΥΡΞΑ Τὸ μοναδικὸν τοῦτο ὄνομα εὑρηται ὡσαύτως καὶ ἐπὶ αὐτονόμου τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος τετραδράχμου τῆς ᾽Οδησσοῦ (πρβλ. τὰ ἀνάλογα νομίσματα τῆς Μαρωνείας καὶ Θάσου).

Μετὰ τὸ 200 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος ταινίᾳ ἀναδε-
δεμένη, μετὰ κόμης καταπιπτού-
σης εἰς μακροὺς βοστρύχους.
(Πίναξ AB'. 1).

ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΟΔΗ[ΣΙΤΩΝ]

Πωγωνοφόρος μορφή ἱσταμένη, ἐν-
δεδυμένη διπλοῦν χιτῶνα, κρα-
τοῦσα φιάλην καὶ κέρας Ἀμαλ-
θείας ὑποκάτω ΚΥΡΞΑ

Α Τετράδρ.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ νομίσματος τούτου εἶνε πιθανῶς ἢ τῆς ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ἀπεικονιζομένης θεότητος. Ἐπὶ χαλκῶν νομισμάτων ὁ αὐτὸς θεὸς ὁρᾶται κατακείμενος ὡς ποτάμιος τις θεός.

Κεφαλὴ νεανικὴ ἢ κεφαλὴ Ἀπόλ-
λωνος.

ΟΔΗΣΙΤΩΝ Θεὸς πωγωνοφόρος,
κατακείμενος, κρατῶν κέρας
Ἀμαλθείας καὶ φιάλην. Ἐν τῷ
πεδίῳ, ἀμφορεὺς ἀνεστραμμένος,
πρὸ αὐτοῦ δὲ ἐνίοτε, θύρσος. Α'. 7

Ἐπίσης αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ Τραϊανοῦ μέχρι Σαλωνίνας.

Ἐπιγρ. ΟΔΗΣΕΙΤΩΝ. Τύποι — Ὁ Ζεὺς ἢ Σέραπισ τῆς Ὀδησοῦ φέρων μῶδιον καὶ κρατῶν φιάλην, Ἄδης, Δήμητρα, Περσεφόνη, κλπ. Ἀγῶνες ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ καὶ ΗΛΙΑ.

Ἀγχιάλος, μετὰ τῆς Μεσημβρίας καὶ Ἀπολλωνίας κόπασα νομίσματα μόνον ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν χρόνων τῶν ἀπὸ Δομιτιανοῦ μέχρι Γορδιανοῦ τοῦ Γ'.

ΑΝΧΙΑΛΟΣ Κεφαλὴ νεαρὰ τοῦ μυθολογουμένου κτίστου τῆς Ἀγχιάλου¹.

Προτομὴ Σεράπιδος.

ΑΝΧΙΑΛΕΩΝ Ἀσκληπιδὸς ἱστάμενος

ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ Ἰσις Φαρία.

Ἐπὶ τινῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων μνημονεύονται ἀγῶνες, ΣΕΒΗΡΙΑ ΝΥΜΦΙΑ καὶ ΣΕΟΥΗΡΙΑ ΝΕΜΑΙΑ (Mionn. Suppl. II σ. 223). Ἐπιγραφή συνήθως ΟΥΛΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ. Ἀρχων, ἐνίοτε μετὰ τοῦ τίτλου ΗΓΕ(ΜΩΝ). Τύποι. — Δήμητρα, Τριπτόλεμος, ὄφιν συνεσπειρωμένος, πύλη πόλεως, τράπεζα ἀγωνιστική, κτλ.

Ἀπολλωνία ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, ἑτέρα Μιλησιακὴ ἀποικία. Ἐκέκτητο ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος περιφημον, ἔνθα οὗτος ἐλατρεῖτο ὑπὸ τὸ σύμβολον λέοντος, ὡς ἐν Μιλήτῳ. Ἡ κατ' ἐνώπιον κεφαλὴ τοῦ λέοντος ἀντιπροσωπεύει τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου.

Περὶ τὰ 430-400 π. Χ.

Λεοντὴ κατ' ἐνώπιον.

[Cat. Lemmé, 1872 Πίν. I. 7.]

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον, ἐν δὲ ἐκάστῳ τῶν τετάρτων μικρὰ ἀνάγλυφος πινακίς ἐφ' ᾧ Α-Γ καὶ δύο ἀστέρες.

Α 73 κ.

Λεοντὴ κατ' ἐνώπιον.

[B. M. Cat., Thrace, 86].

ΑΓΟΛ ἐντὸς τεσσάρων τετάρτων τετραγώνου ἔγκοilon ἀβαθοῦς.

Α Ἡμίδρ. 24 κ.

Ὁμοίως.

Ἐγκοilon τετράγωνον περιέχον κόμμα σταυροῦ μαιανδρομόρφου (swastica). Α Ἡμωβολ., 4 κ.

1. Τὸ νόμισμα τοῦτο κατετάχθη ὑπὸ τοῦ Mionnet (Suppl. VII. 188) εἰς Ἀγχιάνην τῆς Κιλικίας.

Τὰ νομίσματα ταῦτα φαίνονται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸν Περσικὸν σταθμητικὸν κανόνα. Ἰδε ὡσαύτως αὐτοκρατορικὰ νομίσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΑΠΟΛΛΩΝΙΗΤΕΩΝ ΕΝ ΠΟΝΤΩ, κλπ. (Eckhel, II. 25).

Μεσημβρία. Ὑπῆρχον δύο πόλεις τοῦ ὀνόματος τούτου ἐν Θράκῃ, ὧν ἡ μὲν ἦτο σπουδαία ἀποικία τῶν Μεγαρέων ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, ἡ δὲ μνημονεύεται μόνον ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (VII. 108) ὡς ἡπειρωτικὸν φρούριον τῶν Σαμοθρακῶν. Τὰ φέροντα τὸ ὄνομα τῆς Μεσημβρίας νομίσματα φαίνεται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν πρώτῃν ἐξ αὐτῶν.

450-350 π. Χ.

Κράνος μετὰ λόφου, κατ' ἐνώπιον.
Ὁμοίως.

Τετράγωνον ἔγκοilon. Ρ' Ὁβολ., 8 κ.
ΜΕ ΠΑ ἐντὸς τῶν τεσσάρων μερῶν
τροχοῦ ὑπὸ ἀκτίνων περιβαλομένου
Ρ' Διῶβολ., 19·4 κ. Ἡμιῶβολ. 4·8 κ.
καὶ Α' μεγ. 65·5

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα δυνατὸν νὰ εἶνε Ἀττικῆς ὀλκῆς. Οἱ τύποι ἀναφέρονται φανερώς εἰς ἡλιακὴν λατρείαν. Τὸ κράνος εἶνε ἔμβλημα τοῦ ἡλιακοῦ θεοῦ Ἀρέως ὁ ἀκτινωτὸς τροχὸς εἶνε ὡσαύτως ὁ ἥλιος τῆς μεσημβρίας (Πρβλ. τὸ ὄνομα τῆς πόλεως). Ἰδε Gardner, *Num. Chron.* N. S. 1880 σ. 59. Ἡ ιδιόρρυθμος μορφή τοῦ γράμματος Ξ(Π) δὲν ἀπαντᾷ ἐπὶ νομισμάτων ἄλλης πόλεως. Πιθανῶς δὲ τοῦτο εἶνε τὸ ἀρχαῖον συριστικὸν san καὶ οὐχὶ τὸ σίγμα (I. Taylor, *Alphabet*, II. 95).

Τρίτος καὶ δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Τετράδραχμα ἀλεξάνδρεια πεπλατυσμένης ἐπιπέδου κατασκευῆς (Müller ἀρ. 487-489), καὶ χαλκᾶ νομίσματα.

Κεφαλὴ τῆς θεᾶς πόλεως μετὰ πέπλου
καὶ πυργώματος.

ΜΕΞΑ Στάχης ἐν στεφάνῳ. Α' 6

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ διαδήματος.

ΜΕΤΑΜΒΡΙΑΝΩΝ Ἀθηνᾶ μαχο-
μένη. Α' 8

Ἐπὶ μεταγενεστέρων νομισμάτων ἀναγινώσκεται ΜΕΞΑΜ-

ΒΡΙΑΝΩΝ. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης καὶ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου. Τύποι — Ἀπόλλων Μουσagetης, Σέραπιδις, Κυβέλη, Ἀθηνᾶ, Ὑγίεια, κλπ.

Ε. Η ΤΑΥΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Κερκίνη, ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου (Friedlaender, *Annali dell' Instituto*, 1844, σ. 233). Ἐκοφε χαλκᾶ νομίσματα, πιθανῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ.

Περὶ τὸ 300 π. Χ., ἡ βραδυτέρων.

ΚΕΡΚΙ Σκύθης ἐπὶ βράχου καθήμενος, κρατῶν πέλεκυν δίστομον.	Ἴππος τριποδίζων πρὸς ἀρ. ἄρχοντος	Ὅνομα Α .75
ΚΕΡ Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος, πρὸς ἀρ. μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.	Ἐλαφος βαδίζουσα πρὸς ἀρ. ἄρχοντος ἐν τῷ πεδίῳ . .	Ὅνομα Α .6

Χερρόνησος (παρὰ τὴν νῦν Σεβαστούπολιν), ἀποικία Ἡρακλείας τῆς Ποντικῆς. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων αὐτῆς εἶνε χαλκᾶ τῆς τετάρτης καὶ τρίτης ἑκατονταετηρίδος π. Χ. Οἱ τύποι αὐτῶν ἀναφέρονται συνήθως εἰς τὴν λατρείαν τῆς ταυροπόλου Ἀρτέμιδος, ἥς σύμβολον ὡς θεᾶς τῆς σελήνης εἶνε ὁ ταῦρος. Ἐν τούτοις αὕτη ἐμφανίζεται συχνὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὡς Ἀρτεμις Ἀγροτέρα ἢ Ἐλαφρόλος.

Τέθριππον ἐν καλπασμῷ. [<i>Num. Zeit.</i> 1884, Πίν. IV. 1.]	ΧΕΡ Πολεμιστῆς γυμνὸς γονατίζων	Α .85
Ἀρτεμις μετὰ τόξου, γονατίζουσα.	» Γρύψ τρέχων	Α .9
Ἀρτεμις καθήμενη πλησίον ἐλάφου, θίγουσα τὴν αἰχμὴν τοῦ βέλους αὐτῆς.	» Βοῦς ἐπὶ ῥοπάλου . .	Α .9

Ἐν περιόδῳ κατὰ τὴν νεωτέραν ἐκόπησαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀργυρᾶ νομίσματα ἅτινα φαίνεται ὅτι ἀνήκουσι κατὰ τεχνολογίαν εἰς τὸ ἀρχαιότερον μέρος τοῦ τρίτου αἰῶνος.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ. [B. M. Cat. Thrace, κτλ. σ. 1.]	ΧΕΡ Ἀρτεμις μετὰ τόξου καὶ βέλους, καθημένη. Ὄνομα ἄρχοντος . . . Ρ Δίδρ., 142 κ.
Ὁμοίως (Αὐτόθι).	» Ταῦρος ἐφορμῶν. Ρ Δρ., 72 κ.
Κεφαλή Ἀρτέμιδος πυργοστεφής.	» Ἐλαφος . . . Ρ Δρ.
ΧΕΡ Ἀρτεμις ἔλαφον ἀκοντίζουσα. [B. M. Cat. Thrace, κτλ. σ. 3.]	Ὄνομα ἄρχοντος. Ταῦρος ἐφορμῶν, λαμπὰς καὶ φαρέτρα. . . Α ·8

Ἡ Χερρόνησος ἐζήτησε κατόπιν τὴν προστασίαν τοῦ Μιθραδράτου κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ταυρίων καὶ Σαρματῶν ἀπετέλεσε δὲ μέρος τοῦ βασιλείου τοῦ Βοσπόρου, μέχρις οὗ ἡλευθερώθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (Πλινίου, IV. 26), μεθ' ὃ ἔκοψε νομίσματα ἐπιγεγραμμένα ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ.

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

ΧΕΡ Προτομή Ἀπόλλωνος μετὰ λύρας.	ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ Ἀρτεμις ἀγροτέρα, παρ' αὐτῇ δ' ἔλαφος κατακεκλιμένη . . . Α ·9
-----------------------------------	--

Ἰδε ὡσαύτως Koehne ἐν τοῖς *Mémoires de la Soc. d'Arch. de St. Pétersbourg*, 1848 — *Musée Kotschoubey* 1856 καὶ von Sallet Z. f. Num. I σ. 17 κ. ἐξ., ἐνθα εὗρηται πολλαὶ ἄλλαι διαφοραί.

Νύμφαιον (;) Ἀποικία τῶν Μιλησίων ἐν τῇ Ταυρικῇ Χερσονήσῳ.

Περὶ τὰ 400 π. Χ.

Κεφαλή νύμφης ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.	ΝΥ Κλάδος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Μ (Συλλ. de Hirsch.) Ρ 4 κ.
---	--

Παντικάπειον (τανὺν Κέρως). Ἀποικία τῶν Μιλησίων κτισθεῖσα τὸν ἕκτον αἰῶνα ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου. Ἡ κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ἑκδοσίς χρυσῶν στατήρων ἐν Παντικαπαίῳ ἐνδείκνυει, ὅτι ἡ πόλις ἤχμαζεν ἐμπορικῶς.

Περὶ τὰ 350 π. Χ.

Κεφαλὴ Πανὸς ἀντωπὸς ἢ ἐν κατα-
τομῇ, ἐνίοτε μετὰ στεφάνου κισσοῦ
(Πίναξ Δ'. 3)

ΠΑΝ Γρύψ λεοντοκέφαλος κερασφό-
ρος καὶ πτερωτός, μετὰ δόρατος
ἐν τῷ στόματι, ἰστάμενος ἐπὶ
στάχους . . . Χ Στατήρ, 140 κ.

Οἱ χρυσοὶ οὗτοι στατήρες εἶνε ὥραϊα καλλιτεχνήματα ἀνευ
οὐδενὸς ἰχνους βαρβαρισμοῦ. Ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ Πανὸς ἐν τῇ πό-
λει ταύτῃ δύναται νὰ σχετισθῇ πρὸς τὴν ὑποτιθεμένην παραγωγὴν
τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Ὁ πτερωτὸς καὶ κερασφόρος λέων εἶνε παραλ-
λαγὴ τις τοῦ γρυπός, τοῦ μυθολογουμένου φύλακος τῶν χρυσο-
φόρων χωρῶν τοῦ βορρᾶ (Ἡροδ. III, 146), τῶν Οὐραλίων ἢ Ἀλ-
ταίων ὀρέων, ὁπόθεν οἱ Ἕλληνες τοῦ Παντικαπαίου ἐλάμβανον με-
γάλας ποσότητας χρυσοῦ, ὡς ἐβεβαιώθη κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν
ὑπὸ τῶν ἐκσκαφέντων ἀπειραρίθμων θησαυρῶν ἐκ τῶν παρὰ τῷ
Κέρτς τύμβων. Εἰς τὴν εὐθηνίαν τοῦ χρυσοῦ ἐν Παντικαπαίῳ ὀφεί-
λεται ἴσως, ὅτι ὁ στατήρ ἐνταῦθα ἔφθασεν εἰς τὸ ὑπέρμετρον βάρος
τῶν 140 κ.

Πρὸ τοῦ 400-300 π. Χ. περίου.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῆς τετάρτης ἑκατον-
ταετηρίδος χρονολογούμενα, φέρουσι συνήθως ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας
ὀψεως κεφαλὴν Πανός, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας κεφαλὴν ταύρου, λέοντα
μετὰ δόρατος ἐν τῷ στόματι, ἢ κεφαλὴν λέοντος. Ἐκ τῶν ἀρχαιολο-
γικῶν μνημονευτέων τὸ ἐξῆς διδραχμον καὶ ὁ ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ
βασιλέως de Hirsch ὁβολός, ἅτινα πιθανῶς ἀποδοτέα εἰς τὸ τέλευ-
ταῖον μέρος τοῦ Ε'. αἰῶνος.

Λεοντῇ κατ' ἐνώπιον.

Ἐγκοιλοντετράγωνον, ἐντὸς τῶν τεσ-
σάρων μερῶν οὐτινος εὐρηγται τὰ
γράμματα Π-Α-Ν καὶ ἀστήρ.
P 126 κ.

Ὁμοίως.

ΠΑΝΤΙ Κεφαλὴ κριοῦ ἐν τετραγώ-
νῳ ἐγκοίλῳ P 10 κ.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ταύρου ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ταυρο-

πόλου Ἀρτέμιδος. Ὁ δόρυ θραύων λέων οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἴσως ἢ παραλλαγή τοῦ ἐπὶ τῶν χρυσῶν νομισμάτων περωτοῦ τέρατος. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα εἶνε πολυάριθμα οἱ δὲ τύποι αὐτῶν ὁμοιάζουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸς τοὺς τῶν ἀργυρῶν.

Περὶ τὰ 380-200 π. Χ. καὶ βραδύτερον

Κατὰ τὸν τρίτον καὶ δεύτερον αἰῶνα τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα φέρουσι συνήθως κεφαλὴν Διονύσου νεαροῦ ἢ Ἀπόλλωνος ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψews καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΠΑΝΤΙΚΑΠΑΙΤΩΝ μετὰ διαφόρων ἄνευ ἰδιαιτέρου τινὸς ἐνδιαφέροντος τύπων ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψews. Ἐπὶ τῶν μεγίστων χαλκῶν νομισμάτων τοῦ χρόνου τούτου ἀπαντᾷ ἡ κεφαλὴ τοῦ θεοῦ τῆς σελήνης Μηνός, μετὰ τοῦ Διονύσου ἱσταμένου ἔχοντος δὲ παρ' αὐτῷ πάνθηρα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψews. Ἐκ τῶν ἄλλων τύπων μνημονευτέος ὁ πίνων Πήγασος καὶ τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας μετὰ τῶν πύλων τῶν Διοσκούρων.

Ο. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΣΤΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

Βασιλεῖς τῶν Ὀδρυσῶν, κλπ Μεταξὺ τοῦ Περσικοῦ καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ βασιλεῖς οὗτοι ἐξέτειναν βαθμιαίως τὸ κράτος αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πλείστου μέρους τῆς Θράκης.

Σπαραδόκος, ἀδελφὸς τοῦ Σιτάλκου, περὶ τὰ 430 π. Χ. (Bull. de Corr. Hell., III, σ. 409.)

Ἴππεδς μετὰ δύο δοράτων.

ΞΠΑΡΑΔΟΚΟ (ἐπ' ἀριστ.) Ἴππος βαδίζων.

ΞΠΑ Προτομή ἵππου.

ΞΠΑΡΑΔΟΚΟ Τετράγωνον ἔγκοιλον ἐν ᾧ ἀετὸς ὄφιν καταβροχθίζων ρ Ἀττικ. τετράδρ.

Τετράγωνον ἔγκοιλον. Ἀετὸς ἱπτάμενος μετὰ ὄψεως ρ Δραχ.

Ὁμοίως ρ Διώβολ.

Ἐκ τῶν τύπων τῆς ὀπισθίας ὀψews τῶν νομισμάτων τούτων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἐκόπησαν ἐν Ὀλύμπῳ.

Σεύθης Α'. υἱὸς τοῦ Σπαραδόκου καὶ διάδοχος τοῦ Σιτάλκου (Θουκυδ. II, 95—101· καὶ IV, 101)

Ἰππεὺς ἔνοπλος
(Πίναξ ΙΔ', 4.)

ΞΕΥΘΑ ΑΡΓΥΡΙΟΝ ἢ ΞΕΥΘΑ
ΚΟΜΜΑ ἄνευ τύπου . . .
Ρ Ἀττικ. διδρ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε σπουδαῖα ἔνεκα τῶν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀφείας ἐπιγραφῶν αὐτῶν, αἵτινες δεικνύουσι σαφέστατα, ὅτι δύναμεθα συνήθως νὰ ἐξυπακούωμεν λέξιν σημαίνουσαν γενικῶς νόμισμα ἄνευ ὀρισμοῦ τινος τοῦ μεγέθους, εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις, καθ' ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως ἢ ἐθνικὸν ἐπίθετον εὔρηται μόνον. Ἀνάλογα παραδείγματα εἶνε τὰ ΚΟΤΥΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ (σελ. 358) καὶ ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΤΟ ΠΑΙΜΑ (Ἴδε Γόρτυναν Κρήτης). Ἐξ ἄλλου δὲ ἡ ἐπιγραφή ΦΑΝΟΣ ΕΜΙ ΣΗΜΑ (ἴδε Ἀλικαρνασσὸν) = Φάνος εἰμὶ σῆμα, ἀναφέρεται εἰς τὸν τύπον, τὴν ἔλαφον δηλαδὴ, ὡς τὸ σημεῖον ἢ τὸ ἔμβλημα τοῦ Φάνητος.

Μήτοκος, περὶ τὰ 400 π. Χ. Μήδοκος ὑπὸ τοῦ Ξενοφώντος (Ἀνάβ., VII. 2, 32. 3, 16. 4, 3, 11.) καλούμενος. *Zeit. f. Num.* V. 95.

ΜΗΤΟΚΟ Κεφαλὴ Διονύσου πω-
γωνοφόρος.

Δίστομος πέλεκυς. Σύμβολον, στα-
φυλή. . . . Ρ Ἀττικ. διδρ.

Ὁ διπλοὺς πέλεκυς εἶνε σύμβολον τοῦ Διονύσου ὡς ἐπίσης καὶ τῆς μεγάλης Θρακικῆς θεᾶς Κότυος ἢ Κοτυττοῦς, θεότητος στενῶς συνδεομένης πρὸς τὴν Φρυγικὴν Μεγάλην Μητέρα. (Preller, *Gr. Myth.* I. 549).

Ἀμαδόκος Α'. Περὶ τὰ 400 π. Χ. Τὰ νομίσματα τοῦ βασιλέως τούτου ἐκόπησαν ἐν Μαρωνείᾳ καὶ φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ ἀστικοῦ ἄρχοντος, ἐξ ἰοῦ συμπεραίνομεν, ὅτι ὁ Ἀμαδόκος ἐδῆσποσεν ἐπὶ βραχὺ τῆς Ἑλληνικῆς ταύτης πόλεως.

ΑΜΑΔΟΚΟ Πέλεκυς δίστομος.

Τετράγωνον ἐγκοιλόν. ΕΠΙ ΔΗ-
ΜΙΟΚΡΙΤΟ Ἀμπελος ἐν γραμ-
μικῇ τετραγώνῳ . . . Χ 9

Τήρης Β'. Περὶ τὰ 400 π. Χ. Τὰ νομίσματα τοῦ Τήρης ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τοῦ Ἀμαδόκου καὶ πρέπει νὰ ἐκόπησαν ὡσαύ-

τως ἐν Μαρωνείᾳ. Ἐπιγρ. ΤΗΡΕΩ καὶ ΕΠΙ ΚΑΣΙΓΝΑΚΙΟΣ. Α· 9
(*Zeit. f. Num.*, V. 97).

Ἐμμένακος (;) Πρὸ τοῦ 400 π. Χ. Στατῆρ ἀργυροῦς εὐρε-
θεὶς παρὰ τὴν Ὀλβίαν, περιγραφεὶς ἀνωτέρω ἐν σελ. 343.

Σαράτοκος, Περὶ τὰ 400 π. Χ. Ὁ δυνάστης οὗτος εἶνε
γνωστὸς ἐκ μόνων τῶν ἀργυρῶν αὐτοῦ νομισμάτων (ὁλκῆς 17
χ. περίπου) φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΣΑΡΑΤΟΚΟ, ΣΑΡ ἢ ΣΑ.
Τινὰ ἐξ αὐτῶν φέροντα Θασίους τύπους (ἔμπ. Σάτυρος γονατίζων,
ἄπισθ. Ἀμφορεὺς) θὰ ἐκόπησαν βεβαίως ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ (*Zeit. f.*
Num. I σελ. 163). Ἔτερα δέ, μετὰ νεαρᾶς κεφαλῆς ἐπὶ τῆς ἐμ-
προσθίας ὄψεως καὶ σταφυλῆς ἐπὶ τῆς ὀπισθίας, δυνατὸν νὰ ἐκόπη-
σαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος ἐπὶ τῆς στερεᾶς τῆς Θράκης.

Βεργαῖος. Δυνάστης ἐν Θράκῃ ἢ ἐν Θάσπῃ, περὶ τὰ 400-
350 π. Χ. Γνωστὸς μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ.

Σειληνὸς γονατίζων, ἀπάγων νύμφην. | ΒΕΡΓΑΙΟΥ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.
Κεφαλὴ Σειληνοῦ. | Ρ 50 κ.
[*Zeit. f. Num.* I. σ. 164.] | ΒΕΡΓ Ἰχθύς. Α· 4

Κετρίπορις, 356 π. Χ. Ὁ Θράξ οὗτος δυνάστης μνημο-
νεύεται ὡς σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ Φιλίππου ἐν ἐπι-
γραφῇ ἀνακαλυφθεῖσῃ πρό τινων ἐτῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθη-
νῶν (*Num. Chron.* N. S. XV. σ. 21).

Κεφαλὴ Διονύσου παγωναφόρος. | ΚΕΤΡΙΠΟΡΙΟΣ Κάνθαρος. Α· 55-35

Κότυς Α'. 382-389 π. Χ. Δυνάστης ἐν Κυψέλοις.

Κεφαλὴ παγωναφόρος.

[*B. M. Cat. Thrace*, σελ. 202]

Ἰππεύς (Αὐτόθι, σελ. 203).

| ΚΟΤΥΟΣ, ΚΟΤΥ ἢ ΚΟΤΟ Ἀγ-
γεῖον τοῦ αὐτοῦ σχήματος πρὸς
τὸ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Κυ-
ψέλων Ρ 13 κ.
| Ὅμοίως. Α· 8

Κερσοβλέπτης, 357-341 π. X.

Κεφαλή γυναικεία ἔχουσα τὴν κόμην | ΚΕΡ Ἀγγεῖον ὅμοιον τῷ προηγούμενῳ
ἐν σφενδόνη. | μένω X 46

Ὁ Κερσοβλέπτης ἦτο υἱὸς καὶ διάδοχος Κότυρος τοῦ Α'. φαίνεται δέ, ὅτι ἔκοψεν ὁμοίως τῷ πατρὶ τὰ νομίσματα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει τῶν Κυψέλων. Ὁ Imhoof-Blumer (*Porträtköpfe*, σ. 16) φρονεῖ ὅτι καὶ ἑτέρα τινὰ ὅμοια νομίσματα φέροντα ΦΙΛΗ ἀντὶ ΚΕΡ θὰ ἐκόπησαν ὑπὸ δυνάστου καλουμένου ΦΙΛΗΤΑ, πιθανῶς ἄρξαντος ἐν Κυψέλοις (Πρβλ. Imhoof, *Mon. Gr.* σ. 53).

Σκοστόκης, περὶ τὰ 350 π. X. Γνωστὸς μόνον ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ. (Imhoof, *Mon. Gr.* σελ. 53).

Κεφαλή Ἀπόλλωνος (;) δαφνοστεφής. | ΣΚΟΣΤΟΚ Ἰππεὺς καλπάζων. X 48

Εὐδρ (;), Πρὸ τοῦ 320 (;). Νομίσματα χαλκᾶ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΕΥΒΡ. Ὁ Imhoof (*Mon. Gr.* σ. 461) θέλει νὰ ἀποδώσῃ τὰ νομίσματα ταῦτα εἰς ἄγνωστον τινὰ δυνάστην τῆς Θράκης. Ὁ συνήθης τύπος τοῦ διώτου ἀγγείου (κυψέλης) ἐνδείκνυει τὴν πόλιν τῶν Κυψέλων.

Σεύθης Γ', 324 π. X. Χαλκᾶ νομίσματα ἀμελοῦς τεχνουργίας, κατατασσόμενα μετ' ἴσης σχεδὸν πιθανότητος εἰς τὸν Σεύθην Δ' ὑπὸ τοῦ Leake ἐν *Num. Hell.* σελ. 20.

Κεφαλή Διός. | ΣΕΥΘΟΥ Ἰππεύς. X 48

Λυσίμαχος, βασιλεὺς τῆς Θράκης, κτλ., 323-281 π. X.

Τὰ νομίσματα τοῦ βασιλέως τούτου εἶνε πολυαριθμότερα πάντων οἰουδήποτε ἄλλου τῶν διαδόχων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Ἡ βασιλεία αὐτοῦ δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς περιόδους, ἤτοι: — Α'. 323-311 π. X., ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου μέχρις ἐκείνου τοῦ νέου Ἀλεξάνδρου (τοῦ υἱοῦ τῆς Ῥωξάνης). Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ὁ Λυσίμαχος ὡς βασιλικὸς ἐπίτροπος ἐν Θράκῃ, ἔκαψε νομίσματα ἐπ' ὀνόματι Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου καὶ Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου μετὰ Ἀλεξανδρείων τύπων. — Β'. 311-306 π. X., ἀπὸ τοῦ θανάτου

του τοῦ υἱοῦ τῆς Ῥωξάνης μέχρι τῆς ὑπὸ Λυσιμάχου προσλήψεως τοῦ τίτλου βασιλεῦς. Τὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης φέρουσιν ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου, συχνὰ ὅμως προστίθενται τὰ γράμματα ΛΥ.—Γ'. 306-281 π.Χ., νομίσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ, κατ' ἀρχὰς μὲν μετὰ τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατόπιν δὲ μετὰ τῶν ἐξ ἑξιδίων τῶ Λυσιμάχῳ τύπων.

Κεφαλὴ τοῦ ἀποθεωθέντος Ἀλεξάνδρου μετὰ κέρατος Ἀμμωνος.
(Πίναξ ΙΔ'. 5.).

Ἀθηνᾶ Νικηφόρος καθήμενη.

Χ, Ρ Ἀττικ. ὀλκῆς.

[B. M. Guide Πίν. XXVIII, 18, 19. XXXI, 19, 20.]

Λέων. Προτομή λέοντος ἢ κεφαλὴ λέοντος Α Διαφόρ. μεγεθ.

Τρόπαιον. Α

Στέφανος σταχύων. Α

Κεφαλὴ Ἀρεως νεαροῦ μετὰ περικεφαλαίας ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένης.

Κεφαλὴ κρανοφόρος.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.

Τὰ νομίσματα τοῦ Λυσιμάχου ἐξεδίδοντο ἐκ πολυαρίθμων νομισματοκοπειῶν, ἐν Θράκῃ 311-281 π.Χ., ἐν Μακεδονίᾳ 286-281 π.Χ. καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ 302-281 π.Χ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Λυσιμάχου τὰ νομίσματα αὐτοῦ ἀντεγράφοντο ἀδιακρίτως μετ' ἐκείνων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὑπὸ πολυαρίθμων αὐτονόμων πόλεων καὶ τοῦτο οὐχὶ ἀποκλειστικῶς μόνον ἐν Θράκῃ (ἴδε Müller, *Münzen d. K. Lysim.* καὶ B. M. Guide, Πίν. XLI 1, LIII, 3, 4. LXIV. 3, 4).

Σκορατόκης. Περί τὰ 300 π.Χ. φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε Θρᾷξ τις δυνάστης φέρων τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐπὶ βαρβάρων ἀπομιμήσεων τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Λυσιμάχου (Imhoof, *Monn. Gr.* σ. 55). Πιθανῶς πρέπει νὰ διακριθῇ ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω (σελ. 356) μνημονευθέντος ἡμωνύμου αὐτῷ.

Ὁρσοάλτιος, περί τὰ 300 π.Χ. Γνωστὸς μόνον ἐκ τῶν τετραδράχμων αὐτοῦ ὄντων ἀντιγράφων ἐκείνων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀλλὰ φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΡΣΟΑΛΤΙΟΥ (E. Muret, *Bull. de Corr. hell.* V. 331).

Κερσιβαυλος, περί τὰ 300 π.Χ. Γνωστὸς μόνον ἐκ τῶν τετραδράχμων αὐτοῦ φερόντων ἐπίσης Ἀλεξανδρείους τύπους ἀνη-

κόντων δὲ κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς Γ'. ἑκατὸν ταετηρίδος. **Επιγρ.* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΕΡΕΙΒΑΥΛΟΥ.

Καύαρος, περὶ τὰ 219-200 π. Χ. Ὁ τελευταῖος Γαλάτης βασιλεὺς ἐν Θράκῃ. (Πολυβ. IV, 46. 52).

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

[B. M. *Cat. Thrace*, σελ. 207.]

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρος.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΥΑΡΟΥ Νίκη ἰστα-
μένη Α·8

ΒΑΣΙΛ ΚΑΥΑ Κέρας Α·6

Μόστις, περὶ τὰ 200 π. Χ. ἡ βραδύτερον. Τετράδραγμα κατ' ἀπομίμησιν τῶν τελευταίων Λυσιμαχείων ἐκδόσεων, ἀλλὰ μετ' εἰκόνας τοῦ Μόστιδος ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψews. **Επιγρ.* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΟΣΤΙΔΟΣ καὶ χρονολογίαι ΕΤΟΥΣ ΙΓ[13] ΚΒ [22] ἢ ΛΗ [38] ἐνίοτε δὲ καὶ ὄνομα ἄρχοντος, ΕΠΙ ΞΑΔΑΛΟΥ. Ἐπίσης χαλκᾶ νομίσματα φέροντα ἔμπ., κεφαλὴν Ἀπόλλωνος. **Οπ.* ἵππον. Α·75

Δημήτριος, πρῶτος αἰὼν π. Χ. Νόμισμα ἀργυρῶν, βαρὺ βάρος τεχνοτροπίας.

**Αγροίκου τέχνης κεφαλὴ τοῦ Διονύσου πρὸς δ., ὡς ἐπὶ τῶν ὀψίμων νομισμάτων τῆς Θάσου.*

[Northwick, *Sale Cat.*, 558.]

ΔΗΜΗΤ Ἴππεὺς τρεχων ὀλοταχῶν
δόρυ δὲ κραδαίνων. **Εν τῷ πεδίῳ*
σταυρὸς Α Τετράδρ. 254 κ. 1)

Κότυς, πρῶτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου πρὸς δ. ἀντιγεγραμμένη ἀπὸ νομισμάτων τῆς Θάσου. Τεχνοτροπία ἄξεστος.

ΚΟΤΥΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗ[Ρ] Ἡρακλῆς
ιστάμενος . Α Τετράδρ. 252 κ.
[*Zeit. f. Num.* III, 242.]

**Αν ὁ κόψας τὸ νόμισμα τοῦτο βασιλεὺς ἦτο ὁ ἐν ἔτει 16 π. Χ. θανὼν Κότυς (Z. f. N. ἔ. ἀ.), ἡ ἀρχαιότερός τις ὁμώνυμος δυνάστης (F. Lenormant, Mon. dans l' Antiq., II, 195), δὲν θὰ ἀποτολμήσωμεν νὰ κρίνωμεν. Ἡ περίεργος ἐπιγραφὴ ΚΟΤΥΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ἔχει ὡς πᾶρισον τὴν ἐπὶ ἀρχαϊκῶν νομισμάτων*

1) Τὸ νόμισμα τοῦτο, οὗ ἐκμαγείον τοῦ ἐν τῇ συλλογῇ Hunter κέρματος μόλις ἐσχάτως εἶδον, εἶνε κίβδηλον. Ἐπομένως τὸ ὄνομα τοῦ Δημητρίου πρέπει νὰ διαγραφῇ ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν δυναστῶν τῆς Θράκης.

ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΤΟ ΠΑΙΜΑ (ἴδε Γόρτυναν Κρήτης) καὶ ΞΕΥΘΑ ΚΟΜΜΑ (σελ. 354).

Διεξατελμεύς, πρῶτος αἰὼν π. Χ. (†).

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΙΞΑΤΕΛΜΕΩΣ
Ἀμπορεύς Α 65

Ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 146 π. Χ. συστάσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῆς Μακεδονίας, μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου, ἔχομεν ὀλίγας μόνον εἰδήσεις περὶ τῶν Θρακικῶν πραγμάτων, τὰ δὲ μόνὰ νομίσματα, περὶ ὧν δυνάμεθα ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην, εἶνε εὐτελεῖς ἀντιγραφαὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Λυσιμάχου καὶ Ἀλεξάνδρου, καὶ σπάνιά τινα τετράδραχμα ἀντιγράφοντα τὰ τελευταῖα νομίσματα τῆς Θάσου, ἐπιγεγραμμένα δὲ **ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΞΩΤΗΡΟΣ ΘΡΑΚΩΝ** (*Zeit. für Num.* III, 241.) Κατὰ ποίαν περίστασιν οἱ Θράκες ἦσαν ἐπαρκῶς ἠνωμένοι εἰς ὁμογενὴ κοινότητα, ἵνα μεταχειρισθῶσι κοινὸν νόμισμα, δὲν ἔχομεν τὰ μέσα νὰ βεβαιώσωμεν.

Τὰ κατόπιν ὑπὸ βασιλέων τῆς Θράκης ἐν Ῥωμαϊκοῖς χρόνοις κοπέντα νομίσματα εἶνε τὰ κατωτέρω περιγραφόμενα. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα δυσκόλως δύνανται νὰ κληθῶσιν ἐλληνικά, ἀρκεῖ νὰ περιγράψωμεν αὐτὰ διὰ βραχυτάτων.

Κότυς Γ'. 57—48 π. Χ.

Κεφαλή τοῦ Κότυος δ. μετὰ διαδήματος.

ΚΟΤΥΟΣ ἢ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΟΤΥΟΣ
Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ. . . Α 5

Σαδάλης. Μέχρι τοῦ 42 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή Σαδάλου πρὸς δ., μετὰ διαδήματος.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΑΔΑΛΟΥ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ Α 6

Κόσων, περὶ τὰ 42 π. Χ.

ΚΟΣΩΝ Ὁ ὕπατος Βρούτος μετὰ δύο ῥαβδούχων. Μονογρ. BR

Ἀετὸς κρατῶν στέφανον
Χ Στατήρ, 130 κ.
(Mommson, *Hist. Mon. Rom.*
III, 283.)

Ῥοιμητάλκης Α', 11 π. Χ.-12 μ. Χ.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ Κε- | ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ^{Κεφαλή}
φαλή βασιλέως μετὰ διαδήματος. | Αὐγούστου ^{Α 7-9}

Ἑτερα νομίσματα τοῦ αὐτοῦ βασιλέως φέρουσι συνηνωμένας τὰς κεφαλὰς τοῦ Ῥοιμητάλκου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ βασιλίσσης ἐπὶ τῆς ἐμπροστίας ὀψεως, τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Αὐγούστου ἢ τοῦ Αὐγούστου καὶ τῆς Λιβίας ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως.

Κότυς Δ' καὶ **Ῥαισκούπορις**, 12-19 μ. Χ. ^Ρ σὺν ΚΟ (μονογράφημα). Κεφαλή τοῦ βασιλέως, ὅπ. Κεφαλή τοῦ Αὐγούστου. ^Α φέροντα ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΟΤΥΣ καὶ κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, ὅπ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΑΙΣΚΟΥΠΟΡΕΩΣ ἢ ΡΑΙΣΚΟΥΠΟΡΙΔΟΣ καὶ Νίκην μετὰ στεφάνου καὶ φοίνικος.

Ῥοιμητάλκης Γ' σὺν τῷ Καλιγούλῃ, 37-46 μ. Χ. ^Α φέροντα ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΑΣ Προτομή βασιλέως, ὅπ. Κεφαλή Καλιγούλα.

Π. ΜΕΣΟΓΕΙΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Ἀδριανόπολις, ἐπὶ τοῦ Ἑβρου, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ. Νομίσματα αὐτόνομα αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Ἐπιγρ. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ· καὶ αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Τραυκυλλίνης, μετὰ ἢ ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡγεμόνος ἥτοι Ῥωμαίου προέδρου. Τύποι κυρίως ἀναφερόμενοι εἰς τοὺς ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους. Ἐπὶ τινων κομματίων εὑρηται ποτάμιος θεός, ὁ ΤΟΝΖΟΣ, παραπόταμος τοῦ Ἑβρου.

Βιζύη, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ἀγριάνου περὶ τὰ 80 μίλια ΝΔ τοῦ Βυζαντίου. Νομίσματα αὐτόνομα τῆς ἐποχῆς τῶν αὐτοκρατόρων. Ἐπιγρ. ΒΙΖΥ, ΒΙΖΥΗΝΩΝ, κτλ. Τύποι—Κεφαλή Διός, ὅπ. Νίκη. Κεφαλή Ποσειδῶνος, ὅπ. Ζεὺς σπένδων. Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ, ὅπ. Σειληνὸς μετὰ κανθάρου καὶ ἄσχοῦ. Ἐπίσης αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Φιλίππου Β'. Τύποι, Ἡρα

καθημένη μετὰ ταῶνος ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς, Ποταμός, Ἀσκληπίος, Ὑγίεια, Τελεσφόρος, Ἀπόλλων, Σέραπισ, Ἴσις, Ἀρποκράτης, κτλ. *Ἀρχοντες* — Πρεσβευτῆς, ἀντιστράτηγος καὶ ἡγεμῶν.

Δεοῦελτος. Ἀποικία ἰδρυθεῖσα ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα μετὰ λατινικῆς ἐπιγραφῆς C. F. P. D. κτλ. (*Colonia Flavia Pacensis Deultum*). (*Sestini, Class. Gen.* σ. 28. Ἰδε ὡσαύτως *Eckhel II*, σ. 32).

Νικόπολις πρὸς Νέστον, περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς βορρᾶν τῶν Ἀβδῆρων. Μόνον αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἦτοι τῆς Κρισπίνης, Σεβήρου, Δόμνης Καρακάλλα καὶ Γέτα. *Πλήρης ἐπιγραφή, ΟΥΛΠΙΑΣ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΜΕΣΤΩ. Τύποι*—Διόνυσος, Νέμεσις, Μῆν ἔφιππος, κτλ.

Παυταλία, πρὸς νότον τοῦ ὄρους Αἵμου, ἐπὶ τοῦ ἄνω Στρυμόνος. Αὐτοκρατορικὰ ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρις Ἐλαγαδάλου. *Ἐπιγραφή, ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ ἢ ΟΥΛΠΙΑΣ ΠΑΥΤΑΛΙΑΣ,* συνήθως μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡγεμόνος. *Τύποι* διάφοροι καὶ σπουδαίου ἐνδιαφέροντος, π.χ. ὁ ποταμὸς Στρυμῶν περικυκλούμενος ὑπὸ τεσσάρων παιδίων φερόντων τὰ ὀνόματα ΒΟΥΤΥΣ, ΣΤΑΧΥΣ, ΧΡΥΣΟΣ καὶ ΑΡΓΥΡΟΣ, σημαινόντων δὲ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ τὸν μεταλλικὸν πλοῦτον τῆς χώρας. Ἐπὶ νομίσματος τοῦ Καρακάλλα τὸ ὄνομα ΣΤΡΥΜΩΝ συνοδεύει τὸν τύπον τοῦ κατακειμένου ποταμίου θεοῦ.

Πλωτινόπολις, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἑβρου, κληθεῖσα ἀπὸ Πλωτίνης τῆς συζύγου τοῦ Τραϊανοῦ. Χαλκᾶ αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἀπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρι Καρακάλλα. *Ἐπιγραφή, ΠΛΩΤΕΙΝΟΠΟΛΕΙΩΝ,* σπανίως μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡγεμόνος. Ἐκ τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων τύπων αὐτῶν εἶνε ὁ ποτάμιος θεὸς Ἑβρος κατακείμενος ἔχων δὲ τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ ἀγγείου ἀνεστραμμένου (*Num. Zeit.* 1884. Πίν., IV. 6).

Σερδική. Ἄν καὶ ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο πρὸς βορρᾶν τοῦ

Αἶμου, καὶ ἔνεκα τούτου δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν Μοισίαν μᾶλλον ἢ τὴν Θράκην, περιελήφθη εἰς τὴν τελευταίαν ἐπαρχίαν ὑπὸ πάντων τῶν νομισματικῶν συγγραφέων, ἐπειδὴ ἀρκετὰ τῶν νομισμάτων αὐτῆς φέρουσι τὰ ὀνόματα τῶν ἡγεμόνων τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Αὐρηλίου μέχρι Γαλλιανοῦ *Ἐπιγρ.* ΣΕΡΔΩΝ ἢ ΟΥΛΠΙΑΣ ΣΕΡΔΙΚΗΣ.

Τόπειρος, κειμένη πιθανῶς περὶ τὰ εἴκοσι μίλια ἀπὸ τῆς Νικοπόλεως, πλησίον τοῦ Νέστου ἢ Μέστου ποταμοῦ. Ἐκοψε δὲ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΤΟΠΕΙΡΕΙΤΩΝ ἢ ΟΥΛΠΙΑΣ ΤΟΠΕΙΡΟΥ, συνήθως μετὰ ὀνομάτων ἀρχόντων προτασσομένης τῆς ΕΠΙ. Τύπος συνήθως ὁ Ἡρακλῆς καθήμενος ἐπὶ βράχου.

Τραϊανόπολις, ἐπὶ τῆς Ἑγνατίας ὁδοῦ περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἑβρου. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Τραϊανοῦ καὶ ἔντεϋθεν. *Ἐπιγρ.* ΤΡΑΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ἢ ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ ΤΡΑΙΑΝΗΣ, μετὰ ἢ ἄνευ ὀνομάτων ἀρχόντων σὺν τῷ τίτλῳ δὲ ἡγεμόν. Τύποι—Ζεὺς ἐπὶ θρόνου καθήμενος, Ἀθηνᾶ φέρουσα κράνος ἐν τῇ χειρὶ Ἑβρος ὁ ποτάμιος θεὸς κατακείμενος, Κυβέλη ἐπὶ θρόνου, Διόνυσος, Ἀπόλλων, Ἀσκληπιός, Ὑγίεια καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Φιλιππόπολις. Αὐτόνομα καὶ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Δομιτιανοῦ μέχρι Σαλωνίνας. *Ἐπιγρ.* ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, ἢ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩΣ μετὰ ἢ ἄνευ ΝΕΩΚΟΡΟΥ. Διάφορα ὀνόματα ἀρχόντων ἐνίοτε μετὰ τῶν τίτλων πρεσβευτῆς καὶ ἡγεμόν. Τύποι πολυάριθμοι, ὧν μεταξὺ προσωποποιήσις τοῦ ὄρους τῆς Ροδόπης (ΡΟΔΟΠΗ) καθήμενης ἐπὶ βράχου, καὶ ὁ ποταμὸς Ἑβρος κατακεκλιμένος μετὰ τοῦ ὀνόματος ΕΒΡΟΣ ὑποκάτω πρὸς δὲ ἀγωνιστικοὶ τύποι, π. χ. ἀγωνιστικὰ ἀγγεῖα, κλπ. μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΠΥΘΙΑ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙ, ΚΕΝΔΡΕΙΣΕΙΑ ΠΥΘΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙ ΝΕΩΚΟΡΩ, κτλ.

P. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΩΝ ΣΚΥΘΩΝ

Παρά τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ § O. περιγραφέντα νομίσματα τῶν βασιλέων καὶ δυναστῶν τῆς Θράκης, ὑπάρχουσι καὶ ὀλίγα τινὰ νομίσματα βαρβάρων βασιλέων, ἅτινα φαίνονται ὡς ἐκ τῆς προελεύσεως αὐτῶν ὅτι εἶνε Σκυθικὰ μᾶλλον ἢ Θρακικὰ. Ἴδε Koehne, *Berliner Blätter*, II σ. 129. Πάντα δὲ ἡ σχεδὸν πάντα ταῦτα ἀνήκουσι πιθανῶς εἰς τὸν πρῶτον αἰῶνα π. X.

Φαρζόξος. Βασιλεὺς τῆς περὶ τὴν Ὀλβίαν χώρας.
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ ἢ βασιλέως πρὸ αὐ- | ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΑΡΖΟΙΟΥ Ἀετὸς
τῆς κηρύκειον. | καὶ ΟΛ (*Num. Zeit.* VIII, 238.)
X Στατήρ.

Σκίλουρος. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἔκοψεν ὡσαύτως ἐν Ὀλβίᾳ νομίσματα.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ. | ΒΑΣΙΛΕ ΣΚΙΛΟΥΡΟΥ Κηρύκειον
(*Zeit. f. Num.* IX, 155.) | καὶ ΟΛΒΙΟ X 6

Σαύμακος. Ρ ΒΑΣΙ ΣΑΥΜ. (*Zeit. f. Num.*, VIII, 239).

Κανίτης. X ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΝΙΤΟΥ, κτλ. (*Zeit. f. Num.* IX, 155).

Σαρίας. X ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΑΡΙΑ, κτλ. (*Imhoof, Porträt-köpfe*, σ. 20)

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Ἡ εὐφορος πεδιάς τῆς Θεσσαλίας, πεφραγμένη πανταχόθεν ὑπὸ ὑψηλῶν ὄροσειρῶν καὶ ἀρδευομένη ὑπὸ τοῦ Πηνειοῦ καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ ἐπιστεύετο, ὅτι ἀπετέλει ποτὲ εὐρεῖαν λίμνην, μέχρις οὗ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἐννοσιγαίου Ποσειδῶνος οἱ τὰ ὕδατα ἀποκλείοντες βράχοι ἐδιχοτομήθησαν εἰς τὸ στενὸν τῶν Τεμπῶν παρασχόντες οὕτως ἔξοδον τῷ Πηνειῷ πρὸς τὴν θάλασσαν (Ἡρόδ. VII, 129). Ἐντεῦθεν ὁ Ποσειδῶν ἐλατρεῖτο παγκοίνως ἐν Θεσσαλίᾳ ὡς ὁ πλάστης τοῦ πατρίου ἐδάφους, ὡς καὶ τῶν περιφήμων Θεσσαλικῶν ἵππων ἐξ ὧν ἔβριθεν ἡ χώρα, τῶν νεμομένων δὲ τὰς καταρρύτους αὐτῆς πεδιάδας (Ὅμ. Ἰλιάς B, 763).

Πρὸς τιμὴν τοῦ ταυρείου Ποσειδῶνος (Preller, *Griech. Myth.* I, 446) ἐτελοῦντο ἐν Θεσσαλίᾳ ἀγῶνες, καθ' οὓς οἱ νέοι τῆς Θεσσαλίας ἐπεδείκνυον τὴν ἐπιδεξιότητα αὐτῶν εἰς τὸ νὰ δράττωνται ἐκ τῶν κεράτων ἀγρίους ταύρους «*praeterea Thessalos equites qui feros tauros per spatia Circi agunt insiliuntque defessos et ad terram cornibus detrahunt*» (Suet., v. *Claud.*, κεφ. 21). Οἱ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικοὶ οὗτοι ἀγῶνες ἐκαλοῦντο ταῦρεια (Preller, ἐ. ἀ. σημ. 1) καὶ ταυροκαθάψια, ἡ δὲ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν ἐπικράτησις αὐτῶν ἀποδεικνύεται εὐρύτατα ὑπὸ τῶν νομισμάτων, ἐφ' ὧν βλέπομεν Θεσσαλὸν νέον ἔλκοντα βιαίως ταῦρον ἐξηγριωμένον, ἐνῶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως εὗρηται συνήθως ὁ ἵππος τοῦ Ποσειδῶνος (ἐνίοτε ὑπὸ τριαίνης συνοδευόμενος), νῦν μὲν ἡσύχως νεμόμενος, νῦν δὲ ὀρμητικῶς πηδῶν μετ' ἐλευθέρων χαλινῶν, ἢ ἐκ βράχου ἀναπηδῶν οὕτω δὲ παριστῶν τὰς πηγὰς τῶν διαυγῶν ὑδάτων τῶν ἀναπηδησάντων διὰ τοῦ πλήγματος τῆς τριαίνης Ποσειδῶνος τοῦ Πειραίου. (Preller, ἐ. ἀ. σελ. 447).

Οἱ Θεσσαλοὶ δὲν φαίνεται, ὅτι ἡσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην ἰδίου νομίσματος πρὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος. Τότε δὲ τὸ

πρῶτον ἢ Λάρισσα καὶ αἱ Φεραί ἔκρινον ἀναγκαῖον νὰ κόψωσι νομίσματα, πιθανῶς ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς πανηγυρίσεως τῶν ταυρείων τοῦ Ποσειδῶνος.

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν νομισμάτων τῆς Θεσσαλίας, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ δευτέρου αἰῶνος π. X., ἦτο Αἰγινητικὸς. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐνδεικνύει, ὅτι οἰαδιήποτε ἐμπορικαὶ πράξεις καὶ ἂν ἐγένοντο μεταξὺ τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ πέραν τῶν ἐξ ὁρέων φραγμῶν αὐτῆς, πρέπει νὰ ἐγένοντο πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Φωκίδος καὶ Βοιωτίας, ἐνθα κατίσχυεν ὁ Αἰγινητικὸς σταθμητικὸς κανὼν, οὐχὶ δὲ μετὰ τῆς πρὸς βορρᾶν Μακεδονίας, ἢ μετὰ τῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων, ἢ τῶν Ἀθηνῶν.

Ἱστορικῶς ἡ νομισματοκοπία τῆς Θεσσαλίας ἀνήκει εἰς τρεῖς καλῶς ὀριζομένους περιόδους.

(Α) Ἀπὸ τοῦ 480 π. X. ἡ ἀρχαιότερον, μέχρι τοῦ 344 π. X. ἦτοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Περσικῶν πολέμων μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα καθυποτάξεως τῆς χώρας, ὅτε αἱ αὐτόνομοι ἐκδόσεις νομισμάτων τῶν Θεσσαλικῶν πόλεων ἀποτόμως ἐπαυσαν ἀντικατασταθεῖσαι διὰ βασιλικῶν Μακεδονικῶν νομισμάτων. Τὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης δυνατὸν νὰ ὑποδιαιρεθῶσιν κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς δύο κλάσεις ἦτοι (α) εἰς τὴν τοῦ 480-400 π. X. ἔχουσιν τὸν ὀπίσθιον τύπον ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ, καὶ (β) τὴν τοῦ 400-344 π. X., ἐκ νομισμάτων ἄνευ τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου.

(Β) 302-286 π. X. Νέα ἐκδόσις ἀργυρῶν νομισμάτων ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἴσως τῆς εἰς Θεσσαλίαν ἐκστρατείας Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὅστις παρεχώρησεν ἐλευθερίαν εἰς ἱκανὰς Θεσσαλικὰς πόλεις. Αἱ ἐκδόσεις αὗται ἀργυρῶν νομισμάτων δὲν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ, εἶνε ὅμως πιθανὸν ὅτι χαλκᾶ νομίσματα ἐξηκολοῦθουν κοπτόμενα ἐν Θεσσαλίᾳ καθ' ὅλον τὸν αἰῶνα τῆς Μακεδ. διοικήσεως.

(Γ) 196-146 π. X. Ἡ περίοδος αὕτη χαρακτηρίζεται διὰ συμμαχικῶν νομισμάτων κοπέντων ἐν ὀνόματι τῶν Θεσσαλῶν, Μαγνήτων, Περραιβῶν, Αἰνιάνων καὶ Οἰταίων, ἅτινα ἐνεφανίσθησαν μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ

Φλαμινίνου, καὶ διήρκεσαν μέχρις οὗ ἡ Θεσσαλία συνεχωνεύθη ἐν ἔτει 146 π. Χ. πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῆς Μακεδονίας.

Γεωγραφικῶς δὲ ἡ Θεσσαλία διαιρεῖται εἰς τὰς ἐξῆς ἐπαρχίας. Περραιβία, Ἰστιαιωτίς, Θεσσαλιωτίς, Πελασγιωτίς, Μαγνησία, Φθιώτις, Αἰνιανία καὶ Οἰταία.

Τὸ τελευταῖον σύγγραμμα περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Θεσσαλίας εἶνε ὁ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου *Catàlogue of Greece Coins, Thessaly to Aetolia*, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner, 1883, μετὰ φωτοτυπικῶν πινακῶν.

ΠΙΝΑΞ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

	480-400 π. Χ.	400-344 π. Χ.	302-286 π. Χ. βραδύτ. δὲ X	196-146 π. Χ.	Αὐτοκρατο- ρικοὶ χρόνοι
Αἰνιᾶνες	...	...	Ρ	Ρ X	
"Ἄλος	...	X		X	
"Ἀτραξ	...	Ρ		X	
Ἀχαιοὶ } Φθιώτιδος }	...	...	Ρ		
Γόμφοι ἢ Φιλιππόπολις }	...	...	Ρ X		
Γόννος	...	...		X	
Γυρτῶν	...	Ρ X		X	
Δημητριάς	...	...	Ρ		
*Ελάτεια	Ρ				
Εὐρέα	...	...		X	
Εὐρυμεναί	...	...		X	
*Ηράκλεια } ἢ Τραχινία }	...	Ρ X		X	
Θῆβαι	...	...	Ρ X		
Κιέριον	...	Ρ X			
Κραννῶν	Ρ	X		X	
Λαμία) Μαλὶς)	...	Ρ	Ρ X		X
Λάρισσα	Ρ	Ρ X	X	X	X
Λάρισσα Κρεμαστὴ	...	...	X		

	480-400 π. Χ.	400-344 π. Χ.	302-286 π. Χ. βραδύτ. δε Α	196-146 π. Χ.	Αυτοκρατορι- κοί χρόνοι
Μάγνητες	...	...	...	Ρ Α	
Μεθύδιον	Ρ				
Μελίβοια	...	Α			
Μελίταια	...	Ρ Α			
Μητρόπολις	...	Ρ	Α		
Μόψιον	...	Α			
Οίταιοι	...	Ρ Α	...	Ρ Α	
Όμόλιον	...	...	Α		
Όρθη	...	...	Α		
Πειρασία	...	Ρ			
Πέλιννα	Ρ	Ρ Α	Α		
Περραιβοί	Ρ	...	...	Α	
Πεύματα	...	...	Α		
Πρώερνα	...	...	Α		
Σκοτούσσα	...	...	Α		
Τρίκκα	Ρ	Ρ	Α		
Υπάτη	Ρ	Ρ	Α		
Φάκιον	...	Α			
Φάλλανα	...	...	Α		
Φαλώρεια	...	Ρ	Α		
Φαρκαδών	...	...	Α		
Φάρσαλος	Ρ	Α	Α		
Φεραί	Ρ	Ρ Α	Α		
Θεσσαλοί	Ρ	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α	Α
...	...	...	...	Ρ Α	Α

Αίνεᾶνες. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων τοῦ λαοῦ τούτου ἀνήκουσιν κατὰ τεχνοτροπίαν εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς ἀκμῆς τῆς τέχνης.

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός. [Gardner, *Types* ΑΙΝΙΑΝΩΝ Πολεμιστῆς κραδαίνων
δόρυ καὶ προτάσσει τὸν πέτασον
ὡς ἀσπίδα . . Ρ Ἡμίδρ. 42 κ.
Gr. C, Πιν. XII, 17.]

Περὶ τὰ 168-146 π. Χ.

Ἡ δευτέρα σειρά τῶν νομισμάτων τῶν Αἰνιάγων ἤρξατο πιθα-

νῶς μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Αἰτωλικῆς συμμαχίας, εἰς ἣν οἱ Αἰνιᾶνες ἦσαν ὑποτεταγμένοι. Τὰ τελευταῖα ταῦτα νομίσματα ἐκοπῆσαν ἴσως οὕτως ὥστε νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς Ἀττικὰ διδραχμα, ἐπειδὴ ὁ ἐμπρόσθιος αὐτῶν τύπος εἶνε ἀντιγεγραμμένος ἀπὸ τῶν νομισμάτων τῶν Ἀθηναίων.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς. Τὸ κράνος αὐτῆς κοσμεῖται διὰ τεσσάρων ἵππων.
(Πίναξ ΙΑ', 6.)

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ κράνους κορινθιακοῦ.

Κεφαλὴ Διός.

ΑΙΝΙΑΝΩΝ Σφενδονήτης σκοπεύων
παρ' αὐτῷ, δύο δόρατα
R 118 κ.

» Σφενδονήτης R 36 κ.
[B. M. Guide, Πίν. LIV, 14.]

ΑΙΝΙΑΝΩΝ Ὀπλίτης δόρυ κα-
δαίνων R 36 κ.
[B. M. Cat. Thes. Πίν. II, 4.]

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῶν Αἰνιάνων ὁμοιάζουσι κατὰ τοὺς τύπους αὐτῶν πρὸς τὰ ἀργυρᾶ τῆς τελευταίας κλάσεως. Ὁ ἐπὶ τῶν νομισμάτων δὲ τοῦ λαοῦ τούτου εἰκονιζόμενος σφενδονήτης εἶνε πιθανῶς ὁ μυθικὸς αὐτῶν βασιλεὺς Φήμιος, περὶ οὗ ἰδεὶ τὸν Πλούταρχον (Ἑλλ. Ζητ. XIII) ὅς διηγεῖται, ὅτι ὁ λίθος δι' οὗ ἐφάνευσε τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ, ἐλατρεύετο ὡς ἱερὸς ὑπὸ τῶν Αἰνιάνων. Ἴδε ἐπίσης Ὑπάτην.

Ἄλος (Φθιώτις), ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ὄρους τῆς Ὀρθρυος, κτισθεῖσα κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἀθάμαντος ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Αἰόλου. Ἐνταῦθα ἐλατρεύετο ὁ Ζεὺς ὡς ὁ σκοτεινὸς θεὸς τῆς καταιγίδος καὶ τοῦ χειμῶνος ὑπὸ τὸ ἐπίθετον *Λαφύσιος* (ὁ καταβροχθίζων). Τῷ θεῷ τούτῳ διετάχθη ὁ Ἀθάμας ὑπὸ χρησμοῦ νὰ θυσιάσῃ τὰ τέκνα αὐτοῦ Φρίξον καὶ Ἑλλην. Ὁ μῦθος τῆς ἀναλήψεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ χρυσομάλλου κριοῦ τοῦ σταλέντος ὑπὸ Νεφέλης τῆς θείας αὐτῶν μητρὸς, ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῶν νομισματικῶν τύπων τῆς Ἄλου.

Ἀργυρᾶ νομίσματα δὲν εἶνε γνωστά. Τὰ χαλκᾶ ἀνήκουσιν εἰς δύο περιόδους, ἤτοι 400-344 π. Χ. καὶ 300-200. Τινὰ τῶν τε-

λευταίων τούτων φέρουσι τὸ μονογράφημα ΑΧ τῶν Ἀχαιῶν τῆς Φθιώτιδος.

Κεφαλή Διδὸς Λαφυστίου, δαφνοστε-
φής, ἡ ταινία ἀναδεδεμένη.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI, 1.)

ΑΛΕΩΝ Φρίξος γυμνός, ἡ σπανιώ-
τερον ἡ Ἑλλη ἐνδεδυμένη, μετέω-
ροι ἐπὶ τοῦ κριοῦ . . . Α' 7-55

Ἀτραξ (Πελασγιώτις), ἐπὶ τῆς βορείας ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ,
περὶ τὰ δέκα μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς Λαρίσσης.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλή νύμφης.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. II, 7.)

ΑΤΡΑΓΙΟΝ Ἴππος ἐλεύθερος βαδί-
ζων Ρ' Ἡμίδρ.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τοῦ τρίτου αἰῶνος οἱ μόνοι ἐν-
διαφέροντες τύποι ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ.
Εἶνε δὲ οὗτοι σικύα καὶ ζευγὸς ἱατρικῶν λαβίδων. Α' 55. Ἐπιγρ.
ΑΤΡΑΓΙΩΝ καὶ ΑΤΡΑ.

Ἀχαιοὶ οἱ Φθιώται. Οἱ κάτοικοι τοῦ διαμερίσματος τούτου
τῆς Θεσσαλίας ἐκαλοῦντο Ἀχαιοὶ οἱ Φθιώται μέχρις ὀψίμου ἐπο-
χῆς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν τῆς Πελοποννήσου. Ἐκο-
ψαν δὲ συμμαχικά νομίσματα περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Λαμιακοῦ
πολέμου.

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλή νύμφης.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. X, 17.)

ΑΧΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ ἐφορμῶσα. Τεχνο-
τροπία ὡραία
Ρ' Δραχμὴ καὶ ἡμίδρ.

Γόμφοι=Φιλιππόπολις (Ἰστιαιώτις), εἰς τοὺς πρόπο-
δας τοῦ ὄρους Πίνδου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης διὰ τοῦ στενοῦ
εἰς τὴν Ἀθαμανίαν. Ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ τὴν πόλιν ὄρους ἔκειτο ναὸς
Διδὸς τοῦ Ἀκραιῦ, οὗ τὸ ἄγαλμα ὁρᾶται ἐπὶ τῶν νομισμάτων. Φί-
λιππος ὁ Β'. μετωνόμασε τὴν πόλιν Φιλιππόπολιν, κατόπιν ὅμως
αὕτη ἐπανάλαβε τὸ ἀρχαῖον ὄνομα.

Περὶ τὰ 302-286 π. X.

Κεφαλή θεᾶς κατ' ἐνώπιον, φέρουσα
ὑψηλὸν στέφανον.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. III, 2.)

ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ Ζεὺς Ἀκραιὸς
καθήμενος ἐπὶ βράχου (τοῦ ὄρους
Πίνδου) καὶ στηριζόμενος ἐπὶ
σκήπτρου. Ἐν τῷ πεδίῳ, κεραυνός.
R Δραχμή.

Περὶ τὰ 300-200 π. X.

Ὅμοιως ἡ κεφαλή νύμφης μετὰ κό-
μης κυματιζούσης.

ΓΟΜΦΕΩΝ Ζεὺς ἐπὶ θρόνου. A .8.7

(B. M. Cat., Thes., Πίν. III. 4.)

Ὅμοιως.

ΓΟΜΦΙΤΟΥΝ Ὅμοιως. A .8

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Ὅμοιως. A .8

Τὸ γράμμα Γ ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων ἔχει πολλάκις τὸ
σχῆμα Λ.

Γόννος (Πελασιγῶτις), ἐπὶ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ, παρὰ τὸ
στενὸν τῶν Τεμπῶν.

Περὶ τὰ 300-146 π. X.

Κεφαλή Διός.

ΓΟΝΝΕΩΝ Κριός. A .8

(Z. f. Num., XIII. 10.)

Κεφαλή γυναικεία.

ΓΟΝΝΕ Λέων ιστάμενος. A .7

Γυρτών (Πελασιγῶτις), κειμένη πέντε περίπου μίλια πρὸς
βορρᾶν τῆς Λαρίσσης.

Περὶ τὰ 400-344 π. X.

Κεφαλή νύμφης ἀντωπός.

ΓΥΡΤΩΝΙΩΝ Ἴππος ποιμαίνόμενος.
R Ἡμίδρ.

Κεφαλή ἄρρην νεανικὴ παρὰ κεφα-
λὴν ἵππου.

ΓΥΡΤΩΝΙΩΝ Κεφαλή νύμφης. A .65

(B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI. 3.)

Περὶ τὰ 300-200 π. X.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος, μετὰ βραχείας
κόμης, δαφνοστεφής.

ΓΥΡΤΩΝΙΩΝ Κεφαλή γυναικεία. A .7

Κεφαλή Διός.

» Ἴππος κεχαλινωμέ-
νος. A .8

(B. M. Cat., Thes., Πίν. III. 5, 6.)

Δημητριάς (Μαγνησία), ἐπὶ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, κτισθεῖσα ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ ἐν ἔτει 290 π. Χ. καὶ ἀποβᾶσα ἡ εὐνοουμένη διαμονὴ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας. Ἰδεὶ ὡσαύτως τοὺς *Μάγνητας*.

Προτομὴ Ἀρτέμιδος.

Περὶ τὰ 290 π. Χ.

ΔΗΜΗΤΡΙΕΩΝ Πρῶρα . *Ρ* 40 κ.
(*B. M. Cat., Thes.*, Πίν. III. 1.)

Ἑλάτεια (Πελασγιῶτις), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Πηνειοῦ ἐν τῷ στενῷ, ὅπερ ἄγει εἰς τὰ Τέμπη.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ἰππος ἐλεύθερος.

(Prokesch, *Ined.*, 1854, Πίν. I. 25)

ΕΛΑΤΕΩΝ (ἐπ' ἄριστ.) Ἐγκοιλόν τε-
τράγωνον ἐν ᾧ κεφαλὴ νύμφης.
Ρ Δραχμὴ.

Εὐρέα (Πελασγιῶτις;)

Περὶ τὰ 300-146 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία, κατ' ἐνώπιον.

(*Zeit. f. Num.*, I, 173, σημ. 3.)

ΕΥΡΕΑΙΩΝ Σταφυλὴ . . . *Α* 8

Εὐρυμεναί (Μαγνησία).

Περὶ τὰ 300-146 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

(*Rev. Num.*, 1843, Πίν. X. 1.)

ΕΥΡΥΜΕΝΑΙΩΝ Ἀμπελος. Σύμ-
βολα κρατῆρ καὶ δελφίς . *Α* 8

Ἡράκλεια ἡ Τραχινέα (Οἰταία). Τὸ σπουδαῖον τοῦτο Σπαρτιακὸν φρούριον ἐδέσποζε τῆς μόνης ἐκ νότου πρὸς τὴν Θεσσαλίαν ὁδοῦ. Ἐκλήθη δὲ ἐκ τῆς τοῦ Ἡρακλέους λατρείας, ἐγχωρίου ἐν Τραχίνι καὶ Οἰταίᾳ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων (*Preller, Gr. Myth.*, II. 247). Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀνήκουσιν εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ τετάρτου αἰῶνος.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλὴ λέοντος.

B. M. Cat., Thes., Πίν. III, 7-9.)

ΗΡΑΚ ἢ ΗΡΑ Ῥόπαλον. Σύμβολα
φύλλον κισσοῦ, καρὶς, κλπ. . . .
Ρ Ὀβολοί, ἡμιώβ. καὶ $\frac{1}{4}$ ὀβολ.

Κεφαλὴ λέοντος.

(*B. M. Cat., Thes.*, Πίν. III, 10, 11.)

Ὅμοιως, ἡ Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ . .
Α 7-6

Θῆβαι (Φθιώτις). Δὲν ὑπάρχουσιν ἀρχαῖα νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης· πάντα δὲ τὰ γνωστὰ ἀνήκουσιν βεβαίως εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Δημητρίου.

Περὶ τὰ 302-286 π. X.

Κεφαλὴ Δημητρος.

[B.M. Cat., Thes., Πίν. XI. 3.]

ΘΗΒΑΙΩΝ καὶ (ἐπὶ Α) ΑΧ τὸ μονο-
γραφῆμ. τῶν Ἀχαιῶν τῆς Φθιώ-
τιδος. Πρωτεσίλαος ἀποβιβάζμε-
νος ἐκ πλώρας πλοίου . . . ἦν
Ρ Ἡμίδρ. καὶ Α ἦν

Ὁ Πρωτεσίλαος ἐγεννήθη εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Θεσσαλίας, ἐν δὲ τῇ παρακειμένη Φυλάκῃ ὑπῆρχε τέμενος ἀφιερωμένον αὐτῷ, μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Πινδάρου (Ἰσθμ. I. 84).

Πρωτεσίλα, τὸ τεδὸν δ' ἀνδρῶν Ἀχαιῶν
ἐν Φυλάκῃ τέμενος συμβάλλομαι.

Ὡς πρὸς ἄλλας διαφορὰς νομισμάτων, ἶδε Zeit. f. Num. I. σελ. 175.

Κιέρειον (Θεσσαλιῶτις), Ἄρνη ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ καλουμένη ἐκ τοῦ ὀνόματος νύμφης τινός θυγατρὸς τοῦ Αἰόλου υἱοῦ τοῦ Ἰππότου (Παυσ. IX, 40, 3), ἣτις ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Ποσειδῶνος τὸν Βοιωτόν.

Περὶ τὰ 400-344 π. X.

Κεφαλὴ Διός.

(Bompois *Ciérium*, Πίν. I, 1.)

ΚΙΕΡΙΕ . . . Ἀσκληπιδὸς νεαρός ἢ
Ἀπόλλων γυμνός, καθήμενος πρὸ
δένδρου, περὶ τὸ ὅποιον ἐλίσσεται
ῥοῖς. Ρ Δίδρ.

Ὅμοίως ἢ κεφαλὴ τῆς Ἄρνης.

(B.M. Cat., Thes., Πίν. II, 9, 10.)

ΚΙΕΡΙΕΙΩΝ Νύμφη Ἄρνη κλίνουσα
ἐπὶ τοῦ ἐνδὸς γόνατος καὶ παίζουσα
μετ' ἀστραγάλων . . . Ρ Τριημιῶν.

Ἴππος.

ΚΙΕΡΙΕΙΩΝ Ἡρώς γυμνός (Αἰας),
μαχόμενος, ὠπλισμένος διὰ κρά-
τους, ἀσπίδος καὶ ξίφους. Ρ Ὁβολ.

Κεφ. Ποσειδῶνος, ὅπισθεν δὲ τρίαινα.

ΚΙ Κεφαλὴ Ἄρνης . . . Ρ Ἡμιόβολ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Κιέρειου χρονολογοῦνται ἀπὸ τῶν

μέσων τοῦ τετάρτου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν. **Επιγρ.* ΚΙΕΡΙΕΩΝ ἢ ΚΙΕ-
ΡΙΕΙΩΝ.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

(Bompois, *Ciérîum*, Πιν. I, 5.)

*Ομοίως. (*Αὐτόθι*, I, 8).

"Αρνη παίζουσα μετ' ἀστραγάλων .
Α 55

"Ιππος καλπάζων· ὑποκάτω ἡ "Αρνη
Α 7

Κεφαλή *Απόλλωνος.

(B. M. Cat., *Thes.*, Πιν. XXXI, 2.)

Ζεὺς κραδαίνων κεραυνόν· ἐν τῷ πε-
δίῳ ἡ "Αρνη Α 85

Ἡ ἐπὶ πάντων τῶν νομισμάτων τούτων εἰκὼν τῆς "Αρνης δυ-
νατὸν νὰ ἐνεπνεύσθῃ ἐξ ἀγάλματός τινος τῆς νύμφης ταύτης. Ἄν
ἡ ἐπὶ τοῦ πρώτου τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων νομισμάτων ἀπει-
κονιζομένη καθημένη θεότης εἶνε ὁ Ἀσκληπιός, ὡς εἶνε πιθανὸν
ἐκ τῆς μεγάλης διαδόσεως τῆς λατρείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Θεσσα-
λίᾳ (πρβλ. τὰ νομίσματα τῆς Τρίκκης καὶ τοῦ Ἀτραγος), θὰ εἶνε
αὕτη ἡ ἀρχαιοτάτη ἰσως παράστασις τοῦ θεοῦ τούτου ἐπὶ νομίσμα-
τος. Ἴδε Bompois (*Didrachme de Ciérîum*, Paris, 1876).

Κραννῶν (Πελασγιῶτις), ἡ ἔδρα τῆς ἰσχυρᾶς οἰκογενείας τῶν
Σχοπᾶδων, κειμένη πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Ὀγχηστοῦ
καὶ οὕτω κληθέντος ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος. Τὰ
νομίσματα τῆς Κραννῶνος δεικνύουσιν, ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἐλατρεύετο
ἐνταῦθα ἰδιαζόντως, οὐχὶ βεβαίως ὡς θεὸς τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ὡς
πατὴρ τῶν πηγῶν καὶ ποταμῶν. Οἱ ὑπὸ τριαίνης συνοδευόμενοι
ἵπποι καὶ ταῦροι ἐμφαίνουσιν ἀμφότεροι τὴν λατρείαν τοῦ Ποσει-
δῶνος. Ὁ περιέργος τύπος τινῶν τῶν χαλκῶν νομισμάτων, ἧτοι ἡ
ἐπὶ τροχῶν καὶ ὑπὸ δύο κοράκων συνοδευομένη ὑδρία, ἐξηγεῖται ὑπὸ
τοῦ Ἀντιγόνου τοῦ Καρυστίου (**Ιστορ. παραδοξ.*, 15) λέγοντος ὅτι
«ἐν Κραννῶνι τῆς Θετταλίας δύο φασὶν μόνον εἶναι κόρακες· διδὲ καὶ
ἐπὶ τῶν προξενίων τῶν ἀναγραφομένων τὸ παράσημον τῆς πόλεως ὑπο-
γράφονται δύο κόρακες ἐφ' ἁμαξίου χαλκοῦ, διὰ τὸ μηδέ ποτε πλείους
τούτων ὤφθαι· ἡ δὲ ἁμαξα προσπαράκειται διὰ τοιαύτην αἰτίαν· ἔστιν
αὐτοῖς ἀνακειμένη χαλκῇ, ἣν διὰν αὐχμὸς ἢ σείονες ὕδωρ αἰτοῦνται
τὸν θεόν, καὶ φασιν γίνεσθαι» (Leake, *Num. Hell.*, 43.).

480-400 π. Χ.

Θεσσαλὸς γυμνὸς δαμάζων ταῦρον
ἐν τῷ πεδίῳ, πτηνὸν ἱπτάμενον.

KRA ἢ KRANO Ἐγκοῖλον τετρά-
γωνον. Ἴππος τοῦ Ποσειδῶνος
πλήττων τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ ἐμ-
προσθίου ποδός. Σύμβολον τρίαينا
Ρ Δραχμή.

Ἐπὶ τῶν μικροτέρων κλασμάτων, παρίστανται τμήματα τῶν
ἀνωτέρω τύπων (B. M. Cat., Thes., 16)

ΧΑΛΚΟΣ. Μετὰ τὸ 400 π. Χ.

Ἐπιγρ. KRA, KRANNO, KRANNΩΝΙΩΝ καὶ KRANNOΥΝΙΩΝ.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος δαφνοστεφής.

Ἴππεὺς Θεσσαλός. X 8

Κεφαλὴ Θεσσαλοῦ, φέρουσα καυσίαν.

Ὁμοίως. X 75

Ἴππεὺς Θεσσαλός.

Ταῦρος κυρίσων. Συμβ., τρίαينا X 55

Ὁμοίως.

Υδρία μετὰ δύο κοράκων ἐπὶ ἀμάξῃ. X 65

Κεφαλὴ Διός.

Ὁμοίως. X 6

[Πρβλ. B. M. Cat., Thes., Πίν. II, 11—15.]

Λαμεία ἢ Μαλῆς (Φθιώτις), παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Μαλιακοῦ
κόλπου πρωτεύουσα δὲ τοῦ λαοῦ τῶν Μαλιέων. Τὰ νομίσματα
συνήθως φέρουσι ΛΑΜΙΕΩΝ, σπανιώτερον δὲ ΜΑΛΙΕΩΝ.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ, κισσοστεφής.

ΛΑΜΙΕΩΝ Ἀμφορεὺς.
Ρ Ἡμίδρ. καὶ ὀβολ.Ὁμοίως. (B. M. Cat., Thes., Πίν.
III. 13 καὶ VII. 5.)

ΜΑΛΙΕΩΝ Ὁμοίως. Ρ Ἡμίδρ.

Κεφαλὴ νύμφης (Λαμίας τῆς θυγα-
τρὸς τοῦ Ποσειδῶνος;) μετὰ κό-
μης ἀναδεδεμένης.

[B. M. Cat., Thes., Πίν. III. 15]

ΛΑΜΙΕΩΝ Φιλοκτῆτης τραυματίας
γυμνός, καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἔδα-
φους, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς μιᾶς
χειρὸς καὶ ἐγείρων τὴν ἑτέραν
πρὸς τὸν πῖλον αὐτοῦ. Ἐν τῷ πε-
δίῳ πτηνόν. X 6

Ὁμοίως.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. IV. 3.)

ΛΑΜΙΕΩΝ Φιλοκτῆτης (ἢ Ἡρα-
κλῆς;) ἐπὶ τοῦ ἐνὸς γόνατος, το-
ξεύων πτηνά. X 6

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

(B. M. Cat., *Theas.*, Πίν. VII, 6.)ΜΑΛΙΕΩΝ Ὀμοίως ἀλλ' ὁ Φιλο-
κτήτης ἱστάμενος καὶ τοξεύων.

Α 55

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλή γυναικεία μετὰ διαδήματος,
φέρουσα ἐνώτια.

(Πίναξ ΙΔ', 7.)

ΛΑΜΙΕΩΝ Φιλοκτήτης ἢ Ἡρακλῆς,
καθήμενος ἐπὶ βράχου, κρατῶν δὲ
τόξον ἐν γωρυτῷ. Ρ Δρ., 86 κ.

Ὁ καθηγητὴς Gardner (*Num. Chron.*, 1878, 266) πιστεύει ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ νομίσματος τούτου κεφαλή εἰκονίζει τὴν περίφημον ἑταίραν Λάμιαν ἣτις ἐγογγύετο Δημήτριον τὸν Πολιορκητὴν. Πρὸς τιμὴν αὐτῆς αἱ Ἀθῆναι καὶ Θῆβαι ἤγειρον ναοὺς, δυνατόν ἐπομένως καὶ ὁ λαὸς τῆς πόλεως Λαμίας κολακεύων τὸν Δημήτριον νὰ ἔθετο τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐπὶ τῶν νομισμάτων. Ὁ Δρ. Friedländer ὅμως θεωρεῖ τὴν κεφαλὴν ὡς τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, μνημονεύων νόμισμα τῆς Ἀμφιπόλεως ἐφ' οὗ κεφαλή τοῦ Ἀπόλλωνος βεβαίως φέρει ἐνώτια (*Zeit. f. Num.*, VII. 352).

Λάρισσα (Πελασγιῶτις), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Πηνειοῦ, ἡ σπουδαιότερα πόλις τῆς Θεσσαλίας, ἑδρα δὲ τῶν Ἀλευαδῶν, τῆς εὐγενεστάτης τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν τῆς χώρας.

Ἀλεύας ὁ μυθικὸς πρόγονος τῆς οἰκογενείας, ἦτο ἀπόγονος τοῦ Ἡρακλέους ἀπὸ Θεσσαλοῦ ἐνὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ.

Ἡ πλουσία σειρὰ τῶν νομισμάτων τῆς Λαρίσσης ἀρχεται ἀπὸ χρονολογίας ἀρχαιοτέρας πάσης ἄλλης Θεσσαλικῆς πόλεως. Τὸ σάνδαλον τοῦ Ἰάσονος ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων τῶν νομισμάτων ἀναφέρεται εἰς τὸν μῦθον τῆς ἀπωλείας τοῦ ἐνὸς τῶν σανδάλων τοῦ ἥρωος, ὅτε οὗτος διέβαινε τὸν Ἀναυρον ποταμόν. Τὰ νομίσματα τῆς ἀρίστης περιόδου εἶνε ἐξαιρέτου καλλονῆς. Ἡ κεφαλὴ τῆς νύμφης εἶνε προδήλως ἡ τῆς κρήνης Λαρίσσης καὶ δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ὠραιότητα κατ' ἐνώπιον κεφαλῆν τῆς Ἀρεθούσης τῶν συγχρόνων τετραδράχμων τῶν Συρακουσῶν. Τὸ φέρον τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀλεύα νόμισμα μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς

γραφῆς ΕΛΛΑ[Ξ] ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως, δύναται νὰ εἶνε τῶν χρόνων τῆς καταλήψεως τῆς Λαρίσσης ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φεραίου, ἐπὶ ἐνὸς τῶν νομισμάτων τοῦ ὁποίου ἀπαντᾷ ἡ αὐτὴ λέξις (*Zeit. f. Num.*, V. Πίν. 2,3). Τὸ ἄρχοντος ὄνομα ΣΙΜΟΣ, εἶνε ἐνὸς τῶν Ἀλευαδῶν ἀρχηγῶν, ὅστις φαίνεται ὅτι διωρίσθη τετράρχης ἐνὸς τῶν τεσσάρων τμημάτων τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνης ἐν ἔτει 353 π. Χ. (*B. M. Cat., Thes.* σ. XXV). Ὁ Φίλιππος ἐπὶ τῆς δευτέρας ἐπιδρομῆς αὐτοῦ εἰς Θεσσαλίαν, ἐν ἔτει 344 π. Χ., κατέλυσε τοὺς τετράρχας, οὓς εἶχεν ἐγκαταστήσει, ἡ δὲ Θεσσαλία ἐγένετο ἀμέσως ὑποτελὴς τῇ Μακεδονίᾳ. Ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου ὑπάρχει ἐν τῇ ἐκδόσει ἀργυρῶν νομισμάτων διακοπὴ καθ' ἅπασαν τὴν Θεσσαλίαν. Πάντα δὲ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ κοπτόμενα νομίσματα φέρουσι νῦν τὸ ὄνομα καὶ τοὺς τύπους πρῶτον μὲν τοῦ Φιλίππου κατόπιν δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Οὐδὲν δὲ ὑπάρχει τὸ δεικνύον, ὅτι ἡ Λάρισσα ἐπανεκτήσῃ τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς πρὶν τῆς ὑπὸ Φλαμινίου ἐν ἔτει 197 π. Χ. ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος ὅτε ἀπέβη τὸ νομισματοκοπεῖον τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Θεσσαλίας.

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ.

Ἐπιγρ., ΛΑΡΙΣΑΙΟΝ, ΛΑΡΙΣΑΕΟΝ, κτλ.

Ἴππος δάκνων τὴν ἐμπροσθίαν αὐτοῦ κνήμην. <i>Cat., Thes.</i> Πίν. IV. 14)	Σάνδαλον τοῦ Ἰάσονος ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ <i>Ρ</i> Δραχ.
Κεφαλὴ νύμφης, ἢ κεφαλὴ ταύρου, ἢ κεφαλὴ Ἰάσονος (;) μετὰ πετάσου.	Σάνδαλον ἢ κεφαλὴ ἵππου ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ <i>Ρ</i> Ὀβολ. [<i>B. M. Cat., Thes.</i> , Πίν. IV. 7]

Περὶ τὰ 480-430 π. Χ.

Ἐπιγρ., ΛΑΡΙ, ΛΑΡΙΣΑ, ΛΑΡΙΞΑΙ, ΛΑΡΙΞΑΙΟΝ, κτλ. Δραχμαί, ἡμιδραχμα, τριημιώβολα ἢ τέταρτα δραχμῆς, καὶ ὀβολοί.

Ἐφ' ἑβδ. Θεσσαλὸς δαμάζων ταῦρον, ἢ προτομῇ ταύρου.	Ἴππος ἐλεύθερος, ἢ προτομῇ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. (Πίναξ ΙΔ'. 8).
--	--

Ἴππεὺς ἢ ἵππος.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. IV, 10, 11.)

Ἡ νύμφη Λάρισσα καθημένη ἐπὶ θώκου ἢ κρατοῦσα ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς ὕδριαν ἢ ἐπλήρωσεν ἐν τῇ πηγῇ, ἢ καθημένη ἐφ' ὕδριας καὶ παίζουσα μετὰ σφαίρας, κλπ., ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.

Περὶ τὰ 430-400 π. X.

Ἐπιγρ., ΛΑΡΙΞΑΙΑ, ΛΑΡΙΞΑ, κτλ. Δραχμαί, τριημιώβολοι καὶ ὀβολοί.

Ἐφηβος Θεσσαλὸς ταῦρον δαμάζων.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. IV, 12, 13 Πίν. V, 1, 2, 4.)

Ἴππεύς. (Αὐτόθι, Πίν. V, 5.)

Τετράγωνον ἐγκοίλον. Ἴππος τοῦ Ποσειδῶνος ἐλεύθερος. Ρ Δρ.

Τετράγωνον ἐγκοίλον. Νύμφη Λάρισσα ἐπὶ θώκου, κρατοῦσα κάτοπτρον πρὸ τοῦ προσώπου αὐτῆς. Ρ Τριημιώβ.

Ἴππος. (Αὐτόθι, Πίν. IV, 15 V, 6-8.)

Τετράγωνον ἐγκοίλον. Νύμφη εἰς διαφόρους στάσεις, παίζουσα σφαῖραν, δένουσα τὸ σάνδαλον αὐτῆς, κλπ. Ρ Ὀβολ.

Ὁμοίως. (Αὐτόθι, Πίν. V, 9.)

Τετράγωνον ἐγκοίλον. Ἀσκληπιὸς τρέφων ὄφιν Ρ Ὀβολ.

Ὀπλὴ ἵππου ἐπὶ ἀσπίδος.

Τετράγ. ἐγκοίλον. Λάρισσα τρέχουσα καὶ παίζουσα σφαῖραν. Ρ Ὀβολ.

Περὶ τὰ 400-344 π. X.

Ἐπιγρ., ΛΑΡΙΞΑΙΑ, ΛΑΡΙΞΑΙΩΝ, κτλ. Δίδραχμα, δραχμαί, ἡμίδραχμα καὶ τριημιώβολοι.

Κεφαλὴ τῆς κρηναίας νύμφης Λαρίσσης, τὸ πρῶτον μὲν ἐν κατατομῇ, κατόπιν δ' ἀντιπὸς μετὰ βοστρύχων κυματιζόντων.
(Πίναξ ΙΔ'. 9.)

Ἴππος καλπάζων, τριποδίζων, βοσκόμενος ἢ ὑπ' ἀνδρὸς συγκρατούμενος, ἢ φορβὰς βαδίζουσα παρὰ τὸν πῶλον αὐτῆς. Ἐνίοτε μετὰ τοῦ ὀνόματος ΣΙΜΟΞ τοῦ τετράρχου τῆς Λαρίσσης κατὰ τὰ 352-344 π. X.

ΑΛΕΥΑ Κεφαλὴ τοῦ Ἀλεῦα μετὰ πλουσίως κεκοσμημένου κωνικοῦ κράνους.

Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ. Ἐν τῷ πεδίῳ
ΕΛΛΑ Ρ Δρ
(B. M. Cat., Thes., Πίν. V, 12.)

Ταῦρος τρέχων.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. V, 13.)

Ἴππεὺς Θεσσαλὸς τρέχων. R Δ.

ΧΑΛΚΟΣ 400-344 π. X.

Ἐπιγρ., ΛΑΡΙΞΑ ἢ ΛΑΡΙΞΑΙΩΝ.

Κεφαλὴ Λαρίσσης ἐν κατατομῇ.

Ὅμοίως.

Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ καὶ ὄφις A 6
Ἴππος βοσκόμενος A 65

(B. M. Cat., Thes., Πίν. VI, 13.)

Κεφαλὴ Λαρίσσης κατ' ἐνώπιον.

Ὅμ. [B. M. Cat., Thes., VI, 11, 12].

Ὅμοίως ἢ ἵππεὺς A 75
Ἴππος τριποδίζων A 85

Περὶ τὰ 300-200 π. X., ἢ βραδύτερον.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.

ΛΑΡΙΞΑΙΩΝ Ἀρτεμις ἀγροτέρα. A 85

Μετὰ τὸ 146 π. X. ἢ αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

ΘΕΣΣΑΛΩΝ Ἡρακλῆς γυμνός, καθήμενος ἐπὶ βράχου.

ΛΑΡΙΞΑ Λάρισσα ἱσταμένη ἐνδεμένη, ἐγείρουσα τὴν μίαν τῶν χειρῶν πρὸς τὸ μέτωπον αὐτῆς. A 6

Λάρισσα Κρεμαστή (Φθιώτις). Ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς κατωφερείας ἀποτόμου λόφου (ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπίθετον κρεμαστή) περὶ τὰ εἰκοσι μίλια πρὸς δυσμὰς τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου. Ἐπιστεύετο δέ, ὅτι ἀπετελεῖ πάλαι ποτὲ μέρος τῶν κτήσεων τοῦ Ἀχιλλέως, οὗτος ἢ κεφαλὴ ἀπαντᾷ ἐπὶ τινων τῶν νομισμάτων αὐτῆς. Ὅτε Δητριος ὁ Πολιορκητὴς ἐν ἔτει 302 π. X. ἐπέδραμε τὴν Θεσσαλίαν, κατέλαβε τὰς Φεράς καὶ Λάρισσαν τὴν Κρεμαστήν καὶ ἐκήρυξεν αὐτὰς ἐλευθέραις. Εἰς τὴν περίοδον δὲ ταύτην ἀνήκουσιν τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων αὐτῆς.

Περὶ τὰ 302-286 π. X.

Κεφαλὴ Ἀχιλλέως.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. VII, 1.)

ΛΑΡΙ Θέτις ἐπὶ ἵπποκῆμης, φέρουσα τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέως, ἐφ' ἧς γέγραπται ΑΧ, τὸ μονογράφημα τῶν Ἀχαιῶν τῆς Φθιώτιδος. A 75

Κεφαλὴ νύμφης.

ΛΑΡΙ Περσεὺς κρατῶν ἄρπην καὶ κεφαλὴν Γοργόνης. A 7

Ὅμοίως.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. VI, 15.)

ΛΑΡΙ Ἄρπη ἐν στεφάνῳ. A 55

Κεφαλή Διός.

Περὶ τὰ 197-146 π. Χ.

ΛΑΡΙΞΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ ἐν στάσει μα-
χομένης ἐν τῷ πεδίῳ τὸ μονο-
γράφ. ΑΧ Α·8

Μάγνητες. Ὁ λαὸς οὗτος μετὰ τὴν ἐν ἔτει 197 π. Χ. ἀπε-
λευθέρωσιν τῆς Θεσσαλίας, ἔκοψε συμμαχικὰ νομίσματα διὰ τὸ
ὅλον τῆς Μαγνησιακῆς χερσονήσου ἐν Δημητριάδι, ἔνθα συνεκρο-
τοῦντο τὰ συνέδρια αὐτοῦ, καὶ ὅπου διέτριβον οἱ Μαγνησιάρχαι (Λι-
βίου XXV, 31). Ἡ κεφαλή τοῦ Διὸς εἶνε ὀφθαλμοφανῶς σύγχρονος
ἐκείνης τῆς ἐπὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῶν Θεσσαλῶν.

197-146 π. Χ.

Κεφαλή Διὸς φέρουσα στέφανον δρυός.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. VII. 2, 3.)

ΜΑΓΝΗΤΩΝ Ἀρτεμις μετὰ τόξου,
καθημένη ἐπὶ πρῶρας

Ρ Ἀττικ. δραχ.

Προτομή Ἀρτέμιδος.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ Πρῶρα. Ρ Ἡμίδρ

ΧΑΛΚΟΣ.

Κεφαλή Διός.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. VII. 4.)

Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Κεφαλή Ἀσκληπιοῦ.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ Κένταυρος κρατῶν
κλάδον . . Α·9-8

» Πρῶρα . . Α·6

» Ὁμοίως . . Α·8

» Ἀρτεμις μετὰ λαμ-
πάδος . . Α·6

» Ἀσκληπιὸς καθήμε-
νος μετὰ βάκτρον περὶ τὸ ὅποιον
ὄφεις. Παρὰ πόδας αὐτοῦ κύων .

Α·9

Ῥωμαῖοι χρόνοι.

ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΑΡΓΩ Τὸ πλοῖον | Κένταυρος λύραν ἀνακρούων. Α·9
ἢ Ἀργώ.

Ἐπειδὴ ἡ Ἰωλκὸς ἦτο μία τῶν ἐν ταῖς κτήσεσι τῆς Δημητριά-
δος περιλαμβανομένων πόλεων, ὁ τύπος τῆς Ἀργοῦς ἀρμόζει ἐν-
ταῦθα.

Ὁ κένταυρος εἶνε ὁ Χείρων, ὅστις διέτριβεν ἐπὶ τοῦ πλησίον

ὄρους Πηλίου καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ἔθουσιν οἱ Μάγνητες μέχρι οὖν
μου ἐποχῆς (Πλουτάρ., Συμπόσ., III 1).

Μεθύδριον (Θεσσαλιῶτις), παρὰ τὴν Σκοτοῦσσαν (Imhoof
Zeit. f. Num. I. 93).

Περὶ τὰ 480-400 π. X.

Προτομή ἵππου ἀναπηδῶντος.

Τετράγωνον ἔγκοilon. ΜΕΘΥ Κό-
κος σίτου μετὰ τοῦ ἐλύτρου (γί-
τῶνος) αὐτοῦ Ρ Δραχ.

Μελίβοια (Μαγνησία), ἐπὶ τῆς παραλίας ὀλίγα μίλια πρὸς
βορρᾶν τοῦ ὄρους Πηλίου, μνημονευομένη παρ' Ὁμήρῳ ὡς ἀνή-
κουσα εἰς τὸν Φιλοκτήτην (*Ιλιάδ.* B. 717).

Περὶ τὰ 400-344 π. X.

Κεφαλὴ νύμφης ἀντωπὸς ἢ ἐν κατα-
τομή.

(B. M. *Cat., Thes.*, Πίν. XXXI, 4.)

ΜΕΛΙ ἢ ΜΕΛΙΒΟΕ Μία ἢ δύο
σταφυλαί Α 7

Μελιταία (Φθιώτις), παρὰ τὸν ποταμὸν Ἐνιπέα.

Περὶ τὰ 350 π. X.

Κεφαλὴ Διονύσου (;) νεαροῦ.

Κεφαλὴ Διός.

ΜΕ Κεφαλὴ λέοντος Ρ Ὁβολ.
ΜΕΛΙ ἢ ΜΕΛΙΤΑΙΕΩΝ Μέλισσα
Ρ Διώβολ. καὶ Α 7

Ἡ μέλισσα (μέλιτα) σχετίζεται πρὸς τὸ ὄνομα τῆς πόλεως
(ἴδε Prokesch, *Ined.* 1854, Πίν. I. 30-35).

Μητρόπολις (Ἰστιαιώτις), ἐν τῇ πεδιάδι τῇ παρὰ τοὺς πρό-
ποδας μιᾶς τῶν ἀνατολικῶν προεξοχῶν τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Πίνδου,
παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἰστιαιώτιδος καὶ Θεσσαλιώτιδος. Ἡ Ἀφρο-
δίτη ἐλατρεύετο ἐνταῦθα ὑπὸ τὸ ὄνομα Καστνία· ἐθύετο δ' αὐτῇ
(Στράβ. IX, 437).

400-344 π. X.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης κατ' ἐνώπιον
ἀρ. πτηνόν (;), δεξ. δὲ νύμφη στε-
φανοῦσα αὐτήν.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ Διονύσος Ἰστιά-
μενος Ρ Διώβολ.

Κεφαλή Ἀφροδίτης κατ' ἐνώπιον.
ἀρ. πτηνόν (;) δεξ. δὲ νύμφη στε-
φανοῦσα αὐτήν.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ Ἀπόλλων Κι-
θαρωδός ρ Τριημιώβολ.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. VII, 8.)

Κεφαλή πωγωνοφόρος κατ' ἐνώπιον.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. VII, 7.)

ΜΗΤΡΟ Ἀφροδίτη Καστνία καθη-
μένη ἐπὶ βράχου ὑπὸ δένδρον, κρα-
τοῦσα δὲ θύρσον ρ Ὀβολ.

Περὶ τὰ 300-200 π.Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ Προτομή ταύ-
ρου ρ 75

Ὅμοιος.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI, 6.)

» Ἀφροδίτη Κασ-
στνία ἱσταμένη, κρατοῦσα περι-
στεράν, ἔχουσα δὲ παρ' αὐτῇ τὸν
Ἑρωτα ρ 75

Μόψειον (Πελασγιῶτις), μεταξὺ Λαρίσσης καὶ Τεμπῶν. Ἡ
πόλις ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ Λαπίθου Μόψου, τοῦ ὁπαδοῦ τῶν Ἀργο-
ναυτῶν.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Πωγωνοφόρος κεφαλή ἥρωος (Μό-
ψου;) κατ' ἐνώπιον.

ΜΟΨΕΙΩΝ Ὁ Λαπίθης Μόψος μα-
χόμενος πρὸς κένταυρον ρ 8

(Monatsber. d. B. Akad. d. Wiss., 1878, Πίν. I, 6.)

Οἰταῖοι. Λέγεται ὅτι ὑπῆρχε πόλις Οἰτη παρὰ τὸ ἑμῶνυμον
ῥος, ἐνθα ἀπέθανεν ὁ Ἡρακλῆς. Τὰ νομίσματα τῶν Οἰταίων ὁμοιά-
ζουσι πρὸς τὰ τῆς ἐν Τραχίνι Ἡρακλείας.

400-344 π. Χ.

Κεφαλή λέοντος μετὰ δόρατος ἐν τῷ
στόματι.

ΟΙΤΑΩΝ (ἐπ' ἀριστερ.) Ἡρακλῆς
ἱστάμενος καὶ κρατῶν ῥόπαλον .
ρ Ἡμίδρ.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. VII, 9)

Ὅμοιος. (Αὐτόθι, Πίν. VII, 10.)

ΟΙΤΑ Τόξον καὶ φαρέτρα . ρ Ὀβ.

Ὅμοιος. (Αὐτόθι, Πίν. VII, 11.)

ΟΙΤΑΩΝ Δόρυ καὶ μάχαιρα . ρ 6

196-146 π. Χ.

Ἐπὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσσαλίας ἡ νομισματοκοπία
ἐπανήρχησε μετὰ τῶν ἀρχαίων τύπων, ἀλλὰ τεχνοτροπίας ὑποδε-
εστέρας (B. M. Cat., Thes., Πίν. VII. 12, 13).

Εἶνε γνωστὰ ἐπίσης χαλκᾶ νομίσματα τῶν τύπων τῶν Αἰτω-
λικῶν συμμαχικῶν νομισμάτων, ἥτοι τῆς ἐπιδορατίδος καὶ τῆς
σιαγόνος τοῦ καλυδωνίου κάπρου. [B. M. Cat., Thes., Πίν. VII. 14].

Ὁμόλιον (Μαγνησία), ἐν τῇ ὑπαρείᾳ τοῦ ὄρους Ὁμολίου
πλησίον τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ τοῦ ἥρωος Φιλοκτῆτου (;) | ΟΜΟΛΙΕΩΝ Ὄφης συνεσπειρωμέ-
μετὰ πύλου κωνικοῦ. νος Α 8-7

Ὁ ὄφης δυνατὸν ἐνταῦθα νὰ ἀναφέρηται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ
Ἀσκληπιοῦ ἢ νὰ συνδέηται πρὸς τὸν μῦθον τοῦ Φιλοκτῆτου.

Ὁρθῆ (Περραιβία), (Πλινίου, IV. 9, 16).

ΧΑΛΚΟΣ. 200-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. | ΟΡΘΙΕΙΩΝ Προτομὴ ἵππου ἀνα-
(Rev. Num., 1843, Πίν. X, 4.) | πηδῶντος ἐκ βράχου . . . Α 7

Πειρασία (Θεσσαλιῶτις), ἢ ἄλλως Ἀστέριον καλουμένη,
παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἀπιδανοῦ καὶ τοῦ Ἐνιπέως.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον. | ΠΕΙΡΑΣΙΕ[ΩΝ] Ἴππεύς . . .
(Annali dell' Inst. 1866, Mo- | Ρ Τριημῶβ.
num. Πίν. XXXII, 5.)

Πέλιννα (Ἰστιαιῶτις), πρὸς ἀνατολὰς τῆς Τρίκκης, πλησίον
δὲ τῆς βορείας ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Ἴππεὺς καλπάζων ἢ ἀκοντίζων ἐχθρὸν | ΠΕΛΙΝΝΑΙ, ΠΕΛΙΝΝΑ, κτλ. Μα-
ἀνατετραμμένον. χητῆς μετὰ δόρατος καὶ ἀσπίδος,
(B. M. Cat., Thes., Πίν. VIII, 1-4.) | μαχόμενος. Ρ Δρ., ἡμίδρ. καὶ μι-
κρότερα κλάσματα ἐπίσης Α.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ πέπλου. | ΠΕΛΙΝΝΑΙΩΝ Ἴππεὺς ἐνοπλος Α 8
(B. M. Cat., Thes., Πίν. VIII, 5, 6.)

Περραιβοί. Ὁ λαὸς οὗτος κατήγετο ἐκ τῶν πρώτων κατό-
χων τῆς Θεσσαλίας, κατὰ δὲ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους κατῴκει τὴν
μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου ὄρους καὶ Πηνειοῦ ποταμοῦ χώραν. Πρω-
τεύουσα αὐτῶν ἦτο πιθανῶς ἢ παρὰ τὰ Τέμπη ἐμνηρικὴ Ὀλοοσσών.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ἐπιγρ., ΠΕ ἢ ΠΕΡΑ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως. Ἀργυρος. Δραχμαί,
ἡμίδρ. τριημιόβολ., καὶ ὀβολοί.

Θεσσαλὸς δαμάζων ταῦρον ἢ προ-
τομήν ταύρου.

Ἰππεύς.

Ἰππος καλπάζων.

Προτομή ἵππου.

(B.M. Cat., Thes., VIII, Πιν. 7-11.)

Ἰππος καλπάζων ἢ προτομή ἵππου
ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ

Ρ Δρ. καὶ ἡμίδρ.

Ἀθηνᾶ (;) ἢ Θέτις καθημένη, κρα-
τοῦσα δὲ περικεφαλαίαν ἐν τετρα-
γώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ Ὀβολ.

Ἀθηνᾶ μετὰ δόρατος καὶ ἀσπίδος
τρέχουσα ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ
Ρ Ὀβολ.

Κεφαλὴ ἵππου ἐν τετραγώνῳ ἐγ-
κοίλῳ Ρ Ὀβολ.

196-146 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός.

Ὁμοίως.

Κεφαλὴ Ἡρας μετὰ πέπλου, ἀντωπός.

ΠΕΡΡΑΙΒΩΝ Ἡρα καθημένη. . .
Ρ 57 κ.

» Ὁμοίως. Α 8

» Ζεὺς κραδαίνων κε-
ραυνόν Α 8

Πεύματα (Φθιώτις). Ἴδε U. Köhler, *Zeit. f. Num.*, 1884,
σ. 110. Χαλκᾶ νομίσματα, πιθανῶς σύγχρονα τῶν συμμαχικῶν
νομισμάτων τῶν Φθιωτῶν Ἀχαιῶν.

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλὴ νύμφης στεφάνῳ δρυὸς κε-
κοσμημένη.

(*Zeit. f. Num.*, 1884 σ 111.)

ΠΕΥΜΑΤΙΩΝ περὶ τὸ μέγα μονο-
γράφημα ΑΧ τῶν Ἀχαιῶν. Ἐν
τῷ πεδίῳ, πῖλος φρύγιος. Α 5

Πρώεργα (Θεσσαλιῶτις).

Περὶ τὰ 300-200 (;) π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία κατ' ἐνώπιον.
(Συλλ. Imhoof-Blumer).ΠΡΩΕΡΝΙΩΝ Δημήτρα ἱσταμένη
κρατοῦσα στάχυς (;) καὶ λαμπά-
δα (;) Α 8**Σκοτοῦσσα** (Πελασιγῶτις), μεταξύ Φερῶν καὶ Φαρσάλων.
Τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης ἀνήκουσιν εἰς τρεῖς περιόδους.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Προτομή ἵππου.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. XII. 1.)

ΣΚΟ Κόκκος σίτου μετὰ τοῦ ἐλύτρου.
Ρ Δρ. καὶ ἡμίδρ.

Περὶ τὰ 400-367 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρος.

(B. M. Cat. Thes. Πίν. XI. 2.)

ΣΚΟ Προτομή ἵππου βοσκομένου.
Ρ Ἡμίδρ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.

» Ὅμοιος. Α 55

Ἐν ἔτει 367 π. Χ. ἡ Σκοτοῦσσα κατελήφθη διὰ προδοσίας ὑπὸ
Ἀλεξάνδρου τοῦ Φεραίου, ἔπαυσε δ' ἐπὶ τινὰ χρόνον κόπτουσα νο-
μίσματα.

300-200 π. Χ. ἢ βραδύτερον.

Κεφαλὴ γυναικεία κατ' ἐνώπιον.

ΣΚΟΥ[ΤΑΣΞΑΙΩΝ] Ποσειδῶν μετὰ
τριάνης καὶ δελφίνος καθήμενος
ἐπὶ βράχου Ρ Ἡμίδρ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου.

ΣΚΟΤΟΥ[Ξ]ΞΑΙΩΝ Ῥόπαλον Α 86

Κεφαλὴ Ἀρεως (;) μετὰ κράνους
ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένου.(B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI. 8.)
ΣΚΟΤΟΥΞΞΑΙΩΝ Ἴππος ἀνορ-
θούμενος Α 75
(B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI. 9.)

Τρίκκα (Ἰστιαιῶτις). Αὕτη ἐκλήθη οὕτω ἀπὸ τῆς κρηναίας
νύμφης Τρίκκης, θυγατρὸς τοῦ Πηνειοῦ, ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ὅπου
ἔκειτο ἡ πόλις. Μνημονεύεται δὲ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ὡς ὑποκειμένη εἰς
τὸν Ποδαλείριον καὶ Μαχάονα, υἱοὺς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τοὺς ἐδηγῆ-
σαντας τοὺς Τρικκαίους κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Ἐν Τρίκκῃ
ὕπῃρχεν ὁ ἀρχαιότατος καὶ διασημότατος τῶν ἐν Ἑλλάδι ναῶν

τοῦ Ἀσκληπιοῦ, πρὸς ὃν συνέρρεον πανταχόθεν οἱ ἀσθενεῖς (Στράβ. VIII. 374 καὶ IX. 437).

480-400 π. X.

Θεσσαλὸς δαμάζων ταῦρον, ἢ προτομή ταύρου.
(B.M. Cat., Thes., Πίν. XI. 7, 12.)

Ἰππεύς.

Ἰππος.

(B.M. Cat., Thes., Πίν. XI. 8, 10, 11.)

Ἰππος (Αὐτόθι, Πίν. XI. 9.)

ΤΡΙΚΚΑ, ΤΡΙΚΚΑΙΟΝ, βραδύτερον δὲ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ. Ἐγκοιλὸν τετράγωνον ἐν ᾧ προτομή ἵππου.
Ρ Ἡμίδρ.

ΤΡΙΚΚΑ Ἡ νύμφη Τρίκκη καθημένη, κρατοῦσα φιάλην καὶ κάτοπτρον Ρ Τριημιώβ.

ΤΡΙΚΚΑΙΟΝ Νύμφη σφαῖραν παίζουσα, ἢ ἐπὶ κίονος ἐρειδομένη καὶ ἐκτείνουσα τὰς χεῖρας πρὸς κύκνον, ἢ ἀνοίγουσα κιβώτιον, ἢ θύουσα παρὰ βωμόν . Ρ Ὁβολ.

ΤΡΙΚΚΑΙΟΝ Ἀθηνᾶ τρέχουσα . . .
Ρ Ὁβολ.

400-344 π. X.

Κεφαλὴ τῆς νύμφης Τρίκκης.

Ὁμοίως.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. XI. 13.)

Ὑπάτη (Αἰνιᾶνες), ἡ πρωτεύουσα τῶν Αἰνιάνων.

Περὶ τὰ 400-344 π. X.

Κεφαλὴ Διὸς ὀπισθεν, κεραυνός.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. III. 11^α.)

ΤΡΙΚΚΑ Μαχητής, ὁ Ποδαλείριος ἡ Μαχάων, προχωρῶν . . . Α 65

ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ Ἀσκληπιδὸς καθήμενος, τρέφων ὄφιν διὰ πτηνοῦ . Α 8

ΥΓΑΤΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ Νικηφόρος ἱσταμένη μετὰ δόρατος καὶ ἀσπίδος
Α 55

Φάκειον (Πελασγιῶτις), παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πηνειοῦ, μεταξὺ Ἀτραγὸς καὶ Φαρκαδόνας.

Περὶ τὰ 300-200 π. X.

Κεφαλὴ νύμφης στάχυσιν ἐστεμμένη.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. XXXI. 7.)

ΦΑΚΙΑΣΤΩΝ Ἰππεύς . . Α 8

Φάλαννα (Περραιβία), ὀλίγα μίλια ΒΔ τῆς Λαρίσσης, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Κεφαλή νεανική ἀνδρὸς μετὰ κόμης βραχείας. (B. M. C. <i>Thes.</i> , Πίν. VIII, 12-14.)	ΦΑΛΑΝΝΑΙΩΝ Ἴππος κεφαλὴ μένος. <i>Α</i> Δρ., ἡμίδρ. καὶ τριημιδρ.
--	--

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή ἄρρην νεανική. (B. M. C. <i>Thes.</i> , Πίν. VIII, 15, 16.)	ΦΑΛΑΝΝΑΙΩΝ Κεφαλή νύμφης ἐ- χουσα τὴν κόμην ἐν δικτύῳ. <i>Α</i> 8
Κεφαλή κρανοφόρος. ΟΡΙΞ Κεφαλή Διδῶς (;) πρὸς δ. (Leake <i>Num. Hell.</i> , σ. 88.)	ΦΑΛΑΝΝΑΙΩΝ Ἴππος . . . <i>Α</i> 5 ΦΑΛΑΝ Νύμφη καθήμενη, ἐκτεί- νουςα τὴν ἀριστεράν πρὸς πελαρ- γόν. <i>Α</i> 5b
Κεφαλή γυναικεία κατ' ἐνώπιον. (Hunter, Πίν. XLIII, 6.)	ΦΑΛΑΝ Λύκος τρέχων . . . <i>Α</i> 7b

Φαλώρεα (Ἰστιαιώτις), ἐν τῷ δυτικῷ μέρει τῆς Θεσσαλίας.
Τὸ μόνον γνωστὸν νόμισμα αὐτῆς εἶνε τὸ ἐξῆς: —

Περὶ τὰ 302-286 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής. (Βρετταν. Μουσείον.)	ΦΑΛΩΡΙΑΞΤΩΝ Ἀπόλλων γυμνὸς καθήμενος ἐπὶ βράχου κρατῶν ἐν τῇ δ. βέλος καὶ ἐν τῇ ἀρ. μέγαν κλάδον δάφνης. <i>Α</i> 8b
---	---

Φαρκαδῶν (Ἰστιαιώτις), ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Πη-
νειοῦ, μετὰξὺ Πελίνης καὶ Ἀτραγος. Πάντα τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα
τῆς πόλεως ταύτης ἀνήκουσιν εἰς τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Νέος συκρατῶν προτομὴν ταύρου. (B. M. <i>Cat., Thes.</i> , Πίν. IX, 1.)	ΦΑΡΚΑΔΟ Προτομὴ ἵππου ἐν τε- τραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . . <i>Α</i> Ἡμίδρ.
Ἴππος ἐλεύθερος βαδίζων. (Πίν. IX, 2.)	ΦΑΡΚΑΔΟΝΙΟΝ Ἀθηνᾶ Ἰσταμένη <i>Α</i> Ὀβολ.
Κεφαλή ταύρου.	ΦΑΡ Κεφαλή ἵππου. Σύμβολον, τρίαινα. <i>Α</i> Ὀβολ.
Ὅμοιως.	ΦΑ Κριός <i>Α</i> Ἡμιωβ.

Περὶ τὰ 400-344 π. Χ.

Ἴππος βοσκόμενος.

(B. M. Cat., *Thes.*, Πίν. IX, 5.)ΦΑΡΚΑΔΟΝΙΩΝ Μηνίσκος καὶ ἀ-
στήρ Α' 65

Φάρσαλος (Θεσσαλιῶτις), ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἐνι-
πέως, περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς νότον τῆς Λαρίσσης, ἐκ τῶν σπου-
δαιωτάτων δὲ πόλεων τῆς Θεσσαλίας καὶ διάσημος ὡς ὁ τόπος τῆς
μεγάλης νίκης τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πομπηίου. Ἡ Φάρσαλος
ἤρξατο νομισματοκοποῦσα πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων, ἐξηκολού-
θησε δὲ τοῦτο, ἴσως ἄνευ διακοπῆς, μέχρι τῶν χρόνων Φιλίππου
τοῦ Μακεδόνης.

480-344 π. Χ.

Ἡ ἐπιγραφή συνήθως γέγραπται ΦΑΡ ἢ ΦΑΡΞ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα ἀκριβῶς
ἐφαρμοζομένην λοφοφόρον περικε-
φαλαίαν. (Πλάτ. ΙΔ'. 10.)Κεφαλὴ ἵππου ἢ ἵππεὺς ὄπλον κρα-
δαίνων.
Α' Δρ., ἡμίδρ. κλπ., καὶ Α' 7

Διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς ἀρίστης τέχνης, τὰ ἀργυρᾶ νο-
μίσματα φέρουσι συνήθως συντετμημένα ὀνόματα ἀρχόντων,
ΤΗ, ΙΡ, ΤΕΛΕΦΑΝΤΟ, κτλ.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.

(B. M. Cat., *Thes.*, σ. 45.)ΦΑΡΞΑΛΙΩΝ Ἴππεὺς πλήττων δό-
ρατι ἐχθρόν Α' 85

Πρὸς δὲ καὶ ἄλλαι διαφοραί.

Φεραὶ (Πελασγιῶτις). Αἱ Φεραὶ ἦσαν μετὰ τὴν Λάρισσαν ἡ
σπουδαιωτάτη πόλις τῆς Θεσσαλίας καὶ μία τῶν ἀρχαιοτάτων.
Ἐκεῖτο δὲ ὀλίγον τι πρὸς δυσμὰς τοῦ ὄρους Πηλίου. Ἐκ βραχίω-
δους ὑψώματος τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς πόλεως ἔρρεεν ἡ περίφη-
μος κρήνη Ὑπέρεια, ἣτις παρίσταται ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὡς ρεῦμα
βδάτος καταρρέον ἐκ λεοντοκεφαλῆς, ἴσως δ' ὡσαύτως ὑπὸ τὴν μορ-
φήν τοῦ Ποσειδωνίου ἵππου τοῦ ἀναπηδῶντος ἐκ βράχου ἢ τρέχοντος
μετ' ἀνειμένων χαλινῶν. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ τοιοῦτος τύπος τοῦ ἵππου
εἶνε συνήθης καθ' ἅπασαν τὴν Θεσσαλίαν, ὁρθότερον εἶνε νὰ θεω-

ρήση τις αὐτὸν καὶ ἐν Φερραῖς ὡς ἀναφερόμενον ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις τύπτων τὸν βράχον διὰ τῆς τριαίνης ἔπλασε τὸν πρῶτον ἵππον.

Primus ab aequora percussis cuspide saxi
Thessalicus sonipes, bellis feralibus omen
Exsiluit. (Lucan, *Phars.*, VI. 397).

Αἱ Φεραὶ ἤρξαντο κόπτουσαι νομίσματα ἀπὸ τῶν Περσικῶν ἤδη πολέμων ἂν μὴ ἐνωρίτερον. Μεταξὺ δὲ τῶν σπουδαιότερων τύπων εἶνε οἱ ἐξῆς: —

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Θεσσαλὸς δαμάζων ἵππον, ἢ προτομὴν ἵππου.

(B. M. *Cat.*, *Thes.*, Πίν. X, 1, 2.)

Προτομὴ ἵππου, ἐνίοτε ἐξερχομένη βράχου.

ΦΕΡΑΙ Ἴππος μετὰ ἀνειμένων χάλινων, ὑπεράνω δ' αὐτοῦ λεοντοκεφαλὴ ἐξ ἧς καταρρέει ὕδωρ ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἵππου. Τὸ δλον ἐν τετραγῶνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Δρ.

ΦΕ Κόκκος σίτου μετὰ τοῦ ἐλύτρου ἐν τετραγ. ἐγκοίλῳ. (B. M. *Cat.* *Thes.*, Πίν. X, 4-7.) . . . Ρ Δρ. καὶ ἡμίδρα.

Τὰ ἡμίδραχμα φέρουσι συνήθως ΤΑ καὶ ΘΑ παρὰ τὸ ΦΕ. Ταῦτα δ' εἶνε ἴσως τὰ ἀρχικὰ ὀνόματα τυράννων ἢ ἀρχόντων.

Κεφαλὴ ἵππου μετὰ χαλινου.

ΦΕ Κόκκος σίτου ἢ ῥόπαλον. Ἰν-κοίλον τετραγῶνον. Ρ Ὁβολ.

Κεφαλὴ Ἑκάτης ἢ Ἀρτέμιδος Φεραίας πρὸς δ., μυρτοστεφής. Πρὸ αὐτῆς λαμπάς.

(B. M. *Cat.* *Thes.* Πίν. X, 9.)

ΦΕΡΑΙΟΝ Κρήνης λεοντοκεφαλῆ ὑποκάτω, ἰχθύς. . . . Α .65

Κεφαλὴ λέοντος.

(*Αὐτόθι*, Πίν. X. 10).

ΦΕΡΑΙΟΝ Ἑκάτῃ μετὰ λαμπάδων ἔφιππος. . . . Α .55

Δὲν εἶνε γνωστὰ νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ περιφήμου Ἰάσονος τοῦ Φεραίου· τοῦ τυράννου ὅμως Ἀλεξάνδρου, τοῦ καταλαβόντος τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ταχέως μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔχομεν σπουδαῖα νομισματικὰ μνημεῖα.

Ἀλέξανδρος ὁ Φεραῖος. 369-357 π. X.

Κεφαλή Ἐκάτης ἢ Ἀρτέμιδος τῆς Φεραίας, ἀντωπὸς καὶ μυρτοστροφής. Ἐν τῷ πεδίῳ, δός.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ἢ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟΣ Ἴππεὺς ἐνοπλος ἀνορθούμενος ὑποκάτω καὶ παρὰ τὰ πλευρὰ τοῦ ἵππου πέλεκυς δίστομος. (Πίναξ ΙΔ', 11). Ρ Δίδραχ.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος Φεραίας ἐν κατατομῇ, πρὸς δὲ καὶ ἡ χεὶρ αὐτῆς ἔχουσα λαμπάδα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Λέοντος κεφαλὴ ὑποκίττω ἐνίοτε πέλεκυς δίστομος. [B. M. Guide, Πίν. XXII, 22.]

Κεφ. γυναικεία μυρτοστροφής. Ἐπιγρ. ΕΛΛΑΣ (;) ἢ ἄρχων ΕΝΝΟΙΟΣ.

Ρ Δραχ.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ἢ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ (δηλ. δραχμή). Κεφαλή λέοντος Ρ Δραχ.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. X, 13.)

Τροχός.

ΑΛΕ Πέλεκυς δίστομος . Ρ Ὄβολ.

Κεφαλή ἄρρην νεανική.

ΧΑΛΚΟΣ

Προτομή ταύρου κυρίσσαντος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Κνήμη καὶ ποὺς ἵππου . . Α 5
» Προτομή ἵππου Α 5
(B. M. Cat., Thes., Πίν. X, 14.)

Ἡ λατρεία Ἀρτέμιδος τῆς Φεραίας ὡς σεληναίας θεότητος ἐπαυτίσθη πρὸς τὴν τῆς Ἐκάτης καὶ Περσεφόνης (Βριμοῦς), (Preller, *Gr. Myth.*, I, 246). Ὁ ἀμφίστομος πέλεκυς ὡς πάρεργον σύμβολον τοῦ ὀπισθοτύπου ἀναφέρεται εἰς τὴν ἰδιάζουσαν λατρείαν, δι' ἧς Ἀλέξανδρος ὁ Φεραῖος ἐτίμα τὸν Διόνυσον τῶν Παγασῶν, τὸν ἐπονομαζόμενον Πέλεκυν, ἐκ τοῦ πελέκειος τῶν θυσίων, οὗτινος ἐγένετο χρῆσις κατὰ τὰς πρὸς αὐτὸν θυσίας. Πρβλ. Σιμωνίδην (παρ' Ἀθηναίῳ, 10, 84), καλοῦντα τὸν Πέλεκυν «Διωνύσοιο ἀνακτος βουφόνον θεράποντα» Ἰδε Σχολ. Ὀμήρ. Ἰλιάδ. XXIV, 428, «Θεόπομπός φησιν Ἀλέξανδρον Φεραῖον Διόνυσον τὸν ἐν Παγασαῖς, ὃς ἐκαλεῖτο Πέλεκυς, εὐσεβεῖν διαφόρως».

Τεσίφορος. 357-352(?) π. X.

Ὁ τύραννος οὗτος ἦτο εἷς τῶν ἀδελφῶν τῆς συζύγου τοῦ Ἀλεξάνδρου Θήβης, σφετερισθεὶς τὴν τυραννίαν μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Προτομή ταύρου κυρίσσοντος.

(Rev. Num., 1853, Πίν. XIV, 10.)

ΤΕΙΣΙΦΟΝΟΥ Προτομή ἵππου

302-286 π. X.

Ὡς ἡ Λαμία καὶ ἄλλαι Θεσσαλικάι πόλεις, οὕτω καὶ αἱ Περραιβοὶ φαίνεται ὅτι κατεῖχον τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νομίσματα ἐπὶ τινὰ ἔτη κατὰ τοὺς χρόνους Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ.

Κεφαλὴ Ἐκάτης πρὸς ἀρ. ὀπισθεν αὐτῆς, δᾶς.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. X, 15.)

ΦΕΡΑΙΟΥΝ Ἡ νύμφη Ἰσταμένη, θέτουσα τὴν χεῖρα ἐπὶ λεοντοκεφαλῆς κρήνης. Ῥ Ἡμίδια

Περὶ τὰ 300-200 π. X. ἡ βραδύτερον

Κεφαλὴ Ἐκάτης ἀντωπὸς παρ' αὐτῇ χεῖρ δᾶδα κρατοῦσα.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. X, 16.)

ΦΕΡΑΙΩΝ Ἐκάτη λαμπαδηφόρος ἐπὶ ἵππου καλπάζοντος.

Φθιῶτις. Ἰδε Ἀχαιοὶ Φθιῶται (σελ. 369).

Θεσσαλοί. Ἐν ἔτει 196 π.χ. οἱ Θεσσαλοί, οἱ Περραιβοὶ καὶ οἱ Μάγνητες ἐκηρύχθησαν ἐλεύθεροι ὑπὸ τοῦ Φλαμινίνου, τότε δὲ οἱ Θεσσαλοὶ παρεδέχθησαν συμμαχικὸν νόμισμα ἔχοντες τὸ νομισματοκοπεῖον αὐτῶν πιθανῶς ἐν Λαρίσσει.

Συγχρόνως οἱ Μάγνητες ἤρξαντο κόπτοντες ἀργυρὰ καὶ χαλκὰ νομίσματα ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτῶν Δημητριάδι, ἀλλ' οἱ Περραιβοὶ ἐν Ὀλοοσσόνι ἔκοψαν μόνον χαλκὰ. Πᾶσαι αἱ νομισματοκοπῆαι αὗται κατέπαυσαν ἐν ἔτει 146 π. X. ὅτε ἡ Θεσσαλία συνεχωνεῦθη πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν τῆς Μακεδονίας.

196-146 π. X.

Κεφαλὴ Διδῶς ἐστεμμένη στεφάνῳ δρυός. Ὅπισθεν αὐτῆς ἐνίοτε, τὸ ὄνομα τοῦ στρατηγοῦ τῆς συμμαχίας κατὰ πτώσιν γενικὴν. Ἐκ τῶν γνωστῆς χρονολογίας ὀνομάτων στρατηγῶν εἶνε τὸ τοῦ Ἀνδροσθένους (187 π. X.) καὶ Νικοκράτους (182 π. X.).

ΘΕΣΣΑΛΩΝ Ἡ Θεσσαλικὴ Ἀθηνᾶ Ἰωνία (Πανσ., X. 1. 10.) ἡ ἐπὶ στάσει μαχομένη συνοδευομένη συνήθως ὑπὸ δύο ὀνομάτων ἀρχόντων, ὧν τὸ ἐν εὐρηται συνήθως κατὰ γενικὴν. Ὅποιαν ἀρχὴν κατεῖχον οἱ ἄρχοντες οὗτοι εἶναι ἀβέβαιον (Πίναξ ΙΔ'. 12.). Ῥ Διπλοῦν Νικηφόρον = 1 1/2 δηνάρια ὅλη 100-86 π. X.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ ὀνόμα-
τος τοῦ στρατηγοῦ.

ΘΕΣΣΑΛΩΝ Δήμητρα μετὰ λαμ-
πάδος ἐν ἐκάστη τῶν χειρῶν . .
Ρ Νικηφόρον = $\frac{3}{4}$ δηναρίου,
47-41 κ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ ὀνόμα-
τος ἡ μονογραφήματος τοῦ στρα-
τηγοῦ.

ΘΕΣΣΑΛΩΝ Ἀθηνᾶ Ἰτωνία καὶ
ὄνομα ἄρχοντος. Ρ Ἀττική δραχ.
(B. M. Cat., Thes., Πίν. I, 3.)

Κεφαλή Ἀθηνᾶς Ἰτωνίας.

ΘΕΣΣΑΛΩΝ Ἴππος. Ρ Ἀττ. δρ.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. I, 4, 6.)

Κεφαλή Διὸς μετὰ στεφάνου δρυός.

» Ἀθηνᾶ Ἰτωνία καὶ
ὄνομα ἄρχοντος. Ρ Ἀττ. ἡμίδρ.

(B. M. Cat., Thes., Πίν. I, 5.)

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα συνήθως ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς δραχμὰς
φέροντα ἐφ' ἑνὸς κεφαλῇ Ἀπόλλωνος ἢ Ἀθηνᾶς καὶ ἐφ' ἑτέρου
Ἀθηνᾶν μαχομένην (R. Weil, *Zeit. f. Num.*, I. 177 κ. ἐξ.).

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ὁ Καῖσαρ, μετὰ τὴν μάχην τῶν Φαρσάλων, παρεχώρησε
καὶ πάλιν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς, ἔκτοτε δὲ τὰ αὐτο-
κρατορικά νομίσματα ἀπὸ Αὐγούστου μέχρις Ἀδριανοῦ φέρουσι
τὸ ὄνομα τοῦ στρατηγοῦ, ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ τοῦ Αὐγούστου συνή-
θως τὴν ἐπιγραφὴν ΣΕΒΑΣΤΗΩΝ ΘΕΣΣΑΛΩΝ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Μ.
Αὐρηλίου μέχρι τοῦ Γαλλιανοῦ φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ΚΟΙΝΟΝ
ΘΕΣΣΑΛΩΝ, ἀφαιρεθέντος τοῦ ὀνόματος τοῦ στρατηγοῦ (B. M.
Cat., Thes., σ. 6—9). Τῶν τύπων μνημονευτέοι οἱ ἐξῆς. — Κε-
φαλή Ἀχιλλέως σὺν τῇ ἐπιγραφῇ ΑΧΙΛΛΕΥΣ, Ἀπόλλων Κιθα-
ρῶδός, Ἀθηνᾶ Ἰτωνία, Νίκη, Ἀσκληπιός, κλπ.

ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Ἀλόννησος.

Κεφαλή Διὸς.

ΑΛΟΝΗΣ . . . Κριός . . . Α 8

Ἴκος.

Κεφαλή Ποσειδῶνος δαφνοστεφής.

ΙΚΙΩΝ Τρίαινα καὶ δελφίνες. Α 65
(Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 134.)

Πεπάρηθος Ἡ νῆσος αὕτη παρῆγεν ἐξαίρετον οἶνον, ὃ δὲ Πλίνιος (IV. 12, 23) λέγει, ὅτι ἐκαλεῖτο ποτε Εὐοῖνος. Ἐκαστὴ χαλκᾶ νομίσματα μετὰ τῆς ἐπιγρ. ΠΕΠΑ, βραδύτερον δὲ ΠΕΠΑΡΗΘΙΩΝ, ἀπὸ τῶν μέσων τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου, καὶ αὐτοκρατορικὰ τοῦ Αὐγούστου καὶ Κορμύδου. Οἱ τύποι ἀναφέρονται τὸ πλεῖστον εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου (B. M. Cat., Thes., Πίν. XI, 14-16).

Σκίαθος. Χαλκᾶ νομίσματα ἀπὸ τοῦ 350 π. Χ. καὶ ἐντεῦθεν. Κεφαλὴ Ἑρμοῦ ἢ γοργόνειον κατ' ἐνώπιον. ΣΚΙΑΘΙ Κηρύκειον. Α 65-δ (B. M. Cat., Thes., Πίν. XI, 17-19.)

ΙΛΛΥΡΙΑ

[British Museum Catalogue of Greek coins, Thessaly-Αἰτωλία, σελ. XXXVII-XLIII, καὶ 57-87 μετὰ αὐτοτύπων πινάκων, ὑπὸ P. Gardner, 1883. A. J. Evans, On some recent discoveries of Illyrian coins, ἐν τῷ Num. Chronicle, 1880, σ. 269].

Ἀμαντία. Αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα ἐκ τῆς περιόδου τῆς Ἑπειρωτικῆς δημοκρατίας τοῦ 230-168 π. Χ., μετὰ τύπων Ἑπειρωτικῶν. Κεφαλὰ Διὸς Δωδωναίου ἢ Διὸς καὶ Διώνης. Ὅπισθ. κεραυνὸς ἢ ὄφις. Προτομή Ἀρτέμιδος. Ὅπισθ. Λαμπάς Ἑπιγρ., ΑΜΑΝΤΩΝ. Imhoof, Mon. Gr. σ. 137 καὶ B. M. Cat., Πίν. XXXI. 10, 11).

Ἀπολλωνία. Ἀποικία τῆς Κερκύρας. Ἀργυρᾶ νομίσματα πέντε περιόδων : —

(α) Πρῶτον ἤμουν τῆς Δ'. ἐκατονταετηρίδος π. Χ. μετὰ τῶν Κερκυραϊκῶν τύπων τῆς μόσχον θηλαζούσης βοός. Ὅπ. ΑΓ, Συνηματικὸν κόσμημα συνήθως καλούμενον κῆποι τοῦ Ἀλκινόου, οὗς κατόπιν θὰ περιγράψωμεν, ἐν τετραγώνῳ περιέχοντι ἀστεροειδὲς κόσμημα, ἢ ἐν τετραγώνῳ ἀστεροκοσμήτῳ. Στατῆρες 160 κ. περίπου (B. M. Cat., Πίν. XII. 1, 2). Α Δύρα. Ὅπ. ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ Ὁδελίσκος Ἀπόλλωνος.

(β) 350-300 π. Χ. *Στατήρες Κορινθιακῶν τύπων καὶ σταθμοῦ*, φέροντες ἐπιγραφὴν ΑΠΟΛ, κτλ.

(γ) 229-100 π. Χ. Νέαι σειραὶ ἀργυρῶν νομισμάτων ἀπὸ τῆς περιόδου, καθ' ἣν ἡ Ἀπολλωνία καὶ τὸ Δυρράχιον ἦσαν ὑπὸ τῆν προστασίαν τῆς Ρώμης. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε τῆς ὀλκῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ νικηφόρου (Victoriatius), δηλαδὴ 52 κ. περίπου. Ἐμπρ. Δάμαλις καὶ μόσχος. Ὅπ. *Τετραγώνον ἀσιεροκόσμητον* (B. M. Cat. Πίν. XII. 3), καὶ τῆς ὀλκῆς τοῦ ἡμίσεος νικηφόρου, δηλαδὴ 26 κ. περίπου. Ὅπ. *Πῦρ ἐπὶ τοῦ Νυμφαίου*. Φέρουσι δὲ ταῦτα ὀνόματα ἀρχόντων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων, ὧν τὸ μὲν ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως κατὰ πτωσιν ὀνομαστικὴν εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ ἐπὶ τοῦ νομισματοκοπέου ἀρχοντος, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας κατὰ πτωσιν γενικὴν εἶνε τὸ τοῦ ἐπωνύμου ἐνιαυσίου ἀρχοντος. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης χαλκᾶ νομίσματα τριῶν ἢ καὶ πλειόνων μεγεθῶν. Ἐπιγρ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ (B. M. Cat., Πίν. XII. 8—12)

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

Κεφαλὴ Διονύσου.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Τρίπους Α 1·05

Κέρας Ἀμαλθείας Α 9

Ὀβελίσκος Α 65

(δ) Ἀπὸ τοῦ περὶ τὰ 100 π. Χ. μέχρις Αὐγούστου. Περὶ τὰ 100 π. Χ. τὰ νικηφόρα κατηργήθησαν ἐν Ρώμῃ, ἀφομοιωθέντα πρὸς τὸ πεντασσάριον (Quinarius). Ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τούτου καὶ ἐντεῦθεν τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Ἀπολλωνίας ἐκόπτοντο κατὰ τὸν σταθμητικὸν κανόνα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δηναρίου.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

(B. M. Cat., Πίν. XII, 13.)

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(Ἀδύθθι, Πίν. XII, 15.)

Τρεῖς νόμφοι ὀρχούμεναι περὶ τὸ πῦρ τοῦ Νυμφαίου Α 62 κ.

Ὀβελίσκος Α 29 κ.

(ε) *Αὐτοκρατορικά*. Ἀπὸ Αὐγούστου μέχρις Ἐλαγαβάλου. Ἐπιγρ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ, ΝΕΡΩΝΙ ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΚΤΙΣΤΗ, ΝΕΡΩΝΙ ΔΗΜΟΣΙΩ ΠΑΤΡΩΝΙ ΕΛΛΑΔΟΣ, κτλ. Τύποι:— Νύμφοι ὀρχούμεναι. Ὀβελίσκος Ἀπόλλωνος. Ἄδης καθήμενος καὶ γυναι-

κεία παράστασις ἰσταμένη πρὸ αὐτοῦ, φέρουσα δὲ παῖδα εἰς τοὺς βραχίονας· Ἀπόλλων· Ποσειδῶν· Ἀσκληπιός· Ποτάμιος θεός· κτλ.

Τὸ παρὰ τὴν Ἀπολλωνίαν Νυμφαῖον ἦτο ἀφιερωμένον τῷ Πανὶ καὶ ταῖς νύμφαις. Περιγράφεται δὲ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (316) ὡς «Πέτρα δ' ἐστὶ πῦρ ἀναδιδοῦσα, ὑπ' αὐτῇ δὲ κρῆναι ῥέουσι χλιαροῦ καὶ ἀσφάλτου». Περὶ δὲ τῆς σημασίας τοῦ ὀνόματος λίσκου ἴδε Ἀμβρακίαν ἐν σελ. 401.

Βύλλεις, ἐπὶ τῆς βορείας ὁχθης τοῦ Ἀώου περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πέραν τῆς Ἀπολλωνίας. Μικρὰ χαλκᾶ νομίσματα ἐκ τῆς περιόδου τῆς Ἑπειρωτικῆς δημοκρατίας τοῦ 230-168 π. Χ. Ἐπιγρ. ΒΥΛΛΙΟΝΩΝ ἢ ΒΥΛΛΙΞ. Τύποι:—Κεφαλὴ Διός. Ὅπισθ., ὄφιν ἐλισσόμενος περὶ κέρας Ἀμαλθείας. Νεανικὴ κρανοφόρος κεφαλὴ. Ὅπ., Ἀετός. (B. M. Cat., Thes., κτλ. σ. 64).

Δάορσαι. Ἰλλυρικὴ φυλὴ ὑποτεταγμένη ποτὲ εἰς τὸν βασιλέα Γένθιον, οὗ νικηθέντος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς. Χαλκᾶ νομίσματα τοῦ δευτέρου αἰῶνος π. Χ. (Eckhel D. N. V., II. σ. 155).

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ πρὸς δ.

ΔΑΟΡΞΩΝ Πλοῖον πρὸς ἀρ.
(Z. f. N. XIII. σ. 9).

Δυρραχηνοί. Ἡ πρωτεύουσα τῶν Δυρραχηνῶν Ἐπίδαμνος ἦτο μεγάλης σπουδαιότητος ἀποικία τῶν Κερκυραίων. Τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης μέχρι τοῦ 100 π. Χ. ὅτε περατοῦνται, ἀνήκουσιν εἰς τὰς αὐτὰς περιόδους πρὸς τὰ τῆς Ἀπολλωνίας. Τὰ νομίσματα αὐτῆς φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ λαοῦ καὶ οὐχὶ τὸ τῆς πρωτεύουσας αὐτῶν πόλεως.

(α) 400-300 π. Χ. Ἀργυροὶ στατῆρες Κερκυραϊκοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, 170 κ. περίπου.

Δάμαλις θηλάζουσα μόσχον.

(B. M. Cat., Πίν. XIII. 10.)

ΔΥΡ Διπλοῦν ἀστεροκόσμητον τε-
τράγωνον. Ρ Στατῆρες

(β) Περὶ τὰ 350-300 π. Χ. Στατῆρες Κορινθιακῶν τύπων καὶ ὁλόων

(γ) 229-100 π.Χ. Νέαι σειραὶ Δυοραχηνῶν νομισμάτων.

Δάμαλις θηλάζουσα μόσχον.
(B. M. *Guide*, Πίν. LXV. 12.)
Προτομή δαμάλεως.

ΔΥΡ Διπλοῦν ἀστεροκόσμητον τε-
τράγωνον Α 53 κ.
ΔΥΡ Ὀμοίως Α 26 κ.
(B. M. *Cat.*, Πίν. XIV. 3)

Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε τῆς ὀλκῆς τῶν Ῥωμαϊκῶν νικη-
φóρων καὶ ἡμικνηφόρων, φέρουσι δὲ τὰ ὀνόματα δύο ἀρχόντων,
ὧν τὸ μὲν τοῦ ἐνιαυσίου ἐπωνύμου ἀρχοντος κατὰ πτώσιν γενικὴν
ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως, τὸ δὲ τοῦ ἐπὶ τοῦ νομισματοκοπείου
κατὰ πτώσιν ὀνομαστικὴν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως. Τὸ πρόσθετον
σύμβολον τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως ἀλλάσσει μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς ὀπι-
σθίας ὄψεως ὀνόματος, οὕτω δὲ ἀνήκει κυρίως εἰς αὐτό. Τὰ χαλκᾶ
νομίσματα φέροντα ἐπίσης ὀνόματα ἀρχόντων ἔχουσι τύπους ἀνα-
φερομένους εἰς τὴν λατρείαν Διὸς τοῦ Δωδωναίου, Ἡρακλέους,
Ἡλίου, κλπ.

Ρέξων. Χαλκᾶ νομίσματα νεώτερα τοῦ 168 π. Χ. **Επιγρ.*
ΡΙΣΟ καὶ ΡΙΖΟΝΙΤΑΝ(;) (*Num. Chron.*, σ, 292).

Σκόδρα. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύ-
της δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὴν βασιλείαν Φιλίππου τοῦ Ε΄.
τῆς Μακεδονίας, ὅστις ἐκυριάρχει τῆς Ἰλλυρίας μεταξὺ τοῦ 211
καὶ 197 π. Χ.
*Ἀσπίς μακεδονικῆ.

| ΣΚΟΔΡΙΝΩΝ Κράνος . . Α 6

Κεφαλὴ Διός.

Μετὰ τὸ 168 π. Χ.

| ΣΚΟΔΡΕΙΝΩΝ Τριήρης . . Α 65

Ἴδε Α. J. Evans, ἐν *Num. Chron.*, 1880 σ. 288.

Ωρικος. Λιμὴν παρὰ τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ οὐχὶ μακρὰν
τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀώου.

Περὶ τὰ 230-168 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.
(B. M. *Cat.*, Πίν. XXXI. 13.)

| ΩΡΙΚΙΩΝ Ὁβελίσκος Ἀπόλλωνος.
Α 65

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

» Κεραυνός. . . Α 5

ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΙΛΛΥΡΙΑΣ

Μονούνιος, Περὶ τὸ 300 ἢ 280 π. Χ., βασιλεὺς τῶν Δαρδανίων Ἰλλυριῶν. Κατέλαβε δὲ τὸ Δυρράχιον καὶ ἔκοψεν ἐνταῦθα νομίσματα Δυρραχηνοῦ τύπου.

Δάμαλις θηλάζουσα μόσχον.
(Πίναξ ΙΕ'. 1.)

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΟΝΟΥΝΙΟΥ Δι-
πλοῦν ἀστεροκόσμητον τετράγω-
νον. . . . Ρ Στατήρες, 160 κ.

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ βασιλέως τούτου τὸ ξ γέγραπται συνήθως C, σχῆμα σπανίως ἀπαντῶμενον ἐν ἐποχῇ τόσοῦ ἀρχαίου (Droysen, III. I. 184).

Γένθιος, Περὶ τὰ 197-168 π. Χ., διαδεχθεὶς πιθανὸν τὸν Ἰλλυρικὸν θρόνον ἐπὶ τῆς ἐξώσεως Φιλίππου τοῦ Ε'. τῆς Μακεδονίας ἐκ τῶν Ἰλλυρικῶν αὐτοῦ κτήσεων διὰ τῶν ὅρων τῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 197 π. Χ. συνθήκης τῶν Τεμπῶν. Ὁ Γένθιος προσέβαλε κατόπιν τοὺς Ῥωμαίους τῇ συμβουλῇ τοῦ Περσέως, ἀλλ' ἠττήθη ὑπὸ τὰς τείχη τῆς Σκόδρας καὶ ἡχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ Λ. Ἀνικίου.

Μακεδονικὴ ἀσπίς.
Κεφαλὴ Γενθίου ἐν καυσίᾳ.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΝΘΙΟΥ Κράνος Μ. 6
» » Ἰλλυρικὴ τριή-
ρης Μ. 7

Βαλλαῖος, γνωστὸς ἐκ μόνον τῶν νομισμάτων αὐτοῦ. Ἐβασίλευσε δὲ πιθανῶς τὸ 167-135 π. Χ. (Num. Chron., 1880, σελ. 300).

Κεφαλὴ βασιλέως γυμνή.
(B. M. Cat., Πίν. XIV, 14.)

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΛΛΑΙΟΥ Ἀρτεμὶς
μετὰ λαμπάδος καὶ δύο δοράτων
τρέχουσα. Ρ 54 κ. καὶ Μ 7-6

Τὰ νομίσματα ταῦτα εὐρίσκοντο συνήθως ἐν τῷ τανῦν Ῥίζανι καὶ πιθανῶς ἐκόπησαν ἐν Ῥίζονι. Ὁμοιόμορφα κατὰ τι νομίσματα εὐρίσκονται συχνὰ ἐν τῇ νήσῳ Φάρῳ, ἀλλὰ δὲν φέρουσι τὸν τίτλον βασιλεύς.

ΝΗΣΟΙ ΙΑΛΥΡΙΑΣ

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου αἰῶνος Διονύσιος ὁ τῶν Συρακουσῶν ἡρξάτο στρέφωσιν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Ἰαλυρίας καὶ τὰς νήσους τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Ἐβοήθησεν τοὺς Παρίους ἀποικίζοντας ἐν ἔτει 385 π. Χ. τὰς δύο νήσους Ἰσσαν καὶ Φάρον (Holm, *Gesch. Sic.*, II. 134). Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους φαίνεται ὅτι ἐδέχθη Ἑλληνικὴν ἀποικίαν καὶ ἡ νῆσος Κέρκυρα ἢ Μέλαινα, οὕτω κληθεῖσα ἀπὸ τῶν πυκνῶν αὐτῆς δασῶν πιτύων. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀνήκει καὶ πόλις Ἡράκλεια καλουμένη, κειμένη ἴσως ἐπὶ τῆς νήσου Φάρου, ἐν ἣ εὐρίσκονται τὰ φέροντα τὸ ὄνομα αὐτῆς νομίσματα (*Num. Journ.* I. 164). Τὸ σύνολον τῶν νομισμάτων τοῦ ἀθροίσματος τούτου ἀνήκει εἰς τὸν τέταρτον καὶ δεύτερον π. Χ. αἰῶνα. Ὡς φαίνεται οὐδὲν εἶνε τοῦ τρίτου αἰῶνος.

Ἰσαα.

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

ΙΞΑ Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος (:) | Ἀστὴρ ὀκτώ ακτίνων Α·9

Δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΙΞ Τράγος	Α·95-75
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΙΞ Ἐλαφος ἐπιστρεφομένη .	Α·6
Κεφαλὴ Διὸς (:)	Ξ—Ι Ὅμοιος	Α·75
ΙΞ Ἀμφορεύς.	Κλάδος ἀμπέλου μετὰ σταφυλῶν .	Α·75
Κεφαλαὶ συνεζευγμένοι.	ΙΞ Σταφυλὴ	Α·7
Κεφαλὴ νεανικῆ.	Ι—Ξ Κάνθαρος	Α·85

Εἰς τὴν νῆσον ταύτην δύνανται νὰ ἀποδοθῶσι καὶ χαλκᾶ τινὰ νομίσματα καλῆς τεχνотροπίας (Δ'. αἰὼν π. Χ.), ἐπιγεγραμμένα ἸΟΝΙΟ[Ξ], περὶ ὧν ἴδε *Num. Zeit.*, 1884 σ. 258. Ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως τῶν νομισμάτων τούτων εὐρηνται ἀνδρικοὶ κεφαλαί, νεαροὶ ἢ παλαιότεροι, ἢ κεφαλὴ γυναικεία μετὰ στεφάνης, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ὀψεως δελφίς ὑπεράνω σειρᾶς κυμάτων.

Κέρκυρα ἢ Μέλαινα

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ἀγροίκου τεχνοτροπίας. | ΚΟΡΚΥΡΑΩΝ Στάχυς . . . ^Α 8
(*Num. Zeit.*, 1884, Πίν. 20).

Ἡράκλεια

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ. | ΗΡΑΚΛ, ΗΡΑΚ ἢ ΗΡΑ Τόξον καὶ
(*B. M. Cat., Thes.*, Πίν. XIV. 8). | ῥόπαλον. ^Α 95

Φάρος

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Διός. | Αἰξ ἱσταμένη ^Α 41
Ὅμοιος. | ΦΑΡΙΩΝ Ὅμοιος. Σύμβολον ἐνίοτε
τε, ὄφις. ^Α 95
Κεφαλὴ Περσεφόνης. | ΦΑ Αἰξ ^Α 8

Δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ, κισσοστεφής. | Φ - Α Σταφυλή. ^Α 6
Κεφαλὴ νεαρὰ δαφνοστεφής. | » Κάνθαρος. ^Α 8

ΙΛΛΥΡΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΡΓΥΡΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Δαμάστιον. Τὰ ἀργυρωρυχεῖα τῆς πόλεως ταύτης μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (VII. 326). Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀνήκουσιν εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα π. Χ. καὶ δύνανται νὰ παραβληθῶσι κατὰ τεχνοτροπίαν πρὸς τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων τῆς Παιονίας.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής. | ΔΑΜΑΣΤΙΝΩΝ Τρίπους συνήθως
(*B. M. Cat.*, Πίν. XV, 10-13. καὶ Πίν. XVI, 1-2.) | μετὰ ὀνόματος δυνάστου ἢ ἀρχόντος, ΗΡΑΚΛΕΙΔΟ, ΚΑΚΙΟ, ΚΗ, ΚΗΦΙ, ΑΡΡΙΑ, κτλ.
| Α Στατῆρες παιονικοῦ σταθμοῦ. κανόνος, 206-190 κ. περίπου.

Ἄλλας ποικιλίας ἶδε παρὰ Imhoof, *Mon. Gr.* σ. 135 καὶ ἐν *Num. Zeit.*, 1884 σ. 260, ἔνθα ἀργυροῦν νόμισμα ἔλκον 30%.

περιγράφεται ὡς φέρον ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας μὲν ὄψεως κεφαλὴν γυναικείαν, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας τὸ κύριον ὄνομα ΔΑΡΑΔΟ ἐντὸς διπλοῦ γραμμικοῦ τετραγώνου.

Πελαγία. Ἀργυρᾷ νομίσματα ὁμοίων τύπων πρὸς τοὺς τοῦ Δαμαστίου, ἀλλὰ τέχνοτροπίας ἀγροικότερας. *Ἐπιγρ.* ΠΕΛΑΓΙ-ΤΩΝ ἢ ΠΕΛΑΓΙΤΑΣ (B. M. Cat., Πίν. XVI, 9-11),

Σαρνύα. Πιθανῶς ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν Σαρνοῦντα (Στεφ. Βυζαν. ἐ.λ. Σαρνοῦς). Νομίσματα ὅμοια πρὸς τὰ ἀνωτέρω. *Ἐπιγρ.* ΣΑΡΝΟΑΤΩΝ.

Τενεστῆνοι. Ὅμοια ἀργυρᾷ νομίσματα. *Ἐπιγρ.* ΤΕΝΕΣΤΙΝΩΝ. Αἱ ἄγνωστοι αὗται φυλαὶ ἢ πόλεις ἦσαν πιθανῶς μόνον μικραὶ κοινότητες μεταλλωρύχων παρὰ τὸ Δαμάστιον, Imhoof, (*Mon.-Gr.*, σ. 136 καὶ *Z. f. N.* I. 99).

ΗΠΕΙΡΟΣ

British Museum Catalogue of Greek coins, Thessaly — Aetolia, σ. XLII-XLVI καὶ 88-114 μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner, 1883].

Τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς Ἠπείρου ἀποτελοῦνται (α) ἐξ ἀργυρῶν κερμάτων κοπέντων πρὸ τοῦ 342 π. Χ. ἐν Ἀμβρακίᾳ κατὰ Κερκυραϊκὸν τύπον καὶ σταθμητικὸν κανόνα, ἐπιγεγραμμένων δὲ ΑΜΠΡΑΚΙΩΤΑΝ κτλ. καὶ ΑΓΕΙ (μονογράφημα) ἀντὶ ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, καὶ ἐκ χαλκῶν νομισμάτων τῆς Κασσώπης, Ἐλέας καὶ τῶν Μολοσσῶν, προγενεστέρων δὲ τῆς βασιλικῆς περιόδου. (β) Ἡ δευτέρα περίοδος τῆς νομισματοκοπίας τῆς χώρας ταύτης περιλαμβάνει τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων Ἀλεξάνδρου υἱοῦ τοῦ Νεοπτολέμου (342-326 π. Χ.) καὶ Πύρρου (295-272 π. Χ.). (γ) 238-168 π. Χ. Ὑπάρχουσι χαλκᾶ νομίσματα ἐπιγεγραμμένα ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ ἅτινα εἶνε βεβαίως ἀρχαιότερα τῆς καταργήσεως τῆς μοναρχίας, ἀλλ' αἱ κανονικαὶ σειραὶ τῶν Ἠπειρωτικῶν συμ-

Κέρκυρα ἢ Μέλαινα

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ἀγροίκου τεχν. | ΚΟΡΚΥΡΑΩΝ Στάχυς Α .8
νοτροπίας. | (Num. Zeit., 1884, Πίν. 20).

Ἡρόκλεια

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ. | ΗΡΑΚΛ, ΗΡΑΚ ἢ ΗΡΑ Τόξον καὶ
(B. M. Cat., Thes., Πίν. XIV. 8). | ῥόπαλον. Α .95

Φάρος

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Διός. | Αἰξ ἰσταμένη Ρ 41 κ.
Ὁμοίως. | ΦΑΡΙΩΝ Ὁμοίως. Σύμβολον ἐνίο-
τε, ὄφιν. Α .95
Κεφαλὴ Περσεφόνης. | ΦΑ Αἰξ Α .8

Δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ, κισσοστεφής. | Φ - Α Σταφυλῇ. Α .6
Κεφαλὴ νεαρὰ δαφνοστεφής. | » Κάνθαρος. Α .8

ΙΛΛΥΡΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΡΓΥΡΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Δαμάστιον. Τὰ ἀργυρωρυχεῖα τῆς πόλεως ταύτης μνημο-
νεύονται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (VII. 326). Τὰ νομίσματα αὐτῆς
ἀνήκουσιν εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα π. Χ. καὶ δύνανται νὰ παρα-
βληθῶσι κατὰ τεχνοτροπίαν πρὸς τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων
τῆς Παιονίας.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.
(B. M. Cat., Πίν. XV, 10-13.
καὶ Πίν. XVI, 1-2.)

ΔΑΜΑΣΤΙΝΩΝ Τρίπους συνήθως
μετὰ ὀνόματος δυνάστου ἢ ἀρχον-
τος, ΗΡΑΚΛΕΙΔΟ, ΚΑΚΙΟ, ΚΗ,
ΚΗΦΙ, ΑΡΡΙΑ, κτλ.
Ρ Στατῆρες παιονικοῦ σταθμητ.
κανόνος, 206-190 κ. περίπου.

Ἄλλας ποικιλίας ἴδε παρὰ Imhoof, Mon. Gr. σ. 135 καὶ
ἐν Num. Zeit., 1884 σ. 260, ἔνθα ἀργυροῦν νόμισμα ἔλκον 50 κ.

περιγράφεται ὡς φέρον ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας μὲν ὄψεως κεφαλὴν γυναικείαν, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας τὸ κύριον ὄνομα ΔΑΡΑΔΟ ἐντὸς διπλοῦ γραμμικοῦ τετραγώνου.

Πελαγία. Ἀργυρᾷ νομίσματα ὁμοίων τύπων πρὸς τοὺς τοῦ Δαμαστίου, ἀλλὰ τέχνοτροπίας ἀγροικοτέρας. Ἐπιγρ. ΠΕΛΑΓΙ-ΤΩΝ ἢ ΠΕΛΑΓΙΤΑΣ (B. M. *Cat.*, Πίν. XVI, 9-11),

Σαρνῶα. Πιθανῶς ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν Σαρνοῦντα (Στεφ. Βυζαν. ἐ.λ. Σαρνοῦς). Νομίσματα ὅμοια πρὸς τὰ ἀνωτέρω. Ἐπιγρ. ΣΑΡΝΟΑΤΩΝ.

Τενεστῆνοι. Ὅμοια ἀργυρᾷ νομίσματα. Ἐπιγρ. ΤΕΝΕΣΤΙΝΩΝ.

Αἱ ἄγνωστοι αὗται φυλαὶ ἢ πόλεις ἦσαν πιθανῶς μόνον μικραὶ κοινότητες μεταλλωρύχων παρὰ τὸ Δαμάστιον, Imhoof, (*Mon. Gr.*, σ. 136 καὶ *Z. f. N.*, I. 99).

ΗΠΕΙΡΟΣ

British Museum Catalogue of Greek coins, Thessaly — Aetolia, σ. XLIII-XLVI καὶ 88-114 μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner, 1883].

Τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς Ἡπείρου ἀποτελοῦνται (α) ἐξ ἀργυρῶν κερμάτων κοπέντων πρὸ τοῦ 342 π. X. ἐν Ἀμβρακίᾳ κατὰ Κερκυραϊκὸν τύπον καὶ σταθμητικὸν κανόνα, ἐπιγεγραμμένων δὲ ΑΜΠΡΑΚΙΩΤΑΝ κτλ. καὶ ΑΠΕΙ (μονογράφημα) ἀντὶ ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ, καὶ ἐκ χαλκῶν νομισμάτων τῆς Κασσώπης, Ἑλέας καὶ τῶν Μολοσσῶν, προγενεστέρων δὲ τῆς βασιλικῆς περιόδου. (β) Ἡ δευτέρα περίοδος τῆς νομισματοκοπίας τῆς χώρας ταύτης περιλαμβάνει τὰ νομίσματα τῶν βασιλέων Ἀλεξάνδρου υἱοῦ τοῦ Νεοπτολέμου (342-326 π. X.) καὶ Πύρρου (295-272 π. X.). (γ) 238-168 π. X. Ὑπάρχουσι χαλκᾶ νομίσματα ἐπιγεγραμμένα ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ ἅτινα εἶνε βεβαίως ἀρχαιότερα τῆς καταργήσεως τῆς μοναρχίας, ἀλλ' αἱ κανονικαὶ σειραὶ τῶν Ἡπειρωτικῶν συμ-

μαχικῶν νομισμάτων δὲν ἄρχονται πρὸ τῆς ὀριστικῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς δημοκρατίας μετὰ τὸν θάνατον Πτολεμαίου τοῦ τελευταίου τῆς βασιλικῆς γενεᾶς τῶν Αἰακιδῶν.

Ἡ αὐτόνομος νομισματοκοπία φαίνεται ὅτι συνεβάδισεν ἔντισι τῶν πόλεων τῆς Ἠπείρου παραπλεύρως τῆς τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων. Μετὰ δὲ τὸ 168 π. Χ. ὅτε ἡ Ἠπειρος ἡρημώθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐξηνδραποδίσθησαν, πᾶσα νομισματοκοπία κατέπαυσεν.

Ἐπικρατοῦντες τύποι τῶν νομισμάτων τῆς Ἠπείρου εἶνε αἱ κεφαλαὶ τοῦ Διὸς καὶ Διώνης τῆς συζύγου αὐτοῦ. Ἡ πρώτη διακρίνεται διὰ τοῦ ἐκ φύλλων ὀρυθὸς στεφάνου αὐτῆς, φύλλων τῆς ἱερᾶς μαντικῆς φηγοῦ τῆς Δωδώνης. Ἡ δευτέρα φέρει πέπλον καὶ δαφνοστεφῇ πόλον (Ἰδε B. M. Cat., Πίν. XVII.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

	Πρὸ τοῦ 342	342—238	238—168	Ῥωμαῖκοὶ χρόνοι
Ἀθαμᾶνες	...	...	Λ	
Ἀμβρακία	Ρ (Κερκ.)	...	Ρ Λ	
Βουθρωτὸς	...	...	...	Λ
Ἐλέα	Λ			
Κασσώπη	Λ	...	Ρ Λ	Λ
Μολοσσοὶ	Ρ Λ			
Νικόπολις	...	...	...	Λ
Πανδοσία	...	...	Λ	
Φοινίκη	...	...	Λ	
Βασιλεῖς	...	[Χ Ρ] Λ		
Συμμαχικά	Ρ (Κερκ.)	...	Ρ Λ	

ΣΗΜ. Τὰ χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ νομίσματα τῶν βασιλείων θὰ ἐκόπησαν πιθανῶς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ.

Ἀθαμᾶνες. Ἐπὶ τῆς πτώσεως τοῦ βασιλείου τῆς Ἠπείρου οἱ Ἀθαμᾶνες ἐγένοντο ἀνεξάρτητοι καὶ ἔκοψαν χαλκᾶ νομίσματα.

Περὶ τὰ 220-190 π. Χ.

Κεφαλή Διώνης μετὰ πέπλου.
(B. M. Cat. Πίν. XVIII, 5.)

ΑΘΑΜΑΝΩΝ Ἀθηνᾶ ἱσταμένη
κρατοῦσα γλαῦκα καὶ δόρυ. Α · 75

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

ΑΘΑΜΑΝΩΝ Κεφ. ταύρου. Α · 7

Ἀμβρακία. Ἡ σπουδαιοτάτη τῶν ἀποικιῶν τῆς Κορίνθου ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ. Ἀργυροὶ στατῆρες Κορινθιακῶν τύπων περὶ τὰ 400-342 π. Χ. Ἐπιγρ., ΑΜΒΡΑΚΙΩΤΑΝ, κτλ. ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς. Τῶν στατῆρων τούτων εἶνε γνωστὰι πλείονες τῶν ἑκατὸν διαφορῶν.

Περὶ τὰ 238-168 π. Χ.

Κεφαλή Διώνης μετὰ πέπλου.
(Πίναξ ΙΕ'. 2.)

ΑΜ, ΑΜΒΡΑ, κτλ. Ὀβελίσκος τε-
ταινωμένος. Ρ 52 κ. (ὅλην νικη-
φόρου). Α · 7-65

Ὁ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀμβρακίας ἀπεικονιζόμενος ὀβελίσκος εἶνε ὁ ἐν Ἀμβρακίᾳ ἱερὸς κωνικὸς λίθος (βαυτύλιον) Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀγνίως. (Preller, *Gr. Myth.* I σελ. 244).

Ὑπάρχουσιν ἐπίσης χαλκᾶ νομίσματα μετὰ τῶν ἐξῆς Ἀκαρνανικῶν τύπων: — Κεφαλή Ἡρακλέους ἢ Ἀχελώου. Ὅπ. Ἀπόλλων Ἀκτιος καθημέρος ἢ καρκίνος ἢ ταῦρος κυρίσσει. Ἐπίσης μετ' Αἰτωλικῶν καὶ Ἡπειρωτικῶν τύπων ὡς ἐξῆς: —

Κεφαλή Ἀπόλλωνος ἀκτινοστεφῆς ἢ
δαφνοστεφῆς.
(B. M. Cat. Πίν. XVIII, 4.)

Ἀπόλλων γυμνὸς μετὰ τόξου βαδίζων Α · 8

Ὁμοίως.

Ζεὺς γυμνὸς κραδαίνων κεραυνόν Α · 8

Κεφαλή Διός.

Γρύψ. Ὄνομα ἄρχοντος κατὰ πτώσιν
ὀνομαστικὴν Α · 7

Ἴδε ὡσαύτως Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 137.

Βουθρωτόν. Ἀποικιακὰ καὶ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Τιβερίου μετὰ τῶν Λατινικῶν ἐπιγραφῶν C.I.BVT ἢ C.A.BVT (Colonia Julia ἢ Augusta Buthrotum) καὶ ὀνόματα τῶν διάνδρων μετὰ τίτλων II VIR EX D.D., II VIR q[ui]nquennalis], κτλ. Πλήρη κατάλογον ἴδε παρὰ Imhoof, (*Mon. Gr.*, σελ. 138).

Ἑλέα ἐν Θεσπρωτίᾳ. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης ἀνήκουσιν εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα. Οἱ τύποι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Leake (*Num. Hell.*, σελ. 48), ἀναφερόμενοι εἰς τὸν Ἀδὴν ταῦτίζουσι τὴν χώραν πρὸς τὴν Ἑλεάτιδα, δι' ἧς ἔρρεον οἱ ποταμοὶ Ἀχέρων καὶ Κωκυτός.

Κεφαλὴ Δήμητρος κατ' ἐνώπιον.

ΕΛΕΑΙ Κέρβερος Α . 8
(B. M. Cat., Πιν. XVIII, 11.)

Πήγασος.

ΕΛΕΑΙ Τρίαινα Α . 55
(Αὐτόθι, Πιν. XVIII, 10.)

Ἐπὶ κομματίου εὐρισκομένου ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου ὁ Δρ. Friedlaender ἀναγινώσκει [Ε]ΛΕΑΤΑΝ (*Z. f. N.* VI. 15).

Κασσώπη. Ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα ἐπιγεγρ. ΚΑΣΞΩΠΑΙΩΝ ἐπὶ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἐτέρας ὀφείας τοῦ νομίσματος.

Πρὸ τοῦ 342 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης.

*Οφίς συνεσπειρωμένος Α . 8

*Ομ. (B. M. Cat. Πιν. XVIII, 7.)

Περιστερὰ ἱπταμένη ἐν στεφάνῳ Α . 8

238-168 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετὰ πόλου.

Κάλαθος μυστικὸς μετὰ ὀφείας ἐλισσομένου περὶ αὐτόν Ρ 81 κ.

Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου καὶ ὄνομα ἄρχοντος.

*Αετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ ἐν στεφάνῳ δρυὸς (B. M. Guide, Πιν. LV, 18.)
Ρ 72-66 κ.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης.

Περιστερὰ Α . 75

Κεφαλὴ Διονύσου.

*Αμφορεύς Α . 7
(B. M. Cat., Πιν. XXXII, 6.)

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον.

*Οφίς (Αὐτόθι, Πιν. XXXII, 5.) Α . 55

Ἡ πόλις αὕτη ἔκοψε χαλκᾶ νομίσματα καὶ κατὰ τοὺς Ῥωμαίους χρόνους ἐπιγεγραμμένα ΚΑΣΞΩΠΑΙΩΝ ΜΟΛΟΣΞΩΝ. (B. M. Cat., *Thes.*, κτλ. σελ. 99).

Μολοσσοί.

Ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα πρὸ τοῦ 342 π. Χ.

Περὶστερὰ ἱπταμένη.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΜΟΛΟΣΞΩΝ περὶ κυκλικὴν ἀσπίδα.

(B. M. Cat., XVIII, 14.)

Κεφαλὴ Διός.

Μ—Ο Κεραυνός Α 15 κ.

ΜΟΛΟΣΞΩΝ Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ
Α 6

Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ . . . Α 75

Κεραυνὸς μετὰ Μ καὶ κέρατος
Ἀμαλθείας, ἐν στεφάνῳ δρυὸς Α 1

Νικόπολις. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀκτίου. Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Γαλλιανοῦ.

Τύποι (B. M. Cat., Πίν. XIX) ἀναφερόμενοι συνήθως εἰς τοὺς κατὰ πενταετίαν Ἀκτίους ἀγῶνας τοὺς ἀγομένους ἐν Νικοπόλει πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀκτίου Ἀπόλλωνος καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ναυμαχίας τοῦ Ἀκτίου. Ἐπιγρ. ΝΙΚΟΠΟΛΙΣ ΙΕΡΑ, ΙΕΡΑΣ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ, ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΚΤΙΣΜΑ, ΝΕΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ, ΝΕΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑΣ ΑΣΥΛΟΥ(ς), Η ΠΡΟΣ ΑΚΤ, κτλ. ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΣΩΤΗΡ ΠΟΛΕΩΣ Ὀπ. ΑΠΟΛΛΩΝ ΛΕΥΚΑΤΗΣ, Imhoof, (Mon. Gr. σελ. 141), ἐπίσης ἐπιγραφὴ ΦΙΝΑΙΟΣ συνοδεύουσα τὸν τύπον Ἀσκληπιοῦ ἱσταμένου. Ἀγῶνες ΑΚΤΙΑ.

Πανδοσία, ἐπὶ τοῦ Ἀχέροντος ποταμοῦ.

ΧΑΛΚΑ 238-168 π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου καὶ ὄνομα ἄρχοντος.

ΠΑΝ Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ δρυὸς .
(B. M. Cat., Πίν. XXXII, 9.) Α 75

Φοινίκη. Αὕτη κατὰ τὸν Πολύβιον (II. 5, 8) ἦτο ἡ σπουδαιότατη πόλις τῆς Ἠπείρου μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ βασιλείου τῶν Μολοσσῶν. Διὰ τοῦτο πιθανῶς ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἠπειρωτικῆς δημοκρατίας καὶ τὸ νομισματοκοπεῖον τοῦ συμμαχικοῦ νο-

μίσματος. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἔκοψεν καὶ ἀστικά νομίσματα χαλκᾶ.

238-168 π. X.

Κεφαλὴ Διὸς (;

ΦΟΙΝΙΚΑΙΕΩΝ Κεραυνὸς ἐν στε-
φάνῳ . Α · 7
» Ἐπιδορατὶς Α · 7
(B. M. Cat., Πίν. XXXII, 10, 11.)

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

Ἐπίσης αὐτοκρατορικὰ Κλαυδίου, Νέρωνος καὶ Τραϊανοῦ.

ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἀλέξανδρος, υἱὸς τοῦ Νεοπτολέμου, 342-326 π. X. Τοῦ βασιλέως τούτου τὰ χρυσᾶ νομίσματα ἐκόπησαν σχεδὸν βεβαίως ἐν τῇ νοτίῃ Ἰταλίᾳ, ὅπου μετέβη ὁ Ἀλέξανδρος ἐν ἔτει 332 π. X. πρὸς βοήθειαν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τῶν Λευκανῶν καὶ Βρεττίων. Κατὰ τεχνοτροπίαν οἱ ἀργυροὶ στατῆρες ὁμοιάζουσι τὰ μέγιστα πρὸς τὰ χρυσᾶ νομίσματα, τὸ βάρος ἕως αὐτῶν (165 κ.), ὃν τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τῶν Κερκυραϊκῶν νομισμάτων, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς Ἡπειρωτικῆς αὐτῶν προελεύσεως. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα εἶνε ἀναμφιβόλως Ἡπειρωτικά.

Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου μετὰ στε-
φάνου δρυός. (Πίναξ IE'. 3.)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΠΤΟ-
ΛΕΜΟΥ Κεραυνός. Χ Στατ. 133 κ.
Ρ Στατ. 165 κ.

Κεφαλὴ Ἥλιου.

(B. M. Cat., Πίν. XX, 2.)

ΑΛΕΞ Κεραυνός. Χ $\frac{1}{12}$ στατῆρος.

Ὅμοιος.

Ὅμοιος Ρ Διόβολ.

Ἄετὸς μετὰ κλειστῶν πτερύγων.

ΑΛΕΞΑ. ΤΟΥ ΝΕ Κεραυνός. Α · 65

Πύρρος, 295-272 π. X. Ὡς ὁ Ἀλέξανδρος, οὕτω καὶ ὁ Πύρρος ἔκοψε νομίσματα ἐν διαφόροις τόποις τῶν κτήσεων αὐτοῦ, κυρίως μὲν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπείρῳ. Πάντα τὰ χρυσᾶ νομίσματα καὶ τὰ ἀργυρᾶ κομμάτια τῶν 90 κ. εἶνε κατασκευῆς τῶν Συρακουσῶν, ὡς ἐπίσης τὰ κάλιστα τῶν χαλκῶν αὐτοῦ νομισμάτων. Τὰ Ἀττικοῦ σταθμοῦ

τετράδραγμα καὶ δίδραγμα αὐτοῦ φαίνεται ὅτι ἐξεδόθησαν ἐν Λοκροῖς τῆς Βρεττίας· τὰ δὲ Μακεδονικὰ χαλκὰ νομίσματα αὐτοῦ διακρίνονται διὰ τῆς ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως Μακεδονικῆς ἀσπίδος ἐν ᾗ τὰ ἐν Ἡπείρῳ κοπέντα φέρουσι τὴν κεφαλὴν τοῦ Διὸς καὶ εἶνε τέχνης μᾶλλον ἀξέστου.

Ἐπιγρ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΥΡΡΟΥ, συνήθως πλήρης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν νομισμάτων καὶ τινων τῶν Ἡπειρωτικῶν χαλκῶν κομματίων, ἐφ' ὧν τὸ ὄνομα ἐμφανίζεται ἐν μονογραφῇματι.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(Πίναξ ΙΕ'. 4.)

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου δρυοστεφῆς.

(Πίναξ ΙΣ'. 11)

Κεφαλὴ Ἀχιλλέως κρανοφόρος.

(Πίναξ ΙΕ'. 5.)

Κεφαλὴ Περσεφόνης, μετὰ κόμης καταπιπτούσης καὶ στεφάνου σταχυῶν. (Πίναξ ΙΕ'. 6.)

ΦΘΙΑΣ Κεφαλὴ Φθίας μετὰ καλύπτρας.

Κεφαλὴ Περσεφόνης, ὡς ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(B. M. Cat., XX. 15.)

Μακεδονικὴ ἀσπίς, ἐξ ἧς τὸ μονογράφημα ΠΥΡ.

Κεφαλὴ Διὸς Δωδωναίου.

Νίκη μετὰ στεφάνου καὶ τροπαίου. .

Χ Στατήρ.

Ὅμοιος Χ Ἡμιστατήρ.

(B. M. Guide, Πίν. XLVI, 25, 26.)

Διώνη μετὰ σκήπτρου καθημένη ἐπὶ θρόνου. Ρ Τετράδρ.

Θέτις μετὰ καλύπτρας ἐπὶ ἵπποκάμπης, φέρουσα τὰ ὅπλα τοῦ Ἀχιλλέως Ρ Διδρ.

Ἀθηνᾶ μετὰ δόρατος καὶ ἀσπίδος, ἐν στάσει μαχομένης. . Ρ 90 κ.

Κεραυνός. Α 1·1

(Gardner, Types, Πίν. XI. 27.)

Δήμητρα ἐπὶ θρόνου καθημένη.

(B. M. Cat., Πίν. XX, 14.) Α 95

Στάχυς ἐν στεφάνῳ δρυός. . Α 75

ΑΣΙ Μακεδονικὴ περικεφαλαία ἐν στεφάνῳ δρυός. Α 65

(B. M. Cat. Πίν. XX, 16.)

Κεραυνός ἐν στεφάνῳ δρυός. Α 95·75

Ἡ πεπλοφόρος κεφαλὴ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΦΘΙΑΣ ὑποτίθεται συνήθως ὅτι εἶνε ἡ εἰκὼν Φθίας τῆς μητρὸς τοῦ Πύρρου. Ἐν τούτοις τινὲς βλέπουσιν ἐν αὐτῇ ἰδανικὴν τινα προσωποποίησιν τῆς Θεσσαλικῆς χώρας Φθίας, ὁπόθεν κατῆγεν ὁ Πύρρος τὸ ἑαυτοῦ γένος.

Εἰς τὸν βασιλέα τοῦτον κλίνει νὰ ἀποδώσῃ ὁ Δρ. Imhoof (*Mon. Gr.* σελ. 459) ὡραιότατην Ἀττικὴν δραχμὴν εὐρισκομένην ἐν τῇ ἐν Νεαπόλει Μουσείῳ Santagelo, φέρουσαν ἔμπ., κεφαλὴν Ἡρακλέους ἐν λεοντῇ, ὅπ., ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΙΟΝΥΣΟΝ ἐν ἄρματι πανθῆρων.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Πρὸ τοῦ 238 π. Χ.

ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ Ταῦρος κυρίσσω.

Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ δάφνης. Α·7

ΑΠ (μόνογρ.) Κεφαλὴ Διδῶ Δωδωναίου.

Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ δρυός. Α·1-7
(B. M. Cat. Πίν. XVII, 1, 2.)

238-168 π. Χ.

Κεφαλαὶ συνεζευγμένοι Διδῶ Δωδωναίου καὶ Διώνης.

ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ Ταῦρος κυρίσσω.
(Πίναξ ΙΕ'. 7.) Α· Διδ. 154-140 π.

Κεφαλὴ Διδῶ Δωδωναίου.

ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ Ἀετὸς ἐν στεφάνῳ
δρυός Α· Δραχ., 78-70 π.

Κεφαλαὶ Διδῶ καὶ Διώνης.

» Κεραυνὸς ἐν στεφ. δρυός
Α· (= Νικηφόρον) 52-48 π.

(B. M. Cat., Πίν. XVII, 8.)

Κεφαλὴ Διδῶ Δωδωναίου.

» Ὅμοιος.
Α· (= 1/2 Νικηφ.) 24-23 π.

(Αὐτόθι, Πίν. XVII, 9.)

Οἱ τύποι τῶν χαλκῶν νομισμάτων ὁμοιάζουσι τὸ πλεῖστον πρὸς τοὺς τῶν ἀργυρῶν. Ἐν τούτοις παρουσιάζουσι καὶ τινὰς ποικιλίας, ἥτοι·

Κεφαλὴ Διώνης.

ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ Τρίπους ἐν στεφάνῳ
δάφνης. Α·7

Κεφαλὴ Ἡρακλέους.

» Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ
δρυός. Α·5

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

» Ἐπιδορατὶς. Α·9

(B. M. Cat., Πίν. XVII, 12, 14, 15.)

Μετὰ τὸ 168 π. Χ.

Καίτοι δὲ ἡ νομισματοκοπία τῆς Ἠπείρου ἐπαύσατο, ἔτι ἐν ἔτει 168 π. Χ. ἡ χώρα ἡρημώθη ἀνηλεῶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων,

υπάρχουσιν ἐν τούτοις ἐξαιρετικά τινα νομίσματα, ἅτινα φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν ἐν Δωδώνῃ ἐν ὀνόματι ἱερέως τινὸς τοῦ ἱεροῦ Διὸς τοῦ Ναίου. Εἶνε δὲ ταῦτα ὀψίμου τεχνοτροπίας καὶ βεβαίως μεταγενέστερα τῆς πτώσεως τῆς δημοκρατίας. Φέρουσι δὲ τὴν ἐπιγρ. **ΙΕΡΕΥΣ ΜΕΝΕΔΗΜΟΣ ΑΡΓΕΑΔΗΣ.**

Κεφαλή Διὸς Δωδωναίου. | Προτομή Ἀρτέμιδος . . . Α 1·0

ΚΕΡΚΥΡΑ

[British Museum Catalogue of Greek coins, Thessaly—Aetolia, σελ. XLVII—L καὶ 115—167, μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων· ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner, 1883].

Αἱ μακραὶ σειραὶ νομισμάτων τῆς πλουσίας ταύτης καὶ δραστηρίου ναυτικῆς πολιτείας ἄρχονται περὶ τὸ 585 π. Χ. ὅτε, ἀποθανόντος Περιάνδρου τοῦ Κορινθίου, ἡ Κέρκυρα ἐγένετο ἀνεξάρτητος τῆς μητροπόλεως αὐτῆς. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τοῦ Κερκυραϊκοῦ νομίσματος εἶνε ἐλαφρὰ τις μορφή τοῦ Αἰγινήτικοῦ, τοῦ στατήρος ἔλκοντος κατ' ἀρχὰς 180—170 κ. τῆς δὲ δραχμῆς 90—85 κ. Αἱ ὅλκαὶ αὗται ἐκπίπτουσι βαθμιαίως μέχρι τοῦ 300 περίπου π. Χ. ὅτε ὁ στατήρ δὲν ἔλκει περισσότερον τῶν 160 κ. καὶ ἡ δραχμὴ περὶ τοὺς 80 κ.

Ὁ ἀμετάβλητος τύπος τῶν στατήρων τῆς Κερκύρας καθ' ἅπασαν τὴν ἀνωτέρω περίοδον εἶνε ὁ ἐξῆς:—

Δάμαλις μύσχον θηλάζουσα.
(Πίναξ ΙΕ'. 8.)

Δύο ἀστεροειδῆ κοσμήματα ἐπιμήκους σχήματος, ἐγκεκλεισμένα ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων κομματίων ἕκαστον ἐν ἰδίῳ ἐπιμήκει ἐγκοιλῶ, ἐπὶ δὲ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ. . . Ρ Στατήρ.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ περιόδῳ τὰ νομίσματα εἶνε ἀνεπίγραφα, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 450 π. Χ. περίπου φέρουσι γενικῶς τὴν ἐπιγρ. ΚΟΡ.

Ἡ προέλευσις τῶν τύπων τούτων εἶνε λίαν σκοτεινὴ. Ἡ δάμαλις καὶ ὁ μύσχος εἶνε γνωστότατον ἀνατολικὸν σύμβολον συνδε-

όμενον πρὸς τὴν λατρείαν τῆς Ἀσιατικῆς Θεότητος τῆς φύσεως, τῆς συνήθως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ταυτιζομένης πρὸς τὴν Ἥραν ἢ τὴν Ἀρτεμιν (E. Curtius, *Arch. Zeit.*, 1855, σ. 3). Μετὰ τοιαύτης τινὸς σημασίας ἡ δάμαλις καὶ ὁ μόσχος ἀπαντῶσι συχνὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Εὐβοϊκῆς Καρύστου, εἶνε ὅμως ἀθέβαιον, ἂν οἱ Κερκυραῖοι κατῆγον τὸν τύπον ἐκ τῆς Εὐβοίας ἢ παρέλαβον αὐτὸν ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ὁ ὀπίσθιος τύπος ἐθεωρήθη συνήθως ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Eckhel, ὡς κατὰ συνθήκην παράστασις τις τῶν περιφήμων κήπων τοῦ Ἀλκινόου, τῶν Κερκυραίων ἐπαιρομένων, ὅτι κατῆγοντο ἀπὸ τῶν Φαιάκων, καὶ ταυτιζόντων τὴν νῆσον αὐτῶν πρὸς τὴν Ὀμηρικὴν Σχερίαν (Θουκυδ. I. 25),

Ἐν τούτοις ἡ ἐξήγησις αὕτη ἐγκατελείφθη ἤδη γενικῶς ὡς φαντασιώδης, ἡ δὲ θεωρία τοῦ καθηγητοῦ Gardner (*Num. Chron.* 1881, σ. 1) ὅτι ὁ τύπος εἶνε ἡλιακὸς καὶ συνδέεται πρὸς τὴν λατρείαν Διὸς τοῦ Ἀρίστου, Ἀρισταίου ἢ Ἀπόλλωνος Νομίου εἶνε μᾶλλον παραδεκτέα.

Ὁ συνηθέστερος τύπος τῶν δραχμῶν τῆς Κερκύρας πρὸ τοῦ 300 π. Χ. εἶνε ὁ ἐξῆς : —

Προτομή δαμάλεως.

Ἀστὴρ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ
 Ρ 86 κ. Δραχμῆ.
 (B. M. Cat. Πίν. XXI, 3-5.)

Τὰ ἡμίδραχμα καὶ τέταρτα δραχμῶν φέρουσι παρὰ τὸν ἀστέρα ποτὲ μὲν κεφαλὴν Ἥρας, ποτὲ δὲ ἀμφορέα ἢ κάνθαρον ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως. Οἱ ὀβολοὶ φέρουσιν ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως σταφυλὴν, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας κεφαλὴν κριοῦ ἢ ἐγκοῖλον μαιανδρῶν στανυρὸν (*swastika*).

Οἱ τύποι τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἐξαίρεσει ὀλίγων εἶνε Διονυσιακοί. Ποικιλίας ἐν ἴδῃ B. M. Cat., *Thes.*, ἐ. λ. *Coreyra*, Πίν. XXII.

Περὶ τὰ 338-300 π. Χ.

Μετὰ τὴν ὑπὸ Φιλίππου ἐν ἔτει 338 κατάληψιν τῆς Κορίνθου ἡ Κέρκυρα, ὡς πολλαὶ ἄλλαι ἀποικίαι τῆς Κορίνθου, ἤρξατο

κόπτουσα στατῆρας ὁμοίους πρὸς τοὺς τῆς Κορίνθου, φέροντας ὅμως τὴν ἐπιγρ. ΚΟΡ (συνήθως εἰς μονογράφημα) ἢ Κ.

Περὶ τὰ 300-229 π. Χ.

Περὶ τὰ 300 π. Χ. φαίνεται ὅτι συνέβη ἐν Κερκύρα ἀφομοίωσις τις μεταξὺ τῶν σταθμητικῶν κανόνων τῆς Αἰγίνης καὶ Κορίνθου. Οἱ στατῆρες τῶν 160 κ. ἔπαυσαν ἐκδιδόμενοι, ἐνῶ αἱ παλαιαὶ δραχμαὶ τῶν 80 κ. ἀπέβησαν νῦν διδραχμα, τῆς δραχμῆς ταύτισθείσης κατὰ σταθμὸν πρὸς τὴν Κορινθιακὴν δραχμὴν τῶν 40 κ. (ἴδε B. M. Cat., Πίν. XXII. 17, 18 καὶ XXIII. 1, 2).

ΚΟΡΚΥΡΑΙ Προτομή βοός.

Διπλοῦν ἀστεροκόσμητον κόσμημα .
Ρ 80 κ. Δίδρ.

Βοῦς καὶ μόσχος.

ΚΟΡ Ἀπλοῦν ὁμοιον. Ρ 40 κ. Δρ.

Ἀμφορεῖς.

ΚΟΡΚΥΡΑΙ Ἀστῆρ . Ρ 40 κ. Δρ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

Χ Θύρσος καὶ σταφυλή. Ρ 13 κ. Διδύβ.

Οἱ τύποι ὡς καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην περίοδον εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον Διονυσιακοί. Ὑπάρχει ἐντούτοις ἡ ἐξῆς σπουδαία σειρά: —

Πρῶτα πλοίου.

| ΚΟ Κάνθαρος Α · 7

Τὸ ἰδιάζον τῶν νομισμάτων τούτων εἶνε ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου εἶνε γεγραμμένον ἐπ' αὐτοῦ, π. χ. ΑΛΚΑ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, ΕΥΚΛΕΙΑ, ΕΥΝΟΜΙΑ, ΘΗΡΑ, ΚΟΡΚΥΡΑ, ΚΩΜΟΣ, ΚΥΠΡΙΞ, ΛΑΟΝΙΚΑ, ΝΕΟΤΗΣ, ΝΙΚΑ, ΠΑΛΛΑΣ, ΠΡΩΤΑ, ΞΩΤΕΙΡΑ, ΦΑΜΑ, ΦΩΞΦΟΡΟΣ, κτλ. Ὁ καθηγητὴς Gardner εἰσηγεῖται τὴν ιδέαν (*Journ. Hell. Stud.*, II. 96) ὅτι ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων ἀπεικονιζομένη ναὺς δυνατόν νά εἶνε ἀγωνιστικὸς τύπος ἀναφερόμενος εἰς ναυτικούς ἀγῶνας ἐν τοῖς ὕδασι τῆς Κερκύρας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν τοῦ Ποσειδῶνος, Διονύσου, ἢ τοῦ Ἀκτίου Ἀπόλλωνος.

Περὶ τὰ 229-48 π. Χ.

Ἐν ἔτει 229 π. Χ. ἡ Κέρκυρα ὑπετάχθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὁποίων τῇ ἐπετράπη νά διαφυλάξῃ τὴν

αὐτονομίαν αὐτῆς. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης εἶνε τῶν ἐξῆς τύπων. Πάντα δὲ φέρουσι τὸ μονογράφημα τῆς Κερκύρας (R).

✓ Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ κισσοστεφής. Πήγασος Ρ 80 κ. Διδρ.
(B. M. Guide, Πίν. LV, 19.)

Κεφαλὴ Διώνης μετὰ πέπλου. Ὅμ. ἐν στεφάνῳ. Ρ 48 κ. (Νικηφόρ.)
(B. M. Cat., Πίν. XXIV, 4.)

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης. Πήγασος Ρ 38 κ. Δρ.

Ὅμοίως. Ὅμ. (B. M. Cat., Πίν. XXIV, 6-10.)
Ρ 28 κ. (1/2 νικηφόρ.)

✓ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. Ὅμοίως » » Ρ 28 κ.

Κεφαλὴ Διονύσου. Ὅμοίως » » Ρ 28 κ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσι κεφαλὰς Διονύσου, Διώνης καὶ Ποσειδῶνος. Ὅπ., κύνθαρον ἢ ἀμφορέα, κεφαλὴν βοός, πρῶραν τρίαINAN, ἀκροστόλιον, στάχυν. Τούτοις δ' ἔπεται ἑτέρα τις σειρά χαλκῶν νομισμάτων φερόντων τὰ ὀνόματα τῶν πρυτάνεων τῆς πόλεως τῆς Κερκύρας, ὡς ἀπεδείχθη σαφῶς διὰ τῆς ἐμφανίσεως οὐχὶ ὀλιγώτερον τοῦ ἡμίσεος τῶν γνωστῶν ὀνομάτων μετὰ τοῦ τίτλου τῶν πρυτάνεων ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς αὐτῆς πρὸς τὰ νομίσματα ἐποχῆς (Boeckh, C. I. Gr. 1870).

Κεφαλὴ Ἡρακλέους. ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ Πρῶρα καὶ ὄνομα
πρυτάνεως Χ 8

Ὅνόματα πρυτάνεων, ΑΡΙΣΤΕΑΣ, ΔΑΜΟΣΤΡΑΤΟΣ, ΗΡΩ-
ΔΗΣ, ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ, ΝΙΚΑΝΩΡ, ΣΤΡΑΤΩΝ, ΞΩΣΙΓΕΝΗΣ, ΞΩ-
ΣΤΡΑΤΟΣ, ΦΑΛΑΚΡΟΣ, ΦΙΛΩΝ, ΦΙΛΩΝΙΔΑΣ, ΦΙΛΩΤΑΣ, κτλ.
(B. M. Cat. Πίν. XXIV, 18).

48 π. Χ.—138 π. Χ. Ἀπὸ Ἰ. Καίσαρος μέχρις Ἀδριανοῦ.

Καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον ταύτην ἡ πόλις τῆς Κερκύρας ἐξηκολούθει κόπτουσα αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα, ἐφ' ὧν ἀπει-
κονίζονται συχνὰ αἱ θεότητες ΖΕΥΣ ΚΑΣΙΟΣ καὶ ΑΓΡΕΥΣ μετὰ
ὀλογράφων τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, πρὸς δὲ καὶ ὁ Ἄρης. Ὁ πρῶτος

παρίσταται συνήθως ἐν τῇ στάσει Διὸς ἐπὶ θρόνου καθημένου. Ὁ δ' Ἀγρεύς εἶνε παράστασις ἀνδρὸς πωγωνοφόρου ἱσταμένου, ἐν μακρῷ χιτῶνι, κρατοῦντος δὲ κέρας Ἀμαλθείας (B.M. Cat., Πίν. XXV. 7). Ἡ λατρεία τοῦ ποιμενικοῦ τούτου θεοῦ ἐσχετίζετο πρὸς τὴν τοῦ Ἀρισταίου.

138-222 π. X. Ἀπὸ Ἀντωνίνου μέχρι Καρακάλλα

Τὰ αὐτοκρατορικά νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης φέρουσι τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τύποι εἶνε οἱ ἐξῆς· Ζεὺς Κάσιος, Ἀγρεύς, Ἄρης, πλοῖον ἱστιοδρομοῦν, Πήγασος, Διόνυσος ἐπὶ πάνθηρος, κτλ. (B. M. Cat. Πίν. XXVI.).

AKARNANIA

[British Museum Catalogue of Greek coins, Thessaly—Aetolia, π. LI-LIV· καὶ 168-193 μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner Imhoof-Blumer, Die Münzen Akarnaniens ἐν Numism. Zeitschrift, X. σελ. 1-180, Vienna, 1878].

Ἀκαρνανία ἡ μετὰ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς Ἀχελώου καὶ τῆς πρὸς δυσμὰς θαλάσσης χώρα, παρέλαβε τὸν σταθμητικὸν κανόνα τῶν νομισμάτων αὐτῆς παρὰ τῶν δύο ἀνθουσῶν ἀποικιῶν τῆς Κορίνθου, Ἀνακτορίου καὶ Λευκάδος. Πρὸ τῆς λήξεως τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος αἱ πόλεις τῆς Ἀκαρνανίας συνεκρότησαν ὁμοσπονδίαν, ἧς πρωτεύουσα ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀχελώου Στράτος.

Νῦν δ' ἤρξαντο κοπτόμενοι ἐν ἀπάσαις ταῖς παραλίαις Ἀκαρνανικαῖς πόλεσι στατῆρες κορινθιακῶν τύπων, ἧτοι φέροντες ἐμπρὸς κεφαλὴν Ἀθηνᾶς· ὅπ., Πήγασον, τὸ πλεῖστον πρὸς χρῆσιν τοῦ μετὰ τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἐμπορίου, ἔνθα κυρίως ἀνακαλύπτονται μέχρι τοῦ νῦν. Αἱ μεσόγειοι πόλεις Στράτος, Οἰνιάδαι κλπ. μικρὸν ἢ οὐδὲν μέρος ἔλαβον ἐν τῇ Κορινθιακῇ ταύτῃ νομισματοκοπίᾳ, ἔκοψαν ὅμως μικρὰ ἀργυρᾶ νομίσματα μετὰ τῶν ἰδίων αὐταῖς τύπων. Περὶ τὰ 300 π. X. ἡ Στράτος κατελήφθη ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν, ἡ δὲ Λευκὰς ἀντικατέστησεν αὐτὴν ὡς πρωτεύουσα τῆς Ἀκαρνανίας.

κῆς συμμαχίας. Ὅμοίως τὸ Θύρρειον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐξυψώθη εἰς σπουδαίαν πόλιν.

Δὲν δύναται ὅμως νὰ ὀρισθῇ κατὰ ποίαν ἀκριβῶς χρονολογίαν ἔπαυσαν ἐκδιδόμενοι οἱ μετὰ τύπου Πηγάσου στατῆρες, εἶνε ὅμως βέβαιον, ὅτι ἤδη κατὰ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ τρίτου αἰῶνος (περὶ τὰ 220) ὑπεσκελίσθησαν ὑπὸ συμμαχικοῦ τινος νομίσματος κανονικῶς ὠργανομένου, φέροντος ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψευς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐθνικοῦ ποταμίου θεοῦ Ἀχελώου ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας σχῆμα Ἀπόλλωνος Ἀκτίου καθημένου. Δύναται δὲ νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ Λευκάς ἦτο τὸ νομισματοκοπεῖον τῶν συμμαχικῶν τούτων νομισμάτων μέχρι τοῦ 167 π. Χ., ὅτε αὕτη ἀπεχωρίσθη τῆς Ἀκαρνανίας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἤρξατο κόπτουσα ἀργυρὰ νομίσματα ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ὀνόματι.

Μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην τὸ Θύρρειον ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τινα χρόνον τὰς σειρὰς τῶν συμμαχικοῦ τύπου νομισμάτων, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΘΥΡΡΕΩΝ ἀντὶ τῆς ΑΚΑΡΝΑΝΩΝ, μέχρις οὗ ταχέως κατόπιν πᾶσα νομισματοκοπία ἔπαυσεν ἐν τῇ χώρᾳ.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΣ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ.

	Πρὸ τοῦ 400	400—350	350—250	250—167	Μετὰ τὸ 167
Ἀλυζία	...	...	Ρ (Κορ.)	Λ	
Ἀνακτόριον	Ρ (Κορ.)	Ρ (Κορ.)	Ρ (Κορ.)	Λ	Ρ Λ
Ἄργος	...	...	Ρ (Κορ.)	Λ	
Ἀστακὸς	...	...	Ρ (Κορ.)		Ρ Λ
Θύρρειον	...	...	Ρ (Κορ.)	Λ	...
Κόροντα	...	...	Ρ (Κορ.)		
Λευκάς	Ρ (Κορ.)	Ρ (Κορ.)	Ρ (Κορ. καὶ συμ.)	Λ	Ρ Λ
Μεδεών	...	...		Λ	
Μητρόπολις	...	...	Ρ (Κορ.)	Λ	
Οἰνιάδαι	...	...	...		Λ
Πάλαιρος	...	...	Ρ (Κορ.)		
Φυτία	...	...	Ρ (Κορ.)	Λ	
Στράτος	Ρ	Ρ (συμ.)	Ρ (Κορ.)	Λ	

Ἀλυζία. Κορινθιακοὶ στατῆρες τοῦ 350-250 π. Χ. Ἐπιγρ., ΑΛΥ ἢ ΑΛΥΣΙΑΙΩΝ καὶ χαλκᾶ νομίσματα τῶν αὐτῶν χρόνων, ἀναφερόμενα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἡρακλέους, οὗτινος ὑπῆρχε ναὸς πλησίον τῆς πόλεως (Imhoof, *Akarnanien*, σελ. 46).

Ἀνακτόριον. Κορινθιακοὶ στατῆρες μέχρι μὲν τοῦ 350 π. Χ. φέροντες τὸ δίγαμμα (F)· μετὰ δὲ τὸ 350 φέροντες ΑΝΑ (συνήθως εἰς μονογράφημα), ΑΝΑΚΤΟΡΙΩΝ, κτλ., πρὸς δὲ μικρότερα κομμάτια συνήθως ἐπιγεγραμμένα ΑΚΤΙΟ, ΑΚΤΙΟΥ, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἀνακτορίου λατρείαν Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀκτίου, πρὸς δὲ ΑΚΤΙΑΞ παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς θεᾶς τῶν Ἀκτίων ἀγῶνων (Imhoof *ξ. ἀ. σ.* 63).

250-167 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΑΝ (μονογρ.) ἐν στεφάνῳ δάφνης .
Ρ 35 κ.

ΑΝΑΚΤΟΡΙΕΩΝ Λύρα. Α · 75
(B. M. *Cat.*, Πίν. XXVII. 10, 11.)

Ἄργος Ἀμφιλοχικόν. Κορινθιακοὶ στατῆρες (350-250) ἐπιγεγρ. Α, ΑΡ, ΑΡΓΕΙΩΝ, κτλ. ἢ ΑΜΦΙ, ΑΜΦΙΛΟΧΩΝ κτλ. καὶ χαλκᾶ νομίσματα τῶν ἐξῆς δύο τύπων : —

Κεφαλὴ ἄρρην νεανικὴ μετὰ κόμης βραχείας. ΑΡΓΕΙΩΝ Κύων. . . . Α · 75

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. » Γλαυξ κατ' ἐνώπιον. Α · 55
(B. M. *Cat.*, Πίν. XXVII. 14, 15.)

Ἀστακός. Κορινθιακοὶ στατῆρες (350-250), ἐπιγεγρ., ΑΞ, καὶ σύμβολον ἀστακός, (Imhoof *ξ. ἀ. σελ.* 101 καὶ B. M. *Cat.*, *Thes.*, σελ. 173).

Θύρρειον. Ἡ πόλις αὕτη κατὰ ὀψίμους χρόνους ἦτο ἀρκοῦντως σπουδαία, μετὰ δὲ τὸν χωρισμὸν τῆς Λευκάδος ἀπὸ τῆς Ἀκαρνανίας ἐν ἔτει 167 π. Χ. ἀπέβη τὸ κύριον νομισματοκοπεῖον τοῦ ἀργύρου ἐν Ἀκαρνανίᾳ. Ἐκοψε Κορινθιακοὺς στατῆρας (350-229(;) π. Χ.) ἐπιγεγραμμένους Θ, ΘΥ, ΘΥΡ, ΘΥΡΡ, ἴσως δὲ καὶ τινὰ κομ-

μάτια ἔλκοντα περὶ τοὺς 106 κ., μετὰ Κορινθιακῶν τύπων καὶ κεφαλῆς Ἀχελώου τεθειμένης ὡς σύμβολον ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς. Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσιν ὁμοίως καὶ τὰ ἐξῆς χαλκᾶ νομίσματα : —

Κεφ. Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Ἀττικοῦ. | ΟΥΡΡΕΩΝ ἢ ΟΥΡ Γλαυξ. A·8-6

Πρβλ. ὅμοια νομίσματα μετ' Ἀττικῶν τύπων ἐν Ἀργεὶ καὶ Μεδεῶνι.

Μετὰ τὸ 167 π. X.

Ὅτε ἡ Λευκάς ἐχωρίσθη τῆς Ἀκαρνανίας, τὸ Θύρρειον φαίνεται ὅτι παρεδέχθη τοὺς τύπους τοῦ τότε πλέον παύσαντος νὰ ἐκδοῖται συμμαχικοῦ νομίσματος.

Κεφαλὴ ἀγένειος Ἀχελώου καὶ ὄνομα ἄρχοντος. | ΟΥΡΡΕΙΩΝ Ἀπόλλων Ἀκτιος γυνὴς καὶ καθήμενος, κρατῶν δὲ τόξον. P 165-132 κ. καὶ 73 κ.

(B. M. Cat., Πιν. XXX. 1.)

ΟΥΡΡΕ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. Ὄνομα ἄρχοντος ἐνστεφάνω. P 45κ

Μεταξὺ τῶν ὀνομάτων ἀρχόντων εὐρίσκομεν καὶ τὸ ΞΕΝΟΜΕΝΗΞ, ὅστις δυνατόν νὰ εἶνε πρόγονός τις τοῦ ἐκ Θυρρείου Ξενομένους τοῦ φιλοξενήσαντος τὸν Κικέρωνα, ὅτε ἐν ἔτει 51 καὶ 50 π. X. διέβη τῆς πόλεως.

Κόροντα. Κορινθιακοὶ στατῆρες (350-250). Ἐπιγρ. K καὶ ἡ λεγομένη Μακεδονικὴ ἀσπίς.

Ἡράκλεια. Ἴδε Ἡράκλειαν τῆς Βιθυνίας.

Λευκάς. Ἡ πόλις αὕτη ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος κοπτοῦσα Κορινθιακοὺς στατῆρας, ἐξηκολούθησε δὲ τοῦτο μέχρι τοῦ 250 π. X., μετὰ τῶν ἐπιγρ. Λ, ΛΕ, ΛΕΥ, ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ, κτλ., ὡς πρωτεύουσα τῆς Ἀκαρνανικῆς συμπολιτείας.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Στράτου φαίνεται ὅτι ἀπέβη ὁ τόπος τῆς κοπῆς σειρᾶς Κορινθιακῶν στατῆρων διακρινομένων διὰ τῶν γραμμάτων ΑΚ (ἐν μονογρ.). Τὰ χαλκᾶ δὲ νομίσματα τῆς Λευκάδος (τοῦ 350-250) εἶνε τῶν ἐξῆς τύπων : —

Α Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	Χίμαιρα Α · 75 (B. M. Cat., Πίν. XXVIII, 1.)
(Συνήθως ἐπικεκκοιμένα ἐπὶ χαλκῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας).	
ΑΚ Κεφαλή ταύρου ἀνθρωποκεφάλου (Ἀχελῷος).	ΛΕ Χίμαιρα Α · 8
Ὁμ. ἡ κεφαλή Ἀφροδίτης.	» Τρίαινα Α · 7 (B. M. Cat., Πίν. XXVIII, 4.)
Βελλεροφόντης ἐπὶ τοῦ Πηγάσου.	ΛΕΥ Χίμαιρα Α · 7 (Αὐτόθι, Πίν. XXVIII, 6.)
Πήγασος.	ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ Τρίαινα . . . Α 5
Α Κεφαλή Πηγάσου.	Δελφίς καὶ τρίαινα Α · 5
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	ΛΕΥ Πρῶρα Α · 7 Αὐτόθι, Πίν. XXVIII, 11.)
Α Πήγασος.	Ὅμοιος Α · 6

Ἀπὸ τοῦ 250 μέχρι τοῦ 167 π. Χ. περίπου ἡ Λευκάς ἤτο πιθανῶς τὸ κύριον νομισματοκοπεῖον τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἀκαρνανικῆς συμπολιτείας. Ἴδε τὰ συμμαχικά νομίσματα (σελ. 418).

Μετά τὸ 167 π. Χ.

Ἐν ἔτει 167 π. Χ. ἡ Λευκάς ἐχωρίσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ τῆς Ἀκαρνανικῆς συμπολιτείας, ἐξηκολούθησεν ὅμως νὰ εἶνε σπουδαία πόλις καί, ὡς ἡ Κέρκυρα, φαίνεται ὅτι διετήρησεν τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς ὑπὸ Ῥωμαϊκὴν προστασίαν. Εἰς τὴν περίοδον αὐτὴν δύναται νὰ καταταχθῇ ἡ μακρὰ σειρὰ ἀργυρῶν νομισμάτων φερόντων ὀνόματα ἀρχόντων (πρυτάνεων;), ὧν πλείονες τῶν τεσσαράκοντα εἶνε γνωστοί.

Ἀγαλμα τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης Αἰνείας μετ' ἐμβλημάτων ἥτοι: — Μήνη, ἀκροστόλιον, γλαύξ, ἔλαφος καὶ σκῆπτρον, οὗ ἐπικάθεται περιστερά. Τὸ ὄλον τοῦ τύπου ἐν στεφάνῳ	ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ Πρῶρα καὶ ὄνομα ἀρχοντος Α Ἀττ. Δίδρ (Πίναξ ΙΕ'. 9.)
---	---

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.

(B. M. Cat., Πιν. XXVII. 17.)

ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ Ῥόπαλον ἐν στεφάνῳ
καὶ ὄνομα ἄρχοντος
Α 77, 67 καὶ 59 κ.

Ὁ τύπος τῆς θεᾶς τῶν Λευκαδικῶν τούτων νομισμάτων ἐπα-
τίσθη ὑπὸ τοῦ Ε. Κουρτίου (*Hermes*, X. 243) πρὸς τὸ ἄγαλμα
τῆς Ἀφροδίτης Αἰνείαδος, ἧς ὁ ναὸς ἔκειτο ἐπὶ νησίδος εὐρισκο-
μένης εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ τὴν Λευκάδα ἀπὸ τῆς στερεᾶς
χωρίζοντος πορθμοῦ. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς τελευταίας ταύτης
περιόδου τῆς Λευκαδικῆς αὐτονομίας φέρουσι τὰ αὐτὰ ὀνόματα
ἀρχόντων, ἅτινα καὶ τὰ ἀργυρᾶ (*Imhoof* ξ. ἀ. σ. 135).

Μεθεῶν

ΧΑΛΚΟΣ. Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

ΜΕ Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ κό-
μης βραχείας.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος μετὰ κό-
μης μακρᾶς.

Κεφαλή Ἀθηναῖς

Α ἢ Μ ἐν στεφάνῳ δάφνης. Α 7

Μ - Ε Τρίπους Α 7

» Ὅμοιος ἢ γλαύξ . Α 7-6
(B. M. Cat., Πιν. XXIX. 9, 10.)

Μητροπόλις. Κορινθιακοὶ στατῆρες (350-250) φέροντες
ΜΗ (μονογρ.). (*Imhoof* ξ. ἀ. σ. 142).

Οἰνιάδαι. Περὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν φερόντων
τὸ δίγαμμα (F) καὶ Τ (τριώβολον), τῶν συγχέως ἀποδιδομένων
εἰς τοῦ Οἰνιάδας, ἴδε **Στράτον**. Οἱ Αἰτωλοὶ κατέλαβον τοὺς Οἰνιά-
δας ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ χαλκᾶ νομί-
σματα τῆς πόλεως ταύτης δὲν εἶνε τῆς παλαιᾶς τεχνοτροπίας,
δύσκολον εἶνε νὰ ἐκόπησαν πρὸ τοῦ 219 π. Χ., ὅτε Φίλιππος ὁ
Ε΄. ἀφῆρεσεν τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν Αἰτωλῶν, οὐδὲ δύνανται νὰ ὦσι
μεταγενέστερα τοῦ 211 π. Χ. ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέστρεψαν αὐτὴν
τῷ λαῷ τούτῳ.

219-212 π. Χ.

Κεφαλή Διός.

(B. M. Cat., Πιν. XXIX, 14.)

ΟΙΝΙΑΔΑΝ Κεφαλή ταύρου ἀνθρω-
πομόρφου, τοῦ Ἀχελώϊου δηλαδὴ,
καὶ ΑΚΑΡ ἐν μονογραφίᾳ. Α 9

Πάλαϊρος. Ἀργυρᾶ νομίσματα τοῦ 350-250 π. Χ. Imhoof
ἔ. ἀ. σ. 153.

Κεφ. γυναικεία καὶ μονογρ. ΠΑΛΑΙΡ | Πήγασος. Ρ 25 κ.

Στράτος. Μέχρι τοῦ πρώτου μέρους τῆς τρίτης ἑκατονταε-
τηρίδος αὕτη ἦτο ἡ κυριωτάτη πόλις τῆς Ἀκαρνανικῆς συμπολι-
τείας. Κατόπιν περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Αἰτωλῶν, ἡ δὲ
Λευκὰς ἐγένετο ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας. Τὰ νομίσματα τῆς
Στράτου μερίζονται ὡς ἑξῆς: —

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀχελῷου μετὰ πώγωνος, ἀντωπός. (B. M. Cat., Πίν. XXIX, 15.) Ὁμοίως.	Ξ—Τ—Ρ—Α (ἐπ' ἀριστ.) Ἐγκοι- λὸν τετράγωνον, ἐν ᾧ κεφαλὴ Καλ- λιρρόης ἀντωπός. . . Ρ 36 κ. Ξ—Τ—Ρ—Α (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλὴ νεανικῇ ἐν κατατομῇ . Ρ 15 κ.
---	---

Ἡ νύμφη Καλλιρρόη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἀχελῷου καὶ μήτηρ
Ἀκαρνᾶνος τοῦ ἐπωνύμου ἀρχηγέτου τῶν Ἀκαρνάνων (Παυσ.
VIII. 24. 9). Περὶ τὰ 400 π. Χ. τὰ αὐτόνομα ταῦτα νομίσματα
ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ συμμαχικῶν νομισμάτων τῶν αὐτῶν τοῖς
ἀνωτέρω τύπων, φερόντων ὅμως ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψέως Α-Κ
ἢ ὄνομα στρατηγοῦ (;), ΑΓΗΜΩΝ. Τὰ ἀκόλουθα δὲ νομίσματα,
ὧν τινα συνήθως ἀποδίδονται εἰς τοὺς Οἰνιάδας, τακτέα μᾶλλον ὑπὸ
τὴν Στράτον.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀχελῷου ἐν κατατομῇ. Ὁμοίως. Ὁμοίως. Κεφαλὴ Ἀχελῷου ἐν κατατομῇ. Ὁμοίως. Κεφαλὴ Ἡρακλέους, πωγωνοφόρου. (B. M. Cat., Πίν. XXIX, 11-13.)	Ρ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ· πέριξ ΚΑΛΛΙΡΟΑ . . . Ρ 34 κ. Τ μετὰξὺ κλαδίων δρυὸς ΚΑΛ. . Ρ 16 κ. ₹ T₃ ἐν πεδίῳ ἐγκοίλῳ . . Ρ 18 κ. ₹ T₄ ἐν πεδίῳ ἐγκοίλῳ . . Ρ 17 κ. ₹ T₅ ἐν πεδίῳ ἐγκοίλῳ . . Ρ 18 κ. ₹ T₆ μετὰξὺ δύο σταφυλῶν, ἐν τε- τραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . Ρ 14 κ.
--	---

Τὸ ἐπὶ τοῦ πρώτου τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων νομισμάτων δίγαμμα εἶνε πιθανῶς τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῶν *Φακαρνάνων*. Τὸ μέγα Τ σημαίνει πιθανῶς *Τριώβολον*. Ἡ σημασία τῶν μικροτέρων γραμμάτων, μετὰ τῶν ὁποίων εὔρηται τὸ Τ, εἶνε ἀμφίβολος. Ἐπὶ τοῦ τρίτου νομίσματος ἤθελε φανῇ ὅτι τὸ Τ ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἐπιγρ. ΣΤΡ(αίων)· ἐν ᾧ τὸ ΚΟ καὶ ΤΟ δυνατόν νὰ εἶνε τὰ ἀρχικά ὀνομάτων ἀρχόντων. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου νομίσματος τὰ τρία γράμματα Τ-Ρ-Ι δυνατόν νὰ σημαίνωσι *Τρι[ώβολον]*.

Τὸ ἀκόλουθον χαλκοῦν νόμισμα τῆς Στράτου ἀνήκει ἐπίσης εἰς τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα: —

Κεφαλὴ Καλλιρρόης (i) | ΣΤΡΑΤΙΩΝ Κεφαλὴ Ἀχελώου. Α·7
(B. M. Cat., Πίν. XXIX. 16.)

Φυτία. Δραχμαὶ Κορινθιακαὶ (ὀλκῆς 40 κ.) τοῦ 350-250 π. Χ. καὶ χαλκᾶ νομίσματα ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ τοῦ Μεδεῶνος. Κερ. Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης μακρᾶς. | Φ—Υ Τρίπους. Α·7

ΣΥΜΜΑΧΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

400-350 π. Χ. (Νομισματοκοπεῖον Στράτου)

Κεφαλὴ Ἀχελώου ἀνωπός. | Α—Κ Κεφαλὴ Καλλιρρόης, κατ'
(B. M. Cat., Πίν. XXVII. 1.) | ἐνώπιον. Ρ 29 κ.
Ὅμοίως. | Ὅμοίως, ΑΓΗΜΩΝ (στρατηγός;) ·
Ρ 30 κ.

350-300 π. Χ. (Νομισματοκοπεῖον Στράτου;).

Σειραὶ ἀργυρῶν δραχμῶν ἐπιγεγραμμέναι F (ἀρχικὸν τοῦ *Φακαρνᾶνες*) καὶ τριώβολα ἐπιγεγραμμένα Τ, περιγραφέντα ἀνωτέρω· ἴδε **Στράτος**.

300-250 π. Χ. (Νομισματοκοπεῖον Λευκάδος).

Σειραὶ Κορινθιακῶν στατήρων μετὰ ΑΚ ἐν μονογραφ. καὶ χαλκᾶ νομίσματα.

ΑΚ Κεφαλὴ Ἀχελώου. | Χίμαιρα Α·8

250-229 π. X. (Νομισματοκοπεῖον Θυρρείου ;).

Σειραὶ Κορινθιακῶν στατήρων ἡλαττωμένου βάρους μετὰ κεφαλῆς Ἀχελφίου ὡς συμβόλου. Ὀλκὴ 106 κ.

250(?)—167 π. X. (Νομισματοκοπεῖον Λευκάδος)

Ἐπιγρ. ΑΚΑΡΝΑΝΩΝ, καὶ ὄνομα στρατηγοῦ, ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ἢ ὀπισθίας ὀψεως τοῦ νομίσματος.

Κεφαλὴ Ἀχελφίου ἀγενεῖου.

(Πίναξ ΙΕ'. 10.)

Ὁμοίως.

(B. M. Cat., Πίν. XXVII. 4.)

Ὁμοίως.

Ὁμοίως.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

(B. M. Guide Πίν. LV, 20.)

Ἀπόλλων Ἀκτιος καθήμενος μετὰ τόξου. X 66 κ. P 156 καὶ 78 κ.

Ἀρτεμις λαμπαδηφόρος, τρέχουσα. P 65 κ.

Ἀπόλλων Κιθαρωδὸς ἱστάμενος. . . P 100 κ. καὶ 45 κ.

Ζεὺς κραδαίνων κεραυνόν. P 49 κ.

Ἀρτεμις μετὰ τόξου, φαρέτρης καὶ λαμπάδος τρέχουσα. . P 113 κ.

Κεφαλὴ Διός.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.

Προτομή Ἀθηνᾶς.

ΑΚ ἢ Α Κεφαλὴ Ἀχελφίου πωγωνοφόρου. A 95

Ὁμοίως. A 85

Ὁμοίως. A 95

(B. M. Cat., Πίν. XXVII, 6-8.)

ΑΙΤΩΛΙΑ.

[British Museum Catalogue of Greek Coins, Thessaly-Aetolia, s. LV-LVIII καὶ 194-200 μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner 1883].

Οἱ Αἰτωλοὶ μεθ' ἑλθὼν τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ἡρωϊκὴν φήμην, ἦσαν κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὁ θορυβωδέστατος καὶ μᾶλλον ἀπολίτιστος λαὸς τῆς Ἑλλάδος. Πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν ὑπάρχει οὐδ' ἔχνος ἐγχωρίου Αἰτωλικοῦ νομίσματος, οὐδ' ἤρξαντο κοπτόμενα συμμαχικὰ νομίσματα πρὸ τῆς συμπίξεως τῆς

Αιτωλικῆς συμμαχίας ἣν παρήγαγον αἱ εἰς Αἰτωλίαν ἐπιδρομαὶ τῶν Μακεδόνων (314-311 π. Χ.) καὶ τῶν Γαλατῶν (279 π. Χ.). Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὁπισθοτύπου τοῦ τετραδράχμου ὅστις σαφῶς ὑπαινίσσεται τὴν ἀπόκρουσιν τῶν τε Μακεδόνων καὶ τῶν Γαλατῶν ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν.

Περὶ τὰ 279-168 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κρόνους Κορινθιακοῦ.

(B. M. *Guide*, Πίν. XLII, 14.)

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ.

Ὅμοιως (Πίναξ ΙΓ', 12).

Προτομὴ Ἀρτέμιδος δαφνοστεφῆς μετὰ τόξου καὶ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.

Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεανικῆ (ὁ Αἰτωλός), φέρουσα στέφανον διαδήματι περιπεπλεγμένον.

(B. M. *Guide*, Πίν. XLII, 17.)

Κεφ. Ἀρτέμιδος δαφνοστεφῆς μετὰ τόξου καὶ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ἐν Κορινθιακῇ περικεφαλαίᾳ.

Κεφαλὴ Αἰτωλίας φέρουσα καυσίαν.

(B. M. *Cat.* Πίν. XXX, 8.)

Κεφαλὴ Αἰτωλοῦ μετὰ κόμης βραχείας, φέρουσα καυσίαν.

ΑΙΤΩΛΩΝ Αἰτωλία φέρουσα καυσίαν, βραχὺν χιτῶνα, χλαμύδα καὶ ἐνδρομίδας, ὀπλισμένη διὰ ξίφους καὶ δόρατος, καθημένη ἐπὶ ἀθροίσματος ἀσπίδων, ἔχουσα τὸ ἀριστερὸν τοῦ στήθους γυμνὸν καὶ κρατοῦσα Νίκην . . . Χ Στατήρ.

ΑΙΤΩΛΩΝ Ὅμοιος. Χ Ἡμιστά. (B. M. *Guide*, Πίν. XLII, 15.)

ΑΙΤΩΛΩΝ Ὅμ. ἀλλ' ἄνευ Νίκης. Ρ Τετράδρ. Ἀττικ.

» Ὅμ. Ρ Τετράδρ. Ἀττικ.

» Μαχητὴς γυμνὸς (Αἰτωλός) μετὰ καυσίας κρεμαμένης ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ, παραζωνίου ἀνηρτημένου εἰς τὰ πλάγια αὐτοῦ, ἱστάμενος δὲ καὶ στηριζόμενος ἐπὶ δόρατος καὶ ἔχων τὸν ἕνα τῶν ποδῶν ἐπὶ βράχου . . . Ρ 158 κ.

ΑΙΤΩΛΩΝ Ἡ Αἰτωλία καθημένη ἐπὶ ἀσπίδων . . . Ρ 82 κ. (B. M. *Guide*, Πίν. XLIII, 18.)

ΑΙΤΩΛΩΝ Κάπρος καὶ ἐπιδορατίς . . . Ρ 87 κ. (Imhoof, *Mon. Gr.*, Πίν. D., 18.)

ΑΙΤΩΛΩΝ Κάπρος Καλυδώνιος ἐν τῷ ἐξέργῳ ἐπιδορατίς . . . Ρ 41 κ.

ΑΙΤΩΛΩΝ Ὅμοιος . . . Ρ 38 κ.

Κεφαλή Αιτωλίας.

Ὁμοίως.

Κεφαλή Αιτωλοῦ (;) δαφνοστεφής.

Ὁμοίως. (B. M. Cat., Πίν. XXX, 11).

Ὁμοίως. (Αὐτόθι, Πίν. XXX, 12.)

Κεφ. Ἀθηνᾶς. (Αὐτόθι, Πίν. XXX, 13.)

ΑΙΤΩΛΩΝ Κάπρος Καλυδώνιος· ἐν

τῷ ἐξέρῳ ἐπιδορατίς. Α·7

» Ἐπιδορατίς. . . Α·7-6

» Τρόπαιον. . . . Α·7

» Ῥόπαλον. . . Ρ·45

» Ἐπιδορατίς καὶ σιαγὼν
τοῦ Καλυδωνίου κά-
πρου. . . . Α·7

» Ἡρακλῆς ἱστάμενος Α·7

Ἡ καθημένη παράστασις τῆς Αἰτωλίας¹ ἐπὶ τινων τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων εἶνε βεβαίως ἀντίγραφον τοῦ τῆς ἡρωίδος ἀγάλματος, τοῦ ἀφιερωθέντος ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν ἐν Δελφοῖς (Παυσ. X. 18.7 γυναικὸς ἄγαλμα ὠπλισμένης, ἡ Αἰτωλία δῆθεν) εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τῶν Γαλατῶν νίκης αὐτῶν. Ἐπὶ τῶν τετραδράχμων ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς εὗρηται γαλατικὴ σάλπιγξ (κάρνυξ), ἀπολήγουσα εἰς κεφαλὴν λύκου ἢ δράκοντος, τινὲς δὲ τῶν ἀσπίδων ἐφ' ὧν κάθηται φέρουσι Γαλατικά, ἄλλαι δὲ Μακεδονικὰ κοσμήματα.

Οὐδεμία τῶν Αἰτωλικῶν πόλεων ἔκοψεν αὐτόνομα νομίσματα. Τὰ ὀλίγα Αἰτωλικῶν τύπων χαλκᾶ νομίσματα θὰ ἐκόπησαν πιθανῶς ὑπὸ πόλεων συμμαχουσῶν τοῖς Αἰτωλοῖς, κειμένων ὅμως ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς ἰδίως Αἰτωλίας, ἢ μὴ ἐνεργῶν μελῶν τῆς συμπολιτείας, ὡς ἡ Οἶτη ἐν Θεσσαλίᾳ, ἢ Ἀμφισσα καὶ Οἰάνθεια ἐν Λοκροῖς Ὀζόλαις, τὸ Θρόνιον ἐν Λοκροῖς Ἐπικνημιδίους καὶ ἡ παρὰ τὴν Ναύπακτον Ἀπολλωνία.

¹) Περί τῆς ἀρχαίας ἐρμηνείας τῆς μορφῆς ταύτης ὡς Ἀταλάντης καὶ τῆς τοῦ Αἰτωλοῦ ὡς Μελεάγρου, ἴδε Imhoof (Mon. Gr. σ. 145).

ΛΟΚΡΙΣ

ΛΟΚΡΟΙ ΟΠΟΥΝΤΙΟΙ (ΕΠΙΚΝΗΜΙΔΙΟΙ)

[British Museum Catalogue of Greek coins, Central Greece, ὑπὸ B. V. Head, 1884, σελ. XIII-XXIII καὶ 1-13, μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων].

Οἱ ἀνατολικοὶ Λοκροί, ποτὲ μὲν Ἵοιοι καλούμενοι, ποτὲ δὲ Ὀπούντιοι ἐκ τῆς πρωτευούσης αὐτῶν πόλεως Ὀποῦντος, ἄλλοτε δὲ Ὑποκνημίδιοι (βραδύτερον Ἐπικνημίδιοι) ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κνημίδος, δὲν ἔκοψαν νομίσματα δυνάμενα νὰ καταταχθῶσιν εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τοῦ 400 π. Χ. περίπου. Ἡ δὲ πρωτεύουσα Ὀποῦς δὲν ἤρξατο θέτουσα τὸ ἑαυτῆς ὄνομα ἐπὶ τοῦ νομίσματος, πρὸ τῆς εἰρήνης τοῦ Ἀνταλκίδου, ἣτις ὥριζεν ἀπάσας τὰς πόλεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος « καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας αὐτονομίους εἶναι ». (Ξεν. Ἑλλην. V).

Σταθμητικὸς κανὼν τῶν Λοκρικῶν νομισμάτων εἶνε ὁ Αἰγυνητικός· οἱ ἐξῆς δ' εἶνε οἱ κύριοι αὐτῶν τύποι:—

Κεφαλὴ Περσεφόνης στάχυσιν ἐστεμμένη, προφανῶς δὲ ἀντιγεγραμμένη ἀπὸ τῶν περιφῆμων δεκαδράχμων τῶν Συρακουσῶν τῶν ὑπὸ Εὐαίνετου ποιηθέντων (405-367 π. Χ.). (Πίναξ ΙΕ'. II. Πρβλ. Πίνακα Γ. 3.)

ΟΠΟΝ Ἀμφορεύς.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. I, 2.)

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΟΠΟΝΤΙΩΝ Αἴας Λοκρὸς ὁ τοῦ Ὀυλέως υἱός, γυμνὸς ἀλλ' ὥπλισμένος διὰ κράνους ξίφους καὶ ἀσπίδος, προβαίνων εἰς μάχην, συνοδευόμενος ἐπὶ κέρματος τινὸς ὑπὸ τοῦ ὀνόματός του ΑΙΑΣ.

Α Στατήρ καὶ ἡμίδρ.

Ἀστήρ (ἡῶς ἀστήρ) τὸ ἐμβλημα τῶν ἀνατολικῶν Λοκρῶν (Πρβλ. Στράβ. 416). . . . Α Ὀβολ.

ΟΠΟΝΤΙΩΝ Σταφυλή. . . Α Ὀ

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 338 π. Χ. ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην πιθανόν εἶνε, ὅτι ὁ Ὀποῦς, ὡς αἱ Θῆβαι, ἔπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Φιλίππου καὶ ὅτι, ὡς ἐν Βοιωτίᾳ τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν ἄργυρον μετεβιβάσθη ἀπὸ τῶν Θηβῶν εἰς τοὺς Βοιωτοὺς, οὕτω καὶ ἐν Λοκρίδι ἀφαιρεθὲν ἀπὸ τοῦ Ὀποῦντος ἐδόθη εἰς τοὺς Λοκρούς. Τὰ νομίσματα ἐκεῖνα τῶν Λοκρῶν, ἅτινα φαίνονται μεταγενέστερα τῆς

μάχης τῆς Χαιρωνείας ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τοὺς ἤδη περιγραφέντας τύπους, ἂν καὶ ὀφθαλμοφανῶς εἶνε μεταγενεστέρας τεχνολογίας· ἀντὶ ὅμως τῆς ἐπιγραφῆς ΟΡΟΝΤΙΩΝ φέρουσι ΛΟΚΡΩΝ ΥΠΟΚ (μονογ.), ΛΟΚΡ, ΛΟ ἢ ΛΟΚΡ ΕΡΙΚΝΑ (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. II).

Ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν διοίκησιν, ἀπὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου, δὲν ὑπάρχει λόγος τις νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐκόπησαν νομίσματα ἐν Λοκρίδι. Ὅτε ὅμως ὁ Φλαμινῖνος (197 π. Χ.) ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, ὁ Ὅποϋς ἤρξατο καὶ πάλιν κόπτων χαλκᾶ νομίσματα μετὰ τῶν ἀρχαίων τύπων, ἐπιγεγραμμένα ὅμως ΟΡΟΥΝΤΙΩΝ ἀντὶ ΟΡΟΝΤΙΩΝ. Ἡ νομισματοκοπία αὕτη κατέπαυσεν ἐν ἔτει 146 π. Χ. (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. II. 9).

Ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν ὁ Ὅποϋς καὶ πάλιν ἔχαιρε τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν, ἀλλὰ ἐπὶ βραχεῖαν μόνον περίοδον ἤτοι διαρκούσης τῆς βασιλείας τοῦ Γάλβα καὶ Ὁθωνος. Ἐπὶ τινων τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων νομισμάτων τούτων εὑρῆνται αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ἀδου καὶ τῆς Περσεφόνης, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ὀψεως ὀπλίτης (ὁ Ὅποϋς ἴσως) ἱστάμενος. Περὶ ἄλλων διαφορῶν τῶν Λοκρικῶν νομισμάτων, ἴδε B. M. Cat., Central Greece καὶ Imhoof Mon Gr., σ. 148).

Θρόνιον. (Leake, Northern Greece, II, 177.)

Πέμπτος αἰών, ἄργυρος.

Πωγωνοφόρος κεφαλὴ κενταύρου ἢ Σειληνοῦ. | ΘΡΟΝΙ Κνημῖς, ἐν τετραγώνῳ ἐγχοίλῳ Ρ Ὀβολός.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. II, 14)

Ὁ ὀπισθότυπος τοῦ νομίσματος τούτου ὑπαινίσσεται τὸ ὄρος τῆς Κνημίδος, ἐξ οὗ τὸ ἐπωνυμιον τῶν ἀνάτολικῶν Λοκρῶν. Εἶνε δὲ τὸ νόμισμα τοῦτο ἐν τῶν πρώτων ἐν Λοκρίδι κοπέντων νομισμάτων.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Αἰτωλικῆς συμμαχίας (279-168

π. X.), τὸ Θρόνιον ἔκοψε χαλκᾶ νομίσματα μετὰ τύπων Αἰτω-
λικῶν.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. II, 15.)

ΘΡΟΝΙΕΩΝ Ἐπιδορατὶς καὶ σια-
γὼν κάπρου. Α .7

Σκάρφεια. Πόλις παλαιὰ τῶν Λοκρῶν, μνημονευομένη ὑπὸ
τοῦ Ὀμήρου (*Ιλιάδ.* B. 532).

ΧΑΛΚΟΣ. Πρὸ τοῦ 338 π. X.

Κεφαλὴ γυναικεία.

ΣΚΑΡΦΕΩΝ Αἶας ὁ Λοκρὸς μαχό-
μενος. Α 65

169 - 146 π. X.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. II, 13)

ΣΚΑΡΦΕΩΝ Ἑρμῆς ἱστάμενος. Α .8

ΛΟΚΡΟΙ ΟΖΟΛΑΙ.

Ἀμφισσα. Καταστραφεῖσα ἐν ἔτει 338 π. X. ὑπὸ Φιλίππου
τοῦ Μακεδόνα, ἀνιδρύθη κατόπιν καὶ ἀπέβη πολυάνθρωπος πόλις.

Δεύτερος αἰὼν π. X.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.

ΑΜΦΙΣΣΕΩΝ Ἐπιδορατὶς καὶ σια-
γὼν Καλυδωνίου κάπρου. Α .7

Οιδάνθεια. Τὸ μόνον γνωστὸν νόμισμα τῆς πόλεως ταύτης
δεικνύει διὰ τῶν τύπων αὐτοῦ ὅτι ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τῆς Αἰ-
τωλικῆς συμμαχίας.

Δεύτερος αἰὼν π. X.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, δαφνοστεφής.

(Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 147.)

ΟΙΑΝΘΕΩΝ Ἐπιδορατὶς. Α .7

ΦΩΚΙΣ

[British Museum Catalogue of Greek Coins, Central Greece
 vol. B. V. Head, 1884, σ. XXIII-XXXVI καὶ I4-31, μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων].

Ἡ νόμισματοκοπία τῆς Φωκίδος ἄρχεται ἐν ἐποχῇ πολὺ παλαιᾷ, πιθανῶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ἕκτου αἰῶνος. Ὡς τῶν ἀρχαϊκῶν νομισμάτων τῆς Ἀρκαδίας, οὕτω καὶ τούτων ὁ χαρακτήρ εὐκόλως διακρίνεται ὡς συμμαχικός.

Αἱ εἰκοσι καὶ δύο ὁμόσπονδοι Φωκικαὶ πόλεις συνεκρότουν τὸ περιοδικὸν συνέδριον αὐτῶν ἐν οἰκοδομήματι, ὅπερ ἐκαλεῖτο Φωκικόν, παρὰ τὴν Δαυλίδα (Παυσ. X. 5. 1). ἐνταῦθα δ' ἴσως μᾶλλον ἢ ἐν οἰαδῇποτε ἄλλῃ τῶν Φωκικῶν πόλεων δυνατὸν νὰ εἶχεν ἰδρυθῇ τὸ συμμαχικὸν νόμισματοκοπεῖον. Ἐν τῷ νόμισματοκοπεῖῳ τούτῳ θὰ ἐκόπτοντο νομίσματα μόνον ὅτε συνήρχετο τὸ συνέδριον, ὅποτε ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, συνηθροίζετο ἐνταῦθα ἐξ ἀπάσης τῆς Φωκίδος πολὺς λαὸς καὶ συνεκροτεῖτο ἐορτὴ τις ἢ ἀγορὰ πρὸς ἀνταλλαγὴν καὶ ἀγορὰν χρησίμων πραγμάτων, ὡς ἐγένετο ἐν Δελφοῖς διαρκούντων τῶν Πυθίων.

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν Φωκικῶν νομισμάτων εἶνε ὁ Αἰγινητικός, οὗ ἀπαντῶσι τριώβολοι (48 κ), τριημιώβολοι (24 κ), ὀβολοὶ (16 κ) καὶ ἡμιώβολοι (8 κ.).

Ἡ ἐπιγραφὴ τῶν ἀρχαϊκῶν νομισμάτων εἶνε Φ—Ο ἢ ΦΟΚΙ.

Περὶ τὰ 550-371 π. X.

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνάπιον.
 (B. M. Guide, Πίν. V, 19.)

Ὁμοίως.
 (B. M. Cat., Cent. Gr. Π. III, 3-8.)

Ὁμοίως ἢ κατὰ κρόταφον.

Κεφαλὴ ταύρου κατὰ κρόταφον.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ταύρου, ἐνίοτε οὔσα πρὸς θυσίαν ταινία διαδεμένη δὲ δηλοῖ ἴσως εἰδικὴν τινα θυσίαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπωνύμου

Ἀνώμαλον ἐγκοιλὸν τετράγωνον. . .

Α Τριώβολ., τριημιώβ. καὶ ἡμιώβ.

Κεφαλὴ γυναικεία ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Α Τριώβολον.

Προτομὴ ἀπρου ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Α Ὀβολός.

Κράνος ἐν ἐγκ. τετραγ. Α Ἡμιώβολ.

ἐθνικοῦ ἥρωος Φώκου, εἰς ὃν ἀφιέρωτο ἐνταῦθα ναὸς καλούμενος Ἡρῶν τοῦ ἥρωος Ἀρχαγέτα, ἐν ᾧ καθ' ἐκάστην διαρκούντος τοῦ ἔτους ἐτελοῦντο θυσίαι, προδήλως δὲ καὶ καθ' ὠρίσμένα τινὰ διαστήματα ἐτέρα τις μεγάλη θυσία ἐπ' ἀγαθῷ παντός τοῦ λαοῦ, ὅτε θά ἐθύετο ἐκλεκτός τις ταῦρος (Πβλ. Boeckh C. I. Gr. 1688, ἐνθα ἐν ἀμφικτυονικῇ τινι ἐπιγραφῇ ἴδιος τις βοῦς θυσιασθεὶς τῷ ἥρωι Νεοπτολέμῳ καλεῖται ὁ βοῦς τοῦ ἥρωος). Ἡ κεφαλὴ τῆς θείας ἢ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως εἶνε πιθανῶς ἡ Ἀρτεμις, εἰς ἣν ἀναφέρεται ἐπίσης καὶ ὁ κάπρος (τερομένη κάπροισι, Ἰλιάδ. Ζ, 104).

Περὶ τὰ 371-357 π. Χ.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἐν τῇ κεντρικῇ Ἑλλάδι θηραϊκῆς ἡγεμονίας ἐμφανίζονται τὸ πρῶτον χαλκᾶ νομίσματα.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον. | Φ ἢ ΦΩ ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. $\mathbf{A}^6$
(B. M. Cat., Cent. Gr., III, 17.)

Περὶ τὰ 357-346 π. Χ.

Αὕτη εἶνε ἡ περίοδος τοῦ τρίτου ἱεροῦ πολέμου, οὗ διαρκούντος οἱ Φωκεῖς ὑπὸ τοὺς διαδοχικοὺς αὐτῶν στρατηγούς, Φιλόμηλον (257-354), Ὀνύμαρχον (354-352), Φάυλον (352-351 καὶ Φάλαικον (351-346 π. Χ.), κατέσχον τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, καὶ μετέβαλον τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ εἰς νόμισμα.

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον. (B. M. Cat., Cent. Gr. Π. III, 18-20.)	ΦΩ Κεφαλὴ τοῦ Δελφικοῦ Ἀπόλλωνος $\mathbf{A}^6$ Τριόβολ.
ΦΩΚΕΩΝ Τρεῖς κεφαλαὶ ταύρων. (Αὐτόθι, Πίν. III, 21.)	Τ ἐν στεφάνῳ δάφνης $\mathbf{A}^6$ Τρίχαλκον $\cdot 85$
Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον.	ΦΩ ἐν στεφάνῳ δάφνης . . . $\mathbf{A}^6$ $\cdot 65$
Ὁμοίως (Αὐτόθι, Πίν. III, 24).	ΟΝΥΜΑΡΧΟΥ ἐν στεφάνῳ $\mathbf{A}^6$ $\cdot 6$
Ὁμοίως.	ΦΑΛΑΙΚΟΥ ἐν στεφάνῳ . . $\mathbf{A}^6$ $\cdot 6$

Ἐκ τῆς περιόδου ταύτης θὰ διεσώζοντο ἀναμφιβόλως πλείονα νομίσματα ἂν οἱ Λοκροὶ δὲν συνέλεγον εἰς τὸ τέλος τοῦ πολέμου πάντα τὰ Φωκικὰ νομίσματα καὶ ἐχώνευον αὐτὰ πρὸς κατασκευὴν ἀργυροῦ ἀμφορέως ἀφιερωθέντος τῷ Δελφικῷ Ἀπόλλωνι (Πλουτ.

Πυθικ. μαντ. XVI.). Ἡ δὲ ἐντελής ἐρήμωσις τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐν ἔτει 346 π. X. (Δημοσθ. Παραπρόσβ. π. 361), διέκοψε πᾶσαν νομισματοκοπίαν ἐν Φωκίδι.

339-146 π. X.

Ἐν ἔτει 339 π. X. αἱ Ἀθηναίαι καὶ αἱ Θῆβαι συνεμάχησαν πρὸς ἀνασύστασιν τῆς Φωκίδος καὶ ἐπανίδρυσιν τινων τῶν ἡρεπωμένων πόλεων. Τὰ ὀλίγα ὑπολειφθέντα χαλκᾶ νομίσματα εἶνε ἀμελοῦς ἐκτελέσεως:—

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον.

ΦΩΚΕΩΝ Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. .
Α 8-65

Ἐπὶ τινων κομματίων εὗρηνται ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ βοῦς τὰ γράμματα ΕΛ καὶ ΑΝ, ἅτινα δυνατόν νὰ εἶνε τὰ ἀρχικά τῶν ὀνομάτων τῆς Ἐλατείας καὶ Ἀντικύρας.

Ἀντίκυρα. Ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ΒΔ τῆς Μεδεῶνος. Χαλκᾶ νομίσματα ὀψίμου περιόδου.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος μετὰ τριαίνης | ΑΝΤΙΚΥΡΕΩΝ Ἀρτεμι; ἀγροτέρα
ἐπ' ὤμου (Zeit. f. Num., VI, 15). | Α 9

Δελφοί. Οἱ κάτοικοι τῶν Δελφῶν ἤξιουν νὰ θεωρῶνται ἀνεξάρτητοι τῆς Φωκιῆς ὁμοσπονδίας, ἥ δ' ἀπαίτησις αὕτη ἀνεγνωρίσθη γενικῶς μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Νικίου (421 π. X.) (Θουκυδ. IV. 118). Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις νομίσματα, ἅτινα εἶνε βεβαίως ἀρχαιότερα τοῦ 421 π. X. ἐν οἷς καὶ τὰ ἀκόλουθα.

Πρὸ τοῦ 421 π. X.

ΔΑΦΦΙΚΟΝ γράμμασιν ἀρχαίοις. | Τέσσαρα βαθεῖα ἔγκοιλα τετράγωνα,
Δύο κεφαλαὶ κριῶν καὶ δύο δελ- | ὧν ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ ἀνὰ εἰς δελφίς.
φίνες. | (Πίναξ KB. 12.). . Ρ 279 κ.

(Rev. Num., 1869 σ. 150 καὶ Zeit. f. N., XIII Πίν. III. 1).

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο νόμισμα εἶνε τετράδραχμον Ἀττικὸν ἀσυνήθους βάρους ἢ, ἀπιθανώτερον, Αἰγινητικὸν τριδραχμον, ἥτις διαίρεσις, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, δὲν παρουσιάζεται ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ

πόλει. Εἶνε ἀμφίβολον, ἂν ὁ ἀκόλουθος στατῆρ ἀνήκει εἰς τοὺς Δελφούς.

Κεφαλὴ κριοῦ δ, κάτω αὐτῆς δελφίς. | Ἐγκοιλον τετράγωνον εἰς τέσσαρα
(Συλλογὴ Ashburnham). | διηρημένον **Ρ** 186·5 κ.

Πάντα τὰ λοιπὰ νομίσματα τῶν Δελφῶν εἶνε μικροῦ μεγέθους
(τριημιώβολοι, 24 κ., τριτημόρια, 12 κ., καὶ τεταρτημόρια, 4 κ.)

Κεφαλὴ κριοῦ καὶ δελφίς.
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν.
IV, 1-3, 10)

Μία ἢ δύο κεφαλαὶ αἰγῶν ἐν ἐγκοίλῳ
τετραγώνῳ κατ' ἐνώπιον ἢ κατὰ
κρόταφον ὀρώμεναι, συνήθως δὲ ὑπὸ
δελφίνων συνοδευόμεναι. **Ρ** 22 κ.

Τρίπους ἢ κεφαλὴ κριοῦ.
(Αὐτόθι, Πίν. IV, 4.)

Κύκλος μετὰ στιγμῆς ἐν τῷ κέντρῳ,
δηλαδὴ ὁ Δελφικὸς ὀμφαλὸς (ὀμ-
φαλὸς γῆς) **Ρ** 15 κ.

Περὶ τὰ 421-357 π. X.

Κεφαλὴ αἰθίοπος.
(Αὐτόθι, Πίν. IV, 5-8.)

A—D ἔγκοιλον τετράγωνον. Κε-
φαλὴ αἰγὸς κατ' ἐνώπιον ἢ κε-
φαλὴ κριοῦ καὶ δελφίς. **Ρ** 11 κ.

Κεφαλὴ κριοῦ καὶ δελφίς.
(Αὐτόθι, Πίν. IV, 11, 12.)

ΔΑΛ ἢ ΔΕΛ Κεφ. αἰγὸς κατ' ἐνώ-
πιον μετὰ δύο δελφίνων. **Ρ** 22 κ.

Ἡ κριοῦ κεφαλὴ (κάρνος) εἶνε σύμβολον τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς
θεοῦ τῶν ἀγγελῶν καὶ ποιμνίων, (Καρνεῖος). Ἡ κεφαλὴ τῆς αἰγὸς
ἀναμιμνήσκει τὸν παρὰ Διοδώρῳ μῦθον (XVI·26), καθ' ὃν αἰγές
τινες βόσκουσαι παρὰ τὸ στόμιον τοῦ χάσματος τῶν βράχων, ἐφ'
οὗ κατόπιν ἐτέθη ὁ μαντικὸς τρίπους, ἐμεθύσθησαν ἐκ τῶν ἀτμῶν
τῶν ἐξερχομένων τοῦ στομίου, διὰ τοῦ παραδόξου δὲ τῆς στάσεως
αὐτῶν κατέστησαν γνωστὸν τὸ μαντεῖον εἰς τοὺς ποιμένας «οὗ χάριν
αἰεὶ μάλιστα χρηστηριάζονται μέχοι τοῦ νῦν οἱ Δελφοί».

Οἱ δὲ δελφίνες ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν Ἀπόλλωνος
τοῦ Δελφίνιου τοῦ τὴν μορφὴν δελφίνος προσλαβόντος (Ὀμηρικὸς
Ὕμνος εἰς Ἀπόλλωνα, στίχ. 390). Πρβλ. Στεφ. Βυζ. ἐν λ. Δελφοί:
«ἐκλήθησαν δὲ Δελφοί, ὅτι Ἀπόλλων συνέπλευσε δελφῖνι εἰκασθεῖς».
Ἡ κεφαλὴ τοῦ αἰθίοπος ὑπετέθη ὅτι παριστᾷ τὸν μυθικὸν κτίστην

τῶν Δελφῶν, ὀνόματι Δελφόν, υἱὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς νύμφης Μελαίνης (Panofka, *Delphos und Melaine*, σελ. 7). Ἄλλοι ἐξέλαβον αὐτὴν ὡς τὴν τοῦ Αἰσώπου, τοῦ κατὰ παράδοσιν τινα ὄντος αἰθίοπος, καὶ ἐν Δελφοῖς ἀποθανόντος (Πρβλ. Leake, *Num. Hell.*, ε. λ.).

Μεταξὺ τοῦ 357 καὶ 346 π. Χ. οἱ Φωκεῖς κατεῖχον τοὺς Δελφοὺς καὶ ἔκοψαν αὐτόθι νομίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτῶν ὄνομα (ἴδε σ. 426).

Περὶ τὰ 346 π. Χ.

Κεφαλὴ Δήμητρος τῆς Ἀνθήλης, πεπλοφόρος.

(Πίναξ ΙΕ'. 12.)

*Ομοίως.

(Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 149.)

*Ομοίως.

(*Rev. Num.*, 1860, Πίν. XII, 8.)

ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΩΝ Ἀπόλλων ἐν μακρῷ χιτῶνι μετὰ λύρας καὶ κλάδου δάφνης, καθήμενος ἐπὶ τοῦ δελφικοῦ ὀμφαλοῦ, ἐφ' οὗ δικτυωτόν . . . *Ρ* Στατῆρ 187·3 κ.

ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΩΝ Ὅμ. *Ρ* Δρ. 84 κ.

» Ὅμφαλός περὶ

τὸν ὅποιον ἐλίσσεται ὄφιν . . .

Ρ Διώβ. 30·8 κ.

Τὰ σπουδαῖα ταῦτα νομίσματα φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν ἐπὶ τῇ συγκροτήσει τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου ἅμα τῷ πέρατι τοῦ Φωκικοῦ πολέμου (346 π. Χ). Καθ' ἀπάσας τὰς συνελεύσεις τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου (πυλαία) συνεκροτοῦντο ἑορταὶ ἢ ἀγοραί, πυλατίδες ἀγοραὶ καλούμεναι, δι' ἃς τοιαῦτα νομίσματα δυνατόν νὰ ἐκόπησαν, ἀλλ' ἡ μεγάλη Πυθικὴ ἑορτὴ τοῦ 346 π. Χ. εἶνε λίαν πιθανωτέρα χρονολογία τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ἀδριανοῦ δὲν φαίνεται νὰ ἐκόπησαν νομίσματα ἐν Δελφοῖς. Τοῦ αὐτοκράτορος τούτου αἱ δραστήριοι προσπάθειαι πρὸς ἀναζωπύρωσιν τῆς ἀρχαίας θρησκείας τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Πλουτάρχου, ὅστις ἦτο μέλος τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου καὶ ἱερεὺς τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος ἐν Χαιρωνείᾳ οὗ τὰ καθήκοντα θὰ ἔφερον αὐτὸν εἰς συχνὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸ γειτονεῖον μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ἀναμφιβόλως θὰ προσέθηκαν πολὺ εἰς τὴν σπουδαιότητα τῶν Δελφῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν ἀπεδόθη νῦν εἰς τὴν πόλιν, πολυάριθμα δὲ νομίσματα ἐκόπησάν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν Ἀντωνίνων, ὧν δύο εἶνε ἄξια νὰ τύχωσιν ἐνταῦθα εἰδικῆς μνείας. Τούτων τὸ ἓν φέρει τὴν ἀσυνήθη ἐπιγραφὴν ANTINOON HPΩA ΠPOΠYΛOΙ AMΦIKTYONEC. "Οπ. τρίπους ἐπ' ὀμφαλοῦ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ΙΕΡΕΥC AΡΙCΤOΤOΤΙΜOС AΝEΘΗKEN (*Zeit. f. Num.* XIII Πίν. IV. 3). Τὸ δ' ἕτερον, ἄνευ ὀνόματος αὐτοκράτορος, δύναται νὰ περιγραφῇ ὡς ἐξῆς :—

Ἀπόλλων Κιθαρωδός.

(Millingen, *Recueil*, Π. II, 11)

ΠΝΘΙΑ Αἱ τρεῖς κορυφαὶ τοῦ Παρ-
νασοῦ Α 1·0

Περὶ ἄλλων Δελφικῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων ἴδε Imhoof-Blumer, *Zeit. f. Num.*, I. 115· ἰδίως ὡς πρὸς τὸ περίφημον Δελφικὸν ΕΙ, πβλ. Πλουτάρχου, περὶ τοῦ ΕΙ, τοῦ ἐν Δελφοῖς. Ἡ μυστικὴ αὕτη λέξις παρίσταται ἐπὶ ἐνὸς νομίσματος ὑπὸ μεγάλου Ε θεημένου ἐντὸς ναοῦ.

Ἐλάτεια. Ὁ Πausanias (X. 34. 7) μεταξὺ τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀξιοσημειώτων ἀντικειμένων, μνημονεύει ἀρχαῖκον χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ναὸν Ἀθηνᾶς Κραναίας. Τὸ ἐπὶ ἐνὸς τῶν ἀκολουθῶν νομισμάτων ἄγαλμα ἀναφέρεται πιθανῶς εἰς ἐν τούτων.

196-146 π. X.

Πωγωνοφόρος κεφαλὴ.

(B.M. *Cat.*, *Cent. Gr.*, Πίν. IV, 26)

ΕΛΑΤΕΩΝ Ἀθηνᾶ μαχομένη Σύμ-
βολον, κεφαλὴ ταύρου ἀνωπός.
Α 75

Δέλαα. Ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα, τύπων Φωκικῶν :—
Κεφαλὴ ταύρου καὶ γυναικεία κεφαλὴ ἀρχαϊκῆς τεχντροπίας.
Ἐπιγρ. ΑΙ (Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 150).

Νεών. Ἀργυρᾶ ἀρχαϊκῆς τεχντροπίας

Ο Φ Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον.
(Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 150.)

NE Προτομὴ κάπρου ἐν ἐγκοίλῳ τε-
τραγώνῳ . . . Α Τριημιώβολ.

ΒΟΙΩΤΙΑ

[Imhoof-Blumer, Zur Münzkunde Boeotiens ἐν τῇ Num. Zeit., III, 1871 καὶ IX, 1877.

B. V. Head, History of the Coinage of Boeotia, London 1881, μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων.

British Museum Catalogue of Greek coins, Central Greece, ὑπὸ B. V. Head, 1884 σ. XXXVI—XLV, καὶ 32-93 μετὰ φωτοτυπικῶν πινάκων].

Ἐν Βοιωτίᾳ, ὡς ἐν Φωκίᾳ, ἡ ἀρχὴ τῆς νομισματοκοπίας δύναται νὰ ταχθῇ εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ἑκτοῦ αἰῶνος π. X. Τὸ μεγαλειτέραν ἐντύπωσιν προξενοῦν χαρακτηριστικὸν τῶν Βοιωτικῶν νομισμάτων εἶνε ὅτι ταῦτα κατὰ μέγα μέρος εἶνε συμμαχικά. Φαίνεται ὅτι αἱ διάφοροι Βοιωτικαὶ πόλεις ἠνώθησαν ἐξ ἀρχῆς εἰς ἀμφικτυονικὴν τινα συμπολίτειαν, ἥς τὰ μέλη παρεδέχθησαν ἓνα κοινὸν νομισματικὸν τύπον, χρησιμεύοντα πρὸς διάκρισιν τοῦ Βοιωτικοῦ χρήματος ἀπ' ἐκείνου ὄλων τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πολιτειῶν. Ὁ τύπος οὗτος εἶνε ἡ λεγόμενη Βοιωτικὴ ἀσπίς, ἣτις εἶνε στρογγύλῃ ἢ ὠσειδῆς ἀσπίς μετὰ ἡμικυκλικῶν τομῶν ἐν ἐκάστη πλευρᾷ. Ὅτι δὲ ἡ ἀσπίς αὕτη εἶνε ἱερὸν τι θρησκευτικὸν ἔμβλημα μικρὰ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία· δὲν ἔχομεν ὅμως εἰδῆσίν τινα περὶ τοῦ εἰς ποίαν θεότητα ἀνήκει ἰδίως. Ἐν τούτοις δύναται τις νὰ προϋποθέσῃ, ὅτι εἶνε ἡ ἀσπίς τῆς Ἀθηνᾶς Ἰωνίας, ἥς ὁ παρὰ τὴν Κορωνεῖαν ναὸς ἦτο ὁ τόπος τῶν συνελεύσεων τῆς Βοιωτικῆς συμμαχίας (Παυσ. IX. 34, εἰς τὸν κοινὸν συνίασιν ἐνταῦθα οἱ Βοιωτοὶ σύλλογον).

Ὅτι δὲ χρυσαὶ ἀσπίδες διεφυλάσσοντο ἐν Κορωνείᾳ ἐξάγομεν ἐξ ἄλλου τινὸς χωρίου τοῦ Πausanίου (I. 25. 7), ἐνθα οὗτος ἀναφέρει, ὅτι οἱ Κορωνεῖοι ἐθανάτωσαν τὸν Λαχάρην (299 π. X.), ἐπειδὴ ἀφῆρεσε τὰς χρυσαῖς ἀσπίδας ἐκ τῆς ἀκροπόλεως τῆς πατρίδος καὶ ἀπεγύμνωσε τὴν εἰκόνα τῆς Ἀθηνᾶς τῶν κοσμημάτων αὐτῆς.

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν Βοιωτικῶν νομισμάτων εἶνε ὁ Αἰγινητικὸς μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ἐκ νέου ἀνεγέρσεως τῶν Θηβῶν ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου ἐν ἔτει 315 π. Χ., μεθ' ὃ ὑπάρχωσι τετράδραχμα Ἀττικοῦ σταθμοῦ καὶ τρίται τοῦ τετραδράχμου ἔλκουσαι περὶ τοὺς 80 κ. ὡς αἱ τῆς Αἰτωλίας.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ.

	550-446	446-387	387-374	379-338	338-315	315-220	220-27	Ἀντο- κρατορ
Ἀκραίφιον	Ρ							
Ἀλάρτος	Ρ	...	Ρ	...	Λ		Λ	Λ
Θεσπιαὶ	...	...	Ρ	...	Λ	...	Λ	Λ
Θῆβαι	Ρ	Ρ Χ	...	...	...	Λ	Λ	
Κορώνεια	Ρ	...	Ρ					
Κῶπαι	...	...	Ρ Λ					
Λεβάδεια	...	...	Ρ	...	Λ	...	Λ	
Μυκαλησσός	...	...	Ρ					
Ὀρχομενός	Ρ	Ρ (;	Ρ Λ	..	Λ	..	Λ	
Πλαταιαὶ	...	...	Ρ	..	Λ			Λ
Τάναγρα	Ρ	...	Ρ	...	Λ	...	..	
Φαραι	Ρ	...	Ρ					
Χαιρώνεια	...	...	Ρ Λ					
Συμμαχικά	Ρ	...	Ρ	Ρ Λ	Ρ Λ	Ρ Λ	Ρ Λ	

Ἀκραίφιον, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὁχθῆς τῆς Κωπαίδος λίμνης. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο, ὡς λέγει ὁ Πausanias (IX. 27.5), πάλαι ποτὲ ὑπὸ τὰς Θήβας· ἀλλ' ὅμως θὰ ἀπήλαυσε καὶ αὐτονομίαν πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων καὶ μετ' αὐτοὺς.

550-480 π. Χ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(Zeit. f. N., IX, Πίν. I. 35.)

Λ ἐν τῷ κέντρῳ ἐγκοίλου σχήματος ἀνεμομόλου . . Ρ Στατήρ.

Ὅμ. (B. M. Cat., C. Gr., Π. VII, 2) | Α ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ρ Ὅβολ.
Ἡμισυ ἀσπίδος. | Ὅμοιως. Ρ Ἡμιωβ.

Περὶ τὰ 456-446 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.
(Ἐπὶ τῶν ἡμιωβόλων ἡμισυ ἀσπίδος). | Α — Κ Κάνθαρος ἐν ἐγκ. τετραγώνῳ.
(B. M. Cat., C. Gr., Πίν. VII, 3.) | Ρ Στατήρες, ὄβολ. καὶ ἡμιωβ.

Ἀλιάρτος Ἡ πόλις αὕτη κατεστράφη ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐν ἔτει 480 π. X. Ὑπάρχουσιν ἀργυρᾶ νομίσματα, στατήρες καὶ κλάσματα αὐτῶν, προγενέστερα τῆς χρονολογίας ταύτης, διακρινόμενα δὲ διὰ τοῦ δασέος (Θ), ἀρχικοῦ γράμματος τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀλιάρτου, τεθειμένου ἐν ταῖς ἐντομαῖς τῶν πλευρῶν τῆς ἀσπίδος ἢ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἐγκοίλου τῆς ὀπισθίας ὀψευς (*Num. Zeit.*, 71 Πίν. IX, 1-2). Ἡ πόλις ἐπανιδρύθη κατόπιν καὶ ἔκοψε κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα στατήρας κτλ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.
(B. M. Cat., C. Gr., Πίν. VII, 15.) | ΑΡΙ (ἐπ' ἀριστ.) ἢ Α Ἀμφορεύς ἢ
κάνθαρος Ρ Στατήρ.

387-374 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς, ἐφ' ἧς τρίαίνα.
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. VII, 16.) | ΑΡΙΑΡΤΙΟΨ Ποσειδῶν Ὀγχήστιος
γυμνὸς πλήττων διὰ τρίαίνης. . .
Ρ Στατήρ.

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο νόμισμα ἀναφέρεται εἰς τὸν περίφημον ναὺν καὶ ἄλλος τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Ὀγχηστῇ τῆς χώρας τῶν Ἀλιαρτίων (*Πιάδ.* B 506), τόπον τῆς συνελύσεως τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου τῶν Βοιωτῶν (Στραβ. IX, 2, 33. Ὀγχηστὶς δ' ἐστὶν ὅπου τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνήγето ἐν τῇ Ἀλιαρτίᾳ**** ἔχων Ποσειδῶνος ἱερόν). Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ποσειδῶνος ἵστατο αὐτόθι ἀκόμη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πausaniou (IX. 26. 5).

338-315 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.
(B. M. Cat., Cent., Gr., Πίν. VII, 17.) | ΑΡΙ ἐν κενῷ πεδίῳ Α .95

Θεσπιαί. Τῆς πόλεως ταύτης δὲν ὑπάρχουσιν ἀρχαῖκά νο-

μίσματα. Αἱ ἀρχαιότεραι τῶν ἐκδόσεων αὐτῆς ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεπαξὺ τοῦ 387 καὶ 376-4 περίοδον, ὅτε μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Ἀνταλκίδου αἱ Θεσπιαὶ ἀπέβησαν ἐν τῶν ἐν Βοιωτίᾳ σπαρτιατικῶν φρουρίων. Ὑπὸ ἐπιγραφικὴν ἔποψιν τὰ θεσπικὰ νομίσματα εἶνε λίαν διδακτικά, ὡς δεικνύοντα τὴν ἀκριβῆ ἐποχὴν τῆς εἰσαγωγῆς ἐν Βοιωτίᾳ τοῦ Σ ἀντὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου ς . Καὶ ὑπὸ ἔποψιν δὲ μυθολογικὴν τὰ νομίσματα τῶν Θεσπιέων ἔχουσιν ἀξίαν, ὡς ἀποδεικνύοντα, ὅτι παρὰ τὸν Ἑρωτα τὸν κυρίως ἐν τῇ πόλει ταύτῃ λατρευόμενον θεόν, ἐλατρεύετο ἐνταῦθα Ἀφροδίτῃ ἢ Μελαινίδι (Παυσ., IX. 17) ὡς σεληναία θεότης. Ἡ μήνη, τὸ σταθερὸν τοῦτο ἔμβλημα τοῦ νομισματοκοπέου τῶν Θεσπικῶν νομισμάτων, εἶνε τὸ ἔμβλημα τῆς θεᾶς ταύτης.

Περὶ τὰ 387-374 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. V. 11.)

Ὅμ. (Αὐτόθι, Πίν. XVI, 5, 6.)

Ὅμ. (ἢ ἡμῖς ἀσπίδος ἐπὶ τοῦ ἡμιωβόλ. (Αὐτόθι, Πίν. XVI. 7.)

Ἀμφορεύς. Σύμβολον, μηνίσκος.
 P Ἡμίδρ.
 $\Theta\epsilon\varsigma\Gamma\iota$ Δύο μηνίσκοι. P Ὀβολ.
 $\Theta\epsilon\varsigma$ ἢ $\Theta\epsilon\varsigma$ Μηνίσκος.
 P Ὀβολ., ἡμιώβ., $\frac{1}{4}$ ὀβολ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(Αὐτόθι, Πίν. XVI, 8.)

Ὅμοιως. (Αὐτόθι, Πίν. XVI. 10.)

$\Theta\epsilon\varsigma\Gamma\iota\kappa\omicron\Nu$ Κεφαλὴ Ἀφροδίτης Μελαινίδος. Πρὸ αὐτῆς καὶ ὑποκάτω, μήνη. P Στατῆρ καὶ ἡμίδρ.
 Θ Κεφαλὴ Ἀφροδίτης. P Ὀβολ.

Ἀπὸ τοῦ 374-338 π. X. αἱ Θεσπιαὶ ἦσαν ὑπῆκοοι τῶν Θηβῶν καὶ δὲν ἔκοψαν νομίσματα, μετὰ τὴν μάχην ὅμως τῆς Χαιρωνείας ἔτυχον τοῦ δικαιώματος τοῦ κόπτειν χαλκᾶ νομίσματα.

338-315 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(αὐτόθι, Πίν. XVI, 11.)

$\Theta\epsilon\varsigma$ ἐν κενῷ πεδίῳ. X 85

Ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐν ἔτει 315 π. X. ἐπανιδρύσεως τῶν Θηβῶν ὑπάρχει καὶ ἕτερον κενὸν διάμεσον ἐν τῇ νομισματοκοπείᾳ τῶν Θεσπιῶν, δὲν ἄρχεται δὲ πάλιν αὕτη ἢ μετὰ τὸ 146

π. X. ὅτε φαίνεται ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέδωσαν εἰς πολλὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν χαλκᾶ νομίσματα (πρβλ. Πaus., VII. 16. 7).

146-27 π. X.

Κεφαλὴ γυναικεία φέρουσα πῶλον | ΘΕΣΠΙΕΩΝ Λύρα ἐν στεφάνῳ . .
καὶ πέπλον. | (Αὐτόθι, Πίν. XVI, 12, 13.) A 6-45

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. | ΘΕΣΠΙΕΩΝ Ἀρτεμις κυνηγέτις A 5

Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα εἶνε γνωστὰ μόνον τοῦ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ. Συνήθης τύπος αὐτῶν εἶνε Ἀπόλλων ὁ Κιθαρωδὴς. (Αὐτόθι, Πίν. XVI. 14, 16.)

Θῆβαι καὶ συμμαχικὴ νομισματοκοπία. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν Θηβαϊκῶν νομισμάτων ἀνήκουσιν εἰς τὰ 600-550 π. X. καὶ εἶνε ἀνεπίγραφα.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. | Ἐγκοιλὸν τετράγωνον διγρημένον εἰς
(B. M. Cat., Cent. Gr., Π. V. 1-5) | ὀκτὼ τριγωνικὰ μέρη. A Δρ. κλπ.

Περὶ τὰ 550-480 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. | Θ ἢ ΘΕΒΑ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ
(Πίναξ IZ'. 1.) | σχήματος πτερῶν ἀνεμομύλου . .
A Στατήρες κτλ.

Περὶ τὰ 480-446 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XI, 13-17.) | Ἀμφορεὺς ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ
μετὰ ἢ ἀνευ τῶν Θ ἢ Θ—Ε . .
A Στατήρες, ἡμίδρ., ὀβολ. κλπ.

Περὶ τὰ 446-426 π. X.

Μετὰ τὴν μάχην τῆς Κορωνείας (427 π. X.) αἱ Θῆβαι ἤρξαντο παγιοῦσαι τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν ἀνὰ τὴν Βοιωτίαν καὶ ἰδιοποιήθησαν τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ κόπτειν νόμισμα. Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσιν αἱ σειραὶ τῶν Θηβαϊκῶν στατῆρων οἵτινες φέρουσι διαφόρους τύπους, παραστάσεις κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ Ἡρακλέους, βαδίζοντος μετὰ ξοπάλου καὶ τόξου (B. M. Guide, Πίν. XIII. 16)· ἐν γόνασιν, συναρμόζοντος τὸ τόξον αὐτοῦ (Πίναξ IZ', 2).

φέροντος τὸν δελφικὸν τρίποδα (B. M. Guide, Πίν. XIII. 18) ἢ ὡς παιδὸς ἄγχοντος ὄφεις (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XII. 7). Ἡ ἐπιγραφή συνήθως ἔχει ΘΕΒΑΙΟΣ. Τὰ νομίσματα ταῦτα κέκτηνται μεγάλην καλλιτεχνικὴν ἀξίαν καὶ ἐνθυμίζουσιν ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις τὴν τεχνοτροπίαν τῶν μετοπῶν τοῦ Παρθενῶνος. Τὸ ἐπόμενον ὠραιότατον νόμισμα φαίνεται ὅτι εἶνε τῶν αὐτῶν χρόνων: —

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B. M. Guide, Πίν. XIII, 15.)

ΘΕΒΑ Ἐγκοιλὸν τετράγωνον ἐν ᾧ
παράστασις γυναικὸς καθημένης
κρατούσης κράνος. Ρ Στατήρ.

Ἡ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀφews παράστασις ἐνομήσθη ὅτι παριστᾷ τὴν Ἀρμονίαν, θυγατέρα τοῦ Ἀρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης, σύζυγον δὲ Κάδμου τοῦ Θηβαίου. Δυνατὸν ὅμως νὰ εἶνε ἀπλῶς προσωποποιήσις τις τῆς ἐπωνύμου νύμφης τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν.

Περὶ τὰ 426-387 π. X.

Ἡ ἀρχαϊκὴ μορφή τοῦ γράμματος Θ (⊕) δὲν εἶνε πλέον ἐν χρήσει κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Δέον ἐπίσης νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἐπὶ τινῶν ἡμιδράχμων τὸ ἐθνικὸν γέγραπται ΘΕΒΗ[ΟΝ] ἀντὶ ΘΕΒΑΙΟΝ, τοῦ γράμματος Η χρησιμοποιοιμένου ἐν τῇ Βοιωτικῇ διαλέκτῳ πρὸς ἀναπαράστασιν τοῦ διφθόγγου ΑΙ, μικρὸν πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἄλλων γραμμάτων τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου. Οἱ κυριώτατοι δὲ τῶν ὀπισθοτύπων εἶνε οἱ ἐξῆς: Κεφαλαὶ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου, ἢ Διονύσου πωγωνοφόρου καὶ κισσοστεφοῦς (Πίναξ ΙΖ'. 3.) ἀμφορεύς (Πίναξ ΙΖ'. 4.) κάνθαρος, ἢ Ἡρακλῆς ὡς παῖς ἄγχων ὄφεις (Πίναξ ΙΖ'. 5).

Ἐνταῦθα ἀνήκουσιν ἐπίσης τὰ σπάνια χρυσᾷ νομίσματα τῶν Θηβῶν: —

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρου.

(B. M. Cat., C. Gr., Π. XIV, 1, 2.)

Θ — Ε Ἡρακλῆς ὡς παῖς ἄγχων ὄφεις
X 46·3 x., καὶ 15·8 x.

Περὶ τὰ 387-379 π. X.

Ἐπὶ τῆς εἰρήνης τοῦ Ἀνταλκίδου αἱ Θῆβαι ἀπώλεσαν τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τῶν Θηβαϊκῶν πόλεων, αἵτινες ἤρχισαν καὶ πάλιν κόπτουσαι νομίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον ἑαυτῶν ὄνομα. Ἐν ἔτει 382 ἢ

Καδμεία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, αἱ δὲ Θῆβαι δὲν ἐπανε-
κτησαν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν πρὸ τοῦ 379 π. Χ. Εἶνε ἀμφίβολον,
ἂν ἐκόπησαν ἐν Θήβαις νομίσματα κατὰ τὴν περίοδον ταύτην.

379-338 π. Χ.

Μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Καδμείας ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου καὶ τῶν
ἐταίρων αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν δεξιάν δὲ διοίκησιν τοῦ Ἐπαμεινώνδα αἱ
Θῆβαι ἀπέκτησαν ἀξίωμα ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος συμπάσης οὐδεμιᾶς
ἄλλης Ἑλληνικῆς πόλεως ἔλασσον. Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον
ἐτέθη εἰς κυκλοφορίαν νέον συμμαχικὸν νόμισμα (378 π. Χ.), ὅπερ
ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γνωστῶν διαφορῶν δὲν θὰ διήρκε-
σεν ὀλιγώτερον τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν. Τὰ νομίσματα ταῦτα ὑπε-
σκέλισαν τὰς ἰδιαιτέρας σειρὰς τῶν ἄλλων Βοιωτικῶν πόλεων, αἵτι-
προήχθησαν ἴσως νὰ παραδεχθῶσιν αὐτὰ τόσον μᾶλλον ἐκουσίως
ὅσον τὸ ὄνομα τῶν Θηβῶν ἀπὸ σκοποῦ ἀφηρέθη ἀπὸ τῶν νομι-
σμάτων.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(Πίναξ ΙΖ'. 6.)

Ἀμφορεὺς καὶ ὄνομα ἀρχόντος συγ-
κεκομμένον . . . *Ρ* Στατῆρες.

Τοῦ τύπου τούτου στατῆρας ἀργυροῦς γνωρίζομεν μετ' ὀνομά-
των τεσσαράκοντα περίπου ἀρχόντων, πιθανῶς Βοιωταρχῶν, οὐχὶ
ὅμως ἀναγκαίως καὶ ἐπωνύμων ἀρχόντων τῆς συμμαχίας. Πολλὰ
τῶν ὀνομάτων, ὡς θὰ περιέμενέ τις, εἶνε προσώπων μνημονευομέ-
νων ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὡς ὁ Χάρων, εἰς τῶν ἐλευθερωτῶν (379-8), ὁ
Ἐπαμεινώνδας (διαφοροτρόπως συλλαβιζόμενον ΕΠΓΑ, ΕΠΑΜ,
ΕΠΑΜΙ) βιοιωταρχήσας κατὰ τὰ ἔτη 371, 370, 369, 367, 363
καὶ 362· τὰ δὲ ΔΑΜΟ, ΘΕΟΓ καὶ ΗΙΞΜΕ δυνατόν νὰ ἐτέθησαν
ἀντὶ τῶν Δαμοκλείδου, Θεοπόμπου Ἰσμηνίου, πάντων φίλων τοῦ
Πελοπίδου (Πλουτάρχ. Πελοπ. κ. 7, 8. Διοδ. XV 78).

Ἀπαντῶσιν ὡσαύτως καὶ μικρὰ ἀργυρὰ καὶ χαλκὰ νομίσματα
μετὰ τινων τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ἀρχόντων:—

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B.M. Gat., Cent. Gr., Πιν. XV. 10.)

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ μετὰ τῶν
ὀνομάτων ΕΠ, ΘΕ, ΙΞ κλπ. . .

Ρ Ὀβολοί.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XV, 11, 17.)

Ῥόπαλον, συνήθως μετὰ βέλους, τό-
ξου καὶ θύρσου, σταφυλῆς ἢ κηρυ-
κείου, καὶ ὀνομάτων ἀρχόντων. A·5

Περὶ τὰ 338-315 π. X.

Μετὰ τὴν ὀλεθρίαν μάχην τῆς Χαιρωνείας ἐτέθη Μακεδονικὴ φρουρὰ ἐν τῇ Καδμεΐᾳ, τρία δ' ἔτη κατόπιν αἱ Θῆβαι κατεστράφη-
σαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὸ συμμαχικὸν νομισματοκοπεῖον πρέ-
πει νὰ μετεκομίσθῃ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον εἰς ἄλλην τινὰ βοιω-
τικὴν πόλιν, ἴσως τὸν Ὀρχομενόν. Τὰ νομίσματα δὲν φέρουσι νῦν
ὀνόματα ἀρχόντων: —

Βοιωτικὴ ἀσπίς.
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. V, 14.)

BO-1Ω Ἀμφορεὺς καὶ διάφορα σύμ-
βολα P Στατήρ.

Ὅμοιως. (Αὐτόθι, Πίν. V, 16.)

BO-1 Κάνθαρος. Σύμβολον μηνί-
σκος P Ἡμίδρ.

Ὅμοιως. (Αὐτόθι, Πίν. V, 17.)

ΒΟΙΩΤΩΝ Τρίαινα A·6

Περὶ τὰ 315-288 π. X.

Μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῶν αἱ Θῆβαι ἀνη-
γέρθησαν ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου. Αὐτὸς δὲ καὶ ὁ διάδοχός του
Δημήτριος φαίνεται ὅτι ἔκοψαν νομίσματα ἐν Θήβαις μετὰ τῶν
τύπων καὶ τοῦ ὀνόματος Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, διακρινόμενα
διὰ τῆς παρουσίας τῆς βοιωτικῆς ἀσπίδος ὡς προσθέτου συμβόλου
ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς αὐτῶν (Müller, ἀρ. 751-756). Ὑπάρχου-
σιν ὡσαύτως χαλκᾶ νομισμάτια ἀνήκοντα, ὡς φαίνεται, εἰς τοὺς
χρόνους τούτους.

Κεφαλή Ἡρακλέους νεαροῦ.

ΘΗΒΑΙΩΝ Θύρσος καὶ ῥόπαλον A·4

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

» Τρίαινα A·4

(B. M. Cat., C. Gr., Π. XVI, 1, 2)

Περὶ τὰ 288-244 π. X.

Ἐν ἔτει 288 π. X. ὁ Δημήτριος, ἐκπεσὼν νῦν τοῦ ὕψους τῆς
ισχύος αὐτοῦ, ἐδωρήσατο εἰς τὰς Θήβας τὴν ἐλευθερίαν ἐλπίζων
ἴσως ἐκ τούτου νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς Βοιωτοὺς. Ἀπὸ τοῦ χρόνου
δὲ τούτου μέχρι τοῦ 244 π. X. ἡ Βοιωτία ἦτο ἀνεξάρτητος τῆς

Μακεδονίας. Τὰ νομίσματα, ἅτινα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τεχνοτροπίας δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ ἥμισυ τοῦτο τῆς ἑκατονταετηρίδος φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν ΒΟΙΩΤΩΝ, θὰ ἐκόπησαν ὅμως ἀναμφιβόλως ἐν Θήβαις.

Κεφαλὴ Διὸς δαφνοστεφής.
(Πίναξ ΙΖ'. 7.)

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.
(B. M. Cat., Cent. Gr., Π. VI, 2)

Κεφαλὴ Ἡρακλέους νεαροῦ.
(Ἀυτόθι, Πίν. VI, 3, 4.)

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.
(Ἀυτόθι, Πίν. VI, 5.)

ΒΟΙΩΤΩΝ Ποσειδῶν κρατῶν δελφίνα καὶ τρίαῖναν καθήμενος δ' ἐπὶ θρόνου. . . Α' Ἀττικ. τετράδρ.

ΒΟΙΩΤΩΝ Τρόπαιον . . . Α' 85

» Ἀθηνᾶ πτερωτή, κραδαίνουσα κεραυνόν Α' 7

» Ἀπόλλων καθήμενος ὀπισθεν αὐτοῦ τρίπους. . Α' 7

Περὶ τὰ 244-197 π. Χ.

Ἐν ἔτει 244 π. Χ. ἡ Βοιωτία ἠναγκάσθη νὰ τεθῇ καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν προστασίαν πρὸς ἄμυναν κατὰ τῶν λεηλατούντων Αἰτωλῶν. Εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, Δημητρίου Β', καὶ Ἀντιγόνου Δώσωνος, ἥτοι ἀπὸ τοῦ 244-221 π. Χ., μόνον μακεδονικὰ νομίσματα ἐκυκλοφόρου ἐν Βοιωτίᾳ, ἀπὸ τῆς ἀνόδου ὅμως εἰς τὸν θρόνον Φιλίππου τοῦ Ε' παρεχωρήθη εὐρεία αὐτονομία εἰς τοὺς Βοιωτοὺς. Τὰ Βοιωτικὰ χαλκᾶ νομίσματα τὰ κοπέντα μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην εἶνε κατὰ κανόνα κεκομμένα, ἐπὶ νομισμάτων Ἀντιγόνου τοῦ Δώσωνος. Τὰ δ' ἀργυρᾶ νομίσματα ἀκριβῶς πρὸς τὰ χαλκᾶ ὁμοιάζοντα, εἶνε δραχμαί (;) ἔλκουσαι περὶ τοὺς 80 κ., τοῦ ἐν Αἰτωλίᾳ ἐν χρήσει σταθμητικοῦ κανόνος.

Κεφαλὴ Περσεφόνης κατ' ἐνώπιον.
(B. M. Guide, Πίν. XLII, 19)

*Ομοίως.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Π. VI, 8)

ΒΟΙΩΤΩΝ Ποσειδῶν ἰστάμενος καὶ ἐπὶ τριαίνης στηριζόμενος κρατῶν δὲ δελφίνα. Α' 80 κ.

ΒΟΙΩΤΩΝ Ποσειδῶν ἰστάμενος στηρίζων τὸν ἑνα τῶν ποδῶν ἐπὶ βράχου Α' 7

Περὶ τὰ 197-146 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἐπετράπη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τῇ Βοιωτίᾳ, ὁμοίως τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, νὰ διατηρήσῃ τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς, ἀλλὰ τοιαύτῃ ἐπεκράτει οἰκονομικὴ ἀκαταστασία ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν, ὥστε ἡ πολιτεία ἐξέδιδε νῦν χαλκᾶ νομίσματα ἀντὶ ἀργυρῶν πανόμοια πρὸς τὰ ἀργυρᾶ κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τοὺς τύπους καί, ὡς φαίνεται, κατὰ νόμον ἰσάζια πρὸς ταῦτα. (B. V. Head, *Coinage of Boeotia* σελ. 91).

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος δαφνοστεφής. | ΒΟΙΩΤΩΝ Νίκη ἰσταμένη κρατοῦσα
(B. M. *Guide*, Πίν. LV, 22.) | τράιναν καὶ στέφανον. Διάφορα
μονογραφήματα Ρ 80 κ., Α 7

Περὶ τὰ 146-27 π. Χ.

Εἶνε πιθανόν, ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐκόπησαν ἐν Θήβαις καὶ ἐν τισὶ τῶν Βοιωτικῶν πόλεων μικρὰ χαλκᾶ νομίσματα.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. (B. M. Head, *Coinage of Boeotia*, σ. 94.) | ΘΗΒΑΙΩΝ Νίκη ἰσταμένη καὶ στηριζομένη ἐπὶ τριάντης. . . Α 5

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Γάλβα, ἴσως δὲ καὶ ἐπὶ Τραϊανοῦ, αἱ Θῆβαι ἔκοψαν χαλκᾶ νομίσματα φέροντα ὀνόματα ἀρχόντων, προτασσομένης τῆς ΕΠΙ καὶ τῶν τίτλων αὐτῶν, ἀρχιερεὺς ἢ πολέμαρχος (Head, *Coinage of Boeotia*, σ. 95).

Κορώνεια.

Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς. | Ρ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ . . .
| Ρ Δραχμῇ, ὀβολ. κλπ.

Περὶ τὰ 456-446 καὶ 387-374 π. Χ.

Βοιωτικὴ ἀσπίς | ΚΟΡΟ, Κ—Ο Γοργόνειον ἢ κεφαλὴ
τῆς Ἀθηνᾶς Ἰτωνίας. . .
Ρ Ἡμίδρ., ὀβολ., κτλ.

Ἡ κεφαλὴ τῆς Γοργόνος ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κορωνείας ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν Ἀθηνᾶς τῆς Ἰτωνίας, ἧς ὁ ναὸς ἔκειτο παρὰ τὴν Κορώνειαν καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς τόπος τῶν συν-

ελεύσεων τῆς Βοιωτικῆς συμμαχίας (Παυσ., IX. 34. 1). Πρὸς τὸν μῦθον περὶ τῆς Ἰοδάμας, ἱερείας τῆς θεᾶς ταύτης, εἰς ἣν, εἰσελθοῦσαν νύκτα τινὰ εἰς τὸ ἱερὸν τέμενος, ἐνεφανίσθη ἡ θεὰ ἔχουσα τὸ γοργόνειον ἐπὶ τοῦ χιτῶνος, πάραυτα μετεμορφώσασα αὐτὴν εἰς λίθον. Τὸ ἔθιμον τοῦ ἀνάπτειν πῦρ καθ' ἑκάστην ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἰοδάμας διετηρεῖτο ἀκόμη ὅτε ὁ Πausanias ἐπεσκέφθη τὴν Κορώνειαν (Παυσ., ἐ. ἀ.).

Κῶπι, ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς Κωπαίδος λίμνης οὐχὶ μακρὰν τῆς Καταδόθρας, εἰς ἣν κατέρρεεν ἐξερχόμενος τῆς λίμνης ὁ Κηφισός.

387-374 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B.M. Cat., Cent. Gr., Π. VII, 4.)

Ὁμοίως.

ΚΩΓΑΙΩΝ Πρόσθιον ταύρου ἐφορ-
μῶντος Α' Ὁβολ.

Κ—Ω Κεφ. ταύρου ἀντωπός. Α' 45

Ὁ ταῦρος δυνατὸν ἐνταῦθα νὰ σημαίνει τὸν ποταμὸν Κηφισόν.

Λεβάδεια.

386-374 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

ΛΕΒΑ Κεραυνός Α' Διώβ.

338-315 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

ΛΕΒ ἐν πεδίῳ κενῷ Α' 8

146·27(;) π. X.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(B.M. Cat., Cent. Gr., Π. VII, 18.)

ΛΕ ἐν στεφάνῳ ἐλαίας Α' 6

Μυκαλησός.

387-373 π. X.

Βοιωτικὴ ἀσπίς.

(B.M. Cat., Cent. Gr., Π. VIII, 1.)

Ὁμοίως.

Μ—Υ Κεραυνός Α' Ὁβολ.

Μ Σταφυλὴ καὶ κύνθαρος Α' Ἡμιωβ. κτλ.

Ὀρχομενός ἢ Ἐρχομενός. Ἐν παλαιοτάτοις χρόνοις ὁ Μινύειος Ὀρχομενός ἦτο μέλος τῆς ναυτικῆς συμπολιτείας

τῆς ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ Καλαυρίας, καὶ ἡ πρώτη τῶν πόλεων τῆς Βοιωτίας. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀποδείκνυει τὴν ὑπαρξίν σχεσίων μεταξὺ Ὀρχομενοῦ καὶ Αἰγίνης, καὶ ἐξηγεῖ ἴσως τὴν εἰς Βοιωτίαν εἰσαγωγὴν νομισματικοῦ συστήματος ἀντιγραφέντος ἐκ τοῦ Αἰγινητικοῦ. Τὰ ἀρχαιότατα τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ Ὀρχομενοῦ διαφέρουσι τῶν νομισμάτων τῶν ἄλλων Βοιωτικῶν πόλεων, διότι δὲν φέρουσι τὴν χαρακτηρίζουσαν τὸ Βοιωτικὸν συμμαχικὸν νόμισμα ἀσπίδα, ἧς ὁ τύπος δὲν ἐγένετο παραδεκτὸς ἐν Ὀρχομενῷ πρὸ τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ.

Περὶ τὰ 600-387 π. Χ.

Ε ἢ ΕΡ Κόκκος σίτου ἀναβλαστά-
νων, ἢ, ἐπὶ τῶν ἡμιωβόλων, ἡμι-
σος κόκκος σίτου. | *Εγκοιλὸν τετράγωνον, Αἰγινητικοῦ
σχήματος . . . Ρ *Ὁβολ. κτλ.
(B.M.Cat., Cent. Gr., Π. VIII, 2 κ. ἐξ.)

387-384 π. Χ.

Ἀσπίς βοιωτικὴ
(B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. VIII, 8.) | ΕΡΧΟ Ἴππος καλπάζων ἀμφορέυς.
ἢ στέφανος σταχύων. *Ὄνομα
ἀρχοντος ΕΥΔΟΡΟ, κλπ. ἐπὶ τῶν
στατήρων. Ρ Στατήρ, ἡμίδρ. κλπ.
Ε—Ρ Τρεῖς ἢ εἰς ἢ ἡμισὺς κόκ-
κος σίτου. | Ἴππος τροχός· στέφανος σταχύων
ἢ στάχυς σίτου . . .
(Αὐτόθι, Πίν. VIII, 16.) | Ρ 3/4 ὀβολ., ἡμιώβολ. κλπ.
*Ἀσπίς βοιωτικὴ | Ε—Ρ—Χ—Ο μεταξὺ τῶν ἀκτίνων
(Αὐτόθι, Πίν. VIII, 16.) | ἀστέρος . . . Α .65

338-315 π. Χ.

Ἀσπίς βοιωτικὴ
(Αὐτόθι, Πίν. VIII, 17.) | ΟΡΧ ἐν πεδίῳ κενῷ. . . Α .85

146-27 π. Χ.

Προτομὴ Ἡρας πεπλοφόρος.
(Αὐτόθι, Πίν. VIII, 18.) | ΕΡΧΟ Τρίπους . . . Α .5

Πλαταιαί. Τὸ μόνον γνωστὸν ἀργυροῦν νόμισμα τῶν Πλαταιῶν ἀνήκει εἰς τὴν περίοδον τὴν μεταξὺ τῆς εἰρήνης τοῦ Ἀνταλκίδου (387 π. Χ), ὅτε ἡ πόλις ἀνηγέρθη ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῆς ἐν ἔτει 372 π. Χ. δευτέρας αὐτῆς καταστροφῆς.

Βοιωτική ἀσπίς.

(B. M. Cat., Cent. Gr., Π. IX, 3, 4)

ΠΛΑ Κεφαλὴ Ἡρας κατὰ κρόταφον
ἡ ἀντωπὸς φέρουσα στέφανον . .
Ρ Ἡμιώβολ., διώβολ. κλπ.

Ἡ κεφαλὴ αὕτη τῆς Ἡρας δυνατὸν νὰ εἶνε ἡ τοῦ ἐν τῷ Ἡραίῳ
τῆς πόλεως ἀγάλματος, ἔργου τοῦ Πραξιτέλους (Παυσ., IX. 2. 7)

Περὶ τὰ 338-315 π. X.

Ἀσπίς βοιωτική.

(Αὐτόθι, Πίν. IX, 5)

ΠΛΑ ἐν πεδίῳ κενῷ . . . Α 85

Τάναγρα καὶ συμμαχικὴ νομισματοκοπία. Ἡ πόλις
αὕτη, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀσωποῦ οὐχὶ μακρὰν
τῶν ὁρίων τῆς Ἀττικῆς, ἀπελείπετο κατὰ σπουδαιότητα ἐξ ὧν
τῶν μελῶν τῆς Βοιωτικῆς συμμαχίας μόνον τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν.

Περὶ τὰ 550-480 π. X.

Ἀσπίς βοιωτικὴ σὺν Τ—Τ ἢ Τ—Α
ἐν τοῖς πλαγίοις ἀνοίγμασιν τῆς
ἀσπίδος. (B. M. Cat., Cent. Gr.,
Πίν. IX, 6-8.)

Ἐγκοιλὸν τετράγωνον, ἐν ταῖς διαι-
ρέσεσιν οὐτινος ἀπαντῶσιν ἐνίοτε
Τ—Τ. Ρ Δρ., ἡμίδρ., ὀβολ. κλπ.

Περὶ τὰ 480-456 π. X.

Ὅμ. (Αὐτόθι, Πίν. IX, 9-17)

ΤΑ ἢ Β—Ο—Ι, ἢ Β—Ο μεταξὺ
τῶν κνημῶν τροχοῦ ἢ Β ἐν τε-
τραγώνῳ ἐγκοίλῳ
Ρ Στατῆρες, ἡμίδρ., ὀβολ. κλπ.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ΒΟΙ τῶν νομισμάτων τούτων δυνάμεθα νὰ
συμπεράνωμεν ὅτι μετὰ τὴν ἐν ἔτει 479 π. X. ταπείνωσιν τῶν
Θηβῶν, ἡ Τάναγρα διεξεδίκει ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ἀρχηγίαν ἐπὶ
τῆς Βοιωτικῆς συμμαχίας.

387-374 π. X.

Ἀσπίς βοιωτική

(Αὐτόθι, Πίν. X, 1-4.)

ΤΑΝΑ, ΤΑΝ ἢ ΤΑ Ἐγκοιλὸν τε-
τράγωνον ἐν ᾧ πρόσθιον ἵππου
πηδῶντος. Ρ Στατῆρ καὶ ἡμίδρ.

Τ—Α Κεφαλὴ ἵππου ἐν τετραγώνῳ
ἐγκοίλῳ Ρ Ὄβολ.

Τ—Α Πρύμνα πλοίου . Ρ Ὄβολ.

Ὅμοιος.

Ὅμ. (Αὐτόθι, Πίν. X, 8)

Τοῦ ἵππου, ὡς νομισματικοῦ τύπου τῶν νομισμάτων τῆς Τανάγρας, προετάθησαν διάφοροι ἐξηγήσεις. Δυνατόν, ὡς ἐν Θεσσαλίᾳ, νὰ εἶνε ἔμβλημα Ποσειδῶνος τοῦ Ὀγχηστίου, θεοῦ τῆς Βοιωτικῆς Ἀμφικτυονίας, ἢ νὰ ἔχη στενοτέραν καὶ ἐγχώριον σημασίαν, δηλῶν τὸν ποταμὸν Ἀσωπὸν, ὅστις ὁρᾶται ἀπὸ τῆς Τανάγρας τέμνων τὸν ῥοῦν αὐτοῦ διὰ βραχύδους χαράδρας ἀπὸ τῆς Παρασωπίας εἰς τὴν Ταναγραίαν πεδιάδα ἢ πάλιν δυνατόν νὰ εἶνε ὁ ἵππος τοῦ ἡλιακοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, οὗ ὁ ἐν Δηλίῳ ναὸς ἔκειτο ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Τανάγρας. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει θὰ ἐκφράζῃ τὴν αὐτὴν, ἣν καὶ ὁ τροχὸς ιδέαν.

Περὶ τὰ 338-315 π. Χ.

Ἀσπὶς βοιωτικὴ (Αὐτόθι, Πίν. Χ, 10). | ΤΑΝ ἐν πεδίῳ ἐπιπέδῳ. . . Α .85

Αὐτοκρατορικά.

Ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Κομμόδου ἐκόπησαν ἐν Τανάγρα νομίσματα μετὰ ἢ ἄνευ τῆς κεφαλῆς τοῦ αὐτοκράτορος (*Num. Zeit.* IX. σ. 30 κ. ἐξ.). Ἐπίγρ. ΤΑΝΑΓΡΑΙΩΝ. Τύποι, ΑΣΩΠΟΣ, κεφαλὴ τοῦ ποταμοῦ. ΠΟΙΜΑΝΔΡΟΣ προτομὴ τοῦ μυθικοῦ οἰκιστοῦ Ποιμάνδρου. Ἑρμῆς Κριοφόρος καὶ Ἑρμῆς Πρόμαχος, πιθανῶς ἀπὸ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ θεοῦ τούτου (Παυσ., IX. 22). ἀντίγραφον τοῦ ὑπὸ Καλάμιδος ποιηθέντος ἀγάλματος τοῦ Διονύσου μετὰ τοῦ ἡττηθέντος Τρίτωνος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ (Παυσ., IX. 20.4).

Φαραί, περὶ τὰ τέσσαρα μίλια ΒΔ τῆς Τανάγρας. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νῦν διασωζομένων νομισμάτων αὐτῆς φαίνεται ὅτι ἦτο ἐκ τῶν ἀνθηροτάτων μελῶν τῆς Βοιωτικῆς συμπολιτείας, διαρκούσης τῆς πρὸ τῆς Περσικῆς ἐπιδρομῆς ἀκμῆς.

Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Ἀσπὶς βοιωτικὴ ἥς ἐν ἐνὶ τῶν πλαγίων ἐντομῶν εὐρηται τὸ γράμμα Φ (*B. M. Cat., Cent. Gr.* Πίν. IX, 1.)

Φ ἐν τῷ κέντρῳ ἐγκοίλου ἢ ἐν τῷ κέντρῳ ἀστέρος περιεχομένου ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ
Ρ Στατήρες, δραχ. κτλ.

387-374 π. Χ.

*Ασπίς βοιωτική. (Αὐτόθι, Πίν. IX.2.) | Φ—Α *Αμφορεύς . . . Ρ *Ὀβολ.

Χαιρώνεια, περιλαμβανομένη ἄλλοτε ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ὀρ-
χομενίων φαίνεται ὅτι ἐγένετο αὐτόνομος ἐπὶ τῆς εἰρήνης τοῦ Ἀν-
ταλκίδα.

Περὶ τὰ 387-374 π. Χ.

*Ασπίς βοιωτική.

| ΧΑΙ ἢ ΧΑΙΡΩΝΕ *Ρόπαλον . . .
Ρ *Ἡμίδρ. καὶ Α · 7

ΕΥΒΟΙΑ

[British Museum Catalogue of Greek coins, Central Greece, ὑπὸ B. V. Head. London 1884, σελ. XLV—LXIX καὶ 94—137.

E. Curtius, *Hermes*, τόμ. X, 1876 σ. 215 κ.έξ.

Imhoof-Blumer, *Monatsbericht d. k. Acad. d. Wissensch.*, Ber-
lin 1881.

Dondorff, *De rebus Chalcidensium*, Halle 1855.

Heinze, *De rebus Eretriensium*, Göttingen 1869].

Δυσκόλως δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἡ τοσαύτη τὴν ἔκτα-
σιν καὶ σπουδαιότητα νῆσος Εὐβοία δὲν θὰ εἶχεν ἐγχώριον νόμισμα
διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς μεγίστης αὐτῆς ἀποικιακῆς καὶ ἐμ-
πορικῆς δράσεως. Ἡ Χαλκὶς καὶ ἡ Ἐρέτρια ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς
ἱστορίας μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἦσαν αἱ ἐπιχειρημα-
τικώταται τῶν πόλεων τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀποδεικνύει
ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν Χαλκιδικῶν καὶ Ἐρετριακῶν ἀποικιῶν ἐπὶ
τῶν ἀκτῶν τῆς Θράκης, τῆς νοτίου Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας.

Ἡ Εὐβοία ὡσαύτως ἔδωκε τὸ ἴδιον αὐτῆς ὄνομα ἐν παλαιο-
τάτῃ ἤδη ἐποχῇ εἰς ἓνα τῶν εὐρυτάτης χρήσεως κανόνων πρὸς
στάθμισιν τῶν πολυτίμων μετάλλων, ὅπερ γεγονὸς εἶνε ἀξιοσημεί-
ωτον, ἀρκοῦν αὐτὸ καὶ μόνον, ὅπως ἐπιτρέψῃ ἡμῖν νὰ ὑποθέσωμεν,
ὅτι ἡ Εὐβοία θὰ ἦτο ἐν τῶν κέντρων, ἐξ οὗ διεκλαδῶθη ἡ νομισμα-
τοκοπία ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἐντούτοις
τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων τῆς Εὐβοίας ἀνεγνωρίσθησαν

μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη. Τινὲς δὲ τῶν νομισματικῶν διστάζουσιν εἰσέτι νὰ παραδεχθῶσιν ὡς Εὐβοϊκὰ τὰ παλαιὰ ἀνεπίγραφα νομίσματα τὰ καταταχθέντα ὑπὸ τοῦ Imhoof-Blumer, E. Curtius καὶ ἐν τῷ παρόντι ἔργῳ εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Τὰ ἀρχαῖα ταῦτα νομίσματα εἶνε διαφόρων τύπων, πάντα ὅμως Εὐβοϊκοῦ (Ἀττικοῦ) βάρους καὶ χαρακτηρίζονται ὑπὸ τετραγώνου ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως διαγωνίως διηρημένου ἐγκοίλου. Ἀπεδίδοντο δὲ ταῦτα πρότερον εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς συνήθως ἀνευρισκόμενα ἐν Ἀττικῇ· ἐπειδὴ ὅμως πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶνε φανερώς τεχνοτροπίας νεωτέρας τῆς τῶν παλαιολόγων Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων, δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ τις μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξέδιδον ἐξ ἐνὸς καὶ μόνου νομισματοκοπέου τόσοι πολλὰς διαφόρους σειρὰς νομισμάτων συγχρόνως πρὸς τὰς πασιγνώστους αὐτῶν «γλαῦκας». Ἡ περίστασις δ' ὅτι εὐρίσκονται νῦν συνήθως ἐν Ἀττικῇ εὐκόλως ἐξηγεῖται ὡς ἐκ τῶν στενῶν σχέσεων, αἵτινες ὑφίσταντο πάντοτε μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Εὐβοίας, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς ταυτότητος τοῦ σταθμητικοῦ κανόνος (στατήρ 135 κ. καὶ τετράδραχμα 270 κ.), ἥτις ἐπέτρεπεν αὐτοῖς νὰ κυκλοφορῶσι παραπλεύρως τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων. Ἐν Εὐβοίᾳ, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐν ἔτει 480 π. Χ. ἐπιδρομὴ τοῦ Ξέρξου ἀποτελεῖ τὸ κατώτερον ὄριον τῶν παλαιῶν ἀρχαϊκῶν νομισμάτων. Τοῦ πολέμου δὲ παρελθόντος, αἱ Εὐβοϊκαὶ πόλεις ἐτάχθησαν μετὰ τῶν συμμάχων τῶν Ἀθηναίων, ὅσαι δὲ ἐξ αὐτῶν διετήρησαν τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν παρεδέχθησαν νέαν καὶ βελτίονα μέθοδον κοπῆς καὶ νέους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τύπους. Αἱ διάφοροι Εὐβοϊκαὶ πόλεις, εἰς αἷς ταῦτα καὶ μεταγενέστερα νομίσματα δύνανται νὰ ἀποδοθῶσιν εἶνε αἱ ἐξῆς: —

1). Νεωστὶ ἐν τούτοις ἀνεκαλύφθησαν τοιαῦτα νομίσματα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐβοίᾳ. U. Koehler, Münzfunde auf Euboea ἐν τοῖς Mitth. d. Arch. Inst. Athen. IX σ. 354.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

	Πρὸ 480	480—445	411—336	313—265	197—146	Αὐτο- κρατορ.
Ἀθηναὶ Διάδες(ς)	Ρ(ς)					
Ἑρέτρια	Ηλ. Ρ	Ρ	...	...	Ρ Χ	Χ
Ἰστιαία	...	...	Ρ Χ	Ρ Χ	Ρ Χ	Χ
Κάρυστος	...	Ρ	Ρ Χ	...	Χ Ρ Χ	Χ
Κύμη (ι)	Ρ(ς)					
Χαλκίς	Ηλ. Ρ	Ρ	Ρ Χ	...	Ρ Χ	Χ
Συμμαχικά	...	...	Ρ Χ	...	Χ	
Ἀβέβαια	Ρ					

Ἀθηναὶ Διάδες(ς) Ἀθηναϊκὴ ἀποικία παρὰ τὴν βορείαν ἄκραν τῆς νήσου (Köhler, *Delisch-Attische Bund*, σ. 196).

Πρὸ τοῦ 480 π. Χ.

Γλαυξ.

(B. M. *Guide*, Πίν. VI, 26.)

Τετράγωνον ἔγκοilon διαγωνίως διη-
ρημένον Ρ Δίδραχ.

Ὁ τύπος τῶν στατήρων τούτων ἐλήφθη ἀπὸ τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων, κατὰ τεχνοτροπίαν ὅμως καὶ κατασκευὴν εἶνε ἀνόμοιος.

Ἑρέτρια. Ἡ πόλις αὕτη ἀπελείπετο κατὰ σπουδαιότητα μόνον τῆς Χαλκίδος· δύναται δὲ νὰ διεκδικήσῃ μετ' εὐλόγου πιθανότητος τὰς ἐξῆς σειρὰς νομισμάτων:—

Περὶ τὰ 600-480 π. Χ.

Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον.

(*Rev. Num.*, 1864, Π. VII, 10.)

Γοργόνειον.

(Πίναξ IZ'. 10.)

Ὁμοίως.

Ὁμοίως.

(B. M. *Cat.*, C. Gr., Π. XXII, 7, 8.)

Ὁμ. (B. M. *Guide*, Πίν. V, 24.)

Ἐγκοilon τετράγωνον. Ἡλ. Διώβολ.

Τετράγωνον ἔγκοilon διαγωνίως διη-
ρημένον Ρ Δίδραχ.

Ὁμοίως Ρ Ὁβολ.

Ὁμ., ἐν αὐτῷ δὲ κεφαλὴ λέοντος
ἀντωπός Ρ Τετράδρ.

Ὁμοίως Ρ Δίδραχ.

Γοργόνειον.

(Πίναξ ΚΓ'. 2.)

Κεφαλή βοός κατ' ἐνώπιον.

(B. M. Guide, Πίν. V, 23.)

Τετράγωνον ἐγκοίλον, ἐν ᾧ κεφαλή
ταύρου κατ' ἐνώπιον. **Ρ** Τετράδρ.
'Ομ., διαγωνίως διηρημένον. **Ρ** Δίδρ.

Τὸ γοργόνειον καὶ ἡ κεφαλή τοῦ βοός δυνατὸν νὰ εἶνε σύμβολα
τῆς λατρείας Ἀρτέμιδος τῆς Ἀμαρυνθίας (= τῆς λαμπούσης,
ἐκ τοῦ ῥήματος ἀμαρύσσω), σεληνιακῆς θεότητος, ἧς ὁ παρὰ τὴν
Ἐρέτριαν ναὸς παρέμεινεν μέχρι ἐσχάτων χρόνων εἶδος τι ἀμφι-
κτυονικοῦ κέντρου ἀπάσης τῆς κεντρίας καὶ νοτίου Εὐβοίας.

Περὶ τὰ 480-445 π. X.

Ἡ μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους νέα σειρά τῶν Ἐρετριακῶν
νομισμάτων χαρακτηρίζεται ἐκ μεταβολῆς τινος ἐν τῇ κατασκευῇ.
Ἀπὸ τοῦ χρόνου δηλαδὴ τούτου τὰ νομίσματα εἶνε λεπτότερα,
πλατύτερα καὶ ἐπίπεδα, διακρίνονται δὲ διὰ τῶν γραμμάτων
εἰς ἡ βρ (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XXIII. 1—6).

Δάμαλις ἀποκνίζομένη ἐπὶ τῆς ῥά-
χεως αὐτῆς χελιδών.

'Ομ., ἄνευ χελιδόνος,

'Ομοίως.

Κεφαλή ταύρου ἢ δαμάλεως ἀντωπός.

Σηπία ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ
(Πίναξ ΙΖ'. 11) . **Ρ** Τετράδρ.
'Ομοίως **Ρ** Δίδραχ.
'Ομοίως **Ρ** Δραχ.
'Ομοίως **Ρ** Διώβ. καὶ ὀβολ.

Ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς παλαιστάτης περιόδου ἡ δάμαλις
ἢ ὁ ταῦρος δυνατὸν νὰ εἶνε ἐμβλήματα τῆς λατρείας τῆς σελήνης.
Ἡ σηπία (τευθίς) ἐνδεικνύει τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος. Τὸ
ζῷον τοῦτο φαίνεται ὅτι ἦτο πασίγνωστον καὶ ἀνεγνωρισμένον
ἐμβλημα ἢ ἐπίσημον τῆς πόλεως Ἐρετρίας, ὡς ἡ γλαυῆς ἦν τὸ
τοῦ Ἀθηναίων· ἔθεν καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς εἰρηνευόμενός ποτε παρέβαλε
τοὺς Ἐρετρίεις πρὸς τὰς σηπίας (Πλουτ. Βίος Θεμιστ. XI καὶ Ἀπο-
φθέγμ. βασιλ. καὶ αὐτοκρ. (Θεμιστ.) XIV· τοὺς δὲ Ἐρετρίεις ἐπισκώ-
πιων ἔλεγεν ὥσπερ τευθίδας μάχαιραν μὲν ἔχειν, καρδίαν δὲ μὴ ἔχειν.)

Ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐπανακτῆσεως τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τῶν
Ἀθηναίων ἐν ἔτει 445 π. X. φαίνεται ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν
νόμισμα ἀφηρέθη ἐξ ὅλων τῶν πόλεων τῆς νήσου· ὅτε ὁμοῦς ἐν ἔτει

411 ἐπανεκτήσεν ἡ Εὐβοία τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς φαίνεται ὅτι ἡ Ἐρέτρια ἀπέβη τὸ νομισμακοπεῖον σειρᾶς νομισμάτων ἐκδοθείσης τότε μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΕΥΒΟΙ, ΕΥΒ, ΕΥ, κλπ., ἂν καὶ μετ' Ἐρετριακῶν τύπων. (B. M. Cat., Cent. Gr. Πίν. XVII 1 κ. ἐξ),

Περὶ τὰ 411-336 π. Χ.

Βοῦς κατακείμενος.

Κεφαλὴ τῆς νύμφης Εὐβοίας.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Κεφαλὴ βοός κατ' ἐνώπιον.

Ταῦρος ἱστάμενος.

Κεφαλὴ νύμφης.

Κεφαλὴ τῆς νύμφης Εὐβοίας, ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . . **Α** 184 κ.¹

Κεφ. καὶ τράχηλος βοός. **Α** Δρ. 66 κ.

Ὅμοιως **Α** Ἡμίδρ.

Κλάδος ἀμπέλου καὶ σταφυλὴ **Α** Διῶβολ.

Σηπία **Α** 55

Σταφυλὴ **Α** 6

Κεφαλὴ βοός μετὰ σταφυλῶν **Α** 5

Ἐκ τῆς Μακεδονικῆς περιόδου δὲν ὑπάρχουσιν Εὐβοϊκὰ νομίσματα· μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅμως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Φλαμινίου ἀπέβησαν καὶ πάλιν ἄφθονα. Τὰ ἀργυρᾶ τούτων ἐκόπησαν ἐν ὀνόματι τῆς Ἐρετρίας, τὰ χαλκᾶ ὅμως συνήθως, ἂν καὶ οὐχὶ πάντοτε, φέρουσι τὴν ἐπιγρ., ΕΥΒΟΙΕΩΝ

Περὶ τὰ 197-146 π. Χ.

Προτομὴ Ἀρτέμιδος μετὰ τόξου καὶ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.

(Πίναξ ΙΖ'. 12).

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.

Κεφαλὴ νύμφης.

(B. M. Cat. Cent. Gr., Πίν. XXIII, 11)

Ὅμοιως.

(Αὐτόθι, Πίν. XXIII, 12.)

ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ Βοῦς ἱστάμενος. Ὅνομα ἄρχοντος. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ δάφνης **Α** Τετράδρ.

ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ Βοῦς κατακείμενος. Ὅνομα ἄρχοντος. **Α** Ὀκτώβολ.

ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ Κλάδος ἀμπέλου. Ὅνομα ἄρχοντος . . . **Α** Τετρώβ.

ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ Κεφαλὴ καὶ τράχηλος βοός. Ὅνομα ἄρχοντος. **Α** Τριώβ.

1) Τοῦτο εἶνε τὸ μόνον γνωστὸν Εὐβοϊκὸν νόμισμα Ἀλγινθητικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος. Πάντα τὰ λοιπὰ ἀργυρᾶ νομίσματα εἶνε Εὐδοϊκοῦ (Ἀττικοῦ) βάρους, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀρτίου, ἀπὸ δὲ τοῦ 411 π. Χ. ἐκπίπτοντος βαθμιαίως. Ὁ καθηγητὴς Gardner ὑπέθεσεν ὅτι δύναται ὁ στατήρ οὗτος νὰ εἶνε πράγματι Κρητικὸς καὶ ὅτι ἡ ἐπιγραφή δύναται νὰ εἶνε ΕΥΡ = Εὐρώπη, οὐχὶ δὲ ΕΥΒ.

Κεφαλή γυναικεία πεπλοφόρος. (B. M. Cat., Cent., Gr., Πίν. XXIII, 13.)	ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ Βούς κατακείμενος. "Ονομα ἄρχοντος Α' 65
--	---

Ταῦρος ἱστάμενος ἢ κατακείμενος καὶ ἀστήρ (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 15, 16.)	ΕΥΒΟΙΕΩΝ Κλάδος ἀμπέλου καὶ ἀστήρ Α' 65
--	--

Κεφαλή γυναικεία πεπλοφόρος. (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 17.)	» Ταῦρος κυρίσσω. Α' 6
Ὅμοιος, κατ' ἐνώπιον. (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 18.)	» Πρῶρα. Α' 6
Κεφαλή Ἑρμοῦ. (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 19.)	» Στάχυς Α' 45

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

Τὸ μόνον μεταξὺ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τῆς Ἑρετρίας, ὅπερ χρήζει σημειώσεως, εἶνε νόμισμά τι τοῦ Κορμύδου (*Num. Chron.*, Παλ. σειρά, VI. σ. 145) ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ ὁποῦ εὗρηται ΕΡΕΤΡΙΩΝ καὶ τρίμορφος κεφαλὴ, ἧς ἡ ἐν μέσῳ ἀντωπὸς μορφή εἶνε γυναικεία αἱ δὲ λοιπαὶ πρὸς δ. καὶ ἀρ. ἐστραμμέναι πωγωνοφόροι. Τὸ νόμισμα τοῦτο ἐνθυμίζει τὴν σελήνην κατὰ τὰς τρεῖς αὐτῆς φάσεις, καὶ δεικνύει τὴν ἐξακολούθησιν τῆς λατρείας τῶν οὐρανίων σωμάτων ἐν Ἑρετρίᾳ μέχρις ἐποχῆς λίαν ὀπίμου.

Ἰστιάα. Τὸ μετὰ βεβαιότητος δυνάμενον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν Ἰστιάαν ἀρχαιότατον νόμισμα ἀνήκει εἰς τὴν πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου πεντηκονταετίαν. Ἄξιον σημειώσεως τυγχάνει, ὅτι αἱ ἄμπελοι ἀφ' ὧν ἡ πόλις προσέλαβεν, ἀπὸ τῶν χρόνων ἡδὴ τοῦ Ὁμήρου, τὸ ἐπίθετον πολυστάφυλος, κατέχουσι σπουδαίαν θέσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων (*R. Weil, Z. f. N., I. 183.*)

Περὶ τὰ 369-336 π. Χ.

Κεφαλή μαινάδος φέρουσα στέφανον ἀμπέλου. (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XXIV, 1.)	ΙΞΤΙ Ταῦρος καὶ ἄμπελος μετὰ στα- φυλῶν. Ρ Δρ.
Ὅμοιος. (Αὐτόθι, Πίν. XXIV, 3-5.)	» Ταῦρος ἢ κεφαλὴ ταύρου Α' 5

Περὶ τὰ 313-265 π. X.

Ἡ ἀμέσως κατόπιν ἀκολουθοῦσα ἔκδοσις Ἰστιαιῶν νομισμάτων ἐκόπη πιθανῶς μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων ἐν ἔτει 313 π. X. ἀνακήρυξιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν φαίνεται ὅτι διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ.

Κεφαλὴ μαινάδος μετὰ στεφάνου
ἀμπέλου, ἔχουσα δὲ τὴν κόμην ἐν
σφενδόνῃ.
(*Zeit. f. Num.*, I, σ. 186.)

ΙΣΤΙΑΙΕΩΝ Νύμφη Ἰστιαία σὺν
τῷ ὀνόματι αὐτῆς ΙΣΤΙΑΙΑ, κα-
θήμενη ἐπὶ πρύμνης πλοίου καὶ
κρατοῦσα ἱερὸν τροπαίου. . . .

Ρ Ὀκτώβ.

Ὅμοιος.

(*B.M. Cat., Cent. Gr.* Π. XXIV, 6.)

Ὅμοιος, ἄνευ τοῦ ὀνόματος τῆς νύμ-
φης. Ρ Τετρώβ.

Ὅμοιος. (Ἀδτόθι, Πίν. XXIV, 8.)

ΙΣΤΙ Κεφαλὴ ταύρου . . . Α 6

Κεφαλὴ Διονύσου κατ' ἐνώπιον.

» Κλάδος ἀμπέλου. . . Α 55

Περὶ τὰ 197-146 π. X καὶ βραδύτερον (;).

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶνε ἄφθονα καὶ ἀποτελοῦνται ἐκ τριωδύλων ὁμοίων τοῖς τύποις πρὸς τὰ τῆς προηγούμενης ἑκατονταετίας, λίαν ὅμως ἀμελῶς κατεσκευασμένων καὶ ποικιλλόντων τὴν ὀλκὴν ἀπὸ 38-28 κ. Ἡ κεφαλὴ τῆς μαινάδος εἶνε ἢ αὐτὴ πρὸς τὴν τῶν συγχρόνων Μακεδονικῶν τετρωδύλων τῶν κοπέντων μεταξὺ τοῦ 158 καὶ 146 π. X. (σελ. 307). Ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Δημάρου, συνταχθέντι ἐν ἔτεσιν 185-180 π. X. (*Bull. Corr. Hell.* 1882, σ. 35), τὰ νομίσματα ταῦτα καλοῦνται Ἰστιαῖκά καὶ ἀργύριον Ἰστιαῖκόν. Τὰς ποικιλίας αὐτῶν ἴδε ἐν *B. M. Cat., Cent. Gr.*, Πίν. XXIV. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης εἶνε τὰ ἐξῆς:—

Κεφαλὴ μαινάδος

ΙΣΤΙ Κεφαλὴ ταύρου . . . Α 55

Ὅμοιος.

ΙΣΤΙΑΙΕΩΝ Σταφυλὴ . . Α 65

Κεφαλὴ γυναικεία (;)

» Τρίπους . . Α 45

Κάρυστος. Τῆς πόλεως ταύτης δὲν φαίνονται ὑπάρχοντα νομίσματα ἐκ τῆς πρώτης περιόδου ἀπὸ τοῦ 480 π. X. ὅμως,

ἐξαιρέσει τῆς ἐν τῷ μεταξύ Ἀθηναϊκῆς καὶ Μακεδονικῆς διοικήσεως, ἡ νομισματοκοπία εἶνε συνεχρῆς.

480-445 καὶ 414-336 π. Χ.

Βοῦς ἀποκνιζόμενος διὰ τῶν κεράτων αὐτοῦ (Συλλογὴ de Hirsch.)	ΚΑΡΥΞΤΙΟ[Ν] Τετράγωνον ἔγκοιλον ἐν ᾧ ἀλέκτωρ . . . <i>Ρ</i> Τετράδρ.
Βοῦς θηλάζουσα μόσχον. (B. M. Cat. C. Gr. Π. XVIII, 1.)	Κ Ἐγκοιλὸν τετράγωνον (ἐξαιρέσει τῶν νεωτέρων νομισμάτων) ἐν ᾧ ἀλέκτωρ <i>Ρ</i> Δίδρ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 3.)	ΚΑΡΥ Ταῦρος κατακείμενος <i>Ρ</i> Δραχ. καὶ ἡμίδρ.
Πρόσθιον βοός. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 2.)	Ἐγκοιλὸν τετράγωνον ἐν ᾧ δένδρον. <i>Ρ</i> Ἡμίδρ.
Κεφ. βοός. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 9.)	ΚΑΡΥ Δύο δένδρα φοίνικος. <i>Ρ</i> Διῶβ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 10.)	Κ Τρία δένδρα φοίνικος . . . <i>Ρ</i> Ὀβολ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους. (Αὐτόθι, Πίν. XVIII, 13.)	ΚΑ Κεφαλὴ ταύρου <i>Α</i> .7

197-146 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρος. (B. C. Guide, Πίν. XLIII, 29.)	ΚΑΡΥ Ταῦρος ἀναπαυόμενος <i>Α</i> 49.3 κ.
Κεφαλὴ Ἀντιόχου τοῦ Γ'. (;) ὡς Ἀπόλλωνος. (B. M. Guide, Πίν. XLIII, 30.)	ΚΑΡΥΞΤΙΩΝ Νίκη ἐπὶ ἄρματος . . . <i>Ρ</i> Δίδρ.
Κεφαλὴ Ἡρακλέους. (B. M. Cat., Cent. Gr., Π. XIX, 3)	ΚΑ Κεφαλὴ ταύρου <i>Α</i> .7
Κεφαλὴ Διός. (Αὐτόθι, Πίν. XIX, 4.)	ΚΑΡΥΞΤΙΩΝ Ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων . . . <i>Α</i> .7
Κεφαλὴ Ἡρας πεπλοφόρος (Αὐτόθι, Πίν. XIX, 5.)	ΚΑΡΥ Ταῦρος κυρίσων . . . <i>Α</i> .65
Ὅμοιως. (Αὐτόθι, Πίν. XIX, 8.)	» Δελφίς <i>Α</i> .65
Κεφαλὴ Ποσειδῶνος. (Αὐτόθι, Πίν. XIX, 6.)	ΚΑΡΥΞΤΙΩΝ Δελφίς καὶ τρίαινα . . . <i>Α</i> .7
Κεφαλὴ Διονύσου (;) νεαροῦ. (Αὐτόθι, Πίν. XIX, 9)	ΚΑΡΥ Δελφίς <i>Α</i> .55

Τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα φέρουσι συνήθως ἐπὶ τῆς ὀπίσθιας ὀψευς κεφαλὴν Ποσειδῶνος.

Ἡ βοῦς καὶ ὁ μῶσχος ἀναφέρονται πιθανῶς εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἥρας τῆς πανάρχαιον ναὸν ἐχούσης ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ὀχης εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ Κάρυστος (Στεφ. Βυζαν. ἐν. λ. *Κάρυστος*. Walpole, *Travels*, σ. 235).

Ὁ ἀλέκτωρ (*κῆρυξ καὶ κᾶρυξ*, Ἀριστοφ. *Εκκλ.* 30) ὑπαινίσσεται τὸ ὄνομα *Κάρυστος* τῆς πόλεως· πρὸ λ. τὸ ῥῆμα *καρύσσω* (*Ἀνθολ.* β. 3). Ὁ ἀλέκτωρ ὡς ὁ ἄγγελος τῆς αὐγῆς δυνατὸν νὰ εἶνε καὶ ἡλιανὲς ἐμβλημα (πρὸ λ. τὰ νομίσματα τῆς ἐν Σικελίᾳ Ἰμέρας, σ. 126).

Τὰ χρυσὰ νομίσματα τῆς Καρύστου ἐκαλοῦντο δραχμαί. Ἴδε τὸ εὐρετήριο τοῦ Δημαρχίου, ἐνὸς τῶν ἱεροποιῶν τοῦ ἐν Δήλῳ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις μεταξὺ ἄλλων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων ἀφιερωμένων εἰς τὸν θεόν, καταλέγει καὶ Καρυστίαν χρυσὴν δραχμὴν.

Κύμη, πόλις παλαιστάτη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Εὐβοίας, ἐκπεσοῦσα εἰς ὑπήκοον πόλιν πιθανῶς πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔκτου αἰῶνος π. Χ. Τὰ νομίσματα, ἅτινα δυνάμεθα (ἂν καὶ μόνον καθ' ὑπόθεσιν) νὰ τάξωμεν ὑπ' αὐτὴν εἶνε οἰδραχμα καὶ δραχμαί, ἀναλογοῦντα κατὰ τεχνοτροπίαν καὶ κατασκευὴν πρὸς τὰς ἄλλας Εὐβοϊκὰς σειρὰς τὰς φερούσας τροχόν, γοργόνειον, κ. τ. λ.

Ἴππος ἐν κύκλῳ (Beulé, <i>Monn.</i> d' <i>Athènes</i> σελ. 19).	Ἐγκοῖλον τετράγωνον διαγωνίως διηρημένον.	Ρ Δίδραχ. καὶ δρ.
Πρόσθιον ἵππου ἐν κύκλῳ.	Ὅμ.	Ρ Δίδραχ. καὶ δρ.
Ὁπίσθιον ἵππου ἐν κύκλῳ.	Ὅμ.	Ρ Δίδραχ. καὶ δρ.

(B. M. Cat., *Cent. Gr.*, Π. XXIV. 20)

Ὁ ἵππος, ὡς ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Βοιωτίᾳ, δυνατὸν νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος

Χαλκίς Ἡ σπουδαία αὕτη Ἰωνικὴ πόλις, ἡ μητρόπολις τῶν πολλῶν ἀποικιῶν ἐν Ἰταλίᾳ, Σικελίᾳ καὶ Χαλκιδικῇ χερσονήσῳ, μετῆρχετο ἐν παλαιοῖς χρόνοις ἐκτενὲς ἐμπόριον μεθ' ἀπάν-

των τῶν μερῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τοὺς Ἴωνας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐγένοντο πιθανῶς αἰτία τῆς εἰσαγωγῆς εἰς Εὐρώπην τοῦ πρὸς στάθμισιν τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ κανόνος, τοῦ κατόπιν γνωστοῦ ὡς Εὐβοϊκοῦ. Τὰ παλαιότατα τῶν Χαλκιδικῶν νομισμάτων φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐξ ἡλέκτρου (ὀλκ. 45 καὶ 22·5 κ.) Ἀργυρᾶ εὗρηνται, διδραχμα, δραχμαί, τριημιωβόλια καὶ ὀβολοὶ ἐπίσης.

Περὶ τὰ 700-480 π. X.

*Αετὸς σπαράσσω λαγῶν. (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XX, 1.)	*Εγκοιλὸν τετράγωνον ἀνώμαλον. Ηλ. 44·4 κ.
*Αετὸς ἱπτάμενος. (Αὐτόθι, Πίν. XX, 2.)	*Ομοίως Ηλ. 22·1 κ.
Τροχὸς τετράκνημος. (Αὐτόθι, Πίν. XX, 3.)	*Ομοίως Ηλ. 21·8 κ.
Τροχὸς τετράκνημος. (Πίναξ IZ'. 8.)	Τετράγωνον ἐγκοιλὸν διαγωνίως διηρημένον ρ Διδρ.
*Ομοίως. B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XX, 5)	*Ομοίως ρ Δρ.
*Ομοίως.	*Ομοίως ρ Τριημιώβ.
*Ομοίως.	*Ομοίως ρ Ὀβολ.

Περὶ τὰ 480-445 π. X.

ψ (ἀρχαῖκόν X) ἐπὶ τῆς λεγομένης Βοιωτικῆς ἀσπίδος.	Τροχὸς ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. (Imhoof Mon. Gr., σ. 221.) ρ Τετράδρ.
*Αετὸς ἱπτάμενος, κρατῶν ὄφιν.	Τροχὸς ἐν τριγ. ἐγκοίλῳ. ρ Διδρ. (Zeit. f. Num., III, σ. 217.)
*Ομοίως ἢ ἄνευ τοῦ ὄφεως. (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XX, 8)	ψ AL *Ομοίως ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ ἢ τριγώνῳ . . . ρ Τετρώβ.
*Αετὸς ἱπτάμενος.	» *Ομ. ρ Ὀβολ.

*Απὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐν ἔτει 445 π. X. ἐπανακτῆσεως τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τοῦ Περικλέους, ἡ νομισματοκοπία τῆς Χαλκίδος ἔπαυσε μέχρι περίπου τοῦ μετὰ τὸ 369 π. X. (B. M. Cat. Cent. Gr., εἰσαγωγῆς σελ. LVIII), ὅτε ἄρχονται αἱ σειραὶ τῶν δραχμῶν

καὶ χαλκῶν νομισμάτων τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκτεινομένων.

Περὶ τὰ 369-336 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία μετ' ἐνωτίου.
(B. M. Cat., Cent. Gr., Π. XX, 9.)

Ὅμ. (Αὐτόθι, Πίν. XX, 12).

Ὅμ., κατ' ἐνώπιον, φέρουσα διάδημα,
οὗ ὑπέρκεινται πέντε δίσκοι δι'
ἑμάντος συνδεόμενοι.

(Αὐτόθι, Πίν. XX, 15.)

Κεφαλὴ γυναικεία κατὰ κρόταφον
μετὰ κεκρυφάλου ἐκ μαργαριτῶν.

(Αὐτόθι, Πίν. XX, 17.)

ΧΑΛ Ἀετὸς ἱπτάμενος, κρατῶν ὄφιν.
R 58 κ.

» Ὅμ. σπαράσσων λαγῶν . . .
R 27 κ.

» Ὅμ. καταβροχθίζων ὄφιν A 55

» Ὅμ. A 65

Ἡ γυναικεία κεφαλὴ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων εἶνε πιθανῶς Ἡρα ἢ Οὐρανία, θεότης σεληναία λατρευομένη ἐπὶ τοῦ ὅρους Δίρφους τοῦ ὑπερκειμένου τῆς Χαλκιδικῆς πεδιάδος. Οἱ δίσκοι αἵτινες περικυκλοῦσι τὴν κεφαλὴν σημαίνουσιν ἴσως τοὺς πλανήτας (πρβλ. Overbeck, *Kunst-Mythologie* III, Gemmentafel I. 8). Ὁ τὸν ὄφιν σπαράσσων λαγῶς φαίνεται ὅτι εἶνε ἔμβλημα τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἡλίδος, ἐπειδὴ ἐν Χαλκίδι ἐν τῶν κυρίων ἱερῶν ἦτο τὸ τοῦ Διὸς Ὀλυμπίου. (Πρβλ. Hicks, *Gr. Inser.* σελ. 34).

Περὶ τὰ 336-197 π. Χ.

Καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονικὴν περίοδον ἡ Χαλκίς ἦτο ἐν τῶν κυριωτέρων φρουρίων τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, ὅθεν καὶ ἐκαλεῖτο μία τῶν τριῶν τῆς Ἑλλάδος πεδῶν. Ἐνταῦθα δ' ἐκόπησαν τετράδραχμα τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου, φέροντα ὡς σύμβολον κεφαλὴν Ἡρας ὑπὸ δίσκων περικυκλουμένην ὡς ἀνωτέρω.

Περὶ τὰ 197-146 π. Χ.

Ἐν ἔτει 197 π. Χ. ἡ Χαλκίς ἔλαβε παρὰ τοῦ Φλαμίνιου τὴν

ἐλευθερίαν αὐτῆς ὡς καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Εὐβοίας, ἧτοι ἡ Κάρυστος, Ἑρέτρια καὶ Ἰστιαία.

Κεφαλὴ Ἦρας πεπλοφόρος, φέρουσα στεφάνην (Πίναξ ΚΓ'. 1.)	ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Ἦρα μετὰ σκήπτρου ἐπὶ τεθρίππου, Ὄνομα ἄρχοντος ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ. Ρ' Ἀττ. τετράδρ.
Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ δύο μακρῶν πλοκάμων κατὰ μῆκος τοῦ τραχήλου.	ΧΑΛΚΙ Ἀετὸς καὶ ὄφις. Ὄνομα ἄρχοντος ΜΕΝΕΔΗ . . . Ρ' 84 κ.
Ὁμοίως. (B. M. Cat., Cent. Gr., Π. XXI, 3.)	(Πίναξ ΙΖ'. 9.) ΧΑΛΚΙ Ὁμοίως . . . Ρ' Διώβολ.
ΧΑΛΚΙ Τέθριππον (Αὐτ., Π. XXI, 4)	Ὄνομα ἄρχοντος ἐν στεφάνῳ . . . Ρ' 9
Κεφαλὴ Ἦρας μαργαριτοστεφῆς ἢ ἀντωπὸς ἐπὶ κιονοκράνου.	ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ Ἀετὸς καὶ ὄφις . . . Ρ' 7 (B. M. Cat., Cent. Gr., Πίν. XXI, 5.)

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων ὁ συνηθέστατος τῶν τύπων εἶνε κεφαλὴ Ἦρας ἔχουσα τὴν κόμην κεκοσμημένην ὑπὸ τριῶν ἀλλεπαλλήλων γραμμῶν μαργαριτῶν τεθειμένη δὲ ἐπὶ κιονοκράνου· ἐπὶ νομίσματος ἑμὸς τοῦ Σεπτ. Σεβήρου ὁρᾶται ὁλόκληρον ἄγαλμα τῆς οὐρανίας Ἦρας, συνοδευόμενον ὑπὸ τῆς ἐπιγραφῆς ΗΡΑ (B. M. Cat., Cent. Gr. Πίν. XXI. 12). Κάθεται δὲ αὕτη ἐπὶ κωνικοῦ λίθου, φέρουσα μακρὸν χιτῶνα καὶ πέπλον, πρὸς δὲ ὑψηλὴν κόμωσιν· ἔχει δὲ ἐν ταῖς χερσίν φιάλην καὶ σκήπτρον. Ὁ κωνικὸς λίθος ἀπαντᾷ ὡσαύτως καὶ μόνος ὡς ὀπισθότυπος. Τὰ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων ὀνόματα ἀρχόντων εἶνε Λ. Λιούτος, Λ. Ρουφῖνος, Τιβ. Κλαύδιος, Εὐθυκλείδης, Μεσκίνιος, Κλεόνικος κλπ. (Imhoof, Mon. Gr., σ. 222).

Ἀδέδαια, πιθανῶς Εὐβοϊκά. Πρὸ τοῦ 480 π. Χ.

Ἀμφορεὺς ἐν κύκλῳ. (B. M. Guide, Πίν. V, 22.)	Ἐγκοilon τετράγωνον διαγωνίως διηρημένον Ρ' Δίδρ.
Τρισκελὲς ἐν κύκλῳ. (Beulé, σ. 19.)	Ὁμοίως Ρ' Δίδρ. καὶ ἡμιδρ.
Ἀστράγαλος ἐν κύκλῳ. (Αὐτόθι.)	Ὁμοίως Ρ' Δίδρ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσι εἰς τὴν αὐτὴν κλάσιν εἰς ἣν

καὶ τὰ φέροντα τροχόν, γοργόνειον, ἵππον κλπ. καὶ ἀποδιδόμενα εἰς τὴν Χαλκίδα, Ἑρέτριαν, Κύμην κλπ.

Δυνατὸν ἐντούτοις τὸ φέρον τὸ τρισκελὲς νὰ εἶνε Λυκικὸν νόμισμα.

ΑΤΤΙΚΗ.

Beulé, E. Monnaies d'Athènes, Paris, 1858

Rathgeber, G., Silberne Münzen der Athenaiier, Weissensee, 1858.

Grotefend, C. L., Chronologische Anordnung d. Athenischen Silbermünzen Hannover, 1872.

Droysen J. G. Zum Münzwesen Athens (K. Preuss. Akad. d. Wissensch. Berlin), 1882.

ἈΘῆΝΑΙ. Ὁ Θησεύς, κατὰ Ἀθηναϊκὴν παράδοσιν, ἦτο ὁ πρῶτος, ὅστις ἔκοψε νομίσματα ἐν Ἀττικῇ, ὃ δὲ Πλούταρχος (Θησ. 25) λέγει, ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἔφερον τύπον βοῦς: «ἔκοψε δὲ καὶ νόμισμα βοῦν ἐγκαράξας». Ἴδε ὡσαύτως Πολυδεύκην (IX, 60) καὶ Σχολ. Ἀριστ. "Ορνιθ. 1106: «ἡ γλαῦξ ἐπὶ χαράγματος ἦν τειραδράχμου, ὡς Φιλόχορος· ἐκλήθη δὲ τὸ νόμισμα τὸ τειραδράχμον τότε [ἡ] γλαῦξ. ἦν γὰρ γλαῦξ ἐπίσημον καὶ πρόσωπον Ἀθηναῖς, τῶν προτέρων διδραχμῶν ὄντων, ἐπίσημόν τε βοῦν ἐχόντων»¹.

Ἡ πληροφορία αὕτη τοῦ Φιλοχόρου, Ἀθηναίου ἀρχαιοδίφου τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ., φαίνεται ὅτι ἐγένετο παραδεκτὴ ἄνευ ἐξέτασεως ὑπὸ τε τοῦ Πλουτάρχου καὶ Πολυδεύκου.

Ὡς δὲ ὑπέθεσεν ὁ Leake, δὲν εἶνε ἀπίθανον, ὅτι αὐτὸς ὁ Φιλόχορος ἠπατήθη ὑπὸ ἐσφαλμένης τινὸς ἐρμηνείας τῆς πασιγνώστου παροιμίας «βοῦς ἐπὶ γλώσση βέβηκεν» (Αἰσχύλ. Ἀγαμ. 35. Θεογν. 813.), λογίου πιθανῶς ἀρχαιοτέρου τῆς χρήσεως τοῦ νομί-

¹) Νομισματολόγοι τινὲς φρονοῦσιν, ὅτι τὰ ὑπὸ Φιλοχόρου ἀναφερόμενα νομίσματα εἶνε τὰ φέροντα κεφαλὴν βοῦς διδραχμα, τὰ ἀποδοθέντα ἐν τῇ παρόντι συγγράμματι εἰς τὴν Ἑρέτριαν. Ὅτι ταῦτα καὶ τὰ λοιπὰ τῶν παλαιοτάτων Εὐδοϊκῶν νομισμάτων ἐκυκλοφόρουν ἐν Ἀθήναις παρὰ τὰς «γ λ α ὤ κ α ς» τοῦ Σόλωνος εἶνε πιθανώτατον, ὅτι ὅμως ταῦτα θὰ ᾔσαν τὰ νομίσματα τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος καὶ ὅτι τὰ γλαυκοφόρα νομίσματα εἰσῆχθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰππίου, δὲν δύναμαι νὰ τὸ παραδεχθῶ.

σματος, ἴσως δὲ χρονολογουμένου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅτε βοσκήματα ἐχρησίμευον συνήθως ὡς μέσα ἀνταλλαγῆς, ὡς συνέβαινεν ἐν Ἀττικῇ μέχρις ἐποχῆς σχετικῶς ὀψίμου, ἐπειδὴ ὁ Σόλων ἦτο ὁ πρῶτος μεταβαλὼν εἰς ἀξίας νομίσματος τὰ ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ Δράκοντος εἰς βοῦς καὶ πρόβατα ὀριζόμενα πρόστιμα. (Lenormant, *Mon. dans l'ant.*, I. 77.)

Ἐν τούτοις εἶνε ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι ἐκυκλοφόρουσαν νομίσματα ἐν Ἀττικῇ πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος, ἂν καὶ οὐδὲν ὑπάρχει τὸ δεικνύον ὅτι ταῦτα ἦσαν Ἀττικά. Ἀπ' ἐναντίας πᾶς λόγος ὑπάρχει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἦσαν Αἰγινητικά, ἐπειδὴ γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Ἀνδροτίωνος (Πλουτάρ. *Σόλων* 15), ὅτι ὁ Σόλων ἔκοψε δραχμὰς ὀκτῆς ἐλαφροτέρας τῆς τῶν πρότερον ἐν κυκλοφορίᾳ, εἰς τρόπον ὥστε 100 νέαι δραχμαὶ ἰσοφάριζον πρὸς 73 παλαιάς. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀκριβῶς ἡ ἀναλογία μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς δραχμῆς τῶν 67·5 κ. καὶ τοῦ μέσου ὅρου τῶν Αἰγινητικῶν στατήρων τῶν μᾶλλον ὑπὲρ τοὺς 90 κ. ἐλκόντων (73: 100:: 67·5: 92·4), τῆς Ἀττικῆς μνᾶς οὔσης πρὸς τὴν Αἰγινητικὴν ὡς 100: 137. Ἴδε ὡσαύτως Boeckh, *C. I. Gr.*, 123 § 4, ἐνθα ἐν ψηφίσματι τοῦ Β'. αἰῶνος π. Χ. ἡ Ἀττικὴ ἐμπορικὴ μνᾶ ὀρίζεται εἰς 138 δραχμὰς: «ἀγέτω δὲ καὶ ἡ μνᾶ ἡ ἐμπορικὴ Στεφανηφόρου δραχμὰς ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ὀκτὼ πρὸς τὰ στάθμια τὰ ἐν τῷ ἀργυροκοπίῳ».

Αἱ ἐνταῦθα μνημονευόμεναι Στεφανηφόρου δραχμαὶ εἶνε συνήθεις δραχμαὶ τοῦ Ἀττικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος, οὕτω καλούμεναι, ἐπειδὴ τὸ νομισματοκοπεῖον συνεδέετο πρὸς ἱερὸν τοῦ κατὰ παράδοσιν ἐφευρέτου τῆς νομισματοκοπίας Θησέως, ὅστις παρίστατο φέρων στέφανον ἐν τῇ χειρὶ καὶ ἦτο γνωστὸς τῷ λαῷ ὡς ὁ Στεφανηφόρος Ἡρώς. Ἐνταῦθα ἐφυλάσσοντο τὰ ἐπίσημα στάθμια τοῦ βάρους. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς δὲ ταύτης ἐξάγομεν ὡσαύτως, ὅτι ὁ Αἰγινητικὸς κανὼν ἐξηκολούθει ὧν ἐν χρήσει ἐν Ἀθήναις εἰς τὰς συνήθεις ἐμπορικὰς πράξεις, ἂν καὶ εἶχεν ἐγκαταλειφθῇ ἐν τῇ νομισματοκοπίᾳ.

Ὁ παρὰ Σόλωνος εἰσαχθεὶς νέος σταθμητικὸς κανὼν ἀντὶ τοῦ Αἰγινήτικοῦ ἀπεδείχθη πειστικῶς ὑπὸ τοῦ Mommsen (*Mon. Rom. Ekd. Blacas*, I σ. 29 κ. ἐξ. 73 κ. ἐξ) ὅτι ἦτο ὁ Εὐβοϊκός, διὰ τοῦτο δὲ Εὐβοϊκὰ νομίσματα θὰ ἐκυκλοφόρουν ἐλευθέρως ἐν Ἀττικῇ παραπλευρώς τῶν νέων Ἀττικῶν νομισμάτων.

Ἐσημειώσαμεν ἤδη, ὅτε ὁ λόγος ἦν περὶ Χαλκίδος (σελ. 453), καὶ Ἐρετρίας ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ χρυσοῦ ἢ ἡλέκτρου δὲν ἦτο ἄγνωστος ἐν Εὐβοίᾳ, ὑπάρχει δὲ λόγος νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αἱ Ἀθηναῖοι ὡσαύτως, κατὰ τὸ ἀρχαιότερον μέρος ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος δυνατὸν νὰ ἔκοψαν νομισμάτια ἐξ ἡλέκτρου, ἐν τῶν ὁποίων ἀπεικονίσθη παρὰ Beulé σ. 64 ἀρ. 1. Ἴδε ὡσαύτως Köhler, *Münzfunde auf Euboea* ἐν τοῖς *Mitth. d. Arch. Inst.*, IX. 359.

Γλαῦξ πρὸς ἀρ.

Τετράγωνον ἔγκοilon ἠνωμάλως διηρημένον. Ηλ. 21 κ.

Ἡ πρὸς τὰ ἀθηναϊκὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἐν χρήσει νομισματικὴ κλίμαξ περιλαμβάνει τὰς ἐξῆς διαιρέσεις : —

Δεκάδραχμον	= 10	Δραχ.,	ὅλκ. 675	κ.
Τετράδραχμον	= 4	»	» 270	»
Διδραχμον	= 2	»	» 135	»
Δραχμή	= 1	»	» 67·5	»
Πεντῶβολον	= 5	Ὀβολ.	» 56·25	» Ἀριστ. Ἰπ. 798
Τετρώβολον	= 4	»	» 45	» Πολυδ. IX. 63
Τριῶβολον	= 1/2	Δρ. ᾗ	3	» 33·75 » Αὐτόθι
Διῶβολον	= 2	»	» 22·5	» Αὐτόθι
Τριημιβόλιον	= 1 1/2	»	» 16·87	» Αὐτόθι
Ὀβολός	= 1	»	» 11·25	»
Τριτημόριον	= 3/4	»	» 8·45	» Πολυδ. IX. 65
Ἡμιβόλιον	= 1/2	»	» 5·62	» Ξεν. Ἀν. I. 5·6.
				» Ἀριστ., Βατρ. 554
Τριημιτεταρτημόριον	= 3/8	»	» 4·2	»
Τεταρτημόριον	= 1/4	»	» 2·8	» Πολυδ. IX. 65
Ἡμιτεταρτημόριον	= 1/8	»	» 1·4	»

Τὰ Ἀθηναϊκὰ νομίσματα εἶνε ἀξιοσημεῖωτα διὰ τὸ ἀμετάβλητον τῶν τύπων καὶ τῆς τεχνοτροπίας αὐτῶν. Ὑπάρχουσιν ἐν τοῦτοις διαφοραὶ τινες καλῶς δεδηλωμέναι, ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ εἰς τὰς ἐξῆς περιόδους.

590-525 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ἀγροίκου ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας μετὰ μεγάλων ἐξεχόντων ὀφθαλμῶν, φέρουσα στρογγυλὰ ἐνώτια καὶ κράνος ἀκριβῶς ἐφαρμοζόμενον τῇ κεφαλῇ, λεῖτον μεθ' ἄπλου μόνον ἐλικοειδοῦς κοσμήματος ὤπισθεν. Ἡ κόμη εἶνε συνήθως διατεθειμένη ἐπὶ τοῦ μετώπου, ἐκλάστου πλοκάμου λήγοντος εἰς συνεστραμμένον βόστρυχον. Κατασκευὴ σφαιρόμορφος.

*Ομοίως.

ΑΘΕ ἢ ΑΘΕ τετράγωνον ἐγκοῖλον ἐν ᾧ γλαῦξ πρὸς δ. ἔχουσα τὴν κεφαλὴν κατ' ἐνώπιον καὶ τὰς πτέρυγας κλειστάς. *Ὀπίσθεν θαλλὸς ἐλαίας Ρ Τετράδ.
(Πίναξ ΙΗ'. 1.)

ΑΘΕ *Εγκοῖλον τετράγωνον ἐνῷ κεφαλὴ γυναικεία πρὸς δ., ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας. Ἡ κόμη συνεσπειρωμένη πρὸς τὰ κάτω ἐπὶ τοῦ αὐχένος καὶ διὰ ταινίας συκρατουμένη.
Ρ Τριῶβολ.

*Ιανόμορφος (διπρόσωπος) κεφαλὴ ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας, φέρουσα ἐνώτια, ἔχουσα δὲ τὴν κόμην διὰ ταινίας περιδεδεμένην.

ΑΘΕ Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ στενῆς, ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένης λοφοφόρου περικεφαλαίας. . . .
Ρ Τριημιωβόλ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας μετὰ κράνους ἀκριβῶς ἐπικαθημένου.

ΑΘΕ *Εγκοῖλον τετράγωνον ἐν ᾧ γλαῦξ καὶ θαλλὸς ἐλαίας. . . .
Ρ Ὀβολός.

Τὰ νομίσματα τῆς πρώτης ταύτης κλάσεως δὲν φαίνονται ὅτι ἐκόπησαν εἰς μεγάλας ποσότητας πολὺ πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Πεισιστράτου. Ἐν τούτοις μεταξὺ τῶν μᾶλλον ἀρχαϊκῶν κομματίων, ὑπάρχουσιν ἀναμφιβόλως καὶ τινὰ ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος. Καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον ταύτην (590-525 π. Χ.) ἤθελε φανῇ ὅτι αἱ δύο μορφαὶ Θ καὶ Θ ἦσαν συγχρόνως ἐν χρήσει, ἂν καὶ ἡ πρώτη εἶνε κατὰ πολὺ κοινωτέρα καὶ ἐπ' αὐτῶν μάλιστα τῶν ἀρχαί-

κωτάτων κομματίων (Πρβλ. Droysen, *Zum Münzwesen Athens* σ. 9, 1882).

Περὶ τὰ 525-430 π. Χ.

Ἐν τοῖς Ἀριστοτέλους *Οἰκον.*, Π. ὁ μαρτυρεῖται ὅτι ὁ Ἴππίας συνήθροισε τὸ τότε ἐν Ἀθήναις κυκλοφοροῦν νόμισμα καὶ ἐξέδωκεν αὐτὸ ἐκ νέου μετὰ νέου τύπου: «Τὸ δὲ νόμισμα τὸ δὴ Ἀθηναίοις ἀδόκιμον ἐποίησεν τάξας δὲ τιμὴν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν ἀνακομίζειν· συνελθόντων δὲ ἐπὶ τῷ κόπῳ ἕτερον χαρακτῆρα ἐξέδωκε τὸ αὐτὸ ἀργύριον». Νομίζουσι τινες ὅτι ἡ μαρτυρία αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὴν πρώτην ἔκδοσιν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων μετὰ τῆς κεφαλῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῆς γλαυκός. Κατ' ἐμὲ ὅμως, δὲν βλέπω δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι τὸ ἀνακληθὲν νόμισμα ἦσαν τὰ παλαιότατα ἀρχαῖα νομίσματα, τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα, ἅτινα ἕνεκα τοῦ ἀγροίκου αὐτῶν ἠδύναντο φυσικὰ νὰ ἀπεκρούοντο ὑπὸ τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος τῶν Πεισιστρατιδῶν. Διὰ τοῦτο ὁ παρὰ Ἴππίου εἰσαχθεὶς ἕτερος χαρακτῆρ ὁ δυνάστην νὰ ἦτο ὁ ἐξῆς:—

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ἐξηγενησιμένης ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας, ἔχουσα τὸ κράνος κεκοσμημένον κατὰ μὲν τὸ μέτωπον διὰ τριῶν ὀρθῶν φύλλων ἐλαίας, εἰς δὲ τὰ ὀπισθεν δι' ἀνθεμίου. Ἡ δὲ κόμη αὐτῆς εἶνε κομψῶς διατεθειμένη εἰς κυματοειδεῖς γραμμὰς κατὰ μῆκος τῶν κροτάφων.

Ὁμ. (Πίναξ ΙΗ'. 2.)

Ὁμ. (Πίναξ ΙΗ'. 3.)

Ὁμ. Πίναξ ΙΗ'. 4.)

ΑΘΕ Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ γλαῦξ κατ' ἐνώπιον μετ' ἀναπεπταμένων τῶν πτερυγίων, ἀρισ. δὲ θαλλὸς ἐλαίας. *Ρ* Δεκάδραχμ. (Πίναξ ΙΘ'. 6.)

ΑΘΕ Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ γλαῦξ πρὸς δ, τὴν κεφαλὴν ἔχουσα ἀντωπὸν, τὰς πτέρυγας κλειστάς. Ὅπισθεν δὲ αὐτῆς μὴνίσκος καὶ θαλλὸς ἐλαίας. . . . *Ρ* Τετράδρ.

ΑΘΕ Ὁμ. *Ρ* Δίδραχ.

ΑΘΕ Ὁμ. ἀλλ' ἄνευ τοῦ μηνίσκου. *Ρ* Δραχμ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς, ἐξηυγενισμένης ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας, ἔχουσα τὸ κράνος κεκοσμημένον κατὰ μὲν τὸ μέτωπον διὰ τριῶν ὀρθῶν φύλλων ἐλαίας, εἰς δὲ τὰ ὀπισθεν δι' ἀνθεμίου. Ἡ δὲ κόμη αὐτῆς εἶνε κομψῶς διατεθειμένη εἰς κυματοειδεῖς δεσμούς κατὰ μῆκος τῶν κροτάφων (Πίναξ ΙΗ'. 5.)

*Ομοίως.

*Ομοίως.

Ομοίως.

*Ομοίως.

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς περιόδου ταύτης ὁ ὀφθαλμὸς τῆς θεᾶς δείκνυται πάντοτε κατὰ τὸν ἀρχαϊκὸν τρόπον ἥτοι ὡς εἰ ἐφαίνετο κατ' ἐνώπιον. Ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων κομματίων ἡ ἐργασία εἶναι λεπτὴ καὶ τῆς καθαρωτάτης ἀρχαϊκῆς καλλαισθησίας. Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς περιόδου ἀποβαίνει τραχυτέρα· εἶνε δὲ φανερόν ὅτι ὁ ἀρχαϊσμός εἶνε τοῦ κατὰ συνθήκην εἶδους, ὃν οἱ ἀρχαιολόγοι διακρίνουσι διὰ τοῦ ὅρου «ἀρχαϊστικός».

Περὶ τὰ 430 - 350 π. Χ.

ΧΡΥΣΟΣ

Κεφαλή Ἀθηνᾶς τελείως ἀνεπτυγμένης τεχνοτροπίας, ἀλλὰ τραχέως καὶ ἀμελῶς ἐξεργασμένη, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς ἔχουσα ἐν κατατομῇ Ἡ διακόσμησις τοῦ κράνουσ ὁμοία πρὸς τὴν τῶν νομισμάτων τῆς προηγουμένης περιόδου.

ΑΘΕ Κύκλος ἔγκοιλος ἐν ᾧ γλαῦξ κατ' ἐνώπιον, μετὰ πτερύγων κλειστῶν, μετὰξὺ δύο κλάδων ἐλαίας Ρ Τριώβολ.

ΑΘΕ Κύκλος ἔγκοιλος, ἐν ᾧ γλαῦξ κατ' ἐνώπιον μετὰ κλειστῶν πτερύγων· ὑπερθεν δὲ θαλλὸς ἐλαίας. Ρ Τριημιώβολ.

ΑΘΕ Ἐγκοῖλος κύκλος ἐν ᾧ δύο γλαῦκες πρὸς δεξ. καὶ ἀρ., ὧν μετὰξὺ θαλλὸς ἐλαίας Ρ Τριημιώβολ.

ΑΘΕ Τετράγωνον ἔγκοιλον ἐν ᾧ γλαῦξ πρὸς δεξ. ἥς ὀπισθεν φύλλον καὶ καρπὸς ἐλαίας Ρ Ὀβολ.

ΑΘΕ Ὀμ. Ρ Ἡμιώβολ.

ΑΘΕ Γλαῦξ δ. μετὰ κλειστῶν πτερύγων, ὀπισθεν δὲ μηνίσκος καὶ θαλλὸς ἐλαίας. Πρὸ αὐτῆς κάλαθος. Ἐπὶ τινων κομματίων φαίνονται ἰχνη ἐγκοίλου τετραγώνου Χ (χρυσοῦς στατήρ) 133 π. (Πίναξ ΙΗ'. 6.)

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

(Bull. de Corr. Hell., VI. 210)

Ὅμοιως.

ΑΘΕ Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας. . .

Χ (χρυσοῦ δραχμή) 66 κ.

ΑΘΕ Γλαυξ κατ' ἐνώπιον μετ' ἀ-
ναπεπταμένων πτερύγων, ὑπο-
κάτω δὲ αὐτῆς κάλαθος. . . .

Χ (χρυσοῦν τριώβολον) 33 κ.

ΑΘΕ Γλαυξ καὶ κάλαθος. . . .

Χ (ἔκτη) 22 κ.

ΑΘΕ Δύο γλαυκες καὶ κλάδος ἐλαίας
μεταξὺ αὐτῶν Χ (ἔκτη) 22 κ.

ΑΘΕ Γλαυξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας. .

Χ (ἡμίεκτον) 11 κ.

ΑΡΓΥΡΟΣ

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πανόμοιος πρὸς τὴν
ἐπὶ τῶν χρυσῶν νομισμάτων.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

ΑΘΕ Γλαυξ τραχείας καὶ ἀμελοῦς
ἐργασίας, ἥς ὀπισθεν μηνίσκος καὶ
θαλλὸς ἐλαίας. . Ρ Τετράδρ.

ΑΘΕ Ὅμοιως. . . . Ρ Δραχμ.

ΑΘΕ Γλαυξ ἀντωπὸς μετὰ κλειστῶν
πτερύγων μεταξὺ κλάδων ἐλαίας
Ρ Τριώβολ.ΑΘΕ Γλαυξ δίσωμος μετὰ μιᾶς κε-
φαλῆς ἐν τῷ πεδίῳ δὲ θαλλὸς
ἐλαίας. Ρ Διώβολ.ΑΘΕ Τετράγ. ἐγκοιλον, ἐν ᾧ τέσσα-
ρες μηνίσκοι ἀντίνω:οι. Ρ Ὁβολ.ΑΘΕ Τρεῖς μηνίσκοι ἔχοντες τὰ κέ-
ρατα πρὸς τὰ ἔσω τοῦ νομίσματος
ἐστραμμένα. . . Ρ ΤριτημόριονΑΘΕ Τετράγωνον ἐγκοιλον, ἐν ᾧ
γλαυξ ἐν μέσῳ τριῶν μηνίσκων.
Ρ Τριτημόρ.ΑΘΕ Τετράγωνον ἐγκοιλον, ἐν ᾧ
κάλαθος. Ρ ΤριημιτεταρτημόριονΑΘΕ Τετράγωνον ἐγκοιλον ἐν ᾧ
μηνίσκος. . . Ρ ΤεταρτημόριονΑΘΕ Γλαυξ μεταξὺ δύο κλάδων
ἐλαίας. . Ρ Ἡμιτεταρτημόριον.

Τινὲς τῶν μικροτέρων ὑποδιαίρεσεων δυνατὸν νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν προγενεστέραν περίοδον.

Τὰ τετράδραχμα τῶν χρόνων τούτων εἶναι λίαν ἀμελῶς ἐξεργασμένα, ἔτι δ' ἀμελέστερον κεκομμένα, τῆς μήτρας συνήθως οὔσης κατὰ τὸ ἥμισυ ἐκτὸς τοῦ πετάλου. Ταῦτα πάντα ἐξηγοῦνται ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν πολεμικῶν χρόνων. Αἱ ἐτήσιοι ἀποστολαὶ παντὸς εἶδους πολεμικῶν ἐφοδίων, διαρκούντος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ κατόπιν, καθίστων ἀναγκαίαν ἀφθονωτάτην νομισματοκοπίαν, εἶνε δὲ ὅλως φυσικόν, ὅτι τὰ νομίσματα θὰ ἔφερον τὰ σημεῖα ἐσπευσμένης κατασκευῆς.

Δὲν εἶνε ὅλως βέβαιον κατὰ ποῖον ἀκριβῶς χρόνον ἐντὸς τῶν ἀνωτέρω ὁρίων ἐξεδόθησαν τὰ χρυσᾶ νομίσματα τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ἀριστοφάνης (Βατρ. 720 καὶ 2 χιλ.)¹ ἀναφερόμενος, ὡς φαίνεται, εἰς ἑκδοσὶν τινα χρυσῶν νομισμάτων ἐν Ἀθήναις ἀντιπαράθετει ταῦτα πρὸς τὰ δόκιμα ἀργυρᾶ νομίσματα τῶν προγενεστέρων χρόνων ἀποκαλῶν «πονηρὰ χαλκία», ὃ δὲ σχολιαστὴς τοῦ χωρίου τούτου βεβαιοῖ, ἐπὶ τῆς αὐθεντίας τοῦ Ἑλλανίκου καὶ Φιλοχόρου στηριζόμενος, ὅτι ὁ χρυσὸς ἐξεδόθη ἐν ἔτει 407 π. Χ. καὶ ὅτι ἤτο λίαν κεκραμένος. Ἐν τούτοις αἱ λέξεις τοῦ Ἀριστοφάνους εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ σαφεῖς, εἶνε δὲ ὅλως δυνατὸν νὰ ὑπενόει τὰ νέα χαλκᾶ νομίσματα τὰ τὸ πρῶτον ἤδη ἐκδοθέντα ἐν ἔτος πρὶν ἢ διδασθῶσιν οἱ Βάτραχοι, ὡς τῆς φράσεως τὸ καινὸν χρυσίον δυναμένης ἐπίσης τόσον ἀκριβῶς καὶ εὐκόλως νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰρωνικῶς εἰς τὸν χαλκόν, ὅσον τὸ χαλκίον εἰς τὸν χρυσόν.

1) Πολλάκις γ' ἡμῖν ἔδοξεν ἡ πόλις πεπονθῆναι
ταυτὸν ἔς τε τῶν πολιτῶν τοὺς καλοὺς τε καγαθοὺς,
ἔς τε τὰρχαῖον νόμισμα, καὶ τὸ καινὸν χρυσίον.
Οὔτε γὰρ τούτοισιν οὐσιν οὐ κεκιβδηλεμένοις,
ἀλλὰ καλλίστοις ἀπάντων, ὡς δοκεῖ, νομισμάτων,
καὶ μόνοις ὀρθῶς κοπεῖσι, καὶ κεκωδωνισμένοις,
ἐν τε τοῖς Ἑλλῆσι καὶ τοῖς βαρβάροις πανταχοῦ,
χρώμεθ' οὐδέν, ἀλλὰ τούτοις τοῖς πονηροῖς χαλκίοις,
χθές τε καὶ πρόην κοπεῖσι τῷ κακίῳ κόμμῃ.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὰ εὐτελῶς κεκραμένα χρυσᾶ νομίσματα, ἂν τοιαῦτά τινα πράγματι ἐξεδόθησαν, πρέπει νὰ ἐτέθησαν πάλιν ἐκτὸς κυκλοφορίας, ἐπειδὴ νῦν οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ὑπάρχει.

Τὰ Ἀττικὰ χρυσᾶ νομίσματα εἶνε ἐξαιρέτου ποιότητος, πιθανῶς δὲ κατὰ τι νεώτερα τῶν πλείστων ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς περὶ ἧς πρόκειται ἐνταῦθα περιόδου. Τὸ ἔτος 394 π. Χ., ὅτε αἱ Ἀθηναὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Κόνωνος ἐπανάκτησαν πολὺ τῆς προτέρας εὐτυχίας, φαίνεται ἐν τῷ συνόλῳ ὡς ἡ μᾶλλον ἀρμόζουσα χρονολογία τῆς κοπῆς αὐτῶν.

ΧΑΛΚΟΣ

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν νομισμάτων.

ΑΘΕ Γλαυξ δίσωμος μετὰ μιᾶς κεφαλῆς· ἐν τῷ πεδίῳ θαλλὸς ἐλαίας.
Σύμβολον, ἐπὶ τινων κομματίων,
κάλαθος Α 5

Τὰ χαλκᾶ ταῦτα νομίσματα εἶνε πανόμοια τοῖς τύποις πρὸς τὰ διώβολα, ἀναμφιβόλως δὲ τῆς αὐτῆς περιόδου. Ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους (Βάτρ. ἐ. ἀ.) λέγει, ὅτι ἐν Ἀθήναις ἐκόπησαν χαλκᾶ νομίσματα ἐπὶ τῆς ἀρχοντίας τοῦ Καλλίου (406 π. Χ.), δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον, ὅτι ἐκόπησαν ἀρχικῶς ὡς νομίσματα ἀπορίας, ἀξίζοντα διὰ νόμου τὸ αὐτὸ πρὸς τὰ ἀργυρᾶ διώβολα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἐρμηνείαν ἄλλου τινὸς χωρίου τοῦ Ἀριστοφάνους (Ἐκκλησ. 816 κ. ἐξ), ἐνθα ἀναφέρεται νέα τις προκήρυξις, δι' ἧς ἡ χρῆσις τῶν χαλκῶν νομισμάτων κατηργεῖτο, ἐπανεφέρετο δὲ εἰς κυκλοφορίαν τὸ ἀργυροῦν νόμισμα. Ἡ κατάργησις αὕτη τοῦ χαλκοῦ συνέβη πιθανῶς περὶ τὸ 394 π. Χ. (Rev. Num., 1851. σ. 107), ἐπειδὴ αἱ Ἐκκλησιάζουσαι ἐδιδάχθησαν ἐν ἔτει 392 π. Χ.

Περὶ τὰ 350-322 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ φαίνεται ὅτι συνέβη μεγάλη ἐλάττωσις τοῦ ποσοῦ τῶν ἐν Ἀθήναις κοπτομένων νομισμάτων. Τοιαύτη τις ἐλάττωσις εἶνε φυσικὴ μόνον ἐν χρόνοις, καθ' οὓς αἱ Ἀθηναὶ ἀπώλεσαν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος. Τὰ Μακεδονικὰ τετράδραχμα

τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου ὑπεσκέλισαν βαθμιαίως τὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ διεθνεί κυκλοφορίᾳ τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Τὰ μέχρις ἡμῶν περισωθέντα ὀλίγα κομμάτια ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων διακρίνονται διὰ τῆς σταθερᾶς ἐμφανίσεως προσθέτου συμβόλου ἐν τῷ περὶ τοῦ ἐπισθοτύπου. Ἐν τῇ ιδιότητι ταύτῃ συνεμορφώθησαν πρὸς τὴν γενικὴν συνήθειαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς τεχνοτροπίας νεωτέρας ἢ τὰ πρότερον περιγραφέντα. Τὸ κράνος κοσμεῖται διὰ καθέτων φύλλων ἐλαίας καὶ βλαστοῦ ἀνθεμοειδοῦς.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετ' ἐνώτιου μακροῦ, κράνους κεκοσμημένου κατὰ μὲν τὸ μέτωπον διὰ φύλλων ἐλαίας, τὰ δ' ὀπίσθεν δι' ἀκροστολίου.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ λοφοφόρου Κορινθιακοῦ κράνους.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ κράνους Ἀττικοῦ ἄνευ δὲ τῶν φύλλων τῆς ἐλαίας.
Ὁμοίως.

ΑΘΕ Γλαῦξ, ὡς πρότερον.
Σύμβολα: Κεφαλὴ ταύρου, κατὰ κρόταφον.
Κεφ. ταύρου ταινία διαδεδεμένη, ἄνωπός.
Κεραυνὸς καὶ μήνη.
Ρ Τετράβρ.

ΑΘΕ Γλαῦξ, ὡς πρότερον (ἢ καὶ ἀγροικότερα).
Σύμβολα: Υ
Τρίαινα.
Πρύμνα.
Κεφαλὴ Μεδούσης.
Ρ Δραχμαί.

ΑΘΕ Γλαῦξ μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων πρὸς δ.
Σύμβολον: Ἀμφορεύς.
Ρ Πεντάβολ.

ΑΘΕ Δύο γλαῦκες ἀντιμέτωποι.
Ρ Τετράβολ.

ΑΘΕ Γλαῦξ κατ' ἐνώπιον μετὰ πτερύγων κεκλεισμένων μεταξὺ κλάδων ἐλαίας Ρ Τριώβολ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα ἄρχονται νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενα κατὰ μεγάλας ποσότητας. Οἱ ἐξῆς τύποι εἶνε πάντες κατὰ τὰ φαινόμενα ἀρχαιότεροι τῆς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων μετὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον κατακτήσεως τῶν Ἀθηναίων.

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ κράνους Ἀττικοῦ, ἄνευ τῶν φύλλων τῆς ἐλαίας.

ΑΘΕ Δύο γλαῦκες ἀντιμέτωποι, ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. Σύμβολα: κάλαθος, πλημοχόη, κόκκος αἵτου. Α·55

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Ἀττι-
κοῦ, ἄνευ τῶν φύλλων τῆς ἐλαίας.
Ὁμοίως. (Ἡ κεφαλή πρὸς ἄρ.).

ΑΘΕ Γλαυξ Α·45

ΑΘΕ Γλαυξ ἀντωπὸς μεταξὺ κλά-
δων ἐλαίας Α·35

ΑΘΗ Γλαυξ ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. Α·6

Ὁμοίως.

Τὰ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΘΗ ἀντὶ ΑΘΕ τελευταῖα περι-
γραφέντα νομίσματα εἶνε τὰ μόνα, ἐφ' ὧν ἀπαντᾷ τὸ Η πρὸ τῶν
αὐτοκρατορικῶν χρόνων.

Κεφ. Ἀθηνᾶς ἐν Κορινθιακῷ κράνει.

Α—Θ Γλαυξ ἐν στεφάνῳ σταχύων
Α·5

Ὁμοίως.

ΑΘΕ Γλαυξ. Σύμβολον στέφανος ἢ
κέρας Ἀμαλθείας Α·5

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετ' Ἀττικοῦ κρά-
νους ἔχοντος τρία φύλλα ἐλαίας
ἐπὶ τοῦ μετώπου.

ΑΘΕ Γλαυξ πρὸς δ. μετ' ἀναπεπτα-
μένων πτερύγων, πρὸ αὐτῆς πλη-
μοχόῃ ἢ ἀμφορέυς Α·75

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Κο-
ρινθιακοῦ.

ΑΘΕ Ὁμοίως Α·6

Τριπτόλεμος ἐπὶ ἄρματος συρομένου
ὑπὸ πτερωτῶν ὄφειων.

ΑΘΕ Χοῖρος ιστάμενος ἐπὶ λαμπά-
δος· ἐν δὲ τῷ ἐξέρῳ σύμβολον
πλημοχόῃ Α·55

Δύο χοιρίδια.

ΑΘΕ Λαμπὰς ἐν στεφάνῳ . Α·55

Οἱ δύο τελευταῖοι τύποι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐορτὴν τῶν Ἐλευ-
σινίων μυστηρίων, καθ' ἣν ἡ πανηγυρική πομπὴ ἐβάδιζεν ἐξ Ἀθη-
νῶν εἰς Ἐλευσίνα διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ. (Πρβλ. ὡσαύτως Imhoof,
Mon. Gr. σ. 151 κ. ἐξ.).

322-220 π. Χ.

Μετὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον καὶ τὴν ὑποταγὴν τῶν Ἀθηνῶν
εἰς τὸν Ἀντίπατρον ἔπαυσαν ἐκδιδόμενα τῶν Ἀθηνῶν τὰ νομί-
σματα τῆς παλαιᾶς τεχνοτροπίας, δὲν δύναται δὲ νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβο-
λία, ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἐστερήθησαν τότε τοῦ δικαιώματος τοῦ κόπτειν
ἴδιον νόμισμα. Τὸ προνόμιον τοῦτο δὲν ἀνέκτησαν πρὸ τοῦ τε-
λευταίου μέρους τοῦ τρίτου αἰῶνος (περὶ τὰ 220 π. Χ.), ὡς γε-
νῆσεται δῆλον ἐκ τῆς λεπτομεροῦς ἐξετάσεως τῶν νομισμάτων τῆς
νέας τεχνοτροπίας.

Ἀθηναϊκὰ νομίσματα τῆς νέας τεχνοτροπίας, περὶ τὰ 220-86 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς τῆς Παρθένου, πρὸς δ., φέρουσα ἐνώτιον, περιδέραιον καὶ κράνος τρίλοφον, κοσμούμενον κατὰ μὲν τὸ μέτωπον διὰ τῶν προτομῶν τεσσάρων ἢ πλείονων ἵππων ἀντωπῶν, εἰς δὲ τὸ πλάγιον ὑπὸ Πηγᾶσου ἢ γρυπὸς τρέχοντος, τέλος δὲ κατὰ τὸ ὀπισθεν μέρος ὑπὸ ἀνθεμίου ὁμοιάζοντος πρὸς ἀκροστόλιον.

ΑΘΕ (ἢ ΑΘΕ) [ἐξαίρεσει τῆς κλάσεως Α'] Γλαῦξ δ. ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ἀντωπὸν, τὰς δὲ πτέρυγας κλειστάς, ἱσταμένη ἐπὶ ἀμφοτέρωσιν κειμένου πλαγίως. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. Ἐν δὲ τῷ πεδίῳ κατ' ἀρχὰς μὲν δύο μονογραφήματα, βραδύτερον δὲ δύο ἢ τρία ὀνόματα ἀρχόντων καὶ ἐν σύμβολον. Ἐπὶ τοῦ ἀμφοτέρωσιν εὐρηται συνήθως ἐν γράμμα (Α—Μ), κατὰ κανόνα δὲ δύο ἢ πλείονα γράμματα ὑποκάτω τοῦ ἀμφοτέρωσιν.

Ρ Τετράδρ., δραχμαὶ καὶ τριῶβ.

Τὰ νομίσματα ταῦτα διαιροῦνται εἰς 106 σειρὰς εὐκόλως διακρινόμενας διὰ τῶν ὀνομάτων (ἢ μονογραφημάτων) τῶν δύο ἀρχόντων, ἅτινα κατέχουσι τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ πεδίου ἐκατέρωθεν τῆς γλαυκῆς ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς τοῦ νομίσματος.

Αἱ 106 σειραὶ δύνανται νὰ καταταχθῶσιν ὡς ἑξῆς: —

220-196 π. Χ.	{	Κλάσις Α'. Ἀνευ τοῦ ΑΘΕ, δύο μονογραφήματα. Ἐργασία καλὴ 2 σειραί.
		Κλάσις Β'. ΑΘΕ Ο ΔΕΜΟΣ, ἀνευ ὀνομάτων. Ἐργασία καλὴ 1 σειρά.
		Κλάσις Γ'. ΑΘΕ, δύο μονογραφήματα. Ἐργασία καλὴ 17 σειραί.
196-186 π. Χ.		Κλάσις Δ'. ΑΘΕ, δύο ὀνόματα συντετμημένα. Ἐργασία καλὴ 9 σειραί.
186-146 π. Χ.		Κλάσις Ε'. ΑΘΕ, τρία ὀνόματα. Ἐργασία καλὴ 27 σειραί.
146-86 π. Χ.	{	Κλάσις Σ'. ΑΘΕ, τρία ὀνόματα. Ἐργασία ἀγροϊκὸς 19 σειραί.
		Κλάσις Ζ'. ΑΘΕ, δύο ὀνόματα. Ἐργασία ἀγροϊκὸς 31 σειραί.

Ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς νέας τεχνοτροπίας εἶνε ἀναμφιβόλως ἀντιγεγραμμένη ἀπὸ τῆς τοῦ κολλοσιαίου χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος, ἔργου τοῦ Φειδίου, ἐν τῷ

Παρθενῶνι. Ὁ Πausanias (I. 24, 5) περιγράφων τὸ ἄγαλμα τοῦτο λέγει, ὅτι ἐπὶ ἐκάστης πλευρᾷ τοῦ κράνους ὑπῆρχε γρύψ, ἐν δὲ τῷ μέσῳ σφίγξ. Ὁ γρύψ ἐνίοτε ὑπὸ Πηγᾶτος ἀντικαθιστάμενος ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ σφίγξ. Ἐν τῇ θέσει αὐτῆς εἶνε αἱ προτομαὶ τεσσάρων ἢ καὶ πλειόνων ἴππων, οὓς ὁ Πausanias παρέλειψε νὰ μνημονεύσῃ, τοὺς ὁποίους ὅμως δυσκόλως θὰ ἔθετεν ὁ σφραγιδογλύφος τοῦ νομίσματος, ἂν δὲν ἦσαν καταφανεῖς ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τοῦ πρωτοτύπου αὐτοῦ. Ἐνταῦθα ὡς ἐπὶ πλείστων ἄλλων ἐπὶ νομισμάτων ἀντιγράφων ἀγαλμάτων ἢ κεφαλῶν ἀγαλμάτων, ὁ τεχνίτης ἤρκεσθη νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴν γενικὴν μορφήν τοῦ πρωτοτύπου καὶ νὰ κρατήσῃ τοσαύτας ἐκ τῶν λεπτομερειῶν, ὅσαι ἡδύναντο νὰ προσαρμοσθῶσι καλῶς εἰς τὸν περιωρισμένον χώρον, ὅντινα εἶχεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ.

Ἐν τῇ κατασκευῇ τὰ ὄψιμα ταῦτα Ἀθηναῖκά τετράδραχμα προδίδουσι τὴν χρονολογίαν αὐτῶν διὰ τῆς μεγάλης αὐτῶν διαμέτρου καὶ τῆς χθαμαλῆς καὶ πλατείας τεχνοτροπίας, τῆς μόνον κατὰ τὰ τέλη τοῦ τρίτου αἰῶνος συνειθιζομένης, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τῆς ἡλαττωμένης αὐτῶν ὀλκῆς, τῆς σπανίως ὑπερβαίνουσας τοὺς 260 κόκκους. Τὰ δύο ὀνόματα τῶν ἀρχόντων, ἅτινα ἴστανται πρῶτα ἐπὶ τῶν νομισμάτων, εἶνε ἐνιαυσίων ἀρχόντων, εἰς τὸν ἕνα δὲ τούτων ἀνήκει τὸ ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολον. Τὸ τρίτον ὄνομα ἐπὶ τῶν κλάσεων Ε' καὶ Γ' ἀλλάσσει δωδεκάκις κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, καθ' οὗ τὴν διάρκειαν οἱ δύο ἄλλοι παραμένουσιν ἐν τῇ ἀρχῇ. Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως γράμμα ἀλλάσσει κατὰ κανόνα σὺν ἐκάστῃ ἀλλαγῇ τοῦ ὀνόματος τοῦ τρίτου ἀρχontos. Ὅθεν δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ὁ τρίτος ἀρχων ἐξελέγετο ἐκ περιτροπῆς ἀφ' ἐκάστης τῶν δώδεκα φυλῶν, καὶ ὅτι τὰ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως γράμματα Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Λ, Μ, δηλοῦσι δώδεκα περιόδους ἐξ ἐνὸς περίπου μηνὸς ἐκάστην, καθ' ἃς ἐπρυτάνευον διαδοχικῶς αἱ δώδεκα φυλαί. Τὰ ὑπὸ τὸν ἀμφορέα γράμματα ὑπετέθη ὅτι εἶνε ἀρχικά τῶν ὀνομάτων τῶν ἐργαστηρίων τοῦ ἐκδίδοντος τὰ νομίσματα νομισματοκοπέου.

Ὡς πρὸς τὴν χρονολογικὴν κατὰταξιν τῶν 106 σειρῶν δεόν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι μόνον τέσσαρες ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσιν, ὧν αἱ χρονολογίαι δύνανται ἀσφαλῶς νὰ ὀρισθῶσιν. Εἶνε δὲ αὗται αἱ ἐξῆς.

(1) ΑΝΤΙΟΧΟΣ — ΚΑΡΑΙΧΟΣ (κλάσις Ε'). Σύμβολον, *ελέφας*. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 176 π. Χ. ὅτε Ἀντίοχος, ὁ κατόπιν Ἀντίοχος Δ' τῆς Συρίας, ἦτο ἐν Ἀθῆναις, ἐπειδὴ εἰς τοῦτον ἀναφέρεται σαφῶς ὁ ἐλέφας, τὸ Συριακὸν σύμβολον. (B. M. Guide, Πίν. LV. 23).

(2) ΒΑΣΕΛΕ[ΥΣ] ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ — ΑΡΙΣΤΙΩΝ (κλάσις Ζ'). Σύμβολον, *ἀστὴρ καὶ δύο μηνίσκοι*. Ἀπὸ τοῦ 88 π. Χ. (B. M. Guide Πίν. LXV. 14).

(3) ΑΡΙΣΤΙΩΝ — ΦΙΛΩΝ (κλάσις Γ'). Σύμβολον, *Πήγασος πίων*. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 87 π. Χ.

(4) ΑΓΕΛΛΙΚΩΝ — ΓΟΡΓΙΑΣ (κλάσις Δ'). Σύμβολον, *ρενύψ*. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 86 π. Χ. (B. M. Guide, Πίν. LXV. 15).

Ἡ δευτέρα τῶν σειρῶν τούτων ἐξεδόθη ἴσως μόνον ὅτε ἐν ἔτει 88 π. Χ. αἱ Ἀθῆναι συνεμάχησαν τῷ Μιθραδάτῃ κατὰ τῆς Ρώμης. Ὁ εἰς τὴν μερίδα τοῦ Μιθραδάτου ἀνήκων Ἀριστίων (Παυσ., I. 20, 5.), ἐγένετο τύραννος τῶν Ἀθηνῶν ἐν ἔτει 87 π. Χ., ὁ δὲ περιπατητικὸς φιλόσοφος Ἀπελλικῶν ἦτο φίλος καὶ συνένοχος τοῦ Ἀριστίωνος.

Οὕτως ἔχομεν δύο ὠρισμένα σημεῖα, τὰ ἔτη 176 καὶ 88-86 π. Χ., περὶ ἃ δυνάμεθα νὰ τάξωμεν κατ' ἀναλογίαν τεχνοτροπίας τὰς μέχρις ἡμῶν περιστωθείσας 106 σειρὰς. Περὶ οὐδεμιᾶς δὲ τῶν 106 τούτων σειρῶν δύναται νὰ ῥηθῇ μετὰ βεβαιότητος ὅτι εἶνε μεταγενεστέρα τῆς ὑπὸ τοῦ Σύλλα ἐν ἔτει 86 π. Χ. ἀλώσεως τῶν Ἀθηνῶν, ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου ὑπάρχουσι τριάκοντα μέχρι τεσσαράκοντα σειραὶ (κλάσεις Α', Β' (;), Γ', Δ', καὶ μέρος τῆς Ε'). φανερώς προγενέστεραι τοῦ ἔτους 176 π. Χ. Τοῦτο ἀνάγει ἡμᾶς μέχρι περίπου τοῦ 216 π. Χ., ἢ ἃς εἵπωμεν 220, ὡς τοῦ σημείου τῆς ἐνάρξεως τῶν τῆς νέας τεχνοτροπίας νομισμάτων. Αἱ λοιπαὶ τῶν σειρῶν, ἐξήκοντα μέχρις

ἑξομῆκοντα τὸν ἀριθμὸν ἐκ τῶν κλάσεων Ε', Γ', καὶ Ζ', θὰ ἀνήκωσιν εἰς τὰ ἐνενήκοντα ἔτη τὰ μεταξὺ τοῦ 176 καὶ 86 π. Χ. Τοιοῦτοτρόπως σύμψας ὁ ἀριθμὸς τῶν 106 σειρῶν θὰ περιλαμβάνη περίοδον 134 περίπου ἐτῶν (ἀπὸ τοῦ 220 περίπου μέχρι τοῦ 86 π. Χ.), καταλείπων χρονικὸν κενὸν εἰς εἴκοσι καὶ ἑπτὰ περίπου σειράς, ἃς μεταγενέστεραι ἀνακαλύψεις πιθανὸν νὰ φέρωσιν εἰς φῶς.

Κατὰ ταῦτα ἤθελον προτείνει τὴν ἐξῆς ὡς πιθανὴν χρονολογικὴν κατάταξιν τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων τῆς νέας τεχνοτροπίας. Ἐν ἐκάστη δὲ περιόδῳ αἱ σειραὶ κατετάχθησαν ἀλφαριθμητικῶς, ἐπειδὴ ἐμφανῶς εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ ἐπιχειρήσῃ τις ἀκριβῆς κατάταξιν ἐν τοῖς ὁρίοις ἐκάστης περιόδου.

Περίοδος Α'. 220-196 π. Χ. (24 ἔτη, 20 σειραί). Κλάσεις Α'.-Γ'.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 228 π. Χ. αἱ Ἀθῆναι συνέδεσαν φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὴν Ῥώμην, τότε δὲ περίπου, ἢ βραχὺ κατόπιν, συνωμολογήθη μεταξὺ τῶν δύο πόλεων *foedus aequum* (Πρὸς Tacit. *Han.* II. 53. Herzberg, *Gesch. Gr.* I. σ. 45, σημ. 53), οὗ συνεπείχ' ἴσως πιθανὸν εἶνε νὰ ἀνέλαβον αἱ Ἀθῆναι τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν δικαίωμα πρὸς κοπὴν ἀργυρῶν νομισμάτων, δικαίωμα τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ὁποίου ἀπεστερήθησαν καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονικὴν περίοδον.

ΚΛΑΣΙΣ Α'. ἄνευ τοῦ ΑΘΕ.

(1) Ἐν τῷ πεδίῳ δύο μονογραφήματα (2) ἐν τῷ πεδίῳ δύο τράπαια. Δυνατὸν ἐν τοῦτοις ἢ σειρᾷ αὕτη, ἥτις εἶνε ἀγροίκου ἐργασίας, νὰ εἶνε νεωτέρας χρονολογίας· ἴδε τὰς παρατηρήσεις τοῦ von Sallet ἐν τῇ *Zeit. f. Num.*, XII. σ. 381, ἐνθα οὗτος δι' εὐπροσδέκτων ἐπιχειρημάτων ἀποδίδει ταῦτα εἰς τὸ ἔτος 86 π. Χ.

ΚΛΑΣΙΣ Β'. ΑΘΕ Ο ΔΕΜΟΣ (3) ἐν τῷ πεδίῳ ὡς σύμβολον δ

Ἀρμόδιος γυμνὸς κραδαίνων ξίφος καὶ κρατῶν κολοῦν.

(*Zeit. f. Num.*, Πίν. III. 4).

Τὰ τρία δὲ γνωστὰ κομμάτια τῆς σειρᾶς ταύτης ἀνεκαλύφθησαν ἐν Καρύστῳ τῆς Εὐβοίας κατὰ τὸ ἔτος 1883. Ὁ U. Köhler

(*Zeit. f. Num.*, XII σ. 103) φρονεῖ ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐσχάτην περίοδον τῆς Ἀθηναϊκῆς αὐτονομίας ἥτοι περὶ τὸ ἔτος 86 π. Χ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τε τεχνοτροπία καὶ ἡ κατασκευὴ φαίνονται εἰς ἐμὲ σφόδρα ὁμοιάζουσαι πρὸς τὰς μετὰ τῶν μονογραφημάτων σειρᾶς μᾶλλον ἢ πρὸς τὰ μικρότερα καὶ ἀγροικότερα νομίσματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Μιθραδάτου, προὔτίμησα νὰ περιλάβω αὐτὰ μετὰ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκδόσεων τοῦ νέου Ἀθηναϊκοῦ νομίσματος, ἂν καὶ δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς εἶνε ἀμελεστέρα τῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων σειρῶν τῆς περιόδου.

ΚΛΑΣΙΣ Γ', ΑΘΕ. Ἐν τῷ πεδίῳ, δύο μονογραφήματα καὶ σύμβολα τὰ ἐξῆς:—

(4) Τρόπαιον. (5) Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας. (6) Πλημοχόη. (7) Κώπη. (8) Θύρσος. (9) Ῥόπαλον. (10) Κέρας Ἀμαλθείας. (11) Στάχυς (*Πῖναξ* IΘ'. 7). (12) Πῖλοι Διοσκούρων. (13) Δύο ὄφεις. (14) Νίκη. (15) Ἀετός. (16) Τέττιξ. (17) Ἀκροστόλιον. (18) Ἄνευ συμβόλου, τοῦ ἐνὸς μονογραφήματος ἀναλυομένου ἐνίοτε εἰς τὰ γράμματα ΦΑΝΙ[ΑΣ. (19) ΠΟΛΥ—ΤΙ, καὶ μονογράφημα δένδρον φοῖνιξ. (20) ΔΩ—ΛΥΣΙ καὶ μονογράφημα προτομὴ ἵππου.

Τὰ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως γράμματα ἀπὸ τοῦ Α μέχρις Μ ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν σειρῶν 1, 5, 8, 11, 13, 15, 16, 17, 19 (ἐπὶ τῆς σειρᾶς ταύτης πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς γλαυκῆς), καὶ 20· γράμματα δὲ τοῦ νομισματοκοπείου ἐπὶ τῶν 8, 11, 15, 17, 19 καὶ 20

Μικρὰ μόνον δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι αἱ ἀνωτέρω εἰκοσι σειραὶ (σὺν τῇ δυνατῇ ἐξαιρέσει τῶν σειρῶν 2 καὶ 3) μετὰ μονογραφημάτων καὶ μεγάλων πεπλατυσμένων διαστάσεων, πρὸς δὲ καλῆς (πρὸς τὴν ἐποχὴν) τεχνοτροπίας, προηγούνται χρονολογικῶς τῶν ἐπομένων ἐφ' ὧν τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων ἀπαντῶσιν ὁλογράφως. Ἀξίον σημειώσεως εἶνε, ὅτι ἐπὶ τῶν σειρῶν 13, 16, 17 καὶ 19 τὰ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως ἀριθμητικὰ γράμματα φθάνουσι μέχρι τοῦ Μ (=12), ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι αἱ σειραὶ αὗται εἶνε

μεταγενέστεραι τῆς ιδρύσεως τῆς καλουμένης Ἀτταλίδος φυλῆς, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀττάλου τῆς Περγάμου, ὅστις, ὡς ὑποθέτει ὁ Grotefend, ἠϋξῆσε (περὶ τὰ 200 π.Χ.) τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀθηναϊκῶν φυλῶν εἰς δώδεκα ἀπὸ ἑνδεκα ὡς ἦσαν ἀπὸ τοῦ 265 π.Χ. Ἐν τοῦτοις ἡ ταξινόμησις τοῦ Grotefend (*Chron. Anord. d. Athen. Silbermünzen*) δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας ταύτης.

Περίοδος Β'. 196-186 π. Χ. (10 ἔτη, 9 σειραί).

ΚΛΑΣΙΣ Δ'. ΑΘΕ. Δύο ὀνόματα συντετμημένα.

Αἱ ἐξῆς ἑννέα σειραί, ἐφ' ὧν τὰ μονογράφηματα εἶνε ἀναλελυμένα εἰς δύο λίαν συντετμημένα ὀνόματα, χρησιμεύουσιν ὡς συνδετικὸς κρίκος τῶν μετὰ μονογραφημάτων κλάσεων Α' καὶ Γ'. καὶ ἐκείνων τῶν μετὰ τριῶν ὀνομάτων ἀρχόντων (Κλάσις Ε'.) Ὁμοιάζουσιν δὲ κατὰ τεχνοτροπίαν καὶ κατασκευὴν πρὸς τὰ νομίσματα τῆς κλάσεως Γ'.

(1)	ΑΔΕΙ-ΗΛΙΟ	Σύμβολον:	Τρίαινα.
(2)	{ ΑΜΜΩ-ΔΙΟ	»	Πλημοχόη.
	» »	»	Οὐδέν.
(3)	» »	»	Κέρας Ἀμαλθείας.
(4)	ΓΛΑΥ-ΕΧΕ	»	Κεφαλὴ Ἥλιου.
(5)	ΔΗΜΗ-ΙΕΡΩ	»	Κράνος.
(6)	ΔΙΟΦΑ-ΔΙΟΔΟ	»	Ἀπόλλων ἱστάμενος (Παυσ., Ι, 3, 4).
(7)	ΚΤΗΣΙ-ΕΥΜΑ	»	Νίκη.
(8)	ΧΑΡΙ-ΗΡΑ	»	Ἀλέκτωρ καὶ φοῖνιξ.
(9)	ΜΙΚΙ-ΘΕΟΦΡΑ	»	Νίκη ἐπὶ τεθρίππου.

Αἱ ἑννέα αὗται σειραὶ φέρουσι κατὰ κανόνα ἀριθμητικὰ γράμματα ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως καὶ γράμματα δηλωτικὰ τοῦ νομισματοκοπείου. Ὁ ἀρχὼν ΜΙΚΙ[ΩΝ τῆς σειρᾶς 9 εἶνε πιθανῶς Μικίων ὁ υἱὸς τοῦ Εὐρυκλείδου, οὗτινος τὸ ὄνομα ὡς νικητοῦ τεθρίππου ἄρματι ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ 194 π.Χ. (Ραγκαβῆ, II, 962· πρβλ. Grotefend ἐν *Philolog.*, 28, 73). Ἀμφότεροι οὗτοι, ὅ τε Μικίων καὶ ὁ Εὐρυκλείδης, ὧν τὰ ὀνόματα ἀπαντῶσιν πλέον ἢ ἅπαξ ἐν

τῇ ἀμέσως ἐπομένῃ περιόδῳ, ἦσαν ἀναμφιβόλως ἀπόγονοι τῶν πε-
ριφήμων Ἀθηναίων ῥητόρων, Εὐρυκλείδου καὶ Μικίωνος, ὧν μνη-
μονεύουσι ὁ Πλούταρχος (Ἀρατ. 41), ὁ Πολύβιος (V. 106) καὶ ὁ
Παυσανίας (Π. 9. 4).

Περίοδος Γ'. 186 146 π. X (40 ἔτη, 27 σειραί),

ΚΛΑΣΙΣ Ε'. ΑΘΕ. Τρία ὀνόματα ἐργασία καλή.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους εἰσῆλθη ἡ συνήθεια τοῦ θέτειν ἐπὶ
τῶν νομισμάτων τὸ ὄνομα καὶ τρίτου ἄρχοντος. Τεχνοτροπία καλή.
Κατασκευὴ ὀλιγωτερόν τι πλατεῖα ἢ ἐπὶ τῶν προηγουμένων
κλάσεων.

(1) ΑΜΜΩΝΙΟΣ-ΚΑΛΛΙΑΣ. Σύμβολον· δύο δᾶδες.

Πιθανῶς ὁ Ἀμμώνιος οὗτος εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ΑΜΜΩ-τῆς
κλάσεως Δ'.

(2) ΑΝΤΙΟΧΟΣ-ΚΑΡΑΙΧΟΣ Ἐλέφας (Πίναξ ΚΓ'. 3.)

Ὁ Ἀντίοχος οὗτος ἐταυτίσθη πρὸς τὸν κατόπιν Ἀντίοχον Δ'.
τῆς Συρίας (Θεόν, Ἐπιφανῆ), ὅστις διέτριψεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν
Ἀθήναις, πρὶν ἢ ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον ἐν ἔτει 175 π. X.

(3) ΑΡΙΣΤΟΦ-ΗΡΑ	Ῥόπαλον, τόξον καὶ φαρέτρα
(4) ΑΦΡΟΔΙΣΙ-ΑΠΟΛΛΗΞΙΣ	Νίκη στεφανηφόρος.
(5) ΑΦΡΟΔΙΣΙ-ΔΙΟΓΕ	Διπλοῦν κέρας Ἀμαλθείας
(6) ΑΧΑΙΟΣ-ΗΛΙ	Κέρας Ἀμαλθείας καὶ στάχυς.
(7) ΔΑΜΩΝ-ΣΩΣΙΚΡΑΤΗΣ	Φαρέτρα καὶ τόξον.
(8) ΔΙΟΓΕ-ΠΟΣΕΙ	Διόνυσος (Μελπόμενος;)
(9) ΔΙΟΝΥΣΙ-ΔΙΟΝΥΣΙ	Ἥλιος ἐπὶ τεθρίππου.
(10) ΔΙΟΤΙΜΟΣ-ΜΑΓΑΣ	Ἄνευ συμβόλου.
(11) ΔΩΡΟΘΕ-ΔΙΟΦ	Πρόσθιον λέοντος.
(12) ΕΠΙΓΕΝΗΣ-ΣΩΣΑΝΔΡΟΣ	Ἀετὸς ἐπὶ κεραυνοῦ.
(13) ΕΥΒΟΥΛΙΔΗΣ-ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ	Ἄρτεμις Βραχυρωνία μετ' ἐλάφου
παρ' αὐτῇ (Παυσ., 1. 23 7).
(14) ΕΥΜΗΛΟΣ-ΚΑΛΛΙΦΩΝ	Γυνὴ μετὰ κέρατος Ἀμαλθείας.
(15) ΕΥΡΥΚΛΕΙΔΗΣ-ΑΡΙΔΑΡΘΗΣ	Αἱ τρεῖς Χάριτες
(B. M. Guide, Πίν. XLII, 22)

Ὁ Εὐρυκλείδης οὗτος φαίνεται ὅτι εἶνε ὁ υἱὸς Μικίωνος τοῦ

ἀναφερομένου ἐν τινι ἐπιγραφῇ (Φιλίστωρ, IV σ. 343) μεταξύ ἄλλων χορηγῶν δημοσίου τινος χρηματικοῦ κεφαλαίου ἐν Ἀθήναις περὶ τὰ 190 π. Χ. « Μικίων Κηφισιεύς Δ καὶ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ Εὐρυκλείδου καὶ τοῦ υἱοῦ Μικίωνος ». Φαίνεται δὲ ὅτι αἱ οἰκογένειαι τοῦ Εὐρυκλείδου καὶ Μικίωνος συνεδέοντο στενῶς καὶ ὅτι ἐν ἀμφοτέραις ἐπανέρχονται ἀμφότερα τὰ ὀνόματα ἐν ἐκάστη διαδοχικῇ γενεᾷ (Grotefend, *Athenische Silbermünzen*. σ. 15, σημείωσις, ἐνθα εὔρηται καὶ ἄλλαι παραπομπαί). Τὸ ἐπὶ τοῦ νομίσματος τούτου σύμβολον ἐταυτίσθη πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους ποιηθὲν σύμπλεγμα τῶν τριῶν Χαρίτων. Πaus., I. 22, 8. IX. 35, 7. Beulé, σελ. 298.

(16) ΙΩΙΛΟΣ-ΕΥΑΝΔΡΟΣ

Μέλισσα

(17) ΘΕΜΙΣΤΟ-ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ

Τρόπαιον ἐπὶ πλοίου (πρβλ. Πaus., I. 36. 1).

(18) ΘΕΟΦΡΑ-ΣΩΤΑ

Κεραυνὸς πτερωτός.

Οὐδεὶς λόγος κωλύει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ Θεόφραστος τῆς σειρᾶς ταύτης θὰ εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν συνάδελφον τοῦ Μικίωνος ἐπὶ τῆς κλάσεως Δ', σειρᾶς 9.

(19) ΚΑΡΑΙΧ-ΕΡΓΟΚΛΕ

Πῶρα. Πρβλ. Κάριχον τῆς σειρᾶς 2 τῆς παρούσης κλάσεως.

(20) ΛΥΣΑΝ-ΓΛΑΥΚΟΣ

Τέτιξ. Πρβλ. Γλαῦκον ἐν κλάσει Δ', σειρᾶς 4.

(21) ΜΕΝΕΔ-ΕΠΙΓΕΝΟ

Ἀσκληπιός. (Πρβλ. Πaus., I. 21. 4).

Τὸ δεύτερον ὄνομα εἶνε ἐνταῦθα κατὰ γενικὴν πτώσιν (ΕΠΙΓΕΝΟ[ΥΣ]). Τὸ μόνον δὲ ὅμοιον παράδειγμα γενικῆς εὔρηται ἐν τῇ σειρᾷ ΤΙΜΑΡΧΟΥ-ΝΙΚΑΓΟ.

(22) ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣ-ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Σταφυλή.

» ΔΕΜΟΣΘΕΝ Σταφυλή.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ δεύτερος ἄρχων Μιλτιάδης ἀντικατεστάθη μετὰ τὴν δευτέραν πρυτανείαν ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους. Οὕτω λοιπὸν αἱ δύο σειραὶ πρέπει νὰ λογισθῶσιν ὡς μία καὶ μόνη.

(23) ΜΙΚΙΩΝ-ΕΥΡΥΚΛΕΙ Διόσκουροι ἱστάμενοι (Πaus., I. 18. 1.

B. M. Guide Πίν. XLII. 21).

ἵνα παραδεχθῇ τις μετὰ τοῦ Grotefend τοὺς δύο τούτους ἄρχοντας ὡς τὸν Εὐρυκλείδην καὶ Μιχίωνα, οἵτινες ἦσαν προστάται τῶν Ἀθηναίων περὶ τὸ 217 π. Χ. καὶ ἐδηλητηριάσθησαν ὑπὸ Φιλίππου Ε' τῆς Μακεδονίας (Παυσ., II. 9), πρέπει νὰ παραδεχθῇ μίαν ἢ δύο ἐξ ἴσου ἀπαραδέκτους ὑποθέσεις. Διότι πρέπει ἢ νὰ ἀναβιβάσωμεν τὴν χρονολογίαν τῆς ἐνάρξεως τῶν νομισμάτων τῆς νέας τεχνοτροπίας μέχρι τοῦ 350 π. Χ. περίπου, ὅποτε αἱ 106 σειραὶ πρέπει νὰ ἐκταθῶσιν ἐπὶ περιόδον 264 ἐτῶν τοῦλάχιστον (350-86 π. Χ.), ἐνῷ τοσοῦτον ἀραιὰ ἐμφάνις Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων εἶνε τὰ μέγιστα ἀπίθανος (πρβλ. π. χ. τοὺς ἀριθμοὺς τῶν φερουσῶν χρονολογίας ἐτησίων ἐκδόσεων τῆς πόλεως Ἀράδου ἔνθα κατὰ τὴν διάρκειαν 95 ἐτῶν γνωρίζομεν 75 νομίσματα φέροντα χρονολογίας, ὅπερ παρέχει ἡμῖν τὴν αὐτὴν, ἣν καὶ ἐν Ἀθήναις, ἀναλογίαν, ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ τῆς νέας τεχνοτροπίας νομίσματα ἤρξαντο ἐν ἔτει 220 καὶ ἔληξαν τὸ 86 π. Χ.), ἢ ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Grotefend, ὅτι αἱ μετὰ τῶν μονογραφημάτων σειραὶ ἔπονται ἀντὶ νὰ προηγῶνται, ὅπερ εἶνε ἀκόμη δυσκολώτερον νὰ παραδεχθῇ πᾶς οἰκείως ἔχων πρὸς τὴν βαθμιαίαν κατὰπτωσιν τῆς τεχνοτροπίας κατὰ τὴν περίδον ταύτην. Εἶνε λοιπὸν φανερὸν ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ παρεπλάνησε τὸν Grotefend ἡ φυσικὴ ἐπιθυμία τοῦ νὰ ταυτίσῃ τὸν Εὐκλείδην καὶ Μιχίωνα τῶν νομισμάτων πρὸς τοὺς δύο γνωστοὺς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἄνδρας.

Οἱ δύο οὗτοι ἄρχοντες εἶνε βεβαίως ἀπόγονοι τῶν ῥηθέντων προσταίων καὶ πιθανῶς οἱ αὐτοὶ πρὸς τοὺς συναδέλφους τοῦ Θεοφράστου (κλάσις Δ', σειρά 9) καὶ Ἀριαράθου (κλάσις Ε', σειρά 15).

(24) ΠΟΛΕΜΩΝ — ΑΛΚΕΤΗΣ Τρίπους.

(25) ΠΟΛΥΧΑΡΜ — ΝΙΚΟΓ Κηρύκειον πτερωτόν.

(26) ΣΩΚΡΑΤΗΣ — ΔΙΟΝΥΣΟΔΩ Ἀπόλλων Δήλιος.

Ἡ ἐνταῦθα ἀπεικονιζομένη παράστασις τοῦ Ἀπόλλωνος μετὰ τῶν Χαρίτων ἐπὶ τῆς μιᾶς χειρός, τόξου ἐν τῇ ἐτέρᾳ καὶ ἑκατέ-

1) B. V. Head, Coins of Ephesus, σ. 80.

ρωθεν μικροῦ ζώου, εἶνε τὸ ἀρχαῖκόν ἀγαλμα τοῦ ὑπὸ Τευ-
ταίου καὶ Ἀγγελίανος ποιηθέντος Δηλίου Ἀπόλλωνος (Παυσ.,
X. 35, 3), (Overbeck, *Gr. Plastik* I. σ. 78). Δυνατὸν τὸ νόμι-
σμα τοῦτο νὰ χρονολογῇται ἀπὸ τοῦ ἔτους 167 π. X., ὅτε οἱ
Ῥωμαῖοι ἐδωρήσαντο τὴν Δηλὸν τοῖς Ἀθηναίοις.

(27) ΤΙΜΑΡΧΟΥ — ΝΙΚΑΓΟ Ἀγκυρα καὶ ἀστήρ

Τὸ πρῶτον ὄνομα ἐτέθη ἐνταῦθα κατὰ γενικὴν πτῶσιν. Ἰδε τὴν
σειρὰν 21 τῆς παρούσης κλάσεως.

Περίοδος Δ'. *Περὶ τὰ 146-86 (60 ἔτη, 50 σειραί).*

ΚΛΑΣΕΙΣ Γ'. καὶ Ζ'. (Ἔργασία ἀγροῖκος. Τὸ ὄνομα τοῦ τρίτου
ἀρχόντος παραλείπεται ἐν τῇ κλάσει Ζ'.)

Ἡ νομισματοκοπία τῆς περιόδου ταύτης φέρει παντοσευδῆ ση-
μεῖα ἐσπευσμένης κοπῆς μεγάλου ποσοῦ νομισμάτων. Ἐν ἔτει 167
π. X. ἡ νῆσος Δηλὸς ἐγένετο ἐλεύθερος λιμὴν καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν
διοίκησιν τῶν Ἀθηναίων, μετὰ δὲ τὴν πτῶσιν τῆς Ῥόδου καὶ τὴν ἐν
ἔτει 146 π. X. καταστροφὴν τῆς Κορίνθου, τὸ διὰ τῆς Δήλου Ἀ-
θηναϊκὸν ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ἐξήρθη εἰς
σπουδαιότητα ὑπερτέραν ἐκείνης πάσης ἄλλης ἐλληνικῆς πόλεως,
καὶ φυσικῶς προὔκάλεσε τὴν ἀνάγκην μεγάλης αὐξήσεως τῆς ποσό-
τητος τοῦ ἐτησίου νομισματοποιουμένου ἐν Ἀθήναις ἀργύρου. Ἡ
κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων διήρκεσε μέχρι τοῦ 88 π. X.,
ὅτε ἡ Δηλὸς ἡρημώθη ὑπὸ τοῦ Μηνοφάνους, ἐνὸς τῶν ναυάρχων
τοῦ Μιθριδάτου (Παυσ., III, 23). Δύο δὲ ἔτη βραδύτερον αὐταὶ αἱ
Ἀθῆναι ἐπολιορκήθησαν καὶ ἡλώθησαν ὑπὸ τοῦ Σύλλα, ἡ δὲ ἔκ-
δοσις ἀργυρῶν νομισμάτων ὑπὸ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ νομισματοκοπέου
ἀπηγορεύθη, ὡς φαίνεται, ἐντελῶς.

Ἄν καὶ τὰ νομίσματα τῆς κλάσεως Γ', τὰ φέροντα τρία ὀνό-
ματα ἀρχόντων καὶ τὰ τῆς κλάσεως Ζ', τὰ φέροντα μόνον δύο,
εἶνε ἀναμφιβόλως σύγχρονα (τῆς παραλείψεως τοῦ τρίτου ὀνό-
ματος ὀφειλομένης ἀπλῶς εἰς ἑλλειψιν χώρου ἢ ἀμέλειαν), ὅμως
προσῆκει νὰ καταταχθῶσι διακεκριμένως.

ΚΛΑΣΙΣ Σ'. μετὰ τριῶν ὀνομάτων ἀρχόντων.

(1) ΑΜΦΙΚΡΑΤΗΣ-ΕΠΙΣΤΡΑΤΟΣ Στάχυς.

Κατασκευὴ λίαν ἀγροῖκος. Τὸ τρίτον ὄνομα συνήθως δὲν δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ ἢ καὶ παραλείπεται ἐντελῶς.

(2) ΑΝΔΡΕΑΣ-ΧΑΡΙΝΑΥΤΗΣ Ἰσταμένη καὶ ἐτέρα καθημένη μορφή.

(3) ΑΠΕΛΛΙΚΩΝ-ΓΟΡΓΙΑΣ Γρύψ (Πίναξ ΚΓ'. 5.).

Ὁ ἀρχὼν οὗτος εἶνε Ἀπελλικῶν ὁ Τήριος, συνένοχος τοῦ Ἀριστίωνος καὶ ἰσχυρὸν μέλος τῆς μερίδος τοῦ Μιθριδάτου. Ἡ χρονολογία τῶν νομισμάτων τούτων φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ 86 π. Χ.

(4) ΑΡΙΣΤΙΩΝ-ΦΙΛΩΝ Πήγασος ἱπτάμενος.

Ὁ ἐντελῶς εἰς τὰ τοῦ Μιθριδάτου ἀφωσιωμένος Ἀριστίων, ἐκυριάρχησε τῶν Ἀθηῶν ἐν ἔτει 87 π. Χ. Ὁ πίνων Πήγασος ἐξελέχθη ἀναμφιδόλως ὥς ὢν ὁ συνηθέστατος νομισματικὸς τύπος τοῦ Μιθριδάτου.

(5) ΑΡΟΠΟΣ-ΜΝΑΣΑΓΟ Ἐρως στεφανῶν ἑαυτὸν (πρβλ. Παυσ., I, 20. 20).

(6) ΔΗΜΕΑΣ-ΕΡΜΟΚΛΗΣ Ἰσιακὸν κόσμημα.

(7) ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ-ΑΓΑΘΙΠΠΟΣ Πῖλοι τῶν Διοσκοῦρων.

(8) ΔΩΣΙΘΕΟΣ-ΧΑΡΙΑΣ Τύχη(;) καθημένη.

(9) ΕΥΜΑΡΕΙΔΗΣ-ΚΛΕΟΜΕΝ Τριπτόλεμος.

(10) ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ-ΕΥΚΛΗΣ Νίκη ἢ Τύχη πτερωτὴ μετὰ κέρατος Ἀμαλθείας ρίπτουσα ψῆφον εἰς ἀμφορέα.

(11) ΘΕΟΔΟΤΟΣ-ΚΛΕΟΦΑΝΗΣ Ἄνευ συμβόλου.

Ὡς εἷς τῶν τρίτων ἀρχόντων τῆς σειρᾶς ταύτης ἀπαντᾷ ὁ φέρων τὸ ῥωμαϊκὸν ὄνομα ΠΟΠΛΙΟΣ.

(12) ΙΚΕΣΙΟΣ-ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ Στέφανος.

(13) ΚΟΙΝΤΟΣ-ΚΛΕΑΣ Νίκη στεφανοῦσα μορφήν καθημένην (τὸν Μέτελλον;) (B. M. Guide, Πίν. LV, 24.)

(14) ΚΟΙΝΤΟΣ-ΧΑΡΙΑΣ Δύο στάχεις.

Οἱ Πόπλιος, Κόιντος καὶ Λεύκιος, εἶνε τὰ μόνα ῥωμαϊκὰ ὀνόματα, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν ὀψίμων τούτων Ἀθηναϊκῶν

νομισμάτων. Ὁ Κόιντος τῆς 13 καὶ 14 σειρᾶς δυνατὸν νὰ εἶνε ὁ Κόιντος Καικίλιος Μέτελλος (146 π. Χ.)

(15) ΝΙΚΗΤΗΣ - ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Κεφαλὴ Μεδοῦσης (Παυσ., I, 21, 3).

(16) ΝΙΚΟΓΕΝΗΣ - ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ Ἀγάλμα τοῦ ἥρωος Στεφανηφόρου (Θησέως).

Περὶ τοῦ συμβόλου τούτου, ἴδε Beulé σελ. 349.

(17) ΤΙΜΟΣΤΡΑΤΟΣ - ΠΟΣΗΣ Διόνυσος Μελπόμενος (;) (πρβλ. Παυσ., I, 2.5) κρατῶν προσωπεῖον

(18) ΦΑΝΟΚΛΗΣ - ΑΠΟΛΛΟΝΙΟΣ Ἀρτεμις λαμπαδηφόρος.

(19) ΧΑΡΙΝΑΥΤΗΣ - ΑΡΙΣΤΕΑΣ Δήμητρα κρατοῦσα λαμπάδας (ἴδ. κλασ. 5^η σειρ. 2).

ΚΛΑΣΙΣ Ζ'. μετὰ δύο μόνον ὀνομάτων ἀρχόντων.

(20) ΑΛΚΕΤΗΣ - ΕΥΑΓΡΩΝ Κράνος.

(21) ΑΜΦΙΑΣ - ΟΙΝΟΦΙΛΟΣ Δήμητρα μετ' ἀνεστραμμένων λαμπάδων.

(22) ΑΠΕΛΛΙΚΩΝ - ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ Δήμητρα ἱσταμένη μετὰ σταχύων

Πιθανῶς ὁ Ἀπελλικῶν οὗτος εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Ἀπελλικῶνα τῆς σειρᾶς 3 τῆς κλάσεως Γ'.

(23) ΑΠΟΛΗΞΙΣ - ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ Ἀρτεμις ἀγροτέρα (Παυσ., I, 19, 6).

(24) ΑΡΧΙΤΙΜΟΣ - ΔΗΜΗΤΡΙ Ἀφροδίτη κρατοῦσα περιστερὰν.

(25) ΑΡΧΙΤΙΜΟΣ - ΠΑΜΜΕΝΗΣ Θύρσος

(26) ΔΗΜΕΑΣ - ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΙΔΗΣ Ἴσις ἱσταμένη.

Πρβλ. Κλ. Γ'. σειρὰ 6, ἔνθα ὁ Δημέας ἔχει σύμβολον ὡσαύτως εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἰσιδος ἀναφερόμενον.

(27) ΔΙΟΚΛΗΣ - ΜΕΛΙ - ΜΗΔΕΙΟΣ Ἀθηνᾶ Παρθένος (Παυσ., I, 24, 7).

Ὡς πρὸς τὴν λέξιν ΜΕΛΙ κλίνω νὰ παραδεχθῶ τὴν γνώμην τοῦ Grotefend, ὅτι δηλ. σημαίνει Μελιτεὺς, δηλοῦσα τὸν δῆμον, εἰς ὃν ἀνῆκεν ὁ Διοκλῆς.

(28) ΔΙΟΚΛΗΣ ΤΟ ΔΕΥ - ΜΗΔΕΙΟΣ Ὑγίεια (Παυσ., I, 23, 4).

(29) ΔΙΟΚΛΗΣ ΤΟ ΤΡΙ - ΔΙΟΔΩΡΟΣ Ὁ Διόνυσος τοῦ Ἀλκαμένους (Παυσ., I, 20, 3).

* Ἀν καὶ πολλὰ ὀνόματα ἐπανερχοῦνται πλέον ἢ ἅπαξ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς νέας τεχνοτροπίας, μόνον ὁ Διοκλῆς φροντίζει νὰ

σημειοὶ τοῦτο διὰ τῆς προσθήκης τῶν λέξεων τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον. Περί δὲ τοῦ Διονύσου τοῦ Ἀλκαμένους, ἴδε Overbeck, *Plastik*, I, 242.

- (30) ΔΙΟΚΛΗΣ ΛΕΩΝΙΔΗΣ Ἀσκληπιδὸς ἱστάμενος.
Ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς σειρᾶς ταύτης δὲν ἐμφανίζεται ἡ φράσις «τὸ τέταρτον» πρόκειται πιθανώτατα περὶ ἐτέρου τινὸς Διοκλέους.
- (31) ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ-ΜΝΑΣΑΓΟΡΑΣ Διόνυσος ἱστάμενος (*Num. Chron.*, 1881, Πίν. IV, 4).
- (32) ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ-ΑΙΣΧΙΝΗΣ Σφίγξ.
- (33) ΕΠΙΓΕΝΗΣ-ΞΕΝΩΝ Ἀπόλλων Λύκιος (Λουκιανοῦ Ἀνάχαρσις, 7).
- (34) ΕΥΜΗΛΟΣ-ΘΕΟΞΕΝΙΔΗΣ Θῆσεὺς ἢ Ἄρης γυμνός, στηριζόμενος ἐπὶ δόρατος (Παυσ., I, 8, 4).
- (35) ΗΡΑΚΛΕΩΝ-ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ Κεφαλὴ ἀετοῦ.
- (36) ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ-ΕΠΙΚΡΑΤΗΣ Τριπτόλεμος· ὑπεράνω αὐτοῦ ἥλιος καὶ μηνίσκος (πρβλ. Παυσ., I, 14, 1).
- (37) ΚΛΕΟΦΑΝΗΣ-ΕΠΙΘΕΤΗΣ Λίθος τῆς Πεσσινοῦντος.
- (38) ΛΕΥΚΙΟΣ-ΑΝΤΙΚΡΑΤΗΣ Ἄρτεμις Προπυλαία (;) (πρβλ. Παυσ., I, 38, 6) καὶ Δήμητρα μετὰ λαμπάδων.
- (39) ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ-ΟΙΝΟΦΙΛΟΣ Καρπὸς μήκωνος καὶ στάχυς.
- (40) ΜΕΝΕΔΗΜΟΣ-ΤΙΜΟΚΡΑΤΗΣ Δήμητρα καθήμενη.
- (41) ΜΕΝΤΩΡ-ΜΟΣΧΙΩΝ Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων (Παυσ., I, 8, 5).

Ἡ σειρά αὕτη παρουσιάζει ἀντίγραφον τοῦ περιφήμου συμπλέγματος τῶν δύο τυραννοκτόνων, ἔργου τοῦ Κριτίου καὶ Νησιώτου. Overbeck, *Plastik*, I, 116.

- (42) ΒΑΣΙΛΕ ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ-ΑΡΙΣΤΙΩΝ Ἥλιος καὶ μηνίσκοι (Πλάξ ΚΓ'. 4).

Ἡ σειρά αὕτη δύναται νὰ χρονολογηθῇ ἀκριβῶς διὰ τοῦ ἔτους 88 π. Χ. (Παυσ., I, 20, 5), προηγείται δ' ἀμέσως τῶν φερόντων ΑΡΙΣΤΙΩΝ-ΦΙΛΩΝ καὶ ΑΠΕΛΛΙΚΩΝ-ΓΟΡΓΙΑΣ. Τῆς σειρᾶς ταύτης ἔχομεν καὶ χρυσοῦν στατῆρα, τὸν μόνον ὅστις ὑπάρχει ἐν τοῖς νομίσμασιν τῆς νέας τεχνοτροπίας.

(43)	ΜΝΑΣΕΑΣ ΝΕΣΤΩΡ	Πλημοχόη.
(44)	ΝΕΣΤΩΡ-ΜΝΑΣΕΑΣ	Ἕλαφος.
(45)	ΞΕΝΟΚΛΗΣ-ΑΡΜΟΞΕΝΟΣ	Τρίαινα καὶ δελφίς.
(46)	ΞΕΝΟΚΛΗΣ-ΑΡΜΟΞΕΝΟΣ	Ὅφεις.
(47)	ΞΕΝΟΚΛΗΣ-ΑΡΜΟΞΕΝΟΣ	Μορφὴ καθημένη κατ' ἐνώπιον.
(48)	ΣΩΤΑΔΗΣ-ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ	Κλάδος (εἰρεσιώγη).
(49)	ΦΙΛΟΚΡΑΤΗΣ-ΗΡΩΔΗΣ	Διόνυσος ἱστάμενος.
(50)	ΦΙΛΟΚΡΑΤΗΣ-ΚΑΛΛΙΦΩΝ	Νίκη.

Χαλκᾶ νομίσματα σύγχρονα πρὸς τὰ ἀργυρᾶ τῆς νέας
τεχνοτροπίας, 220-86 π. Χ.

Οἱ ἐξῆς εἶνε οἱ κυριώτατοι τύποι τῶν ἀναμφιλέκτως εἰς τὴν
περίοδον ταύτην ἀνηκόντων χαλκῶν νομισμάτων. Σημειωτέον δὲ
ὅτι πολλοὶ τῶν τύπων τῶν χαλκῶν νομισμάτων εἶνε πανόμοιοι πρὸς
τὰ πρόσθετα σύμβολα τῶν ἀργυρῶν.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ περικεφα-
λαίας κατακόσμου, μεθ' ἵππων
κατὰ μέτωπον.

ΑΘΕ Δύο γλαυκὲς ἀντιμέτωποι ἐπὶ
κεραυνοῦ· τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ
ἐλαίας, Πρβλ. ὁμοιον τύπον ἐν προ-
γενεστέρῃ περιόδῳ, 350-322 π.Χ.
Α .55

Ὅμ.

Γλαυξ ἐπὶ ἀμφορέως· τὸ ὄλον ἐν στε-
φάνῳ ἐλαίας· ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς
μονογραφήματα ὡς ἐπὶ τῶν Ρ τῆς
κλάσεως Ι, σειρ. Ι. σελ. 471 Α .75

Ὅμ.

ΑΘΕ Γλαυξ ἐπὶ ἀμφορέως, ἐν στε-
φάνῳ. Ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολα ἀ-
ναλογοῦντα πρὸς ἐκεῖνα τῶν ἀρ-
γυρῶν νομισμάτων. Α .85, 65

Ὅμ.

Ὅμ.

ΑΘΕ Γλαυξ ἐπὶ πρῶρας. Α .7
» Ἀθηνᾶ προχωροῦσα μετὰ δό-
ρατος. Παρ' αὐτῇ δὲ γλαυξ ἢ ὄφεις.
Α .7

Ὅμ.

Ὅμ.

ΑΘΕ Νίκη. Α .7

Ὅμ.

ΑΘΕ Ἀπόλλων Δῆλιος (πρβλ. κλάσ. Ε',
σειρ. 26). Α .7

» Τρίπους, καρπὸς μήκωνος καὶ
κεραυνός. Α .7

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ περικεφαλαίας κατακόσμου, μεθ' ἵππων κατὰ μέτωπον.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Κορινθιακοῦ.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ.

Γοργύνειον.

Κεφαλή Διός.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.

Τέττιξ.

Ὅμ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Ὅμ.

Κεφαλή Διός.

Ὅμ.

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ.

Κεφαλή Δήμητρος.

Κεφαλή Νίκης.

Κεφαλή Δήμητρος.

Πλημοχόη.

ΑΘΕ Σφίγξ Α . 7

» Ζεὺς κραδαίνων κεραυνόν, παρὰ δὲ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἀετός ἐν τῷ πεδίῳ, σύμβολα ὡς ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἀργυρῶν νομισμάτων . Α . 85, Α . 7

» Ζεὺς Πολιεὺς (;). Σύμβολον πρῶρα Α . 7

» Δήμητρα ἱσταμένη μετὰ δύο λαμπάδων Α . 7

» Ἀρτεμις τρέχουσα μετὰ λαμπάδος Α . 6

» Ἀθηνᾶ προχωροῦσα μετὰ δόρατος καὶ αἰγίδος . . Α . 75

» Ἀθηνᾶ κραδαίνουσα κεραυνόν ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολα . Α . 65

» Ἀθηνᾶ Ἀρχηγέτις κρατοῦσα γλαυκὰ καὶ φιάλην (Σχολ. Ἀριστοφ. Ὀρνιθ., 515) . . Α . 85

ΑΘΕ Ἀθηνᾶ προχωροῦσα μετὰ δόρατος καὶ αἰγίδος . . Α . 7

» Γλαῦξ ἐπὶ κεραυνοῦ . Α . 5

» Οἰνοχόη καὶ κλάδος φοίνικος . Α . 45

» Γλαῦξ καὶ λύρα . . Α . 65

» Λύρα Α . 55

» Ἀμφορεύς ἐν στεφάνῳ . Α . 75

» Κεφαλή Διονύσου πωγωνοφόρου Α . 7

» Κάνθαρος Α . 6

» Τέττιξ Α . 6

» Τόξον καὶ φαρέτρα . . Α . 5

» Πλημοχόη Α . 9

» Κάλαθος ἐν στεφάνῳ σταχύων . Α . 5

Δελφίς καὶ τρίαίνα.	ΑΘΕ Πλημοχόη ἐν στεφάνῳ σταχύων Α · 5
Κεφαλὴ Διός.	» Πλημοχόη. Α · 5
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	» Πλημοχόη. Α · 35
Κεφαλὴ Δήμητρος μετὰ στεφάνου σταχύων.	» Γλαῦξ μετὰ κλάδου φοίνικος ἐν στεφάνῳ Α · 7
Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος.	» Τριπτόλεμος ἐπὶ ἄρματος δρα- κόντων Α · 7
Κεφαλὴ Δήμητρος.	» Χοῖρος Α · 8 καὶ · 4
Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος.	» Μήκων καὶ στάχους . Α · 55
Τριπτόλεμος ἐπὶ ἄρματος δρακόντων.	» Λαμπὰς καὶ στάχους χιαστί . Α · 55
Κεφαλὴ Δήμητρος.	» Εἰς ἣ δύο στάχυες . . Α · 45

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

Ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 86 π. Χ. ἀλώσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Σύλλα μέχρι τῶν χρόνων τῆς αὐτοκρατορίας οὐδεμία ὑπάρχει ἀπόδειξις, ὅτι νομίσματα, ἔστω καὶ χαλκᾶ, ἐκόπησαν ἐν Ἀθήναις. Κατὰ ποίαν ἐποχὴν ἐπανήρχισαν τὰ χαλκᾶ εἶνε ἀβέβαιον, φαίνεται ὅμως πιθανὸν ὅτι περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ παρεχωρήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ σπάνιον προνόμιον τοῦ κόπτειν αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα. Εἶνε δὲ ἀβέβαιον, ἐπὶ πόσον χρόνον κατεῖχεν ἡ πόλις τὸ προνόμιον τοῦτο. Οἱ κυριώτατοι τύποι τῆς αὐτοκρατορικῆς περιόδου εἶνε οἱ ἐξῆς: —

Προτομὴ Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου Κορινθιακοῦ κράνους, σὺν τῇ προσθήκῃ ἐνίοτε ἀσπίδος ἢ αἰγίδος.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ Παρθένος κρα- τοῦσα Νίκην καὶ στηριζομένη ἐπὶ δόρατος καὶ ἀσπίδος . . Α · 85
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ Ἀρχηγέτις μετὰ γλαυκός Α · 85
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ Ὑγίεια ὄφιν τρέφουσα Α · 85
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ ἔνοπλος, εἰς διαφόρους στάσεις . . . Α · 85
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ παρὰ δένδρον ἐλαίας, ἐφ' οὗ κάθεται γλαῦξ, πα- ρισταμένου ἐνίοτε καὶ ὄφως. Α · 85

Προτομή Ἀθηνᾶς μετὰ λοφοφόρου
κορινθιακοῦ κράνους, σὺν τῇ προ-
σθήκῃ ἐνίοτε ἀσπίδος ἢ αἰγίδος.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ. (Beulé, σ. 292).

Ὅμ.

Ὅμ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετ' Ἀττικοῦ κρά-
νους ἔχοντος φύλλα ἐλαίας ἐπὶ
τοῦ μετώπου.

Προτομή ἢ κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ
λοφοφόρου Κορινθιακῆς περικεφα-
λαίας ὡς ἀνωτέρω.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ.

Ὅμ. (τὸ κράνος Ἀττικόν).

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ καθήμενῃ πρὸ
δένδρου ἐλαίας, τρέφουσα ὄφιν
ἐλίσσόμενον περὶ τὸ δένδρον. Α .85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ Ἰππία ἐφ' ἄρ-
ματος μεθ' ἵππων καλπαζόντων. Α .85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ καὶ Ποσειδῶν
ὦν μεταξὺ δένδρον ἐλαίας, γλαῦξ
καὶ ὄφις Α 1.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ σάτυ-
ρος Μαρσύας (Παυσαν., I. 24). Α .85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Δένδρον ἐλαίας με-
ταξὺ γλαυκὸς καὶ οἰνοχόης, ἢ μετὰ
γλαυκὸς καθήμενης ἐπὶ τῆς ἐλαίας. Α .85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἰερὰ τράπεζα, ἐφ' ἣς
γλαῦξ, στέφανος καὶ προτομή Ἀ-
θηνᾶς Α .9

ΑΘΗ Βωμὸς παρὰ δένδρον ἐλαίας. Α .65

» Οἰνοχόη καὶ γλαῦξ. . Α .8

» Γλαῦξ Α 64

» Γλαῦξ καὶ θαλλὸς ἐλαίας. Α .6

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Δήμητρα ἐπὶ ἄρματος
δρακόντων Α .8-65

ΑΘΗ Τριπτόλεμος ἐπὶ ἄρματος
δρακόντων Α .6

» Ὅφις συνεσπειρωμένος. Α .5

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀπόλλων Πατρῶος(ς)
ἱστάμενος γυμνὸς κρατῶν τόξον. Α .85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀπόλλων Λύκιος μετὰ
λύρας, ἔχων τὴν μίαν τῶν χει-
ρῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. . Α .8

Προτομή ἡ κεφαλὴ Ἀθηνᾶ, μετὰ λοφοφόρου Κορινθιακῆς περικεφαλαίας, ὡς ἄνωτέρω (κράνος Κορινθιακόν).	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀπόλλων Πύθιος ἐν- δεδυμένος, ἱστάμενος κρατῶν φιά- λην καὶ λύραν.	Α · 8
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Τρίπους μετ' ὄψεως περὶ αὐτόν.	Α · 5
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ζεὺς Πολιεὺς ἱστά- μενος πρὸ βωμοῦ.	Α · 9
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ζεὺς Ὀλύμπιος κα- θήμενος.	Α · 9
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Διδύστος τοῦ Ἀλκα- μένους (;) καθήμενος ἐπὶ θρόνου, κρατῶν κἀνθαρον καὶ θύρσον. Α · 9	
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ ᾠησεὺς ἐγείρων τὸν βράχον, ἀπὸ ἀγάλματος ἀντιγε- γραμμένος (Παυσ. I, 27.8). Α · 9	
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ ᾠησεὺς διώκων τὸν Μα- ραθῶνιον ταῦρον (Παυσ., ε. δ.) Α · 9	
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ ᾠησεὺς μαχόμενος πρὸς τὸν Μινώταυρον, ἐπίσης κατὰ σύμ- πλεγμα εὐρισκόμενον ἐπὶ τῆς Ἀ- κροπόλεως (Παυσ., I, 24, 1). Α · 9	
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ ᾠησεὺς κραδαίνων ρόπαλον.	Α · 65
Κεφαλὴ ᾠησεὺς, μετὰ ροπάλου ἐπὶ τοῦ ὤμου.	ΑΘΗ Διάφοροι τύποι. Οἰνοχόη, χοῦ- ρος, δύο λαμπάδες, σταφυλὴ, βού- κρανον, ρόπαλον, κλπ. . Α · 45	
Κεφαλὴ Ἑρμοῦ.	ΑΘΗ Κηρύκειον.	Α · 45
Προτομή ἡ κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἄ- νωτέρω.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Βούκρανον ἐστεμμένον διὰ στεφάνου ἐλαίας . . Α · 85	
Ὅμ.	ΑΘΗ Θεμιστοκλῆς, φέρων τρόπαιον καὶ στέφ., ἱστάμ., ἐπὶ τῆς Σαλαμ. τριήρεως (Παυσαν., I, 31, 1) Α · 9	
Ὅμ.	ΑΘΗ Πρῶρα	Α · 5
Ὅμ.	» Τὸ ἐν Μαραθῶνι μνημεῖον τοῦ Μιλτιάδου, ἦτοι ὁ Μιλτιάδης ἄ- γων Πέρσῃν αἰχμᾶλτων πρὸ τρο- παίου (Παυσ. I, 32, 4, 5). Α · 85	
Ὅμ.	ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀσκληπιὸς ἱστάμενος μετὰ βᾶκτρον, περὶ δ ὄφιν Α · 9	

Προτομή ἢ κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἀνω-
τέρω.

Ὅμ.

Ὅμ.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Εἰρήνῃ ἱσταμένη φέ-
ρουσα τὸν παῖδα Πλούτον· σύμ-
πλεγμα τοῦ Κηφισοδότου (Παυσ.
I, 8) Α·9

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀποψὶς τῆς Ἀκροπό-
λεως, παρουσιάζουσα τὰ Προπύλ.,
τὸν Παρθενῶνα καὶ τὸ κολοσσιαῖον
ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς, ὡς
καὶ τὴν εἰς τὴν κορυφὴν ἄγουσαν
κλίμακα, καὶ τὸ εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ
βράχου σπήλαιον τοῦ Πανός Α·85

ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ἀποψὶς κατ' ἐνώπιον
τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου· ὑπερθε-
ν αὐτοῦ τὰ ἐν τῷ βράχῳ σπήλαια καὶ
τούτων ἀνωτέρω τὰ τεῖχη τῆς
Ἀκροπόλεως στεφανούμενα ὑπὸ
τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Παρθε-
νῶνος Α·85

Διαιρέσεις τῶν Ἀττικῶν χαλκῶν νομισμάτων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαιρέσεις τῶν Ἀθηναϊκῶν χαλκῶν νομισμά-
των ἔχομεν μόνον ὀλίγας ὠρισμένας πληροφορίες. Ὁ Πολυδεύκης
IX. 65, λέγει ὅτι ὁ ὀβολὸς περιεῖχεν ὀκτὼ χαλκοῦς, εἶνε δὲ πιθανόν,
ὅτι ὁ χαλκοῦς ἀπετελεῖτο ἐκ τεσσάρων κολλύβων (Hultsch σ. 228,
σημ. 2). Γίνεται μνεῖα ὡσαύτως περὶ διαιρέσεως τοῦ χαλκοῦ εἰς
ἐπτὰ λεπτά, ἐπειδὴ ὅμως ὑπάρχει σπουδαία διαφορὰ κατὰ βάρος καὶ
μέγεθος τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου, εἶνε
ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὰς διαφόρους διαιρέσεις.
Ἐν τούτοις δυνατόν νὰ συμπεράνη τις, ὅτι τὰ μὲν μεγάλα νομί-
ματα εἶνε πολλαπλάσια τοῦ χαλκοῦ π. χ. διχαλκα, τετραχάλκα,
κτλ. τὰ δὲ μικρότερα, πολλαπλάσια τοῦ κολλύβου π. χ. δικόλλυθα
τρικόλλυθα (Πολυδ. IX. 63).

Ἐλευσίς. Αὕτη ἦτο ὁ μόνος Ἀττικὸς δῆμος, εἰς ὃν ἐπετράπη
(ἴσως ἔνεκα τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος) ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων νὰ
κόψη νόμισμα. Ἐντούτοις κατεῖχε τὸ προνόμιον τοῦτο μόνον δια-

κούσης περιωρισμένης τινός περιόδου, καὶ δὴ, ὡς φαίνεται, περὶ τὰ 350-322 π. Χ. Πρὸ βλ. τὰ σύγχρονα χαλκᾶ νομίσματα τῶν Ἀθηναίων.

Τριπτόλεμος καθήμενος ἐπὶ ἄρματος
ὑπὸ δρακόντων πτερωτῶν συρο-
μένου, γυμνός δὲ τὰ ἄνω τῆς ὀσφύος
(Παυσ., I, 38, 6).

ΕΛΕΥΣΙ Χοῖρος ἰστάμενος ἐπὶ λαμ-
πάδος πίτυος, περιβαλλόμενος ἐπὶ
τῶν ἀρχαιοτέρων κομματίων ὑπὸ
στεφάνου σταχύων. Τὰ νεώτερα δὲ
κομμάτια φέρουσι σύμβολον ἐν τῷ
ἐξέργῳ ἢ ἐν τῷ πεδίῳ. Α· 7-6

ΕΛΕΥΣ Πλημοχόη ἐπὶ βάρους Α· 5

Κεφαλή Δήμητρος ἢ Περσεφόνης.
(Num. Chron., 1881, Πίν. IV, 5.)

Ὁ Τριπτόλεμος ἦτο ὁ μέγας ἥρως τῶν Ἐλευσινίων μυστη-
ρίων. Ὁ ἐν Ἐλευσίνι ναὸς αὐτοῦ μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου
(I. 38). Ἐνταῦθα παρίσταται διαβαίνων διὰ τῶν ἀγρῶν ἐπὶ τοῦ ὑπὸ
δρακόντων συρομένου ἄρματος αὐτοῦ καὶ διδάσκων τοῖς ἀνθρώποις
τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας. Ἐπὶ τινων κομματίων τὴν θέσιν αὐτοῦ
κατέχει ἡ Δήμητρα, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πλείστων ἡ παράστασις εἶνε βε-
βαίως ἀνδρική.

Ὠρωπός, κείμενος ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Ἀττικῆς
ἀπέναντι τῆς Εὐβοικῆς Ἑρετρίας. Ἐπίνειον αὐτοῦ ἦτο ὁ ἱερὸς
λιμὴν τοῦ Δελφινίου (Στραβ. IX. 403).

Περὶ τὰ 197-146 π. Χ.

Κεφαλή γυναικεία μετὰ κόμης ἀνα-
δεδεμένης.

Κεφαλή πωγωνοφόρος (Ἀμφιάραος)
δαφνοστεφής.

ΩΡΩΠΙΩΝ Δελφίς περὶ τρίαينαν
ἐλισσόμενος Α· 75

ΩΡΩΠΙΩΝ Ὀφίς ἐλισσόμενος περὶ
βάκτρον Α· 8

Παράβαλε πρὸς τὸν ὀπισθότυπον τοῦ πρώτου νομίσματος τὸ
ὄνομα τοῦ λιμένος Δελφινίου. Ὁ τοῦ δευτέρου νομίσματος ἀναφέ-
ρεται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀμφιαράου, τοῦ ἔχοντος ἐν Ὠρωπῷ
μαντεῖον διάσημον καὶ ἄγαλμα μνημονευόμενον ὑπὸ τοῦ Παυσα-
νίου (I. 34). Ἐπὶ αὐτοκρατορικοῦ νομίσματος τοῦ Γαλλιανοῦ ὁρᾶ-
ται ὁ Ἀμφιάραος καθήμενος καὶ ἔχων παρ' αὐτῷ ὄφιν (Πβλ. Παυσ.,
I. 34, 2) Ἡ λατρεία τοῦ μάντεως τούτου ἔχει πολλὴν ὁμοιό-

τητα πρὸς τὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ (Newton, *Travels in the Levant*, I. 30.)

Σαλαμίς. Ἀπὸ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος ἡ Σαλαμίς ἀπετέλει μέρος τῶν κτήσεων τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ ἔτους 318 π. Χ, ὁπότε περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Μακεδόνων. Ἐν ἔτει 232 π. Χ. ἀνεκτήθη πάλιν ὑπὸ τῶν Ἀθηνῶν. Φαίνεται δ' ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ νομισματοκοπεῖν ἀπὸ τοῦ 350 μέχρι περίπου τοῦ 318 π. Χ.

Κεφαλή γυναικεία φέρουσα στεφάνην
(Σαλαμίς;).

ΞΑΛΑ Ἀσπίς Βοιωτικοῦ σχήματος
ἐπ' αὐτῆς ἡ παρ' αὐτὴν ξίφος ἐν
κολεῷ μετὰ τοῦ τελαμῶνος
Α .65 καὶ .45
Ἄλλαι διαφοραὶ ἔχουσιν ἐπὶ τῆς
ἀσπίδος τρισκελές, γοργόνειον ἢ
ἀετόν.

Ἡ ἀσπίς καὶ τὸ ξίφος εἶνε τὰ τοῦ Αἰάντος, ὅστις εἶχε ναὸν ἐπὶ τῆς νήσου (Παυσ., I. 35, 3). Κατ' Ἀθηναϊκὴν τινα παράδοσιν Φιλέυς, ὁ υἱὸς τοῦ Εὐρυσάκους, παρεχώρησε τὴν Σαλαμῖνα τοῖς Ἀθηναίοις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Εὐρυσάκης ἀπεκλήθη οὕτως ἐκ τοῦ εὐρέος σάκους (ἀσπίδος) τοῦ πατρὸς του Αἰάντος, ἡ ἀσπίς διττῶς ἀρμόζει τῇ Σαλαμῖνι ὡς νομισματικὸς τύπος.

Ἴδε ὡσαύτως αὐτοκρατορικὰ (Wellenheim, ἀρ. 3965) τοῦ Καρακάλλα φέροντα ἔπισθεν Δήμητραν ἱσταμένην μετὰ λαμπάδος καὶ σταγύων.

ΜΕΓΑΡΙΣ

Αἰγύσθυνα, ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κιθαίρωνος, ἔχουσα δὲ ναὸν τοῦ μάντεως Μελάμποδος (Παυσ., I, 44, 5) τοῦ πρώτου εἰσαγαγόντος τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου ἐν Ἑλλάδι. Ἐχομεν δὲ τῆς πόλεως ταύτης μόνον αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τοῦ Σεπτ. Σεβήρου καὶ Γέτα. Ἐπιγρ. ΑΙΓΟΣΘΕΝΙ[ΩΝ] Παῖς (ὁ Μελάμπους;) θηλαζόμενος ὑπὸ

αίγος. Οικοδόμημα κυκλωτερές, ἐν ᾧ φύεται δένδρον, περὶ ὃ ἐλίσσεται ὄφεις.

Μέγαρα. Ἡ εὐτυχία τῶν Μεγάρων πρὸ τῆς ἐν ἔτει 338 π. Χ. εἰς Φίλιππον τῆς Μακεδονίας ὑποταγῆς αὐτῶν μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἰσοκράτους. Εἰς τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ἀνήκουσι τὰ ἀρχαιότατα τῶν νομισμάτων αὐτῶν.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Ὅμοιος.

Ὅμοιος.

Ὅμοιος.

ΜΕΓ-ΑΡΕ Λύρα . . . Ρ 122 κ.

Μ-Ε-Γ-Α καὶ Η μεταξύ πέντε

μηνίσκων Ρ 50 κ.

Μ-Ε-Γ μεταξύ τριῶν μηνίσκων .

Ρ 23 κ.

Λύρα Ρ 18·2 κ.

Εἰς ποῖον σταθμητικὸν κανόνα ἀνήκουσι τὰ ἀνωτέρω νομίσματα εἶνε ἀδέσβαιον. Ἀπὸ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης μέχρι τῶν χρόνων Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὅστις ἔδωκεν ἐν ἔτει 307 π. Χ. τὴν ἐλευθερίαν τοῖς Μεγαρεῦσι, φαίνεται ὅτι δὲν ἐκόπησαν ἐνταῦθα νομίσματα.

Μετὰ τὸ 307 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ὁμοιάζουσα κατὰ τεχνοτροπίαν πρὸς τινὰ τῶν καλλίστων τετραδράχμων τοῦ Δημητρίου.

Ὅμοιος.

Ὅμοιος.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Ὅμοιος.

Ὅμοιος.

Πρῶρα ἐφ' ἧς τρίπους.

ΜΕΓΑ Πρῶρα

Ὅμοιος.

Μ-Ε Τρίπους.

ΜΕΓΑ-ΡΕΩΝ Λύρα, ἐνίοτε μεθ' ἱμάντος προσηρτημένου αὐτῇ . .
Ρ Ἀττικ. δραχμή.

ΜΕΓΑ-ΡΕΩΝ Ὅμ. Ρ Ἡμίδραχ.

ΜΕΓΑ Πρῶρα καὶ ὄνομα ἄρχοντος
Ρ Τετρώβολ.

ΜΕΓΑΡΕΩΝ Λύρα . . . Α ·8

» Τρίπους . . Α ·6

Μ-Ε-Γ ἐν στεφάνῳ . . . Α ·55

ΜΕΓ Δύο δελφίνες . . . Α ·55

Τρίπους μεταξύ δελφίνων . . Α ·55

Ὁβελίσκος μεταξύ δελφίνων Α ·55

Δελφίς Α ·35

Ὀλίγον μετὰ τοῦτο ἡ πόλις περιέπεσε καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, εἰς ὧν τὰς χεῖρας παρέμεινε

μέχρι τοῦ ἔτους 243 π. Χ, ὅτε ὁ Ἄρατος ἤνωσεν αὐτὴν μετὰ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας. Τινὰ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων χαλκῶν νομισμάτων δύνανται νὰ ὦσι μεταγενέστερα τοῦ 243 π. Χ., τὰ ἀργυρᾶ ὅμως νομίσματα εἶνε βεβαίως ἀρχαιότερα.

Οἱ Μεγαρικοὶ νομισματικοὶ τύποι ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος, περὶ οὗ ἐλέγετο, ὅτι ἐβοήθησε τὸν Ἀλκίθουον κτίζοντα τὰ τεύχεα τῆς πόλεως. Πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ θεοῦ τούτου ἐτελοῦντο ἐν Μεγάροις τὰ μικρὰ Πύθια. Ὁ ὀβελίσκος εἶνε πιθανῶς ὁ ἐν Μεγάροις λίθος ὁ καλούμενος Ἀπόλλων Καρινός (Παυσ., I. 44, 2) πβλ. τὸν ἐν Ἀμβρακίᾳ ὅμοιον ὀβελίσκον, ὅστις ἐκαλεῖτο Ἀπόλλων Ἀγνιεύς (σ. 401).

Περὶ τῶν ἐν Μεγάροις μεταξὺ τοῦ 243 καὶ 146 π. Χ. κοπέντων νομισμάτων ἴδε Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν.

Μετὰ τὸ 146 π. Χ.

ΜΕΓΑΡΕΩΝ Κεφαλὴ πωγωνοφόρος Εὐκλείδου τοῦ Μεγαρέως φιλοσόφου, φέροντος καλύπτραν καὶ ἐνώτιον.

Ἀρτεμις (Σώτειρα (:), Παυσ., I. 40, 2) τρέχουσα μετὰ λαμπάδος ἐν ἐκάστη τῶν χειρῶν, πιθανῶς δ' οὕσα ἀντίγραφον ἀγάλματος ποιηθέντος ὑπὸ τοῦ Στρογγυλίωνος κατὰ παραγγελίαν τῶν Μεγαρέων
X. 1.0

Ὁ ἀξιοσημείωτος οὗτος τύπος ἀναφέρεται εἰς τὴν παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ Εὐκλείδης παρηκολούθει τὰ μαθήματα τοῦ Σωκράτους μετημφιεσμένος εἰς γυναῖκα, ὡς τῶν Ἀθηναίων ψηφισάντων δόγμα, καθ' ὃ ἀπηγορεύετο ἡ εἴσοδος τῶν Μεγαρέων ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῶν (Aulus Gellius, Noct. Att., VI. 10)

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων, τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρι Γέτα, οἱ ἐξῆς τύποι εἶνε ἄξιοι μνείας. Ζεὺς Ὀλύμπιος (:), καθημένος (Παυσ., I. 40, 4). Ζεὺς βαδίζων. Δήμητρα ἱσταμένη, κρατοῦσα δύο λαμπάδας, πρὸ τρίτης λαμπάδος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους στηριζομένης (Παυσ., I. 40, 6).

Ἀσκληπιὸς καὶ Ἰγία (Παυσ., I. 40, 6)

Τύχη θύουσα ἐπὶ βωμοῦ (Παυσ., I. 43, 6), (ἄγαλμα ποιηθὲν ὑπὸ Πραξιτέλους). Ἀρτεμις τρέχουσα μετὰ δύο λαμπάδων.

Ἀρτεμις Ἀγροτέρα κρατοῦσα τόξον καὶ σύρουσα βέλος ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτῆς φαρέτρης. (Παυσ., I. 41, 3)

Ἀπόλλων Πύθιος μετὰ λύρας, παρὰ βωμὸν (Παυσ., I. 42, 2, 5).

Ἀπόλλων Ἀρτεμις καὶ Λητώ (Παυσ., I. 44, 2).

Ἀγαλμα Ἀθηνᾶς, πιθανῶς τὸ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως χρυσελέφαντινον τὸ ὑπὸ τοῦ Πausανίου (I. 42, 4) μνημονευόμενον.

Διόνυσος ιστάμενος (Παυσ. I. 43, 5). Ἡρακλῆς ἀναπαύομενος. Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας ἐν ναῷ.

Παγαί, ὁ λιμὴν ἢ ναύσταθος τῶν Μεγαρέων ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Μετὰ τὸ 243 π. Χ. ἐγένετο μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας καὶ ἀνεξάρτητος τῶν Μεγάρων. (Ἴδε Ἀχαϊκὴν συμμάχίαν σελ. 526). Εἶνε ἐπίσης γνωστὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Αὐρηλίου μέχρι Σεπτ. Σεβήρου, φέροντα τὴν ἐπιγρ. ΠΑΓΑΙΩΝ τύπους δὲ τοὺς ἐξῆς. — Ναός, ἐν ᾧ ἄγαλμα Ἀρτέμιδος σπενδούσης μετὰ λαμπάδων (Παυσ., I. 44, 4). Κυβέλη καθήμενη, ἔχουσα δὲ λέοντα παρὰ πόδας. Διόνυσος καθήμενος. Ἴσις ἐν ναῷ. Προτομή Τύχης. Ἱππεύς. Πύλη μετὰ τριῶν εισόδων, ἐφ' ἧς τρεῖς μορφαὶ κτλ. Ἡρακλῆς ἐπὶ βήθρου ἐν οἰκοδομήματι.

ΑΙΓΙΝΑ.

Ἡ Αἶγινα ἦτο ἡ πρώτη πολιτεία τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος, ἣτις παρεδέχθη τὴν χρῆσιν τοῦ νομίσματος. Ἀρχαία τις παράδοσις ἀποδίδουσα εἰς τὸν Φεῖδωνα, βασιλέα τοῦ Ἀργους, τὴν δόξαν τοῦ ὅτι ἦτο ὁ πρῶτος κόψας νόμισμα, καὶ δὴ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ὑποστηρίζεται πληρέστατα ὑπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς ὄψεως τῶν ἀρχαιοτάτων στατήρων τοῦ τύπου τῆς χελώνης. Δυστυχῶς ἐπικρατεῖ μεγάλη ἀμφισβολία περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ Φεῖδωνος. Οἱ Weissenborn, Hermann καὶ Curtius καταβιβάζουσιν αὐτὸν εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος, ἐν ᾧ ὁ Clinton, ἐξ ἄλλου, τίθησιν αὐτὸν ἕνα αἰῶνα πρότερον. Ἐπειδὴ δὲ περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων τῶν Αἰγινητι-

κῶν νομισμάτων μικρὰ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία περὶ τοῦ ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος, ταῦτα ἐφ' ὅσον δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὡς ἀπόδειξις, ὑποστηρίζουσι τὴν γνώμην τῶν Weissenborn καὶ Curtius. Οἱ κυριώτατοι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων τῶν μνημονευόντων τοῦ Φείδωνος ὡς ἐν Αἰγίνῃ πρῶτου πάντων κόψαντος νόμισμα, ἢ τῶν Αἰγινήτων ὡς τῶν πρῶτων κοψάντων νόμισμα, εἶνε ὁ Ἐφορος παρὰ Στράβωνι (VII, 358), ὁ Αἰλιανὸς (*Ποικ. Ἱστορ.* 12. 20) καὶ τὸ Πάριον χρονικόν (Boeckh C. I. Gr. 2374 στιχ. 45: Φείδων ὁ Ἀργεῖος ἐδήμεισε τὰ μέτρα... καὶ ἀνεσκεύασε, καὶ νόμισμα ἀργυροῦν ἐν Αἰγίνῃ ἐποίησεν). Πρβλ. ὡσαύτως Μεγ. Ἑτυμολ. ἐ. λ. δεξιόκοπος—, πάντων δὲ πρῶτος Φείδων Ἀργεῖος νόμισμα ἔκοπεν ἐν Αἰγίνῃ. Διὰ τὸ Φείδων ἐξελέξατο τὴν Αἰγιναν μᾶλλον ἢ τὸ Ἄργος ὡς νομισματοκοπεῖον αὐτοῦ δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Αἰγίνα ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἐν ἔτει 456 π. Χ. κατακτήσεως αὐτῆς ἦτο ἐν τῶν μεγίστων ἐμπορικῶν κρατῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾧ τὸ Ἄργος ἦτο κατὰ τι ἀπομεμακρυσμένον τῆς μεγάλης ἐμπορικῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης διὰ μέσου τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου πρὸς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ τανάπαλιν.

Ἐὰν ὁ Αἰγινήτικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἐπήγαγεν ἐκ τοῦ Φοινικικοῦ, ὡς μὲ ἤγαγον ἀλλαχοῦ (*Ancient Systems of Weighth, Journal of the Institute of Bankers*, 1879) νὰ προτείνω αἱ ὅλκαί τινῶν τῶν βαρυτάτων Αἰγινήτικῶν νομισμάτων, ἢ ἐξ Αἰγύπτου, μεθ' ἧς χώρας οἱ Αἰγινῆται διετέλουν εἰς στενὰς σχέσεις (Ἡροδότ. II. 178) εἶνε, καὶ πιθανῶς θὰ διαμείνῃ, ἀμφίβολον· τὸ γεγονός δὲ ὅμως ὅτι ἡ χελώνη, ζῶον ἱερὸν τῇ Ἀφροδίτῃ (τῇ Φοινικικῇ Ἀστάρτῃ, προστάτιδι τοῦ ἐμπορίου καὶ θεᾷ τῆς θαλάσσης), ἐξελέχθη ὡς νομισματικὸς τύπος, παρέχει πολλὴν πιθανότητα εἰς τὴν παρὰ τοῦ Ε. Κουρτίου τὸ πρῶτον προταθεῖσιν θεωρίαν (*Num. Chron.* 1870), ὅτι τὸ νομισματοκοπεῖον τοῦ Φείδωνος συνεδέετο πρὸς τὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης τὸν δεσπόζοντα τοῦ μεγάλου λιμένος τῆς Αἰγίνης.

Τὰ νομίσματα τῆς Αἰγίνης, ὡς τὰ τῶν Ἀθηναίων, παρουσιάζουσι μεγάλην σταθερότητα τύπου, ἥτις χαρακτηρίζει αὐτὰ ὡς διεθνῇ καὶ οὐχὶ ἀπλῶς ἐγχώρια νομίσματα. Πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου τὸ νόμισμα τῆς Αἰγίνης ἦτο μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὸ μόνον κοινῶς ἀνεγνωρισμένον μέσον πρὸς ἐμπορίαν. Τοῦτο δ' ἐξάγεται ἐκ διαφορῶν χωρίων ἀρχαίων συγγραφέων, π. χ. Πολυδ. IX. 74, καὶ μὴν τὸ Πελοποννησίων νόμισμα χελώνην τινὲς ἠξίουσαν καλεῖν (ἀνάγν. καλεῖσθαι) ἀπὸ τοῦ τυπώματος Ἡσύχιος, χελώνη νόμισμα Πελοποννησιακόν.

Ἡ Αἰγινητικὴ δραχμὴ ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν δραχμὴν, ἡ παχεῖα δραχμὴ (Πολυδ., IX. 76). Ἐπίσης ὁ Ἡσύχιος λέγει, λεπτὰς καὶ παχεῖας Ζάλευκος ἐν νόμοις τὰς δραχμάς, λεπτὰς μὲν τὰς ἐξωδόλους, παχεῖας δὲ τὰς πλέον ἐχούσας· καί, παχεῖη δραχμῇ τὸ δίδραχμον Ἀχαιοί.

Ἐκ τῶν ὁλκῶν κομματίων τινῶν ἐξαιρετικῶς βαρυστάθμων ἐξαγομεν ὅτι ὁ Αἰγινητικὸς σταθμὸς εἴλκεν ἀρχικῶς ἄνω τῶν 200 κόκκων. Ἐν δὲ τῇ ἐν Παρισίοις Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ὑπάρχει μοναδικὸς τις στατῆρ ἡλέκτρον φέρων ἐμπ. χελώνην. Ὁπ. τετράγωνον ἐγκοῖλον εἰς δύο μέρη διηρημένον, ἔλκων 207 κόκκους. Ἡ χρονολογία τοῦ σπουδαίου τούτου νομίσματος δυσκόλως δύναται νὰ εἶνε πολὺ νεώτερα τοῦ 700 π. X. Ἀνήκει δ' εἰς τὴν κλάσιν τῶν παλαιῶν ἐξ ἡλέκτρον νομισμάτων τῶν κοπέντων κατὰ τὸν Φοινικικὸν σταθμητικὸν κανόνα κατὰ τι ἡλαττωμένον. Ἐν τούτῳ ὅθεν εἶνε ἴσως ὁδηγία τις πρὸς τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς οἱ ἔμποροι τῆς Αἰγίνης δυνατὸν νὰ παρέλαβον τὸν σταθμητικὸν αὐτῶν κανόνα. Θέτοντες δὲ κατὰ μέρος τὸ νόμισμα τοῦτο ὡς καὶ ὀλίγους τινὰς ἀργυροῦς στατῆρας ἔλκοντας πλέον τῶν 200 κόκκων, ὡς ἀποτελοῦντας ἐξαίρεσιν, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἐξῆς κλίμακα ὡς παρουσιάζουσιν τὰ ἀληθῆ ὄρια τῶν ὁλκῶν τῶν νομισμάτων τῆς Αἰγίνης: —

Στατῆρ	194	κόκκοι
Δραχμὴ	97	»
Τριώβολον	48	»

Διώβολον	32	»
Τριημιωβόλιον	24	»
Ὀβολός	16	»
Ἡμιωβόλιον	8	»
Τεταρτημόριον	4	»

Αἱ ἐξῆς εἶνε κατὰ προσέγγισιν αἱ χρονολογικαὶ περίοδοι, εἰς ἃς ἀνήκουσι τὰ νομίσματα τῆς Αἰγίνης.

Περὶ τὰ 700-550 π. Χ.

Χελώνη μετὰ λείου χελωνείου καὶ σειρᾶς σφαιριδίων κατὰ μήκος τῆς ράχews αὐτῆς. (Πίναξ ΙΗ'. 7.)	Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον εἰς ὀκτὼ τριγωνικὰ διαμερίσματα, ὧν τέσσαρα ἡ καὶ πλείονα εἶνε βαθῶς ἔγκοila. Ρ Στατ. καὶ ὑποδιαίρεσις.
---	---

Περὶ τὰ 550-480 π. Χ.

Ὅμοίως.

Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον διὰ πλατέων γραμμῶν εἰς πέντε μέρη. Ρ Στατῆρ καὶ ὑποδιαίρεσις.
--

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων τὸ ἀρχικὸν ἀνώμαλον ἔγκοilon τετράγωνον ἀπέβη ἤδη συμβολικὸν κόσμημα διατηρηθέν — περὶ τούτου οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία — οὐχὶ ἐλλείψει ικανότητος ἐκ μέρους τῶν σφραγιδογλῦφων τῶν δυναμένων, ἂν ἡ πολιτεία ἤθελε τοῦτο, νὰ κοσμήσῃσι τὸ νόμισμα μετὰ τύπων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων, ἀλλὰ ἐκ φόβου μήτοι παραβλαφθῇ ἡ ὑπόληψις τοῦ νομίσματος, πρὸς τὴν ἀρχαϊκὴν θέαν τοῦ ὁποίου ἀπὸ πλεόν τοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως αἰῶνος εἶχον ἐξοικειωθῇ οἱ ἔμποροι τῶν Πελοποννησιακῶν πόλεων καὶ πάντων τῶν λιμένων τοῦ Αἰγαίου. Ὑπάρχει ἐν τούτοις ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ σπουδαίον τι νόμισμα φέρον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς πάντα τὰ λοιπὰ γνωστά τύπον καὶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως.

Χελώνη ὡς ἐπὶ τῶν ἐτέρων νομισμάτων τῆς αὐτῆς περιόδου.	Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ τρισκελές Ρ 187·5 κ.
--	---

Περὶ τὰ 480-456 π. Χ.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ παρατηρεῖται κατάδηλος πρόοδος ἐν τῇ δεξιότητι, μεθ' ἧς εἶνε ἐξεργασμένον τὸ χελώνιον τῆς χελώνης.

Χελώνη ἔχουσα τὰ ὀστρακώδη νῶτα | Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον ὑπὸ
ἐξεργασμένα ὡς ἐν τῇ φύσει, ἥτοι | παχειῶν γραμμῶν ὡς ἐπὶ τῶν νο-
διηρημένα εἰς πολλὰ διαμερί- | μισμάτων τῆς προηγουμένης πε-
σματα ἢ ἀβακας. | ριόδου. **Ρ** Στατήρ καὶ ὑποδιαίρεσ.

Περὶ τὰ 456-431 καὶ 431-404 π. Χ.

Ἐν ἔτει 456 π. Χ. ἡ Αἶγινα ἐγένετο φόρου ὑποτελῆς τοῖς Ἀθηναίοις. Ὑπάρχουσιν ὀλίγα τινὰ νομίσματα, φέροντα τὰ γράμματα Α — Ι ἐκατέρωθεν τῆς ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως χελώνης, πρὸς δὲ διάφορα γράμματα ἐν ταῖς διαιρέσεσι τοῦ ἔγκοιλου τετραγώνου τῆς ὀπισθίας ὀψεως, ἅτινα δύνανται νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην. Ἐν ἔτει δὲ 431 π. Χ. οἱ Αἰγινῆται ἐξεδιώχθησαν σύμπαντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἡ δὲ νῆσος κατελήφθη ὑπὸ Ἀθηναίων κληρούχων. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 404 π. Χ., μετὰ τὴν μεγάλην ἥτταν τῶν Ἀθηναίων, ὁ Λύσανδρος ἐπανάφερεν ἐκ νέου τοὺς ὑπολειπομένους τῶν Αἰγινητῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν πατρίδα.

Μετὰ τὸ 404 π. Χ.

Οἱ ἐπανοικισθέντες Αἰγινῆται φαίνεται ὅτι ἤρχισαν ἀμέσως νὰ κόπτωσι νομίσματα. Οἱ ἀρχαῖοι τύποι διετηρήθησαν, ἡ κατασκευὴ ὅμως εἶνε πλατυτέρα, ὑπάρχουσι δὲ γράμματα ἐπὶ τῆς μιᾶς ἢ καὶ ἐπὶ ἑκατέρας τῶν ὀψεων τοῦ νομίσματος.

Χελώνη ὡς κατὰ τὴν τελευταίαν πε- | ΑΙΓΙ, ΑΙΓ ἢ ΝΙ καὶ δελφίς ἐν ταῖς
ρίοδον. Ἐκατέρωθεν αὐτῆς Α - Ι | ὑποδιαίρεσεσι τοῦ ἔγκοιλου τε-
(Πίναξ ΙΗ'. 8.) | τραγώνου. **Ρ** Στατ. καὶ ὑποδιαίρ.

Δύο δελφίνες, ὧν μεταξὺ Α | Ἐγκοilon τετράγωνον διηρημένον
| συμφώνως τῷ κατὰ συνθήκην Αἰγι-
| νητικῷ τρόπῳ, περιέχον ἐνίοτε τὰ
| γράμματα Α - Γ, Δ - Ι, Ν - Ο, κτλ.
| ἐντὸς δύο τῶν ὑποδιαίρεσεων τοῦ
| τετραγώνου **Α** 55

Ἐν Ἀθήναις ἐκόπησαν τὸ πρῶτον χαλκᾶ νομίσματα ἐν ἔτει 406 π. Χ. Τὰ τῆς Αἰγίνης ἀνήκουσιν εἰς τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους.

Τρίτος καὶ δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Ὀλίγον μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου φαίνεται ὅτι ἐκό-

πησαν ἐν Αἰγίνῃ τετράδραγμα φέροντα ὡς σύμβολον χελώνην (Müller, 899). Κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ Αἰγίνα ἔκοψεν ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ χαλκᾷ νομίσματα διαφόρων τύπων:—

ΑΙΓΙΝΑ Πρῶρα τριήρεως.

A—I Βούκρανον.

Κεφαλὴ Διός.

Κεφαλὴ κριοῦ.	Α .7
ΑΙ Δελφίς.	Α .65
ΑΙ-ΓΙ-ΝΙ Ἀπόλλων ἀρχαῖκος βαδί- ζων μετὰ τόξου καὶ κλάδου (πβλ. Παυσ., II. 30, 1)	Α .65

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

Ἐπὶ Σεβήρου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Ἐπιγρ. ΑΙΓΕΙΝΗ-ΤΩΝ. Τύποι: Ἐκάτη (Παυσ., II. 30, 2.). Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας. Ἑρμῆς κριοφόρος. Ὁ λιμὴν τῆς Αἰγίνης δηλούμενος ὑπὸ ἡμικυκλίου, ἐν ᾧ τριήρης, ὑπεράνω δὲ ἄγαλμα Ἀφροδίτης ἐν ναῷ (Sestini, *Mus. Fontana*, σ. 49. 4· ἴδε Παυσανίου II. 29. 6.). Ἀφροδίτη ἐνδεδυμένη, κρατοῦσα κλάδον καὶ μῆλον. Δήμητρα. Ἀθηνᾶ. Νίκη. Ποσειδῶν. Ἀφαία (Βριτόμαρτος) παρισταμένη τῷ Διὶ (*Mus. Fontana*, Πίν. II, 7· ἴδε Παυσαν. II. 30, 3). Ζεὺς κρατῶν ἄετον καὶ κεραυνὸν (Παυσ., ἐ. ἀ.).

ΚΟΡΙΝΘΙΑ

(E. Curtius, *Hermes*, X. 215 κ. ἑξ.)

Κόρινθος. Ἡ ἀρχαία καὶ περίφημος αὕτη πόλις ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ μεταξὺ Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος κατεῖχε τὸ κέντρον τῶν μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως μεγάλων ἐμπορικῶν ὁδῶν.

Ὡς ἡ ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκίς, οὕτω καὶ ἡ Κόρινθος παρέλαβε τὸν πρὸς στάθμισιν τῶν πολυτίμων μετὰλλων κανόνα αὐτῆς ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔχουσα ὡς σταθμητικὴν μονάδα τὸν ἐλαφρὸν Βαβυλωνιακὸν στατήρα τῶν 130 κόκκων.

Τὸ σύστημα τῆς διὰ 3 καὶ 6 διαιρέσεως, ὅπερ ἐπικρατεῖ ἐν τῇ Κορινθιακῇ νομισματοκοπίᾳ μαρτυρεῖ ἐπαρκῶς τὴν Ἀσιατικὴν αὐτοῦ καταγωγὴν.

Ἡ τεχνотροπία καὶ ἰδιάζουσα κατασκευὴ τῶν ἀρχαιοτάτων

Κορινθιακῶν ἀργυρῶν στατήρων διακρίνει αὐτὰ ἐκείνων πάντων τῶν λοιπῶν κρατῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ ποῖον ἀκριβῶς χρόνον ἡ πλουσία αὕτη ἐμπορικὴ πόλις ἤρξατο ἐκδίδουσα τοὺς πασιγνώστους αὐτῆς Πηγασοφόρους στατήρας, δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ ὀρισθῇ, δὲν θὰ ὑπολειφθῶμεν ὅμως πολὺ τῆς ἀληθείας θέτοντες τὴν ἀρχὴν τῆς Κορινθιακῆς νομισματοκοπίας ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Περιάνδρου, ἥτοι τὸ 625—585 π. Χ.

Ὡς δὲ ἡ Αἴγινα τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐδέσποζε τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἰσθμοῦ ἐμπορίου, οὕτω καὶ ἡ Κόρινθος διὰ μέσου τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Λεχαίου τοῦ ἐν τῷ κόλπῳ, ὅστις ἔφερε τὸ ὄνομα αὐτῆς, κατέστησεν μονοπώλιον ἑαυτῆς τὸ ἐμπόριον τῶν δυτικῶν θαλασσῶν καὶ εἰσήγαγε τὴν χρῆσιν τοῦ Κορινθιακοῦ σταθμητικοῦ κανόνος εἰς τὰς ἀποικίας αὐτῆς Ἀμβρακίαν, Ἀνακτόριον, Λευκάδα, κλπ., τὰς ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀκαρνανίας, πρὸς δὲ εἰς τὰς Ἀχαϊκὰς πόλεις τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν ἀπέναντι παραλίων τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ἡ ἐξάπλωσις τοῦ Κορινθιακοῦ σταθμητικοῦ κανόνος καὶ συστήματος διαιρέσεως διὰ τοῦ 3 καὶ 6 ἐπὶ τῶν ἐν εἴδει συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς νοτίου Ἰταλίας δύναται πάνυ ἀρκούντως νὰ ἀποδειχθῇ οὐχὶ μόνον ἐξ αὐτῶν τῶν ὀλκῶν τῶν νομισμάτων τοῦ Κρότωνος, Συβάρεως, Μεταποντίου, κλπ., ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς πλατείας αὐτῶν κατασκευῆς, τοῦ ἐγγλύπτου ὀπισθοτύπου, τέλος δὲ διὰ τοῦ γεγονότος ὅτι συνήθως τὰ νομίσματα ταῦτα εἶνε ἐπικεκομμένα ἐπὶ Κορινθιακῶν νομισμάτων τῆς ἀρχαϊκωτάτης κλάσεως.

Οἱ τύποι τῶν Κορινθιακῶν νομισμάτων ἀναφέρονται εἰς τὸν μῦθον τοῦ Βελλεροφόντου καὶ Πηγάσου, καὶ τὴν λατρείαν τῆς χαλινίδος Ἀθηνᾶς, τῆς βοηθησάσης τὸν Βελλερεφόντην εἰς τὸ νὰ δαμάσῃ τὸν θαυμάσιον πτερωτὸν ἵππον. Ὁ Πήγασος πάλιν τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἀναβρύων τὰς κρήνας τοῦ ὁροσεροῦ ὕδατος, ὅς ἤνοιγεν πλήσσων διὰ τῆς ὀπλῆς αὐτοῦ τοὺς βράχους· πρὸς τὴν κρήνην τῶν Μουσῶν Ἰπποκρήνην, ἣν παρήγαγε τοιοῦτοτρόπως ὁ Πήγασος, ἐξ οὗ καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἵππος τῶν Μουσῶν.

Ἐλέγετο δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι κατέπτη ἐπὶ τοῦ Ἀκροκορίνθου, καὶ ἔπιεν ἐκ τῆς κρήνης Πειρήνης, ὅπου ὁ Βελλεροφόντης ἐζήτησε εἰς μάτην νὰ συλλάβῃ καὶ τιθασεύσῃ αὐτόν, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους, καθ' ἣν ὥραν ἐκοιμᾶτο ὁ ἥρως παρὰ τὸν βωμὸν τῆς Ἀθηνᾶς, παρέστη καθ' ὕπνον αὐτῷ ἡ θεὰ καὶ τῷ ἐνεχείρισε χρυσοῦν χαλινόν, ὃν ἐξυπνήσας εὔρε παρ' αὐτῷ, καὶ δι' οὗ ἐδάμασεν εὐκόλως τὸν πτερόεντα ἵππον. Κατ' ἄλλην τινὰ ἔκδοσιν τοῦ μύθου αὐτὴ ἡ Ἀθηναῖα ἐτιθάσευσεν τὸν Πήγασον καὶ ἐνεχείρισε τῷ Βελλεροφόντι.

Δύναται νὰ παρατηρηθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ἐν Κορίνθῳ λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς συνεδέετο ἐπίσης πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τὴν θάλασσαν (πρβλ. Preller, *Gr. Myth.*, I. 172).

Ἐν τούτοις ἡ μεγάλη θεὰ τῆς Κορίνθου ἦτο ἡ Ἀφροδίτη, ἡ κεφαλὴ δ' αὐτῆς καταλαμβάνει ἐπὶ τῶν δραχμῶν τὴν θέσιν ἐκείνης τῆς ἐπὶ τῶν διδράχμων Ἀθηνᾶς.

Οἱ Πηγασοφόροι στατῆρες τῆς Κορίνθου, κοινῶς πῶλοι καλούμενοι (Πολυδ. IX. 6.76), ἐχρησίμευον ὡς κύριον μέσον ἀνταλλαγῆς κατὰ μῆκος ὅλων τῶν ἀκτῶν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, μάλιστα δὲ καὶ πέραν τῶν θαλασσῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ, ἔνθα ἀνεκαλύφθησαν τὰ μέγιστα εὐρήματα αὐτῶν.

Τὸ Κορινθιακὸν νόμισμα διὰ τοῦ κλασματικοῦ αὐτοῦ συστήματος ὑπερεῖχε πρακτικῶς τοῦ τε Αἰγινητικοῦ καὶ Ἀττικοῦ, ὡς δυνάμενον νὰ κυκλοφορῇ ἐν ταῖς κτήσεσιν ἀμφοτέρων τῶν ἀντιζήλων αὐτῆς. Οὕτως ὁ Κορινθιακὸς στατῆρ τῶν 130 περίπου κόκκων ἠδύνατο νὰ κυκλοφορήσῃ ὡς δίδραχμον παραπλεύρως τῶν Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων, ἐνῷ ἡ Κορινθιακὴ δραχμὴ ($\frac{1}{3}$ στατῆρος) τῶν 44 περίπου κόκκων ἰσοφάριζε πρακτικῶς πρὸς ἐν Αἰγινητικὸν ἡμίδραχμον.

Διὰ τοῦτο ἡ χώρα, ἐν ᾗ ἐκυκλοφόρει τὸ Κορινθιακὸν νόμισμα κατ' οὐδένα χρόνον περιωρίσθη εἰς τὸν στενὸν ἰσθμὸν καὶ τὴν περιωρισμένην γῶραν τῆς πόλεως Κορίνθου.

Αἱ ἀκόλουθοι εἶνε κατὰ πᾶσαν δυνατὴν προσέγγισιν αἱ περίοδοι, εἰς ἃς φαίνονται ὅτι ἀνήκουσιν τὰ νομίσματα τῆς Κορίνθου.

Χρόνοι τοῦ Περιάνδρου, 625-585 π. Χ.

φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμ- πύλων. (B. M. Guide, Πίν. VI. 30.)	Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον εἰς ἑπτὰ τετραγωνικά διαμερίσματα, ὧν τὰ τέσσαρα εἶνε ἀνάγλυπτα Ρ Στατήρ.
---	---

Περὶ τὰ 585-500 π. Χ.

φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμ- πύλων. (Πίναξ IH'. 9.)	Ἐγκοilon κόσμημα σχήματος μαι- ανδρομόρφου σταυροῦ (swastika). Ρ Στατήρης καὶ δραχμαί.
φ Ἡμισυ Πηγᾶσου.	Ὅμοίως Ρ Ἡμίδρ.
φ Πήγασος.	Ὅμοίως Ρ Ὄβολ.
Κεφαλὴ Πηγᾶσου.	Ὅμοίως Ρ Ἡμιώβ.

Ἡ κατασκευὴ τῶν νομισμάτων τούτων εἶνε πλατυτέρα ἐκείνης παντὸς ἄλλου νομίσματος τῶν παλαιῶν χρόνων ἐξαίρεσει τῶν νομισμάτων τῶν Ἀχαιῶν πόλεων τῆς Νοτίου Ἰταλίας, ἅτινα παρήχθησαν ἐξ αὐτῶν.

Περὶ τὰ 500-420 π. Χ.

Ἀρχαϊκὴ τεχνοτροπία.

φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμ- πύλων.	Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ κεφαλὴ κρανοφόρος Ἀθηνᾶς τῆς Χαλινί- τιδος. Τεχνοτροπία γνησίως ἀρ- χαϊκή. . Ρ Στατήρ καὶ δραχμή.
Ὅμοίως.	Τετράγωνον ἔγκοilon. Κεφαλὴ Ἀφρο- δίτης (:) ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας. Ἡ κόμη ἀναδεδεμένη εἰς τὰ ὀπί- σω τῆς κεφαλῆς. . Ρ Δραχμή.
φ Ἡμισυ Πηγᾶσου μετὰ πτερύγων καμπύλων.	Ὅμ. ἢ κεφαλὴ Ἀθηνᾶς. Ρ Ἡμίδρ.
φ Κεφαλὴ Πηγᾶσου κεχαλινωμένου.	Τετράγωνον ἔγκοilon περιέχον μέ- γα Δ Ρ Διάβολον
φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύ- λων. Σύμβολον, τρίαινα.	Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ γοργό- νειον καὶ T-P-I-H. Ρ Τριμυιβάδλ.
φ Κεφαλὴ Πηγᾶσου.	Τετράγωνον ἔγκοilon περιέχον μέ- γα Η Ρ Ἡμιωβάδιον.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐγκατελείφθη ἡ πλατεῖα κατασκευή, τὸ δὲ νόμισμα ἀποβαίνει μικρότερον τὴν διάμετρον καὶ συμπαγέστερον.

Μεταβατικὴ τεχνοτροπία.

<p>Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων.
(B. M. Guide, Πιν. XIII, 25.)</p>	Ἐγκοilon τετράγωνον. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μεταβατικῆς τεχνοτροπίας (ὀφθαλμὸς ἐν κατατομῇ), ἐνίοτε μετὰ συμβόλου, τριαινῆς ἢ ὀστράκου, ὀπισθεν . . . Α Στατήρ.
Ὅμοίως.	Ἐγκοilon τετράγωνον Κεφαλὴ Ἀφροδίτης (;) μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης . . . Ρ Δραχμή.

Περὶ τὰ 430-400 π. Χ.

Μεταβατικὴ τεχνοτροπία.

Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων.	Τετράγωνον ἔγκοilon. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μεταβατικῆς τεχνοτροπίας (ὀφθαλμὸς ἐν κατατομῇ), ἐνίοτε μετὰ συμβόλου (συνήθως τριαινῆς) ὀπισθεν αὐτῆς . . . Ρ Στατήρ.
Φ Βελλεροφόντης γυμνὸς καὶ ἀσκητῆς ἱππεύων τὸν Πήγασον¹.	Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ Χίμαιρα πρὸς δ. . . Ρ Τριημιδραχμον.
Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων.	Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ κεφαλὴ Ἀφροδίτης πρὸς ἀρ., τὴν κόμην ἐχούσης ἀναδεδεμένην . . . Ρ Δραχμή.
Φ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων, σύμβολον δὲ κλάδος ἀμπέλου.	<p>Τετράγωνον ἔγκοilon. Πήγασος πηδῶν κατ' ἐνώπιον. Ἐπιγρ. Δ-Ι-Ο
Ρ Διώβολον.</p>

Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως τριημιωβόλια, ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ περιόδῳ, ἀλλὰ τεχνοτροπίας μεταγενεστέρας, ἐπειδὴ ὁ Πήγασος τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως ἔχει ὀξείας τὰς πτέρυγας, τὴν δὲ γλῶσσαν τοῦ γοργονεῖου οὐχὶ προτεταμένην.

1) Τὰ τριημιωβόλια, ἐφ' ὧν ὁ Βελλεροφόντης φέρει πύσσον καὶ χλαμύδα ἀνήκουσιν εἰς μεταγενεστέραν περίοδον, περὶ τὰ 338 π. Χ. Φέρουσι δὲ συνήθως ΔΙ ἐν τῷ πεδίῳ.

Περὶ τὰ 400-338 π. Χ.

Ἀρίστη τεχνοτροπία.

Ρ Πήγασος συνήθως ἰπτάμενος, μετ' ὀξέων πτερύγων, ἐνίοτε θμως καὶ ἰπτάμενος ἢ βαδίζων, μετὰ πτερύγων καμπύλων ἢ προσδεδεμένος διὰ σχοινίου εἰς κρίκον προσηρμωμένον εἰς τὸ ὑπὲρ αὐτὸν τεῖχος. Ἐπὶ ὀλίγων τινῶν κομματίων παρίσταται πίνων.

(Πίναξ ΙΗ'. 10.)

Ρ Πήγασος μετὰ ὀξέων πτερύγων.

Ρ Ἡμισυ Πηγᾶσου μετὰ πτερύγων καμπύλων.

Ρ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων.

Ρ Πήγασος μετὰ πτερύγων καμπύλων ἢ ὀξέων.

Ρ Ὁμοίως.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ἀρίστης τεχνοτροπίας, φέρουσα Κορινθιακὸν κράνος ἔχον εὐρὺ ἐπινώτιον. Ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολον ἀρχόντος, πιθανῶς ἀλλάσσον ἕκαστον ἔτος. Ἐνίοτε ἐπίσης εὐρηγνται εἰς ἡ λείονες δελφίνες ἐν τῷ πεδίῳ, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς σύμβολα ἀρχόντων. . . . Ρ Στατήρ.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης διαφόρως παραστανομένη συνήθως μετὰ προσθέτου συμβόλου. . . . Ρ Δραχμή.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης διαφοροτρόπους ἔχουσα κομώσεις. Ρ Ἡμίδραχ.

Πήγασος μετὰ καμπύλων πτερύγων, ἀνορθούμενος ἢ καλπάζων, ἐνίοτε δὲ μετὰ δελφίνος ἢ ἐπιγρ. ΔΙΟ. Ρ Διώβολον.

Σταυρὸς μαιανδρικοῦ σχήματος (Swastika). . . . Ρ Ὁβολ.

Τρίαινα. Ρ Ὁβολ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τινὰ τῶν μικροτέρων κλασμάτων δύνανται μετὰ τῆς αὐτῆς σχεδὸν πιθανότητος νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν πρὸ τοῦ 400 π. Χ. περίδον, καθ' ὃν χρόνον περίπου φαίνεται ὅτι αἱ μικρότεροι ὑποδιαίρέσεις ἀντικατεστάθησαν κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τοῦ νεωστὶ εἰσαχθέντος χαλκοῦ νομίσματος.

Τέταρτος καὶ τρίτος αἰὼν π. Χ., μέχρι περίπου τοῦ 243 π. Χ.

Εὐθὺς κατόπιν, ἂν καὶ ἐν μέρει συγχρόνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω περιγραφείσας σειράς, ἀκολουθεῖ μεγάλη κλάσις στατήρων, δραχμῶν, κλπ. μετὰ γραμμάτων ἀρχόντων ἢ μονογραφημάτων ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ὀπισθίας ὀψεως κατὰ προσθήκην εἰς τὸ προσ-

ηρητημένον σύμβολον. Ἡ σειρὰ αὕτη ὁμοίως ταῖς λοιπαῖς, φέρει πάντοτε τὸ γράμμα Φ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως.

Μολονότι εἶνε δύσκολον νὰ ὁμιλῇ τις μετὰ βεβαιότητος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρονολογικὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀλφαβητικῶν στοιχείων φερόντων νομισμάτων τούτων, αἱ ἐξῆς χρονολογίαι δύνανται ἴσως νὰ γείνωσιν δεκταὶ ὡς κατὰ προσέγγισιν ὀρθαί. Ὁ κατάλογος περιέχει μόνον κομμάτια, ἅτινα εἶδον ἐγὼ αὐτός.

Πρὸ τοῦ 400 π.Χ. Ξ Σύμβολα: Ὑστρακον (ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως Πήγασος ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας, μετὰ καμπύλων πτερυγίων).

Περὶ τὰ 400-350 π.Χ.	ΑΛ	»	Τρίαινα.
»	Ξ ἢ Ε	»	Πρόσθιον ταύρου, λαμπάς, ῥόδον, τόξον, καρπὸς μήκωνος, ἀστήρ. (Ὁ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως Πήγασος παρίσταται συχνὰ βαδίζων).
»	ΕΡ	»	Νίκη κρατοῦσα θυμιατήριον.
»	ΕΥ	»	Μορφὴ γυμνῆ κρατοῦσα ταινίαν· τριππους (ὁ Πήγασος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως ἐνίοτε βαδίζων).
»	ΒΥΘ	»	Ῥόδον καὶ δελφίς.
»	ΕΥΘ	»	Γλαυξ δίσωμος· χίμαιρα· ἀκροστόλιον.
»	ΕΥΤΥ	»	Ἄνευ συμβόλου· (ὁ Πήγασος μετὰ πτερυγίων καμπύλων καὶ διὰ δεσμοῦ εἰς κρίκον προσδεδεμένος).
»	ΙΔ	»	Δελφίνες πέριξ.
»	Χ ἢ ΚΑ	»	Τρίαινα.
»	Ξ ἢ Ξ	»	Δελφίς.

Περὶ τὰ 350-338 π.Χ.	Α	»	Ἀσπίς, ἐφ' ἧς τρίαινα· μέλισσα· στέφανος· δρυὸς· ἀστράγαλος· ἄρπη· ξίφος· ἡράνος· πελαργός.
»	ΑΛ	»	Τροχός· σφαιροειδὲς τι ἀντικείμενον· προσωπίς· παγωνοφόρος· θώραξ· τρόπαιον· τρεῖς μνηίσκοι.
»	ΑΥ	»	Μορφὴ φέρουσα λαμπάδα καὶ κέρα· Ἀμαλθείας.

Περὶ τὰ 350-338 π. X. Δ Σύμβολα. Διδόνυσος ἱστάμενος κρατῆρ' στέφανος
κισσοῦ στέφανος δρυός κεφαλῇ
'Ηλίου λύκος θώραξ.

» Ν ἢ ΝΙ » Στέφανος σταχύων τρεῖς μηνίσκοι ἐν
κύκλῳ κάνθαρος Ἄρης (;) πρῶτα
οἰνοχόη κεφαλῇ ἀλέκτορος βούκρα-
νον ὄρος Μακεδονικὸν κράνος.

Περὶ τὰ 338 π. X. Γ » Θύρσος περιστερὰ ἐν στεφάνῳ.
» Ι » Νίκη μετὰ ταινίας ἀλέκτωρ ἐπὶ ῥο-
πάλου ἀστήρ τόξον ἐν φαρέτρῃ
γλαῦξ.

» ΚΑ (μον.) » Μακεδονικὴ λοφοφόρος περικεφαλαία.
Περὶ τὰ 338-300 π. X. ΑΡ » Κάπρος φύλλον κισσοῦ ἄροτρον αἰ-
γίς Ἀθηνᾶ Πρόμαχος Χίμαιρα
κράνος κέρας Ἀμαλθείας ἀετός.
(Ἡ περικεφαλαία τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ
τῆς σειρᾶς ταύτης εἶνε πάντοτε
δαφνοστεφής).

» ΔΙ » Δάμαλις καὶ μόσχος στέφανος Ζεὺς
καθήμενος Ἀθηνᾶ ἱσταμένη. Ἀρ-
τεμις κυνηγέτις Ἀρτεμις λαμπα-
δηφόρος Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου
ἐργασίας μετὰ κέρατος Ἀμαλθείας
ἀμφορεύς. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐπὶ
τριημιδράχμων φερόντων τύπον
Βελλερεφόντου.

Περὶ τὰ 300-243 π. X. Β » Σταφυλή.
» Λ » Ἴκριον τροπαίου.
Διάφ. μονογρ. » Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας ἀε-
τὸς κτλ.

ΧΑΛΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

Περὶ τὰ 400-338 π. X.

Φ Πήγασος μετ' ὀξέων πτερύγων Τρίαινα μετὰ διαφόρων συμβόλων
καὶ γραμμάτων ἐν τῷ πεδίῳ Α · 5

Περὶ τὰ 338-243 π. X.

Κεφαλῇ Ἀθηνᾶς φέρουσα κράνος ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ Τρίαινα συνήθης μετὰ
λοφοφόρον, γραμμάτων ἐν τῷ πεδίῳ Α · 75

Κεφαλή Ἀθηνᾶ φέρουσα κράνος λο-
φοφόρον.

Κεφαλή Ποσειδῶνος μετὰ κόμης
καταπιπτούσης εἰς βαρεῖς βοστρύ-
χους, ἐστεμμένη διὰ θαλασσίου
φυτοῦ ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων
Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ ἢ Δώ-
σωνος.

Κεφαλή Ἡρακλείους πωγωνοφόρου
καὶ μετὰ στεφάνου.

Κ Πήγασος μετ' ὀξέων πτερύγων.
Α 55

ΚΟΡ ἢ Φ καὶ διάφορα γράμματα.
Βελλερεφόντης ἱππεύων τὸν Πή-
γασον καὶ ἀκοντίζων πρὸς τὰ
κάτω Α 8

Φ καὶ διάφορα γράμματα. Πρόσθιον
Πηγᾶσου ἱπταμένου δεξ. Α 55

Ἡ Κόρινθος ἂν καὶ κατείχετο ὑπὸ Μακεδονικῆς φρουρᾶς ἀπὸ τοῦ 338 μέχρι τοῦ 243 π. Χ., ὅτε ἡλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Ἀράτου, δὲν φαίνεται ὅτι ἀπεστερήθη, ὡς αἱ Ἀθηναί, τοῦ δικαιώματος τῆς νομισματοκοπίας, ἐπειδὴ οἱ πηγασοφόροι στατῆρες αὐτῆς ἐξηκο-
λούθουν ἐκδιδόμενοι, ἂν καὶ ὀλιγώτερον ἀφθόνως ἢ πρότερον, μέ-
χρις οὗ αὕτη ἐγένετο μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας. Ἐν ἔτει
ὅμως 223 π. Χ. παρεδόθη ὑπὸ τῆς συμμαχίας εἰς Ἀντίγονον τὸν
Δώσωνα· μεταξὺ δὲ τοῦ χρόνου τούτου καὶ τοῦ 196, ὅτε καὶ πάλιν ἡλευθερώθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ συνεδέθη ἐκ νέου πρὸς
τὴν συμμαχίαν, δὲν φαίνεται ὅτι ἐπετράπη αὐτῇ νὰ κόπῃ
νόμισμα, ἐκτὸς ἂν πράγματι τὰ φέροντα τὰς κεφαλὰς τοῦ Ἡρα-
κλέους καὶ Ποσειδῶνος, ἀνωτέρω δὲ περιγραφέντα, πρέπει νὰ
καταταχθῶσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην.

Κόρινθος ὡς Ῥωμαϊκὴ ἀποικία.

Ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 146 π. Χ. καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τοῦ
Μουμμίου ἡ Κόρινθος διέμεινε σωρὸς ἐρειπίων ἐπὶ διάστημα ἐκα-
τὸν ἐτῶν. Ἐν ἔτει 46 π. Χ. ὁ Καῖσαρ ἔπεμψεν αὐτόσε ἀποικίαν
καὶ ἡ πόλις ἤκμασεν ἐκ νέου, ὡς ἦτο ἐπόμενον ἕνεκα τῶν φυσι-
κῶν πλεονεκτημάτων τῆς τοποθεσίας αὐτῆς. Ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ
τούτου καὶ ἐντεῦθεν ἔκοψε χαλκᾶ νομίσματα μετὰ Λατινικῶν
ἐπιγραφῶν, COL, COR, ἢ ἀπλῶς COR., CORINT., κτλ., συνήθως
δὲ φέροντα μέχρις τῆς βασιλείας τοῦ Γάλβα, τὰ ὀνόματα διάνδρων
κατ' ἀφαιρετικὴν πτῶσιν.

Ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Δομιτιανοῦ μέχρις τῆς τοῦ Γορδιανοῦ Γ'. αἱ ἐπιγραφαὶ εἶνε COL. IVL. FLAV. AVG. COR., COL. IVL. COR., ἢ C. L. I. COR (Colonia Laus Iulia Corinthus), τὰ δὲ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων διακόπτονται.

Μεταξὺ τῶν ἰδιαιτέρας μνείας χρηζόντων τύπων εἶνε οἱ ἐξῆς. —Βελλεροφόντης κρατῶν ἢ δαμάζων τὸν Πήγασον. Ὁ αὐτὸς ἱστάμενος παρὰ τὸν Πήγασον πίνοντα ἐκ ρεύματος παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀχροκορίνθου. Ὁ αὐτὸς ἱππεύων τὸν Πήγασον καὶ μαχόμενος πρὸς τὴν Χίμαιραν. Πήγασος ἀνιπτάμενος ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀχροκορίνθου. Ἕτεροι συνθήεις τύποι ἀναφέρονται εἰς τὸν μῦθον τοῦ Μελικέρτου ἢ Παλαίμονος, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἐτελοῦντο ἐν τῷ Ἴσθμῳ ἀγῶνες Ἴσθμια καλούμενοι. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ ἐξῆς: Ὁ ὑπὸ δένδρον πεύκης ἐπὶ τῆς ῥάχews δελφίνος κείμενος παῖς Μελικέρτης (Παυσ., Π. 1, 3.). Ὁ Μελικέρτης κείμενος ἐπὶ δελφίνος τεθειμένου ἐπὶ βωμοῦ ὑπὸ δένδρον καὶ ὁ Ἴσθμὸς παριστάμενος αὐτῷ ὡς ἔφηθος φέρων πηδάλιον ἢ ὁ Ποσειδῶν μετὰ τῆς τριαίνης αὐτοῦ. Παλαίμων ἱστάμενος ἢ ἱππεύων ἐπὶ τῆς ῥάχews τοῦ δελφίνος. Νὰὸς κυκλοτερῆς τοῦ Παλαίμονος ἐνίστε μετὰ ταύρου θυσίας πρὸ αὐτοῦ. Ἰνὼ φέρουσα εἰς τοὺς βραχίονας αὐτῆς τὸν παῖδα Μελικέρτην, πρὸ αὐτῆς δὲ ὁ Ἴσθμὸς καθήμενος ἐπὶ βράχου μετὰ δελφίνος τὴν θάλασσαν δηλοῦντος. Ἰνὼ κατακρημνίζουσα ἑαυτὴν ἀπὸ τῆς Μολουρίδος πέτρας μετὰ τοῦ Μελικέρτου εἰς τοὺς βραχίονας, πρὸ αὐτῆς δὲ δελφίς ἢ θεὸς θαλάσσιος ἐκτείνων τὰς χεῖρας πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ παιδός. Ἀξιомνημόνευτοι εἶνε ὡσαύτως οἱ ἐξῆς τύποι:—

Ὁ Ἴσθμὸς προσωποποιημένος ὡς νεανίας γυμνὸς καθήμενος ἢ ἱστάμενος καὶ κρατῶν ἐν ἡ δύο πηδάλια πρὸς δῆλωση τῶν δύο λιμένων τῆς Κορίνθου, ἅπαξ δὲ μετ' ἐπιγραφῆς ISTHMVS. Οἱ δύο λιμένες Λέχαιον καὶ Κεγχρεαὶ ὡς νύμφαι κρατοῦσαι πηδάλια, ἐνίστε σὺν ταῖς ἐπιγραφαῖς LECH, CENCH ἢ ὡς κατακεκλιμένα ἀνδρικαὶ παραστάσεις μετὰ τοῦ Ἀχροκορίνθου ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ὁ λιμὴν τῶν Κεγχρεῶν μετ' ἀγάλματος τοῦ Ποσειδῶνος ἐν τῷ

κέντρῳ· ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἄκρων τοῦ λιμένος εἶνε ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τὰ ἱερὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ἰσίδος, ὑποκάτω δὲ τρεῖς τριήρεις (Παυσ. II. 2, 3.). Ἀγάλματα Ποσειδῶνος ἐν διαφόροις στάσεσιν. Ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος μετὰ τριτώνων ἐπὶ τῆς στέγης (Παυσ., II. 1, 7). Ποσειδῶν ἐπὶ ἄρματος ἵπποκαμπῶν. Ἴσις Φαρία. Ἀρτεμις κυνηγέτις. Ἀρτεμις Ἐφεσία. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἀντιγράφων ἀγαλμάτων ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Κορίνθου, ἐν τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων εἶνε τὸ τῆς Ἀφροδίτης τοῦ Ἀκροκορίνθου, ἱσταμένης γυμνῆς μέχρις ὀσφύος καὶ φερούσης τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἄρεως, ἐπὶ τῆς λείας ἐπιφανείας τῆς ὁποίας ἀτενίζει ὡς εἰς κάτοπτρον. Ὁ τύπος οὗτος ἐπεξηγεῖ τὸ ἐπίθετον *ὠπλισμένη*, ὅπερ δίδει ὁ Παυσανίας εἰς τὸ ἀγαλμα (II. 5, 1). Ὁ Ἀκροκορίνθος ἔχων ἐπὶ μὲν τῆς κορυφῆς ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, εἰς τοὺς πρόποδας δὲ οἰκοδομὰς καὶ δένδρον. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης ἢ τῆς περιφήμου ἑταίρας Λαίδος, ὁπισθ. δὲ τάφος τῆς Λαίδος ἀποτελούμενος ἐκ κιονοκράνου, ἐφ' οὗ λέαινα ἱσταμένη ἐπὶ κριοῦ κατακειμένου, ὡς δηλαδὴ περιγράφεται ὑπὸ Παυσανίου (II. 2, 4), τάφος *Λαίδος*, ᾧ δὴ λέαινα ἐπίθημά ἐστι κριὸν ἔχουσα ἐν τοῖς προτέροις ποσίν. Ἀγαλμα Ἀθηνᾶς Χαλινίτιδος κρατούσης χαλινόν, δόρυ καὶ ἀσπίδα (Παυσ., II. 4, 1). Ἡ ἱερὰ κρήνη Πειρήνη προσωποποιημένη ὡς νύμφη καθημένη ἐπὶ βράχου καὶ κρατοῦσα ἀγγεῖον ἢ καθημένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀκροκορίνθου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου εἶνε ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης, ἐν ᾧ πρὸ αὐτῆς εὐρηταὶ Πήγασος πίνων ὕδωρ ἐκ πηγῆς. Τύποι ἀγωνιστικοί, ἥτοι παλαισταί, ὀρομείς, κλπ. Στάδιον μετὰ καμπτήρος ἐν τῷ κέντρῳ μεταξὺ δύο ἱπέων, τάχιστα καλπαζόντων. ISTHMIA ἐν στεφάνῳ, κλπ. Διόνυσος ἱστάμενος ἢ καθήμενος. Ἑρμῆς μετὰ κριοῦ ἱστάμενος ἢ καθήμενος ἢ φέρων τὸν παῖδα Διόνυσον. Τύχη ἱσταμένη ἢ καθημένη. Ζεὺς ἱστάμενος. Ἀθηνᾶ ἱσταμένη. Ἡρακλῆς ἱστάμενος. Ἥλιος ἐπὶ τεθρίππου. Κυβέλη καθημένη. Ἀσκληπιὸς καὶ Ὑγίεια. Κρόνος μετὰ ὀρεπάνου. Ἥφαιστος μετὰ πυράγρας. Ἄρης. Τριπτόλεμος ἐπὶ ἄρματος δρακόντων. Τὰ Προπύλαια, ἐφ' ὧν

τέθριππα. Ὁ δαίμων τῆς ἀποικίας κρατῶν κέρας Ἀμαλθείας καὶ φιάλην, ἐπιγρ. GEN. COL. COR. Ὁ ναὸς τοῦ Ἰουλίου γένους μετ' ἐπιγραφῆς ἐν τῷ ἀετώματι CAESAR, AVGVSTVS, ἡ GENT. IVLI.

Πολυαριθμούς ἄλλους τύπους οὓς παραλείπομεν ἐλλείψει χώρου, ἴδε ἐν Imhoof καὶ Gardner, *Numismatic Commentary on Pausanias* ἐν τῷ *Journ. Hell. Stud.*, 1885.

ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Υπὸ τὸν γενικὸν τοῦτον τίτλον ἀρμόζει νὰ καταταχθῶσιν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀντίγραφα τῶν Κορινθιακῶν πηγασοφόρων στατήρων τὰ μὴ φέροντα τὸ γράμμα Ϙ. Ἐκόπησαν δὲ ταῦτα ὑπὸ διαφόρων πόλεων ἐν Ἀκαρνανίᾳ, Κερκύρᾳ, Ἡπείρῳ, Ἰλλυρίᾳ, Σικελίᾳ καὶ Βρεττίᾳ.

Ὁ ἐπόμενος κατάλογος τῶν πόλεων, αἵτινες ἔνεκα ἐμπορικῶν λόγων παρεδέχθησαν τοὺς κοινῶς γνωστούς Κορινθιακοὺς τύπους ἐλήφθη ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ Imhoof—Blumer, *Die Münzen Acarnaniens*, σ. 5. Περὶ δὲ τῶν περιόδων τῆς ἐκδόσεως, ἴδε τὰ σχετικὰ κεφάλαια.

(α) Ἐν Ἀκαρνανίᾳ: —

Ἀλυζία, σὺν Α, Α, ΑΛΥ, ΑΛΥΣΑΙΩΝ.

Ἀνακτόριον, F, N, N, A, AN, ANA, ANAKT, ANAKTORION, ANAKTORIEON.

Ἄργος Ἀμφιλοχικόν, A, AP, APGEI, APGEION, APGEON καὶ APGION. Πρὸς δὲ AM, AMΦ, AMΦΙ, AMΦΙΛ, AMΦΙΛΟ, AMΦΙΛΟΧΩΝ.

Ἀστακός, σὺν ΑΞ.

Θύρρειον, Θ, ΘΥ, ΘΥΡ, ΘΥΡΡ.

Κόροντα, σὺν Κ.

Λευκάς, Λ, Λ, ΛΕ, ΛΕΥ, ΛΕΥΚΑΔΙ καὶ ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ.

Μητρόπολις, Μ καὶ Μ.

Πάλαιρος (:) ΠΑΛΑΙΡ ἐν μονογρ. (Μόνον κλάσματα στατῆρος).

Φυτία, Φ (Μόνον κλάσματα στατῆρος).

Ἀκαρνανίας Συμμαχικὰ σὺν Α, κοπέντα ἐν Λευκάδι.

(β) Ἐν Κερκύρᾳ: — Κ, Κ, Κ καὶ ΚΟΡ.

(γ) Ἐν Ἠλείῳ: —

Ἀμβρακία, Α, Α, ΑΜ, ΑΜΠ, ΑΜΠΡΑ, ΑΜΠΡΑΚΙ, ΑΜΠΡΑ-
ΚΙΟΤΑΝ, ΑΜΠΡΑΚΙΩΤΑΝ καὶ ΑΜΒΡΑΚΙΩΤΑΝ.

Συμμαχικὰ Ἠπειρωτῶν, ΠΑΕ (=ΑΠΕΙ) καὶ Α (ἔσως ἀντὶ Ἀμβρα-
κιωτῶν.

(δ) Ἐν Ἰλλυρία: —

Ἀπολλωνία, ΑΠΟΛ.

Ἐπίδαμνος-Δυρράχιον, σύν Ε ἢ Δ, ΔΥΡ, ΔΥΡΑ, ΔΥΡΡΑΧΙΝΩΝ.

(ε) Ἐν Σικελίᾳ: —

Ἐρυξ, σύν ΓΓΝ.

Λεοντῖνοι. ΛΕΟΝΤΙΝΟΝ.

Συρακοῦσαι, ΣΥΡΑΚΟΞΙΟΝ καὶ ΣΥΡΑΚΟΞΙΩΝ.

(ς) Ἐν Βρεττίᾳ: —

Λοκροὶ Ἐπιζεφύριοι, Λ, ΛΟ, ΛΟΚ, ΛΟΚΡΩΝ.

Μέσση, Μ καὶ ΜΕ.

Ῥήγιον, ΡΙ.

Τερίνα, Ε.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πόλεων τῶν παραδεχθεισῶν τὸν Κορινθια-
κὸν στατῆρα φαίνεται ὅτι μόνον τὸ Ἀνακτόριον, ἡ Λευκάς καὶ ἡ
Ἀμβρακία ἔπραξαν τοῦτο πρὸ τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου αἰῶνος,
ἐπεὶ ἐκτὸς τῆς Κορίνθου μόνον τῶν πόλεων τούτων ὑπάρχουσι
στατῆρες τῆς μεταβατικῆς καὶ ἀχμαίης τεχντροπίας.

Ἡ Ἐπίδαμνος, τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος καὶ ἡ Ἀλυζία ἠκο-
λούθησαν τὸ παράδειγμα αὐτῶν ἐν περιόδῳ κατὰ τι νεωτέρᾳ,
ἀλλὰ μόλις ἀπὸ τῶν μέσων τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, ὁ Πη-
γασοφόρος Κορινθιακὸς στατῆρ ἀπέβη κοινῆς χρήσεως ἐν τοῖς
δυτικοῖς μέρεσι τῆς Ἑλλάδος, ἐν Βρεττίᾳ καὶ Σικελίᾳ. Ἀπὸ τῆς
ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῶν μέσων τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος
οἱ πηγασοφόροι στατῆρες ἐξηκολούθουν ἐκδιδόμενοι κατὰ μεγάλας
ποσότητας, κυρίως, ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνη, χάριν τοῦ μετὰ
τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἐμπορίου, ἔνθα ἀνεκαλύφθησαν τὰ μέ-
γιστα τῶν εὐρημάτων τῶν τῆς κλάσεως ταύτης νομισμάτων.

Τὰ Πηγασοφόρα νομίσματα εἰ καὶ ἀναμφιβόλως ἦσαν κοινὰ εἰς

πλείστας πόλεις, δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν πρὸς τὰ ἰδίως καλού-
μενα συμμαχικά νομίσματα ὡς π. χ. τὰ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολι-
τείας, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν λόγους νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐγένοντο πα-
ραδεκτὰ κατόπιν ἀμοιβαίων συνθηκῶν μεταξὺ τῆς Κορίνθου ἀφ'
ἐνὸς καὶ τῶν ἐκδουσῶν τοιαῦτα νομίσματα πόλεων, ἀφ' ἑτέρου
ἠθέλε φανῇ μᾶλλον ὅτι αἱ διάφοροι πόλεις ἐξελέξαντο τοὺς Κο-
ρινθιακοὺς τύπους ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων καὶ χάριν τῶν ἰδίων εὐ-
κολιῶν καὶ συμφερόντων, πάνυ ὁμοίως πρὸς πολλὰς Ἀσιατικὰς
πόλεις ἀντιγραφούσας πολὺ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰ
Μακεδονικὰ τετράδραχμα, ἅτινα αἱ κατακτήσεις αὐτοῦ ἐξύψωσαν
εἰς διεθνὲς νόμισμα ὅπερ ἦτο οἰκετὸν ἐν πάσαις ταῖς ἀγοραῖς τῆς
Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐν ἀρχῇ τὸ Κορινθιακὸν νόμισμα
δυνατὸν νὰ ἐπεβλήθη κατ' ἐκλογὴν ἢ ἀνάγκην εἰς τὸ Ἀνακτόριον
καὶ τὴν Λευκάδα ὑπὸ τῆς μητροπόλεως αὐτῶν Κόρινθου· ἐκ τῶν
νομισματοκοπειῶν ὅμως τούτων φαίνεται, ὅτι διεδόθη φυσικῶς
ἄρκετὰ ἀνὰ τὴν χώραν τοῦ Ἀχελώου μεταξὺ πόλεων, αἵτινες
ὡς μέλη τῆς Ἀκαρνανικῆς συμμαχίας θὰ ἦσαν ἐντελῶς ἐκτὸς τῆς
ἐπιρροῆς τῆς «πόλεως τῶν δύο θαλασσῶν».

Οὕτως, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Δρ. Imhoof-Blumer (*Acarmanien* σ.
12), οἱ Πηγασοφόροι στατῆρες ἀπέβησαν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς
Ἀκαρνανίας εἶδος συμμαχικοῦ Ἀκαρνανικοῦ νομίσματος, ἐνῷ ἐκ-
τὸς τῶν ὁρίων ἐκείνων θὰ ἐκυκλοφόρουν παραπλεύρως τῶν στατή-
ρων αὐτῆς τῆς Κορίνθου, τῆς Ἀμβρακίας, τῶν Συρακουσῶν. κτλ
ὡς γενικῶς ἀνεγνωρισμένον διεθνὲς νόμισμα.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Ἡ ἱστορία τῆς Πελοποννησιακῆς νομισματοκοπίας, ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς θεωρουμένη, δύναται νὰ συνοψισθῇ εἰς ὀλίγας λέξεις. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δῆλα δὴ Φείδωνος τοῦ Ἀργείου μέχρι τῶν Περσικῶν πολέμων, τὰ μόνα γενικῶς κυκλοφοροῦντα νομίσματα ἐν Πελοποννήσῳ ἦσαν ἐπὶ μὲν τῆς βορείου παραλίας οἱ Κορινθιακοὶ στατῆρες, ἀλλαχοῦ δὲ οἱ στατῆρες τῆς Αἰγίνης. Ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας τὰ Ἀρκαδικὰ τριώβολα ἐχρησίμευον εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ μικροῦ ἐμπορίου. Ὁ δὲ Αἰγινητικὸς σταθμικὸς κανὼν ἐξηκολούθει ἐπικρατῶν πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου.

Αἱ λαμπραὶ καὶ ποικίλαι σειραὶ τῆς Ἥλιδος δὲν ἤρχισαν πρὸ τοῦ πέρατος τῆς περιόδου τῆς ἀρχαίᾳ τέχνης (περὶ τὰ 480 π. Χ.). Μεταξὺ τῶν Περσικῶν καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου σημειοῦμεν αὐξήσιν ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν Ἀρκαδικῶν νομισματοκοπειῶν ἥτοι τὴν Κλειτορίαν, Μαντίνειαν, Παλλάντιον, Παρώρειαν καὶ Ψωφίδα, πασῶν ἐκδιδουσῶν μικρὰ ἀργυρὰ νομίσματα συμπληρωτικὰ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀρκαδικῆς συμμαχίας. Ἐν τῇ ἀκολούθῳ περιόδῳ, 430—370 π. Χ. τὰ Ἀρκαδικὰ συμμαχικὰ νομίσματα ὑπεσκελίσθησαν ἐντελῶς ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐκδόσεων τῶν διαφόρων Ἀρκαδικῶν πόλεων. Ἡ δὲ πάλαι κατεχόμενη θέσις ὑπὸ τῶν Αἰγινητικῶν στατῆρων ἐπληρώθη νῦν διὰ τῶν ὠραίων στατῆρων τῆς Ἥλιδος, Σικυῶνος καὶ Ἀργους.

Μετὰ τῆς ἐκ νέου ἀνεγέρσεως τῆς Μεσσήνης καὶ τῆς ὑπὸ τὴν Θηβαϊκὴν προστασίαν ἀνασυστάσεως τῆς Ἀρκαδικῆς συμπολιτείας ἐν ἔτει 370 π. Χ. προσετέθησαν ἡ Μεσσήνη καὶ Μεγαλόπολις εἰς τὸν ἤδη σπουδαῖον ἀριθμὸν τῶν Πελοποννησιακῶν νομισματοκοπειῶν. Μετὰ δὲ τὸ 322 π. Χ. ὅτε τὸ πλεῖστον τῆς Πελοποννήσου περιέπεσεν ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν κυριαρχίαν, αἱ πλεῖσται τῶν Πελοποννησιακῶν πόλεων ἔπαυσαν κόπτουσαι ἀργυρὰ νο-

μίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον ἑαυτῶν ὄνομα, μεταξὺ δὲ τοῦ 280 καὶ 146 π. Χ. τὰ συμμαχικὰ νομίσματα τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας ἀπέβησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ κύριον νόμισμα τῆς Πελοποννήσου, οὗτινος τοὺς τύπους καὶ τὴν τεχνοτροπίαν ἔτεινον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον νὰ ἀπομιμηθῶσι τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα νομισματοκοπεῖα, ἅτινα δὲν συμμετεῖχον τῆς συμπολιτείας.

Μετὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας, ἐν ἔτει 146 π. Χ., κατέπαυσε (ἐξαιρέσει ἴσως τῶν Πατρῶν) πᾶσα ἡ τοῦ ἀργύρου νομισματοκοπία. Χαλκᾶ νομίσματα, ἐν τούτοις ἐξηκολούθουν ἐκδιδόμενα ἐν πολλαῖς πόλεσι. Κατὰ κανόνα δὲ τὰ αὐτοκρατορικά νομίσματα περιορίζονται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ.

Ὁ ὅπισθεν δισέλιδος πίναξ περιλαμβάνει οὐχὶ μόνον τὰ νομίσματα τῆς Πελοποννήσου ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Ἀττικῆς, Αἰγίνης καὶ Κορίνθου.

ΦΛΙΑΣΙΑ

Φλίους, πόλις ἀνεξάρτητος, ἥς ἡ χώρα ἀπετελεῖτο ὑπὸ τῆς περιοριζομένης πανταχόθεν ὑπὸ ὁρέων κοιλάδος τοῦ Ἀσώπου ποταμοῦ. Τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔλαβεν ἀπὸ Φλία ἢ Φλίου τινός, υἱοῦ τοῦ Διονύσου (Παυσ., II, 12, 6), ὁ δὲ ναὸς τοῦ Διονύσου ἦτο τὸ ἀρχαιότατον οἰκοδόμημα τῆς πόλεως. Τὰ νομίσματα αὐτῆς συνίστανται ἐκ δραχμῶν καὶ μικροτέρων κλασμάτων Αἰγινητικοῦ σταθμοῦ.

Περὶ τὰ 430-322 π. Χ.

Ταῦρος κυρίσων (Διόνυσος ταυρόμορφος ἢ ποταμὸς Ἀσωπός). Ἐν τῷ ἐξέργῳ ΦΛΕΙΑ.	ΞΙΟΝ (τέλος τῆς ἐπὶ τῆς ἔμπρ. δ-ψεως ἐπιγραφῆς), ἐντὸς τῶν τεσσάρων γωνιῶν τετραγώνου ἐγκαίλου, ἐν ᾧ τροχός. Ρ Δραχμή.
--	---

Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ τροχοῦ εὔρηται συνήθως σφαιρίδιον ὑπὸ ἑκλίου περιβαλλόμενον, ὅπερ ἐνταῦθα ὡς ἐν Δελφοῖς, δυνατόν νὰ δηλοῖ τὸν ὀμφαλόν, λίθον ἱερὸν ἐν Φλίουντι, περὶ οὗ οἱ κάτοικοι μετ' ἀκατανόητου ἀγνοίας τῶν ἀποστάσεων ἐβεβαίουν, ὅτι ἦτο τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου (Παυσ., II, 13, 3).

	700-480	480-430	430-370	370-322	322-280	280-149	146-27	Αὐτοκρα- τορικὸ χρόνος
² Ἀθῆναι	Ρ	Ρ	Χ Ρ Α	Ρ Α	...	Ρ Α	Ρ Α	Α
² Ἐλευσίς	...	...	...	Α	...	...	Α	Α
² Ὠρωπὸς	...	...	...	...	...	...	...	Α
Σαλαμίς	...	...	...	Α	...	...	...	Α
Αιγόσθυνα	...	...	...	...	...	...	...	Α
Μέγαρα	...	...	...	Ρ	Ρ Α	Συμ.	Α	Α
Παγαί	...	...	...	...	...	Συμ.	...	Α
Αἴγινα	Ηλ. Ρ	Ρ	Ρ Α	...	...	Α.	...	Α
Κόρινθος	Ρ	Ρ	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α καὶ συμ.	...	Α
Φλιοῦς	...	...	Ρ Α	Ρ Α	...	Συμ.	...	Α
Σικυών	...	...	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α	Ρ καὶ συμ.	...	Α
Αἰγαί	...	Ρ	Ρ	...	...	Συμ.	Α	Α
Αἰγείρα	...	...	...	Α	...	Συμ.	Α	Α
Αἰγίον	...	...	...	...	...	Συμ.	...	Α
Βοῦρα	...	...	...	...	...	...	...	Α
Δύμη	...	...	...	Ρ Α	...	Συμ.	...	Α
⁶ Ἐλίκη	...	...	Α	...	...	Συμ.	...	Α
Κερύνεια	...	...	...	...	...	Συμ.	Ρ Α	Α
Πάτραι	...	...	...	...	...	Συμ.	...	Α
Πελλήνη	...	...	...	Ρ Α	...	Συμ.	...	Α
⁸ Ἥλις	...	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Συμ.	Α	Α
Πίσα	...	...	...	Α	...	...	...	Α
⁹ Ὑπανα	...	...	...	...	...	Συμ.	...	Α
Κεφαλληνία	...	Ρ	Ρ	Ρ Α	...	...	...	Α
¹ Ἰθάκη	...	...	...	Α	Α	...	...	Α
Ζάκυνθος	...	Ρ	Ρ	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α	...	Α
Κύθηρα	...	...	...	...	...	Α	...	Α
Μεσσήνη	...	...	...	Ρ Α	Ρ Α	Ρ Α καὶ συμ.	...	Α
² Ἀσίνη	...	...	...	...	...	Συμ.	...	Α
Θουρία	...	...	...	...	...	...	Α	Α
Κολώνη	...	...	...	...	...	...	...	Α
Κορώνη	...	...	...	...	...	Ρ Α καὶ συμ.	...	Α
Κυπαρισσία	...	...	...	...	...	...	...	Α
Μοθώνη	...	...	...	...	...	...	Α	Α
Πύλος	...	...	...	...	...	...	Α	Α

Ἀσώπιδος	...	...	...	...	...	...	...	...
Βοιζαί	...	...	...	...	...	...	...	...
Γύθειον	...	...	...	...	...	...	...	...
Κρανάη	...	...	...	...	...	...	...	...
Λακεδαιμόν.	...	...	...	...	...	...	...	...
Λα	...	...	...	...	...	...	...	...
Ἄργος	...	...	...	...	...	...	...	...
Ἐπίδαυρος	...	...	...	...	...	...	...	...
Ἑρμιόνη	...	...	...	...	...	...	...	...
Κλεωναί	...	...	...	...	...	...	...	...
Μέθανα	...	...	...	...	...	...	...	...
Μίθεια	...	...	...	...	...	...	...	...
Τίρυνς	...	...	...	...	...	...	...	...
Τροιζήν	...	...	...	...	...	...	...	...
Ἀλέα	...	...	...	...	...	...	...	...
Ἀλφειρα	...	...	...	...	...	...	...	...
Ἀσέα	...	...	...	...	...	...	...	...
Γόρτυς	...	...	...	...	...	...	...	...
Δίπαια	...	...	...	...	...	...	...	...
Ἐλιφάσιοι	...	...	...	...	...	...	...	...
Ἡραία	...	...	...	...	...	...	...	...
Θεισόα	...	...	...	...	...	...	...	...
Θέλυπουσα	...	...	...	...	...	...	...	...
Καλλίστη	...	...	...	...	...	...	...	...
Καρύαι	...	...	...	...	...	...	...	...
Κλείτωρ	...	...	...	...	...	...	...	...
Λουσοί	...	...	...	...	...	...	...	...
Μαντίνεια	...	...	...	...	...	...	...	...
Μεγαλόπολ.	...	...	...	...	...	...	...	...
Μεθύδριον	...	...	...	...	...	...	...	...
Ὀρχομενός	...	...	...	...	...	...	...	...
Παλλάντιον	...	...	...	...	...	...	...	...
Παρώρεια	...	...	...	...	...	...	...	...
Στύμφαλος	...	...	...	...	...	...	...	...
Τεγέα	...	...	...	...	...	...	...	...
Τευθίς	...	...	...	...	...	...	...	...
Φενεός	...	...	...	...	...	...	...	...
Φιγιάλεια	...	...	...	...	...	...	...	...
Ψωφίς	...	...	...	...	...	...	...	...
Ἀρχαδ. συμ.	...	...	...	...	...	...	...	...

Σημ. Ὡς πρὸς τὰ μέταλλα τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ πίνακι συμμαχικῶν νομισμ. ἴδε σελ. 525 κ. ἑξ.

Τὰ ἡμίδραγμα καὶ μικρότερα νομίσματα εἶνε ἀνεπίγραφα, φέρουσιν ὅμως ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως μέγα Φ ἀντὶ τοῦ τροχοῦ ἐνὶ ὅτε ὑπὸ σταφυλῶν συνοδεύμενον.

Οἱ τύποι τῶν Φλιασίων νομισμάτων παραμένουσιν ἀμετάβλητοι μέχρι τῶν χρόνων τῆς περὶ τὰ 322 Μακεδονικῆς κατακτήσεως πλὴν ὅτι ἐπὶ τῆς τελευταίας κλάσεως τὸ Φ τῆς ὀπισθίας ὄψεως περικυκλοῦται ὑπὸ στεφάνου κισσοῦ. Μετὰ δὲ τὸ 322 π. Χ. ἡ νομισματοκοπία τοῦ Φλιοῦντος περατοῦται.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ τετάρτου αἰῶνος ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τὰ ἀργυρᾶ, ἐπὶ τινων ὅμως κομματίων ὁ ταῦρος τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως, ἀντικαθίσταται ὑπὸ κεφαλῆς Ἀθηνᾶς ἢ Διός(;). Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν Συμμαχίαν.

Αὐτοκρατορικά. Σεβήρου, Καρακάλλα καὶ Γέτα. Τύποι αὐτῶν Ἀρτεμις κυνηγέτις, Ἀσκληπιός, Τύχη σπένδουσα.

ΣΙΚΥΩΝΙΑ

[Annali di Corrispondenza archeologica, 1830, σ. 336].

Σικυών. Ἡ πόλις αὕτη, διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς μεγίστης ἀκμῆς αὐτῆς, ἀπετελεῖτο ἐξ ἀκροπόλεως κειμένης δύο περίπου μίλια μακρὰν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἐκ τῆς εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῆς κάτω πόλεως καὶ ἐξ ἐνὸς ἐπινείου. Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν μέχρι τοῦδε σωζομένων νομισμάτων αὐτῆς μαρτυρεῖ ἐπαρκῶς τὸν ἀρχαῖον πλοῦτον καὶ τὴν ἐμπορικὴν σπουδαιότητα τῆς πόλεως. Δὲν φαίνεται δὲ κόψασα νομίσματα πρὸ τῶν μέσων τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος, οὐδὲ τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀποβαίνουσι πολυἀριθμα πολὺ πρὸ τοῦ 400 π. Χ.

Πρὸ τοῦ 400 π. Χ.

Περιστερὰ μετ' ἀνοικτῶν πτερύγων ἀνιπταμένα	Μέγα Μ = Σ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ἐνίοτε ἐν μέσῳ τοῦ γράμματος ἀνθέμιον . . Ρ Δραχμῆ.
--	--

Χίμαιρα, ἥς κάτω Μ (= Σ)	Περιστερὰ ἱπταμένη ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ἐν ταῖς γωνίαις Μ (= Σ) καὶ Δ (= Δραχμή) Ρ Δραχ.
Χίμαιρα.	Περιστερὰ ἱπταμένη ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ, ἐν ταῖς γωνίαις Ξ καὶ Τ (Τριώβολον) . . . Ρ Τριώβ.
Πρόσθιον Χιμαίρας.	Ὅμ. Ξ καὶ Ο (Ὁβολός) Ρ Ὁβολ.
Περιστερὰ μετὰ κλειστῶν πτερύγων.	Μ = Ξ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . . Ρ Ἡμιώβολ.
Ὅμοίως.	Περιστερὰ ἱπταμένη ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ἐν ταῖς γωνίαις Ξ καὶ Η (Ἡμιωβόλιον). Ρ Ἡμιώβολ.
Κεφαλὴ Περιστερᾶς	Ὅμ. Ρ 1/4 Ὁβολ.

Ἄνευ τετραγώνου ἐγκοίλου.

ΞΕ Χίμαιρα.	Περιστερὰ ἱπταμένη . . . Ρ Τριώβ.
Ἀπόλλων κλίνων τὸ γόνυ, μετὰ τόξου καὶ βελῶν.	ΞΕ ἐν στεφάνῳ δάφνης. Ρ Ἡμιώβ.

Περὶ τὰ 400-322 π. Χ.

ΞΕ (σπανίως ΞΙ) Χίμαιρα, ἥς ὑπεράνω ἐνίοτε, στέφανος ὑποκάτω, ἐνίοτε Ἀπόλλων γονατίζων μετὰ τόξου. Κεφαλὴ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ (;) κτλ. (Πίναξ ΙΗ'. ΙΙ.)	Περιστερὰ ἱπταμένη ἐν στεφάνῳ δάφνης, συνήθως μετὰ γραμμάτων ἐν τῷ πεδίῳ, Α, Ε, Ι, Ν, ΑΟ, ΑΡ, ΓΑ, [ΞΙΒΥΡΤΙΟ]Ξ, κτλ., ἢ συμβόλων ἥτοι τόξου, φύλλου κισσοῦ, κλπ. Ρ Στατῆρ καὶ δραχμή.
ΞΕ ἢ ΞΙ Περιστερὰ ἀνιπταμένη.	Ὅμοίως Ρ Δραχμή.
ΞΕ ἢ ΞΙ Χίμαιρα.	Περιστερὰ ἱπταμένη. Γράμματα ἐν τῷ πεδίῳ. Ρ Τριώβολ.
	Ρ Διώβολ.
Ξ ἢ ΞΙ Περιστέρα ἀνιπταμένη.	Ὅμοίως Ρ Ὁβολ.
Ξ ἢ ΞΙ Λέων βαδίζων.	Ὅμοίως Ρ Ἡμιώβ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Ὅμοίως Ρ Ὁβολ.
Ὅμοίως.	Λύρα ἐν στεφάνῳ . . . Ρ Ὁβολ.
Ἀπόλλων γονατίζων μετὰ τόξου καὶ βελῶν.	Λύρα Ρ Ἡμιώβ.

Ἀπόλλων μετὰ λύρας, καθήμενος ἐπὶ βράχου.	ΣΕ ἐν στεφάνῳ ρ Ἡμιώβ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	ΣΕ (μονογράφημα). ρ Ἡμιώβ.

ΧΑΛΚΟΣ

Ἀπόλλων γυμνὸς ἐγείρων μακρὰν ταινίαν πίπτουσαν ὀπίσθεν αὐτοῦ. Ἐν τῷ πεδίῳ περιστερά.	ΣΙ ἐν στεφάνῳ Α 65
Περιστερά ἱπταμένη.	Τρίπους ἐν στεφάνῳ Α 65
Ὀμοίως.	Σ ἐν στεφάνῳ Α 55
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Σ ἐν στεφάνῳ Α 7
Περιστερά ἱπταμένη.	Ὀνόματα ἀρχόντων, ΕΥ, ΔΗ, ΘΕΥ, ΚΛΕ, ΜΕ, ΤΕ, ἐν στεφάνῳ. Α 65
ΣΙ Περιστερά βοσκομένη.	ΣΙ Τρίπους ἐν στεφάνῳ. Α 7

Τινὰ τῶν ἐπὶ τῶν χαλκῶν τούτων νομισμάτων ὀνομάτων ἐταυτίσθησαν ὑπὸ τοῦ R. Weil (*Zeit. f. Num.*, VII. 376) πρὸς ἱστορικὰ πρόσωπα, ἐξ ὧν μνημονευτέος Εὐφρων ὁ γενόμενος τύραννος τῶν Συρακουσῶν βραχὺ πρὸ τοῦ 368 π. Χ.

Περὶ τὰ 322-251 π. Χ.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου, ἐν ἔτει 322 π. Χ., ἡ Σικυὼν περιῆλθεν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μακεδόνων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν ὁποίων ἐκόπησαν ἐκεῖ τετραδράχμα φέροντα τὸ ὄνομα καὶ τοὺς τύπους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου (316-308 π. Χ.), (Müller, *Monn. d'Alex.* ἀριθ. 864-898) Μέγας ἀριθμὸς τοιούτων τετραδράχμων ἀνεκαλύφθη ἐν ἔτει 1850 παρὰ τὰς Πάτρας (C. T. Newton, *Num. Chron.*, 1853, σ. 29). Τινὰ τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων προσθέτων συμβόλων, οἷον ὁ φέρων ταινίαν Ἀπόλλων, καὶ ἡ Χίμαιρα εἶνε ἀναμφιβόλως Σικυωνικά. Τὸ ὅλον δὲ τῆς κλάσεως διακρίνεται ἐκ τοῦ ιδιορρύθμου τῆς κατασκευῆς. Τὰ πλεῖστα δὲ τῶν κομματίων ἔχουσι τὸν θρόνον τοῦ Διὸς κεκοσμημένον ὑπὸ δύο μικρῶν παραστάσεων Νίκης.

Σύγχρονοι τῶν τετραδράχμων τούτων εἶνε αἱ ἐξῆς σειραὶ τριωβόλων Αἰγινήτικοῦ κανόνος (ἢ Ἀττικῶν τετρωβόλων) καὶ χαλκῶν:

Περὶστερὰ ἱπταμένη.

Μέγα Σ οὐ περίξ ὄνομα ἄρχοντος.
Τὸ δλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ
ἀβαθεῖ. Ρ Τριώβολ.

Μεταξὺ τῶν ὀνομάτων ἀπαντῶσιν τὰ ἐξῆς :— ΑΙΝΕΙΑΣ, ΑΛΕΞΙΩΝ, ΑΜΕΙΝΙΑΣ, ΑΝΔΡΩΝΙΔΑΣ. ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ, ΚΛΕΑΝΔΡΟΣ, ΛΥΔΙΑΔΑΣ, ΞΕΝΟΤΙΜΟΣ, ΟΛΥΜΠΙΑΔΑΣ, ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ, ΠΡΟΜΑΧΙΔΑΣ, ΣΩΣΙΚΡΑΤΗΣ.

Περὶστερὰ ἱπταμένη καὶ ἐν τῶν ΣΙ ἐν στεφάνῳ Μ ·65
ἀνωτέρῳ ὀνομάτων.

Περὶστερὰ βόσκουσα, ΑΝΔΡΟΤΙ- ΣΙ Τρίπους ἐν στεφάνῳ . . . Μ ·7
ΜΟΣ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. ΣΙ Περιστέρα ἱπταμένη, φέρουσα
ταϊνίαν, καὶ ὄνομα ἄρχοντος Μ ·7

Περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Σικυῶνος ὡς μέλους τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἴδε σελ. 525.

Σχετικῶς πρὸς τὰ νομίσματα τῆς Σικυῶνος, ὁ ταγματ. Leake παρατηρεῖ (*Num. Hell.*, σ. 95) ὅτι « ἡ ἀλλαγὴ ἀπὸ τοῦ ΞΕΚΥΩΝ ἢ ΞΕΙΚΥΩΝ εἰς ΞΙΚΥΩΝ συνέβη περὶ τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Τὸ πτηνὸν εἶνε πιθανῶς ἡ ἀγρία περὶστερά, ἥς μεγάλα πλήθη ὑπάρχουσι ἔτι καὶ νῦν εἰς τοὺς ἀποτόμους βράχους, οἵτινες περικυκλοῦσι τὴν ἀρχαίαν θέσιν τῆς πόλεως. Ἦσαν δ' ἴσως ἱεραὶ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἥς ὁ ναὸς ἦτό ποτε μία τῶν κυριωτάτων οἰκοδομῶν τῆς Σικυῶνος ἐν ἣ ὑπῆρχεν ἀγαλμα τῆς θεᾶς καθημένης ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Κανάρχου (Παυσ., Π. 10). »

Τὸ Μ = Ξ, ὅπερ τόσον συχνὰ ἀπαντᾷ ὡς νομισματικὸς τύπος ἦτο τὸ ἔμβλημα τῆς πόλεως καὶ ἐτίθετο ὑπὸ τῶν Σικυωνίων ὡς ἐπίσημον τῶν ἀσπίδων αὐτῶν (Ξενοφ., Ἑλλην. VI. 4).

Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ὑπάρχουσιν ἀπὸ Δομιτιανοῦ μέχρι Γέτα. Ἐπίγρ. ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ. Τύποι διάφοροι ὁ πάντων σπουδαιότατος εἶνε παράστασις τάφου (Πρόβλ. Παυσ. Π, 7, 2). Τὸ νόμισμα παρουσιάζει μικρὸν δίστυλον ναὸν ἐπὶ βράχῳ, οὗ παραπλεύρως δύο παραστάσεις Ἑρμῶν (ὄρων) καὶ δύο κυπάρισσοι. Ἐτερόν τι νόμισμα

ἔχει ὡς τύπον μαινάδα ἐν στάσει μαινομένης, ἴσως δ' εἶνε μία τῶν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διονύσου ἐν Σικυῶνι μαινάδων τῶν ὑπὸ Πανσανίου μνημονευομένων (Π. 7, 5). Ἄτερος συνηθέστατος τύπος εἶνε Ἀπόλλων γυμνὸς ὑψὼν τὰς χεῖρας καὶ κρατῶν μεγάλην ταινίαν. Ἀπαντῶσιν ὡσαύτως ἐπὶ αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων τῆς Σικυῶνος παραστάσεις Ἀφροδίτης καὶ Ἑρώτος, Διονύσου, Πανός, Ἀρτέμιδος Φεραίας (Παυσ., Π, 10, 7), Δήμητρος, Τύχης Ἀκραίας (Παυσ. Π, 7, 5,), κτλ.

ΑΧΑΪΑ.

Αἰγαί. Αὕτη κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ἦτο (μετὰ τὴν Ἑλικήν) ἡ σπουδαιότατη ἔδρα τῆς λατρείας τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Ἀχαΐα.

Ἡ πόλις περιέπεσε βαθμηδὸν εἰς παρακμὴν, μέχρις οὗ πρὸ τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου οἱ ὑπολειπόμενοι τῶν κατοίκων μετενάστευσαν εἰς τὴν γείτονα Αἰγειραν. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε τριώβολα τοῦ Αἰγινητικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

480-430 π. Χ.

23A Πρόσθιον αἰγός.

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον Ρ Τριώβ.

23A Πρόσθιον αἰγός.

(Zeit. f. Num., V. I. 6, 7, 8.).

ΛΟΙΛΑΙΑ Κεφαλὴ ἀρχαϊκὴ Διονύσου πωγωνοφόρου, κισσοστεφῆς ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Τριώβ.

Περὶ τὰ 430-365 π. Χ.

AIC Πρόσθιον αἰγός.

AICAION Ὅμοια κεφαλὴ, ἀλλ' ἀκμαίας τεχνοτροπίας Ρ Τριώβολ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ κισσοστεφῆς.

AICAION Αἰξ ἰσταμένη. Ρ Ὀβολ.

Ἴδε Zeit. f. Num., V. σ. 5, καὶ Imhoof, Mon. Gr., σ. 157.

Αἰγείρα. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην, κειμένην μεταξὺ Αἰγῶν καὶ Πελλήνης, μετόκησαν οἱ κάτοικοι τῆς πρώτης, ὅτε αὕτη περιέπεσεν εἰς παρακμὴν.

Περὶ τὰ 350 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς· φέρουσα κράνος λο-
φοφόρον ἀκριβῶς ἐφαρμοζόμενον
τῇ κεφαλῇ. ΑἶΓ Πρόσθιον αἶγος ἐν στεφάνῳ. . Α·55

Περὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων ἴδε Ἀχαϊκὴν συμπολι-
τείαν, σελ. 525.

Μετὰ τὸ 146 π. Χ.

ΑΙΓΙΡΑΤΑΝ Κεφαλή γυναικεία πε-
λοφόρος. ΑἶΞ ἰσταμένη ἐν στεφάνῳ. . Α·65

Αὐτοκρατορικά, κοπέντα ἐπὶ Σεβήρου, Δόμνης καὶ Πλαυτίλλης.
Ἐπιγραφή αὐτῶν, ΑΙΓΕΙΡΑΤΩΝ, σπανιώτερον δὲ ΑΙΓΙΡΑΤΩΝ.

Ἀἶγρον. Ἡ πόλις αὕτη ἦν τὸ κύριον πολιτικὸν καὶ θρησκευ-
τικὸν κέντρον τῆς Ἀχαΐας καὶ ὁ τόπος τῶν συνελεύσεων τῶν ἀπε-
σταλμένων τῶν διαφόρων πόλεων, αἵτινες ἀπετέλουν τὴν συμμα-
χίαν. Τῆς πόλεως ταύτης, ἐξαιρουμένων τῶν συμμαχικῶν νομι-
σμάτων (σελ. 525), μόνον χαλκᾶ νομίσματα εἶνε γνωστά.

Περὶ τὰ 146-43 π. Χ.

ΗΜΙΟΒΕΛΙΝ Κεφαλή Διός. ΑΙΓΙΕΩΝ ποτάμιος θεός (Σελινοῦς)
Α·8

ΑΙΓΙΕΩΝ Κεφαλή Διός. ΗΜΙΟΒΕΛΙΝ Ζεὺς κραδαίνων κε-
ραυνὸν (Πιθανῶς Ζεὺς ὁ Σωτήρ·
πρβλ. Πausan., VII. 23. 7). Α·85

Ἔτεραι ποικιλίαι μετ' ὀνομάτων ἀρχόντων, ΘΕΟΞΙΟΣ ΚΛΗ-
ΤΑΙΟΣ.

ΑΙΓΙΕΩΝ Κεφαλή Διός. ΗΜΙΟΒΕΛΙΝ Ἡ νύμφη Φθία μετ'
ἡνεωμένου πέπλου ἀκολουθοῦσα
περιστερὰν πρὸς αὐτὴν στρεφομέ-
νην καὶ ἀποβλέπουσαν. . Α·85

Ὁ τύπος τοῦ νομίσματος τούτου ἀναφέρεται εἰς ἐγχώριον μῦ-
θον ἐν ᾧ μνημονεύεται ὁ τρόπος καθ' ὃν ὁ Ζεὺς εἰς περιστερὰν με-
ταμορφωθείς διεκόρευσε τὴν νύμφην Φθίαν (Ἀθήναιος, IX π. 395.
Δίλιαν., Ποικ. Ἱστορ. I. 15). Τὸ ΗΜΙΟΒΕΛΙΝ ὑποτίθεται, ὅτι εἶνε
διάφορος γραφὴ τοῦ ΗΜΙΟΒΟΛΙΟΝ.

ΑΙΓΙΕΩΝ Κεφαλή Διός.

ΗΜΙΟΒΕΛΙΝ 'Ο παῖς Ζεὺς θηλαζόμενος ὑπὸ αἰγὸς μεταξὺ δύο δένδρων. Ἡ αἶξ στρεφομένη ἀποβλέπει πρὸς ἀετόν Α . 7

Ὁ τύπος οὗτος ἐξηγεῖται παρὰ τοῦ Στράβωνος, VIII. 387. Ἱστοροῦσι δ' ἐνταῦθα καὶ τὸν Δία ὑπ' αἰγὸς τραπεῖναι καθάπερ φησὶ καὶ Ἀράτος.

ΑΙΓΙΕΩΝ Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ
κισσοστεφής.

ΘΕΟΞΙΟΣ ΚΛΗΤΑΙΟΣ Ἀετός . . . Α . 7

ΑΙΓΙΕΩΝ Προτομή Ἀρτέμιδος.

ΘΕΟΞΙΟΣ ΚΛΗΤΑΙΟΣ Γυναικεῖα μορφή, ἢ Εἰλείθυια (;), ἱσταμένη μάχαιραν (;) δὲ κρατοῦσα Α . 7

Πρβλ. Πaus., VII. 23. 5 ἐνθα, ἐντούτοις, ἢ Εἰλείθυια λέγεται κρατοῦσα δᾶδα.

Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Γέτα. Τύποι Ἀντωνίνος ὁ Εὐσεβής. Ἀρτεμις φέρουσα δύο λαμπάδας (Paus., VII. 24. 1). Ἔτερα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΖΕΥΣ ΜΕΓΑΣ παρὰ μορφήν Διὸς κραδαίνοντος κεραυνὸν καὶ κρατοῦντος ἀετόν.

Βούρα, καταστραφέντα ἐν ἔτει 373 π. Χ. ὑπὸ σεισμοῦ, κατόπιν δ' ἐκ νέου ἀνεγερθέντα συνηνώθησαν πρὸς τὴν Ἀχαικὴν Συμπολίτειαν ἐν ἔτει 275 π. Χ., οὐδὲν ὅμως τῶν συμμαχικῶν αὐτῶν νομισμάτων ἀνεκαλύφθη μέχρι τοῦδε. Αὐτοκρατορικά, τοῦ Σεβήρου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Ἐπιγρ. ΒΟΥΡΑΕΩΝ. Τύποι: Ἡρακλῆς κραδαίνων ρόπαλον, ἴσως ἀντίγραφον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Βουραϊκοῦ Ἡρακλέους τοῦ ἐν τῷ μαντικῷ σπηλαίῳ ἱερῷ τῷ Ἡρακλεῖ καὶ κειμένῳ μεταξὺ Βούρων καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ἔτερον νόμισμα φέρει τὴν Εἰλείθυιαν, λαμπάδα κρατοῦσαν (πρβλ. Paus., VII. 23. 2, 5).

Δύμη, ἡ δυτικωτάτη τῶν πόλεων τῆς Ἀχαΐας, συνορεύουσα πρὸς τὴν Ἠλιδα. Ἐκοψε δὲ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα περὶ τὰ 350 π. Χ. (Zeit. f. Num., VII, 366). Ἐπιγρ. ΔΥ ἢ ΔΥΜΑ.

Κεφαλή γυναικεία	Ἀμφορεύς	Ρ Ὀβολ.
Ὅμοιος.	Ἰχθὺς πλατύς	Α ·65
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΔΥ ἐν στεφάνῳ.	Α ·65
Κεφαλή γυναικεία, πεπλοφόρος.	Ὅμοιος	Α ·65

Ἐτέρας ποικιλίας, ὡς καὶ νομίσματα κοπέντα ἐν Δύμῃ ὡς Ῥωμαϊκῇ ἀποικίᾳ, ἐπιγεγραμμένα δὲ C. I. D. ἢ C. I. A. DVM (Colonia Julia Augusta, Dumaeorum), ἀπὸ Ἰουλ. Καίσαρος μέχρι Τιβερίου, ἐνίοτε φέροντα ὀνόματα τῶν πενταετηρικῶν διάνδρων ἀκολουθούμενα ὑπὸ τῆς τυπικῆς ἐκφράσεως EX. D. D. (= ex decreto decurionum), ἴδε παρ' Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 162 κ. ἐξ.

Ἴδε ὡσαύτως συμμαχικὰ νομίσματα ἐν σελ. 525.

Ἑλέκη. Ἡ ἀρχαιοτάτη πασῶν τῶν πόλεων τῆς Ἀχαΐας καταστραφεῖσα ἐντελῶς ὑπὸ σεισμοῦ ἐν ἔτει 373 π. X. ὅτε ἡ χώρα αὐτῆς συνηνώθη πρὸς τὴν τοῦ Αἰγίου.

Περὶ τὰ 400-373 π. X.

ΕΛΙΚ (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλή Ποσειδῶ- Τρίαινα μεταξὺ δελφίνων ἐν στεφάνῳ
νος μετὰ διαδήματος, ἐν κύκλῳ (Z. f. N., VII. Πίν. VIII. 6). Α ·7
κυμάτων.

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπῆρχε διάσημον ἱερὸν Ποσειδῶνος τοῦ Ἑλικωνίου ἐπικαλουμένου, εἰς τὴν μῆνιν τοῦ ὁποῖου ἀπεδίδετο ἡ καταστροφὴ τῆς πόλεως. (*Num. Chron.*, 1861, σ. 216).

Κερύνεια. Τῆς πόλεως ταύτης ὑπάρχουσι μόνον συμμαχικὰ νομίσματα (ἴδε σελ. 525).

Πάτραι, ἡ πρότερον γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρόη, ἦσαν λιμὴν ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου μεταξὺ Αἰγίου καὶ Δύμης. Ὡς μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας ἀπὸ τοῦ 280 π. X. ἔκοψε ἀργυρᾶ νομίσματα (σελ. 525) οὐδὲν ὅμως, ὡς φαίνεται, ἐκ χαλκοῦ.

Περὶ τὰ 146—43 π. X.

Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Συμπολιτείας φαίνεται ὅτι τῇ ἐπετράπη νὰ διατηρήσῃ τὸ ἐξαιρετικὸν προνόμιον τοῦ κόπτειν νομίσματα ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ.

Κεφαλή Ἀφροδίτης (;

ΔΑΜΑCΙΑC καὶ ΠΑΤΡ (ἐν μονογρ.), ἐν στεφάνῳ . . . **Ρ** 36 κ.

Κεφαλή Διός.

ΑΓΥC ΑΙCΧΡΙΩΝΟC καὶ τὸ αὐτὸ μονογρ., ἐν στεφάνῳ **Ρ** 36 κ.ΑΡΙCΤΑΡΧΟC ΔΑΜΩΝΟC Διό-
νυσοc κρατῶν θύρσον.ΠΑΤΡΕΩΝ Μνημεῖον ἐπιτύμβιον τοῦ οἰκιστοῦ Πατρέωc. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ κισσοῦ . . . **Α** 7

Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἴστατο, κατὰ τὸν Παυσανίαν (VII. 20) ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Πατρῶν. Μεταξὺ ἄλλων τύπων ὑπάρχουσι καὶ οἱ ἐξῆc φέροντεc ἀκέραια τὰ ὀνόματα διαφόρων ἀρχόντων: —

Κεφαλή Ἡρακλέουc πωγωνοφόροc.

Ἀθηνᾶ, μετ' ἀσπίδοc καὶ δόρατοc, προβαίνουσα (πβλ. Παυc., VII. 20) **Α** 8

Κεφαλή Ἀθηνᾶc.

Ποσειδῶν κραδαίνων τρίαιναν (πβλ. Παυc., VII. 21.) . . . **Α** 75

Γλαῦξ, ἄρχων δὲ ΔΑΜΑCΙΑC.

Τρίαινα, μετὰξὺ Π - Α. . . **Α** 55

Ἐν Πάτραιc παρεχίμασεν ὁ Μ. Ἀντώνιοc πρὸ τῆc ναυμαχίαιc τοῦ Ἀκτίου, ἐν ἔτει 32-31 π. Χ., πρέπει δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην νὰ ἐκόπησαν αὐτόθι τὰ φέροντα τὴν εἰκόνα τῆc Κλεοπάτραc νομίσματα, *δπισθ.* Ἰσικὸν κόσμημα. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἀκτίου, ὁ Αὐγούcτοc ἐγκατέστησεν ἀποικίαν ἐν Πάτραιc, ἥτιc ἐξηκολούθησε κόπτουσα νομίσματα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Γορδιανοῦ. *Ἐπίγρ.* C. A. A. P. (Colonia Augusta Aroë Patrensis). Μεταξὺ τῶν ἀξίων μνείας τύπων εἶνε ἀντίγραφα τῶν ἀγαλμάτων Ἀρτέμιδοc τῆc Λαφρίας μετὰ τοῦ κυνὸc αὐτῆc παραπλεύρωc, ἔργον τοῦ Μεναίχμου καὶ Σοῖδα ἐν τῷ ἐν Πάτραιc ναῶ τῆc θεᾶc ταύτηc.

Τὸ ἀγαλμα τοῦτο μετεκομίσθη εἰc Πάτραc ὑπὸ τοῦ Αὐγούcτου ἐξ Αἰτωλίας. Ὁ Παυσανίαc (VII. 18. 6), περιγράφει αὐτὸ ὡc ἐξῆc: *οχημα τοῦ ἀγάλματος θηρεύουσά ἐστιν ἑλέφαντοc δὲ καὶ χρυσοῦ λεποίηται.*

Πρὸc τιμὴν τῆc θεᾶc ταύτηc ἤγετο μεγαλοπρεπῆc ἑορτὴ ἐν Πάτραιc, καθ' ἣν, ὡc λέγει ἡμῖν ὁ Παυσανίαc, ἡ ἱέρεια τῆc θεᾶc,

κόρη φερομένη ἐπὶ ἄρματος ἐλάφων, ἔκλειε τὴν πανηγυρικὴν πομπήν. Ὁ τύπος οὗτος ἀπαντᾷ ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου. Ἐτερον ἄγαλμα ὑπὸ Παυσανίου μνημονευόμενον (VII. 20. 5), ἀντιγεγραμμένον δὲ ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Κορμόδου εἶνε τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐτεροι τύποι παρουσιάζουσι τὸν Ἑρμῆν καθήμενον ἐπὶ βράχου μετὰ κριοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἀντίγραφον δ' ἴσως ἐξ ἀγάλματός τινος ἐν Κορίνθῳ (Παυσ., II. 3. 4). Ἀξίος ἐπίσης σημειώσεως εἶνε ὁ ἐξῆς τοπογραφικὸς τύπος. Σχέδιον τῆς πόλεως καὶ τοῦ λιμένος τῶν Πατρῶν ὑπεράνω, τρεῖς ναοί· κάτω δέ, ἄγαλμα ἐπὶ βάθρου. Ὁ τύπος οὗτος παραλλάσσει ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Γορδιανοῦ, ἐνθα βλέπομεν κολοσσιαῖον ἄγαλμα ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ λιμένος, πλοῖα ἐν τῷ λιμένι καὶ διάφορα οἰκοδομήματα ὑπὲρ αὐτόν.

Πελλήνη. ἡ ἀνατολικωτάτη τῶν πόλεων τῆς Ἀχαΐας· ἔκοψεν ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ τετάρτου αἰῶνος.

Περὶ τὰ 370-322 π. X.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Δύρα.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΓΕΛ ἐν στεφάνῳ δάφνης. Ρ Τριῶβ.

Γ—Ε Τρίπους Α · 5

ΠΕ (μονογρ.) Κεφαλὴ κριοῦ ἐν στεφάνῳ. Α · 65

Ἀπόλλων ὁ Θεοξένιος ἦν ὁ κυρίως ἐν Πελλήνῃ λατρευόμενος θεός· ἔσσι καὶ Ἀπόλλωνος Θεοξενίου Πελληνεῦσιν ἱερόν· τὸ δὲ ἄγαλμα χαλκοῦ πεποίηται. (Παυσ., VII. 27).

Ἡ Πελλήνη ἐγένετο μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας περὶ τὸ 270 π. X. (ἴδε σ. 525).

Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων, ὄντων τοῦ Σεβήρου καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἐπιγεγραμμένων δὲ ΠΕΛΛΗΝΕΩΝ εὐρηγται παράστασις Διονύσου Λαμπτήρος (Παυσ., ε. α.) ἰσταμένου γυμνοῦ μετὰ κανθάρου καὶ θύρσου πρὸς δὲ παράστασις Ἀρτέμιδος μετὰ λαμπάδος καὶ τόξου (Παυσ., ε. α.): πλησίον δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος ναός ἐστιν Ἀρτέμιδος, τοξευούσης δὲ ἡ Θεὸς παρέχεται σχῆμα.

ΑΧΑΙΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ.

[Leicester Warren, Greek Federal Coinage London, 1863 — Lambros, P., Zeitschrift für Numismatik, 1875, σ. 160. — Weil, R., Zeit. f. Num. 1883 σ. 1991].

Τὰ ἀρχαιότατα συμμαχικὰ νομίσματα τῆς περιφέρειας ταύτης συμπολιτείας φαίνεται ὅτι χρονολογούνται ἀπὸ τοῦ πρὸ τῆς Μακεδονικῆς κατακτήσεως χρόνου.

Πρὸ τοῦ 330 περίπου, π. Χ.

Κεφαλὴ Διδῶ Ὁμαγυρίου.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΑΧ (μονογρ.)	Ρ	Ἡμίδραχ.
Ὁμοίως.	Α	Τ

Ἐν τούτοις μόλις ἀπὸ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς συμπολιτείας ἐν ἔτει 280 π. Χ., ὅτε αἱ Πάτραι καὶ ἡ Δύμη κατώρθωσαν νὰ ἀποτινάξωσι τὸν Μακεδονικὸν ζυγόν, ἤρξατο κανονικῶς ἡ ἀφθονος ἔκδοσις τῶν νομισμάτων, ἅτινα ἐπὶ 130 περίπου ἔτη ἀπετέλουν τὸ κύριον νόμισμα τῶν ἀγορῶν τῆς Πελοποννήσου. Βαθμιαίως δέ, ὡς ἀλλεπαλλήλως αἱ πόλεις προσετίθετο εἰς τὴν πολιτικὴν ἑνωσιν, ὁ κύκλος τῶν συμμαχικῶν νομισματοκοπειῶν ἡρῴνετο, ἐκάστης πόλεως παραδεχομένης ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐτῆς εἰς τὴν συμμαχίαν ὁμοιόμορφον νόμισμα οὐχὶ μόνον ἀργυροῦν, ἀλλὰ καὶ χαλκοῦν· διότι, ὡς γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Πολυβίου (II. 37), ἐπεβάλλοντο ὑπὸ τῆς κεντρικῆς διοικήσεως ἐπὶ πάντων τῶν μελῶν τῆς Συμπολιτείας οἱ αὐτοὶ νόμοι καὶ τὰ αὐτὰ σταθμὰ, μέτρα καὶ νομίσματα, «ὥστε μὴ μόνον συμμαχικὴν καὶ φιλικὴν κοινωνίαν γεγονέναι πραγμάτων περὶ αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ νόμοις χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς καὶ σταθμοῖς καὶ μέτροις καὶ νομίμασι, κτλ.»

Οἱ τύποι τοῦ συμμαχικοῦ ἀργυροῦ νομίσματος ἦσαν οἱ ἑξῆς:

Κεφαλὴ Διδῶ Ὁμαγυρίου.

(Πίναξ IH. 12).

Τὸ Ἀχαϊκὸν μονογράφημα, πέραν τοῦ ὁποῦ διαφόρα γράμματα, μονογραφήματα, ἐγγύρια σύμβολα, ὀνόματα ἀρχόντων ἢ πόλεων, συνήθως συντεταγμένα, τὸ δ' ὅλον ἐντὸς στεφάνου δάφνης. Ρ 40-34 κ.

Ἐπὶ τούτων τῶν συμβόλων κλπ. στηρίζεται ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πιθανὴ κατὰτάξις εἰς τὰς διαφόρους πόλεις.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα εἶνε κατὰ πολὺ τῶν ἀργυρῶν σπουδαιότερα ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἐπειδὴ παρουσιάζουσιν ὀλογράφως τὸ ὄνομα ἐκάστης πόλεως, προτασσομένου τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀχαιῶν, π.χ. ΑΧΑΙΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ, κλπ. Οἱ τύποι δ' αὐτῶν ἔχουσιν ὡς ἑξῆς.

Ὀλόκληρος ἡ παράστασις Διὸς Ὁμαγυρίου ἱσταμένου, φέροντος Νίκην καὶ στηριζομένου ἐπὶ σκῆπτρου.	Δήμητρα Παναχαΐα (;) καθημένη, κρατοῦσα στέφανον καὶ στηριζομένη ἐπὶ σκῆπτρου . . . Α · 7
--	---

Ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψεως εὗρηται τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ἐτέρας τὸ ὄνομα ἐγγυρίου ἄρχοντος σχεδὸν πάντοτε ὀλόγραφον.

Ζεὺς ὁ Ὁμαγύριος, ἦτοι ὁ συναθροίζων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ Δήμητρα ἡ Παναχαΐα ἦσαν αἱ προστάτιδες τῆς συμπολιτείας θεότητες, ὧν οἱ ναοὶ παρέκειντο ἐν Αἰγίῳ, ἔνθα συνεδρίαζεν ἡ κεντρικὴ συνέλευσις: «ἐφεξῆς δὲ τῷ Ὁμαγυρίῳ Διὶ Παναχαΐᾳ ἐστὶ Δήμητρος (Παυσ., VII. 24, 2).

Αἱ συμμετασχοῦσαι τῆς συμμαχικῆς ταύτης νομισματοκοπίας πόλεις εἶνε τεσσαράκοντα τρεῖς τὸν ἀριθμόν. Ἡ πιθανὴ δὲ χρονολογία τῆς παραδοχῆς αὐτῶν ἐν τῇ συμμαχίᾳ προσετέθη πανταχοῦ, ἔνθα ἡδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω αὐτήν.

Ἐν Ἀχαΐᾳ, π. X.

Αἰγείρα, 274 (;) Ρ	Σύμβ. Πρόσθιον αἰγός . . .	Α ΑΧΑΙΩΝ ΑΙΓΕΙΡΑΤΩΝ.
Αἰγίον, 275 Ρ	Σύμβ. Κεραυνός	Α ΑΧΑΙΩΝ ΑΙΓΕΩΝ.
Δύμη, 280 Ρ	» Ἰχθύς	Α ΑΧΑΙΩΝ ΔΥΜΑΙΩΝ.
Κερύνεια, 273 Ρ	» Τρίαινα	Α ΑΧΑΙΩΝ ΚΑΡΥΝΕΩΝ.
Πάτραι, 280 Ρ	» Δελφίς.	
Πελλήνη, 274 (;) Ρ	» Δύρα ἢ ἀγγεῖον	Α ΑΧΑΙΩΝ ΠΕΛΛΑΝΕΩΝ.

Σικυών, 251 Ρ	Σύμβ. Περιστέρα, τρίπους . . .	Α ΑΧΑΙΩΝ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ.
Φλιοῦς, 228		Α ΑΧΑΙΩΝ ΦΛΕΙΑΣΙΩΝ.

Φενεός, 234 Ρ Σύμβ. Κηρύκειον. Α ΑΧΑΙΩΝ ΦΕΝΕΩΝ.

Φιγάλεια, 208. Α ΑΧΑΙΩΝ { ΦΙΑΛΕΩΝ ἢ
ΦΙΓΑΛΕΩΝ

Ἐν Ἡλιδι, π. Χ.

Ἡλιδι, 191 Ρ Γράμματα ΦΑ, Ἀε-
τός, περιστερά, κεραυνός. Α ΑΧΑΙΩΝ ΑΛΕΙΩΝ.

Ἰπανα. Α ΑΧΑΙΩΝ ΥΠΑΝΩΝ.

Ἐν Μεσσηνίᾳ π. Χ.

Ἀσίνη. Α ΑΧΑΙΩΝ ΑΣΙΝΑΙΩΝ.

Κορώνη, 184. Α ΑΧΑΙΩΝ ΚΟΡΩΝΑΙΩΝ.

Μεσσήνη, 191 Ρ Γράμματα ΜΕΣ
ἢ ΜΕ. Α ΑΧΑΙΩΝ ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ.

Ἐν Λακωνίᾳ, π. Χ.

Λακεδαίμων, 192 Ρ Σύμβ. Πῖλοι Διοσκούρων.

ΑΧΑΪΑ (Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία).

Τὰ μόνα ἄξια ἰδιαίτερας μνείας αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας Ἀχαΐας εἶνε τὰ ἐξῆς ἀνήκοντα εἰς τὴν κλάσιν τῶν ἀφιερωματικῶν νομισματοσήμων μᾶλλον ἢ εἰς τὴν τῶν νομισμάτων τῆς συνήθους χρήσεως, ἃν καὶ πιθανῶς ἐκυκλοφόρουν ὡσαύτως ὡς νομίσματα. Δὲν ἦτο ἀσύνηθες πρᾶγμα τὸ νὰ ἀναλαμβάνωσι πλούσιοι ἰδιῶται χάριν τῆς γενετείας αὐτῶν πόλεως πάσας τὰς δαπάνας θρησκευτικῶν πανηγύρεων, ἀγώνων, ἀφιερώσεων ναῶν ἢ ἄλλων τελετῶν ἐξ εὐγνωμοσύνης ἀνθ' ὧν ἔτυχον διαφόρων ἀστικῶν τιμῶν. Τὰ εἰς τὸ ἐγγχώριον δημόσιον ταμεῖον καταβαλλόμενα ποσὰ ὑπὸ τοιούτων δημοσίων εὐεργετῶν ἔφερον συνήθως, ὅτε ἐκόπτοντο εἰς νόμισμα, τὸ ὄνομα τοῦ δωρητοῦ κατ' ὀνομαστικὴν πτῶσιν μετὰ τοῦ τιμητικοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ τοῦ ῥήματος ἀνέθηκε, ἀκολουθουμένου ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἢ ἐπαρχίας κατὰ πτῶσιν δοτικὴν ἢ γενικὴν.

Τοιαῦτα ἀφιερωματικὰ νομίσματα δὲν εἶνε ἀσυνήθη ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐν Εὐρώπῃ ὅμως σπανιώτατα ἀπαντῶσιν.

Τὰ ἀκόλουθα κομμάτια ἐκόπησαν ἐν Κορίνθῳ ὑπὸ Ὀστιλίου Μαρκέλλου, ἱερέως τοῦ ἀποθεωθέντος Ἀντινόου, ἀφιερώθησαν δὲ παρ' αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ Κορινθίους: —

ΟΣΤΙΛΙΟΣ ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΝΟΟΥ Προτομή

Ἀντινόου

Ὁπ., ΤΟΙΣ ΑΧΑΙΟΙΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ Ἀντίνοος ἐρειδόμενος πρὸς

Ἐρμῆν τῆς τετραγώνου ἐργασίας ἢ ὡς Βελλεροφόντης τὸν Πήγασον τιθασεύων (Mionn., II. 160. 97, 98)

Ἐτερον, φέρον ὁμῶς ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Ὁπ. Τύπος. Ἡλῖος ἐπὶ ἄρματιος (Mionnet, II, 180. 239)

ΗΛΙΣ

Περὶ τὰ 480-421 π. Χ.

Τὰ ωραιότατα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Ἡλίδος Αἰγινήτικοῦ ὄντα κανόνος, ἀποτελοῦσι σειράν, ἣτις ὡς πρὸς τὴν ποικιλίαν τῆς ἐκτελέσεως καὶ τὴν μεγάλην καλλιτεχνικὴν ἐπιδεξιότητα, ἦν καταδεικνύουσι, ὑπὸ οὐδεμιᾶς κλάσεως νομισμάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος ὑπερακοντίζονται.

Νομίσματα τῆς Ἡλίδος, περὶ ὧν θὰ ἡδύνατο νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἀνῆκουσιν εἰς τὴν πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων ἀρχαίκην τέχνην, δὲν ὑπάρχουσιν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 480 π. Χ., μέχρις οὗ ἡ Ἡλὶς ὑπετάγη εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον ἐν ἔτει 322 π. Χ., οἱ ἀργυροὶ στατῆρες τῆς Ἡλίδος ἀποτελοῦσι σειράν σχεδὸν συνεχῆ, ἣν ὁ καθηγητὴς Gardner ἐν τῇ σοφῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἡλίδος (*Num. Chron.*, 1879 σ. 221 κ. ἐξ.) κατέταξεν εἰς δέκα καὶ πέντε περιόδους ἀνταποκρινόμενας πρὸς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως. Ἐν τῇ παρούσῃ συγγραφῇ ἀρκεῖ γενικωτέρα τις κατάταξις.

Τὸ ὅλον τῆς χώρας τῆς Ἡλίδος ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία, τὰ δὲ σύμβολα τοῦ θεοῦ τούτου, ὁ κεραυνὸς καὶ ὁ αἰτὸς μετὰ ὄψεως, λαγωῦ ἢ ἐτέρου ζώου εἰς τοὺς ὄνυχας, ἦτοι ὁ πασίγνωστος παρὰ Διὸς πεμπόμενος οἰωνὸς νίκης (Διὸς τέρας αἰγιόχοιο.

Ἰλιάδ., Μ 221), ἀποτελοῦσι τοὺς σταθεροὺς τύπους τῶν νομισμάτων τῆς Ἑλιδος ἀπὸ τοῦ περὶ τὸ 480-421 π. Χ. (Πίναξ Κ' 1-3, καὶ 6.) Ἑτεραι ποικιλίαι παρουσιάζουσι Νίκην ἐν διαφόροις στάσεσι, δηλαδὴ σπεύδουσιν πρὸς στέφιν νικητοῦ ἐν τοῖς ἀγῶσι, ἢ καθημένην ἐπὶ στήλης, ἢ ἱσταμένην μετὰ ἱερᾶς ταινίας ἐν τῇ χειρὶ· ἢ πάλιν, αὐτὸν τὸν Ὀλύμπιον Δία, ἐπὶ θρόνου καθήμενον μετ' αὐτοῦ ἱπταμένου παρ' αὐτῷ ἢ κραδαίνοντα κεραυνόν.

Τὸ ἐξῆς νόμισμα εἶνε ἄξιον σημειώσεως, ὡς φέρον τὸ ὄνομα τοῦ σφραγιδογλύφου ΕΥΘ...., πιθανῶς τοῦ αὐτοῦ ΕΥΘ.... τοῦ βραχὺ κατόπιν ἐργαζομένου ἐν Συρακούσαις (σελ. 152).

Ἀετὸς σπαράσσων λαγῶν.

Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ FA, Νίκη μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων τρέχουσα πρὸς ἄρ., κρατοῦσα στέφανόν ἐν τῇ προτεταμένῃ χειρὶ πρὸ αὐτῆς ΕΥΘ. . Ρ Στατήρ.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς ἀνωτέρω περιόδου εἶνε FA ἢ FAΛΕΙΟΝ, ἅπαξ δὲ ΟΛΥΜΠΙΚΟΝ ἄνευ τοῦ ὀνόματος τῶν Ἑλίων, μαρτυροῦσα πιθανῶς, ὅτι τὸ νόμισμα ἐξεδόθη ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐνὸς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, καθ' οὓς, ὡς ἐν Δελφοῖς διαρκούντων τῶν Πυθίων, συνεκροτοῦντο ἀγοραὶ τοιαῦται, ὥστε φυσικῶς ἀπήτουν ἀσυνήθως μεγάλην ἔκδοσιν Ἑλειακῶν νομισμάτων πρὸς χρῆσιν τῶν ἐξ ἀπάντων τῶν μερῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου προσερχομένων ἀνθρώπων.

Περὶ τὰ 421-365 π. Χ.

Ὁ καθηγητὴς Gardner (ἑ. ἀ.) ὑποθέτει, ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἡρας ὡς νομισματικοῦ τύπου τῶν Ἑλειακῶν νομισμάτων εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλίδαν καὶ τὸ Ἄργος περὶ τὸν χρόνον τῆς περὶ τὸ 420 π. Χ. συναφθείσης συμμαχίας μεταξὺ Ἑλιδος, Ἀργους καὶ Μαντινείας. Ἀλλὰ, ἂν καὶ εἶνε ἐντελῶς εὐνόητον, ὅτι οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἑλεῖοι δυνατόν νά ἐστήριξαν ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς Ἡρας δεσμὸν ἐνόητος, ἦν νά ἐδήλωσαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν, δὲν δύναμαι νά παραδεχθῶ, ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἡρας εἶτε ἐν Ἑλίδι εἶτε ἐν Ἀργεῖ

ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων πρὸ τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Οἱ κυριώτατοι νομισματικοὶ τύποι τῶν Ἑλλείων κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εἶνε οἱ ἑξῆς.

Κεφαλή Διὸς δαφνοστεφής, εὐρέων διαστάσεων, μετὰ κόμης ὀπισθεν βραχείας, αὐστηρᾶς δὲ τεχνοτροπίας.	F - A Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ κοτίνου. (Πίναξ Κ'. 4.) R Στατήρ.
Κεφαλή Ἡρας μετὰ πόλου ὑψηλοῦ κοσμουμένου δι' ἀνθεμίων καὶ ἐνίοτε μετὰ τῶν γραμμάτων ΗΡΑ ὑπὲρ τὸν στέφανον ἢ ἐπ' αὐτοῦ.	Ὅμοίως. (Πίναξ Κ'. 5) . . . R Στατήρ, δραχ., ἡμίδρ. καὶ ὀβολ.
Κεφαλή ἀετοῦ εὐγενοῦς τεχνοτροπίας, κάτω δ' αὐτῆς φύλλον, ἐφ' οὗ ἐνίοτε τὰ ἀρχικὰ γράμματα ὀνόματος σφραγιδόγλυφου ΑΛ (ἢ ΔΑ)	FA Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ κοτίνου. R Στατήρ, δραχ., τριώβ. καὶ ὀβολ. (Πίναξ Κ'. 7.)

Αἱ δραχμαὶ φέρουσι σάυραν παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀετοῦ. Ἐτερός τις τύπος (Πίναξ Κ'. 8), περὶ οὗ ὑποτίθεται, ὅτι ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τοῦ τροπαίου τοῦ ἐγεροθέντος ὑπὸ τῶν Ἑλλείων εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης τῶν Ἑλλείων κατὰ τοῦ Ἀγίδος βασιλείας τῆς Σπάρτης (Παυσ., VI. 2, 4) παρουσιάζει Νίκην μετ' ἀναπεπταμένων περὶ γων, φέρουσαν ἐν χειρὶ κλάδον φοίνικος, καὶ καθημένην ἐπὶ βάσεως μετὰ δύο βαθμίδων.

Ὁ τύπος οὗτος εἶνε μία τῶν μεγίστην ἐντύπωσιν προξενουσῶν συνθέσεων τῆς Ἑλληνικῆς νομισματικῆς. Τὸ μνημεῖον, ὅπερ ἀπεικονίζει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πιστῶς, ἦτο ἔργον τοῦ ἀγαλλματοποιοῦ Δαιδάλου τοῦ Σικυωνίου, ιδρύθη δὲ περὶ τὸ 400 π. Χ. εἰς τὴν Ἀλτιν τῆς Ὀλυμπίας. Ὁ καθηγητὴς Gardner μάλιστα ἐτόλμησε νὰ υποθέσῃ, ὅτι δυνατόν ἐστι Δαίδαλος νὰ ἐχρησιμοποιήθῃ νῦν πρὸς χάραξιν νομισμάτων τῶν Ἑλλείων, ὅτι δὲ τὰ γράμματα ΔΑ, ἅτινα ἀναγινώσκει ἐπὶ τινων κομματίων (Πίναξ Κ' 7), δυνάτον νὰ εἶνε τ' ἀρχικὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Δρ. Imhoof Blumer (*Monn. Gr.*, σ. 168) διαμφισβητεῖ τὸ ὄρθον τῆς ἀναγνώσεως ΔΑ προτιμῶν τὴν ἀνάγνωσιν ΑΛ.

Περὶ τὰ 365-322 π. Χ.

Ἡ περίοδος αὕτη περιλαμβάνει τοὺς χρόνους τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Θηβαϊκῆς ἡγεμονίας, τοὺς χρόνους τοῦ πολέμου μεταξὺ Ἑλιδος καὶ Ἀρκαδίας, καὶ ἐκείνους τῆς Σπαρτιακῆς καὶ Μακεδονικῆς συμμαχίας.

Τὰ Ἑλειακὰ νομίσματα παρουσιάζουσι νῦν κεφαλὴν Διὸς ἀπαλοτέρας καὶ μᾶλλον κεκοσμημένης τεχνοτροπίας τῆς εὐρείας καὶ αὐστηρᾶς συλλήψεως τῆς αὐτῆς θεότητος, ἣν συνηντήσαμεν πρότερον (Πίναξ Κ'. 9.). Ἐμφανίζεται ἐπίσης νῦν κεφαλὴ τῆς νύμφης Ὀλυμπίας συνοδευομένη ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ΟΛΥΜΠΙΑ, ἣτις δυνατὸν νὰ ἀπέβλεπεν εἰς διαβεβαίωσιν τῆς ἀπαιτήσεως τῶν Ἑλείων ἐπὶ τῆς ἀποκλειστικῆς διοικήσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, δικαίωμα, ὅπερ οἱ Πισᾶται ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων, διεξεδίκησαν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν περίστασιν τῆς 104ης Ὀλυμπιάδος (364 π. Χ.) ("Ἴδε Πῖσα, σελ. 533).

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην πιθανῶς ἀνήκουσιν καὶ αἱ σειραὶ τῶν νομισμάτων μετὰ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἑρας Ὅπ. Ἀετὸς ἐν στεφάνῳ ἐλαίας (*Num. Chron.* 1879, Πίν. XIV), τῆς προηγουμένης περιόδου (Πίναξ Κ'. 5). Ἡ ἐπιγραφή τῶν νομισμάτων τῶν χρόνων τούτων εἶνε FA ἢ FALFION.

Περὶ τὰ 322-312 π. Χ.

Διαρκούσης τῆς περιόδου ταύτης τῆς Μακεδονικῆς ἡγεμονίας, ἂν ἐκόπησαν νομίσματά τινα ἐν Ὀλυμπίᾳ, θὰ ἦσαν πιθανῶς τετράδραχμα ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου κοπέντων ἐν Πελοποννήσῳ ἐν ὀνόματι καὶ μετὰ τῶν τύπων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου (Πρβλ. Müller, *Mon. d' Alex.*, Ἀριθ. 894 καὶ 895).

Περὶ τὰ 312-271 π. Χ.

Διαρκούσης τῆς προσκαίρου αὐτονομίας, ἣτις ἐπηκολούθησε τὴν ἔξωσιν τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Ἀντιγόνου Τελεσφόρου, τοῦ δεσπότης τῆς Ἑλιδος, αἱ σειραὶ τῶν Ἑλειακῶν νομισμάτων ἄρχονται ἐκ νέου. Οἱ συνηθέστατα ἀπαντῶντες τύποι εἶνε αἱ κεφαλαὶ τοῦ

Διός καὶ τῆς Ἥρας, ὁψίμου καὶ συνήθως ἀμελοῦς τεχνοτροπίας. Ἡ τοῦ Διός ἔχει τὴν κόμην κυματίζουσιν, ὁμοιάζει δὲ μεγάλως πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Βοιωτίας σύγχρονον κεφαλὴν τοῦ Διός, τὴν κοπεῖσαν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Δημητρίου ἀπελευθερωσιν τῶν Θηβῶν ἐν ἔτει 288 π. Χ. (Πρβλ. Πίνακα Κ'. 10, καὶ ΙΖ'. 7).

Τινὰ τῶν νεωτέρων κομματίων τῶν νομισμάτων τούτων φέρουσι τὰ γράμματα ΑΡ ἢ ΑΡΙ, δεικνύοντα ὅτι ἐκόπησαν ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Ἀριστοτίμου, τυραννεύσαντος τῆς Ἥλιδος τὸ 272-271 π. Χ. (Ίουστίνου, XXVI. 4).

Περὶ τὰ 271-191 π. Χ.

Καθ' ἅπασαν τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον ἡ κεφαλὴ τοῦ Διός καὶ ὁ ἀετός, συνήθως πρὸς ὄφιν μαχόμενος, εἶνε οἱ συνηθέστατοι τύποι. Κατὰ τεχνοτροπίαν παρουσιάζουσι διαρκῇ ἔκπτωσιν, φέρουσι δὲ κατὰ κανόνα ἐν τῇ πεδίῳ τὰ ἀρκτικά τῶν ὀνομάτων διαφόρων διαδοχικῶν τυράννων, ὧν ἐν τούτοις οὐδὲν ἐταυτίσθη πρὸς γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας πρόσωπον (Πίναξ Κ'. 11).

Περὶ τὰ 191-146 π. Χ.

Ἐν ἔτει 191 π. Χ. ἡ Ἥλις ἐξηναγκάσθη ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἄκουσα λίαν, νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς συμπολιτείας αὐτῶν (τὰ σχετικὰ νομίσματα ἴδε ἐν σελ. 527).

Περὶ τὸ 146-43 π. Χ.

Μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως, περατοῦνται αἱ σειραὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Ἥλιδος, ἡ πόλις ὅμως ἐξηκολούθει ἐτι κόπτουσα χαλκᾶ νομίσματα προστύχου τεχνοτροπίας.

Κεφαλὴ Διός.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

ΦΑΛΕΙΩΝ ἐν στεφάνῳ. . . Α · 8
 ΦΑ Ζεὺς βαίνων πρὸς δ., κραδαίνων
 κεραυνὸν καὶ φέρων ἀετόν. Α · 6

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

Ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Καρακάλλα. Ἐπιγρ., ΗΛΕΙΩΝ ἢ ΗΛΕΙΩΝ. Οἱ ἐξῆς τύποι εἶνε ἄξιοι ἰδιαιτέρας μνείας. Ἀδριανός,

Ὅπισ., *Παράστασις Διὸς Ὀλυμπίου*, καθημένου ἐπὶ θρόνου, φέρον-
τος Νίκην, καὶ στηριζομένου ἐπὶ σκῆπτρου. Ἀδριανός, ὅπισθ., κεφαλὴ
Διὸς Ὀλυμπίου (Gardner, *Types of Gr. Coins*, Πίν. XV. 18 καὶ
19). Οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ὅτι τὰ δύο ταῦτα
σπουδαῖα νομίσματα εἶνε ἀντίγραφα τῆς κεφαλῆς καὶ ὁλοκλήρου
τοῦ παγκοσμίως ὀνομαστοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τοῦ Διὸς τοῦ
Φειδίου ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἐπὶ πλέον δέ, ὅτι ταῦτα εἶνε ἡ ἀκρίβεστάτη
τῶν μέχρι ἡμῶν περισωθεισῶν ἀντιγραφῶν τοῦ ἀριστουργήματος
τούτου (Πρὸβλ. Gardner, *Coins of Elis*, σ. 47 κ. ἐξ.). Ἀδριανός,
ὅπισθ., ὁ ποτάμιος θεὸς Ἀλφειός, κατακείμενος κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ
στέφανον, ἐν τῇ ἀριστερᾷ κάλαμον, ἔχων δὲ παρὰ πόδας ὑδρίαν
μετὰ κλάδου φοίνικος. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐτε-
λοῦντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, εἰς οὓς ἀναφέρεται ὁ ἐνταῦθα ἐν
ἀγωνιστικῷ ἀμφορεῖ κλάδος φοίνικος.

Πῖσα. Ἡ παλαιὰ πόλις τῆς Πίσης, ὀλίγον τι πρὸς ἀνατολὰς
τῆς Ὀλυμπίας κειμένη, κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἡλείων ἐν ἔτει 572
π. Χ., οἱ ἀπόγονοι ὅμως τῶν πρώτων κατοίκων αὐτῆς ἐξηκολού-
θουν διακρινόμενοι ὡς Πισᾶται, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 364 π. Χ. οἱ Ἀρ-
κάδες ἀπεφάσισαν νὰ ἀποδώσωσιν αὐτοῖς τὸ ἀρχαῖον δικαίωμα τῆς
προεδρίας τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Τὸ ἐγχείρημα τοῦτο ἐτε-
λεσφόρησεν τῇ 104 ὀλυμπιάδι. Τότε δὲ οἱ Πισᾶται κατέσχον τοὺς
θησαυροὺς τοῦ ναοῦ, καὶ ἔκοψαν αὐτοὺς εἰς νόμισμα πρὸς πλη-
ρωμὴν τῶν στρατευμάτων. Ὀλίγα τινὰ κομμάτια τοῦ νομίσματος
τούτου, ὄντος χρυσοῦ, διεσώθησαν.

Κεφαλὴ Διός. (*Num. Chron.*, 1879 | ΠΙΣΑ Τρεῖς ἡμίσεις κεραυνοί . . .
Πίν. XIV. 7). | Χ Τριημιωβ., 24 κ.

Ὅμοίως. (*Αὐτόθι*, Πίν. XIV. 8). | » Κεραυνός . . . Χ Ὀβολός.

Μετὰ τὸ ἐκ μέρους τῶν Πισατῶν θρασὺ τοῦτο πραξικόπημα, οἱ
Ἡλεῖοι ἀνέκτησαν τὴν προεδρίαν τῶν ἀγώνων, πάραυτα δὲ διέ-
ταξαν νὰ διαγραφῇ ὡς παράνομος ἡ 104 πανήγυρις ἐκ τοῦ ἐπισή-
μου καταλόγου τῶν ὀλυμπιάδων.

ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΗΛΙΔΑ.

[De Bosset, Sur les Méd. des îles de Cephallenia et d'Ithaca, London 1845. — Numismatische Zeitung, 1837. — Gardner, Num. Chron., 1885 σ. 81.]

Κεφαλληνία, ἡ εὐρυτέρα τῶν Ἰονίων νήσων λαβοῦσα τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἥρωος Κεφάλου. Κατὰ τὰς ἱστορικοὺς χρόνους ἡ νῆσος αὕτη ἦτο τετράπολις, τῆς χώρας οὗσης διανενημένης μετὰ τὴν τῶν πόλεων Σάμης, Πρώνων, Πάλης καὶ Κρανίων, ὧν ἐκαστῇ φαίνεται ὅτι ἦτο ἀνεξάρτητος ἀπὸ των γειτόνων αὐτῆς. Ὁ νομισματικὸς κανὼν τῆς Κεφαλληνίας ἦτο ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ ἐπικρατοῦντα, ἦτοι ἐλαφρά τις μορφή τοῦ Αἰγινήτικοῦ. (Στατήρ, 172 κ. [δραχμὴ 86 κ.], τετρώβολ. 58 κ., τριώβολ. 44 κ., διώβολ. 29 κ., τριημιώβ. 22 κ., ὀβολός 14 κ.)

Κράνιοι, 500-430 π. Χ. ἡ βραδύτερον. Τὰ ἀρχαῖα ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης ἐπιγεγραμμένα KR, KRA KRA, κτλ., παρουσιάζουσιν ἐπὶ τῆς ἐμπροστίας ὀψεως κεφαλὴν κριοῦ (στατήρ)· κριὸν (τριώβ.)· πρόσθιον κριοῦ, ὅπ. TRI (τριημιώβ.)· κεφαλὴν κριοῦ (ὀβολός). Ὁ συνήθης ὁπισθότυπος εἶνε τόξον. Ἀπαντῶσιν ὡσαύτως οἱ ἐξῆς τύποι: —

Προτομὴ γυναικεία ἀρχαίᾳς τεχνοτροπίας.	Κεφαλὴ κριοῦ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ϝ Τετρώβ.
Κεφαλὴ γυναικεία ἀρχαίᾳς τεχνοτροπίας.	Ὁμοίως. Ϝ Τριημιώβ.

Μετὰ τὸ 400 περίπου, π. Χ.

Κεφαλὴ κριοῦ.	KRA Χηλὴ τετραπόδου . Ϝ Ὀβολ.
Γοργόνειον.	» TTT . . . Ϝ Τριτεταρτημόρ.
Κεφαλὴ κριοῦ.	» H Ϝ Ἡμιώβ.

Ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος συνήθεις τύποι εἶνε οἱ ἐξῆς:—Κριός, ὅπ. τόξον κεφαλὴ ταύρου, ὅπ. Κ· κριός, ὅπ. Η· Κέφαλος ἰστάμενος καὶ ἐπὶ δόρατος στηριζόμενος, ὅπ. ΚΡΑ, κεφαλὴ κριοῦ ἢ χηλὴ ζῶον κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ὅπ. Κ ἢ Η.

κεφαλή *Αθηνᾶς, ὅπ. Κεφάλος γονατίζων μετὰ τόξου ἐν τῇ χειρὶ κράνος, ὅπ., Κ, κτλ.

Φαίνεται ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν τύπων ἀναφέρεται εἰς τὸν μῦθον τοῦ Κεφάλου καὶ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ κατὰ τὴν παράδοσιν πατρὸς αὐτοῦ, εἰς ὃν ὁ κριὸς ἦτο ἱερός.

Αὐτοκρατορικά — Δόμνα, Φίλιππος Α'. καὶ Ὡτακιλία. Ἴδε Num. Zeitung. 1837, 113

Πάλη.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Π Κριός.

Τετράγωνον ἔγκοilon, ἐν ᾧ κῶνος πίτυος καὶ φύλλα. . Ρ Τριώβολ.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

ΠΑ Κεφαλή Κεφάλου γυμνή.

ΚΕΦΑΛΟΣ Κεφάλος γυμνὸς καθήμενος ἐπὶ βράχου καὶ δόρυ κρατῶν . . Ρ Τετρώβ. καὶ διώβολ.

ΠΑ Κεφαλή γυναικεία χλόη σταχύων ἑστεμμένη (Δήμητρα;)

Ὅμοιος. . Ρ Τετρώβ. καὶ διώβολ.

Οἱ αὐτοὶ τύποι ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων, ἀλλ' οἱ ἐπὶ τούτων συνηθέστεροι τύποι τῆς ὀπισθίας ὀψεως εἶνε κόκκος αἰτοῦ ἐντὸς τοῦ γράμματος Π ἢ τὰ γράμματα ΠΑ εἰς μονογράφημα. Περὶ ἄλλων τινῶν νομισμάτων, δυναμένων νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν Πάλην, ἴδε Πάρον.

Πρῶννοι.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλή τοῦ Κεφάλου (;).

ΠΡΩΝΝΩΝ ῥόπαλον. Ρ Τριώβολ.

Κεφαλή Διδὸς Αἰνησίου.

ΠΡ Κῶνος ἐλάτης Α 65

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Αἴνου, εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς νήσου, ἦτο ὁ ναὸς Διδὸς τοῦ Αἰνησίου. Τὸ ὄρος τοῦτο καλύπτεται νῦν ὑπὸ δασῶν ἐλάτης, τοῦθ' ὅπερ θὰ συνέβαινε καὶ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ, ὡς δεικνύει ὁ τύπος τοῦ κῶνου τῆς ἐλάτης.

Σάμη.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλή τοῦ Κεφάλου (;) μετὰ κόμης βραχείας, δαφνοστεφής.	ΣΑΜΑΙΩΝ Κύων
Κεφαλή Ἀθηνᾶς κατ' ἐνώπιον.	Α Τετρώβ. καὶ διώβολ.
Ὅμοιως.	» Κριός . . . Α Τετρώβ.
	» Ὅμοιως . . Α 75·6

Ὁ ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν τῆς Σάμης νομισμάτων κύων εἶνε ὁ κυνηγετικὸς κύων Λαῖλαψ ὃν ἐδωρήσατο τῇ Πρόκριδι ὁ Κέφαλος.

Ἰθάκη. Ἡ νῆσος αὕτη, ἐπίσημος κυρίως ἔνεκα τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων, ἐξέδωκεν αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα, ἅτινα ἀνήκουσιν ἐν τῷ συνόλῳ, ὡς φαίνεται, εἰς τὸν τέταρτον καὶ τρίτον αἰῶνα π. Χ. Ἐπιγρ., ΙΘΑ, ΙΘΑΚΩΝ.

Κεφ. Ὀδυσσέως μετὰ κωνικοῦ πύλου.	Κεραυνὸς ἐν στεφάνῳ ἐλαίας Α 6
Κεφαλή Ἀθηνᾶς	Κεφαλή Ὀδυσσέως . . Α 85·6
Ὅμοιως.	Ὀδυσσεὺς (;) γυμνὸς ἱστάμενος καὶ ἐπὶ δόρατος στηριζόμενος . Α 65
Ὅμοιως.	Ἀλέκτωρ Α 75
Κεφαλή Ὀδυσσέως.	Ὅμοιως Α 65

Ὁ Πausanias (VI. 26) λέγει, ὅτι ὁ ἀλέκτωρ ἦτο ἱερὸς τῇ Ἀθηνᾷ, ἥτις ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἰθάκης ὡς ἡ προστάτις τοῦ Ὀδυσσέως θεᾶ (Paus., VIII. 44).

Ζάκυνθος, νῆσος σημαντικὴ περὶ τὰ δέκα μίλια πρὸς νότον τῆς Κεφαλληνίας, καὶ εἰς ὁμοίαν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Ἠλίδος μίαν μόνην πόλιν περιέχουσα ὁμώνυμον τῇ νήσῳ. Κυρία θεότης τῶν Ζακυνθίων ἦτο ὁ Ἀπόλλων ἔχων ναὸν ἐν τῇ κάτω πόλει. Ὁ Πλίνιος (XXXV. 15) μνημονεύει τοῦ ὄρους Ἐλάτου ὡς χαρακτηριστικοῦ τῆς νήσου «mons Elatus ibi nobilis». Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου εὗρέθησαν τεμάχια ἐπιγραφῶν δεικνύοντα, ὅτι ἱστατό ποτε ἐκεῖ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος (Bursian, *Geogr.*, II, 379). Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Ζακύνθου ἀνήκουσιν εἰς τὰς ἐξῆς χρυσολογικὰς περιόδους:—

Πρὸ τοῦ 431 π. Χ.

ΙΑ Ἀμφορεύς. (<i>N. Chron.</i> 1885, Πίν. III, 2.)	Τρίπους ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ . . Ρ Τετρώβολ., διώβολ. καὶ ὀβोल.
Μηνίσκος (Ἀυτόθι, Πίν. III, 3).	Ὅμοιως Ρ Διώβολ.

Περὶ τὰ 431-394 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής ἀρχαίας τεχνοτροπίας. (<i>N. Ch.</i> , 1885, Πίν. III, 8.)	ΙΑ Τρίπους Ρ Στατήρ, τετρώβ., διώβ., ἡμιώβ.
Ὅμοιως (Ἀυτόθι, Πίν. III, 12).	ΙΑ Δύο φύλλα δάφνης. Ρ Ἡμιώβ.
Ὅμοιως (Ἀυτόθι, Πίν. III, 13).	» Φύλλον δάφνης ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ $\frac{1}{4}$ ὀβολ.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής ἀρχαίας τεχνοτροπίας. (Ἀυτόθι, Πίν. III, 14)	ΙΑΚΥΝΘΟΣ Ἀπόλλων γυμνὸς κα- θήμενος ἐπὶ βράχου λύραν ἀνα- κρούων . Ρ Στατήρ, τετρώβολ.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής, ἀκμαίας τεχνοτροπίας. (Ἀυτόθι, Πίν. III, 18.)	ΙΑΚΥΝΘΟΣ Ἀσκληπιὸς νεαρὸς κα- θήμενος ἀρ. ἐπὶ βράχου καὶ θέτων τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὄψεως συνεσπειρωμένου . . Ρ Στατήρ.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής, ἀκμαίας τεχνοτροπίας. (Πίναξ Κ'. 12.)	ΙΑΚΥΝΘΙΩΝ Ὁ παῖς Ἡρακλῆς ἄγχων δύο ὄφεις . . Ρ Στατήρ.

Τὸ τελευταῖον μνημονευθὲν νόμισμα ἐκόπη πιθανῶς ἐν ἔτει 394 π. Χ. ὅτε, μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Κνίδου ὁ τύπος τοῦ τοῦς δράκοντας ἄγχοντος παιδὸς Ἡρακλέους ἀπέβη λίαν δημοτικὸς ἐν Ἑλλάδι· πρβλ. τὰ σύγχρονα νομίσματα τῆς Κνίδου, Ἰασοῦ, Ἐφέσου, Σάμου, Ρόδου, Θηβῶν καὶ τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν.

Περὶ τὰ 394-357 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής ἀκμαίας τεχνοτροπίας. (<i>N. C.</i> , 1885, Πίν. III, 20.)	ΙΑΚΥΝ Τρίπους καὶ ὄνομα ἄρχοντος Ρ Στατήρ.
Ὅμοιως (Ἀυτόθι, Πίν. IV, 1).	Ι-Α Τρίπους ἐν στεφάνῳ δάφνης . Ρ Τετρώβολ.
Ὅμοιως.	ΙΑΚΥ Τρίπους καὶ σύμβολον. Ρ Διώβ.
Ὅμοιως.	ΙΑΚ Βωμός Ρ Ἡμιώβολ.
Λύρα.	Ι-Α Τρίπους. Α 75

Περὶ τὰ 357 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.
(*N. Ch.*, 1885, Πίν. IV. 7.)

Ὅμοιως. (Ἀντόθι, Πίν. IV, 8.)

Ὅμοιως. (Ἀντόθι, Πίν. VI, 9.)

Ι - Α Τρίπους, οὗ περίξ τὸ ὄνομα
ΔΙΩΝΟΣ. Ρ Στατήρ.

Μέγα Ι ἐν ᾧ ΙΑ καὶ ΔΙ. Α · 55

Ι - Α Τρίπους ἐν στεφάνῳ, ΔΙ. Α · 55

Τὰ νομίσματα ταῦτα φέρουσι τὸ ὄνομα Δίωνος τοῦ Συρακουσίου, ὅστις, ὅτε παρεσκεύαζε τὴν κατὰ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου ἐκστρατείαν αὐτοῦ, εἶχεν ὡς στρατηγεῖον τὴν Ζάκυνθον, πρὶν δὲ ἢ ἐπιβιβάσθῃ, προσέφερε πανηγυρικὴν θυσίαν πάνυ μεγαλοπρεπῇ τῷ Ἀπόλλωνι (Πλουτ. *Δίων.* XXII).

Περὶ τὰ 357-146 π. Χ.

Τὰ ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης δὲν παρουσιάζουσι ἰδιαίτερόν τι ἐνδιαφέρον. Αἱ κυριώταται αὐτῶν ποικιλίαι ἀπεικονίσθησαν ἐν τῇ τοῦ καθηγητοῦ Gardner συγγραφῇ περὶ τῶν νομισμάτων τῆς νήσου ταύτης (*Num. Chron.*, 1885, σ. 81).

Ὁ σταθμητικὸς κανὼν τῶν ἀργυρῶν τῆς Ζακύνθου νομισμάτων εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τῆς Κερκύρας καὶ Κεφαλληνίας (Αἰγινήτικὸς ἡλαττωμένος). Ὁ στατήρ οὐδέποτε ὑπερβαίνει τοὺς 180 κ.

Τὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τῆς Ζακύνθου ἀπὸ Μ. Ἀντωνίου μέχρι Καρακάλλα, φέρουσι διαφόρους τύπους, ἥτοι Δία ἱστάμενον, Πᾶνα φέροντα τὸν παῖδα Δίονυσον, Δίονυσον ἱστάμενον, ποτάμιον θεόν, Ἀσκληπιὸν ἱστάμενον, κτλ.

ΜΕΣΣΗΝΙΑ.

Μεσσήνη. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Μεσσηνιακοῦ πολέμου ἐν ἔτει 668 π. Χ. ἐπὶ 300 ἔτη ἡ Μεσσήνη ὑπέκειτο εἰς τὴν Σπάρτην ὡς μέρος τῆς Λακωνικῆς. Μόλις δὲ μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην ἀπεδόθη ἡ χώρα εἰς τοὺς ἐξορίστους ἀπογόνους τῶν Μεσσηνίων ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἑπαμεινώνδα, ἐθεμελιώθη δὲ ἡ πόλις τῆς Μεσσήνης ἐν ἔτει 369 π. Χ. ἐπὶ τῆς δυτικῆς κλιτύος τοῦ

ὄρους Ἰωώμης, ἐφ' οὗ ἵστατο ὁ ναὸς τοῦ Διὸς Ἰωωμάτας, οὗ ἡ παράστασις ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἤγοντο ἐτήσιαι ἐορταὶ Ἰωωμαῖα καλούμεναι (Παυσ. IV. 33). Τὰ νομίσματα τῆς Μεσσήνης μερίζονται εἰς τὰς ἐξῆς περιόδους: —

369-330 π. Χ.

Κεφαλή Δήμητρος στάχυσιν ἐστεμ-
μένη, ἀρίστης δὲ τεχνοτροπίας.
(Πίναξ ΚΑ'. 1.)

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Ζεὺς Ἰωωμάτας βα-
δίζων πρὸς δ., κραδαίνων κεραυνὸν
καὶ φέρων ἀετόν. Ρ Αἰγιν. στατήρ.

Ὁ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἰωώμης ναὸς τῆς Δήμητρος μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (IV. 31) ὡς τόπος ἐξαιρέτως ἱερός «Δημήτρος ἱερὸν Μεσσηνίοις ἐστὶν ἅγιον». Ἡ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως παράστασις τοῦ Διὸς ἐνεπνεύσθη πιθανῶς ὑπὸ ἀγάλματος ποιηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀγελάδα διὰ τοὺς Μεσσηνίους, ὅτε οὗτοι κατάρκουν τὴν Ναύπακτον, «τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ Διὸς Ἀγελάδα μὲν ἐστὶν ἔργον, ἐποιήθη δὲ ἐξ ἀρχῆς τοῖς οἰκήσασιν ἐν Ναυπάκτῳ Μεσσηνίων» Παυσ., IV. 33). Ἐπὶ τῆς ἐπανόδου τῶν Μεσσηνίων εἰς τὴν γενέτειραν αὐτῶν χώραν φαίνεται ὅτι τὸ ἄγαλμα μετεκομίσθη εἰς Μεσσήνην. Ἐν τούτοις δὲν ἐτοποθετήθη ἐν τῷ ἐπὶ τῆς Ἰωώμης ναῷ τοῦ Διός, ἀλλ' ἐφυλάσσετο ἐν τῷ ἐν τῇ κάτω πόλει οἴκῳ τοῦ ἱερέως.

Μετὰ τὸ 330 π. Χ. περίου.

Οἱ Μεσσηνιοὶ περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου παρεδέχθησαν τὸν Ἀττικὸν κανόνα ἀντὶ τοῦ πρότερον ἐν χρήσει Αἰγινητικοῦ. Ἦδη δὲ ἐξεδίδοντο τετράδραχμα μετὰ τῶν ἀρχαίων τύπων τροποποιημένων: —

Κεφαλή Δήμητρος συνήθους τεχνο-
τροπίας.
(Πίναξ ΚΑ'. 2.)

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ Ζεὺς Ἰωωμάτας ὡς
ἀνωτέρω, λιγυροτέρων ὁμῶς δια-
στάσεων· ὀπισθεν αὐτοῦ, ἐνίοτε,
ΙΟΩΜ. Πρὸ αὐτοῦ τρίπους καὶ
ὄνομα ἀρχοντος. Ρ Ἀττικ. τετράδρ.

Μετὰ τὸ 280 π. Χ. περίου.

Ἡ ἀμέσως ἐπομένη σειρά τῶν ἀργυρῶν Μεσσηνιακῶν νομισμά-

των ὁμοιάζει κατὰ τεχνοτροπίαν πρὸς τὰ σύγχρονα νομίσματα τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας.

Κεφαλὴ Διός.

ΜΕΣ Τρίπους, ἐνίοτε μετ' ὀνόματος
ἄρχοντος· τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ·
Ρ Ἀττ. τετρώβ. = Αἰγινητ. τριώβ.

Ὑπάρχουσι χαλκᾶ νομίσματα ἐξ ἀπασῶν τῶν ἀνωτέρω περιόδων, ὁμοιάζοντα κατὰ τοὺς τύπους τὸ πλεῖστον πρὸς τὰ ἀργυρᾶ.

Περὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἀχαικῆς συμμαχίας ἴδε σελ. 527.

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι. Ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Καρακάλλα.

ΜΕΣΣΗΝΙΩΝ Προτομὴ γυναικεία | Ἀσκληπιό· ἱστάμενος . . . Α .75
πεπλοφόρος καὶ πυργόστεφής.

Ὁ ἐμπρόσθιος τύπος παριστᾷ τὴν Μεσσήνην, θυγατέρα τοῦ Τριόπα, ἧς ὑπῆρχε ναὸς ἐν Μεσσήνῃ καὶ ἄγαλμα χρυσοῦ καὶ λίθου Παρίου (Παυσ. IV. 31).

Ἀσίνη. Πόλις τῆς Μεσσηνίας, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Δρυόπων, ὅτε οὗτοι ἐξώσθησαν ἐκ τῆς Ἀργολικῆς Μεσσηνίας εἰς χρόνους λίαν παλαιούς.

Περὶ τῶν χαλκῶν συμμαχικῶν νομισμάτων ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν, σελ. 527.

Αὐτοκρατορικά. Ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. Ἐπίγρ. ΑCΙΝΑΙΩΝ. Τύποι — Ἀπόλλων Πύθιος ἐπὶ κιονίσκου ἐρειδόμενος (Παυσ. II, 36, 5), Ἀσκληπιός, Ἑρμῆς.

Θουρία. Χαλκᾶ αὐτόνομα νομίσματα ὀψίμων χρόνων.

Κεφαλὴ Δήμητρος.

Κεφαλὴ Διός.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΘΟΥ Ζεὺς Ἰθωμάτας . . . Α .9
» Ἀθηνᾶ ἱσταμένη . . . Α .85
» ἐν στεφάνῳ . . . Α .5

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. Ἐπίγρ. ΘΟΥΡΙΑΤΩΝ. Τύποι — Ζεὺς, Ἀθηνᾶ, Ἀσκληπιός, κτλ., ἅπαντα φέροντα τὰ γράμματα ΛΑ ἐν τῷ πεδίῳ, δεικνύοντα ὅτι ἡ Θουρία, ἃν καὶ γεω-

γραφικῶς ἔκειτο ἐν Μεσσηνίᾳ, ἀνῆκεν ὅμως πολιτικῶς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς τὴν Λακωνίαν (πρόβλ. Παυσ., IV. 31, 1).

Κολώνη. *Αὐτοκρατορικὰ Σεβήρου, Δόμνης καὶ Γέτα.* *Ἐπίγρ.* ΚΟΛΩΝΙΕΩΝ καὶ ΚΟΛΩΝΕΙΤΩΝ. Τύποι — Ἀσκληπιός, Ποσειδῶν, Ἀφροδίτη κατ' ἐνώπιον, στηριζομένη ἐπὶ σκήπτρου καὶ κρατοῦσα μῆλον.

Τὰ αὐτόνομα νομίσματα, ἅτινα ἀπεδίδοντο πρότερον εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἀνήκουσιν εἰς τὴν Κολώνην τῆς Τρωάδος.

Κορώνη, λαβοῦσα τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ τῆς ἐν Βοιωτίᾳ Κορωνείας, ἐξ ἧς ἀπώκισθη. Ἐν τῇ Ἀκροπόλει αὐτῆς ὑπῆρχε χαλκοῦν ἄγαλμα Ἀθηνᾶς, κρατούσης κορώνην ἐν τῇ χειρί. Τῆς θεᾶς δὲ ταύτης ἡ κεφαλὴ ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Πρὸ τοῦ 184 π. Χ. περίπου

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΚΟΡ Σταφυλὴ ἐν στεφάνῳ κισσοῦ .
Ρ Τετράβολ.

Ὅμοιος.

ΚΟΡΩΝΑΙΩΝ Σταφυλὴ . . Α · 8

Περὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῶν κοπέντων μετὰ τὸ 184 π. Χ. ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν, σ. 527.

Κυπαρισσία, ὁ λιμὴν τῆς Μεσσηνίας. *Αὐτοκρατορικὰ* — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπίγρ.* ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΕΩΝ. Τύποι. Ἀσκληπιός, Διόνυσος, Ἀθηνᾶ, κτλ.

Μοθώνη.

Αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα. Περὶ τὰ 146-27 π. Χ.

Ἡφαιστος λαμπαδηφόρος τρέχων.

ΜΟ ἐν πεδίῳ κενῷ . . . Α · 7
(Imhoof, *Mon. Gr.*, Πίν. Ε. 2.)

Ὁ νομισματικὸς οὗτος τύπος ἄγει ἡμᾶς νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐτελοῦντο λαμπαδηφορίαι ἐν Μεθώνῃ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡφαίστου. Imhoof (ἐνθ. ἀν.) σελ. 171. Ἴδε ὡσαύτως *Rev. Num.*, 1864, σελ. 187.

Αυτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΜΟΘΩΝΑΙΩΝ. **Τύποι** — Ἀσκληπιός, Ποσειδῶν, Ἀθηνᾶ, Ἴσις, κλπ. καὶ ὁ λιμὴν τῆς Μοθώνης ἐν σχήματι ἀμφιθεάτρου μετὰ πλοίου εἰσπλέοντος.

Πύλος. Χαλκᾶ αὐτόνομα νομίσματα ὀψίμων χρόνων. *Ἐπιγρ.* ΠΥΛΙΩΝ.

Κεφαλὴ Ἥρας (;) | Τρίαινα, ἐν τῷ πεδίῳ δέ, σταφυλή. Α·7

Αυτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. **Τύποι** — Ἀσκληπιός, Διόνυσος, Ἀθηνᾶ καὶ κριὸς ἐπὶ βάσεως.

ΛΑΚΩΝΙΑ

Ἀσωπός. Χαλκᾶ αὐτόνομα νομίσματα ὀψίμων χρόνων. Κεφαλὴ Διονύσου. | ΑΣΩΠΙΩΝ Ποσειδῶν . . Α·85

Αυτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΑΣΩΠΕΙΩΝ **Τύποι** — Ἀρτεμις, Ποσειδῶν, Διόνυσος, Νέμεσις, κλπ.

Βοιαι. **Αυτοκρατορικά** — ἀπὸ Δόμνης μέχρι Καρακάλλα. *Ἐπιγρ.* ΒΟΙΑΤΩΝ **Τύποι** — Ποσειδῶν, Ἀρτεμις, Ἴσις, Ἑρως κτλ.

Γύθειον, τὸ ἐπίνειον τῆς Σπάρτης. **Αυτοκρατορικά** — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΓΥΘΕΑΤΩΝ. **Τύποι** — Ἀπόλλων, Ἡρακλῆς, Διόνυσος, Ζεὺς, Ἀσκληπιός, Ἑρμῆς, οἱ Διόσκουροι, κτλ.

Δακεδαίμων. Τοῦ ἐκ τῆς παραδόσεως γνωστοῦ σιδηροῦ νομίσματος τῆς Σπάρτης οὐδὲν παράδειγμα ἐσώθη μέχρι τοῦδε, ἀλλ' οὐδ' ὑπάρχει νόμισμα οἰουδὴποτε μετάλλου κοπέν ἐν Σπάρτῃ πρὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ., τοῦ ἀρχαιοτάτου τῶν νομισμάτων αὐτῆς ὄντος τετραδράχμου ἀντιγεγραμμένου ἐκ τῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, φέροντος ὅμως τὴν ἐπιγραφὴν ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΑΡΕΟΣ (*Zeit. f. Num.* II. Πίν. IX. 1). Ἀρεὺς, ὁ κόψας τὸ νόμισμα τοῦτο βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ἤρξε τὸ 340-266 π. Χ. Τὰ ἀμέσως ἐπόμενα ἀργυρᾶ νομίσματα νομίζονται συνήθως ὅτι ἐκόπησαν μετὰ τὴν ἐν

ἔτει 224 π. Χ. μάχην τῆς Σελλασίας. Φέρουσι δὲ κεφαλὴν βασιλέως μετὰ διαδήματος, ἣτις ὡς ὁ Bompois φρονεῖ, παριστᾷ Ἀντίγονον τὸν Δώσωνα, εἶνε ὅμως ζήτημα, ἂν ἡ τεχνοτροπία καὶ κατασκευὴ τοῦ νομίσματος τούτου δὲν εἶνε πολὺ ἀρχαιοτέρα, ἢ ὥστε νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν Ἀντίγονον Δώσωνα. Ὁ καθηγητὴς Gardner θεωρεῖ, ὅτι πιθανὸν νὰ εἶνε τοῦτο νόμισμα τοῦ Ἀρεως.

Κεφαλὴ βασιλέως μετὰ διαδήματος.
(Πίναξ ΚΑ'. 3.)

Λ-Α Ἀρχαῖκόν ἀγαλμα Ἀπόλλωνος Ἀμυκλαίου κρανοφόρου κρατοῦντος δόρυ καὶ τόξον, κοσμούμενον δὲ εἰς τὰ πλευρὰ ὑπὸ ἀλέκτορος ἐπὶ ἀκροστολίου ἱσταμένου. Παρὰ τὸν θεὸν τράγος. Ἐν τῷ πεδίῳ στέφανος. Ρ Τετράδρ.

Ὁ ὀπισθότυπος συμφωνεῖ πρὸς τὴν ὑπὸ Πausanίου (III. 19) περιγραφὴν Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀμυκλαίου, ἂν καὶ ὁ περιγητὴς δὲν μνημονεύει τοῦ τράγου, «ἔχει δὲ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κράνος, λόγχην δὲ ἐν ταῖς χερσὶ καὶ τόξον».

Τὸ ἐπόμενον νόμισμα ἀπεδίδετο πρότερον εἰς τὴν Λακεδαίμονα νῦν ὅμως τάσσεται κοινῶς, ἀναμφιβόλως δὲ ὀρθῶς, εἰς τὴν Ἀλλαντρίαν τῆς Κρήτης.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(Πίναξ ΚΓ'. 6.)

Λ-Α Ἡρακλῆς καθήμενος ἐπὶ βράχου καὶ ἐπὶ ῥοπάλου στηριζόμενος.
Ρ Τετράδρ. 235 κ.

Εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ. ἀνήκει ὡσαύτως καὶ ἡ ἐξῆς σειρὰ τετραδρόλων.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου μετὰ διαδήματος, δαφνοστεφῆς ἢ κισσοστεφῆς.

Λ Α Ἀμφορεὺς μεταξὺ τῶν πέλων τῶν Διοσκούρων. Ἐνίοτε περὶ τὸν ἀμφορέα ἐλίσσεται ὄφιν . . .
Ρ Τετρωβ.

Ὅτε ἐν ἔτει 192 π. Χ. ἡ Σπάρτη ἠνώθη πρὸς τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τυράννου Νάβιος, οἱ τύποι οὗτοι ἀντηλλάγησαν πρὸς τοὺς τῆς συμπολιτείας (ἴδε σελ. 527).

Τὰ αὐτόνομα χαλκᾶ νομίσματα τῆς Λακεδαίμονος εἶνε πολυά-

ριθμα. Αἱ σειραὶ αὐτῶν ἄρχονται ἐν τῷ τρίτῳ αἰῶνι π. Χ. καὶ κατέρχονται μέχρι τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων. Οἱ κυριώτατοι ἐμπροσθότυποι εἶνε κεφαλαὶ Ἀπόλλωνος, Διοσκούρων, Ἀθηνᾶς, Ἡρακλέους, Λυκούργου, κλπ., ἐν ᾧ οἱ ὀπισθότυποι ἀπεικονίζουσι ῥόπαλον, γλαυκά, ἀετόν, δύο ἀμοφορεῖς, κεφαλὴν Ἀρτέμιδος, τοὺς Διοσκούρους, τὸν Πᾶνα ἐπὶ βράχου καθήμενον, Ἄρτεμιν κυνηγέτιν ἢ λαμπαδηφόρον, ῥόπαλον καὶ κηρύκειον ἡνωμένα, κτλ.

Τὸ ἀκόλουθον νόμισμα πρέπει ὡσαύτως νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν Λακεδαίμονα: —

ΡΩΜΑ Κεφαλὴ Ῥώμης γυμνή.

ΚΟΙ[νὸν] ΛΑΚΕ[δαίμωνιων] ΤΙ ΚΥ-
ΠΑΡΙΣΙΑ Ἄρτεμις Κυπαρισ-
σία ἱσταμένη. Α 8

(Ἰδε *Zeit. f. Num.* VII. σ. 17). Ὁ ἄρχων τι δυνατόν νὰ εἶνε ὁ ἔφορος Τιμάριστος, οὗτινος τ' ὄνομα ἀπαντᾷ ἀκέραιον ἐπὶ ἄλλων νομισμάτων.

Μεταξὺ ἄλλων ὀνομάτων ἀρχόντων ἀπαντᾷ ὡσαύτως τὸ τοῦ ΕΥΡΥΚΛΕΟΣ, τοῦ τὴν Λακωνίαν κυβερνήσαντος ὑπὸ τὸν Αὔγουστον (Στραβ., σελ. 366) καὶ τὸ τοῦ Ἀτρατίνου Imhoof, *Monn. Gr.* σ. 172).

Ἄξια προσέτι μνείας εἶνε καὶ τὰ ἐξῆς: —

ΣΠΑΡΤΗ Προτομὴ Σπάρτης μετὰ
διαδήματος, θυγατρὸς τοῦ Εὐρώτα
καὶ γυναικὸς τοῦ Λακεδαίμονος,
τετάρτου βασιλέως τῆς Λακωνίας.

Κεφαλὴ Διός (:)

ΛΑ ΕΠΙ ΕΥΡΥΚΛΕΟΣ Οἱ Διόσκου-
ροι καλπάζοντες Α 1-0

ΛΑ ΕΠΙ ΛΑΚΩΝΟΣ Κεφαλαὶ τῶν
Διοσκούρων Α 8

Ὁ Γ. Ἰούλιος Λάκων διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ Εὐρυκλέα ἐν τῇ διοικήσει τῆς Λακεδαίμονος. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐπὶ νομίσματος τοῦ Κλαυδίου.

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ Κεφαλὴ Λυκούργου.

ΛΑ ΕΦΟΡΩΝ ΤΙΜΑΡΙΣΤΟΣ Ῥό-
παλον καὶ κηρύκειον ἡνωμένα. Α 9

Τὸ νόμισμα τοῦτο εἶνε σπουδαῖον ἕνεκα τῆς μνείας τῶν ἐφό-

ρων, οἵτινες, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, ἐπὶ οὐδενὸς ἄλλου νομισματικοῦ μνημείου ἀπαντῶσι. Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς οἰκογενείας τοῦ Γ. 'Ιουλίου Εὐρυκλέους, ἴδε R. Weil (*Mittheilungen des Archaeol. Instituts* τῶν 'Αθηνῶν. Τόμ. VI.)

Ὁ Δρ Imhoof (*Mon. Gr.*, σ. 171) δημοσιεύει ὡσαύτως Λακεδαιμονικὰ χαλκᾶ νομίσματα φέροντα τὰς ἐξῆς ἀξιοσημειώτους ἐπιγραφάς: —

ΓΕΡΟΝΤΩΝ Κεφαλὴ 'Απόλλωνος.	Λ-Α Ἄρτεμις κυνηγέτις.	Α · 8
ΝΟΜΟΦΥΛΑΚΕΣ Προτομή 'Α-	Λ-Α Οἱ Διόσκουροι. Ἄρχων, ΑΡΙ-	
θηνᾶς.	ΣΤΑΝΔΡΟΣ	Α · 8

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Σαλωνίνας. *Ἐπιγρ.* ΛΑ, ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. Κύριοι τύποι — Οἱ Διόσκουροι, 'Απόλλων 'Αμυκλαῖος, 'Απόλλων ἐν τῇ στάσει τοῦ Λυκίου 'Απόλλωνος, ἥτοι ἔχων τὴν μίαν τῶν χειρῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, 'Αφροδίτη Μορφῶ μετὰ καλύπτρας, καθημένη ἐπὶ τετραγώνου στήλης καί, ὡς φαίνεται, μετὰ δεσμῶν περὶ τοὺς πόδας αὐτῆς ὡς περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Πausaniou (III, 15), 'Ασκληπιός, Ὑγίεια, Ἑρμῆς 'Αγοραῖος φέρων τὸν παῖδα Διόνυσον (Paus., III. 11, 14) κ.τ.λ. Ἐνίοτε μετὰ σημείων ἀξίας, ἥτοι ΑC[σάρια] Δ, Γ, Η (= 4, 6, 8) ἐν τῷ πεδίῳ (Imhoof *ἔ. ἀ. σ.* 173).

Λᾶς. Ἡ παλαιὰ αὕτη ὁμηρικὴ πόλις ἔκειτο ὀλίγα μίλια πρὸς νότον τοῦ Γυθείου παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου.

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΛΑΩΝ. Τύποι — 'Αθηνᾶ, Ἄρτεμις, Ἡρακλῆς, 'Ασκληπιός, Ὑγίεια, κτλ.

ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗ ΛΑΚΩΝΙΑ.

Κραναιά. Ἡ παρὰ τὸ Γύθειον μικρὰ νῆσος, εἰς ἣν ἀπήγαγεν ὁ Πάρις τὴν Ἑλένην ἐκ Σπάρτης.

Αὐτοκρατορικά — Μαξιμίνου, Φιλίππου Α'. καὶ Ὡτακίλιας. *Ἐπιγρ.* ΚΡΑΝΑΙΩΝ. Τύπος — Κεφαλὴ 'Αθηνᾶς καὶ ΑΘΗ.

Κύθηρα. Ἡ νῆσος αὕτη παρέλαβεν ἐν παλαιᾷ ἐποχῇ ἐκ τῶν Φοινίκων τὴν λατρείαν τῆς Ἀφροδίτης, ἐξηκολούθησε δὲ καθ' ἅπαντας τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους οὕσα ἰδιάζουσα ἔδρα τῆς λατρείας ταύτης. Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε πάντα χαλκᾶ καὶ τὸ πλεῖστον ἀνήκουσιν, ὡς φαίνεται, εἰς τὸν δεύτερον αἰῶνα π. Χ. **Επιγρ.* ΚΥ, ΚΥΘ, ΚΥΘΗΡΙΩΝ, κτλ.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης στεφομένη ἐνίστη | Περιστερὰ ἱσταμένη ἢ ἱπταμένη. Α·ὁ
ὕπὸ Ἑρώτος ἱπταμένου.
(*Zeit. f. Num.*, XIII, Πίν. IV, 6.)

ΑΡΓΟΛΙΣ.

Ἄργος. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἱστορικοὺς χρόνους τὸ Ἄργος ἦτο τὸ κέντρον ἀμφικτυονίας, περιλαμβανούσης τὰς πόλεις Κλεωνάς, Φλιοῦντα, Σικυῶνα, Ἐπίδαυρον, Τροιζῆνα, Ἑρμιόνην καὶ Αἰγιναν, ἐν ᾗ τελευταία Φεῖδων ὁ Ἄργεῖος συνέστησε τὸ πρῶτον Πελοποννησιακὸν νομισματοκοπεῖον (ἴδε σελ. 491). Εἶνε ἀμφίβολον ἂν τὸ Ἄργος ἔκοψε νομίσματα κατὰ τὴν παλαιὰν ταύτην ἐποχὴν, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ ὅλως ἀπίθανον ὅτι ἐκόπησαν ἐκεῖ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔκτου αἰῶνος π. Χ. τὰ ἐξῆς νομίσματα, ἐκτὸς ἂν προτιμήσωμεν τὴν εἰς Δῆλον ἀπόδοσιν αὐτῶν.

Δύο δελφίνες ἀντιθέτως διευθυνόμενοι. | Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον ὡς
(*Num. Chr.*, 1884, Πίν. XII, 12.) | ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων νομισμάτων
τῆς Αἰγίνης
Ῥ Αἰγινητικὸς στατήρ καὶ δραχ.

Ὀλίγα ἔτη πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων τὸ Ἄργος ὑπέστη καταστρεπτικὴν ἤτταν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, κολοβωσάντων τὴν ἰσχὺν καὶ καταστρεψάντων τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον γενεάν. Μόλις δὲ περὶ τὰ 468 π. Χ. διὰ τῆς καταστροφῆς πολλῶν γειτόνων πόλεων, ἐν αἷς αἱ Μυκῆναι, καὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν κατοίκων αὐτῶν εἰς Ἄργος, ἀνεκτήσατο ἡ πόλις αὕτη τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς σπουδαιότητα.

Περὶ τὰ 468-400 π. Χ.

Τὰ νομίσματα, ἅτινα δύναται τις νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν περί-
 οδον ταύτην εἶνε τὰ ἑξῆς:—

Λύκος.

Ἡμισυ πρόσθιον λύκου.

Κεφαλὴ λύκου.

Θ

Μέγα Α	οὐ ἄνω δύο βαθέως ἐγ- κοίλα τετραγωνίδια· τὸ δλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ	Ρ Δραχμή.
Ὅμοίως		Ρ Ἡμίδρ.
Ὅμοίως		Ρ Ὀβολ.
Ὅμοίως		Ρ Ἡμιώβ.

Ὁ λύκος εἶνε τὸ πασίγνωστον σύμβολον Ἀπόλλωνος τοῦ Λυ-
 κίου, οὗ ἢ ἐν Ἀργεὶ λατρεία ἦτο παλαιστάτη. Ἡ ἐν τῷ λύκῳ περιε-
 χομένη ιδέα εἶνε ἡ τοῦ χειμῶνος ἀφανιζομένου ὑπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ
 φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος. Ἐντεῦθεν ὁ Σοφοκλῆς (*Ἡλέκτρα*, 6)
 καλεῖ τὴν ἀγορὰν τοῦ Ἀργους τοῦ λυκοκτόνου Θεοῦ ἀγορὰν Λύκειον,
 ὡς ἐνταῦθα ἰδρυμένου τοῦ ναοῦ τοῦ θεοῦ (Παυσ. Π. 19). Τὸ ἀντι-
 κείμενον Θ ἐπὶ τοῦ ἡμιωβόλου, δυσκόλως δύναται ἐνταῦθα νὰ ἀντι-
 καθιστᾷ τὸ γράμμα Η, ὡς σημεῖον ἁξίας τοῦ ἡμιωβόλου, ἐπειδὴ
 ἀπαντᾷ συνήθως ἐπὶ χαλκῶν νομισμάτων τοῦ Ἀργους, ἐνθα τοι-
 αύτη τις ἐξήγησις εἶνε λίαν ἀπίθανος (ἴδε Imhoof-Blumer, *Num.*
Zeit., 1877). Πιθανῶς δὲ νὰ παριστᾷ κλειδα ναοῦ.

Περὶ τὰ 400-322 π. Χ.

Τὰ νομίσματα τοῦ Ἀργους ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ εἶνε ἐκ τῶν
 ὠραιωτάτων τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἦτο καὶ ἐπόμενον ἕνεκα τῆς ἀκμῆς
 τοῦ Ἀργους ὡς καλλιτεχνικῆς σχολῆς.

Κεφαλὴ Ἡρας φέρουσα πόλον ὑπὸ
 ἀνθεμίῳ κοσμοῦμενον.
 (Πίναξ ΚΑ'. 4.)

ARLEION, ARGEION καὶ AP-
 GEION. Δύο δελφίνες ἀντιθέτως
 διευθυνόμενοι, ὧν μεταξὺ λύκος,
 κράνος, σταφυλή, κλάδος κισσοῦ,
 καρκίνος, φαρέτρα, τρίπους, βού-
 κρανον, κύκνος, κεφαλὴ ἀνθρώπου,
 λύρα, ἢ ῥοδῆ κλπ. . Ρ Στατήρ.

Κεφαλή Ἡρας φέρουσα πόλον ὑπὸ
ἀνθεμίων κοσμούμενον. (Gardner,
Types, Πίν. VIII, 35, 40).

Ὁμοίως.

Ὁμοίως.

ΑΡΓΕΙΩΝ Διομήδης γυμνός, φέρων
δμῶς χλαμύδα, κρατῶν ξίφος, βα-
δίζων κρυφίως καὶ φέρων ἐν τῇ
προτεταμένη αὐτοῦ χειρὶ τὸ Παλ-
λάδιον· ἐνίοτε δὲ ὑποκάτω αὐτοῦ
κύκνος Ρ Δραχμή.

ΑΡ Ἀθηνᾶ ἀρχαϊκὴ κραδαίνουσα
δόρυ δι' ἀσπίδος δὲ ὠπλισμένη .
Ρ Τριημιβόλιον.

ΤΤΤ Κλεις ἱερὰ τοῦ ναοῦ τῆς Ἡρας,
Ρ Τριτεταρτημόριον.

Σχετικῶς πρὸς τὴν ὠραίαν κεφαλὴν τῆς Ἡρας ἐπὶ τῶν νομι-
σμάτων τούτων, ἴδε τὰς παρατηρήσεις τοῦ καθηγητοῦ P. Gardner.
(*Types of Greek Coins*, σ. 138). Τὸ ὑπὸ Πολυκλείτου ποιηθὲν
ἄγαλμα τῆς Ἀργείας Ἡρας ἔφερε πόλον κεκοσμημένον διὰ
παραστάσεων τῶν Ὠρῶν καὶ Χαρίτων (Παυσ., Π. 17, 4).
Ἐπειδὴ δὲ τόσον πολύπλοκα κοσμήματα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ
ἀπεικονισθῶσι καλῶς ἐν σμικρῷ, δυνατόν ὁ σφραγιστογράφος νὰ
ἀντικατέστησεν αὐτὰ δι' ἀπλουστερῶν κοσμημάτων. Ἐπειδὴ πρὸς
τούτοις ἐπιστεύετο ὅτι ὁ Ἀργεῖος ἥρωας Διομήδης ἔφερεν εἰς Ἀρ-
γος τὸ Παλλάδιον, ὅπερ ἀφῆρεσεν ἐκ τῆς Τρωάδος, τὸ κατόρθωμα
τοῦτο εὐλόγως παρίσταται ἐπὶ τῶν Ἀργείων νομισμάτων. Ὁ κύ-
κνος φαίνεται ἐνδεικνύων, ὅτι ὁ ἥρωας ἐπροστατεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλ-
λωνος, οὗτινος ὁ κύκνος ἦτο τὸ σύμβολον. Οἱ δελφῖνες ὡσαύτως
εἶνε σύμβολον τοῦ Ἀπόλλωνος.

Περὶ δὲ τῆς κλειδὸς τοῦ ναοῦ, ἴδε *Zeitschrift für Numismatik*
(III. 113-122).

Περὶ τὰ 322-229 π. Χ.

Κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα τὸν Λαμιακὸν πόλεμον αἰῶνα
εἶνε πιθανόν, ὅτι, ἂν ἐν Ἀργεὶ ἐκόπησαν μεγάλα νομίσματα,
ταῦτα θὰ ἦσαν τετράδραχμα τῶν τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁμοιά-
ζοντα πρὸς τὰ σύγχρονα τοιαῦτα τῆς Σικυῶνος. Τὰ μικρότερα νο-
μίσματα ἀποτελοῦνται ἐξ Ἀττικῶν τετρωβόλων (ἢ Αἰγινητικῶν
τριωβόλων), ὡς ἐξῆς:—

Πρόσθιον λύκου.

Μέγα Α ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ
μετὰ προσθέτου συμβόλου ἢ γραμ-
μάτων ἢ ὀνομάτων ἀρχόντων ἀ-
κεραίων . Α' Ἀττικὸν τετράβολ.
'Ομοίως . . Α' Αἰγινητ. $\frac{3}{4}$ ὀβολοῦ.

Κεφαλὴ λύκου.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσιν κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ αὐτό-
νομα χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Ἄργους, ἃν καὶ τινα ἐξ αὐτῶν δυνα-
τὸν νὰ ὦσιν ἀρχαιότερα.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Κεφαλὴ Ἡρας Ἀργείας.

Κεφαλὴ λύκου.

'Ομοίως, ἢ κεφαλὴ Ἡρας.

Λύκος Α' 65

'Αθηναῖα μαχομένη Α' 65

Α καὶ διάφορα σύμβολα Α' 45

Φαρέτρα (σύμβολο) Θ, κεφαλὴ λύ-
κου, κράνος, τρίαινα, πρῶρα κτλ.
Α' 65

Τρίπους, (σύμβολον) Θ Α' 65

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥ Πρωτομὴ ταύρου .
Α' 65

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.

Πρόσθιον λύκου.

Ὁ τελευταῖος οὗτος τύπος ἀναφέρεται εἰς τὴν μεταξὺ λύκου
καὶ ταύρου πάλην, τὴν γενομένην, ὅτε ὁ Δαναὸς καὶ ὁ Γελάνωρ
ἤριζον περὶ τῆς κυριαρχίας τῆς Ἀργολίδος. Ὁ οἰωνὸς ἐξηγήθη
ὡς λύων τὴν ἔριδα ὑπὲρ τοῦ Δαναοῦ, ὅστις κατὰ συνέπειαν τούτου
ἔδρυσεν νάον πρὸς τιμὴν Ἀπόλλωνος τοῦ Λυκίου.

Περὶ τὰ 229-146 π.Χ.

Περὶ τῶν νομισμάτων τῆς περιόδου ταύτης ἴδε Ἀχαϊκὴν
συμμαχίαν, σελ. 526.

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ἀπὸ Τραϊανοῦ μέχρι Σαλωνίνης. Ἐπίγρα., ΑΡΓΕΙΩΝ ἢ ΝΕ-
ΜΕΙΑ, ΝΕΜΕΙΑ ΗΡΑΙΑ ἢ ΗΡΑΙΑ, ἄνευ τοῦ ἐθνικοῦ, κατ' ἀναφορὰν
πρὸς τοὺς ἀγῶνας Νέμεα καὶ Ἡραῖα. Οἱ τύποι εἶνε πολυάριθμοι
καὶ μεγάλου ἐνδιαφέροντος. Τινὲς τῶν σπουδαιοτάτων εἶνε οἱ ἑξῆς:
— Ἡρακλῆς ἀγῶν τὸν λέοντα τῆς Νεμέας. Ὁφέλτης, Ὑψιπύλη
καὶ ὁ ὄφις. Ὁ Ἡρακλῆς ἰστάμενος παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀπέ-

σαντος ὄρους. Αἱ τρεῖς Χάριτες. Ἦρα καθήμενη καὶ Ἥδη πρὸ αὐτῆς, ὧν μεταξὺ ταῶς. Περσεὺς φέρων τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργό-
νος, ἐνίοτε δὲ στηρίζων τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ ἐπὶ στήλης. Ἀπόλλων
διαφοροτρόπως ἀπεικονιζόμενος. Ζεὺς ἱστάμενος ἢ καθήμενος. Τύχη
ἱσταμένη. Ἑρμῆς ἱστάμενος. Κλέοβις καὶ Βίτων σύροντες τὸ ἄρμα
τῆς μητρὸς αὐτῶν (Παυσ., II, 20, 3). Ἀσκληπιός. Λητώ καὶ
μικρὰ μορφή τῆς Χλωρίδος παρ' αὐτῇ (Παυσ., II. 21, 9). Δῆ-
μητρα ἱσταμένη. Εἰλείθυια κρατοῦσα ἐν ἐκάστη χειρὶ λαμπάδα,
ὧν ἡ μὲν ὑψωμένη, ἡ δὲ πρὸς τὰ κάτω. Ἑκάτη τρίμορφος. Παλ-
λάδιον ἐνίοτε ἐν ναῶ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ Διομήδης φέρων τὸ
Παλλάδιον. Διόνυσος. Δανάη ὑποδεχομένη τὴν χρυσοῦν βρογχήν.
Ἄρης. Ἀφροδίτη(;) ἱσταμένη. Ποσειδῶν διώκων τὴν Ἀμυμώνην.
Λητώ(;) φέρουσα τὴν παῖδα Μελίβοιαν(;). Νέμεσις. Ἴσις, κλπ.
Σχεδὸν πάντες οἱ τύποι οὗτοι ἀπεικονίσθησαν παρὰ Imhoof καὶ
Gardner, *Numismatic Commentary on Pausanias*, ὁπόθεν
ἐλήφθη ὁ ἀνωτέρω κατάλογος.

Ἐπίδαυρος. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις
διάσημος κυρίως ἕνεκα τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, οὗ ἡ λατρεία
μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν νομισμάτων αὐτῆς.

Περὶ τὰ 350-330 (:) π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ δαφνοστεφής.	ΕΓ' ἐν στεφάνῳ . Ἀ Αἰγινήτ. ἡμιδρ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος.	Ε ἐν στεφάνῳ . . Ἀ Ὁβολ.
Ε	Π Ἀ 1/4 Ὁβολ.

Περὶ τὰ 330-280 π. Χ. ἢ βραδύτερον

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (Gardner, <i>Types</i> , Πίν. XII. 21.)	ΕΓ' Ἀσκληπιδὸς καθήμενος ἐπὶ θρό- νου, κρατῶν σκῆπτρον, ἐκτείνων δὲ τὴν ἐτέραν τῶν χειρῶν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ὄψεως. Παρ' αὐτῷ κύων καθήμενος . Ἀ Ἀττικὴ δραχμή.
---	---

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο νόμισμα πιθανῶς ἀνῆκον εἰς τὴν ἐποχὴν

τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς κοπὲν κατὰ τὸν Ἀττικὸν κανόνα¹, εἶνε μεγάλου ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἐπειδὴ λεπτομερέστατα συμφωνεῖ πρὸς τὴν ὑπὸ Παυσανίου (II, 27) περιγραφὴν τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ, ἔργου Θρασυμήδους τοῦ Παρίου, μαθητοῦ τοῦ Φειδίου. Ὁ παρ' αὐτῷ κύων εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις ἐφύλασσε αὐτόν, ὅτε παῖς ὢν ἐξετέθη ἐπὶ τοῦ ὄρους Τιθίου καὶ ἐθηλάσθη ὑπὸ αἰγός.

Χαλκᾶ μετὰ τὸ 350 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ δαφνοστεφής.

ΕΠ Ἡπίονη ἡ σύζυγος τοῦ Ἀσκληπιοῦ φέρουσα φιάλῃν. Ἐνίοτε δὲ ἐν τῷ πεδίῳ σύμβολον σικύα (πβλ. Πaus., II, 27, 5, II, 29, 1).
 A .65

Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ.

ΕΠ Αἰξ κατακεκλιμένη . . . A .65

Ὁμοίως.

ΕΠ Ὀφίς συνεσπειρωμένος. A .5

Ὁμοίως.

ΕΠ Θυματήριον μεταξὺ δύο σικυῶν
 A .5

Ὁμοίως.

Ε ἐν στεφάνῳ A .45

Ἐν ἔτει 243 π. Χ. ἡ Ἐπίδαυρος ἐγένετο μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας (ἴδε σελ. 526).

Αὐτοκρατορικά—ἀπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρι Σεβήρου Ἀλεξάνδρου. Ἐπιγρ. ΙΕΡΑΣ, ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ, ΑΣΚΗΠΙΕΙΑ, κτλ. κατ' ἀναφορὰν πρὸς τοὺς Ἀσκληπιείους ἀγῶνας τοὺς πανηγυριζόμενους ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐκάστην πενταετίαν. Τύποι—Ποιμὴν εὐρίσκων τὸν Ἀσκληπιὸν θηλαζόμενον ὑπὸ αἰγός. Ἀσκληπιὸς καθήμενος μετὰ κυνὸς καὶ ὄφεως. Ἀσκληπιὸς ἱστάμενος. Ὑγίεια ἱσταμένη ἐν ναῷ κυκλικῷ. Ποσειδῶν ἱστάμενος, κτλ.

Ἐρμιόνη. Ἀρχαία Δρυοπικὴ πόλις ἐπὶ τῶν νοτίων ἀκτῶν τῆς Ἀργολίδος, γνωστὴ κυρίως ἕνεκα τοῦ ἐν αὐτῇ ἱεροῦ Δήμητρος

¹) Τὸ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Μονάχου κομμάτιον ἔλκει 71 κ. Εἶνε ὅθεν δυνατόν τὰ νομίσματα ταῦτα νὰ εἶνε Αἰγινητικὰ δραχμαὶ ἡλαττωμένης ὀλκῆς.

τῆς Χθονίας, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας ἤγοντο ἐτήσιοι ἑορταὶ καλούμεναι Χθόνια.

Περὶ τὰ 350-322 π. Χ.

Κεφαλὴ Δήμητρος στάχυσιν ἐστερ- μένη. Ὅμοίως.	<table border="0"> <tr> <td>ΕΡ</td> <td>ἐν στεφάνῳ σταχύων.</td> <td>Ρ</td> <td>Τριώβ.</td> </tr> <tr> <td>Ε·Ρ</td> <td>Λαμπὰς ἐν στεφάνῳ σταχύων.</td> <td>Ρ</td> <td>Ὁβολ.</td> </tr> </table>	ΕΡ	ἐν στεφάνῳ σταχύων.	Ρ	Τριώβ.	Ε·Ρ	Λαμπὰς ἐν στεφάνῳ σταχύων.	Ρ	Ὁβολ.
ΕΡ	ἐν στεφάνῳ σταχύων.	Ρ	Τριώβ.						
Ε·Ρ	Λαμπὰς ἐν στεφάνῳ σταχύων.	Ρ	Ὁβολ.						

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τὰ ἀργυρᾶ· ἡ ἐξῆς ὅμως διαφορὰ δύναται νὰ σημειωθῇ:—

Κεφαλὴ Δήμητρος κατ' ἐνώπιον.	ΕΡ	ἐν στεφάνῳ.	Α	·65
-------------------------------	----	-------------	---	-----

Περὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἴδε σελ. 526.

Αὐτοκρατορικά— ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. Ἐπίρρ. ΕΡΜΙΩ· ΝΕΩΝ. Τύποι— Ἑρμῆς, Ποσειδῶν (Παυσ., Π. 35, 1), Ζεὺς, Κυβέλη, Θύτης ἄγων δάμαλιν πρὸς θυσίαν (Παυσ. Π. 35, 6), Τύχη ἱσταμένη (Παυσ. Π. 35, 3), Ἀφροδίτη μετὰ τοῦ Ἑρωτος (Παυσ. Π. 34, 11), Διόνυσος, κτλ.

Κλεωναί, μικρὰ πόλις ἐπὶ τῆς ἀπὸ Κορίνθου εἰς Ἄργος ὁδοῦ, περὶ τὰ εἴκοσι μίλια πρὸς βορρᾶν τῆς τελευταίας. Οἱ ἀγῶνες τῶν Νεμέων ἐπανηγυρίζοντο ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῆς. Ἐν Κλεωναῖς ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἡρακλέους ἐπὶ τῆς θέσεως, ἔνθα οὗτος ἐφόνευσε τὸν Εὐρυτον (Διοδ., IV. 33).

Πέμπτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρακλέους πωγωνοφόρου ἐν λεοντῇ.	<table border="0"> <tr> <td>Μέγα Κ,</td> <td>οὗ ὄπισθεν δύο ἐγκοίλα τε- τραγωνίδια, τὸ δ' ὅλον ἐν τετρα- γώνῳ ἐγκοίλῳ.</td> <td>Ρ</td> <td>Ὁβολ.</td> </tr> </table>	Μέγα Κ,	οὗ ὄπισθεν δύο ἐγκοίλα τε- τραγωνίδια, τὸ δ' ὅλον ἐν τετρα- γώνῳ ἐγκοίλῳ.	Ρ	Ὁβολ.
Μέγα Κ,	οὗ ὄπισθεν δύο ἐγκοίλα τε- τραγωνίδια, τὸ δ' ὅλον ἐν τετρα- γώνῳ ἐγκοίλῳ.	Ρ	Ὁβολ.		

Τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΚΛΗ νομίσματα, ἅτινα κατετάσσοντο πρότερον εἰς τὰς Κλεωνάς, ἀπεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Prokesch-Osten (*Arch. Zeit.*, 1849 καὶ *Ined.*, 1854) εἰς τὸν Κλείτορα τῆς Ἀρκαδίας.

Περὶ συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας ἴδε σελ. 526.

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Κομμόδου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΚΛΕΩΝΑΙΩΝ. Νόμισμά τι τοῦ Σεβήρου φέρει τύπον Ἀσκληπιοῦ καθήμενου, ὡς ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Ἐπιδαύρου τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ. Ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοκρατορικῶν τύπων μνημονευτέον ἄγαλμα ἀρχαῖκόν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀντίγραφον ἰσως τοῦ ὑπὸ Παυσανίου μνημονευομένου (Π. ΙΒ', 1) ἔργου τοῦ Διποίνου καὶ Σκύλλιδος. Ἴσις Φαρία, Τύχη, κτλ.

Μέθανα. Ἀσημος πόλις, ὀλίγα μίλια πρὸς βορρᾶν τῆς Τροιζῆνος. Ὁ Παυσανίας (Π, 34) μνημονεύει θερμῶν πηγῶν ἀναβρυσασῶν παρὰ τὴν πόλιν ταύτην κατὰ τοὺς χρόνους Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ. Τὸ ὅλον τῆς χώρας παρουσιάζει ἀκόμη τεκμήρια ἰσχυρᾶς ἡφαιστειογενοῦς ἐνεργείας. Ἐκ τούτου ἡ λατρεία τοῦ Ἡφαίστου καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Περὶ τὰ 350-322 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡφαίστου μετὰ πύλου κω- | ΜΕΘ ἐν στεφάνῳ σταχύων. *Μ* 65 νικοῦ.

Αὐτοκρατορικά — Ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΜΕΘΑΝΑΙΩΝ. *Τύποι* — Ζεὺς. Ποσειδῶν. Ἀθηνᾶ. Ἀρτεμις κυνηγέτις. Ἀφροδίτη ἱσταμένη κατ' ἐνώπιον, γυμνὴ τὰ ἄνω τῆς ὀσφύος, κρατοῦσα δὲ τὴν κόμην δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ὡς ἀπομάσσουσα αὐτὴν μετὰ λουτρόν.

Μέδεια, παρὰ τὴν Τίρυνθα. Μικρὰ χαλκᾶ νομίσματα ἐκ τοῦ τέλους τοῦ τετάρτου αἰῶνος (*Arch. Zeit.*, 1843, 150 καὶ *Rev. Arch.*, 1845, I. 108).

Κεφαλὴ Ἥρας τῆς Ἀργείας. | ΜΙ Πτηνὸν ἐπὶ κλάδου. *Μ* 45

Τίρυνς. Ἄν καὶ ἡ παλαιὰ αὕτη πόλις κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἀργείων περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν καὶ αἱ Μυκῆναι (468 π. Χ.), πρὸς δὲ ἂν καὶ οὐδέποτε ἀναφέρεται ὡς ἐκ νέου κατοικηθεῖσα, ὅμως τὰ ἐξῆς χαλκᾶ νομίσματα ἀποδεικνύουσι σαφῶς τὸ ἐναντίον, ἐπεὶ δὴ ταῦτα ἀνήκουσιν ἀναμφιβόλως εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα π. Χ. *Ἐπιγραφαὶ* ΤΙΡΥ, ΤΙΡΥΝ (ἐνίοτε R) καὶ ΤΙΡΥΝΘΙΩΝ.

Κεφαλή γυναικεία. (*Rev. Num.*, Δένδρον φοίνικος Α .4
1864, Πίν. VII, καὶ 1865, σ. 153.)

Τροϊζήν, κειμένη ἐπὶ εὐφόρου παραθαλασσίῳ πεδιάδος ἐν τῇ ΝΑ. γωνίᾳ τῆς Ἀργολίδος. Ἐμυθολογεῖτο ὅτι ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἤρισαν περὶ τῆς χώρας τῶν Τροϊζηνίων. Διὸ ἀμφότεραι αἱ θεότητες αὗται ἐλατρεύοντο ἡνωμέναι ἐν τῇ πόλει. Διὰ τοῦτο, ὡς ὁ Πausanias παρατηρεῖ (II. 30), ἡ τρίαίνα καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀθηνᾶς ἐτέθησαν ἐπὶ τοῦ νομίσματος «καὶ δὴ καὶ νόμισμα αὐτοῖς τὸ ἀρχαῖον ἐπίσημα ἔχει τρίαίναν καὶ Ἀθηνᾶς πρόσωπον». Ἡ Τροϊζήν ἀρχαίῳθεν συνεδέετο στενωπὸς πρὸς τὰς Ἀθήνας, ὅπερ ἐξηγεῖ τὸ γεγονός, ὅτι αὕτη εἶνε ἡ μόνη Πελοποννησιακὴ πόλις, ἥτις ἐποιεῖτο χρῆσιν τοῦ Ἀττικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Περὶ τὰ 430-400 π. Χ. ἡ ἀρχαιότερον.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος κατ' ἐνώπιον.	TPO Τρίαίνα ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ 61 κ.
Ὅμοίως.	» Ὅμοίως Ρ 10 κ.
Ὅμοίως.	» Ὅμοίως Ρ 46 κ.

Περὶ τὰ 400-322 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος (Θεαρίου;)	TPO Τρίαίνα. Ρ Ἀττικὴ δραχμή.
Ὅμοίως.	» Ὅμοίως Ρ Ἀττικὸν τριώβολ. καὶ ὀβολ.
Ὅμοίως.	» Διπλῇ τρίαίνα. Ρ Ἀττικ. διώβ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	TPO Τρίαίνα Α .65
Κεφαλή Ποσειδῶνος.	» Ὅμοίως Α .65
Κεφαλή Ἀπόλλωνος (Θεαρίου;)	» Ὅμοίως Α .55

Περὶ ἄλλων διαφορῶν, ἴδε Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 181.

Ὁ μαντικὸς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος Θεαρίου ἵστατο ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Τροϊζήνος (Πaus., II. 31, 5).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Κομμόδου μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου. *Επιγρ.*, ΤΡΟΙΖΗΝΙΩΝ. Τύποι — Ναὸς Ἀθηνᾶς Σθονιάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως (Πaus., II. 32, 5). Ἀρχαῖκόν ἄγαλμα Ἀθηνᾶς

Σθενιάδος. "Αρτεμις μετὰ κυνὸς διώκουσα ἔλαφον, πιθανῶς "Αρτεμις ἢ Λυκία, ἧς ὁ ναὸς ἵστατο παρὰ τὸ θέατρον καὶ ἐλέγετο ὅτι ιδρύθη ὑπὸ τοῦ Ἰππολύτου (Παυσ., Π. 31, 4). "Αρτεμις Λυκία (;) κρατοῦσα κεφαλὴν λύκου (;). Ἀπόλλων μετὰ βέλους ἐρειδόμενος ἐπὶ τρίποδος, Διόσκουροι ἱστάμενοι (Παυσ., Π. 31, 6). Ζεὺς ἱστάμενος. Ἰππόλυτος ὡς κυνηγὸς μετὰ κυνὸς παραπλεύρως αὐτῷ, ἐρειδόμενος δὲ ἐπὶ κορμοῦ δένδρου (Παυσ., Π. 32, 1). Ἰππόλυτος μετὰ κυνὸς καὶ ἵππου. Ἰππόλυτος ὠπλισμένος πρὸ τῆς Φαίδρας. Ἀφροδίτη Νυμφία (;) ἱσταμένη (Παυσ., Π. 32, 7). Ἀσκληπιὸς ἱστάμενος. Κρήνη σχήματος κίονος μετὰ λέοντος ἐπ' αὐτῆς καθημένου καὶ λεκάνης πρὸ αὐτῆς, ἐν ᾗ καταρρέει ὕδωρ (πρβλ. Παυσ., Π. 32, 4). Θησεὺς ἐγείρων τὸν βράχον ἢ φρονεῦον τὸν Μινώταυρον (Παυσ., Π. 32, 7). Τύχη ἱσταμένη πρὸ βωμοῦ, κτλ.

Σχεδὸν πάντες οἱ αὐτοκρατορικοὶ οὔτοι τύποι ἐκτενῶς ἐξετάζονται καὶ ἀπεικονίζονται ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Imhoof καὶ Gardner, *Numismatic Commentary on Pausanias*, σελ. 47. Τὸ νόμισμα μετὰ τοῦ τύπου Ἀρτέμιδος τῆς Λυκίας φερούσης κεφαλὴν λύκου ἐμνημονεύθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Sestini (*Num. Vet.* σ. 215), πιθανώτατα ὅμως οὗτος ἠπατήθη, ὡς πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος κρατούμενον ἀντικείμενον.

ΑΡΚΑΔΙΑ

[A. von Sallet *Zeitschrift für Numismatik*, II. 189. J. Friedlaender, *Δὺτόθι*, II, 146. Imhoof-Blummer, *Δὺτόθι*, III 289 R. Weil *Δὺτόθι*, IX 18].

"Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῆς Ἀρκαδίας ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς διαλύσεως τῆς ἀρχαίας μοναρχίας ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος π. Χ. μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἀγόμεθα ἐκ τῆς ἱστορίας νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ χώρα ἦτο κατατετμημένη εἰς ἀριθμὸν τινα ἀνεξαρτήτων διαμερισμάτων ἄνευ οὐδενὸς πολιτικοῦ δεσμοῦ ἐνότητος.

"Ὅμως τὸ τοιοῦτον δὲν ἐπικυροῦται ὑπὸ τῆς παλαιᾶς Ἀρκαδικῆς νομισματοκοπίας.

Ἡ ἐκτενὴς σειρά τῶν ἀρχαίων συμμαχικῶν νομισμάτων τῆς Ἀρκαδίας τῶν ἐπιγεγραμμένων AR, ARKA, ARKADIFON, ARKADIKON, κτλ., ἐκτεταμένη ἀπὸ τῶν μέσων περίπου τοῦ ἔκτου μέχρι τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ πέμπτου αἰῶνος π. Χ. ἀποδεικνύει ἐπαρκέστατα, ὅτι οἱ Ἀρκάδες μεθ' ὅλας τὰς συνεχεῖς αὐτῶν δι-
 χονοίας διετήρησαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, πλέον τι ἀπλῆς παρα-
 δόσεως πολιτικῆς ἐνότητος, ἐπειδὴ ἡ συμμαχικὴ νομισματοκοπία
 προϋποθέτει ἕτερα συμμαχικὰ καθεστῶτα, ὧν ἡ μνήμη δὲν περιε-
 σῶθη ἱστορικῶς μέχρις ἡμῶν.

Περὶ τὰ 550-420 π. Χ.

Ζεὺς (Λυκαῖος;) καθήμενος ἐπὶ θρό-
 νου (ἢ σπανίως ἰστάμενος) στη-
 ριζόμενος ἐπὶ σκήπτρου· ὑπεράνω
 δὲ τῆς προτεταμένης αὐτοῦ δεξιᾶς
 χειρὸς, ἀνίσταται ὁ ἀετὸς αὐτοῦ.
 (Gardner, *Types*, Πίν. III, 15,
 16, 43, 50.)

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ἢ Δεσποίνης (·)
 διαφοροτρόπως ἀπεικονιζομένη ἐν
 κατατομῇ ἢ τὰ τρία τέταρτα κατ'
 ἐνώπιον. Τεχνοτροπία ἀπὸ ἀρχαί-
 κης μέχρι μεταβατικῆς. Τὸ ὅλον
 ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. . . .
 Ρ Τριῶβολ. καὶ ὀβολοί.

Ὡς νομισματοκοπεῖον τῆς σειρᾶς ταύτης θεωρεῖται γενικῶς τὸ ἀρχαῖον ἱερὸν τοῦ Διὸς Λυκαίου ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Λυκοσοῦρας. Ἐνταῦθα ἐπανηγυρίζοντο καθ' ὠρισμένας περιό-
 δους ἑορταὶ καλούμεναι Λύκαια, τὰ δὲ κατὰ τὰς τοιαύτας εὐκαιρίας
 κοπτόμενα νομίσματα ἔφερον τὸ κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν συνη-
 θροισμένων Ἀρκάδων. Πρβλ. τὰ ἀνάλογα ἀρχαῖα συμμαχικὰ νομί-
 σματα τῶν Φωκαίων (σελ. 425). Ἡ καλουμένη Δέσποινα θεὰ ἦτο
 θυγάτηρ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Δήμητρος. Ὁ Πausanias ἐν τῇ
 περιγραφῇ τοῦ παρὰ τὴν Λυκόσουραν ἱεροῦ αὐτῆς (VIII. 37) δὲν
 ἀποκαλύπτει τὸ ἀληθὲς αὐτῆς ὄνομα εἰς τοὺς ἀμυήτους.

Ἐντούτοις ἡ ἀνωτέρω ἀπονομή τῶν Ἀρκαδικῶν συμμαχικῶν
 νομισμάτων εἰς τὸ κοινὸν ἱερὸν τῶν Ἀρκάδων δὲν ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ
 τοῦ Imhoof-Blumer, προτείναντος ἀρκετὰ ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα
 πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὅτι πᾶσα ἡ κλάσις τῶν νο-
 μισμάτων τῶν φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν Ἀρκαδικὸν ἐξεδόθη κατὰ τὸν
 πέμπτον αἰῶνα ἐν τῇ πόλει τῆς Ἠραίας (Mon. Gr., σελ. 196).

Συγχρόνως πρὸς τὸ συμμαχικὸν τοῦτο νόμισμα πολλαὶ τῶν Ἀρκαδικῶν πόλεων ἔκοψαν νομίσματα μετὰ τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν ἐγγυωρίων τύπων πρὸς κυκλοφορίαν ἐν ταῖς κτήσεσιν ἐκάστης αὐτῶν.

Ἀπὸ τοῦ 420 περίπου μέχρι τοῦ 370 π. Χ. δὲν ἐκόπησαν νομίσματα ἐν ὀνόματι τῶν Ἀρκάδων ὡς κοινοῦ· μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ἔμως νίκην τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐν ἔτει 371 π. Χ. ἢ ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀντισπαρτιατικὴ μερίς συνέστησεν ἐκ νέου τὴν Παναρκαδικὴν συμπολιτείαν. Τὸ νέον κέντρον καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς ἀναβιωσάσης ἐνώσεως ἦτο ἡ **Μεγαλόπολις** κτισθεῖσα ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἐλισοῦντος παρὰ τὰ ὄρια τῆς Λακωνίας.

Τὰ νομίσματα τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀρκάδων ἔσχον τοὺς τύπους αὐτῶν ἐκ τῆς λατρείας τοῦ Διὸς Λυκαίου καὶ τοῦ Πανός, οὗ τὸ ἱερόν ἔκειτο ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους.

Περὶ τὰ 370-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς Λυκαίου.

(Πίναξ ΚΑ'. 5.)

Πάν καθήμενος ἐπὶ βράχου, ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ τὴν καλαύροπα στηριζομένην ἐπὶ τοῦ βράχου. Παρὰ πόδας αὐτοῦ ἡ σῦριγξ, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ ΑΡΚ (μονογρ.). Ἐπὶ τοῦ βράχου τὸ ὄνομα τοῦ σφραγιδογλύφου ΟΛΥΜ ἢ ΧΑΡΙ Ρ Στατήρ.

Κεφαλὴ Πανός νεαροῦ μετὰ βραχέων κεράτων.

(Ζ. f. Ν., IX, Πίν. II, 5.)

Τὸ Ἀρκαδικὸν μονογράφημα ΑΡΚ, οὗ κάτω, σῦριγξ . . Ρ Ὀβολός.

Ὅμοιως (Ἀντόθι, Πίν. II, 6).

Ὅμ. μετ' ὀνομάτων ἀρχόντων ΠΟ καὶ ΟΕ Α · 65

Κεφαλὴ Διὸς Λυκαίου (Ἀντ. Π. II, 6).

Ὅμ. Σῦριγξ καὶ κεραυνός . . Α · 7

Τὰ δύο ὀνόματα ἐπὶ τῶν χαλκῶν τούτων νομισμάτων εἶνε πιθανῶς τὰ τοῦ Ποσειδάωνος καὶ Θεοξένου, δύο τῶν δέκα οἰκιστῶν τῆς Μεγαλοπόλεως (Παυσ., VIII. 27, 2).

Κεφαλή Διδς Λυκαίου.

(Z. f. N., IX. Πίν. II, 11, 12.)

Πάν καθήμενος ἐπὶ βράχου. Ἐν τῷ
 πεδίῳ τὸ Ἀρκαδικὸν μονογρ. ΑΡΚ
 Α Τριώβολ.

Τὰ νεώτατα τῶν κομματίων φέρουσιν ἀετὸν ἐν τῷ πεδίῳ ἢ
 μονογράφημα.

Ἄν καὶ ἡ Μεγαλόπολις ἀντεποιεῖτο τοῦ δικαιώματος τοῦ κό-
 πτειν νόμισμα πρὸς χρῆσιν τῆς Ἀρκαδίας, ἐν τούτοις μόνον ἐπὶ
 χρόνον βραχύτατον ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀπαίτησις αὕτη ὑπὸ τῶν ἄλ-
 λων Ἀρκαδικῶν πόλεων, ὡς τεκμηριούται μεγάλως ὑπὸ τῶν
 ἐγχωρίων στατήρων τοῦ Φενεοῦ, Στυμφάλου κ.λ.π. πόλεων
 ἀρξαμένων νὰ κόπτωσι νομίσματα μετὰ τὴν ὀλεθρίαν μάχην τῆς
 Μαντινείας (362 π. Χ.). Ἐν τούτοις αἱ σειραὶ τῶν Ἀρκαδικῶν
 τριωδύλων ἐξηκολούθουν ἐκδιδόμεναι ἐν Μεγαλοπόλει μέχρι τοῦ
 300 π. Χ., ὅτε τὸ Ἀρκαδικὸν μονογράφημα ἐξαφανίζεται ἀντικα-
 θιστάμενον ὑπὸ τῶν γραμμάτων ΜΕΓ (ἴδε Μεγαλόπολιν).

Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀδριανοῦ ἡ λατρεία τοῦ Ἀντινοῦ
 καθιερώθη τὰ μάλιστα ἐν Μαντινείᾳ, τῇ μητροπόλει τοῦ Βιθυνίου,
 πατρίδος τοῦ Ἀντινοῦ. Πιθανῶς δὲ ἐν μιᾷ τῶν πρὸς τιμὴν τοῦ
 νέου τούτου θεοῦ ἐορτῶν, θὰ ἀφιέρωσε Βετούριός τις τὰ ἐξῆς με-
 γάλα νομίσματα « τοῖς Ἀρχάσι ».

ΒΕΤΟΥΡΙΟΣ, Προτομή τοῦ Ἀντινοῦ

(Mionnet, II, 245.)

ΤΟΙΣ ΑΡΚΑΣΙ Ἴππος βαδίζων δεξιᾷ
 Α 1-35

Ἄλεια, μικρὰ πόλις μετὰξὺ Ὀρχομενοῦ καὶ Στυμφάλου,
 ἔχουσα νᾶν Ἀρτέμιδος Ἐφεσίας (Παυσ., VIII, 221.).

Περὶ τὰ 430-370 π. Χ.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος.

ΑΛ Τόξον Α Ὀβολ.
 (Imhoof, *Choix*, Πίν. III, 82.)

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

ΑΛΕΑ ἐν στεφάνῳ Α 6

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526.).

Ἀλίφειρα. Ἰδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Ἀντιγόνεια. Ἰδε Μαντίνειαν (σελ. 564).

Ἀσέα. Ἰδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Γόρυς. Ἰδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Δίπαα. Ἰδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Ἐλισφάσιοι. Ἰδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Ἡραία. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἄνω Ἀλφειοῦ καὶ ἦτο ἡ σπουδαιοτάτη τῶν πόλεων τῆς δυτικῆς Ἀρκαδίας. Μέχρι τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ. οἱ Ἡραιεῖς φαίνεται ὅτι κατῴκουν «κατὰ κώμας» διηρημένοι (Hicks, *Manual of Gr. Inser.*, σ. 7). τὰ ἀρχαιότατα ὅμως τῶν νομισμάτων τῆς Ἡραίας ἀποδεικνύουσιν ὅτι αἱ κῶμαι αὗται ἀπετέλουν μίαν μόνον κοινότητα. Πρβλ. ὡσαύτως τὴν συνθήκην Ἡραιέων καὶ Ἡλείων (Hicks, *ε. δ.*).

Περὶ τὰ 550-500 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἡρας, πεπλοφόρος, ἀρχαϊκῆς ἀκόμψου τεχνοτροπίας.	ΕΡΑ, ΕΡ, Ε, κλπ. (συνήθως ἐπ' ἀριστερά), ἐνίοτε μεταξὺ δύο κεκλασμένων γραμμῶν ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Τριῶβολ καὶ ὀβολ.
---	--

Μεταξὺ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ Ε'. αἰῶνος δὲν φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν νομίσματα ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἡραιέων, ἀλλ' ὡς ὁ Imhoof-Blumer κατέδειξε δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἐκόπη καθ' ἅπασαν τὴν περίοδον ταύτην ἐν Ἡραίᾳ ἢ πλουσία σειρὰ τῶν φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν Ἀρκαδικὸν τριωβόλων, εἰς τρόπον ὥστε δυνατὸν τὸ νομισματοκοπεῖον τῆς Ἡραίας νὰ διετέλει ἐν ἐνεργείᾳ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐπαμεινώνδου.

Περὶ τὰ 420-370 π. Χ.

Ἀετὸς μετὰ ὄφως ἐν τοῖς δρυξίν αὐτοῦ, κατ' ἀντιγραφὴν τῶν νομισμάτων τῆς Ἡλίδος.	ΕΡΑΙ Κυνηγὸς νεαρὸς (Ἡραῖος δ οἰκιστῆς) καθήμενος, στηριζόμενος ἐπὶ δόρατος καὶ κρατῶν τόξον. Ρ Ὀβολός.
--	---

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Κο- ρινθιακοῦ.	ΕΡΑ (ἐπ' ἀριστ.). Τρία μεγάλα Ε ἐν τετραγ. ἐγκοίλῳ. Ρ Τριημιωβ.
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος (;)· πρὸ αὐτῆς τόξον.	ΗΡΑ (ἐπ' ἀριστ.). Μέγα Ε ἐν τε- τραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Ὀβολός.
Μορφὴ ἀνδρική, κερασφόρος ὡς φαί- νεται, ἰσταμένη, στηριζομένη ἐπὶ δόρατος, ἔχουσα δὲ τὸν πόδα ἐπὶ βράχου.	Η-Ρ Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης . . . Ρ Ὀβολός.
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος ἢ Ἀθηνᾶς.	Η Καθέτως ἐπὶ τῆς μέσης κεραί- ας τοῦ γράμματος εὐρηται τό- ξον. . . . Ρ Ὀβολός.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Η ἐν πεδίῳ ἐπιπέδῳ, σύμβολον δ' ἐνίοτε, τόξον. . . . Α .7-6

Περὶ τὰ 322-280 π. Χ., ἡ βραδύτερον.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἐπὶ τῶν στατή- ρων τοῦ Ἀλεξάνδρου. (Zeit. f. N., VII, Πίν. VIII. 7.)	Η διὰ μέσου τῆς κεραίας τοῦ οὐοίου ἢ ἐπιγραφῇ ΗΡΑΕΩΝ καὶ ΟΕ ἢ ΟΕΟ . . . Ρ Τριώβολ.
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος.	Ὀμ. ΗΡΑ καὶ ΟΕ . . Ρ Ὀβολός.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	Η Ἀρτεμις κλίνουσα τὸ γόνυ καὶ κρατοῦσα τόξον Α .7

Περὶ πολλῶν ἄλλων διαφορῶν ἴδε Imhoof, *Monn. Gr.*, σελ. 189 κ. ἐξ.

Ἴδε ὡσαύτως Ἀρχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Αὐτοκρατορικά—Σεβήρου καὶ Καρακάλλα. Ἐπιγρ. ΗΡΑΙΩΝ.
Τύποι—Ἀρχαϊκὸν ἰστάμενον ἄγαλμα Ἡλίου γυμνοῦ, κατ' ἐνώ-
πιον. Ὁ ποτάμιος θεὸς Ἀλφειὸς μετὰ βοός πρὸ αὐτοῦ καὶ ἰχθύων
κάτωθι, κτλ.

Θεοισύα. Ἴδε Ἀρχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Θέλπουσα, ἡ λαβοῦσα τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀπὸ τῆς νύμφης Θελ-
ούσης, θυγατὶς τοῦ ποταμοῦ Λάδωνος παραποτάμου τοῦ Ἀλ-
φειοῦ ἐν τῇ δυτικῇ Ἀρκαδίᾳ. Ἡ Δήμητρα ἐλατρεύετο ἐν Θελούσῃ
ὑπὸ τῷ ὀνόματι Ἐρινὺς (Παυσ., VIII. 25). Ἐπὶ δὲ τῶν ὄχθων τοῦ
Λάδωνος ἐγεννήθη ὁ μῦθος τῆς καταδιώξεως τῆς Δήμητρος ὑπὸ

τοῦ Ποσειδῶνος, ὅτε ἵνα διαφύγῃ μετεβλήθη αὕτη εἰς φορβάδα. Ὁ θεὸς ὅμως δὲν ἠπατήθη οὕτως ἀλλὰ μετεμόρφωσεν ἑαυτὸν εἰς ἵππον. Ἐκ τῆς ἐνώσεως ταύτης ἐγεννήθη ὁ θαυμάσιος ἵππος Ἀρίων, ἀρκαδιστὶ Ἐρίων καλούμενος (Ἴδε *Zeit. f. Num.*, I, σ. 125).

Περὶ τὰ 400-370 π. Χ. καὶ ἐραδύτερον.

Κεφαλὴ Δήμητρος Ἐρινύος.

⊙ Ἴππος (Ἀρίων) ἀνορθούμενος. οὐ
ὑπεράνω ΕΡΙΩΝ . Α' Ὀβολός.

⊙ ΕΛ Ὅμοιως.

ΕΡΙΩΝ Ἴππος ἀνορθούμενος (Ἀρίων)
Α' 7

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Μετὰ τὸ 146 π. Χ. περίου.

Κεφ. Ἡλίου ἀκτινοστεφής, δεξ. | ⊙ ΕΛ ἐν στεφάνῳ δάφνης . . Α' 7

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. Ἐπιγρ., ΘΕΛΠΟΥ-
ΡΙΩΝ Τύπος — Πᾶν νεαρὸς στηριζόμενος ἐπὶ καλαύροπος, θέτων δὲ
τὴν χεῖρα ἐπὶ κορυφῆς καλάμων. Ὁ τύπος οὗτος ἐξηγήθη ὑπὸ τοῦ
Imhoof-Blumer (*Zeit. f. Num.*, I. 134). Παριστᾷ τὸν Πᾶνα συλ-
λαμβάνοντα τὴν νύμφην Σύριγγα, παραχρῆμα εἰς κάλαμον με-
ταμορφωθείσαν, «Ὁ Πᾶν οὖν ἐδίωκεν αὐτὴν δρόμον ἐρωτικόν, τὴν
δ' ὅλη τις δέχεται δασεῖα φεύγουσαν. Ὁ δὲ Πᾶν κατὰ πόδας εἰσθορῶν,
ᾧρεγε τὴν χεῖρα ὡς ἐπ' αὐτήν. Καὶ ὁ μὲν ᾤετο τεθηρακέναι καὶ
ἔχεσθαι τῶν τριχῶν, καλάμων δὲ κόμην εἶχεν ἡ χεὶρ» (Ἀχιλλεύς
Τάτιος, VIII, 6)

Καλλίστα. Ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Καφύαι. Αὐτόνομα χαλκᾷ νομίσματα χρόνων ὀψίμων.

Κεφαλὴ νεαρὰ ἀνδρός.

⊙ ΚΑΦΥ Ἀρτεμις φέρουσα δύο δᾶδας
Α' 65

Ἀρτεμις ἡ Κνακαλησία (Παυσ., VIII. 23, 3). Ἴδε ὡσαύτως
Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. Ἐπιγρ., ΚΑΦΥΙ-
ΑΤΩΝ. Τύποι — Ποσειδῶν (Παυσ., ἐ. ἀ.), Τύχη, Ἀρτεμις, κτλ.

Κλείτωρ, μεταξὺ Φενεοῦ καὶ Ψωφίδος (*Zeit. f. Num.*, II. 168, III. 280, IX. 19).

Περὶ τὰ 450 π. Χ., καὶ βραδύτερον.

ΚΛΕΤΟ Ἴππεὺς γυμνός.	Τετράγωνον ἐγκοίλων σχήματος ἀνε- μούλου Ρ Τριώβολ.
Πρόσθιον ἵππου μετὰ χαλινού.	Ὅμοιως Ρ Τριώβολ.
Κεφαλὴ ἵππου.	Ξ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Ἡμιώβ.
Ἴππος ἐλεύθερος.	Ε ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Ἡμιώβ.

Περὶ τὰ 400-322 π. Χ. καὶ πρότερον.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΚΛΗ Ἴππος Ρ Ὀβολός.
Ὅμοιως.	» Ὅμοιως Α .6
Κεφαλὴ Ἡλίου κατ' ἐνώπιον.	» Ταῦρος κυρίσσω· ὑπεράνω, ἐνίο- τε, μικρὸς κένταυρος . Ρ Τριώβ.
Ὅμοιως.	ΚΛΗ (μονογραφ.) Α .5
Ὅμοιως, ἐν κατατομῇ.	ΚΛΗ ἐν στεφάνῳ δάφνης . . Α .4

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἐσφαλμένως ἀπεδίδοντο πρότερον εἰς τὰς Κλεωνάς· Imhoof, *Monn. Gr.*, σ. 189.

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Αὐτοκρατορικόν, Δόμνης. Ἐπιγρ., ΚΛΕΙΤΟΡΙΩΝ. Τύπος, Ἀ-
σκληπιός.

Λουσοί. Ἴδε Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Μαντίνεια. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Μαντινείας, τῆς ἀρ-
χαιοτάτης καὶ ἰσχυροτάτης πόλεως τῆς ἀνατολικῆς Ἀρκαδίας,
ἄρχονται βραχὺ μετὰ τὸ 500 π. Χ., ἀνήκουσι δὲ εἰς δύο κλάσεις.

Περὶ τὰ 500-400 π. Χ.

Ἀρκτος (Fox, <i>Gr. C.</i> , I. Π. IX, 102.)	ΜΑ ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Τριώβ.
Ὅμοιως.	» Δελφίς ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Τριώβολ.
Ὅμοιως.	» Τρεῖς βάλανοι (καρποὶ) ἐν τριγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ Τριώβολ.
Ὅμοιως.	» Τρίαινα ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Τριώβολ.

Κεφαλή ἄρκτου.

Βάλανος.

ΜΑΝ Τρεῖς βάλανοι.

Βάλανος.

ΜΑ Βάλανος ρ Ὀβολός.

ΜΑΝ Μέγα Μ ρ Ὀβολός.

Τρία Τ ρ Τριτεταρτημ.

ΜΑΝ Μέγα Ε ρ Ἡμιωβόλιον.

Ἡ ἄρκτος ἀναφέρεται εἰς τὴν μητέρα τοῦ Ἀρκάδος Καλλι-
στώ, τὴν παρὰ τῆς Ἡρας εἰς ἄρκτον μεταμορφωθείσαν. Αἱ βάλανοι
ὑπενθυμίζουσιν ἡμῖν τὸ δάσος ὄρυων Πέλαγος, ὅπερ περιεύ-
κλου τὸν παρὰ τὴν Μαντίνειαν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος (Παυσ., VIII.
9. 1). Οἱ δ' Ἀρκάδες καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (I. 66)
βαλανηφάγοι ἄνδρες, ἐπειδὴ ἐτρέφοντο δι' ἀκροδρύων (*Zeit. f. Num.*
1873 σελ. 125).

Περὶ τὰ 400-385 π. Χ.

ΜΑΝΤΙ Ἀνὴρ πωγωνόφορος φέρων
πίλον κωνικὸν καὶ χιτῶνα ἀνεζω-
σμένον ὑπὲρ τὴν ὀσφύν, ἱστάμενος
μετὰ κεκαμμένων τῶν κνημῶν,
φέρων δὲ ἐν τῇ μιᾷ τῶν χειρῶν
κάμακα ἀλιευτικὸν πρὸς τὰ κάτω
ἐστραμμένον, διὰ δὲ τῆς ἐτέρας
δεύτερον κάμακα ἐπ' ὤμου.

Κεφαλή κρανοφόρος καὶ πωγωνοφό-
ρος Ἀρεως(;).

ΜΑΝΤΙ Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

Ὅμοιος (Fox, *Gr. C.*, I. 104).

Βωμός, ἐφ' οὗ δύο προτομαὶ Διο-
σκούρων φερόντων πύλους κωνι-
κοὺς καὶ κρατούντων δόρατα ἐπ'
ὤμου ρ Δραχμή.

ΜΑΝΤΙ Κεφαλή Ἀπόλλωνος(;) .
ρ Δραχ.

Κεφαλή γυναικεία μετὰ κόμης κυ-
ματίζουσης ρ Τριώβολ.

Μ ρ Ὀβολός.

Ὁ πρῶτος τῶν τύπων τούτων ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ
Ποσειδῶνος καὶ τῶν Διοσκούρων, ὧν τὸ ἐν Μαντινείᾳ ἱερὸν μνημο-
νεύεται παρὰ Πausανίου (VIII. 9. 2).

Ἐν ἔτει 385 π. Χ. ἡ Μαντίνεια κατεσκάφη ὑπὸ τῶν Σπαρτια-
τῶν, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς πέριξ κώμας.
Μετὰ τὴν ἐκ νέου ἐν ἔτει 370 π. Χ. ἀνέγερσιν τῆς πόλεως δὲν φαί-
νεται ὅτι ἔχοιεν αὐτὴ ἀργυρᾶ νομίσματα, ὑπάρχουσιν ὅμως χαλκᾶ,
ἅτινα βεβαίως εἶνε μεταγενέστερα τοῦ 370 π. Χ.

Μετὰ τὸ 370 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς (ἴδε ὡσαύτως | ΜΑΝ Ἀλιεύς ὡς ἀνωτέρω ἢ τρίαίνα.
Imhoof, *Mon. Gr.* σ. 198 κ. ἐξ.). Α · 65

Ἐν ἔτει 222 π. Χ. ἡ Μαντίνεια ἠλώθη ὑπὸ Ἀντιγόνου τοῦ Δώσωρος, τὸ δ' ὄνομα αὐτῆς μετεβλήθη εἰς Ἀντιγόνειαν. Ὑπὸ τὸ τελευταῖον ὄνομα ἔκοψε συμμαχικὰ νομίσματα ὡς μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας (ἴδε σελ. 526).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Καρακάλλα. Ἐπιγρ. ΜΑΝΤΙΝΕΩΝ.

Ὁ Πausanias πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀδριανοῦ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἀπεδόθη τῇ πόλει.

Μεγαλόπολις κτισθεῖσα ἐν ἔτει 370 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἔκοπτε συμμαχικὰ νομίσματα ἐν ὀνόματι πάντων τῶν Ἀρκάδων μέχρι περίπου τοῦ 300 π. Χ. (ἴδε σελ. 558). Αἱ μεταγενέστεραι δὲ ἐκδόσεις εἶνε αἱ ἐξῆς : —

Περὶ τὰ 300-251, καὶ 244-234 π. Χ.

Κεφαλὴ Διδῆς Λυκαίου.

ΜΕΓ Πᾶν καθήμενος ἐπὶ βράχου
παρ' αὐτῷ, ἀετός. Μονογραφή-
ματα ἀρχόντων . . Α Τριώβολ.

Ὅμοίως.

ΜΕΓ Ὅμ., ἐν στεφάνῳ δρυός. Α · 8

Ὅμοίως.

» Ἀετός ἢ κεραυνὸς ἐν στε-
φάνῳ δρυός Α · 7

Τὰ ἀνωτέρω νομίσματα ἀνήκουσιν, ὡς φαίνεται, εἰς τοὺς χρό-
νους τῆς ἐν Μεγαλοπόλει τυραννίας τοῦ Ἀριστοδήμου. Μετὰ δὲ
τὴν ἐν ἔτει 251 π. Χ. δολοφονίαν αὐτοῦ ὑπὸ Δηνοφάνους καὶ Ἐκ-
δήμου, τῶν μαθητῶν τοῦ φιλοσόφου Ἀρκεσιλάου, τὸ συμμαχικὸν
πολίτευμα ἐπανιδρύθη ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἐκόπησαν δὲ ἐν Μεγαλοπό-
λει χαλκᾷ νομίσματα φέροντα τὸ Ἀρκαδικὸν μονογράφημα.

Κεφαλὴ Διδῆς Λυκαίου.

ΑΡΚ Σῦριγξ ἐν στεφάνῳ δρυός. Α · 8

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

» ἐν στεφάνῳ ἐλαίας . . . Α · 7

Ἐν ἔτει ὁμῶς 244 π. Χ. ἐνέπεσεν καὶ πάλιν ἡ Μεγαλόπολις εἰς

τὰς χεῖρας τυράννου καλουμένου Λυδιάδου, ἡ δὲ ἔκδοσις νομισμάτων φερόντων ὡς ἀνωτέρω ΜΕΓ ἐπανελήφθη.

Περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Μεγαλοπόλεως ὡς μέλους τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας ἀπὸ τοῦ 234 — 146 π. Χ. ἴδε σελ. 526.

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρις Ἐλαγαβάλου. Ἐπίγρ. ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Μεθύδριον, πόλις τῆς κεντρικῆς Ἀρκαδίας κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ὀρχομενοῦ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς μετετοπίσθησαν εἰς Μεγαλόπολιν ἐν ἔτει 370 π. Χ., κατόπιν ὅμως ἡ πόλις ἀπέβη καὶ πάλιν αὐτόνομος, ὅτε καὶ ἔκοψε χαλκᾶ νομίσματα. Ἐπίγρ., ΜΕΘΥΔΡΙΕΩΝ. Τύπος — Καλλιστῶ τετρωμένη ὑπὸ βέλους τῆς Ἀρτέμιδος, ἔχουσα δὲ πλησίον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κείμενον τὸν παῖδα αὐτῆς Ἀρκάδα (Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 200.) Ἰδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Ὀρχομενός. Ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα βασιλικῆς δυναστείας ἀρξάσης κατὰ παλαιούς χρόνους ἐπὶ τοῦ μεγίστου μέρους τῆς Ἀρκαδίας. Ἡ πόλις αὕτη δὲν συμμετεῖχε τῆς συμπολιτείας τῶν Ἀρκάδων ἐπὶ τῆς ἐν ἔτει 370 π. Χ. κτίσεως τῆς Μεγαλοπόλεως (Ξενοφ. Ἑλλην. IV. 5, 11). Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀμέσως μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο περίοδον.

Ἀρτεμις ἐν βραχεῖ χιτῶνι μετὰ πετάσου κρεμαμένου ὀπισθεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς, τοξεύουσα βέλος, ὀπισθεν δ' αὐτῆς κύων καθήμενος. [Πβ. Imhoof, *Mon. Gr.*, Πίν. E. 10.]

ΕΡΧΟΜΕΝΙΩΝ Καλλιστῶ ὑπὸ βέλους τῆς Ἀρτέμιδος βεβλημένη κατὰ τὸ στήθος καὶ ἀνατρεπομένη. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πλησίον αὐτῆς ὁ παῖς Ἀρκὰς ἀνατείνων τὰς χεῖρας πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ. Α · 75

Κεφαλὴ ἥρωος πωγωνοφόρου ἢ ἀγενοῦ, μετὰ κράνους.

Ε Ρ Ἀρτεμις ἱσταμένη καὶ τοξεύουσα Α · 65

Κεφαλὴ γυναικεῖα ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνῃ.

Ε Ρ Μορφὴ ὀπλισμένη, ἱσταμένη δὲ μετὰ δόρατος ὅπερ κρατεῖ λοξῶς. Α · 7

Ὁ μῦθος τοῦ θανάτου τῆς Καλλιστοῦς, ὡς παρίσταται ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων, διαφέρει τῆς κοινῆς ἐκδόσεως τῆς παραδόσεως

καθ' ἣν ἡ Καλλιστώ μετεμορφώθη πρῶτον ὑπὸ τῆς Ἥρας εἰς ἄρκτον καὶ κατόπιν ἐφρονεύθη ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος (Διον. Ἀλικαρ. Ῥωμ. Ἀρχ. I. 49).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Καρακάλλα. Ἐπίρρ. ΟΡΧΟΜΕΝΙΩΝ. Τύποι — Ἀσκληπιός, Ἀπόλλων, Ἡρακλῆς, κτλ.

Παλλάντιον. Πόλις παλαιὰ ἐν τῷ διαμερίσματι τῆς Μαιναλίας κτισθεῖσα ὑπὸ Πάλλαντος, υἱοῦ τοῦ Λυκάονος.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Κεφαλὴ νεανικὴ ἀνδρός. (Zeit. f. Num., II, 169).		ΠΑΛ (ἐπ' ἀριστ.). Μέγα Ε. . . . Ρ Ἡμιωβόλ.
---	--	---

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σ. 526).

Παρῳρεία (ς). Μικρὰ πόλις ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Εὐτρησίων.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Κεφαλὴ ἄρρην πωγωνοφόρος. Σχῆμα ἀνδρός ιστάμενον ἔχον τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν ἐπὶ βράχου.		ΠΑΡ (ἐπ' ἀριστ.) Μέγα Π. Ρ Ὀβολ. » Ὀμοίως Ρ Ὀβολ.
--	--	--

Τὰ νομίσματα ταῦτα δυνατὸν νὰ ἀνήκωσιν μᾶλλον εἰς τοὺς Παρρασίους ἢ τοὺς Παρωρεάτας (Imhoof, Monn. Gr., σ. 205).

Στύμφαλος. Ἡ παλαιὰ πόλις Στύμφαλος ἔκειτο πλησιέστατα λίμνης, ποταμοῦ καὶ ὄρους, πάντων ὁμωνύμων αὐτῇ, εἰς ὀλίγον δὲ μιλίων ἀπόστασιν ΝΑ. τοῦ Φενεοῦ. Τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔλαβεν ἀπὸ Στυμφάλου ἐγγόνου τοῦ Ἀρκάδος. Ἐφημίζετο δὲ κυρίως ὡς ὁ τόπος τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἐξολοθρεύσεως τῶν Στυμφαλίδων ὀρνίθων, τῶν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου περιγραφομένων (VIII. 22) ὡς ἔχουσιν τὸ μέγεθος γεράνων καὶ ὁμοιάζουσιν τὸ σχῆμα πρὸς τὴν ἴδιν, ἀλλὰ μετὰ ῥαμφῶν ἰσχυροτέρων καὶ οὐχὶ γρυπῶν ὡς τῶν τῆς ἴβιος. Ἐλέγετο δὲ περὶ αὐτῶν, ὅτι ἐτρέφοντο δι' ἀνθρωπίνης σαρκός. Ἐν Στυμφάλῳ ὑπῆρχε ναὸς Ἀρτέμιδος Στυμφαλίας, ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ ὁποῖου ἀπεικονίζοντο αἱ Στυμ-

φαλίδες ὄρνιθες. "Οπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ τούτου ἴσταντο λίθινα ἀγάλματα παρθένων μετὰ κνημῶν πτηνῶν. (Παυσ., VIII. 22, 7).

Περὶ τὰ 400-362 π. Χ.

Κεφαλή 'Ηρακλέους νεαροῦ ἐν λεοντῇ. ΣΤΥΜΦΑΛΙΟΝ Κεφαλή καὶ τράχηλος Στυμφαλίδος ὄρνιθος, ἐξερχόμενα ἐκ τοῦ κάλυκος ἄνθους. Α Τριωβόλ.

'Ομοίως.

ΣΤΥΜΦΑΛΙΟΝ 'Ομοίως ἀλλ' ἄνευ ἄνθους, Τ-Υ . . . Α 'Οβολός.

'Ομοίως.

ΣΤ 'Ομοίως. . . . Α .55

Περὶ τὰ 362 π. Χ.

Κεφαλή 'Αρτέμιδος Στυμφαλίας δαφνοστεφής, μετ' ἐνωτίου ἔχοντος πέντε ἐξαρτήματα. (Πίναξ ΚΑ'. 6) ΣΤΥΜΦΑΛΙΩΝ 'Ηρακλῆς μετὰ λεοντῆς περὶ τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ βραχίονα εἰλιγμένης, βαδίζων πρὸς ἀρ. καὶ παίων διὰ τοῦ ὑψωμένου ῥοπάλου. Κάτω αὐτοῦ, ΣΟ . . . Α Στατήρ.

'Ομοία κεφαλῇ.

ΣΤΥΜΦΑ Τόξον καὶ φαρέτρα. Α .7

"Ιδε ὡσαύτως 'Αχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Τεγέα. Αὕτη κατεῖχε τὴν ἐν τῇ ΝΑ. γωνίᾳ τῆς 'Αρκαδίας εὐρεῖαν κοιλάδα. Ἡ ἐγχώριος μυθολογία τῆς πόλεως ἀπεικονίζεται πλουσίως ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῆς.

Περὶ τὰ 400-370 π. Χ.

Τ Γοργόνειον μετ' ὄφεως ἐκατέρωθεν. Τρία μεγάλα Ε ἀντίωτα . . . Α Τριημιβόλ.

Κεφαλή γυναικεία δαφνοστεφής, πρὸς ἀρ. ἔχουσα τὴν κόμην συνειλιγμένην Τ . . . Α 'Οβολός.

Κράνος. Τ . . . Α 'Οβολός.

Γλαῦξ. Ε . . . Α 'Ημιβόλιον.

Μετὰ τὸ 370 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή 'Αθηνᾶς 'Αλέας.

ΤΕΓΕΑΤΑΝ Πολεμιστῆς, ὁ Κηφεύς, ἐφορμῶν, ὠπλισμένος διὰ κράνους, ἀσπίδος καὶ ξίφους. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐδάφους μεταξὺ τῶν κνημῶν αὐτοῦ δόρυ καὶ τὸ γράμμα Κ. Α Τριώβ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς Ἀλέας.

Ὅμοιως.

Ὅμοιως.

(Zeit. f. Num., IX. Πίν. II. 9.)

Ἡ αὐτὴ κεφαλή κατ' ἐνώπιον.

Ὅμοιως πρὸς δ. μετὰ κράνους Κορινθιακοῦ.

ΑΘΑΝΑΣ ΑΛΕΑΣ Κεφαλή τῆς Ἀθηνᾶς.

Κεφαλή Δήμητρος μετὰ δαδὸς ἐπ' ὤμου.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

Ἴδε ὡσαύτως Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν (σελ. 526).

Μετὰ τὸ 146 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή Δήμητρος μετὰ δαδὸς ἐπ' ὤμου.

ΑΛΕΟΣ Κεφαλή τοῦ Ἀλέου πωγωνόφορος καὶ μετὰ διαδήματος.

ΤΕ-ΓΕ Γλαῦξ ἐπὶ κλάδου ἐλαίας.
Ρ Τριωβολ.

» Ὅμοιως. Α .65

ΤΕΓΕΑ Κηφεὺς ἐφορμῶν ὡς ἀνωτέρω. Μεταξὺ τῶν κνημῶν αὐτοῦ

ΑΡΚ Α .7

ΤΕΓΕΑΤΑΝ Ὁ παῖς Τήλεφος θηλαζόμενος ὑπὸ ἐλάφου. . . Α .7

ΤΕΓΕΑ Ὅμοιως. Α .7

Γλαῦξ. Α .8

ΤΕΓΕΑ Ἀθηνᾶ παρουσιάζουσα τὴν κόμην τῆς Μεδούσης τῇ νεαρᾷ αὐτῆς ἱερείᾳ Στερόπῃ, ἣτις δέχεται αὐτὴν ἐν ἀμφορεῖ . . Α .65

ΤΕΓΕ Ἀλέκτωρ Α .6

ΤΕΓΕΑΤΑΝ Ἀθηνᾶ παρουσιάζουσα τὴν κόμην τῆς Μεδούσης τῇ Στερόπῃ, ὡς ἀνωτέρω· τὸ νόμισμα ὅμως εἶνε τεχνотροπίας μεταγενεστέρως. Ἐν τῷ πεδίῳ μονογράφηματα ἀρχόντων . . Α .75

ΤΕΓΕΑΤΑΝ Ἀθηνᾶ καὶ Κηφεὺς ἔνοπλοι, ὧν μεταξὺ ἡ Στερόπη ὑποδεχομένη τὴν κόμην τῆς Μεδούσης ἐν ἀμφορεῖ . . Α .9

Αὐτοκρατορικά—Σεβήρου, Δόμνης, Καρακάλλα καὶ Γέτα.

Ἐπιγρ. ΤΕΓΕΑΤΑΝ.

Οἱ εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐνδιαφέροντα νομίσματα ἀναφερόμενοι μῦθοι εἶνε οἱ ἐξῆς. Ὁ Ἀλέος, εἷς τῶν ἐγγόνων τοῦ Ἀρκάδος, ἦτο ὁ θεμελιωτὴς τῆς πόλεως Τεγέας καὶ τοῦ περιφήμου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Ἀλέας, οὗ ἐκτενὴς περιγραφή διδεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου

(VIII. 45). Ἡ κόρη αὐτοῦ Αὐγὴ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Ἡρακλέους τὸν Τηλέφον, ἐκτεθέντα τῇ διαταγῇ τοῦ Ἀλέου ἐπὶ τοῦ Παρθενίου ὄρους, ἔνθα ἐθηλάσθη ὑπὸ ἐλάφου. Τὸ τέμενος τοῦ Τηλέφου ἐδείκνυτο ἐπὶ τοῦ ὄρους μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Παυσανίου.

Υἱὸς τοῦ Ἀλέου ἦτο ὁ Κηφεύς, ἀπεικονιζόμενος ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀκριβῶς ὡς ὁ Λῖας, ὁ υἱὸς τοῦ Οἰλέως, ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Ὀποῦντος (σελ. 422). Ἡ δ' ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἀναφερομένη σκηνὴ μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (VIII. 47), «Τεγεάταις δέ ἐστι καὶ ἄλλο ἱερὸν Ἀθηναῶς Πολιάτιδος· ἐκάστων δὲ ἅπαξ ἔτους ἱερεὺς ἐς αὐτὸ ἔσεισι, τὸ τοῦ Ἐρύματος ἱερὸν ὀνομάζουσι, λέγοντες ὡς Κηφεῖ τῷ Ἀλέου γένοιτο δωρεὰ παρὰ Ἀθηναῶς ἀνάλωτον ἐς τὸν πάντα χρόνον εἶναι Τεγέαν· καὶ αὐτῷ φασὶν ἐς φυλακὴν τῆς πόλεως ἀποτεμοῦσαν τὴν θεὸν δοῦναι τριχῶν τῶν Μεδοῦσης.» Ὁ δ' Ἀπολλόδωρος (II. 7) διηγεῖται τὸν μῦθον λεπτομερέστερον, καὶ λέγει ὅτι ἡ Στερόπη, θυγάτηρ τοῦ Κηφέως, ἐδέχθη τὴν κόμην ἐν χαλκῇ ὑδρίᾳ.

Τευθίς. Ἴδε Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν σελ. 526.

Φενεός, εἰς τὸ ΒΑ. τῆς Ἀρκαδίας. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μέχρις ἡμῶν διασωθέντων νομισμάτων αὐτοῦ ἤθελε φανῇ, ὅτι ἐκέκτητο σημαντικὴν σπουδαιότητα κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα π.Χ. Ὁ Παυσανίας (VIII. 14, 10) λέγει ἡμῖν, ὅτι ὁ κυρίως ἐνταῦθα λατρευόμενος θεὸς ἦτο ὁ Ἑρμῆς. Ἐν Φενεῷ ὑπῆρχεν ὡσαύτως ναὸς Διὸς Ἡμετέρος Ἑλευσινίας (Παυσ. VIII. 15. 1). Αἱ κεφαλαὶ ἀμφοτέρων τῶν θεοτήτων τούτων καὶ ὁ κριός, ἔμβλημα τοῦ Ἑρμοῦ, ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Περὶ τὰ 400-362 π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς Ἡμετέρος, ἐστεμμένη διὰ φύλλων σταχύων, φέρουσα δὲ ἐνώπιον μετὰ πέντε ἐξαρτημάτων.

Ὁμοίως.

ΦΕΝΕΩΝ Ἑρμῆς μετὰ χλαμύδος περὶ τοὺς ὤμους καὶ πετάσου κρεμασμένου ὀπισθεν τοῦ τραχήλου, καθήμενος ἐπὶ βράχων. Ρ Δραχ. ΦΕΝΙΚΟΝ Ταῦρος. . Ρ Τριῶβολ.

Κεφαλή Ἑρμοῦ μετὰ πετάσου ἡρτη-
μένου ὀπισθεν τοῦ τραχήλου.

Ὅμοιως

Μετὰ τὸ 362 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή Δήμητρος, ἐστεμμένη διὰ
φύλλων σταχύων, φέρουσα δὲ ἐνώ-
τιον μετὰ πέντε ἐξαρτημάτων.

(Z. f. Num., IX, Πίν. II, 8)

Κεφαλή Δήμητρος ὡς ἀνωτέρω.

Κεφαλή Ἑρμοῦ ὡς ἀνωτέρω.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος Εὐρίππης.

(Πρβλ. Πaus., VIII, 14, 4)

Ὅμοιως.

Ἦμισυ κριοῦ.

ΦΕΝΙΚΟΝ Ταῦρος βοσκόμενος . .
Ρ Τριώβολ.

ΦΕ Κριός, οὗ κάτωθι ΑΡ. Ρ Ὁβολ.

ΦΕΝΕΩΝ Ἑρμῆς γυμνὸς τρέχων
ἀρ., φέρων δ' εἰς τὸν βραχίονα τὸν
παῖδα Ἀρκάδα, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ
κηρύκειον ἐνίοτε ὀπισθεν τοῦ
παιδός, ΑΡΚΑΣ . . Ρ Στατήρ.

ΦΕ Κηρύκειον Α · 7

» Κριός Α · 5

ΦΕΝΕΩΝ Ἴππος βοσκόμενος Α · 65
(Z. f. N. IX, Πίν. II, 10.)

ΦΕ Κηρύκειον ἐν στεφάνῳ . Α · 5

ΦΕ Ὅμοιως Α · 5

Ἑτέρας ποικιλίας, ἴδε παρ' Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 205.

Ὁ ὀπισθότυπος τοῦ στατήρος ἀναφέρεται εἰς τὸν μῦθον περὶ
τῆς ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ σωτηρίας τοῦ υἱοῦ τῆς Καλλιστοῦς, ὅστις ἔφε-
ρεν αὐτὸν εἰς τὴν νύμφην Μαΐαν ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Κυλλήνης, ἵνα
τὸν ἀναθρέψῃ (Ἀπολλοδ. III, 8, 2). Ἡ τεχνотροπία τοῦ νομίσμα-
τος τούτου δεικνύει, ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἐνεπνεύσθη μεγάλως ὑπὸ
τῆς σχολῆς τοῦ Πραξιτέλους.

Ὁ ἐπὶ τῶν χαλκῶν νομισμάτων βοσκόμενος ἵππος δυνατόν
νὰ εἶνε ἔμβλημα Ποσειδῶνος τοῦ Ἰππίου, οὗ τὸ ἐν Φερεῶ ἄγαλμα
ἐλέγετο ὅτι ἀφιερώθη ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύος « ἀπολέσθαι γὰρ ἵππους
τῷ Ὀδυσσεῖ, καὶ αὐτὸν γῆν τὴν Ἑλλάδα κατὰ ζήτησιν ἐπιόντα τῶν
ἵππων, ἰδρῦσασθαι μὲν ἱερὸν ἐνταῦθα Ἀρτέμιδος, καὶ Εὐρίππην ὀνο-
μάσαι τὴν θεόν, ἐνθα τῆς Φερεατικῆς χώρας εὔρε τοὺς ἵππους ἀναθεῖ-
ναι δὲ καὶ τοῦ Ποσειδῶνος τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰππίου ». Ὁ Παυσανίας
(VIII, 14, 6) διηγεῖται πρὸς τούτοις ὅτι, ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς εὔρε τὰς
ἵππους αὐτοῦ, ἀφῆκεν αὐτάς νὰ βόσκησιν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Φερεατῶν.

Περὶ τῶν συμμαχικῶν νομισμάτων ἴδε Ἀχαϊκὴν συμπο-
λιτείαν (σελ. 527).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Δόμνης μέχρι Γέτα. Ἐπίγρ. ΦΕΝΕΑΤΩΝ.

Φιγαλία ἢ Φιαλία. Ἴδε Ἀχαικὴν συμμαχίαν (σελ. 527).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΦΙΑΛΕΩΝ. Τύπος — Σεβήρος καὶ Πλαυτίλλα. Ὁ ποταμὸς Νέδα ὡς παρὰ-στασις γυμνὴ ἀνδρὸς, ἐνίοτε καθημένου ἐπὶ βράχου, κρατοῦντος σκῆπτρον (κάλαμον;), ἀγγεῖον δὲ κενοῦντος.

Ψωφίς, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἐρυμάνθου, παραποτάμου τοῦ Ἀλφειοῦ, τόπος δὲ τῆς μεταξὺ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἐρυμανθίου κάπρου πάλης.

Τῆς πόλεως ταύτης ὑπάρχουσιν ἀρχαῖκὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Ἐλαφος, πρόσθιον ἐλάφου ἢ κεφαλὴ ἐλάφου.	Χ, ΧΟ, *Ο, ἢ ΧΟΦΙ (ἀρχαῖκαί μορφαὶ τῶν ΨΩ, ΨΩΦΙ). Ἰχθὺς ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Τετρώβ. (62 κ.), τριημιώβ., ὀβ. καὶ ἡμιώβ. ΨΟΦΙΔΙΟΝ Ῥόπαλον. Ρ Ἡμιώβ.
--	---

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

(Ἴδε Imhoof, *Zeit. f. Num.*, I σ. 117, 123). Ἡ ἔλαφος ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν Ψωφίδι λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος, ἣν μαρτυροῦσιν ὡσαύτως καὶ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τῆς πόλεως. Ὁ ἰχθὺς ἦτο τὰ μάλιστα ἱερὸς τῆς Ἀρτέμιδος (E. Gerhard, *Griech. Myth.*, §§ 335, 340, 341), ἀλλ' ὁ τύπος τοῦ ἰχθύος δύναται ὡσαύτως νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν Ἀφροδίτην, ἢ τὸν ποτάμιον θεὸν Ἐρύμανθον, ὅστις εἶχεν ναὸν ἐν Ψωφίδι (Παυσ., VIII, 24).

Τέταρτος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

ΨΩΦ, ΨΩΦΙ, ΨΩΦΙΔ. Ἐλαφος.	Α · 65
---------------------------	--------

Κεφαλὴ ἄρρην νεαρά.

ΨΩΦΙ Ἰχθὺς.	Α · 55
---------------------	--------

Προτομὴ Ἡρακλέους.

» Κάπρος τρέχων. . .	Α · 65
----------------------	--------

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Σεβήρου μέχρι Γέτα. *Ἐπιγρ.* ΨΩΦΙΔΙΩΝ ἢ ΨΩΦΕΙΔΙΩΝ. Ἐπὶ νομίσματός τινος τοῦ Γέτα (Mion., *Suppl.*, 107) ὁ ὀπισθότυπος παριστᾷ τὸν Αἰγίπανα(;) κρατοῦντα ἀνθρωπίνην κεφαλὴν.

ΚΡΗΤΗ.

[Hoeck, Kreta, Göttingen, 1828. R. Pashley, Travels in Crete, London, 1837. W. Wroth, Cretan Coins. Num. Chron. 1884. 1. W. Wroth, British Museum Catalogue of Greek Coins, Crete, 1886].

Μυθολογία. Ἡ νῆσος Κρήτη ἦτο μία τῶν κυρίων ἐδρῶν τῆς λατρείας τοῦ Διὸς ὅστις, ὡς ἐπιστεύετο, ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἰδῆς ἢ τῆς Δίκτης ὑπὸ τῆς Ῥέας, θυγατρὸς τῆς μητρὸς Γῆς. Ὅθεν καὶ καλεῖται *Κρηταγενὴς Ἰδαῖος* ἢ *Δικταῖος* ἐπὶ νομισμάτων καὶ ἐπιγραφῶν.

Ὁ Ἡσίοδος (484) λέγει, ὅτι ὁ θεὸς παῖς ἐκρύβη *Αἰγαίῳ ἐν ὄρει*, ἦτοι ἐν τῷ ὄρει τῷ ἐπονομασθέντι ἀπὸ τῆς ἀγρίας Κρητικῆς αἰγός, τῆς τόσον συνήθως ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς νήσου ἀπαντώσης ὡς θρησκευτικὸν ἔμβλημα. Ἐνταῦθα δὲ τὸ βρέφος ἐτράφη τῷ γάλακτι τῆς θείας αἰγὸς Ἀμαλθείας καὶ τῷ μέλιτι τῶν μελισσῶν τῶν ἀντρων τῆς Ἰδῆς. Ὅθεν ἡ μέλισσα ὡς καὶ ἡ αἶξ τυγχάνουσιν ἐν Κρήτῃ σύμβολα τῆς λατρείας τοῦ Διός.

Ὁ Κρητικὸς Ζεὺς παρίσταται ὑπὸ διαφοροῦς μορφάς. Πρῶτον παρίσταται ἐν Φαιστῷ ὡς νέος καλούμενος *Φελχανός*, φέρων ἐπὶ τῶν γονάτων ἀλέκτορα, τὸ πτηνὸν τῆς αὐγῆς, ὅπερ σαφῶς ἐνδεκνύει αὐτὸν ὡς τὸν θεὸν τῆς ἡμέρας. Ἀλλαχοῦ παρίσταται ὑπὸ τὴν συνήθη Ἑλληνικὴν μορφήν φέρων ἀέτόν, σκῆπτρον ἢ κεραυνόν. Ἡ Ἥρα, ὡς σύζυγος τοῦ Διός, ἐλατρεύετο κυρίως ἐν Κνωσῷ, ἐνθα ἐτελεῖτο ἐορτὴ καλουμένη *ἱερὸς γάμος*.

Ἡ ἐν Κρήτῃ λατρεία τῆς Εὐρώπης ἦτο Φοινικικῆς καταγωγῆς, ἐπειδὴ ἐν Φοινίκη ἢ Ἀστάρτῃ ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπὶ ταύρου ὡσαύτως ἱπεύουσα. Ἡ Εὐρώπη, ὁμοίως τῇ ἐτέρᾳ Κρητικῇ θεότητι Δικτύννῃ, ἦτο ἀρχικῶς θεὰ τῆς σελήνης· πρὸς τὸ ἐπίθετον αὐτῆς *Ἑλλωτίς*. Ἐν Γορτύνῃ, αὕτη ἀντικαθιστᾷ τὴν Ἥραν ὡς σύζυγος τοῦ Διός, ἐνθα οὗτος εἶνε ὁ θεὸς τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ, *Ἀστέριος*· αὐτὸς δ' εἶνε ὁ κομίσας τὴν Εὐρώπην ἐκ τῶν παραλίων τῆς Φοινίκης διανηξάμενος τὴν θάλασσαν μετ' αὐτῆς ἐν μορφῇ θαυμασίου λευκοῦ ταύ-

ρου· τέλος δὲ ἀναλαβὼν τὴν μορφήν αὐτοῦ ἀπήλαυσε τοῦ ἔρωτος αὐτῆς ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς οὐδέποτε φυλλοροοῦσης γηραιᾶς πλατάνου τῆς Γόρτυνος.

Ἐκ τῆς μίξεως τοῦ Διὸς καὶ Εὐρώπης, ἐγεννήθη Μίνως ὁ ἰσχυρὸς μονάρχης καὶ νομοθέτης τῆς Κρήτης. Ὁ Μίνως δὲ καὶ ἡ συμβασιλεύσασα αὐτῷ Πασιφάη (ἡ τὸ πᾶν φωτίζουσα) εἶνε πάλιν φύσεως ἡλιακῆς καὶ σεληνιακῆς, ἀπλαῖ δὲ διαφοραὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου μύθου. Ἐπίσης ὁ τρομερὸς Μινώταυρος, γέννημα τῆς Πασιφάης καὶ τοῦ Κρητικοῦ ταύρου (τοῦτέστι τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου), πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ ὁμοιοτρόπως. Κατοικία αὐτοῦ εἶνε ὁ λαβύρινθος τοῦ οὐρανοῦ τῆς ἐνάστρου νυκτός, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου, ἐπὶ νομισμάτων τῆς Κνωσοῦ, εὔρηνται ὡς ἐξηγητικὰ σύμβολα ἀστὴρ ἢ μήνη. Ἐν ἐκάστη τῶν χειρῶν κρατεῖ σφαῖραν ἧτις ἐνίοτε ἐπὶ ἀγγειογραφίῳ κοσμεῖται ὡσαύτως ὑπὸ ἀστέρος.

Ἐτέρα προσέτι φάσις τῆς λατρείας τοῦ Μίνως εἶνε ἡ ἐν σχήματι Ἀπόλλωνος κυνηγοῦ, ἥτοι τοῦ ἡλίου τῆς μεσημβρίας, ἐκτοξεύοντος τὰ ὀξέα αὐτοῦ φωτεινὰ βέλη ἢ διώκοντος διὰ τῶν ὁρέων τὴν νύμφην Δίκτυναν· πβλ. τὰ νομίσματα τῶν Ἐλευθερνῶν, φέροντα κυνηγὸν ἐφ' ἐνὸς καὶ κυνηγέτιν ἐφ' ἑτέρου, ὁρομαίως κυνηγοῦντας ἐν μέσῳ τῶν πευκοφόρων κορυφῶν τῆς Ἰδῆς (*Num. Chron.*, 1884, σελ. 28). Ἐνταῦθα ὁ Μίνως, ὡς ἐπὶ πολλῶν ἄλλων Κρητικῶν νομισμάτων, συγχωνεύεται πρὸς τὸν Δωρικὸν Ἀπόλλωνα, ὡς οὗτος ἀλλαχοῦ ἀποβαίνει ὅλως δυσδιάκριτος τοῦ Διός. Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον αἱ Ἑλληνικαὶ συλλήψεις τῶν θεῶν τείνουσι νὰ ὑποσκελίσωσι τὰς ἐγχωρίους Κρητικὰς παραστάσεις, ὁ δ' Ἀπόλλων δὲν παρίσταται πλέον φέρων τὴν χαρακτηριστικὴν ἡλιακὴν σφαῖραν, ἀλλὰ καθήμενος μετὰ τῆς λύρας αὐτοῦ ἐν μορφῇ καθαρῶς Ἑλληνικῇ. Ἡ δὲ θεὰ τῆς σελήνης Δίκτυνα, ἡ προστάτις τῶν κυνηγῶν καὶ ἀλιέων (ἐκ τοῦ δικτύου, ἀλιευτικοῦ ἢ κυνηγετικοῦ) ἐταυτίσθη ὡσαύτως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀρτεμιν, ἣν καὶ τὰ Κρητικὰ αὐτῆς ὀνόματα Δίκτυνα καὶ Βριτόμαρτις (= γλυκεῖα κόρη) ἐξηκολούθουν ἐφαρμοζόμενα αὐτῇ μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων.

Νομισματοκοπία. Οὐδεμία χώρα τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου παρουσιάζει διδακτικωτέραν σειρὰν ἀργυρῶν νομισμάτων ἀπὸ τὴν τῆς πλουσίας καὶ ώραίας νήσου Κρήτης.

Creta Jovis magni medio jacet insula ponto;
Mons Idaeus ubi, et gentis cunabula nostrae.
Centum urbes habitant magnas, uberrima regna.

(Οὔεργιλ. Αἰνείας, III. 104).

* Ἄν καὶ δὲν ὑπάρχουσι Κρητικὰ νομίσματα ἀποδοτέα ἀσφαλῶς εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ πέμπτου αἰῶνος, ὅμως τὸ πολυάριθμον τῶν νομισματοκοπειῶν καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐκδόσεων καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ τετάρτου αἰῶνος εἶνε καταπληκτικὰ καὶ ἄνευ ὁμοίου παραδείγματος ἐν οἱκλήποτε ἄλλῃ χώρᾳ τῆς Ἑλλάδος. Δυστυχῶς γνωρίζομεν τόσον ὀλίγα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἱστορίας τῆς νήσου, ὥστε εὐρισκόμεθα ἐν ἀπορίᾳ ὡς πρὸς τὴν κατάταξιν τῶν νομισμάτων εἰς ἀκριβῶς καθωρισμένας χρονολογικὰς περιόδους. Ἐκτὸς ὀλίγων περιστάσεων ὡς μόνος ὁδηγὸς ἡμῶν χρησιμεύει ἡ τεχνοτροπία. Φαίνεται ἐν τούτοις ἀρκούντως βέβαιον, ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ τετάρτου καὶ τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ. ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα πλουσία νομισματοκοπία ἀργύρου τείνει γενικῶς νὰ καταπαύσῃ, ὀλίγα δὲ σχετικῶς ὑπάρχουσι Κρητικὰ νομίσματα δυνάμενα νὰ καταχθῶσιν μετὰ βεβαιότητος εἰς τὸν τρίτον αἰῶνα π. Χ.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ ἐν τῇ νήσῳ χρησιμοποιηθεὶς σταθμητικὸς κανὼν εἶνε ὁ Αἰγινητικὸς ἢ, ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἡλαττωμένη τις μορφή τοῦ Αἰγινητικοῦ, προσεγγίζουσα καθ' ὅλην τὸν Περσικὸν κανόνα, τὸν ἐπικρατοῦντα εἰς τὰ νότια παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐν Κύπρῳ. Μετὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὗ ἡ νομισματοκοπία μικρὰ ἀφῆκεν ἔχνη ἐν Κρήτῃ (ἂν καὶ ἡ ἑλλειψὶς Κρητικῶν νομισμάτων τοῦ τρίτου αἰῶνος ἐμβάλλει ἡμῖν τὴν σκέψιν, ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐκυκλοφόρουν ἐν τῇ νήσῳ νομίσματα ἀλεξάνδρεια), ὑπείσέρχεται ὁ Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν

καταλαμβάνων τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου Αἰγινητικοῦ. Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον αἰῶνα συνέβη γενικὴ τις ἀναγέννησις τῆς νομισματοκοπίας¹, κατ' ἀρχὰς μὲν κατ' ἀντιγραφὴν τῶν νέων Ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων, ἀντικατασταθέντων κατόπιν δι' ἐγχωρίων Κρητικῶν τύπων. Ἡ νομισματοκοπία αὕτη ἐξηκολούθησε σποραδικῶς μέχρι τῆς κατακτήσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τοῦ Κ. Καικιλίου Μετέλλου ἐν ἔτει 67 π. Χ., ὅτε φαίνεται ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον κατηργήθησαν αἱ αὐτόνομοι ἐκδόσεις, μέχρις οὗ ἐν τοῖς χρόνοις τῶν αὐτοκρατόρων (ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Τραϊανοῦ) ἐνεφανίσθη νέα τις Ρωμαιοκρητικὴ νομισματοκοπία ἀργυρῶν κερμάτων.

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν τελευταίων τούτων νομισμάτων εἶνε ὅτε μὲν ἐλληνιστί, ὅτε δὲ ῥωμαϊστί γεγραμμένοι. Συνήθως προστίθεται τὸ ὄνομα τοῦ ῥωμαίου κυβερνήτου καὶ τὸ τῆς πόλεως τοῦ νομισματοκοπέου. Ἰδε Κυδωνίαν, Ἐλευθερνάς, Γόρτυναν, Τεράπυτναν, Ἰτανον καὶ Πολυρῆνιον. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων νομισματικῶν τύπων μνημονευτέοι τυγχάνουσιν οἱ ἑξῆς.

Κιστοφόρος πιθανῶς κοπεῖς ἐν Γορτύνῃ μεταξὺ τοῦ 66 π. Χ. καὶ τῆς ἐν ἔτει 31 π. Χ. ναυμαχίας τοῦ Ἀκτίου. Ὀπισθοτύπος — Μεταξὺ τῶν συνήθων ὄψεων, Ζεὺς Κρηταγέννης κραδαίνων κεραυνόν. Ἐπιγρ., ΚΥΔΑΣ ΚΡΗΤΑΡΧΑΣ ΚΡΗΤΑΙΕΩΝ. Ἰδε Imhoof (*Mon. Gr.*, σ. 210.)

ΔΙΚΤΥΝΝΑ ΚΡΗΤΩΝ. Δίκτυννα καθημένη ἐπὶ βράχων, κρατοῦσα τόξον καὶ ἐν τῷ βραχίονι τὸν παῖδα Δία, φυλασσομένη δὲ ἐκαστέρωθεν ὑπὸ τῶν Κουρήτων. Τὰ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσι συνήθως τὴν ἐπιγρ., ΚΟΙΝΟΝ ΚΡΗΤΩΝ ἢ ἀπλῶς Κ. Κ. Ἐκλογή τύπων — Ἐπὶ Τίτου. ΖΕΥΣ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ Ζεὺς ἱστάμενος γυμνός, κραδαί-

1) Ἡ σπουδαία σειρά τῶν ψηφισμάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ἀσυλίας τοῦ ἐν Τέφῃ τῆς Ἰωνίας ναοῦ τοῦ Διονύσου ἀφ' ἑνὸς καὶ εἰκοσι Κρητικῶν πόλεων ἀφ' ἑτέρου, τῶν ἀναγραφέντων κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ δευτέρου αἰῶνος π. Χ. εὑρίσκεται ἐν Le Bas - Waddington, *Inscr. Gr.*, III. σ. 28 κ. ἑξ. Θεωρούμενα δὲ τὰ ψηφίσματα ταῦτα ἐν σχέσει πρὸς τὰ νομίσματα ἀποδεικνύουσι τὴν αὐτονομίαν τῶν Κρητικῶν πόλεων κατὰ τὴν περίοδον ταύτην.

νων κεραυνόν, ὑπὸ ἑπτὰ δὲ ἀστέρων πυρικυκλούμενος **A** 1·2. *Ἐπὶ Τραϊανοῦ*. Εὐρώπη ἐπὶ τοῦ ταύρου. Ἡ θεὰ Ῥέα(;) φέρουσα τὸν παῖδα Δία, ἱσταμένη δὲ μεταξὺ κέρατος Ἀμαλθείας καὶ ἀετοῦ. Ὁ παῖς Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ σφαίρας καὶ ἑπτὰ ἀστέρες ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ θρόνου. Ποτάμιος θεὸς κατακεκλιμένος. Διόνυσος ἱστάμενος, φέρων κύνθαρον καὶ θύρσον, παρὰ πόδας δ' ἔχων πάνθηρα. Ἀσκληπιὸς καὶ Ὑγίεια. Ἀρτεμις Δίκτυнна ὡς κυνηγός, ἐπιγρ., ἐνίοτε ΔΙΚΤΥΝΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. *Ἐπὶ Ἀδριανοῦ*. Γόρτυς, ὁ ἐπώνυμος τῆς Γόρτυνος, ἐπιγρ. ΓΟΡΤΥΣ. Μικρότερα **A**, **K**. **K**. Βωμός, τρίπους, ἔλαφος, ἐπιγρ., ΔΙΚΤΥΝΝΑ. Τινὰ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου, κατατασσόμενα ὑποθετικῶς εἰς τὴν Κρήτην ἕνεκα τῆς κατὰ τεχνοτροπίαν ὁμοιότητος αὐτῶν πρὸς ἕτερα, ἐφ' ὧν ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως σημεῖα ἀξίας, ἥτοι ἢ μὲν δραχμὴ (περὶ τοὺς 88 κ.) **AC**. **IT**. **KΔ** (= ἀσσάρια Ἰταλικά 24;), τὸ δὲ ἡμιδραχμον **AC**. **IT**. **IB**. (= ἀσσάρια Ἰταλικά 12;). Ἄν ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶνε ὀρθή, τότε τὰ νομίσματα ταῦτα ἐξετιμήθησαν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, διότι, ἵνα ὥσιν πραγματικῶς ἀξία 24 καὶ 12 ἀσσαρίων, ἔπρεπε νὰ ἔλκωσιν τοῦλάχιστον 90 καὶ 45 κόκκους. Εἶνε δὲ ταῦτα σπουδαῖα ὡς δεικνύοντα πόσον πολὺ διήρκεσεν ἐν τῇ νήσῳ τὸ ἔθος τῆς χρήσεως τῶν Αἰγινητικῶν σταθμῶν. Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως ἀργυρᾶ νομίσματα τοῦ Γαίου καὶ Κλαυδίου ἐπιγεγραμμένα **ΓΑΙΟΣ** ἢ **ΚΛΑΥΔΙΟΣ** **ΚΑΙΣΑΡ** **ΣΕΒ[ΑΣΤΟΣ]** **ΓΕΡΜ[ΑΝΙΚΟΣ]** **ΑΡΧ[ΙΕΡΕΥΣ]** **ΜΕΓ[ΙΣΤΟΣ]** **ΔΗΜ[ΑΡΧΙΚΗΣ]** **ΕΞΟΥ[ΣΙΑΣ]** **ΥΓΑ[ΤΟΣ]** (= **PONT. MAX. TR. POT. COS**), φέροντα, ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως παράστασιν τοῦ αὐτοκράτορος καθημένου ἐπὶ ἡγεμονικοῦ δίφρου, ἴσως ὡς Διὸς Κρηταγενοῦς, περικυκλουμένου ὑπὸ ἑπτὰ ἀστέρων, ἢ καθημένου ἐπὶ θρόνου τεθειμένου ἐπὶ θριαμβευτικοῦ ἄρματος, συρομένου δὲ ὑπὸ τεσσάρων ἐλεφάντων, μετὰ ἑπτὰ ἀστέρων πέριξ. Ἐλκουσι δὲ ταῦτα 42 κ. (Ἡμιδρ.), 120 κ. (1 1/2 Δρ.), καὶ 160 κ. (Δίδραχ.).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ.

	480-400	400-300	300-200	200-67	Αυτοκρατορ.
*Αλασσα (;)	...	...	...	...	Α;
*Αλλαρία	...	...	...	Ρ	
*Αξος	...	Ρ	Ρ; Α	...	Ρ
*Απτέρα	...	Ρ Α	...	Ρ Α	
*Αρχαδία	...	Ρ			
*Αρσινόη	...	...	Α		
Βίανος	...	...	Α		
Γόρτυνα	Ρ	Ρ Α	Ρ; Α;	Χ; Ρ Α	Ρ Α
*Ελευθέρινα	Ρ	Ρ Α	Α	...	Ρ
*Ελυρος	...	Ρ Α	...	Ρ	
*Ιεράπτυνα	...	Ρ	...	Ρ Α	Ρ Α
*Ιτανος	Ρ	Ρ Α	...	Ρ	Α
Κεραία	...	Ρ	Α		
Κνωσός	Ρ	Ρ Α	Α	Ρ Α	άποικ. Α
Κυδωνία	...	Ρ Α	...	Ρ Α	Ρ Α
Λάππα	...	Ρ	...	Ρ Α	Ρ Α
Λατώς	...	...	...	Α	
Λισσός	...	...	...	Α	
Λύττος	Ρ	Ρ Α	Ρ Α		
Ματαλία(;)	...	Ρ			
Νάξος	...	Ρ			
*Ολοῦς	...	Ρ Α			
Πολυρῆνιον	...	Ρ Α	...	Ρ	Ρ Α
Πραισός	Ρ	Ρ Α			
Πρίανσος	...	Ρ Α	...	Ρ	Α
Πύρανθος	...	...	Α		
*Ραῦκος	Ρ	Ρ Α			
*Ρίθυμνα	...	Ρ Α			
Σύβριτα	...	Ρ Α			
Τάνος	...	Ρ			
Τυλισός	...	Ρ			
*Υρτακίνα	...	Ρ			
Φαιστός	Ρ	Ρ Α	Α		
Φαλάσαρνα	...	Ρ Α			
Χερσάνησος	...	Ρ	Α		

Τέχνη. Ἡ τέχνη τῶν Κρητικῶν νομισμάτων, ὡς ἤδη ἀπέδειξεν ὁ κ. Poole, εἶνε οὐσιωδῶς πραγματική. « Ἡ ἔλλειψις δυνάμεως τῶν παραστάσεων αὐτῆς ἀναπληροῦται ὑπὸ τῆς πρὸς τὸ φυσικὸν ἀγάπης. Διαπρέπει περὶ τὴν ἀπεικόνισιν ζώων καὶ φυτῶν καὶ προτιμᾷ τὸ προσοπτικὸν καὶ τὰς σμικρύνσεις » (*Num. Chron.*, 1864 σ. 240). Ἐπίσης ὁ καθηγητὴς P. Gardner, (*Types of Greek Coins*. σελ. 161) παρατηρεῖ, μετὰ τοῦ O. Jahn, ὅτι τὰ Κρητικὰ νομίσματα χαρακτηρίζει ἡ ἀπόδοσις πρωτογόνου τινὸς φυσικῆς λατρείας, ὅτι δὲ πάντοτε ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς ὑπόλοιπόν τι βαρβαρισμοῦ.

Μετὰ πιθανότητος δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐν Κρήτῃ ἦτο σύνηθες τὸ νὰ χρησιμοποιοῦσι περιφήμους τινὰς καὶ ἱκανωτάτους σφραγιδογλύφους, οἱ οὗτοι ὁ ΝΕΥΑΝΤΟΣ καὶ ΠΥΘΟΔΩΡΟΣ, πρὸς χάραξιν τῶν πρώτων σφραγίδων, ὅτι δὲ κατόπιν αἱ σφραγίδες αὗται ἀντεγράφοντο ἐπανειλημμένως ὑπὸ ἀδεξίων χειρῶν. Διότι πῶς ἄλλως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἐμφάνισις τῶν ὠραιωτάτων καὶ βαρβαροτάτων νομισμάτων τῶν αὐτῶν τύπων ἐν ταῖς αὐταῖς πόλεσι καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἥμισυ τοῦ αἰῶνος;

ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ.

Ἀλασσα, Θάλασσα ἢ Λασαία, πόλις παρὰ τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριο τῆς Κρήτης, μνημονευομένη ἐν ταῖς Πράξεσιν τῶν Ἀποστόλων, XXVII. 8. Ἡ vulgata αὐτῶν ἔχει τὴν γραφὴν Thalassa. Πιθανῶς δ' εἶνε ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν Lasus τοῦ Πλινίου (IV. 12). Αὐτοκρατορικὰ χαλκᾶ νομίσματα. Ἐπιγρ. ΒΑΛΑΧΩΝ (;) Ἀρχοντες, ΕΠΙ ΑΓΑΘΩΝΟΣ, ΕΠΙ ΝΕΟΚΥΔΟΥ ΘΑΡ (;) Τύποι. Νὰς ἐξάστυλος καὶ Ζεὺς ἐπὶ θρόνου καθηήμενος, κρατῶν σκῆπτρον καὶ στάχυς. Ἡ κατάταξις αὕτη δὲν εἶνε ἐντελῶς πειστική (*Num. Chron.*, 1884 σ. 56).

Ἀλλαρία. Πόλις ἀγνώστου θέσεως, γνωστὴ δὲ μόνον ἐκ νομισμάτων καὶ ἐπιγραφῶν.

Τὸ ἐξῆς πρῶτον νόμισμα ἐτάσσετο πρότερον εἰς τὴν Λακεδαίμονα (ἴδε σ. 543).

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς μετὰ κράνους Κο-
ρινθιακοῦ.

(Πίναξ ΚΓ' 6.)

Ὅμοιως.

(B. M. Cat., Crete, Πίν. II, 2.)

Λ - Α Ἡρακλῆς καθήμενος ἐπὶ βράχου
καὶ ἐπὶ ῥοπάλου στηριζόμενος . .

Ρ Ἀττικὸν τετράδρ. 235 κ.

ΑΛΛΑΡΙΩΤΑΝ (ἐνίοτε ἐπ' ἀριστ.)

Ἡρακλῆς ἱστάμενος καὶ ἐπὶ ῥο-
πάλου στηριζόμενος

Ρ Αἰγινητ. δραχ. 73 κ.

Ἄξος. Ἡ πόλις αὕτη, καλουμένη Ὀαξος ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου
(IV. 154), Φαύξος, ἐν Corp. Inscr. Gr., 3858, καὶ Φάξος ἢ Ἄξος
ἐπὶ νομισμάτων, ἔκειτο μικρόν τι πρὸς βορρᾶν τοῦ ὄρους Ἰδης ἐπὶ
τοῦ ποταμοῦ Ὀάξου (Virg. Ecl., I. 66). Περὶ τῆς νομισματοκοπίας
αὐτῆς ἶδε Kenner, Num., Zeit., VIII. 15.

Περὶ τὰ 300 καὶ 200-67 (;) π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Κεφαλή Διός.

(B. M. Cat., Crete, Πίν. III, 12.)

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

Κεφαλή Διός.

Ὅμοιως.

ΑΞΙΩΝ Τρίπους· ἐν τῷ πεδίῳ κε-
ραυνός Ρ Στατήρ.

F - Α Τρίπους, κεραυνός καὶ ΚΡΑ . .
Ρ 30 κ.

FAΞΙΩΝ Τρίπους . . . Ρ 10 κ.

CAΞΙΩΝ Τρίπους . . . Α 75

AΞ Κεραυνός πτερωτός . . Α 75

Αὐτοκρατορικά. Τιβέριος.

ΤΙ. ΚΑΙ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ Ε. ΚΟ. ΛΥ

Κεφαλή Τιβερίου.

(Rev. Num., 1885, Πίν. VIII, 3.)

ΣΥΝΚΛΗΤΩ ΚΡΗΤΕΣ ΑΞΙ Κε-
φαλή τῆς Συγκλήτου πεπλοφόρος.

Ρ 119 κ.

Τὰ γράμματα Ε. ΚΟ. ΛΥ. σημαίνουν ἐπὶ ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΛΥ-
ΠΟΥ. Ὁ Cornelius Lupus οὗτος ἦτο ἀνθύπατος Κρήτης ἐπὶ Αὐ-
γούστου καὶ Τιβερίου (Πρβλ. Κυδωνίαν ἐν σελ. 595).

Ἀπολλωνία. Τὰ ἀνεπίγραφα νομίσματα, ἅτινα ἀπεδίδοντο
πρότερον εἰς πόλιν τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Κρήτης καλουμένην
Ἀπολλωνίαν φαίνεται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Νάξον (σελ. 597).

Ἀπτέρα. Ἡ « ἀνευ πτερῶν » πόλις, κειμένη μεταξὺ Κυδω-

νίας καὶ Πολυρηνίου ἔλαβε τὸ ὄνομα, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον, ἀπὸ τοῦ μύθου τῆς μεταξὺ Μουσῶν καὶ Σειρήνων ἔριδος, καθ' ἣν αἱ τελευταῖαι ἀπώλεσαν τὰ πτερὰ αὐτῶν καὶ ἔρριψαν ἑαυτάς εἰς τὴν θάλασσαν.

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

ΑΠΤΕΡΑΙΩΝ ἢ ΑΠΤΑΡΑΙΩΝ	ΠΤΟΛΙΟΙΚΟΣ ἢ ΠΤΟΛΙΟΙΤΟΣ
Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ στεφάνης καὶ ἐνωτίου. Ἐπὶ τινῶν κομματίων τὸ ὄνομα τοῦ καλλιτέχνου ΠΥΘΟΔΩ[ΡΟΥ].	Πολεμιστῆς ἑνοπλος ἱστάμενος πρὸ δένδρου ἱεροῦ, πρὸς τοὺς κλάδους τοῦ ὁποίου ἐγείρει ἱκετευτικῶς τὴν χεῖρα . . . <i>Ῥ</i> Στατήρ. (<i>Num. Chron.</i> , 1884, Πίν. I, 4.)
Κεφαλὴ γυναικεία.	ΑΠΤΑΡΑ Τόξον . . . <i>Ῥ</i> Ἡμίδρ.
Ὅμοίως.	Ὅμοίως <i>Α</i> · 5

Ἡ ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων κεφαλὴ παριστᾷ πιθανῶς τὴν Ἀρτεμιν τῶν Ἀπτέρων (Le Bas-Waddington, III σ. 37 ἄρ. 75). Ὁ καλούμενος Πτολίοικος ἦρως ἴσως εἶνε ὁ οἰκιστῆς (ἐκ τοῦ πόλεως οἰκιστῆς) Ἀπτέρας ἢ Πτέρας (Παυσ., X. 5). Τὸ ὄνομα τοῦ καλλιτέχνου Πυθοδώρου ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Πολυρηνίου.

Περὶ τὰ 300-250 π. Χ.

Ἀλεξάνδρεια νομίσματα. Σύμβολον, ἀνὴρ ἑνοπλος (Müller, *Monn. d'Alex.*, ἀριθμ. 904-907.

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος Ἀπτέρας.	ΑΠΤΑΡΑΙΩΝ Πολεμιστῆς προχωρῶν . . . <i>Ῥ</i> Ἡμίδρ.
Ὅμοίως.	» Ἀπόλλων καθήμενος καὶ λύρα ὀπισθεν αὐτοῦ . . . <i>Ῥ</i> Ἡμίδρ.
Κεφαλὴ Διός. (B. M. Cat., Crete, Πίν. II, 11.)	» Ἑρμῆς ἱστάμενος κρατῶν δὲ κηρύκειον . . . <i>Ῥ</i> Ἡμίδρ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσιν ἔμπρ. κεφαλὴν Ἀρτέμιδος, ὀπισθ.

δὲ πολεμιστήν, ἀγωνιστικὴν λαμπάδα, μέλισσαν, λύραν ἢ περιστέραν ἵπταμένην.

Ἀρκαδία. Πόλις μεσόγειος μεταξύ τῶν πόλεων Ῥαύκου, Γόρτυνος, Κνωσσοῦ καὶ Λυττοῦ.

Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διὸς Ἀμμωνος. (B. M. Cat., <i>Crete</i> , Πίν. III, 7, 8.)	ΑΡΚΑΔΩΝ Ἀθηνᾶ ἱσταμένη, στηριζομένη ἐπὶ δόρατος καὶ ἀσπίδος P Δραχ.
--	--

Ἀρσινόη (;). Ἡ πόλις αὕτη εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστος, ἴσως δ' ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς εἰς κακὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Στεφάνου ἐν λ. Ἀρσινόη.

Τὰ ἀκόλουθα νομίσματα δυνατὸν νὰ μὴ εἶνε ποσῶς Κρητικά.

Περὶ τὰ 300-250 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία (Ἀρτεμις); (<i>Num. Chron.</i> , 1884, Πίν. I, 5.)	ΑΡ-ΣΙ Πολεμιστῆς γυμνὸς ἱστάμενος στηριζόμενος δὲ ἐπὶ ἀσπίδος καὶ δόρατος περὶ ᾧ ἐλίσσεται ὄφιν Α ·75-6
Κεφαλὴ κρανοφόρος (<i>Αὐτόθι</i> , Π. I, 9).	ΑΡΣΙ Δύο δελφίνες . . . Α ·4

Βίανος ἢ Βιέννος. ἐπὶ τῆς νοτίου παραλίας, μεταξύ Ἰεραπύτνης καὶ Λεβῆνος. (*Bursian, Geogr.*, II. 579), τόπος δὲ τῆς μεταξύ Ἀρεως καὶ Ὠτου καὶ Ἐριάλτου πάλης.

Περὶ τὰ 300-67 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία, δ. Ὁμοίως. (P. Lambros, <i>Z. f. N.</i> , VII. 357)	BIANI Ῥόδον (;) . . . Α ·55 BI ἐν κύκλῳ σφαιριδίων . . Α ·55
---	---

Γόρτυνα ἢ Γόρτυς. Πόλις τοῦ κέντρου τῆς νήσου, παρὰ τὸν Ληθαῖον παταμόν. Ἡμιλλᾶτο πρὸς τὴν Κνωσὸν κατὰ πλοῦτον καὶ σπουδαιότητα.

Περὶ τὰ 480 - 400 π. Χ.

*Η Εὐρώπη ἐπιβαίνουσα ταύρου.
(Fox, Πίν. Χ. 109).

ΝΥΤΡΟΛ Ταῦρος κατακεκλιμένος.

» *Ομοίως

ΑΨΙΔΑ ΟΥ ΜΟΝΥΤΡΟΛ (Γόρ-
τνος τὸ παῖμα) κατὰ μῆκος τῶν
τεσσάρων πλευρῶν τετραγώνου,
ἐν ᾧ κεφαλὴ λέοντος ἀντωπός
τὸ ὄλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ.
Ρ Στατήρ.

*Ομοίως. (N. Chr., 1884, Πίν. II, 7).
Ρ Δραχμή.

Κεφαλὴ λέοντος κατ' ἐνώπιον, ἐν
ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ . Ρ *Ημίδρ.

*Ἔτερα ὁμοίων τύπων, ἄνευ ὅμως ἐπιγραφῶν.

*Η ἐπιγραφή τοῦ ἀνωτέρου περιγραφέντος σπουδαίου στατήρος εἶνε μεγίστου ἐπιγραφικοῦ καὶ νομισματικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὁ Lenormant ὑποθέτει, ὅτι τὸ παῖμα εἶνε παράγωγον τοῦ παίειν, πλήττειν, ὡς ἔχομεν κόμμα ἐκ τοῦ κόπτειν. Πβλ. ΞΕΥΘΑ ΚΟΜΜΑ, ἐπὶ νομίσματος Σεύθα τοῦ βασιλέως τῶν Ὀδρυσῶν τῆς Θράκης (σελ. 354). Ἐννοία ἀμφοτέρων τῶν λέξεων τούτων φαίνεται ὅτι εἶνε «κεκομμένον τι» δηλαδὴ κέρμα = νόμισμα. Ἡ ἀνάγνωσις σαῖμα ἴσον σῆμα εἶνε ἀπαράδεκτος, ἐπειδὴ οὐδέποτε τὸ Ξ παρίσταται κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπὸ τὸ σχῆμα C.

Περὶ τὰ 400 - 300 π. Χ.

*Η Εὐρώπη ἐν στάσει τεθλιμμένης, κα-
θμένη μεταξὺ τῶν κλάδων γη-
ραιοῦ δένδρου, ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ
ὁποίου εὐρηται ἐπὶ ἐνὸς κομμα-
τίου ΖΟΥΜΕΤ (= Τίσυροι;).
Ἐπὶ ἐνὸς τῶν κλάδων εὐρηται
ἐνίοτε ἀετός, ἐπὶ ἄλλων μεγάλη
κεφαλὴ ἀετοῦ πρὸ τοῦ κορμοῦ.

ΓΟΥΡΤΥΝΙΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Ταῦρος
εἰς διαφόρους στάσεις, συνήθως
μετὰ μεγίστης δεξιότητος ἐξειρ-
γασμένος καὶ ἐξ ἀπόπτου θεώ-
μενος. . . Ρ Στατήρ καὶ δραχ.
(Πίναξ ΚΤ'. 10.) (Gardner,
Types, Πίν. IX, 18-20, 24.)

*Η Εὐρώπη κρατεῖ ἐνίοτε σκῆπτρον, οὗ ἐπικάθηται πτηνόν,
φέρει δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πόλον, τοῦθ' ὅπερ δεικνύει, ὅτι ἐθεωρεῖτο
ἐν Γόρτυνι ὡς μεγάλη θεὰ καὶ σύζυγος τοῦ Διός.

Εὐρώπη καθημένη ἐπὶ δένδρου, in commercio cum aquila expansis alis. Ἐπὶ τινων κομματίων εὐρηταί κεφαλὴ ταύρου κάτωθεν αὐτῆς.

Κεφαλὴ γυναικεία ἐστεμμένη διὰ φύλλων χλόης σίτου.

Ταῦρος ᾠ Στατήρ.
(B. M. Cat., Crete, Πιν. X. 8).

ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ Ταύρου κεφαλὴ καὶ τράχηλος ἢ ταῦρος ὑπὸ αἵστρου ἐξερεθιζόμενος ᾠ Δρ.

Οἱ ἀνωτέρω τύποι ἐξηγοῦνται ὑπὸ χωρίου τινὸς τοῦ Πλινίου (XII. 1. 5): *Est Gortynae in insula Creta juxta fontem platanus una insignis utriusque linguae monimentis, numquam folia dimittens, statimque ei Graeciae fabulositas, superfuit Jovem sub ea cum Europa concubuisse*. Ὁ von Sallet (*Z. f. N.*, VI. 264) φρονεῖ, ὅτι ἡ ἐπιγραφή τοῦ δένδρου δυνατὸν νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸ ὄρος Τίτυρον τοῦ βορείου μέρους τῆς Κρήτης· ἀλλὰ τοιαύτη τις ἐξήγησις φαίνεται ἀπίθανος. Ὁ Poole θεωρεῖ αὐτὴν μᾶλλον ὡς ἐν τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τοῦ ἀρχαίου δένδρου ἐγγεγραμμένων καὶ ὡς φαίνεται ὑπὸ Πλινίου ὑπονοουμένων (ἐ. ἀ.).

Κατὰ τὴν Γορτυνιακὴν ἔκδοσιν τοῦ μύθου ἤθελε φανῇ, ὅτι ὁ Ζεὺς ἀφοῦ μεταμορφωθείς εἰς ταῦρον ἀπήγαγε τὴν Εὐρώπην, συνεγένετο αὐτῇ λαβὼν τὸ σχῆμα αἵετος. Πρὸς τιμὴν τῆς Εὐρώπης ἤγετο ἐν Γόρτυνι ἑορτὴ καλουμένη Ἑλλώτια, ἐν ᾗ καθορθαί ἡ σεληνιακὴ προέλευσις τῆς λατρείας αὐτῆς. Ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν τινὲς τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων στατήρων, τῶν φερόντων τὴν ἐπὶ δένδρου καθημένην θεάν, εἶνε μεγίστης ἀξίας· τὸ πλεῖστον ὅμως τῶν ὑπαρχόντων κομματίων εἶνε ἐκτάκτου ἀμελείας περὶ τε τὸ διάγραμμα καὶ τὴν ἐκτέλεσιν.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην δύναται νὰ ἀποδοθῇ καὶ ὁ ἐξῆς στατήρ, ὁ συνήθως εἰς τὴν Εὐβοίαν ἀπονεμόμενος (Imhoof, *Monn. Gr.* σελ. 223).

Ταῦρος κατακείμενος πρὸς ἀριστερὰ στρέφων δὲ τὴν κεφαλὴν.

EVR (;) Κεφαλὴ τῆς Εὐρώπης, μετὰ κόμης ἀναδεδεμένης· τὸ δλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ . ᾠ 184 κ.

Ἡ ἐπιγραφή ἀνεγινώσκετο μέχρι τοῦδε ΕΝΒ ἐπομένως τὸ νόμισμα ἀπενέμετο τῇ Εὐβοίᾳ. Τὴν ἐνταῦθα δὲ διόρθωσιν ἐπήνεγκεν ὁ καθηγητὴς Gardner. Ἐν τούτοις δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξετάσω ἐγὼ αὐτὸς τὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου, ἐπομένως δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ ἀνεπιφυλάκτως τὴν νέαν ἀνάγνωσιν.

ΧΑΛΚΟΣ. 400-300 π. Χ.

Εὐρώπη κατῆμένη ἐπὶ κορμοῦ δένδρου καὶ ἀετὸς παρ' αὐτήν. (B. M. Cat., <i>Crete</i> , Πίναξ XI. 5.)	ΓΟΡΤΥ Εὐρώπη μετὰ πέπλου κολπουμένου ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἐπιβαίνουσα ταύρου. Τὸ δλον ἐν στεφάνῳ. Α .65.
---	---

ΑΡΓΥΡΟΣ. Περὶ τὰ 300-200 (;)

Κεφαλὴ Διδς πρὸς δ, δαφνοστεφής.	ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ Ἡ Εὐρώπη ἐπὶ τοῦ ταύρου ὡς ἀνωτέρω. . Α Δραχ.
----------------------------------	---

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Τετράδραγμα Ἀθηναϊκῶν τύπων. Ἐπιγρ., ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. Σύμβολον, ταῦρος κυρίσσω. (B. M. *Guide*, Πίν. LVI. 32).

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλὴ Διδς, δαφνοστεφής. (Mionnet, II. 278).	ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ Ταῦρος ἱστάμενος. Χ Στατήρ (;) 133 κ.
Ὅμοιος μετὰ διαδήματος. (Πίναξ ΚΑ'. 9).	ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ Ἀθηνᾶ ἱσταμένη, κρατοῦσα Νίκη, στήριζομένη δὲ ἐπὶ ἀσπίδος. Παρ' αὐτῇ ὄφεις. Ἀρχων, ΟΙΒΟΣ. Τὸ δλον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. . . Α Τετράδρ.
Ὅμοιος. (Πρβλ. N. <i>Ch.</i> , 1884. Πίν. II, 9).	ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ Κυνηγὸς γυμνὸς μετὰ τόξου καὶ βέλους ἀνὰ χεῖρας, καθήμενος ἐπὶ βράχου, ἔχων δὲ καὶ φαρέτραν ἐπ' ὤμου. Ἐν τῷ πεδίῳ, Β. Ὄνομα ἀρχοντος, ΟΙΒΟΣ Α Ἀττ. δραχ.
Ὅμοιος. (B. M. Cat., <i>Crete</i> , Πίν. XI, 9).	ΓΟΡΤΥΝΙΩΝ. Ἀνὴρ γυμνὸς (Γόρτυς;), βαδίζων πρὸς δ., κρατῶν δόρυ, ἔχων δὲ καὶ ἀσπίδα πρὸ αὐτοῦ. . . Α Ἀττικὴ δραχμή.

Κεφαλή Μεδούσης κατ' ἐνώπιον | Γ - Ο Ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων
(B. M. Cat., Crete, Πιν. XI. 10). | πτερύγων, καταβροχθίζων ὄφιν.
Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ ἀκτίνων . .
Ρ Ἀττικ. ἡμίδραχ.

Ὁ ἀνωτέρω περιγραφεὶς χρυσοῦς στατήρ ἴσως εἶνε ἀπλῶς χυτόν τι ἀντίγραφον (ἐκμαγεῖον) ἀργυροῦ νομίσματος. Περιγράφεται ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Mionnet (II, 278), ὑπάρχει δ' αὐτοῦ ἐκμαγεῖον ἐκ θείου ἐν τῷ Βρεταννικῷ Μουσεῖῳ.

Χαλκός. Κεφαλαὶ Διός, Ἀρτέμιδος Βριτομάρτεως καὶ Ἑρμοῦ, καλουμένου Ἐδὰ ἐν Γόρτυνι (Ἑτυμ. Μέρ. 315. 28). Ὅπισθ. Ἀθηναῖς ἰσταμένη, ὄφιν δὲ κρατοῦσα· πολεμιστῆς γυμνὸς καὶ ἀσπίς πρὸ αὐτοῦ· ταῦρος· Εὐρώπη ἐπὶ τοῦ ταύρου· ταῦρος καὶ κηρύκειον, κτλ.

Περὶ τὰ 66 π. Χ.

ΡΩΜΑΣ Κεφαλή Ῥώμης φερούσης | ΓΟΡΤΥΝ Ἀρτεμις Ἐφεσία, ὡς ἐπὶ
κράνος πτερωτὸν κοσμοῦμενον ἐν | τῶν χρυσῶν στατήρων τῆς Ἐφέσου.
τοῖς πλαγίαις διὰ κεφαλῆς ἐλέ- | Ἐν τῷ πεδίῳ, μέλισσα καὶ κεφαλή
φαντος. Πρὸ αὐτῆς ΚΑ. | ἐλέφαντος. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ.
(Z. f. N., X. 119) | Ρ Ἀττικὸν τετράδρ.

Ἡ κεφαλή τοῦ ἐλέφαντος ἦτο τὸ οἰκογενειακὸν ἔμβλημα τῶν Καικιλίων Μετέλλων. Ὅθεν δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ὅτι τὰ τετράδραχμα ταῦτα ἐκόπησαν ἐν Γόρτυνι μετὰ τὴν κατήκτησιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Κ. Καικιλίου Μετέλλου, ἐν ἔτει 67 π. Χ., καθ' ὃν δὲ χρόνον οὗτος ἡσχολεῖτο περὶ τὸν ὀργανισμόν τῆς διοικήσεως τῆς νήσου, ἥτις ἐν ἔτει 66 π. Χ. ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ὁ Λίβιος (Epit., 100) λέγει: «Q. Metellus perdomitis Cretensibus liberae in id tempus insulae leges dedit». Ἀδελφός δ' εἶνε ὁ λόγος τῆς ἐμφανίσεως Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τοῦ νομίσματος (Friedlaender, Zeit. f. Num., X. 119).

Μεταξὺ τοῦ 66 καὶ 31 π. Χ. φαίνεται ὅτι ἐκόπησαν κιστοφόροι ἐν Γόρτυνι ὑπὸ τοῦ ΚΥΔΑΝΤΟΣ (Cicero, Phil., V. 5 καὶ

VIII. 9), ἔστις ἦτο ΚΡΗΤΑΡΧΑΣ δηλαδὴ πρόεδρος τοῦ κοινοῦ τῶν Κρηταίων. ("Ιδε Imhoof, *Mon. Gr.*, σ. 210)

Αὐτοκρατορικά. Τιθερίου, Ρ, κοπέντα ἐπὶ ἀνθυπάτου Κορνηλίου Λούπου. ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΓΟΡΤΥΝΙΩ [Ν. 8π. ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΚΡΗΤΕΣ. Ε (πὶ) ΚΟΡ. ΛΥ.

Καλιγούλα καὶ Γερμανικοῦ ἐπὶ Αὐγουρίνου, ΕΠΙ ΑΥΓΟΥΡΙΝΩ ΓΟΡΤ. Ἐνταῦθα ἔχομεν τὴν ἐπὶ μετὰ δοτικῆς. Ἴδε καὶ σελ. 595. Τὸ ὄνομα Αὐγουρίνος ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἱερὰ-πύτνης καὶ τοῦ Πολυρηνίου.

Κλαυδίου Ρ. *Οπισθ. Αὐγουστος καθήμενος, ἡ ἐπὶ τεθρίππου ἐλεφάντων, περιβαλλόμενος δὲ ὑπὸ ἑπτὰ ἀστέρων (Mionnet, VI. 676. 433 καὶ 434) καὶ Α μετ' Αὐγούστου καθημένου κρατοῦντος ἀκροστόλιον καὶ σκῆπτρον. (*Zeit. f. Num.*, XIII. Πίν. IV. 7). Τραϊανοῦ Α *Οπισθ. ΓΟΡΤΥΣ, Πολεμιστῆς γυμνός.

Ἑλευθέρινα, πόλις σπουδαία ἐπὶ τῶν βορείων κλιτύων τοῦ ὄρους τῆς Ἰδης. Ἐκαλεῖτο ὡσαύτως καὶ Ἀπολλωνία, τὰ δὲ νομίσματα δεικνύουσιν, ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἦτο ὁ πολιούχος θεὸς αὐτῆς.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ἀπόλλων ἢ Μίνως ὡς κυνηγός, φέρων σφαῖραν ἢ χειρμάδιον καὶ τόξον. Ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἐλάτη, παρ' αὐτῷ δὲ κύων.

ΕΛΕΥΘΕΡ (ἐπ' ἀριστ.) Ἀρτεμις Δίκτυνα ὡς κυνηγέτις, τοξεύουσα· παρ' αὐτῇ μικρὸν ζῶον· τὸ δλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Ρ Στατ.

Ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀρχαῖσμός τοῦ νομίσματος τούτου δυνάτον νὰ εἶνε ἀποτέλεσμα ἐν μέρει τῆς ἀγροίκου αὐτοῦ ἐκτελέσεως. Ἀπεικονίσθη ἐν *Num. Chron.*, 1884, Πίν. II. 5.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής. (*Num. Chron.*, 1884, Πίν. II, 6.)

ΕΛΕΥ, ΕΛΕΥΘΕΡΝΑΙΟΝ κτλ. Ἀπόλλων ἢ Μίνως ιστάμενος, κρατῶν σφαῖραν καὶ τόξον . . . Ρ Στατήρ, δραχ. καὶ ὀβολ.

Κεφαλὴ Διδος (τεχνοτροπία τοῦ τέλους τοῦ αἰῶνος).

ΕΛΕΥ Ὁμοίως. . . Ρ Στατήρ. (B. M. Cat., *Crete*, Πίν. VIII, 7.)

Ξ-Α Σταφυλή.

Ἀπόλλων ἢ Μίνως ἱστάμενος, κρα-
τῶν σφαῖραν καὶ τόξον . . . Α' 7
(N. Chr., 1884, Πίν. II, 1.)

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος.

(B. M. Cat., *Crete*, Πίν. VIII, 13.)

ΕΛΕΥΘΕΡΝΑΙΩΝ Ἀπόλλων κα-
θήμενος ἐπὶ ὀμφαλοῦ κεκαλυμέ-
νου διὰ δικτυωτοῦ, παρ' ᾧ λύρα.
Φέρει δὲ σφαῖραν, καὶ ἔχει παρ'
ἑαυτὸν τόξον Α' 7

Ἀργυρᾷ νομίσματα τοῦ αἰῶνος τούτου δὲν ὑπάρχουσιν.

Αὐτοκρατορικά.

Τιβέριος. Ρ δραχμὴ κοπεῖσα ἐπὶ τοῦ ἀνθυπάτου Κορνηλίου
Λούπου. Ἐπιγρ. ΤΙ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ Ε(πι) ΚΟΡ. Λ. Ὀπισθ.
ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΕΛΕΥΘ.

Ἑλυρος. Ἡ σπουδαιότητα τῶν πόλεων τῆς ΝΔ Κρήτης.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

ΕΛΥΡΙΟΝ Κεφαλή Κρητικῆς αἰγά-
γρου· παρ' αὐτῇ, αἰχμὴ βέλους.
Μέλισσα.

Μέλισσα. Ρ Δραχμὴ.
(B. M. Cat., *Crete*, Π. VIII, 15.)

ΕΛΥΡΙΟΝ Αἰξ ἱσταμένη πρὸ δέν-
δρου ἐγείρουσα δὲ τὸν πρόσθιον
πόδα πρὸς αὐτό . . . Ρ Δραχμὴ.

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλή Ποσειδῶνος.

ΕΛΥΡΙΩΝ Τρίαινα. Ρ Ἀττ. τετράδρ.

Ἱεράπυτνα, κειμένη περὶ τὰ πέντε μίλια πρὸς δυσμὰς τοῦ
Ἐρυθραίου ἀκρωτηρίου, ἦτο μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Πραισοῦ
(Στράβωνος, Χ. 479), κατὰ τὸν δεύτερον π. Χ. αἰῶνα, μία τῶν
μεγίστων πόλεων τῆς Κρήτης.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

ΙΡ-ΑΠ-Υ μεταξὺ τῶν μηρῶν τρι-
σκελοῦς· τὸ ὅλον ἐν στεφάνῳ.

Πρόσθιον ὕδς ἐν στεφάνῳ
Ρ Στατ. 174.5 κ.
(Z. f. N., XIII, Π. IV, 8.)

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Διδὸς δαφνοστεφής, ἀκριβῶς
ὁμοιάζουσα κατὰ τεχνοτροπίαν
πρὸς τὰ νομίσματα τῶν Αἰνιάνων
(302-286 π. Χ.), σελ. 367.

ΙΕΡΑ Φοῖνιξ μετ' αἰετοῦ παρὰ τὴν
ρίζαν ρ Στατήρ.
(Πίναξ ΚΑ', 10).

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Τετράδραγμα Ἀθηναϊκῶν τύπων. Ἐπιγρ. ΙΕΡΑΠΥ. Σύμβολον,
αἰετός. Ἀρχοντες, ΊΗΝΟΦΙ ἢ ΚΥΡΑΝΝΙΣ. Ἴδε τὰς ἐν Κνωσῷ
παρατηρήσεις (σελ. 592).

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία πυργοφόρος.

B. M. *Guide*, Πίν. LVI 33)

ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ Φοῖνιξ καὶ αἰετός.
Ὄνομα ἀρχοντος κατ' ὀνομαστι-
κὴν ἢ γενικὴν πτώσιν καὶ μονο-
γράφημα. ρ Πλατὺ Τετρ. 232 κ.

Ὅμ. (B. M. Cat., *Crete*, Πίν. XII 2).

Ὅμοίως.

ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ Ὅμ. ρ Δίδρ 116 κ.
» Ὅμ. ρ Δρ. 57 κ.

Μεταξὺ τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων ὀνομάτων εὑρηνται
τὰ ἐξῆς — ΑΡΙΣΤΑΓΟΡΑΣ, ΑΣΒΑΝΤΟΣ, ΙΜΕΡΑΙΟΣ, ΚΛΟΥΜΕ-
ΝΙΔΑΣ, ΚΥΔΑΝΤΟΣ, ΜΕΝΕΣΘΕΝΗΣ, ΣΑΜΑΓΟΡΑΣ καὶ ΦΑΥΟΣ.

Αὐτοκρατορικά. ρ Αὐγούστος θεῖος, ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΡΗ-
ΤΩΝ ΕΠΙ ΚΟΡΝΗΛ. ΛΥ. ὄπ. ΤΑΝ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ ΙΕΡΑ. Κεφαλὴ
Διός. Καλιγούλας, ρ. ΕΠΙ ΦΛΑΟΥΙΟΥ καὶ ΕΠΙ ΑΥΓΟΥΡΙΝΟΥ.
Τύποι, Ἀετὸς καὶ δένδρον φοίνικος.

Τὸ ΤΑΝ εἶνε προφανῶς Κρητικὴ μορφή τοῦ ΖΑΝ = Ζήν
(Eckhel, D. N. V., II. σ. 301).

Ἰτανός, κειμένη εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς Κρήτης, ἦτο
ἀρχαῖος Φοινικικὸς σταθμός, πιθανῶς πρακτορεῖον τοῦ ἐμπορίου
τῆς πορφύρας (Ἡροδ. IV. 151). Κατόπιν ηὐξήθη εἰς πόλιν ἀρ-
κετῆς σπουδαιότητος. Ἐν τῇ γειτονίᾳ ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς Ἀθηναῶς
Σαλμωνίας, θαλασσίας θεότητος (Πρβλ. τὸ ἄλς). Ἐκ τῶν νομισ-
μάτων καταφαίνεται, ὅτι θαλάσσιός τις θεός, ἴσως πρὸς τὸν Δαγόναν
τῆς Φοινίκης σχετιζόμενος, ἐλατρεύετο ἐν Ἰτάνῳ.

Ἐπίσης ὁ Ζεὺς, καλούμενος Δικταῖος, ἐλατρεύετο ἐπὶ τοῦ γείτονος ὄρους τῆς Δίκτης, εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἰτάνου καὶ Πραισοῦ (Στραβ., X. 478 καὶ ἐπιγραφή παρὰ Paschley, I. 290).

Περὶ τὰ 480-430 π. X.

Θεὸς θαλάσσιος (Γλαῦκος ἢ Τρίτων) τὰ μὲν ἄνω τῆς ὁσφύος ἀνθρω- πος, τὰ δὲ κάτω αὐτῆς ἰχθύς.	Σχηματοπεποιημένος ἀστὴρ ἢ ἥλιος ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ Στατήρ. (N. Chr., 1884, Πίν. II. 10, 11).
---	---

Περὶ τὰ 430-400 π. X. ἢ βραδύτερον.

Θεὸς θαλάσσιος ὡς ἀνωτέρω κατ- ακοντίζων διὰ τριαίνης. (Πίναξ ΚΑ'. 11.)	ΙΤΑ ἢ ΙΤΑΝΙΟΝ. Δύο θαλάσσιοι. δράκοντες ἀντιμέτωποι. *Ονομα ἄρχοντος ἐνίοτε ΕΥΦΑΜΟ (ὁ Mionnet περιγράφει αὐτὰ ὑπὸ τὴν Κέρκυραν) Ρ Στατήρ, δραχμὴ καὶ ἡμίδρ. *Ομοῖος τύπος Ρ Στατήρ. *Αστὴρ. Ρ *Οβολός.
---	---

ΙΤΑΝΙΟΝ ὁμοίως.
*Ομοία θεότης.

Περὶ τὰ 400-300 π. X.

Κεφαλὴ *Αθηνᾶς Σαλμωνίας μετ' Ἀθηναϊκῆς λοφοφόρου περικεφα- λαίας. (B. M. Cat. Crete., Πίν. XII. 5). *Ομοίως.	ΙΤΑΝΑΩΝ *Αετὸς στρεφόμενος. Ἐν τῷ πεδίῳ συνήθως, θεὸς ἰχθυόμορ- φος. Τὸ δλον ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ Ρ Στατήρ, δραχ. καὶ ἡμίδρ. *Αστὴρ Ρ *Οβολός.
---	--

Κεφαλὴ νεανικὴ δαφνοστεφής.	*Αστὴρ Α 5
-----------------------------	----------------------

Περὶ τὰ 300-250 π. X.

Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσι τὰ φέροντα ἀλεξανδρείους τύπους τετράδραχμα ἔχοντα ὡς πρόσθετον σύμβολον Τρίτωνα. (Müller, Mon. d'Alex., ἀρ. 901-903).

Περὶ τὰ 200-67 π. X.

Κεφαλὴ *Αθηνᾶς, ὡς ἐπὶ τῶν ὀψίμων νομισμάτων τῶν *Αθηνῶν.	Θαλάσσιος θεὸς ἢ Τρίτων, φέρων τριαῖναν καὶ σαλπίζων διὰ κόγχης. Ρ *Ημίδρ.
--	--

Αὐτοκρατορικά. Φαυστίνα ἢ νεωτέρα, Α. ὅπ. ΙΤΑ[ΝΙΩΝ] Αἰ τρεῖς Χάριτες.

Κεραία. (Πολυβ., IV. 53. Eckhel, D.N.V., II. 306). Ἡ πόλις αὕτη τίθεται ὑπὸ τινων παρὰ τὸ Πολυρῆνιον, παρ' ἄλλων δὲ πλησίον τῆς Βιάνου.

Περὶ τὰ 300 π. Χ.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος δαφνοστεφής, | ΚΕΡΑΙΤΑΝ Βέλος καὶ ἐπιδορατὶς.
μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὤμου. | Ρ Δραχμή.

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος ἢ κεφαλή Ἀπόλ- | Κ ἢ Κ-Ε Ἐπιδορατὶς καὶ αἰχμὴ βέ-
λωνος. | λους Α 4

Κνωσός, τὸ κέντρον τῆς λατρείας τοῦ Κρητικοῦ Διὸς, ἡ περίφημος βασιλικὴ καθέδρα τοῦ Μίνως, ἐπίσης δὲ διάσημος ἕνεκα τοῦ μυθικοῦ Λαβυρίνθου, τοῦ ὑπὸ τοῦ Δαιδάλου κατασκευασθέντος πρὸς οἰκισιν τοῦ Μινωταύρου. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἦτο ἡ ἰσχυροτάτη τῶν Κρητικῶν πόλεων. Ἐκεῖτο δὲ ἐν πεδίῳ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Τρίτωνος καὶ Καιράτου, παρὰ τὸ κέντρον τῆς βορείου παραλίας τῆς νήσου.

Περὶ τὰ 480-400 π. Χ.

Ὁ Μινώταυρος ἐν σχήματι ἀνδρὸς | Λαβύρινθος ἐν σχήματι μαιανδρομόρ-
βουκεφάλου, τρέχων ἢ γονατίζων, | φου σταυροῦ (swastika, ἡλιακὸν
κρατῶν δὲ μεγάλῃν σφαῖραν ἐν | σύμβολον) μετὰ ἀστέρος ἢ ἡλίου
ἐκάστη τῶν χειρῶν αὐτοῦ. | ἐν τῷ κέντρῳ, καὶ τεσσάρων ἐγ-
(B. M. Guide, Πίν. VI, 32.) | κοίλων τετραγώνων ἐν ταῖς γω-
νίαις Ρ Στατήρ.

Ὁμοίως.

Λαβύρινθος τετραγωνικοῦ σχήματος
ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ρ Στατ.

Ὁμοίως.

(Num. Chron., 1884, Πίν. I, 11.)

Κεφαλή Θησέως ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ
λαβυρίνθου· τὸ δλον ἐν ἐγκοίλῳ
τετραγώνῳ Ρ Στατήρ.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

ΜΙΝΩΞ Ὁ βασιλεὺς Μίνως καθή-
μενος ἐπὶ θρόνου καὶ στηριζόμενος
ἐπὶ σκήπτρου.

ΚΝΩΞΙΟΝ Κεφαλή Δήμητρος ἐστεμ-
μένη δὲ διὰ φύλλων χλόης σίτου,
ὑπὸ λαβυρίνθου δὲ πλαισιουμένη.
Ρ Στατήρ.

Πρβλ. J. Friedlaender, Zeit. f. Num., VI, σ. 232.

Κεφαλή Δήμητρος χλόη έστεμμένη. (B. M. Cat. Crete, Π. IV, 10-13.)	Λαβύρινθος σχήματος μαιανδρομό- φου σταυρού ή τετράγωνος . . . Ρ Στατήρ.
Όμοίως (Αυτόθι, Πίν. V, 1).	ΚΝΟΞΙΟΝ Κεφαλή ταύρου (Μινω- ταύρου) έν τῷ μέσῳ λαβυρίνθου. Ρ Στατήρ.

Τινά τῶν νομισμάτων τούτων φέρουσιν ὀνόματα ἀρχόντων
· ΒΙΡ, ΒΡΙΩΝ, κλπ. Ὑπάρχουσιν επίσης χαλκᾶ νομίσματα μετὰ
κεφαλῆς ἀξέστου ἐργασίας ἐπὶ ἐκάστης ὀψews.

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

Κεφαλή Ἡρας φέρουσα πόλον δι' ἀνθεμίων κεκοσμημένον. (Πίναξ ΚΑ'. 2.)	ΚΝΩΞΙΩΝ Λαβύρινθος τετράγωνος οὗ ἐκατέρωθεν Α-Ρ, αἰχμὴ βέ- λους καὶ κεραυνός. Ρ Στατ. καὶ δρχ.
Κεφαλή Ἀπόλλωνος (;) δαφνοστεφής. (Num. Chron., 1884, Πίν. I. 16)	ΚΝΩΞΙΩΝ Παράστασις νεανικῆ. Θη- σέως) γυμνὴ τὰ ἄνω τῆς ὀσφύος, καθημένη ἐπὶ τετραγώνου λαβυ- ρίνθου, στηριζομένη ἐπὶ σκήπτρου καὶ φέρουσα Νίκην. Ρ Δραχμή.
Όμοίως.	ΚΝΩΞΙΩΝ Λαβύρινθος τετράγωνος Ρ Ἡμίδρ.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	» Όμοίως. . . Ρ Ἡμίδρ.

Ἀστὴρ ή ἥλιος.

| Λαβύρινθος τετράγωνος . . . Α · 4

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ τετάρτου αἰῶνος ὑπάρχει διακοπὴ ἐν τῇ
σειρᾷ τῶν νομισμάτων τῆς Κνωσοῦ, ἥς διαρκούσης, ἐκυκλοφόρουν
ἴσως ἐν τῇ νήσῳ νομίσματα ἀλεξανδρείων τύπων. Περὶ δὲ τὸ 220
π. Χ. οἱ Κνωσῖοι συνεμάχισαν πρὸς τοὺς Γορτυνίους πρὸς καθ-
υπόταξιν ἀπάσης τῆς νήσου, ὅπερ ὅμως ἐπὶ τινα χρόνον δὲν κατ-
ώρθωσαν (Πρβλ. IV. 53). Τὰ ἐξῆς νομίσματα ἐφ' ὧν συνδυάζον-
ται τύποι τῆς Γόρτυνος καὶ τῆς Κνωσοῦ, ἀναφέρονται εἰς τὴν
συμμαχίαν ταύτην:—

Εὐρώπη μετὰ πέπλου ἡνεμωμένου, | ΚΝΩΣΙΩΝ Λαβύρινθος τετράγωνος.
ἐπιβαίνουσα ταύρου ὑποκάτω, | Ὑπεράνω αὐτοῦ ἀστήρ ἢ ἥλιος.
δελφίνες. | Α . 7
(*Num. Chron.*, 1884, Πίν. I. 13)

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Περὶ τὰ 200 π. Χ. ὁ Ἀθηναῖος Κηφισόδωρος ἐποίησε συμμαχίας συνθήκην μεταξὺ Ἀθηναίων ἀφ' ἑνὸς καὶ Ἀττάλου Α' βασιλέως τῆς Περγάμου. Πτολεμαίου Ε', Αἰτωλῶν, Ροδίων καὶ Κρητῶν ἀφ' ἑτέρου (Παυσ. I, 36), ἐναντίον Φιλίππου Ε' βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Ἄξιον σημειώσεως δ' εἶνε, ὅτι κατ' αὐτοὺς ἀκριβῶς τοὺς χρόνους, ὡς φαίνεται, αἱ πόλεις Κνωσός, Κυδωνία, Γύρτυνα, Ἱεράπυτνα, Πολυρῆνιον καὶ Πρίανσος παρεδέχθησαν πᾶσαι τοὺς τύπους τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισμάτων τῆς « νέας τεχνοτροπίας ». Τὰ τῆς Κνωσοῦ δύνανται νὰ περιγραφῶσιν ὡς ἑξῆς: —

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς ὡς ἐπὶ τῶν Ἀθη- | ΚΝΩΣΙΩΝ Γλαῦξ ἐπὶ ἀμφορέως
ναϊκῶν νομισμάτων. | ἐφ' οὗ Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, λαβύ-
(Πίναξ ΚΓ'. 9.) | ρινθος τετράγωνος. Τὸ δλον ἐν
στεφάνῳ ἐλαίῳ Ρ Ἀττικ. τετράδ.

Περὶ τὰ 116-67 π. Χ.

Ἡ ἀμέσως ἐπομένη, τελευταία δὲ κλάσις τῶν Κνωσίων τετραδράχμων (Ἀττικῆς ὀλκῆς) δὲν δύναται νὰ καταταχθῇ εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τοῦ 116 π. Χ. ἐπειδὴ πολλὰ τῶν ὑπαρχόντων κομματίων εἶνε κεκομμένα ἐπὶ νομισμάτων Ἀντιόχου τοῦ Θ', Φιλοπάτορος, τοῦ βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 116—96 π. Χ. (*Zeit. f. Num.*, V. σ. 148), οὐδὲ δύναται ἢ σειρὰ νὰ ἐκταθῇ πέραν τοῦ 67 π. Χ. ὅτε ἡ Κρήτη κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων.

Κεφαλὴ Διὸς δ. μετὰ διαδήματος. | ΚΝΩΣΙΩΝ Λαβύρινθος τετράγωνος (Πίναξ ΚΓ'. 7).
Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐνίοτε, ΝΙΚΑ. | Ρ Πλατὺ τετράδραχμον.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος μετὰ κόμης κυματιζούσης. Διὰ μέσου δὲ τοῦ πεδίου, ΠΟΛ-ΧΟΣ (ὄνομα ἀρχοντος, ἢ δυνατόν, ἐπίθετον τοῦ Ἀπόλλωνος = Πολιοῦχος.) | ΚΝΩΣΙΩΝ Λαβύρινθος κυκλικός.
Ρ Πλατὺ τετράδραχμον.
(Πίναξ ΚΓ'. 8).

Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περιόδον τῆς Κρητικῆς αὐτονομίας ἀνήκουσι πάντα τὰ μεγάλα χαλκᾶ νομίσματα τῆς Κνωσοῦ, φέροντα τὴν ἐπιγρ. ΚΝΩΣΙΩΝ.

Κεφαλὴ Διός.

Λαβύρινθος. Α 85·55

Ὅμοιως, πρὸ αὐτῆς κεραυνός.

Ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων
Α 1·05

Ὀνόματα ἀρχόντων, ΚΥΔΑΣ, ΜΝΗΣΙΘΕΟΣ, ΑΡΙΣΤΙΩΝ, ΘΑΡΣΥΔΙΚΑΣ, κτλ.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος μετὰ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.

Φαρέτρα μετὰ τελαμῶνος ἀρχοντες
[Τ]ΑΥΡΙΑΔΑ[Σ], ΘΑΡΣΥΔΙ-
ΚΑΣ κτλ. Α 85

Ὅμοιως.

Κηρύκειον πτερωτόν. . . . Α 6

Ἡ Κνωσὸς ὡς Ῥωμαϊκὴ ἀποικία.

Τῆς Κνωσοῦ ὡς Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας (Στράβωνος, X. 477) εἶνε γνωστὰ νομίσματα τοῦ Μ. Ἀντωνίου καὶ Αὐγούστου μετ' ὀνομάτων διάνδρων. Ἐπίγρ., C. I. N. C. EX. D. D = Colonia Julia Nobilis Cnossus (Imhoof, *Monn. Gr.*, 213). Ὑπάρχουσιν ἐπίσης αὐτοκρατορικὰ νομίσματα κοπέντα ἐπὶ Αὐγούστου καὶ Τιβερίου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΓΝΩΣΙΩΝ ἢ ΓΝΩΣΣΙΩΝ.

Κυδωνία, σπουδαία πόλις ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς Κρήτης παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς νήσου, ὀφείλουσα τὴν κτίσιν αὐτῆς εἰς τὸν Κύδωνα, υἱὸν τῆς Ἀκακαλλίδος, θυγατρὸς τοῦ Μίνως. (Παυσ. VIII, 53).

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονυσιακῆς γυναικείας, ἐστεμμένη διὰ φύλλων ἀμπέλου καὶ σταφυλῶν. Ὅπισθεν αὐτῆς ΝΕΥ-ΑΝΤΟΣ ΕΡΟΕΙ ἢ μονογράφημα. (Z. f. N., II. Πίν. I. 8).

ΚΥΔΩΝ. Ὁ Κύδων ὡς τοξότης γυμνὸς χορδίζων τὸ τόξον αὐτοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἐνίοτε, κύων. . . .
Ρ Στατήρ καὶ δραχμή.

Κεφαλὴ Διονυσιακῆς κισσοστεφῆς. (Πίναξ ΚΑ'. 7)

ΚΥΔΩΝ Παις ὑπὸ κυνὸς θηλαζόμενος
Ρ Στατήρ.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς Κυδωνίας. Παυσ. VI. 21. 6).

ΚΥΔΩΝ. Ὅμοιως. Ὑπεράνω ἀστήρ ἢ ἥλιος. . . . Ρ Δραχμή.
(B. M. Cat. Crete., Πίν. VII. 7).

Κεφαλή κισσοστεφής.

Κ ἡ βούκρανον ἐν μέσῳ τριῶν μη-
νίσκων Ρ Τριημιώβολ.

Κεφαλή γυναικεία.

ΚΥΔΩ Ἀμφορεύς . . Ρ Ὀβολός.

Κεφαλή ἄρρην νεαρά.

ΚΥΔΩ Κύων καθήμενος. . Α · 5

Μίλητος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κύδωνος καὶ κτίστης τῆς ἐν Ἰωνίᾳ ὁμωνύμου πόλεως, ἐλέγετο ὅτι ἐθελάσθη ἐν Κρήτῃ ὑπὸ λυκαίνης· Ὁ μῦθος οὗτος δὲν λέγεται καὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· ἀλλ' ἐὰν δὲν παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ νομισματικὸς τύπος ἀναφέρεται εἰς αὐτὸν τὸν Μίλητον, ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὅμοιος μῦθος ἐλέγετο καὶ περὶ τοῦ Κύδωνος. Ἐν τούτοις ἐπὶ τῶν νομισμάτων τὸ ζῶον φαίνεται σαφῶς ὅτι εἶνε κύων καὶ οὐχὶ λύκαινα.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Ἐν Κυδωνίᾳ, ὡς ἐν Κνωσῷ, φαίνεται ὅτι ὑπάρχει διάμεσον ἐνὸς περιόπου αἰῶνος, καθ' ὃ δὲν ἐκόπησαν νομίσματα (ἐξαιρέσει ἴσως τοιούτων μετ' ἀλεξανδρείων τύπων).

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Περὶ τὰ 200 π. Χ. ἡ Κυδωνία ἔκοψε τετράδραχμα Ἀθηναϊκῶν τύπων (ἴδε Κνωσὸν σελ. 592) Ἐπιγρα., ΚΥΔΩΝΙΑΤΑΝ· σύμβολα ἐν τῷ πεδίῳ, Κύδων ὑπὸ κυνὸς (ἡ λυκαίνης;) θηλαζόμενος· ἡ Ζεὺς ἐξακοντίζων κεραυνόν· ἐπὶ δὲ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως εὕρηται τὸ ὄνομα ἄρχοντος ΑΙΘΩΝ (*Num. Chron.* 1884, Πιν. II, 2, 4). Τὰ ἀκόλουθα τετράδραχμα ἀνήκουσιν εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς πρὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτῆσεως αὐτονομίας.

Κεφαλή Ἀρτέμιδος Δικτύννης, μετὰ
τόξου καὶ φαρέτρας ἐπ' ὤμου.Διὰ μέσου τοῦ πεδίου ὄνομα ἄρ-
χοντος, ΠΑΣΙΩΝ.(B. M. Cat., *Crete*, Πιν. VII. 16).ΚΥΔΩΝΙΑΤΑΝ Ἀρτεμις Δίκτυνα
ἱσταμένη, κρατοῦσα μακρὰν δαῖδα.Παρ' αὐτὴν κύων καθήμενος. Τὸ
ἔλρον ἐν στεφάνῳ ἐλαίας. . . .

Ρ Πλατὺ τετράδραχμον.

Ἡ Κυδωνία ἦτο τὸ κέντρον, ἐξ οὗ ἡ λατρεία τῆς Δικτύννης, γνωστῆς εἰς τινὰ μέρη τῆς Κρήτης ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Βριτομάρτεως

ἤτοι γλυκείας παρθένου (Solinus, *Polyh.* c. 11), ἐξηπλώθη ἀνὰ πᾶσαν τὴν νῆσον (ἴδε σελ. 383). Τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὄρους Τιτύρου παρὰ τὴν Κυδωνίαν (Στράβ. σ. 479).

Οἱ τύποι τῶν ὑπολειπομένων χαλκῶν νομισμάτων τοῦ τελευταίου ἐνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος τῆς Κρητικῆς αὐτονομίας ἀναφέρονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν σεληνιακὴν λατρείαν τῆς Δικτύνης.

Γλαῦξ.	ΚΥΔΩ, ΚΥ, κτλ. Μηνίσκος καὶ ἀστήρ Λ · 6
Κεφαλὴ τῆς Δικτύνης ἢ τοῦ Ἀπόλλωνος.	» Ὅμοιος. . . . Λ · 85
Κεφαλὴ Διονύσου κισσοστεφής.	» Ὅμοιος. . . . Λ · 65
Κεφαλὴ γυναικεία μετὰ στεφάνης.	» Σταφυλὴ . . . Λ · 5

Αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι.

Ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Δόμνης. **Επιγρ.* ΚΥΔΩΝΙΑΤΑΝ. Τύποι Κυδων ὑπὸ κυνὸς θηλαζόμενος. Ἐπὶ τοῦ ἀνθυπάτου Κορνηλίου Λούπου καὶ ἐπὶ τοῦ Λάχλητος, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου, ἐξεδόθησαν ἀργυρᾶ νομίσματα. **ἐμπ.* ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΕΠΙ ΚΟΡ ΛΥΠΩ καὶ ΕΠΙ ΛΑΧΗΤΙ. **Οπισθ.* ΣΥΝΚΛΗΤΩ ΚΡΗΤΕΣ ΚΥ ἢ ΚΥΔΩΝΕΑΤΩΝ Τύπος· πεπλοφόρος καὶ πωγωνοφόρος κεφαλὴ τῆς Συγκλήτου, ὡς τῆς Κρήτης οὔσης συγκλητικῆς ἐπαρχίας Ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἀργυρᾶ νομίσματα ἐπιγεγραμμένα Κ(οινὸν) ΚΡΗΤΩΝ Ε(πὶ) ΚΟΡ. Λ. Ἴδε ὡσαύτως Imhoof, *Mon. Gr.*, σελ. 215.

Σημείωσον τὴν λίαν ἀσυνήθη χρῆσιν τῆς ἐπὶ μετὰ δοτικῆς.

Λάππα, μεσόγειος πόλις τῆς δυτικῆς Κρήτης, ὀλίγα νομισματικὰ μνημεῖα ἀφῆσασα.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ γυναικεία δεξ.	Κεφαλὴ ταύρου κατ' ἐνώπιον ἔχουσα τὸ ἐν τῶν κεράτων πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένον . . . Ρ Δραχμή.
-----------------------	--

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος (;	ΛΑΓΓΑΙ Ἀπόλλων ἱστάμενος, λύραν ἀνακρούων. Ἀρχων ΣΥΛΩΚΟΣ
(B. M. Cat., Crete, Πίν. XIII, 11.)	Ρ Ἡμίδρ.
Κεφαλή ταύρου.	Λ Ρ Ἡμίδρ.
Ὅμοιος.	Τρίπους Α · 55
Κεφαλή Ἀπόλλωνος (;	ΛΑΓΓΑΙΩΝ Λύρα Α · 8
Ὅμοιος.	ΛΑ Κεφαλή ταύρου, τρίπους ἢ λύρα
	Α · 6

Αὐτοκρατορικά. Αὐγούστος· Τιβέριος (*Rev. Num.*, 1885, σ. 160)· Δομιτιανός. Τύπος Ἀθηνᾶ ἀρχαϊκή· Δομιτία καὶ Κόμοδος. Ἐπιγρ., ΛΑΓΓΑΙΩΝ.

Λασσαία. Ἰδε Ἀλασσα.

Λατώς, παρὰ τὴν βορείαν ἀκτὴν, πρὸς ἀνατολὰς ἀποβλέπουσα διὰ τοῦ παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἄκρην τῆς νήσου μεγάλου κόλπου (*Bursian Geogr.*, II. 573). Ὁ λιμὴν αὐτῆς ἐκαλεῖτο Καμάρα (Λατίων τῶν πρὸς Καμάρα· *Le Bas-Waddington Inscr. Gr.*, V. 74).

Κεφαλή Ἀρτέμιδος ἢ Ἐλευθυίας (Εἰλειθυίας), ἥτις εἶχε ναὸν ἐν Λατῷ. (<i>Corp. Inscr. Gr.</i> , 3058).	ΛΑΤΙΩΝ Ἑρμῆς φέρων κηρύκειον Α · 55
	(<i>Num. Chr.</i> 1884, Πίν. II, 13.)
Κεφαλή Ἀρτέμιδος μετὰ στεφάνης.	ΛΑ Προτομή Ἑρμοῦ Α · 4

Λισός, ἐπὶ τῆς νοτίας ἀκτῆς παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς νήσου.

Δεύτερος αἰὼν π. Χ.

Κεφαλή γυναικεία (Δίκτυννα;)	ΛΙΣΙΩΝ Δελφίς Α · 7
ΛΙΣΙ Πῖλοι Διοσκούρων.	ΛΙΣΙ Τόξον καὶ φαρέτρα χιαστί Α · 6

Λύττος, μία τῶν μεγίστων πόλεων τῆς Κρήτης, κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Αἰγαίου ὄρους, ἑκατὸν περίπου στάδια ΝΑ τῆς Κνωσοῦ. Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Λύττου εἶνε πολυάριθμα, ἀλλ' ὥς ἐκεῖνα πλείστων ἄλλων πόλεων τῆς Κρήτης, ἀγροίκου κατασκευῆς καὶ τεχνοτροπίας. Ἐνεκα τούτου εἶνε κατὰ τι δύσκολος ἡ χρονολογικὴ αὐτῶν κατὰταξις. Ἐντούτοις πιθανῶς ἀνή-

κουσιν εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ πέμπτου καὶ εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα π. Χ.

Περὶ τὰ 450-330 π. Χ. ἢ εἰσαδέυτερον.

Ἀετὸς ἱπτάμενος.

(N. C., 1884, Πίν. III. 1.)

ΛΥΤΤΙΩΝ, βραδύτερον ΛΥΤΤΙΩΝ

Κεφαλὴ κάπρου ἐν τετραγώνῳ
ἐγκοίλῳ.

Ρ Στατῆρ, δρ., ἡμίδρ. καὶ Α 55

Περὶ τὰ 300-250 π. Χ.

Τετράδραχμα μετὰ τύπων τοῦ Ἀλεξάνδρου (Müller, 900).
Σύμβολον, κεφαλὴ κάπρου.

Ἀπὸ τοῦ 300-220 π. Χ. ὅτε ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ τῆς
ἰσχυρᾶς αὐτῆς γείτονος Κνωσοῦ, τὰ νομίσματα τῆς Λύττου εἶνε
σπάνια.

Περὶ τὰ 300-220 π. Χ.

Κεφαλὴ κάπρου.

(B. M. Cat., Crete, Πίν. XIV. 6.)

ΛΥΤΤΙΩΝ Ἀετὸς ἱστάμενος μετ'
ἀναπεπταμένων πτερύγων. . . .

Ρ Ἀττικ. δραχμῇ.

ΛΥΤΤΙΩΝ Ἀετὸς μετ' ἀναπεπτα-
μένων πτερύγων.

Κεφαλὴ κάπρου Α 7

Κεφαλὴ Διός.

ΛΥΤΤΙΩΝ Ἀετὸς μετ' ἀναπεπτα-
μένων πτερύγων ἐν τῷ πεδίῳ κε-
φαλὴ κάπρου Α 7

Ὁ ἀετὸς ἀναφέρεται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Δικταίου Διός. Ἡ δὲ
κεφαλὴ τοῦ κάπρου δύναται νὰ εἶνε ἔμβλημα τῆς Ἀρτέμιδος
(Ὁμήρ. Ἰλιάς VI. 204, τερπομένη κάπροισι.)

Ματαλία (ς) (Πτολεμ. III. § 4), Κρητικὴ πόλις ὀλίγα μίλια
πρὸς νότον τῆς Κνωσοῦ. Ὁ von Sallet (*Zeit. f. Num.*, 1885 σ.
359) φρονεῖ, ὅτι δυνατόν νὰ ἀνήκωσιν εἰς τὴν πόλιν ταύτην στα-
τῆρές τινες φέροντες τὴν ἐπιγραφὴν ΜΩΔΑΙΩΝ ἢ ΜΩΔΑΛΩΝ,
Κρητικῆς, ὡς φαίνεται, τεχνοτροπίας.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διός, ἀγροίκου τεχνοτροπίας. | ΜΩΔΑΙΩΝ Βούκρανον. Ρ Στατῆρ

Νάξος. Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Σουίδα καὶ τοῦ

σχολιαστοῦ τοῦ Πινδάρου (Ἰσομ. VI. 108). Τὰ νομίσματα αὐτῆς εἶνε ἀγροίκου ἐργασίας· φαίνονται δ' ἀνήκοντα εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ.

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δαφνοστεφής.
(Zeit. f. Num., 1885).

ΝΑΚΜΛΟΝ, ΝΑΚΞΙΟΝ (ἐνίοτε ἐπ' ἀριστ.) ἢ ἄνευ ἐπιγραφῆς. Τρίπους ἀγροίκου ἐργασίας.
Ρ Στατήρ, δραχμὴ καὶ ἡμίδρ. ¹

Ὅλοϋς. Ἐπὶ τῆς ΒΑ. παραλίας μεταξύ Χερσονήσου καὶ Μινώας. Ἐφημίζετο διὰ τὸν ναὸν τῆς Βριτομάρτεως, ἐν ᾧ εὕρισκετο ξόανον τῆς θεᾶς, ποιηθὲν ὑπὸ Δαιδάλου (Παυσ., IX. 40. 3).

Περὶ τὰ 330-300 π. Χ

Κεφαλὴ τῆς Βριτομάρτεως, ταινίᾳ καὶ στεφάνῳ δάφνης ἐστεμμένη· ἐπὶ δὲ τῶν ὤμων αὐτῆς φαρέτρα·
(N. Chr., 1884, Πίν. III. 2).

ΟΛΟΝΤΙΩΝ Ζεὺς ἀετοφόρος καθήμενος ἐπὶ θρόνου ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐν τῷ πεδίῳ μονογράφημα
Ρ Στατήρ.

Ὅμοίως.

ΟΛ (μονογρ.) ἐν στεφάνῳ Ρ 34 κ.

Ὅμοίως.

Ἀστήρ Ρ Ὁβολ.

Ὅμοίως.

ΟΛΟΝΤΙ Ὅμοίως Α 5

Ὅμοίως.

ΟΛΟΝ Δελφίς ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Α 4

Πολυρῆνιον. Ἡ χώρα τῆς σπουδαίας ταύτης πόλεως κατελάμβανε τὸ μέγιστον μέρος τοῦ δυτικοῦ ἄκρου τῆς νήσου. Ὁ ναὸς τῆς Δικτύνης εἶνε τὸ μόνον ὑπὸ Στράβωνος μνημονευόμενον δημόσιον οἰκοδόμημα. Περὶ τὰ τέλη τοῦ τρίτου αἰῶνος (πρὸ τοῦ 220 π. Χ. περίπου), τὸ Πολυρῆνιον συνεμάχησε πρὸς τὴν Λύττον ἐναντίον τῆς Κνωσοῦ, ἣτινι ὑπέκειτο πρότερον.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Κεφαλὴ καὶ τράχηλος ταύρου.

ΠΟΛ Κεφαλὴ γυναικεία ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σφενδόνη ἢ συνειλιγμένην. Ρ Δραχμή.

1) Ὁ συγγραφεὺς διορθοῖ τὴν κατάταξιν ταύτην ἐν σελ. LXXX (Corrigenda) γράφων ὅτι τὰ ἐνιαῦθα ὑπὸ τὴν Νάξον τῆς Κρήτης τασσόμενα νομίσματα πρέπει νὰ μεταφερθῶσιν εἰς τὴν Ἄξον τῆς αὐτῆς νήσου, ὡς τοῦ ἀρχικοῦ Α ἢ Ν ὄντος ἐγγωρλοῦ μορφῆς τοῦ διγαμμοῦ. Ἴδε Halbherr, Mittheil. des arch. Inst. in Athen. Tom. XI. σελ. 84. [I. N. Σ.]

Κεφαλή Δήμητρος έστεμμένη δια χλόης σίτου.	Κεφαλή καὶ τράχηλος ταύρου . . . Ρ Δραχμή.
Κεφαλή Δικτύνης έχουσα τὴν κόμην ἀναδεδεμένην. Ὑπογραφή τεχνίτου ΡΥΘΟΔ[ΩΡΟΥ] Ἴδε ὡσαύτως "Απτερα. σελ. 580.	Κεφαλή ταύρου ταινία διαδεδεμένη κατ' ἐνώπιον. . . . Ρ Ἡμίδρ. (N. Chr., 1884, Πίν. I. 7).

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

Κεφαλή Διός, δαφνοστεφής. (Gardner, <i>Types</i> , Πίν. IX. 31)	ΠΟΛΥΡΗΝΙΟΝ Κεφαλή ταύρου κατ' ἐνώπιον, ταινία διαδεδεμένη. "Αρ- χων, ΧΑΡΙΞΘΕΝΗΣ, ὑποκάτω δ' αὐτῆς, ἐπιδορατὶς. Ρ Στατήρ.
ΠΟΛΥΡΗΝΙΟΝ Κεφαλή ταύρου κατ' ἐνώπιον, ταινία διαδεδεμένη.	ΠΟΛΥΡΗΝΙ ἐπιδορατὶς. Ρ Δραχμή (B. M. Cat., <i>Crete</i> , Πίν. XVI. 15).
Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΠΟΛΥΡΗΝΙ Κεφαλή ταύρου τεται- νωμένη. Α 65
Κεφαλή ταύρου κατ' ἐνώπιον.	ΠΟΛΥ Ἐπιδορατὶς. . . . Α 65
"Ασπίς κυκλική, ἐφ' ἧς κεφαλή ταύρου.	ΠΟΛΥΡΗ Ἐπιδορατὶς. . . Α 5
"Η καλουμένη Βοιωτικὴ ἀσπίς.	ΠΟΛΥΡΗ Κεφαλή αἰγὸς πρὸς δ. καὶ αἰχμὴ βέλους . . . Α 5

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Τετράδραχμα Ἀθηναϊκῆς ὀλκῆς καὶ τύπων (B. M. Cat., *Crete*,
Πίν. XVII. 2). "Επίγρ., ΠΟΛΥΡΗΝΙΩΝ. Σύμβολον, "Αρτεμις τοξεύ-
ουσα. Ἴδε τὰς ἐν Κνωσῷ παρατηρήσεις (σελ. 592).

Περὶ τὰ 200-67 π. Χ.

Κεφαλή ἀνδρὸς νεαροῦ, πιθανῶς εἰκὼν Φιλίππου Ε'. τῆς Μακεδονίας ὡς Ἀπόλλωνος μετὰ τόξου καὶ φα- ρέτρας ἐπ' ὤμου. (B. M. <i>Guide</i> , Πίν. XXXII 26).	ΠΟΛΥΡΗΝΙΩΝ Παράστασις γυναι- κεία καθήμενη ἀρ. καὶ φέρουσα Νίκην Ἐν τῷ ἐξέργῳ κεραυνός.. Ρ Ἀττικ. τετράδρ.
Προτομή Δικτύνης κατ' ἐνώπιον μετὰ τόξου καὶ φαρέτρας ἐπ' ὤμου. (B. M. Cat., <i>Crete</i> , Πίν. XVII. 3).	ΠΟΛΥΡΗΝΙΩΝ Ἀπόλλων (;) γυ- μνός, φέρων φοῖνικα. Ρ Ἀττικ. ἡμίδραχ.

Οἱ τύποι τοῦ Πολυρηγίου ἐνδεικνύουσι λατρείαν τῆς Ἀρ-
τέμιδος Δικτύνης, τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος (;). Ὁ καλλι-

τέχνης Πυθόδωρος εἰργάσθη ἐπίσης ἐν τῷ νομισματοκοπείῳ τῶν Ἀπτέρων.

Αὐτοκρατορικὰ

Ἀργυρᾷ νομίσματα τοῦ ἀποθεωθέντος Αὐγούστου ἐπιγεγραμμένα ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΕΠΙ ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΛΥΠΟΥ, *Οπ. ΤΑΝ ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ ΠΟΛΥΡ, ἐν σχέσει πρὸς τὴν κεφαλὴν Διὸς τοῦ Κρηταγενοῦς. Ὀλκὴ 147 κ. Περὶ τοῦ ΤΑΝ ἴδε ἀνωτέρω ἐν Ἱεραπύτνῃ (σελ. 588).

Πραῖσος. Αἱ κτήσεις τῆς πόλεως ταύτης κατεῖχον τὸ μείζον μέρος τῆς Ἀνατολικῆς ἄκρας τῆς νήσου ὅμοροι οὔσαι πρὸς τὰς τῆς Ἰτάνου. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀναφέρονται κυρίως εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Δικταίου Διός, οὗ ὁ ναὸς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Δίκτης πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως. Ὁ θεὸς παρίσταται καθήμενος ἐπὶ θρόνου καὶ κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ ἀετόν. Ἐπίσης ἀπαντῶσι καὶ ἄλλαι θεότητες. Ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἱεραπυτνίων πιθανῶς τὸν δεῦτερον αἰῶνα π. Χ.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Μεδούσης μετ' ὄφρων ἐν τῇ κόμῃ. (N. C., 1884, Πίν. III, 13.)

Ὁ Ἡρακλῆς ὡς ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψευς τοῦ προηγουμένου νομίσματος. Ζεὺς Δικταῖος καθήμενος ἐπὶ θρόνου, κρατῶν ἀετόν καὶ σκῆπτρον. (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 8, 9.)

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος (;) (Αὐτόθι, Πίν. XVII, 10.)

Ὅμοιως.

Ταῦρος κλίνων πρὸς τὰ κάτω τὴν κεφαλὴν, οὗ κάτω ὁ παῖς Ζεὺς. (Rev. Num., 1885, Πίν. VIII, 8.)

Ἡρακλῆς γυμνὸς γονατίζων καὶ τοξεύων, ἔχων τὴν λεοντὴν ἡνεμωμένην περὶ τὸν ἀρ. αὐτοῦ βραχίονα. Τὸ ὄλον ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ. Α' Στατήρ.

ΠΡΑΙΣ Πτηνὸν ἱπτάμενον, ἐν γραμμικῷ τετραγώνῳ. Α' Στατήρ.

ΠΡΑΙΜΙΟΝ (ἐπ' ἀριστ.) Ταῦρος ἢ πρόσθιον Κρητικῆς αἰγός. Α' Στατήρ καὶ δραχμή.

ΠΡΑΙΞΙ Προτομὴ αἰγός καὶ αἰχμὴ βέλους. Α' Στατήρ.

Κεφαλὴ αἰγός ἐν στεφάνῳ. Α' Ἡμίδρ.

ΞΙΑΡΠ Ἡρακλῆς γονατίζων καὶ τοξεύων, ἐν τετραγώνῳ ἐγκοίλῳ. Α' Στατήρ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος (;)	ΠΡΑΙΞΙΩΝ Ἡρακλῆς γυμνός, ἱστά- μενος, κραδαίνων ῥόπαλον καὶ κρατῶν τόξον . . . Α Δραχμή.
Κεφαλή Δήμητρος ἐστεμμένη χλόη σίτου, ἀντιγεγραμμένη δὲ ἀπὸ τῶν δεκαδράχμων τῶν Συρακουσῶν.	ΠΡΑΙΞΙ Ταῦρος κυρίσσω. Σύμβο- λον, ῥόδον. Α Στατήρ καὶ δραχ.
Ὅμ. (B. M. C., <i>Cn.</i> , Πίν. XVIII, 3.)	ΠΡΑΙΞΙ Μέλισσα . . . Α Ἡμίδραχ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος. (<i>Αἰτίοθι</i> , Πίν. XVIII, 5.)	ΠΡΑΙΞΙΩΝ Κεραυνός . . . Α 7
---	------------------------------------

Πριάnsος. Ἡ μεσόγειος αὕτη πόλις ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀριστε-
ρᾶς ὀχθῆς τοῦ μεγίστου τῶν βορείων παραποταμίων τοῦ Καταρρά-
κτου (Bursian, *Geogr.*, II. σ. 563) παρὰ τὸ ὄρος τῆς Δίκτης.
Ὑπὸ τοῦ Kiepert ἐσφαλμένως τίθεται ἐπὶ τῆς παραλίας. Ἐν Στρά-
βωνος παρ. 478 ἀνάγνωθι *Πριάnsα* καὶ *Πριάnsοι* ἀντὶ *Πραίnsα* καὶ
Πραίnsοι. (Leake, *Num. Hell.*, σ. 32).

Περσεφόνη (;) καθήμενη ὑπὸ δένδρον φοίνικος, θωπεύουσα ὄφιν πρὸς τὴν χεῖρα αὐτῆς ὑψούμενον. (Gardner, <i>Types</i> , Πίν. IX, 2, 5.)	ΠΡΙΑΝΞΙΕΩΝ Ποσειδῶν ἱστάμενος μεθ' ἱματίου περὶ ἑαυτόν, κρατῶν τρίαιναν καὶ δελφίνα. Α Στατήρ.
Κεφαλή γυναικεία. (B. M. C., <i>Crète</i> , Πίν. XVIII, 8)	ΠΡΙΑΝΞΙΕΩΝ Δένδρον φοίνικος μεταξὺ δελφίνος καὶ πηδαλίου - Α Δραχμή.
Κεφαλή γυναικεία.	ΠΡΙΑΝΞΙΕΩΝ Τρίαινα. Α Δραχ.

Κεφαλή γυναικεία. (<i>Αἰτίοθι</i> , Πίν. XVIII, 10.)	ΠΡΙΑΝΞΙΕΩΝ Δένδρον φοίνικος, ἡ Ποσειδῶν ἐν στάσει ἐπιτιθεμένον διὰ τῆς τριαινῆς . . . Α 65
--	---

Ἡ τὸν ὄφιν θωπεύουσα θεὰ δυνατὸν νὰ εἶνε ἡ Περσεφόνη πλη-
σιαζομένη ὑπὸ τοῦ ἐν μορφῇ ὄφως Διός, σκηνὴ ὡσαύτως ἀπαντῶσα
ἐπὶ νομίσματος τοῦ ἐν Σικελίᾳ Σελινουῦντος (σ. 225), ἡ δυνατὸν νὰ
εἶναι ἡ Ὑγίεια, ἐπειδὴ ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Λεβήνῃ
παρὰ τὴν Πριανσόν.

Περὶ τὰ 200 π. Χ.

Τετράδραγμα Ἀθηναϊκῶν τύπων. Ἐπιγρ., ΠΡΙΑΝΣΙ. Ἀρχον-
τος ΠΥΡΓΙΑΣ-ΚΑ (B. M. *Guide*, Πίν. LV, XXXIV.)

Αὐτοκρατορικά.

Ἀδριανου. Ἐπιγρ., ΠΡΙΑΝΣΙΕΩΝ. Τύποι — Δελφίς καὶ κόπη.

Πύρανθος, πόλις παρὰ τὴν Γόρτυνα (Στεφ. Βυζ. ἐ. λ.) καὶ
Πριαντόν, μεθ' ἧς, ὡς τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀποδεικνύουσιν, ἦτο
στενῶς συνδεδεμένη.

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Διός.

(B. M. Cat., *Crète*, Πίν. XVIII. 13.)

ΠΥΡΑΝ (ἐν μονογρ.) καὶ ἀκροστό-
λιον ἐκατέρωθεν φοίνικος. Α· 55

Ἴδε ὡσαύτως De Witte, *Rev. Num.*, 1845 καὶ Imhoof, *Mon.
Gr.*, σ. 220.

Ῥαῦκος, πόλις μεσόγειος μεταξὺ τῆς Γόρτυνος καὶ Κνωσοῦ.
Ἄν καὶ τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ
Ποσειδῶνος, δὲν φαίνεται ὅτι ἐκέκτητο ἐπίνειόν τι, πρὶν ἢ κυριεύ-
σει τὴν Τυλισσόν, ὅπερ δὲν θὰ συνέβη πρὸ τοῦ πρώτου μέρους
τοῦ τετάρτου αἰῶνος (ἴδε Τυλισσόν). Ἐν τούτοις δὲν εἶνέ τι ἀσύνη-
θες ἢ εὗρεσις τῆς λατρείας τοῦ Ποσειδῶνος ἐν μεσογείοις πόλεσι
(Πρβλ. τὰς διαφόρους Θεσσαλικὰς πόλεις, τὴν Μαντίνειαν, κλπ.).
Ἐν ἔτει 166 π. Χ. ἡ Κνωσὸς καὶ Γόρτυς προσέβαλον ὁμοῦ τὴν
Ῥαῦκον, καὶ διεμοιράσαντο τὰς κτήσεις αὐτῆς (Πολυβ. XXX. 4).

Ποσειδῶν ἵππιος, γυμνὸς κρατῶν τρί-
αιναν καὶ ἱστάμενος παρὰ τὸν
ἵππον αὐτοῦ.

ΡΑΥΚΙΟΝ Τρίαῖνα (ἐπὶ τῶν ἀρχαιο-
τέρων κομματίων ἐν τετραγώνῳ
ἐγχοίλῳ) Ρ Στατήρ.
(Gardner, *Types*, Πίν. IX. 3.)

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος.

ΡΑΥΚΙΩΝ Τρίαῖνα καὶ δύο δελφίνες.
Ρ Δραχμή.

Κεφαλὴ Ποσειδῶνος μετὰ τριαίνης
ἐπ' ὤμου.

ΡΑΥΚΙΩΝ Δύο δελφίνες Ρ Ἡμίδρ.

Κεφαλή νεανική κατ' ἐνώπιον.	Τρίαινα ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ . . Ρ' Ἡμίδρ.
Κεφαλή γυναικεία.	ΡΑΥΚΙΟΝ Τρίαινα. . . Ρ' Ὁβολ.

Κεφαλή Ποσειδῶνος. (B. M. Cat. Crete, Πίν. XIX. 7.)	ΡΑΥΚΙΩΝ Τρίαινα μεταξύ δύο δελφίνων Α' 8
ΡΑΥΚΙΩΝ Κεφαλή ἵππου.	Δελφίς καὶ τρίαινα Α' 65
ΡΑΥΚ Δύο δελφίνες.	Τρίαινα Α' 5
ΡΑΥ Δελφίς.	Ὅμοίως Α' 5

Ρέθυμνα, ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς πρὸς δυσμὰς τῶν Ἑλευθερνῶν.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλή Ἀπόλλωνος. (B. M. Cat. Crete, XIX. 8.)	PI Ἀπόλλων ἢ Μίνως ὡς κυνηγός, κρατῶν τόξον καὶ σφαῖραν. . . . Ρ' Στατήρ.
Κεφαλή Ἀθηνᾶς (ἀγροίκου ἐργασίας).	PI Τρίαινα. Ρ' Δραχμή.
Ὅμοίως.	» Δύο δελφίνες. Α' 55
Ὅμοίως.	IP Τρίαινα Α' 4

Σύβριτα, πόλις μεσόγειος ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους τῆς Ἰδῆς πρὸς νότον τῶν Ἑλευθερνῶν. Φαίνεται δ' ὅτι ἦτο ἀρκετὰ σπουδαία πόλις κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα π. Χ. Τὰ νομίσματα αὐτῆς δεικνύουσιν, ὅτι ἐνταῦθα ἐλατρεύετο κυρίως ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἑρμῆς.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ.

Κεφαλή Διονύσου παγωνοφόρος, κισσοστεφής, λίαν δὲ ἀνάγλυφος.	Κεφαλή Ἑρμοῦ φέροντος πλατὺν πέτασον, λίαν ἀνάγλυφος. . . . Ρ' Στατήρ.
--	---

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο νόμισμα εὑρίσκεται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Hunter. Ἅλλο κομμάτιον, φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ΣΥΒΡΙΤΙΟΝ. ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψews, εὑρίσκεται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ L. de Hirsch.

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

Διόνυσος πωγωνοφόρος καθήμενος ἐπὶ
θώκου, κρατῶν θύρσον καὶ κἀνθαρων.
(Gardner, *Types*, Πίν. IX 4, 14.)

ΞΥΒΡΙΤΙΟΝ Ἑρμῆς φέρων χλα-
μύδα, ἱστάμενος, μετὰ φιάλης καὶ
κηρυκείου, ἔχων δὲ τὸν πέτασον
κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ τραχήλου.

Ρ Στατήρ.

Διόνυσος, φέρον θύρσον, ἐπιβαίνων
πάνθηρος καλπάζοντος.
(Gardner, *Types*, Πίν. IX 4, 14)

ΞΥΒΡΙΤΙΩΝ Ἑρμῆς μετὰ χλαμύ-
δος ἐπὶ τῶν νώτων, ἱστάμενος κε-
κλιμένος πρὸς τὰ ἔμπρός, θέτων
δὲ τὸν ἀρ. πόδα ἐπὶ βράχου καὶ
προσδένων τὰ σάνδαλα αὐτοῦ. Πρὸ
αὐτοῦ κηρύκειον . . . Ρ Στατήρ.

Κεφαλὴ πάνθηρος (·)

Σταφυλή Ρ Ὀβολός.

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ φέροντος πέτασον,
ἐπ' ὧμου δὲ κηρύκειον.

ΞΥΒΡΙΤΙΩΝ Σιαγὼν κάπρου ἢ
ἀσκάς οἴνου (·) Α 5

Τάνος, ἡ πόλις αὕτη, ὑπὸ μόνου τοῦ Στεφάνου τοῦ Βυζαν-
τίου μνημονευομένη, φαίνεται ἐκ τῶν ἀκολουθῶν νομισμάτων ὅτι
ἦτο διάφορος τῆς Ἰτάνου, πρὸς ἣν γενικῶς ἐταυτίζετο (Imhoof,
Monn. Gr., σ. 220).

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.

ΤΑΝ σφαιρίδιον μετὰ τριῶν μη-
νίσκων Ρ Ὀβολ.

Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεανικῆς.

ΤΑΝ[Ι]Τ Κεφαλὴ Ἑρμοῦ. Ρ Ὀβολ.

Τυλισός, ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τῆς Κρήτης, μετὰ τὸν
Ῥαύκου καὶ τῆς θαλάσσης. Συνήθως νομίζεται ὅτι κατεκτήθη ὑπὸ
τῆς τελευταίας ἐν ἀρχαίᾳ ἐποχῇ· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ νομίσματα τῆς
Τυλισοῦ ἀνήκουσιν ἀναμφισβητήτως εἰς τὸν τέταρτον αἰῶνα, ἡ
πόλις θὰ διεφύλαξεν τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς τοῦλάχιστον μέχρι τῆς
ἐποχῆς ταύτης.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Ἥρας φερούσης πόλον δι'
ἀνθεμίων κοσμούμενον.
(*Num. Chron.*, 1884. Πίν. II. 8).

ΤΥΛΙΣΙΟΝ (ἢ ΩΝ), ἐνίοτε ἐπ' ἀ-
ριστερά. Γυμνὸς ἀνὴρ ἱστάμενος,
κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ κεφαλὴν αἰγός,
ἐν δὲ τῇ ἀρ. τόξον. Ἐν τῷ πεδίῳ,
δένδρον ἢ αἰχμὴ βέλους Ρ Στατήρ

Υρτακίνα, μικρόν τι πρὸς δυσμὰς τῆς Ἐλύρου, πρὸς ἣν φαίνεται ὅτι συνεδέετο στενωῶς πολιτικῶς τε καὶ θρησκευτικῶς, ἐπειδὴ τὰ νομίσματα ἀμφοτέρων τῶν πόλεων φέρουσι πανομοίους τύπους.

Περὶ τὰ 350-300 π. Χ.

ΥΡΤΑΚΙΝΙΩΝ (ἐνίοτε ἐπ' ἀριστε- ρά). Κεφαλὴ Κρητικῆς αἰγά- γρου. Ὅπισθεν αὐτῆς αἰχμὴ βέ- λους.	Μέλισσα. Σύμβολον. Ἐνίοτε ἐν τῷ πεδίῳ ῥόδον ἢ αἰχμὴ βέλους. . Ρ Δραχμὴ (B. M. Cat. Crete, Πιν. XII. 5).
--	--

Φαιστός, μία τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ περιφημοτάτων πόλεων τῆς Κρήτης κειμένη ἐπὶ τοῦ Ληθαίου ποταμοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς Γόρτυνος. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἄρχονται ἐν τῷ πέμπτῳ αἰῶνι, εἶνε δὲ πολυαριθμότατα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ἀλλὰ διακόπτονται αἰφνης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τρίτου, περὶ ὃν χρόνον, ὡς φαίνεται, κατεστράφη ἡ πόλις ὑπὸ τῶν Γορτυνίων. Ὁ ἐπώνυμος τῆς Φαιστοῦ ἦτο υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους, οἱ δ' ἄθλοι τοῦ θεοῦ τούτου ἀποτελοῦσι τὸ σύννηθες θέμα τῶν νομισματικῶν αὐτῆς τύπων.

Περὶ τὰ 450-400 π. Χ.

Ἡ Εὐρώπη ταύρου ἐπιβαίνουσα. (Num. Chron., 1884, Π. III, 6.)	ΑΥΡΑΔ ΔΤ ΙΑΔΤΜΑ[Δ] (= Φαιστίων τὸ παῖμα) παραλλή- λως τῶν τεσσάρων πλευρῶν ἐγκοί- λου τετραγώνου, ἐν ᾧ κεφαλὴ λέον- τος κατ' ἐνώπιον. Τὸ ὅλον ἐν ἐγ- κοίλῳ τετραγώνῳ. . Ρ Στατήρ.
---	--

Τὸ νόμισμα τοῦτο (ἐξαιρουμένου τοῦ ἐθνικοῦ) ὁμοιάζει πρὸς τὰ ἀρχαιότατα νομίσματα τῆς Γόρτυνος καὶ δεικνύει, ὅτι ἐν τῷ πέμπτῳ αἰῶνι αἱ δύο πόλεις ἦσαν στενωῶς συνηνωμέναι.

ΔΤΜΑΔ (= Φαισι . . .). Εὐρώπη καθήμενη ἐπὶ βράχων, ἐγείρουσα τὴν χεῖρα πρὸς ταῦρον ἐρχόμενον πρὸς αὐτήν.	Ερμῆς (;), καθήμενος ἐπὶ βράχων, κρατῶν κηρύκειον (;) ἐν τῇ ἀρ. ὕψῳ δὲ μικρὸν τὴν δεξιάν. . . (N. C., 1884, Π. III, 9.) Ρ Στατ.
---	--

Περὶ τὰ 400·300 π Χ.

- Ἡρακλῆς γυμνός, μετὰ τόξου καὶ ῥοπάλου ἱστάμενος, ἔχων τὴν λεον-
τὴν κρεμαμένην ὀπισθεν αὐτοῦ.
- Ὅμοίως.
- Ἡρακλῆς γυμνός μετὰ ῥοπάλου, τό-
ξου καὶ λεοντῆς, ἱστάμενος κατ'
ἐνώπιον μεταξὺ παμμεγέθους ὀ-
φειως καὶ δένδρου.
- Ἡρακλῆς κραδαίνων ῥόπαλον, ὄφιν
δὲ προσβάλλων.
- Ἡρακλῆς μαχόμενος πρὸς τὴν Ὑδραν,
ὑπὸ καρκίνου βοηθουμένην.
- ἸΟΧΙΤΜΙΑΣ Ταῦρος βόσκων, ἔχων
τοὺς προσθίους πόδας διὰ πέδης
δεσμευμένους. Τὸ δλον ἐνίοτε ἐν
στεφάνῳ. Ρ Στατήρ.
Κεφαλὴ ταύρου, ταινία ἀναδεδεμένη.
Ρ Στατήρ.
- Ταῦρος μετὰ πέδης· τὸ δλον ἐν στε-
φάνῳ Ρ Στατήρ.
- Ταῦρος Ρ Στατήρ.
- ΦΑΣΤΙΟΝ (ἢ ΩΝ) Ταῦρος. Ρ Στατ.
(Πίναξ ΚΑ'. 12.)
- Ὅτε ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ἰολάου τὴν Λερ-
ναίαν Ὑδραν, μέγας καρκίνος ἦλθε πρὸς βοήθειαν αὐτῆς καὶ ἐπλή-
γωσε τὸν Ἡρακλέα εἰς τὸν πόδα (Ἀπολλοδ., II. 5, 2).
- Ὁ φέρων πέδας ταῦρος ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων εἶνε ὁ
περίφημος Κρητικὸς ταῦρος ὁ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους δεσμευθείς.
- ΞΟΙΛΑΧΕΩ Θεὸς νεαρὸς γυμνός,
καθήμενος ἐπὶ κορμοῦ γηραιοῦ δέν-
δρου, κρατῶν δ' ἀλέκτορα ἐπὶ τοῦ
ἀριστεροῦ αὐτοῦ γόνατος.
- Ἡρακλῆς γυμνός, καθήμενος ὡς ἀνα-
παύμενος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· παρ'
αὐτῷ κρέμονται ἀπὸ στήλης ἡ
ἐνίοτε ἀπὸ δένδρου τὰ τόξα καὶ
ἡ φαρέτρα. Ὅπισθεν δέ, ἐνίοτε,
μέγας ἀμφορεύς.
- ΤΑΛΩΝ Γυμνὴ πτερωτὴ ἀνδρική
παράστασις, ὁ Τάλλως, τρέχων καὶ
λίθον ἐκτοξεύων.
- Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεανικῆς, Φαίστου
ἢ Ἡρακλέους.
(N. Cl., 1884, Πίν. III. 7, 8.)
- ΦΑΙΣΤ (ἐπ' ἀριστ.) Ταῦρος βαδί-
ζων ἢ κυρίσσω. . . Ρ Στατήρ.
(Πίναξ ΚΒ'. 1)
- ΦΑΙΞ Ὅμοίως Ρ Στατήρ.
(Gardner, Types, Πίν. IX, 8.)
- ΦΑΣΤΙΩΝ Ταῦρος κυρίσσω. . .
(Πίναξ ΚΒ'. 2.) Ρ Στατήρ.
- ΦΑΙΞ (ἐπ' ἀριστ.) Κεφαλὴ ταύρου
κατ' ἐνώπιον
Ρ Δραχμῇ, ἡμίδρ. καὶ ὀβολ.

Περὶ τὰ 300-250 π. Χ.

Τάλως ἐφορμῶν πρὸς δεξ. ἐκτοξεύων | ΦΑΙΣΤΙΩΝ Κύων ἰχνηλατῶν. Α · 7
λίθους.
(*Num. Chr.* 1884, Πίν. III. 11).

Ὁ Ζεὺς ἐλατρεύετο ἐν Φαιστῷ ὑπὸ νεανικὴν μορφήν καὶ τὸ Σημιτικὸν ὄνομα *Φελχάνος* (Ἑσυχίος ἐ. λ. *Φελχάνος* ὁ Ζεὺς παρὰ Κρησίην). Τὰ νομίσματα δεικνύουσιν, ὅτι ἡ ὀρθὴ μορφή τοῦ ὀνόματος ἦτο *Φελχάνος* καὶ οὐχὶ *Γελχάνος*. Τὸ δὲ πτηνὸν τῆς αὐγῆς, ὁ ἀλέκτωρ, ἐνδεικνύει, ὅτι ἡ λατρεία τοῦ *Φελχάνου* ἐνεῖχεν ἡλιακὸν χαρακτῆρα. Ἐτέρα Κρητικὴ σύλληψις ἀρχικῶς ἡλιακὴ ἦτο ὁ *Τάλως* (πρβλ. Ἑσυχίου, *Τάλως* ὁ ἥλιος), θαυμάσιος χαλκοῦς ἀνὴρ, ἔργον τοῦ Ἑφαίστου, φυλάσσωσιν τὴν νῆσον Κρήτην, τρεῖς δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταχέως περιτρέχων αὐτὴν καὶ ἐκτοξεύων λίθους κατὰ παντὸς ξένου πλοίου πλησιάζοντος τὰς ἀκτὰς (πρβλ. Ἀπολλωνίου, IV. 1638. Ἀπολλοδώρου I, 9. 26). Ὁ κρητικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος (ἂν ἐτέθη κατ' ὀνομαστικὴν) φαίνεται ἐκ τῶν νομισμάτων ὅτι ἦτο *Τάλων* καὶ οὐχὶ *Τάλως*.

Ὁ κύων τῆς ὀπισθίας ὀψεως τῶν χαλκῶν νομισμάτων ἦτο, ὡς ὁ *Τάλως*, ἔργον τοῦ Ἑφαίστου καὶ φύλαξ τοῦ Κρητικοῦ Διδός (*De Witte, Rev. Num.*, 1840, σ. 188).

Ἐπὶ ἀργυροῦ στατῆρος τῆς συλλογῆς τοῦ Gréau (ἀρ. 1567) ὁ κύων ἐμφανίζεται μεταξὺ τῶν ποδῶν τοῦ *Τάλω*.

Φαλασάρνα, πόλις ἐπὶ τῆς ΒΔ ἄκρας τῆς νήσου, ἔχουσα ναὸν τῆς Δικτύνης καὶ ὀχυρὸν λιμένα (*Bursian, Geogr.* II 553). Οἱ νομισματικοὶ αὐτῆς τύποι ἀναφέρονται εἰς τὴν λατρείαν τῆς Δικτύνης καὶ τοῦ Ποσειδῶνος.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ.

Κεφαλὴ Δικτύνης ἔχουσα τὴν κόμην | ΦΑ Τρίαινα Α Στατήρ.
δεδεμένην διὰ ταινίας δις περὶ | (B. M. Cat. *Crete*, Πίν. XVI. 7).
αὐτὴν ἐστραμμένης.

Κεφαλή Δικτύωνης μετὰ κόμης ἀνα- δεδεμένης.	ΦΑ Τρίαινα. (Αὐτόθι, XVI 8) . . . Ρ Ἡμίδρ.
Ὅμοιος.	Ὅμοιος Ρ Ἡμίδρ.

Ὅμοιος.	ΦΑ Κράνος. Α 6
Φ. (B.M. Cat. Crete, Πίν. XVI.10)	Δελφίς. Α 45

Χερσόνησος, ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς τῆς νήσου, περὶ ἧς λέγεται, ὅτι ἦτο ἐπίνειον τῆς Λύττου. Τὰ νομίσματα αὐτῆς ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἀπὸ τῶν μέσων περίπου τοῦ 4ου αἰῶνος ἀπήλαυσε πλήρους αὐτονομίας. Παρ' αὐτὴν ὑπῆρχε ναὸς τῆς Βριτομάρτεως, ἧς ἡ κεφαλή ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν νομισμάτων (Στράβ. 479)

Κεφαλή Βριτομάρτεως δαφνοστεφής, ἔχουσα τὴν κόμην πρὸς τὰ ἄνω περιελισσομένην καὶ εἰς κρώβυλον συνδεδεμένην, μετὰ κυματιζόντων ἄκρων. (Num. Chron., 1884, Πίν. III. 12)	ΧΕΡΞΟΝΑΣΙΟΝ Ἀπόλλων γυμνός, καθήμενος ἐπὶ ὀμφαλοῦ διὰ δι- κτίου (ἀγρονόον) κεκαλυμμένου, κρατῶν δὲ λύραν ἐπὶ τῶν γονά- των αὐτοῦ Ρ Στατήρ.
Κεφαλή Βριτομάρτεως (ἀγροίκου ἐρ- γασίας) B. M. Cat Crete, Πίν. IV. 2, 3)	ΧΕΡΞΟΝΑΣΙΩΝ, ΧΕΡΞΟ, κτλ. Ἡρακλῆς μετὰ λεοντῆς περὶ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα, βαδίζων πρὸς ἀρ. καὶ κτυπῶν διὰ τοῦ ὑψωμέ- νου ροπάλου αὐτοῦ. Ρ Στατήρ.

Ὁ τελευταῖος τύπος εἶνε δουλικῶς ἀντιγεγραμμένος ἀπὸ τῶν νομισμάτων τῆς Στυμφάλου (σελ. 567).

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.	ΧΕΡ Πρῶρα. Α 7- 45
ΧΕΡ Εἰς μονογράφημα.	Ἀετός Α 65

ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

(ΚΥΚΛΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΕΣ).

[Borell, H. P., ἐν Num. Chron., V. 173 κ. ἐξ. Brönsted, Reisen und Untersuchungen in Griechenland, Paris, 1826 καὶ 1830. British Museum, Catalogue, Greek Coins, Crete and the Aegæan Islands. London 1886, ὑπὸ W. W. Wroth.]

Ἡ νομισματοκοπία τῶν Κυκλάδων καὶ Σποράδων καλουμένων νήσῳ ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων καλῶς χαρακτηριζομένων καὶ εὐκόλως διακρινομένων κλάσεων. Πρῶτον ὑπάρχουσιν οἱ σφαιροειδεῖς καὶ συμπαγεῖς στατῆρες τῆς ἀρχαίᾳς περιόδου, κοπέντες κατὰ τὸν Αἰγινητικὸν κανόνα ἐν Κέφ, Νάξῳ, Σίφνῳ, Πάρῳ καὶ Μήλῳ, ἐν ᾗ τελευταία ἡ ὀλκὴ τοῦ στατῆρος ἀνέρχεται μέχρι 222 κόκκων.

Τὰ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης παρουσιάζουσιν ἔγκοilon τετράγωνον ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως συνήθως, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε, διηρημένον, ὡς ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων νομισμάτων τῆς Αἰγίνης εἰς τριγωνικὰ σχήματα, τινὰ τῶν ὁποίων εἶνε βαθέως κεχαραγμένα. Εἶνε δὲ ἀξιοσημείωτον ὅτι πάντα τὰ ἀρχαιότατα ταῦτα νησιωτικὰ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τῶν ἀρχῶν τῆς νομισματοκοπίας ἐν Κρήτῃ. Ἡ Αἴγινα ἐπομένως καὶ οὐχὶ ἡ Κρήτη πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ κοιτὶς τῶν ἀρχαϊκῶν ἀργυρῶν νομισμάτων παντὸς τοῦ κεντρικοῦ μέρους τοῦ Αἰγαίου πελάγους μετὰ τῶν πολυαριθμῶν αὐτοῦ νήσων καὶ τοῦ ναυτικοῦ αὐτῶν πληθυσμοῦ.

Τὰ πλεῖστα τῶν νομισμάτων τῆς ἀρχαίας ταύτης περιόδου προέρχονται ἐκ δύο σπουδαίων εὐρημάτων, ὧν τὸ μὲν ἀνεκαλύφθη ἐν τῇ νήσῳ Θήρᾳ τὸ ἔτος 1821, τὸ δ' ἕτερον ἐν Μήλῳ. Μικρὰ ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὅτι τὰ δύο ταῦτα εὐρήματα

ἀντιπροσωπεύουσιν ἐν τῷ συνόλῳ τὰ κυριώτατα τῶν κυκλοφορούντων νομισμάτων ἐν ταῖς νησιωτικαῖς πολιτείαις κατὰ τὸν ἑβδομον καὶ ἕκτον αἰῶνα π.Χ. Εὐτυχῶς ὁ Borell διετήρησε περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ εὐρήματος τῆς Θήρας σημείωσιν ὑψίστου νομισματικοῦ ἐνδιαφέροντος· πολὺ δὲ βραδύτερον ὁ κ. W. Wroth (*Num. Chron.* 1884, σ. 269) παρέσχε λεπτομερεστέρας περιγραφὰς καὶ φωτογραφικὰς ἀπεικονίσεις πάντων τῶν ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ M. Borell σημειουμένων κερμάτων. Τοῦ εὐρήματος τῆς Μήλου δὲν ἐλήφθη ἀκριβὴς σημείωσις.

Τὰ ἐν Θήρᾳ εὐρεθέντα νομίσματα ἦσαν ἐν συντόμῳ τὰ ἐξῆς:—

Αἰγυπτιοὺς σταθμητικὸς κανὼν.

Αἴγινα	541	στατῆρες τοῦ παλαιοῦ τύπου τῆς χελώνης (<i>Num. Chron.</i> , 1884. Πίν. XII. 15.)
Ἄργος (;) ἢ Δῆλος (;)	23	» Ἐμπ. Δύο δελφῖνες. Ὁπ. Τετράγωνον ἔγκοilon (Ἐνθ. ἀ. Πίν. XII. 12.)
Κέως	1	» Ἐμπ. Ἀμφορεύς. Ὁπ. Τετράγωνον ἔγκοilon. (Ἐνθ. ἀ. Πίν. XII. 14.)
Νάξος	14	» Ἐμπ. Κάνθαρος. Ὁπ. Τετράγωνον ἔγκοilon. (Ἐνθ. ἀν. Πίν. XII. 7.)
Πάρος	2	» Ἐμπ. Αἰξ, ἥς κάτω δελφίς. Ὁπ. Τετράγ. ἔγκοilon (Ἐνθ. ἀ. Πίν. XII. 13.)
Σίφνος	3	» Ἐμπ. Ἀετὸς ἱπτάμενος. Ὁπ. Τετράγ. ἔγκοilon (Ἐνθ. ἀ. Πίν. XII. 3.)
Ἀβέβαια (Κύμη Αἰολίδος;)	41	» Ἐμπ. Πρόσθιον ἵππου. Ὁπ. Δύο τετράγωνα ἔγκοila, ὧν τὸ μὲν μικρόν, τὸ δ' ἕτερον μέγα, περιέχοντα ἀστέρας ἕκαστον. (Ἐνθ. ἀ. Π. XII. 1.)
Αβέβαια	48	» Ἐμπ. Πρόσθιον λέοντος, στρέφοντος τὴν κεφαλὴν, ἐνίοτε ἐπιγεγραμμένοι VΛΟ ἢ ΟVΛ=Οδλ..., Ὁλυ... Ὁγύ... ἢ δυνατὸν Γυθ. (Γύθειον;) » Ὁπ. Τετράγωνον ἔγκοilon ἀκανόνιστον περιέχον ἐπὶ ἐνὸς παραδείγματος ἀστέρα (Ἐνθα ἀνωτ. Πίν. XII. 3, 4, 5.)

Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Ἀβέβαιον (Νάξος;)	1	στατήρ.	Ἐμπ. Κεφαλὴ Σατύρου μετ' ὀξέων ὠτων, ἄκρας ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας. Ὁπ. Τετράγωνον ἔγκοilon τραχύ, (Num. Chron. 1884, Πίν. XII 17). Ὀλκὴ 211 κ. (ἐφθαρμένον)
Ἀβέβαιον	1	»	Ἐμπ. Κεφαλὴ κάπρου. Ὁπ. Τετράγωνον ἔγκοilon τραχύ, 223 κ. (Ἐνθ. ἀν. Πίν. XII. 9.)
Ἀβέβαιον	2	»	Ἐμπ. Μεγάλῃ κεφαλῇ ἰχθύος, μετὰ οὐρᾶς ἰχθύος κάτωθι. Ὁπ. Τετράγωνον ἔγκοilon τραχύ, 227 κ. (Ἐνθα ἀνωτέρω, Πίν. XII. 6.)

Εὐβοϊκὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κάρυστος Εὐβοίας (;)	1	Δραχμή.	Ἐμπ. Ἀλέκτωρ. Ὁπ. Τετράγωνον ἔγκοilon.
Ἀβέβαιον	82	Δραχμαί.	Ἐμπ. Κεφαλὴ κάπρου. Ὁπ. Τετράγωνον ἔγκοilon τραχύ. (Ἐνθ. ἀν. Πίν. XII. 10, 11).

Ἐν ὧν 760 νομίσματα

Οἱ τέσσαρες Φοινικικοῦ σταθμοῦ στατῆρες (περὶ τοὺς 230 κ. τὸ πολὺ) εἶνε λίαν ἀρχαϊκῆς ἐργασίας, πιθανῶς δ' εἶνε παραδείγματα τοῦ πρωτογόνου Αἰγινητικοῦ στατῆρος πρὸ τῆς ἐλαττώσεως ἢ ἐκπτώσεως αὐτοῦ εἰς 196 κ. περίπου. Εἶνε δὲ ἀρκετὰ βαρύτεροι παντὸς νομίσματος αὐτῆς τῆς Αἰγίνης, δύνανται ὅμως νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἔνδειξιν τῆς προελεύσεως τοῦ Αἰγινητικοῦ σταθμητικοῦ κανόνος.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Περσικῶν πολέμων μέχρι τῶν μέσων τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ὅτε αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ἦσαν φόρου ὑποτελεῖς τοῖς Ἀθηναίοις, μόνον ἡ Σίφνος φαίνεται, ὅτι ἀπήλαυσε τοῦ δικαιώματος τοῦ νομισματοκοπεῖν, ἐκδίδουσα Αἰγινητικούς στατῆρας καὶ Ἀττικὰς δραχμὰς μετὰ τύπων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων, ὧν ὁ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως περιβάλλεται ὑπὸ καλῶς δεδηλωμένου τε-

τραγώνου ἐγκοίλου. Αἱ ἄλλαι δὲ νῆσοι ὅσαι ἐπανήρχισαν νὰ κόπῃσι νόμισμα δὲν ἔπραξαν τοῦτο πρὸ τοῦ 350 π. Χ., οὐδὲ πράγματι δυνάμεθα νὰ δείξωμεν πολλὰ ἀργυρᾶ νομίσματα ἀρχαιότερα τοῦ ἔτους 308 π. Χ., ὅτε ὁ Πτολεμαῖος ἡλευθέρωσε ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς φρουρᾶς τὴν Ἀνδρον, μεθ' ἧς ταχέως αἱ Κυκλάδες περιῆλθον ὑπὸ τὴν ἡπίαν διοίκησιν τῶν Πτολεμαίων, ἐπιτρεψάντων αὐταῖς, ὡς φαίνεται, νὰ διατηρήσωσιν περιωρισμένην τινὰ αὐτονομίαν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν τὰ ἴδια αὐτῶν νομίσματα.

Νῦν δ' ἀποβαίνει κατὰ τι δύσκολος ἡ διάκρισις τῶν νομισματικῶν σταθμητικῶν κανόνων, ὧν ἐποιοῦντο χρῆσιν αἱ διάφοροι νῆσοι κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα π. Χ. Τὸ τετράδραχμον φθάνει ἐν Τήνῳ τοὺς 254 κ. ἐν Πάρῳ 240 κ. καὶ ἐν Σύρῳ 246 κ. Τὰ βαρύτερα τῶν διδράχμων, ἤτοι τὰ τῆς Πάρου, φθάνουσι τοὺς 118, αἱ δὲ δραχμαὶ τοὺς 58 κόκκους.

Ἀφ' ἐτέρου δὲ πάλιν ἐν Μήλῳ τὰ βαρύτερα τῶν τετραδράχμων δὲν ὑπερβαίνουν τοὺς 227 κ., ἐν ᾧ ἐν Ἀνδρῳ, Δήλῳ, Ἴῳ καὶ Νάξῳ τὰ διδράχμα ἔλκουσι κατὰ μείζονα ὅρον περὶ τοὺς 110 κ. καὶ αἱ δραχμαὶ 55 κ. Ἐκ τούτου δὲ φαίνεται, ὅτι τινὲς τῶν νήσων ἐποιοῦντο χρῆσιν ἐλαφρᾶς τινος μορφῆς τοῦ Ἀττικοῦ κανόνος, ἐνῶ ἄλλαι ἐξέδιδον τὰ ἴδια αὐτῶν νομίσματα συμφώνως τῷ Ῥοδίων κανόνι, ὅστις ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἦτο ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Πτολεμαϊκόν. Ὁ χρόνος, εἰς ὃν τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσι, συμπίπτει πρὸς τὸν τῆς ἀκμῆς τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Ῥοδίων ἐν τοῖς ὕδασι τούτοις. Ἐν Κέῳ, Πάρῳ, Σύρῳ καὶ Τήνῳ τὰ νομίσματα βεβαίως εἶνε βαρύτερα ἢ ὥστε νὰ καταταχθῶσιν ὡς Πτολεμαϊκά, δεικνύουσι δὲ σαφῶς, ὅτι ἂν καὶ αἱ νῆσοι, ἀπὸ τῶν χρόνων Πτολεμαίου τοῦ Β', μέχρι περίπου τοῦ 200 π. Χ. ἀπέτελουν μέρος τῶν κτήσεων τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, ἡ διοίκησις τῶν Πτολεμαίων ὑφίστατο σχεδὸν μόνον κατ' ὄνομα. Στατῆρες τῶν Κυκλάδων δυνάμενοι νὰ ἀποδοθῶσιν ἀσφαλῶς εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν τοῦ 200 π. Χ. δὲν ὑπάρχουσιν. Οὕτω δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι τὰ νέα Ἀθηναϊκὰ ἀργυρᾶ νομίσματα

καὶ αἱ ἄφθονοι ἐκδόσεις τῶν Κρητικῶν πόλεων ὑπεσκέλισαν περὶ τὸν χρόνον τοῦτον πᾶν ἕτερον ἐγγώριον νόμισμα ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει.

	700-480	480-400	400-300	300-200	Μετὰ τὸ 200	Αὐτοκρατο- ρικὰ
ΑΜΟΡΓΟΣ	...	...	Λ			
Αἰγιάλη	...	...	...	Ρ Λ	...	Λ(;)
Ἀρκεσίνη	...	...	...	Λ		
Μινώα	...	...	...	Λ	...	Λ
ΑΝΑΦΗ	...	...	...	Λ		
ΑΝΔΡΟΣ	...	...	...	Ρ Λ	...	Λ
ΓΡΑΡΟΣ	...	...	...	Λ		
ΔΗΛΟΣ	Ρ(;)	...	Λ	Ρ Λ	Λ	
ΘΗΡΑ	...	...	Λ	Λ	...	Λ
ΙΟΣ	...	...	...	Ρ Λ	...	Λ
ΚΕΩΣ	Ρ	...	Λ	Λ		
Ἰουλίς	Ρ	...	Λ			
Καρθαία	Ρ	...	...	Ρ Λ		
Κορησσία	Ρ	...	Λ	Λ		
Ποιήεσσα	...	...	Λ			
ΚΙΜΩΛΟΣ	...	...	Λ			
ΚΥΘΝΟΣ	...	...	Λ	...	...	Λ
ΜΗΛΟΣ	Ρ	...	Ρ Λ	Ρ Λ	...	Λ
ΜΥΚΟΝΟΣ	...	...	Ρ Λ	Λ	Λ	Λ
ΝΑΞΟΣ	Ρ	...	Ρ Λ	Ρ Λ	Λ	Λ
ΠΑΡΟΣ	Ρ	...	Ρ	Ρ Λ	...	Λ
ΣΕΡΙΦΟΣ	...	...	...	Λ	Λ	
ΣΙΚΙΝΟΣ	...	...	...	Λ		
ΣΙΦΝΟΣ	Ρ	Ρ	...	Λ	...	Λ
ΣΥΡΟΣ	...	...	...	Ρ Λ	Ρ	Λ
ΤΗΝΟΣ	...	...	...	Ρ Λ	Ρ	Λ
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	...	...	...	Λ		

Ἀμοργός. Ἡ νῆσος αὕτη πρὸς ἀνατολὰς τῆς Νάξου καὶ τῶν Κυκλάδων κειμένη περιεῖχεν ἐπὶ τῶν δυτικῶν αὐτῆς παραλίῳν τρεῖς πόλεις, τὴν Αἰγιάλην πρὸς βορρᾶν, τὴν Μινώαν ἐν τῷ μέσῳ καὶ τὴν Ἀρκεσίνην πρὸς νότον. Μέχρις ἴσως τοῦ τελευταίου μέρους

τοῦ τετάρτου αἰῶνος αἱ πόλεις αὗται, ὡς ἀποδεικνύουσιν τὰ ἀκόλουθα χαλκῆ νομίσματα καὶ αἱ ἀρχαῖαι ἐπιγραφαί, ἀπετέλουν πολιτικῶς μίαν καὶ μόνην κοινότητα, κατόπιν ὅμως αἱ τρεῖς πόλεις ἐμφανίζονται ἐκάστη ὡς ἀνεξάρτητος πολιτεία.

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου.

Ἄστυρ καὶ μηνίσκος	ΑΜΟ Δύο θύρσοι χιαστί.	Α · 65
Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ.	» Μέλισσα.	Α · 4
Σικύα (ιατρικὸν ἀγγεῖον).	» Ὅμοιος.	Α · 5

Αἰγιάλη, ἐν Ἀμοργῷ:

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου

Κεφαλὴ Διδῆ ἢ Ἀσκληπιοῦ. (B. M. Cat., Πίν. XX, 1.)	ΑΙΓΙ Αἰγίπαν καθήμενος ὀκλαδόν, αὐλῶν διὰ τῆς σύριγγος. Ρ 33 κ.
Αἰγίπαν ἱστάμενος ἢ καθήμενος ὡς ἀνωτέρω, ἢ κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ δαφνοστεφής. (Αὐτόθι, Πίν. XX, 2, 3.)	ΑΙΓΙ, ΑΙ, κτλ. Σικύα (κωνικὸν ἀγγεῖον ἀνεστραμμένον μετὰ χαμηλοῦ στομίου) ἐν τῷ πεδίῳ ἐνίοτε ὄφιος συνεσπειρωμένος
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.	ΑΙΓΙ Γλαυξ
Κεφαλὴ γυναικεῖα πυργωστεφής	» Κεφαλὴ λέοντος μετὰ τοῦ τραχήλου.

Αὐτοκρατορικὰ νομίσματα, πιθανῶς εἰς τὴν Αἰγιάλην ἀνήκοντα, ἴδε ὑπὸ Αἰγιάλον τῆς Παφλαγονίας ἐν τόμ. Β'. σελ. 17.

Ἀρκεσίνη, ἐν Ἀμοργῷ:

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ.	ΑΡΚΕ Κάνθαρος καὶ θύρσος	Α · 75
-------------------------	--------------------------	--------

Μινῶα, ἐν Ἀμοργῷ:

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρου.	ΜΙΝΩ Κάνθαρος.	Α · 65
------------------------------	------------------------	--------

Αὐτοκρατορικά. Ἰ. Παύλας καὶ Ἰ. Μαΐσης. Ἐπιγρ. ΜΙΝΟΗΤΩΝ, ΕΠΙ. ΤΙ. ΦΛΑ. ΕΡΓΙΝΟΥ ΑΡΧ(οντος), Ἀπόλλων Κιθαρωδός.

Περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀμοργοῦ ἴδε Π. Λάμπρου, Νομί-

σματα τῆς νήσου Ἀμοργοῦ, ἐν Ἀθήναις 1870, καὶ *Num. Zeit.*, II σελίς. 349.

Ἀνάφη, μικρὰ νῆσος πρὸς ἀνατολὰς τῆς Θήρας καὶ πρὸς νότον τῆς Ἀμοργοῦ. (Ἀπόλλων., Ἀργοναυτ., IV. 1709 κ. ἐξ. Στράβ., X. 484). Εἰδικὴ ἐν αὐτῇ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς Αἰγλήτου καὶ Ἀναφαίου.

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου

Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος Αἰγλήτου κατ' ἐνώπιον.	A-N ἢ ΑΝΑΦ Κρατῆρ· ὑπεράνω αὐτοῦ μέλισσα Α' 6
(B. M. Cat., Πίν. XX, 8.)	

Ἄνδρος, ἡ μεγίστη καὶ βορειοτάτη τῶν Κυκλάδων. Κύριος θεὸς τῆς νήσου ἦτο ὁ Διόνυσος, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ ὁποῦ ὑπῆρχε πηγὴ, ἐξ ἧς κατ' ἔτος, διαρκούσης τῆς ἐορτῆς τῶν Θεοδαισίων, ἔρρεεν οἶνος (Πλινίου II. 103. XXXI. 2, 16. Παυσαν. VI. 26 λέγουσι δὲ καὶ Ἄνδριοι παρὰ ἔτος σφίσιν ἐς τοῦ Διονύσου τὴν ἐορτὴν δεῖν οἶνον αὐτόματον ἐκ τοῦ ἱεροῦ). Ἐν ἔτει 308 π. Χ. ὁ Πτολεμαῖος ἀπηλευθέρωσε τὴν Ἄνδρον τῆς Μακεδονικῆς αὐτῆς φρουρᾶς. Τοῦτο φαίνεται εἶναι ὁ χρόνος ἀφ' οὗ ἄρχεται ἡ νομισματοκοπία αὐτῆς.

Μετὰ τὸ 308 π. Χ. περίπου. Πτολεμαῖκός ἢ Ῥόδιος κανὼν

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ κισσοστεφῆς.	ΑΝΔΡΙΩΝ Ἀρτεμις (;) ἰσταμένη ἐν βραχεῖ χιτῶνι ἀφίνοντι ἀκάλυπτον τὸν ἕτερον τῶν μαστῶν, στηριζομένη δ' ἐπὶ λόγχης καὶ σπένδουσα Ρ' 100. 6 κ.
(B. M. Cat. Πίν. XX 10)	

Ῥομ. Ὀπισθεν Φ. (Αὐτόθι Πίν. XX, 9)	ΑΝΔΡΙ Πάνθηρ . . . Ρ' 52 κ.
-------------------------------------	-----------------------------

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα φέρουσι συνήθως κεφαλὰς Διονύσου νεαροῦ ἢ παγωνοφόρου ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀψεως, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας θύρσον τεταινιωμένον, ἀμφορέα, ἢ κύνθαρον, ἐπὶ δὲ τῶν τελευταίων νομισμάτων Ἀπόλλωνα Κιθαρωδόν.

Ἀυτοκρατορικά, ἀπὸ Ἀδριανοῦ μέχρι Γέτα. Ἐπίγρ. ΑΝΔΡΙΩΝ. Ἴσις κατ' ἐνώπιον. Πρβλ. τὸν ὑπὸ Ross ἐν Ἀνδρῶ ἀνακαλυφθέντα ὕμνον τῆς Ἰσιδος (*Class. Mus.*, σ. 34, κ. ἐ.)

Γύαρος. Ἀπλοῦς γυμνὸς βράχος, ὀλιγάνθρωπος καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχαιότητα.

Περὶ τὰ 300 200 π. X.

Κεφαλὴ γυναικεία πυργαστεγῆς	ΓΥΑΡΙΩΝ Περσεὺς κρατῶν φιάλην (;) καὶ ἄρπην . . . A 65
Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος. (B. M. Cat Πίν. XXIII. 7).	ΓΥΑΡΙΩΝ Φαρέτρα μετὰ τελαμῶνος . . . A 5
Ὅμοίως.	ΓΥΑΡΙΩΝ Ἀρπὴ Περσέως. A 5
Ἐλαφος.	ΓΥΑΡΙΩΝ Στάχυς σίτου . A 5

Δῆλος. Ἐκ τῶν κοπέντων ἐν Δήλῳ νομισμάτων, ἃν ἐκόπησαν τοιαῦτα διαρκούσης τῆς πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων ἀρχαίας περιόδου τῆς αὐτονομίας τῆς Δήλου, οὐδὲν ἀνεγνωρίσθη μέχρι τοῦδε ὡς ἀνήκον αὐτῇ. Δύναται ἐν τοῦτοις νὰ ἐξετασθῇ, ἃν ἡ σειρά τῶν ἀρχαϊκῶν ἀργυρῶν στατήρων, τῶν ἐχόντων ὡς τύπον δύο δελφίνας, περιγραφέντων δ' ἀνωτέρω ὑπὸ τὸ Ἄργος (σελ. 546) πρέπει νὰ ἀποδοθῇ μᾶλλον εἰς τὴν νῆσον Δῆλον. Ἀπὸ τοῦ 478 π. X. μέχρι τοῦ τέλους τοῦ τετάρτου αἰῶνος δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωμεν Δηλιακὰ νομίσματα, ἐπειδὴ καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον ἐκεῖνον αὕτη ὑπέκειτο σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰς Ἀθήνας. Βραχὺ πρὸ τοῦ 300 π. X. ἡ νῆσος ἐγένετο ἀνεξάρτητος καὶ διέμεινεν αὐτόνομος, μέχρις οὗ ἐν ἔτει 166 π. X. ἐδόθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τοῖς Ἀθηναίοις.

Περὶ τὰ 300 π. X. ἢ μᾶλλον πρότερον 166 π. X.

Ῥόδιος ἢ Πτολεμαϊκὸς σταθμητικὸς κανὼν

Λύρα (Borell, Num. Ch., V. 175).	ΔΗΛΙ μετὰ τῶν κνημῶν τροχοῦ. Ρ Δραχμῇ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος, καλῆς τεχνοπροπίας.	Δ - Η Λύρα Ρ Δραχμῇ 51 κ. καὶ ἡμίδ. 25 κ.
Ὅμοίως.	ΔΗΛΙΩΝ Ὅμοίως. Ρ 1/4 δρ. 12 κ.
Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος. (B. M. Cat, Πίν. XXIII. 1)	Δ - Η Δένδρον φοίνικος . . A 65

Κεφαλή 'Απόλλωνος. (B. M. Cat. Πίν. XXIII, 1).	Δ - Η Λύρα Α 65-45
Κεφαλή 'Αρτέμιδος	Δ - Η Δένδρον φοίνικος, οὔ ἄνω, κύ- κνος Α 45

Τὸ δένδρον βεβαίως εἶνε ὁ ἱερὸς φοῖνιξ (Εὐρ. *Εκ* 458 κ. ἐξ πρωτογόνος φοῖνιξ, ὠδίνος ἄγαλμα δίας), οὗ κάτω ἐγέννησεν ἡ Λητώ τὸν 'Απόλλωνα καὶ τὴν 'Αρτέμιδα. Ὁ ἐν τῷ δένδρῳ κύκνος χαρ-κτηρίζει αὐτὸ ὡς ἰδίως ἱερὸν τοῦ 'Απόλλωνος.

Μετὰ τὸ 166 π. Χ. περίπου.

Κεφαλή 'Απόλλωνος, ὑποκάτω δ' αὐτῆς ΤΡΙΑ.	ΑΘΕ Γλαῦξ ἐπὶ ἀμφορέως. . Α
---	-----------------------------

Περὶ τῆς ἀπονομῆς ταύτης ἴδε *Mittheilungen d. deutsch. arch. Inst VI*. 238. Φαίνεται, ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνεκαλύφθησαν ἐν Δήλῳ. Ἐνεκα τούτου ὑποτίθεται ὅτι ἐκόπησαν ἐκεῖ ἐπὶ τῆς 'Αθηναϊκῆς διοικήσεως.

Θήρα, (*Σαντορίνη*), πρὸς ὀυσμὰς τῆς 'Ανάφης καὶ πρὸς νότον τῆς 'Ιου, κειμένη, ἐσχηματίσθη ὑπὸ ἡφαιστείου ὑποθαλασσίου, οὗ τὸ χεῖλος τοῦ κρατῆρος ὑπερέχει τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Λέγεται ὅτι κατῳκήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Φοινίκων, ὅτι δὲ κατόπιν ἀπω-κίσθη ἐκ Σπάρτης. Ἦτο δὲ ἡ μητρόπολις τῆς ἐν 'Αφρικῇ Κυρήνης.

Περὶ τὰ 350-200 π. Χ.

Κεφαλή 'Απόλλωνος κατ' ἐνώπιον, ἢ ἐν κατατομῇ. (B. M. Cat. Πίν. XXIX, 13-16)	ΘΗ Ταῦρος κυρίσσω ἢ προτομή ταύρου Α 65
'Ομοίως	» Τρεῖς δελφῖνες Α 6
Κεφαλή 'Απόλλωνος	» Λύρα Α 55
Κεφαλή Διὸς	» Κεραυνὸς Α 65
Κεφαλή Ἑρμοῦ	» Κηρύκειον Α 5
Κεφαλή γυναικεία πεπλοφόρος	» ἐν στεφάνῳ Α 5
Κεφαλή γυναικεία	ΘΗΡ Ταῦρος κυρίσσω. . . Α 5

Αὐτοκρατορικά, ἀπὸ Μ. Αὐρηλίου μέχρι Κομμόδου. *Ἐπιγρ.*, ΘΗΡΑΙΩΝ ἢ ΘΗΡΕΩΝ. Τύποι: 'Απόλλων καθήμενος ἐπὶ κύκνου.

Ἀπόλλων Κιθαρωδός· γυμνὸν ἀρχαῖκόν ἄγαλμα Ἀπόλλωνος ἀκτινοστεφοῦς ἱσταμένου κατ' ἐνώπιον. Εἰδωλὸν ἢ Ἑρμῆς τῆς τετραγώνου ἐργασίας κατ' ἐνώπιον (B. M. Cat., Πίν. XXIX, 17, 18).

Ἴος, νῆσος πρὸς νότον μὲν τῶν Κυκλάδων πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς Θήρας κειμένη ὥφειλε τὴν κυρίαν αὐτῆς φήμην εἰς τὰς ἀρχαίας αὐτῆς παραδόσεις περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ὀμήρου ἐξ Ἰήτιδος μητρὸς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ταφῆς αὐτοῦ. Ἐκ τούτου καὶ ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς νήσου κεφαλὴ τοῦ ποιητοῦ.

Περὶ τὰ 300·200 π. Χ. Πτολεμαῖκός ἢ Ῥόδιος κανὼν.

ΟΜΗΡΟΥ	Κεφαλὴ Ὀμήρου μετὰ διαδήματος (Z. f. N. V. Πίν. I. 3.)	ΙΗΤΩΝ	Ἐν στεφάνῳ δάφνης . . . Ρ 104 κ.
»	Ὅμοίως	»	Ὅμοίως. . . Ρ 54 κ.
»	Ὅμοίως	»	Ἀθηνᾶ Πολιάς, πρὸ αὐτῆς δένδρον φοίνικος . Α· 85 (Ross, <i>Insc. Gr. ined.</i> , Φυλ- λάδιον II. ἀρ. 93).
»	Ὅμοίως. (B. M. Cat., Πίν. XXIII. 11.)	ΙΗΤΩΝ	Δένδρον φοίνικος Α· 65-4

Τὸ δένδρον τοῦ φοίνικος ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀρχαιότατον ὄνομα τῆς νήσου, Φοινίκη (Στεφ. Βυζ. ε. λ.).

Αὐτοκρατορικά — ἀπὸ Τραϊανοῦ μέχρι Φαυστίνας τῆς νεωτέρας καὶ Λουκίλλης Ἐπυρ. ΙΗΤΩΝ. Τύποι ὅμοιοι τοῖς ἀνωτέρω.

Κέως. Ἐκτὸς τῶν νομισμάτων τῶν τεσσάρων πόλεων τῆς Κέω ἦτοι τῶν τῆς Καρθαίας, Ἰουλίδος, Κορησίας καὶ Ποιήεσσης, ὑπάρχουσι πολυάριθμα χαλκᾶ νομίσματα ἀνήκοντα εἰς τὸ τέλος τοῦ τετάρτου καὶ εἰς τὸν τρίτον αἰῶνα π. Χ. κοπέντα ἐν ὀνόματι τῆς νήσου.

Κεφαλὴ Ἀρισταίου πωγωνοφόρος. (B. M. Cat., Πίν. XXI. 1-5).	ΚΕΙ, ΚΕΙΩΝ, κτλ. Πρόσθιον κυνὸς ὑπὸ ἀκτίνων περιβαλλομένου (ὁ ἄστηρ Σείριος) . . . Α· 65
---	--

Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐλατρεύετο ὁ Ἀρισταῖος ὡς ποιμενικῇ

θεότης, ἰδίᾳ δ' ὡς προστάτης κατὰ τῆς καταστρεπτικῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου διαρκούντων τῶν κυνικῶν καυμάτων. Κλημ. Ἀλεξ. Σρωματ. VI. σ. 630: Πάλιν ἱστοροῦσιν Ἑλλήνες, ἐκλειπόντων ποτὲ τῶν ἐτησίων ἀνέμων, Ἀρισταῖον ἐν Κέῳ θῆσαι Ἰκμαίῳ Διῷ. Ἐν τούτοις ἢ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὀφείως κεφαλῇ δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἡ τοῦ Διὸς Ἰκμαίου, θεοῦ τῶν δροσερῶν ἀνέμων, τῆς ἀναφυκτικῆς δρόσου καὶ τῶν βροχῶν, οὗ ἡ λατρεία συνεδυάζετο πρὸς τὴν τοῦ Ἀρισταίου. Ὅθεν ἡ πωγωνοφόρος κεφαλῇ δύναται νὰ κληθῇ Διὸς ἢ Ἀρισταίου. ὁπόταν δέ, ὡς συμβαίνει ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Καρθαίας, ἀπεικονίζεται νεανικὴ ἀγένειος κεφαλῇ, τότε αὕτη πιθανῶς παριστᾷ τὸν Ἀρισταῖον, ὅστις κατὰ Πίνδαρον (Πυθ. IX. 64) ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τινων ὡς Ζεὺς, ὑπ' ἄλλων δὲ ὡς Ἀπόλλων: —

Νέκταρ ἐν χεῖλεσσι καὶ ἀμβροσίαν στάξοισι, θήσονται
τέ νιν ἀθάνατον

Ζῆνα καὶ ἄγρον Ἀπόλλων', ἀνδράσι χάσμα φίλοις
ἄγχιστον, ὁπάονα μῆλων,

Ἀργεά καὶ Νόμιον, τοῖς δ' Ἀρισταῖον καλεῖν.

Ἰουλῖς, κειμένη ἐπὶ ὑψώματος ἐν τοῖς μεσογείοις τῆς νήσου Κέῳ. Κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους φαίνεται ὅτι ἦτο ἀστημενέστερα τῶν ἐπιθαλασσίων αὐτῆς γειτόνων, ἐπειδὴ δὲν φαίνεται ὅτι ἔκοψεν ἀρκετὰ ἀργυρᾶ νομίσματα. Βραδύτερον ἀπέβη ἡ πρωτεύουσα πόλις τῆς νήσου.

Πρὸ τοῦ 480 π. X. περίπου. Αἰγινητικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

ΙΟΥ (;) ΛΙ (ἐπ' ἀριστ.) Ἀγγεῖον μόν. | Τετράγωνον ἔγκοilon διηρημένον δια-
γωνίως εἰς τέσσαρα μέρη. Ρ Στατ.

Πρὸ τοῦ 300 π. X.

Νεανικὴ ἢ πωγωνοφόρος κεφαλῇ (ἴδε | ΙΟΥΛΙ Μέλισσα ἢ κύναστρον (Σεί-
Καρθαίαν). ριος) Α 65.4

(B. M. Cat., Πίν. XXII, 18.)

Κεφ. Διονύσου (Αὐτόθι, Π. XXII, 16.) | » Σταφυλῇ Α 65.4

Καρθαία, ἐπὶ τῆς ΝΑ. παραλίας τῆς Κέῳ. Ἐκ τῶν ἀφθό-

νων αὐτῆς ἀργυρῶν ἀρχαϊκῶν νομισμάτων φαίνεται ὅτι ἤτό ποτε πόλις μεγάλης ἐμπορικῆς δραστηριότητος. Ἐνταῦθα ὡς καὶ ἀλλαγῶν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὁ κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα ἐν χρήσει σταθμητικὸς κανὼν ἦτο ὁ Αἰγινητικὸς.

Περὶ τὰ 600-480 π. Χ. Αἰγινητικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Ἀμφορεὺς, παρ' ᾧ ἐνίοτε δελφίς.
(B. M. Cat., Πίν. XXI, 6.)

Τετράγωνον ἔγκοilon, διηρημένον εἰς ὀκτὼ τριγωνικὰ μέρη ὧν τινὰ βαθέως κεχαρσμένα, ἢ, ἐπὶ τῶν νεωτέρων, σχήματος πτερῶν ἀνεμομύλου μετὰ τῶν γραμμμάτων ΑΛ ἢ ΘΓΑΛ ἐν τοῖς διαμερίσμασιν. Ρ στατήρ καὶ κλάσματα

Σταφυλὴ συνήθως μετὰ δελφίνων παρ' αὐτῇ.
(Αὐτόθι, Πίν. XXI, 19.)

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς τέσσαρα διηρημένον ἢ σχήματος πτερῶν ἀνεμομύλου
Ρ Δραχ., ἡμίδρ. ὀβολὸς κτλ.

Μετὰ τὸ 300 π. Χ. περίπου. Ἀττικὸς κανὼν ἡλατιωμένος.¹

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος Ἀρισταίου ἢ Διὸς Ἰκμαίου πρὸς δ.
(Leake, Num. Hell. Ins. Gr. σ. 6)

ΚΑΡΘΑΙ Κύνων (ἄστηρ Σείριος) ὑπὸ ἀκτίνων περιβαλλόμενος· ἐν τῷ πεδίῳ ΑΝ Ρ 117·8 κ.

¹ Ἄν τὰ ἐξῆς περίεργα νομίσματα, περὶ ὧν λέγεται, ὅτι ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως ἐν τῇ νήσῳ Κέφ, εἶνε γνήσια, θὰ ἀπεδείκνυν, ὅτι ὁ ἀκέραιος Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν ἦτο ἐν Κέφ ἐν χρήσει κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα π. Χ. Ὁμολογῶ ἐντούτοις, ὅτι ὑποπεύομαι λίαν πάντα τὰ νομίσματα ταῦτα ὡς ἔργα εὐφυστάτου συγχρόνου κιθδηλοποιῦ.

Καρθαία:

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος πρὸς δ. μετὰ κόμης μακρᾶς καλυπτούσης τὰ ὦτα.

ΚΑΡΘΑ Ἀρισταῖος πωγωνοφόρος φέρον βραχὺν χιτῶνα γονατίζων ἐν τῶν ποδῶν ἐπὶ τῆς ῥάχεως ταύρου, οὗ ἀναστρέφει τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς ἀριστερᾶς, ὧν δὲ τὸν δεξιὸν βραχίονα ὡς προτιθέμενος νὰ φονεύσῃ αὐτόν. Ἐν τῷ πεδίῳ Π. Ρ 130 2 κ.

Κεφαλὴ γυναικεία πρὸς δ., ἔχουσα τὴν κόμην ἀναδεδεμένην ταινία ὡς περὶ αὐτὴν στρεφόμενην.

ΚΑΡΘΑ Μορφὴ ἀνδρική, γυμνὴ τὰ ἄνω τῆς ὀσφύος, καθήμενὴ πρὸς ἄρ. ἐπὶ θώκου ἀνευ ἑρσιαινῶτος, κρατοῦσα δὲ σκήπτρον πρὸ αὐτῆς. Ἐν τῷ πεδίῳ Ε . . . Ρ 64 7 κ.

Ἰουλίς:

Κεφαλὴ πωγωνοφόρος πρὸς δ., ὀφρυστεφής.

ΙΟΥ Μῆισσα Ἐν τῷ πεδίῳ ἄρ. κεφαλὴ κυνὸς (ἄστηρ Σείριος) ὑποκάτω, ΚΙ. Ἐν κύκλῳ σφαιριδίων Ρ 131 3 κ.

Κεφαλή ἀγένειος Ἀπόλλωνος ἢ Ἀρισταίου, δαφνοστεφής.

(B. M. Cat, Πίν. XXI, 22)

ΚΑΡΘΑ Κύων (ἀστήρ Σείριος) ὑπὸ ἀστέρων περικυκλούμενος. Ὑποκῆτω μέλισσα, σύμβολον τοῦ Ἀρισταίου. Α · 8

Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ, πρὸς δ. (Αὐτόθι, Πίν. XXI, 23.)

ΚΑΡΘΑ Σταφυλή καὶ ἀστήρ. Α · 75

Κεφαλή πωγωνοφόρος πρὸς δ., δαφνοστεφής. (Αὐτόθι, Πίν. XXI, 25.)

ΚΑΡΘΑΙ μεταξὺ τῶν ἡκτίνων ἀστέρος. Α · 55

Κορησία, πόλις τῆς Κέω ἀνεξάρτητος, ἄλλοτε ποτε μεγάλης ἐμπορικῆς σπουδαιότητος, ἀλλ' ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Στράβωνος ἀπλοῦν ἐπίνειον τῆς Ἰουλίδος.

Περὶ τὰ 600-480. Αἰγινήτικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Φ-Ο (συνήθως πλαγίως). Σηπία, παρ' ἣν δελφίς. (Πίναξ ΚΒ'. 3.)

Τετράγωνον ἐγκοιλόν, συνήθως σχήματος πτερῶν ἀνεμομύλου. . . . Ρ Στατήρ, δρ., ἡμίδρ. καὶ ὀβολ.

Φ-Ο Δελφίς

(B. M. Cat., Πίν. XXII, 6.)

Τετράγωνον ἐγκοιλόν, ἐν ᾧ, ἐνίοτε, Κ Ρ 5·4 καὶ 4·3 κ.

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου.

Σηπία (Αὐτόθι, Πίν. XXII, 10).

Κ-Ο Σταφυλή. Α · 45

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή νεανική ἢ πωγωνοφόρος (ἴδε Κερθαίαν). (Αὐτόθι, Π. XXII, 11.)

ΚΟΡΗ Σταφυλή καὶ μέλισσα. Α · 75

Ὅμοιος.

» Ἀστήρ. Α · 6

Ποιήεσσα, ἐπὶ τῆς ΝΔ. πλευρᾷς τῆς Κέω.

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου

Κεφαλή Ἀρισταίου (;

ΠΟ, ΠΟΕΞ κτλ. Ἀστήρ καὶ σταφυλή. Α · 6

Κίμωλος, νῆσος μικρὰ παρὰ τὴν Μῆλον καλουμένη καὶ Ἐχινούσα ἀπὸ τῶν πολυαριθμῶν ἐχίνων τῶν εἰς τὰ παράλια αὐτῆς εὕρισκομένων.

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου.

Μέλισσα ἢ ἀστήρ.

ΚΙ Ἐχίνος θαλάσσιος, ἢ ἀνευ τύπου Α · 45

Κεφαλή Ἑρμοῦ.

ΚΙΜΩ Δελφίς Α ·7

Κεφαλή Ἀθηνᾶς.

ΚΙΜΩΛΙ Τρίαινα Α ·7

Κύθνος, μεταξὺ Κέω καὶ Σερίφου.

Πρὸ τοῦ 300 π. Χ. περίπου

Κεφαλή Ἀπόλλωνος ἢ Ἀθηνᾶς.
(B. M. Cat., Πίν., XXII. 20-24).ΚΥ, ΚΥΘΝ, ΚΥΘΝΙΩΝ Λύρα, στα-
φυλή, ῥόδον, μέλισσα ἢ κύναστρον
κτλ. Α ·65

Κύων (Ἀντίοχι, Πίν. XXII. 25).

ΚΥ Ῥόδον. Α ·45

Αὐτοκρατορικά, Αὐγούστου. Ἐπιγρ. ΚΥΘΝΙΩΝ.

Μήλος. Ἡ σπουδαία αὕτη νῆσος οἰκισθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ Φοινίκων, ἐξελληνισθεῖσα δ' ἐν μεταγενεστέρα περιόδῳ ὑπὸ τῶν Δωριέων, εἶνε μία τῶν ἐπτὰ ἡ ὀκτὼ νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὧν μέ-
χρι τοῦδε ἔχομεν ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἀρχαίχης περιόδου. Δύο ἐξ αὐτῶν ἀπόκεινται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Hunter (Πίναξ 36 Ἀρ. 26 καὶ 27), τρίτον δὲ ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ εἶνε ὁ Φοινικικὸς, ὅστις πρέ-
πει νὰ ἐπέζησεν ἐν Μήλῳ ἀπὸ χρόνων λίαν ἀπομεμακρυσμένων.

Περὶ τὰ 500 π. Χ. Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν

Μῆλον, (σίδη;)

(Berlin. Münz-Kab., Πίν. I. 3).

Τετράγωνον ἔγκοilon εἰς δύο διηρη-
μένον, κοσμοῦμενον ὑπὸ τριῶν
κρίκων. . . . Ρ Στατήρ, 213 κ.

Ἄνευ ἐπιγρ. Ὅμοιος.

Μ Κύκλος ἔγκοilos διηρημένος διὰ
πλατέων γραμμῶν.

Ρ Στατήρ 221 κ.

ΜΑ Ὅμοιος.

Ἄνευ γράμμ. Ὅμ. Ρ Στατήρ 222 κ.

Τὸ μῆλον, ὄριστι μάλον, τῶν ἀρχαίων τούτων νομισμάτων τῆς Μήλου δυνατὸν μὲν νὰ ἔχη θρησκευτικὴν τινα ὀνομασίαν, πρέ-
πει ὅμως νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι φαίνεται ὅν καλὸν παράδειγμα τοῦ ὑπὸ
τῶν γάλλων καλουμένου «*type parlant*», ἡ τοῦ γνωστοῦ ἐν τῇ
οἰκοσηματογραφίᾳ ὡς «*canting device*».

Ἐν ἔτει 416 π. Χ. ἡ πόλις τῆς Μήλου ἠλώθη ὑπὸ τῶν Ἀθη-

ναίων, οἱ δ' ἄρρενες τῶν κατοίκων κατεσφάγησαν. Λείψανά τινα τῶν ἀτυχῶν τούτων ἐγκατεστάθησαν ἐκ νέου εἰς τὴν πατρίδα ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου μετὰ τὴν πτώσιν τῶν Ἀθηναίων· κατὰ τὸν ἐπόμενον δ' αἰῶνα ἐκόπησαν καὶ πάλιν ἐν τῇ νήσῳ ἀργυρᾷ νομίσματα ὀλιγάριθμα. Ὁ σταθμητικὸς κανὼν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἦτο ὁ ἀρχαιότερος Ῥόδιος.

Περὶ τὰ 400-300 π. Χ. Ῥόδιος κανὼν (εἰς τὸ ἀκέραιον).

Μῆλον.	ΜΑΛΙ Κάνθαρος	Ρ 123 κ.
(B. M. Cat., Πίν. XXIII 16)		
Ῥομίσ (Ἀυτόθι, Πίν. XXIII. 17)	Τοξότης γυμνός.	Ρ 32 κ.
Ῥομίσ.	Ῥομίσ.	Α 6
Ῥομίσ.	Κράνος	Α 4

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ. Ῥόδιος κανὼν (ἡλαττωμένης ὀλκῆς)

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ Κορινθιακῆς λοφοφόρου περικεφαλαίας.	ΜΑΛΙΩΝ Ἀπόλλων φέρον μακρὸν χιτῶνα, καθήμενος ἐπὶ θρόνου καὶ λύραν ἀνακρούων. Ἀρχοντες ΝΕΑΝΘΗΣ, ΣΩΣΑΡΧΟΣ(Σ). . P 227-220 κ.
Ῥομίσ.	ΜΑΛΙΩΝ Μῆλον. Ἀρχοντες, ΛΥ- ΞΑΝΙΑΣ P 57 κ.
Μῆλον.	ΜΗΛΙΩΝ Ἀθηνᾶ κραδαίνουσα κε- ραυνόν. Ἀρχων, ΟΛΥΜΠΙΧΟΣ P 101 κ.

Τὰ χαλκᾶ νομίσματα τῆς περιόδου ταύτης δὲν εἶνε μεγάλου ἐνδιαφέροντος, φέροντα συνήθως μῆλον, κεφαλὴν Ἀθηναῖς, Ἀθηναῖαν μαχομένην, κάνθαρον, κέρας Ἀμαλθείας, κλπ.

Μετὰ τὸ 200 π. Χ. περίπου καὶ αὐτοκρατορικοὶ χρόνοι

Ἐκ τῶν τελευταίων αὐτονομῶν χαλκῶν νομισμάτων τὰ ἐξῆς μόνον εἶνε ἄξια μνείας:—

ΒΟΥΛΗ Κεφαλὴ νεαρὰ τῆς ἐγχω- ρίου βουλῆς.	ΜΗΛΙΩΝ Γλαῦξ ἐν στεφάνῳ. Α 9
ΔΗΜΟΣ Κεφαλὴ τοῦ δήμου.	» Ῥομίσ Α 9
ΔΡΑΧΜΗ Προτομὴ Ἀθηναῖς.	» ἐν στεφάνῳ . . Α 10

ΜΗΛΙΩΝ Προτομή Ἀθηνᾶς.

ΕΠΙ ΤΙ. ΠΑΝΚΛΕΟΣ ΤΟ Γ Καρ-
πὸς τῆς Μήλου (B. M. *Cat.*,
Πίν. XXIV. 13.)

ΤΥΧΗ Τύχη ἱσταμένη στριφύσασα
τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπὶ στήλης καὶ
φέρουσα βρέφος ἐν τῇ ἄρ.

ΕΠΙ ΑΡΧΟ. ΦΛ. ΕΠΑΦΡΟΔΙΤΟΥ
ἐν στεφάνῳ Α 1·0

ΜΗΛΙΩΝ Ἀρχαῖκὸν ἄγαλμα Ἀ-
θηνᾶς, ὠπλισμένης διὰ περικεφα-
λέας, δόρατος(;) καὶ ἀσπίδος. Ἐν
τῷ πεδίῳ, σημεῖον ἀξίας ΙΙΙΙ. Α·95

ΜΗΛΙΩΝ ἐν στεφάνῳ . . Α 1·0

Τὸ ὄνομα Ἐπαφρόδιτος ἀπαντᾷ ἐν Μηλιακῇ ἐπιγραφῇ (Boeckh
C. I. Gr., 2427), καὶ ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Κομμόδου, εἰς οὗ τοὺς
χρόνους ἀνήκει κατὰ συνέπειαν τὸ ἀνωτέρω περιγραφὲν νόμισμα.

Τὰ ἀξίας σημεῖα, δραχμὴ καὶ ΙΙΙ (ὀβολοί;) ἀναφέρονται οὐχὶ
εἰς ἄργυρον, ἀλλ' εἰς χαλκὸν (πρβλ. τὴν Πτολεμαϊκὴν δραχμὴν
χαλκοῦ).

Μύκονος, γυμνὴ καὶ βραχὺδὴς μικρὰ νῆσος παρακειμένη τῇ
Δήλῳ πρὸς ἀνατολάς. Ἀκαρπος ἐξ ὀλοκλήρου δὲν ἦτο, ὁ δὲ
Πλίνιος φημίζει τὸν οἶνον αὐτῆς (XIV. 7, 75). Τὰ νομίσματα
αὐτῆς εἶνε κυρίως χαλκᾶ.

Περὶ τὰ 350-150 π. Χ. Ῥόδιος ἢ Πτολεμαϊκὸς κανὼν.

Κεφαλὴ Διός(;)

Κεφαλὴ Διονύσου παγωνοφόρος, κισ-
σαστεφής.

(B. M. *Cat.*, Πίν. XXV. 1.)

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ, κατ' ἐνώπιον.
(*Αὐτόθι*, Πίν. XXV. 2 4.)

Ὅμοιος. (*Αὐτόθι*, Πίν. XXV. 5)

ΜΥΚΟ Σταφυλὴ . Ρ μεγεθ. Β

» Σταφυλὴ καὶ κόκκος σίτου
Α 65-4

» Σταφυλὴ, κόκκος σίτου καὶ
θύρσος Α 65

ΜΥΚΟΝΙΩΝ Φυτὸν σίτου μετὰ
δύο σταχύων Α 65

Αὐτοκρατορικά, Αὐγούστου. Ἐπιγρ. ΜΥΚΟΝΙΩΝ Διόνυσος
ἱστάμενος.

Νῆξος. Μία τῶν μεγίστων, πλουσιωτάτων καὶ εὐφωρωτά-
των πασῶν τῶν Κυκλάδων. Ὁ κυρίως ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ λα-
τρευόμενος θεὸς ἦτο ὁ Διόνυσος. Ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ἑκτῆς ἑκα-
τονταετηρίδος, ἰδίως δ' ἐπὶ τοῦ τυράννου Λυγδάμιδος, συγχρόνου

τοῦ Πεισιστράτου, μέχρι τῆς ἐν ἔτει 490 π. Χ. ἐρημώσεως τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Περσῶν ἢ Νάξος ἀπῆλαυε τῆς μεγίστης αὐτῆς εὐτυχίας, πολλὰ δὲ τῶν γειτόνων νήσων ἐξηρτῶντο ἀπ' αὐτῆς. Εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀνήκουσι τὰ συμπαγῇ αὐτῆς ἀρχαῖκὰ νομίσματα.

Ἡ Νάξος (;) πρὸ τοῦ 600 π. Χ. Φοινικικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κεφαλή Σατύρου μετὰ δξέων ὧτων ἵππου, λίαν ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας.	Τετράγωνον ἐγκοῖλον ἀκανόνιστον Ρ 211 κ. (ἐφθαρμένον) Εὐρεθὲν ἐν Θήρᾳ (N. C., 1884, Πίν. XII. 17.)
---	---

Περὶ τὰ 600-490 π. Χ. Αἰγινήτικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κάνθαρος κεκοσμημένος διὰ στεφάνου κισσοῦ, μετὰ σταφυλῶν ἡρτημένων ἐξ ἐκάστου τῶν ὧτων αὐτοῦ ὑπεράνω φύλλον κισσοῦ.	Τετράγωνον ἐγκοῖλον τραχύ, εἰς τέσσαρα διηρημένον. Ρ Στατήρ. (Πίναξ KB. 4.)
Ὅμοιως.	Ὅμοιως Ρ Διῶβολ. (;)

Ἀπὸ τοῦ 490 π. Χ., πρῶτον μὲν ὑπὸ τοὺς Πέρσας, κατόπιν δὲ ὑπὸ τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἐγκατόκισαν πεντακοσίους κληρούχους ἐν τῇ νήσῳ, ἢ Νάξος δὲν ἔκοψε νομίσματα. Ἡ δευτέρα σειρὰ τῶν Ναξίων νομισμάτων ἀρχεῖται μετὰ τὴν ἐν ἔτει 404 π. Χ. πτώσιν τῶν Ἀθηνῶν.

Περὶ τὰ 400-350 π. Χ. Ῥόδιος σταθμητικὸς κανὼν (ἀκέραιος).

Κεφαλή Διονύσου πωγωνοφόρου ἀκμαίας τεχνοτροπίας, κισσοστεφής. (B. M. Cat. Πίν. XXV. 10).	ΝΑΞΙΩΝ Κάνθαρος, οὗ ἄνω φύλλον κισσοῦ. . . . Ρ Δρ. 57 κ.
Ὅμοιως (Αὐτόθι, Πίν. XXV 11).	ΝΑ Κάνθαρος Α 45

Ἀπὸ τοῦ 350 περίπου μέχρι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Ῥόδιος κανὼν ἡλαττωμένος

Κεφαλή Διονύσου πωγωνοφόρου, κισσοστεφής. (Zeit. f. Num., I, 135, 136).	ΝΑΞΙ Κάνθαρος εὐμήκης καὶ θύρσος Ἀρχοντες, ΛΕΩΚΡ. . Ρ 103 κ. ΚΡΗΘΕ. . Ρ 112 κ. ΚΑΛΛΙΝ (Ἐν τῷ μους. Νεαπόλεως). ΞΚΗΘΞ (;) Ρ 43 κ.
---	---

Κεφαλή Διονύσου πωγωνοφόρου κισ- σοστεφής.	ΝΑΞΙ Κάνθαρος ὑπεράνω σταφυλή. Α .65
Κεφαλή Διονύσου νεαροῦ. (B. M. Cat., Πίν. XXV 12,13)	ΝΑΞΙ Κάνθαρος εὐμήκης καὶ θύρ- σος. Α .75
Ὅμοίως.	ΝΑΞΙ Σταφυλή Α .65

Ἐν Νάξῳ ἐπώνυμος ἄρχων ἦτο ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου, πιθα-
νῶς δὲ αὐτοῦ εἶνε τὸ ὄνομα, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν νομισμάτων.

Αὐτοκρατορικά — Σεπτ. Σεβήρου, Δόμνης καὶ Γέτα. ΝΑΞΙΩΝ.
Αἱ τρεῖς Χάριτες, κτλ.

Πάρος, μεγάλη καὶ σπουδαία νῆσος πρὸς δυσμὰς τῆς Νά-
ξου, περίφημος διὰ τὰ ἐν αὐτῇ λατομεῖα μαρμάρου ἅτινα ἦσαν
ἡ κυρία πηγὴ τοῦ πλούτου τῆς νήσου, ἥτις παρουσιάζει μακρὰν
σειρὰν ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων διαφόρων περιόδων.

Περὶ τὰ 600-480 π. Χ. Αἰγυπτιακοὶ σταθμητικοὶ κανόν.

Αἰξ γονατίζουσα ἐπὶ τῆς μιᾶς κνήμης στρέφουσα δὲ τὴν κεφαλὴν. Ὑπο- κάτω αὐτῆς, δελφίς. (Πίναξ KB'. 5)	Τετράγωνον ἔγκοιλον, διηρημένον εἰς ἕξ τριγωνικὰ μέρη, ὧν τινὰ βα- θέως ἐγκεχαραγμένα. Ρ Στατήρ.
--	--

Ἡ Πάρος ὑπέκειτο τοῖς Ἀθηναίοις μέχρι τοῦ τέλους τοῦ
πέμπτου αἰῶνος, ἐν ᾗ δὲ 378 π. Χ. προσετέθη εἰς τὴν δευτέ-
ραν Ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν· ἀλλ' ἐν ᾗ 357 π. Χ. ἀπεχωρί-
σθη, ὡς φαίνεται, καὶ πάλιν τῆς συμμαχίας ἐκ συμφώνου πρὸς
τοὺς Χίους, μεθ' ὧν τότε καὶ κατόπιν διετέλουν οἱ Πάριοι εἰς στε-
νὰς σχέσεις (Bursian, *Geogr.*, II. 486).

Περὶ τὰ 357-300 π. Χ. Ρόδιος σταθμητικὸς κανὼν (ἀκέραιος)

Αἰξ.	ΠΑ Στάχυς Ρ 29 κ.
ΠΑΡ Αἰξ. (B. M. Cat., XXVI.3)	Στέφανος σταχύων . . . Ρ 29 κ.
ΠΑ Στάχυς.	Πηδάλιον μεταξὺ δελφίνος καὶ ἐπι- δορατίδος Ρ 40. κ. ¹
Αἰξ (Αὐτόθι, Πίν XXVI. 4).	ΠΑ Στάχυς Ρ 45

1) Τὸ νόμισμα τοῦτο πρέπει νὰ μεταφερθῇ ὑπὸ τὴν Πάλην τῆς Κεφαλληνίας (σελ. 585).

Περὶ τὰ 200 π. Χ. Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν, ἡλαττωμένος

Ἡ ἀκόλουθος σειρά τῶν νομισμάτων τῆς Πάρου ἀνήκει πάντως εἰς τὰ τέλη τοῦ τρίτου αἰῶνος π. Χ. (*Zeit f. Num.*, VII. 18).

Κεφαλὴ Διονύσου νεαροῦ, κισσοστεφής.
(B. M. *Guide*, Πίν. LVI, 35.)

ΠΑΡΙΩΝ Δῆμητρα καθημένη ἐπὶ
μέτρου σίτου, κρατοῦσα στάχυν
καὶ σκῆπτρον. Ἀρχοντες, ΑΡΙ-
ΣΤΟΔΗΜ[ΟΣ], ΣΙΛΗΝΟΣ. .
Α Τετράδρ. 240 κ.

Κεφαλὴ Ἀρτέμιδος (;) ἔχουσα τὴν
κόμην ἀναδεδεμένην διὰ ταινίας
τρὶς περὶ τὴν κεφαλὴν στρεφομέ-
νης. (Πίναξ KB'. 6)

ΠΑΡΙ Αἰξ. Ἀρχοντες, ΑΝΑΞΙΚ
. . . , ΑΚΟΥ, ΑΡΙΣΤΗ, ΚΤΗΣΙ,
ΠΕΙΣΗΝ, ΠΡΑΞΟΣ, ΦΙΛΑΝ .
Α Δίδρ. 118 κ. καὶ Α 75

Κεφαλὴ Δήμητρος πεπλοφόρος στά-
χυσιν ἐστεμμένη.
(B. M. *Guide*, Πίν. LVI, 36.)

ΠΑΡΙ ἐν στεφάνῳ κισσοῦ. Α Δίδρ.

Ἡ αὐτὴ κεφαλὴ, ἄνευ πέπλου.

» Ὅμοίως. . . . Α Δίδρ.

Ὅμοίως.

(B. M. *Cat*, Πίν. XXVI, 8.)

» Ὅμοίως. Ἀρχοντες ΕΥ-ΚΤΗ,
Ε-ΑΚΟΥ, ΑΝΤΙΑ, ΘΟΥΡΙ,
ΧΑΙΡΙ. . . . Α Δραχ. 58 κ.

Ὁ ναὸς τῆς Δήμητρος ἐν Πάρῳ μνημονεύεται ἐν συνθήκῃ ἰσο-
πολιτείας μεταξὺ Πάρου καὶ τῆς ἐν Κρήτῃ Ἀλλαρίας (Boeckh,
C. I. Gr. ἀρ. 2557.)

Αὐτοκρατορικά—Μ. Αὐρήλιος καὶ Φαυστίνα. Τύποι: Προτομὴ
Ἀθηνᾶς. Αἱ τρεῖς Χάριτες.

Σέριφος. μεταξὺ Κύθνου καὶ Σίφνου, πατρὶς τοῦ Περσέως
καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Δανάης. Πάντες οἱ νομισματικοὶ αὐτῆς τύ-
ποι ἀναφέρονται εἰς τὸν μῦθον τοῦ ἥρωος τούτου (Πβλ. Πausan.
II. 18).

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ Περσέως μετὰ πτερ. κράνους
(B. M. *Cat.*, Πίν. XXVII, 2.)

ΞΕΡ, ΞΕΡΙ Κεφαλὴ Γοργόνης. Ἀρχή
ἡ Περσεὺς κρατῶν ἄρπην Α 65·5

Μετὰ τὸ 200 π. Χ. περίπου.

Κεφαλὴ Περσέως.	ΣΕΡΕΙΦΙΩΝ Ἄρπη. . . . Α' 55
Κεφαλὴ Μεδούσης ὑποκάτω, ἄρπη.	» Περσεὺς γυμνὸς κρα-
(B. M. Cat., Πιν. XXVII, 7.)	τῶν ἄρπη. . . . Α' 6

Σίκινος, μετὰ Φολεγάνδρου καὶ Ἴου. Χαλκᾶ νομίσματα τοῦ τρίτου αἰῶνος ἢ βραδύτερον. Ἐπιγρ. ΣΙ ἢ ΣΙΚΙ. Τύποι — Μέλισσα ὅπ. σταφυλὴ Α' 65. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ὅπ. μέλισσα, κριὸς ἢ σταφυλὴ Α' 65. Κεφαλὴ Ἑρμοῦ. ὅπ. λύρα Α' 6. Κεφαλὴ Διονύσου, ὅπ. σταφυλὴ Α' 6.

Σίφνος, νοτιανατολικῶς τῆς Σερίφου, περίφημος ἐν παλαιαῖς χρόνοις διὰ τὰ χρυσωρυχεῖα καὶ ἀργυρωρυχεῖα αὐτῆς· τὴν δεκάτην τοῦ προϊόντος τούτων ἀφιέρωσαν οἱ Σίφνιοι τῷ θεῷ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν ἐν Δελφοῖς θησαυρῷ (Παυσ. Χ. 11. 2).

Περὶ τὰ 600-500 π. Χ. Αἰγινήτικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Ἄετὸς ἱπτάμενος.	Τετράγωνον ἐγκοιλόν, διηρημένον εἰς
(Πίναξ KB'. 7.)	ὀκτὼ τριγωνικὰ διαμερίσματα, ὧν
	τινα εἶνε βαθέως ἐγκεχαραγμένα.
	Α' Στατῆρ καὶ ἡμίδρ.

Περὶ τὰ 500-400 π. Χ. Αἰγινήτικὸς καὶ Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν.

Κεφ. Ἀπόλλωνος ἀρχαϊκῆς τεχνοτροπίας, μετὰ κόμης συνειλιγμένης καὶ διὰ πλατείας ταινίας ἀναδεδεμένης (B. M. Cat., Πιν. XXVII, 11.)	ΦΙ' Ἄετὸς ἱπτάμενος· ἐν τῷ πεδίῳ φύλλον· τὸ ὅλον ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. . Α' Αἰγινήτ. στατῆρ.
Ὅμοιως (Αὐτόθι, Πιν. XXVII, 12).	ΦΙ' Ὅμοιως. . Α' Ἀττικὴ δρεχμή.
Ὅμοιως (Αὐτόθι, Πιν. XXVII, 13).	» Ὅμοιως. . Α' 8 κ.

Οἱ κυρίως ἐν Σίφνῳ λατρευόμενοι θεοὶ ἦσαν Ζεὺς ὁ Ἐπιθήμιος, Ἀπόλλων ὁ Ἐναγρός, καὶ Ἄρτεμις ἢ Ἐκβατηρία. (Ἡσύχιος ἐν. λ.) Ἡ ἀκόλουθος σειρὰ Σιφνιακῶν νομισμάτων ἀνήκει εἰς τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος.

Περὶ τὰ 350-330(;) π. Χ.

Κεφαλή γυναικεία (Ἀρτεμις;) μετὰ κόμης συνειλιγμένης. (B. M. Cat, Πίν. XXVII. 14.)	ΞΙΦ Ἀετὸς ἱπτάμενος φέρων ὄφιν ἐν τῷ ῥάμφει	Α ·65
Ὅμοίως μετὰ κόμης κυματιζούσης.	ΞΙΦ Ὅμοίως	Α ·45

Αὐτοκρατορικά. — Σεπτ. Σεβήρου καὶ Γορδιανοῦ. Ἐπιγραφή,
CΙΦΝΙΩΝ Ἀθηναῖς ἱσταμένη.

Σῦρος. Ἡ νῆσος αὕτη κεῖται σχεδὸν εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὑπὸ
τῶν Κυκλάδων σχηματιζομένου κύκλου. Περὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς
ὀλίγιστα γνωρίζομεν. Τὰ νομίσματα δ' αὐτῆς ἄρχονται περὶ τὰ
300 π. Χ. (ἴδε *Num. Chron.*, V. 179).

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλή Ἑρμοῦ φέροντος πέτασον. (<i>Num. Zeit.</i> , 1876. Πίν. I. 3.)	ΣΥΡ Αἰξ ἱσταμένη πρὸς δ.	Α 12·9κ.
Κεφαλή Πανός, πωγωνοφόρου μετὰ κεράτων αἰγός. (B. M. Cat., Πίν. XXVII. 17.)	ΣΥΡΙ, ΣΥΡΙΩΝ Αἰξ καὶ στάχυν	Α ·65

Περὶ τὰ 200 π. Χ. Ἀττικὸς σταθμητικὸς κανὼν, ἡλαιτωμένος.

Κεφαλή Δήμητρος, ὀψίμου τεχνο- τροπίας, στάχυσιν ἑστεμμένη. (<i>Mion. Suppl.</i> , IV. Πίν. XII. 2.)	ΘΕΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ ΣΥΡΙΩΝ Οἱ δύο Κάβειροι ἱστάμενοι, γυμνοί, κατ' ἐνώπιον, στηριζόμενοι ἐπὶ δόρατος ἑκαστος καὶ ἔχοντες ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ἀστέρα. Τὸ ὄλον ἐν στεφάνῳ ἐλάττης	Α Τετράδρ. 246 κ.
Ὅμοία κεφαλή, ἀγροίκου τεχνοτρο- πίας.	ΣΥΡ Δύο Κάβειροι γυμνοί, κατ' ἐνώπιον	Α ·7
Πῖλοι τῶν Καβείρων ἢ Διοσκούρων, ἔχοντες ὑπεράνω ἑκαστος ἀστέρα.	ΣΥΡΙ Πάνθηρ τρέχων . . .	Α ·45
Κεφαλή Ἑρμοῦ.	ΣΥΡΙ Κηρύκειον	Α ·55
Μέλισσα.	ΣΥ Πῖλος τοῦ ἐνὸς τῶν Καβείρων μετ' ἀστέρος ὑπὲρ αὐτόν .	Α ·45
Κεφαλή Ἀπόλλωνος.	ΣΥΡΙ Αἰξ κατακειμένη πρὸς δ.	Α ·4

Αυτοκρατορικά, ἀπὸ Δομητιανοῦ μέχρις Οὐήρου. Ἐπίγρ. CYPRI KABIPIΩN, EICIC CYPPIΩN, EP MHCI CYPPIΩN. Τύποι. Κεφαλαὶ τῶν Καβείρων μετὰ στάχυος μετὰ αὐτῶν καὶ μελίσσης ἢ ἀστέρος ὑποκάτω. Προτομὴ ἢ ὀλόκληρος παράστασις τῆς Ἰσιδος. Ἐρμῆς φέρων κηρύκειον καὶ βαλάντιον.

Τὰ ἀνωτέρω νομίσματα παρέχουσιν ἡμῖν τὴν μόνην ἀπόδειξιν, ἣν ἔχομεν, περὶ τῆς λατρείας τῶν Καβείρων ἐν Σύρῳ. (*Num. Chron.*, V. 180 κ. ἐξ.)

Τῆνος, χωριζομένη ἀπὸ τῆς νοτίου ἄκρας τῆς Ἀνδρου διὰ πορθμοῦ πλάτους ἐνὸς μιλίου, ἦτο διάσημος κυρίως διὰ τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, λίαν συχναζόμενον ὑπὸ τῶν περιόικων νησιωτῶν. (Στράβ., X. 747).

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ. Ἀττικὸς κανὼν.

Κεφαλὴ Διὸς Ἀμμωνος, πωγωνοφόρος καὶ δαφνοστεφής. (Πίναξ KB' 8)	T-H Ποσειδῶν καθήμενος ἐπὶ θρόνου, κρατῶν δελφίνα καὶ σκῆπτρον. Α Τετράδρ. 254 κ.
Ἡ αὐτὴ κεφαλὴ ἀγένειος.	ΤΗΝΙΩΝ Ὁμοίως . . Α Τετράδρ.

Ρόδιος σταθμητικὸς κανὼν.

Ὁμοίως. (B. M. <i>Guide</i> , Πίν. XXXII. 28).	ΤΗΝΙΩΝ Ποσειδῶν ἱστάμενος, κρατῶν δελφίνα καὶ σκῆπτρον, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ σταφυλῇ. . Α 109 κ.
Ἡ αὐτὴ κεφαλὴ, πωγωνοφόρος.	T-H Σταφυλῇ . . . Α 53 κ.
Ὁμοίως.	T-H Δένδρον φοίνικος . Α 29 κ.
Ἡ αὐτὴ κεφαλὴ, ἀγένειος. (B. M. <i>Cat.</i> Πίν. XXVIII. 16).	ΤΗΝΙ Σταφυλῇ . . . Α 35 κ.

Οἱ ἐξῆς δ' εἶνε οἱ σπουδαιότατοι τύποι τῶν χαλκῶν νομισμάτων, τῶν τασσομένων ἀπὸ τοῦ ἔτους 300 μέχρι τῶν μέσων τοῦ Β'. αἰῶνος π. Χ. Κεφαλὴ Διὸς Ἀμμωνος πωγωνοφόρος ἢ ἀγένειος. Κεφαλὴ Ποσειδῶνος, δαφνοστεφής. Διόνυσος ἱστάμενος μετὰ θύρσῳ πρὸ ἐωμοῦ. ὅπ. ΤΗ, ΤΗΝΙΩΝ. Σταφυλῇ. Ποσειδῶν ἱστάμενος μετὰ τριάντης, περὶ ἣν ἐλίσσεται δελφίς, ἢ κρατῶν δελφίνα καὶ τριάνταν, ἐν δὲ τῷ

πεδίῳ δελφίς. Τρίαινα καὶ δελφῖνες, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ ῥόδον. (Ἰδε B. M. Cat. Πίν. XXVIII, XXIX)

Τὸ ῥόδον ὡς πρόσθετον σύμβολον δυνατὸν νὰ ὑποδεικνύῃ συμμαχίαν πρὸς τὴν Ρόδον, ἣτις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἴσχυε μεγάλως ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει.

Ἐκ τοῦ Boeckh, C. I. G., 2334, φαίνεται ὅτι τὰ Τηνιακὰ ἀργυρᾶ νομίσματα δὲν ἰσοφάριζον πρὸς τὰ τῆς Ρόδου, ἂν καὶ ἦσαν κεκομμένα κατὰ τὸν αὐτὸν σταθμητικὸν κανόνα, συνήθους τιμήματος ἀνταλλαγῆς ὄντος 105 Τηνιακῶν δραχμῶν ἀντὶ 100 τῆς Ρόδου. Ἡ ἐπικαταλλαγὴ αὕτη ὠφείλετο ἀναμφιβόλως εἰς τὸ γόητρον, ὅπερ ἔχαιρεν ἡ Ρόδος ὡς μέγα ἐμπορικὸν κράτος. Κατὰ σταθμὸν δὲ πραγματικὸν αἱ δραχμαὶ τῆς Τήνου ἰσοφαρίζουσιν ἐντελῶς, ἂν μὴ καὶ ὑπερβαίνουσι, τὰς συγχρόνους ἐκδόσεις τῆς Ρόδου. Ἰδε Mommsen, *Mon. Rom.*, I. σ. 51.

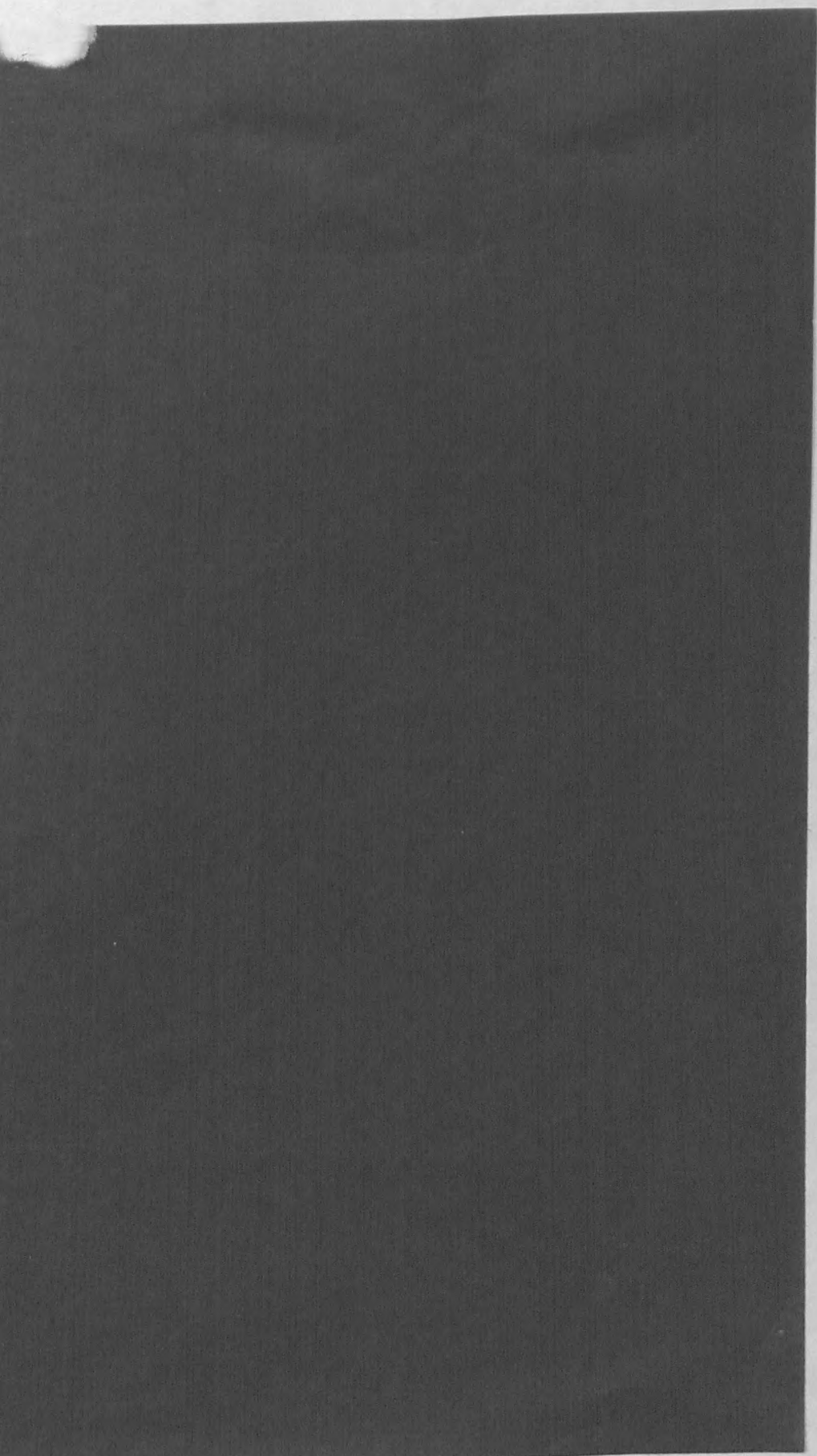
Αὐτοκρατορικά, ἀπὸ Τιθερίου μέχρι Μαξίμου. Ἐπιγρ., ΤΗΝΙΩΝ. Τύποι: Ποσειδῶν καὶ Διόνυσος ἐν ναῶ, κτλ.

Φολέγανδρος, μετὰ Μήλου καὶ Σικίνου, κτισθεῖσα ὡς ἐλέγετο, ὑπὸ Φολεγάνδρου υἱοῦ τοῦ Μίνως.

Περὶ τὰ 300-200 π. Χ.

Κεφαλὴ ἀνδρὸς νεαροῦ (ὁ Φολέγανδρος) (B. M. Cat. Πίν. XXVII. 1).	ΦΟΛΕ, ΦΟΛΙΓ, ΦΟΛΙΓΑ, ταῦρος κυρίσσω. № 7
---	--

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ:

[illegible]

Σβορῶνος, Ι.

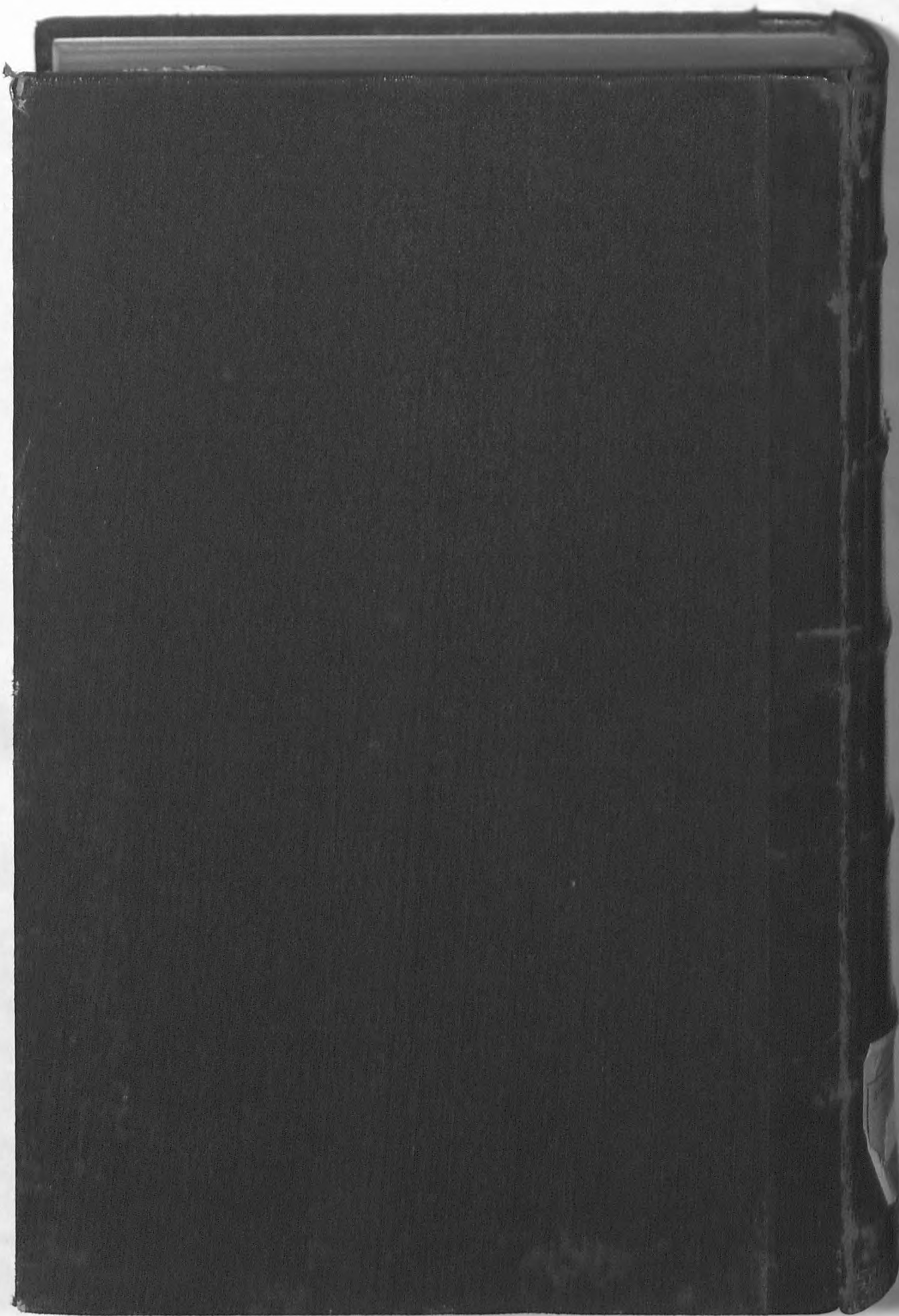
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

αριθ. χρ. 25

Ἡμερομηνία
ἐπιστροφῆς

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜ ΟΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας